TNU'U VA'A TNU'U JESUCRISTU

El Nuevo Testamento

Mixteco de Diuxi y Tilantongo

La Liga Bíblica

Las Sagradas Escrituras para Todos

El Nuevo Testamento
en el mixteco de Diuxi y Tilantongo

La Liga Bíblica 5C primera edición 2001 [xtd]
La Liga Bíblica versión electrónica 2009

Publicado por

© La Liga Bíblica 2001

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente esta obra bajo las siguientes condiciones:

▸ Reconocimiento. Reconozca a la Liga Bíblica los derechos que tiene en la impresión o distribución de esta obra, deslindándola de responsabilidad alguna por cualquier uso que se le de a la presente publicación.

▸ No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.

▸ Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

Prólogo

El Nuevo Testamento forma parte de las Sagradas Escrituras mejor conocidas como la Biblia. Consta de veintisiete libros distintos, cada uno de los cuales es proveedor de ricas bendiciones al que lo lee. Fue escrito originalmente en el idioma griego, pero a través de casi dos mil años se ha traducido en mas de mil doscientos idiomas. En la actualidad, millones de personas de miles de pueblos pueden leerlo en su propio idioma.

El vocabulario y la gramática del idioma mixteco son muy distintos a los del griego, y también a los del español; sin embargo, el mixteco posee abundantes formas gramaticales y retóricas que pueden expresar a fondo el significado del griego original.

Aclaraciones

El mixteco es un idioma muy distinto al español; sin embargo, casi todas las letras que utiliza son las mismas que se usan en español. Pero como el mixteco tiene sonidos que no se encuentran en español, ha sido necesario representar estos sonidos adicionales con letras distintas para tener un alfabeto mixteco completo.

Ejemplos:

ɨ	**kɨtɨ**	(animal)
x	**xita-ro**	(estamos cantando)
y	**yutnu**	(árbol)
n	**koon**	(cuatro)
'	**xi'in**	(con)
'	**ka'nu**	(grande)
'	**ndɨ'yɨ**	(grano)

El acento marca la diferencia entre pares de palabras:

na	(subjuntivo)	**ná**	(como)
ña	(negativo)	**ñá**	(la que)
te	(y)	**té**	(el que)
xa	(que)	**xá**	(ya)
kaxi-s	(él come)	**kaxí-s**	(él escoge)
kee-s	(él sale)	**keé-s**	(él entra)
kuu-s	(él es)	**kuú-s**	(él va a morir)
ndee-s	(él sale otra vez)	**ndeé-s**	(él entra otra vez)
ndɨdɨ	(elote)	**ndɨdí**	(pulque)
ñɨɨ	(piel)	**ñɨí**	(sal)
viko	(fiesta)	**vikó**	(nube)
xi'i-s	(él [lo] bebe)	**xi'í-s**	(él muere)
yuu	(petate)	**yuú**	(piedra)
ɨɨn	(uno)	**ɨín**	(nueve)
-te	(él)	**-té**	(líquido)

Índice

San Mateo 1
San Marcos 64
San Lucas 102
San Juan 167
Hechos 215
Romanos 277
1 Corintios 308
2 Corintios 337
Gálatas 355
Efesios 365
Filipenses 376
Colosenses 383
1 Tesalonicenses 391
2 Tesalonicenses 397
1 Timoteo 401
2 Timoteo 409
Tito 415
Filemón 419
Hebreos 421
Santiago 441
1 Pedro 448
2 Pedro 457
1 Juan 462
2 Juan 469
3 Juan 471
Judas 473
Apocalipsis 476

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Steu

Xixitna Jesús

1 Libru ya'a kakune'e xixitna
Jesucristu. Xixitna-ia n-kuu
David. Xixitna David n-kuu
Abraham. 2 Abraham n-kuu taa
Isaac. Isaac n-kuu taa Jacob. Jacob
n-kuu taa Judá xi'in ñani-s. 3 Judá
n-kuu taa Fares xi'in Zara, te Tamar
n-kuu dɨ'ɨ-s. Fares n-kuu taa Esrom,
te Esrom n-kuu taa Aram. 4 Aram
n-kuu taa Aminadab, te Aminadab
n-kuu taa Naasón, te Naasón n-kuu
taa Salmón. 5 Salmón n-kuu taa
Booz, te Rahab n-kuu dɨ'ɨ Booz.
Booz n-kuu taa Obed, te Rut n-kuu
dɨ'ɨ Obed. Obed n-kuu taa Isaí. 6 Isaí
n-kuu taa David. David n-kuu se
kunxa'nu. Da'ya yɨɨ David n-kuu
Salomón.

N-kaa David xi'in ñadɨ'ɨ Urías, te
n-kaku Salomón. 7 Salomón n-kuu
taa Roboam, te Roboam n-kuu
taa Abías, te Abías n-kuu taa Asa.
8 Asa n-kuu taa Josafat, te Josafat
n-kuu taa Joram, te Joram n-kuu
taa Uzías. 9 Uzías n-kuu taa Jotam,
te Jotam n-kuu taa Acaz, te Acaz
n-kuu taa Ezequías. 10 Ezequías
n-kuu taa Manasés, te Manasés
n-kuu taa Amón, te Amón n-kuu taa
Josías. 11 Josías n-kuu taa Jeconías
xi'in ntaka ñani-s. Na n-xo tuu
Jeconías, daa xndeka juexa soldado
Babilonia dava ñayiu Israel jua'an
ñuu-s xa nkotuu-i ijan.

12 Nu n-ya'a xijan, te n-kaku
da'ya Jeconías. Salatiel n-xo nani-s.
Salatiel n-kuu taa Zorobabel.
13 Zorobabel n-kuu taa Abiud, te
Abiud n-kuu taa Eliaquim, te
Eliaquim n-kuu taa Azor. 14 Azor
n-kuu taa Sadoc, te Sadoc n-kuu
taa Aquim, te Aquim n-kuu taa
Eliud. 15 Eliud n-kuu taa Eleazar, te
Eleazar n-kuu taa Matán, te Matán
n-kuu taa Jacob. 16 Jacob n-kuu
taa José, se n-kuu yɨɨ María. María
n-kuu dɨ'ɨ Jesús, Ia kuu Cristu.

17 Nde tiempo n-xo tuu Abraham
xi'in nde tiempo n-xo tuu David
uxi koon generación n-kuu. Nde na
n-xo tuu David xi'in nde kɨu xndeka
juexa soldado Babilonia ñayiu
Israel jua'an Babilonia uxi koon
ka generación n-kuu. Uxi koon ka
generación n-ya'a. Ijan dada n-kaku
Cristu.

N-kaku Jesús

18 Du'a n-kuu xa n-kaku Jesucristu.
María, ñá n-kuu dɨ'ɨ Jesucristu,
n-xia'an-ña tnu'u-ña José xa
tnunda'a-ña xi'in-s. Ta jini tna'a

ka-ña xi'in-s na n-kida Espíritu
Ianyuux xa ni'i da'ya-ña. 19 José,
se va'a kuu-s. Ñatu n-kuu ini-s
xa datuu-s-ña nuu ñayiu xa ni'i
da'ya-ña. Xijan kuu xa n-juini-s
xa na'i ni dandoo-s-ña. 20 Du'a
n-xani ini-s xa kada-s, te ɨɨn xakuaa
n-kachi xene-s xa n-ja'an ɨɨn ángel,
ia xinokuechi nuu Ianyuux nuu-s.
Du'a n-ja'an-ia:
—José, se kuu da'ya dana David,
maxku yu'u-n xa tnunda'a-n xi'in
María chi da'ya ñu'u xiti-i, da'ya
Espíritu Ianyuux kuu-ia. 21 Kajan-i
se yɨɨ. Danani-n-ia Jesús. Du'a
kunani-ia chi dananita'u-ia ñayiu
kundeka-ia.
22 Ntdaa xa'a ya'a xa na jɨn tna'a
xa n-ja'an Ianyuux nuu ɨɨn se
n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an-ia. Du'a
n-chidotnuni-s:
23 Kuna'a xa ju'un da'ya ɨɨn dichi ii,
te kajan-i ɨɨn se yɨɨ.
Dandee ña'a ñayiu Emanuel.
(Emanuel kuu: Tuu-ro xi'in
Ianyuux.)
24 N-ndoto José. N-ndokoo-s.
Ijan dada n-kida-s na n-ta'u tniu
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux;
n-tnunda'a-s xi'in María, 25 ko ñatu
n-kidakuechi-s xi'in-ña. Nde n-ya'a
xa n-kaku da'ya yɨɨ-ña; ijan dada
n-xini tna'a-s xi'in-ña. Nu n-kaku-ia,
te n-danani ña'a José Jesús.

N-ka kixee se ka xinitnuni xa kotoni'ni koio-s Jesús

2 N-kaku Jesús ñuu nani Belén,
distrito Judea, daa n-taxnuni
se kuu Herodes. Nu n-kaku-ia, n-ka
kixi se ka xinitnuni xa nde'a-s
chudini Jerusalén. Xika n-ka kixi-s.
N-ka kee-s do nuu kane ngandii.
2 N-ka xijan tnu'u-s nuu ñayiu
Jerusalén:
—¿Ndexu n-kaku seluchi taxnuni
nuu ñayiu Israel? N-ka xini-da ɨɨn
chudini n-kee do nuu kane ngandii,
te ndeka ña'a-tɨ vaxi. Xaxe'e xijan
n-ka kixee-da xa ndadaka'nu
koio-da-s —ka kuu-s, ka xia'an-s.
3 Nu n-teku se kunxa'nu nani
Herodes xi'in ñayiu Jerusalén xa
n-ka ja'an se ijan, te n-ka chi ini-s.
4 Xijan kuu xa n-nadataka Herodes
ntdaa dutu ka taxnuni xi'in se ka
tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés,
te n-xijan tnu'u-s nuu ndexu kaku
Cristu. 5 Te ka xia'an-s:
—Kaku-ia Belén, distrito Judea
chi du'a n-ja'an Ianyuux, te du'a
n-chidotnuni se n-ja'an nuu ñayiu
xa n-ja'an Ianyuux:
6 Ndo'o xa ka kuu-n ñayiu io ñuu
Belén distrito Judea,
nduu-n ñayiu ndandɨ'ɨ ka dada
dava ka ñayiu ñuu io distrito
Judea,
chi ñuu mee-n kee ɨɨn se
taxnuni.
Kuenda kɨu se ñunuu tkachi-s
ku kuu-ia chi junuu-ia ñayiu
Israel.
7 Ijan dada na'i ni n-kana Herodes
se ka xinitnuni xa xnde'a-s chudini,
te n-xijan tnu'u-s nuu na kɨu na
hora n-ka xo nde'a-s chudini jan.
8 Te n-ta'u tniu-s xa na jɨ'ɨn koio-s
Belén. Xia'an-s:
—Jua'an koio-n, te juen tnu'u va'a
koio-n nuu jundu kuu seluchi jan, te
nde io-s. Na nani'i-n-sɨ, te nuni'no
ni kachitnu'u ña'a-n chi juini-da xa
jɨn ndadaka'nu-da-s tuku.
9-10 Nu n-ya'a xa n-ka xo nini-s
xa n-ja'an se kunxa'nu jan, n-ka

kee-s; ka xeʼen-s. N-ndodo nuu
chudini n-ka xini-s do nuu kane
ngandii juaʼan nuu-s. Xaxeʼe xa
n-ka xo ndeʼa-s chudini ndeka ñaʼa
ichi juaʼan-s, yo vichi n-ka kudɨ
ini-s. Nde nuu kaa niu n-nujuiin-tɨ.
11 N-ka kɨu-s veʼe nuu n-nujuiin-tɨ,
te n-ka xini-s niu jan xiʼin María,
ñá kuu dɨʼɨ-ia. N-ka xe juiin xiti-s
nuu-ia, te n-ka ndadakaʼnu-s-ia,
te n-ka najaan-s xatnu kuechi
ñuʼu xa yo yaʼu xa juñaʼa nga-s-ia.
N-ka xiaʼan nga-s oro xiʼin duxa
estoraqui xiʼin ɨnka nuu duxa yo
yaʼu. 12 Ijan dada n-ka kachi xene
se ka xinitnuni xa xndeʼa-s chudini
xa n-xian tnuʼu ñaʼa Ianyuux xa
maxku nangondita-s xa nuʼu koio-s
nuu Herodes. Te n-ka xino-s. Ɨnka
ichi juan nuʼu koio-s xa juan nuʼu-s
ñuu-s.
13 Nu juan nuʼu koio se ijan, te
n-kachi xene José xa ɨɨn ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux jaʼan nuu-s.
N-jaʼan-ia:
—Ndokoo. Kandeka niu xiʼin
dɨʼɨ-ia juaʼan Egipto. Ijan kutuu
koio-n nde na kachi tnuʼu ñaʼa-r
nde kɨu na ndixi-n yaʼa chi nduku
Herodes niu xa kaʼni ñaʼa-s.
14 N-ndokoo-s. Ndeka-s niu xiʼin
dɨʼɨ-ia juaʼan Egipto xa n-ka xino-s
xakuaa ijan. 15 N-ka xo tuu-s ijan
nde n-xiʼí Herodes xa na jɨn tnaʼa
xa n-jaʼan Ianyuux nuu se n-jaʼan
nuu ñayiu xa n-jaʼan Ianyuux. Duʼa
n-chidotnuni-s: “N-jaʼan-r nuu Daʼya
Yɨɨ-r xa ndee-ia Egipto.”
16 N-tu ini Herodes xa n-ka
dandaʼu ñaʼa se ka xinitnuni jan,
te yo n-kiti ini-s te n-tundaʼa-s
soldado-s juaʼan Belén xiʼin ntaka
ñuu xndatuu nɨkaduku Belén
xa kaʼni koio-s seyɨjɨn xiʼin nde
sekuechi io uu kuia. N-kida-s
cuenta naxa daa yoo n-yaʼa xa
n-kixeʼe xa ndii chudini ndeka se
ka xinitnuni jan vaxi, según n-ka
jaʼan mee se ijan. 17 Duʼa n-xetnaʼa
xa n-chidotnuni Jeremías, se n-jaʼan
tnuʼu Ianyuux nuu ñayiu:
18 Teku ñayiu xa yo ndeʼe ndaʼi
koio ñadɨʼɨ ñuu Rama.
Daʼya dana Raquel ku kuu
koio-ña.
Yo ndeʼe ndaʼi koio-ña xaxeʼe
daʼya-ña.
Yo ndeʼe ku tnau ini-ña
xaxeʼe-s.
Ma ndiko anu-ña xaxeʼe xa n-ka
xiʼí daʼya-ña.

N-ka nangondita Jesús xiʼin tadɨʼɨ-ia Nazaret

19 N-xiʼí Herodes, te dani tuu
José Egipto. Ijan n-kachi xene-s xa
n-jaʼan ɨɨn ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux nuu-s. Xiaʼan-ia:
20 —Ndokoo. Kandeka ia luchi
xiʼin dɨʼɨ-ia juan nuʼu Israel chi n-ka
xiʼí se n-ka xo nduku ñaʼa xa kaʼni
ñaʼa-s —kuu-ia, xiaʼan-ia.
21 N-ndokoo José. Ndeka-s
ia luchi jan xiʼin dɨʼɨ-ia juan
nuʼu Israel. 22 Nu n-teku José
xa Arquelao n-nujuiin naa nuu
taa-s Herodes xa taxnuni-s nuu
ñayiu distrito Judea, te n-yuʼu-s
xa nuʼu-s ijan. N-kachi xene-s
xa n-jaʼan Ianyuux nuu-s xa io
kuu distrito Judea. Xijan kuu xa
n-ka xino-s. Juan nuʼu-s distrito
Galilea. 23 Te n-nukotuu-s Nazaret.
Duʼa n-xetnaʼa xa n-chidotnuni
se n-jaʼan nuu ñayiu xa n-jaʼan
Ianyuux xa ku kuu-ia se Nazaret.

N-dakua'a Sua Bautista ñayiu nuu ñayo io

3 Tiempu ijan n-xikonuu Sua
Bautista distrito Judea nuu
ñayo io, te ñatu nga juun dau.
2 N-ja'an-s nuu ñayiu n-ka xo taka
ijan:
—Natu ini koio xa n-ka kida-n
kuechi chi vax kuyatni kɨu xa nde
andɨu taxnuni Ianyuux nuu ñayiu
ñuñayiu.
3 Nani n-chidotnuni Isaías, se
n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an
Ianyuux daa n-ja'an Sua:
Xee kana ɨɨn se kutuu nuu ñayo
io te ñatu nga juun dau:
"Kada tu'a-n mee-n ɨɨn ɨɨn-n
xa na kua'a kueka koio-n
Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.
Kuenda kɨu ichi ka kuu-n.
Ndadandaa-n ichi jan",
kuu Sua, n-xo ja'an-s.
4 Ñɨɨ camello n-kuu da'ma-s, te
n-xo duku cinturón ñɨɨ dujun ka'a-s.
N-xo xaxi-s tɨka langosta xi'in ndudi
ñuñu io yuku. 5 N-ka xo taka ñayiu
io Jerusalén nuu n-xo dakua'a-s-yɨ
xa kunini koio-i tnu'u-s. Dɨuni n-ka
xo taka ñayiu io nitu'u distrito
Judea nuu-s xi'in ntdaa ñayiu io
yatni yu'u de'va Jordán nuu xika
ndute. 6 Ñayiu n-ka natu ini xa n-ka
kida-i kuechi, n-dajuendute-s-yɨ nuu
ndute xika de'va Jordán. 7 Kue'e
se fariseu xi'in se saduceu n-ka xo
xe'en nuu-s xa dajuendute ña'a-s, te
n-xo ja'an-s nuu-s:
—Da'ya Kui'na ka kuu-n. ¿Jundu
n-kachi tnu'u ña'a xa kaku koio-n
nuu Ianyuux? ¿Ka kachi ini-n
xa hora na kixi-ia ma kiti ini-ia
nuu-n a? ¿Jundu n-kachi tnu'u
ña'a xa ma ndadandaa-ia kuechi-n?
8 Nux xandaa xakuiti n-ka natu
ini-n xa n-ka kida-n kuechi, kada
koio xava'a. 9 Maxku ku juña'a
tna'a-n: "Ndandɨ'ɨ-ro chi da'ya dana
Abraham ka kuu-ro", chi ru'u ja'an
xa kua'a Ianyuux xa kada-ia xa yuú
ya'a nduu da'ya dana Abraham.
10 Ka kuu-n kuenda kɨu yutnu ta'nde
xa katuu kaa xe'e-tnu. Ntdaa yutnu
ñatu juun xavidi va'a, ta'nde-tnu,
te jɨ'ɨn-tnu nuu nu'u koko. 11 Ru'u
dajuendute ña'a nuu ndute, ko
na xinokava tniu-r, te kixi Ia kixi.
Tuku kada-ia. Taxnuni ka-ia dada
ru'u. Ni ñatu natau xa junukuechi-r
nuu-ia, ni xa kane'e-r ndixa-ia chi
se dakuu nga kuu-r. Mee-ia kada
xa ju'un ña'a Espíritu Ianyuux, te
ndadandaa-ia kuechi-n. 12 Kuenda
kɨu ɨɨn se ne'e pala-s xa dandechi-s
trɨu-s kuu-ia. Kuenda kɨu trɨu
jan xi'in paja kuu ñayiu. Se ijan,
nataxtna'a-s trɨu-s, te chi'i-s ɨɨn ve'e,
te teñu'u-s paja nuu nu'u ku koko
nɨkava nɨkuita —n-xo kuu Sua, n-xo
xia'an-s.

N-xendute Jesús

13 Ijan dada n-kee Jesús distrito
Galilea. N-xee-ia yu'u ndute xika
De'va Jordán xa dajuendute
ña'a Sua. 14 Ñatu n-juini Sua xa
dajuendute-s-ia. N-ja'an-s nuu-ia:
—¿Nakuenda xa daña ku
dajuendute ña'a, te mee-n io xa
dajuendute ña'a-n?
15 Te n-ja'an Jesús nuu-s:
—Kada na'i chi daa ñu ini Ianyuux
xa kada-ro ntdaa xa n-ta'u tniu-ia.
Ijan dada n-xejoon Sua 16 xa
n-dajuendute-s Jesús. N-nane-ia nuu
ndute, te n-najaan andɨu. N-xini

Jesús xa vax juun Espíritu Ianyuux
nde andɨu. N-xe juindodo-ia dɨkɨ-ia.
Data n-nduu-ia. 17 N-ja'an Ianyuux
nde andɨu:
—Ia ya'a kuu Da'ya Yɨɨ Mani-r.
Vichi tna ini-r xa kida-ia —kuu-ia.

N-juini Kui'na xa daja'an-i Jesús xa kada-ia kuechi

4 Ijan dada ndeka Espíritu
Ianyuux Jesús jua'an nuu ñayo
io te ñatu nga juun dau. Ijan n-kuu
Kui'na xa daja'an ña'a-i xa kada-ia
kuechi. 2 Ña tuu nax n-xaxi-ia uu
diko nduu, uu diko niu. Ijan dada
n-kojon-ia. 3 Te n-xee Kui'na xa
daja'an ña'a ntuku-i xa kada-ia
kuechi. N-ja'an-i nuu-ia:
—Nuxa ndaa xa Da'ya Yɨɨ Ianyuux
kuu-n, juña'a yuú ya'a na nduu-i
tila.
4 N-ja'an Jesús nuu-i:
—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa: "Io
xa kaxi koio ñayiu na kua'a kundito
koio-i, ko ñadu diko ni xijan io
xa kada-i, chi dɨuni io xa kunini-i
ntdanditu'u tnu'u Ianyuux."
5 Ijan dada ndeka Kui'na Jesús
jua'an Jerusalén xa jandodo ña'a-i
nuu dujun ka dɨkɨ veñu'u ñuu ii jan.
6 Xia'an-i nuu-ia:
—Nux ndaa xa Da'ya Yɨɨ Ianyuux
kuu-n jungava nde nuu ñu'u jan, chi
yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Ta'u tniu
Ianyuux nuu ángel, ia ka xinokuechi
nuu-ia, xa junuu ña'a-ia." Dɨuni
yodotnuni tnu'u-ia xa: "Junuu ña'a
koio-ia xa na ña'a tnukue'e xe'e-n
nuu yuu" —kuu Kui'na, xia'an-i.
7 Te xia'an Jesús:
—Dɨuni yodotnuni xa: "Maxku
kototnuni-n Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-ro."
8 Dɨuni ndeka Kui'na Jesús jua'an
ɨɨn dɨkɨ yuku yo dujun. N-dande'a-i
Jesús ntdaa ñuu ñuñayiu nuu
taxnuni ntdaa se ka taxnuni ntdaa
ñuu ijan. N-dande'a ña'a-i kue'e ñuu
vili xndaxio ijan. Yo ya'u xa io ijan.
Xia'an-i nuu-ia:
9 —Ntdaa xa'a taxi-r nux njuiin
xiti-n nuu-r te nakuetu-n nuu-r.
10 Xia'an Jesús:
—Jua'an Satanás chi du'a
yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Nuu
Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, njuiin
xiti koio. Nakuetu koio te kajan
ta'u koio nuu-ia. Nuu mee ni-ia
junukuechi koio."
11 Ijan dada n-dandoo ña'a-i, te
n-ka xee ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux nuu Jesús xa
junukuechi-ia nuu-ia.

N-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu

12 N-teku Jesús xa yɨndi'u Sua
vekaa. Xaxe'e xijan juan nu'u-ia
Nazaret, distrito Galilea, 13 ko ña
n-ndoo-ia Nazaret xa kutuu-ia
ijan. N-nangondita-ia Capernaum.
Capernaum katuu yatni yu'u
mar yatni nuu xndatuu ñuu nani
Zabulón xi'in ñuu nani Neftalí.
14 N-naxee-ia ijan xa na jɨn tna'a
tnu'u n-chidotnuni ɨɨn se n-ja'an
nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Isaías
n-xo nani-s. Du'a n-chidotnuni-s:
15 Kakune'e-da ñayiu io Zabulón
xi'in ñayiu io Neftalí.
Galilea kuu distrito-i.
Ijan xndaxio ñayiu ñatu kuu
da'ya dana Israel.
Ichi xiti distrito nuu io-i jua'an
Mar Galilea.
Galilea katuu yu'u De'va Jordán
nuu xika ndute.

16 Jini ñayiu Ia juña tnu'u ña'a
jundu kuu Ianyuux.
Kuenda kɨu nuu nee nuu kuú-i
ka xikonuu-i,
xa ñatu ka kutnuni ini-i jundu
kuu-ia,
kuu tnu'u n-chidotnuni Isaías.
17 Tiempu ijan n-kixe'e Jesús xa
dakua'a-ia ñayiu. N-ja'an-ia nuu-i:
—Natu ini koio xa n-ka kida-n
kuechi, chi vax kuyatni kɨu taxnuni
Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.

N-ja'an Jesús nuu koon seyɨɨ xa na nkuitandijun ña'a-s

18 Nɨni xika-ia yu'u Mar Galilea, te
n-xini-ia se ndeka tna'a xi'in ñani-s.
Ɨɨn-s nani Simón. Dɨuni nani-s
Spedru. Ndrixi nani ɨnka-s. Ka
dakeé-s ñunu-s nuu ndute hora ijan,
chi se ka tava chaka ka kuu-s. 19 Te
n-ja'an Jesús nuu-s:
—Nkuitandijun ña'a koio, te
kada-r xa dataka-n ñayiu ná
dataka-n chaka xi'in ñunu-n.
20 Hora ijan ni n-ka dandoo-s
ñunu-s, te n-ka xe kuitandijun-s
Jesús. 21 N-xini ntuku-ia ɨnka
se ndeka tna'a xi'in ñani-s, te
n-kana-ia-s. Ɨɨn-s nani Jacobo.
Ɨnka-s nani Sua. Ka kuu-s da'ya yɨɨ
Zebedeo. Xñutuu-s xi'in taa-s xiti
barcu xa ka ndadava'a-s ñunu-s.
22 Hora ijan ni n-ka dandoo-s
taa-s xi'in barcu-s, te n-ka xe
kuitandijun-s-ia.

N-ndadava'a Jesús ñayiu ka ku'u

23 Ijan dada n-xikonuu Jesús nitu'u
distrito Galilea. N-dakua'a-ia ñayiu
Israel xiti veñu'u kuechi ñuu xi'in
ñuu. N-ja'an-ia tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. N-kakune'e-ia xa taxnuni
Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu. Tnu'u
va'a kuu. Dɨuni n-ndadava'a-ia
ñayiu ka tna'a ntdaa nuu kue'e.
N-ndadava'a-ia nuu ka xaxia'an
du. 24 Nitu'u nación Siria n-ka teku
ñayiu xa n-kida-ia. N-ka xe ndeka
ñayiu ijan ñayiu ka tna'a tɨtnɨ nuu
kue'e xi'in ñayiu nda'u ka ya'a
xaxe'e kue'e ka tna'a-i. Xndeka-i
ñayiu xñu'u ña'a xaloko n-ka xe'en.
N-ka xe ndeka-i ñayiu tna'a kue'e
xiyɨ'ɨ du. N-ka xe ndeka-i ñayiu
n-xi'í xe'e, te n-ndadava'a ña'a Jesús.
25 N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu
tɨtnɨ ñuu. Ka kuu-i ñayiu Galilea,
ñayiu Decápolis, ñayiu Judea, ñayiu
io yatni yu'u De'va Jordán xi'in
ñayiu Jerusalén du.

N-dakua'a Jesús ñayiu

5 N-xini Jesús xa kue'e ñayiu
xyuku nuu-ia, te n-xe xee-ia
ɨɨn yuku, te n-nukoo-ia ijan.
N-ka xetu'a ña'a se dakua'a-ia.
2 N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-s xi'in
ñayiu xyuku ijan. Xia'an-ia:
3 —Na ja'an-r xa ñayiu ka xani ini
xa ma dananita'u ña'a Ianyuux xaxe'e
xa yo n-ka kida-i kuechi, te n-ka natu
ini-i xa n-ka kida-i kuechi, naka ta'u-i
chi kɨu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa xa
taxnuni Ianyuux nuu-i.
4 'Ñayiu ka nda'i xaxe'e xa yo ka
kuko'yo ini-i xa n-ka kida-i kuechi,
naka ta'u-i chi kunda'u ini ña'a
Ianyuux, te ma kuko'yo ini ka-i.
5 'Ñayiu ka xani ini xa ka kuu-i ñayiu
dakuu nga, te dɨuni ka xani ini-i xa
ñatu ndandɨ'ɨ-i, naka ta'u-i chi kendoo-i
xi'in ñu'u n-xia'an Ianyuux xa juña'a-ia.
6 'Ñayiu io anu xa kada koio-i xa
juini Ianyuux, naka ta'u-i chi kada-i
ntdaa xijan, te kudɨ ini-i.

7 ’Ñayiu kunda'u ini ɨnka ñayiu,
naka ta'u-i chi kunda'u ini ña'a
Ianyuux.
8 ’Ñayiu n-kida Ianyuux xa
n-ndunini-i, naka ta'u-i chi jini-i-ia.
9 ’Ñayiu kida xa ka ndumani nuu
tna'a ɨnka ñayiu, naka ta'u-i chi
ja'an Ianyuux xa kuu-i da'ya-ia.
10 ’Ñayiu kida xa juini Ianyuux te
nda'u ya'a-i xaxe'e-ia, naka ta'u-i
chi jɨ'ɨn-i nuu taxnuni-ia.
11 ’Naka ta'u kuu koio-n hora
kui'a na ja'an ña'a ñayiu te kada
u'u ña'a-i te tekuechi neñuu ña'a-i.
Ntdaa xijan kada ña'a-i xaxe'e ru'u.
12 Io xa kuvete-n. Io xa kudɨ ini
koio-n chi yo kue'e xa io andɨu taxi
Ianyuux xaxe'e xa daa ya'a-n. Du'a
n-ka kida u'u ñayiu xana'a se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu na ta
koo koio ka-n.

N-kakune'e Jesús ñɨɨ́ xi'in ngandii

13 ’Ka kuu-n ná kuu ñɨɨ́. Nux ñatuka
ede ñɨɨ́, ma kuu xa nduu ede. Ña
xiniñu'u ka. Kate-ro te jueñi ni'no
nga-ro. 14 Dɨuni ka kuu-n ná kuu
ngandii xa datnuni-ia ñuñayiu. Ná
kuu ɨɨn ñuu katuu nuu yuku dujun ka
kuu-n xa ñatu yɨva'a. 15 Ñayo ñayiu
natnuu candil te chindeyu-i maquila.
Ñatu daa kida-i chi jandodo-i candil
jan ɨɨn nuu dujun na kua'a na kuu
kanda nitu'u xiti ve'e-i. 16 Dani
ndo'o ɨɨn ɨɨn-n, kada-n xa va'a xa na
kunde'a ñayiu ñuñayiu xa ka kida-n
xava'a na kua'a na ndadaka'nu-i
Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andɨu.

N-kakune'e Jesús ley n-chidotnuni Moisés

17 ’Maxku kani ini koio-n xa tniu-r
kuu xa dita-r ley n-chidotnuni
Moisés xi'in xa n-ka chidotnuni
se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Ma daa kada-r, chi
kada-r xa jɨn tna'a xa xyodotnuni.
18 Xandaa xakuiti na ja'an-r xa
nɨni na kavatuu ka ñuñayiu xi'in
andɨu ma dita Ianyuux ni ɨɨn tnu'u
n-chidotnuni Moisés. Ma dita-ia ni
ɨɨn letra, ni ɨɨn parti tnu'u-ia nde
na jɨn tna'a ntdaa xa n-chidotnuni-s.
19 Nux ma jandixa-n idii ni xa
ja'an ley Ianyuux, juini ɨɨn tnu'u
luchi kuu-i, ma jiniñu'u va'a-n nuu
taxnuni Ianyuux. Dɨuni ma jiniñu'u
va'a-n nuu taxnuni Ianyuux nux
ja'an-n nuu ɨnka ñayiu xa maxku
jandixa-i xijan. Nux jandixa koio-n
tnu'u n-chidotnuni-s te ja'an-n nuu
ñayiu xa na jandixa-i xa'a, nduu-n
ñayiu ndandɨ'ɨ andɨu nuu taxnuni
Ianyuux. 20 Nux ka kuxee ini-n nuu
Ianyuux ná ka kuxee ini se dakua'a
ñayiu ley n-chidotnuni Moisés xi'in
se fariseu nuu-ia, ma yoo-n jɨ'ɨn
andɨu nuu taxnuni-ia.

N-ja'an Jesús xa maxku ka'ni-ro ndɨyɨ

21 ’Ka xini-n nax n-ka ja'an se
xana'a nuu xixitna-n. N-ka xia'an-s:
“Maxku ka'ni-n ndɨyɨ.” Ndeda ɨɨn-n
na ka'ni ndɨyɨ, ndadandaa Ianyuux
kuechi-n. 22 Ko mee-r ja'an xa nux
diko ni na kiti ini-n nuu ñanitna'a-n,
ndadandaa Ianyuux kuechi-n. Nux
kui'a na ja'an-n ñayiu netna'a
xi'in-n, ndadandaa juxtixia Israel
kuechi-n. Nux ja'an-n nuu-s: “Ku
ku'u-n”, jɨ'ɨn-n nuu nu'u koko.
23 Nux jɨ'ɨn-n veñu'u te jɨn tu'a-n
nuu altar xa doko-n ɨɨn xa doko-n
nuu IanyuUx te ɨjan naja'an-n xa
n-tuyɨka ɨɨn ñayiu n-ndatnu'u

xi'in-n xaxe'e tnu'u loko n-ja'an-n
nuu-i, 24 dandoo-n xa doko-n jan
yatni altar te jɨn ndatnu'u mani-n
xi'in ñayiu ijan. Nde na ndva'a
anu-i, ijan dada jɨ'ɨn-n te doko-n
xa ne'e-n jua'an nuu altar Ianyuux.
25 Nux kuu ɨɨn ñayiu jantna'a xi'in-n
xa kandeka ña'a-i jɨ'ɨn nuu juxtixia,
hora ijan ndumani-n xi'in-i na ña'a
kandeka ña'a-i jɨ'ɨn nuu-s, te jɨn
ndeka ña'a-s nuu se xndee ñayiu
xyɨndi'u vekaa te chindi'u ña'a-s.
26 Xandaa xakuiti ma kee-n nde na
chiya'u-n ntdanditu'u tvini kajan
juxtixia jan.

N-kakune'e Jesús xa maxku kava ñayiu xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i

27 'Ka xini-n xa n-ja'an xixitna-n:
"Nux io ñadɨ'ɨ-n maxku kava-n xi'in
ɨnka ñadɨ'ɨ. Nux io yɨɨ-n, maxku
kava-n xi'in ɨnka seyɨɨ." 28 Mee-r
ja'an xa nux diko ni na kunde'a-n
ɨɨn ñadɨ'ɨ te kukajan ini-n-ña, xá
n-kida-n kuechi. 29 Nux ɨɨn nduchi
nuu-n kida xa xko kida-n kuechi,
tava-n te dajane-n chi va'a ka nux
na kuita ɨɨn nduchi nuu-n dada xa
jɨ'ɨn ntdantu'u-n xi'in anu-n andea.
30 Nux ɨɨn nda'a-n kida xa ka kida-n
kuechi, ka'nde-n te dajane-n chi
va'a ka nux na kuita ɨɨn nda'a-n
dada xa jɨ'ɨn ntdantu'u-n xi'in anu-n
andea.
31 'Dɨuni n-ja'an xixitna-n: "Se
juini xa dandoo-s ñadɨ'ɨ-s, na
kadakutu-s tutu yodotnuni xa
n-dandoo-s-ña." 32 Mee-r ja'an
xa nux ña n-kida ɨɨn ñadɨ'ɨ io yɨɨ
kuechi xi'in ɨnka seyɨɨ, te dandoo
ña'a yɨɨ-ña, kuechi mee-s kuu xa
kada-ña kuechi xi'in ɨnka seyɨɨ.
Dani se n-natnunda'a xi'in ñadɨ'ɨ
n-dandoo ña'a yɨɨ-ña, kada-s kuechi
xi'in-ña.

N-ja'an Jesús xa maxku kada-ro uxi dɨkɨ nda'a-ro

33 'Dɨuni ka xini-n xa se xana'a
n-ja'an nuu xixitna-n: "Nux kada-n
uxi dɨkɨ nda'a-n xa chinaa-n xa
juña'a-n ɨɨn xa juña'a-n Ianyuux,
juña'a-n xijan xa na jɨn tna'a xa
n-ja'an-n." 34 Mee-r ja'an xa maxku
chinaa koio-n. Maxku chinaa-n
andɨu, chi andɨu nukoo Ianyuux
xa taxnuni-ia. 35 Maxku chinaa-n
nuu ñu'u chi neñi ni'no xe'e
Ianyuux nuu ñu'u. Maxku chinaa-n
Jerusalén, chi Ia ndadaka'nu-ro
taxnuni ñuu ijan. 36 Maxku kada
koio-n uxi dɨkɨ nda'a-n xa chinaa-n,
ni maxku chinaa-n dɨkɨ-n, chi ni
idii idi dɨkɨ-n, ma ndaku-n xa ndada
kuixi-n a ndada tnuu-n. 37 Ja'an
ndaa-n. Ja'an-n na io na jua'an. Nux
na kadava'a vete-n tnu'u, Kui'na
daja'an ña'a.

Maxku dandenaa ɨɨn ñayiu xa n-kida ña'a ɨnka ñayiu

38 'Dɨuni ka xini-n tnu'u n-ja'an
xixitna-n: "Nux na tava ñayiu ɨɨn
nduchi nuu-n, io xa natava naa
juxtixia nduchi nuu-i. Nux na kine'e
ñayiu nu'u-n, io xa kine'e juxtixia
nu'u-i." 39 Ko ru'u ja'an xa maxku
kani-n ñayiu janña'a. Maxku daa
kada-n. Nux na kani ñayiu kuñu
nuu-n lado kua'a, ngone'e-n xa na
kani-i ɨnka lado. 40 Nux tekuechi
ña'a ñayiu nuu juxtixia ɨɨn xa
tekuechi ña'a-i, te juini-i xa tnɨɨ-i
du'nu-n, juña'a-n te juña'a-n
kotona-n tuku. 41 Nux ka kidajuexa

se taxnuni xa kane'e-n ɨin xa
vee jɨ'ɨn ɨin yodo kilómetro, uni
kilómetro kane'e xijan jɨ'ɨn. 42 Nux
na kajan nuu ñayiu xaxii-n juña'a
nuu-n, te maxku dangondita du'a
nga-n-yɨ.
43 'Dɨuni ka xini-n xa xixitna-n
n-ja'an: "Juemani koio ñayiu io
yatni xi'in-n te jini u'u koio se xini
u'u ña'a." 44 Mee-r ja'an juemani
koio ñayiu ka xini u'u ña'a, te kajan
ta'u koio xa na kutuu vii kutuu
va'a ñayiu ka kida u'u ña'a xi'in
ñayiu kui'a ka ja'an ña'a. 45 Daa
kada koio, chi daa kida Taa-ro
Ianyuux, Ia tuu andɨu. Kida-ia xa
ndii ngandii nuu io ñayiu loko, nuu
io ñayiu va'a. Dɨuni dajuun-ia dau
nuu io ñayiu loko, nuu io ñayiu va'a.
46 Nux mee ni ñayiu ka xemani ña'a
ka xemani-n, ma ni'i koio-n ta'u-n.
Ntdaa ñayiu du'a ka kida, nde se ka
xijan tvini nandajan gobierno du'a
ka kida. 47 Nux mee ni nuu ñani
tna'a-n xndaxio-n xañu'u, ñatu io
va'a xa du'a ka kida-n. Dava'a nga
ñayiu daa ka kida, nde ñayiu ña
ka naja'an Ianyuux du'a ka kida.
48 Jandixa koio ntdaa tnu'u dijan
n-ja'an-r, te kada-n xa ndaa na kida
Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andɨu.

Na juña'a nga ñayiu xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u

6 Chinuu nuu nax kada koio-n.
Kada koio xa va'a, ko ñadu xa
kada-n xa va'a xa na kunde'a ña'a
ni ñayiu. Nux kada koio-n xa va'a
diko ni xa na kunde'a ñayiu, ma
dananita'u ña'a Taa-ro Ianyuux,
Ia tuu andɨu. 2 Xijan kuu xa hora
na juña'a koio nga-n xa juña'a-n
ñayiu ka xijan nda'u, maxku ja'an-n
xa xijan kada-n nuu ɨnka ñayiu.
Xijan ka kida se ka kida nga xa ka
jandixa-s xa ta'u tniu Ianyuux. Du'a
ka kida-s xiti veñu'u kuechi xi'in
ichi kuechi ka xikonuu-s diko ni xa
na najuen tnu'u ña'a ñayiu. Xandaa
xakuiti xa xá n-ka ni'i-s ta'u-s, te
ñatu na ta'u-s koo andɨu. 3 Hora na
juña'a koio nga-n ñayiu ka xijan
nda'u ɨin xa juña'a-n, na'i ni kada
koio-n, ni ñayiu kumani xi'in-n,
maxku jini. 4 Na'i juña'a koio-n xa
juña'a nga-n. Xa na'i kada koio-n
kunde'a Ianyuux, juini ña kanda
nde'a-n-ia, te taxi-ia ta'u-n.

N-dakua'a Jesús se dakua'a-ia janda kajan ta'u koio-s nuu Ianyuux

5 'Na kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux,
maxku kada koio-n ná ka kida se ka
kida nga xa va'a-s. Ka kida nga-s xa
va'a-s chi ka tna ini-s xa ka xijan ta'u-s
nuu Ianyuux nɨni xnii-s xiti veñu'u
kuechi. Dani ka kida-s nuu nanitna'a
ichi ka'nu xa kunde'a ña'a ñayiu.
Xandaa xakuiti xa n-ka ni'i-s ta'u-s, te
ña tuu na ta'u-s koo andɨu. 6 Na kajan
ta'u koio-n, ndɨu koio-n cuartu-n, te
nakadɨ-n ye'e xa na'i kajan ta'u koio-n
nuu Taa-ro Ianyuux. Nde'a ña'a-ia
juini ña kanda nde'a-n-ia, te taxi-ia
ta'u-n. 7 Na kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux, maxku ku ja'an koio-n ɨin ni
tnu'u tɨtnɨ vuelta ná ka ja'an ñayiu ña
ka kuu ñayiu Israel. Ka xani ini-i xa
xaxe'e xa na'a ka ja'an-i nini Ianyuux
xa ja'an-i. 8 Maxku kada koio-n ná
ka kida ñayiu ijan, chi xá ama na'a
Taa-ro Ianyuux xa ndoñu'u-n. 9 Du'a
kajan ta'u koio-n nuu-ia:

Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andɨu,
na ja'an koio-da xa ii-n, te na
koo koio-da xañu'u nuu-n.

10 Na ja'an koio-da xa taxnuni-n
nuu-da ntdaa-da xa ka kuu-da
ñayiu ñuñayiu.
Nani ka kida ia xtuu andɨu xa
juini-n, dani na kada ñayiu
ñuñayiu.
11 Taxi-n xa kax xa ko'o koio-da
vitna nani kida-n ndɨkɨu
ndɨñuu.
12 Xijan ta'u-da nuu-n xa nani ka
taxkanu ini-da ñayiu kida
ña'a ɨɨn xa kida ña'a-i, dani
taxkanu ini ña'a-n hora ka
kida-da kuechi.
13 Kada-n xa maxku daja'an
ña'a Kui'na xa kada koio-da
kuechi; kada-n xa maxku
kada koio ka-da xaloko.
Du'a kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux.
14 'Nux taxkanu ini koio-n ñayiu
n-kida ña'a ɨɨn xa n-kida ña'a-i,
taxkanu ini ña'a Taa-ro Ianyuux,
Ia tuu andɨu. 15 Nux ma taxkanu
ini-n xa n-kida ña'a ñayiu jan, dani
Taa-ro Ianyuux, ma taxkanu ini-ia
kuechi n-ka kida-n.

Janda io xa kada ñayiu hora na koo ndite-i

16 'Nux ɨɨn kɨu nyaka ma kaxi
koio-n xaxe'e xa xndaxio ndite-n,
maxku kada koio-n na ka kida se
kida nga xa va'a-s chi xndaa nuu-s
xa kuko'yo ini-s. Ka dataka-s idi
dɨkɨ-s te kui'a xndaa nuu-s xa na
kunde'a ñayiu xa xne'e ii-s. Xandaa
xakuiti xa xá n-ka ni'i-s ta'u-s, te
ña tuu na ta'u-s koo andɨu. 17 Na
koo ndite mee-n xa xne'e ii-n ɨɨn
kɨu nyaka, chi'i koio-n aciti dɨkɨ-n,
tni'u-n dɨkɨ-n, najini-n nuu-n 18 xa
maxku jini ñayiu xa xne'e ii-n.
Kunde'a ña'a Taa-ro Ianyuux juini
ña kanda nde'a-n-ia, te dananita'u
ña'a-ia.

Andɨu kuu nuu na kuneva'a-ro ɨɨn xa kuneva'a-ro

19 'Maxku kaya koio kue'e
ndatniu-n ñuñayiu, chi kɨu tkidi
xaxii-ro ñuñayiu, te nanedɨ'u dava
ka xaxii-ro. Dɨuni ka xanu ñadu'u
ye'e te ka kɨu-s ve'e-ro juini ndi'u
va'a, te ka du'u-s. 20 Kada koio
xa juini Ianyuux te kue'e xaxii-n
koo andɨu nuu ñayo tkidi kɨu
ndatniu-ro. Dɨuni ña nanedɨ'u dava
ka xaxii-ro. Dɨuni ña yoo na ñadu'u
xanu ye'e-ro xa du'u ña'a-s. 21 Nuu
io xaxii-n, ijan jun ini-n xa kutuu
koio-n.
22 'Kuenda kɨu ɨɨn xa dakutnuni
kuu nduchi nuu-ro. Nux io va'a
nduchi nuu-n, kutnuni va'a ini-n xa
nde'a-n, 23 Nux ka jandixa-n ñayiu
ja'an ɨɨn xa ña ndaa, tunee tudu'a-n.
Maxku jandixa-n ntdaa xa ka ja'an
ñayiu ñuu-n vaxi, chi ñadu ntdaa xa
ka ja'an-i ndaa.
24 'Ñayo ɨɨn se xinokuechi io
uu xto'o chi nux uu-s na koo jini
u'u-s ɨɨn-s, te juemani-s ɨnka-s; a
kada-s ntdaa xa juini ɨɨn-s, te jini
u'u-s ɨnka-s. Mayo-n ndaku xa
junukuechi-n nuu Ianyuux nux mee
ni xa kadatniu-n xa koo xaxii-n, te
ña tuu nax kada-n xaxe'e Ianyuux.

Ndeka Ianyuux ñayiu kuu da'ya-ia

25 'Maxku kunduu ini-n nuu nax
kaxko'o-n, nax kundix kuda'u
koio-n, chi ndandɨ'ɨ ka mee-n dada
xa kaxi xa ko'o-n. Ndandɨ'ɨ ka-n
dada da'ma-n. 26 Kunde'a koio
janda ka ya'a kɨt ka ndava. Ñayo-tɨ
dada'u trɨu ni ñayo-tɨ nataxtna'a

trɨu. Ñayo-tɨ chi'i trɨu ve'e-t. Juini
ñayo-t chi'i trɨu ve'e-tɨ, ko ka ni'i-tɨ
xa ka xaxi-tɨ, chi dakaxi Ianyuux-tɨ.
Vichi ka yodo ya'u ndo'o dada kɨt
ijan. 27 Maxku yo kunduu ini-n, chi
ni mayo-n ndaku xa dakue'nu ka-n
mee-n, ni dava metro ma kue'nu
ka-n. 28 Maxku kunduu ini koio-n
nuu nax kundix kuda'u-n. Kunde'a
koio xa va'a xa'nu ita liriu. Ñatu
kidatniu-ta. Ñatu kava-ta yu'a.
29 Juini vili n-kaa da'ma n-xo xi'no
Salomón, ko vili ka kaa ita liriu
dada da'ma n-xo xi'no-s. 30 Ite
xa'nu vitna tnee kayu xiti xitnu. Ite
ijan n-kida Ianyuux xa vili n-kaa.
Naka mee-n, ma ku kada-ia xa
kundix kuda'u-n. Naka ita'u ni ka
kukanu ini-n-ia. 31 Maxku kundu
ini koio-n. Maxku ja'an koio-n:
"¿Nax kaxko'o-ro? ¿Nax kundix
kuda'u-ro?", 32 chi ñayiu ña ka
jandixa Ianyuux, yo xyɨ ini-i xa ni'i-i
ntdaa xijan. Xá na'a Taa-ro Ianyuux
xa ntdaa xijan ka ndoñu'u-n. 33 Naa
xa jun ini koio-n xijan, ndukundee
koio xa kɨu tna'a-n nuu ñayiu ka
jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.
Dɨuni ndukundee xa jandixa-n
tnu'u-ia, te taxi-ia ntdaa xa ka
ndoñu'u-n xa xtuu-n ñuñayiu.
34 Maxku kɨ ini koio-n xa ya'a tnee
ida, chi tuku xa ya'a vitna te tuku
xa ya'a tnee. Nda'u ka ya'a-n, chi
kue'e xa kuu ntdantu'u kɨu, te
nuu nda'u ka na ya'a-n ɨɨn kɨu ma
kundee ka ini-n —kuu-ia, xia'an-ia.

N-ja'an Jesús xa maxku yoo ku jan tnu'u tna'a

7 Ijan dada n-ja'an ka-ia:
—Maxku jan tnu'u-n ñayiu
na kua'a maxku ja'an-i xa ña io va'a
xa kida mee-n chi 2 nani jan tnu'u-n
ñayiu, dani jan tnu'u ña'a-i. Nani
juña'a-n dani nataxi-i. 3 Kuenda kɨu
yakua luchilii kaa ni'no nduchi nuu
ñayiu xnetna'a xi'in-n kuu kuechi
luchi ka kida-i. ¿Nax kuu xa ka
chinuu-n xijan, te ña ka chinuu-n
kuechi na'nu ka kida mee-n kuenda
kɨu tndu'u ka'nu kaa ni'no nduchi
nuu-n? 4 ¿Nakuenda xa ka ja'an-n
nuu ñayiu xnetna'a xi'in-n: "Taxtuu
nuu-n na natava-r yakua luchi kaa
ni'no", te ña ka chinuu-n tndu'u kaa
ni'no nduchi nuu mee-n? 5 Ka kida
nga-n xa va'a-n. Ki'na nuu natava
koio-n tndu'u kaa ni'no nuu mee-n
na kua'a kaxi kunde'a koio-n xa
natava-n yakua luchi kaa ni'no nuu
ɨnka ñayiu.
6 'Maxku jɨ'ɨn-n nuu ñayiu ña io
da'u ni xañu'u nuu Ianyuux xa ja'an
koio-n tnu'u-ia nuu-i, chi ka kuu-i
ná kuu ti ina a na kuu kuchi te
tnu'u-ia kuu ná kuu perla yo ya'u.
Kuchi, jueñi ni'no-tɨ perla jan, te
ti ina, ngokoo-tɨ te kada kuechi
ña'a-tɨ.

Ñayiu na kajan Ianyuux xa ndoñu'u-i, ni'i-i

7 'Ndoñu'u xa ku kajan koio-n te
ni'i-n. Nduku koio te ni'i-n. Nani
kuu xa dakande-n ye'e ñayiu xa
najaan-i xa kɨu-n, dani kuu xa kajan
koio-n nuu Ianyuux xa ndoñu'u-n,
te taxi-ia 8 chi ñayiu xko xijan, ka
ni'i-i. Dani ka ni'i ñayiu xko nduku.
Ñayiu xko dakande ye'e, najaan
ye'e xa kɨu-i. 9 Ndo'o, se ka kuu
taa, nux ka xijan da'ya-n tila ma
juña'a-n yuú chi juña'a-n tila. 10 Nux
xijan da'ya-n chaka ma juña'a-n koo
chi juña'a-n chaka. 11 Juini ka kuu-n

ñayiu yo kueˈe kuechi ka kida,
xndeˈa-n xa ka xiaˈan-n daˈya-n.
Ndoˈo ka xiaˈan-n xa ndoñuˈu
daˈya-n, naka Taa-ro Ianyuux ma
tuu nga ku taxi-ia xa ka ndoñuˈu-n
nux na kajan koio-n. 12 Xaxeˈe xa ka
juini-n xa na kada ñaˈa ñayiu xavaˈa,
kada koio-n-yɨ xavaˈa chi xijan
n-chidotnuni Moisés xiˈin se n-ka
jaˈan tnuˈu Ianyuux nuu ñayiu.

Yeˈe tnaˈa xiˈin yeˈe ndɨka

13 ’Xa tnɨɨ koio-n ichi Ianyuux kuu
ná kuu xa tnɨɨ-ro ɨɨn ichi tnaˈa te
kɨu-ro ɨɨn yeˈe tnaˈa. Xa jɨˈɨn ñayiu
nuu naa-i kuu ná kuu xa tnɨɨ-i ɨɨn
ichi kaˈnu te kɨu-i yeˈe ndɨka. Kueˈe
ñayiu ka tnɨɨ ichi ijan. 14 Tnaˈa yeˈe
te tnaˈa ichi juaˈan nuu kutuu-ro
xiˈin Ianyuux nɨkava nɨkuita. Xaku
ni ñayiu ka tnɨɨ ichi ijan.

Ka xini-ro nuu na yutnu kuu-tnu hora ndeˈa-ro nax juun-tnu

15 ’Chinuu vaˈa koio na ñaˈa
jandixa koio-n se ka kida nga xa ka
jaˈan-s xa n-jaˈan Ianyuux. Kuu-s
ná kuu kɨt ndeˈe kuu lobo. 16 Xaxeˈe
xa ka kida-s kuechi, kutnuni ini
koio-n xa jaˈan-s tnuˈu vete. Ka
kuu-s ná kuu tnutitnu xiˈin tnuyɨkɨ.
Ña tuu na tnutitnu juun uva, ña
tuu na tnuyɨkɨ juun higo. 17 Yutnu
juun xavidi, ñatu juun-tnu ɨɨn xa
ña xiniñuˈu. Tnundeˈa vax teˈyu,
ñatuka xiniñuˈu ndeˈa juun-tnu.
18 Yutnu juun xavidi; ñatu juun-tnu
ɨɨn xa ña xiniñuˈu. Kuenda kɨu
yutnu ijan ka kuu ñayiu vaˈa.
Tnundeˈa vax teˈyu, ñatuka xiniñuˈu
ndeˈa juun-tnu. Kuenda kɨu yutnu
yaˈa ka kuu ñayiu loko. 19 Yutnu
ñatuka juun xavidi, taˈnde-tnu, te
keé-tnu nuu nuˈu. 20 Ka xini-n nuu
na yutnu kuu-tnu hora xndeˈa-n
xavidi juun-tnu.
21 ’Ña ntdaa ñayiu ka jaˈan xa
xtoˈo-i kuu ñaˈa jɨˈɨn andɨu nuu
taxnuni Ianyuux, chi diko ni ñayiu
ka kida xa juini Taa-ro Ianyuux,
Ia tuu andɨu jɨˈɨn ijan. 22 Kɨu na
ndadandaa-r kuechi ñayiu, te kachi
dava ñayiu nuu-r: “N-ka jaˈan-da
xa n-dakuaˈa ñaˈa-n nuu ñayiu.
N-ka kakuneˈe-da dɨu-n xa n-taˈu
tniu-da xa n-kee xaloko anu ñayiu.
Dɨuni n-ka kakuneˈe-da dɨu-n
xa n-ka kida-da kueˈe milagru.”
23 Te juñaˈa-r nuu-i: “Ña xini ñaˈa-r.
Juaˈan naˈi koio chi kueˈe kuechi
n-ka kida-n.”

Veˈe n-xe kavatuu nuu toto xiˈin veˈe n-xe kavatuu nuu ñuˈu kuchi

24 ’Xijan kuu xa ñayiu ka teku
tnuˈu-r te kida-i xa jaˈan-r, kuu-i
ná kuu ɨɨn se kaxi ini. Se ijan,
n-kidavaˈa-s veˈe-s nuu toto ndɨka
yɨˈɨ nuu ñuˈu. 25 N-juun dau te
n-naneñu ndute xika deˈva. Ndeˈe
n-tuxindee-te xeveˈe-s. Dɨuni n-kane
tachi ndeˈe, ko ñatu n-tnanu veˈe-s
chi vaˈa n-kuaˈa nuu toto. 26 Ñayiu
ka teku tnuˈu-r te ña jandixa-i xa
taˈu tniu-r, ka kuu-i ná kuu se lilu
xa n-kidavaˈa-s veˈe-s nuu ñuˈu
kuchi. 27 N-juun dau, te n-naneñu
ndute xika deˈva. Ndeˈe n-kane
tachi. Ndeˈe n-tuxindee-te xeveˈe-s,
te ndondoo veˈe jan junkoio —kuu
Jesús, xiaˈan-ia.
28 Nu n-yaˈa xa n-jaˈan Jesús xaˈa,
yo n-ka yuˈu anu ñayiu ijan xaxeˈe
tnuˈu n-jaˈan-ia nuu-i chi ñatu n-ka
xani ini-i xa daa jaˈan-ia. 29 N-ka
kutnuni-i xa n-tundaˈa ñaˈa Ianyuux,

te xaxeˈe xijan vaˈa dakuaˈa ñaˈa-ia.
Ña n-dakuaˈa ñaˈa-ia ná ka dakuaˈa
ñaˈa se ka tuˈa vaˈa ley n-chidotnuni
Moisés.

N-ndadavaˈa Jesús se teˈyu ñɨɨ

8 Nu n-yaˈa xa n-jaˈan Jesús
ntdaa xaˈa nuu ñayiu, n-nuu-ia
xeˈe yuku jan, te kueˈe ka ñayiu
n-ka xe kuitandijun ñaˈa. [2]Te n-xe
juiin xiti ɨɨn se tnaˈa kueˈe teˈyu ñɨɨ
nuu-ia. N-jaˈan-s:
—Dito, ¿vatuka ndadavaˈa ñaˈa-n
a? Ndadavaˈa ñaˈa-n chi n-kida
Ianyuux xa ndadavaˈa-n ñayiu.
[3]N-dakaa-ia ndaˈa-ia te n-tenee-ia
ndaˈa-ia-s te n-jaˈan-ia nuu-s:
—Na ndvaˈa-n nudaa.
Danaa ndvaˈa-s. Ñatuka nax io
ñɨɨ-s. [4]Ijan xiaˈan-ia nuu-s:
—Maxku ñaˈa jaˈan-n nuu ñayiu.
Diko ni juan dandeˈa dutu ñɨɨ-n xa
na jini-s xa n-ndvaˈa-n. Juñaˈa-n-sɨ
ɨɨn xa na doko-s nuu altar na
io ley n-chidotnuni Moisés chi
n-ndvaˈa-n na kuaˈa na jini-s xa
ruˈu n-ndadavaˈa ñaˈa —kuu Jesús,
xiaˈan-ia.

Ɨɨn centurión n-kukanu ini Jesús xa ndadavaˈa-ia se xinokuechi nuu-s

[5]Juan nuˈu Jesús Capernaum. Nu
n-ndɨu-ia ñuu jan, te n-xetuˈa ñaˈa
ɨɨn centurión. N-jaˈan-s nuu Jesús:
[6]—Dito, yo kuˈu se xinokuechi
nuu-da, te kaa-s veˈe-da. N-xiˈí
xeˈe-s te ña kuu xa kaka-s. Yo ndeˈe
tna uˈu-s. Yo ndaˈu yaˈa-s.
[7]Te n-jaˈan Jesús nuu-s:
—Juan xee-r te ndadavaˈa-r-sɨ.
[8]Te n-xiaˈan centurión jan:
—Dito, ñatu natau xa xee-n
veˈe-da chi ndandɨˈɨ-n. Diko ni
jaˈan-n xa na ndvaˈa se xinokuechi
nuu-da, te ndvaˈa-s. [9]Ɨnka seyɨɨ
taxnuni nuu-da, te dɨuni taxnuni-da
tuku. Taxnuni-da nuu se ka kuu
soldado. Nux na jaˈan-da nuu ɨɨn-s
xa na jɨˈɨn-s ɨɨn nuu na jɨˈɨn-s, te
xeˈen-s. Nux na jaˈan-da nuu ɨnka-s
xa na xee-s veˈe-da, xee-s. Te dɨuni
taˈu tniu-da nuu se xinokuechi
nuu-da xa na kada-s ɨɨn xa kada-s te
kida-s —kuu-s, xiaˈan-s nuu Jesús.
[10]Nu n-teku Jesús xa n-jaˈan se
ijan, n-yuˈu anu-ia, te n-jaˈan-ia nuu
ñayiu xndijun ñaˈa:
—Jaˈan ndaa-r xa ña uun xini-r
ɨɨn ñayiu Israel kukanu ini ñaˈa na
kukanu ini ñaˈa se yaˈa. [11]Kueˈe
ñayiu kee nde nuu kane ngandii
xiˈin nde nuu keé ngandii xa nkoo
koio-i yuˈu mexa xiˈin Abraham,
Isaac, Jacob xa kaxi-i xiˈin-s andɨu
nuu taxnuni Ianyuux. [12]Ñayiu
Israel ka xani ini xa yɨtnaˈa-i nuu
ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux,
ñayiu ijan kandeka ñaˈa Ianyuux
jɨˈɨn nuu nee. Ndeˈe ndaˈi-i te ndeˈe
kiti ini-i nuu Ianyuux —kuu-ia,
xiaˈan-ia.
[13]Te xiaˈan Jesús nuu centurión
jan:
—Juan nuˈu, te na yaˈa na kukanu
ini-n xa yaˈa.
Te ndvaˈa se xinokuechi nuu-s
hora ijan.

Yo kueˈe ñayiu n-ndadavaˈa Jesús

[14]Ijan dada juan nuˈu Jesús
Capernaum. N-kɨu-ia veˈe Spedru,
te n-xini-ia xa kaa dididо-s xa
kuˈu-ña. Ñuˈu ñaˈa kaˈni. ^{15}N-tnɨɨ-ia
ndaˈa-ña, te n-ndiko ñaˈa kaˈni.
N-ndokoo-ña te n-xiaˈan-ña xa
n-xaxi-ia.

16 Nɨni tuu Jesús ve'e ijan juan keé
ngandii, te xndeka ñayiu ñayiu xñu'u
ña'a xaloko n-ka xee. Diko ni n-ja'an
Jesús xa kee xaloko jan, te danaa n-ka
kee-i anu-i. Dɨuni n-ndadava'a-ia dava
ka ñayiu ka ku'u. 17 Du'a n-ya'a xa
n-xetna'a tnu'u Ianyuux n-chidotnuni
Isaías, se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an
Ianyuux. N-ja'an-s:

N-ndadava'a-ia ñayiu ka kuita.
N-dita-ia ntdaa kue'e ka tna'a
ñayiu.
Kuenda kɨu ɨɨn xa yoo vee
ndido-i n-dita-ia.

Se n-ka juini xa nkuitandijun-s Jesús

18 Yo kue'e ñayiu n-naduku nduu
Jesús ɨnka kɨu. Nu n-xini-ia-i, te n-ta'u
tniu-ia xa dakaka se dakua'a-ia barcu
jɨ'ɨn ɨnka lado yu'u mar.
19 Hora ijan n-xee ɨɨn se tu'a va'a ley
n-chidotnuni Moisés, te n-ja'an-s:
—Maestru, nkuitandijun ña'a-da
jɨ'ɨn juini nde kuu nuu na jɨ'ɨn-n.
20 Te n-ja'an Jesús:
—Chikuii, io yau kava xyɨ'ɨ-tɨ.
Dani chilidaa, io taka-tɨ, ko ru'u, Ia
kuu ñayiu, ña tuu na ve'e-r. Ñavada
nde ndetatu-r.
21 Te n-ja'an ɨnka ntuku se dakua'a
ña'a-ia:
—Dito, ¿vatuka xa ki'na ka nu'u-da
ve'e-da te na kuú taa-da, kuxi-da-s,
te ijan dada nkuitandijun ña'a-da u?
22 Te n-ja'an Jesús:
—Nkuitandijun ña'a na'i. Na kuxi
tna'a koio ñayiu ña ka xini jundu
kuu Ianyuux.

**N-nujani Jesús tachi
nde'e kane nuu mar**

23 Ijan dada n-keé-ia xi'in se
dakua'a-ia barcu. Nu n-kudava-ia
xi'in-s nuu mar, te n-kidi-ia.
24 Danaa n-kane ɨɨn tachi nde'e, te
nde'e n-xe kandava ndute. Kuu-té
xa kuxi-té barcu jan. 25 Te n-xe
dandoto ña'a dava se dakua'a-ia. Ka
xia'an-s:
—Dito, dakaku ña'a-n chi vax
nduxi-ro nuu ndute.
26 Te n-ja'an-ia nuu-s:
—¿Nakuenda ka yu'u-n?
¿Nakuenda ña ka kukanu ini-n
Ianyuux?
Ijan dada n-ndokoo-ia te
n-kudeen-ia nuu tachi xi'in nuu
ndute xe kandava. Nanii nga n-kuu.
27 Te n-ka yu'u-s, te ka xia'an
tna'a-s:
—¿Nde se kuu se ya'a xa taxnuni-s
nuu ntdantu'u xa io? Nde tachi xi'in
ndute jandixa ña'a.

**N-kine'e Jesús xaloko xñu'u
anu uu se Gadara**

28 Ijan dada n-xee-ia xi'in-s
ɨnka lado yu'u mar jan nuu nani
Gadara. Te n-ka xetu'a ña'a uu se
xñu'u xaloko anu-s. N-ka xo kɨu-s
yau kava nuu xyɨnduxi ndɨyɨ. Yo
vichi unu nde'e-s. Ñayo ñayiu n-ka
xo kuyɨɨ xa ya'a-i ijan. 29 Te n-ka
kana-s:
—Da'ya Yɨɨ Ianyuux, ¿nax juun
ña'a-n? ¿Nakuenda xa antecas xá
n-kixee-n xa yo nde'e kada u'u
ña'a-n, te ta xee ka kɨu n-xantuu
Ianyuux xa kada u'u ña'a-n?
30 Kue'e kuchi xñu'u yatni ijan.
31 Ka xia'an xaloko xñu'u se ijan nuu
Jesús xa na juejoon-ia xa keé koio-i
anu kuchi jan. Ka xia'an-i:
—Nux kine'e ña'a-n te tunda'a
ña'a-n, na keé koio-da anu kuchi
xñu'u ijan.

32 Xia'an Jesús nuu-i:
—Jua'an koio.
N-ka kee xaloko jan anu nduu
se ijan te n-ka keé-i anu kuchi jan,
te ñama n-ka kendava-t ɨɨn nuu
ndichi. N-ka kekava-tɨ nuu mar,
te n-ka xi'í-tɨ. 33 Nu n-ka xini se
xñunuu kuchi jan xa du'a n-ya'a, te
n-ka kendava-s. Ka nu'u-s ñuu-s xa
najani koio-s ntdaa xa n-ka ya'a se
n-ka ñu'u ña'a xaloko jan.
34 Ntdaa ñayiu ñuu ijan n-ka xee
nuu Jesús. Nu n-ka xini-i-ia, te n-ka
xia'an-i nuu-ia xa na jɨ'ɨn-ia ɨnka
lado.

N-ndadava'a Jesús se n-xi'í nda'a n-xi'í xe'e

9 N-ndeé-ia barcu te
n-nangondita-ia, te n-nxee-ia
Capernaum. 2 Te xndeka tɨtnɨ seyɨɨ
ɨɨn se kaa nuu xito n-xi'í xe'e n-xee
nuu-ia. N-xini-ia xa ka kukanu ini-s
Ianyuux, te n-ja'an-ia nuu se n-xi'í
xe'e jan:
—Maxku kuko'yo ini-n chi
n-taxkanu ini Ianyuux kuechi
n-kida-n.
3 Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia, n-ka
ndatnu'u se ka tu'a va'a ley
n-chidotnuni Moisés. N-ka xani
ini-s, "Dadavatna'a se ya'a xi'in
Ianyuux."
4 N-kutnuni ini-ia xa ka xani ini se
ijan, te n-ja'an-ia nuu-s:
—¿Nakuenda xa ka xani ini-n
xaloko? 5 Ka xini-n xa ndva'a se
ya'a nux na ja'an-r: "Ndokoo. Kaka",
ko ñatu jandixa-n xa kua'a-r xa
taxkanu ini-r kuechi n-kida-s.
6 Kuna'a koio xa ru'u xa kuu-r Ia
kuu ñayiu, taxkanu ini-r ñayiu n-ka
kida kuechi —kuu Jesús, xia'an-ia.
Ijan dada n-ja'an-ia nuu se n-xi'í
xe'e:
—Ndokoo. Ndone'e xito-n, doo-n,
te juan nu'u ve'e-n.
7 Hora ijan ni n-ndokoo-s, te juan
nu'u-s ve'e-s.
8 Kue'e ñayiu xyuku ijan n-ka
xini xijan, te n-ka yu'u-i, te n-ka
ndadaka'nu-i Ianyuux xaxe'e xa
n-kida-ia xa du'a kua'a Jesús xa
kada-ia.

N-ja'an Jesús xa na nkuitandijun daña, Steu-ia

9 Ijan dada n-xee Jesús nuu nukoo
daña Steu, se xijan tvini nandajan
gobierno. N-ja'an-ia:
—Ne'e, te nkuitandijun ña'a.
N-ndojuiin-da te n-xe
kuitandijun-da-ia. 10 Jua'an-da
xi'in-ia ve'e-da xi'in dava ka se
dakua'a-ia. Dɨuni n-ka xee kue'e se
ka xijan tvini nandajan gobierno
xi'in dava ka ñayiu yo kue'e kuechi
ka kida xa kaxdini koio-s ijan. Dani
n-ka xee se fariseu.
11 Nu n-ka xini se fariseu se
xtuu ijan, te ka xia'an-s nuu se ka
dakua'a ña'a Jesús:
—¿Nakuenda xaxi maestru-n xi'in
se ka xijan tvini nandajan gobierno
xi'in dava ka ñayiu ka kida kue'e
kuechi?
12 Nu n-teku Jesús xa n-ka ja'an-s,
n-ja'an-ia:
—Ñayiu io va'a, ña ndoñu'u-i
setatna, ko ñayiu ka ku'u
ndoñu'u-i-sɨ. 13 Io xa kutnuni ini
koio-n nax kuu xa'a: "Juini-r xa
kunda'u ini-n ñayiu, ñadu juini-r
xa doko-n ɨɨn xa jandodo-n nuu
altar." Ñadu n-kixee-r xa ja'an-r nuu
ñayiu va'a xa nkuitandijun ña'a-i,

chi n-kixee-r xa ja'an-r nuu ñayiu
ka xini xa kue'e kuechi ka kida-i
xa nkuitandijun ña'a-i —kuu Jesús,
xia'an-ia nuu-s.

N-kakune'e Jesús ñayiu xndaxio ndite

14 Nu n-xika kɨu, te n-ka xee se
dakua'a ña'a Sua Bautista. N-ka
ja'an-s nuu Jesús:
—¿Nakuenda xa daña xi'in se
fariseu, xndaxio ndite-da xa xne'e
ii-da, te se dakua'a-n?, ¿nakuenda
ñayo-s xndaxio ndite hora xne'e
ii-s?
15 Te n-ja'an Jesús tnu'u kandee
nuu-s:
—Se dakua'a-r ka kuu ná kuu se
xtuu viko tnunda'a, te xnetna'a-s
xi'in noviu. Ñayo-s io ndite hora
xtuu-s xi'in noviu, ko xee kɨu tnɨɨ
ñayiu noviu jan. Daa koo ndite
koio-s xaxe'e xa kuko'yo ini-s.
16 Ñayo ñayiu dandee da'ma xee
da'ma n-kutu'u, chi nu nakate-ro
nandɨyɨ da'ma xee jan, te
nadataka-i da'ma n-kutu'u jan, te
ndata. Kuenda kɨu tnu'u ja'an-r kuu
da'ma xee jan. 17 Dɨuni ñayo ñayiu
dakeé vinu xee bolsa ñɨɨ n-kutu'u
chi ndata vinu xee bolsa ñɨɨ jan, te
katu ntdantu'u vinu, te ma jiniñu'u
ka bolsa ñɨɨ jan. Ñayo daa kida, chi
dakeé-ro vinu xee bolsa xee, te ma
datɨu-ro, ni vinu, ni bolsa —kuu
Jesús, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús da'ya dɨ'ɨ Jairo xi'in ñá n-xe kaju'un da'ma-ia

18 Nɨni ja'an Jesús xijan, n-xee ɨɨn
se kida veñu'u nuu-ia. N-xe juiin
xiti-s. N-ja'an-s:
—Ku'u da'ya dɨ'ɨ-da. Vi'i nga
ndetnɨɨ anu-i, ko nux kajan ndodo-n
nda'a-n-yɨ, ndva'a-i.
19 N-ndojuiin Jesús, te n-xe
kuitandijun-da xi'in-ia se ijan. 20 Nu
ñayiu xndijun ña'a yɨtna'a ɨɨn ñadɨ'ɨ
ku'u. N-kuu uxi uu kuia ndita
ña'a nɨñɨ. N-xe nde'e-ña yata-ia, te
n-xe ju'un-ña ndɨkɨ xe'e da'ma-ia.
21 N-ja'an mee n-ja'an ɨɨn-ña, "Diko
ni na tnɨɨ-ro xe'e da'ma-ia te
ndva'a-ro."
22 Te n-ngokoo Jesús xa kunde'a-ia
ñá ijan. Te xia'an-ia:
—Maxku tnau ini ka-n, chi xaxe'e
xa kukanu ini ña'a-n, xijan kuu xa
n-ndva'a-n.
Hora ijan ni n-ndva'a ñá ijan.
23 Ijan dada n-xee Jesús ve'e se
kida veñu'u, te n-kɨu-ia. N-teku-ia
xa ka tɨu-s tnuyoo. N-teku-ia xa yo
ka kuvaa ñayiu. 24 Te n-ja'an-ia:
—Ta kee koio chi ña n-xi'í dichi
ya'a chi diko ni junee-i.
Te n-ka xakundee ña'a ñayiu
xyuku ijan chi n-ka xini-i xa
n-xi'í-i. 25 Nu n-kee ñayiu yata
ve'e, te n-tnɨɨ Jesús nda'a-i te
n-nadandoto-ia-i. 26 N-ndee Jesús
ijan te ntdaa ñuu ijan n-daxandodo
xa n-nadandoto-ia-i.

N-ndadava'a Jesús uu se n-kuaa xi'in se ñatu kuu ja'an

27 N-ndee Jesús ijan, te n-ka xe
kuitandijun ña'a uu se kuaa. Ka
kana-s. Ka xia'an-s:
—Kunda'u ini ña'a-n, Da'ya dana
David.
28 Nu n-naxee Jesús ve'e-ia, te
n-ka xetu'a ña'a nduu se kuaa jan,
te n-ja'an-ia:

—¿Ka jandixa-n xa kua'a-r xa
ndadava'a ña'a-r a?
Te n-ka ja'an-s:
—Joon, ka jandixa-da.
29 N-tenee-ia nda'a-ia nduchi
nuu-s, te xia'an-ia nuu-s:
—Na kuu ná ka jandixa-n xa ya'a.
30 N-ka nukonde'a-s, te xia'an-ia
nuu-s:
—Maxku nde ku ja'an koio-n.
31 Juini daa n-ja'an-ia, ko kue'e ka
ñayiu ntaka ñuu xndaxio yatni xi'in
ñuu ijan n-ka teku xa n-kida Jesús
xa n-ka nukonde'a-s xaxe'e xa n-ka
daxa ni'ni tnu'u-s.
32 Nɨni n-ka ndee-s, n-ka xee ka
ñayiu nuu Jesús. Xndeka-i ɨin se
ña kuu ja'an ñu'u xaloko anu-s.
33 N-kine'e Jesús xaloko jan anu-s.
Nu n-ya'a xa kine'e-ia xaloko, te
n-kixe'e-s xa ja'an-s. Te n-ka yu'u
ñayiu xyuku ijan. Ka xia'an tna'a-i:
—Ña uun ka xini-ro xa n-xini-ro
vitna.
34 Nu n-ka teku se fariseu te n-ka
ja'an-s:
—Mee Kui'na taxnuni nuu dava
ka xaloko kida xa kua'a se ya'a xa
kine'e-s xaloko ñu'u anu ñayiu —ka
kuu-s, n-ka ja'an-s.

Xaku ni se ka xinokuechi nuu Ianyuux io

35 N-ka xikonuu-da xi'in Jesús
ntaka ñuu na'nu xi'in ñuu kuechi
io ijan. N-dakua'a-ia ñayiu ntaka
veñu'u kuechi Israel. N-ja'an-ia
nax kada-i xa kɨu tna'a-i nuu
ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i. N-xo
ndadava'a-ia ñayiu ka tna'a dava'a
nga kue'e.
36 Nu n-xini Jesús ñayiu xyuku
nuu-ia, n-kunda'u ini-ia-i, chi yo
nda'u ka ya'a-i. Ka kuu-i ná ka kuu
tkachi n-ka tnukue'e te n-ka xite
ni'no-tɨ chi ñayo xto'o-tɨ ñunuu ña'a.
37 Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:
—Yo kue'e ñayiu ta kukanu ini ka
Ianyuux. Kuenda kɨu trɨu n-yichi
ka kuu-i, te xaku ni ñayiu io xa
nataxtna'a-i trɨu jan. 38 Xijan kuu xa
kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa na
tunda'a ka-ia ñayiu xa nataxtna'a-i
trɨu jan.

N-tunda'a Jesús uxi uu se dakua'a-ia xa nkada koio-s tniu Ianyuux

10 Nu n-xika kɨu, te
n-nadataka ña'a Jesús uxi
uu daña, se dakua'a ña'a-ia, te
n-kida-ia xa n-kine'e-da xaloko
ñu'u anu ñayiu. Dɨuni n-kida-ia xa
ndadava'a koio-da ñayiu ka tna'a
dava'a nga kue'e. 2 Du'a xnani nɨn
uxi uu daña, se n-tunda'a ña'a
Jesús: Se ki'na nuu nani Simón.
Dɨuni nani-sɨ Spedru. Ɨnka-s kuu
Ndrixi, ñani Simón. Ɨnka-s kuu
Jacobo xi'in ñani-s Sua, se ka kuu
da'ya yɨɨ Zebedeo. 3 Ɨnka-s nani
Slipe ɨnka-s nani Stolo, ɨnka-s
nani Tomaxi. Daña nani Steu. Se
xijan tvini nandajan gobierno
n-xo kuu-da. Ɨnka-s nani Jacobo,
da'ya yɨɨ Alfeo. Ɨnka-s nani Tadeo.
4 Ɨnka-s nani Simón, se n-yɨtna'a
nuu partido Cananista. Ɨnka-s
nani Judas Iscariote, se n-kida xa
tnɨɨ juxtixia Jesús. 5 N-ta'u tniu-ia
nuu-da ntdaa-da nax kada koio-da,
te n-tunda'a ña'a-ia. N-ja'an-ia:
—Maxku jɨ'ɨn koio-n nuu io ñayiu
ña ka kuu ñayiu Israel, ni maxku
ku jɨ'ɨn koio-n ñuu Samaria. 6 Naa
xa jɨ'ɨn-n ijan dakua'a koio-n ñayiu
Israel ya. Ñayiu Israel ka kuu ná ka

kuu tkachi n-ka xita. 7 Ja'an koio-n
nuu ñayiu nuu jɨ'ɨn koio-n xa vax
kuyatni kɨu taxnuni Ianyuux nuu
ñayiu ñuñayiu. 8 Ndadava'a koio-n
ñayiu ka ku'u. Nadandoto koio-n
ñayiu n-ka xi'í. Ndadava'a-n ñayiu
ka tna'a kue'e te'yu ñɨɨ. Kine'e
koio-n xaloko xñu'u anu dava ka
ñayiu. Ndadava'a du'a nga-n ñayiu
chi n-kida du'a nga Ianyuux xa
kua'a kada koio-n xijan. 9 Maxku
dakeé koio-n tvini kuu oro, ni
tvini kuu plata, ni tvini kuu cobre
kanana xndandee dujun ka'a-n.
10 Maxku kane'e koio-n jayate-n.
Maxku kane'e koio-n ɨnka da'ma
xi'in ɨnka tayu ndixa xa nadama-n.
Maxku kane'e-n karruti-n. Maxku
kane'e-n ntdaa xijan, chi ta'u ñayiu
kidatniu kuu xa ni'i-i xa kaxi xa
ko'o-i. 11 Hora na xee-n ɨɨn ñuu
ka'nu a ɨɨn ñuu luchi, te nduku
koio-n nuu ndexu io ɨɨn ñayiu va'a.
Ve'e ñayiu ijan, ndoo koio-n; maxku
dama-n ve'e ndoo koio-n. 12 Hora
na kɨu-n ve'e jan, te ja'an-n: "Va'a
nga ta'u kuu koio-n." 13 Nux ta'u
ñayiu kuu xa kutuu vii kutuu va'a-i,
daa kutuu-i. Nux ña'a, mee ni-n
kutuu vii kutuu va'a xaxe'e tnu'u
n-ka ja'an-n. 14 Nux io ɨɨn ve'e a
ɨɨn ñuu ñayo ñayiu n-ka xeka ña'a,
ni ñayo-i n-xo nini tnu'u-n, ndee
koio-n. Nɨni ndee-n ve'e a ñuu ijan
kɨdɨ koio-n xe'e-n xa na kee ñuyaka
xa na kunde'a ñayiu ijan xa n-kida-i
kuechi. 15 Na ja'an ndaa-r xa nda'u
ka ya'a ñayiu ñuu ijan dada ñayiu
n-xio Sodoma xi'in Gomorra kɨu na
ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu
ñuñayiu.
16 'Tunda'a ña'a-r xa jɨ'ɨn-n ñuu
ijan na jɨ'ɨn tkachi nuu io lobo, te
cuedado koo koio-n. Vivo koo
koio-n ná vivo koo, te dɨuni ku
kuu-n ná kuu data xa ña tuu
nax kida-tɨ. 17 Jɨn ndeka ña'a
ñayiu nuu juxtixia ka kidandaa
kuechi ñayiu Israel, te janña'a-s
chirrión ñɨɨ xiti veñu'u kuechi;
xijan kuu xa cuedado koo koio-n.
18 Jɨn ndeka ña'a-s nuu se kuu
gobernador romano xi'in nuu se
ka taxnuni ka. Ntdaa xijan kada
ña'a koio-s xaxe'e-r xi'in xaxe'e xa
kakune'e ña'a-n nuu-s xi'in nuu
ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. 19 Na
kandeka ña'a-s jɨ'ɨn nuu juxtixia,
maxku kundu ini-n, chi hora
ijan kachitnu'u ña'a Ianyuux xa
ja'an koio-n nuu-s. 20 Ñadu ndo'o
kani ini tnu'u ja'an-n chi Espíritu
Ianyuux kachitnu'u ña'a hora ijan
tnu'u ja'an koio-n nuu se ijan. 21 Se
io ñani, datuu-s ñani-s te ka'ni
ña'a koio juxtixia. Se ka kuu taa,
datuu-s da'ya-s. Ñayiu ka kuu da'ya,
ndandita-i nuu tadɨ'ɨ-i, te ka'ni ña'a
koio-i. 22 Jini u'u ña'a ntdaa ñayiu
xaxe'e xa ka kukanu ini ña'a-n. Nux
dani na ku jandixa ña'a koio-n te
ma kande ini ña'a-n, kɨu na ndixi-r
dananita'u ña'a-r. 23 Hora na kada
u'u ña'a ñayiu ɨɨn ñuu, kunu koio-n.
Jɨ'ɨn-n ɨnka ntuku ñuu. Na ja'an
ndaa-r xa ma ndexio-n ntdaa ñuu
Israel, te ndixi-r.
24 'Ñayo ñayiu yɨ'ɨ xkuela tu'a ka
dada maestru-i. Dɨuni ñayo ñayiu
xinokuechi kunuu ka dada xto'o-i.
25 Se dakua'a ña'a maestru-s, io-s
xinotu'a na n-xinotu'a maestru-s,
te n-kuu; ma kutu'a ka-s dada
maestru-s. Dani se xinokuechi, io-s
xee ku kuu-s ná kuu xto'o-s, te
n-kuu; ma ya'a nduu ña'a-s. Kuu-r

ná kuu se kuu taa nukee nuve'e-s.
Nux ka ja'an ñayiu xa taa jan
kuu Kui'na nani Beelzebú, naka
familia-s ma ku jan tnu'u ñayiu ijan.
26 ’Maxku yu'u koio-n xa kada
ña'a ñayiu, chi xa na'i ka kida-i tuu
na xee kɨu. Xee kɨu jini koio ɨnka
ñayiu nax n-ka kida-i. 27 Xa na'i
ja'an-r xakuaa xiti ɨɨn cuartu, na
xee kɨu ja'an koio ndo'o nuu kanda,
te teku koio ñayiu. Xa n-ja'an ni'ni-r
do'o-n, xee kana koio-n dɨkɨ ve'e.
28 Maxku yu'u koio-n nuu se ka'ni
ña'a, chi ña tuu nax kada-s anu-n.
Yu'u koio nuu Ia danaa anu-n xi'in
ñɨɨ-n andea. 29 Xaku ni tvini ya'u
kɨt ka kuu gorrión. Juini ñatu
ya'u-t, ko ñayo-t jungava nux ña
juini Ianyuux. 30 Daa ka kuu mee-n,
chinuu ña'a Ianyuux ntdaa-n. Nde
idi dɨkɨ-n, n-ka'u-ia. 31 Xijan kuu xa
maxku yu'u koio-n. Yodo ka ya'u-n
ɨɨn ɨɨn-n dada kue'e gorrión.
32 ’Ñayiu ka ja'an jundu kuu-r nuu
dava ka ñayiu, dani ru'u, ja'an-r xa
xini-r-yɨ nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu
andɨu. 33 Ñayiu na ja'an xa ña ka
xini ña'a-i nuu dava ka ñayiu, dɨuni
ja'an-r xa ña xini-r-yɨ nuu Taa-ro
Ianyuux, Ia tuu andɨu.
34 ’Maxku kani ini koio-n xa
n-kixee-r xa kutuu vii kutuu va'a
koio-n xi'in dava ka ñayiu chi
nukuita-i ka'ni ña'a-i xi'in espada
35 xaxe'e xa tuku jandixa koio-n.
Xaxe'e xijan kada u'u ña'a ñayiu
ñuu-n. Se kuu da'ya, kada u'u-s
taa-s xaxe'e xa tuku jandixa taa-s.
Ñá kuu da'ya, kada u'u-ña dɨ'ɨ-ña
xaxe'e xa tuku jandixa dɨ'ɨ-ña. Ñá
kuu xanu, kada u'u-ña dididо-ña
xaxe'e xa tuku jandixa-ña. 36 Jini
u'u tna'a ñayiu ɨɨn ni kee ɨɨn ni
ve'e. 37 Nux kukajan ini ka ñayiu
taa-i a dɨ'ɨ-i dada ru'u, ñatu natau
xa kandeka tna'a-r xi'in-i. Dani
nux kukajan ini ka-i da'ya yɨɨ-i a
da'ya dɨ'ɨ-i dada ru'u ñatu natau xa
kandeka tna'a-r xi'in-i. 38 Nux ña io
tu'a-n xa kuú koio-n kuenda kɨu se
doko curuxi-s xa nkuitakaa dika-s
ná io tu'a ru'u, ma kuu xa kandeka
tna'a-ro. 39 Ñayiu ña ka juini xa
kuú-i xaxe'e-r, jɨ'ɨn anu-i andea, ko
ñayiu na kuú xaxe'e-r, kutuu-i xi'in
Ianyuux nɨkava nɨkuita andɨu.
40 ’Nux na xe ini ña'a ñayiu ndo'o,
dani xe ini ña'a-i ru'u. Ñayiu xe ini
ña'a ru'u, dɨuni xe ini-i Ia n-tunda'a
ña'a xa vaa-r. 41 Ñayiu xe ini se ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xaxe'e xa
kuu-s se ja'an tnu'u-ia nuu-i, ni'i-i
ta'u-i ná ni'i se ijan ta'u-s. Dani ñayiu
xe ini se kida xava'a xaxe'e xa kuu-s
seva'a, ni'i-i ta'u-i ná ni'i se ijan ta'u-s.
42 Ñayiu na juña'a nga xa juña'a
nga-i ñayiu kunda'u kukee xndijun
ña'a ru'u xaxe'e xa kuu-i ñayiu
xndijun ña'a, xandaa xakuiti ni'i
ñayiu ijan ta'u-i juini idii yaxi ndute
najuña'a-i-yɨ —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-tunda'a Sua Bautista se dakua'a-s nuu Jesús

11 Nu n-ja'an Jesús ntdaa xijan
nuu nɨn uxi uu daña, se
n-dakua'a ña'a-ia, te n-ka kee-da
xi'in-ia Capernaum. Jua'an koio-da
tɨtnɨ ñuu xa dakua'a-ia ñayiu.
2 Tiempu ijan yɨndi'u Sua vekaa.
Nu n-teku-s xa kida Cristu kue'e
milagru, n-tunda'a-s se dakua'a-s
nuu-ia 3 xa kajan tnu'u koio-s-ia:
—¿Dɨu ndixi kuu se n-taxi Ianyuux
tnu'u-ia xa kixi-n a kundetu koio-da
ɨnka-s a? —kuu-s, ka xia'an-s.

4 Te n-ja'an-ia:
—Juan nu'u koio te najani-n nuu
Sua nax n-ka teku-n, nax n-ka
xini-n. 5 Juña'a-n-sɨ xa ka nukonde'a
ñayiu kuaa. Ka nakaka ndaa ñayiu
xika yakua. Ka ndva'a ñayiu n-te'yu
ñɨɨ. Ka teku ñayiu n-ka kudo'o.
N-ka nandoto dava ñayiu n-xi'í.
Dakua'a-r ñayiu ta teku ka tnu'u
Ianyuux, te ɨɨn xava'a kuu tnu'u-ia.
6 Naka ta'u kuu koio-n nux ña ka
dangondita ña'a-n juini ñatu kida-r
xa xñu ini-n xa kada-r, te xndijun
ña'a na'i-n —kuu Jesús, xia'an-ia
nuu-s.
7 Nu n-ka ndee se n-tunda'a
ña'a Sua, te n-kixe'e Jesús xa
kakune'e-ia Sua. N-ja'an-ia nuu-da
xi'in nuu ñayiu xyuku ijan:
—¿Nax n-ka xe nde'a-n nuu ñayo
io te ñatu nga juun dau? Ñatu n-ka
xe nde'a-n ɨɨn se kuu ná kuu tnu
ite xa jua'an vaxi-tnu hora kane
tachi xa kava uu kava uni anu-s.
8 Ñadu se ni'no da'ma va'a te vita
n-ka xe nde'a-n, chi se ndix nda'u
ndix kee n-ka xe nde'a-n. Se xni'no
da'ma va'a te vita, xndaxio-s ve'e
se kunxa'nu. 9 Se n-xo ja'an tnu'u
Ianyuux nuu-n n-ka xe nde'a-n.
Ndandɨ'ɨ ka Sua dada dava ka se
n-ka xo ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. Xandaa xakuiti ndandɨ'ɨ
ka-s. 10 Sua kuu se kakune'e ña'a
tnu'u Ianyuux yodotnuni. Dɨuni
yodotnuni xa n-ja'an Ianyuux nuu-r:
Ki'na nuu tunda'a-r ɨɨn se
tunda'a-r jɨ'ɨn.
Ijan dada tunda'a ña'a-r.
Kada-s xa koo tu'a ntdaa ñayiu xa
xe ini ña'a-i na jɨ'ɨn-n ñuñayiu.
11 Ñayiu kutuu nuu taxnuni Ianyuux
andɨu, ndandɨ'ɨ ka-i dada Sua vitna, ko
xandaa xakuiti ndandɨ'ɨ ka Sua Bautista
dada dava ka ñayiu. 12 Nde kɨu n-kixee
Sua Bautista xi'in nde vitna ka kɨu tna'a
ñayiu nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i, te ka jantna'a-i xi'in
ñayiu ka kɨu tna'a nuu-i. Dava se nde'e,
juexa taxnuni-s nuu ñayiu ka jandixa
xa taxnuni Ianyuux nuu-i. 13 Xa daa
nga n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa kixi
Sua. 14 Nux io anu-n xa jandixa koio-n
xa ja'an-r, jandixa koio xa Sua kuu na
n-xo kuu Elías, se n-ja'an nuu ñayiu xa
n-ja'an Ianyuux. 15 Xaxe'e xa xnini-n xa
ja'an-r kunini va'a koio xa na kutnuni
ini-n. 16 Ndo'o xa ka kuu-n ñayiu io
vitna, ¿Jundu ka kuu-n na kachi-r?
Ka kuu-n na ka kuu dichi kuechi xi'in
sekuechi xtuu nuu ya'u te 17 n-ka ja'an
dava-s nuu dava ka-s: "N-ka tɨu-r
tnuyoo, ko ñayo-n n-ka xataxe'e. N-ka
xita-r yaa ko'yo ini ko ñayo-n n-ka
nda'i." 18 Du'a ja'an-r chi Sua, ña n-xo
xaxi-s xa ka xaxi-ro. Dɨuni ña n-xi'i-s
vinu te n-ka ja'an ñayiu: "Xaloko ñu'u
anu-s." 19 Ndo'o, Ia kuu ñayiu, dava'a
nga xa xaxi-r, te ka ja'an-n xa kuu-r
se nde'e xaxi. Dɨuni xi'i-r vinu, te ka
ja'an-n xa kuu-r se nde'e xi'i. Ka ja'an-n
xa kumani-r xi'in se ka xijan tvini
nandajan gobierno xi'in dava ka ñayiu
ka kida kue'e kuechi. Ka xini-ro nuu ɨɨn
xava'a a ɨɨn xa u'u dakua'a ɨɨn maestru
ñayiu hora xnde'a-ro xa ka kida ñayiu
dakua'a-s —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ñuu nuu ñatu n-ka natu ini ñayiu xa n-ka kida-i kuechi

20 Ijan dada n-kixe'e-ia xa
kanandee-ia ñayiu io ñuu nuu
n-kida-ia kue'e milagru chi ña n-ka
natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi.
Xia'an-ia:

21 —Nda'u ya'a mee-n, ñayiu
Corazín. Nda'u ya'a mee-n, ñayiu
Betsaida. Nu n-kida-r kue'e milagru
ñuu Tiro xi'in Sidón ná n-kida-r ñuu
mee-n, xá n-kuna'a n-ka natu ini
ñayiu ñuu ijan xa n-ka kida-i kuechi,
te kui'no-i da'ma ndayu te kunukoo
koio-i nuu yaa n-kuu. 22 Nda'u ka
ya'a mee-n, ñayiu Corazín xi'in
ndo'o, ñayiu Betsaida dada ñayiu
Tiro xi'in Sidón kɨu na ndadandaa
Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu. 23 Te
mee-n, ñayiu Capernaum, ma jɨ'ɨn
koio-n andɨu chi keé koio-n andea
chi nuu n-kida-r kue'e milagru ñuu
Sodoma na n-kida-r ñuu mee-n,
katuu na'i Sodoma nde vitna n-kuu.
24 Nda'u ka ya'a koio mee-n, ñayiu
Capernaum, kɨu na ndadandaa
Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu dada
ñayiu n-xio Sodoma —kuu Jesús,
n-ja'an-ia.

Ñatu nda'u ya'a ñayiu jandixa ley Jesús

25 Ijan dada n-kixe'e-ia xa ja'an-ia
nuu Taa-ro Ianyuux:
—Taa-ro Ianyuux, Ia taxnuni
andɨu xi'in ñuñayiu, ndadaka'nu
ña'a-da, chi ñatu n-datuu-n xa'a
nuu ñayiu ka tu'a va'a tutu, ñayiu
io xaxtnuni xa kutnuni ini-i, ko
n-datuu-n ntdaa xa'a nuu ñayiu ña
ka tu'a. Ná kuu sekuechi ka kuu-i.
26 Du'a n-kida-n, Taa-ro, chi du'a
n-kuu anu-n —kuu Jesús, xia'an-ia
nuu Taa-ro Ianyuux.
27 Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da
ntdaa-da xi'in nuu ñayiu xyuku
ijan:
—N-taxi Ianyuux xaxtnuni xa
ntdaa xa kuu xa xino xini-r. Ñayo
ñayiu xini xa kuu-r Da'ya Yɨɨ
Ianyuux. Ñayo kutnuni ini jundu
kuu-r, nani Taa-ro Ianyuux. Mee
ni Taa-ro Ianyuux xini jundu kuu-r,
te mee ni-r xini jundu kuu Taa-ro
Ianyuux. Dɨuni jini dava ka ñayiu
ñu ini-r xa juña tnu'u-r jundu
kuu-ia. Ña yoo ka ñayiu xini jundu
kuu-ia, idii mee-r. 28 Ka jandixa-n
kue'e ley ñayiu xana'a; xijan kuu
ná kuu tniu ndee ka kida-n xi'in
ɨɨn xa vee xndido-n. Ta ki tu'a koio
xa kunini-n tnu'u-r te kada-r xa
ndetatu-n. 29 Junukuechi koio nuu-r,
te dakua'a ña'a-r te vivii ta'u tniu-r
nuu-n. Nux xijan na kada koio-n ma
kɨ ini ka-n xa ya'a-n te kutuu vii
kutuu va'a-n. 30 Ma nda'u ya'a-n xa
junukuechi koio-n nuu-r.

Ta'u tniu Jesús nuu ñayiu nuu nax kada-i kɨu sabado

12 N-xee ntuku ɨnka kɨu
sabado, te n-ka ya'a-da
xi'in-ia ɨɨn nuu ñu'u trɨu. Nɨni n-ka
ya'a-da n-ka tnundodo-da trɨu jan
xaxe'e xa ka kojon-da. N-ka kɨɨn-da
te n-ka xaxi-da. 2 N-ka xini se
fariseu, te n-ka ja'an-s nuu Jesús:
—Kunde'a xa ka kida se dakua'a-n.
¿Nakuenda ka kida-s ɨɨn xa ña
xejoon Ianyuux xa kada-ro kɨu kuu
sabado?
3 Te n-ja'an-ia:
—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n nuu
yodotnuni xa n-kida David xi'in
se xndeka tna'a xi'in-s ɨɨn vuelta
na ka kojon-s? 4 N-kɨu-s veñu'u te
n-ka xaxi-s tila n-ka doko dutu nuu
Ianyuux. Ñatu n-xo xejoon Ianyuux
xa kaxi ɨnka ñayiu tila ijan chi diko
ni dutu xejoon-ia xa kaxi-s, ko n-ka
xaxi David xi'in se xnetna'a xi'in-s.
5 N-chidotnuni Moisés xa ñadu

kuechi kuu xa ka kidatniu dutu xiti
veñu'u kɨu sabado. ¿Ñayo-n ka'u
nuu yodotnuni xijan u? 6 Ndandɨ'ɨ
ka ru'u dada veñu'u. 7 N-ja'an
Ianyuux: "Io xa kunda'u ini koio-n
ñayiu nda'u ka ya'a, ñadu io xa
doko koio-n ɨin xa ka jandodo-n
nuu altar." Nu n-ka kutnuni
ini-n xa'a, ma tekuechi koio-n
ñayiu n-kuu. 8 Ru'u, Ia kuu ñayiu,
taxnuni-r nuu ñayiu, te ta'u tniu-r
nuu-i nax kada-i kɨu kuu sabado —
kuu-ia, xia'an-ia.
9 Ijan dada jua'an koio-da xi'in-ia
veñu'u luchi ñuu-da xi'in-ia. Ijan
tuu ɨin se natɨyɨ nda'a. 10 N-ka
xitoyu'u se fariseu Jesús chi n-ka
kuu-s xa tekuechi neñuu-s-ia. Ka
xia'an-s:
—¿Io va'a xa ndadava'a-ro ñayiu
ku'u kɨu sabado a?
11 Te xia'an Jesús:
—Nux io ɨin tkachi-n te kɨu kuu
sabado n-kekava-tɨ ɨin yaú, ¿ma
jɨn nutava-n-tɨ juini kɨu ndetatu-ro
kuu a? 12 Yodo ka ya'u ñayiu dada
tkachi. Xijan kuu xa xejoon Ianyuux
xa kida-r xava'a kɨu kuu sabado.
13 Ijan dada n-ja'an-ia nuu se
natɨyɨ nda'a:
—Dakaa nda'a-n.
Te n-dakaa-s nda'a-s te n-ndva'a
ná n-xio. 14 Te n-ka kee se fariseu.
N-ka kida ɨnuu-s janda kada-s xa
ka'ni koio-s Jesús.

N-ja'an Ianyuux xa xinokuechi Jesús nuu-ia

15 Nu n-teku Jesús xijan, n-kee-ia
ijan. Ntdaa-da xi'in kue'e ka
ñayiu n-ka nukuitandijun-ia.
N-ndadava'a-ia ntdaa ñayiu ku'u.
16 Te n-ja'an-ia xa maxku datuu
koio-da jundu kuu-ia. 17 Du'a
n-xetna'a tnu'u n-chidotnuni Isaías,
se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
N-ja'an Ianyuux:
18 Na yoo Ia xinokuechi nuu-r ya'a.
N-kaxi dɨin-r-ia, te mani
juini-r-ia.
Yo kudɨ ini-r xa kida-ia tniu-r.
Kada-r xa ju'un Espíritu-r anu-ia.
Ja'an-ia nuu ñayiu ñuñayiu xa
ndadandaa-r kuechi-i.
19 Ma jantna'a tnu'u-ia xi'in ñayiu.
Dɨuni ma kana xee-ia na kana
tatnu.
Dɨuni ma dakua'a-ia ñayiu
ichi ka'nu xiti ñuu nde na
ndadandaa-ia kuechi-i.
20 Tnu ite n-tna'nu kuu ná kuu
ñayiu ka kunda'u ka kukee,
ma ka'nde-ia.
Yaa ñu'u candil vi'i nga koko
kuu ná kuu ñayiu ñatu ka
kukanu ini ña'a va'a, ma
nda'va-ia.
Ma daa kada-ia xijan nde na
ndadandaa-ia kuechi-i. Ijan
dada nduu-i ñayiu va'a.
21 Ntdaa ñayiu ñuñayiu kukanu ini
xa dananita'u ña'a-ia.
Du'a n-chidotnuni Isaías.

N-ka ja'an se fariseu xa Kui'na kida xa kine'e Jesús xaloko

22 Ɨnka kɨu xndeka ñayiu ɨin se
ñu'u xaloko anu-s n-ka xee nuu
Jesús. Kuaa-s n-kaku-s te ña kuu
ja'an-s. N-ndadava'a-ia-s. Danaa
n-kixe'e-s ja'an-s, te n-kukanda
nuu-s. 23 Kue'e ñayiu xyuku nuu-ia
hora ijan. N-ka xini-i xa'a te n-ka
yu'u ntdaa-i, chi ñatu n-ka xani
ini-i xa daa kada-ia, te n-ka xia'an
tna'a-i:

—¿Ñadu se ya'a kuu da'ya dana
David a?
24 Dɨuni xyuku se fariseu ijan.
N-ka teku-s xa n-ka ja'an ñayiu
xyuku ijan te n-ka xia'an tna'a-s:
—Mee Kui'na nani Beelzebú
taxnuni nuu dava ka xaloko kida xa
kua'a se ya'a xa kine'e-s xaloko ñu'u
anu ñayiu.
25 N-kutnuni ini Jesús xa n-ka
ja'an-s te n-ja'an-ia:
—Nux ka jantna'a se ka taxnuni
ɨɨn ñuu xi'in ntna'a ka taxnuni-s,
danaa tna'a-s. Dani ñayiu xtuu
ka'nu ɨɨn ve'e, nux ka jantna'a-i
ma kutuu ka'nu ka-i. 26 Nux kine'e
Satanás xaloko xñu'u anu ñayiu, te
ka jantna'a ntna'a mee-i, ma kuu ka
xa taxnuni-i. 27 Nux Beelzebú kida
xa kine'e-r xaloko, dɨuni Beelzebú
kida xa kine'e se dakua'a-n xaloko
ñu'u anu ñayiu nuda. Se dakua'a
mee-n ka datuu ña'a. 28 Espíritu
Ianyuux kida xa kine'e-r xaloko.
Xaxe'e xa kida-ia xa kine'e-r-yɨ,
xijan kuu xa ka xini-n xa n-kixe'e
xa taxnuni Ianyuux nuu-n, te io xa
jandixa koio-n-ia. 29 Ná kuu ɨɨn se
ndaku te nde'e-s kuu Beelzebú. Nde
na duku ñayiu se ijan, ijan dada
ndaku-i xa kɨu-i ve'e-s xa du'u-i
xaxii-s.
30 'Ñayiu ña ka kuu ɨnuu xi'in-r ka
kida xa ma kunini dava ka ñayiu xa
ja'an-r. Ñayiu ña dataka ñayiu xa
kunini-i xa ja'an-r, kuenda kɨu xate
ni'no-i-yɨ xa maxku teku-i xa ja'an-r.
31 'Kachi tnu'u ña'a-r xa taxkanu
ini Ianyuux kuechi n-ka kida ñayiu.
Juini kui'a na ja'an ña'a-i ru'u, Ia
kuu ñayiu, a mee Taa-ro Ianyuux,
taxkanu ini-ia-i, ko ma taxkanu
ini-ia ñayiu kui'a ja'an Espíritu-ia.
Dɨuni taxkanu ini-ia ñayiu n-ka
kida ɨnka ɨnka kuechi. 32 Juini
kui'a na ja'an ña'a ñayiu ru'u, Ia
kuu ñayiu, taxkanu ini-ia-i, ko ma
taxkanu ini-ia ñayiu kui'a ja'an
Espíritu-ia. Ma taxkanu ini-ia-i
ñuñayiu ya'a, ni ɨnka vida.
33 'Yutnu juun xavidi, ñatu
juun-tnu ɨɨn xa ña xiniñu'u.
Tnunde'a vax te'yu, ñatuka xiniñu'u
nde'a juun-tnu. Ka xini-n nuu na
yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n xavidi
juun-tnu. Daa ka kuu ñayiu va'a
xi'in ñayiu loko. 34 Mee ni xaloko
xadu'a ka ja'an-n chi da'ya Kui'na
ka kuu-n. Xa xñu'u anu-n xijan
ka ja'an-n. 35 Nux va'a-n, va'a ka
ja'an-n. Nux loko-n, kui'a ka ja'an-n.
36 Kɨu na ndadandaa Ianyuux
kuechi ñayiu, kundaa kuechi-i
xaxe'e xa n-ka jan nee n-ka jan
yichi-i. 37 Xaxe'e tnu'u ka ja'an
ñayiu kundaa kuechi-i, te ja'an
Ianyuux nuu io kuechi-i a ña tuu na
kuechi-i io —kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Ná n-ya'a Jonás ya'a Jesús

38 N-ka teku se fariseu xi'in se ka
tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés xa
n-ja'an Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:
—Maestru, kada ɨɨn milagru xa na
kunde'a-r ntdaa-r te jandixa ña'a-r.
39 Te xia'an Jesús:
—Ndo'o, ñayiu io vitna unu loko-n.
Ka najuen tnu'u-n ɨɨn xa ka xani
ini-n xa kuu-i Ianyuux. Ka ja'an-n
xa kada-r ɨɨn milagru. Ma kuu xa
jini-n xijan. Diko ni jini koio-n xa
ya'a-r ná n-ya'a Jonás, se n-ja'an
nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. 40 Uni
nduu uni niu, n-kaa ni'no Jonás
xiti chaka ka'nu te dɨuni uni nduu
uni niu kava ru'u, Ia kuu ñayiu

xiti ñu'u. 41 Te ñayiu Nínive datuu
koio-i kuechi n-ka kida-n. Nandoto
koio ndo'o, ñayiu io vitna xi'in
ñayiu Nínive, te kuyuku-n xi'in-i
kɨu na ndadandaa Ianyuux kuechi
ñayiu, te datuu koio-i kuechi n-ka
kida-n, chi ña n-ka natu ini-n xa
n-ka kida-n kuechi, ko mee-i n-ka
natu ini xa n-ka kida-i kuechi ná
n-ja'an Jonás tnu'u Ianyuux nuu-i.
Vitna n-kixee ru'u, te ndandɨ'ɨ ka-r
dada Jonás, te ñatu ka jandixa
ña'a-n. 42 Dani ɨɨn ñadɨ'ɨ n-kunxa'nu
n-xio do sur, nandoto-ña xi'in ñayiu
io vitna, te taka koio-ña xi'in-i, te
datuu-ña kuechi-i, chi ña xnini-i
xa ja'an-r. Xika n-kixi ñá ijan xa
kunini-ña tnu'u ndichi n-ja'an
Salomón. Kuna'a koio xa n-kixee
ru'u te ndandɨ'ɨ ka-r dada Salomón,
te ñatu ka jandixa ña'a-n —kuu
Jesús, xia'an-ia nuu-s.
43 Ijan dada n-kɨu-da xi'in Jesús
ɨɨn ve'e, te n-ja'an-ia:
—Hora kane ɨɨn xaloko anu ɨɨn
ñayiu, te xikonuu-i nuu ñayo io.
Nduku-i ɨɨn nuu ndetatu-i te ma
ni'i-i nuu ndetatu-i. 44 Ijan dada
kani ini-i: "Va'a ka nuu na ndeé-ro
anu ñayiu n-kane-ro." Naxee-i te
jini-i xa n-natɨ'u nuu n-nane-i te
va'a n-xe kotna'a ndatniu. 45 Ijan
dada nkueka-i uxa tna'a ka xaloko
ka dada mee-i, te ndeé-i xi'in
xaloko ijan te ju'un koio-i anu ñayiu
ijan. Te nda'u ka ya'a ñayiu ijan
hora ijan dada xaki'na. Daa ya'a
ñayiu io vitna —kuu Jesús.

N-xee dɨ'ɨ Jesús xi'in ñani-ia nuu tuu-ia

46 Nɨni ja'an Jesús xijan, n-xee
dɨ'ɨ-ia xi'in ñani-ia yata ve'e nuu
tuu-ia. N-ka xo ndetu ña'a-ña, chi
n-ka juini-ña xa ndatnu'u koio-ña
xi'in-ia. 47 Te n-xian tnu'u ɨɨn se
n-xian tnu'u Jesús:
—Ndetu ña'a dɨ'ɨ-n xi'in ñani-n
yata ve'e xa ndatnu'u-n xi'in-ña.
48 Xia'an Jesús nuu-s:
—Na kachi tnu'u ña'a-r jundu ka
kuu ñani-r xi'in dɨ'ɨ-r.
49 Te n-dane'e nda'a ña'a-ia ntdaa
daña se dakua'a ña'a-ia te n-ja'an-ia:
—Mee-n, ɨɨn ɨɨn-n kuu dɨ'ɨ-r, kuu
ñani-r, ku'a-r du. 50 Ntdaa-n xi'in
ntdaa ñayiu kida xa juini Taa-ro
Ianyuux, Ia tuu andɨu, ka kuu dɨ'ɨ-r,
ñani-r, ku'a-r du.

Se xitu trɨu

13 Kɨu ni ijan n-ka kee-da
xi'in Jesús ve'e tuu-ia.
Jua'an koio-da xi'in-ia yu'u mar, te
n-nukoo-ia ijan. 2 Kue'e ñayiu n-ka
taka yu'u mar jan. Xaxe'e xijan
n-keé-ia ɨɨn barcu, te n-nukoo-ia
xiti barcu jan. 3 Kue'e xa n-ja'an-ia
nuu-da ntdaa-da xa dakua'a ña'a-ia.
N-ja'an-ia:
—N-xio ɨɨn se xitu trɨu. Juan
dada'u-s trɨu-s. 4 Dava trɨu
n-dada'u-s jan n-ndava ichi, te n-ka
xee chilidaa te n-ka xaxi-tɨ. 5 Dava
trɨu n-ndava nuu ñu'u yadi nuu kaa
yuú. Yachi n-ka xite, chi kako'yo
nuu ñu'u jan, 6 ko nu n-ndii, n-ka
dii te n-ka yichi xaxe'e xa ña n-xika
yo'o-i. 7 Dava trɨu n-ndava nuu yuku
iñu. Ntdaa n-ka xite, ko ña n-xejoon
yuku iñu jan xa kue'nu, te n-ka
kuchachi. 8 Dava trɨu n-xe kava nuu
ñu'u kojon jan n-xa'nu te n-kua'a.
Ntna'a ɨɨn ɨɨn yoko trɨu ñu'u ɨɨn
ɨɨn cientu nuni. Dava yoko trɨu jan
n-kee uni diko uni diko nuni. Dava

yoko trɨu jan n-kee oko uxi, oko uxi
nuni. 9 Xaxeˈe xa xnini-n xa jaˈan-r
kunini vaˈa koio xa na kutnuni ini-n.
10 Te n-ka xetuˈa ntdaa daña-ia. Ka
xiaˈan-da:
—¿Nakuenda jaˈan-n tnuˈu ñayo
ñayiu kutnuni ini?
11 Te n-jaˈan Jesús nuu-da
ntdaa-da:
—Kida Ianyuux xa kutnuni ini
koio-n xa mee-ni-ia naˈa, ko dava
ka ñayiu ñatu juini-ia xa kutnuni
ini-i. Xa kakuneˈe-r kuu xa tuu-ia
andɨu te taxnuni-ia nuu-n. 12 Ñayiu
ka kutnuni ini xaˈa vitna, kutnuni
vaˈa ka ini-i kɨu jɨˈɨn-ro. Ñayiu ña
ka kutnuni vaˈa ini vitna, ni itaˈu
ma kutnuni ini koio-i kɨu jɨˈɨn-ro.
13 Xijan kuu xa jaˈan-r tnuˈu ña ka
kutnuni ini-i nuu-i. Xijan kuu xa:
Kundeˈa-i, ko mayo-i ke ini. Kunini
koio-i, ko mayo-i kutnuni ini.
14 Tnuˈu yaˈa n-chidotnuni Isaías.
Duˈa n-chidotnuni-s:
Juini dani na kunini koio-n, ko
mayo-n kutnuni ini.
Juini dani na kundeˈa koio-n, ko
mayo-n ke ini.
15 Ma jandixa ñayiu tnuˈu teku-i,
chi unu xee ini-i.
Ñatu ke ini-i, ni ñatu kutnuni
ini-i.
Kuenda kɨu n-xadɨ-i doˈo-i xa
maxku teku koio-i.
Kuenda kɨu n-xadɨ-i nuu-i xa
maxku kundeˈa-i.
Duˈa kida-i, chi ñatu juini-i xa
kutnuni ini-i.
Ni ñatu juini-i xa natu ini-i
xa n-ka kida-i kuechi xa na
kuaˈa taxkanu ini-r-yɨ te
dananitaˈu-r-yɨ.
Duˈa n-chidotnuni-s.
16 ’Naka taˈu kuu koio ndoˈo chi
xndeˈa-n xa kida-r te xnini-n xa
jaˈan-r te ka kutnuni ini-n nax
kuu xa jaˈan-r. 17 Na jaˈan ndaa-r
xa kueˈe se n-jaˈan nuu ñayiu xa
n-jaˈan Ianyuux xiˈin dava ka ñayiu
ka jandixa xa n-taˈu tniu-ia n-ka
juini xa jini koio-i xa kida-r. N-ka
juini-i xa jini-i xa xndeˈa-n vitna, ko
ñayo-i n-xini. N-juini-i xa kunini
koio-i tnuˈu xnini mee-n, ko ña
n-kuu xa kunini-i.
18 ’Kunini koio na jaˈan-r nax kuu
cuentu se xitu trɨu. 19 Ñayiu ka teku
nax io xa kada-i xa kɨu tnaˈa-i nuu
ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i, te
ña ka kutnuni ini-i xa n-ka teku-i,
kuenda kɨu ichi nuu ndava trɨu jan
ka kuu-i. Xee Kuiˈna te dajaˈan ñaˈa-i
xa maxku kunini koio ka-i tnuˈu jan.
20 Nuu kaa yuú nuu n-ndava trɨu
jan kuu ná kuu ñayiu xnini tnuˈu
Ianyuux. Ka kudɨ ini-i te yachi ka
jandixa-i tnuˈu jan. 21 Ña tuu na yoˈo
trɨu n-xika nuu ñuˈu jan. Xijan kuu
ná kuu ñayiu xaku ni kɨu jandixa
tnuˈu jan. Na ndaˈu yaˈa-i a kida
ñaˈa dava ka ñayiu ɨɨn xa kida ñaˈa-i
xaxeˈe xa ka jandixa-i xa jaˈan-r,
te ka dandoo-i xa n-ka dakuaˈa-i
xaxeˈe xa ka kujanuu-i. 22 Nuu ñuˈu
nuu n-ndava trɨu meˈñu yuku iñu,
ka kuu ñayiu ka teku xa jaˈan-r.
N-kida yuku iñu xa n-kuchachi trɨu
jan, te ñatu n-kuaˈa. Ka chi ini ñayiu
ijan xa ma niˈi koio-i tvini xa kutuu
vaˈa koio-i ñuñayiu. Yɨ ini ka-i xijan
dada Ianyuux, te ña ka kida ka-i xa
juini-ia. 23 Nuu ñuˈu vaˈa nuu n-daˈu
trɨu jan, xijan kuu ñayiu xnini tnuˈu
Ianyuux, te ka kutnuni ini-i. Dava
yoko trɨu jan n-kee ɨɨn cientu ɨɨn
cientu nuni. Dava yoko trɨu jan

n-kee uni diko, uni diko nuni. Dava
yoko jan n-kee oko uxi, oko uxi nuni
—kuu Jesús, n-ja'an-ia.

Nuu ñu'u trɨu n-xa'nu cebadilla

24 Ijan dada n-ja'an ka-ia ɨnka
tnu'u kandee nuu ñayiu xyuku ijan.
Xia'an-ia:
—Kuenda kɨu ɨɨn se xitu trɨu kuu
Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ñayiu.
N-dada'u-s trɨu nuu ñu'u-s. 25 Nu
n-kidi-s, n-ka xe kate se ka xini u'u
ña'a ndɨjɨn cebadilla nuu n-dada'u-s
trɨu jan, te n-ka ndee-s; ka nu'u-s.
26 N-xite trɨu jan te n-ka xa'nu.
Dɨuni n-ka xa'nu cebadilla. N-ka
xini se ka xinokuechi nuu xto'o ñu'u
jan xijan, 27 te n-ka xe juña tnu'u-s
xto'o-s. Ka xia'an-s: "Dito, ¿Nax kuu
xa n-kane cebadilla nuu trɨu-n?, te
mee ni trɨu va'a n-dada'u-n", kuu-s,
ka xia'an-s. 28 Xia'an xto'o-s nuu-s:
"Xijan n-kida ɨɨn se xini u'u ña'a." Te
ka xia'an se xinokuechi jan nuu-s:
"¿Nax kachi-n? ¿Jɨn tnu'u koio-da
cebadilla, te janyuku-da ɨɨn nuu
janyuku-da u?" 29 Te xia'an-s: "Ña'a,
maxku tnu'u koio-n na ña'a tnu'u
koio-n xi'in nde trɨu. 30 Daa na koo
na'i nde kɨu na ndone'e-ro. Kɨu
ijan juña'a-r nuu se ka'nde trɨu jan.
Ki'na ka cebadilla ka'nde koio, te
janyuku koio-n xa dakeé koio-n nuu
nu'u. Ijan dada ka'nde koio-n trɨu
jan te chi'i-n ɨɨn yaka." Kuu xto'o
ñu'u trɨu jan, n-xia'an-s nuu se ka
xinokuechi nuu-s.

N-kakune'e Jesús ndɨjɨn tnumaxtaxa xi'in levadura

31 Ijan dada n-ja'an-ia ɨnka xa
n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da xi'in nuu
ñayiu xyuku ijan:
—Ñayiu n-kɨu tna'a nuu ñayiu
taxnuni Ianyuux nuu-i nde andɨu
kuu ná kuu ndɨjɨn tnumaxtaxa.
N-dakeé ɨɨn se n-dakeé idii ni
ndɨjɨn-tnu nuu ñu'u-s. 32 Yava ka
ndɨjɨn tnumaxtaxa dada ndɨjɨn ku'u,
ko dujun ka xa'nu-tnu dada ku'u te
ka xajan chilidaa taka-tɨ da'nda-tnu.
33 Ijan dada n-ja'an-ia ɨnka tnu'u
kandee nuu-da ntdaa-da:
—Ñayiu n-kɨu tna'a nuu ñayiu
taxnuni Ianyuux nuu-i, ka kuu
ná kuu levadura. N-tnɨɨ ɨɨn ñadɨ'ɨ
levadura te n-daka ni'no-ña xi'in
oko uu litro yuchi trɨu. N-ndaa
yuxa jan nde n-xee na koo —kuu
Jesús, n-ja'an-ia.
34 Diko ni tnu'u kandee n-xo
ja'an-ia nuu-da xi'in nuu ñayiu
n-ka xo nataka nuu-ia; ña n-xo
ja'an ndaa-ia. 35 Xijan n-xo ja'an-ia
xa na jɨn tna'a xa n-chidotnuni
ɨɨn se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an
Ianyuux. N-chidotnuni-s:

Tnu'u kandee ja'an-r na
dakua'a-r ñayiu.
Juña tnu'u-r-yɨ ɨɨn xa mee ni
Ianyuux na'a nde na n-xe
kavatuu ñuñayiu.

N-ja'an Jesús xa ñayiu ka kida xaloko kuu ná kuu cebadilla

36 Ijan dada n-dandoo-ia ñayiu
xyuku ijan te n-xe juindodo nuu-ia
xa juan nu'u-ia ve'e n-xeen nuu-ia.
Ijan dada xndijun uxi uu daña, se
dakua'a ña'a-ia jua'an ve'e-ia. Te ka
xia'an-da nuu-ia:
—¿Nakuenda n-kakune'e-n xa
n-kane cebadilla nuu kaa trɨu?
37 Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:
—Se n-dada'u trɨu kuu ru'u, Ia kuu
ñayiu, 38 te ñu'u trɨu kuu ñuñayiu.

Trɨu ka kuu ñayiu n-ka kɨu tna'a
nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i.
Cebadilla ka kuu ñayiu kida xaloko
juini Kui'na. 39 Se xini u'u ña'a
te n-xate-s cebadilla kuu Kui'na.
Trɨu n-yichi kuu ñayiu kuyuku
kɨu na naa ñuñayiu. Se ka'nde
trɨu te taxtna'a-s kuu ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux. 40 Xa keé
cebadilla nuu nu'u kuu xa ya'a na
naa ñuñayiu. 41 Kɨu ijan tunda'a
ru'u, Ia kuu ñayiu, ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, xa kine'e
dɨin-ia ñayiu ñatu ka jandixa
tnu'u n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu
va'a. Ñayiu ya'a n-ka daja'an dava
ka ñayiu xa maxku jandixa ka-i
Ianyuux. Ma kandeka tna'a ka-i
xi'in ñayiu n-ka kɨu tna'a nuu ñayiu
taxnuni Ianyuux nuu-i. 42 Dakeé-ia
ñayiu jan andea. Ijan nde'e nda'i
koio-i te nde'e kiti ini-i nuu
Ianyuux. 43 Kɨu ijan ndii ñayiu n-ka
jandixa xa n-ja'an Ianyuux ná ndii
ngandii. Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r
kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.

Ná kuu ɨin xa yo ya'u xi'in perla kuu nuu taxnuni Ianyuux

44 'Kuenda kɨu ɨin xa yo ya'u
yɨnduxi nuu ñu'u xitu ɨin ñayiu
kuu nuu taxnuni Ianyuux. Hora
na nani'i ɨin se nani'i xijan,
nachinduxi-s. Xaxe'e xa yo kuvete-s
xa n-nani'i-s xa'a, jɨn nudiko-s
ntdantu'u xaxii-s te jueen-s ñu'u
ijan.
45 'Dɨuni kuenda kɨu ɨin perla yo
ya'u kuu nuu taxnuni Ianyuux. Se
xko xeen perla te nadiko-s, 46 na
jini-s ɨin perla yo ya'u, nadiko-s
ntdantu'u xaxii-s te jueen-s perla
jan.

Kuenda kɨu ñunu chaka kuu nuu taxnuni Ianyuux

47 'Kuenda kɨu ñunu tava-ro chaka
kuu nuu taxnuni Ianyuux. N-keé
ñunu jan nuu mar, te kue'e nuu
chaka n-ka keé xiti-i. 48 Nu n-chitu
ñunu jan, te n-ka ñu'u se ka tava
chaka ñunu jan yu'u mar, te n-ka
nukoo-s xa n-ka kine'e dɨin-s chaka
va'a. N-ka dakee-s chaka va'a xiti
yɨka, te n-ka dajane-s chaka ña
ka xiniñu'u. 49 Du'a ya'a ñayiu na
naa ñuñayiu. Kixi ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux te kaxi
koio-ia ñayiu ka jandixa xa ta'u tniu
Ianyuux nuu ñayiu loko. 50 Dakeé
koio-ia ñayiu loko jan andea. Ijan
nde'e nda'i koio ñayiu jan, te nde'e
kiti ini-i nuu Ianyuux —kuu Jesús,
n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.
51 Ijan dada n-xijan tnu'u ña'a
Jesús ntdaa-da:
—¿N-ka kutnuni ini-n xa n-ja'an-r
a?
—Joon —kuu-da, ka xia'an-da
nuu-ia.
52 Te n-ja'an-ia ɨnka ntuku tnu'u
kandee:
—Nux ka ka'u se ka tu'a va'a ley
n-chidotnuni Moisés ley Ianyuux
kakune'e xa taxnuni-ia nuu ñayiu,
kuenda kɨu ɨin xto'o ve'e ka kuu-s
xa koto-s xa yo ya'u neva'a-s, te
kine'e-s xa ma juetniu ka-s. Nani
kine'e-s ndatniu na'a n-kuu io,
dani kine'e-s ndatniu xee —kuu-ia,
n-ja'an-ia.

Ñuu nuu ñatu ka najuen tnu'u ñayiu se ka ja'an xa n-ja'an Ianyuux

53 Nu n-ya'a xa n-ja'an-ia ntdaa
tnu'u ijan nuu ñayiu, te n-ndee-ia

ijan. 54N-naxee-ia ñuu-ia, te n-xo
dakua'a-ia ñayiu xiti veñu'u ijan.
N-ka yu'u anu ñayiu te n-ka xia'an
tna'a-i:
—Nava kua'a-s xa'a. ¿Jundu
n-dakua'a ña'a xa yo va'a tu'a-s?
¿Jundu n-tunda'a ña'a xa taxnuni-s?
55Da'ya carpinteru ni kuu-s. Dɨ'ɨ-s
kuu María te ñani-s kuu Jacobo,
José, Simón, Judas du. 56Dɨuni ya'a
xtuu ku'a-s. ¿Ndexu n-kua'a-s ntdaa
xa'a?
57Ña n-ka xe ini-i-ia chi ñatu
n-kida-ia xa n-ka ñu ini-i xa kada-ia.
Te xia'an-ia nuu-i:
—Dava'a nga ñuu ka najuen tnu'u
ñayiu se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. Idii nga ñuteyu mee-s ña ka
xe ini ña'a ñayiu. Dɨuni ña xe ini
ña'a ñayiu xtuu nukee nuve'e-s.
58Xaxe'e xa ña n-ka kukanu ini
ña'a ñayiu ñuu-ia jan, xijan kuu xa
ña n-kida-ia kue'e milagru.

N-kendodo dɨkɨ Sua Bautista

14 Tiempu ijan n-xite ndodo
xa ja'an Jesús, te n-teku
Herodes, se taxnuni xa kida Jesús.
2N-ja'an-s nuu se ka xinokuechi
nuu-s:
—Dɨu-s kuu Sua Bautista.
N-nandoto-s. Xijan kuu xa kua'a-s
kada-s milagru —kuu Herodes,
n-xia'an-s.
3-4Du'a n-kuu xa n-xi'í Sua.
N-tnɨɨ Herodes-sɨ. N-duku ña'a-s
te n-chindi'u ña'a-s vekaa xaxe'e
xa n-ja'an Sua nuu-s xa ñatu
n-jandixa-s ley Ianyuux. Daa n-ja'an
Sua nuu-s, chi tuu-s xi'in Herodías,
ñá kuu ñadɨ'ɨ ñani-s, se nani Slipe.
5N-kuu Herodes xa ka'ni-s Sua, ko
n-yu'u-s xa ndandita koio ñayiu
distrito ijan, chi ka xini-i xa Sua
n-kuu se ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. 6Kɨu n-naxee yoo kɨu n-kaku
Herodes, daa n-xataxe'e da'ya dɨ'ɨ
Herodías nuu se xtuu viko-s, te
yo n-tna ini-s xa xataxe'e-i. 7Xijan
kuu xa n-kida-s uxi dɨkɨ nda'a-s xa
n-chinaa-s xa dava'a nga xa kajan-i
juña'a-s. 8Te n-ja'an dɨ'ɨ-i nuu-i xa
na kajan-i dɨkɨ Sua. Te daa xia'an-i
nuu Herodes:
—Na kava ndodo dɨkɨ Sua Bautista
ɨɨn nuu ko'o, te taxi-n —kuu-i,
xia'an-i.
9-10Yo n-tnau ini Herodes, te n-chi
ini-s, ko xaxe'e xa n-chinaa-s xi'in
xaxe'e xa n-ka teku se ka xaxde'ñu
xi'in-s xa n-chinaa-s, xijan kuu xa
n-ta'u tniu-s nuu se ka xinokuechi
nuu-s xa na ka'nde-s dɨkɨ Sua, te
na juña'a koio-s dɨkɨ-s dichi ijan.
11Ne'e ɨɨn-s ko'o kandodo dɨkɨ Sua
n-naxee, te n-xia'an-s-yɨ, te ne'e-i
ko'o kandodo dɨkɨ-s jua'an nuu
dɨ'ɨ-i. 12Se n-dakua'a Sua n-ka xe
kine'e ña'a-s vekaa, te n-ka xe
kuxi ña'a-s. Ijan dada n-ka xe juña
tnu'u-s Jesús xa daa n-ya'a.

N-xia'an Jesús xa n-ka xaxi kue'e ñayiu

13Nu n-teku Jesús xa n-xi'í Sua, te
n-ndeé-ia barcu. Mee ni-ia jua'an
nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga juun
dau. Nu n-ka teku ñayiu xndaxio
ñuu ijan xa xá jua'an-ia, te n-ka
xiko nduu-i yu'u mar xa xndijun-i-ia
jua'an, te daña, se n-dakua'a ña'a-ia,
xndijun-da-ia jua'an koio xi'in ɨnka
barcu. 14Nu n-kane-ia barcu, te
n-xini-ia kue'e ñayiu xyuku ijan.
N-kunda'u ini-ia-i, te n-ndadava'a-ia
ñayiu ka ku'u. 15Nu n-kundi'i

ngandii, te n-ka xetu'a ntdaa-da-ia.
Ka xia'an-da:
—Ñayo ñayiu io ya'a ka diko xa
jueen-ro xa kaxi-ro te vax ñini.
Tunda'a-n ñayiu ya xa na jɨ'ɨn-i ñuu
kuechi xndaxio yatni xa njueen
koio-i xa kaxdini-i.
16 N-ja'an-ia:
—Ña kidayɨka-i xa jɨ'ɨn koio-i xa
njueen-i xa kaxi-i. Juña'a koio xa na
kaxi-i.
17 Te ka xia'an-da:
—Ñatu kue'e xa xne'e-da vaxi
xa kaxi-ro. O'on ni tila xi'in uu ni
chaka.
18 Te n-ja'an-ia:
—Juan je'en koio.
19 N-ta'u tniu-ia xa na nkoo koio
ñayiu jan nuu ite. N-tnɨɨ-ia o'on
tila jan xi'in nduu chaka jan te
n-nukonde'a-ia andɨu te n-xijan
ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia
tila jan te n-taxi-ia ntdaa daña, se
dakua'a ña'a-ia, xa dakexio-da nuu
ñayiu xyuku jan. 20 N-ka xaxi-da
ntdaa-da xi'in ñayiu jan xa nde
n-ka chitu xiti-da xi'in-i. Te n-ka
nadataka-da pedazo n-ka kendoo te
n-ka dachitu-da uxi uu yɨka. 21 N-ka
xaxi naxa o'on mil seyɨɨ. Dɨuni n-ka
xaxi ñadɨ'ɨ xi'in da'ya-ña, ko ña
n-ka ka'u-da-ña xi'in da'ya-ña.

N-xika Jesús nuu mar

22 Ijan dada n-ja'an-ia nuu ntdaa
mee-da xa na ndeé koio-da barcu
xa na nangondita koio-da nɨni
xia'an-ia nuu ñayiu xa nangondita
koio-i; nu'u-i ve'e-i. Te du'a n-ka
kida-da. 23 Nu n-ya'a n-ja'an-ia xa
ndixi koio ñayiu, te jua'an mee ni-ia
yuku xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux.
Nu n-kunee dani tuu na'i-ia ijan.
24 Xñutuu daña xiti barcu xa ka
ndixi-da. Nu n-ka kudava-da xi'in
barcu nuu mar, nde'e xe kandava
barcu nuu ndute, chi yo nde'e kane
tachi. 25-26 Antecas xa tuu, n-ka
xini-da-ia xa xika-ia nuu mar, te
du'a juan xee-ia do nuu ka ndixi-da.
Yo n-ka yu'u-da. N-ka xia'an
tna'a-da xa anu kuu xa n-ka xini-da.
Xaxe'e xa yo n-ka yu'u-da xee n-ka
kana-da. 27 Dana ini n-ja'an-ia
nuu-da:
—Maxku yu'u koio-n. Maxku chi
ini koio-n. Mee-r kuu Jesús.
28 Te xia'an Spedru nuu-ia:
—Maestru, nu ndaa xa mee-n kuu
Jesús, kada-n xa na kaka-da nuu
ndute xa na xetna'a ña'a-da.
29 Xia'an Jesús nuu-s:
—Ne'e.
N-nane Spedru barcu te n-xika-s
nuu mar te n-kuyatni-s nuu-ia.
30 N-xini Spedru xa yo kane tachi te
nde'e xe kandava ndute. Nu n-xini-s
xijan, te n-yu'u-s. N-kixe'e nduxi-s
nuu-te te xee n-kana-s:
—Maestru, dakaku ña'a-n.
31 Ñama n-dakaa Jesús nda'a-ia te
n-tnɨɨ-ia Spedru. Xia'an-ia nuu-s:
—Ñatu kukanu ini ña'a va'a-n.
¿Nakuenda n-xe tnɨɨ anu-n?
32 N-ndaa-s xi'in Jesús barcu.
Dana ini n-nujuiin tachi xa
n-kane-i. 33 Nu n-ndeé-ia barcu,
n-ka xe juiin xiti-da nuu-ia xa n-ka
ndadaka'nu-da-ia. Ka xia'an-da:
—Xandaa xakuiti xa dɨu-n kuu
Da'ya Yɨɨ Ianyuux.
34 N-ka ya'a-da xi'in-ia xi'in barcu
jan ɨnka lado yu'u mar, te n-ka
xee-da yatni nuu nani Genesaret.
35 N-ka najini ñayiu ñuu ijan Jesús,
te n-ka xian tnu'u-i ñayiu dava ka

ñuu xndatuu yu'u mar katuu yatni
ñuu-i xa n-xee Jesús ijan. Nu n-ka
teku ñayiu ijan xijan, te xndeka-i
ñayiu ka ku'u n-ka xee nuu-ia.
36 Yo n-ka xijan ta'u-i nuu-ia xa na
juejoon-ia xa juini nga ndɨkɨ xe'e
da'ma-ia na tnɨɨ-i. N-xejoon-ia, te
n-ka ndva'a-i ntdaa-i.

Tnu'u loko ka ja'an ñayiu kida xa kuu-i ñayiu loko

15 Ijan dada n-ka xee se
fariseu xi'in se ka tu'a va'a
ley n-chidotnuni Moisés nuu Jesús.
Se Jerusalén ka kuu-s. N-ka ja'an-s
nuu-ia:
2 —¿Nakuenda ña ka jandixa
se dakua'a-n xa n-ka ta'u tniu
xixitna-ro? Ña ka jandixa-s xijan,
chi ña ka nanda'a-s na ka xaxi-s
dita.
3 Xia'an Jesús nuu-s:
—Ka jandixa-n xa n-ta'u tniu
xixitna-n, te ka kuxee ini-n nuu
Ianyuux. 4 N-ta'u tniu Ianyuux:
"Najuen tnu'u koio tadɨ'ɨ-n", te
"ñayiu na jan kui'a taa-i a dɨ'ɨ-i, na
ka'ni ña'a juxtixia." 5 Nux ja'an
ɨɨn se ja'an nuu tadɨ'ɨ-s: "Chindee
ña'a-da n-kuu, ko ntdaa xa io xa
taxi-da n-doko-da nuu Ianyuux",
6 te ka ja'an-n xa ñatu kidayɨka-i xa
chindee-s tadɨ'ɨ-s. Du'a kuu xa ña
ka chinuu-n ley Ianyuux xaxe'e xa
ka dakua'a-n ñayiu xa n-ta'u tniu
xixitna-n. 7 Ka kida nga-n xa va'a-n.
Xaxe'e xa daa ka kida-n, vitna
n-xetna'a xa n-ja'an Isaías. 8 Du'a
n-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux:

Ñayiu Israel ka ja'an xa ka
najuen tnu'u ña'a-i, ko ka
ja'an ni nga-i chi ñatu daa
kuu anu-i.
Ña ka xe ini ña'a-i.
9 Ñatu kee xa ka ndadaka'nu
ña'a-i, chi ka jandixa-i ley
n-ka xani ini mee-i.

Du'a n-ja'an Isaías —kuu Jesús,
n-ja'an-ia.
10 Ijan dada n-kana-ia ñayiu xyuku
ijan, te xia'an-ia nuu-i:
—Kunini koio xa ja'an-r na kua'a
na kutnuni ini-n nax kuu xa ja'an-r.
11 Ñadu xa keé xiti ñayiu kida xa
kuu-i ñayiu loko, chi tnu'u ka ja'an-i
kida xa kuu-i ñayiu loko.
12 Ijan dada n-ka xe tu'a-da-ia, te
ka xia'an-da nuu-ia:
—¿N-tu ini-n xa n-ka tuyɨka se
fariseu xaxe'e tnu'u n-ja'an-n a?
13 Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:
—Kuenda kɨu ɨɨn xa xa'nu nuu
ñu'u te ñatu xiniñu'u kuu ntdantu'u
xa ñatu n-ta'u tniu Taa-ro Ianyuux,
Ia tuu andɨu. Tnu'u-ro xijan chi
ña xiniñu'u. 14 Maxku chinuu-n xa
n-ka tuyɨka-s. Kuenda kɨu se kuaa
ndeka ɨnka se kuaa jua'an ɨɨn nuu
jua'an-s ka kuu-s. Nux ndeka ɨɨn se
kuaa ɨnka se kuaa jua'an ɨɨn nuu
jua'an-s, nduu-s kekava —kuu Jesús,
n-ja'an-ia.
15 Te xia'an Spedru nuu-ia:
—Kachi tnu'u ña'a-n nax kuu
ntdaa xa dijan n-najani-n.
16 Te n-ja'an Jesús nuu-da
ntdaa-da:
—¿Ta yoo ka-n kutnuni ini koio
xa daa nga dakua'a ña'a-r vaxi a?
17 ¿Ta keé ini koio ka-n xa ntdaa xa
xaxi-ro kojon-ro te keé-i xiti-ro a?
Ijan dada juun xiti-ro. 18 Ñadu xa'a
kida xa kuu ñayiu ñayiu loko, chi
tnu'u kee yu'u-i kida xa kuu-i ñayiu
loko, chi xijan ñu'u anu-i. 19 Xa ñu'u
anu-i kida xa kui'a ka ja'an-i xi'in

xa ka xa'ni tna'a-i. Xijan kida xa
kidakuechi ɨɨn seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ ña
kuu ñadɨ'ɨ-s. Xijan kida xa ka du'u
tna'a ñayiu. Xijan kida xa ka ja'an
ñayiu tnu'u vete nuu juxtixia. Dɨuni
xijan kida xa ka jan kui'a tna'a
ñayiu. 20 Xijan kida xa kuu-i ñayiu
loko, ko ñadu xa ña ka nanda'a
ñayiu na ka xaxi-i kida xa kuu-i
ñayiu loko —kuu Jesús, n-ja'an-ia
nuu-da ntdaa-da.

Ñá to'o n-kukanu ini Jesús

21 Ijan dada n-ka kee-da xi'in-ia
ijan. Jua'an koio-da xi'in-ia ɨɨn
distrito ñatu yɨnda'a Israel nuu
katuu ñuu nani Tiro xi'in Sidón.
22 N-xe tu'a ɨɨn ñá distrito ijan Jesús.
Ñá Cananea kuu-ña:
—Dito —kuu-ña, n-kana-ña.
Te xia'an-ña:
—Te kuu da'ya dana David,
kunda'u ini ña'a-n. Xaloko ñu'u anu
da'ya dɨ'ɨ-da. Yo nde'e kida u'u ña'a-i.
23 Ni ɨɨn tnu'u, ña n-ja'an-ia
nuu-ña. N-ka xetu'a ntdaa daña-ia,
te tɨtnɨ vuelta n-ka ja'an-da nuu-ia:
—Ta'u tniu-n nuu ñá ya'a xa na
nu'u-ña ve'e-ña, chi ndijun ña'a-ña
te kana-ña.
24 Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-ña:
—N-tunda'a ña'a Ianyuux xa vaxi-r
xa dakua'a-r mee ni ñayiu Israel. Ka
kuu-i na ka kuu tkachi n-ka xita.
25 N-xe tu'a ka ñá ijan-ia te n-xe
juiin xiti-ña nuu-ia. Xia'an-ña:
—Dito, ndadava'a-n da'ya-da.
26 N-ja'an Jesús tnu'u kandee
nuu-ña:
—Ñatu io va'a xa tnɨɨ-ro tila dichi
kuechi, te juña'a-ro ti ina.
27 Dɨuni n-ja'an-ña tnu'u kandee
nuu-ia:
—Ndaa ja'an-n, Dito, ko na ka xaxi
ñayiu tila, te ka xaxi ti ina pedazo
tila jungoio ka'a mexa-i —kuu-ña,
xia'an-ña.
28 Ijan dada xia'an Jesús nuu-ña:
—Xandaa xakuiti xa kukanu ini
ña'a-n. Na ya'a na juini-n de.
Hora ijan ni n-ndva'a da'ya dɨ'ɨ-ña.

N-xia'an Jesús xa kaxi kue'e ñayiu

29 N-ka ndee-da xi'in-ia ijan, te
n-ka xee ntuku-da xi'in-ia yu'u
mar Galilea. Ijan dada n-ka xee-da
xi'in-ia ɨɨn yuku, te n-nukoo-ia ijan.
30 Kue'e ñayiu xndeka ñayiu ka ku'u
n-ka xee nuu-ia. Xndeka-i ñayiu ña
kuu kaka, ñayiu kuaa, ñayiu n-ka
ndakune'e, ñayiu ña kuu ja'an, xi'in
dava ka ñayiu ka tna'a ɨnka kue'e
n-ka xee. N-ka xajan tuu-i-yɨ nuu-ia
te n-ndadava'a ña'a-ia. 31 N-ka xini
ñayiu xa n-ja'an ñayiu ña n-kuu
ja'an. N-ka xini-i xa n-ndva'a ñayiu
n-ka ndakune'e. N-ka xini-i xa n-ka
ndva'a ñayiu n-ka xika yakua xi'in
xa n-ka nukonde'a ñayiu n-kuaa.
Te n-ka ndadaka'nu-i Ianyuux, chi
ndeka-ia-i xaxe'e xa ka kuu-i ñayiu
Israel. Nu n-ka xini-i ntdaa xa
n-kuu, n-ka yu'u anu-i.
32 Ijan dada n-kana ña'a Jesús
ntdaa daña, se dakua'a ña'a-ia. Te
n-ja'an-ia:
—Nda'u ñayiu xyuku ya'a, chi
n-kuu uni kɨu xtuu-ro xi'in-i, te ñatu
nax kaxi koio-i. Xaxe'e xa ña tuu nax
ka xaxi-i, ñatu kuu ini-r xa ta'u tniu-r
nuu-i xa nangondita-i; nu'u-i ve'e-i na
ña'a kuita-i ichi nu'u-i —kuu Jesús.
33 Te ka xia'an-da nuu-ia:
—¿Ndexu ni'i koio-da tila kaxi
ntdaa ñayiu ya'a xa chitu xiti-i, chi
ña yoo ñayiu io ya'a?

34 Te n-xijan tnu'u ña'a-ia:
—¿Nadaa tila xne'e-n u?
Te ka xia'an-da:
—Uxa xi'in xaku ni chaka.
35 Te n-ta'u tniu-ia nuu ñayiu xa
na nkoo koio-i nuu ñu'u. 36 N-tnɨɨ-ia
uxa tila xi'in chaka, te n-xijan
ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u-ia tila
jan, te n-taxi-ia daña ɨɨn ɨɨn-da te
n-ka dakee xio-da nuu ñayiu jan.
37 N-ka xaxi-da ntdaa-da xi'in-i xa
nde n-ka chitu xiti-da xi'in-i. Te
n-ka nadataka-da pedazo kuechi
n-ka kendoo. N-ka dachitu-da uxa
ndo'o na'nu. 38 N-ka xaxi koon mil
seyɨɨ. Dɨuni n-ka xaxi ñadɨ'ɨ xi'in
da'ya-ña, ko ña n-ka ka'u-da-ña
xi'in da'ya-ña. 39 N-ja'an-ia nuu
ñayiu xa xá io hora nu'u koio-i.
N-ka n-ndeé-da xi'in-ia barcu, te
jua'an koio-da xi'in-ia nuu nani
Magdala.

N-ja'an se saduceu xi'in se fariseu nuu Jesús xa na kada-ia ɨɨn milagru

16 Ijan n-ka xee se fariseu
xi'in se saduceu nuu Jesús.
N-ka juini-s xa kunde'a-s nuu
kua'a-ia kada-ia milagru a ña'a. 2 Te
xia'an-ia nuu-s:
—Na juan keé ngandii, te
ka ja'an-n: "Va'a ndii tnee chi
n-ndukue'e xe'e andɨu." 3 Datne
ne'e ka ja'an-n: "Juun dau nde'e te
kane tachi vitna chi n-ndukue'e
andɨu, te iin vikó." Ka kutnuni ini-n
nax ya'a xaxe'e xa xnde'a-n andɨu,
ko xa xnde'a-n seña Ianyuux ña
ka kutnuni ini-n nax ya'a. 4 Ndo'o,
ñayiu io vitna, ka juini-n xa kada-r
milagru kunde'a-n. Ñayiu loko ka
kuu-n, chi ka kida-n yɨka kuechi
xi'in ñadɨ'ɨ ña n-tnunda'a xi'in-n.
Xaxe'e xijan ma jini koio-n milagru
ka juini-n xa kunde'a-n. Diko ni jini
koio-n xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás —
kuu Jesús, xia'an-ia.
Ijan dada jua'an-ia ɨnka lado yu'u
mar, te n-dandoo ña'a-ia.

Levadura se fariseu xi'in se saduceu

5 Ijan dada jua'an koio daña, se
dakua'a ña'a-ia xi'in barcu te
n-nanitna'a-da xi'in-ia ɨnka lado
yu'u mar jan. Ijan n-ka naja'an-da
xa ña n-ka ne'e koio-da tila. 6 Te
n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:
—Chinuu koio janda kaa levadura
se fariseu xi'in se saduceu, te koo
koio-n cuedado.
7 Ka xia'an tna'a-da:
—Du'a ja'an-ia xaxe'e xa ña n-ka
ne'e-ro tila.
8 Xaxe'e xa n-kutnuni ini-ia xa
n-ka ndatnu'u-da, te n-ja'an-ia:
—¿Nakuenda ka ndatnu'u-n xa
ña tuu na tila xne'e-n? Naka ña ka
kukanu ini ña'a-n. 9 ¿Ta kutnuni
ka ini koio-n a? ¿Ñayo-n xna'a na
n-xio o'on ni tila na n-ka xaxi o'on
mil seyɨɨ a? ¿Nax kuu xa ña xna'a-n
nadaa yɨka n-ka dachitu-n pedazo
tila n-kendoo n-ka nadataka-n?
10 ¿Ña xna'a-n na n-xio uxa ni tila
te n-ka xaxi koon mil seyɨɨ a? ¿Ña
xna'a-n nadaa ndo'o na'nu n-ka
dachitu-n pedazo tila n-kendoo
a? 11 ¿Nakuenda ña ka kutnuni
ini-n xa ñadu tila n-kakune'e-r na
n-ja'an-r xa chinuu koio-n janda kaa
levadura se fariseu xi'in se saduceu
te koo koio-n cuedado? —kuu-ia,
n-ja'an-ia.
12 Ijan dada n-ka kutnuni ini-da
xa tnu'u kandee n-ja'an-ia. Ñatu
n-ja'an-ia xa chinuu koio-da janda

kaa levadura kɨu tila, chi xa na
chinuu koio-da xa dakua'a se
fariseu xi'in se saduceu te maxku
jandixa koio-da xijan.

N-ja'an Spedru nuu Jesús xa dɨu-ia kuu Cristu

13 Ijan dada jua'an koio-da xi'in
Jesús nuu nani Cesarea Filipo. Nu
n-ka xee-da ijan, n-xijan tnu'u
ña'a-ia ntdaa-da:
—Ru'u, Ia kuu ñayiu, ¿Jundu
kuu-r ka ja'an ñayiu?
14 Te ka xia'an-da:
—Dava ñayiu ka ja'an xa Sua
Bautista kuu-n, dava-i ka ja'an xa
Elías kuu-n. Dava tuku-i ka ja'an
xa Jeremías a ɨnka se n-ja'an nuu
ñayiu xa n-ja'an Ianyuux kuu-n.
15 Te n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:
—¿Te ndo'o, jundu kuu-r ka
ja'an-n nuu ñayiu?
16 Te xia'an Simón Pedro:
—Cristu, Da'ya Yɨɨ Ianyuux ndixa
kuu-n.
17 Te xia'an-ia nuu-s:
—Ta'u kuu ndo'o, Simón, da'ya
yɨɨ Jonás, ñadu ñayiu n-kachi tnu'u
ña'a xa'a, chi Taa-ro Ianyuux, Ia
tuu andɨu n-kachi tnu'u ña'a. 18 Ru'u
ja'an nuu-n: Dɨu-n kuu Spedru te
kuenda kɨu toto kuu-n, te kuenda
kɨu veñu'u kuu ñayiu ka kukanu
ini ña'a ru'u, te nuu toto jan
kadava'a-r veñu'u-r. Kada-n xa na
kukue'e ka ñayiu kukanu ini ña'a.
Juini kuu Kui'na xa ma kukanu
ini ña'a ñayiu, ko kukanu ini ña'a
na'i-i, te dananita'u-r-yɨ. 19 Kada-r
xa ja'an-n nuu ñayiu nax io xa
kada-i xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu ka
jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.
Tnu'u ja'an-n kuu ná kuu ndakaa.
Ntdaa ñayiu ñatu ñu ini Ianyuux
xa yaa-i nuu Kui'na xa jɨ'ɨn-i andɨu,
dɨuni ma dayaa-n-yɨ nuu Kui'na
xa jɨ'ɨn-i andɨu. Ntdaa ñayiu xá ñu
ini Ianyuux xa yaa-i nuu Kui'na xa
jɨ'ɨn-i andɨu, dɨuni dayaa-n-yɨ nuu
Kui'na xa jɨ'ɨn-i andɨu —kuu-ia,
xia'an-ia.
20 Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da
ntdaa-da, xa maxku ja'an koio-da
nuu ñayiu xa dɨu-ia kuu Cristu.

N-kakune'e Jesús xa kuú-ia

21 Daa n-kixe'e Jesús xa
kachitnu'u ña'a-ia ntdaa daña,
se dakua'a ña'a-ia nuu nax ya'a.
N-ja'an-ia xa io xa jɨ'ɨn-ia Jerusalén,
te io xa kada u'u ña'a sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu país-ro xi'in
dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a
va'a ley n-chidotnuni Moisés. Dɨuni
n-ja'an-ia xa io xa ka'ni ña'a koio-s
te nandoto-ia nuu uni kɨu. 22 Te
ndeka dɨɨn Spedru Jesús jua'an
ɨɨn lado xa n-kanandee-s-ia xa daa
n-ja'an-ia, te dɨuni xia'an-s:
—Maxku ndi'a Ianyuux daa ya'a-n,
Maestru.
23 N-ngokoo-ia, te n-nukonde'a-ia
Spedru te xia'an-ia nuu-s:
—Xiko juiin, Satanás, chi
dada'an-n xa kada-r tniu Ianyuux.
Xani ini-n ná xani ini ñayiu; ñatu
xani ini-n ná xani ini Ianyuux.
24 Ijan dada n-ja'an-ia nuu-da
ntdaa-da:
—Nux ndeda-n juini xa
nkuitandijun ña'a-n, kande ini
koio xa ka kukajan ini-n, te jun
ini koio-n xa kuú-n ná ñu ini ɨɨn
se doko curuxi-s xa nkuitakaa
dika-s. Ijan dada nkuitandijun
ña'a koio-n. 25 Ñayiu ña ka juini

xa kuú-i xaxeʼe-r, dakuita-i anu-i,
ko ñayiu na kuu xaxeʼe-r, kutuu-i
xiʼin Ianyuux nɨkava nɨkuita andɨu.
26 Nux ndeda-n, na kunevaʼa ntdaa
xa io ñuñayiu dakuita-n anu-n, te
ña tuu nax kineʼe-n. Juini na diko
ɨɨn ñayiu ntdaa xa nevaʼa-i, ma
kendita tvini-i xa chiyaʼu-i xa
maxku kuita anu-i. 27 Ndixi ruʼu, Ia
kuu ñayiu, te ma kukuee-r. Ndixi-r
xiʼin ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux. Ndii-r ná ndii Taa-r
Ianyuux. Kɨu ijan taxi-r ɨɨn ɨɨn-n
ɨɨn xa taxi-r segun nax n-ka kida-n.
28 Xandaa xakuiti ma kuú dava
ndoʼo, se xtuu yaʼa, nde na jini-n
xa na kixeʼe ruʼu, Ia kuu ñayiu, xa
taxnuni-r nuu-n.

N-dama nuu Jesús, te n-koko daʼma niʼno-ia

17 Nu n-yaʼa iñu kɨu, te ndeka
dɨɨn Jesús Spedrua, xiʼin
Jacobo xiʼin Sua, ñani Jacobo juaʼan
koio ɨɨn yuku dujun. 2 Te n-dama
ñɨɨ-ia. Te n-ndii nuu-ia ná ndii
ngandii. N-ndukuixi daʼma-ia, te
koko ná koko ɨɨn xa datnuni. 3 Dana
ini n-ka xini-s Moisés xiʼin Elías
xa ka ndantuʼu-s xiʼin Jesús. 4 Te
n-jaʼan Spedru nuu-ia:
—Dito, naka vaʼa xa n-kixee-ro
yaʼa. ¿Vatuka xa kadavaʼa-da uni
veʼe yutnu vixi a? Ɨɨn ku kuu veʼe-n,
ɨnka ku kuu veʼe Moisés, te ɨnka ku
kuu veʼe Elías.
5 Nɨni jaʼan-s te n-ndixi vikó nuʼu
nde nuu ñuʼu te n-ka daʼu-s nuu
vikó jan. Te n-jaʼan Ianyuux xiti
vikó jan:
—Ia yaʼa kuu Daʼya Yɨɨ mani-r. Yo
kudɨ ini-r xa kida-ia tniu-r. Kunini
koio xa jaʼan-ia.
6 Nu n-ka teku ndruni se ndeka-ia
juaʼan tnuʼu ijan, te n-ka xe juiin
xiti-s, chi yo ndeʼe n-ka yuʼu-s.
7 N-xe tuʼa Jesús nuu xnii xiti-s.
N-tnɨɨ ñaʼa-ia, te xiaʼan-ia nuu-s:
—Ndojuiin koio. Maxku yuʼu-n.
8 N-ka ndonenuu-s te ña n-ka
xini ka-s Moisés xiʼin Elías. Mee
nga Jesús n-ndoo xiʼin-s. 9 Nɨni vax
nuu koio-s xiʼin-ia yuku, n-jaʼan-ia
nuu-s:
—Maxku ñaʼa jaʼan koio-n nuu
ñayiu xa dijan n-ka xini-n. Nde na
nandoto ruʼu, Ia kuu ñayiu, dada
jaʼan koio-n.
10 Te n-ka xijan tnuʼu-s-ia:
—Nux mee-n kuu Ia kuu ñayiu,
¿nakuenda ka jaʼan se ka tuʼa vaʼa
ley n-chidotnuni Moisés xa io xa
kiʼna ka Elías ndixi?
11 Xiaʼan Jesús nuu-s:
—Ndaa xa se n-xo kuu ná n-xo kuu
Elías, kiʼna ka-s n-kida xa natu ini
ñayiu xa n-ka kida-i kuechi. Dɨuni
n-kida-s xa n-ka nduu-i ñayiu vaʼa
anu. 12 Xandaa xa xá n-ndixi-s, ko
ña n-ka xini ñayiu jundu n-kuu-s.
N-ka kida ñaʼa ñayiu davaʼa nga
xa n-ka juini-i xa kada-i-sɨ. Vax
kuyatni kɨu dani kada uʼu ñaʼa
ñayiu ruʼu, Ia kuu ñayiu —kuu
Jesús, xiaʼan-ia.
13 Ijan dada n-ka kutnuni ini-s xa
Sua n-kakuneʼe-ia.

N-ndadavaʼa Jesús seluchi tnaʼa kueʼe xiyɨʼɨ

14 N-naxee-ia xiʼin-s nuu xyuku
dava ka daña xiʼin ñayiu n-ka taka,
te n-xe tuʼa ñaʼa ɨɨn se n-xe tuʼa ñaʼa,
te n-xe juiin xiti-s nuu-ia. 15 N-jaʼan-s:
—Dito, kundaʼu ini-n daʼya yɨɨ-da
chi kueʼe xiyɨʼɨ tnaʼa-s. Yo ndaʼu kuu-s.

N-kukue'e vuelta ndua ni'no-s nuu
nu'u, nuu ndute du. [16]Ndeka-da-s
n-kixi nuu se dakua'a-n, ko ñayo-s
n-ndaku xa ndadava'a-s-sɨ.
[17]Te n-ja'an Jesús nuu-da ɨin ɨin-da:
—Ndo'o, ñayiu io vitna, ñatu ka
kukanu ini ña'a va'a-n. Unu loko-n.
¿Nadaa ka kɨu ndoñu'u xa kutuu-ro?
¿Kuiti nadaa ka kɨu nadaa ka ñuu
kundee ini-r?
Ijan dada xia'an-ia nuu se ndeka
da'ya-s n-xee:
—Juan kueka da'ya-n.
[18]Te n-kudeen Jesús nuu xaloko
ñu'u ña'a, te n-kee-i anu-s. Hora
ijan ni n-ndva'a seluchi ijan. [19]Ijan
dada jua'an dɨin koio-da xi'in-ia, te
n-ka xijan tnu'u-da-ia:
—¿Nakuenda ña n-ka ndaku-da xa
kine'e-da xaloko jan?
[20-21]Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:
—Ña n-ka ndaku-n xaxe'e xa ña ka
kukanu ini-n Ianyuux. Nux xandaa
xakuiti ka kukanu ini-n-ia, juini
ñatu ka kukanu ini va'a-n-ia, nux
juña'a-n nuu tnduu ya'a: "Xiko juiin.
Jua'an ɨnka lado." Te xiko juiin.
Nux xandaa xakuiti ka kukanu
ini-n-ia, ndaku-n xa kada-n dava'a
nga milagru —kuu-ia, n-ja'an-ia.
[22]Ijan dada n-ka ndixi-da xi'in-ia
distrito Galilea. Ijan n-ja'an
ntuku-ia nuu-da ntdaa-da:
—Xá kuyatni xa kada ɨin se kada
xa tnɨɨ ña'a juxtixia ru'u, Ia kuu
ñayiu. [23]Ka'ni ña'a-s, te kɨu kuu uni
nandoto-r —kuu Jesús.
Nu n-ka teku-da xa n-ja'an-ia, yo
vichi n-ka tnau ini-da.

N-xia'an Jesús tvini kuu xi'in veñu'u

[24]N-ka nangondita-da xi'in-ia
Capernaum. Ijan xtuu se ka xijan
tvini kuu xi'in veñu'u. N-ka xijan
tnu'u-s Spedru:
—¿Xia'an maestru-n tvini kuu
xi'in veñu'u-ro a?
[25]N-ja'an Spedru:
—Joon —kuu-s, xia'an-s.
Ijan dada n-kɨu Spedru xi'in
Jesús ve'e-ia, te ki'na ka-ia n-ja'an.
N-xijan tnu'u-ia-s:
—Simón, ¿Nax xani ini-n? Se
taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu, ¿jundu
nuu ka xijan-s tvini? ¿Ka xijan-s
tvini nuu ñayiu ñuu-s a ka xijan-s
tvini nuu ñayiu ɨnka ñuu a?
[26]Xia'an Spedru:
—Ka xijan-s tvini nuu ñayiu ɨnka
ñuu.
Xia'an Jesús nuu-s:
—Xaxe'e xijan ñatu ka xajan se
ñuu-s tvini. [27]Xa maxku tu u'u
koio-s, jua'an nuu mar, te dakeé-n
yɨkɨ chaka nuu ndute jan. Te chaka
na tava-n ki'na nuu, ndata-n yu'u-tɨ,
te kine'e-n tvini yɨ'ɨ. Kane'e-n
tvini ijan jɨ'ɨn, te juña'a-n nuu-s xa
kuenda-ro nduu-ro kuu.

Ndeda ñayiu ku kuu ñayiu ndandɨ'ɨ ka

18 Hora ijan n-ka xetu'a
ntdaa-da-ia, te n-ka xijan
tnu'u-da-ia:
—¿Ndeda-da ku kuu se ndandɨ'ɨ
ka nuu taxnuni Ianyuux?
[2]Te n-kana-ia ɨin seluchi, te
n-xani-ia-s me'ñu-da ntdaa-da. [3]Te
n-ja'an-ia:
—Nux xandaa xakuiti ma ku
kuu-n ná ka kuu sekuechi xi'in
dichi kuechi, ma kuu xa kɨu tna'a-n
nuu ñayiu taxnuni-ia nuu-i. [4]Xijan
kuu xa ndeda-n ka kuu nuu dava
ka ñayiu ná ka kuu sekuechi nuu

tadɨ'ɨ-s xa ka xeyu'u ka xendetu-s,
ku kuu-n ñayiu ndandɨ'ɨ ka nuu
taxnuni Ianyuux. 5 Ñayiu na xe ini
seluchi ya'a xaxe'e xa n-ta'u tniu-r
xa xe ini-i-sɨ kuenda kɨu xe ini
ña'a-i mee-r.
6 'Ñayiu na kada xa kada ɨɨn
seluchi kukanu ini ña'a ya'a kuechi,
va'a ka nuu na kudukundee ɨɨn
yodo molinu dujun-i, te dakekava
ña'a ɨnka ñayiu nuu kunu mar te
kuú-i dada xa daja'an-i-sɨ xa kada-i
kuechi. 7 Naka nda'u ya'a ñayiu
ka kida xa kida ñayiu kukanu
ini ña'a kuechi. Daa vaxi xa daa
kada-i ñayiu kukanu ini ña'a, te
naka nda'u ya'a ñayiu ijan. 8 Xijan
kuu xa nux xaxe'e nda'a-n a xaxe'e
xe'e-n kida-n kuechi, ka'nde-n
te dajane-n, chi va'a ka nux ma
koo ka ɨɨn nda'a-n a ɨɨn xe'e-n te
kundito-n nɨkava nɨkuita nuu tuu
Ianyuux dada xa keé-n xi'in nduu
nda'a-n nduu xe'e-n nuu nu'u ku
koko nɨkava nɨkuita. 9 Nux nduchi
nuu-n kida xa kida-n kuechi xaxe'e
xa nde'a-n ɨɨn xa nde'a-n, tava koio
nduchi nuu-n te dajane-n, chi va'a
ka xa jɨ'ɨn-n nuu kundito-n nɨkava
nɨkuita nuu tuu Ianyuux xi'in idii
ni nduchi nuu-n dada xa keé-n xi'in
nduu nduchi nuu-n nuu nu'u koko.

Tkachi n-xita

10-11 'Cuedado koo koio-n xa
maxku jini u'u koio-n sekuechi ya'a
chi ángel sekuechi ya'a xtuu yatni
nuu Taa-ro Ianyuux, te chindee-ia-s.
Xtuu-ia andɨu nuu xnde'a-ia
Ianyuux ntdantu'u kɨu. 12 Chinuu
koio xa na najani-r na kutnuni ini-n.
Nux io ɨɨn se io ɨɨn cientu tkachi te
na kuita ɨɨn-tɨ yuku, te dandoo-s
koon diko xaun koon kɨt ndeka-s,
te jɨn nunduku-s kɨtɨ n-xita. 13 Yo
kuvete-s na nani'i-s-tɨ. Nde'e ka
kudɨ ini-s xaxe'e idii kɨt ijan dada
xaxe'e koon diko xaun koon kɨtɨ
ña n-ka xita. 14 Daa kuu Taa-ro
Ianyuux, Ia tuu andɨu, ñatu kuu
ini-ia xa keé ni ɨɨn seluchi andea.

Nax io xa kada-ro ñayiu n-kida ña'a ɨɨn xa n-kida ña'a-i

15 'Nux kida ña'a ɨɨn ñayiu
jandixa Ianyuux ɨɨn xa n-kida
ña'a-i kandeka dɨɨn-n-yɨ jɨ'ɨn ɨnka
lado, te juña'a-n nuu-i xa n-kida-i
kuechi. Nux na kunini-i xa ja'an-n,
ndumani-n xi'in-i. 16 Nux ma ke
ini-i xa ja'an-n, kandeka-n ɨɨn a
uu ka ñayiu jɨ'ɨn nuu-i te juña'a
ntuku-n nuu-i xa n-kida ña'a-i. Du'a
yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Na
ja'an-n nuu ñayiu n-kida ɨɨn kuechi
xa n-kida-i ɨɨn kuechi, kandeka-n
uu a uni ñayiu jɨ'ɨn nuu-i xa ku
kuu-i testiu-n na kua'a na jandixa
ña'a-i." 17 Nux ma chinuu-i tnu'u
ja'an koio-n, dataka-n dava ka
ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u, te
juña tnu'u-n-yɨ. Nux dani ma
jandixa-i xa ja'an ñayiu ijan, na
ku kuu na'i-i ná ka kuu ñayiu ña
ka xini ley Ianyuux. Dɨuni ku kuu
na'i-i ñayiu kida kuechi ná ka kuu
se ka xijan tvini nandajan gobierno.
18 Ntdaa ñayiu ñatu ñu ini Ianyuux
xa yaa-i nuu Kui'na xa jɨ'ɨn-i andɨu,
ma dayaa koio-n-yɨ nuu Kui'na
tuku xa jɨ'ɨn-i andɨu. Ntdaa ñayiu
xá ñu ini Ianyuux xa yaa-i nuu
Kui'na xa jɨ'ɨn-i andɨu, dani ndo'o,
dayaa koio-n-yɨ nuu Kui'na xa jɨ'ɨn-i
andɨu. 19 Naja'an ntuku-r nuu-n
nux na kada ɨnuu-n xa kajan ta'u

koio-n nuu Ianyuux, Ia tuu andɨu,
xa kada-ia ɨɨn xa juini koio-n, daa
kada-ia juini uu ni-n na kajan ta'u
koio. 20 Juini uni ni-n a uu ni-n xtuu
ɨɨn nuu xtuu-n xaxe'e xa n-tunda'a
ña'a-r, kutuu-r nuu kutuu-n —kuu
Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Se xinokuechi ñatu n-taxkanu ini ɨnka se n-xo tau tvini nuu-s

21 Ijan dada n-xe tu'a Spedru Jesús
te n-xijan tnu'u-s-ia:
—Maestru, ¿nadaa vuelta io xa
taxkanu ini-da ñayiu ka jandixa
ña'a ndixi nux kida ña'a-i ɨɨn xa
kida ña'a-i? ¿Uxa vuelta taxkanu
ini-da-i a?
22 Xia'an Jesús nuu-s:
—Ña'a, ñadu uxa ni vuelta
taxkanu ini-n-yɨ chi kue'e cientu
vuelta taxkanu ini-n-yɨ.
23 'Kuenda kɨu ɨɨn se kunxa'nu
kuu Ia taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu.
N-nukuita ɨɨn se kunxa'nu kida-s
cuenta xa jini-s nuu nadaa n-kuu
xtau se ka xinokuechi nuu-s.
24 N-kana-s-sɨ xa n-nandajan-s
tvini xtau-s, te n-xee ɨɨn-s. Kue'e
millón tau-s nuu-s. 25 Ña tuu na
xa najuña'a-s, te n-ta'u tniu se
kunxa'nu jan xa na kuya'u se tau
tvini jan xi'in ñadɨ'ɨ-s, da'ya-s,
ntdaa xaxii-s xa na nani'i se
kunxa'nu jan tvini-s. 26 N-xe juiin
xiti se ijan nuu se n-xia'an nuu
tvini, te n-ja'an-s: "Kundetu kuee-n.
Kunda'u ini ña'a-n chi nataxi-da
ntdantu'u tvini-n", kuu-s, xia'an-s.
27 Xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a
se n-xia'an nuu tvini jan, ñatu
n-kidayɨka-s xa nandajan-s tvini-s,
ni ɨɨn centau ña n-naje'en-s, te
n-dayaa-s se n-xo tau jan. 28 Te
juan nu'u se n-xo tau kue'e millón
jan, te n-nanitna'a-s xi'in ɨnka
se xinokuechi nuu se kunxa'nu
jan. Dɨuni tau se ijan nuu-s, ko
xaku ni tau-s. N-tnɨɨ-s dujun se
ijan. N-nukuita-s dakue'ne-s-sɨ te
xia'an-s: "Nataxi xa tau-n nuu-r."
29 N-xe juiin xiti se ijan nuu-s te
n-ja'an-s: "Kundetu kuee-n. Kunda'u
ini ña'a-n chi nachiya'u-da tvini-n."
30 Ñatu n-juini-s xa kundetu-s, te
n-xe ndeka-s-sɨ vekaa. N-ja'an-s
nuu-s xa nde na nachiya'u-s ntdaa
tvini-s; ijan dada kee-s. 31 N-ka
teku dava ka se ka xinokuechi nuu
se kunxa'nu jan xa n-kida se n-xo
tau kue'e millón, te yo vichi n-ka
tnau ini-s te n-ka xe juña tnu'u-s se
kunxa'nu jan ntdaa xa n-kuu. 32 Ijan
dada n-kana se kunxa'nu jan se n-xo
tau tvini nuu-s. Xia'an-s: "Se loko
kuu-n. Kui'a kaa kui'a xito-n. Ñatu
n-nandajan juexa-r xa n-xo tau-n
nuu-r chi n-xijan ta'u-n nuu-r xa na
kunda'u ini ña'a-r, te n-kunda'u ini
ña'a-r. 33 ¿Nakuenda ña n-kixdɨkɨ-n
xa io xa kunda'u ini-n se n-xo tau
tvini nuu-n na n-kunda'u ini ña'a
ru'u?", kuu-s, xia'an-s. 34 N-kiti
ini se kunxa'nu, te ndeka-s-sɨ
jua'an vekaa xa chindi'u ña'a se
xndee vekaa. Nde'e ka kida u'u se
ya'a se xyɨndi'u. Kɨndi'u-s nde na
nachiya'u-s ntdaa xa tau-s. 35 Du'a
kada ña'a Taa-ro Ianyuux nux ma
taxkanu ini-n ñayiu n-kida ña'a ɨɨn
xa n-kida ña'a-i —kuu-ia, n-ja'an-ia.

N-kakune'e Jesús ñayiu ka dandoo tna'a

19 Nu n-xinokava xa n-ja'an
Jesús, te n-ka kee-da xi'in-ia
Galilea. N-ka kixi-da xi'in-ia yatni

yu'u ndute xika de'va Jordán
distrito Judea. 2 Kue'e ñayiu n-ka xe
kuitandijun ña'a, te n-ndadava'a-ia
ñayiu ka ku'u. 3 Ijan n-ka xee
se fariseu xa kajan tnu'u-s-ia xa
kototnuni-s-ia. Ka xia'an-s:
—¿Io ley Ianyuux ja'an xa io
va'a xa dandoo ɨɨn seyɨɨ ñadɨ'ɨ-s te
kadakutu-s tutu xa dandoo-s-ña
xaxe'e xa n-kida-ña ɨɨn xa ña n-tna
ini-s a?
4 Te n-ja'an-ia:
—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n nuu
yodotnuni xa na n-kidava'a Ianyuux
ñayiu, n-kidava'a-ia seyɨɨ xi'in
ñadɨ'ɨ xa kutuu-s nduu-s? 5 Dɨuni
yodotnuni xa n-ja'an-ia: "Xijan
kuu xa dandoo solteru tadɨ'ɨ-s te
xe kotuu-s xi'in ñadɨ'ɨ-s. Kuenda
kɨu idii nga ñayiu n-ka nduu-s."
6 Ñatuka ka kuu-s uu ñayiu chi n-ka
nduu-s idii nga ñayiu. Xaxe'e xa
Ianyuux n-danitna'a ña'a, xijan kuu
xa maxku yoo kada xa dandoo tna'a
ñayiu n-ka tnunda'a —kuu Jesús,
xia'an-ia.
7 Ijan dada n-ka xijan tnu'u
ka-s-ia:
—Nuxa daa io, ¿nakuenda n-ta'u
tniu Moisés xa ɨɨn se dandoo
ñadɨ'ɨ-s, na kadakutu-s tutu
yodotnuni xa dandoo-s-ña, te ma
kune'e kuenda ka-s-ña?
8 Xia'an-ia nuu-s:
—Xaxe'e xa unu loko-n, xijan
kuu xa n-xejoon Moisés xa dandoo
koio-n ñadɨ'ɨ-n, ko ñadu du'a n-kuu
xa ki'na nuu. 9 Ru'u ja'an xa nux
ña n-kidakuechi dava'a nga ñadɨ'ɨ
io yɨɨ xi'in ɨnka seyɨɨ, te kadakutu
yɨɨ-ña tutu xa dandoo-s-ña te
natnunda'a-s xi'in ɨnka ñadɨ'ɨ,
kada-s kuechi —kuu Jesús.
10 Ijan dada ka xia'an daña, se
dakua'a ña'a-ia:
—Nux kuechi kuu xa dandoo ɨɨn
seyɨɨ ñadɨ'ɨ-s, va'a ka nux maxku
koo ñadɨ'ɨ-s.
11 N-ja'an Jesús:
—Ñadu ntdaa ñayiu kutnuni ini
tnu'u ya'a, chi mee ni ñayiu chindee
ña'a Ianyuux kutnuni ini. 12 Kue'e se
n-kakune'e io, te ña ka kukajan ini-s
ñadɨ'ɨ chi daa vaxi-s. Dava-s n-ka
ndada ne'e ña'a se n-ka ndada ne'e
ña'a xa maxku kukajan ini-s ñadɨ'ɨ.
Dava-s xndedi ini xa maxku kada-s
yɨka kuechi xaxe'e xa ja'an-s nuu
ñayiu nax io xa kada-i xa kɨu tna'a-i
nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i nde
andɨu, chi daa juini-s. Se kutnuni ini
tnu'u ya'a, na jandixa-s.

N-xijan ta'u Jesús nuu Ianyuux xaxe'e sekuechi xi'in dichi kuechi

13 Ijan dada xndeka ñayiu sekuechi
xi'in dichi kuechi n-ka xee nuu Jesús xa
kajan ndodo-ia nda'a-ia dɨkɨ-i, te kajan
ta'u-ia nuu Ianyuux xaxe'e-i. Daña, se
n-dakua'a ña'a-ia, n-ka kanandee-da
ñayiu ijan xaxe'e xa daa n-ka kida-i.
14 Te n-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:
—Daa na kandeka na'i ñayiu sekuechi
xi'in dichi kuechi kixi nuu-r te maxku
dada'an koio-n-yɨ, chi ñayiu n-ka kɨu
tna'a nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i kuu ná kuu dichi kuechi
xi'in sekuechi.
15 N-xinokava xa n-xajan ndodo-ia
nda'a-ia dɨkɨ sekuechi xi'in dichi
kuechi jan. Ijan dada n-kee-ia.
Jua'an-ia, te xndijun-da-ia jua'an.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ɨɨn se kuika

16 Nu n-xee-ia ɨɨn nuu n-xee-ia te
n-xee ɨɨn se n-xee ijan. N-ja'an-s:

—Maestru, ¿nax io xa kada-da xa
kundito-da nɨkava nɨkuita? —kuu-s,
xia'an-s.
17 N-ja'an-ia nuu-s:
—¿Nakuenda xijan tnu'u ña'a-n
ru'u nax kuu xava'a? Ianyuux xini
xijan chi mee dii ni-ia va'a. Nux
juini-n xa kutuu-n xi'in-ia nɨkava
nɨkuita, jandixa xa n-ta'u tniu-ia —
kuu-ia, xia'an-ia.
18 Xia'an-s nuu-ia:
—¿Ndeda ley-ia u?
Xia'an Jesús:
—Maxku ka'ni-n ndɨyɨ. Maxku
kava-n xi'in ñadɨ'ɨ ñatu kuu ñadɨ'ɨ-n.
Maxku du'u-n. Maxku ja'an vete-n
nuu juxtixia. 19 Koo-n xañu'u
nuu tadɨ'ɨ-n. Juemani ñayiu ná
xemani-n mee-n —kuu-ia, xia'an-ia.
20 Xia'an se jan:
—Ntdaa xa'a jandixa-da vaxi.
¿Nax ka ndoñu'u-da xa kada-da?
21 Xia'an ntuku-ia:
—Nux juini-n xa maxku kundido
kutau ka-n kuechi n-kida-n, juan
nu'u ve'e-n, diko-n ntdaa xaxii-n,
dakexio-n tvini ni'i-n nuu ñayiu ka
kunda'u te kada Ianyuux xa kutu
kuika-n andɨu. Ijan dada kixi-n te
nkuitandijun ña'a-n.
22 Nu n-teku-s xijan, yo n-kuko'yo
ini-s, chi yo kue'e xaxii-s io te juan
nu'u-s.
23 Te n-ja'an Jesús nuu ntdaa daña
se dakua'a ña'a-ia:
—Xa xaxe'e xa nda'u ya'a ñayiu
kuika xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu
taxnuni Ianyuux nuu-i, xaku ni-i
ndaku xa kɨu tna'a-i. Xandaa
xakuiti daa ya'a. 24 Na ja'an ntuku-r:
"Va yachi ka ya'a ɨɨn kɨtɨ kuu
camello yau yɨkɨ nakiku dada xa
kɨu tna'a ɨɨn ñayiu kuika nuu ñayiu
taxnuni Ianyuux nuu-i" —kuu Jesús,
n-ja'an-ia.
25 Nu n-ka teku daña, se dakua'a
ña'a-ia tnu'u ya'a, te n-ka yu'u
anu-da xaxe'e xa ñatu n-ka xani
ini-da xa daa ja'an-ia. Ka xia'an
tna'a-da:
—Nux ñatu ka nanita'u ñayiu kuika,
naka ñayiu ka kunda'u ku nanita'u.
26 N-nukonde'a ña'a Jesús te
n-ja'an-ia:
—Ña yoo kua'a xa kada-i xijan, ko
Ianyuux na ɨɨn xa ma kua'a-ia xa
kada-ia —kuu-ia.
27 Xia'an Spedru nuu-ia:
—Maestru, na'a-n xa ntdaa daña
n-ka dandoo xaxii-da, te n-ka xe
kuitandijun ña'a-da. Te, ¿nax ni'i
koio-da u?
28 N-ja'an Jesús nuu-da ntdaa-da:
—Xandaa xakuiti xa kɨu na
nukavatuu ñuñayiu xee, kunukoo
ru'u, Ia kuu ñayiu, nuu silla nuu
taxnuni-r xa nduka'nu-r. Te dani
ndo'o, se dakua'a-r kunukoo koio-n
nuu nɨn uxi uu silla xa taxnuni
koio-n, te ndadandaa koio-n kuechi
da'ya dana nɨn uxi uu xixitna-ro
ka kuu da'ya yɨɨ Israel. 29 Ñayiu
n-dandoo ve'e-i, a n-dandoo-i ñani-i
a ku'a-i, a taa-i a dɨ'ɨ-i a da'ya-i, a
ñu'u-i xaxe'e ru'u, kue'e xa n-ka
dandoo-i, ko kue'e ka ni'i-i nuu
Ianyuux. Ntdaa-i nandoto te kutuu-i
xi'in Ianyuux nɨkava nɨkuita. 30 Kue'e
ñayiu kunuu vitna, nduu-i ñayiu
dakuu nga. Ñayiu dakuu nga io vitna,
nduu-i ñayiu ndandɨ'ɨ na xee kɨu.

Ná kuu se kuu xto'o ɨɨn ñu'u kue'e kuu Ianyuux xa taxnuni-ia

20 'Kuenda kɨu ɨɨn se kuu
xto'o ñu'u kue'e kuu

Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ñayiu
ñuñayiu. Se kuu xto'o ñu'u jan, ne'e
datne n-xe nduku-s se kadatniu
koio nuu ñu'u tnu uva-s. [2]N-ja'an-s
xi'in-s xa chiya'u-s-sɨ ɨɨn denario
xa kadatniu-s ɨɨn kɨu te n-tunda'a
ña'a-s; jua'an-s nuu ñu'u tnu uva-s.
[3]Kaa ɨɨ́n datne n-kee ntuku-s.
Jua'an-s nuu ya'u, te n-xini-s
kue'e se xnii ni. [4]N-ja'an-s nuu-s:
"Jua'an koio. Kadatniu-n nuu ñu'u
tnu uva-r, te taa-r ya'u-n." [5]Juan
kadatniu se xnii nuu ya'u jan nuu
ñu'u-s. Kaa x-uu n-xe'en ntuku-s
nuu ya'u, te dani n-kida-s. N-xe'en
ntuku-s naxa kaa uni xañini. Te
dɨuni daa n-kida-s. [6]Naxa kaa o'on
xañini jua'an ntuku-s nuu ya'u, te
n-xini-s se xnii ni ijan, te xia'an-s
nuu-s: "¿Nakuenda diko ni xnii-n
n-kuu nyaka? ¿Nakuenda ña ka
kidatniu-n?", kuu-s, xia'an-s. [7]N-ka
ja'an se ijan nuu-s: "Xaxe'e xa ñayo
taxi tniu." Xia'an-s nuu-s: "Jua'an
koio nuu ñu'u tnu uva-r te kadatniu
koio-n", kuu-s, xia'an-s. [8]Nu n-ñini,
n-ja'an xto'o ñu'u tnu uva jan nuu
se ñunuu se ka kidatniu nuu ñu'u
tnu uva-s: "Kana se n-ka kidatniu
nuu-r te chiya'u-sɨ. Ki'na ka se
danduu nga n-ka kɨu, chiya'u. Ijan
dada chiya'u-n se n-ka kɨu kaa uni
xañini. Ijan dada chiya'u-n se n-ka
kɨu kaa x-uu. Danduu nga chiya'u-n
se n-ka kɨu ki'na nuu." Kuu xto'o
ñu'u tnu uva jan, xia'an-s nuu se
ijan. [9]Nu n-ka xee se n-ka kɨu naxa
kaa o'on xañini, ɨɨn ɨɨn denario
n-ka ni'i-s. Dani n-ka ni'i se n-ka
kɨu kaa uni xañini, se n-ka kɨu kaa
x-uu xi'in se n-ka kɨu kaa ɨɨn du.
[10]Nu n-ka xee se n-ka kɨu ki'na nuu,
te n-ka xani ini-s xa kue'e ka tvini
ni'i-s, ko dɨuni ɨɨn ɨɨn denario n-ka
ni'i-s. [11]Nu n-tnɨɨ-s tvini-s, n-ka jan
kuechi-s nuu xto'o ñu'u tnu uva jan.
[12]Ka xia'an-s: "Se danduu nga n-ka
kɨu, idii ni hora n-ka kidatniu-s,
te unu n-chiya'u ña'a-n ntdaa-da
xi'in-s. Yo nde'e n-ka kidatniu-da.
Yo nde'e i'ni te n-ka kundee ini-da
nyakanyaa", kuu-s, ka xia'an-s. [13]Te
xia'an xto'o ñu'u tnu uva jan nuu
ɨɨn-s: "Ña tuu nax u'u n-kida ña'a-r
ndo'o chi n-kida ɨnuu-ro xa chiya'u
ña'a-r ɨɨn denario. [14]Nakueka
tvini-n te juan nu'u, chi daa kuu
ini-r xa chiya'u-r se danduu nga
n-ka kɨu nani n-taxi-r ndo'o. [15]¿A
ña io va'a xa kada-r xi'in tvini-r ná
kuu ini-r a? ¿Kukuedi ini-n xaxe'e
xa va'a-r a?", kuu xto'o ñu'u tnu uva
jan, xia'an-s. [16]Daa ya'a ñayiu io
vitna. Kue'e ñayiu kunuu ka vitna,
nduu-i ñayiu ña ndandɨ'ɨ. Ñayiu
ña ndandɨ'ɨ vitna, nduu-i ñayiu
ndandɨ'ɨ te kunuu ka-i —kuu Jesús,
n-ja'an-ia.

N-kakune'e ntuku Jesús xa kuú-ia

[17]N-ka tnɨɨ-da xi'in Jesús ichi
jua'an Jerusalén. Kue'e ñayiu jua'an
xi'in-da. N-kine'e dɨɨn ña'a-ia uxi
uu daña, se dakua'a ña'a-ia, te
n-ja'an-ia nuu-da:
[18]—Kuna'a koio xa jɨ'ɨn-ro
Jerusalén te diko ña'a ɨɨn se nación-ro
ru'u, Ia kuu ñayiu, nuu dutu ka
taxnuni ka xi'in nuu se ka tu'a va'a
ley n-chidotnuni Moisés. Tekuechi
neñuu ña'a-s, te ka'ni ña'a-s. [19]Diko
ña'a-s nuu se ñatu kuu se Israel.
Kuekundee ña'a se ijan, te janña'a-s
chirrión ñɨɨ. Katakaa dika ña'a-s nuu
curuxi te kɨu kuu uni nadandoto ña'a
Ianyuux —kuu-ia, n-ja'an-ia.

N-juini dɨ'ɨ Jacobo xi'in Sua xa kunukoo-s ɨin ɨin-s diñi Jesús nuu taxnuni-ia

20 N-xee dɨ'ɨ Jacobo xi'in Sua,
se ka kuu da'ya yɨɨ Zebedeo nuu
xyuku-da, te n-xe tu'a-ña-ia. N-xe
juiin xiti-ña nuu-ia xa ja'an-ña
nuu-ia ɨin xa ja'an-ña. 21 N-ja'an-ia
nuu-ña:
—¿Nax juini anu-n?
Xia'an-ña nuu-ia:
—Juini-da xa na kunukoo ɨin
da'ya yɨɨ-da diñi kua'a-n te ɨnka-te
diñi datni-n na taxnuni-n nuu ñayiu
—kuu-ña, xia'an-ña.
22 Ijan dada xia'an Jesús nuu nduu
se ka kuu da'ya yɨɨ-ña:
—Ka xani ini lilu-n xa daa ka xani
ini-n. ¿Nakuenda xa daa ka xani
ini-n? ¿Kundee ini-n nduu-n xa
nda'u ya'a koio-n ná nda'u ya'a ru'u
a? —kuu-ia, xia'an-ia nuu-s.
Ka xia'an-s:
—Joon, vatuka.
23 Xia'an-ia nuu-s:
—Nda'u ya'a koio-n, ko ñadu ru'u
kaxi se kunukoo lado kua'a-r xi'in
lado datni-r chi Taa-ro Ianyuux xá
n-kaxi se kunukoo diñi-r.
24 Nu n-ka teku uxi ka daña se
dakua'a ña'a-ia, xa'a te n-ka kiti
ini-da nuu nduu se kuu da'ya yɨɨ
Zebedeo jan. 25 Te n-kana ña'a Jesús
ntdaa-da te n-ja'an-ia:
—Xna'a-n xa se ka taxnuni nuu
ñayiu, nde'e taxnuni-s. Dɨuni nde'e
ka taxnuni se ka taxnuni nuu-s.
26 Ñadu xijan kada koio-n chi nux
ndeda-n juini xa taxnuni-n, io xa
junukuechi-n nuu ñayiu. 27 Se juini
xa kunuu-s, na kadatniu du'a-s nuu
dava ka-n. 28 Ná kuu ru'u, Ia kuu
ñayiu, ñatu vaxi-r xa junukuechi
koio-n nuu-r, chi n-kixee-r xa
junukuechi-r nuu-n xi'in nuu
dava ka ñayiu. N-kixee-r xa kuú-r
xaxe'e-n. Mudu ya'a chiya'u-r
kuechi n-ka kida-n, te dakaku ña'a-r
—kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ndadava'a Jesús uu se kuaa

29 Dani ka kixi-da xi'in-ia ichi vaxi
Jerusalén. N-ka kexio-da xi'in-ia
ñuu Jericó, te kue'e ka ñayiu n-ka xe
kuitandijun ña'a. 30 Yu'u ichi Jericó
jan xtuu uu se kuaa. N-ka teku-s xa
ya'a Jesús ijan, te xee n-ka kana-s:
—Maestru, se kuu da'ya dana
David, kunda'u ini ña'a-n.
31 Te n-ka kudeen ñayiu jua'an
koio xi'in-da nuu nduu se kuaa jan.
N-ka ja'an-i xa maxku kana ka-s, ko
xee ka n-ka kana-s:
—Maestru, se kuu da'ya dana
David, kunda'u ini ña'a-n.
32 N-nujuiin Jesús te n-kana-ia-s,
te n-ja'an-ia nuu-s:
—¿Nax ka juini-n xa kada ña'a-r?
33 Te ka xia'an-s nuu-ia:
—Maestru, kada-n xa na
nukonde'a-da.
34 N-kunda'u ini-ia-s, te n-tenee-ia
nda'a-ia nduchi nuu-s. Danaa n-ka
nukonde'a-s nduu-s, te n-ka xe
kuitandijun-s-ia.

N-kɨu Jesús Jerusalén

21 N-ka kuyatni-da xi'in Jesús
Jerusalén xi'in ñuu nani
Betfagé. Katuu ñuu jan Xeyuku
Tnu Olivo. Ijan n-tunda'a-ia uu se
dakua'a-ia jua'an ijan. 2 Xia'an-ia
nuu-s nduu-s:
—Jua'an koio ñuu nde'a ña'a ya'a.
Na kɨu koio-n ñuu ijan jini koio-n

ɨɨn burra ndijun io da'ya. Nandaxi
koio-n-tɨ te kandeka-n-tɨ kixi. 3Nux
jundu ja'an: "¿Nakuenda xa daa
ka kida-n?", te juña'a koio-n: "Ia
kuu Xto'o-ro, ndoñu'u kɨt ya'a, te
natunda'a-ia-tɨ ndixi nunuu ka" —
kuu Jesús, xia'an-ia.
4Du'a n-xetna'a xa n-ja'an Ianyuux
nuu se n-ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an
Ianyuux. N-chidotnuni-s:
5 Jua'an koio Sión, te juña'a-n nuu
ñayiu ijan:
"Kunde'a xa vaxi se taxnuni
nuu-n.
Kuu-s ná kuu ñayiu kunda'u
kukee chi da'ya ɨɨn burra
yodo-s vaxi."
6Ijan dada jua'an-s nduu-s, te n-ka
kida-s ná n-ta'u tniu-ia. 7Xndeka-s
burra xi'in da'ya-tɨ n-ka naxee nuu
Jesús. N-ka xajan-s da'ma-s yata-tɨ,
te n-ka dakaa-s-ia-tɨ. 8Kue'e ñayiu
n-ka taka ijan. Dava-i n-ka xajan
da'ma-i ichi xa jɨn ndodo burru
yodo-ia jan; dava ka-i n-ka xa'nde
da'nda yutnu te n-ka xajan-i-tnu
ichi jua'an-ia. 9N-ka kana ñayiu
xndijun ña'a xi'in ñayiu xndodo nuu
nuu-ia:
Na ndadaka'nu-ro da'ya dana
David.
Naka ta'u se n-tunda'a ña'a
Ianyuux xa vaxi-s.
Na ndadaka'nu-ro Ianyuux, Ia
taxnuni nuu ntdaa ñayiu.
10Nu n-ka kɨu-da xi'in-ia
Jerusalén kue'e ka ñayiu n-ka taka
xa kunde'a-i nax ya'a, te nde'e ka
kuvaa-i. Ka xijan tnu'u tna'a-i:
—¿Jundu kuu se ya'a?
11Ka xia'an ñayiu xndijun ña'a:
—Se ya'a kuu Jesús. Se Nazaret
kuu-s. Se distrito Galilea kuu-s. Se
kachi tnu'u ña'a xa n-ja'an Ianyuux
kuu-s —ka kuu-i, ka xia'an-i.

N-xijun Jesús ñayiu ka najueen ka nadiko xyuku nukeñu'u Jerusalén

12N-kɨu Jesús veñu'u Jerusalén, te
n-xijun-ia se ka najueen ka nadiko
xtuu nukeñu'u jan. N-ngone'e-ia
mexa ka xetniu se ka nadama
tvini ñayiu ka xe'en ijan. Dɨuni
n-ngone'e-ia silla se ka diko data.
13Te n-ja'an-ia nuu-s:
—Yodotnuni tnu'u Ianyuux:
"Veñu'u nuu io xa kajan ta'u ñayiu
nuu-r kuu veñu'u ya'a, te ve'e-r
kuu." Dɨuni yodotnuni tnu'u-ia: "Ka
xetniu-n ve'e Ianyuux ná ka xetniu
ñadu'u yau kava." —Kuu-ia.
14N-ka xee ñayiu kuaa xi'in
ñayiu ka xika yakua veñu'u jan, te
n-ndadava'a-ia-i. 15N-ka xini dutu
ka kunxa'nu xi'in se ka tu'a va'a ley
n-chidotnuni Moisés xa n-kida Jesús
kue'e milagru. Dɨuni xa n-ka teku-s
xa ka kana sekuechi xiti veñu'u
jan: "Na ndadaka'nu-ro Ia kuu da'ya
dana David." Xijan kuu xa n-ka kiti
ini-s. 16Te n-ka ja'an-s nuu Jesús:
—¿Ña teku-n xa ka kana sekuechi
ya'a u?
Te n-ja'an Jesús:
—Joon, teku-r. ¿Ñayo-n n-ka ka'u
nuu yodotnuni xa: "Ndadaka'nu
ña'a koio sekuechi xi'in dichi
kuechi xi'in da'ya ka xadi a"?
17Te n-dandoo-ia-s. Ijan dada
n-ka ndee-da xi'in-ia Jerusalén.
Jua'an-da xi'in-ia ñuu Betania, te
n-ka ndoo-da xi'in-ia ijan.

Tnu higo ñatu n-juun nde'a

18Ne'e datne kɨu kuu uu n-ka
ngondita ntuku-da xi'in-ia

Jerusalén te n-kojon-ia. 19 N-xini-ia
ɨɨn tnu higo yu ichi te n-xe
tu'a-ia-tnu. Ni ɨɨn higo ñatu n-ni'i-ia
chi ñatu n-juun. Xijan kuu xa
n-ja'an-ia nuu-tnu:
—Ma uun ka juun higo-n.
Te danaa n-yichi-tnu. 20 Nu n-ka
xini daña, se dakua'a ña'a-ia xa
n-ya'a, te n-ka yu'u anu-da. Te ka
xia'an-da:
—Naka yachi n-yichi-tnu.
21 Te n-ja'an Jesús nuu-da
ntdaa-da:
—Xandaa xakuiti xa nux idii
vuelta na kukanu ini-n Ianyuux te
ma jɨn tnɨɨ anu-n, ñadu mee ni xa
n-kida-r tnu higo kua'a-n xa kada
koio-n chi nux na juña'a koio-n
tnduu ya'a: "Xiko juiin. Juan keé
nuu mar", te daa kuu. 22 Dava'a nga
xa kajan-n nuu Ianyuux taxi-ia nux
idii vuelta n-ka kukanu ini-n-ia —
kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ka xijan tnu'u se Israel Jesús nuu jundu n-tetutniu ña'a

23 N-kɨu-ia veñu'u Jerusalén
te n-dakua'a-ia ñayiu. Nɨni
dakua'a-ia-i n-ka xee dutu ka
taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni
nuu ñayiu Israel. Te n-ka xijan
tnu'u-s-ia:
—¿Jundu n-tetutniu ña'a
xa kada-n xa kida-n? ¿Jundu
n-taxtutniu ña'a xa kida-n xa'a?
24 N-ja'an Jesús nuu-s:
—Dani ru'u, na kajan tnu'u ña'a-r
ɨɨn xa kajan tnu'u ña'a-r. Nux na
ja'an-n nuu-r xa kajan tnu'u ña'a-r
te ja'an-r nuu-n jundu n-tunda'a
ña'a xa du'a kida-r. 25 ¿Jundu
n-tetutniu Sua xa n-dajuendute-s
ñayiu? ¿N-tetutniu ña'a Ianyuux a
n-tetutniu ña'a ñayiu a? —kuu-ia,
xia'an-ia nuu-s.
Te n-ka ndatnu'u-s. Ka xia'an
tna'a-s:
—Nux na juña'a-ro "Ianyuux
n-tetutniu ña'a", te kachi-s nuu-ro:
"¿Nakuenda ña n-ka jandixa-n-sɨ?"
26 Xa maxku ndandita ñayiu xyuku
ya'a nuu-ro maxku ja'an-ro nuu-s xa
ñayiu n-tetutniu Sua, chi ntdantu'u
ñayiu ka jandixa xa Sua n-kuu se
n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu —
kuu-s, ka xia'an tna'a-s.
27 Te ka xia'an-s nuu-ia:
—Ña ka xini-r.
Xia'an ntuku-ia:
—Dani ru'u ma ja'an-r jundu
n-tetutniu ña'a xa du'a kada-r.

N-kakune'e Jesús uu da'ya yɨɨ ɨɨn se n-xo xitu uva

28 Te xia'an-ia ɨnka xa xia'an-ia
nuu-s:
—N-xio ɨɨn se n-xio uu da'ya yɨɨ.
N-ja'an-s nuu ɨɨn-s: "Juan kadatniu
ndo'o nuu ñu'u tnu uva-r vitna."
29 Te xia'an se ijan nuu taa-s: "Ña'a,
ma nkadatniu-da ijan." Juini daa
n-ja'an-s, ko n-natu ini-s te n-xe
kadatniu na'i-s. 30 Dani n-ja'an-s
nuu ɨnka da'ya yɨɨ-s. N-ja'an se ijan
nuu taa-s: "Joon, Tata, na jɨ'ɨn-da",
kuu-s, xia'an-s, ko ña n-xe'en-s.
31 ¿Nax ka kachi-n? ¿Ndeda ɨɨn-s
n-kida xa n-juini taa-s? —kuu Jesús.
Ka xia'an-s:
—Se ki'na ka n-teku xa n-ja'an
taa-s.
Xia'an Jesús nuu-s:
—Na ja'an ndaa-r xa kue'e ka se
ka xijan tvini nandajan gobierno
xi'in ñadɨ'ɨ ka diko mee-ña kɨu tna'a
nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni

Ianyuux nuu-i dada ndo'o. 32 N-ja'an
Sua nuu-n nax io xa jandixa-n xa
maxku kundido kutau ka-n kuechi
n-ka kida-n. N-ka jandixa se ka
xijan tvini nandajan gobierno xi'in
ñadɨ'ɨ diko mee-ña xijan, ko mee-n
ña'a. Juini n-ka teku-n xijan, ña
n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n
kuechi ni ña n-ka jandixa-n xa
n-ja'an-s.

Se loko n-ka xo xitu ñu'u tnu uva ɨin se kuu xto'o ñu'u

33 'Kunini koio ɨnka ntuku tnu'u
kandee na ja'an-r. N-xio ɨin se
n-dandee tnu uva nuu ñu'u-s.
N-xani-s yu'a xa n-chikurali-s
ñu'u tnu uva jan. N-kidava'a-s ɨin
nuu ki'ni-s ndudi uva jan. Dɨuni
n-kidava'a-s ɨin ve'e dujun. Te
n-xia'an-s ñu'u-s se kundee xi'in-s
tnu uva jan. Ijan dada jua'an-s ɨin
nuu xika. 34 N-xee yoo xichi uva, te
n-tunda'a-s se ka xinokuechi nuu-s
xa na jɨn nuka'nde dava-s xi'in se
xndee xi'in-s tnu uva uva n-juun
jan. 35 Nu n-ka xee-s ijan, te n-ka
tnɨɨ ña'a se xndee xi'in-s tnu uva
jan. N-ka jani-s dava-s. Dava-s n-ka
xa'ni ña'a-s. Dava-s n-ka jani-s
yuú. 36 Ijan dada n-tunda'a se kuu
xto'o ñu'u jan kue'e ka ntuku se
ka xinokuechi nuu-s dada xaki'na
nuu te dani n-ka kida ña'a se xndee
xi'in-s tnu uva jan. 37 Ndijun nga
n-tunda'a-s da'ya yɨɨ-s xa na jɨ'ɨn-s
nuu se ijan xa na ka'nde-s xi'in-s
uva jan, te n-ja'an mee n-ja'an ɨin-s:
"Koo koio-s xañu'u nuu da'ya yɨɨ-ro."
38 Nu n-ka xini se xndee xi'in-s tnu
uva jan xa n-kuyatni da'ya yɨɨ-s
ijan, te ka xia'an tna'a-s: "Dɨu-s
kendoo xi'in ñu'u taa-s. Ne'e koio
na ka'ni-ro-s na kua'a na ndoo-ro
xi'in ta'u-s." 39 Te n-ka kine'e ña'a-s
yu'u ñu'u tnu uva jan, te n-ka xa'ni
ña'a-s. 40 Na nangondita xto'o ñu'u
tnu uva jan, ¿Nax kada-s se xndee
xi'in-s tnu uva jan? —kuu Jesús,
xia'an-ia.
41 Te ka xia'an dutu ka taxnuni
xi'in sexa'nu ka kunxa'nu n-ka xee
ijan:
—Ka'ni-s se unu loko ijan. Ma
kunda'u ini-s-sɨ. Juña'a ntuku-s
ñu'u-s ɨnka se kundee xi'in-s tnu
uva jan. Se ijan na ka'nde dava
xi'in-s uva yoo tnɨɨ koio-s —kuu-s,
ka xia'an-s nuu Jesús.
42 Te xia'an-ia nuu-s:
—¿Ta ka'u koio ka-n tnu'u Ianyuux
du'a yodotnuni a?:

Ná kuu yuú ña xe ini se ka
kidava'a ve'e kuu-s.
Yuú ña n-ka xe ini se ijan
n-ndunuu yɨtnɨɨ nama ve'e.
N-kida Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro,
xa na jini-ro xa ña uu
n-xini-ro.

43 Xaxe'e xa du'a ya'a ma taxnuni
koio ka-n nuu ñayiu ka jandixa
xa taxnuni Ianyuux nuu-i, te
kada-r xa ñayiu ña ka kuu ñayiu
Israel taxnuni nuu ñayiu kɨu tna'a
nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i. Ñayiu ijan kada
xa ta'u tniu-r. 44 Ñayiu na jungava
ndodo nuu yuú ijan, kukuechi-i, te
nux junkava ndodo ña'a yuú jan,
dandi'i ña'a-i —kuu Jesús, xia'an-ia.
45 Nu n-ya'a n-ka xo nini dutu
ka kunxa'nu xi'in se fariseu tnu'u
ijan, te n-ka kutnuni ini-s xa
dɨu-s n-kakune'e ña'a Jesús. 46 Te
n-ka nduku ini-s xa tnɨɨ-s-ia te
kandeka-s-ia jɨ'ɨn nuu juxtixia

xa tekuechi neñuu-s-ia, ko n-ka
yu'u-s nuu ñayiu xyuku ijan chi ka
jandixa-i xa tnu'u Ianyuux ja'an-ia.

Ná kuu ɨɨn se kunxa'nu kida viko tnunda'a kuu Ianyuux

22 Ijan dada n-kakune'e
Jesús ɨnka ntuku xa
n-kakune'e-ia. Xia'an-ia nuu-s:
2 —Kuenda kɨu ɨɨn se kunxa'nu
kida viko xa tnunda'a da'ya-s kuu
Ianyuux xa taxnuni-ia nde andɨu.
N-xio ɨɨn se n-kunxa'nu n-kida viko
xa n-tnunda'a da'ya-s. 3 N-tunda'a
se ijan se ka xinokuechi nuu-s xa
na jɨn juña tnu'u-s ñayiu n-ja'an-s
xa xá io hora jɨ'ɨn koio-i viko jan,
ko ñayo-i n-ka juini xa jɨ'ɨn koio-i
viko-s. 4 Ijan dada n-tunda'a ntuku-s
dava ka se ka xinokuechi nuu-s
xa na juña'a koio ntuku-s ñayiu
ijan xa na jɨ'ɨn na'i koio-i viko
tnunda'a jan. Dɨuni xia'an-s xa na
juña'a-s xa xá io tu'a ntdanditu'u
xa kaxde'ñu koio-i. Dɨuni juña'a-s
xa xá n-xa'ni-s nkutu na'nu xi'in
ncerru xndandee. 5 Te du'a n-ka xe
juña tnu'u se ka xinokuechi nuu-s
ñayiu ijan, ko ñayo-i n-ka chinuu
ntuku. Nudɨɨn n-ka kee-i, ka xe'en-i.
Ɨɨn-s jua'an nuu ñu'u-s. Ɨnka-s juan
jueen xa nadiko-s. 6 Dava ñayiu
n-ja'an se n-kunxa'nu jan, n-ka
tnɨɨ se ka xinokuechi nuu-s xa
n-ka kida u'u ña'a-i te n-ka xa'ni
ña'a-i. 7 Yo n-kiti ini se n-kunxa'nu
jan, te n-tunda'a-s soldado-s xa
na nka'ni-s ñayiu n-ka xa'ni se
n-ka xinokuechi nuu-s. Dɨuni n-ka
teñu'u-s ñuu-i. 8 Ijan dada xia'an-s
nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s:
"Xá io tu'a ndeyu viko tnunda'a,
ko xaxe'e xa ñatuka natau xa kixi
ñayiu n-ja'an-r viko-r ma yoo-i kixi.
9 Jua'an koio nuu nujuntna'a ichi
yu'u ñuu, te ja'an koio-n dava'a
nga ñayiu juntna'a xi'in-n xa na
kixi koio-i viko tnunda'a kida-r",
kuu-s, xia'an-s. 10 Te n-ka kee se
ka xinokuechi nuu-s; ka xe'en-s.
Xndeka-s ntdaa ñayiu n-ka ni'i-s
n-ka xee, nuu ñayiu va'a, nuu
ñayiu loko, te n-chitu ve'e nuu kuu
viko tnunda'a. N-ka nukoo ñayiu
nuu mexa xa kaxi-i ndeyu. 11 N-xo
nde'a se kunxa'nu jan ñayiu xtuu
nuu mexa-s, te n-chinuu-s xa ɨɨn
se nukoo yumexa-s, ñatu ni'no-s
da'ma ka xkui'no ñayiu hora ka
xe'en-i viko tnunda'a. 12 N-ja'an-s
nuu-s: "¿Janda n-kɨkɨu-n ya'a xa
ña tuu na da'ma viko tnunda'a
ni'no-n?", kuu-s, xia'an-s. Te ña
tuu nax n-ja'an se ijan. 13 Ijan dada
n-ja'an se kunxa'nu jan nuu se ka
xinokuechi nuu-s: "Duku koio nduu
nda'a nduu xe'e-s, te jɨn dajane
koio-n-sɨ nuu nee xa nee. Ijan
nde'e nda'i-s te nde'e kiti ini-s nuu
Ianyuux", kuu se kunxa'nu jan,
n-ja'an-s. 14 Daa ka kuu ñayiu ka
teku tnu'u Ianyuux. Kue'e-i ka teku
tnu'u-ia, ko xaku ni-i kaxí ni'no-ia
xa kutuu-i nuu tuu-ia —kuu Jesús,
xia'an-ia nuu-s.

N-ka xijan tnu'u ñayiu Jesús nux io va'a xa juña'a-i tvini nandajan César

15 Ijan dada n-ka ndee se fariseu xi'in
dutu ka taxnuni xa ka nu'u koio-s, te
n-ka kida ɨnuu-s janda kada koio-s xa
daka ni'no-s Jesús. 16 Ijan dada n-ka
tunda'a-s se ka dakua'a-s xi'in se partido
Herodes nuu Jesús. Ka xia'an se ijan:
—Maestru, ka xini-da xa ndaa
ja'an-n nuu ntdaa ñayiu te najanu

ichi-n-yɨ ichi Ianyuux, te ñatu
kaxí-n ñayiu chi ɨnuu kuu ini va'a-n
nuu-i ntdaa-i. 17 ¿Nax xani ini-n? ¿Io
va'a xa najuña'a-ro tvini nandajan
César a ña'a u? —kuu-s, ka xia'an-s
nuu-ia.
18 N-kutnuni ini Jesús xa xaloko
ka juini-s. Xijan kuu xa xia'an-ia
nuu-s:
—Ka kida nga-n xa va'a-n.
¿Nakuenda ka xitotnuni ña'a-n?
19 Dande'a ña'a ɨɨn tvini roma.
Te n-ka dande'a-s-ia tvini ijan.
20 Nu n-xini Jesús tvini jan te
n-xijan tnu'u-ia-s:
—¿Jundu nuu ndenee nuu tvini
ya'a? ¿Jundu dɨu ndenee?
21 Ka xia'an-s:
—Nuu César. Dɨu César.
Xia'an-ia nuu-s:
—Ate, najuña'a koio César xa
nandajan-s te juña'a koio-n Ianyuux
xa io xa najuña'a-n-ia.
22 Nu n-ka teku-s xa'a n-ka yu'u-s
chi ñatu n-ka xani ini-s xa daa
ja'an-ia. Te n-ka dandoo-s-ia.

N-kakune'e Jesús xa nandoto ñayiu n-ka xi'í

23 Kɨu ijan ni n-ka xee se saduceu
nuu Jesús. Ka ja'an se ya'a nuu
ñayiu xa ñayo ndɨyɨ nandoto. N-ka
ja'an-s nuu-ia:
24 —Maestru, n-chidotnuni
Moisés: "Nux na kuú ɨɨn seyɨɨ te
ña n-xio da'ya-s xi'in ñadɨ'ɨ-s, io
xa natnunda'a ñani-s xi'in ñadɨ'ɨ-s
xa na koo da'ya-ña xi'in ñani-s
te kuenda kɨu da'ya se n-xi'í jan
ku kuu da'ya ijan." 25 N-xio ɨɨn se
n-xio uxa tna'a ñani-s. Sexa'nu
n-tnunda'a xi'in ñadɨ'ɨ-s, te ñayo
na da'ya-s n-xio xi'in-ña te n-xi'í-s.
N-natnunda'a ñadɨ'ɨ-s xi'in ñani-s.
26 Daa ni n-ya'a ñani-s. Daa ni
n-ya'a ɨnka ñani-s. Ntdaa-s n-ka
tnunda'a xi'in ñá ijan, te n-ka xi'í-s.
27 Ijan dada ndijun nga mee-ña
n-xi'í. 28 ¿Ndeda ɨɨn-s ñadɨ'ɨ ku
kuu-ña na nandoto ñayiu n-ka xi'í?,
chi ntdaa-s n-kuu yɨɨ-ña —ka kuu-s,
n-ka xijan tnu'u-s Jesús.
29 Xia'an Jesús nuu-s:
—Ka ja'an lilu-n. Ña ka xini-n
tnu'u Ianyuux xyodotnuni, ni ña ka
xini-n nax kua'a Ianyuux xa kada-ia.
30 Na xee kɨu nandoto ñayiu n-ka xi'í
io xa kutuu andɨu ma datnunda'a
tna'a-i, ni ma kuú-i ɨnka vuelta
chi kutuu koio-i ná xtuu ángel, ia
ka xinokuechi nuu Taa-ro Ianyuux
andɨu. 31 Tnu'u Ianyuux yodotnuni
kakune'e xa ndaa xa nandoto
ñayiu n-ka xi'í. ¿Ñatu n-ka ka'u-n
xijan u? Du'a yodotnuni: 32 "Kuu-r
Ianyuux Abraham, kuu-r Ianyuux
Isaac, kuu-r Ianyuux Jacob." Ñatu
ndeka-ia ndɨyɨ chi ndeka-ia ñayiu
xndito —kuu-ia, xia'an-ia.
33 N-ka teku ñayiu xyuku ijan
tnu'u-ia te n-ka yu'u anu-i xa daa
n-ja'an-ia.

Ley ndandɨ'ɨ ka

34 N-xa'nu Jesús tnu'u se saduceu
te ña n-ka ja'an ka-s. Nu n-ka
teku se fariseu xijan, te n-ka
nataka-s nuu Jesús. 35 Abogado kuu
ɨɨn-s. Se kuu abogado jan n-xijan
tnu'u-ia ɨɨn xa n-xijan tnu'u-s-ia xa
kototnuni-s-ia. 36 Xia'an-s:
—Maestru, ¿ndeda ɨɨn ley Ianyuux
ndandɨ'ɨ ka?
37 Te n-ja'an-ia nuu-s:
—Io xa juemani koio-n Ianyuux,
Ia kuu Xto'o-n, xi'in nde yɨkɨ, nde

tuchi-n. 38 Ley ya'a ndandɨ'ɨ ka. 39 Ɨnka
ley ndandɨ'ɨ kuu xa'a: "Io xa juemani
koio-n ñanitna'a-n ná ka xemani-n
mee-n." 40 Nux na jandixa koio-n
nduu ley Ianyuux ya'a, ndaku-n
xa jandixa koio-n ntdantu'u ley
n-chidotnuni Moisés xi'in ntdantu'u
xa n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu —kuu Jesús.

¿Jundu da'ya kuu Cristu?

41 Ijan dada n-xijan tnu'u-ia dava
ka se fariseu n-ka nataka nuu-ia:
42 —¿Jundu kuu Cristu ka xani
ini-n? ¿Jundu da'ya dana kuu-ia?
Ka xia'an-s nuu Jesús:
—Da'ya dana David kuu-s.
43 Xia'an-ia nuu-s:
—N-ja'an David xa Xto'o-s kuu
Cristu na n-keé ña'a Espíritu
Ianyuux. ¿Ñatu ke ini koio-n nax
n-kutnuni ini-s na daa n-ja'an-s a?
Du'a n-chidotnuni-s:
44 N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia
kuu xto'o-ro:
"Nkoo diñi kua'a-r nɨni na xee
kɨu kada-r xa taxnuni-n nuu
se ka xini u'u ña'a."
45 Xaxe'e xa na n-xo tuu David
n-ja'an-s xa xto'o-s kuu Cristu,
¿Janda kuu Cristu da'ya dana-s? —
kuu Jesús, xia'an-ia.
46 Ni ɨɨn tnu'u ñayo ka-s n-ka ja'an
nuu-ia. Ñayo ka-s n-kuyɨɨ xa kajan
tnu'u-s-ia.

Yo kui'a ka xetniu se ka kuu fariseu xi'in se ka kuu saduceu

23 Ijan dada n-ja'an Jesús
nuu-da ntdaa-da xi'in nuu
ñayiu xyuku ijan:
2 —Nani n-kuu Moisés maestru,
dani ka kuu se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni-s xi'in se fariseu
maestru. 3 Xijan kuu xa ntdaa xa
ta'u tniu-s kada koio-n te jandixa
koio-n-sɨ, ko maxku kada-n xa ka
kida-s chi tuku ka ja'an-s xa kada-s
te tuku ka kida-s. 4 Kuenda kɨu ɨɨn
xa yo vee ndido ñayiu kuu xa ka
ta'u tniu-s nuu-n. Ka duku-s xa yo
vee jan, te ka ta'u tniu-s xa kuido
koio-n, ko mee-s ñatu ka xido-s, ni
xa kaju'un ɨɨn dɨkɨ nda'a-s xijan
ña kuu. 5 Ka kida ndɨka-s tutu
yodotnuni tnu'u Ianyuux xndenee
te'u-s. Ka kida nani ka-s chate
da'ma ka xkui'no-s na xijan ta'u-s
nuu Ianyuux. Xa na kunde'a ña'a
ni ñayiu ka kida-s xijan. 6 Yo ka
tna ini-s xa kunukoo-s nuu silla
ka xko nukoo ñayiu ndandɨ'ɨ hora
ka xaxde'ñu-s ɨɨn nuu kuu viko.
Yo nde'e ka tna ini-s xa kunukoo
yatni-s nuu ka xko nukoo se ja'an
ndodo nuu ñayiu xyuku xiti veñu'u
kuechi. 7 Yo ka tna ini-s xa koo
ñayiu xañu'u nuu-s nuu ya'u. Yo
ka tna ini-s xa ja'an ñayiu nuu-s:
"Maestru." 8 Ko ndo'o, maxku
juejoon koio-n xa ja'an ñayiu nuu-n:
"Maestru", chi ñani-n kuu tna'a xi'in
ñayiu ka kukanu ini ña'a ru'u te
idii ni maestru-n io. 9 Maxku ja'an-n
nuu ɨɨn ñayiu: "Ndixi kuu Taa
ñayiu ñuñayiu", chi idii ni Taa-ro
ntdaa-ro io. Andɨu tuu-ia. 10 Maxku
juejoon koio-n xa ja'an ñayiu:
"Kuu-n Maestru ñayiu ñuñayiu",
chi Maestru-i kuu ña'a ru'u, Ia
kuu Cristu. 11 Se na junukuechi
nuu koio-n ku kuu se ndandɨ'ɨ ka.
12 Ñayiu najuen tnu'u mee-i, nduu-i
ñayiu dakuu nga te kujanuu-i.
Ñayiu xko kida na kida ñayiu dakuu
nga, najuen tnu'u ña'a ñayiu —kuu

Jesús, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da
xi'in nuu ñayiu xyuku ijan.
13-14 Ijan dada xia'an-ia nuu se ka
kunxa'nu:
—Nda'u ya'a koio ndo'o, se ka
kuu maestru xi'in se fariseu chi
unu loko-n. Ka kida nga-n xa va'a-n.
Ka dada'an-n xa maxku kɨu tna'a
koio ñayiu nuu ñayiu ka jandixa xa
taxnuni Ianyuux nuu-i. Juini juini-i
xa kɨu tna'a koio-i nuu ñayiu ijan,
ko ka dada'an-n, te ni mee-n ña kɨu
tna'a koio nuu-i.
15 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka
tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés
xi'in mee-n, se fariseu. Ka kida
nga-n xa va'a-n. Ka xe'en-n ñuu
xndatuu ɨnka lado yu'u mar xa
dakua'a koio-n to'o xa na jandixa
koio-i ná ka jandixa mee-n. Nani ka
xe'en-n do nuu mar, dani ka xe'en-n
do nuu ñu'u yichi xa dakua'a-n
ñayiu ijan. Ka kida-n xa kue'e ka
kuechi ka kida ñayiu ka dakua'a-n
jan dada mee-n.
16 'Nda'u ya'a koio mee-n chi ka
kuu-n na ka kuu se kuaa xndeka
ñayiu jua'an ɨɨn nuu jua'an-i. Ka
ja'an-n: "Ñayiu chinaa xaxe'e
veñu'u, ña tuu na tnu'u vete kuu
nux ña xetna'a tnu'u-i, juini n-kida-i
uxi dɨkɨ nda'a-i, ko ñayiu chinaa
xaxe'e oro io veñu'u, nux ña xetna'a
tnu'u-i, kida-i kuechi chi vete-i",
ka kuu-n. 17 Ka ja'an lilu-n. Ná kuu
ñayiu kuaa ka kuu-n. Ndandɨ'ɨ ka
veñu'u nuu n-nduu ii oro jan dada
oro io xiti veñu'u jan. 18 Dɨuni ka
ja'an-n: "Ñayiu chinaa xaxe'e altar
veñu'u, nux ña xetna'a tnu'u-i, ña
tuu na kuechi kuu, juini n-kida-i
uxi dɨkɨ nda'a-i, ko nux ka chinaa-i
xaxe'e kɨtɨ ka doko-i nuu altar te ña
xetna'a tnu'u-i, kuechi kuu xijan",
ka kuu-n. 19 Ná kuu ñayiu kuaa ka
kuu-n. Ndandɨ'ɨ ka altar nuu n-nduu
ii ntdaa xa n-ka doko-n dada ɨɨn xa
ka doko-n chi nuu altar jan n-nduu
ii xijan. 20 Ñayiu ka chinaa altar,
ñadu altar ni ka chinaa-i hora ka
kida-i uxi dɨkɨ nda'a-i chi dɨuni ka
chinaa-i ntdantu'u xa ka doko-i nuu
altar. 21 Tuu Ianyuux xiti veñu'u
Jerusalén. Xijan kuu xa na ka kida
ñayiu uxi dɨkɨ nda'a-i xa ka chinaa-i
veñu'u, ka kakune'e-i Ianyuux
chi ka ja'an-i: "Nandi'a Ianyuux."
22 Ñayiu ka chinaa xaxe'e andɨu,
dɨuni chinaa-i silla nukoo Ianyuux
xa taxnuni-ia. Dɨuni ka kakune'e
ñayiu ijan Ianyuux chi ka ja'an-i:
"Nandi'a Ianyuux."
23 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka
tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés
xi'in se fariseu. Ka kida nga-n
xa va'a-n. Ntna'a uxi nu'ne mino
castila ka ni'i-n, ka najuña'a-n ɨɨn
Ianyuux. Dɨuni daa ka najuña'a-n
anís xi'in comino. Maxku nujani-n
xa kada-n xava'a ya'a. Juini ka
kida-n xava'a ya'a, ko ña ka
jandixa-n ɨɨn xa ndandɨ'ɨ ka. Ñatu
daya'a-n juxtixia ñayiu ka kida
kuechi, te ka kidandaa-n kuechi
ñayiu ña tuu nax kida. Ñatu ka
kunda'u ini-n dava ka ñayiu. Ñatu
ka kukanu ini-n Ianyuux. Maxku
daa ka kada-n; jandixa koio xa
ta'u tniu-ia. 24 Ka kuu-n ná kuu se
kuaa xndeka ñayiu jua'an ɨɨn nuu
jua'an-s. Ka chinuu-n kuechi luchi
kuu ná kuu ɨɨn kɨtlavichi luchi
ñu'u nuu ndute kida ɨnka ñayiu.
Ka dakeé ni'ni ñayiu ndute ñu'u
kɨtlavichi jan ɨɨn da'ma xa na ña'a
kojon-i-tɨ, ko ndo'o, ñatu dakeé

ni'ni-n ndute ñu'u kɨtɨ kuu camello
xa na ña'a kojon-n-tɨ.
25 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka
tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés
xi'in se fariseu. Ka kida nga-n xa
va'a-n. Kuenda kɨu taxa xi'in ko'o
ka kuu-n. Io ndoo yata xijan, ko
kui'a kaa xa ñu'u xiti-i. Ka du'u-n
xaxii ñayiu, te ka kida-n dava'a
nga xa ka juini mee-n. 26 Mee-n, se
fariseu, ná kuu se kuaa ka kuu-n.
Ki'na ka najini-n xiti ko'o jan xi'in
xiti taxa jan na kua'a daa na koo
ndoo yata-i tuku.
27 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés
xi'in se fariseu. Ka kida nga-n
xa va'a-n. Kuenda kɨu kava nuu
xyɨnduxi ndɨyɨ ka kuu-n. Naka'i
ñayiu kava jan te ndukuixi. Vili
kaa yata-i, ko kui'a kaa xiti-i chi
ñu'u yɨkɨ ndɨyɨ. 28 Daa ka kuu-n.
Ka kida nga-n xa ka kida-n xava'a
xa na kunde'a ña'a ñayiu, ko mee
ni xaloko xñu'u anu-n. Ñatu ka
jandixa-n Ianyuux.
29 'Nda'u ya'a koio mee-n, se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés
xi'in dava ka se fariseu chi ka kida
nga-n xa va'a-n. Ka kaan-n nuu
xndaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Ka kidakutu-n capilla
nuu xndaa ñayiu va'a. 30 Te ka
ja'an-n: "Nu n-ka xio-ro tiempo
n-ka xa'ni xixitna-ro se n-ka ja'an
nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux, ma
kuatu-ro xa n-ka kida-s." 31 Xndido
tau-n kuechi-n xi'in-s xaxe'e xa
dɨuni ka xa'ni mee-n se ka ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. 32 Vitna
daxinokava koio-n xa n-ka kixe'e-s
xa kada-s. 33 Da'ya Kui'na ka
kuu-n. Ma kaku-n na ndadandaa
Ianyuux kuechi-n chi jɨ'ɨn koio-n
andea. 34 N-kuu tɨtnɨ se ja'an tnu'u
Ianyuux nuu-n tunda'a-r vaxi. Dɨuni
tunda'a-r se yo unu kaxi ini xi'in
se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés. Dava-s ka'ni koio-n. Dava-s
katakaa dika-n. Dava-s jani koio-n
chirrión ñɨɨ xiti veñu'u kuechi-n.
Dava-s nkuijun koio-n ntaka ñuu
jɨ'ɨn koio-s. 35 Xaxe'e xa'a kundido
kutau koio-n xi'in xixitna-n ntdaa
ñayiu va'a anu n-ka xa'ni-s nde
tiempo n-xo tuu Abel xi'in nde
tiempo n-xo tuu Zacarías, da'ya yɨɨ
Berequías. Zacarías jan n-ka xa'ni
xixitna-n me'ñu altar xi'in veñu'u.
36 Na ja'an ndaa-r xa kundido kutau
mee-n, ñayiu io vitna ntdaa se ijan
—kuu Jesús, xia'an-ia nuu-s.
37 Ijan dada n-nukonde'a-ia ñuu
Jerusalén. Te n-ja'an-ia:
—Ndo'o xa kuu-n ñayiu Jerusalén,
ka xa'ni-n se ka ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu, te ka jani-n se n-tunda'a
ña'a Ianyuux yuú. Naka kue'e
vuelta n-juini-r xa kada-r ná kida
chuun xa nadataka-tɨ da'ya-t te chi'i
ña'a-t ka'a ndixi-t. Du'a n-juini-r xa
kada-r, ko ñayo-n n-juini. 38 Kuna'a
koio xa mayo ka ñayiu kutuu
Jerusalén, 39 ni mayo ka-n jini ña'a
nde na xee kɨu ja'an-n: "Naka ta'u
Ia n-natunda'a ña'a Ianyuux xa
juan ndixi-ia ñuñayiu." —Kuu-ia,
xia'an-ia.

N-ja'an Jesús xa ndondoo veñu'u Jerusalén junkoio

24 Ijan dada n-kee-ia veñu'u
Jerusalén xa jua'an-ia ɨɨn
nuu jua'an-ia, te n-ka xetna'a-da-ia.
N-ka dane'e nda'a-da xa na
kunde'a-ia veñu'u xi'in tɨtnɨ ve'e

xndenee tna'a xi'in-i. 2 Te n-ja'an
Jesús nuu-da ntdaa-da:
—Va'a n-kua'a ntdaa xa xnde'a-ro
ya, ko xandaa xakuiti ma kava
ndodo tna'a ka ni ɨɨn yuú n-kua'a
veñu'u ya'a chi ntdanditu'u junkoio.
3 Te jua'an koio-da xi'in-ia Yuku
Tnu Olivo. Daa ni kue'e ñayiu
xndijun ña'a. N-nukoo-ia ijan te
n-ka xetu'a-da-ia.
N-ka xijan tnu'u-da-ia:
—Kachitnu'u ña'a-n na kɨu ya'a
ntdaa xijan. ¿Na seña taxi Taa-ro
Ianyuux xa na kutnuni ini koio-da
xa vax kuyatni kɨu ndixi-n ñuñayiu,
te naa ñuñayiu?
4 N-ja'an Jesús:
—Koo koio-n cuedado xa maxku
danda'u ña'a se kixi. 5 Kue'e-s kixi
te ja'an-s xa n-tunda'a-r-sɨ. Ja'an-s:
"Ru'u kuu Cristu." Kue'e ñayiu
danda'u koio-s. 6 Kɨu na teku koio-n
xa jantna'a ɨɨn ñuu xi'in ɨnka ñuu,
te dɨuni teku tnu'u-n xa jantna'a
ɨɨn nación xi'in ɨnka nación, maxku
ña'a chi ini koio-n. Maxku kundu
ini-n. Ki'na ka io xa ya'a ntdaa xijan,
ijan dada naa ñuñayiu. 7 Ndandita
ɨɨn país nuu ɨnka país. Jantna'a
koio soldado ɨɨn se kunxa'nu xi'in
soldado ɨnka se kunxa'nu. Kixi
tnama. Kue'e vuelta tnaa dava ñuu
xndatuu ñuñayiu. 8 Na ya'a ntdaa
xa'a, nda'u ya'a koio mee-n xi'in
dava ka ñayiu ñuñayiu. Ná ya'a ñá
xajan da'ya ya'a koio-n. 9 Kandeka
ña'a ñayiu jɨ'ɨn nuu juxtixia. Kada
u'u ña'a-s te ka'ni ña'a-s. Dɨuni
jini u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa ka
jandixa ña'a-n ru'u. 10 Tiempu ijan
ma kukanu ini ña'a ka dava-n.
Datuu tna'a-n nuu juxtixia te jini
u'u tna'a-n. 11 Tiempu ijan kue'e se
vete kixi. Ja'an koio-s xa kuu-s se
ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu,
ko ña ndaa. Kue'e-n danda'u ña'a-s.
12 Xaxe'e xa yo kuloko ka ñayiu
daa, ma juemani tna'a ka dava-i.
13 Nux dani na kukanu ini ña'a-n
xi'in nux ma kande ini-n xa kukanu
ini ña'a-n, dakaku ña'a-r. 14 Teku
ñayiu nitu'u ñuu tnu'u-r na kua'a na
teku-i nax io xa kada-i xa kɨu tna'a-i
nuu ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i.
Tnu'u va'a kuu. Ki'na ka daa ya'a te
ijan dada naa ñuñayiu.
15 'Jini koio-n xa kine'e ñayiu ñatu
ii ndatniu ii io xiti veñu'u, te ma
chinuu-i xa ii xijan. Jɨn tna'a xa
n-chidotnuni Daniel se n-ja'an nuu
ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. 16 Ñayiu
xtuu Judea kɨu ijan na kunu koio-i;
jɨ'ɨn-i yuku. 17 Ñayiu iin ndodo
dɨkɨ ve'e-i kɨu ijan, maxku ndɨu-i
ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i. 18 Ñayiu
kidatniu nuu ñu'u-i, maxku nu'u-i
ve'e-i xa kine'e-i doo-i. 19 Nda'u
ya'a koio ñadɨ'ɨ xñu'u da'ya xi'in
ñadɨ'ɨ ka dakadi yɨjɨn kɨu ijan.
20 Kajan ta'u koio nuu Ianyuux xa
maxku ya'a xijan tiempo vixi, ni
kɨu ka ndetatu-ro 21 chi nux kɨu
ijan na ya'a xa'a yo nda'u ka ya'a
koio ñayiu. Nde na n-xe kavatuu
ñuñayiu xi'in nde vitna ñatu uun
ya'a xa'a. Na ya'a xijan, te ma uu
ka du'a kuu. 22 Nu ma ndadaluchi
Ianyuux kɨu ijan n-kuu, ni ɨɨn ma
yoo kaku, ko ndadaluchi-ia kɨu
ijan xaxe'e ñayiu n-kaxi dɨɨn-ia xa
kaku koio-i. 23 Tiempu ijan ja'an
koio ñayiu: "Ya'a tuu Cristu." Ja'an
ɨnka ntuku ñayiu: "Ijan tuu Cristu."
Maxku jandixa koio-n-yɨ 24 chi
kixi se ja'an xa kuu-s Cristu xa
danda'u-s ñayiu. Kixi se ja'an xa

se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu
ka kuu-s. Kada Kui'na xa kada se
ijan kue'e milagru te kue'e ñayiu
danda'u koio-s nde ñayiu n-kaxi
dɨɨn Ianyuux ku kuu-s xa danda'u-s,
ko ma ndaku-s. 25 Kachitnu'u ña'a
da'u ni-r xa ya'a. Kuna'a koio xa
n-ja'an-r nuu-n. 26 Nux ja'an ñayiu
nuu-n kɨu ijan, "Kachitnu'u ña'a-r
xa tuu-ia nuu ñayo ñayiu io te
ñatu nga juun dau", maxku jɨ'ɨn
koio-n ijan. A nux na ja'an ɨnka
ñayiu nuu-n, "Łɨn xiti ve'e yɨva'a-ia",
maxku jandixa koio-n-yɨ 27 chi ma
du'a kada-r. Ná kuu xa kee taxa nde
nuu kane ngandii te xeye'e nde nuu
keé ngandii, daa ku kuu na ndixi
ru'u, Ia kuu ñayiu. 28 Ná xko yuku
ñau nuu katuu ɨɨn kɨtɨ n-xi'í, daa
kuyuku koio ñayiu nuu-r na ndixi-r.
29 'Na ya'a xa nda'u ya'a ñayiu
ntdaa kɨu ijan, te ijan dada kunee
nuu ngandii. Ma ndii ka yoo.
Junkoio chudini xi'in ntdaa ka xa io
andɨu.
30 'Ijan dada kada Ianyuux ɨɨn xa
ña uun xini ñayiu. Kue'e xa kada-ia
andɨu xaxe'e xa n-kuyatni kɨu ndixi
mee-r, Ia kuu ñayiu. Kunde'a-i xa
ndixi-r nuu vikó, te taxnuni-r nuu
ntaka ñuu ñuñayiu. Yo nde'e ndii-r.
Nda'i ntdantu'u ñayiu ñuñayiu
na jini ña'a-i. 31 Tunda'a-r, ángel,
ia ka xinokuechi nuu-r, xa tɨu
koio-ia strompeta xa nadataka-ia
ntdaa ñayiu n-kaxi dɨɨn Ianyuux.
Nadataka-ia ntdantu'u ñayiu io nde
nuu keé ngandii xi'in nde nuu kane
ngandii xi'in nduu lado ka ñuñayiu.
32 'Xna'a-n xa hora nandɨdɨ tnu
higo te ndukuii-tnu xa vax nduyatni
yoo i'ni. 33 Nani ka xini-n xa vax
nduyatni yoo i'ni, dani jini koio-n
xa vax kuyatni kɨu ndixi-r na jini-n
xa ya'a ntdaa xijan chi xijan kuu
seña xa daa ya'a. 34 Xandaa xakuiti
ma kuú ndɨ'ɨ ñayiu io vitna nde na
ya'a ntdaa xijan. 35 Naa andɨu, naa
ñuñayiu, ko xa n-ja'an-r ma kuita.
36 'Ñayo xini na kɨu ya'a xa'a,
ni ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux, ni mee-r, Ia kuu Da'ya
Yɨɨ-ia, ña xini. Mee ni Taa-ro
Ianyuux na'a na kɨu daa ya'a.
37 Nani n-ya'a na n-xo tuu Noé
ñuñayiu, dani ya'a kɨu na ndixi
mee-r, Ia kuu ñayiu. 38 Nani n-ya'a
na n-kuyatni kɨu n-ndindodo ndute
ñuñayiu, dani ya'a kɨu ijan. N-ka
xo xaxi n-ka xo xi'i ñayiu. N-ka xo
tnunda'a-i, te n-ka xo datnunda'a-i
da'ya-i tiempo ijan. Ntdaa xijan
n-ka xo kida ñayiu tiempo n-keé
Noé xiti barcu. 39 Ña n-ka xani
ini ñayiu jan xa naa-i. Nde kɨu
n-ndindodo ndute nitu'u ñuñayiu
dada n-ka kutnuni ini-i xa naa
koio-i, te n-ka naa-i ntdaa-i. Daa
ya'a ñayiu na ndixi mee-r, Ia kuu
ñayiu. 40 Tiempu na ndixi-r, daa
kutuu ka'nu uu seyɨɨ nuu ñu'u
ka xitu-s. Łɨn-s kandeka ña'a
Ianyuux jɨ'ɨn andɨu. Łɨn-s dandoo-ia.
41 Uu ñadɨ'ɨ ku ndiko ka'nu. Łɨn-ña
kandeka ña'a Ianyuux jɨ'ɨn andɨu;
ɨnka-ña dandoo-ia. 42 Kuna'a koio-n
xa ndixi-r te kundetu ña'a-n chi ña
yoo-n xini na kɨu na hora ndixi ru'u,
Ia kuu Xto'o-n. 43 Vava'a kunini
koio xa na ja'an-r xa na kutnuni ini
koio-n. Nu n-xini ɨɨn seyɨɨ na hora
xee ñadu'u ve'e-s n-kuu, kundito-s
te ma juejoon-s xa kɨu ñadu'u jan
ve'e-s xa du'u-s xaxii-s. 44 Xijan kuu
xa kada tu'a koio-n mee-n xa koo
tu'a-n xa jɨ'ɨn-ro andɨu na ndixi-r

chi hora ña xñu ini-n xa ndixi-r,
ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu.
45 'Kuenda kɨu ɨɨn se yo kaxi ini
ka kuu-n. N-xio ɨɨn se yo kaxi ini
n-tetutniu ña'a xto'o-s xa taxnuni-s
nuu dava ka se ka xinokuechi nuu-s.
Va'a xinokuechi-s nuu-s. Dɨu se
ya'a dakexio xa kaxi dava ka se ka
xinokuechi jan na xee hora. 46 Naka
ta'u kuu se ijan hora na naxee
xto'o-s chi jini-s xa n-kida-s ntdaa
xa n-ta'u tniu-s. 47 Tetutniu ña'a
xto'o-s xa junuu-s ntdantu'u xaxii-s.
Xandaa xakuiti tetutniu ña'a-s. 48 Ko
nuxa se xinokuechi nuu-s ya'a kuu
seloko te ja'an mee ja'an ɨɨn-s: "Na'a
jɨ'ɨn Xto'o-ro, te kukuee-s xa nxee-s."
49 Kixe'e-s xa kani-s dava ka se ka
xinokuechi xi'in ñá ka xinokuechi
nuu xto'o-s, te kixe'e-s kaxi-s,
ko'o-s xi'in se nde'e ka xi'i te xini-s.
50 Naxee xto'o se jan kɨu a hora ña
ñu ini-s xa naxee-s. 51 Nde'e kada
u'u ña'a xto'o-s. Ya'a-s na ya'a se ka
kida nga xa va'a-s. Yo nde'e nda'i-s
te nde'e kiti ini-s nuu Ianyuux.

Soltera n-ka xani ini va'a xi'in soltera ñatu n-ka xani ini va'a

25 1-2 'Ná n-ka ya'a uxi soltera
ta jini ka seyɨi, daa ya'a
koio ñayiu taxnuni Ianyuux nuu-i
xa dava-i n-ka xani ini lilu te dava-i
n-ka xani ini va'a. Xne'e soltera jan
candil-yɨ jua'an nuu nanitna'a koio-i
xi'in noviu. 3 O'on dichi n-ka xani
ini lilu, xne'e-i candil-yɨ jua'an, ko
ña n-kane'e koio-i aciti olivo jɨ'ɨn xa
dandee-i candil-yɨ jan. 4 O'on dichi
n-ka xani ini va'a, xne'e-i aciti olivo
xi'in candil-yɨ jua'an. 5 N-kukuee
noviu jan xa xee-s nuu nanitna'a-s
xi'in dichi ka kuu soltera ya, te n-ka
kuu nuu-i xa kidi te n-ka kidi-i. 6 Nu
n-kuu niu dava, dana ini n-ka kana
ñayiu: "Vaxi noviu. Na jɨn tna'a
koio-ro-i." 7 N-ka ndokoo soltera jan
te n-ka dita-i nuu xá n-kayu yu'a
candili-i. Te n-ka natnuu-i. 8 Dichi
n-ka xani ini lilu, n-ka ja'an-i nuu
dichi n-ka xani ini va'a: "Taxi koio
xaku aciti olivo-un chi vax nda'va
candili-r ɨɨn ɨɨn-r." 9 Te n-ka ja'an
dichi n-ka xani ini va'a: "Ma taxi
koio-r chi ma kendita xa juetniu-ro
ntdaa-ro. Va'a ka nuu jua'an koio
nuu kuya'u aciti olivo te jueen
koio-un xa juetniu koio-un", ka kuu
dichi ijan, ka xia'an-i. 10 Nɨni juan
jueen koio dichi ijan aciti n-xee
noviu jan ijan. Ndeka-s soltera n-ka
kida tu'a aciti jan jua'an ve'e nuu io
viko-s. Te n-nakadɨ-s ye'e. 11 N-ka
kukuee soltera n-ka xani ini lilu
xa jɨ'ɨn-i nuu kuu viko. Nu n-ka
xee-i ijan n-ka kana-i: "Dito, Dito,
najaan-n ye'e xa na xe kɨu koio-da."
12 Te xia'an-s nuu dichi ka kuu
soltera jan: "Ña xini ña'a-r," kuu-s,
n-xia'an-s. 13 Xa maxku du'a ya'a
koio-n kada tu'a koio-n mee-n chi
ña ka xini-n na kɨu, na hora ndixi-r.

N-kakune'e Jesús tvini kuu talento

14-15 'Dɨuni taxnuni Ianyuux ná
taxnuni ɨɨn se taxnuni. N-kana ɨɨn
se taxnuni se ka xinokuechi nuu-s,
te n-xia'an-s tvini xa dakanduu
koio-s. Ɨɨn-s n-xia'an-s o'on talento.
Ɨnka-s n-xia'an-s uu talento, te
ɨnka-s n-xia'an-s ɨɨn talento.
N-xia'an-s según janda kua'a koio-s
dakanduu-s tvini. Ijan dada xika
jua'an-s. 16 Se n-ni'i o'on talento jan,
n-ni'i ka-s o'on talento xa n-dadɨkɨ-s
xi'in tvini ijan. 17 Dani n-kida se

n-tnɨɨ uu talento jan, te n-ni'i ka-s
uu talento. 18 Se n-ni'i ɨɨn talento
ni, tuku n-kida-s. N-xate-s ɨɨn yau
nuu ñu'u-s te n-chinduxi-s tvini
xto'o-s. 19 Na'a n-xe'en xto'o-s ɨɨn
ɨɨn-s. Ijan dada n-naxee-s xa kada-s
cuenta nuu nadaa tvini n-ka ni'i
koio-s. 20 Se n-tnɨɨ o'on talento jan,
ne'e ka-s o'on talento naxee nuu
xto'o-s, te xia'an-s: "Dito, na o'on
talento n-dadɨkɨ-da ya'a. Te ya'a io
o'on ka talento n-ni'i-da." 21 Xia'an
xto'o-s nuu-s: "Naka va'a. Va'a
n-xinokuechi-n chi va'a-n. Juini
xaku ni tvini n-yɨnda'a-n, ko xaxe'e
xa va'a n-dakanduu-n tvini-r, kue'e
xa kɨnda'a-n. Na kɨu-ro ve'e, te na
kaxi na ko'o-ro, te kada-ro xadɨ
ini." 22 Ijan dada n-xee se n-tnɨɨ uu
talento jan, te xia'an-s: "Dito, na
uu talento n-dadɨkɨ-da ya'a, te
ya'a io uu ka talento n-ni'i-da."
23 Xia'an xto'o-s nuu-s: "Naka va'a.
Va'a n-xinokuechi-n. Juini xaku
ni tvini n-yɨnda'a-n, ko xaxe'e xa
va'a n-dakanduu-n tvini-r kue'e
xa kɨnda'a-n. Na kɨu-ro ve'e, te na
kaxi na ko'o-ro, te kada-ro xadɨ
ini." 24 Se n-tnɨɨ ɨɨn ni talento, ne'e-s
n-naxee, te xia'an-s: "Dito, xini-da
xa ma kachi ini-n. Nataxtna'a-n
xa ña n-dakeé-n. Dɨuni nakueka-n
xa ña n-dada'u-n. 25 N-chinduxi-da
tvini-n chi n-yu'u-da nuu-n. Na
tvini-n ya'a", kuu-s, xia'an-s. 26 Te
n-ja'an se kuu xto'o-s jan: "Lilu-n.
Ña kua'a-n junukuechi-n, te kudi-n.
Ando xá na'a xa nataxtna'a-r xa
ña n-dakeé-r, te dɨuni nakueka-r
xa ña n-dada'u-r. 27 ¿Nakuenda ña
n-xe chi'i-n tvini-r bancu xa kɨu
na nxee-r nakueka-r tvini n-taxi-r
xi'in da'ya-i?", kuu-s, xia'an-s nuu
se xinokuechi jan. 28 Te xia'an-s
nuu se xnii yatni: "Tnɨɨ koio tvini-s
te juña'a se n-xia'an-r o'on talento
29 chi ñayiu xneva'a kue'e, kue'e
ka ni'i-i. Ñayiu ita'u neva'a, dita
ñayiu ntdaa xa neva'a-i. 30 Se ya'a
xa ña n-kua'a-s junukuechi-s nuu-r,
dajane-s nuu nee xa nee nuu nde'e
nda'i-s te nde'e kiti ini-s", kuu se
kuu xto'o jan, xia'an-s nuu se ijan.

Ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu

31 'Na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, te
nde'e ndii-r te kunukoo-r silla nuu
taxnuni-r. Ndixi-r xi'in ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux. 32 Nataka
koio ntdantu'u ñayiu nuu-r te kine'e
dɨɨn-r ñayiu va'a nuu ñayiu loko
ná kida ɨɨn ñayiu xa kine'e dɨɨn-i
tkachi nuu nchiva. 33 Janyuku-r
ñayiu kuu ná kuu tkachi diñi
kua'a-r te janyuku-r ñayiu kuu ná
kuu nchiva diñi datni-r. 34 Ijan dada
ja'an ru'u, Ia taxnuni nuu dava ka-n:
"Ta kinde'e koio chi n-kida Taa-ro
Ianyuux xa ta'u kuu koio-n. Nu
n-kidava'a-ia ñuñayiu, n-kida tu'a-ia
nuu taxnuni koio-n. Xijan kuu
ta'u-n 35 chi n-ka taxi-n xa n-xaxi-r
na n-kojon-r. N-yichi-r ndute te
n-ka taxi-n xa n-xi'i-r. Ñayiu to'o
n-kuu-r te n-ka ja'an ña'a-n ve'e-n.
36 Ñatu da'ma-r n-xio te n-ka taxi-n
da'ma. N-ku'u-r te n-ka xo ndeka
ña'a-n. N-yɨndi'u-r vekaa, te n-ka
xitoni'ni ña'a-n." 37 Ijan dada ja'an
ndo'o xi'in dava ka ñayiu n-kida
Ianyuux xa n-ka nduu-n ñayiu ñatu
ka xndido xtau kuechi n-ka kida-n:
"Ña na'a-da xa n-kojon-n te n-taxi-da
xa n-xaxi-n. Ña na'a-da xa n-yichi-n
ndute te n-taxi-da xa n-xi'i-n. 38 Ña

na'a-da xa seto'o n-kuu-n te n-ja'an
ña'a-da ve'e-da. Ña na'a-da xa ña
n-xio da'ma-n te n-taxi-da da'ma.
39 Ña na'a-da xa n-ku'u-n. Dɨuni ña
na'a-da xa n-yɨndi'u-n vekaa te n-xe
kotoni'ni ña'a-da." 40 Te kachi ru'u,
Ia taxnuni nuu-n ntdaa-n: "Xaxe'e
xa du'a n-ka kida-n xaxe'e ñayiu yo
n-ka kunda'u ndeka-r, kuenda kɨu
mee-r n-ka kida ña'a-n. Xa ndaa kuu
xa ja'an-r ya."
41 'Ñayiu kunujuiin diñi datni-r,
Ja'an-r nuu-i: "Xikojuiin koio. N-ja'an
Taa-r xa jɨ'ɨn koio-n nuu nu'u koko
nɨkava nɨkuita nuu n-xani ini-ia xa
ni'i Satanás xi'in ntdaa ángel ndeka-i
ta'u-i 42 chi n-kojon-r te ña n-taxi-n
xa kaxi-r. N-yichi-r ndute, te ña n-ka
taxi-n xa ko'o-r. 43 Seto'o n-kuu-r te
ña n-ja'an ña'a-n ve'e-n. Ñatu da'ma-r
n-xio, te ña n-taxi-n da'ma. N-ku'u-r
te n-yɨndi'u-r vekaa, ko ña n-xitoni'ni
ña'a-n." 44 Ijan dada ja'an koio-i
nuu-r: "Ña xna'a-da xa ña n-chindee
ña'a-da hora n-kojon-n a n-yichi-n
ndute a seto'o n-kuu-n a n-xio
vichi-n a n-ku'u-n, ni ñatu xna'a-da
xa n-yɨndi'u-n vekaa, te ñatu n-xe
kotoni'ni ña'a-da." 45 Te ja'an-r
nuu-i: "Xaxe'e xa ña n-chindee-n ni
ɨɨn ñayiu, ni ñayiu ka kunda'u ka,
kuenda kɨu ña n-ka chindee ña'a-n."
46 Dava-n jɨ'ɨn nuu nda'u ya'a koio-n
nɨkava nɨkuita, ko dava-n, jɨ'ɨn nuu
kutuu koio-n xi'in Ianyuux nɨkava
nɨkuita chi ka jandixa-n xa ta'u tniu
Ianyuux —kuu Jesús, n-ja'an-ia
nuu-da ntdaa-da.

N-ka ndatnu'u-s janda kada-s xa ka'ni koio-s Jesús

26 Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús
ntdantu'u tnu'u ijan, te
n-ja'an-ia nuu ntdaa daña, se
n-dakua'a ña'a-ia:
2 —Xa ka xini-n xa nuu uu kɨu kuu
viko Paxcua. Kɨu ijan kada ɨɨn se
kada xa tnɨɨ ña'a koio juxtixia ru'u,
Ia kuu ñayiu, xa nkuitakaa dika-r.
3 Tiempu ijan xyuku dutu ka
kunxa'nu xi'in sexa'nu ka taxnuni
nuu ñayiu Israel nuke'e dutu
taxnuni ka nani Caifás. 4 N-ka kida
ɨnuu-s nuu janda danda'u-s ñayiu
ñuu-s xa na kua'a tnɨɨ-s Jesús te
ka'ni ña'a koio-s. 5 Ko n-ka xia'an
tna'a-s:
—Maxku du'a kada-ro kɨu kuu
viko Paxcua na ña'a ndandita ñayiu
nuu-ro.
6 N-xee Jesús ñuu nani Betania,
te jua'an-ia ve'e Simón. Ka dandee
ñayiu Simón: "Se Te'yu Ñɨɨ", chi
n-xo te'yu ñɨɨ-s. 7 Ijan n-xee ɨɨn
ñá ne'e ɨɨn vidriu alabastro ñu'u
perfume yo ya'u. Nɨni nukoo-ia
yu'u mexa xa xaxde'ñu-ia,
n-xodo-ña perfume jan dɨkɨ-ia. 8 Nu
n-ka xini daña, se dakua'a ña'a-ia,
te n-ka kiti ini-da. N-ka xia'an
tna'a-da:
—¿Nakuenda tɨu perfume ya'a?
9 Nu n-kuya'u, kue'e tvini ni'i-ro xa
kuu xi'in ñayiu ka kunda'u n-kuu.
10 N-teku Jesús xa n-ka
ndatnu'u-da te n-ja'an-ia nuu-da
ntdaa-da:
—¿Nakuenda jan tnu'u-n ñá ya'a?
Ɨɨn xava'a n-kida ña'a-ña 11 chi
mee-n ɨɨn ɨɨn-n, dani kutuu-n xi'in
ñayiu ka kunda'u, ko mee-r, ma
kutuu ka-ro. 12 Xa n-xodo ña'a-ña
perfume kuu xa xá n-kida tu'a-ña
yɨkɨ kuñu-r xa maxku tɨu yachi ni.
13 Xandaa xakuiti xa dava'a nga ñuu
nuu ja'an-n nuu ñayiu nax kada

koio-i xa nanita'u-i, ja'an koio-n nax
n-kida ña'a ñá ya'a xa na kuna'a
ña'a ñayiu mee-ña —kuu Jesús,
n-ja'an-ia.

N-datuu Judas Jesús

14 N-xe'en Judas Iscariote, ɨin se
n-xo kandeka tna'a xi'in-da nuu
dutu ka taxnuni. 15 Xia'an-s:
—¿Nadaa tvini taxi-n te na
kandeka-da-s xee?
Te n-ka ja'an-s xa juña'a-s oko uxi
moneda kuu plata. 16 N-nduku ini
Judas xa kada-s xijan na ma yoo
ñayiu kunde'a ña'a.

Ɨin nga vuelta n-xaxdini Jesús xi'in-da ntdaa-da

17 Kɨu ki'na nu viko ka xaxi ñayiu
tila ña n-kɨu levadura, daa n-ka
xetu'a nɨ uxi uu-da Jesús te n-ka
xijan tnu'u-da-ia:
—¿Ndexu kuu ini-n xa kada tu'a
koio-da xa kaxdini-ro viko Paxcua?
—kuu-da, ka xia'an-da.
18 N-ja'an-ia:
—Jua'an ñuu katuu yatni. Ijan
nitna'a-n xi'in ɨin se nitna'a xi'in-n,
te du'a juña'a-n nuu-s: "Ja'an
maestru-da: Ve'e-n juetniu-r xa
kaxdini-r xi'in se dakua'a-r viko
Paxcua chi vax kuyatni xa ya'a-r ɨin
xa ya'a-r."
19 Jua'an koio-s xa kada-s na n-ta'u
tniu Jesús. N-ka kida tu'a-s xa
kaxdini koio-s xi'in-ia. 20 Nu n-ñini,
te n-ka nukoo nɨn uxi uu daña,
se n-dakua'a ña'a-ia xi'in-ia nuu
mexa xa kaxdini koio-da. 21 Nɨni ka
xaxdini-da xi'in-ia n-ja'an-ia nuu-da
ntdaa-da:
—Xandaa xakuiti kandeka ña'a
ɨin-n jɨ'ɨn nuu se loko.
22 Te yo nde'e n-ka kuko'yo ini-da,
te n-ka kixe'e-da ka xijan tnu'u-da-ia:
—Maestru, ¿Kuiti mee-da du'a
kada ña'a u?
23 N-ja'an-ia:
—Se na dakee ndita xi'in-r tila
ɨin ni nuu ko'o, se ijan kada xa tnɨɨ
ña'a juxtixia. 24 Ya'a mee-r, Ia kuu
ñayiu, ná yodotnuni tnu'u Ianyuux,
te nda'u ya'a se kada xa tnɨɨ ña'a
juxtixia. Va'a ka nuu n-xi'í ni'no-s
xiti dɨ'ɨ-s n-kuu —kuu-ia.
25 Ijan dada xia'an Judas, se
n-kida xa n-ka tnɨɨ juxtixia Jesús:
—Maestru, ¿kuiti mee-da du'a
kada ña'a u?
Te xia'an-ia nuu-s:
—Joon.
26 Nɨni ka xaxdini daña, se
dakua'a ña'a-ia xi'in-ia, n-tnɨɨ-ia tila
te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. Ijan
dada n-ta'u-ia tila jan, te n-ja'an-ia
nuu-da ntdaa-da:
—Tnɨɨ koio tila-ia te kaxi koio. Tila
ya'a kuu ñɨɨ-r.
27 Ijan dada n-tnɨɨ-ia taxa ñu'u
vinu uva te n-ja'an-ia xa n-kuta'u-ia
nuu Ianyuux te n-taxi-ia xa ko'o
koio-da ntdaa-da te n-ja'an-ia:
—Ko'o koio ntdaa-n. 28 Xa'a kuu
nɨñi-r katuu xaxe'e xa kada Ianyuux
tratu xee xi'in kue'e ñayiu taxkanu
ini-ia xa n-ka kida-i kuechi-i.
29 Xandaa xakuiti ma ko'o ka-r
ndudi uva nde na xee kɨu kixe'e
Taa-ro Ianyuux xa taxnuni-ia.
30 Nu n-ya'a xa n-ka xita-da
xi'in-ia ɨin salmo, jua'an koio-da
xi'in-ia Yuku Tnu Olivo.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ñatu xini-s-ia

31 Ijan n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da:

—Kujanuu koio-n xaxeʼe xa ndeka
tnaʼa-ro te dandoo ñaʼa koio-n
xakuaa vitna. Duʼa yaʼa xa na jɨn
tnaʼa tnuʼu Ianyuux yodotnuni.
Duʼa yodotnuni:
Kada-r xa kuú se ñunuu tkachi-r.
Te duʼa duʼa kute niʼno-tɨ.
32 Na nandoto-r te kiʼna ka-r ku nuʼu
Galilea —kuu-ia.
33 Xiaʼan Spedru nuu-ia:
—Juini ntdaa-s, na kujanuu
xaxeʼe xa ndeka tnaʼa-ro xiʼin-s
te dandoo ñaʼa-s, ko daña nuncas
ma kujanuu-da xaxeʼe xa ndeka
tnaʼa-ro, ni ma dandoo ñaʼa-da.
34 Xiaʼan Jesús nuu-s:
—Xandaa xakuiti xa xakuaa vitna
uni vuelta jaʼan-n xa ña xini ñaʼa-n,
ijan dada kana ɨɨn liʼi.
35 Xiaʼan Spedru nuu-ia:
—Juini na kaʼni ñaʼa-s xaxeʼe xa
ndeka tnaʼa-ro, nuncas ma jaʼan-da
xa ña xini ñaʼa-da —kuu-s, xiaʼan-s.
Dani ka xiaʼan-da ntdaa-da.

N-xijan taʼu Jesús Getsemaní

36 Ijan dada ndeka ñaʼa Jesús
juaʼan nuu nani Getsemaní. Ijan
n-jaʼan-ia nuu dava-da:
—Nkoo koio yaʼa nɨni na jɨʼɨn-r do
ijan xa nkajan taʼu-r nuu Ianyuux.
37 Ijan dada ndeka-ia Spedru, Sua,
Jacobo juaʼan. Daʼya yɨɨ Zebedeo
kuu Sua xiʼin Jacobo jan. Nu
n-xee-ia ijan, yo vichi n-kukoʼyo
ini-ia. 38 Te n-jaʼan-ia nuu-s:
—Yo ndeʼe kukoʼyo ini-r. Kuu anu-r
xa kuú-r. Ndoo koio yaʼa te kundeʼa
vaʼa-n nax na yaʼa, te dani ruʼu
kundeʼa vaʼa-r nax na yaʼa tuku.
39 Ijan dada juaʼan ka-ia itaʼu te
n-xe juiin xiti-ia te n-xijan taʼu-ia
nuu Ianyuux. N-jaʼan-ia:
—Taa-ro Ianyuux, nux vatuka
xa dakaku ñaʼa-n nuu xa uʼu yaʼa,
dakaku ñaʼa-n, ko maxku kada-n xa
juini mee-da. Kada-n xa juini mee-n.
40 Ijan dada n-naxee-ia nde nuu
xtuu ndruni se ndeka tnaʼa xiʼin-ia
juaʼan. N-xini-ia xa ka kidi-s, te
xiaʼan-ia nuu Spedru:
—¿Ni ɨɨn nunuu ña n-kuu xa
kundeʼa vaʼa-n nax yaʼa u? —kuu-ia.
41 Ijan dada xiaʼan-ia nuu ndruni-s:
—Chinuu koio naxa yaʼa te kajan
taʼu koio nuu Ianyuux xa maxku
dajaʼan ñaʼa Kuiʼna xa kada koio-n
kuechi. Io anu-n xa ma kada koio-n
kuechi, ko xaxeʼe xa ñayiu ñuñayiu
ka kuu-n ma kundedi ini-n, te kada
naʼi-n kuechi —kuu-ia, xiaʼan-ia.
42 Vuelta kuu uu juaʼan-ia te duʼa
n-xijan taʼu-ia nuu Ianyuux:
—Taa-ro Ianyuux, nux ma kuu xa
dakaku ñaʼa-n nuu xa uʼu yaʼa, na
yaʼa na juini mee-n.
43 Nu n-naxee ntuku Jesús nuu
xtuu ndruni se ndeka-ia juaʼan, te
n-xini-ia xa ka kidi ntuku-s chi
yo vichi n-ka kuu nuu-s xa kidi.
44 Ɨnka ntuku vuelta n-dandoo-ia-s
te juaʼan-ia xa kajan taʼu-ia nuu
Ianyuux vuelta kuu uni. Nani
n-xijan taʼu-ia xa kuu uu, dani
n-xijan taʼu-ia xa kuu uni.
45 Ijan dada n-naxee-ia nuu n-ka
ndoo ndruni-s te xiaʼan-ia nuu-s:
—¿Ka kidi ntuku-n a? ¿Ka ndetatu
naʼi-n a? Xa n-xee hora kada se kada
xa tnɨɨ ña a se unu loko ruʼu, Ia kuu
ñayiu. 46 Ndokoo koio. Na nuʼu-ro
chi vaxi-s —kuu-ia, n-jaʼan-ia.

N-ka tnɨɨ-s Jesús

47 Nɨni jaʼan-ia xijan, n-xee Judas,
se n-xo kandeka tnaʼa xiʼin-da

ntdaa-da. Kueʼe se ndeka-s n-xee
ijan. Xneʼe se ijan espada-s xiʼin
karruti-s n-ka xee. Dutu ka taxnuni
xiʼin sexaʼnu ka taxnuni nuu ñayiu
Israel n-ka tundaʼa ñaʼa. 48 Xá
daa n-jaʼan Judas janda kada-s xa
kutnuni ini se xnetnaʼa xiʼin-s n-xee
ijan jundu kuu Jesús. Duʼa n-jaʼan-s
nuu se ijan:
—Se na teyuʼu-da, se ijan tnɨɨ
koio-n.
49 N-xe tuʼa-s Jesús, te xiaʼan-s
nuu-ia:
—Vaʼa nga taʼu kuu-n, Maestru.
Te n-teyuʼu-s-ia.
50 Xiaʼan Jesús nuu-s:
—Kada xa vax ki kada-n.
Ijan dada n-ka xetuʼa se ijan Jesús
te n-ka tnɨɨ-s-ia. 51 N-tava ɨɨn se
ndeka tnaʼa xiʼin-da espada-s, te
n-xaʼnde-s doʼo se xinokuechi nuu
dutu taxnuni ka. 52 Xiaʼan Jesús nuu
se duʼa n-kida:
—Dandee naʼi espada-n chi ñayiu
ka xaʼni ñayiu espada dɨuni espada
kuú koio-i. 53 ¿Xani ini-n xa ma
kuu kajan taʼu-r nuu Ianyuux xa
chindee ñaʼa-ia u? Nux na juñaʼa-r
nuu Ianyuux xa tundaʼa-ia ángel,
ia xinokuechi nuu-Ia, nunuvii ni
tundaʼa-ia viʼi ka uni diko uxi uu
mil-ia, 54 ko nux daa na kada-r ma
jɨn tnaʼa na yodotnuni tnuʼu-ia
—kuu-ia.
55 Ijan dada n-jaʼan-ia nuu se n-ka
xee ijan:
—¿Nakuenda xneʼe-n espada-n
xiʼin karruti-n n-ka kixee xa
tnɨɨ ñaʼa koio-n kuenda kɨu
ñaduʼu kuu-r? Ndɨkɨu ndɨñuu
n-xo dakuaʼa-r ñayiu xiti veñuʼu
Jerusalén. N-xo xo nukoo-r ijan te
ñayo-n n-ka tnɨɨ ñaʼa, 56 ko ntdaa
xaʼa io xa yaʼa xa jɨn tnaʼa ntdaa
xa n-chidotnuni se n-ka jaʼan
tnuʼu Ianyuux nuu ñayiu —kuu-ia,
xiaʼan-ia.
Hora ijan, ntdantuʼu-da n-ka
dandoo Jesús, te n-ka xino-da.

Xndeka-s Jesús n-ka xeʼen nuu se Israel ka taxnuni

57 N-ka tnɨɨ-s Jesús, te xndeka
ñaʼa-s juaʼan veʼe Caifás, dutu
taxnuni ka, nuu xyuku se ka tuʼa
vaʼa ley n-chidotnuni Moisés xiʼin
sexaʼnu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.
58 Xika xika ni ndijun Spedru-ia
juaʼan. N-xee-s nukeʼe dutu jan,
te n-nukoo-s nuu xtuu ñayiu ka
xinokuechi nuu dutu jan dava
nukeʼe jan xa kundeʼa-s ntdaa xa
yaʼa Jesús. 59 N-ka nduku ini dutu
ka taxnuni xiʼin juxtixia Israel
na tnuʼu jaʼan koio-s xa tekuechi
neñuu-s-ia te kaʼni-s-ia. 60 Juini
kueʼe ñayiu n-ka tekuechi neñuu
Jesús, ko ñatu n-kundee tnuʼu-i.
Ijan dada n-ka xetuʼa ka uu-s. 61 Ka
xiaʼan-s:
—Duʼa jaʼan se yaʼa: “Vatuka
kanu-r veñuʼu Ianyuux Jerusalén te
vatuka nadaxino-r nuu uni kɨu” —
kuu-s, ka xiaʼan-s.
62 N-ndojuiin dutu taxnuni ka te
n-xijan tnuʼu-s-ia:
—¿Ña tuu nax jaʼan-n a? ¿Nax
kida-n xikonuu-n xa duʼa ka
tekuechi ñaʼa se yaʼa?
63 Ni ɨɨn tnuʼu ñatu n-jaʼan-ia. Te
xiaʼan ntuku-s nuu-ia:
—Xaxeʼe xa n-tetutniu ñaʼa
Ianyuux ndixa, taʼu tniu-r nuu-n xa
jaʼan ndaa-n nuu mee-n kuu Cristu,
Daʼya Yɨɨ Ianyuux a ñaʼa.
64 Te xiaʼan Jesús nuu-s:

—Joon, te na ja'an-r xa xee kɨu jini ña'a koio-n mee-r, Ia kuu ñayiu, diñi kua'a Ia taxnuni. Kunukoo-r ijan xa taxnuni-r nuu ñayiu, te ndixi-r nuu viko.
65 N-ndata dutu taxnuni ka jan dijun-s xaxe'e tnu'u n-ja'an Jesús. Xia'an-s:
—Jan kui'a-s Ianyuux. Ña ndoñu'u ka-ro testiu chi n-ka teku-ro xa n-jan kui'a-s Ianyuux. 66 ¿A nax ka kachi-n? —kuu dutu jan, xia'an-s nuu se xyuku ijan.
Te ka xia'an se ijan nuu-s:
—Io kuechi-s. Na kuú-s.

N-ja'an Spedru xa ñatu xini-s Jesús

67 Ijan te n-ka tudɨɨ-s nuu-ia te n-ka janña'a-s. Dava-s n-ka katuu nuu-ia. 68 Ka xia'an-s:
—Ndo'o xa kuu-n Cristu, jinitnuni jundu n-janña'a.
69 Nɨni nukoo Spedru nuke'e jan, n-xetu'a ña'a ɨɨn soltera xino kuechi nuu dutu jan. N-ja'an-i:
—Dani ndixi n-xo kunduu-n xi'in Jesús, te Galilea.
70 Xia'an Spedru nuu-i xa ña'a, te n-ka teku ntdaa ñayiu xyuku ijan. Xia'an ntuku-s:
—Ña kutnuni. Ñatu xini-r-sɨ.
71 Ijan dada jua'an-s ye'e ndɨu-ro nuke'e jan, te n-xini ña'a ɨnka soltera. N-ja'an-i nuu ñayiu xnii ijan:
—Te ya'a kuu té n-xo kunduu xi'in Jesús, té Nazaret.
72 Vuelta ya'a n-chinaa Spedru te xia'an-s:
—Ña xini tna'a-r xi'in-s.
73 Nana'a ni n-kuu, te n-ka xetu'a ña'a ñayiu xnii ijan. Ka xia'an-i:
—Xandaa xakuiti ndeka tna'a-n xi'in-s chi ná ja'an-n ja'an-s de —ka kuu-i, ka xia'an-i.
74 Te n-nukuita ntuku-s chinaa-s te xia'an-s xa na ya'a-s ɨɨn xa u'u nux vete-s.
—Ña xini-da-s —kuu-s, n-xia'an-s.
Hora ijan ni n-kana ɨɨn li'i, 75 te n-naja'an Spedru tnu'u n-ja'an Jesús nuu-s: "Ki'na ka ja'an-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n, ijan dada kana li'i."
N-kee dɨɨn-s te vichi n-tnau ini-s te nde'e n-nda'i-s.

N-dakue'ne Judas mee-s

27 Nu n-tuu kɨu kuu uu, te n-ka kida ɨnuu dutu ka taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xa ka'ni koio-s Jesús. 2 N-ka duku ña'a-s te xndeka ña'a-s jua'an nuu se kuu gobernador romano nani Pilato. 3 Xaxe'e xa n-xini Judas, se n-kida xa n-ka tnɨɨ juxtixia Jesús, xa xá n-ka ja'an-s xa io kuechi Jesús te ka'ni koio-s-ia, xijan kuu xa n-natu ini-s, te n-xe'en-s veñu'u xa n-nangone'e-s oko uxi tvini kuu plata jan nuu dutu ka taxnuni xi'in nuu sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.
4 Xia'an-s:
—N-kida-da kuechi chi n-kida-da xa tnɨɨ juxtixia ɨɨn se ña tuu na kuechi n-kida.
Ka xia'an-s:
—¿Nax kada koio-r u? Dian koto mee-n.
5 Te n-dajane Judas tvini jan xiti veñu'u Jerusalén te n-kee-s. Jua'an-s, te n-xe dakue'ne-s mee-s.
6 N-ka ndone'e dutu ka taxnuni jan tvini jan, te n-ka xia'an tna'a-s:
—Ña va'a xa dakeé-ro tvini ya'a alcancía veñu'u chi ya'u ndɨyɨ n-kuu.

7 N-ka kida ɨnuu-s xa jueen
koio-s ñu'u ɨɨn se kidava'a ko'o
xi'in kɨdɨ ñu'u xa koo ɨɨn nuu ku
nkonduxi ñayiu to'o. 8 Xijan kuu
xa nde vitna, dandee ñayiu ñu'u
ijan Ñu'u Ndɨyɨ. 9 N-xetna'a tnu'u
n-chidotnuni Jeremías, se n-ja'an
nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Du'a
n-chidotnuni-s: "Oko uxi moneda
kuu plata kuu ya'u-s. Ya'u n-xantuu
se Israel kuu. 10 N-ka tnɨɨ-s tvini
n-ka ni'i-s xa n-ka diko-s-sɨ, te n-ka
xe jueen-s ñu'u ɨɨn se kidava'a ko'o
xi'in kɨdɨ." Dɨuni n-chidotnuni-s:
"Du'a n-ta'u tniu Ianyuux xa
kada-da."

N-xee Jesús nuu Pilato

11 N-xee Jesús nuu se kuu
gobernador jan, te n-xijan
tnu'u-s-ia:
—¿Mee-n kuu se taxnuni nuu
ñayiu Israel a?
Te n-ja'an Jesús:
—Joon.
12 N-ka tekuechi neñuu dutu ka
taxnuni xi'in sexa'nu ka taxnuni
nuu ñayiu Israel-ia, te ni ɨɨn tnu'u
ñatu n-ja'an-ia. 13 Xijan kuu xa
n-xijan tnu'u ña'a Pilato:
—¿Ñatu chinuu-n xa ka ja'an-s xa
io kuechi-n a?
14 Xaxe'e xa ni ɨɨn xa ña tuu nax
n-ja'an-ia nuu-s, tuku n-kuu ini-s.
15 Ntna'a kuia n-xo dayaa
gobernador jan ɨɨn se yɨndi'u vekaa
kɨu kuu viko Paxcua. Dayaa-s
dava'a nga se ka kaxí ni'no ña'a
ñayiu ka xko yuku viko jan.
16 Tiempu ijan yɨndi'u ɨɨn se nani
Jesús Barrabás. Ntdaa ñayiu n-xo
xini xa se loko kuu-s. 17 N-ka nataka
ñayiu nuu Pilato te xia'an-s:
—¿Ndeda ɨɨn-s ka juini-n xa
dayaa-r, Barrabás a Jesús, se ka
ja'an-n xa kuu-s Cristu a?
18 Du'a n-ja'an-s chi n-kutnuni
ini-s xa n-ka tekuechi neñuu-s-ia
xaxe'e xa n-ka kukuedi ini-s. 19 Nɨni
nukoo Pilato jan nuu xko nukoo-s
xa ndadandaa-s kuechi ñayiu,
n-tunda'a ñadɨ'ɨ-s ɨɨn tutu nuu-s.
Du'a n-chidotnuni-ña:
—Maxku ña'a kada-n té dian chi
n-daxene ña'a-te na tuu datne vitna,
te nda'u n-ya'a-da, te té va'a kuu-te
—kuu-ña, xia'an-ña.
20 N-ka daja'an dutu ka taxnuni
xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu
Israel se xyuku ijan xa ja'an koio-s
nuu gobernador jan xa dayaa-s
Barrabás te na ka'ni-s Jesús. 21 Te
n-xijan tnu'u ntuku gobernador jan
ñayiu:
—¿Ndeda-s ka juini-n xa dayaa-r?
Ka xia'an-i:
—Barrabás.
22 N-xijan tnu'u ka-s-yɨ:
—¿Te nax kada-r Jesús, se ka
ja'an-n xa kuu-s Cristu?
Ka xia'an-i ntdaa-i:
—Katakaa dika-n-sɨ.
23 Te xia'an-s:
—¿Nakuenda? ¿Na kuechi
n-kida-s?
Xee ka n-ka kana-i. Ka xia'an
ntuku-i:
—Katakaa dika-n-sɨ.
24 Xaxe'e xa ña n-kundee tnu'u
Pilato xa daxino ini-s ñayiu xi'in
xa xee ka n-ka kana-i xi'in xa n-ka
ndunde'e-i, xijan kuu xa n-nanda'a
Pilato nuu-i. Xia'an ntuku-s nuu-i:
—Ña tuu na kuechi-r xa ka'ni-n-sɨ.
Kundido kutau koio mee-n-sɨ.
Xaxe'e xijan n-nanda'a-s.

25 Te ka xia'an-i ntdaa-i:
—Kundido kutau-da ntdaa-da xi'in
da'ya dana-da-s.

N-ka xakundee se ka kuu soldado Jesús

26 Ijan dada n-dayaa Pilato
Barrabás te n-ta'u tniu-s nuu
soldado-s xa na kani koio-s-ia
chirrión ñii, te katakaa dika
ña'a koio-s. 27 Xndeka soldado
ka xinokuechi nuu gobernador
jan Jesús jua'an vetniu te n-ka
nadataka-s ntdaa soldado yinda'a-s
nuu nujuiin Jesús. 28 N-ka tava-s
da'ma-ia te n-ka dakandixi-s-ia iin
capa tndee kue'e xndixi se taxnuni.
29 N-ka kava ni'no-s tnuyiki te n-ka
kidava'a-s iin corona. N-ka tnaa-s
diki-ia te n-ka xa'nu-s nda'a kua'a-ia
iin vara te n-ka xakundee-s-ia. Ka
xia'an-s:
—Na najuetnu'u-ro se taxnuni nuu
ñayiu Israel.
30 N-ka tudii-s nuu-ia, te n-ka
tnii-s vara ne'e-ia, te n-ka jani-s
diki-ia. 31 Nu n-ya'a xa n-ka
xakundee-s-ia, te n-ka tava-s capa
ni'no-ia te n-ka dandukutu-s-ia
da'ma mee-ia. Ijan dada xndeka-s-ia
jua'an xa katakaa dika-s-ia.
32 Nu n-ka kee soldado xi'in-ia
xa nkatakaa dika-s-ia, te n-ka xe
juntna'a-s xi'in iin se nani Simón.
Se Cirene kuu-s. N-ka ta'u tniu
soldado jan xa kadoko-s curuxi
Jesús. 33 N-ka xee-s xi'in-ia nuu
nani Gólgota. Gólgota kuu Yiki Diki
Ndiyi. 34 Te n-ka xia'an-s-ia vinu
daka kava kiti. N-xitotnuni-ia, ko ña
n-juini-ia xa ko'o-ia. 35 N-ka xatakaa
dika-s-ia te n-ka dadiki-s suerte-s
da'ma-ia. 36 Te n-ka nukoo-s ijan xa
kundee-s-ia. 37 N-ka chidotnuni-s
nuu tutu nakuenda n-ka xatakaa
dika ña'a-s te n-ka tenee-s diki
curuxi-ia. Du'a yodotnuni: "Se ya'a
kuu Jesús. Taxnuni-s nuu ñayiu
Israel."
38 Diuni n-ka xatakaa dika-s uu
ñadu'u. Iin-s diñi kua'a-ia, te inka-s
diñi datni-ia.
39 Dava ñayiu n-ka xee ijan, n-ka
xetu'a-i curuxi-ia, te n-ka jan
kui'a-i-ia. Diuni n-ka dakuiko-i
diki-i xaxe'e xa ka xini u'u-i-ia. 40 Te
ka xia'an-i nuu-ia:
—Ndo'o n-ja'an xa kanu-n veñu'u
Jerusalén te nuu uni kiu nadaxino-n.
Xaxe'e xa iin xa ña yoo ka kua'a
kada-i kua'a kada-n, dakaku mee-n
vitna. Nux kuu-n Da'ya Yii Ianyuux,
tanuu nuu curuxi de.
41 Diuni n-ka xakundee dutu ka
taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley
n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu
ka taxnuni nuu ñayiu Israel Jesús.
Ka xia'an tna'a-s:
42 —N-dakaku-s dava ñayiu, ko
ña ndaku-s xa dakaku-s mee-s.
Nux kuu-s se taxnuni nuu roo,
ñayiu Israel, na nuu-s nuu curuxi
vitnadii te kukanu ini-ro-s. 43 Na
dakaku ña'a Ianyuux chi n-ja'an-s
xa kukanu ini-s-ia. Nuxa yo tna ini
ña'a-ia, na dakaku ña'a-ia vitnadi
chi n-ja'an-s xa kuu-s Da'ya Yii-ia —
kuu-s, ka xia'an tna'a-s.
44 Diuni n-ka jan kui'a ña'a ñadu'u
xtakaa dika diñi-ia.

N-xi'í Jesús

45 Nitu'u ñuñayiu ñatuka ndii nde
kaa x-uu xi'in nde kaa uni xañini.
46 Te hora ijan ni xee xa xee n-kana
Jesús:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? —
kuu-ia. (Tnu'u ya'a kuu: Taa-ro
Ianyuux, Taa-ro Ianyuux,
¿nakuenda n-dandoo ña'a-n?)
47 N-ka teku dava se xnii yatni xe'e
curuxi xa n-ja'an-ia, te n-ka ja'an-s:
—Elías kana-s.
48 Hora ijan ni n-kendava ɨin se
tna'a nuu ñayiu xyuku ijan. N-xe
je'en-s ɨin esponja, te n-dakee
ndita-s nuu vinagri, te n-tendijun
ndee-s dɨkɨ ɨin vara, te n-tenee
ndee-s esponja jan yu'u-ia xa tɨ'u-ia
vinagri jan. 49 Dava ka-s, n-ka ja'an:
—Daa na koo na'i-s. Na koto-ro
nuu na kixi Elías te dakaku-s-sɨ.
50 Xee xa xee n-kana Jesús ɨnka
vuelta te n-xi'í-ia.
51 Hora ijan n-ndata dava cortina
ndita dava xiti veñu'u Jerusalén.
Nde dɨkɨ-i xi'in nde xe'e-i n-ndexio
xa n-ndata. N-tnaa, te n-ka ta'u
toto. 52 N-ka najaan yau kava nuu
xyɨnduxi ñayiu n-ka xi'í, te n-ka
nandoto kue'e ñayiu n-kida Ianyuux
xa nduu-i ñayiu ii. 53 N-ka kee-i yau
kava na n-ya'a xa n-nandoto Jesús,
te n-ka ndɨu-i Jerusalén, ñuu ii, xa
na jini ñayiu ijan xa n-ka nandoto-i.
54 Nu n-ka xini centurión xi'in
soldado n-ka xo ndee xi'in-s Jesús
xa n-tnaa, yo vichi n-ka yu'u-s. Te
ka xia'an tna'a-s:
—Xandaa xakuiti xa se ya'a kuu
Da'ya Yɨɨ Ianyuux.
55 Kue'e ñadɨ'ɨ n-ka xo nde'a xika
xa n-ya'a Jesús. Nde Galilea n-ka xe
kuitandijun ña'a-ña xa n-ka chindee
ña'a-ña, te dani xndijun ña'a-ña
n-ka xee Jesús. 56 Nuu ñá ya'a
yɨtna'a María Magdalena. Yɨtna'a
María dɨ'ɨ Jacobo xi'in José. Yɨtna'a
dɨ'ɨ da'ya Zebedeo du.

N-xe konduxi Jesús

57 Nu n-kutuku nuu ñu'u, te n-xee
ɨin se kuika n-jandixa Jesús ijan.
Se Arimatea kuu-s. José nani-s.
58 Ijan dada n-xe nundajan-s Jesús
nuu Pilato. Te n-ta'u tniu Pilato
xa na najuña'a koio soldado-s-ia.
59 Ijan dada n-xe june'e-s-ia te
n-chiduku-s-ia ɨin da'ma lino io
ndoo. 60 Te n-xajan ni'ni-s-ia ɨin
xiti yau kava dijan n-ka kaan se
ka xinokuechi nuu-s xa kava ndɨyɨ.
N-xadɨ-s yau kava jan ɨin yuú tkute
ka'nu n-datuu-s, te juan nu'u-s.
61 Yatni nuu kaa ni'ni yɨkɨ kuñu-ia
n-ka xo nukoo María Magdalena
xi'in ɨnka María.

**N-ka xe kondee soldado
nuu n-xe konduxi-ia**

62 Kɨu kuu uu jua'an koio dutu ka
taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in se
fariseu nuu Pilato. Kɨu ka xko kida
ñayiu Israel ntdanditu'u tniu-i xa na
ndetatu koio-i ɨnka kɨu kuu. 63 Ka
xia'an-s nuu-s:
—Dito, ntdaa-da ka xini xa n-ja'an
se n-danda'u ñayiu jan: "Nuu uni kɨu
nandoto-r", kuu-s, n-ja'an-s na n-xo
ndito-s. 64 Xaxe'e xa daa n-ja'an-s ta'u
tniu-n xa yo va'a na nkondi'u yau
kava nuu kaa-s. Va'a na kundi'u uni
kɨu na ña'a jɨ'ɨn koio se n-dakua'a-s
te du'u-s yɨkɨ kuñu-s te ja'an koio-s
nuu ñayiu xa n-nandoto-s. Nux daa
na kada koio-s, naka kue'e ka nayiu
danda'u-s dada xa ki'na —kuu-s, ka
xia'an-s nuu Pilato.
65 Te xia'an Pilato nuu-s:
—Kandeka koio soldado jua'an xa
na kundee-s yau kava jan, te va'a
kadɨ koio mee-n.

66 Te jua'an koio-s xi'in soldado
Pilato yau kava jan, te yo va'a n-ka
xadɨ-s. N-ka tenee-s sellu nuu yuú
ndi'u nuu kaa-ia, te n-ka taxndee-s
soldado jan.

N-nandoto Jesús

28 Kɨu kixe'e semana
ntanene ka jua'an María
Magdalena xi'in ɨnka María xa
koto koio-ña yau kava nuu n-kaa-ia.
2 Danaa nde'e n-tnaa. N-juun ɨɨn
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
nde andɨu. N-xetu'a-ia yau kava
jan te n-dita-ia yuú tkute ndi'u yau
kava jan, te n-nukoo-ia nuu yuú jan.
3 Kaa-ia na kaa taxa hora kee. Kuixi
da'ma ni'no-ia na kuixi yu'a juun.
4 N-ka yu'u soldado xndee yau kava
jan. N-ka nɨ'ɨ-s te n-ka kuyutnu-s
na kuyutnu ndɨyɨ. 5 N-ja'an ángel,
ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu ñá
xnii ijan:
—Maxku yu'u koio-n. Xa na'a-r
xa Jesús, Ia n-xitakaa dika ka
nanduku-n. 6 Ñayo ka-ia. ¿Ñatu
xna'a-n xa n-ja'an-ia xa nandoto-ia
u? Juan nde'a nuu n-kaa
ni'ni-ia. 7 Juan juña tnu'u koio se
n-dakua'a-ia xa n-nandoto-ia, te
ñadu xa ku kukuee koio-n. Ki'na
ka-ia nu'u Galilea; ijan dada nu'u
koio-n ijan, te kunde'a-n-ia. Xa'a
kuu xa kachi tnu'u ña'a-r —kuu
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
xia'an-ia.
8 Ñatu n-ka kukuee-ña xa n-ka
ndee-ña yau kava jan chi hora
ijan ni n-ka ndee-ña. N-ka yu'u-ña
te dɨuni n-ka kudɨ ini-ña. N-ka
kendava-ña. Juan nu'u koio-ña xa
kachi tnu'u ña'a-ña ntdaa daña, se
n-dakua'a ña'a Jesús. 9 Nɨni juan
nu'u koio-ña, n-ka nanitna'a-ña
xi'in Jesús. Xia'an-ia nuu-ña:
—Va'a nga ta'u kuu-n.
N-ka xetu'a-ña-ia te n-ka xe juiin
xiti-ña nuu-ia. N-ka nundee-ña
xe'e-ia te n-ka nakuetu-ña nuu-ia.
10 Xia'an-ia nuu-ña:
—Maxku yu'u koio-n. Juan
juña'a-n ñayiu n-dakua'a-r xa
na nu'u koio-i Galilea. Te ijan
nanitna'a-r xi'in-i.

N-ka najani soldado xa n-ya'a nuu n-xe konduxi Jesús

11 Juan nu'u koio-ña te dɨuni juan
nu'u dava soldado n-ka xo ndee
yau kava nuu n-kaa yɨkɨ kuñu-ia
Jerusalén xa juña tnu'u-s dutu ka
taxnuni ntdaa xa n-ya'a. 12 N-ka
kida ɨnuu dutu jan xi'in sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu Israel xa juña'a
koio-s kue'e tvini soldado jan. 13 Ka
xia'an-s nuu soldado jan:
—Ja'an koio-n nuu ñayiu xa nɨni
ka kidi-n n-ka xe'en se n-dakua'a
ña'a Jesús xakuaa ijan, te n-ka
du'u-s yɨkɨ kuñu-s. 14 Te nux na teku
gobernador, juña'a koio-r nuu-s xa
maxku ña'a kada ña'a-s te jandixa-s
xa ja'an koio-r nuu-s —kuu-s, ka
xia'an-s nuu soldado jan.
15 N-ka tnɨɨ-s tvini te n-ka kida-s
na n-ka ta'u tniu-s nuu-s. Te nitu'u
nación Israel n-ka teku ñayiu xijan.
Nde vitna du'a ka najani ñayiu.

N-tetutniu Jesús ñayiu dakua'a-ia

16 Ijan dada juan nu'u nɨn uxi
ɨɨn daña, se n-dakua'a ña'a Jesús
Galilea. Nu n-ka naxee-da ijan, te
jua'an koio-da ɨɨn yuku nuu n-ta'u
tniu-ia xa jɨ'ɨn koio-da. 17 Nu n-ka
xini-da Jesús ijan, te n-ka xe juiin

xiti-da nuu-ia. N-ka nakuetu-da
nuu-ia, ko n-ka xe tnɨɨ anu dava
ñayiu chi n-ka xani ini-i xa ña
dɨu-ia. 18 N-xetu'a ña'a Jesús te
n-ja'an-ia nuu-da:
—N-kida Ianyuux xa taxnuni-r
andɨu xi'in ñuñayiu ná taxnuni
mee-ia. 19 Jua'an koio te kada-n xa
na kukanu ini ña'a ñayiu ntdantu'u
ñuu ñuñayiu ru'u. Dajuendute
koio-n ñayiu kukanu ini koio
Taa-ro Ianyuux, Da'ya Yɨɨ-ia xi'in
Espíritu-ia. 20 Juña'a koio-n nuu-i
xa na jandixa koio-i ntdaa xa n-ta'u
tniu-r. Jun ini koio-n xa kunduu-ro
ndɨkɨu ndɨñuu, te dani kunduu
na'i-ro nde kɨu na naa ñuñayiu —
kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da ntdaa-da.

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Smarku

N-xian tnu'u Sua Bautista tnu'u va'a nuu ñayiu

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Du'a kixe'e tnu'u va'a
Jesucristu. Da'ya Yɨɨ Ianyuux
kuu-ia.
2 Xá n-kuu kue'e kuia n-xo tuu ɨɨn
se nani Isaías. N-xian tnu'u-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu. N-chidotnuni-s
nax n-ja'an Ianyuux nuu Da'ya-ia:
Tunda'a-r ɨɨn seyɨɨ na juindodo
nuu ka-s nuu-n jɨ'ɨn.
Kada-s xa koo tu'a koio ñayiu
hora na jɨ'ɨn mee-n.
3 Kutuu-s ɨɨn yuku te kana xee-s
ñayiu:
"Koo tu'a koio-n, chi vaxi Ia kuu
Xto'o-n.
Kada koio ichi ndaa nuu-ia."
Du'a n-chidotnuni Isaías xá
n-kuu kue'e kuia. 4 Te du'a n-kuu.
Yuku n-xee se nani Sua Bautista.
N-dajuendute-s ñayiu. N-ka natu ini
ñayiu kuechi-i te n-dajuendute-s-yɨ.
N-ja'an-s xa dajuendute-s ñayiu natu
ini kuechi-i te taxkanu ini Ianyuux
kuechi-i. 5 N-ka xee ntdaa ñayiu
lado Judea, ntdaa ñayiu ñuu nani
Jerusalén. N-ka na'ma-i kuechi-i
nuu Ianyuux, te n-dajuendute ña'a
Sua nuu ndute de'va nani Jordán.
6 N-xi'na Sua da'ma n-kua'a idi
kɨtɨ nani camello, te n-xo duku
xiti-s cinturón ñɨɨ. Xa n-xaxi-s kuu
tɨka langosta xi'in ndudi ñuñu yuku.
7 N-ja'an-s nuu ñayiu:
—Xaku nga kɨu te kixee ɨɨn se
taxnuni ka dada mee-r. Nde xa kuu-r
muxu-s ma kua'a-r. Ni xa nandaxi-r
correa ndixa-s ma kua'a-r. 8 Nuu ndute
n-dajuendute ña'a mee-r mee-n, ko xi'in
Espíritu Ii dajuendute ña'a mee-s mee-n.

N-dajuendute Sua Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 Kɨu ijan n-kee Jesús ñuu nani
Nazaret lado Galilea, te n-xee-ia
de'va Jordán. Ijan n-dajuendute Sua
Jesús. 10 Na nane Jesús nuu ndute,
n-xini-ia xa nune andɨu, te vax juun
Espíritu Ii. Ná kaa data vax juun, da
n-kaa Espíritu Ii vax juun nuu Jesús.
11 Nde andɨu n-ja'an ɨɨn tnu'u:
—Ndo'o kuu Da'ya Mani-r. Yo
kuvete-r xaxe'e-n.

N-juini Satanás xa kadajuexa-i Jesús xa kada-ia xa juini mee-i

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Te nuni'no ni n-tunda'a Espíritu
Ii Jesús jua'an-ia nde nuu ñayo
ñayiu io. 13 Nuu ñayo ñayiu io
n-xo tuu-ia uu diko kɨu. Te n-kixee

Satanás ijan. Kui'na kuu-i. N-juini-i
xa kadajuexa-i Jesús xa kada-ia
xa juini mee-i, ko ña n-kida Jesús
ni ɨɨn. Ijan n-xo tuu Jesús xi'in
kɨtlavichi io yuku. Te n-ka xee
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
xa chindee ña'a-ia.

N-xian tnu'u Jesús tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Kɨu ijan n-ka chindi'u-s Sua
Bautista vekaa. Te n-xee Jesús
Galilea. Ijan n-xian tnu'u-ia
tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu.
15 N-ja'an-ia:
—Vitna va'a tiempo xá n-kuyatni
ña'a Ianyuux mee-n. Kunde'a koio-n
xa taxnuni-ia ñuñayiu. Natu ini
koio kuechi-n te jandixa koio tnu'u
va'a.

N-ja'an Jesús koon se ka tava chaka, xa kunduu-s xi'in mee-ia

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 Ɨɨn kɨu n-xika Jesús yundute
ka'nu. Ndute jan nani Mar Galilea.
N-xini-ia Simón xi'in ñani-s Ndrixi.
Ka dakeé-s ñunu nuu ndute, chi se
ka tava chaka ka kuu-s. 17 N-ja'an
Jesús:
—Kunduu koio xi'in mee-r. Nani
n-ka dataka-n chaka, dani dataka-n
ñayiu, xa kunduu koio-i xi'in mee-r.
18 Nuni'no ni n-ka dandoo-s
ñunu-s, te jua'an koio-s xi'in-ia.
19 Ijan n-xini-ia Jacobo. Da'ya
Zebedeo kuu-s. N-xini-ia Jacobo xi'in
ñani-s Sua. Xiti barcu-s nukoo-s, ka
ndadava'a-s ñunu-s. 20 N-ja'an-ia-s, te
jua'an koio-s xi'in-ia. Xiti barcu n-ka
dandoo-s taa-s Zebedeo xi'in se ka
xinokuechi nuu-s.

N-kudeen Jesús nuu tachi u'u

(Lc. 4:31-37)

21 N-ka xee-s xi'in-ia ñuu nani
Capernaum. Kɨu ndetatu ñayiu
Israel, kɨu ijan, n-kɨu Jesús veñu'u
luchi. Ijan n-dakua'a-ia ñayiu.
22 N-ka teku-i nax ja'an-ia, te n-ka
yu'u-i, chi xi'in xa taxnuni-ia
dakua'a-ia-i. Ñatu dakua'a-ia-i
ná dakua'a ña'a se tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés. 23 Veñu'u luchi
ijan n-xee ɨɨn seyɨɨ ñu'u tachi u'u
anu-s. N-kana xee-s:
24 —Jesús, se ñuu Nazaret, ¿nax
juini-n ya'a? ¿Vaxi-n, vax ki danaa
ña'a-n a? Xini ña'a mee-r jundu
kuu-n. Ia Ii Ianyuux kuu-n.
25 N-kudeen Jesús nuu tachi u'u
jan:
—¡Kadɨ yu'u-n! ¡Ta kee anu-s!
26 N-kida-i xa n-xiyɨ'ɨ ka-s. Nde'e
n-kana xee-i, te n-kee-i anu-s. 27 Te
n-ka yu'u ntdaa ñayiu xyuku ijan.
N-ja'an ɨɨn-i nuu ɨnka-i:
—¿Nax kuu xa'a? Ɨɨn xa xee
dakua'a ña'a-s. ¡Ta'u tniu-s nuu
tachi u'u, te jandixa ña'a-i!
28 Te yachi n-ka datekutnu'u tna'a
ñayiu nitu'u lado Galilea ntdaa xa
n-kida Jesús.

N-ndadava'a Jesús dididо Simón Spedru

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Na n-kee Jesús veñu'u luchi,
jua'an-ia ve'e Simón xi'in Ndrixi.
N-ka kɨu-s, ntdaa-s xi'in-ia. Simón
xi'in Ndrixi xi'in Jacobo xi'in Sua.
30 Te ku'u dididо Simón. Kaa-ña.
Ka'ni tna'a-ña. N-ka ja'an ñayiu
nuu Jesús xa ku'u-ña. 31 N-kɨu-ia
nuu kaa-ña. N-tnɨɨ-ia nda'a-ña

te n-ndone'e ña'a-ia. Hora ijan
ni n-ndiko ña'a ka'ni, te mee-ña
n-xia'an xa kax koio-s.

N-ndadava'a Jesús kue'e ñayiu ku'u

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Xañini ijan ni, na juan keé
ngandii, te xndeka ñayiu ñayiu
ku'u jua'an nuu tuu Jesús. Ntdaa
ñayiu ku'u xi'in ntdaa ñayiu ñu'u
tachi u'u anu-i, xndeka-i-yɨ jua'an
nuu tuu Jesús. 33 Ntdaa ñayiu
Capernaum n-ka taka ve'e ijan.
34 N-ndadava'a-ia kue'e ñayiu ku'u.
Kue'e nuu kue'e ka ku'u ñayiu.
N-kine'e-ia kue'e tachi u'u anu-i. Ña
n-xejoon-ia xa ja'an tachi u'u, chi
kutnuni ini-i jundu kuu-ia.

N-dakua'a Jesús ñayiu Galilea

(Lc. 4:42-44)

35 Ne'e datne, na ta kukanda va'a
ka, te n-ndokoo Jesús. N-kee-ia ñuu
jan, te jua'an-ia nuu ñayo ñayiu
io. Ijan n-xe'en-ia n-xijan ta'u-ia.
36 Simón xi'in ɨnka se kunduu xi'in-s
n-ka xe nunduku-s Jesús. 37 Na n-ka
nani'i-s-ia, n-ja'an-s:
—Ka nanduku ña'a ntdaa ñayiu
mee-n.
38 N-xia'an-ia:
—Na jɨ'ɨn-ro. Jɨ'ɨn-ro ntdaa ñuu do
ya'a, na dakua'a-r ñayiu ijan tuku.
Chi xaxe'e xijan vaa-r.
39 Du'a n-kuu. N-dakua'a-ia ntdaa
ñayiu veñu'u kuechi nitu'u lado
Galilea. Te n-kine'e-ia tachi u'u anu
ñayiu.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se te'yu ñɨɨ-s

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

40 Ɨɨn kɨu n-xee ɨɨn se te'yu ñɨɨ-s
nuu tuu Jesús. N-xijan-s xamani
nuu-ia. N-xe juiin xiti-s nuu-ia, te
n-ja'an-s:
—Xini-da xa kua'a-n xa ndadava'a
ña'a-n. Nux juini-n, te du'a koo.
41 N-kundau ini Jesús mee-s.
N-dakaa-ia nda'a-ia, te n-tnɨɨ-ia-s
ita'u. N-xia'an-ia:
—Joon, juini-r xa ndadava'a ña'a-r.
42 Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te
hora ijan ni n-ndundoo ñɨɨ-s te
n-ndva'a-s. 43 N-tunda'a-ia-s jua'an-s.
N-ta'u tniu-ia nuu-s:
44 —Maxku najani-n nuu ni ɨɨn
ñayiu naxa n-kuu xi'in mee-n.
Jua'an nuu dutu. Dande'a-n-sɨ
ñɨɨ-n. Juña'a xa doko-n nuu
dutu, ná n-ta'u tniu Moisés,
xaxe'e xa n-ndundoo ñɨɨ-n vitna.
Du'a kutnuni ini koio ñayiu xa
n-ndva'a-n.
45 Ko mee-s jua'an ntdaa lado ijan,
juan nujani-s naxa n-kuu. Xaxe'e
xijan, n-kuu xa ña n-kua'a Jesús xa
kɨu-ia ñuu ijan. N-ndoo-ia yuku nuu
ñayo ñayiu io. Te ntdaa ñuu xi'in
ñuu ijan n-ka xee ñayiu nuu tuu-ia.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn seyɨɨ ku'u nda'a ku'u xe'e

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 Uni koon ka kɨu, daa n-xiko
Jesús n-naxee-ia Capernaum,
te n-ka datekutnu'u tna'a ñayiu
xa tuu-ia ɨɨn ve'e ijan. 2 Nunuvii
ni n-ka taka kue'e ñayiu ve'e ijan.
N-chitu-i ye'e. Ña n-kua'a ka ya'a-i
xa kɨu-i ve'e. Te n-ja'an-ia tnu'u va'a
Ianyuux nuu-i. 3 Ijan n-ka xee seyɨɨ
xndeka se ku'u nuu tuu Jesús. Koon
tna'a-s xndido se ku'u nda'a ku'u
xe'e. 4 Ña n-kua'a kandeka koio-s se
ku'u kɨu ye'e, chi xaxe'e xa chitu
ñayiu ye'e. Ijan n-ka dakaa-s se

ku'u dɨkɨ ve'e. N-ka xanu-s ita'u
dɨkɨ ve'e nuu tuu Jesús. Nuu nune
jan n-ka june'e-s yuu ñu'u se ku'u.
5 Na n-xini Jesús xa ka jandixa-s-ia,
n-ja'an-ia nuu se ku'u jan:
—Da'ya, xá n-taxkanu ini-r
kuechi-n.
6 Ijan xtuu se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés. N-ka xani
ini-s: 7 "¿Nakuenda du'a ja'an-s?
Kui'a ja'an-s Ianyuux. Idini Ianyuux
kua'a xa taxkanu ini-ia kuechi-ro."
8 Ko na'a Jesús nax ka xani ini-s, te
n-xia'an-ia:
—¿Nakuenda du'a ka xani ini-n?
9 Ñatu u'u xa ja'an-r nuu se ku'u
ya xa taxkanu ini-r kuechi-s. Te
ñatu u'u xa ja'an-r xa ndokoo-s te
ndone'e-s yuu-s te kaka-s. 10 Ko
juini-r xa jini koio-n xa taxnuni
Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu ñayiu
ñuñayiu. Xijan kuu xa dande'a
ña'a-r xa kua'a-r xa taxkanu ini-r
kuechi ñayiu.
Te n-ja'an-ia nuu se ku'u:
11 —Ja'an-r nuu mee-n. Ndokoo.
Ndone'e yuu-n. Te juan nu'u ve'e-n.
12 Hora ijan ni n-ndokoo-s. Nuu
ntdaa ñayiu jan n-ndone'e-s yuu-s,
te n-kee-s ve'e, te juan nu'u-s ve'e-s.
Te n-ka yu'u-i ntdaa-i, te n-ka
xia'an-i xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux.
N-ka ja'an-i:
—¡Nuncas ña n-xini-ro xa n-kuu
vitna!

N-ja'an Jesús se nani Leví xa kunduu-s xi'in-ia

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Ɨnka vuelta n-xikonuu Jesús
yundute ka'nu. Ijan n-ka taka kue'e
ñayiu nuu tuu-ia, te n-dakua'a-ia-i.
14 Na n-ya'a-ia ijan, n-xini-ia Leví,
da'ya Alfeo. Nukoo-s ve'e nuu
keya'u tvini impuestu. N-ja'an Jesús
nuu Leví:
—Na kunduu-ro.
N-ndojuiin Leví, te jua'an-s
xi'in-ia.
15 Te n-ya'a xa n-xaxi Jesús dita
ve'e Leví. N-xaxi-ia xi'in kue'e seyɨɨ
ka tnɨɨ tvini impuestu, xi'in kue'e
ɨnka se ka kida xa u'u. Se dakua'a
Jesús xtuu ijan tuku. Chi kue'e-s
n-ka kunduu xi'in-ia. 16 Te n-ka
xini se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés xi'in se fariseu, xa n-xaxi
Jesús xi'in se kida xa u'u xi'in se
tnɨɨ tvini impuestu. N-ka ja'an-s
nuu se dakua'a-ia:
—¿Nakuenda xaxi-s te xi'i-s xi'in
se ka tnɨɨ tvini impuestu xi'i-n se ka
kida xa u'u?
17 N-teku Jesús nax n-ka ja'an-s, te
n-ja'an-ia:
—Se io va'a, ñatu ndoñu'u-s doctor.
Se ka ku'u, ndoñu'u-s doctor. Ñatu
vaxi-r xa ja'an-r se xani ini xa ña
tuu na kuechi-s. Vaxi-r xa ja'an-r se
na'a xa io kuechi-s, xa kutuu koio-s
xi'in mee-r.

¿Nakuenda ña ka xaxi-s?

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Se ka kunduu xi'in Sua Bautista,
xi'in se fariseu, ɨɨn kɨu ña ka xaxi-s.
Ña ka xaxi-s xaxe'e xa xne'e ii-s. Te
n-ka xee ɨnka seyɨɨ nuu tuu Jesús,
te n-ka xijan tnu'u-s:
—¿Nax kuu xa ña ka xaxi se ka
kunduu xi'in Sua, te dani se ka
kunduu xi'in se fariseu, ko se ka
kunduu xi'in mee-n, ka xaxi-s?
19 Te n-xia'an Jesús:
—Hora io viko tnunda'a, se n-ja'an
noviu ka xaxi-s, chi tuu noviu

xi'in-s. Ka xaxi-s xi'in noviu, hora
tuu noviu. 20 Ko vax kuyatni kɨu
xa kandeka ñayiu noviu jɨ'ɨn. Kɨu
ijan ma kaxi ka se ka kunduu xi'in
noviu.
21 'Nuu da'ma tu'u ni ɨɨn mayo
dandee da'ma xee. Nux du'a kada-i,
nandɨyɨ da'ma xee, te ndata ka
da'ma tu'u. 22 Te ni ɨɨn mayo kua'a
tnaa-i ndɨdí xee ñɨɨ tu'u. Nux du'a
kada-i, dandava ndɨdí xee ñɨɨ tu'u,
te tɨu ndɨdí, te tɨu ñɨɨ. Io xa tnaa-ro
ndɨdí xee ñɨɨ xee.

N-ka tnundodo-s yoko trɨu kɨu ndetatu

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Ɨɨn kɨu ndetatu ñayiu Israel,
n-ya'a Jesús nuu kaa trɨu. Se ka
kunduu xi'in-ia, n-ka kixe'e-s xa
tnundodo-s yoko trɨu xa kaxi-s.
24 Te n-ka ja'an se fariseu:
—¡Kunde'a xa ka kida se
dakua'a-n! Tnu'u ta'u tniu Moisés
ja'an xa ma kadatniu-ro kɨu ndetatu.
25 Ko n-ja'an Jesús:
—¿Nuncas ña n-ka'u-n nax n-kida
David, na n-kunda'u-s te n-ka
kojon-s xi'in se ka kunduu xi'in-s
a? 26 Kɨu ijan se nani Abitar n-kuu
dutu taxnuni ka nuu ñayiu Israel,
te n-kɨu David veñu'u Ianyuux, te
n-xaxi-s tila ii kandodo xiti veñu'u
jan. Ja'an tnu'u n-chidotnuni
Moisés xa maxku du'a kada ñayiu.
Meni dutu ka xaxi tila ii. Ko n-xaxi
David tila ijan, te n-xia'an-s tila xa
kax koio se ka kunduu xi'in-s tuku.
27 'N-kidava'a Ianyuux kɨu ndetatu
xaxe'e ñayiu, xa ndetatu-i. Io xa
kune'e ii-ro kɨu ndetatu, ko dɨuni
io xa kutnuni ini-n xa ndandɨ'ɨ ka
ñayiu dada kɨu ndetatu. 28 Taxnuni
Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu ntdaa
xa io. Te dɨuni taxnuni-ia kɨu
ndetatu ñayiu.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se n-yichi nda'a-s

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 Ɨnka vuelta n-kɨu Jesús ɨɨn
veñu'u luchi. Ijan nukoo ɨɨn
se ku'u nda'a-s. N-yichi nda'a-s,
ñatuka xiniñu'u. 2 Se xyuku ijan,
n-ka xo nde'a va'a-s Jesús, nux na
ndadava'a-ia se ku'u kɨu ndetatu.
N-ka xo xitoyu'u-s xa tekuechi-s-ia.
3 N-ja'an Jesús nuu se n-yichi nda'a:
—Ndojuiin me'ñu ñayiu ya'a.
4 N-xijan tnu'u-ia nuu seyɨɨ xyuku
ijan:
—¿Nax ja'an tnu'u ta'u tniu? Kɨu
ndetatu-ro, ¿kada-ro xava'a, a
kada-ro xa u'u a? ¿Kada-ro xa kutuu
va'a ñayiu, a ka'ni-ro ñayiu a?
Ko mee-s, ña n-ka ja'an-s ni ɨɨn.
5 Xi'in xa kiti ini-ia n-xo nde'a-ia
ntdaa se ijan. Yo n-tnau ini-ia
xaxe'e xa ñatu ka juini-s xa kutnuni
ini-s. N-ja'an-ia nuu se ku'u:
—Dakaa nda'a-n.
N-dakaa-s nda'a-s, te hora ijan ni
n-ndva'a-s. 6 Te n-ka kee se fariseu.
Xi'in se partido Herodes n-ka kida
ɨɨn nuu-s xa ka'ni-s-ia.

Kue'e xa kue'e ñayiu n-nataka yundute ka'nu

7 Ɨnka vuelta jua'an Jesús xi'in se
dakua'a-ia nde yundute ka'nu. N-ka
xe kuitandijun ña'a kue'e ñayiu
Galilea. Ñayiu Judea du. 8 N-ka xe
kuitandijun ña'a ñayiu Jerusalén
xi'in ñayiu Idumea. Ñayiu nde ɨnka
lado de'va Jordán xi'in ñayiu Tiro
xi'in ñayiu Sidón du. N-ka xee kue'e

xa kue'e ñayiu nuu tuu-ia, chi n-ka
datekutnu'u tna'a-i milagru n-kida-ia.
9 Xijan kuu xa n-ja'an-ia nuu se
dakua'a-ia xa na koo tu'a barcu na
keé-ia, xa maxku chita'i ña'a ñayiu.
10 Chi n-ndadava'a-ia kue'e xa kue'e
ñayiu ijan. Ntdaa ñayiu ku'u ka
tunda'a tna'a-i xa kuyatni koio-i xa
tnɨɨ-i-ia. 11 Te na n-ka xini tachi u'u
Jesús, te n-ka ndua-i nuu mee-ia, te
n-ka kana xee-i:
—Ndo'o kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux.
12 Te nde'e n-kudeen-ia-i xa maxku
ja'an ka-i jundu kuu-ia.

N-kaxí Jesús uxi uu seyɨɨ xa kunduu-s xi'in-ia

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 Te n-xe xee Jesús yuku, te
n-ja'an-ia nuu se n-kaxí-ia xa
kandijun ña'a-s. Te n-ka xee-s nuu
tuu-ia. 14 N-kaxí-ia uxi uu tna'a-s xa
kunduu-s xi'in-ia. Tunda'a-ia-s xa
jɨ'ɨn-s xa juña tnu'u-s tnu'u va'a nuu
ñayiu. 15 N-xia'an-ia xa taxnuni-ia
nuu mee-s, xa ndadava'a-s ñayiu
ku'u, te kua'a-s xa kine'e-s tachi u'u
xñu'u anu ñayiu. 16 N-kaxí-ia uxi uu
seyɨɨ. Ɨɨn-s kuu Simón. N-nadanani
ña'a-ia Spedru. 17 Jacobo, da'ya
Zebedeo, xi'in ñani-s Sua.
N-nadanani-ia-s Boanerges, xaxe'e
xa xee ka ja'an-s ná kana dau
tnu'u-s. 18 Ndrixi xi'in Slipe xi'in
Bartolomé. Dɨuni Steu xi'in Tomaxi,
xi'in Jacobo, da'ya Alfeo. Tadeo
xi'in Simón, se partido cananista.
19 Te Judas Iscariote, se n-diko Jesús.

Kui'a ja'an ñayiu Espíritu Ii

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

20 Ijan dada n-kɨu Jesús ɨɨn ve'e,
te ɨnka vuelta n-ka taka ñayiu
nuu tuu-ia. Xaxe'e xa kue'e ñayiu
xyuku, ni xa kaxi-ia dita ña n-kuu.
21 Na n-ka tekutnu'u ñayiu kutna'a
xi'in-ia xa du'a n-kuu, n-ka xee-i xa
kandeka ña'a-i nu'u. N-ka ja'an-i xa
n-nduloko-ia.
22 Se Jerusalén, se tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés, n-ka xee nuu
tuu-ia, te n-ja'an-s:
—Kidatniu Beelzebú anu-s. Xi'in
xa taxnuni kui'na kine'e-s tachi u'u
ñu'u anu ñayiu.
23 N-kana Jesús se ijan, te
n-ja'an-ia ɨɨn tnu'u xa dakua'a-ia-s:
—¿Nax xiniñu'u nux na kine'e
Satanás mee mee-i? 24 Ɨɨn se kunxa'nu
ka, nux na kada-s xa jantna'a ntna'a
mee-s se ñuu-s, te du'a danaa-s ñuu-s.
25 Ɨɨn ve'e, nux n-jantna'a ñayiu ntna'a
mee-i n-kuu, te ma na'a kuyuku koio-i
ve'e-i. 26 Te Satanás, nux n-jantna'a-i
ntna'a mee-i n-kuu, te jɨn ndɨ'ɨ ntdaa
xa taxnuni-i.
27 'Ni ɨɨn ñayiu ma kua'a kɨu-i ve'e se
ndaku ka. Ma kua'a-i xa tnɨɨ-i xaxii-s.
Ditna ka duku va'a-i se ndaku ka, te
dada kua'a-i tnɨɨ-i ntdaa xa io ve'e-s.
28 'Xandaa kuu xa ja'an-r. Taxkanu
ini Ianyuux ntdaa kuechi ñayiu
ñuñayiu. Ntdaa kuechi-i xi'in xa kui'a
ja'an-i Ianyuux. Dava'a nga xa kui'a
ka ja'an-i-ia, te taxkanu ini-ia-i. 29 Ko
nux kui'a ka ja'an-i Espíritu Ii, ma
taxkanu ini Ianyuux mee-i. Nde kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ nuncas ma taxkanu ini-ia-i.
Tekuechi-ia-i nde kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
30 Du'a n-ja'an-ia, xaxe'e xa n-ka
ja'an-s xa kidatniu kui'na anu-ia.

Dɨ'ɨ Jesús xi'in ñani-ia

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Ijan n-xee dɨ'ɨ Jesús xi'in ñani-ia.
Nujuiin koio-s xi'in-ña yata ve'e, te

n-tunda'a-s tnu'u xa na kee-ia xa
ndatnu'u-ia xi'in-s. 32Xiti ve'e jan
nukoo kue'e ñayiu nduu lado diñi
Jesús. N-ka ja'an-s:
—Dɨ'ɨ-n xi'in ñani-n xnii yata ve'e.
Ka nanduku ña'a-s.
33N-xia'an-ia:
—¿Jundu kuu dɨ'ɨ-r xi'in ñani-r?
34Nde'a-ia se xtuu ijan, se naduku
nduu ña'a, n-ja'an-ia:
—Ñayiu ya'a kuu dɨ'ɨ-r xi'in ñani-r.
35Dava'a nga ñayiu ka kida xa juini
Ianyuux, mee-i kuu ñani-r, kuu-i
ku'a-r, kuu-i dɨ'ɨ-r.

Ɨin se xajan trɨu

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 Ɨnka vuelta n-kixe'e Jesús xa
dakua'a-ia ñayiu yu'u ndute
ka'nu. Yo kue'e ñayiu n-ka taka nuu
tuu-ia. Xijan kuu xa n-keé-ia ɨin
barcu nuu ndute. Ijan nukoo mee-ia,
te xyuku ntdaa ñayiu nuu ñu'u
yundute. 2N-ja'an-ia ɨin tnu'u xa
dakua'a-ia ñayiu ijan. N-xia'an-ia:
3—Kunini koio-n. Ɨin se xajan trɨu,
n-kee-s juan kate-s trɨu. 4Na xate-s
tata, te xaku tata n-xino ichi, te n-xee
chilidaa, te n-nachii-tɨ tata. 5Xaku
ka tata n-xino nuu ñu'u yadi nuu kaa
kue'e yuú. Yachi n-xite tata, chi ñu'u
yadi kuu. 6Ko hora n-ndii ngandii, te
n-kayu ditu trɨu kuechi. Xaxe'e xa
ña n-xika yo'o-i, te n-yichi-i. 7Xaku
ka tata n-xino nuu kaa iñu. Na n-xite
trɨu, te n-xa'nu ka iñu dada trɨu.
N-chida'u iñu trɨu, te ña n-kee nuni
yoko trɨu. 8Ko dava ka tata n-xino
nuu ñu'u kojon, te va'a n-xite te
n-xa'nu, te va'a n-kee nuni yoko trɨu.
Dava yoko trɨu n-kee oko uxi nuni,
dava yoko trɨu n-kee uni diko nuni,
dava yoko trɨu n-kee ɨin cientu nuni.
9'Xandaa kuu xa xndaxio do'o-n.
Io xa kunini koio-n.

Se dakua'a Jesús, n-ka xijan tnu'u-s-ia nax juini kachi tnu'u-ia

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

10Ndɨ'ɨ ñayiu juan nu'u. Menga
Jesús, xi'in uxi uu se dakua'a-ia,
xi'in ɨnka se ka kunduu xi'in-ia,
n-ka ndoo. N-ka xijan tnu'u-s-ia
nax juini kachi tnu'u n-xia'an-ia.
11N-xia'an-ia:
—Kaxi ja'an Ianyuux nuu mee-n.
Kida-ia xa kutnuni ini koio mee-n
nanda taxnuni mee-ia ñuñayiu. Ko
nuu ɨnka ñayiu meni tnu'u dakua'a
ja'an-ia.
12'Juini xnde'a-i xa xnde'a-i, ko
ma kutnuni ini-i. Juini xnini-i xa
xnini-i, ko ma taxkanu ini Ianyuux
kuechi-i.

N-ja'an Jesús nax juini kachi "Ɨin se xajan trɨu"

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13'Nux ñatu kutnuni ini-n tnu'u ya'a,
¿nanda kutnuni ini-n dava ka tnu'u
dakua'a? 14Ná kuu se xajan trɨu, da
kuu se xian tnu'u tnu'u va'a Ianyuux
nuu ñayiu. 15Ná kuu tata n-xino ichi,
da kuu dava ñayiu. Hora teku-i tnu'u
Ianyuux, te xee Satanás, te dita-i
tnu'u Ianyuux anu ñayiu jan. 16Ná
kuu tata n-xite nuu ñu'u yuú, da kuu
ɨnka ñayiu. Teku-i tnu'u Ianyuux, te
xeka va'a-i tnu'u, te kuvete-i. 17Ko
kuu-i ná kuu trɨu chachi ña n-xika
yo'o. Nux kue'e vida ya'a-i, o nux jini
u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa jandixa-i
tnu'u Ianyuux, te ma kundee ini-i xa
jandixa ka-i Ianyuux. 18Ná kuu tata
n-xite nuu kaa iñu kuu ɨnka ñayiu.
Teku-i tnu'u Ianyuux. 19Ko juini-i

xa kutuu va'a-i ñuñayiu. Juini-i xa
ni'i-i tvini, te kukajan ini-i ntdaa xa
io ñuñayiu. Du'a danda'u-i mee-i, te
ma kane tnu'u Ianyuux anu-i. 20 Te ná
kuu tata n-xite nuu ñu'u kojon, da kuu
dava ñayiu. Teku-i tnu'u va'a Ianyuux,
te xeka va'a-i. Juini-i xa kada-i ntdaa
xa juini Ianyuux. Ná kuu yoko trɨu
ne'e oko uxi nuni, a uni diko nuni, a
ɨɨn cientu nuni ka kuu mee-i.

Ɨɨn candil koko

(Lc. 8:16-18)

21 ’Kani ini koio candil koko. Ma
chiva'a-ro candil koko xiti maquila.
Ni ka'a xito-ro. Jandodo-ro candil
nuu dujun, na kua'a xa kukanda va'a.
22 Ni ɨɨn xa yɨva'a ma kɨva'a, chi koo
kanda. Ni ɨɨn xa na'i ma koo na'i, chi
ketuu. 23 Xandaa kuu xa xndaxio
do'o-n. Io xa kunini koio-n.
24 ’Chinuu nax kunini-n. Nani
chiku'a mee-n, dani nachiku'a ña'a
Ianyuux. Te tax ka-ia. 25 Ɨɨn ñayiu,
nux neva'a kue'e-i, te xia'an ka
Ianyuux. Ɨɨn ñayiu ña tuu nax io,
dita Ianyuux nde ita'u xa neva'a-i.

Xite tata te xa'nu

26 ’Xa taxnuni Ianyuux kuu ná
kuu xa xate ɨɨn seyɨɨ trɨu nuu ñu'u.
27 Kidi-s. Ndokoo-s. Nduu, xakuaa xite
tata te xa'nu. Te ña xini-s nanda xite,
nanda xa'nu. 28 Mee nuu ñu'u kee xa
kaxi-ro. Ditna ka xite trɨu kuii. Ijan
dada xino yoko trɨu. Ijan dada kee
nuni. 29 Na n-yichi trɨu, xa'nde-s trɨu
xa nakueka-s, chi xá n-xee kɨu ta'nde.

Ɨɨn ndɨjɨn maxtaxa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 ’¿Ndeda ɨɨn xa io dadavatna'a-r
xi'in xa taxnuni Ianyuux? 31 Ná kuu
ndɨjɨn maxtaxa, da kuu xa taxnuni
Ianyuux. Yava ka ndɨjɨn maxtaxa
dada dava ka xa xate-ro nuu ñu'u.
32 Na n-xite, nde'e ka xa'nu dada
dava ka ku'u. Nde'e kee nda'a
maxtaxa, te xee chilidaa andɨu xa
ndetatu-tɨ ka'a maxtaxa.

Nakuenda ja'an Jesús tnu'u dakua'a

(Mt. 13:34-35)

33 Kue'e tnu'u dakua'a n-ja'an
Jesús nuu ñayiu, nde nuu n-xee
xa kutnuni ini-i. 34 Tnu'u ya'a
n-ja'an-ia nuu ñayiu, ko hora
n-ndoo menga-ia xi'in se dakua'a-ia,
n-dakua'a-ia mee-s nax juini ja'an
tnu'u jan.

N-kudeen Jesús nuu tachi nde'e

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 Na vax kunee kɨu ijan, n-xia'an
Jesús nuu se dakua'a-ia:
—Na ya'a-ro nde ɨnka lado
yundute ka'nu.
36 N-ka dandoo-s kue'e ñayiu jan,
te xndeka-s Jesús jua'an barcu. Dɨuni
jua'an tɨtnɨ ka barcu tuku. 37 Yo
n-kane tachi nde'e. N-tuxndee ndute
barcu, te vax chitu-té xiti barcu.
38 Xiti barcu, lado do nino, ijan kaa
Jesús, kidi-ia yɨ'ɨ almohada dɨkɨ-ia.
N-ka dandoto ña'a-s ka xia'an-s:
—¡Maestru! ¿Ña tuu nax vi'i-n xa
vax nduxi-ro nuu ndute a?
39 N-ndokoo-ia, te n-kudeen-ia nuu
tachi. Te n-ja'an-ia nuu ndute:
—Kadɨ yu'u-n. Na nini.
N-kuna'i tachi, te ntdaa n-kendoo
va'a. 40 N-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:
—¿Nax kuu xa yo ka yu'u-n? ¿Ta
jandixa ka-n xa ñunuu ña'a-r a?
41 Yo nde'e n-ka yu'u-s. N-ka
ja'an-s ɨɨn-s nuu ɨnka-s:

—¿Na seyɨɨ kuu se ya'a, xa jandixa ña'a tachi xi'in ndute?

Ɨɨn se ñuu Gadara

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 Te n-ka xee-s nde ɨnka lado yundute ka'nu, nuu katuu ñuu ñayiu Gadara. [2]Na n-kane Jesús barcu, n-nanitna'a-ia xi'in ɨɨn se ñu'u tachi u'u anu-s. [3]Se ya'a n-kee-s kava nuu xyɨnduxi ndɨyɨ, chi ijan tuu-s. Ni cadena ña kua'a ka xa tetnɨɨ ña'a ni ɨɨn ñayiu. [4]Kue'e vuelta n-ka tetnɨɨ-s-sɨ yo'o, ko xa'nde-s yo'o, te kue'e vuelta n-ka tetnɨɨ-s-sɨ cadena, ko xa'nde-s cadena. Ni ɨɨn-s ñayo ka ndaku nuu-s. [5]Kɨu xi'in kɨu, nduu, xakuaa, n-xikonuu-s nua yuku. N-xo kana xiin-s, te xi'in yuú n-xo datnukue'e-s mee-s. [6]Nde ijan n-xini xika-s Jesús, te n-kendava-s jua'an-s nuu tuu-ia, te n-xe juiin xiti-s nuu-ia. [7]Nde'e n-kana xee-s:

—Jesús, Da'ya Yɨɨ Ianyuux taxnuni, maxku ña'a kada ña'a-n. Na kada Ianyuux xa maxku kada u'u ña'a-n.

[8]Du'a n-ja'an tachi u'u, xaxe'e xa n-ta'u tniu Jesús xa kee-i anu-s. [9]N-xijan tnu'u-ia-i:

—¿Nax nani-n?

N-xia'an-i:

—Nani-da Ejército, chi kue'e-da io.

[10]Kue'e n-xijan ta'u tachi u'u xa maxku tunda'a-ia-i jɨ'ɨn-i. [11]Te yatni yuku ijan ka xaxi kue'e xa kue'e kuchi. [12]N-ka xijan ta'u tachi u'u:

—Tunda'a ña'a-n nuu yuku kuchi de, xa na kɨu koio-da anu-tɨ.

[13]N-xejoon Jesús. N-ka kee tachi u'u anu se ijan, te n-ka kɨu-i anu kuchi. N-ka kendava-tɨ. N-ka nuu-tɨ nuu ndichi. N-ka keé-tɨ nuu ndute ka'nu. Ijan n-ka nduxi-tɨ. Vaa naxa uu mil kuchi n-ka xi'í nuu ndute.

[14]Se xñunuu kuchi, n-ka kendava-s juan nu'u-s ñuu-s, ranchu-s, xa juña tnu'u-s ntdaa xa n-kuu, te n-ka kee kue'e ñayiu ka xe koto-i. ^{15}N-ka xee-i nuu tuu Jesús. N-ka xini-i se n-ñu'u tachi u'u anu-s. Nukoo-s, ni'no-s da'ma-s, te va'a xani ini-s. Se n-ñu'u tachi u'u anu-s, se nani Ejército, mee-s kuu-s. Te loko n-ka yu'u ñayiu jan. [16]Se n-ka xini nax n-kuu se n-ñu'u tachi u'u anu-s, n-ka najani-s nuu ñayiu jan ntdaa xa n-ka xini-s. Te dɨuni n-ka najani-s xa n-ka ya'a kuchi. [17]N-kixe'e ñayiu ijan xa kajan koio-i nuu Jesús xa na kee-ia ñuu-i.

[18]Na n-ndeé Jesús barcu, te n-xijan se n-ñu'u tachi u'u anu-s xa jɨ'ɨn-s xi'in-ia. [19]Ko ña n-xejoon-ia. N-xia'an-ia:

—Juan nu'u ve'e-n nuu xtuu ñayiu kutna'a xi'in-n. Juña tnu'u nax n-kida Xto'o-n xaxe'e-n. Juña tnu'u xa n-kundau ini ña'a-ia.

[20]Juan nu'u-s, te n-xian tnu'u-s ntdaa xa n-kida Jesús xaxe'e-s. N-daxandodo tnu'u-s nitu'u distrito Decápolis, te n-ka yu'u ntdaa ñayiu ijan.

Da'ya dɨ'ɨ se nani Jairo

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

[21]N-naxee Jesús xiti barcu ɨnka lado yundute ka'nu nuu n-kee-ia. Ijan n-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu nde nuu tuu-ia. Nujuiin-ia yundute jan. [22]Ijan n-xee ɨɨn se yɨnda'a veñu'u luchi, se nani Jairo. Na n-xini-s Jesús, n-xe juiin xiti-s nuu-ia. [23]Kue'e n-xijan-s:

—Da'ya-da xá io-i xa kuú-i. Na
jɨ'ɨn-ro ve'e-da xa kajan ndodo-n
nda'a-n mee-i, xa ndva'a-i te kutuu
va'a-i.
24 Jua'an Jesús xi'in-s. Kue'e xa
kue'e ñayiu xndijun ña'a, xa diko
ka data'i-i-ia. 25 Nuu ñayiu ijan tna'a
ɨin ñadɨ'ɨ. Xá n-kuu uxi uu kuia
xatu nɨñɨ-ña.
26 N-ka xito ña'a kue'e doctor, te
kue'e vida n-ya'a-ña. N-chiya'u-ña-s
ntdaa xaxii-ña, ko dani ña
n-ndva'a-ña. Du'a n-kuka'u ka-ña.
27 Xá n-tekutnu'u-ña ntdaa xa
n-kida Jesús. Ndijun-ña-ia, na'i ni
n-tnɨɨ-ña da'ma-ia. 28 Chi n-ja'an-ña:
"Nux na xee-ro xa tnɨɨ-ro da'ma
ni-ia, te ndva'a-ro." 29 Hora ijan
ni n-nujuiin xa xatu nɨñɨ-ña, te
n-kutnuni ini-ña xa n-ndva'a-ña.
30 Te hora ijan ni n-kutnuni ini
Jesús xa xi'in xa taxnuni-ia n-ndva'a
ɨin ñayiu. Me'ñu kue'e ñayiu ijan
n-konenuu-ia, te n-xijan tnu'u-ia:
—¿Jundu n-tnɨɨ da'ma-r?
31 N-ka ja'an se dakua'a-ia:
—Xini-n xa kue'e xa kue'e ñayiu
data'i ña'a, ¿te xijan tnu'u-n jundu
n-tnɨɨ ña'a?
32 Ko dani n-xo nde'a Jesús nitu'u
lado xa jini-ia jundu n-tnɨɨ ña'a.
33 N-yu'u ñadɨ'ɨ jan, te n-nɨ'ɨ-ña, chi
n-kutnuni ini-ña nax n-kuu. N-xee-ña
n-nduandee-ña nuu-ia, te n-na'ma-ña
ntdaa xa n-ya'a-ña. 34 N-xia'an Jesús:
—Da'ya, xaxe'e xa jandixa ña'a-n,
te n-ndva'a-n. Na kutuu va'a-n.
Kue'e ya'a ma ku'u ka-n.
35 Nɨni ja'an ka Jesús nuu ñadɨ'ɨ
jan, te n-ka xee se xinokuechi nuu
se yɨnda'a veñu'u luchi. N-ja'an-s:
—Xá n-xi'í da'ya dɨ'ɨ-n. Maxku
datna'a ka-n maestru.
36 N-teku Jesús nax n-ja'an-s, te
n-ja'an-ia nuu se yɨnda'a veñu'u
luchi:
—Maxku yu'u-n. Diko ni jandixa
ña'a-n.
37 Ña n-xejoon-ia xa kandijun
ña'a ntdaa ñayiu jan. Diko ni
Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua ñani
Jacobo. 38 N-ka xee-s ve'e se yɨnda'a
veñu'u luchi, te n-teku Jesús xa
kuvaa xa kuvaa ñayiu n-ka taka
ijan. Ka nda'i-i xa ka nda'i-i, te ka
kana xee-i. 39 N-kɨu Jesús ve'e, te
n-xia'an-ia:
—¿Nax kuu xa da ka kuvaa-n, te
ka nda'i-n? Ña n-xi'í dichi luchi, chi
diko ni kidi-i.
40 Ñayiu xyuku ijan n-ka
xakundee-i, chi xna'a mee-i xa n-xi'í
dichi luchi. N-kine'e Jesús ntdaa
ñayiu xyuku xiti ve'e, te ndeka-ia
tadɨ'ɨ-i xi'in uni se dakua'a-ia,
n-kɨu-ia nde nuu kaa dichi luchi.
41 N-tnɨɨ-ia nda'a-i, te n-ja'an-ia
nuu-i:
—Talita, cumi. (Tnu'u hebreu
juini kachi: Dichi luchi, nuu mee-n
ja'an-r. Ndokoo.)
42 Hora ijan ni n-ndokoo-i,
n-ndojuiin-i, te n-nakaka-i. Uxi uu
kuia io-i. Te se n-ka xo nde'a nax
n-kuu, n-ka yu'u-s te n-ka kuvete-s.
43 Ko n-ta'u tniu Jesús nuu-s xa
maxku juña tnu'u-s nuu ñayiu nax
n-kuu. Te n-ja'an-ia xa na juña'a
koio-s xa kaxi dichi luchi n-nandoto.

Juan nu'u Jesús ñuu nani Nazaret

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 Ijan n-kee Jesús, te juan
nu'u-ia ñuu nuu n-xa'nu-ia.
N-ka kunduu se dakua'a-ia xi'in-ia.
2 Na n-xee kɨu ndetatu ñayiu Israel,

n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia se xyɨ'ɨ
veñu'u luchi ijan. N-ka teku kue'e
ñayiu tnu'u-ia, te n-ka yu'u-i. N-ka
xijan tnu'u tna'a-i:
—¿Ndexu n-dakua'a se ya'a ntdaa
tnu'u dakua'a ña'a-s? ¿Ndexu xá
n-dakua'a-s xa tu'a va'a-s? ¿Nax kuu
xa xi'in nda'a mee-s kida-s milagru
ñayo ñayiu kua'a xa kada-i? 3 ¿Ñadu
se ya'a kuu carpinteru, da'ya María
u? ¿Ñadu se ya'a kuu ñani Jacobo
xi'in José xi'in Judas xi'in Simón a?
¿Ñadu ya'a io-ro xi'in ku'a-s a?
Te mee-s, ña n-ka chinuu-s xa
ja'an Jesús, ña n-ka chinuu-s xa
kida-ia. 4 Ko n-xia'an Jesús:
—Ntdaa ñayiu io xañu'u nuu se
xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu-i. Ko
ñayiu ñuu mee-s xi'in se kutna'a
xi'in-s xi'in ñayiu kee ve'e mee-s,
ña'a. Mee-i ña ka jandixa ña'a.
5 Ijan ña n-kua'a xa kada Jesús
milagru. Diko ni n-xajan ndodo-ia
nda'a-ia uu uni ñayiu ku'u xa
ndadava'a-ia-i. 6 Te n-kutnuni ini-ia
xa ma jandixa ña'a-i, te n-tnau
ini-ia xa du'a kuu xaxe'e xa'a.
Dada n-xikonuu-ia ñuu xi'in ñuu
n-dakua'a-ia ñayiu ijan.

N-tunda'a Jesús se dakua'a-ia xa juña tnu'u-s tnu'u va'a nuu ñayiu

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

7 N-kana Jesús n-uxi uu se
dakua'a-ia, te n-kixe'e-ia xa
tunda'a-ia-s xa jɨ'ɨn-s. Ndɨ uu ndɨ
uu tna'a-s n-tunda'a-ia-s jua'an-s.
N-xia'an-ia xa taxnuni mee-ia xa
kine'e-s tachi u'u anu ñayiu. 8 N-ta'u
tniu-ia-s xa ña tuu nax kane'e-s jɨ'ɨn.
Ni dita, ni ñunu, ni tvini maxku
juun duku xiti ñadio-s. Diko ni
ɨɨn vara yichi na kane'e-s. 9 N-ta'u
tniu-ia xa kɨ'ɨ-s ndixa-s, te kui'na-s
idini du'nu-s jɨ'ɨn. 10 N-xia'an-ia:
—Dava'a nga ve'e kɨu-n, te ndoo-n
ijan xa nde kee-n ñuu jan. 11 Nux
ña xeka va'a ña'a ñayiu ɨɨn ñuu, ni
ña juini-i xa kunini-i tnu'u-n, te
kee-n ñuu jan, te kɨdɨ-n ñuyaka
xe'e-n. Du'a dande'a-n ñayiu jan
xa ña n-ka xeka va'a-i tnu'u va'a
Ianyuux. Xandaa kuu xa ja'an-r. Kɨu
ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io,
kada u'u ka-ia ñayiu ñuu jan dada
ñayiu ñuu nani Sodoma xi'in ñayiu
ñuu nani Gomorra.
12 Jua'an koio-s xian tnu'u-s xa io
xa najani ini ñayiu kuechi-i. 13 N-ka
kine'e-s tachi u'u anu kue'e ñayiu.
Ita'u aciti n-ka xajan-s kue'e ñayiu
ku'u, te du'a n-ka ndva'a-i.

Nanda n-xi'í Sua Bautista

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Te se kunxa'nu ka nani
Herodes, n-tekutnu'u-s ntdaa xa
kida Jesús. Chi ka daxandodo tnu'u
ñayiu ntdaa xa kida-ia. Te n-ja'an
Herodes:
—¿N-nandoto Sua Bautista xá
n-kuu-s ndɨyɨ a? Xijan kuu xa kida
se ya'a milagru ñayo ñayiu kua'a xa
kada-i.
15 N-ka ja'an dava ñayiu:
—Elías kuu-s.
Dava-i n-ka ja'an:
—Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux
kuu-s. Nani n-ka ja'an se n-ka xian
tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá
n-kuu kue'e kuia, dani ja'an mee-s.
16 Ko na n-tekutnu'u Herodes xijan,
n-ja'an-s:
—¡Axa Sua Bautista kuu-s! ¡Se
n-xa'nde-r dɨkɨ-s, ko n-nandoto-s
vitna!

17 Chi xaxeˈe xa n-tnundaˈa
Herodes xiˈin Herodías, n-xo
kudeen Sua nuu-s. Xijan kuu xa
n-tundaˈa Herodes soldado, xa
tnɨɨ-s Sua te chindiˈu ñaˈa-s vekaa.
Cadena n-ka duku-s-sɨ. Te Herodías
kuu ñadɨˈɨ Slipe, te Slipe kuu ñani
mee Herodes. 18 Kɨu ijan n-jaˈan Sua
nuu Herodes:
—Xa n-tnundaˈa-n xiˈin ñadɨˈɨ
ñani-n, kuu xa kida-n kuechi.
19 Xaxeˈe xijan n-xini uˈu Herodías
Sua. N-juini-ña xa kaˈni-ña-s, ko ña
n-kuaˈa-ña. 20 Chi n-yuˈu Herodes
nuu Sua. Xini-s xa se kida xavaˈa
kuu Sua, se ii kuu-s. Te ña n-xejoon
Herodes xa kada uˈu Herodías Sua.
Juini ña n-xo kutnuni ini Herodes
ntdaa xa n-jaˈan Sua hora n-xo
xo ndatnuˈu-s xiˈin-s, ko n-xo tna
ini-s xa kunini-s-sɨ. 21 Ko n-niˈi
Herodías xa juini-ña hora n-kida
Herodes viko xa n-daxino-s kuia
xika-s. N-jaˈan-s juxtixia, xiˈin
soldado kunxaˈnu, xiˈin se taxnuni
nuu ñayiu distrito Galilea, xa
kaxdini-s xiˈin-s veˈe-s. 22 Te ijan
n-xe kɨu daˈya dɨˈɨ Herodías nuu
n-ka xaxdini se ijan, te n-xtaxeˈe-i
nuu-s, te yo n-tna ini Herodes xiˈin
se ka xaxi xiˈin-s tuku. N-jaˈan se
kunxaˈnu ka Herodes nuu-i:
—Kajan nuu-r davaˈa nga xa
juini-n, te taa-r. 23 Naˈa Ianyuux xa
davaˈa nga xa kajan-n nuu-r te taa-r,
juini nde dava ñuu nuu taxnuni-r.
24 N-xeˈen-i nuu dɨˈɨ-i, te n-xijan
tnuˈu-i:
—¿Nax kajan-da nuu-te?
N-jaˈan-ña:
—Kajan dɨkɨ Nxua Bautista.
25 Yachi juaˈan-i nuu se kunxaˈnu
ka, te n-xiaˈan-i:
—Juini-da xa vitnadii taa-n dɨkɨ
Nxua Bautista. Na kava ndodo nuu
koˈo.
26 Yo n-kukoˈyo ini se kunxaˈnu
ka, xaxeˈe xa n-chinaa-s Ianyuux, te
ntdaa se ka xaxi xiˈin-s n-ka teku
tnuˈu-s, te ña n-juini-s xa natu ini-s
tnuˈu-s. 27 Hora ijan ni n-tundaˈa se
kunxaˈnu ka Herodes ɨɨn soldado
juaˈan vekaa. N-taˈu tniu Herodes
xa kaneˈe-s dɨkɨ Sua xee nuu xtuu-s.
28 N-xeˈen-s vekaa, te ijan n-xaˈnde-s
dɨkɨ Sua. N-xe neˈe-s dɨkɨ Sua
kandodo nuu koˈo, te n-xiaˈan-s
dichi n-xtaxeˈe. Mee-i, n-najuñaˈa
dɨkɨ Sua nuu dɨˈɨ-i.
29 Na n-ka tekutnuˈu se dakuaˈa
Sua Bautista nax n-kuu, te n-ka
xeˈen-s, n-ka xe ndaneˈe-s yɨkɨ kuñu
Sua, te n-ka xe kuxi ñaˈa-s.

N-kida Jesús xa n-xaxi oˈon mil seyɨɨ

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 N-ka taka se n-tundaˈa Jesús
nuu tuu-ia. N-ka najani-s ntdaa xa
n-ka kida-s, ntdaa xa n-ka dakuaˈa-s
ñayiu. 31 N-jaˈan Jesús:
—Naˈi ni na jɨˈɨn-ro nde nuu ñayo
ñayiu io, te ndetatu koio-n itaˈu.
Chi kueˈe xa kueˈe ñayiu ka ndee-i
te ka ndɨu-i nuu tuu-ia xiˈin-s. Xa ña
n-kuu xa kax koio-s. 32 Xijan kuu xa
menga-ia xiˈin se dakuaˈa-ia, n-ka
keé-ia xiˈin-s barcu, te juaˈan-ia
xiˈin-s nde nuu ñayo ñayiu io. 33 Ko
n-ka xini ñayiu jan hora juaˈan
koio-s, te n-ka najini-i-ia. N-ka
kendava ñayiu jan ntdaa ñuu ijan,
te kiˈna ka mee-i n-ka xee. 34 Na
n-kane Jesús barcu, te n-xini-ia
kueˈe ñayiu xyuku ijan. N-kundau
ini-ia-i, chi nani kuu tkachi ñayo
se ñunuu-tɨ, dani ka kuu mee-i.

N-kixeˈe-ia xa dakuaˈa-ia-i. 35 Na
n-ñini, n-ka kuyatni se dakuaˈa-ia
nuu-ia, te n-ka xiaˈan-s:
—Yaˈa ña tuu nax io, te yo n-ñini.
36 Tundaˈa-n ñayiu yaˈa, na jɨˈɨn
koio-i ranchu, ñuu xa jueen-i xa kax
koio-i, chi ña tuu nax kax koio-i.
37 Ko n-xiaˈan-ia:
—Juñaˈa koio mee-n xa na kaxi-i.
N-ka xiaˈan-s:
—¿Njueen-ro tila xa kaxi-i a? ¡Io
xa kada gastu-ro uu cientu denario,
nux jueen-ro xa kax koio ntdaa
ñayiu yaˈa!
38 N-xijan tnuˈu Jesús:
—¿Nada tila io? Juan koto koio-n.
Na n-ka xe koto-s, xiaˈan-s nuu-ia:
—Io oˈon tila te uu chaka.
39 N-taˈu tniu Jesús xa na nkoo
koio ñayiu nuu ite kuii. 40 Ɨɨn cientu,
ɨɨn cientu-i te uu diko uxi, uu diko
uxi-i n-ka nukoo ijan. 41 N-tnɨɨ
Jesús oˈon tila te uu chaka, te
nukondeˈa-ia andɨu, n-xiaˈan-ia xa
n-kutaˈu-ia nuu Ianyuux. N-taˈu
dava-ia tila, te n-xiaˈan-ia nuu
se dakuaˈa-ia, xa na dakee xio-s
nuu ñayiu jan. Dɨuni n-xiaˈan-ia
uu chaka jan. 42 Te vaˈa n-ka xaxi
ntdaa ñayiu jan. 43 Te n-ka najeˈen
se dakuaˈa-ia pedazu ndoo ka. N-ka
dachitu-s uxi uu yɨka, pedazu tila
xiˈin chaka ndoo ka. 44 Te oˈon mil
seyɨɨ n-ka xaxi tila xiˈin chaka kɨu
ijan.

N-xika ndodo Jesús nuu ndute mar

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

45 Na n-yaˈa xaˈa, te n-xijan Jesús
nuu se dakuaˈa-ia, xa na keé-s
barcu jɨˈɨn nde ɨnka lado yuˈu
ndute kaˈnu. N-jaˈan-ia xa dakaka-s
barcu juindodo nuu-s nde ñuu nani
Betsaida, nɨni tundaˈa mee-ia ñayiu
jan, xa nuˈu koio-i veˈe-i. 46 Duˈa
n-kida-ia, te juaˈan-ia yuku, xa
kajan taˈu-ia. 47 Na n-kunee, nukoo
barcu jan dava nuu ndute kaˈnu,
te ndoo menga Jesús yuˈu ndute
jan. 48 N-xini-ia xa yo n-ka xiau
se dakaka barcu, chi kane tachi
ndeˈe nuu-s. Vaa kaa uni kaa datne
n-kuyatni-ia-s, xika ndodo-ia juaˈan
nuu ndute. N-juini-ia xa yaˈa-ia ɨɨn
xio nuu xtuu-s. 49 Ko n-ka xini-s-ia
xika ndodo-ia nuu ndute, te n-ka
xani ini-s xa anu kuu-ia, te n-ka
kana xee-s. 50 Chi ntdaa-s n-xini-ia,
te loko n-ka yuˈu-s. Yachi n-jaˈan-ia
nuu-s:
—Koo kaˈnu anu koio-n. Chi mee-r.
Maxku yuˈu koio ka-n.
51 N-keé-ia xiˈin-s barcu, te
n-nujuiin tachi. N-ka xani ini-s:
“¿Nax n-kuu? ¿Nax koo?” Te yo n-ka
yuˈu-s. 52 Chi ña n-ka kutnuni ini-s
nax n-kuu hora n-xiaˈan-ia tila n-ka
xaxi kueˈe ñayiu jan. Chi uˈu n-ka
jandixa-s.

N-ndadavaˈa Jesús ñayiu kuˈu ñuu nani Genesaret

(Mt. 14:34-36)

53 N-ka dakaka-s barcu nde
ɨnka lado ndute kaˈnu. Ijan n-ka
xee-s ñuu nani Genesaret, te n-ka
tetnɨɨ-s barcu yuˈu ndute. 54 Na
n-ka kane-s barcu, te n-ka najini
ñayiu Jesús. 55 Nituˈu ñuu ijan n-ka
kendava ñayiu juaˈan. N-ka kixeˈe-i
xa kandeka-i ñayiu kuˈu jɨˈɨn nuu
n-tekutnuˈu-i xa tuu Jesús. 56 Davaˈa
nga nuu n-xo xeˈen-ia, ijan n-xo
xeˈen ñayiu. Na n-kɨu-ia ñuu kuechi,
ñuu naˈnu, ranchu, davaˈa nga nuu
n-xika-ia, n-ka xajan tuu-i ñayiu

ku'u ichi ijan. N-ka xijan-i xamani
nuu-ia, xa na tnɨɨ ñayiu ku'u juini
ni yuda'ma-ia. Te ntdaa ñayiu ka
ku'u n-ka tnɨɨ ita'u yuda'ma-ia, te
n-ka ndva'a-i.

Xa kee anu ñayiu kida xa ña io ndoo ka anu-i

(Mt. 15:1-20)

7 Nuu tuu Jesús, n-ka xee se
fariseu xi'in se tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés. N-ka kee-s
Jerusalén xa jɨ'ɨn-s nuu tuu Jesús.
2 N-ka xini-s xa dava se dakua'a
Jesús ka xaxi tila hora ñatu io
ndoo nda'a-s. Ña n-ka nanda'a-s xa
kune'e ii-s. Te xijan n-ka tekuechi
ña'a se fariseu. 3 Chi se fariseu xi'in
ntdaa ñayiu Israel, ña xaxi-s nux ña
nanda'a-s xa kune'e ii-s. Ka kida-s
ná io ná jua'an ntdaa xa n-xetniu
taxa'nu tnetnu-s. 4 Hora xe'en-s
nuya'u, te io xa kuchi ñɨɨ-s antecas
xa kaxi-s. Te kue'e ka io ɨnka xa
xetniu-s. Najini-s vasu-s, tndo'o-s,
kɨdɨ kaa-s, yuu-s, xa ne'e ii-s. 5 N-ka
xijan tnu'u se fariseu xi'in se tu'a
va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés:
—¿Nakuenda ña ka jandixa se
dakua'a-n tnu'u n-ta'u tniu taxa'nu
tnetnu-ro? ¿Nakuenda xa ña io
ndoo nda'a-s te ka xaxi-s?
6 N-ja'an Jesús:
—Va'a n-kakune'e ña'a Isaías
mee-n. Na n-xian tnu'u-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, n-kakune'e-s se
io ɨɨn xa ja'an-s ko ɨnka xa kida-s:

Ja'an ñayiu ya'a xa xemani
ña'a-i mee-r,
ko ña ndaa, chi ñatu jandixa
ña'a anu-i.
7 Ñatu xiniñu'u xa ndadaka'nu
ña'a-i.
Meni xa ta'u tniu seyɨɨ dakua'a-i
ñayiu.

8 N-ka dandoo-n tnu'u ta'u tniu
Ianyuux, te kida-n xa xetniu seyɨɨ.
Ka najini-n tndo'o-n, vasu-n, te
ntdaa ɨnka xa ɨɨn nuu kuu, ko ñatu
ka kida-n xa juini Ianyuux.
9 'Ñatu ka chinuu-n xa ta'u tniu
Ianyuux, xa kada na'i ka-n xa
xetniu mee-n. 10 Chi n-ja'an Moisés:
"Koo xañu'u nuu taa-n, nuu dɨ'ɨ-n."
N-ja'an-s: "Ɨɨn ñayiu, nux kui'a ja'an-i
taa-i, dɨ'ɨ-i, io xa ka'ni-n-yɨ." 11 Ko
ja'an mee-n xa ɨɨn seyɨɨ kua'a xa
ndunde'e-s nuu taa-s, dɨ'ɨ-s, te ja'an-s:
"Ma kua'a-da xa chindee ña'a-da, chi
ntdaa xa neva'a-da Corbán kuu."
(Corbán juini kachi: "Xa'a kuu ɨɨn xa
n-doko-da nuu Ianyuux.") 12 Te ñatu
ka xejoon-n xa kada-s ni ɨɨn xaxe'e
taa-s, dɨ'ɨ-s. 13 Te ka ta'u tniu-n nuu
ñayiu xa kada mee-i ná kida mee-n.
Xá n-ka dandoo-n tnu'u ta'u tniu
Ianyuux. Te kue'e ɨnka xa ɨɨn nuu
xi'in xijan ka kida-n.
14 Ɨnka vuelta n-ja'an Jesús nuu
ntdaa ñayiu ijan. N-xia'an-ia:
—Kunini koio-n ntdaa-n, te
kutnuni ini koio-n. 15 Ni ɨɨn xa keé
xiti ñayiu ma kada xa ñatu ne'e ii
ñayiu jan. Xa kee anu ñayiu, kida
xa ñatu ne'e ii-i. 16 Xandaa kuu xa io
do'o-n. Io xa kunini-n.
17 N-dandoo-ia ñayiu, te n-kɨu-ia
ve'e, te n-ka xijan tnu'u se
dakua'a-ia nax juini kachi tnu'u jan.
18 N-xia'an-ia:
—¿Dani mee-n tuku, ñatu ka
kutnuni ini-n a? ¿Ta kutnuni ka
ini-n xa ɨɨn xa xaxi ɨɨn ñayiu ma
kua'a xa kada xa ma kune'e ii-i a?
19 Ña kɨu xa xaxi-i nde anu-i. Diko
ni xiti-i keé-i. Te dada ndexio ña'a-i.

Te du'a n-ja'an Jesús xa ntdaa xa io, kuu xa io ndoo xa kaxi-ro. [20]Te n-ja'an-ia:
—Xa kee anu ñayiu, kida xa ña io ndoo ka anu-i. [21]Nde anu-i vaxi xa xani ini-i xa u'u. Kidi-i xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i, o dandoo tna'a-i, o ka'ni-i ndɨyɨ. [22]Du'u-i, o kukajan ini-i xaxii ɨnka ñayiu, o xa u'u kida-i nuu ɨnka ñayiu. Danda'u-i ñayiu, o kida-i dava'a nga xa juini mee-i, o xini u'u-i ɨnka ñayiu. Jantnu'u-i ñayiu, o najuen tnu'u-i mee-i, o kuxee ini-i. [23]Ntdaa xa u'u kee nde anu ñayiu, te kida xa ña io ndoo ka anu-i.

Ɨɨn ñadɨ'ɨ n-jandixa Jesús

(Mt. 15:21-28)

[24]Ijan n-kee Jesús jua'an-ia distrito Tiro, distrito Sidón. Ijan n-kɨu-ia ɨɨn ve'e. Ña n-juini-ia xa tekutnu'u ñayiu xa tuu-ia ijan, ko ña n-kua'a xa kɨva'a-ia. [25]Chi yachi n-tekutnu'u ɨɨn ñadɨ'ɨ xa tuu-ia ijan. Ñu'u tachi u'u anu da'ya dɨ'ɨ-ña. N-xee-ña nuu tuu Jesús, n-xe juiin xiti-ña nuu-ia. [26]Te ñadɨ'ɨ ja'an tnu'u griegu kuu-ña. Ñatu kuu-ña ñadɨ'ɨ ñuu Israel, ñadɨ'ɨ Sirofenicia kuu-ña. Te n-xijan-ña nuu Jesús xa kine'e-ia tachi u'u anu da'ya dɨ'ɨ-ña. [27]N-xia'an-ia:
—Ditna ka kada-r xa kax koio ñayiu ñuu Israel. Ñatu xiniñu'u, nux tnɨɨ-r xa ka xaxi ñayiu mee-r, xa dajane-r nuu ti-ina.
[28]N-xia'an-ña:
—Joon, dito. Ko ti-ina nukoo ka'a mexa, xax koio-tɨ pedazu kuechi nungoio, hora ka xaxi dichi kuechi io ve'e.
[29]N-xia'an-ia:
—Xaxe'e xa du'a n-ja'an-n, juan nu'u ve'e-n vitna. Xá n-kee tachi u'u anu da'ya dɨ'ɨ-n.
[30]Te juan nu'u-ña ve'e-ña. Na n-naxee-ña, n-nani'i-ña da'ya-ña. Kaa-i nuu xito-i ndetatu-i, chi xá n-kee tachi u'u n-ñu'u anu-i.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se ña ja'an te do'o-s

[31]N-kee Jesús distrito Tiro, te n-ya'a-ia ñuu nani Sidón. Ijan n-xikonuu-ia distrito Decápolis, xa xee-ia nde ndute ka'nu nani Mar Galilea. [32]Ijan xndeka ñayiu ɨɨn se ku'u nuu tuu-ia. Se do'o kuu-s, te dɨuni ñatu ja'an va'a-s. N-ka xijan-i-ia xa kajan ndodo-ia nda'a-ia se ku'u, xa ndadava'a-ia-s. [33]N-dandoo-ia ñayiu jan, te ndeka dɨɨn-ia se ku'u jua'an. Dɨkɨ nda'a-ia n-tnɨɨ-ia yau do'o-s, te xi'in dɨkɨ nda'a-ia n-xajan-ia dɨɨ-ia yaa-s. [34]Nukonde'a-ia andɨu, n-xenu ini-ia, te n-xia'an-ia:
—¡Efata! (Tnu'u juini kachi: ¡Na najaan do'o-s!)
[35]Hora ijan ni n-ndva'a-s. N-teku-s te n-ndva'a yaa-s, te kaxi n-naja'an-s. [36]Te n-ta'u tniu Jesús xa maxku najani koio ñayiu jan nax n-kuu. N-ta'u tniu-ia xa maxku ja'an koio-i, ko kue'e ka n-ka ja'an-i. [37]N-ka yu'u-i te n-ka kuvete-i. N-ka xia'an nuu tna'a-i:
—Va'a kida-ia ntdaa. Kida-ia xa nukonini ñayiu do'o, te kida-ia xa naja'an ñayiu ñatu ja'an.

N-kida Jesús xa n-xaxi koon mil ñayiu

(Mt. 15:32-39)

8 Kɨu ijan n-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu nuu tuu Jesús. Te

ña tuu nax kax koio-i io. N-kana
Jesús se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:
2—Kundau ini-r ñayiu ya'a. Xá
n-kuu uni kɨu xtuu-i xi'in-ro ya'a,
te ña tuu nax kax koio-i io. 3Nux
tunda'a-r-yɨ nu'u koio-i ve'e-i, te ma
kaxi-i, te kuita koio-i doko ichi, chi
dava-i yo xika vaxi-i.
4N-ka ja'an se dakua'a-ia:
—¿Ndexu ni'i-ro tila xa kax koio-i?,
chi ñayo ñayiu io ya'a.
5N-xijan tnu'u-ia:
—¿Nada tila io?
N-ka ja'an-s:
—Uxa.
6N-ta'u tniu-ia xa na nkoo koio
ñayiu nuu ñu'u ijan. N-tnɨɨ-ia uxa
tila jan, te n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia
nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila, te
n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na
dakee xio-s, xa kax koio ñayiu. N-ka
dakee xio-s tila nuu ntdaa ñayiu jan.
7Dɨuni n-xio uni koon chaka kuechi.
N-xia'an Jesús xa n-kuta'u-ia nuu
Ianyuux, te n-ja'an-ia xa na dakee
xio-s chaka tuku. 8Te va'a n-ka xaxi
ntdaa ñayiu jan. Te n-ka naje'en se
dakua'a-ia pedazu ndoo ka. Uxa
yɨka na'nu n-ka dachitu-s. 9Te naxa
koon mil ñayiu n-ka xaxi kɨu ijan.
Te n-tunda'a Jesús ñayiu jan juan
nu'u koio-i ve'e-i. 10Te n-keé mee-ia
xi'in se dakua'a-ia barcu, te n-ka
xee-s distrito Dalmanuta.

Se fariseu, n-ka juini-s xa kada Jesús ɨɨn milagru

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11Te ijan n-ka xee se fariseu, te n-ka
kixe'e-s xa jantna'a tnu'u-s xi'in Jesús.
N-ka juini-s xa kada-ia ɨɨn milagru, ɨɨn
seña vaxi nde andɨu. Ka xitotnuni-s-ia.
12N-xenu ini-ia, te n-ja'an-ia:
—¿Nax kuu xa ka xijan ñayiu ya'a
ɨɨn milagru? Xandaa kuu xa ja'an-r.
Nuu ñayiu ya'a, ma dande'a-r-yɨ ni
ɨɨn.
13Te n-dandoo-ia se fariseu jan.
Ɨnka vuelta n-keé-ia barcu, te
n-xee-ia nde ɨnka lado yu'u ndute
ka'nu jan.

Xa ka kida se fariseu

(Mt. 16:5-12)

14Te n-ka ndunaa se dakua'a-ia xa
kane'e-s tila jɨ'ɨn. Idini tila ne'e-s
xiti barcu jan. 15Te n-ta'u tniu
Jesús:
—Koo koio cuedado. Ñatu xiniñu'u
levadura se fariseu, ni levadura se
kunxa'nu ka Herodes.
16Te n-ka ja'an-s nuu ɨɨn-s nuu
ɨnka-s:
—Du'a ja'an-ia xaxe'e xa ña tuu na
tila ne'e-ro.
17Te n-teku Jesús nax n-ka ja'an-s,
te n-xia'an-ia:
—¿Nax kuu xa ka ndatnu'u-n xa
ña tuu na tila ne'e-n? ¿Ta kutnuni
ka ini-n a? ¿Ñatu juini-n xa kutnuni
ini-n? 18¿Io nduchi nuu-n, ko ña
xnde'a va'a-n a? ¿Io do'o-n, ko ña
xnini va'a-n a? ¿Ñatu xna'a-n nax
n-kuu a? 19Na n-ta'u dava-r o'on
tila, na n-ka xaxi o'on mil seyɨɨ, te,
¿nada yɨka n-chitu pedazu ndoo ka
n-ka nakueka-n?
N-ka ja'an-s:
—Uxi uu.
20—Te na n-ta'u dava-r uxa tila,
na n-ka xaxi koon mil ñayiu, te,
¿nada yɨka n-chitu pedazu ndoo ka
n-ka nakueka-n?
N-ka ja'an-s:
—Uxa.
21N-xia'an-ia nuu-s:

—Te dani, ¿ta ña'a ka kutnuni ini-n a?

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se kuaa ñuu nani Betsaida

22 Te ijan n-ka xee-s ñuu nani Betsaida. Ijan xndeka ñayiu ɨɨn se kuaa nuu tuu Jesús. N-ka xijan-i-ia xa tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s. 23 N-tnɨɨ-ia nda'a-s, te ndeka-ia-s jua'an nde yuñuu. Ijan n-xajan-ia dɨɨ-ia nduchi nuu-s, te n-tenee-ia nda'a-ia nuu-s. N-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Nukonde'a-n ita'u a?

24 Nde'a-s, te n-ja'an-s:

—Nde'a-da seyɨɨ. Ná xndaa yutnu xndaa-s, ko ka xikonuu-s.

25 Ɨnka vuelta n-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s, te n-kida-ia xa nukonde'a-s. N-ndva'a-s, te nukonde'a kaxi-s ntdaa, nde xika.

26 N-tunda'a-ia-s xa nu'u-s ve'e-s. N-xia'an-ia:

—Maxku ndɨu-n ñuu katuu ya'a vitna. Maxku najani-n nuu ni ɨɨn ñayiu ya'a nax n-kuu.

N-ja'an Spedru xa Jesús kuu Ia n-tunda'a Ianyuux

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Te n-kee Jesús xi'in se dakua'a-ia jua'an-ia ntdaa ñuu kuechi xndatuu yatni Cesarea Filipo. Ichi ijan n-xijan tnu'u-ia se dakua'a-ia:

—¿Ndese kuu-r ka ja'an ñayiu?

28 N-ka ja'an-s:

—Ka ja'an-i xa Sua Bautista kuu-n. Ka ja'an ɨnka ñayiu xa Elías kuu-n. Te ɨnka-i ka ja'an xa ɨɨn se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia kuu-n.

29 N-xijan tnu'u-ia:

—Te mee-n, ¿ndese kuu-r ka ja'an mee-n?

N-xia'an Spedru:

—Ndixi kuu Cristu. Ia n-tunda'a Ianyuux kuu-n.

30 N-ta'u tniu-ia nuu-s xa maxku ja'an koio-s nuu ni ɨɨn ñayiu jundu kuu-ia.

N-xio xa kuú Jesús

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Te n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-s xa Se kuu ñani tna'a ñayiu, io xa kue'e vida ya'a-s. N-ja'an-ia xa ma jandixa ña'a sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel. Ni dutu ka taxnuni, ni se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ma jandixa ña'a koio-s. N-ja'an-ia xa ka'ni ña'a koio-s, te nuu uni kɨu nandoto-ia. 32 Kaxi n-ja'an-ia. Xijan kuu xa n-kee dɨɨn Spedru xi'in-ia jua'an-s, te n-kixe'e-s xa kudeen-s nuu-ia, chi ña n-juini-s xa du'a koo. 33 Ko n-nkonenuu Jesús te n-nukonde'a-ia se dakua'a-ia, te n-kudeen-ia nuu Spedru. N-xia'an-ia:

—¡Xiko juiin, Satanás! Ñatu chinuu-n xa juini Ianyuux. Diko ni xa xani ini seyɨɨ xani ini mee-n vitna.

34 N-kana-ia kue'e ñayiu jan xi'in se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

—Ɨɨn seyɨɨ, nux juini-s xa kunduu-s xi'in mee-r, ma kua'a kada-s xa juini mee-s. Kuu ná kuu xa doko-s curuxi nuu kuú-s. Io xa kande ini-s xa juini mee-s, xa kada-s ná kida mee-r. 35 Dava'a nga ñayiu juini xa kada-i xa juini mee-i, ma kutuu va'a-i. Ko nux kande ini-i xa juini mee-i, xa jandixa ña'a-i mee-r te juña tnu'u-i tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu, te

kutuu va'a-i. 36 Chi, ¿nax va'a nux
ni'i ɨɨn ñayiu ntdaa xa io ñuñayiu,
ko du'a chiya'u-i ntdaa xa kuu-i
xi'in nde anu-i dakuita-i? 37 Chi,
¿nax juña'a-i xa najueen-i anu-i? Ña
tuu. 38 Ná kuu ñadɨ'ɨ dandoo yɨɨ-ña
kuu ñayiu xtuu vitna. Meni xa u'u
ka kida-i. Ɨɨn seyɨɨ, nux kujanuu-s
xaxe'e mee-r xi'in tnu'u-r nuu ñayiu
ya'a, te dani kujanuu mee-r xaxe'e
mee-s, hora na ndixi-r xi'in xa
taxnuni Taa-r. Se kuu ñani tna'a
ñayiu kuu-r, te ndixi-r xi'in ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux.

9 N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r.
Dava ñayiu nujuiin ya'a, ma kuú-i
nde jini-i xa taxnuni Ianyuux. Jini
koio-i xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia te
taxnuni-ia ñuñayiu.

N-ka xo nde'a se dakua'a Jesús xadiñu-ia

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Nuu iñu kɨu, ndeka Jesús Spedru
xi'in Jacobo xi'in Sua jua'an. Ndruni
ni-s ndeka ña'a-ia jua'an, nde dɨkɨ
yuku dujun. Ijan nɨni xnde'a-s, te
n-nadama Ianyuux Jesús. Danaa,
diñu xa diñu nuu-ia, te diñu xa diñu
ñɨɨ-ia. 3 Ná kaa yu'a yodo dɨkɨ tnduu
kaa da'ma-ia. Kuixi xa kuixi, te
diñu xa diñu. Ña tuu ni ɨɨn xa kɨyɨ
ná kɨyɨ da'ma-ia hora ijan. 4 Danaa,
n-nujuiin ndi Elías xi'in ndi Moisés
ijan. Ndatnu'u-s xi'in Jesús. 5 N-ja'an
Spedru nuu Jesús:
—Maestru, inaka va'a xa tuu-ro
ya'a! Na kadava'a koio-da uni ve'e
todo. Ɨɨn ve'e mee-n, ɨɨn ve'e Moisés,
ɨɨn ve'e Elías.
6 Chi ña n-kutnuni ini Spedru
nax n-ja'an-s, chi yo n-ka yu'u-s,
ndruni-s. 7 Ijan nuu vikó, te
n-chida'u ña'a vikó jan ntdaa-s. Xiti
vikó jan n-ka teku-s tnu'u:
—Se ya'a kuu Da'ya mani-r.
Kunini koio-n nax ja'an-s.
8 Hora ijan ni n-ka xo nde'a-s
nitu'u lado ijan, ko ña n-ka xini
ka-s ni Elías ni Moisés. Menga Jesús
nujuiin xi'in-s ijan.
9 Nɨni ka nuu-s yuku, te n-ta'u
tniu-ia xa maxku najani-s ni ɨɨn
nuu ñayiu nax n-ka xini-s. Nde na
ya'a xa nandoto Se kuu ñani tna'a
ñayiu, dada najani koio-s ntdaa xa
n-ka xini-s. 10 Xijan kuu xa ña n-ka
ja'an-s ni ɨɨn. Diko ni n-xijan tnu'u
tna'a-s nax juini kachi xa kuú-ia
te nandoto-ia. 11 N-ka xijan tnu'u-s
Jesús:
—¿Nakuenda ka ja'an se tu'a va'a
tnu'u n-chidotnuni Moisés xa io xa
ki'na ka Elías ndixi?
12 N-xia'an-ia:
—Xandaa kuu xa ki'na ka ndixi
Elías xa ndadava'a-s ntdaa. Te ja'an
tnu'u Ianyuux xa kue'e vida ya'a Se
kuu ñani tna'a ñayiu, te ja'an ñayiu
xa ña ndoñu'u ña'a-i. 13 Ko ja'an-r
nuu mee-n xa xá n-ndixi Elías. Te
n-ka kida ñayiu Elías ntdaa xa n-ka
juini mee-i. Nani yodotnuni tnu'u
Ianyuux, dani n-ka kida-i-sɨ.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn seluchi

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Juan nu'u Jesús xi'in ndruni se
dakua'a-ia, nde nuu xtuu dava ka
se dakua'a-ia. Ijan n-ka xini-s kue'e
xa kue'e ñayiu naduku nduu nuu-s.
Se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés, n-ka jantna'a tnu'u-s xi'in
se dakua'a Jesús. 15 Na n-ka xini
ñayiu jan Jesús, te n-ka yu'u-i. N-ka

kendava-i jua'an-i nuu-ia, te n-ka
ja'an-i xa vanga takuu-ia. [16]N-xijan
tnu'u-ia-i:
—¿Nax ka jantna'a tnu'u-n xi'in-s?
[17]Te ɨɨn se nujuiin me'ñu ñayiu
jan n-ja'an:
—Maestru, ndeka-da da'ya yɨɨ-da
vaxi nuu-n. Ñu'u ña'a tachi u'u, te
ña ja'an-s. [18]Dava'a nga nuu tnɨɨ
ña'a-i, te dajane ña'a-i nuu ñu'u.
Xido t-iñu yu'u-s, te xax ndodo
tna'a nu'u-s, te nde'e nduyutnu-s.
Xá n-xijan-da nuu se dakua'a-n xa
kine'e-s-yɨ, ko ña n-ka kua'a-s.
[19]N-ja'an Jesús:
—Ñayiu ña jandixa ka kuu-n.
¿Nada ka kɨu io xa kutuu-r xi'in-n?
¿Nada ka kɨu io xa kundetu kuee-r
xaxe'e-n?
N-xia'an-ia nuu taa seluchi jan:
—Taxi-s.
[20]Te ndeka-s seluchi nuu-ia. Hora
n-xini tachi u'u Jesús, loko nde'e
n-daxiyɨ'ɨ-i-sɨ. N-ndua seluchi nuu
ñu'u, te n-tuni'na-s, te n-xido t-iñu
yu'u-s. [21]N-xijan tnu'u Jesús taa
seluchi jan:
—¿Nada kuia n-kuu ku'u-s kue'e
ya'a?
N-ja'an taa seluchi:
—Nde na luchi-s. [22]Kue'e vuelta
n-dajane ña'a-i nuu ñu'u koko a
nuu ndute, xa ka'ni ña'a-i. Ko nux
kua'a-n, chindee ña'a-n xaxe'e-s.
Kundau ini ña'a-n, mee-da xi'in
mee-s.
[23]N-xia'an Jesús:
—Nux kua'a-n xa jandixa-n. Nuu
ñayiu jandixa Ianyuux, kua'a-ia xa
kada-ia ntdaa.
[24]N-kana taa seluchi jan:
—¡Jandixa-da! Chindee ña'a-n xa
na jandixa ka-da.
[25]N-xini Jesús xa ka taka kue'e xa
kue'e ka ñayiu ijan, te n-kudeen-ia
nuu tachi u'u jan. N-ja'an-ia:
—Tachi u'u do'o, tachi u'u ña ja'an,
ta'u tniu ña'a mee-r. ¡Ta kee seluchi
de! Te maxku ndɨu ka-n-sɨ.
[26]N-kana xee tachi u'u jan, te
n-kida-i xa n-xiyɨ'ɨ ka seluchi, te
n-kee-i. Katuu seluchi ná katuu
ndɨyɨ, te n-ka ja'an kue'e ñayiu jan
xa n-xi'í-s. [27]Ko n-tnɨɨ Jesús nda'a-s,
te n-ndone'e-ia-s. Ijan n-ndojuiin-s.
[28]Ijan dada n-kɨu Jesús ve'e, te
n-ka xijan tnu'u se dakua'a-ia:
—¿Nakuenda ña n-ka kua'a-da xa
kine'e-da tachi u'u seluchi jan?
[29]N-xia'an-ia:
—U'u kuu xa kine'e koio-n tachi
u'u ya'a. Io xa kajan ta'u-n, te ma
kaxi-n xa kune'e ii-n, dada ndaku-n.

Vuelta kuu uu n-ja'an Jesús xa io xa kuú-ia

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

[30]Ijan n-kee-ia xi'in se dakua'a-ia,
te n-ya'a-ia xi'in-s distrito Galilea.
Te ña n-juini-ia xa jini ña'a
ñayiu ijan. [31]Chi n-dakua'a-ia se
dakua'a-ia. N-xia'an-ia:
—Ɨɨn seyɨɨ, diko-s Se kuu ñani
tna'a ñayiu nuu se ka'ni-s. Ka'ni
koio-s-sɨ, te nuu uni kɨu nandoto-s.
[32]Ko se dakua'a-ia, ña n-ka
kutnuni ini-s tnu'u-ia. Te n-ka
yu'u-s xa kajan tnu'u-s-ia.

Se dakua'a Jesús, n-ka jantna'a tnu'u-s ndeda ɨɨn-s kunxa'nu ka

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

[33]N-xee-ia xi'in-s ñuu nani
Capernaum. Na n-xo tuu-ia ve'e,
n-xijan tnu'u-ia-s:
—¿Nax n-ka jantna'a tnu'u-n ichi?

34 Ko ña n-ka ja'an-s ni ɨɨn. Chi
ichi n-ka jantna'a tnu'u-s ndeda
mee-s kunxa'nu ka. 35 N-nukoo
Jesús ijan, te n-kana-ia n-uxi uu se
dakua'a-ia, te n-xia'an-ia-s:
—Ɨɨn ñayiu, nux juini-i xa
kunxa'nu ka-i, io xa ku kuu-i ná
kuu ñayiu ndijun da'u ni nga nuu
ntdaa ñayiu. Io xa junukuechi-i nuu
ntdaa ñayiu.
36 N-tnɨɨ Jesús nda'a ɨɨn seluchi
nujuiin ijan. N-xantuu-ia-s me'ñu
ntdaa-s, te n-nundee-ia-s. N-ja'an-ia:
37 —Ɨɨn ñayiu, nux kueka va'a-i
idini seluchi, kuu ná kuu seluchi
ya'a, xaxe'e mee-r, dani kueka ña'a
va'a-i mee-r tuku. Te nux kueka
va'a-i mee-r, dani kueka va'a-i Ia
n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

N-ja'an Jesús: "Ɨɨn seyɨɨ, nux ña xini u'u ña'a-s, dani chindee ña'a-s"

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

38 N-xia'an Sua:
—Maestru, n-ka xini-da ɨɨn se
kine'e tachi u'u ñu'u anu ñayiu.
N-ja'an-s xa kine'e-s-yɨ xi'in xa
taxnuni mee-n, ko ña kunduu-s
xi'in-ro. N-ka ta'u tniu-da-s xa
maxku du'a kada ka-s, chi ña
kunduu-s xi'in-ro.
39 Ko n-ja'an Jesús:
—Maxku ja'an ka-n xa maxku
kada-s. Chi ɨɨn seyɨɨ, nux kada-s
milagru xi'in xa taxnuni mee-r, te
dada ma kua'a-s xa yachi kui'a ja'an
ña'a-s mee-r. 40 Chi ɨɨn seyɨɨ, nux
ña xini u'u ña'a-s, dani chindee
ña'a-s. 41 Dava'a nga ñayiu taxi ɨɨn
yaxi ndute mee-n, xaxe'e mee-r, te
chiya'u-r-yɨ. Xandaa kuu xa ja'an-r.
Nux taxi-i idini yaxi ndute na ko'o
mee-n xaxe'e xa kunduu-n xi'in
Cristu, nuncas ma kuita xa ni'i-i
ta'u-i.

"Maxku kada koio ka-n xa u'u"

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

42 'Ɨɨn seluchi jandixa ña'a mee-r,
nux kada ɨɨn ñayIu xa kada-s
kuechi, te va'a ka xa n-ka dakeé
seyɨɨ ñayiu jan nuu ndute ka'nu
n-kuu. Va'a ka xaxe'e ñayiu jan
nux ɨɨn yodo molinu, ɨɨn yodo yo
vee, ñu'u dujun-i, te dakeé koio-s-yɨ
nuu ndute ka'nu, te kuú-i n-kuu.
43 Nux na kada nda'a-n xa kada-n
kuechi, ka'nde-n. Va'a ka xaxe'e-n
xa idini nda'a-n koo, te kɨu-n nuu
kutuu va'a-n kuia ma jɨn ndɨ'ɨ,
dada xa io nduu nda'a-n, te jɨ'ɨn-n
andea nuu ñu'u koko nuncas ma
nda'va. 44 Andea ma kuú tndaku
ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma
nda'va ñu'u. 45 Nux na kada xe'e-n
xa kada-n kuechi, ka'nde-n. Va'a
ka xaxe'e-n, xa idini xe'e-n koo, te
kɨu-n nuu kutuu va'a-n kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ, dada xa io nduu xe'e-n
te dakeé ña'a-ia andea nuu ñu'u
koko nuncas ma nda'va. 46 Andea
ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu,
te nuncas ma nda'va ñu'u. 47 Nux
na kada nduchi nuu-n xa kada-n
kuechi, tava-n. Va'a ka xaxe'e-n, xa
idini nduchi nuu-n koo, te kɨu-n
nuu taxnuni Ianyuux, dada xa io
nduu nduchi nuu-n te dakeé ña'a-ia
andea. 48 Andea ma kuú tndaku
ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma
nda'va ñu'u.
49 'Chi'i-ro ñɨɨ́ ntdaa xa doko-ro
nuu Ianyuux. Ná kuu ñɨɨ́ jan kuu
xa kue'e vida ya'a-n ñuñayiu ya'a.
Dɨuni ná kuu ñu'u koko, kuu xa
kue'e vida ya'a koio-n ñuñayiu

ya'a. 50 Ná kuu ñiɨ́ kuu mee-n. Va'a
xiniñu'u ñiɨ́. Ko nux ñatuka ede,
¿nax kada-n xa nduu ede ɨnka
vuelta? Xijan kuu xa, io xa ku kuu
koio mee-n ná kuu ñiɨ́ va'a, ñiɨ́ ede,
nɨni xtuu-n ñuñayiu ya'a. Io xa
kutuu mani-n ɨɨn-n xi'in ɨnka-n.

Maxku kada ni ɨɨn ñayiu xa dandoo tna'a ɨɨn seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ-s

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 Ijan n-kee Jesús, te n-xee-ia
distrito Judea nde ɨnka
lado de'va Jordán. N-ka taka kue'e
xa kue'e ñayiu ijan, te ɨnka vuelta
n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia-i. 2 N-ka
kuyatni se fariseu, xa kototnuni-s-ia,
te n-xijan tnu'u-s-ia:
—¿Vatuka xa dandoo ɨɨn seyɨɨ
ñadɨ'ɨ-s, a ña'a u?
3 N-xia'an-ia:
—¿Nax n-ta'u tniu Moisés?
4 N-ka xia'an-s:
—N-xejoon Moisés xa kadava'a ɨɨn
seyɨɨ ɨɨn tutu xa dandoo-s ñadɨ'ɨ-s.
5 N-xia'an Jesús:
—Xaxe'e xa unu xee ini-n
n-kidava'a Moisés tnu'u ta'u tniu
ya'a. 6 Ko ki'na nuu, na n-kidava'a
Ianyuux ntdaa xa io, "n-kidava'a-ia
seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ". 7 "Xijan kuu xa
dandoo seyɨɨ taa-s, dɨ'ɨ-s, xa kutuu-s
xi'in ñadɨ'ɨ n-tnunda'a xi'in-s. 8 Te
mee-s xi'in ñadɨ'ɨ-s, nduu-s xi'in-ña,
kuu idini ñayiu. Ñatuka kuu-s uu
ñayiu, chi idini ñayiu n-nduu-s."
9 N-kida Ianyuux xa idini ñayiu ka
kuu-s, te xijan kuu xa maxku kada
ni ɨɨn ñayiu xa dandoo tna'a-s.
10 Ɨnka vuelta xiti ve'e, n-ka xijan
tnu'u se dakua'a Jesús nax juini
kachi tnu'u n-ja'an-ia.
11 N-xia'an-ia:
—Nux dandoo ɨɨn seyɨɨ ñadɨ'ɨ-s,
te natnunda'a-s xi'in ɨnka ñadɨ'ɨ,
kida-s kuechi nuu ñadɨ'ɨ ki'na nuu.
12 Te nux dandoo ɨɨn ñadɨ'ɨ yɨɨ-ña, te
natnunda'a-ña xi'in ɨnka seyɨɨ, dɨuni
kida-ña kuechi tuku.

N-ja'an Jesús: "Juejoon koio-n xa kix koio sekuechi, dichi kuechi nuu mee-r"

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

13 Te ijan xndeka ñayiu sekuechi
xi'in dichi kuechi nuu Jesús, xa
kajan ndodo-ia nda'a-ia dɨkɨ-s. Ko
se dakua'a-ia n-ka kudeen nuu
ñayiu jan. 14 Na n-xini Jesús nax
ka kida se dakua'a-ia, n-kiti ini-ia.
N-xia'an-ia:
—Juejoon xa na kix na'i sekuechi,
dichi kuechi nuu mee-r, maxku
kudeen ka-n nuu ñayiu de. Chi ná
kuu sekuechi, dichi kuechi ya'a, da
kuu ñayiu kutuu va'a nuu taxnuni
Ianyuux. 15 Xandaa kuu xa ja'an-r.
Io xa ku kuu koio ñayiu ná kuu
sekuechi, dichi kuechi ya'a. Ndeda
ɨɨn ñayiu ma juejoon xa taxnuni
Ianyuux anu-i, nuncas ma kua'a-i
xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux.
16 N-nundee-ia sekuechi xi'in
dichi kuechi jan, te n-xajan ndodo
nda'a-ia dɨkɨ-s, te n-xia'an-ia:
—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a
koio-n ntdaa-n.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ɨɨn se kuika

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Na n-kee Jesús xa jɨ'ɨn-ia, te xino
ɨɨn seyɨɨ vaxi ichi ijan. N-xe juiin
xiti-s nuu Jesús, te n-xijan tnu'u-s:
—Maestru va'a, ¿nax kada-da xa
ni'i-da xa kutuu-da xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ?

18 N-xia'an Jesús:
—¿Nakuenda ja'an-n xa va'a
mee-r? Ni ɨɨn ñayiu ña va'a. Idini
Ianyuux va'a. 19 Va'a xini-n tnu'u
n-ta'u tniu Moisés: “Maxku ka'ni-n
ndɨyɨ. Maxku dandoo-n ñadɨ'ɨ-n
xa kidi-n xi'in ɨnka ñadɨ'ɨ. Maxku
du'u-n. Maxku tekuechi-n ñayiu
tnu'u ña ndaa. Maxku danda'u-n
ñayiu. Koo xañu'u nuu taa-n, nuu
dɨ'ɨ-n.”
20 N-xia'an-s:
—Maestru, ntdaa xa'a kida-da nde
na luchi-da.
21 Nde'a Jesús se ijan, te
n-xemani-ia-s, te n-ja'an-ia:
—Idinga xa io xa kada-n. Jua'an,
te diko-n ntdaa xaxii-n, te juña'a-n
nuu ñayiu kunda'u. Te ni'i-n xa va'a
ka andɨu. Ne'e, te doko-n curuxi,
ná doko ɨɨn seyɨɨ curuxi-s xa
kuitakaa-s, te kunduu-n xi'in mee-r.
22 Ko se ijan, na n-teku-s tnu'u
Jesús, te yo n-kuko'yo ini-s. Tnau
ini-s jua'an-s, chi kue'e xaxii-s io.
23 Nde'a Jesús nuu ntdaa se
dakua'a-ia xtuu ijan, te n-xia'an-ia:
—Naka u'u kua'a se kuika xa xee-s
nuu taxnuni Ianyuux.
24 Te n-ka yu'u se dakua'a-ia xaxe'e
tnu'u-ia. Łnka vuelta n-ja'an-ia:
—Da'ya-r, naka u'u kua'a ñayiu
neva'a kue'e xaxii-i, xa kɨu-i nde
nuu taxnuni Ianyuux. 25 Yo u'u xa
ya'a kɨtɨ nani camello yau yɨkɨ kiku,
ko u'u ka xa kɨu ɨɨn se kuika nde
nuu taxnuni Ianyuux.
26 Loko n-ka yu'u se dakua'a-ia.
N-ka xijan tnu'u tna'a-s:
—Xijan kuu xa, ¿jundu kua'a xa
dakaku-i mee-i, xa ma jɨ'ɨn-i andea?
27 N-nukonde'a Jesús se ijan, te
n-xia'an-ia:
—Meni mee ñayiu, ña kua'a-i xa
dakaku-i mee-i, ko Ianyuux, joon,
kua'a-ia xa dakaku-ia-i. Chi ntdaa
xa kua'a Ianyuux xa kada-ia.
28 N-kixe'e Spedru xa ja'an-s
nuu-ia:
—Mee-da, n-ka dandoo-da ntdaa,
xa kunduu-da xi'in mee-n.
29 N-xia'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Łɨn seyɨɨ,
nux n-dandoo-s ve'e-s a ñani-s
a ku'a-s a dɨ'ɨ-s a taa-s a ñadɨ'ɨ-s
a da'ya-s a xaxii-s, xaxe'e mee-r
xi'in xaxe'e tnu'u Ianyuux, te kue'e
ka natnɨɨ-s. 30 Nde ɨɨn cientu ka
ve'e, ñani-s, ku'a-s, dɨ'ɨ-s, da'ya-s,
xaxii-s natnɨɨ-s, juini ka kida u'u
ña'a ñayiu mee-s. Antecas xa ndixi
mee-r, natnɨɨ-s ntdaa xijan, te na
ndixi-r, kutuu va'a-s xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 31 Kue'e ñayiu
xndodo nuu vitna, ko kɨu ijan
dɨu-i nukuitandijun koio. Te ñayiu
xndijun koio vitna, dɨu-i nujuindodo
nuu koio kɨu ijan.

Vuelta kuu uni n-ja'an Jesús xa io xa kuú-s

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Te ka xika Jesús xi'in se
dakua'a-ia jua'an ichi xe xee
nde ñuu Jerusalén. Ndodo nuu
Jesús, te n-ka yu'u se dakua'a-ia.
Xndijun-s-ia, te n-ka yu'u-s. Łnka
vuelta ndeka dɨɨn-ia n-uxi uu se
dakua'a-ia jua'an, te n-kixe'e-ia
xa ja'an-ia nuu-s nax ya'a-ia.
33 N-xia'an-ia:
—Vitna, jɨn xee-ro Jerusalén, te
diko ɨɨn seyɨɨ Se kuu ñani tna'a
ñayiu, nuu dutu ka taxnuni, xi'in
se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés. Ta'u tniu koio-s xa kuú Se

kuu ñani tna'a ñayiu, te kandeka
ña'a-s jɨ'ɨn nuu ñayiu ña ka kuu
ñayiu Israel. 34 Kada koio ñayiu
ña ka kuu ñayiu Israel xa januu,
te tudɨɨ ña'a koio-i. Chirrión ñɨɨ
janña'a-i, te ka'ni ña'a-i. Ko nuu uni
kɨu, nandoto-s.

Jacobo xi'in Sua, n-xijan-s xamani Jesús

(Mt. 20:20-28)

35 Ijan dada, n-ka kuyatni Jacobo
xi'in Sua nuu Jesús. Da'ya yɨɨ
Zebedeo ka kuu-s. Te n-ka ja'an-s:
—Maestru, ka juini-da xa kada
ña'a-n dava'a nga xa kajan-da nuu-n.
36 N-xia'an-ia:
—¿Nax ka juini-n xa kada-r
xaxe'e-n?
37 N-ka ja'an-s:
—Juejoon-n xa ɨɨn-da nkoo nda'a
kua'a-n, te ɨnka-da nkoo nda'a
datni-n, hora na taxnuni-n.
38 N-xia'an-ia:
—Ña ka kutnuni ini-n nax ka
xijan-n. ¿Kua'a-n xa kue'e vida
ya'a koio mee-n, ná kue'e vida ya'a
mee-r a? Xa kue'e vida ya'a mee-r,
kuu ná kuu xa ko'o-r ɨɨn taxa ñu'u
ɨɨn xa yo nde'e ua. Kuu ná kuu
xa dajuendute ña'a se diko ña'a.
¿Kua'a-n xa kundee ini mee-n, nux
du'a koo a?
39 N-ka xia'an-s:
—Joon, kua'a-da.
N-xia'an Jesús nuu-s:
—Xandaa kuu xa kue'e vida ya'a
koio mee-n, ná kue'e vida ya'a
mee-r. Nani kada ña'a koio-s mee-r,
dani kada ña'a koio-s mee-n. Kuu
ná kuu xa kada koio-s xa ko'o-n ɨɨn
xa ua, te kuu ná kuu xa dajuendute
ña'a koio-s mee-n tuku. 40 Ko ma
ja'an mee-r jundu nkoo nda'a
kua'a-r, te jundu nkoo nda'a datni-r.
Ntdaa xá io tu'a, te mee Taa-r ja'an
jundu nkoo ijan.
41 Na n-ka teku uxi ka-s nax n-ka
xijan Jacobo xi'in Sua nuu Jesús,
te n-ka kixe'e-s xa kiti ini-s nuu-s.
42 N-kana Jesús uxi ka se ijan xa xee
koio-s nuu-ia, te n-xia'an-ia:
—Xini-n nax ka kida se taxnuni nuu
ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Io xa
koo koio ntdaa ñayiu xañu'u nuu-s.
Ka kunuu-s nuu ñayiu. Se kunxa'nu
ka ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, yo
nde'e ka ta'u tniu-s nuu ñayiu. 43 Ko
mee-n, maxku du'a kada koio-n.
Ndeda ɨɨn-n juini xa kunxa'nu ka-n,
io xa junukuechi-n nuu ntdaa-n.
44 Ndeda ɨɨn-n juini xa juindodo
nuu-n nuu ntdaa-n, io xa kadatniu
du'a-n nuu dava ka-n. 45 Nde Se kuu
ñani tna'a ñayiu, ña n-kixee-s xa
junukuechi ñayiu nuu mee-s. Chi
n-kixee-s xa junukuechi mee-s nuu
ñayiu. N-kixee-s xa chiya'u-s kuechi
ñayiu. Kuú mee-s, xa maxku kuú
koio ñayiu xi'in kuechi-i.

N-ndadava'a Jesús se kuaa nani Bartimeo

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Ijan n-kee-ia, te n-xee-ia xi'in
se dakua'a-ia ñuu nani Jericó. Ijan
n-ndee-ia xi'in se dakua'a-ia, te
kue'e xa kue'e ñayiu. Ɨɨn xio ichi
ijan nukoo ɨɨn seyɨɨ nani Bartimeo.
Da'ya yɨɨ Timoteo kuu-s. Se kuaa
kuu-s, te xijan nda'u-s ñayiu ka
ya'a ichi ijan. 47 Na n-teku-s xa
ya'a Jesús, se Nazaret, ichi ijan,
n-kixe'e-s xa kana xee-s. N-ja'an-s:
—¡Jesús, da'ya dana se kunxa'nu
ka David, kundau ini ña'a-n!

48 N-ka kudeen kue'e ñayiu jan
nuu-s, xa maxku kana ka-s, ko ni'i
ka n-kana xee-s:
—¡Da'ya dana se kunxa'nu ka
David, kundau ini ña'a-n!
49 Nujuiin Jesús, n-xia'an-ia:
—Kana-s, na kixi-s.
N-ka kana-s se kuaa. N-ka ja'an-s:
—Koo ka'nu anu-n. Chi kana
ña'a-ia mee-n.
50 N-dajane-s doo-s, te tunga
n-ndojuiin-s, xa xee-s nuu Jesús.
51 N-ja'an Jesús nuu-s:
—¿Nax juini-n xa kada-r xaxe'e-n?
N-xia'an se kuaa:
—Maestru, juini-da xa
nukonde'a-da.
52 N-xia'an Jesús nuu-s:
—Juan nu'u ve'e-n. Xaxe'e xa
jandixa ña'a-n, n-ndva'a-n vitna.
Hora ijan ni n-nukonde'a-s, te
n-xe kuitandijun-s Jesús jua'an ichi.

N-kɨu Jesús ñuu nani Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 Te n-kuyatni Jesús, xi'in se
dakua'a-ia, ñuu Jerusalén.
N-xee-ia xi'in-s ñuu nani Betfagé
xi'in ñuu nani Betania. Ñuu jan
katuu ndi'i xe'e Yuku Yutnu
Olivo. Ijan n-tunda'a Jesús uu se
dakua'a-ia jua'an-s. 2 N-ja'an-ia:
—Jua'an koio ñuu katuu ichi
jɨ'ɨn-ro. Hora na kɨu-n ñuu ijan, te
jini-n ɨɨn burru luchi ndijun ijan. Ni
ɨɨn ñayiu ta kodo ka-tɨ. Ndaxi-n-tɨ,
te kandeka-n-tɨ kixi. 3 Nux xijan
tnu'u ñayiu jan nakuenda ndaxi-n-tɨ,
te ja'an-n xa Xto'o-n ndoñu'u-tɨ te
ma kukuee-ia xa natunda'a-ia-tɨ.
4 Jua'an-s, te n-nani'i-s ɨɨn burru
luchi ndijun yatni ye'e ijan. Nujuiin-tɨ
ichi yata ve'e. N-ka nandaxi-s-tɨ.
5 Dava ñayiu xnii ijan, n-ka xijan
tnu'u-i:
—¿Nakuenda ka ndaxi-n burru de?
¿Nax ka kida-n?
6 N-ka ja'an-s nax n-ta'u tniu Jesús,
te n-ka xejoon-i xa kandeka-s-tɨ jɨ'ɨn.
7 Xndeka-s-tɨ jua'an nuu Jesús. N-ka
xajan-s doo-s yata-tɨ, te n-yodo-ia-tɨ.
8 Te kue'e ñayiu, n-ka xajan-i doo-i
ichi nuu n-xika-ia. Dava-i n-xa'nde
nda'a yutnu kuii, te n-ka xajan-i-tnu
nuu ichi. Du'a n-ka xio-i xañu'u nuu
Jesús.
9 Xee n-ka kana ñayiu xndodo
nuu nuu Jesús. Te dɨuni xee n-kana
ñayiu xndijun Jesús. N-ka ja'an-i:
—¡Hosanna! ¡Na kada Ianyuux xa
kutuu va'a se vaxi ya'a! ¡Xi'in xa
taxnuni Ianyuux vaxi-s! 10 ¡Na kada
Ianyuux xa taxnuni se vaxi ya'a, ná
n-taxnuni taxa'nu tnetnu-ro David!
¡Hosanna! ¡Na kuta'u-ro Ianyuux!
11 N-kɨu Jesús Jerusalén, te
n-kɨu-ia veñu'u. N-xini-ia ntdaa xa
io ijan, te xá vax kunee. Xijan kuu
xa n-kee-ia, jua'an-ia xi'in n-uxi uu
se dakua'a-ia ñuu nani Betania.

N-ja'an u'u Jesús nuu yutnu higo

(Mt. 21:18-19)

12 Kɨu kuu uu n-ndee-ia xi'in se
dakua'a-ia Betania, te n-kojon-ia.
13 N-xini xika-ia ɨɨn yutnu higo. Io nda'a
kuii-tnu. N-kuyatni-ia-tnu, xa ni'i-ia
xavidi-tnu xa kaxi-ia. Na n-xee-ia xe'e
yutnu, ña n-ni'i-ia ni ɨɨn xavidi-tnu.
Meni nda'a-tnu io. Chi ta juun ka
nde'a-tnu. 14 N-ja'an-ia nuu yutnu jan:
—Maxku juun ka ni ɨnka xavidi.
Maxku kaxi ka ni ɨɨn ñayiu xavidi-n
nɨkava nɨkuita.
Te n-ka teku se dakua'a-ia nax
n-ja'an-ia.

N-kine'e Jesús se ka xeen xi'in se ka diko

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Na n-naxee-ia xi'in se dakua'a-ia
Jerusalén, n-kɨu-ia veñu'u ka'nu, te
n-kixe'e-ia xa kine'e-ia se ka xeen
xi'in se ka diko ijan. N-dajane-ia
mexa se ka dama tvini, xi'in silla se
ka diko data. 16 Ña n-xejoon-ia xa ni
ɨnka ñayiu maxku kane'e ndatniu-i
ya'a veñu'u ka'nu. 17 N-kixe'e-ia xa
dakua'a-ia ñayiu ijan. N-xia'an-ia:
—¿Ñadu yodotnuni xa ve'e
Ianyuux kuu ve'e nuu kua'a ntdaa
ñayiu xa kajan ta'u-i nuu-ia u? Ko
mee-n ka kida xa ve'e Ianyuux kuu
ná kuu yau ñadu'u.
18 N-ka tekutnu'u dutu ka
taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés, nax n-ja'an
Jesús, te n-ka nduku-s mudu xa
ka'ni-s-ia. Chi n-ka yu'u-s nuu-ia,
xaxe'e xa n-dakua'a-ia kue'e xa
kue'e ñayiu, te n-ka tna ini-i
tnu'u-ia. 19 Na n-kunee, te n-kee
Jesús, xi'in se dakua'a-ia, ñuu
Jerusalén.

Xá n-yichi yutnu higo

(Mt. 21:20-22)

20 Ne'e datne, n-ka naya'a ntuku-s
nuu nukoo yutnu higo jan, te n-ka
xini-s xa nde yo'o-tnu n-yichi.
21 N-naja'an Spedru tnu'u Jesús, te
n-xia'an-s-ia:
—¡Maestru, jira! N-kida u'u-n
yutnu higo ya, te n-yichi-tnu.
22 N-ja'an Jesús:
—Io xa jandixa koio-n Ianyuux.
23 Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ja'an
ɨɨn ñayiu nuu yuku ya'a, xa na dita
Ianyuux yuku ya te na dakeé-ia
nuu ndute ka'nu, te du'a koo. Io xa
maxku ja'an-i xi'in anu-i, nux du'a
koo a ña'a. Io xa jandixa-i xa koo
ná n-ja'an-i, te du'a koo. 24 Xijan
kuu xa, ja'an-r xa ntdaa xa xijan
ta'u-n, io xa jandixa-n xa xá n-tnɨɨ-n
xa xijan-n, te tnɨɨ-n. 25 Hora xijan
ta'u-n, io xa taxkanu ini-n ndeda
ɨɨn ñayiu n-kida xa u'u nuu mee-n.
Te dada taxkanu ini ña'a Taa-r,
Ianyuux tuu andɨu, ntdaa kuechi
mee-n. 26 Ko nux ma taxkanu ini
mee-n nuu ñayiu, te ma taxkanu ini
Taa-r, Ianyuux tuu andɨu, kuechi
mee-n tuku.

¿Jundu n-taxnuni xa n-kida Jesús ntdaa xa n-kida-ia?

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Ɨnka vuelta n-naxee Jesús xi'in
se dakua'a-ia Jerusalén. Xikonuu-ia
xiti veñu'u ka'nu. Ijan n-ka xee dutu
ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a
tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in
sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.
28 N-ka xijan tnu'u-s-ia:
—¿Jundu n-taxnuni xa kida-n
ntdaa xa kida-n? ¿Jundu xi'in xa
taxnuni kida-n xa'a?
29 N-ja'an Jesús:
—Dani mee-r, kajan tnu'u ña'a-r
ɨɨn tnu'u. Nux na ja'an koio-n, te
ja'an mee-r jundu n-taxnuni xa
du'a kida-r. 30 —N-xijan tnu'u-ia-s—
¿Jundu n-tunda'a Sua Bautista?
¿Ianyuux a ñayiu a? Kachitnuña'a-n.
31 Se ijan n-ka kixe'e xa xijan
tnu'u-s:
—Nux ja'an-ro xa n-tunda'a
Ianyuux Sua, te ja'an se ya'a:
"Xijan kuu xa, ¿nax kuu xa ña n-ka
jandixa-n-sɨ?" 32 Ko nux ja'an-ro xa
n-tunda'a seyɨɨ Sua, te, ¿nax koo?

Chi n-ka yu'u-s nuu kue'e xa kue'e
ñayiu xyuku ijan, chi n-ka jandixa
ntdaa ñayiu xa xandaa kuu xa Sua
n-kuu se xian tnu'u tnu'u Ianyuux
nuu-i. 33 Xijan kuu xa n-ka xia'an-s
nuu Jesús:
—Ña ka xini-r.
N-ja'an Jesús:
—Dani mee-r, ma ja'an-r jundu
n-taxnuni xa kida-r xa'a.

N-ja'an Jesús xa se ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka kida-s xa u'u

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 Te ijan n-kixe'e Jesús
xa ja'an-ia ɨɨn tnu'u, xa
dakua'a-ia ñayiu ijan:
—Ɨɨn seyɨɨ n-dakeé kue'e
yutnu uva. N-kidava'a-s yu'a
yuú. N-chixaku-s yutnu uva.
N-kidava'a-s ɨɨn pozo ka'nu, nuu
ki'ni-s ndudi uva. Te n-kidava'a-s ɨɨn
ve'e yuú, ɨɨn ve'e dujun, xa junuu-s
yutnu uva ijan.
'N-xajan ndee-s ñu'u yutnu uva
nuu uni koon seyɨɨ, xa kadatniu
koio-s nuu ñu'u-s, te mee-s n-kee-s.
Jua'an-s ɨɨn ñuu xika. 2 Na n-xee
yoo xichi uva, n-tunda'a-s ɨɨn se
xinokuechi nuu-s jua'an-s nuu se
ka kidatniu nuu ñu'u-s, xa tnɨɨ-s
uva xa kane'e-s nu'u nuu-s. 3 Ko
se ka kidatniu nuu ñu'u-s, n-ka
tnɨɨ-s se xinokuechi jan. N-ka
janña'a-s, te n-ka nakuijun ña'a-s.
Ni ɨɨn xavidi yutnu uva, ña n-tnɨɨ
xto'o-tnu. 4 Ɨnka vuelta, n-tunda'a
xto'o-tnu ɨnka se xinokuechi nuu-s
nuu se ñunuu yutnu uva-s. N-ka
janña'a-s, te n-ka ta'u-s dɨkɨ-s. Kui'a
n-ka ja'an-s nuu-s. 5 Ɨnka ntuku se
xinokuechi nuu-s, n-tunda'a ntuku-s.
Se ijan, n-ka xa'ni-s. Te kue'e ɨnka-s.
Dava-s n-ka janña'a-s, te dava-s
n-ka xa'ni ña'a-s.
6 'Idinga seyɨɨ n-ndoo xi'in-s.
Da'ya mani-s kuu-s. N-tunda'a-s
da'ya-s, ndijun nga-s jua'an, nuu se
ka kidatniu nuu ñu'u-s. N-ja'an-s:
"Koo koio-s xañu'u nuu da'ya-r." 7 Ko
se ka kidatniu nuu ñu'u-s, n-ka
ja'an nuu tna'a mee-s: "Se ya'a vaxi
xa tnɨɨ-s ntdaa xaxii xto'o-ro. ¡Na
jɨ'ɨn-ro! Ka'ni-ro-s, te ndoo mee-ro
xi'in ntdaa xaxii-s." 8 N-ka tnɨɨ
ña'a-s, te n-ka xa'ni ña'a-s. N-ka
dajane-s ndɨyɨ yata yu'a yuú yutnu
uva.
9 Te n-xijan tnu'u Jesús:
—Xijan kuu xa, ¿nax kada xto'o
ñu'u yutnu uva? Jɨ'ɨn-s, te danaa-s
se ka kidatniu nuu ñu'u-s. Juña'a-s
ñu'u yutnu uva nuu ɨnka ñayiu.
10 '¿Ña n-ka ka'u-n tnu'u Ianyuux
a? Yodotnuni tnu'u Ianyuux:
N-ka kidava'a seyɨɨ ɨɨn ve'e.
Ɨɨn yuú n-ka dajane-s ɨɨn xio.
Ña n-ka kutnuni ini-s xa yuú jan
xá n-kaxí Ianyuux xa kuu yuú
ki'na nuu.
11 Du'a n-kida Ianyuux,
te kuu ná kuu xa nde'a-ro ɨɨn xa
vii ɨɨn xa va'a ka.
12 Te se n-ka teku nax n-ja'an
Jesús, n-ka juini-s xa tnɨɨ-s-ia, ko
n-ka yu'u-s nuu kue'e xa kue'e
ñayiu xyuku ijan. Chi va'a n-ka
kutnuni ini-s xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a
xaxe'e mee-s. N-ka dandoo-s-ia, te
jua'an-s.

¿Vatuka xa chiya'u-ro tvini impuestu?

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Ijan n-ka tunda'a-s dava se
fariseu xi'in se partido Herodes

nuu tuu Jesús, xa kunini-s tnu'u-ia,
xa tekuechi-s-ia. 14 N-ka xee-s nuu
nujuiin-ia, te n-ka ja'an-s:
—Maestru, ka xini-r xa se ndaa
anu kuu-n, ña yu'u-n ni ɨɨn nuu
ñayiu. Idini tnu'u ja'an-n nuu ntdaa
ñayiu. Tnu'u ndaa dakua'a-n ñayiu
ichi Ianyuux. ¿Vatuka xa chiya'u-ro
tvini impuestu xijan se kuu
emperador, se nani César, a ña'a u?
¿Juña'a-ro, a ña'a u?
15 Ko xini Jesús xa ɨɨn xa ja'an-s te
ɨnka xa kida-s. N-ja'an-ia:
—¿Nax kuu xa xitotnuni ña'a-n?
Kane'e ɨɨn tvini ne'e, na kunde'a-r.
16 Xne'e-s ɨɨn tvini n-xee nuu-ia.
N-xia'an-ia:
—¿Jundu nuu ndenee nuu tvini
ya'a? ¿Jundu dɨu yodotnuni nuu
tvini ya'a?
N-ka ja'an-s:
—Se kuu emperador, se nani César.
17 N-ja'an Jesús:
—Najuña'a koio xa kuu xaxii César
nuu César, te najuña'a koio xa kuu
xaxii Ianyuux nuu Ianyuux.
Te n-ka yu'u-s-ia.

Xandaa xa nandoto koio ndɨyɨ

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Te n-ka xee se saduceu nuu
nujuiin Jesús. Ka ja'an mee-s xa ma
nandoto ndɨyɨ. N-ka xijan tnu'u-s-ia:
19 —Maestru, n-chidotnuni Moisés
xa ɨɨn seyɨɨ, nux kuú-s te ndoo
ñadɨ'ɨ-s te ñayo da'ya-s io xi'in-ña,
io xa natnunda'a ñani-s xi'in viuda,
xa koo da'ya-s xi'in-ña xaxe'e ndɨyɨ.
20 Uxa seyɨɨ n-xio. Se ki'na nuu
n-tnunda'a xi'in ñadɨ'ɨ-s. N-xi'í-s,
te ñayo da'ya-s xi'in-ña n-xio.
21 N-natnunda'a ñani-s xi'in-ña,
te n-xi'í-s, te dɨuni ñayo da'ya-s
xi'in-ña n-xio. Dani ñani kuu uni-s.
22 N-uxa-s n-ka tnunda'a xi'in ñadɨ'ɨ
jan, te ni ɨɨn-s ña n-xio da'ya-s
xi'in-ña. Te dada n-xi'í mee-ña tuku.
23 Xijan kuu xa kɨu na nandoto
ndɨyɨ, ¿ndeda-s ñadɨ'ɨ kuu-ña? Chi
n-tnunda'a-ña xi'in n-uxa-s.
24 N-xia'an Jesús:
—Ka danda'u-n mee-n. Ñatu
ka kutnuni ini-n nax ja'an tnu'u
Ianyuux. Dani ñatu ka kutnuni
ini-n nanda kuu xa taxnuni
Ianyuux. 25 Na nandoto koio ñayiu,
ma tnunda'a seyɨɨ ni ñadɨ'ɨ. Nani
xtuu ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux tuu andɨu, dani kutuu koio
ñayiu nandoto. 26 Ko xandaa xakuiti
kuu xa nandoto koio ndɨyɨ. ¿Nuncas
ña n-ka ka'u-n nax n-chidotnuni
Moisés a? N-ja'an Ianyuux nuu
Moisés, nuu nukoo ɨɨn yutnu koko
te ña nda'va-tnu. N-ja'an-ia: "Mee-r
kuu Ianyuux jandixa Abraham,
kuu-r Ianyuux jandixa Isaac, kuu-r
Ianyuux jandixa Jacob." 27 Ianyuux,
ña kuu-ia Ianyuux ndɨyɨ. Chi kuu-ia
Ianyuux ñayiu ndito. Yo kue'e ka
danda'u-n mee-n.

Tnu'u ta'u tniu taxnuni ka

(Mt. 22:34-40)

28 Te nuu Jesús, kuyatni ɨɨn se
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.
N-teku-s xa ka jantna'a tnu'u-s
xi'in-ia, te n-kutnuni ini-s xa va'a
ja'an-ia. N-xijan tnu'u-s-ia:
—¿Ndeda tnu'u ta'u tniu taxnuni
ka?
29 N-ja'an Jesús:
—Tnu'u ta'u tniu taxnuni ka kuu:
"Ñayiu Israel, kunini koio-n. Taa-ro
Ianyuux, idini Ianyuux kuu-ia. 30 Io
xa juemani koio-n Taa-ro Ianyuux.

Xi'in nde yɨkɨ-n, nde tuchi-n, nde
xaxtnuni-n, nde anu-n, juemani
koio-n-ia." Xa'a kuu tnu'u ta'u tniu
taxnuni ka. 31 Te du'a ja'an tnu'u
ta'u tniu kuu uu: "Juemani koio-n
ñayiu, nani xemani-n mee-n." Ña
tuu ɨnka tnu'u ta'u tniu taxnuni ka.
32 N-xia'an se tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés:
—Io va'a ni, Maestru. Ndaa ja'an-n
xa idini Ianyuux kuu-ia te ñayo
ɨnka Ianyuux io. 33 Ndaa ja'an-n,
xa xi'in nde yɨkɨ-ro, nde tuchi-ro,
nde xaxtnuni-ro, nde anu-ro, io xa
juemani-ro-ia, te io xa juemani-ro
ñayiu, nani xemani-ro mee-ro. Va'a
ka xa jandixa-ro tnu'u ya'a dada xa
teñu'u-ro kɨtɨ doko-ro nuu Ianyuux.
Va'a ka xa jandixa-ro tnu'u ya'a
dada ntdaa xa doko-ro nuu-ia.
34 Na n-xini Jesús xa n-kutnuni
ini-s tnu'u-ia te va'a n-ja'an-s, te
n-xia'an-ia:
—Vax kuyatni xa xee kɨu xa kɨu
mee-n nuu taxnuni Ianyuux.
Te n-ka yu'u ñayiu xyuku ijan. Ni
ɨin se ijan ña n-xijan tnu'u ka-ia.

¿Jundu da'ya kuu Cristu?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

35 Ijan n-dakua'a Jesús ñayiu
xyuku veñu'u ka'nu. N-ja'an-ia:
—Se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés, ¿nanda kuu
xa ka ja'an-s xa Cristu, Ia n-tunda'a
Ianyuux, kuu da'ya dana se
kunxa'nu ka nani David? 36 N-kida
Espíritu Ii xa mee David n-ja'an:
N-ja'an Ianyuux nuu Xto'o-da:
"Nkoo ya'a, nda'a kua'a-r,
nde na kada-r xa taxnuni-n nuu
se ka xini u'u ña'a."
37 N-danani David se ijan Xto'o-s.
¿Nanda kuu xa ɨin da'ya dana-s kuu
Xto'o-s?
Te kue'e xa kue'e ñayiu xyuku
ijan. N-ka kuvete-i xa n-ka kuvete-i,
hora n-ka teku-i tnu'u Jesús.

N-ja'an Jesús: "Koo koio-n cuedado nuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés"

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

38 Na n-dakua'a Jesús ñayiu ijan,
n-ja'an-ia:
—Koo koio-n cuedado nuu se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.
Ka tna ini-s xa kuikonuu-s jui'na-s
da'ma nani, da'ma ni'no maestru.
Nuya'u ka juini-s xa ntdaa ñayiu na
ja'an xañu'u nuu-s. 39 Ka tna ini-s xa
ku nukoo-s silla nuu ka xko nukoo
se taxnuni veñu'u kuechi. Te hora
kaxi-s dita ɨin viko, ka tna ini-s xa
ku nukoo-s nuu va'a ka. 40 Ka tnɨɨ
nga-s ve'e ñadɨ'ɨ ka kuu viuda. Te
hora ka xijan ta'u-s, te na'a ka xijan
ta'u-s, xa kani ini koio ñayiu xa yo
va'a xemani-s Ianyuux. Kue'e ka
kada u'u Ianyuux mee-s dada xa
kada-ia ɨnka ñayiu.

Viuda kunda'u

(Lc. 21:1-4)

41 Xiti veñu'u jan nukoo Jesús
yatni nuu katuu xatnu nuu ka
dakeé ñayiu tvini ka doko-i nuu
Ianyuux. Nde'a-ia kue'e ñayiu ka
ya'a ijan. Kue'e se kuika n-ka dakeé
kue'e tvini. 42 Ijan n-xee ɨin viuda
yo kunda'u. Mee-ña n-dakeé uu ni
tvini kuechi ka. Yo ita'u tvini kuu.
43 N-kana Jesús se dakua'a-ia, te
n-xia'an-ia:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Kue'e
ka dakeé viuda ya'a, viuda yo
kunda'u, dada xa n-ka dakeé ntdaa
ñayiu kuika n-ka dakeé kue'e tvini.
44 Mee-i, kue'e tvini xneva'a-i, te
tvini ndoo nga ka dakeé-i. Ko ñadɨ'ɨ
ya'a, ñadɨ'ɨ yo kunda'u, ñatuka nax
neva'a-ña. Ntdaa xa n-xo neva'a-ña
n-dakeé-ña.

N-ja'an Jesús xa ma ndoo ka ni ɨɨn yuú veñu'u Jerusalén

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 Na n-kee Jesús veñu'u
Jerusalén, te n-ja'an ɨɨn se
dakua'a-ia:
—Maestru, ¡kunde'a-n! ¡Naka
na'nu yuú veñu'u ya'a! ¡Naka ka'nu
veñu'u ya'a, te naka vili kaa!
2 N-ja'an Jesús:
—¿Nde'a-n veñu'u ka'nu, veñu'u
vili kaa ya u? Ya'a ma ndoo ka ni
ɨɨn yuú xa kava ndodo tna'a xi'in
ɨnka yuú. Ntdaa jungoio.

Naxa koo antecas xa jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa io

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Ijan dada, nukoo-ia dɨkɨ Yuku
Yutnu Olivo, te nde'a ndaa-ia nde
nuu katuu veñu'u Jerusalén. Na'i ni
n-ka xijan tnu'u Spedru xi'in Jacobo
xi'in Sua xi'in Ndrixi nuu-ia:
4 —Ja'an-n nakɨu koo tnu'u
n-ja'an-n. Ja'an-n na seña koo, xa
jɨn tna'a ná io ná jua'an tnu'u ya'a.
5 Te n-kixe'e Jesús xa juña tnu'u-ia
nuu-s:
—Koo koio cuedado, xa maxku
danda'u ña'a ni ɨɨn ñayiu. 6 Kixee
kue'e se ja'an xa io xa jandixa koio-n
mee-s. Ja'an koio-s xa Cristu kuu-s,
te du'a koo xa danda'u-s kue'e ñayiu.
7 'Teku koio-n xa jantna'a ñayiu,
te tekutnu'u koio-n xa jantna'a ka-i,
ko maxku kɨ ini-n, te maxku yu'u-n.
Io xa du'a ya'a, ko ta xinokava ka
ntdaa xa io. 8 Jantna'a koio ñuu
xi'in ñuu, se kunxa'nu ka xi'in se
kunxa'nu ka. Koo xa kixi ñutnaa
nde'e. Te kixi tnama, xa kojon koio
ñayiu ñuu xi'in ñuu. Du'a kixe'e xa
kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu
ñuñayiu. Kuu ná kuu xa kixe'e
kue'e ñadɨ'ɨ xa u'u kaku da'ya-ña.
9 'Ko mee-n, koo koio-n cuedado.
Kandeka ña'a koio-s jɨ'ɨn nuu
juxtixia, te xiti veñu'u kuechi
janña'a koio-s. Xaxe'e mee-r ku
nujuiin-n nuu se taxnuni xi'in
se kunxa'nu ka. Hora ijan, ja'an
ndaa-n nuu-s xaxe'e-r. 10 Du'a koo,
chi antecas xa xinokava ntdaa xa io,
te io xa juña tnu'u koio se jandixa
ña'a mee-r tnu'u va'a Ianyuux nuu
ntdaa ñayiu ñuñayiu. 11 Na kandeka
ña'a-s jɨ'ɨn nuu juxtixia, maxku kɨ
ini-n na tnu'u ja'an-n. Hora ijan
ni, dava'a nga tnu'u taxi Ianyuux,
te ja'an-n. Ñadu mee-n ja'an, chi
ja'an Espíritu Ii. 12 Kandeka ɨɨn
seyɨɨ ñani-s jɨ'ɨn nuu juxtixia, xa
ka'ni ña'a koio-s. Dɨuni kandeka
ɨɨn seyɨɨ da'ya mee-s jɨ'ɨn, xa ka'ni
ña'a koio-s. Kuxee ini koio ñayiu
nuu taa-i, nuu dɨ'ɨ-i. Kandeka koio
ñayiu taa-i, dɨ'ɨ-i jɨ'ɨn nuu juxtixia,
xa ka'ni ña'a koio-s. 13 Jini u'u ña'a
koio ntdaa ñayiu mee-n, xaxe'e
xa jandixa ña'a-n mee-r. Ko nux
kundee ini-n, xa jandixa ña'a na'i-n
mee-r, nde na xee xa kuú-n, te
dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa ma
kuú-n xi'in kuechi-n.
14 'Kunde'a koio-n ɨɨn xa yo kui'a
kaa, ɨɨn xa ñatu ii, nujuiin xiti

veñu'u Jerusalén. Hora ijan dandoo
Ianyuux veñu'u ñayiu Israel, xa
ma kutuu ka-ia xiti veñu'u ijan.
Se n-xian tnu'u tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu, se nani Daniel, n-xo
kakune'e-s xa du'a koo. Hora na
kunde'a koio-n xa kui'a kaa nujuiin
nuu maxku ku nujuiin, io xa kunu
koio ñayiu xtuu Judea, jɨ'ɨn-i
yuku. (Te ndeda-n ka ka'u tnu'u
yodotnuni ya'a, io xa kutnuni ini-n
tnu'u ya'a.) 15 Te se yodotuu dɨkɨ
ve'e-s, maxku nuu-s xa ndɨu-s ve'e-s,
xa tnɨɨ-s ni ɨɨn. 16 Se kidatniu nuu
ñu'u-s, maxku jɨn nuje'en-s doo-s.
17 ¡Naka nda'u ñadɨ'ɨ ñu'u da'ya
xi'in ñadɨ'ɨ dakadi da'ya kɨu ijan!
18 Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux,
xa maxku juun dau nde'e hora na
junu koio-n. 19 Chi kɨu ijan, kue'e
xa kue'e vida ya'a koio ñayiu. Nde
ki'na nuu, na n-kidava'a Ianyuux
ntdaa xa io, xi'in nde vitna, nuncas
ña n-kuu xa ya'a ñayiu kue'e vida
ná ya'a-i kɨu ijan. Ni ma kada ka
Ianyuux ɨnka vuelta. 20 Nux ña
n-xa'nde Xto'o-ro Ianyuux kɨu ijan
n-kuu, te ma kaku ni ɨɨn ñayiu. Ko
xaxe'e ñayiu mee-ia, ñayiu n-kaxí
dɨɨn-ia, xaxe'e mee-i, xá n-xa'nde-ia
kɨu ijan.

21 'Kɨu ijan, nux ja'an ɨɨn ñayiu:
"Jira, ya'a tuu Cristu", a "Jira, ijan
tuu-ia", te maxku jandixa koio-n xa
ka ja'an-i. 22 Chi kix koio se danda'u
ñayiu, se ja'an xa mee-s kuu Cristu,
se ja'an xa xian tnu'u-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa.
Kada koio-s milagru xa danda'u-s
ñayiu. Nux n-kua'a n-kuu, danda'u-s
nde mee ñayiu n-kaxí dɨɨn Ianyuux,
ko du'a ma kua'a-s xa kada-s.
23 Xijan kuu xa, koo koio-n cuedado.
Xá n-ja'an-r nax koo, antecas xa
xetna'a.

Ndixi Se kuu ñani tna'a ñayiu

(Mt. 24:29-35,42-44; Lc. 21:25-36)

24 'Kɨu ijan, na ya'a xa kue'e xa
kue'e vida ya'a koio ñayiu, ijan
dada ma ndii ka ngandii, ma ndii
ka yoo. 25 Jungoio chudini nde
andɨu, te nɨ'ɨ ntdaa xa io andɨu.
26 Te ijan kunde'a koio ntdaa ñayiu
Se kuu ñani tna'a ñayiu. Ndixi-ia
xiti vikó. Kunde'a koio ntdaa ñayiu
xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia, kunde'a
koio-i xa taxnuni mee-ia nuu ntdaa
ñayiu ñuñayiu. 27 Te ijan tunda'a-ia
ángel, ia ka xinokuechi nuu mee-ia.
N-koon lado ñuñayiu, dataka-ia
ñayiu n-kaxí dɨɨn Ianyuux. Nde
dɨkɨ ñuñayiu xi'in nde xe'e ñuñayiu,
dataka-ia-i.

28 'Io xa dakua'a koio-n nax
dakua'a ña'a yutnu higo. Hora
nandɨdɨ-tnu te xe nane nda'a
yute-tnu, xini-n xa vax nduyatni
dau. 29 Mee-n tuku. Hora jini koio-n
xa ya'a nani n-ja'an-r, io xa kutnuni
ini koio-n xa xá n-xee kɨu xa jɨn
tna'a ntdaa xa'a. Kuu ná kuu xa xá
nujuiin Se kuu ñani tna'a ñayiu ye'e.
30 Xandaa xakuiti ja'an-r xa ma kuú
koio ñayiu ya'a, nde na ya'a ntdaa
xa n-ja'an-r. 31 Vax ndɨ'ɨ andɨu xi'in
ñuñayiu, ko nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ
tnu'u mee-r.

32 'Ko nakɨu, nahora ya'a ntdaa
xa'a, ña xini ni ɨɨn ñayiu. Ni ángel,
ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ña ka
xini-ia nakɨu koo. Ni mee Da'ya Yɨɨ
Ianyuux ña xini. Idini Ianyuux, meni
mee-ia na'a nakɨu ya'a ntdaa xa'a.

33 'Xijan kuu xa, koo koio-n
cuedado. Kunde'a va'a-n, te kajan

ta'u na'i-n. Chi ña xini-n nakɨu
ya'a xa'a. 34Kuu ná kuu xa jua'an
xika ɨɨn seyɨɨ. Antecas xa kee-s
ve'e, n-tetutniu-s se ka xinokuechi
nuu-s. Nuu dɨɨn n-tetutniu-s ɨɨn ɨɨn-s
natniu kada koio-s. Se ndee ye'e,
n-ta'u tniu-s xa va'a na kunde'a-s.
35Xijan kuu xa kunde'a va'a koio
mee-n. Chi ña xini-n nahora ndixi
xto'o ve'e. Xañini, a niu, a hora
kana li'i, a ne'e datne. 36Koo koio-n
cuedado, nada danaa ndixi-ia, te
nani'i ña'a-ia ka kidi-n. 37Nani
ja'an-r nuu mee-n, dani ja'an-r nuu
ntdaa ñayiu. ¡Kundito koio-n!

N-ka juini-s xa ka'ni koio-s Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 Te ijan, juini ka-i uu kɨu xa
koo viko Paxcua xi'in viko
ka xaxi ñayiu tila ña yɨ'ɨ levadura.
Dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a
va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ka
juini-s xa tnɨɨ presu-s Jesús, xa
ka'ni koio-s-ia. Ko ña n-ka juini-s
xa jini koio ñayiu nax kada-s. 2N-ka
ja'an-s:
—Maxku tnɨɨ-ro-s hora kuu viko,
nada da jantna'a-ro ñayiu.

Ɨɨn ñadɨ'ɨ ñuu nani Betania, xodo ndute vili xe'en dɨkɨ Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3Te n-xo tuu Jesús ñuu Betania,
ve'e Simón. Se ijan ka danani
ñayiu se ñɨɨ te'yu. Nukoo Jesús
yumexa ve'e Simón, te n-xetu'a
ña'a ɨɨn ñadɨ'ɨ. Ne'e-ña ɨɨn frascu
luchi, frascu yuú, ñu'u ndute yo
ya'u, ndute vili xe'en nani nardo.
N-ta'u-ña frascu yuú, te n-xodo-ña
ndute yo ya'u dɨkɨ Jesús. Du'a
n-xio-ña xañu'u nuu-ia. 4Te dava se
xnii ijan n-ka kiti ini. N-ka ja'an-s
ɨɨn-s nuu ɨnka-s:
—¿Nax kuu xa n-datɨu-ña xa ya'u
de? 5Nux n-diko-ro ndute ya'a
n-kuu, ni'i-ro uni cientu denario xa
chindee-ro ñayiu kunda'u.
Te yo n-ka kudeen-s nuu ñadɨ'ɨ jan.
6Ko n-ja'an Jesús:
—Maxku kudeen ka-n nuu-ña.
¿Nakuenda datna'a ka-n-ña? Xava'a
n-kida-ña xaxe'e mee-r. 7Ntdaa
kɨu xtuu ñayiu kunda'u xi'in-n.
Dava'a nga kɨu juini-n, kua'a-n xa
kada-n xava'a nuu mee-i. Ko mee-r,
ma kutuu ka-r xi'in-n ntdaa kɨu.
8N-kida-ña xa n-kua'a-ña. Antecas
xa kuú-r, te n-kida tu'a-ña ñɨɨ-r xa
nkonduxi-r. 9Xandaa kuu xa ja'an-r.
Dava'a nga ñuu ñuñayiu juña tnu'u
koio ñayiu tnu'u va'a Ianyuux,
dɨuni ja'an koio-i nax n-kida ñadɨ'ɨ
ya'a tuku. Te naja'an koio ñayiu nax
n-kida-ña.

N-diko Judas Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10Te Judas Iscariote, ɨɨn se kuu
uxi uu tna'a se dakua'a Jesús,
jua'an-s nuu dutu ka taxnuni, juan
diko-s Jesús nuu-s. 11Na n-ka teku
dutu ka taxnuni nax n-ja'an Judas,
n-ka kudɨ ini-s, te n-ka xia'an-s
tnu'u-s xa juña'a-s tvini. Te n-nduku
Judas mudu kada-s xa juña'a-s-ia.

N-xaxdini Jesús xi'in se dakua'a-ia

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23;
Jn. 13:21-30; I Co. 11:23-26)

12Kɨu ki'na nuu viko ka xaxi ñayiu
tila ñatu yɨ'ɨ levadura, hora io xa
ka'ni koio-s tkolelu ka xaxi-s viko
Paxcua, n-ka xijan tnu'u se dakua'a
Jesús nuu-ia:

—¿Ndexu juini-n xa jɨ'ɨn koio-da,
xa kada tu'a-da ndeyu viko Paxcua,
xa kaa-n?
13 N-tunda'a-ia uu se dakua'a-ia, te
n-xia'an-ia:
—Jua'an Jerusalén. Ijan
nanitna'a-n xi'in ɨɨn seyɨɨ ndido yoo
ndute. Kandijun-n-sɨ jɨ'ɨn. 14 Dava'a
nga ve'e ndɨu-s, ja'an-n nuu xto'o
ve'e jan: "Ja'an Maestru: ¿Nde io
cuartu nuu kutuu-r, cuartu nuu
kaxdini-r xi'in se dakua'a-r ndeyu
viko Paxcua?" 15 Mee-s dande'a ña'a
ɨɨn cuartu dujun, cuartu ka'nu, io
tu'a. Ijan kada tu'a-n xa kaxdini-ro.
16 N-ka kee uu se dakua'a-ia, te
n-ka kɨu-s Jerusalén. Ijan n-ka
xini-s xa io tu'a ntdaa, nani
n-ja'an-ia, te n-ka kidava'a-s ndeyu
viko Paxcua.
17 Ijan na n-kunee, n-xee mee
Jesús xi'in uxi uu se dakua'a-ia.
18 Nɨni nukoo-ia xi'in-s, te ka xaxi-s
xi'in-ia, n-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ɨɨn mee-n
diko ña'a mee-r. Ɨɨn se xax ka'nu
xi'in-r vitna.
19 N-ka kixe'e-s xa ka tnau ini-s.
Ɨɨn ɨɨn-s n-ka xijan tnu'u-ia:
—¿Ñadu daña kuu-s a?
20 N-xia'an-ia:
—Ɨɨn se kuu tna'a uxi uu-n, se
dandoyo tila idini ko'o xi'in-r, kuu-s.
21 Chi Se kuu ñani tna'a ñayiu, nani
n-ka chidotnuni-s xa ya'a-s, dani
ya'a-s. ¡Ko naka nda'u se diko Se
kuu ñani tna'a ñayiu! Va'a ka nux
ña n-kaku seyɨɨ jan n-kuu.
22 Hora ka xaxi-s xi'in-ia, n-tnɨɨ-ia
tila te n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia
nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila,
te n-dakee xio-ia nuu-s ntdaa-s.
N-ja'an-ia:
—Kax koio-n. Xa'a kuu yɨkɨ kuñu
mee-r.
23 Te ijan, n-tnɨɨ-ia ɨɨn vasu
ñu'u ndudi uva. N-xia'an-ia xa
n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te
n-xia'an-ia vasu ñu'u ndudi uva,
xa ko'o koio-s ita'u ita'u, ntdaa-s.
24 N-ja'an-ia:
—Xa'a kuu nɨñɨ-r katu xaxe'e
ñayiu. Xaxe'e nɨñɨ mee-r,
ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu,
xa kutuu va'a koio kue'e ñayiu xi'in
mee-ia. 25 Xandaa kuu xa ja'an-r.
Nuncas ma ko'o ka-r ndudi uva
ya'a, nde kɨu ijan, na ko'o xee-r nuu
taxnuni Ianyuux.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ña xini-s-ia

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

26 Na n-ka xita-s ɨɨn alabanza
Ianyuux, n-ka kee-s ve'e ijan.
Jua'an-s Yuku Yutnu Olivo.
27 N-xia'an Jesús:
—Dandoo ña'a koio-n, ntdaa-n,
xakuaa vitna. Chi koo ná n-ka
chidotnuni seyɨɨ xá n-kuu kue'e
kuia: "Ka'ni-r se ñunuu tkachi, te
kute ni'na koio tkachi." 28 Ko na
ya'a xa nandoto-r, te juindodo nuu-r
nuu-n nde Galilea.
29 N-ja'an Spedru nuu-ia:
—Juini ntdaa ñayiu na dandoo
ña'a mee-n, ko mee-da, ña'a.
30 N-xia'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Xakuaa
vitna, antecas xa kana li'i uu vuelta,
te uni vuelta ja'an mee-n xa ña xini
ña'a-n.
31 Ko kue'e ka n-ja'an Spedru:
—Juini na kuú-da xi'in-n, ko
nuncas ma ja'an-da xa ña xini
ña'a-da.

Te du'a n-ka ja'an-s, ntdaa-s.

N-xijan ta'u Jesús nuu nani Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

32 Te n-xee-ia xi'in-s nuu nani
Getsemaní. Ijan n-xia'an-ia nuu-s:
—Nkoo koio mee-n ya'a, nɨni jɨ'ɨn
mee-r xa kajan ta'u-r.
33 Ndeka-ia Spedru xi'in Jacobo
xi'in Sua jua'an, te n-kixe'e-ia
xa yo yu'u-ia te kuko'yo ini-ia.
34 N-xia'an-ia:
—Ka'ni ña'a xa kuko'yo ini.
Ndoo-n ya'a, te kundito koio-n.
35 Jua'an ka-ia ita'u, te n-xe kava
ndeyu-ia nuu ñu'u. N-xijan ta'u-ia
nuu Ianyuux, nux kua'a xa ma
ya'a-ia ntdaa xa koo. 36 N-xijan
ta'u-ia:
—Abba. (Juini kachi: "Taa
mani-da.") Taa-da, kua'a mee-n xa
kada-n ntdaa. Kada-n xa ma ya'a-da
ntdaa xa koo, chi kuu ná kuu xa io
xa ko'o-da ɨɨn xa yo ua. Ko maxku
kada-n xa juini mee-da, kada ña'a-n
xa juini mee-n.
37 Na n-naxee-ia nuu xtuu ndruni
se dakua'a-ia, n-xini-ia xa ka kidi-s.
N-ja'an-ia nuu Spedru:
—Simón, ¿kidi-n a? ¿Ña n-kua'a-n
xa kundito-n xi'in-r idini hora u?
38 Kundito koio, te kajan ta'u koio,
xa maxku kada kui'na xa kada
koio-n kuechi. Io anu-n xa ma
kada-n kuechi, ko ma kundee ini
yɨkɨ kuñu-n.
39 Jua'an-ia ɨnka vuelta, te n-xijan
ta'u-ia, ná n-xijan ta'u-ia vuelta
ki'na nuu. 40 Na n-naxee-ia nuu
xtuu ndruni se dakua'a-ia, vuelta
kuu uu, n-xini-ia xa dani ka kidi-s.
Chi yo n-kuu nuu-s xa kidi. Te
ña n-ka xini-s nax ja'an-s nuu-ia.
41 Na n-naxee-ia vuelta kuu uni,
n-ja'an-ia:
—Kidi na'i koio vitna. Xá n-kuu.
Xá n-xee hora. Xá n-diko-s Se kuu
ñani tna'a ñayiu nuu se ka kida xa
u'u. 42 Ndokoo koio. Na jɨ'ɨn-ro. Vax
kuyatni ña'a se n-diko ña'a.

N-ka tnɨɨ presu-s Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

43 Danaa, nɨni ja'an-ia, te n-xee
Judas, ɨɨn se kuu uxi uu. N-ka xee
kue'e ñayiu xi'in-s. Xne'e-i machiti,
carruti. Dutu ka taxnuni, xi'in se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés,
xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu
Israel, n-ka tunda'a-s-yɨ. 44 N-xia'an
se n-diko Jesús ɨɨn seña nuu ñayiu
jan. N-xia'an-s:
—Se teyu'u-r, se ijan, kuu-s. Tnɨɨ
koio-n-sɨ, te kandeka-n-sɨ jɨ'ɨn.
Duku-n-sɨ.
45 Hora n-xee-s, n-kuyatni-s Jesús,
te n-xia'an-s:
—¡Maestru! ¡Maestru!
Te n-teyu'u-s-ia. 46 Se ijan n-ka tnɨɨ
Jesús, te xndeka ña'a presu-s jua'an.
47 Ko ɨɨn se nujuiin ijan, n-tava-s
machiti-s, te n-xa'nde-s do'o ɨɨn se
xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.
48 Te n-xijan tnu'u Jesús nuu se n-ka
xee:
—¿Kuu-r ñadu'u xa n-ka kixee-n
xne'e-n machiti, carruti, xa
kandeka ña'a presu-n jɨ'ɨn a? 49 Kɨu
xi'in kɨu n-xo tuu-r xi'in-n. N-xo
dakua'a-r ñayiu veñu'u, ko ña n-ka
tnɨɨ ña'a-n. Du'a kuu xa jɨn tna'a xa
ja'an tnu'u Ianyuux.
50 Ijan se dakua'a-ia, ntdaa-s
n-ka dandoo-ia, te n-ka xino-s.
51 Te ɨɨn se kuu solteru ndijun-s

Jesús. Ndixi-s da'ma kidi-s. Te n-ka
tnɨɨ ña'a se ijan. 52 Te n-dandoo-s
da'ma-s, te n-xino-s. Jua'an vichi-s.

N-xo nujuiin Jesús nuu juxtixia

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Te se ijan, xndeka-s Jesús
jua'an nuu dutu taxnuni ka. Ijan
n-ka nataka ntdaa dutu ka taxnuni,
xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu
Israel, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés. 54 Xika ndijun
Spedru Jesús, nde nuke'e dutu
taxnuni ka. Ijan nukoo-s, xi'in se ka
kuu policía ka ndvidi-s yunu'u koko.
55 N-ka nduku dutu ka taxnuni
xi'in ntdaa juxtixia, seyɨɨ tekuechi
koio Jesús, xa ka'ni koio-s-ia. Ko
ña n-ka ni'i-s ni ɨɨn kuechi-ia. 56 Chi
kue'e-s n-ka tekuechi ña'a, ko meni
tnu'u vete n-ka ja'an-s. Ni ɨɨn tnu'u,
ña n-ka ja'an ɨɨn nuu-s. 57 Dava-s
n-ka ndojuiin, te n-ka tekuechi-s-ia.
Ko ña ndaa xa n-ka ja'an-s. N-ka
ja'an-s:
58 —N-ka teku-da xa n-ja'an-s:
"Kanu-r veñu'u ya'a, veñu'u n-ka
kidava'a seyɨɨ, te nuu uni kɨu
ndadava'a mee-r ɨnka xa ña
kidava'a nda'a seyɨɨ."
59 Ko ni xa'a ña n-ka ja'an ɨɨn
nuu-s.
60 N-ndojuiin dutu taxnuni ka
me'ñu-s ntdaa-s, te n-xijan tnu'u-s
Jesús:
—¿Ma ja'an-n ni ɨɨn tnu'u xa ka
tekuechi ña'a se ya'a u?
61 Ña n-ja'an-ia. Ni ɨɨn tnu'u ña
n-ja'an-ia. Łnka vuelta n-xijan tnu'u
dutu taxnuni ka nuu-ia:
—¿Ndo'o kuu Cristu, Da'ya Yɨɨ
Ianyuux Ii a?
62 N-ja'an Jesús:
—Kuu-r. Kunde'a koio-n Se kuu
ñani tna'a ñayiu ku nukoo nda'a
kua'a Ia Taxnuni. Kunde'a koio-n-ia,
hora ndixi-ia xiti vikó andɨu.
63 Te n-ndata dutu taxnuni ka
da'ma-s, xa dande'a-s ñayiu xa
jandixa mee-s xa kui'a n-ja'an Jesús
Ianyuux. N-ja'an-s nuu juxtixia:
—Ña ndoñu'u ka-ro se kajan
tnu'u-ro. 64 Xá n-ka teku mee-n xa
n-ja'an-s xa ɨɨn nuu kuu mee-s xi'in
Ianyuux. ¿Nax ka kachi koio-n?
Te ntdaa-s n-ka ja'an xa io xa
ka'ni-s-ia.
65 Dava-s n-ka kixe'e xa tudɨɨ-s-ia.
Te n-ka duku-s nuu-ia. N-ka jani-s-ia.
Yo u'u n-ka kida-s-ia. Te n-ka ja'an-s:
—¡Jinitnuni jundu janña'a!
Te loko n-ka jani se ka kuu policía
nuu-ia.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Te nukoo Spedru nuke'e ndi'i.
Ijan n-xee ɨɨn dichi xinokuechi
nuu dutu taxnuni ka. 67 N-xini-i
Spedru ndvidi-s yunu'u koko. N-xo
nde'a-i-sɨ. N-ja'an-i nuu-s:
—Mee-n tuku n-xo kunduu xi'in
Jesús, té Nazaret.
68 N-ja'an-s:
—Ña ndaa. Ña xini-r-sɨ. Ña
kutnuni ini-r nax ja'an-n.
Te n-kee-s nuke'e. Hora ijan
ni, n-kana li'i. 69 Łnka vuelta n-xo
nde'a-i-sɨ. Te n-kixe'e-i ja'an-i nuu
se xnii ijan:
—Mee-te kuu ɨɨn tna'a mee-te.
70 Łnka vuelta n-ja'an Spedru xa
ña xini-s Jesús. Na'a ka n-kuu, te se
xnii ijan n-ka ja'an nuu Spedru:

—Xandaa kuu xa tna'a mee-n
kuu-s. Chi se Galilea kuu-n, chi ɨɨn
nuu tnu'u ja'an-n xi'in se Galilea.
71 N-kixe'e Spedru xa chinaa-s:
—¡Ña xini-r se ja'an-n!
72 Hora ijan ni, n-kana li'i vuelta
kuu uu. Te n-naja'an Spedru tnu'u
n-ja'an Jesús nuu-s: "Antecas xa
kana li'i uu vuelta, te uni vuelta
ja'an mee-n xa ña xini ña'a-n." Te
xaxe'e xa n-naja'an-s xa'a, n-kixe'e-s
xa nda'i-s.

N-xo nujuiin Jesús nuu Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 Ne'e datne, n-ka kida
ɨɨn nuu dutu ka taxnuni,
xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu
ñayiu Israel, xi'in se ka tu'a va'a
tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in
ntdaa juxtixia ñayiu Israel. Duku
Jesús xndeka ña'a-s jua'an nuu
gobernador nani Pilato. 2 N-xijan
tnu'u Pilato Jesús:
—¿Ndo'o kuu se kunxa'nu ka nuu
ñayiu Israel a?
N-ja'an Jesús:
—Mee-n ja'an.
3 Te kue'e n-ka tekuechi dutu
ka taxnuni mee-ia. 4 Ɨnka vuelta
n-xijan tnu'u Pilato nuu-ia:
—¿Ma ja'an-n ni ɨɨn tnu'u a?
Teku-n xa kue'e xa kue'e ka
tekuechi ña'a-s.
5 Ko ña n-ja'an Jesús ni ɨɨn tnu'u.
Te ña n-kua'a Pilato xa kutnuni ini-s
xa du'a kuu.

"¡Katakaa-s nuu curuxi!"

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

6 Te viko Paxcua dayaa
gobernador ɨɨn se yɨndi'u vekaa.
Dava'a nga seyɨɨ ka juini ñayiu.
7 Vekaa yɨndi'u ɨɨn se nani Barrabás.
N-ndunde'e-s xi'in se xnetna'a
xi'in-s nuu gobierno, te n-xa'ni-s
ndɨyɨ. 8 N-ka xee kue'e ñayiu nuu
tuu Pilato, te n-ka xijan-i xa kada
Pilato nani kida-s. 9 Te n-ja'an
Pilato:
—¿Ka juini-n xa dayaa-r se
kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a?
10 Chi na'a-s xa dutu ka taxnuni
xndeka Jesús jua'an nuu-s, xaxe'e
xa ka kukuedi ini-s nuu-ia. 11 Ko
n-ka kidajuexa dutu ka taxnuni
nuu ñayiu, xa kajan koio-i xa dayaa
Pilato Barrabás. 12 Ɨnka vuelta
n-xijan tnu'u Pilato ñayiu:
—¿Te nax kada-r se ka danani-n se
kunxa'nu ka ñayiu Israel?
13 Ɨnka vuelta n-ka kana-i:
—¡Katakaa-s nuu curuxi!
14 N-xijan tnu'u Pilato:
—¿Na kuechi n-kida-s?
Ko kue'e ka n-ka kana xee-i:
—¡Katakaa-s nuu curuxi!
15 N-xani ini Pilato xa va'a ka xa
kada-s xa ka juini ñayiu. N-dayaa-s
Barrabás. N-ta'u tniu-s soldado xa
chirrión ñɨɨ jani koio-s Jesús, te
n-xia'an-s-ia nuu-s, xa katakaa ña'a
koio-s.
16 Xndeka soldado Jesús jua'an
nde nuke'e vetniu nani pretorio.
Ijan n-ka kana-s dava ka soldado
xyuku ijan. 17 N-ka dandukutu-s
Jesús da'ma tndee. N-ka kidava'a-s
corona tnuyɨkɨ, te n-ka dakeé-s
dɨkɨ-ia. 18 N-ka kixe'e-s xa kada
kee-s viva-ia. N-ka kida bula ña'a-s:
—¡Viva, se kunxa'nu ka nuu ñayiu
Israel!
19 Vara n-ka jani-s dɨkɨ-ia, te
n-ka tudɨɨ-s-ia. N-ka xe juiin xiti-s
nuu-ia, ná kuu xa koo koio-s

xañu'u nuu-ia. Ko ña ndaa, chi ka
kida bula-s-ia. 20 Na n-ya'a xa loko
n-ka xakundee-s-ia, n-ka tava-s
da'ma tndee, te xi'in da'ma mee-ia
n-ka nadandukutu ña'a-s. Ijan
xndeka-s-ia jua'an, xa katakaa-s-ia
nuu curuxi.

N-ka xatakaa-s Jesús

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 N-ka kidajuexa-s ɨɨn seyɨɨ, xa
kuido-s curuxi Jesús. Nani-s Simón,
se ñuu nani Cirene kuu-s. Taa
Alejandro xi'in Rufo kuu-s. Juan
ndixi-s ichi yuku.
22 Xndeka-s-ia jua'an nde nuu nani
Gólgota. Gólgota juini kachi Nuu
Yɨkɨ Dɨkɨ Ndɨyɨ. 23 N-ka xia'an-s
vinu daka xi'in yuku nani mirra,
xa ko'o-ia. Ko ña n-juini-ia. 24 N-ka
xatakaa-s-ia. Te n-ka tava-sɨ suerte,
xa jini-s nuu ndeda-s ni'i da'ma-ia.
25 Kaa ɨín datne kuu hora n-ka
xatakaa-s-ia. 26 Nuu ɨɨn pedazu
tabla, n-ka chidotnuni-s xa n-ka
tekuechi-s-ia: "Se kunxa'nu ka nuu
ñayiu Israel." N-ka tenee-s letreru
jan dɨkɨ curuxi. 27 Dɨuni n-ka
xatakaa-s uu ñadu'u. Ɨɨn-s nuu curuxi
diñi kua'a-ia, te ɨnka-s nuu curuxi
diñi datni-ia. 28 Du'a n-xetna'a tnu'u
Ianyuux: "Nani n-ka kida-s se ka
kida kuechi, dani n-ka kida-s Jesús."
29 Kui'a n-ka ja'an ñayiu ka ya'a
ichi ijan. Ka dakuiko dɨkɨ-i, xa ka
xakundee-i-ia. Ka xia'an-i:
—¡Aa! ¡Se kanu veñu'u, te
ndadava'a-s nuu uni kɨu! 30 ¡Dakaku
mee-n! ¡Ta nuu nuu curuxi!
31 Dutu ka taxnuni du. Xi'in se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés,
n-ka xakundee-s-ia. N-ka ja'an ɨɨn-s
nuu ɨnka-s:
—N-dakaku-s ɨnka ñayiu, ko ña
kua'a-s xa dakaku-s mee-s. 32 Na
nuu Cristu curuxi. Se kunxa'nu ka
nuu ñayiu Israel, na nuu-s curuxi xa
kunde'a-ro, te jandixa-ro-s.
Dɨuni uu se n-takaa xi'in-ia, kui'a
n-ka ja'an-s-ia tuku.

N-xi'í Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Kaa x-uu xi'in nde kaa uni kaa
xañini, n-kunee ñuñayiu. 34 Te kaa
uni kaa xañini, n-kana xee Jesús:
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?
(Juini kachi: Taa-da Ianyuux,
Taa-da Ianyuux, ¿nakuenda
n-dandoo ña'a-n?)
35 N-ka teku dava se xnii ijan nax
n-ja'an-ia, te n-ka ja'an-s:
—Kunini koio-n, kana-s Elías.
36 Te xino ɨɨn-s, te vinagri
n-dandoyo-s ɨɨn xa ndatachi.
N-tetnɨɨ-s dɨkɨ tnuyoo, te
n-xia'an-s-ia xa ko'o-ia. N-ja'an-s:
—Da na koo na'i-s. Na jini-ro nux
kixi Elías, xa nune'e ña'a-s nuu
curuxi.
37 Ko n-kana xee Jesús, te n-xi'í-ia.
38 Hora ijan ni, n-ndata dava da'ma
ndi'u veñu'u Jerusalén. Nde dɨkɨ
xi'in nde xe'e da'ma, n-ndata.
39 Te yatni curuxi, nujuiin daa ɨɨn
centurión. Se taxnuni nuu soldado
romano kuu-s. N-xo nde'a-s-ia,
hora n-kana xee-ia te n-xi'í-ia, te
n-ja'an-s:
—Xandaa kuu xa se ya'a n-kuu
Da'ya Yɨɨ Ianyuux.
40 Ijan xnde'a xika ñadɨ'ɨ tuku.
Nuu ñadɨ'ɨ jan tna'a María, ñadɨ'ɨ
ñuu nani Magdala, xi'in ɨnka
María kuu dɨ'ɨ Jacobo se luchi
ka xi'in José. Ñá nani Salomé du.

41 Na n-xo tuu Jesús Galilea, n-ka
kunduu ñadɨ'ɨ jan xi'in-ia, te n-ka
chindee-ña-ia. Kue'e ɨnka ñadɨ'ɨ
tuku. N-ka xee-ña xi'in-ia Jerusalén.

N-ka kuxi-s yɨkɨ kuñu ndi Jesús
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Te xañini, na vax kunee, ka
kida tu'a ñayiu xa xee kɨu ndetatu.
43 Te José, se ñuu nani Arimatea,
n-xee-s nuu tuu Pilato. Juxtixia
va'a kuu José. Ndetu-s xa taxnuni
Ianyuux nuu ñayiu. N-xajan-s
anu-s, te jua'an-s nuu Pilato, te
n-xijan-s yɨkɨ kuñu ndi Jesús. 44 Ña
n-kua'a Pilato xa jandixa-s xa yachi
n-xi'í-ia. N-kana-s centurión, te
n-xijan tnu'u-s nahora n-xi'í Jesús.
45 Na n-teku-s tnu'u centurión, te
n-xejoon-s xa kandeka José yɨkɨ
kuñu ndi Jesús jua'an. 46 N-xeen
José da'ma va'a, te n-nune'e-s yɨkɨ
kuñu ndi Jesús nuu curuxi. N-duku
ni'na-s-ia da'ma jan, te n-dakeé
ña'a-s xiti ɨɨn yau kava. Dada
n-dakuiko tutuu-s ɨɨn toto ka'nu,
toto tkute, xa kundi'u yuyau.
47 Te nde'a María Magdalena xi'in
María, dɨ'ɨ José, ndexu n-xajan-s-ia.

N-nandoto Jesús nuu n-kuu-ia ndɨyɨ
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 Na n-ya'a kɨu ndetatu, n-ka
xeen ñadɨ'ɨ yuku xe'en
va'a, xa jɨ'ɨn-ña jɨn dakuchi-ña ñɨɨ
ndi Jesús. María Magdalena xi'in
María, dɨ'ɨ Jacobo, xi'in Salomé.
2 Kɨu ki'na nuu semana, ne'e n-ka
kee-ña xa xee-ña nuu kaa yɨkɨ
kuñu ndi Jesús. Na n-tuu, n-ka
xee-ña yau kava jan. 3 N-xijan tnu'u
tna'a-ña:
—¿Jundu dita toto ndi'u yuyau?
4 Ko hora n-ka xo nde'a-ña, n-ka
xini-ña xa xá n-xiko juiin toto
yuyau. Yo loko ka'nu toto jan, yo
vee. 5 Na n-ka kɨu-ña xiti yau kava,
n-ka xini-ña ɨɨn solteru nukoo ɨɨn
lado nda'a kua'a. Ni'na-s da'ma
kuixi, da'ma kani. Te n-ka yu'u-ña.
6 Ko n-ja'an-s:
—Maxku yu'u ka-n. Nanduku-n
Jesús, se ñuu Nazaret, se n-xitakaa
nuu curuxi. Ko xá n-nandoto-ia, ña
yoo-ia ya'a. Kunde'a koio-n nuu
n-kaa-ia. 7 Juan nu'u-n. Juña tnu'u
koio-n se n-dakua'a-ia xi'in Spedru:
"Ditna ka mee-ia naxee Galilea. Ijan
kunde'a koio-n-ia, nani n-ja'an-ia
nuu-n."
8 Xino-ña n-ka kee-ña yau kava.
Xnɨ'ɨ-ña, te ka yu'u anu-ña. Ña n-ka
ja'an ka-ña ni ɨɨn tnu'u nuu ni ɨɨn
ñayiu, chi n-ka yu'u anu-ña.

N-kixee Jesús nuu María Magdalena
(Jn. 20:11-18)

9 Ne'e datne, kɨu ki'na nuu
semana, n-nandoto Jesús. Ditna
ka n-xee-ia nuu María Magdalena.
Te xá n-kuu kue'e kɨu, n-kine'e-ia
uxa tachi u'u anu-i. 10 Te mee-i
juan juña tnu'u nuu ñayiu n-ka xo
kunduu xi'in-ia. Ñayiu jan, kue'e
n-ka xo tnau ini-i, te n-ka xo nda'i-i.
11 Na n-ka teku-i xa n-nandoto Jesús
te n-xini María Magdalena mee-ia,
ña n-ka jandixa-i xa n-nandoto-ia.

N-kixee Jesús nuu uu se n-dakua'a-ia
(Lc. 24:13-35)

12 Na n-ñini ka, ka xika uu seyɨɨ
ichi jua'an yuku. N-xee Jesús nuu-s,
ko tuku kaa-ia. 13 Juan nu'u-s, te
n-ka xian tnu'u-s nuu dava ka-s, ko
dani ña n-ka jandixa-s mee-s.

“Juan juña tnu'u koio-n tnu'u va'a Ianyuux nitu'u ñuñayiu”

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 N-ñini ka, n-ka nukoo uxi ɨɨn
se n-dakua'a-ia, xa kax koio-s, te
n-xee Jesús nuu-s. N-kudeen-ia
nuu-s, xaxe'e xa ña ka jandixa-s,
te ña juini anu-s xa jandixa-s.
N-kudeen-ia nuu-s, xaxe'e xa ña
n-ka jandixa-s ñayiu n-ka xini-ia xa
n-nandoto-ia. **15** N-ja'an-ia nuu-s:
—Jua'an koio ntdaa ñuu ñuñayiu,
juan juña tnu'u koio tnu'u va'a
Ianyuux nuu ntdaa ñayiu. **16** Dava'a
nga ñayiu jandixa ña'a mee-r, te
juendute-i, te dakaku ña'a Ianyuux
mee-i, xa ma jɨ'ɨn-i andea. Dava'a
nga ñayiu ma jandixa ña'a mee-r,
ma dakaku ña'a Ianyuux mee-i.
17 Nux jandixa ña'a ñayiu mee-r, te
kada-r xa kada koio-i milagru, te
kada-r xa kine'e koio-i tachi u'u anu
ñayiu. Ja'an koio-i tnu'u xee. **18** Nux
tnɨɨ koio-i koo, ko ña tuu nax kada
ña'a-tɨ. Te nux ko'o-i ɨɨn xa kuu
venenu, ma kada dañu ña'a. Kajan
ndodo koio-i nda'a-i ñayiu ku'u, te
ndva'a ñayiu ku'u.

Juan nu'u Jesús nde andɨu

(Lc. 24:50-53)

19 Na n-ya'a xa n-ja'an-ia tnu'u
ya'a, n-nakueka Ianyuux Xto'o-ro
Jesús juan nu'u nde andɨu. Ijan
nukoo-ia vitna, nda'a kua'a
Ianyuux. **20** Te n-ka xe'en se
n-dakua'a-ia nitu'u ñuñayiu. N-ka
xian tnu'u-s tnu'u va'a Ianyuux
nuu ñayiu. Te n-chindee Xto'o-ro
Jesús mee-s. N-kida-ia xa n-ka
kida-s milagru, te du'a n-ka
jandixa kue'e ñayiu tnu'u-s. Amén,
du'a na koo.

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Sluka

Tnu'u yodotnuni ya'a kakune'e na io na jua'an tnu'u Ianyuux

1 1-2 Dito, Ta Teófilo, tnu'u dijan
kakune'e-da ya nakaxtna'a
xi'in xa n-ka chidotnuni se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Ñayiu n-ka xini xi'in nuu-i xa
n-ya'a n-ka najani-i nuu-da xijan, te
n-ka chidotnuni dava-i xa na ka'u
koio-ro xijan. N-ka kixe'e dava ka
ñayiu xa chidotnuni-i ntdanditu'u
xijan, ko ñatu n-ka daxinokava-i.
Kue'e-i n-ka chidotnuni xijan. 3 Dani
daña, vii nene n-nduku tnu'u-da,
te n-xini-da nax n-kuu nax n-xino,
te xini-da xandaa. Xijan kuu xa
xini-da xa io va'a xa chidotnuni-da
xa n-kuu xa n-xino. 4 Kachitnu'u
ña'a-da xa na kuna'a-n xa xandaa
kuu xa n-ka ja'an ñayiu jan nuu-n
tuku.

N-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa koo da'ya Zacarías xi'in Isabel

5 Na n-taxnuni Herodes distrito
Judea, n-xio ɨin dutu nani Zacarías.
Da'ya dana dutu Abías n-xo kuu-s.
Isabel nani ñadɨ'ɨ-s. Da'ya dana
Aarón kuu-ña. 6 Va'a-s nduu-s nuu
Ianyuux. N-ka xo jandixa-s xa n-xo
ta'u tniu-ia. Ña n-ka kuxee ini-s
nuu-ia. Xijan kuu xa ña n-ja'an-ia
xa io kuechi-s nduu-s. 7 Ña n-xio
da'ya Zacarías xi'in Isabel chi ña
n-kua'a xa koo da'ya-ña, te n-ka
yɨɨ-s nduu-s. 8 Ntna'a semana n-xo
nadama tna'a dutu ka xinokuechi
veñu'u Jerusalén xa n-ka xo kida-s
tniu Ianyuux, te n-xee semana
kada Zacarías xi'in dava ka dutu
xnetna'a xi'in-s tniu-ia. 9 N-ka
dadɨkɨ-s suerte-s ná xne'e tnɨɨ-s
vaxi nuu ndeda ɨin-s na kakunuu xa
kɨu-s veñu'u Jerusalén xa jandodo-s
kuu ñu'u duxa nuu altar Ianyuux
kɨu ijan, te n-kakunuu Zacarías.
10 Nɨni kayu duxa ka xijan ta'u
ñayiu xyuku nukeñu'u. Kue'e-i
xyuku. 11 Danaa n-xini-s ɨin ángel,
ia xinokuechi nuu Ianyuux, nujuiin
lado kua'a altar nuu kayu duxa
jan. 12 Nu n-xini-s-ia, yo n-yu'u-s, te
kue'e xa n-xani ini-s. 13 Te n-ja'an
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
nuu-s:
—Maxku yu'u-n, Zacarías, chi
chinuu Ianyuux vaxi xa xko xijan
ta'u-n nuu-ia. Koo da'ya ñadɨ'ɨ-n
vitna. Seyɨɨ kajan-ña. Danani-n-sɨ
Sua. 14 Xaxe'e xa kaku-s yo kudɨ
ini-n nduu-n, te kue'e ñayiu kudɨ
ini tuku. 15 Se ndandɨ'ɨ ku kuu-s nuu

Ianyuux, te ma ko'o-s vinu. Ni ɨɨn
nuu ndɨdí ma ko'o-s, te ju'un ña'a
Espíritu Ianyuux nde kɨu jun tuu-s
xiti dɨ'ɨ-s. 16 Kada-s xa kue'e da'ya
dana Israel dama mudu-i, te jandixa
koio-i Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, Ia
ndeka ña'a. 17 Ki'na ka-s kixi dada
Ia kuu Xto'o-ro. Ju'un ña'a espíritu
n-ñu'u Elías. Nani n-kua'a Elías
xa kada-s, dani kua'a-s xa kada-s.
Kada-s xa juemani se ka kuu taa
da'ya-s. Kada-s xa ñayiu ka kuxee
ini, kixe'e-i xa kani ini-i ná ka xani
ini ñayiu va'a anu. Kada-s xa kada
tu'a ñayiu mee-i xa xe ini-i Ia kuu
Xto'o-ro —kuu ángel, ia xinokuechi
nuu Ianyuux, xia'an-ia.
18 —¿Janda kada-da xa jini-da xa
du'a ya'a?, chi yo n-ka kuxa'nu-da
xi'in ñadɨ'ɨ-da —kuu Zacarías,
xia'an-s.
19 —Ru'u kuu Gabriel, te
xinokuechi-r nuu Ianyuux.
N-tunda'a ña'a-ia xa kachitnu'u
ña'a-r ɨɨn xava'a ya'a, 20 ko xaxe'e xa
ña n-jandixa-n xa n-ja'an-r, ma kuu
ka xa ja'an-n. Nde na kaku da'ya
ñadɨ'ɨ-n, ijan dada naja'an-n. Kɨu
n-xantuu Ianyuux jɨn tna'a xa'a —
kuu-ia, xia'an-ia.
21 Xndetu ñayiu xyuku nukeñu'u
jan Zacarías. Ka yu'u anu-i xa na'a
n-kuu n-kɨu-s xiti veñu'u. 22 Nu
n-ndee-s veñu'u jan, ña n-kuu ka
xa ja'an-s. N-ka kutnuni ini ñayiu
jan xa n-kida Ianyuux xa n-xini-s
ɨɨn xa n-xini-s. Ña n-kuu ka xa
ja'an-s; diko nga seña n-kida-s. 23 Nu
n-xinokava kɨu n-kidatniu-s veñu'u,
te juan nu'u-s ve'e-s.
24 Nu n-ya'a xijan, te n-ni'i da'ya
ñadɨ'ɨ-s, Isabel. O'on yoo ñatu n-kee
Isabel ve'e-ña chi n-xo tuu kutu
n-xo tuu kuu-ña. N-xo xani ini-ña:
25 "N-kida Ianyuux xa koo da'ya-r,
te ma kujanuu ka-r nuu ñayiu."

N-ja'an ɨɨn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu María xa kajan-ña ɨɨn da'ya yɨɨ

26 Nu n-kuu iñu yoo ñu'u
da'ya-ña, te n-tunda'a Ianyuux
Gabriel, ia xinokuechi nuu-ia, ñuu
nani Nazaret, distrito Galilea.
27 N-tunda'a ña'a-ia nuu ɨɨn dichi
ii nani María. Xá n-xia'an María
tnu'u-ña xa tnunda'a-ña xi'in
se nani José, se kuu da'ya dana
David. 28 N-kɨu-ia ve'e-ña, n-ja'an-ia
nuu-ña:
—Va'a nga ta'u kuu-n. Kunduu-n
xi'in Ianyuux. Ta'u kuu-n chi kada
ña'a-ia ɨɨn xava'a —kuu-ia, xia'an-ia.
29 Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia, n-chi
ini María, te n-xani ini-ña nuu
nax kuu xa n-ja'an-ia nuu-ña. 30 Te
xia'an-ia nuu-ña:
—Maxku yu'u-n, María chi ɨɨn xa
va'a kada ña'a Ianyuux. 31 Vitna ni'i
da'ya-n, kajan-n da'ya yɨɨ. Jesús
danani-n-ia. 32 Ia ya'a, ndandɨ'ɨ-ia,
te kuu-ia Da'ya Yɨɨ Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-ro. Juña'a-ia ñuu da'ya dana
Israel nuu n-taxnuni David, se kuu
xixitna-ia, 33 xa taxnuni-ia nɨkava
nɨkuita —kuu-ia.
34 Te n-ja'an-ña nuu-ia:
—¿Janda io xa du'a ya'a?, chi ta
jini ka-da teyɨɨ.
35 Te xia'an ángel nuu-ña:
—Keé ña'a Espíritu Ianyuux, te
ni'i da'ya-n. Da'ya Yɨɨ Ianyuux
kuu-ia. Ii-ia. 36 Juini n-yɨɨ Isabel, ñá
kuu tna'a-n, ko n-kuu iñu yoo ñu'u
da'ya-ña. N-ka xani ini ñayiu xa ma
koo da'ya-ña, ko koo da'ya-ña vitna.

37 Xaxa Ianyuux ntdanditu'u xa ñatu
kua'a ñayiu xa kada-i kida-ia —kuu
ángel, xia'an-ia.
38 —Daña xinokuechi-da nuu
Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro. Na kuu na
n-ja'an-n —kuu-ña, xia'an-ña.
Ijan dada juan nu'u ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux.

N-xe kotoni'ni María Isabel

39 Kɨu ijan ni jua'an-ña yuku
distrito Judea nuu katuu ɨɨn ñuu
luchi. 40 N-xee-ña ijan, te n-xe'en-ña
ve'e Zacarías, te n-ja'an-ña nyuux
nuu Isabel. 41 Nu n-teku Isabel xa
n-ja'an-ña nuu-ña, te n-kanda da'ya
ñu'u xiti-ña chi n-kudɨ ini-s, te
n-keé Espíritu Ianyuux Isabel. 42 Xee
n-ja'an-ña. Xia'an-ña nuu María:
—N-kida ña'a Ianyuux xava'a. Ta'u
kuu-un, te ta'u kuu da'ya kajan-un.
43 Nava vaxi dichi kuu dɨ'ɨ Ia kuu
Xto'o-ro ve'e-r. 44 Nu n-teku-r xa
n-ja'an-un nyuux nuu-r, n-kudɨ
ini da'ya ñu'u xiti-r, te n-kanda-i.
45 Naka ta'u-un chi jandixa-un xa
jɨn tna'a xa n-ja'an Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-ro —kuu Isabel, xia'an-ña.
46 Xia'an María:
Ndadaka'nu-da Ia kuu Xto'o-ro.
47 Te kudɨ ini-da chi dananita'u
ña'a-ia.
48 N-chinuu Ianyuux xa kunda'u
kukee-da.
Na'a ña'a-ia, te na'a-ia xa
xinokuechi-da nuu-ia.
Vitna kixe'e ntdaa ñayiu xa
ja'an-i xa ta'u kuu-da,
49 chi kue'e xava'a n-kida ña'a
Ianyuux.
Ii-ia.
50 Kunda'u ini-ia ñayiu ka yu'u
nuu-ia.
N-kunda'u ini-ia xixitna-ro, te
n-kunda'u ini ña'a-ia roo, te
dani kunda'u ini-ia da'ya
dana-ro.
51 Kue'e xava'a n-kida ña'a-ia.
N-xate ni'no-ia ñayiu xe ini.
Ñayiu ijan ka xani ini xa ña ka
ndoñu'u-i-ia.
52 N-kida-ia xa te ka taxnuni, ña
taxnuni ka-te.
N-kida-ia xa ñayiu ka kunda'u
ka kukee, nduu-i ñayiu
ndandɨ'ɨ.
53 Kue'e xa n-taxi-ia roo, ñayiu
ka kojon ka yichi chi ka
kunda'u-ro, te ma kojon ka-ro.
Ni ɨɨn ña tuu nax n-xia'an-ia
ñayiu kuika;
du'a ntakaa nda'a-i ka nu'u-i.
54 N-chindee ña'a-ia roo, ñayiu
Israel, ñayiu xinokuechi
nuu-ia chi na'a ña'a-ia, te
kunda'u ini ña'a-ia.
55 Na'a-ia nax n-ja'an-ia nuu
xixitna-ro Abram xi'in nuu
da'ya dana-te.
Nɨkava nɨkuita koo xijan,
kuu María, xia'an-i.
56 Naxa uni yoo n-xo tuu María
ve'e Isabel. Ijan dada juan nu'u-ña
ve'e-ña.

N-xee kɨu n-kaku Sua

57 N-xee kɨu kaku da'ya Isabel, te
n-xajan-ña ɨɨn seyɨɨ. 58 Yo n-kudɨ
ini-ña. N-ka teku ñayiu xndaxio
yatni xi'in-ña xi'in ñayiu ka kuu
tna'a-ña xa yo n-kunda'u ini ña'a
Ianyuux, te n-ka kudɨ ini-i tuku.
59 Nu n-kuu una kɨu seluchi jan, te
xndeka ña'a tadɨ'ɨ-s jua'an xa ta'nde
ndodo ñɨɨ nuu ii-s, te n-ka juini
ñayiu xyuku ijan xa danani-i-sɨ

Zacarías ná nani taa-s, 60 ko xia'an
dɨ'ɨ-s nuu ñayiu jan:
—Ña'a, chi Nxua kunani-i.
61 Te ka xia'an ñayiu jan nuu-ña:
—Ko ñayo ñayiu ka kuu tna'a-n
nani du'a.
62 N-ka kida ñayiu jan seña xa kajan
tnu'u-i taa-s janda juini-s xa kunani
seluchi jan. 63 N-xijan taa-s tutu, te
n-chidotnuni-s: "Sua kunani-s." N-ka
yu'u anu ñayiu xyuku ijan. 64 Hora
ni ijan n-kida Ianyuux xa n-naja'an
Zacarías, te n-nakuetu-s nuu-ia.
65 N-ka yu'u ntdaa ñayiu xndaxio
yatni xi'in Zacarías xi'in Isabel. N-ka
xo kakune'e ntdaa ñayiu xndaxio
nitu'u yuku distrito Judea ntdaa xa
n-ya'a. 66 Ntdantu'u ñayiu n-ka teku
xijan n-ka xani ini nax ya'a. Te n-ka
xo xijan tnu'u tna'a-i:
—¿Nax ku kuu seluchi ya'a na
tnuu ini-s u?
Du'a n-ka xo xia'an tna'a-i chi
n-ka chinuu-i xa Ianyuux chindee
chituu ña'a.

N-nakuetu Zacarías nuu Ianyuux

67 N-keé Espíritu Ianyuux Zacarías,
te du'a n-ja'an-s nuu ñayiu:
68 Na ndadaka'nu-ro Ianyuux, Ia
ndeka ña'a roo, ñayiu Israel.
N-kixee-ia xa dakaku ña'a-ia roo,
ñayiu ndeka-ia.
69 N-kida Ianyuux xa kixi Ia
dananita'u ña'a.
Kuu-ia da'ya dana David, se
n-xinokuechi nuu Ianyuux.
70 Jɨn tna'a tnu'u n-ja'an-ia nuu se
ka ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu ka
kuu da'ya-ia.
71 N-kixee-ia xa dakaku ña'a-ia
nuu se ka kida u'u ña'a xi'in
nuu se ka xini u'u ña'a.
72 N-kunda'u ini-ia xixitna-ro.
Na'a-ia xa n-ja'an-ia xa du'a
kada-ia.
Ii tnu'u-ia.
73 N-xia'an-ia tnu'u-ia Abraham,
taa xixitna-ro, xa du'a kada
ña'a-ia mee-ro.
74 N-ja'an-ia xa dakaku ña'a-ia nuu
se ka xini u'u ña'a.
Ma yu'u ka-ro nuu-s vitna, te
ndaa vatuu junukuechi-ro
nuu-ia.
75 Xaxe'e xijan ndaku-ro
xa kada-ro xava'a, te
junukuechi-ro nuu-ia ndɨkɨu
ndɨñuu,
kuu Zacarías, n-ja'an-s.
76 Te n-ja'an-s nuu seluchi jan:
Ndo'o, seluchi, ja'an-n tnu'u
Ianyuux, Ia taxnuni ka nuu
ñayiu.
Ki'na ka-n n-kixee dada Ia kuu
Xto'o-ro xa kada tu'a-n ñayiu
xa na xe ini-i-ia.
77 Juña tnu'u-n ñayiu ka kuu da'ya
Ianyuux nax io xa kada-i xa
nanita'u koio-i, te taxkanu
ini-ia kuechi n-ka kida-i.
78 Xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia,
xijan kuu xa daa kada-ia.
Te nde andɨu tunda'a-ia Ia kuu ná
kuu ngandii xino datne, datne.
79 Kixi Ia kachitnu'u ña'a jundu
kuu Ianyuux.
Kuenda kɨu nuu nee nuu kuu-ro
ka xikonuu-ro,
xa ñatu ka kutnuni ini-ro jundu
kuu-ia,
Te dandumani ña'a-ia xi'in-ia,
kuu Zacarías, xia'an-s nuu seluchi
jan.
80 N-tnuu ini seluchi jan, te idii
vuelta n-xajan-s anu-s xa kada-s

tniu Ianyuux. Jua'an-s nuu ñayo
ñayiu io, te ñatu nga juun dau. N-xo
tuu-s ijan nde kɨu n-xee-s nuu ka
nataka ñayiu Israel xa jini-i jundu
kuu-s.

N-kaku Jesús

2 Tiempu ijan, n-ta'u tniu
Augusto César, se kuu
emperador, xa nkodotnuni dɨu
ntdaa ñayiu xndaxio ntakaa ñuu
nuu n-taxnuni-s xa jini-s nuu
nadaa-i io. Te n-xe kodotnuni
xa n-ta'u tniu-s. 2 Tiempu daa
n-taxnuni se nani Cirenio distrito
Siria. Vuelta ya'a kuu vuelta ki'na
nuu n-ka ka'u-s ñayiu. 3 Xijan kuu
xa n-ka xe'en ntdaa ñayiu ñuteyu
xixitna-i xa nkodotnuni dɨu-i.
4 Xijan kuu xa n-kee José xi'in María
ñuu Nazaret, distrito Galilea xa ka
xe'en-s Belén, distrito Judea. Belén
kuu ñuteyu-s chi da'ya dana David
kuu-s. 5 Jua'an-s nduu-s xi'in María,
ñá tnunda'a xi'in-s xa nkodotnuni-s.
Xa ñu'u da'ya-ña daa. 6 Nɨni xtuu-s
Belén n-xee kɨu kaku da'ya-ña.
7 N-kaku da'ya ki'na nuu-ña. Seyɨɨ
kuu-s. N-duku ni'no ña'a-ña da'ma,
te n-xajan ni'no ña'a-ña ɨɨn nuu
xju'un xa ka xaxi kɨtɨ chi ñatu ni'i
José mesón nuu ndoo koio-s.

N-ka ja'an ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, nuu se xñunuu tkachi

8 Yuku yu'u ñuu Belén xtuu se
xñunuu tkachi-s xakuaa ijan. 9 Nɨni
xtuu-s ijan, danaa n-juun ɨɨn ángel,
ia xinokuechi nuu Ianyuux, te
n-kida Ianyuux xa n-ndii nɨkaduku
nuu xtuu-s, te yo vichi n-ka yu'u-s.
10 N-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux, nuu-s:
—Maxku yu'u koio-n chi ɨɨn
xa va'a kachitnu'u ña'a-r, te yo
kudɨ ini-n xi'in ntdaa ñayiu teku
xa'a. 11 Vitna n-kaku Ia dananita'u
ña'a. Kuu-ia Cristu, te dɨuni kuu-ia
Ianyuux. Kuu-ia Xto'o-ro tuku.
N-kaku-ia ñuteyu David. 12 Duku
ni'no-ia da'ma, te kaa ni'no-ia ɨɨn
nuu xju'un xa ka xaxi kɨtɨ. Na jini
koio-n-ia, te jini-n xa dɨu-ia kuu Ia
kakune'e-r.
13 Danaa kue'e ka ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux, n-ka juun
andɨu. Yo kue'e ka-ia n-kuu. N-ka
nakuetu-ia nuu Ianyuux. N-ka
ja'an-ia:
14 Na ndadaka'nu koio-ro Ianyuux,
Ia tuu andɨu.
Kutuu mani-ia xi'in ñayiu kada
xa juini-ia,
ka kuu-ia.
15 Nɨni juan ndaa koio ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, andɨu, te
n-ka xia'an tna'a se xñunuu tkachi
jan:
—Na jɨ'ɨn-ro Belén. Na jɨn koto-ro
nax n-ya'a. Na jɨn koto-ro xa n-ka
kune'e ia n-tunda'a ña'a Ianyuux —
kuu-s, ka xia'an tna'a-s.
16 Hora ijan jua'an koio-s Belén,
te n-ka nanduku-s Jesús, te n-ka
nani'i-s-ia xi'in dɨ'ɨ-ia xi'in José.
Kaa ni'no-ia ɨɨn nuu xju'un xa ka
xaxi kɨtɨ. 17 Nu n-ka xini-s Ia luchi
jan, te n-ka xiko-s, te n-ka xian
tnu'u-s ñayiu xa n-ka ja'an ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux. 18 Te
n-ka yu'u ñayiu n-ka teku xa n-ka
najani se xñunuu tkachi jan. 19 N-xo
na'a María ntdaa xa n-ya'a, te kue'e
xa n-xo xani ini-ña. 20 N-ka nakuetu
se xñunuu tkachi jan nuu Ianyuux
ichi ka nu'u-s xaxe'e xa n-ka xo

nde'a-s xa n-ya'a xi'in xaxe'e ntdaa
xa n-ka teku-s. Dɨuni n-ka najuen
tnu'u-s-ia. N-ka xini-s xa n-xetna'a
xa n-xian tnu'u ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux.

Xndeka-s Jesús n-xe'en veñu'u Jerusalén

21 Nu n-kuu una kɨu Jesús,
n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-ia, te
n-ka danani ña'a tadɨ'ɨ-ia Jesús na
n-ja'an ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux, xa kunani-ia na ta juntuu
ka-ia xiti dɨ'ɨ-ia. 22 N-ndundoo
María xa n-xajan-ña da'ya chi
n-chidotnuni Moisés xa daa kada
ñadɨ'ɨ Israel. Nu n-xinokava xa
n-ndundoo-ña, xndeka-ña nduu-ña
xi'in José Jesús jua'an veñu'u
Jerusalén xa juña'a-s xi'in-ña nuu
Ianyuux xa kuenda mee-ia kuu-ia.
23 Du'a n-ka kida-s chi yodotnuni
xa n-ta'u tniu Ianyuux xa da'ya
yɨɨ ki'na nuu n-kaku, ñadu kuenda
tadɨ'ɨ-s kuu-s chi kuenda mee-ia
kuu-s. 24 Dɨuni yodotnuni tnu'u
Ianyuux xa ndoñu'u xa doko-s ɨɨn
tayu nleu (ɨɨn kɨt yɨɨ, ɨɨn kɨt dɨ'ɨ) a
uu data kuechi nuu altar-ia.
25 Ñuu Jerusalén io ɨɨn se yo va'a
nani Simeón, tiempo daa. Va'a
xinokuechi-s nuu Ianyuux, te ñu'u
ña'a Espíritu Ianyuux. N-xo ndetu-s
xa kixi se juña'a tnu'u kanu ini
nuu ñayiu Israel. 26 N-ja'an Espíritu
Ianyuux nuu-s xa ki'na ka jini-s
Cristu, Ia tunda'a-ia; ijan dada
kuú-s. 27 Dɨuni n-ja'an Espíritu-ia
nuu-s xa na jɨ'ɨn-s veñu'u. Xndeka
tadɨ'ɨ Jesús-ia jua'an veñu'u daa.
N-ka kɨu-s xa kada koio-s Jesús na
io ley n-chidotnuni Moisés xa kada
ntdaa ñayiu. 28 N-nundee Simeón
Jesús, te n-najuen tnu'u-s Ianyuux.
Dɨuni nakuetu-s nuu-ia. N-ja'an-s:
29 Taa-ro Ianyuux, xa kuu-n Ia
taxnuni nuu ntdanditu'u
ñayiu ñuñayiu,
ndaa vatu na kuu-da.
Nakueka-n anu-da.
Na kuu ná n-ja'an ná n-kachi-n
vitna.
30 Chi n-xini-da xi'in nuu-da Ia
dananita'u ña'a.
31 N-kida-n xa daa kada-ia, te
n-kixee-ia xa kunde'a ña'a
ntdaa ñayiu.
32 Kuenda kɨu ɨɨn xa datnuni
kuu-ia xa kada-ia xa na jini
ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel
jundu kuu Ianyuux.
Kuvete ñayiu Israel chi kuu-ia se
Israel.
Israel kuu nación ndeka-n,
Taa-ro Ianyuux,
kuu Simeón, n-ja'an-s nuu Ianyuux.
33 N-ka yu'u tadɨ'ɨ Jesús nu n-ka
teku-s xa du'a n-ja'an Simeón.
34 N-xijan ta'u Simeón nuu
Ianyuux xa kada-ia xa na kuu José
xi'in dɨ'ɨ Jesús xavii xava'a. Te
xia'an-s nuu-ña:
—Kuna'a-n xa kue'e ñayiu Israel
ma kukanu ini-i-ia, te kada Ianyuux
xa kujanuu-i chi ma ku kuu ka-i
ñayiu ndandɨ'ɨ. Dɨuni kue'e ñayiu
Israel kukanu ini-ia, te nduu-i ñayiu
ndandɨ'ɨ. Dɨu-ia kada xa jini ñayiu
ñuñayiu jundu kuu Ianyuux, te
kui'a ja'an ña'a dava-i. 35 Hora kui'a
na ja'an ña'a ñayiu, jini-ia janda
kuu anu-i, te ndo'o, yo tnau ini-n
kuenda kɨu espada tuu ña'a ñayiu —
kuu Simeón, n-xia'an-s nuu María.
36 Hora ijan nujuiin ɨɨn ñá yo
n-kuxa'nu nani T-ana nukeñu'u

jan. Ñá ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu kuu-ña. Taa-ña n-kuu Fanuel,
se n-kuu da'ya dana Aser. Idii ni
yɨɨ-ña n-xio. Uxa kuia n-xo tuu-ña
xi'in-s, te n-xi'í-s. 37 Koon diko
koon kuia io-ña. Ña n-xo kee-ña
veñu'u Jerusalén xaxe'e xa n-xo
xijan ta'u-ña nuu Ianyuux. N-xo xo
ne'e ii-ña, te n-xo xio ndite-ña. Mee
ni xa xinokuechi-ña nuu Ianyuux.
Nduu, xakuaa n-xo xinokuechi-ña.
38 N-kendita-ña nuu xnii tadɨ'ɨ Jesús.
N-nakuetu-ña nuu Ianyuux. N-xo
kakune'e-ña-ia nuu ñayiu Jerusalén
n-ka xo ndetu se dakaku ña'a.
39 N-ka daxinokava José xi'in
María ntdaa xa n-ta'u tniu Ianyuux
n-chidotnuni Moisés, te n-ka xiko-s.
Ka ndixi-s Nazaret, distrito Galilea.
40 Vax kue'nu Jesús, te n-xia'an
Ianyuux xandendaku. Yo kaxi n-xo
kuu ini-ia, te n-chindee n-chituu
ña'a Ianyuux.

N-xo tuu Jesús veñu'u

41 Ntna'a kuia n-xo xe'en tadɨ'ɨ
Jesús viko Paxcua Jerusalén. 42 Na
io Jesús uxi kuia, jua'an-ia xi'in
tadɨ'ɨ-ia viko Paxcua ná ka kida
ntdaa ñayiu ñuteyu-ia vaxi. 43 Nu
n-xinokava viko jan, te n-ka xiko
tadɨ'ɨ-ia xa ka ndixi-s ñuu-s, te
ña n-ka chinuu-s xa n-ndoo-ia
Jerusalén. 44 N-ka xani ini-s xa
yɨtna'a-ia nuu ñayiu ka ndixi koio
xi'in-s Nazaret. Ɨɨn kɨu n-kuu ka
xika-s juan ndixi koio. Ijan dada
n-ka nanduku-s-ia nuu ñayiu
kuu tna'a-s xi'in nuu ñayiu ka
xini tna'a xi'in-s. 45 Xaxe'e xa
ña n-ka nani'i-s-ia, xijan kuu xa
n-ka nangondita-s; jua'an ntuku-s
Jerusalén, te n-ka nanduku-s-ia
ichi n-ka nangondita-s. 46 Kɨu kuu
uni, dada n-ka nani'i-s-ia veñu'u
Jerusalén. Nukoo-ia xi'in se ka
dakua'a ñayiu xa n-chidotnuni
Moisés. Nini-ia tnu'u-s, te dandichi
ña'a-ia. 47 Diko n-ka yu'u ntdantu'u
se ijan xaxe'e xa va'a kutnuni ini-ia
xi'in xaxe'e tnu'u n-ja'an-ia nuu-s.
48 Nu n-ka xini ña'a tadɨ'ɨ-ia, te n-ka
yu'u-s. N-ja'an dɨ'ɨ-ia:
—Jesús, ¿nakuenda du'a n-kida
ña'a-un? Te ka nanduku ña'a-r xi'in
taa-un. Yo n-ka chi ini-r xaxe'e-un
—kuu-ña, xia'an-ña.
49 Te xia'an-ia nuu-ña nduu-ña
xi'in yɨɨ-ña:
—¿Nakuenda ka nanduku ña'a-n
u? ¿Ñadu xa ka xini-n xa io xa
kutuu-da ve'e Taa-da u? —kuu-ia,
xia'an-ia.
50 Ña n-ka kutnuni ini tadɨdɨ-ia
nakuenda xa daa n-ja'an-ia.
51 N-xiko-ia xi'in-s, te n-ka naxee-s
xi'in-ia Nazaret.
N-xo jandixa-ia xa n-ka xo ta'u
tniu tadɨ'ɨ-ia nuu-ia. N-xo na'a
dɨ'ɨ-ia ntdaa xa n-kuu. 52 Vax
kue'nu-ia, te va'a xani ini-ia.
N-chindee n-chituu ña'a Ianyuux, te
n-ka tna ini ña'a ñayiu.

N-dakua'a Sua Bautista ñayiu nuu ñayo io

3 Tiempu ijan n-kuu uxi koon
kuia taxnuni Tiberio César.
Daa n-taxnuni Poncio Pilato distrito
Judea, te n-taxnuni Herodes distrito
Galilea, te n-taxnuni ñani Herodes,
se nani Slipe distrito Iturea xi'in
nuu nani Traconite, te Lisanias
n-taxnuni distrito Abilinia. 2 Dutu
taxnuni ka n-ka kuu Anás xi'in
Caifás. Tiempu daa n-ja'an Ianyuux

nuu Sua, se kuu da'ya yɨɨ Zacarías.
N-xo tuu-s nuu ñatu nga juun dau,
te ñayo io. 3 N-xe'en-s ntdaa ñuu
kuechi xndatuu yu'u ndute xika
De'va Jordán xa n-xo ja'an-s nuu
ñayiu ijan xa na natu ini-i xa n-ka
kida-i kuechi te na juendute-i xa
na taxkanu ini Ianyuux xa n-ka
kida-i. 4 N-ja'an-s nuu ñayiu ná
n-chidotnuni Isaías, se n-xo ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Du'a
n-ja'an Isaías:

Xee kana ɨɨn se kutuu nuu ñatu
nga juun dau, te ñayo io:
"Kada tu'a-n mee-n ɨɨn ɨɨn-n na
kua'a na xe ini-n Ianyuux, Ia
kuu Xto'o-ro.
Kuenda kɨu ichi ka kuu-n.
Ndadandaa-n ichi jan.
5 Nadachitu-n de'va, ndada
ndaa-n yuku xi'in tnduu.
Ndine'e ndaa-n ichi.
Ndada ndaa-n nuu kui'a kaa.
6 Te jini ntdaa ñayiu Ia dananita'u
ña'a",

kuu-s, xia'an-s.
7 Kue'e ñayiu n-ka xo xe'en nuu
Sua xa dajuendute ña'a-s. N-xo
ja'an-s nuu-i:
—Da'ya Kui'na ka kuu-n. ¿Jundu
n-kachitnu'u ña'a xa kaku koio-n
nuu Ianyuux? ¿Ka kachi ini-n xa
ma kiti ini-ia nuu-n na kixi-ia u?
¿Jundu n-kachitnu'u ña'a xa ma
ndadandaa-ia kuechi-n? 8 Nux
xandaa xakuiti n-ka natu ini-n
xa n-ka kida-n kuechi, kada koio
xava'a. Maxku ku ja'an koio-n:
"Ndandɨ'ɨ-ro nuu Ianyuux chi da'ya
dana Abraham ka kuu-ro", chi
ru'u ja'an xa kua'a Ianyuux xa
kada-ia xa yuú ya'a nduu da'ya
dana Abraham. 9 Ka kuu-n kuenda
kɨu yutnu ta'nde xa xá katuu kaa
xe'e-tnu. Ntdaa yutnu ñatu juun
xavidi va'a, ta'nde-tnu, te keé-tnu
nuu nu'u koko.
10 Te n-ka xo xijan tnu'u ñayiu
Sua:
—Nux du'a ya'a, ¿nax io xa kada
koio-da?
11 Te n-xo xia'an Sua nuu-i:
—Nux xneva'a-n uu du'nu, juña'a
koio ɨɨn ñayiu ñatu du'nu io. Dani
nux xneva'a kue'e-n xa kaxi-n,
juña'a koio ñayiu ña tuu nax kaxi io.
12 Se ka xijan tvini nandajan
gobierno, n-ka xee-s xa dajuendute
ña'a Sua, te n-ka ja'an-s nuu-s:
—Maestru, ¿nax io xa kada
koio-da?
13 Te xia'an Sua nuu-s:
—Maxku kajan-n kue'e tvini nuu
ñayiu; kajan koio-n nani ta'u tniu se
ka taxnuni.
14 Dɨuni n-ka xee soldado nuu-s.
N-ka ja'an-s:
—¿Nax io xa kada koio-da?
Te xia'an-s:
—Maxku tnɨɨ koio-n ñayiu xa
taxjuexa-i tvini. Maxku tekuechi-n
ñayiu kuechi neñuu xa ni'i koio-n
tvini. Kajan koio tvini ñayiu nani
ta'u tniu gobierno, te ndoo koio-n
xi'in tvini kuu ya'u-n; maxku
kukajan ini koio ka-n tvini.
15 N-xo ñu ini ñayiu jan xa kixi se
n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa kixi-s,
te ñayo-i n-xini nuu ndaa xa Sua
kuu Cristu a ña'a. 16 Xijan kuu xa
du'a xia'an Sua nuu-i:
—Ru'u, dajuendute ña'a, te Ia kixi
kada xa keé ña'a Espíritu Ianyuux,
te ndadandaa-ia kuechi-n. Taxnuni
ka-ia dada ru'u. Ñatu natau xa
junukuechi-r nuu-ia, ni xa nandaxi-r

correa ndixa-ia chi se dakuu nga
kuu-r. 17 Kuenda kɨu ɨɨn se ne'e
pala-s xa dandechi-s trɨu-s kuu-ia.
Kuenda kɨu trɨu jan kuu ñayiu. Se
ijan nataxtna'a-s trɨu-s, te chi'i-s ɨɨn
ve'e, te teñu'u-s paja nuu nu'u koko
nɨkava nɨkuita —kuu Sua, xia'an-s.
18 Yo kue'e ka xa n-dakua'a Sua
ñayiu na n-ja'an-s tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Ɨɨn xandaa kuu xa n-xo
ja'an-s. 19 Dɨuni n-ja'an do'o-s se
taxnuni nani Herodes chi n-xeka-s
ñadɨ'ɨ ñani-s. Herodías nani-ña.
Dɨuni n-kanandee-s-sɨ chi kue'e
ka kuechi n-kida-s. 20 N-xe xee ka
kuechi Herodes jan chi n-chindi'u-s
Sua vekaa.

N-xendute Jesús

21 Na ta chindi'u ka Herodes Sua,
n-dajuendute Sua ñayiu. Dɨuni
n-dajuendute-s Jesús. Nɨni xijan
ta'u-ia nuu Ianyuux n-najaan andɨu,
22 te n-juun Espíritu Ianyuux dɨkɨ-ia.
Data n-nduu-ia. Nde andɨu n-ja'an
Ianyuux nuu Jesús:
—Da'ya Yɨɨ Mani-r kuu ña'a.
Vichi tna ini-r xa kida-n —kuu-ia,
xia'an-ia.

Xixitna Jesús

23 N-kixe'e Jesús xa kada-ia tniu
Ianyuux. Io-ia naxa oko uxi kuia
daa. N-xo xani ini ñayiu xa kuu-ia
da'ya yɨɨ José. José n-kuu da'ya
Elí. 24 Elí n-kuu da'ya Matat. Matat
n-kuu da'ya Leví. Leví n-kuu da'ya
Melqui. Melqui n-kuu da'ya Jana.
Jana n-kuu da'ya José. 25 José
n-kuu da'ya Matatías. Matatías
n-kuu da'ya Amós. Amós n-kuu
da'ya Nahúm. Nahúm n-kuu
da'ya Esli. Esli n-kuu da'ya Nagai.
26 Nagai n-kuu da'ya Maat. Maat
n-kuu da'ya Matatías. Matatías
n-kuu da'ya Semei. Semei n-kuu
da'ya José. José n-kuu da'ya Judá.
27 Judá n-kuu da'ya Joana. Joana
n-kuu da'ya Resa. Resa n-kuu
da'ya Zorobabel. Zorobabel n-kuu
da'ya Salatiel. Salatiel n-kuu da'ya
Neri. 28 Neri n-kuu da'ya Melqui.
Melqui n-kuu da'ya Adi. Adi n-kuu
da'ya Cosam. Cosam n-kuu da'ya
Elmodam. Elmodam n-kuu da'ya
Er. 29 Er n-kuu da'ya Josué. Josué
n-kuu da'ya Eliezer. Eliezer n-kuu
da'ya Jorim. Jorim n-kuu da'ya
Matat. 30 Matat n-kuu da'ya Leví.
Leví n-kuu da'ya Simeón. Simeón
n-kuu da'ya Judá. Judá n-kuu da'ya
José. José n-kuu da'ya Jonán. Jonán
n-kuu da'ya Eliaquim. 31 Eliaquim
n-kuu da'ya Melea. Melea n-kuu
da'ya Mainán. Mainán n-kuu da'ya
Matata. Matata n-kuu da'ya Natán.
32 Natán n-kuu da'ya David. David
n-kuu da'ya Isaí. Isaí n-kuu da'ya
Obed. Obed n-kuu da'ya Booz.
Booz n-kuu da'ya Salmón. Salmón
n-kuu da'ya Naasón. 33 Naasón
n-kuu da'ya Aminadab. Aminadab
n-kuu da'ya Aram. Aram n-kuu
da'ya Esrom. Esrom n-kuu da'ya
Fares. Fares n-kuu da'ya Judá.
34 Judá n-kuu da'ya Jacob. Jacob
n-kuu da'ya Isaac. Isaac n-kuu
da'ya Abraham. Abraham n-kuu
da'ya Taré. Taré n-kuu da'ya Nacor.
35 Nacor n-kuu da'ya Serug. Serug
n-kuu da'ya Ragau. Ragau n-kuu
da'ya Peleg. Peleg n-kuu da'ya
Heber. Heber n-kuu da'ya Sala.
36 Sala n-kuu da'ya Cainán. Cainán
n-kuu da'ya Arfaxad. Arfaxad n-kuu
da'ya Sem. Sem n-kuu da'ya Noé.

Noé n-kuu da'ya Lamec. 37 Lamec
n-kuu da'ya Matusalén. Matusalén
n-kuu da'ya Enoc. Enoc n-kuu
da'ya Jared. Jared n-kuu da'ya
Mahalaleel. Mahalaleel n-kuu da'ya
Cainán. 38 Cainán n-kuu da'ya Enós.
Enós n-kuu da'ya Set. Set n-kuu
da'ya Adán. Adán n-kuu da'ya
Ianyuux chi n-kidava'a-ia-s.

N-juini Kui'na xa daja'an-i Jesús xa kada-ia kuechi

4 N-keé Espíritu Ianyuux Jesús
nuu n-nane-ia nuu ndute xika
De'va Jordán, te n-ja'an Espíritu
Ianyuux nuu-ia xa na jɨ'ɨn-ia nuu
ñatu nga juun dau, te ñayo io. 2 Ijan
n-xo tuu-ia uu diko kɨu. Ntdaa kɨu
ijan n-kuu Kui'na xa daja'an ña'a-i
xa kada-ia kuechi. Ni ɨin xa ña tuu
nax n-xaxi-ia uu diko kɨu ijan. Ijan
dada yo n-kojon-ia. 3 N-ja'an Kui'na
nuu-ia:
—Nux ndaa xa Da'ya Yɨi Ianyuux
kuu-n juña'a yuú ya'a na nduu-i tila.
4 Te n-ja'an Jesús nuu-i:
—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa:
"Ñadu diko ni xa kaxi koio ñayiu
kundito-i."
5 Ijan te ndeka ña'a Kui'na
jua'an ɨin nuu dujun, te nuni'no ni
n-dande'a ña'a-i ntdaa ñuu ñuñayiu
nuu ka taxnuni se ka taxnuni. 6 Te
xia'an-i nuu-ia:
—Ntdanditu'u xa'a taxi-r, te
tetutniu ña'a-r xa taxnuni-n
ntdanditu'u ñuñayiu ya'a.
Ndadaka'nu ña'a ñayiu ya mee-n
chi mee-r n-taxi Ianyuux ntdaa
xa'a, te ñayiu kuu ini mee-r
juña'a-r. 7 Nux njuiin xiti-n nuu-r
te nakuetu-n nuu-r, te xaxii-n kuu
ntdanditu'u xa'a.
8 Xia'an Jesús nuu-i:
—Yodotnuni tnu'u Ianyuux xa:
"Nuu Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro,
njuiin xiti koio, te nakuetu koio.
Nuu mee ni-ia junukuechi koio."
9 Dɨuni ndeka ña'a Kui'na jua'an
xa jandodo ña'a-i nuu dujun ka dɨkɨ
veñu'u Jerusalén. Te xia'an-i nuu-ia:
—Nux ndaa xa Da'ya Yɨi Ianyuux
kuu-n, jungava nde nuu ñu'u jan
10 chi yodotnuni tnu'u Ianyuux xa:
"Ta'u tniu Ianyuux nuu ángel, ia ka
xinokuechi nuu-ia, xa junuu ña'a-ia."
11 Dɨuni yodotnuni tnu'u-ia: "Junuu
ña'a koio-ia xa na ña'a tnukue'e
xe'e-n nuu yuú" —kuu Kui'na,
n-xia'an-i.
12 Te xia'an Jesús nuu-i:
—Dɨuni yodotnuni tnu'u-ia:
"Maxku kototnuni-n Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-ro."

N-kixe'e Jesús xa kada-ia tniu-ia

13 Nu n-ya'a xa n-xitotnuni Kui'na
Jesús, te n-dandoo ña'a-i, te ña
n-naxee ka-i nde kɨu n-ngondita-i
ɨnka vuelta.
14 Ñu'u Espíritu Ianyuux Jesús,
te n-kua'a-ia xa kada-ia tniu-ia.
N-xiko-ia juan ndixi distrito Galilea.
Yo n-ka xo najani ñayiu Galilea xa
n-kida-ia. 15 N-xo dakua'a-ia ñayiu
Israel xiti veñu'u kuechi-i, te n-ka
xo najuen tnu'u-i-ia.

N-ka dangondita ñayiu Nazaret Jesús

16 N-xiko-ia, n-naxee-ia Nazaret,
ñuteyu-ia. Nani n-xo xe'en-ia
veñu'u kuechi ntna'a sabado nuu
n-xo tuu-ia, dani n-xo xe'en-ia
veñu'u luchi ñuu-ia. N-xee ntuku
kɨu sabado, te jua'an-ia veñu'u
luchi jan, te n-nukoo-ia. Ijan dada

n-ndojuiin-ia xa ka'u ndodo-ia
tnu'u Ianyuux yodotnuni nuu ñayiu
xyuku ijan, 17 te n-xia'an se xko
kida veñu'u tutu tuni'no n-kidava'a
Isaías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. N-nandɨka-ia tutu jan, te
nu n-nani'i-ia tnu'u ka'u-ia, n-ka'u
ndodo-ia nuu ñayiu xyuku ijan:
18 N-tetutniu ña'a Espíritu Ianyuux
xa ja'an-r tnu'u-ia nuu ñayiu
ka kunda'u.
ɨɨn xava'a kuu xa ja'an-r nuu-i.
Ñu'u ña'a Espíritu-ia.
N-tunda'a ña'a-ia xa ja'an-r
nuu ñayiu xyɨndi'u nax kada
koio-i xa yaa-i.
N-tunda'a ña'a-ia xa ndadava'a-r
ñayiu kuaa na kua'a na
nukonde'a-i.
N-tunda'a ña'a-ia xa kada-r xa
yaa ñayiu nuu ñayiu kida u'u
ña'a.
19 N-tunda'a ña'a-ia xa ja'an-r xa
n-xee kɨu n-xantuu Ianyuux
xa kada-ia ɨɨn xa kada-ia.
20 Ijan dada n-natuni'no-ia
tutu jan, te n-najuña'a-ia se xko
kida veñu'u, te n-nukoo-ia. N-ka
nukonde'a ña'a ntdanditu'u ñayiu
xyuku veñu'u luchi jan. 21 Te
n-kixe'e-ia xa ja'an-ia:
—Vitna kuu xa n-xetna'a tnu'u
Ianyuux yodotnuni, te n-ka xo
nini-n —kuu-ia, xia'an-ia.
22 N-ka kutnuni ini ñayiu n-ka
teku tnu'u n-ja'an-ia xa tnu'u vii
tnu'u va'a n-ja'an-ia. Dɨuni n-ka
kutnuni ini-i xa ɨɨn xava'a kuu.
N-ka xia'an tna'a-i:
—¿Ñadu se ya'a kuu da'ya yɨɨ José
a?
23 Te xia'an Jesús nuu ñayiu jan:
—Vaa kachi koio-n nuu-r: "Na
ja'an-r tnu'u ya'a: Nani dakua'a-n
ɨnka ñayiu, dani dakua'a-n ñayiu
ya'a." Te vaa dɨuni kachi-n nuu-r:
"Nani n-kida-n ñuu Capernaum,
dani ndoñu'u xa kada-n ñuteyu-n
chi n-ka teku-r xa n-kida-n ijan."
24 Xandaa xakuiti xa se ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, ñayo ñayiu
ñuteyu-s xe ini ña'a. 25 Na n-xo tuu
Elías nación Israel ya, daa n-ndii
uni yodo kuia, te n-kixi tnama
nde'e nitu'u nación ya. Kue'e
ñadɨ'ɨ n-ka xi'í yɨɨ n-xio daa. 26 Ña
n-tunda'a Ianyuux Elías nuu ɨɨn ñá
ya'a chi n-tunda'a-ia Elías nuu ɨɨn
ñadɨ'ɨ n-xi'í yɨɨ ñuu nani Sarepta,
distrito Sidón. 27 Dɨuni n-xio kue'e
ñayiu tna'a kue'e te'yu ñɨɨ nación
Israel ya na n-xo tuu Eliseo, se
n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Ñayo-i n-ndva'a. Mee ni Naamán, se
nación Siria n-ndva'a.
28 Yo n-ka kiti ini ñayiu xyuku
veñu'u luchi jan xa n-ka teku-i
tnu'u ijan, 29 te n-ka ndojuiin-i, te
n-ka kine'e ña'a-i yu'u ñuu jan.
Xndeka ña'a-i jua'an ɨɨn dɨkɨ yuku
nuu katuu ñuu-i xa dajungava
ña'a koio-i, 30 ko n-ya'a-ia me'ñu-i
ntdaa-i, te n-kee-ia.

N-kine'e Jesús xaloko ñu'u anu ɨɨn seyɨɨ

31 Juan nu'u-ia Capernaum.
Capernaum kuu ɨnka ñuu katuu
distrito Galilea. Ntna'a sabado
n-dakua'a-ia ñayiu veñu'u luchi ñuu
ijan. 32 N-ka yu'u ñayiu n-ka teku xa
n-ja'an-ia jan, te n-kunuu tnu'u-ia
chi n-ka kutnuni ini-i xa n-tunda'a
ña'a Ianyuux.

33 Veñu'u luchi jan tuu ɨɨn se
ñu'u ña'a xaloko, te xee n-kana-s.
Xia'an-s nuu Jesús:
34 —Dito, ¿nax juun ña'a-n?
¿Vaxi-n xa danaa ña'a-n a? Xini-da
jundu kuu-n. Da'ya Yɨɨ Ianyuux
kuu-n.
35 Te n-kudeen Jesús nuu xaloko
ñu'u anu se ijan. Xia'an-ia:
—Kadɨ yu'u-n. Ta kee anu-s —
kuu-ia, xia'an-ia nuu-i.
Te n-dajane xaloko jan se ijan
me'ñu ñayiu xyuku ijan. N-ndua-s,
ko ña tuu nax n-kuu-s, te n-kee
xaloko jan anu-s. 36 Te yo nde'e n-ka
yu'u ntdaa ñayiu xyuku jan. Xia'an
tna'a-i:
—Ñayo n-xani ini xa du'a kada ɨɨn
se ya'a xa ta'u tniu-s nuu xaloko, te
kee-i.
37 Te n-ka teku ntdaa ñayiu io
nɨkaduku Capernaum xa'a.

N-ndadava'a Jesús dididо Simón

38 N-kee-ia veñu'u luchi jan, te
jua'an-ia ve'e Simón. Tna'a dididо
Simón ka'ni nde'e, te n-ka ja'an
ñayiu xyuku ijan nuu-ia xa na
ndadava'a ña'a-ia. 39 N-xe juiin
ndeyu-ia nuu kaa-ña, te n-kudeen-ia
nuu ka'ni nde'e ñu'u ña'a, te
n-ndiko ña'a ka'ni. Hora ijan ni
n-ndokoo-ña, te n-xia'an-ña xa
n-xaxi ñayiu xyuku ijan.

N-ndadava'a Jesús kue'e ñayiu

40 Nɨni juan keé ngandii, xndeka
ñayiu ñuu ijan ñayiu ka tna'a
nudɨɨn kue'e n-ka xee nuu-ia.
N-xajan ndodo-ia nda'a-ia-i, te
n-ndadava'a-ia-i ntdaa-i. 41 Dɨuni
n-ka kee ña'a kue'e xaloko. Xee ka
kana-i. Ka xia'an-i nuu-ia:
—Mee-n kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux.
Te n-kudeen-ia nuu-i. Xaxe'e xa
na'a mee-ia xa xna'a xaloko jan xa
mee-ia kuu Cristu, n-ta'u tniu-ia xa
maxku ja'an koio-i xijan.

N-dakua'a Jesús tnu'u Ianyuux ñayiu distrito Galilea

42 N-tuu kɨu kuu uu, te n-kee-ia.
Jua'an-ia ɨɨn nuu ñatu nga juun
dau, te ñayo io. N-ka nanduku ña'a
ñayiu, te n-ka nani'i ña'a-i. N-ka
juini-i xa na ndoo ka-ia ijan, te
maxku ndee ni-ia. 43 N-ja'an-ia
nuu-i:
—Io xa jɨ'ɨn-r ɨnka ntuku ñuu xa
ja'an-r nuu ñayiu ijan nax io xa
kada-i xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu ka
jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.
Xaxe'e xa'a n-tunda'a ña'a-ia xa
vaxi-r —kuu-ia, xia'an-ia.
44 Daa ni n-dakua'a na'i ka-ia
ñayiu n-ka xo nataka xiti veñu'u
kuechi Israel.

N-ja'an Jesús nuu uni seyɨɨ xa na nkuitandijun ña'a-s

5 N-xika kɨu, te jua'an-ia yu'u
laguna ka'nu nani Genesaret.
Ka data'i ña'a ñayiu xyuku nuu
nujuiin-ia xaxe'e xa ka kuu-i xa
kunini koio-i tnu'u Ianyuux ja'an-ia.
2 Te n-xini-ia uu barcu kuechi xtuu
yatni yu'u ndute xi'in se ka tava
chaka ka najini ñunu chaka-s.
3 N-keé Jesús ɨɨn barcu jan. Barcu
kuu barcu Simón. N-ja'an Jesús nuu
Simón xa na dakaka-s barcu nuu kaa
kunu ka ndute ita'u. Nu n-dakaka-s
barcu, n-nukoo Jesús xiti barcu, te
n-dakua'a-ia ntdaa ñayiu xyuku yu'u
ndute. 4 Nu n-ya'a xa n-dakua'a Jesús
ñayiu, te xia'an-ia nuu Simón:

—Kandeka barcu-n jua'an nuu
kunu ka kaa ndute, te dakeé-n ñunu
chaka xa tava-n-tɨ.
5 Te n-ja'an Simón:
—Maestru, niniu n-ka dakeé-da
ñunu-tɨ, ko ni ɨɨn-t ña n-ka tava-da.
Juini ñayo-da n-ka tava-tɨ, ko nux
daa juini-n, na dakeé ntuku-da.
6 N-ka kida-s ná n-ja'an-ia te
n-ka keé kue'e chaka ñunu jan. Te
n-kixe'e ndata ñunu jua'an. 7 Te
n-ka xaxa nda'a-s nuu dava ka se
xnetna'a xi'in-s xñutuu ɨnka barcu
xa na xee koio-s xa na chindee
tna'a-s. Te n-ka xee-s ijan. N-ka
dachitu-s ntdaa-s nduu barcu jan
chaka. Xaku nga nduxi barcu jan
nuu ndute.
8 N-xini Simón Pedru xijan, te n-xe
juiin xiti-s nuu Jesús. Xia'an-s:
—Jua'an-n, Dito, chi se kida
kuechi kuu-da.
9 N-ka yu'u Simón xi'in se xndeka
tna'a xi'in-s xaxe'e xa vichi kue'e
chaka n-ka tava-s. 10 Se xndeka tna'a
xi'in Simón xa ka tava-s chaka kuu
Jacobo xi'in Sua, se ka kuu da'ya yɨɨ
Zebedeo. Te xia'an Jesús nuu Simón:
—Maxku ku yu'u-n. Vitna kixe'e-n
xa dataka-n ñayiu. Nani dataka-n
chaka xi'in ñunu-n, dani dataka-n
ñayiu.
11 N-ka dakaka-s barcu-s, te
n-ka ndinexio-s yu'u ndute. N-ka
dandoo-s ndatniu-s, te n-ka xe
kuitandijun-s Jesús.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se te'yu ñɨɨ

12 Nu n-xika kɨu, te jua'an Jesús
ɨnka ñuu distrito Galilea. Ijan
tuu ɨɨn se tna'a kue'e te'yu ñɨɨ.
N-xini-s-ia, te n-xe juiin xiti-s nuu-ia,
te n-xijan ta'u-s. Te xia'an-s:
—¿Vatuka ndadava'a ña'a-n a?
Dito. Ndadava'a ña'a-n chi n-kida
Ianyuux xa ndadava'a-n ñayiu.
13 N-dakaa-ia nda'a-ia, te
n-tenee-ia nda'a-ia-s, te n-ja'an-ia
nuu-s:
—Vatuka, te na ndva'a-n.
Danaa n-ndva'a-s. 14 N-ja'an-ia
nuu-s xa mee ni-s na kuna'a xijan.
Te xia'an ntuku-ia-s:
—Juan dande'a dutu ñɨɨ-n xa na
jini-s xa n-ndva'a-n. Juña'a-n-sɨ ɨɨn
xa na doko-s nuu altar ná io ley
n-chidotnuni Moisés na kua'a na
jini-s xa mee-r n-ndadava'a ña'a —
kuu Jesús, xia'an-ia.
15 N-xitendodo xa n-kida Jesús
jua'an, te kue'e ñayiu n-ka xo taka
xa kunini koio-i tnu'u-ia, te n-xo
ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u, 16 ko
kue'e vuelta ñayo-ia n-xo tuu chi
n-xo xe'en-ia xa kajan ta'u-ia nuu
Ianyuux nuu ñatu nga juun dau te
ñayo io.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se n-xi'í xe'e

17 Nu n-xika kɨu, n-ka xee se
fariseu xi'in se ka dakua'a ñayiu xa
n-chidotnuni Moisés nuu dakua'a
Jesús ñayiu. Se distrito Galilea xi'in
distrito Judea ka kuu-s. Dava-s ka
kuu se Jerusalén. Kɨu ijan n-kida
Ianyuux xa n-kua'a Jesús xa
ndadava'a-ia ñayiu ka ku'u, te n-ka
xe'en-i nuu-ia. 18 Daa xndeka-s ɨɨn
se kaa nuu xito n-xi'í nduu xe'e n-ka
xee nuu tuu-ia. N-ka nduku ini-s xa
kɨu koio-s xi'in se ku'u jan ve'e nuu
tuu-ia xa kajan tuu-s-sɨ nuu-ia, 19 ko
ña n-kua'a xa kɨu koio-s do ye'e jan
chi yo chitu ñayiu xiti ve'e jan, te
n-ka xe kaa-s dɨkɨ ve'e jan. N-ka
dita ndee-s teja te n-ka dajuun-s

se ku'u jan nuu Jesús me'ñu ñayiu
xyuku ijan.
20 N-xini-ia xa ka kukanu ini-s
Ianyuux, te n-ja'an-ia nuu se ku'u
jan:
—N-taxkanu ini-r kuechi n-kida-n.
21 Xaxe'e xa du'a n-ja'an-ia n-ka
nukuita se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés xi'in se ka
kuu se fariseu ka ndatnu'u-s. N-ka
xani ini-s: "¿Ndee se kuu se ya'a xa
dadavatna'a-s xi'in Ianyuux? Ñayo
ñayiu taxkanu ini xa n-ka kida-ro
kuechi; mee dii Ianyuux."
22 N-kutnuni ini Jesús nax n-ka
ndatnu'u-s, te xia'an-ia nuu-s:
—¿Nakuenda daa ka xani ini-n?
¿Nax ka kachi-n? 23 Ka xini-n xa
ndva'a se ya'a nux na ja'an-r:
"Ndokoo. Kaka", ko ñatu ka
jandixa-n xa taxkanu ini-r kuechi
n-kida-s. 24 Kuna'a koio xa mee-r, Ia
kuu ñayiu, taxkanu ini kuechi n-ka
kida ñayiu.
Te xia'an-ia nuu se n-xi'i xe'e:
—Ndokoo. Ndone'e xito-n, doo-n,
te juan nu'u-n ve'e-n.
25 Hora ijan ni n-ndokoo-s me'ñu
ñayiu xyuku ijan. N-ndone'e-s doo-s,
xito-s, te juan nu'u-s ve'e-s. Nɨni
xika-s ichi juan nu'u-s, n-nakuetu-s
nuu Ianyuux.
26 N-ka yu'u ntdaa ñayiu xyuku ijan,
te dɨuni n-ka nakuetu koio-i nuu-ia.
N-ka yu'u-i te ka xia'an tna'a-i:
—Ña uun ka xini-ro xa n-ka
xini-ro vitna. Ña uun xini-ro xa du'a
kada ɨɨn ñayiu.

N-ja'an Jesús nuu Leví xa nkuitandijun ña'a-s

27 Nu n-ya'a xijan, jua'an Jesús
ɨnka lado. N-ya'a-ia nuu nukoo ɨɨn
se xijan tvini nandajan gobierno
nani Leví. Te n-ja'an-ia nuu-s:
—Ne'e, te nkuitandijun ña'a.
28 N-dandoo Leví ntdaa xa
yɨnda'a-s, te n-xe kuitandijun-s-ia.
29 Jua'an-s xi'in-ia ve'e-s, te
n-ja'an-s-ia xi'in se dakua'a-ia xa
kaxde'ñu koio-ia ve'e-s, te kue'e
ndeyu n-kida tu'a-s. Kue'e se ka
xijan tvini nandajan gobierno xi'in
dava ka ñayiu n-ka xee xa kaxde'ñu
koio-i tuku. 30 Dɨuni n-ka xee se
fariseu xi'in se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés te n-ka jan
kuechi-s.
Ka xia'an-s nuu se dakua'a Jesús:
—¿Nakuenda ka xaxi ka xi'i-n
xi'in se ka xijan tvini nandajan
gobierno xi'in dava ka ñayiu yo ka
kida kuechi?
31 Te n-ja'an Jesús nuu-s:
—Ñayiu io va'a, ña ka ndoñu'u-i
setatna, ko ñayiu ka ku'u,
ndoñu'u-i-sɨ. 32 Ñadu n-kixee-r
xa ja'an-r nuu ñayiu va'a xa
nkuitandijun ña'a-i chi n-kixee-r xa
ja'an-r nuu ñayiu ka kida kuechi xa
na nkuitandijun ña'a-i, te na natu
ini koio-i xa n-ka kida-i —kuu Jesús,
xia'an-ia.

N-ka kidandichi-s Jesús

33 Ka xia'an ñayiu ka xaxde'ñu
ijan nuu Jesús:
—Se dakua'a ña'a Sua, tɨtnɨ
vuelta xne'e ii-s. Nɨni xne'e ii-s, ña
ka xaxi-s, te tɨtnɨ vuelta ka xijan
ta'u-s nuu Ianyuux. Dani ka kida se
dakua'a ña'a se fariseu. ¿Nakuenda
se dakua'a mee-n, ka xaxi-s, ka
xi'i-s, te ñayo-s ne'e ii?
34 Te n-ja'an Jesús tnu'u kandee.
Xia'an-ia:

—Se dakua'a-r ka kuu na ka kuu
se xtuu viko tnunda'a, te mayo ku
dada'an xa kaxi koio-s dita hora
xtuu-s xi'in noviu, 35 ko na xee kɨu
tnɨɨ ñayiu noviu jan, daa kondite
koio-s chi xaxe'e xa kuko'yo ini-s.
36 Te n-ja'an-ia ɨnka tnu'u kandee
ya'a. Xia'an-ia:
—Ñayo ñayiu kachi da'ma xee xa
dandee-i da'ma n-kutu'u chi hora
nakate-i, nandɨyɨ da'ma xee jan, te
nataka da'ma n-kutu'u. Ñatu natau
xa ndee da'ma xee da'ma n-kutu'u.
Kuenda kɨu tnu'u ja'an-r kuu da'ma
xee jan. 37 Dɨuni ñayo ñayiu dakeé
vinu xee bolsa ñɨɨ n-kutu'u chi
ndata vinu xee bolsa jan, te katu
ntdantu'u vinu, te ma jiniñu'u
ka bolsa ñɨɨ jan. 38 Ñayo daa kida
chi dakeé-ro vinu xee bolsa ñɨɨ
xee. 39 Ñayiu xi'i vinu na'a n-kuu
io, ñayo-i xi'i vinu xee, chi ja'an-i:
"Adɨ ka vinu na'a n-kuu io." Kuenda
kɨu tnu'u-r kuu vinu xee jan —kuu
Jesús, xia'an-ia.

Ta'u tniu Jesús nuu ñayiu nuu nax kada-i kɨu sabado

6 N-xee ntuku kɨu sabado, te
n-ya'a Jesús xi'in se dakua'a-ia
ɨɨn nuu ñu'u kaa trɨu. Nɨni n-ka
ya'a-s n-ka tnundodo-s yoko trɨu jan.
N-ka kɨɨn-s, te n-ka xaxi-s. 2 N-ka
xini dava se fariseu, te n-ka ja'an-s:
—¿Nakuenda ka kida-n xa ña
xejoon Ianyuux xa kada-ro kɨu kuu
sabado?
3 N-ja'an Jesús nuu-s:
—¿Nax kuu xa ña ka ka'u-n xa
n-kida David xi'in se xndeka tna'a
xi'in-s ɨɨn vuelta na ka kojon-s?
4 N-kɨu-s veñu'u, te n-tnɨɨ-s tila
n-doko dutu nuu Ianyuux. N-xia'an
David se xndeka tna'a xi'in-s, te
n-ka xaxi-s ntdaa-s. Ñatu xejoon
Ianyuux xa kaxi koio ɨnka ñayiu
tila ijan chi diko ni dutu xejoon-ia
xa kaxi-s. 5 Ru'u, Ia kuu ñayiu,
taxnuni-r nuu ñayiu kɨu kuu
sabado, te ta'u tniu-r nuu-i —kuu-ia,
xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús nda'a ɨɨn seyɨɨ kɨu sabado

6 Ɨnka ntuku kɨu kuu sabado,
n-kɨu-ia veñu'u, te n-dakua'a-ia ñayiu.
Ijan tuu ɨɨn se n-natɨyɨ nda'a kua'a.
7 Te n-ka xitoyu'u ña'a se fariseu xi'in
se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés nu na ndadava'a-ia ñayiu kɨu
kuu sabado chi n-ka kuu-s xa tekuechi
neñuu-s-ia. 8 N-kutnuni ini-ia xa n-ka
xani ini se ijan. Xijan kuu xa n-ja'an-ia
nuu se n-natɨyɨ nda'a:
—Ndojuiin-n, te kunujuiin-n
me'ñu-s ntdaa-s.
N-ndojuiin-s. Te n-xo nujuiin-s
me'ñu ntdaa se xyuku ijan. 9 Te
xia'an Jesús nuu se xyuku ijan:
—Na kajan tnu'u ña'a-r ɨɨn xa kajan
tnu'u ña'a-r. ¿Kada-ro ɨɨn xa va'a
a kada-ro ɨɨn xa ña io va'a kɨu kuu
sabado ja'an ley n-chidotnuni Moisés
a? ¿Xejoon ley-s xa kada-ro xa kundito
na'i ɨɨn ñayiu a xa ka'ni-ro-i a?
10 N-nukonde'a Jesús se n-ka
naduku nduu ña'a, te xia'an-ia nuu
se n-natɨyɨ nda'a:
—Nadakaa nda'a-n.
N-dakaa-s nda'a-s, te n-ndva'a. 11 Yo
n-ka kiti ini se xyuku ijan, te n-ka
ndatnu'u-s nuu naxa kada koio-s Jesús.

N-kaxí Jesús uxi uu se n-dakua'a-ia

12 Nu n-xika kɨu, te n-xe kaa-ia
yuku xa kajan ta'u-ia nuu Ianyuux.

Niniu n-xijan ta'u-ia. 13 Nu n-tuu,
te n-kana-ia ñayiu xndijun ña'a.
N-kaxí ni'no-ia uxi uu seyɨɨ nuu
ntdaa ñayiu xyuku ijan. N-kaxí-ia-s,
te n-tunda'a-ia-s xa kada koio-s
tniu-ia. 14 N-kaxí-ia Simón, se
n-danani-ia Spedru. N-kaxí-ia
Ndrixi Simón. N-kaxí-ia Jacobo,
Sua, Slipe, Stolo, 15 Steu, Tomaxi,
Jacobo, da'ya yɨɨ Alfeo du. N-kaxí-ia
Simón, se n-dandee ña'a ñayiu
Zelote. 16 N-kaxí-ia Judas, da'ya yɨɨ
Jacobo xi'in Judas Iscariote. Judas
Iscariote ya kuu se n-kida xa n-tnɨɨ
juxtixia Jesús.

N-dakua'a Jesús kue'e ñayiu, te n-ndadava'a-ia-i

17 Te n-nuu Jesús xi'in-s, te
n-xee-ia xi'in-s nuu ndaa, ɨɨn nuu io
yodo. Kue'e xa kue'e ñayiu xndijun
ña'a. Dani kue'e ñayiu dijan n-ka
xee xyuku ijan tuku. Xyuku ñayiu
Jerusalén. Xyuku ñayiu xndaxio
dava ka ñuu distrito xndatuu
Judea. Xyuku ñayiu Tiro xi'in ñayiu
Sidón. Nduu ñuu ya'a xndatuu yu'u
mar. 18 N-ka xee-i xa kunini koio-i
tnu'u-ia xi'in xa ndadava'a-ia-i
kue'e ka tna'a-i, te n-ka ndva'a-i.
Dani n-ka ndva'a ñayiu n-ñu'u ña'a
xaloko. 19 N-juini ntdantu'u ñayiu
xyuku ijan xa kaju'un-i Jesús xa
ndva'a-i chi n-kida Ianyuux xa
kua'a-ia xa ndadava'a-ia-i.

Ñayiu nda'u ya'a xi'in ñayiu xtuu va'a

20 N-nukonde'a Jesús ñayiu
dakua'a-ia, te n-ja'an-ia nuu-i:
—Mee-n ñayiu ka xani ini xa ma
dananita'u ña'a Ianyuux, naka
ta'u-n chi kɨu tna'a-n nuu ñayiu
taxnuni-ia nuu-i.
21 'Ndo'o ñayiu io anu xa kada
koio-n xa juini Ianyuux, naka ta'u-n
chi kada ndɨ'ɨ-n xijan, te kudɨ ini-n.
'Mee-n xa ka kuu-n ñayiu ka nda'i
vitna, naka ta'u-n chi kueku koio-n.
22 'Naka ta'u kuu koio-n hora na
jini u'u ña'a ñayiu. Ma juejoon ka-i
xa kandeka tna'a ka-n xi'in-i, te
kui'a ja'an ña'a koio-i. Ja'an koio-i
xa unu loko-n. Ntdaa xijan kada
ña'a-i xaxe'e ru'u, Ia kuu ñayiu.
23 Nux daa na ya'a koio-n, ta'u kuu
koio-n chi yo kue'e xa io andɨu taxi
Ianyuux. Kudɨ ini koio-n, daa. Du'a
kada ña'a koio-i chi daa n-ka kida
xixitna ñayiu ijan se n-ka ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
24 'Ko ndo'o, ñayiu unu kuika,
nda'u ya'a koio-n chi xa n-ka ni'i-n
xa ka kukajan ini-n.
25 'Ndo'o, ñayiu io xa kaxi xa ko'o
vitna, nda'u ya'a koio-n chi kojon
koio-n.
'Ndo'o, ñayiu ka xaku vitna, nda'u
ya'a koio-n na xee kɨu chi nda'i
koio-n xaxe'e xa kuko'yo ini-n.
26 'Ndo'o, ñayiu ka najuen tnu'u
ña'a ntdantu'u ñayiu, nda'u ya'a
koio-n chi du'a n-ka najuen tnu'u
xixitna-n se n-ka ja'an vete xa kuu-s
se ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.

Juemani koio-n ñayiu ka xini u'u ña'a

27 'Mee-n ñayiu ka teku tnu'u
ja'an-r nuu-n, maxku jini u'u koio-n
ñayiu kui'a ka kida ña'a; juemani
koio-n-yɨ. 28 Kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux xa ta'u na kuu ñayiu ka
ja'an u'u ña'a. Kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux xaxe'e ñayiu ka jan kui'a
ña'a. 29 Nux na kani ñayiu ɨɨn lado
kuñu nuu-n ngone'e-n ɨnka lado

xa na kani ntuku-i. Nux na jendee
ñayiu doo-n, maxku nadita-n, nux
jendee-i du'nu-n tuku, juña'a na'i-n
na kane'e-i jɨ'ɨn. 30 Dava'a nga xa
na kajan ñayiu, juña'a koio-n. Nux
na jendee ñayiu ndatniu-n, maxku
nandajan koio-n. 31 Nuxa juini-n xa
juemani ña'a ñayiu, juemani-n-yɨ.
32 Nux mee ni ñayiu ka xemani ña'a,
ka xemani-n, ña tna ini Ianyuux
xa ka kida-n chi ntdaa ñayiu du'a
ka kida. Nde ñayiu ka kida kue'e
kuechi kida xa'a. 33 Nux mee ni
ñayiu ka kida ña'a xava'a ka kida-n
xava'a, ña tna ini Ianyuux xa ka
kida-n. Ntdaa ñayiu du'a ka kida,
nde ñayiu ka kida kue'e kuechi
kida xijan. 34 Nux diko ni ñayiu
ka nataxi, ka xia'an nuu-n, ña tna
ini Ianyuux xa ka kida-n. Ntdaa
ñayiu du'a ka kida, nde ñayiu ka
kida kue'e kuechi kida xijan. Ka
xia'an nuu ñayiu tvini xi'in xaxii-i
xa na najuña'a nuu ñayiu n-xia'an
nuu-i ɨnka kɨu. 35 Maxku du'a kada
koio-n; juemani koio-n ñayiu ka
xini u'u ña'a. Juña'a nuu koio-n xa
ka xijan nuu-i, te maxku jun ini-n
xa naje'en koio-n xa n-xia'an nuu-n
ñayiu nux ña tuu nax nani'i-i xa
nataxi-i. Nux du'a na kada koio-n
kue'e xa taxi Ianyuux. Kada koio-n
ná kida Ianyuux, Ia taxnuni ka, chi
va'a-ia nuu ñayiu ña uun ka ja'an xa
n-kuta'u-i nuu-ia. Va'a-ia nuu ñayiu
loko. 36 Kunda'u ini-n ñayiu ná
kunda'u ini Taa-ro Ianyuux-yɨ.

Maxku jan tnu'u koio-n ñayiu

37 ’Maxku jan tnu'u koio-n ñayiu
na kua'a maxku jan tnu'u ña'a-i.
Nux taxkanu ini koio-n xa n-kida
ña'a ñayiu, taxkanu ini ña'a-i tuku.
38 Juña'a nga-n ɨɨn xa juña'a nga-n
ñayiu. Nux daa na kada koio-n, taxi
ɨnka ñayiu ɨɨn xa taxi-i. Diko kuedi
ni'no-i xa taxi-i, diko kodo yɨɨ yu'u
maquila. Nani juña'a koio-n ñayiu,
dani nataxi-i —kuu Jesús, xia'an-ia.
39 Te n-ja'an-ia ɨnka tnu'u kandee:
—Ma ndaku ɨɨn se kuaa xa
kandeka-s ɨnka se kuaa jɨ'ɨn ɨɨn nuu
jɨ'ɨn-s chi nduu-s kekava ɨɨn nua.
40 Ñayo ñayiu xyɨ'ɨ xkuela tu'a ka
dada maestru-i. Na daxinokava se
xyɨ'ɨ xkuela xa ka'u-s, dada xee-s
maestru-s, te ma ya'a nduu ña'a-s.
41 ’Kuenda kɨu yakua luchi lii kaa
ni'no nduchi nuu ñayiu xka ndeka
tna'a xi'in-n kuu kuechi luchi ka
kida-i. ¿Nax kuu xa ka chinuu-n
xijan, te ña ka chinuu-n kuechi
na'nu ka kida mee-n kuenda kɨu
tndu'u kaa ni'no nduchi nuu mee-n?
42 ¿Nakuenda ka xia'an-n nuu ñayiu
xnetna'a xi'in-n: “Taxtuu nuu-n na
natava-r yakua luchi lii kaa ni'no”,
te ña ka chinuu-n tndu'u kaa ni'no
nduchi nuu mee-n? Kuenda kɨu
kuechi ka'nu ka kida-n kuu xijan.
Ka kida nga-n xa va'a-n. Ki'na nuu
natava koio-n tndu'u kaa ni'no
nuu-n na kua'a kaxi kunde'a koio-n
xa natava-n yakua luchi kaa ni'no
nuu ñayiu.

Ka xini-ro nuu na yutnu kuu-tnu chi xini-ro nax juun-tnu

43 ’Yutnu juun xavidi, ñatu
juun-tnu ɨɨn xa ña xiniñu'u. Daa ka
kuu ñayiu va'a. Tnunde'a vax te'yu,
ñatuka xiniñu'u nde'a juun-tnu. Daa
ka kuu ñayiu loko. 44 Ka xini-n nuu
na yutnu kuu-tnu hora xnde'a-n
xavidi juun-tnu. Ñatu juun tnutitnu
higo. Dani tnuyɨkɨ ñatu juun-tnu

uva. 45 Nux va'a-n, va'a ka ja'an-n.
Nux loko-n, kui'a ka ja'an-n. Xa
xñu'u anu-n, xijan ka ja'an-n.

Ɨin se n-tava cimientu ve'e-s, xi'in ɨin se ña n-tava

46 ’¿Nakuenda ka ja'an-n xa
xto'o-n kuu ña'a, te ñatu ka jandixa
ña'a-n? 47 Na kakune'e-r ñayiu
jandixa ña'a xi'in ñayiu ña jandixa
ña'a. 48 Ñayiu teku tnu'u-r te kida-i
xa ja'an-r jan kuu ná kuu ɨin se
n-kidava'a ve'e-s. Kunu n-xate-s, te
n-xajan ndodo-s cimientu ve'e-s
nuu toto ndɨka yɨ'ɨ nuu ñu'u.
N-juun dau. N-naneñu ndute xika
de'va, te n-tuxindee-te xeve'e-s, ko
ñatu n-tunda'a-te ve'e jan chi va'a
n-kua'a ve'e-s. 49 Ñayiu teku tnu'u-r
te ña jandixa-i, kuu-i ná kuu ɨin
se n-kidava'a ve'e nuu ñu'u ni, te
ñatu n-tava-s cimientu. N-juun
dau. N-naneñu ndute xika de'va, te
n-tuxindee-té xeve'e jan, te danaa
n-ndua. Ndondoo ve'e jan junkoio
—kuu Jesús, n-ja'an-ia.

N-ndadava'a Jesús ɨin se xinokuechi nuu ɨin centurión

7 Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús
ntdaa xa'a, te juan nu'u-ia
Capernaum. 2 Ijan tuu ɨin centurión.
Yo ka'u ku'u se kidatniu nuu-s, diko
nga xa kuú-s. Yo mani n-juini-s-sɨ.
3 N-teku-s xa ka ndatnu'u ñayiu xa
kida Jesús, te n-tunda'a-s sexa'nu
taxnuni nuu ñayiu Israel xa na
kajan ta'u koio-s nuu-ia xa na
jɨ'ɨn-ia ve'e-s xa na ndadava'a-ia se
ku'u jan. 4 Nu n-ka xee-s nuu Jesús,
yo n-ka xijan ta'u-s nuu-ia xa na jɨn
ndadava'a-ia se xinokuechi nuu se
kuu centurión jan 5 xaxe'e xa mani
juini-s ñayiu Israel xi'in xaxe'e xa
tvini mee-s n-dakaa-s veñu'u ñuu-i.
6 Ijan dada jua'an Jesús xi'in-s ve'e
centurión jan. Nu n-kuyatni Jesús
ve'e-s, te n-tunda'a-s se ka xinitna'a
xi'in-s xa jɨn tna'a-s Jesús. N-ka
ja'an-s nuu-ia:

—Dito, maxku dakuita-n tiempo-n
chi kachi centurión: “Ñatu natau
xa kixi-ia ve'e-r chi ndandɨ'ɨ-ia.”
7 Dɨuni kachi-s: “Ni ñatu natau xa
jɨ'ɨn-r nuu-ia. Diko ni na ja'an-ia xa
na ndva'a se xinokuechi nuu-r, te
ndva'a-s ne.” 8 Te n-ja'an ka-s xa
io ɨnka se taxnuni nuu-s, te dɨuni
taxnuni-s tuku. Taxnuni-s nuu se
ka kuu soldado. Nux na ja'an-s nuu
ɨin-s xa na jɨ'ɨn-s ɨin nuu jɨ'ɨn-s te
xe'en-s. Nux na ja'an-s nuu ɨnka-s
xa xee-s ve'e-s te xee-s. Nux ta'u
tniu-s nuu se xinokuechi nuu-s xa
na kada-s dava'a nga xa juini-s, te
kida-s —ka kuu-s, n-ka xia'an-s nuu
Jesús.

9 Nu n-teku Jesús tnu'u se ijan
n-yu'u anu-ia. N-ngokoo-ia xa
kunde'a-ia ñayiu xndijun ña'a. Te
n-ja'an-ia nuu-i:

—Ta uun ka jini-r ɨin ñayiu Israel
kukanu ini ña'a ná kukanu ini ña'a
se ya'a.

10 N-ka naxee se n-tunda'a
centurión jan ve'e-s, te n-ka xini-s
xa n-ndva'a se xinokuechi jan.

N-nadandoto Jesús da'ya yɨɨ ɨin ña n-xi'í yɨɨ

11 Kɨu kuu uu jua'an Jesús xi'in
ñayiu dakua'a-ia Naín. Dɨuni
xndijun ña'a kue'e ka ñayiu jua'an.
12 Nu n-kuyatni Jesús xi'in ñayiu jan
ye'e ñuu jan, n-xe juntna'a-ia xi'in
ñayiu juan kuxi koio ndɨyɨ. N-ndoo

mee n-ndoo ɨɨn dɨ'ɨ ndɨyɨ jan chi
dɨuni n-xi'í yɨɨ-ña. Idii ni da'ya-ña
daa n-xio, te n-xi'í-s. Yo kue'e ñayiu
xndeka tna'a xi'in-ña jua'an koio.
13 N-kunda'u ini Jesús, Ia kuu
Xto'o-ro, ña ijan, te n-ja'an-ia
nuu-ña:
—Maxku ku nda'i-n.
14 N-xe nde'e-ia xatnu ndɨyɨ jan, te
n-xajan ndodo-ia nda'a-ia xatnu jan.
N-ka nujuiin se xndido ndɨyɨ jan. Te
n-ja'an-ia nuu ndɨyɨ jan:
—Ndokoo, Lungo.
15 N-ndokoo se n-kuu ndɨyɨ jan, te
n-naja'an-s. N-xani Jesús-sɨ nuu dɨ'ɨ-s,
te n-nakueka ña'a-ña. 16 Nu n-xini
ñayiu xyuku ijan xa du'a n-kida-ia
n-ka yu'u-i, te n-ka nakuetu-i nuu
Ianyuux. Ka xia'an tna'a-i:
—N-kixee se tu'a va'a xa ja'an-s
tnu'u Ianyuux nuu-ro. N-kixee
Ianyuux xa chindee ña'a-ia.
17 Te ntdanditu'u Judea xi'in ñuu
xndatuu nɨkanduu Judea jan n-ka
teku ñayiu xa n-kida Jesús.

N-tunda'a Sua Bautista se dakua'a-s nuu Jesús

18 Ntdaa xa'a n-ka najani se
dakua'a ña'a Sua nuu-s. Xaxe'e xijan
n-kana-s uu-s. 19 Te n-tunda'a-s-sɨ
nuu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, xa kajan
tnu'u koio-s-ia. Du'a xia'an Sua
xa na juña'a koio-s-ia: "¿Dɨu ndixi
kuu se n-ja'an Ianyuux xa kixi-n te
kundetu koio-da-s a ɨnka-s a?"
20 Nu n-ka xee se ijan nuu Jesús,
te ka xia'an-s nuu-ia:
—Sua Bautista n-tunda'a ña'a
xa vaxi-da. Ɨɨn xa juini-s xa kajan
tnu'u ña'a-da. Ja'an-s: "¿Dɨu ndixi
kuu se n-ja'an Ianyuux xa kixi-s te
kundetu-da-s a ɨnka-s a?"
21 Hora ijan ni n-ndadava'a ka-ia
kue'e ñayiu ka ku'u. Nudɨɨn kue'e
n-ka tna'a-i. N-ndadava'a-ia ñayiu
xñu'u ña'a xaloko. N-ndadava'a-ia
kue'e ñayiu kuaa. 22 Te n-ja'an-ia
nuu se n-tunda'a Sua:
—Juan nu'u koio, te najani-n nuu
Sua xa n-ka xini-n xi'in xa n-ka
teku-n. Juña'a koio-n xa xnde'a
ñayiu kuaa n-ka kaku. Ka ndva'a
xe'e ñayiu yakua. N-ka ndva'a
ñayiu n-te'yu ñɨɨ. Ka teku ñayiu
do'o n-kaku. N-ka nandoto dava
ñayiu n-xi'í. Te ja'an-r nuu ñayiu
ka kunda'u nax io xa kada-i xa
nanita'u-i. Ɨɨn xava'a kuu. 23 Naka
ta'u kuu ñayiu ña ka dangondita
ña'a juini ñatu kida-r xa xñu ini-i xa
kada-r, te xndijun ña'a na'i-i —kuu
Jesús, n-xia'an-ia nuu se n-tunda'a
ña'a Sua.
24 Nu n-ka ndee se n-tunda'a
ña'a Sua, te n-kixe'e Jesús xa
kakune'e-ia Sua. Xia'an-ia nuu
ñayiu xyuku ijan:
—¿Nax n-ka xe nde'a-n nuu ñatu
nga juun dau te ñayo io? Ñatu n-ka
xe nde'a-n ɨɨn se kuu ná kuu tnu
ite xa jua'an vaxi-tnu hora kane
tachi xa kava uu kava uni anu-s.
25 Ñadu se ni'no da'ma va'a te vita
n-ka xe nde'a-n chi se ndixnda'u
ndixkee n-ka xe nde'a-n. Se xni'no
da'ma va'a te ya'u, xndaxio-s ve'e
se taxnuni te xneva'a-s ndatniu yo
ya'u. 26 Se ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu n-ka xe nde'a-n. Xa ndaa xa
ndandɨ'ɨ ka Sua dada dava ka se
n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
27 Sua kuu se n-kakune'e ña'a se
n-ka ja'an tnu'u Ianyuux yodotnuni.
N-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux
nuu-r:

Ki'na nuu tunda'a-r ɨɨn se
tunda'a-r jɨ'ɨn.
Ijan dada tunda'a ña'a-r mee-n.
Kada-s xa koo tu'a ntdaa ñayiu
xa xe ini ña'a-i na jɨ'ɨn-n
ñuñayiu.
28 Ru'u ja'an xa ndandɨ'ɨ ka Sua
dada ɨnka ñayiu ñuñayiu, ko ñayiu
kutuu nuu taxnuni Ianyuux andɨu,
ndandɨ'ɨ ka-i dada Sua vitna.
29 N-ka xia'an tna'a se ka xijan
tvini nandajan gobierno xi'in
dava ka ñayiu n-ka teku xa daa
n-ja'an Jesús xa ɨɨn xava'a kuu xa
ta'u tniu Ianyuux. Ka kuu-i ñayiu
n-dajuendute ña'a Sua. 30 Ko se
fariseu xi'in se ka tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés, ña n-ka kida-s
xa n-ñu ini Ianyuux xa kada-s, ni ña
n-ka xe'en-s xa dajuendute ña'a Sua.
31 Te xia'an Jesús nuu ñayiu
xyuku ijan:
—Mee-n, ñayiu io vitna, 32 ka
kuu-n ná ka kuu dichi kuechi xi'in
sekuechi xtuu nuu ya'u. Xee n-ka
ja'an dava-s nuu dava ka-s: "N-ka
tɨu-r tnuyoo, ko ñayo-n n-ka
xataxe'e. N-ka xita-r yaa ko'yo
ini, ko ñayo-n n-ka nda'i." 33 Xijan
ja'an-r nuu-n chi Sua Bautista, ña
xaxi-s tila te ña xi'i-s vinu, te
ka ja'an-n: "Xaloko ñu'u anu-s."
34 Mee-r, Ia kuu ñayiu, dava'a nga
xa xaxi-r. Dɨuni xi'i-r vinu, te ka
ja'an-n xa kuu-r se nde'e xi'i. Dɨuni
ka ja'an-n xa kuu-r se nde'e xaxi.
Ka ja'an-n xa kumani-r xi'in se ka
xijan tvini nandajan gobierno xi'in
dava ka ñayiu ka kida kue'e kuechi.
35 Ka xini-ro nuu xava'a a ɨɨn xa
u'u dakua'a ɨɨn maestru ñayiu hora
xnde'a-ro xa ka kida ñayiu ijan —
kuu Jesús, xia'an-ia.

N-xajan ɨɨn ñadɨ'ɨ perfume xe'e Jesús

36 N-ja'an ɨɨn se kuu fariseu Jesús
xa kaxde'ñu-s xi'in-ia, te jua'an-ia.
N-kɨu-ia ve'e-s, te n-nukoo-ia xa
kaxde'ñu-ia. 37 Ñuu ijan io ɨɨn ñadɨ'ɨ
kue'e kuechi n-kida. N-teku-ña xa
tuu Jesús ve'e se fariseu, te ne'e-ña
frascu alabastro ñu'u perfume n-xee
ve'e ijan. 38 N-xee-ña nuu nukoo
Jesús, te n-xe juiin xiti-ña yatni
xe'e-ia. Nda'i-ña, te n-todo ndute
nuu-ña xe'e-ia. N-nadayichi-ña
xe'e-ia xi'in idi dɨkɨ-ña. Tɨtnɨ
vuelta n-teyu'u-ña xe'e-ia. Dɨuni
n-xajan-ña perfume xe'e-ia.
39 Nu n-xini se n-ja'an Jesús xijan,
te n-xani ini-s: "Nu se ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu kuu se ya'a,
¿nakuenda ña xini-s xa ñá kida
kue'e kuechi kuu ñá ya'a?"
40 Xijan kuu xa n-ja'an Jesús
nuu-s:
—Simón, ɨɨn xa juini-r xa ja'an-r.
—Io va'a ni, Maestru —kuu-s,
xia'an-s.
41 —N-xio uu se n-ka xo tau nuu
ɨɨn se daxa nuu tvini. Ɨɨn-s n-xo
tau o'on denario. Ɨnka-s n-xo tau
uu diko uxi denario. 42 Xaxe'e xa
ñayo-s ni'i tvini xa nachiya'u-s,
xijan kuu xa ña n-nandajan juexa se
daxa nuu tvini jan tvini-s. ¿Ndeda
ɨɨn-s n-xemani ka se daxa nuu tvini
jan? —kuu Jesús, xia'an-ia.
43 Te xia'an-s nuu-ia:
—Xani ini-da xa se n-xo tau kue'e
ka tvini-s —kuu-s, xia'an-s.
Te xia'an ntuku-ia nuu-s:
—Va'a n-ja'an-n.
44 N-ngokoo Jesús xa
kunde'a-ia-ña. Ijan dada xia'an-ia
nuu Simón:

—Kunde'a ñadɨ'ɨ ya'a. Na
n-kɨkɨu-r ve'e-n, ña n-taxi-n ndute
xa n-ndundoo xe'e-r, ko mee-ña,
n-najini-ña xe'e-r xi'in ndute nuu-ña,
te n-xu'a-ña xe'e-r xi'in idi dɨkɨ-ña.
45 Ña n-teyu'u ña'a-n, ko mee-ña,
nde na n-kɨkɨu-ña ve'e-n teyu'u-ña
xe'e-r. 46 Ña n-xodo-n aciti dɨkɨ-r,
ko mee-ña, chi n-xodo-ña perfume
xe'e-r. 47 Xaxe'e xa du'a n-kida-ña
na ja'an-r nuu-n xa n-taxkanu ini
Ianyuux ntdaa xa n-kida-ña, juini
kue'e kuechi n-kida-ña chi yo
xemani-ña-ia. Ñayiu ñatu ka'nu
kuechi, te n-taxkanu ini Ianyuux
kuechi-i xaku ni xemani-i-ia —
kuu-ia, xia'an-ia nuu Simón.
48 Te xia'an-ia nuu ñá ijan:
—N-taxkanu ini-r kuechi n-kida-n.
49 N-ka nukuita dava ñayiu xyuku
ijan ka xijan tnu'u tna'a-i:
—¿Jundu kuu se ya'a xa ja'an-s xa
taxkanu ini-s kuechi n-kida ñayiu?
50 Te xia'an Jesús nuu ñadɨ'ɨ jan:
—Xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n,
nanita'u-n. Jua'an xandaa xavatu.

Ñadɨ'ɨ n-ka chindee Jesús

8 Nu n-ya'a xijan, n-ya'a-ia
xi'in uxi uu se dakua'a-ia jan
ñuu xi'in ñuu xa n-xian tnu'u-ia
ñayiu nax kada-i xa kɨu tna'a-i
nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i. Nani n-xe'en-ia
ñuu kuechi, dani n-xe'en-ia ñuu
na'nu. 2 Dɨuni n-kunduu-ia xi'in ñá
n-ndadava'a-ia. Dava-ña n-ka tna'a
kue'e, te dava-ña n-ka ñu'u ña'a
xaloko. Dɨuni n-kunduu-ia xi'in
kue'e ka ñadɨ'ɨ. Ɨɨn-ña nani María
Magdalena. Ñá ya'a n-ñu'u ña'a uxa
xaloko. 3 Ɨnka-ña nani Juana. Ñadɨ'ɨ
Chuza, se n-xo netniu xa n-yɨnda'a-s
xaxii Herodes kuu-ña. Ɨnka-ña
nani Susana. N-ka xo xia'an-ña
Jesús xi'in se dakua'a-ia xa n-ka
ndoñu'u-ia xi'in-s.

Se xitu trɨu

4 Kue'e ñuu n-ka taka nuu
Jesús. Te n-ja'an-ia tnu'u kandee.
Xia'an-ia:
5 —N-xio ɨɨn se n-xo xitu trɨu.
Juan dada'u-s trɨu-s. Dava trɨu
n-dada'u-s jan n-ndava ichi, te
n-xeñi ni'no ñayiu. N-ka xee
chilidaa, te n-ka xaxi-tɨ. 6 Dava trɨu
jan n-ndava nuu kaa yuú. N-ka xite,
te n-yichi chi ña tuu na ko'yo io
nuu ñu'u. 7 Dava trɨu jan n-ndava
nuu yuku iñu, te ntdaa n-ka xite, ko
ña n-xejoon yuku iñu jan xa kue'nu
ka trɨu jan, te n-ka kudichi kuiñi-i.
8 Te dava trɨu n-xe kava nuu ñu'u
kojon. N-xa'nu, te n-kua'a. Ntna'a
ɨɨn ɨɨn yoko trɨu ñu'u ɨɨn ɨɨn cientu
nuni.
N-ja'an ka Jesús, te xee n-ja'an-ia:
—Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r,
xijan kuu xa kunini va'a-n xa na
kutnuni ini koio-n.
9 Ijan dada jua'an dɨɨn Jesús xi'in
se dakua'a-ia, te n-ka xijan tnu'u
ña'a-s nax kuu xa dijan n-najani-ia.
10 Te xia'an-ia:
—Kida Ianyuux xa kutnuni ini-n
ɨɨn ɨɨn-n ɨɨn xa mee ni-ia xini. Xa
kakune'e-ia kuu xa taxnuni-ia nuu-n,
ko nuu dava ka ñayiu n-ja'an-r
tnu'u kandee xa ma kutnuni ini-i xa
n-ja'an-r. Xijan kuu xa kunde'a koio-i,
ko ma kutnuni ini-i. Teku koio-i, ko
dani ma kutnuni ini-i. 11 Xa'a kuu
xa n-najani-r. Trɨu kuu ná kuu tnu'u
Ianyuux. 12 Ichi nuu n-ndava trɨu jan
kuu dava ñayiu ka teku tnu'u-ia. Xee

Kui'na nuu-i, te dada'u ini-i-yɨ xa
maxku kukanu ini ña'a koio-i, te ma
nanita'u-i. 13 Nuu kaa yuú nuu ndava
dava trɨu jan kuu ná kuu dava ñayiu
xnini tnu'u Ianyuux. Ka kudɨ ini-i,
te ka jandixa-i tnu'u jan. Ña tuu na
yo'o trɨu jan n-xika. Xaku ni kɨu ka
jandixa-i xijan, te hora kui'a ka kida
ña'a dava ñayiu, ka dandoo-i xa n-ka
jandixa-i. 14 Nuu ñu'u nuu ndava trɨu
me'ñu yuku iñu te n-kida yuku iñu
xa n-kuchachi trɨu jan, kuu ñayiu
xnini tnu'u jan, te ka chi ini-i nuu
nax ya'a koio-i. Dɨuni yo ka kukajan
ini-i xa nkotuu kuika-i. Yo ka jun
ini-i xa kada koio-i xa ka kukajan ini
anu-i. 15 Nuu ñu'u va'a nuu n-ndava
trɨu, xijan kuu ná kuu ñayiu kida xa
va'a chi va'a anu-i. Ka teku-i tnu'u
Ianyuux, te idii ni vuelta ka xajan-i
anu-i xa ka jandixa-i tnu'u-ia, te ka
teyɨka-i mee-i xa ka kida-i xava'a.

N-kakune'e Jesús candil n-kɨu ndeyu

16 'Ñayo ñayiu natnuu candil, te
chindeyu-i candil jan kidɨ a ku jantuu-i
ka'a xito. Ñayo daa kida chi jandodo-ro
ɨɨn nuu dujun xa na koo kanda nuu
ñayiu kɨu xiti ve'e-ro. 17 Xa na'i kida
ñayiu vitna, xijan kunde'a koio ñayiu
na xee kɨu. Xa na'i ka ja'an ñayiu vitna,
teku koio ñayiu na xee kɨu. 18 Chinuu
koio xa na kutnuni ini-n nax ka teku-n
chi ñayiu ka kutnuni ini, kutnuni koio
ka ini-i. Te ñayiu ita'u ni ka kutnuni ini,
ka tu ini-i xa yo va'a ka kutnuni ini-i,
ñayiu ijan ndunaa koio xa n-ka kutnuni
ini-i —kuu Jesús, xia'an-ia.

**N-xee dɨ'ɨ Jesús xi'in
ñani-ia nuu tuu-ia**

19 Ɨɨn vuelta n-xee dɨ'ɨ Jesús
xi'in ñani-ia ve'e nuu tuu-ia, te ña
n-kua'a xa kɨu koio-ña ve'e jan chi
kue'e ñayiu xyuku. 20 Te n-xian
tnu'u ɨɨn se n-xian tnu'u Jesús:
—Ndetu ña'a dɨ'ɨ-n xi'in ñani-n
yata ve'e ya xa ndatnu'u koio-ña
xi'in-n.
21 Te xia'an Jesús nuu ñayiu
xyuku ijan:
—Ñayiu xnini tnu'u Ianyuux te
ka jandixa-i-ia, ka kuu dɨ'ɨ-r, ñani-r,
ku'a-r tuku.

**N-nujani Jesús tachi
nde'e kane nuu mar**

22 Ɨnka kɨu n-keé Jesús xi'in
se dakua'a-ia xiti ɨɨn barcu, te
xia'an-ia nuu-s:
—Na jɨ'ɨn-ro ɨnka lado yu'u mar.
N-ka nandaxi-s barcu, te n-ka
dakaka-s xa jua'an koio-s xi'in-ia.
23 Nu n-ka kudava-s nuu mar, te
n-kidi-ia. N-kane ɨɨn tachi nde'e.
Vax chitu ndute xiti barcu. Io
n-kuu. 24 N-ka xe dandoto ña'a se
dakua'a-ia. Ka xia'an-s:
—Maestru, Maestru, vax nduxi-ro
nuu ndute.
N-ndokoo-ia te n-kudeen-ia nuu
tachi xi'in nuu ndute xekandava.
Nanii nga n-kuu. N-nujuiin tachi
xi'in ndute. 25 Te xia'an Jesús:
—¿Ña ka kukanu ini ña'a-n a?
N-ka yu'u-s te ka xia'an tna'a-s:
—¿Jundu kuu se ya'a xa taxnuni-s
nuu ntdaa xa io? Nde tachi xi'in
ndute jandixa ña'a.

**N-kine'e Jesús xaloko xñu'u
ña'a ɨɨn se Gadara**

26 Ijan dada jua'an na'i-ia xi'in-s,
te n-xee-ia xi'in-s ɨnka lado yu'u
mar jan nuu nani Gadara, nuu
nde'a tna'a xi'in Galilea. 27 N-ka

nane-s xi'in Jesús barcu, te n-xetu'a
ña'a ɨɨn se Gadara xñu'u ña'a
xaloko. N-kuna'a ña ni'no-s da'ma.
Io vichi-s. Ña ndoo-s ve'e-s chi
n-xo ndoo-s yau kava nuu xyɨnduxi
ndɨyɨ. 28-29 Kue'e vuelta n-ka keé
ña'a xaloko, te n-ka xo duku ña'a
ñayiu cadena. N-ka xo duku ña'a-i
yo'o. Te n-xo ndee ña'a-i xa na ña'a
kunu-s, ko n-xo xa'nde-s cadena jan
xi'in yo'o jan, te n-ka xo kandeka
ña'a xaloko jan n-ka xo xe'en nuu
ñatu nga juun dau, te ñayo ñayiu io.
N-xini-s Jesús, te xee n-kana-s, te
n-xe juiin xiti-s nuu-ia. Xia'an-s:
—Jesús, Da'ya Yɨɨ Ianyuux, Ia
taxnuni ka. ¿Nax juun ña'a-n? Xijan
ta'u-da nuu-n xa maxku yo nde'e
kada u'u ña'a-n —kuu-s, xia'an-s.
Te n-ta'u tniu Jesús xa kee xaloko
jan se ijan. 30 Te n-xijan tnu'u ña'a
Jesús:
—¿Nax nani-n?
Xia'an-s:
—Yo kue'e dɨu-da io.
Du'a xia'an-s chi yo kue'e xaloko
xñu'u anu-s. 31 Te n-ka xijan ta'u
xaloko xñu'u anu-s nuu Jesús xa
maxku ta'u tniu-ia nuu-i xa keé
koio-i nua ña xe ndɨ'ɨ.
32 Kue'e kuchi xñu'u xe'e yuku
io ijan. N-ka ja'an xaloko jan xa
na juejoon-ia xa keé koio-i kuchi
jan. Te n-xejoon-ia. 33 N-ka kee
xaloko jan anu se ijan, te n-ka keé-i
kuchi jan, te ñama n-ka kendava-t
ɨɨn nuu ndichi. N-ka kekava-t nuu
mar, te n-ka xi'í-t. 34 Nu n-ka xini
se xñunuu kuchi jan xa du'a n-ya'a,
te n-ka kendava-s. Ka nu'u-s ñuu-s
jan xa najani koio-s nax n-kuu nuu
ñayiu ñuu-s xi'in nuu ñayiu io yuku.
35 Juan nde'a koio ñayiu ñuu jan
xa n-kuu, te n-ka xee-i nuu Jesús.
N-ka xini-i xa n-ndva'a se n-xo ku'u
jan. Dɨuni n-ka xini-i xa nukoo-s
nuu nukoo Jesús. Ni'no-s da'ma, te
n-nani'i-s xaxtnuni-s. N-ka yu'u anu
ñayiu n-ka xini-sɨ. 36 Ñayiu n-ka xini
xa n-ka kee xaloko n-ñu'u anu se
ijan n-ka najani xa n-ya'a nuu ñayiu
n-ka xee nuu Jesús. 37-39 Te kue'e
ñayiu ñuu nadukunduu Gadara n-ka
xee. N-ka ja'an-i nuu Jesús xa na
ndee-ia ijan chi yo ka yu'u-i.
N-ja'an se n-ndva'a jan nuu Jesús
xa na kandeka ña'a-ia jɨ'ɨn. Te
xia'an-ia:
—Juan nu'u ve'e-n, te najani nax
n-kida ña'a Ianyuux nuu ñayiu xtuu
ve'e-n.
Ijan dada n-ndee Jesús barcu, te
n-nangondita-ia. Se n-ndva'a jan,
juan nu'u-s ve'e-s, te n-najani-s nuu
ntdantu'u ñayiu ñuu-s nax n-kida
ña'a Jesús.

**N-ndadava'a Jesús da'ya dɨ'ɨ Jairo
xi'in ñá n-xe kaju'un da'ma-ia**

40 Nu n-nxee Jesús yu'u ndute
nuu n-kee-ia, te n-ka kuvete ñayiu
xyuku ijan chi n-ka xo ñu ini-i
xa kuiko-ia. 41-42 Ijan n-xee ɨɨn se
nani Jairo. Se kida veñu'u kuu-s.
Idii ni da'ya dɨ'ɨ-s io. Xika-i uxi uu
kuia. N-xe juiin xiti-s nuu Jesús, te
n-ja'an-s nuu-ia xa na jɨ'ɨn-ia ve'e-s
chi ku'u da'ya dɨ'ɨ-s. Vi'i nga ndetnɨɨ
anu-i. Ijan jua'an Jesús, te diko ka
chita'i ña'a koio ñayiu xndijun ña'a
jua'an.
43 Nuu ñayiu xndijun ña'a jan
yɨtna'a ɨɨn ñadɨ'ɨ ku'u. N-kuu uxi
uu kuia ndita ña'a nɨñɨ. Ntdaa tvini
n-xo neva'a-ña n-xetniu-ña xa n-xo
xe'en-ña nuu setatna xa kada tatna

ña'a koio-s, ko ñayo setatna jan
n-kua'a n-ndadava'a ña'a-s. 44 N-xe
nde'e-ña yata Jesús, te n-xe ju'un-ña
ndɨkɨ xe'e da'ma-ia. Hora ijan ni
n-yichi ña'a nɨñɨ. 45 Te n-xijan tnu'u
Jesús ñayiu xndijun ña'a jan:
—¿Jundu n-xe ju'un ña'a?
N-ka ja'an ntdaa ñayiu jan xa
ñayo-i n-xe ju'un ña'a. Te xia'an
Spedru nuu-ia:
—Maestru, kue'e ñayiu xndijun
ña'a; diko ka chita'i ña'a koio-i xa
kue'e-i.
46 Xia'an ntuku Jesús ɨnka vuelta:
—N-xe ju'un ña'a ɨɨn ñayiu chi
n-tuu-r xa n-kida-r ɨɨn xa n-kida-r.
47 Nu n-tu ini ñá ijan xa ma kuu
xa chida'u-ña xa n-kida-ña, te
n-nɨ'ɨ-ña. N-xe juiin xiti-ña nuu
Jesús chi mee-ña n-xe ju'un ndɨkɨ
xe'e da'ma-ia. N-najani-ña nuu
ntdaa ñayiu ijan nakuenda n-xe
ju'un-ña da'ma-ia, te janda n-kuu
xa danaa n-ndva'a-ña. 48 Te xia'an
Jesús nuu-ña:
—Xaxe'e xa kukanu ini ña'a-n,
xijan kuu xa n-ndva'a-n. Jua'an xi'in
xavii xava'a.
49 Nɨni du'a ja'an Jesús, n-xee ɨɨn
se xinokuechi nuu se kida veñu'u
jan. N-ja'an-s nuu-s:
—N-xi'í da'ya dɨ'ɨ-n. Maxku
dakuita-n tiempo maestru ya.
50 Nu n-teku Jesús, te xia'an-ia
nuu se kida veñu'u jan:
—Maxku tnau ini-n. Diko ni
kukanu ini Ianyuux, te ndva'a da'ya
dɨ'ɨ-n.
51-53 Nu n-xee-ia ve'e se ijan, ka
nda'i xa ka nda'i koio ñayiu xyuku
ijan. Te n-ja'an Jesús nuu-i:
—Maxku ku nda'i koio-n chi ña
n-xi'í-i, diko ni tachi-i jua'an.
N-ka xakundee ña'a ñayiu xyuku
ijan chi n-ka xini-i xa n-xi'í-i. Diko
ni Spedru, Sua, Jacobo xi'in tadɨ'ɨ
dichi kuu ndɨyɨ jan, n-xejoon-ia xa
kɨu koio-s xi'in-ia ve'e nuu kaa-i;
ñatu n-xejoon-ia xa kɨu ka ɨnka
ñayiu. N-xetu'a-ia-i 54 te n-tnɨɨ-ia
nda'a-i, te n-ja'an-ia nuu-i:
—Ndokoo, Lungo.
55 N-nandoto-i. Danaa n-ndokoo-i,
te n-ta'u tniu Jesús xa na juña'a
dɨ'ɨ-i xa kaxi-i. 56 N-ka yu'u tadɨ'ɨ-i,
te n-ja'an-ia xa maxku nde ku ja'an
ñayiu xyuku ijan xa n-ya'a; mee ni-i
na kuna'a.

N-tunda'a Jesús uxi uu se dakua'a-ia xa kada koio-s tniu Ianyuux

9 Nu n-xika kɨu, te n-nadataka
Jesús uxi uu se dakua'a-ia jan.
N-kida-ia xa n-ka kua'a-s xa kine'e
koio-s xaloko xñu'u anu ñayiu, te
dɨuni n-kida-ia xa n-ka kua'a-s xa
ndadava'a koio-s ñayiu ka ku'u.
2 N-tunda'a-ia-s xa juña tnu'u koio-s
ñayiu nax kada koio-i xa kɨu tna'a-i
nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i. Dɨuni n-tunda'a-ia-s
xa ndadava'a koio-s ñayiu ka ku'u.
3 Xia'an-ia nuu-s:
—Maxku kane'e koio-n xa
ndoñu'u-n jɨ'ɨn. Maxku kane'e
koio-n karruti-n. Maxku kane'e
koio-n jayate-n. Maxku kane'e
koio-n xa kaxi-n. Maxku kane'e
koio-n tvini. Maxku kane'e koio-n
ɨnka dijun xa nadama-n. 4 Hora na
xee-n ɨɨn ve'e ɨɨn ñuu, ijan ndoo
koio-n, te maxku dama-n ve'e ndoo
koio-n. 5 Nux ma kunini ñayiu ɨɨn
ñuu tnu'u ja'an-n te hora na ndee
koio-n ñuu jan kɨdɨ koio-n xe'e-n
xa na kee ñuyaka ñuu-i xa na jini

ñayiu jan xa io kuechi-i —kuu
Jesús, xia'an-ia.
6 Jua'an koio-s ñuu xi'in ñuu. N-ka
ja'an-s nuu ñayiu nax io xa kada-i
xa nanita'u-i, te n-ka ndadava'a-s
ñayiu ka ku'u.

N-xi'í Sua

7 N-teku Herodes, se taxnuni,
ntdaa xa kida Jesús, te n-chi ini-s
chi n-kutnu'u xa n-nandoto Sua.
8 Dɨuni n-kutnu'u xa n-nandoto
Elías, te n-nxee-s. Dani n-kutnu'u
xa n-ka nandoto dava ka se xana'a
n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
9 Te n-ja'an Herodes:
—¿Ndee se kuu se kida ntdaa
xa teku-r? Ñadu Sua kuu-s chi
n-xa'nde-r dɨkɨ-s.
Te n-juini Herodes xa jini-s Jesús.

N-xia'an Jesús xa kaxi kue'e ñayiu

10 N-ka naxee se n-dakua'a
ña'a Jesús nuu-ia. N-ka najani-s
nax n-ka kida-s. Ijan dada ndeka
dɨɨn ña'a-ia jua'an yu'u ñuu nani
Betsaida. 11 N-ka taka ñayiu nuu
n-xo tuu-ia, te nu n-ka xini koio-i xa
xá jua'an-ia, xndijun ña'a-i ka xe'en.
Nu n-ka nanitna'a-i xi'in-ia, n-kuu
va'a anu-ia nuu-i, te n-ka kuvete-i.
N-ja'an-ia nuu-i nax io xa kada
koio-i xa kɨu tna'a koio-i nuu ñayiu
ka jandixa xa taxnuni Ianyuux
nuu-i. Dɨuni n-ndadava'a-ia ñayiu
ka ku'u. 12 Nu n-kundi'i ngandii, te
n-ka xetu'a ña'a se dakua'a-ia. Ka
xia'an-s nuu-ia:
—Tunda'a-n ñayiu ya xa na jɨ'ɨn
koio-i ñuu xndatuu yatni xi'in
ranchu xa na nduku koio-i nuu
ndoo-i te na jueen-i xa kaxi-i chi
nuu ñayo io tuu-ro.
13 Te xia'an-ia nuu-s:
—Juña'a koio xa na kaxi-i.
Te ka xia'an-s nuu-ia:
—O'on ni tila xi'in uu ni chaka io
a dɨu nga nux na njueen-ro xa kaxi
koio-i.
14 Xyuku naxa o'on mil seyɨɨ ijan
xi'in ñadɨ'ɨ-s xi'in da'ya-s. Nu n-ya'a
n-ka ja'an se dakua'a-ia xijan, te
n-ta'u tniu-ia nuu-s:
—Juña'a koio nuu ñayiu xa uu
diko uxi uu diko uxi-i na nkoo koio.
Nuu dɨɨn nuu dɨɨn na nkoo koio-i.
15 Daa n-ka kida-s, te n-ka nukoo
ntdaa ñayiu xyuku ijan. 16 N-tnɨɨ-ia
o'on tila jan xi'in nduu chaka jan,
te n-nukonde'a-ia andɨu, te n-xijan
ta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia
tila jan, te n-xia'an-ia se dakua'a-ia
xa dakexio koio-s nuu ñayiu xyuku
jan. 17 N-ka xaxi koio-i xa nde n-ka
chitu xiti-i ntdaa-i. N-ka nadataka-s
pedazo n-kendoo, te n-ka dachitu-s
uxi uu yɨka.

N-ja'an Spedru nuu Jesús xa dɨu-ia kuu Cristu

18 Ɨnka ntuku vuelta tuu-ia xi'in se
dakua'a-ia, te mee ni-ia n-kee dɨɨn
xa n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux. Ijan
dada n-xijan tnu'u-ia-s:
—¿Jundu kuu-r ka ja'an ñayiu?
19 Ka xia'an-s:
—Dava ñayiu ka ja'an xa Sua
Bautista kuu-n, dava-i ka ja'an xa
Elías kuu-n, dava tuku-i ka ja'an
xa xixitna-ro, se n-xo ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu kuu-n. Ka xani
ini-i xa n-nandoto-n.
20 Te n-xijan tnu'u-ia-s:
—Ndo'o ɨɨn ɨɨn-n, ¿ jundu kuu-r,
ka ja'an-n u?
Xia'an Spedru:

—Cristu, Ia n-tunda'a ña'a
Ianyuux kuu-n.
21 Te xia'an-ia xa maxku ja'an
koio-s nuu ñayiu jundu kuu-ia; mee
ni-s na kuna'a koio. 22 Xia'an-ia:
—Io xa kada u'u ña'a koio sexa'nu
ka taxnuni nuu ñayiu País-ro ru'u,
Ia kuu ñayiu. Dɨuni io xa kada u'u
ña'a dutu ka taxnuni xi'in se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.
Io xa ja'an koio-s xa ña ndoñu'u
ña'a-s. Dɨuni io xa ka'ni ña'a koio-s
te nandoto-r nuu uni kɨu —kuu-ia,
xia'an-ia nuu se dakua'a-ia.
23 Te n-ja'an-ia nuu ntdaa ñayiu
xyuku ijan:
—Ñayiu juini xa nkuitandijun
ña'a-i, na kande ini koio-i xa ka
kukajan ini-i, te jun ini koio-i xa
kuú-i ná ñu ini ɨɨn se doko curuxi-s
xa nkuitakaa dika-s. Ijan dada
nkuitandijun ña'a koio-i. 24 Ñayiu
ña ka kuu ini-i xa naa-i xaxe'e-r,
naa da'u ni-i. Ñayiu naa yɨkɨ kuñu-i
xaxe'e-r, kundito koio-i nɨkava
nɨkuita. 25 Ñayiu na ni'i ntdaa xa io
nitu'u ñuñayiu te naa-i, ñatu nax
kine'e koio-i. 26 Ñayiu kujanuu xa
xndeka tna'a-r xi'in-i a xa kakune'e-i
xa ja'an-r, dɨuni kujanuu-r xa
kandeka tna'a-r xi'in-i hora na ndixi
mee-r, Ia kuu ñayiu. Ndii-r ná ndii
Taa-r Ianyuux, Ia ii. Ndii-r ná ndii
ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux.
27 Xandaa xakuiti ma kuú koio-n
nde na jini dava ndo'o ñayiu xtuu
ya'a, xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu
ñuñayiu —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-dama nuu Jesús, te n-koko da'ma ni'no-ia

28 Nu n-ya'a naxa una kɨu, te
ndeka dɨɨn-ia Spedru, Sua, Jacobo
jua'an koio ɨɨn yuku xa kajan
ta'u-ia nuu Ianyuux. 29 Nɨni xijan
ta'u-ia n-dama nuu-ia, te n-koko
da'ma-ia. Ná kuu xa xeye'e kuu xa
koko da'ma-ia. 30 Moisés xi'in Elías
n-ka nxee, te n-ndatnu'u-ia xi'in-s.
31 N-ka diñu-s tuku. Ndatnu'u-ia
xi'in-s xa vax kuyatni kɨu ndee-ia
Jerusalén te ndaa-ia andɨu. 32 Yo
n-kuu nuu Spedru xi'in nuu dava ka
se xtuu xi'in-s xa kidi, ko ña n-ka
kidi-s, te n-ka xini-s xa koko Jesús
xi'in nduu se xnii xi'in-ia. 33 Diko
nga xa ndaa Moisés xi'in Elías
andɨu te xia'an Spedru nuu Jesús:
—Maestru, naka va'a xa n-ka
kixee-ro ya'a. Na kadava'a koio-da
uni ve'e yutnu vixi — ɨɨn kuu xi'in
mee-n, ɨnka na kuu xi'in Moisés, te
ɨnka na kuu xi'in Elías.
Juini daa n-xani ini Spedru
xa kada-s, ko ña kutnuni ini-s
nakuenda xa daa n-kuu ini-s. 34 Nɨni
du'a ja'an-s, te n-ndixi vikó nu'u
nde nuu ñu'u, te n-ka da'u-s nuu
vikó jan. 35 Te n-ja'an Ianyuux xiti
vikó jan:
—Ia ya'a kuu Da'ya Yɨɨ-r.
N-kaxí-r-ia xa kada-ia tniu-r. Kunini
koio xa ja'an-ia.
36 Nu n-ya'a xa n-ja'an Ianyuux, te
mee nga Jesús n-ndoo xi'in-s. Na'a
n-kuu n-ya'a xa'a, ijan dada n-ka
najani-s xa n-ka xini-s.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn seluchi tna'a kue'e xiyɨ'ɨ

37 Kɨu kuu uu, n-nuu-ia xi'in-s
xeyuku jan, te kue'e ñayiu n-ka
xetna'a ña'a. 38 Nuu ñayiu ijan
yɨtna'a ɨɨn se tna'a. Xee n-kana-s:
—Maestru, ɨɨn xa juini-da. Koto
tna'a-n da'ya yɨɨ-da nuu nax tna'a-s

chi idii ni-s io. 39 Xko keé xaloko
anu-s, te danaa kana-s, te kava
ña'a-i. Nduyutnu-s, te xido t-iñu
yu'u-s, te datnukue'e ña'a-i. Ña
juini-i xa dayaa ña'a-i. 40 N-xia'an-da
se dakua'a-n xa na kine'e koio-s-yɨ,
ko ñayo-s n-ka ndaku.
41 Te n-ja'an Jesús nuu ñayiu
xyuku ijan:
—Ndo'o, ñayiu io vitna, ña ka
kukanu ini ña'a va'a-n. Unu loko-n.
¿Nadaa ka kɨu ndoñu'u xa kutuu-ro?
¿Kuiti nadaa ka kɨu nadaa ka ñuu
kundee ini-r?
Ijan dada n-ja'an Jesús nuu taa
seluchi jan:
—Juan kueka da'ya-n.
42 Nɨni juan tu'a seluchi jan Jesús
n-dajane ña'a xaloko jan nuu ñu'u, te
n-kava ña'a-i. Xido t-iñu yu'u-s, te
n-nduyutnu-s. N-kudeen Jesús nuu
xaloko jan, te n-ndadava'a-ia seluchi
jan. Ijan dada n-nakueka ña'a taa-s.
43 Nu n-ka xini ñayiu n-ka xo nde'a
xijan xa taxnuni Ianyuux nuu Kui'na,
n-ka nakuetu koio-i nuu-ia. N-ka
yu'u-i, te kue'e xa n-ka xani ini koio-i.
Nɨni ka ndatnu'u ñayiu jan xa n-ya'a,
xia'an Jesús nuu se dakua'a-ia:
44 —Maxku ndunaa koio-n xa
n-ja'an-r xa vax kuyatni kɨu kada
ɨɨn se kada xa tnɨɨ ña'a juxtixia ru'u,
Ia kuu ñayiu.
45 Ñayo se dakua'a-ia n-kutnuni
ini nakuenda xa daa n-ja'an-ia chi
n-kida Ianyuux xa ma kutnuni ini
koio-s. Ñayo-s n-kuyɨɨ xa kajan
tnu'u-s-ia.

Ndeda ñayiu ku kuu ñayiu ndandɨ'ɨ ka

46 Nɨni juan nu'u-ia xi'in se
dakua'a-ia Capernaum nuu io-ia, ka
ndatnu'u-s nuu ndeda ɨɨn-s taxnuni
nuu-s ntdaa-s, te ka jantna'a tnu'u-s.
47 N-tu ini Jesús nax n-ka xani ini-s
te n-tnɨɨ-ia ɨɨn seluchi, te n-xani-ia-s
diñi-ia. 48 Te xia'an-ia nuu-s:
—Se ka xe ini seluchi ya'a xaxe'e
xa daa juini-r kuenda kɨu ka xe ini
ña'a-s ru'u. Se ka xe ini ña'a dɨuni
xe ini-s Ia n-tunda'a ña'a. Se xani
ini xa ñatu ndandɨ'ɨ-s nuu dava
ka-n, ndandɨ'ɨ-s nuu Ianyuux.
49 Te xia'an Sua nuu-ia:
—Maestru, n-ka xini-da ɨɨn se
xetniu dɨu-n xa ta'u tniu-s nuu
xaloko xa kee-i anu ñayiu, te ka
xia'an-da nuu-s xa na nujani-s
xaxe'e xa ña ndeka tna'a-ro xi'in-s.
50 Te xia'an Jesús nuu-s:
—Maxku dada'an-n xa daa kida-s
chi ñayiu ña jan tnu'u ña'a, iñi
xi'in-ro xi'in-i —kuu-ia, xia'an-ia.

N-kanandee Jesús Jacobo xi'in Sua

51 Vax kuyatni kɨu ndaa Jesús
andɨu xa nakueka ña'a Ianyuux.
Tiempu ijan idii vuelta n-xajan-ia
anu-ia xa jɨ'ɨn ntuku-ia Jerusalén.
52 N-tunda'a-ia dava se dakua'a-ia
xa na ku juindodo nuu-s ichi jua'an
Jerusalén, te n-ka xee-s ɨɨn ñuu luchi
katuu distrito Samaria xa kada tu'a-s
ve'e nuu ndoo koio-s xi'in-ia. 53 Ñatu
n-juini ñayiu ñuu ijan xa ndoo Jesús
ñuu-i xaxe'e xa n-ka tu ini-i xa
jɨ'ɨn-ia Jerusalén. 54 Nu n-ka xini Sua
xi'in Jacobo xa ñatu n-ka juini-i xa
kueka-i Jesús, te ka xia'an-s nuu-ia:
—Maestru, ¿vatuka xa kajan
ta'u-ro nuu Ianyuux xa na dajuun-ia
ñu'ú nde andɨu na kua'a na naa
ñayiu ya'a u? 55 N-ngonenuu Jesús,
te n-kanandee ña'a-ia. 56 Ijan dada
jua'an-ia xi'in-s ɨnka ñuu.

Se n-ka juini xa nkuitandijun-s Jesús

57 Nɨni xika-ia xi'in-s jua'an, n-xe
juntna'a-ia xi'in ɨɨn se n-xe juntna'a
xi'in-ia. Xia'an se ijan nuu-ia:
—Maestru, nkuitandijun ña'a-da,
te kandijun ña'a-da jɨ'ɨn juini nde
kuu nuu na jɨ'ɨn-n.
58 Te n-ja'an Jesús:
—Chikuii, io yau kava xyɨ'ɨ-tɨ. Dani
chilidaa, io taka-tɨ, ko mee-r, Ia kuu
ñayiu, ña tuu na ve'e-r. Ñavada io
nuu ndetatu-r —kuu-ia, xia'an-ia-s.
59 Xia'an-ia nuu ɨnka-s:
—Ne'e te nkuitandijun ña'a.
Xia'an-s:
—Dito, ¿vatuka xa ki'na ka nu'u-da
ve'e-da te na kuú taa-da kuxi-da-s?
Ijan dada nkuitandijun ña'a-da.
60 Te xia'an-ia nuu-s:
—Na kuxi tna'a na'i koio ñayiu
ña xini jundu kuu Ianyuux. Juan
juña'a mee-n nuu ñayiu nax io xa
kada-i xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu ka
jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i.
61 N-ja'an ɨnka ntuku-s nuu-ia:
—Maestru, nkuitandijun ña'a-da,
ko vatuka xa ki'na ka na jɨn nu
koto-da janda ndoo ñayiu io ve'e-da,
te juña'a-da nuu-i: "Kutuu koio, te
kixee-r" —kuu-s, xia'an-s.
62 Te n-ja'an-ia nuu-s:
—Se n-kixe'e xa kidatniu-s xi'in
nkutu, te ngonenuu-s ichi yata-s,
ñatu xiniñu'u-s xa kadatniu-s nuu
ñu'u. Daa kuu dava ñayiu juini
xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu taxnuni
Ianyuux nuu-i.

N-tunda'a Jesús uni diko uxi se ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu

10 Nu n-ya'a ntdaa xijan, te
n-kaxí Jesús uni diko uxi
ntuku seyɨɨ. N-tunda'a-ia-s xa ku
jɨ'ɨn ndɨ uu ndɨ uu-s ñuu na'nu, ñuu
kuechi nuu ñu ini-ia xa jɨ'ɨn-ia. 2 Te
xia'an-ia nuu-s:
—Yo kue'e ñayiu ta kukanu
ini ka Ianyuux. Kuenda kɨu trɨu
n-yichi kuu-i, te xaku ni ñayiu io
xa nakueka-i trɨu jan. Xijan kuu xa
kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa
na tunda'a ka-ia ñayiu nakueka trɨu
jan. 3 Jɨ'ɨn koio-n, te kuna'a koio-n
xa kuenda kɨu tkolelu xee me'ñu
kɨt kuu lobo ka kuu-n. 4 Maxku
kane'e koio-n tvini. Maxku kane'e
koio-n jayate. Maxku kane'e
koio-n ɨnka tayu ndixa-n. Maxku
na'a ku ndatnu'u koio-n xi'in
ñayiu nanitna'a xi'in-n ichi jua'an
koio-n. 5 Hora na kɨu koio-n ɨɨn ve'e,
juña'a-n nuu ñayiu io ve'e jan: "Na
kutuu vii kutuu va'a koio-n." 6 Nux
ijan io ñayiu juini xa kutuu vii
kutuu va'a-i ná juini Ianyuux, te
kutuu vii kutuu va'a-i ná n-ja'an-n.
Nux ña'a, ma kutuu vii kutuu va'a-i.
7 Ve'e ndoo koio-n kax ko'o koio-n
xa taxi ñayiu ijan chi io ya'u ɨɨn se
kidatniu. Maxku dama-n ve'e ndoo
koio-n. 8 Dava'a nga ñuu kɨu koio-n,
nux na kunini ñayiu ñuu ijan xa
ja'an-n, kaxi koio-n xa na taxi-i.
9 Ndadava'a koio-n ñayiu ka ku'u, te
juña'a koio-n nuu-i: "Vax kuyatni
kɨu taxnuni Ianyuux nuu-n." 10 Nux
ma xe ini ñayiu ɨɨn ñuu xa ja'an
koio-n, jɨ'ɨn koio-n ichi ka'nu yu'u
ñuu jan, te kɨdɨ koio-n xe'e-n, te
xee ja'an koio-n: 11 "Kɨdɨ-da xe'e-da
xa maxku kɨ'ɨ ñuyaka ñuu-n chi
ñatu ka xe ini-n xa n-ka ja'an-da.
Juini ña n-ka xe ini-n xa n-ja'an-da,
ko kidayɨka-i xa kuna'a-n xa vax
kuyatni kɨu taxnuni Ianyuux nuu-n."

Xa'a juña'a koio-n nuu ñayiu jan.
12 Kɨu na ndixi juexi, nda'u ka ya'a
ñuu ijan dada ñayiu n-xio Sodoma
—kuu-ia, xia'an-ia.
Te xia'an-ia nuu ñayiu ñuu
Corazín xi'in nuu ñayiu ñuu
Betsaida:
13 —Nda'u ya'a mee-n, ñayiu
Corazín. Nda'u ya'a ndo'o, ñayiu
Betsaida. Nuu n-kida-r kue'e
milagru Tiro xi'in Sidón ná n-kida-r
ñuu mee-n, xa n-kuna'a n-ka natu
ini ñayiu jan xa n-ka kida-i kuechi,
te kui'no-i da'ma ndayu te kunukoo
koio-i nuu yaa n-kuu xa n-ka natu
ini-i xa n-ka kida-i kuechi. 14 Nda'u
ka ya'a mee-n, ñayiu Corazín xi'in
ñayiu Betsaida, dada ñayiu Tiro
xi'in Sidón hora na ndadandaa
Ianyuux kuechi ñayiu ñuñayiu. 15 Te
ndo'o, ñayiu Capernaum, ma jɨ'ɨn
koio-n andɨu chi keé koio-n andea.
Te xia'an-ia nuu se dakua'a-ia:
16 —Ñayiu kunini xa ja'an koio-n,
kuenda kɨu xa ja'an mee-r kunini
koio-i. Ñayiu ma xe ini ña'a, kuenda
kɨu mee-r ma xe ini ña'a koio-i.
Ñayiu ñatu xe ini ña'a mee-r, ña xe
ini-i Ia n-tunda'a ña'a —kuu Jesús,
xia'an-ia.
17 N-ka kee se n-tunda'a-ia; ka
xe'en-s. Nu n-ka nangondita-s
nuu Jesús, te n-ka kudɨ ini-s. N-ka
ja'an-s nuu-ia:
—Dito, ka jandixa ña'a ñayiu; nde
xaloko n-ka jandixa ña'a chi n-ka
xetniu-da dɨu-n xa n-ta'u tniu-da
nuu-i xa kee-i anu ñayiu, te n-ka
kee-i.
18 Te n-ja'an Jesús nuu-s:
—N-xini-r xa jungava Satanás
nde andɨu. N-kee-i ná kee taxa.
19 Kuna'a koio-n xa kada-r xa
ndaku-n nuu Kui'na, te juini na
jueñi ni'no-n koo a tdu'an, ña tuu
nax ya'a koio-n. 20 Kudɨ ini koio-n,
ko ñadu xaxe'e xa ka jandixa ña'a
xaloko kudɨ ini koio-n, chi kudɨ ini
koio-n xaxe'e xa andɨu yodotnuni
dɨu-n —kuu-ia, xia'an-ia.
21 Nu n-teku Jesús tnu'u n-ka
ja'an-s, te n-kidadɨ ini ña'a Espíritu
Ianyuux. Ijan dada n-ja'an Jesús
nuu Ianyuux:
—Taa-ro Ianyuux, Ia taxnuni
andɨu xi'in ñuñayiu, najuen tnu'u
ña'a-da chi ña n-datuu-n xa'a nuu
ñayiu ka tu'a va'a tutu, ñayiu
io xaxtnuni xa kutnuni ini-i, ko
n-datuu-n ntdaa xa'a nuu ñayiu ña
ka tu'a. Kuu-i ná kuu sekuechi. Du'a
n-kida-n, Taa-ro, chi du'a n-kuu
anu-n —kuu Jesús, xia'an-ia nuu
Taa-ro Ianyuux.
22 Ijan dada xia'an-ia nuu se
xyuku ijan:
—N-taxi Ianyuux xaxtnuni xa
ntdaa xa kuu xa xino xini-r. Ñayo
ñayiu xini jundu kuu Da'ya Yɨɨ-ia.
Mee ni Taa-ro Ianyuux xini jundu
kuu-r, te mee ni-r xini jundu kuu-ia.
Dɨuni jini ñayiu kuu anu-r xa juña
tnu'u-r jundu kuu-ia. Ña yo ka
ñayiu xini —kuu Jesús, xia'an-ia.
23 Ijan dada n-ndonenuu-ia xa
kunde'a-ia uxi uu se dakua'a-ia jan,
te xia'an-ia nuu-s:
—Naka ta'u kuu ñayiu nde'a xa
xnde'a mee-n. 24 Kue'e se n-ka ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in se
n-kunxa'nu n-ka juini xa jini koio-s
xa kida-r. N-ka juini-s xa jini-s xa
xnde'a-n vitna, ko ñayo-s n-xini.
N-ka juini-s xa kunini koio-s tnu'u
xnini-n, ko ña n-kuu xa teku-s —
kuu-ia, xia'an-ia.

Xava'a n-kida ɨin se Samaria

25 Ɨin vuelta nujuiin ɨin se tu'a
va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés
me'ñu ñayiu xyuku nuu dakua'a
Jesús ñayiu xa kototnuni-s-ia.
N-xijan tnu'u-s-ia:
—Maestru, ¿nax kada-da xa
kundito-da nɨkava nɨkuita?
26 Te n-xijan tnu'u ña'a Jesús:
—¿Nax ka'u-n? ¿Nax xyodotnuni
nuu libru Moisés xa kada-n?
27 Te xia'an-s:
—Du'a yodotnuni: "Io xa juemani
koio-n Ianyuux, Ia kuu Xto'o-n,
xi'in nde yɨkɨ nde tuchi-n. Ná
mani juini-n mee-n, daa juemani
ñanitna'a-n."
28 Te xia'an-ia nuu-s:
—Va'a n-ja'an-n. Kada xijan te
kundito-n nɨkava nɨkuita.
29 N-juini-s xa kani ini Jesús xa ña
tuu na kuechi kida-s, xijan kuu xa
xia'an-s:
—¿Ko jundu kuu ñanitna'a-da?
30 Xia'an Jesús:
—N-kee ɨin seyɨɨ Jerusalén xa
jua'an-s Jericó. N-ka xadɨ ña'a
ñadu'u ichi jua'an-s, te n-ka
du'u ña'a-s. N-ka tava-s da'ma-s.
N-ka janña'a-s, te n-ka dandoo
ña'a-s. Katuu-s ichi te junee-s.
31 Ijan dada n-kendita ɨin dutu
nuu katuu-s. N-xini-s xa katuu
se ijan, te n-xiko nduu-s ɨnka xio
yu'u ichi. 32 N-kuyatni ɨin se kuu
levita nuu katuu se n-tnukue'e
jan. N-xini ña'a-s, te n-xiko
nduu-s ɨnka xio yu'u ichi. 33 Dɨuni
n-kendita ɨin se Samaria. N-xini-s
se n-tnukue'e jan, te n-kunda'u
ini ña'a-s. 34 N-xetu'a-s-sɨ, te
n-xodo-s aciti xi'in vinu nuu
n-tnukue'e-s. N-duku-s nuu
n-tnukue'e-s, te n-dakaa ña'a-s
yata kɨtɨ-s. Ndeka ña'a-s jua'an
mesón. Ijan n-ñunuu ña'a-s. 35 Kɨu
kuu uu n-tava-s uu denario, te
n-chiya'u-s se ndee mesón jan, te
xia'an-s nuu-sɨ: "Junuu-n-sɨ te nux
nadaa ka na nju'un-n, te kɨu na
kuiko-da nataxi-da tvini-n", kuu-s,
xia'an-s. 36 ¿Nax kachi-n? ¿Ndeda
ndruni-s n-kida na io xa kada-ro
ñanitna'a-ro? —kuu Jesús, xia'an-ia.
37 Te xia'an-s nuu-ia:
—Se n-kunda'u ini se ijan.
Te xia'an ntuku Jesús:
—Nani n-kida se ijan, dani juan kada-n.

Na n-xo tuu Jesús ve'e María xi'in Tmarta

38 Dani, dani jua'an Jesús xi'in uxi uu
se dakua'a-ia jan ichi jua'an Jerusalén.
N-kɨu-ia ɨin ñuu luchi, te n-ja'an ña'a ɨin
dichi nani Tmarta ve'e-i. 39 Ku'u Tmarta
kuu María. Nukoo María nuu nukoo
Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, te n-xo nini-i xa
n-ja'an-ia. 40 Nɨni nini María xa ja'an-ia,
kida Tmarta tniu ve'e-i, te yo ndu ini-i.
Xijan kuu xa n-xetu'a-i Jesús, te n-ja'an-i
nuu-ia:
—Dito, nakuenda ña chinuu-n xa
ña chindee ña'a María. Mee nga-da
kidatniu. Juña'a-n-yɨ xa na chindee
ña'a-i —kuu Tmarta, xia'an-i nuu-ia.
41 Xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro:
—Marta mee ni nuu nax ya'a
xani ini-n. Dɨuni yo ndu ini-n nuu
tniu-n, 42 ko ñatu kida ndɨ'ɨ-n xa io
xa kada-n, ko María, va'a kida-i xa
nini-i xa ja'an-r, te ma ndunaa-i.

N-dakua'a Jesús se dakua'a-ia janda kajan ta'u koio-s nuu Ianyuux

11 Ɨin vuelta n-xijan ta'u
Jesús nuu Ianyuux ɨin nuu

n-xeˈen-ia. Nu n-yaˈa xa n-xijan
taˈu-ia, te n-jaˈan ɨɨn se dakuaˈa-ia
nuu-ia:
—Dito, ¿Janda jaˈan koio-da hora
na kajan taˈu koio-da nuu Ianyuux?
Dakuaˈa ñaˈa-n ná n-dakuaˈa Sua se
n-dakuaˈa-s.
2 N-jaˈan Jesús nuu-s xiˈin nuu
ntdaa ñayiu xyuku ijan:
—Hora na kajan taˈu koio-n, duˈa
jaˈan koio-n:
Taa-ro Ianyuux, na jaˈan-da xa
ii-n.
Na koo-da xañuˈu nuu-n.
Na jaˈan koio-da xa taxnuni-n
nuu-da ntdaa-da xa ka kuu-da
ñayiu ñuñayiu.
3 Taxi-n xa kaxi xa koˈo koio-da
vitna nani kida-n ndɨkɨu
ndɨñuu.
4 Xijan taˈu-da xa taxkanu ini-n
kuechi n-ka kida-da ná ka
taxkanu ini-da ñayiu kuiˈa ka
kida ñaˈa daña.
Kada-n xa maxku dajaˈan ñaˈa
Kuiˈna xa kada koio-da kuechi.
Duˈa kajan taˈu koio-n nuu Ianyuux.
5 ’Ñayiu na jɨˈɨn veˈe ɨɨn se kumani
xiˈin-i niu dava te juñaˈa-i nuu-s:
“Taxnuu uni tila 6 chi n-kixee se
kumani xiˈin-r, te ña tuu naxa
juñaˈa-r-sɨ. Xika vaxi-s.” 7 Nux duˈa
na jaˈan-i, ma jaˈan se ijan: “Maxku
datnaˈa ñaˈa-n. Xá n-nakadɨ-r yeˈe-r.
Xá n-nukava-r xiˈin daˈya-r. Ma
kuu xa ndokoo-r xa taxi-r.” Ma
duˈa jaˈan-s 8 chi juñaˈa-s ntdaa
xa ndoñuˈu-i, ko ñadu xaxeˈe
xa kumani-i xiˈin-s juñaˈa-s chi
xaxeˈe xa maxku kujanuu-s nuu-i.
9 Ku kajan koio-n te niˈi-n. Nduku
koio-n te niˈi-n. Nani dakande-n
yeˈe ñayiu xa najaan-i xa kɨu-n,
dani kajan koio-n nuu Ianyuux
xa ka ndoñuˈu-n, te taxi-ia 10 chi
ñayiu xko xijan ka niˈi-i. Dani ka
niˈi ñayiu xko nduku. Ñayiu xko
dakande yeˈe, najaan yeˈe xa kɨu-i.
11 ’Ndoˈo, se ka kuu taa, nux
xijan daˈya-n chaka ma juñaˈa-n
koo chi juñaˈa-n chaka. 12 Nux
xijan daˈya-n ndɨu, ma juñaˈa-n
tduˈan chi juñaˈa-n ndɨu. 13 Juini
ka kuu-n ñayiu ka kida kueˈe
kuechi, xndeˈa-n xa ka xiaˈan-n
daˈya-n. Naka Taa-ro Ianyuux, Ia
tuu andɨu, ma ku taxi-ia Espíritu-ia
nux ndeda-n na kajan-ia. Kueˈe ka
taxi Taa-ro Ianyuux dada xa ka
xiaˈan mee-n daˈya-n —kuu Jesús,
xiaˈan-ia.

N-ka jaˈan ñayiu xa Kuiˈna kida xa kineˈe Jesús xaloko

14 N-xee ɨɨn se ñuˈu ñaˈa xaloko
ña kuu jaˈan nuu-ia. Te n-kineˈe
Jesús xaloko jan anu-s. Nu n-yaˈa xa
n-kineˈe-ia xaloko jan, te n-kixeˈe-s
xa jaˈan-s, te n-ka yuˈu ñayiu xyuku
ijan. 15 N-jaˈan dava-i:
—Mee Kuiˈna taxnuni nuu dava
ka xaloko kida xa kuaˈa se yaˈa xa
kineˈe-s xaloko anu ñayiu. Beelzebú
nani-i.
16 Te n-ka jaˈan tɨtnɨ ñayiu xyuku
ijan nuu Jesús xa kada-ia milagru
xa kototnuni-i-ia. 17 N-kutnuni ini-ia
xa n-xani ini ñayiu ijan. Xijan kuu
xa xiaˈan-ia nuu-i:
—Nux ka jantnaˈa se ka taxnuni ɨɨn
ñuu xiˈin ntnaˈa ka taxnuni-s, danaa
tnaˈa-s. Dani ñayiu xtuu kaˈnu ɨɨn
veˈe, nux ka jantnaˈa-i ma kutuu
kaˈnu ka-i. 18 Nux jantnaˈa Kuiˈna
ntnaˈa mee-i, ma taxnuni ka Kuiˈna
nani Satanás. Xaˈa jaˈan-r xaxeˈe

xa n-ka ja'an-n xa Beelzebú kida
xa kine'e-r xaloko. 19 Nux Beelzebú
kida xa kine'e-r xaloko, dɨuni
Beelzebú kida xa kine'e se dakua'a-n
xaloko xñu'u anu ñayiu nuda. Mee
se dakua'a mee-n ka datuu ña'a.
20 Xaxe'e xa kida Ianyuux xa kine'e-r
xaloko, xijan kuu xa n-kixe'e ka
jandixa dava-n xa taxnuni-ia nuu-n.
21 Ɨɨn se ndaku te nde'e-s, nux ndee-s
ve'e-s, ña tuu nax ya'a ve'e-s chi xa
io tu'a-s xi'in arma-s. 22 Xaxe'e xa
neva'a-s arma xani ini-s xa ñayo
nde'e ka dada mee-s, ko nux xee ɨɨn
se nde'e ka dada mee-s janña'a-s,
te kane'e-s ntdaa xaxii-s jɨ'ɨn, te
dakexio-s. 23 Ñayiu ña ka kunduu
xi'in-r, ñatu ka xe ini ña'a-i. Ñayiu
ña dataka ñayiu xa kunini-i xa
ja'an-r, kuenda kɨu xate ni'no-i-yɨ xa
maxku teku-i xa ja'an-r.

N-nangondita xaloko; ndeé-i anu n-ñu'u-i

24 'Hora kee ɨɨn xaloko anu ɨɨn ñayiu,
te xikonuu-i nuu ñayo io xa nduku-i
ɨɨn nuu ndetatu-i, ko xaxe'e xa ñatu
ni'i-i, ja'an mee ja'an ɨɨn-i: "Va'a ka nu
na ndeé-ro anu ñayiu n-kane-ro." 25 Te
hora naxee-i, chinuu-i xa n-natɨ'u nuu
n-kee-i, te va'a n-xe kotna'a ndatniu.
26 Ijan te nkueka-i uxa tna'a xaloko ka
dada mee-i, te n-ndeé-i xi'in xaloko
ijan nuu n-kane-i, te ju'un koio-i anu
ñayiu ijan. Te nda'u ka ya'a ñayiu jan
hora ijan dada xa ki'na —kuu Jesús,
xia'an-ia.

Jundu kuu ñayiu xandaa xakuiti ta'u kuu

27 Nɨni ja'an-ia xijan, te xee n-ja'an
ɨɨn ñadɨ'ɨ yɨtna'a nuu ñayiu xyuku
nuu Jesús. Xia'an-ña nuu-ia:
—Naka ta'u ñadɨ'ɨ n-xajan ña'a, te
n-dakadi ña'a —kuu-ña, xia'an-ña.
28 Te xia'an-ia nuu-ña:
—Ta'u ka kuu ñayiu ka teku tnu'u
Ianyuux, te jandixa-i-ia dada ñayiu
kuu dɨ'ɨ-r.

Ná n-ya'a Jonás ya'a Jesús

29 Nu n-kukue'e ka ñayiu ka taka
nuu-ia, te xia'an-ia:
—Unu loko ñayiu io vitna. Ka
ja'an-i xa kada-r milagru, ko ma
kuu xa jini-i xijan. Diko ni jini
koio-i xa ya'a-r ná n-ya'a Jonás.
30 Nani n-ya'a xa n-xini ñayiu Nínive
xa Jonás n-kuu ɨɨn seña, dani jini
koio ndo'o, ñayiu io vitna, xa kuu
ru'u, Ia kuu ñayiu, ɨɨn seña. 31 Kɨu
na ndadandaa Ianyuux kuechi
ñayiu, nandoto ñá n-kunxa'nu n-xio
do sur xi'in ñayiu io vitna, te taka
koio-i xi'in-ña, te datuu-ña kuechi
ñayiu io vitna chi ña xnini-i tnu'u-r.
Xika n-kixi mee-ña xa n-xo nini-ña
tnu'u ndichi n-ja'an Salomón.
Kuna'a koio xa n-kixee mee-r, te
ndandɨ'ɨ ka-r dada Salomón, te ñatu
ka jandixa-n xa ja'an-r. 32 Kɨu na
ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu,
nandoto ñayiu Nínive xi'in ñayiu
io vitna, te kajan koio ñayiu Nínive
jan kuechi-i chi ña n-ka natu ini-i
xa n-ka kida-i, ko ñayiu Nínive
n-natu ini xa n-ka kida-i kuechi
na n-ja'an Jonás tnu'u Ianyuux
nuu-i. Kuna'a koio xa n-kixee-r, te
ndandɨ'ɨ ka-r dada Jonás, te ñatu ka
jandixa-n xa ja'an-r.

Kuenda kɨu ɨɨn candil dakutnuni kuu nduchi nuu-ro

33 'Ñayo ñayiu natnuu candil
te jantuu-i ɨɨn nuu yɨda'u. Ñayo

chindeyu candil ka'a maquila. Ñayo
ñayiu daa kida chi jandodo-i candil
ɨɨn nuu dujun xa na kutnuni nuu
ñayiu ka kɨu ve'e-i. 34 Kuenda kɨu
ɨɨn xa dakutnuni kuu nduchi nuu-ro.
Nux io va'a nduchi nuu-n, kaxi
xnde'a-n ɨɨn xa xnde'a-n te xini-n
nax ya'a, ko nux ña io va'a nduchi
nuu-n, ña xnde'a-n xa io, ni ña
xini-n nax ya'a. 35 Maxku jandixa-n
ntdaa xa ka ja'an ñayiu ñuu-n vaxi
chi ñadu ntdaa xa ka ja'an-i ndaa.
36 Nux kanda nitu'u nuu tuu-n, ma
ja'an-ro xa ña kanda ɨɨn lado ñɨɨ-n
—kuu Jesús, xia'an-ia.

N-kakune'e Jesús kuechi se ka kuu fariseu xi'in se ka tu'a va'a ley

37 Nu n-ya'a n-ja'an Jesús xa'a, te
n-ja'an ña'a ɨɨn se fariseu xa kaxi-ia
xi'in-s ve'e-s. N-kɨu-ia ve'e-s, te
n-nukoo-ia yu'u mexa-s. 38 N-yu'u
anu se fariseu xa ña n-nanda'a-ia ná
ka kida ñayiu ñuu-s, te n-nukuita-ia
xaxi-ia. 39 Te xia'an Jesús nuu se
ijan:
—Mee-n se fariseu, najini-n yata
yaxi xi'in yata ko'o te ñatu ka
najini-n xiti-i nuu ñu'u xa kui'a kaa
ná kui'a kaa xa ka kida-n. 40 Lilu-n.
Nani n-kidava'a Ianyuux ñɨɨ-ro,
dani n-kidava'a-ia xaxtnuni-ro
xi'in anu-ro. 41 Nux na juña'a nga-n
ñayiu ka kunda'u ɨɨn xa juña'a
nga-n, kada Ianyuux xa ndunini-n.
42 Mee-n, se fariseu, ntna'a uxi
nu'ne kuechi mino kaxtila xi'in
yuku ruda xi'in ntdantu'u nuu yua
ka xaxi-ro ka ni'i-n ka najuña'a-n
ɨɨn Ianyuux. Juini ka kida-n
xa va'a ya'a, ko ñatu daya'a-n
juxtixia ñayiu ka kida kuechi, te
ka kidandaa-n kuechi ñayiu ña tuu
nax kida, ni ña ka xemani-n dava
ka ñayiu. Xaxe'e xijan nda'u ya'a
koio-n. Kada na'i koio xa va'a ya'a,
ko maxku daa ka kada-n ñayiu.
Jandixa koio xa ta'u tniu Ianyuux.
43 Nda'u ya'a koio mee-n, se fariseu,
chi ka tna ini-n xa kunukoo koio-n
silla ka xko nukoo se ndandɨ'ɨ
xiti veñu'u kuechi, te ka tna ini-n
xa koo ñayiu xañu'u nuu-n nuu
ya'u. 44 Nda'u ya'a koio mee-n chi
ka kuu-n ná ka kuu yau kava nuu
xndaa ndɨyɨ xa ña kanda nde'a-ro
xiti-i, te ñayiu ka xika ijan, ñatu ka
chinuu-i xa nuu xndaa ndɨyɨ kuu —
kuu Jesús, xia'an-ia.
45 Te n-ja'an ɨɨn se tu'a va'a tnu'u
n-chidotnuni Moisés:
—Maestru, jan tnu'u ña'a-n daña
xi'in dava ka ñayiu xa du'a n-ja'an-n.
46 Te xia'an Jesús nuu-s:
—Dani nda'u ya'a koio mee-n, se
ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés, chi ka ta'u tniu-n nuu
ñayiu xa na jandixa koio-i ley-n.
Kuenda kɨu ɨɨn xa yo vee xndido
ñayiu jan kuu xijan, te mee-n
ñatu ka jandixa-n xijan. Ni xa
kaju'un ɨɨn dɨkɨ nda'a-n xijan ña
kuu. 47 Nda'u ya'a koio-n ntdaa-n
chi ka kaan-n nuu xndaa se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ka
kuu-s se n-ka xa'ni ña'a xixitna-n.
48 Xna'a-n xa n-ka kida xixitna-n
jan. Ka xani ini-n ná n-ka xani ini
xixitna-n chi ka xani ini-n xa ɨɨn
xava'a kuu xa n-ka kida-s xa n-ka
xa'ni-s se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu, te ka kaan mee-n nuu
xndaa-s. 49 Xaxe'e xijan, n-ja'an
Ianyuux, Ia xini ntdanditu'u xa
kuu xa xino: “Tunda'a-r se ja'an
tnu'u-r nuu ñayiu xi'in se dakua'a

ña'a. Kada u'u koio-n dava-s, te
ka'ni koio-n dava-s." 50Xijan kuu
xa mee-n, ñayiu io vitna, kundido
kutau-n xi'in xixitna-n se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Nde na n-xe kavatuu ñuñayiu n-ka
nukuita-s ka xa'ni-s se n-ka xo ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in nde
vitna. 51Nde tiempo n-xo tuu Abel
xi'in nde tiempo n-xo tuu Zacarías
n-ka nukuita-s ka xa'ni-s se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Zacarías n-ka xa'ni-s me'ñu altar
xi'in veñu'u. Ru'u ja'an xa kundido
kutau mee-n, ñayiu io vitna-sɨ.
52Nda'u ya'a koio mee-n, se ka tu'a
va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés chi
ñatu n-ka ja'an ndaa-n nuu ñayiu
xa na kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux.
Ña ka xe ini mee-n tnu'u-ia, te
ñayiu xndaxio anu xa kunini-i
tnu'u-ia, datu ini-n-yɨ —kuu Jesús,
n-xia'an-ia nuu-s.
53N-ndee Jesús ijan, te n-ka kixe'e
se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés xi'in se fariseu xa ja'an-s
xa ñatu ja'an ndaa Jesús, te vichi
n-ka dandichi ña'a-s. 54Va'a n-ka xo
nini-s tnu'u n-ja'an-ia chi n-ka kuu-s
xa tekuechi neñuu-s-ia.

N-kakune'e Jesús se ka kida nga xa va'a-s

12 Tiempu ijan n-ka taka
tɨtnɨ mil ñayiu nuu tuu-ia.
Diko ka xeñi ni'no tna'a-i. Te
n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu
dakua'a-ia. Ki'na ka du'a xia'an-ia:
—Chinuu koio xa ka ja'an se
fariseu. Kuenda kɨu levadura kuu
xa dakua'a ña'a-s. Ka kida nga-s xa
jandixa-s xa ka ja'an-s nuu-n. 2Xa
na'i ka kida-s tuu na xee kɨu. Xee
kɨu jini koio ñayiu nax n-ka kida-s.
3Xa na'i n-ka ja'an-n xakuaa, teku
ñayiu na xee kɨu. Xa n-ka ja'an
ni'ni-n do'o ñayiu na n-yɨndi'u-n
xiti ɨɨn cuartu ve'e, xee kana koio-n
dɨkɨ ve'e.

Jundu nuu ndoñu'u-ro xa yu'u-ro

4'Ndo'o, se ka kumani xi'in-r,
maxku yu'u koio-n nuu se ka'ni
ña'a chi ña tuu nax kada-s anu-n.
5Na kachitnu'u ña'a-r jundu nuu
ndoñu'u xa yu'u koio-n. Yu'u koio
nuu Ia kida xa xi'í-ro, te dajane
ni'no-ia ñayiu andea chi taxnuni-ia.
Nuu mee-ia io xa yu'u koio-n.
6Xaku ni tvini ya'u ɨɨn ɨɨn gorrión.
Juini ita'u ni ya'u-tɨ, ko ñatu xande
ini Ianyuux-tɨ 7chi chinuu-ia ntdaa
xa io. Nde idi dɨkɨ-n n-ka'u-ia te
na'a-ia nuu nadaa io. Xijan kuu xa
maxku yu'u koio-n. Yodo ka ya'u
ɨɨn ɨɨn-n dada gorrión, juini kue'e-t.

Ñayiu na ja'an jundu kuu-r xini tna'a-r xi'in-i

8'Ñayiu na ja'an jundu kuu-r
nuu dava ka ñayiu, dani ru'u, Ia
kuu ñayiu, ja'an-r nuu ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux, xa
xini-r-yɨ. 9Ñayiu na ja'an xa ña
xini ña'a-i nuu dava ka ñayiu, dani
ru'u, juña'a-r nuu ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, xa ña
xini-r-yɨ. 10Taxkanu ini Ianyuux
kuechi n-kida ñayiu. Juini n-ka jan
tnu'u ña'a-i ru'u xa kuu-r Ia kuu
ñayiu, taxkanu ini-ia xa n-kida-i, ko
ma taxkanu ini-ia ñayiu jan kui'a
Espíritu-ia. 11Hora na kandeka ña'a
se Israel jɨ'ɨn nuu se taxnuni nuu
ñayiu ka xe'en veñu'u-n xi'in-s a
nux kandeka ña'a se to'o jɨ'ɨn nuu

se ka taxnuni xi'in nuu se xnetniu,
maxku yu'u koio-n xa ma ni'i-n
tnu'u ja'an koio-n nuu-s 12 chi kachi
tnu'u ña'a Espíritu Ianyuux hora
ijan xa ja'an koio-n nuu-s —kuu
Jesús, xia'an-ia.

Kachi tnu'u ña'a Jesús janda xtuu ñayiu kuika

13 Te n-ja'an ɨɨn se yɨtna'a nuu
ñayiu xyuku ijan nuu Jesús:
—Maestru, juña'a-n ñani-da xa
na kudava-da xi'in-s xa n-dandoo
taa-da.
14 Te xia'an-ia nuu-s:
—Ña n-xe konetniu-r xa ku kuu-r
juexi a juxtixia xa dakexio-r ñu'u a
ndatniu.
15 Te xia'an Jesús nuu-s xi'in nuu
ñayiu dakua'a-ia xi'in nuu ntdaa
ñayiu xyuku ijan:
—Koo koio-n cuedado xa maxku
kukajan ini-n xa io ñuñayiu chi
ñadu vaxi-ro ñuñayiu xa koo kue'e
xaxii-ro.
16 Ijan dada n-ja'an Jesús tnu'u
kandee nuu-i ntdaa-i:
—N-xio ɨɨn se kuika. Yo n-xo
kua'a nuu ñu'u-s. 17 Te n-xani ini-s:
"¿Nax kada-ro?, chi ña tuu ka nuu
kuneva'a-ro ntdaa xa n-kee nuu
ñu'u-ro." 18 Ijan dada n-xani ini ka-s,
te n-ndatnu'u-s xi'in anu-s: "Du'a
na kada-ro. Na kanu-ro ve'e xyɨ'ɨ xa
n-kee nuu ñu'u-ro, te ndadava'a-ro
ve'e na'nu ka. Chi'i-ro ntdaa trɨu-ro,
ntdaa xaxii-ro, 19 te ja'an mee ja'an
ɨɨn-ro: N-chi'i-ro kue'e xaxii-ro, te
kuia koo. Ndetatu-ro vitna. Na
kaxi na ko'o-ro, te na kada-ro xa
juini-ro." 20 Te n-ja'an Ianyuux
nuu-s: "Lilu-n. Mee xakuaa vitna
kuú-n. Te ñadu mee-n kaxi ko'o
ntdaa xa n-kida tu'a-n." 21 Du'a ya'a
ñayiu kaya kue'e ndatniu yo ya'u,
te ña tuu nax kida-i xaxe'e Ianyuux
—kuu Jesús, xia'an-ia nuu ñayiu
xyuku ijan.

Ndeka Ianyuux ñayiu kuu da'ya-ia

22 Te xia'an-ia nuu ñayiu
dakua'a-ia:
—Xijan kuu xa maxku kundu ini-n
nax kaxko'o-n, nax kundix kuda'u
koio-n 23 chi ndandɨ'ɨ ka ndo'o dada
xa kaxi xa ko'o-n. Ndandɨ'ɨ ka ñɨɨ-n
dada da'ma-n. 24 Kani ini koio janda
ndito tkaka. Ñayo-t dada'u trɨu.
Dɨuni ñayo-t nataxtna'a trɨu. Ñayo-t
chi'i trɨu ve'e-t. Juini ñayo-t chi'i
trɨu ve'e-t, ko dakaxi Ianyuux kɨt
ijan. Yo vichi yodo ka ya'u ndo'o
dada kɨt ijan. 25 Maxku yo kundu
ini-n chi mayo-n ndaku xa dakue'nu
ka-n mee-n, ni dava metro ma
kue'nu ka-n. 26 ¿Nax kuu xa mee
ni xa nde kee nde kixi xa kax xa
ko'o-n xi'in da'ma-n xñu ini-n?, te ni
ita'u lii ñayo-n ndaku xa dakue'nu-n
mee-n. 27 Kani ini koio janda xa'nu
ita liriu. Ñatu kidatniu-ta. Ñatu
kava-ta yu'a. Juini vili n-kaa da'ma
n-xo ndixi Salomón, ko vili ka kaa
ita liriu dada da'ma n-xo ndixi-s.
28 Ite xa'nu vitna te tnee kayu xiti
xitnu, ite ijan n-kida Ianyuux xa
vili kaa. Naka ndo'o, ma ku kada-ia
xa koo xa kundix kuda'u-n. Naka
ita'u ni ka kukanu ini-n-ia. 29 Ndo'o
ɨɨn ɨɨn-n, maxku yo kundu ini-n
nax kaxko'o koio-n. Maxku yo jun
ini koio-n xijan 30 chi ñayiu ña ka
jandixa Ianyuux xñu ini xa ni'i-i
ntdaa xijan. Xa na'a Taa-ro Ianyuux
xa ka ndoñu'u-n. 31 Naa xa jun ini
koio-n xa ni'i-n xijan, ndukundee

koio xa kɨu tna'a koio-n nuu ñayiu
ka jandixa xa taxnuni Ianyuux
nuu-i, te taxi-ia xa ka ndoñu'u-n
xa xtuu-n ñuñayiu. 32 Kuenda kɨu
xaku ni tkachi xyuku ka kuu-n,
ko maxku yu'u koio-n chi tna ini
Ianyuux xa kada-ia xa taxnuni
koio-n. 33 Nadiko koio-n xaxii-n.
Te tvini ni'i-n juña'a nga-n ñayiu
ka kunda'u. Kada koio-n xava'a.
Kuenda kɨu bolsa tvini ma kutu'u
xi'in ndatniu yo ya'u io andɨu kuu
xijan. Ijan ñayo ñadu'u kɨu te ñayo
tkidi datɨu ndatniu-ro. 34 Nuu io
xaxii-n, jun ini-n xa kutuu koio-n.

Ñatu ka kuu ɨnuu ñayiu xaxe'e tnu'u Jesús

35 'Kadatu'a koio mee-n xa
nkada koio-n tniu Ianyuux ná
kida tu'a ɨɨn se kida tu'a mee-s xa
kadatniu-s. Ndɨu-s cinturón-s, te
natnuu-s candil xa kukanda nuu
kadatniu-s. 36 Kada tu'a-n mee-n xa
nakueka ña'a-n ná ka kida tu'a se
ka xinokuechi nuu xto'o-s mee-s
xa nakueka-s-sɨ. Xndetu tu'a-s
hora naxee xto'o-s xa n-xe'en-s
viko tnunda'a. Na naxee xto'o-s
ve'e-s, dakande-s ye'e, te najaan se
xinokuechi jan ye'e. 37 Naka ta'u
kuu koio se ijan hora na naxee
xto'o-s ve'e-s chi jini-s xa xndito-s.
Ndɨu xto'o-s cinturón-s xa kada
tu'a-s xa kaxi koio-s, te juña'a-s
nuu-s ɨɨn ɨɨn-s xa na nkoo koio-s
nuu mexa te dakexio-s ndeyu
kaxi koio-s. 38 Naka ta'u kuu se
kundito hora na naxee xto'o-s, juini
n-kukuee xto'o-s, te nde niu dava
a kui'i ka daa naxee-s. 39 Kunini
va'a koio xa'a. Nu n-xini ɨɨn se kuu
xto'o ve'e na hora xee ñadu'u ve'e-s
n-kuu, kundito-s te ma juejoon-s
xa kɨu ñadu'u ve'e-s xa du'u-s
xaxii-s. 40 Kada tu'a koio-n mee-n xa
nakueka ña'a-n hora na ndixi-r chi
hora ña xñu ini-n ndixi ru'u, Ia kuu
ñayiu —kuu Jesús, xia'an-ia nuu
ñayiu dakua'a-ia.
41 Ijan dada n-xijan tnu'u
Spedru-ia:
—Dito, ¿nuu uxi uu daña n-ja'an-n
tnu'u ya'a a n-ja'an-n nuu ntdaa
ñayiu a?
42 Te xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro:
—Kuenda kɨu ɨɨn se yo kaxi ini,
te yo va'a xinokuechi-s nuu xto'o-s
ka kuu-n. N-tetutniu ña'a xto'o se
ijan xa taxnuni-s nuu dava ka se
ka xinokuechi nuu-s. Dɨu se ya'a
dakexio xa kaxi dava ka se ka
xinokuechi jan na xee hora. 43 Naka
ta'u kuu se ijan hora na naxee
xto'o-s chi jini-s xa n-kida-s ntdaa
xa n-ta'u tniu-s. 44 Xandaa xakuiti
tetutniu ña'a xto'o-s xa junuu-s
ntdaa xaxii-s. 45 Nux na kani ini ɨɨn
se xinokuechi nuu xto'o-s: "Na'a
jɨ'ɨn xto'o-ro, te kukuee-s xa nxee-s",
te kixe'e-s xa kani-s dava ka se ka
xinokuechi xi'in ñá ka xinokuechi
nuu se kuu xto'o-s. Kixe'e-s kaxi-s,
ko'o-s, te xini-s. 46 Naxee xto'o
se ijan kɨu ña ñu ini-s xa naxee-s.
Nde'e kada u'u ña'a xto'o-s xa daa
n-kida-s. Daa kada Ianyuux ñayiu
ña jandixa ña'a. 47 Se xá na'a nax
juini xto'o-s xa kada-s te ña io tu'a-s
xa nakueka-s-sɨ, ni ña n-kida-s
xa n-juini xto'o-s; se ijan janña'a
xto'o-s kue'e vuelta, 48 ko se ña ka
xini nax juini xto'o-s xa kada-s, te
n-ka kida-s kuechi, io xa ndo'o-s, ko
xaku ni. Ñayiu va'a xna'a xa juini
Ianyuux xa kada-i, ta'u tniu-ia nuu-i

xa kada koio-i kueˈe tniu-ia. Ñayiu
n-kɨundaˈa kueˈe tvini xa dakaka-i,
kueˈe ka tvini io xa najuñaˈa-i
ñayiu n-xiaˈan. Daa kuu ñayiu vaˈa
kutnuni ini tnuˈu Ianyuux.
49 ’N-kixee-r xa tnuu-r ñuˈú
ñuñayiu. Te naka kuu anu-r xa
nayaˈa ni. 50 Io xa ndaˈu yaˈa-r. Te
nde vitna tnau ini daˈu ni-r. 51 Ka
xani ini-n xa n-kixee-r xa kutuu
vii kutuu vaˈa koio-n xiˈin dava
ka ñayiu, ko ñaˈa, chi n-kixee-r xa
tuku jandixa koio-n. 52 Oˈon ñayiu
kutuu kaˈnu ɨɨn veˈe, tuku jandixa
uni-i te tuku jandixa uu-i. 53 Tuku
jandixa se kuu taa, te tuku jandixa
se kuu daˈya. Tuku jandixa ñá kuu
dɨˈɨ, te tuku jandixa daˈya dɨˈɨ-ña.
Tuku jandixa ñá kuu dididoˈ, te tuku
jandixa xanu-ña. Ma ɨnuu jandixa
koio-i —kuu-ia, xiaˈan-ia nuu se
dakuaˈa-ia.

Kuaˈa ñayiu xa kutnuni ini-i nuu nax yaˈa

54 Kueˈe ñayiu n-ka nataka nuu-ia,
te xiaˈan-ia nuu-i:
—Hora nane vikó do nuu keé
ngandii, ka jaˈan-n xa kixi dau, te
daa yaˈa. 55 Hora kane tachi xajan
do norte, ka xiaˈan tnaˈa-n: “Ndeˈe
juun kaˈni.” Te ndaa juun kaˈni.
56 Ka kida nga-n xa vaˈa-n. Ka
kutnuni ini-n nax yaˈa chi xndeˈa-n
andɨu xiˈin ñuñayiu. ¿Nax kuu xa
ña ka kutnuni ini koio-n nax yaˈa
vitna?

Kada ɨnuu-n xiˈin ñayiu juini xa kajan-i kuechi-n

57 ’¿Nakuenda ña ka kutnuni
ini-n nax kuu xavaˈa, nax kuu xa
uˈu? 58 Nux ɨɨn se ndeka ñaˈa juaˈan
nuu juxtixia xa kajan-s kuechi-n,
dava ichi ndatnuˈu vaˈa-n xiˈin-s
xa maxku kandeka ñaˈa-s jɨˈɨn nuu
juexi te kandeka ñaˈa juexi jɨˈɨn nuu
se ndee vekaa, te chindiˈu ñaˈa-s.
59 Te ma yaa-n. Nde na chiyaˈu-n
ntdanditu'u centau xijan juxtixia;
ijan dada yaa-n —kuu Jesús,
xiaˈan-ia.

Tnu higo ñatu juun xavidi

13 Tiempu ijan n-ka xee se
n-ka xee nuu Jesús. Te n-ka
najani-s xa mee hora ka doko tɨtnɨ
se Galilea kɨtɨ-s nuu altar, n-xaˈni
ñaˈa Pilato. Te n-daka niˈno-s nɨñɨ-s
xiˈin nɨñɨ kɨtɨ n-xiˈi nuu altar jan.
2 Xiaˈan Jesús:
—Ka xani ini-n xa n-ka kida se
ijan kueˈe ka kuechi dada dava ka
se Galilea xa duˈa n-ka yaˈa-s. Va
daa ka xani ini-n, 3 ko ñaˈa. Nux ma
natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi,
dani yaˈa koio mee-n. 4 Va dɨuni ka
xani ini-n xa xaun uni ni se n-ka xiˈí
na jungava ndodo ñaˈa torri nani
Siloé n-ka kida kueˈe ka kuechi
dada dava ka ñayiu io Jerusalén,
5 ko ñaˈa. Nux ma natu ini-n xa n-ka
kida-n kuechi, daa yaˈa koio mee-n
—kuu Jesús, xiaˈan-ia.
6 Te n-jaˈan-ia tnuˈu kandee nuu
ñayiu xyuku ijan. Xiaˈan-ia:
—N-taˈu tniu ɨɨn se kuu xtoˈo ñuˈu
xa dandee ɨɨn se xinokuechi nuu-s
tnu higo meˈñu tnu uva xetata-s. Nu
n-xaˈnu-tnu, te juan tnɨɨ xtoˈo ñuˈu
jan higo, ko ña tuu na higo niˈi-s.
7 Te n-jaˈan-s nuu se ndee tnu uva
jan: “Neˈe. Kundeˈa-n-tnu xa ña tuu
nax juun-tnu. Xa n-kuu uni kuia
kixi-r xa tnɨɨ-r higo, te ña tuu nax
niˈi-r. Kaˈnde-tnu chi nukoo duˈa

ni-tnu.” [8]Te n-ja'an se ijan: “Dito,
idii nga kuia na ku nukoo na'i-tnu.
Kuia vitna na nadataya-da ñu'u
nɨkanduu xe'e-tnu xa dakeé-da
xe'en. [9]Te nux na juun-tnu, io va'a.
Nux ña'a, ka'nde-n-tnu” —kuu-s,
xia'an-s.

N-ndadava'a Jesús ɨin ñadɨ'ɨ kɨu ndetatu ñayiu

[10]N-xee kɨu sabado, kɨu ndetatu
ñayiu Israel. Kɨu ijan dakua'a Jesús
ñayiu xiti ɨin veñu'u luchi. [11]Ijan
n-xee ɨin ñá ñu'u ña'a xaloko. Ku'u
yata-ña. N-kuu xaun uni kuia io
tɨ'ɨ yata-ña. Ña kuu da'u ni xa
kunujuiin ndaa-ña. [12]N-xini ña'a-ia,
te n-kana ña'a-ia. Xia'an-ia nuu-ña:
—N-yaa-n nuu xaloko. Ma koo tɨ'ɨ
ka yata-n.
[13]Te n-xajan ndodo ña'a-ia
nda'a-ia. Danaa n-ndundaa yata-ña.
Te n-nakuetu-ña nuu Ianyuux. [14]Yo
n-kiti ini se kida veñu'u nuu Jesús
chi n-ndadava'a-ia ñayiu kɨu ka
ndetatu ñayiu Israel. Te n-ja'an-s
nuu ñayiu xyuku ijan:
—Maxku kixi-n xa ndva'a koio-n
kɨu ka ndetatu-ro. ¿Nakuenda ñatu
ka kixi-n kɨu ka kidatniu-ro? —
kuu-s, xia'an-s.
[15]Te xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro,
nuu-s:
—Ka kida nga-n xa va'a-n. Dava'a
nga-n ka nandaxi nkutu-n a burru-n,
te xndeka-n-tɨ ka xe'en ndute kɨu
ndetatu-ro. [16]Nani ka kuu-n da'ya
dana Abraham, dani kuu-ña da'ya
dana Abraham. Xa yɨ'ɨ xaun uni kuia
ñu'u ña'a Satanás. ¿Nax kuu xa ña io
va'a xa yaa-ña nuu-i kɨu ndetatu-ro?
[17]Nu n-ya'a xa n-ja'an-ia xijan, te
n-ka kujanuu ñayiu kui'a n-ka ja'an
nuu-ia. N-ka kudɨ ini ntdaa ñayiu
xyuku ijan xaxe'e xa vichi va'a
n-kida-ia.

N-kakune'e Jesús xa taxnuni Ianyuux

[18]Xijan kuu xa xia'an-ia:
—Ñayiu n-ka kɨu tna'a nuu ñayiu
ka jandixa xa taxnuni Ianyuux
nuu-i kuu ná kuu ɨin [19]ndɨjɨn
tnumaxtaxa. N-dakeé ɨin seyɨɨ
idii ni ndɨjɨn-tnu nuu ñu'u-s, te
n-ka'ndɨ-tnu. N-xa'nu dujun
tnumaxtaxa, te n-ka xajan chilidaa
taka-tɨ da'nda-tnu.
[20]Ijan dada n-ja'an-ia ɨnka ntuku
tnu'u kandee:
—Xaku ni ñayiu ka jandixa xa
taxnuni Ianyuux nuu-i. Juini xaku
ni-i jandixa-ia, ko kue'e ka ñayiu
ka teku tnu'u-ia jua'an. [21]Tnu'u-ia
kuu ná kuu levadura. N-tnɨɨ ɨin
ñadɨ'ɨ levadura, te n-daka ni'no-ña
xi'in oko uu litro yuchi trɨu. N-ndaa
yuxa jan nde n-xee na koo.

Ye'e Tna'a

[22]Dani jua'an-ia ichi jua'an
Jerusalén. Nɨni n-ya'a-ia ñuu na'nu,
ñuu kuechi n-dakua'a-ia ñayiu.
[23]Te n-ja'an ɨin ñayiu nuu-ia:
—Dito, ¿xaku ni ñayiu nanita'u a
kue'e-i a?
Te n-ja'an ka ntuku Jesús tnu'u
kandee nuu-i:
[24]—Teyɨka koio-n mee-n xa mee
ni tnu'u ru'u jandixa koio-n xa
jɨ'ɨn-n andɨu. Kuenda kɨu jɨ'ɨn-n
ɨin ve'e, te kɨu-n ye'e tna'a kuu xa
jɨ'ɨn-n ijan. Kue'e ñayiu nduku ini
xa jɨ'ɨn koio-i ijan, ko ma ntdaa-i
jɨ'ɨn. [25]Nu n-kunee nakadɨ kutu ɨin
se kuu xto'o ɨin ve'e ye'e-s. Nux

jɨ'ɨn koio-n ve'e-s xa kɨu-n ijan te
nux kunujuiin koio-n yata ve'e-s
te dakande-n ye'e jan, te juña'a-n:
“Dito, Dito, najaan-n ye'e na xe
kɨu koio-da”, te ja'an-s: “Ña'a, chi
ña xini ña'a-r. Ña xini-r nde kuu
ñuu-n.” 26 Te ja'an koio-n: “N-ka
xaxi-ro, n-ka xi'i-ro, te n-dakua'a-n
ñayiu ichi ka'nu ñuu-da.” 27 Kuenda
kɨu xto'o ve'e jan kuu-r. Te ja'an-r
nuu-n: “Aru ja'an xa ña xini ña'a-r.
Ña xini-r nde kuu ñuu-n. Jua'an na'i
koio chi ñayiu ka kida kuechi ka
kuu-n.” 28 Yo nde'e nda'i koio-n, te
nde'e kiti ini koio-n nuu Ianyuux
kɨu ijan xaxe'e xa mayo-n kɨu nuu
taxnuni-ia xi'in xaxe'e xa jini-n xa
tuu Abraham, Isaac xi'in Jacob xi'in
ntdaa se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. 29 Xee ñayiu ntdantu'u
ñuu xndatuu ñuñayiu ijan. Kee
koio-i nkoon lado ñuñayiu. Nde
nuu kane ngandii xi'in nde nuu keé
ngandii, nde xe'e ñuñayiu xi'in nde
dɨkɨ ñuñayiu kee koio-i xa kunukoo
koio-i yu'u mexa xa kaxde'ñu-i nuu
taxnuni Ianyuux. 30 Kue'e ñayiu
kunuu ka vitna, nduu-i ñayiu ña
ndandɨ'ɨ. Ñayiu ña ndandɨ'ɨ vitna,
nduu-i ñayiu ndandɨ'ɨ kɨu ijan —
kuu Jesús, xia'an-ia.

N-nda'i Jesús xaxe'e Jerusalén

31 Hora ijan n-ka xee dava se
fariseu nuu Jesús, te ka xia'an-s
nuu-ia:
—Jua'an ɨnka lado chi kuu
Herodes xa ka'ni ña'a-s.
32 Te n-ja'an-ia nuu-s:
—Juan juña'a koio-n se kuu
ná kuu chikuii jan, xa xaku nga
kɨu ndoñu'u xa daxinokava-r xa
ndadava'a-r ñayiu xi'in xa kine'e-r
xaloko xñu'u anu-i. 33 Dani xaku
nga kɨu ndoñu'u xa jɨ'ɨn ntuku-r
Jerusalén. Io xa jɨ'ɨn-r chi ñatu
io va'a nux xi'í ɨɨn se ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu ɨnka ñuu.
34 Te n-kixe'e-ia xa kakune'e-ia
ñayiu Jerusalén. N-ja'an-ia:
—Mee-n xa kuu-n ñayiu Jerusalén,
ka xa'ni-n se ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, te ka jani-n se
n-tunda'a ña'a Ianyuux yuú. Naka
kue'e vuelta n-juini-r xa kada-r
ná kida chuun. Nadataka-t da'ya-t
ka'a ndixi-t xa ñunuu-t-tɨ. Du'a
n-juini-r xa kada ña'a-r, ko ñayo-n
n-juini. 35 Kuna'a koio-n xa mayo
ka-n kutuu Jerusalén, te ma kutuu
ka-ro. Xee kɨu ja'an-n: “Naka ta'u Ia
n-natunda'a ña'a Ianyuux xa juan
ndixi-ia ñuñayiu; ijan dada jini ña'a
ntuku-n” —kuu-ia, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se ñu'u ña'a Kuiña

14 N-xee ɨɨn sabado, te n-ja'an
ɨɨn se fariseu taxnuni Jesús
xa kaxdini-ia xi'in-s, te n-xee-ia
ve'e-s xa kaxdini-ia. Nɨni tuu-ia
ijan, n-ka xo nde'a se n-ka taka
ijan nu nax kida-ia xa na kua'a na
tekuechi-s-ia. 2 Ijan nujuiin ɨɨn se
ñu'u ña'a Kuiña. 3 Xaxe'e xa n-tu
ini Jesús nax n-ka xani ini se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés
xi'in se fariseu xyuku ijan, n-xijan
tnu'u-ia-s:
—¿Io va'a xa ndadava'a-ro ñayiu
ku'u kɨu kuu sabado a ña'a u?
4 Ni ɨɨn ña tuu nax n-ka ja'an se
ijan. N-tnɨɨ Jesús se ku'u jan, te
n-ndadava'a-ia-s, te n-ja'an-ia xa na
nu'u-s ve'e-s. 5 Te xia'an-ia nuu se
fariseu:

—Nux kekava da'ya yɨɨ-n a
ngutu-n xiti yau kɨu kuu sabado, ña
xndetu-n chi ka xe nutava-n-sɨ juini
kɨu sabado kuu. ¿Ndaa a ña'a u? —
kuu Jesús, xia'an-ia nuu se ijan, ɨɨn
ɨɨn-s.
6 Ñayo-s ni'i tnu'u ja'an-s.

Ñayiu jɨ'ɨn viko tnunda'a

7 Nu n-xini-ia xa ka kaxí se n-ka
xee ijan nuu kunukoo koio-s nuu ka
xko nukoo se ndandɨ'ɨ ka, xia'an-ia
nuu-s:
8 —Hora na jɨ'ɨn koio-n viko
tnunda'a, maxku nkoo koio-n
nuu kaxko nukoo se ndandɨ'ɨ xa
na ña'a xee ɨnka se ndandɨ'ɨ ka
dada ndo'o viko jan. 9 Nkueka se
n-ja'an ña'a ndo'o se ndandɨ'ɨ ka
jan, te xee-s nuu nukoo-n, te ja'an-s
nuu-n: "Xikojuiin na nkoo se ya'a
nuu nukoo-n." Nux daa na ya'a-n
kujanuu-n, te jɨ'ɨn-n. Nkoo-n nuu ka
xko nukoo se dakuu nga. 10 Maxku
daa kada-n. Nux na ja'an ña'a ɨɨn
se kida viko te hora na xee koio-n
viko jan, nkoo koio-n nuu ka xko
nukoo ñayiu dakuu nga, ijan te xee
se n-ja'an ña'a, te kachi-s nuu-n ɨɨn
ɨɨn-n: "Dito, jua'an-n. Nkoo-n nuu
xtuu ñayiu ndandɨ'ɨ ka." Najuen
tnu'u ña'a-s nuu ntdaa ñayiu
xyuku ijan. 11 Ñayiu najuen tnu'u
mee-i, nduu-i ñayiu dakuu nga, te
kujanuu-i. Ñayiu xko kida ná kida
ñayiu dakuu nga, najuen tnu'u ña'a
ñayiu —kuu-ia, xia'an-ia.
12 Te xia'an-ia nuu mee ni se
n-ja'an ña'a:
—Hora na kada-n viko, maxku
ja'an-n ñayiu kumani xi'in-n.
Maxku ja'an-n ñani-n, ku'a-n.
Maxku ja'an-n ñayiu kutna'a xi'in-n.
Maxku ja'an-n ñayiu kuika io yatni
xi'in-n chi dani na ja'an ña'a mee-i.
13 Maxku du'a kada koio-n; hora
na kada-n ɨɨn viko ka'nu, ja'an-n
ñayiu ka kukee ka kunda'u, ñayiu
n-ka ndune'e, ñayiu ka xika yakua,
ñayiu kuaa du. 14 Kudɨ ini-n chi ña
tuu nax nataxi ñayiu ijan. Ni'i-n
ta'u-n kɨu na nandoto ñayiu va'a.

Ñayiu ñatu n-ka juini xa jɨ'ɨn-i viko ɨɨn se n-ja'an ña'a

15 Nu n-teku ɨɨn se yɨtna'a nuu
ñayiu xyuku ijan, te xia'an-s:
—Naka ta'u ñayiu kaxi ko'o nuu
taxnuni Ianyuux.
16 Te xia'an Jesús:
—N-xio ɨɨn se n-kida tu'a kue'e
ndeyu xa kaxde'ñu kue'e ñayiu
n-ja'an-s. 17 N-xee hora kaxde'ñu
koio-s, te n-tunda'a se kida viko
jan se xinokuechi nuu-s xa du'a na
juña'a-s nuu ñayiu n-ja'an-s: "Juan
xee-n chi xa io tu'a xa kaxde'ñu-n."
18 Ntdaa se ijan ña n-ka juini xa jɨ'ɨn
koio-s. Xia'an se ki'na nuu nuu se
xinokuechi jan: "N-xeen-r ñu'u te
ndoñu'u xa nkoto-r. Juña'a-n nuu
se kida viko xa na taxkanu ini-s chi
ma kuu xa xee-r", kuu-s, xia'an-s.
19 Xia'an se kuu uu: "O'on tayu
ngutu n-xeen-r, te io xa nkoto-r-tɨ.
Juña'a-n nuu-s xa na taxkanu ini-s
chi ma kuu xa xee-r." 20 Xia'an ɨnka
ntuku se n-ja'an se kida viko: "Dijan
n-tnunda'a-r, te ma kuu xa xee-r."
21 Te n-xiko se xinokuechi jan, te
n-najani-s nuu xto'o-s xa n-ka ja'an
se ijan. Yo n-kiti ini xto'o-s jan,
te xia'an-s nuu-s: "Yachi. Jua'an
ichi ka'nu, ichi kuechi xiti ñuu, te
ja'an-n ñayiu ka kukee ka kunda'u,
ñayiu n-ka ndune'e, ñayiu kuaa,

ñayiu xika yakua du.” 22N-kee-s.
Jua'an ntuku-s. Ijan dada n-naxee-s,
te xia'an-s: “Dito, xa n-kida-da xa
n-ta'u tniu-n, ko ta chitu ka ve'e-n”,
kuu-s, xia'an-s nuu xto'o-s. 23Te
xia'an ntuku xto'o-s jan nuu-s:
“Jua'an ichi ka'nu. Jua'an ichi yu'u
ñuu, te kandeka juexa-n ñayiu kixi
xa na chitu ve'e-r. 24Kaxde'ñu koio-i,
ko se ña n-ka juini xa kixi-s, mayo-s
kaxko'o viko-r. Ni ita'u ndeyu-r
ma juña'a-r xa kaxi-s” —kuu Jesús,
xia'an-ia.

Nuxa ñatu ede ñɨí ñatu xiniñu'u

25N-ndee Jesús ve'e se fariseu
jan, te jua'an-ia nuu io xa jɨ'ɨn-ia.
Kue'e ñayiu xndijun ña'a jua'an, te
n-ngokoo-ia xa kunde'a-ia ñayiu jan,
te n-ja'an-ia nuu-i:
26—Se juini xa nkuitandijun
ña'a-s, nux dani kukajan ini-s
taa-s, dɨ'ɨ-s, ñadɨ'ɨ-s, da'ya-s, ñani-s,
ku'a-s; ma kuu xa dakua'a-r-sɨ.
Dani ma kuu xa dakua'a-r-sɨ nux
ma dandoo-s xa kukajan ini mee-s.
27Nux ña io tu'a-n xa kuu koio-n
kuenda kɨu se doko curuxi-s xa
nkuitakaa dika-s xaxe'e-r, na io tu'a
ru'u, ma kuu xa dakua'a ña'a-r. 28Se
juini xa kadava'a-s ve'e iñu uxa
piso, ki'na ka juen tnu'u-s nadaa
nju'un-s xa kua'a ve'e dujun jan xa
na daxinokava-s 29na ña'a tava-s
cimientu, te ma kuu daxinokava-s,
te kuekundee ña'a ñayiu xnde'a
ña'a. 30Te juña'a tna'a-i: “Se ya'a
n-kixe'e-s xa kadava'a-s ve'e-s, ko
ña n-kuu xa daxinokava-s.” 31Dani
ɨɨn se taxnuni, nux ñu ini-s xa
jantna'a-s xi'in ntna'a ka taxnuni-s,
ki'na ka kani ini-s nux ndaku-s
xi'in uxi mil soldado-s nuu ɨnka se
taxnuni io oko mil soldado. 32Nux
tu ini-s xa ma ndaku-s xi'in uxi mil
soldado-s, tunda'a-s ɨɨn soldado
xa kada ɨnuu-s xa kutuu mani na'i
koio-s. 33Dani ndo'o, ɨɨn ɨɨn-n, ma
ndaku-n xa nkuitandijun ña'a-n nux
ma dandoo-n ntdaa xaxii-n.
34’Va'a ñɨí, ko nux ñatuka ede,
ma kuu xa nduu ede mee. 35Ña
xiniñu'u ka, ni xa kate-ro nuu ñu'u
xa ku kuu-i xe'en, ni xa daka-ro
xi'in xe'en kɨtɨ. Diko nga kate-ro.
Daa ka kuu ndo'o. Xaxe'e xa xnini-n
xa ja'an-r, xijan kuu xa kunini va'a
koio xa na kutnuni ini-n —kuu
Jesús, xia'an-ia.

Tkachi n-xita

15 Ndɨkɨu ndɨñuu n-ka xo
xe'en se n-ka xo xijan tvini
nandajan gobierno xi'in dava ka
ñayiu yo ka kida kuechi nuu n-xo
tuu Jesús xa kunini koio-i xa n-xo
ja'an-ia. 2Se fariseu xi'in se ka tu'a
va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés,
kui'a n-ka ja'an-s Jesús. Ka xia'an
tna'a-s:
—Se ya'a kumani-s xi'in ñayiu
ka kida kue'e kuechi te xko xaxi
ka'nu-s xi'in-i.
3Xijan kuu xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a
nuu-s. Xia'an-ia:
4—Ñayiu io ɨɨn cientu tkachi te
na kuita ɨɨn-tɨ yuku, dandoo-i koon
diko xaun koon kɨtɨ ndeka-i, te jɨn
nunduku-i kɨtɨ n-xita jan. Xaxe'e
xa n-xita-tɨ ma kande ini-i-tɨ. 5Na
nani'i-i-tɨ, te kadoko-i-tɨ nu'u ve'e-i,
te yo kuvete-i. 6Na naxee-i ve'e-i, te
nadataka-i ñayiu ka kumani xi'in-i
xi'in ñayiu io yatni xi'in-i. Ja'an-i
nuu-i: “Kuvete-da chi n-nani'i-da
tkachi-da n-xita”, xa na kuvete

koio-i tuku. 7 Daa ka kudɨ ini ia
xtuu andɨu. Yo kudɨ ini ka-ia hora
natu ini ɨɨn ñayiu xa n-ka kida-i
kuechi dada xaxeˈe koon diko xaun
koon ñayiu kida xavaˈa chi ña tuu
nax n-ka kida-i xa ku natu ini-i.

Tvini kaa n-xita

8 ’Nux io uxi tvini kaa ɨɨn ñadɨˈɨ
te dakuita-ña ɨɨn, natnuu-ña
candil te tɨˈu-ña veˈe-ña. Vii nene
nanduku-ña, 9 te hora na naniˈi-ña,
nadataka-ña ñayiu kumani xiˈin-ña
xiˈin ñayiu io yatni xiˈin-ña veˈe-ña,
te jaˈan-ña nuu-i: “Kuvete-da chi
n-naniˈi-da tvini kaa n-xita.” Duˈa
jaˈan-ña nuu-i xa na kuvete koio-i
tuku. 10 Daa ka kudɨ ini ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, hora natu
ini ɨɨn ñayiu xa n-kida-i kuechi.

Se n-diko taˈu-s, te n-datɨu-s tvini n-niˈi-s

11 ’N-xio ɨɨn se n-xio uu daˈya
yɨɨ. 12 N-jaˈan seluchi ka nuu taa-s:
“Taa-ro, kaˈnde dava-n xaxii-n xa
taxi-n taˈu-da.” Te n-xiaˈan taa-s
dava xaxii-s, dava ñuˈu-s. 13 Nu
n-kuu jeen kɨu, te n-diko seluchi
ka jan ñuˈu-s xiˈin xaxii-s, te niˈi-s
tvini xa n-diko-s ñuˈu jan xiˈin
xaxii-s, te juaˈan-s ñuu xika. Ijan
n-xetniu-s ntdaa tvini-s. N-datɨu-s
tvini-s xa n-xeen-s davaˈa nga xa
n-kukajan ini-s. 14 Nu n-dandɨˈɨ-s
tvini-s, te n-kuu tnama ñuu ijan, te
n-ndoñuˈu xa kaxi-s. 15 N-xe kajan-s
tniu nuu ɨɨn se ñuteyu ijan, te
n-tundaˈa ñaˈa-s nde nuu xetata-s
kuchi xa junuu-s-tɨ. 16 Yo n-kuu
anu-s xa kaxi-s doo ndichi ka xaxi
kuchi jan xa na xikojuiin xa kojon-s,
ko ñayo n-xiaˈan. 17 Ijan dada vaˈa
n-najani ini-s, te n-jaˈan mee n-jaˈan
ɨɨn-s: “Diko tunga io xa kaxi ntdaa
se xinokuechi nuu taa-ro, te yaˈa
xiˈi-ro doko. 18 Na nangondita-ro.
Na nuˈu-ro veˈe taa-ro, te juñaˈa-ro:
Taa-ro, n-kida-da kuechi chi
n-kuxee ini-da nuu Ianyuux, te
n-kuxee ini-da nuu ndixi. 19 Vaˈa ka
nux maxku jaˈan daˈya ñaˈa ka-n.
Na nduu-da se xinokuechi nuu-n”,
kuu-s, n-xani ini-s.
20 ’N-ndojuiin-s. N-tnɨɨ-s
ichi. Juan nuˈu-s veˈe taa-s. Nu
n-nduyatni-s nuu ñuˈu taa-s, te xika
ka juan nuˈu-s, te n-xini ñaˈa taa-s.
N-kundaˈu ini ñaˈa-s. N-kendava-s.
N-xetnaˈa ñaˈa-s, te n-nundee ñaˈa-s.
N-teyuˈu ñaˈa-s. 21 Te n-jaˈan-s nuu
taa-s: “Taa-ro, n-kida-da kuechi
chi n-kuxe ini-da nuu Ianyuux.
N-kuxe ini-da nuu ndixi. Vaˈa ka
maxku jaˈan daˈya ñaˈa ka-n”, kuu-s,
xiaˈan-s nuu taa-s. 22 Te n-jaˈan
taa-s nuu se ka xinokuechi nuu-s:
“Juan jeˈen koio dijun vaˈa ka, te
dandukutu koio-n-sɨ. Tnaa koio-n
deˈe dikɨ ndaˈa-s. Chiˈi koio-n-sɨ
ndixa. 23 Te nkueka koio-n nserru
kandee ka. Kaˈni koio-n-tɨ xa na
kaxi-ro-t. Na koo-ro xadɨ ini 24 chi
daˈya yɨɨ-r yaˈa, kuenda kɨu ndɨyɨ
n-kuu-s, te vitna n-nandoto-s. Ña
n-xini-ro nuu nde n-xeˈen-s, te
n-naniˈi-ro-s”, kuu taa-s, xiaˈan-s. Te
n-xio xadɨ ini.
25 ’Daˈya yɨɨ-s, se xaˈnu jan,
n-xiko-s. Juan nuˈu-s veˈe-s
xa n-ñutuu-s nuu ñuˈu-s. Nu
n-nduyatni-s veˈe-s, te n-teku-s
xa ka tɨu música. N-teku-s xa
ka xataxeˈe ñayiu xiti veˈe taa-s.
26 N-kana-s ɨɨn se xinokuechi nuu
taa-s, te n-xijan tnuˈu-s nuu nax

kuu ve'e taa-s. 27 Te n-ja'an se
xinokuechi jan: “N-nxee ñani-n,
Dito. N-nxee va'a-s, n-nxee ndito-s.
Xijan kuu xa n-ka xa'ni-s ncerru
io ndee ka.” 28 N-kiti ini da'ya yɨɨ
xa'nu ka se ijan, te ña n-juini-s xa
ndɨu-s ve'e taa-s. Te n-xe nukueka
ña'a taa-s. Vivii n-ja'an-s nuu-s xa
na ndɨu-s. 29 N-ja'an-s nuu taa-s:
“Mee-da, kuia n-kuu xinokuechi-da
nuu-n. Te ni ɨɨn vuelta ña kuxe
ini-da nuu-n, ko ta taxi ka-n juini
nga ɨɨn da'ya nchiva xa kaxdɨɨ-da
xi'in ñayiu ka kumani xi'in-da.
30 Se kuu da'ya-n n-nxee, n-xaxi-s
tvini-n. N-chiya'u-s ñadɨ'ɨ n-kaa
xi'in-s, te xaxe'e-s n-xa'ni-n ncerru
kandee ka”, kuu-s. 31 Te xia'an
taa-s nuu-s: “Mee-n, ntdantu'u kɨu
tuu-ro, te ntdaa xa neva'a-r kuu
xaxii-n. 32 Io va'a xa kida-r viko, te
io xadɨ ini chi se kuu ñani-n kuenda
kɨu ndɨyɨ n-kuu-s, te n-nandoto-s.
Ña n-xini-ro nuu nde n-xe'en-s, te
n-nani'i-ro-s”, kuu-s, n-xia'an-s.

Ɨin se yo mii xa n-kida-s

16 Ijan dada n-ja'an ka Jesús
tnu'u ya'a nuu se dakua'a-ia.
Xia'an-ia:
—N-xio ɨin se n-yɨnda'a xaxii ɨin
se kuika. N-kutnu'u xa xidoya'u-s
xaxii se kuika jan jua'an chi ña
n-yɨnda'a va'a-s. 2 Nu n-teku se
kuika jan, te n-kana ña'a-s. Xia'an-s:
“N-teku-r xa kida-n. Ja'an nuu-r nde
n-kida-n tvini-r xi'in xaxii-r chi ma
kuu ka xa kɨnda'a-n.” 3 Nu n-ya'a
xa n-xijan tnu'u ña'a se ijan, te
n-ja'an mee n-ja'an ɨin se yɨnda'a
xaxii-s: “¿Nax kada-ro chi ma
taxi ka xto'o-ro tniu kada-ro? Ña
ndaku-ro xa kate-ro. Januu xa kajan
nda'u-ro. 4 An n-kixdɨkɨ-ro nax
kada-ro hora ma juetniu ña'a ka-s
xa na kua'a na juemani ña'a ñayiu
hora na jɨ'ɨn-ro ve'e-i.” 5 Ijan dada
n-kana-s ɨin xi'in ɨin se tau nuu se
kuika jan. N-xijan tnu'u-s se ki'na
nuu: “¿Nadaa tau-n nuu xto'o-ro?”
6 Te n-ja'an se ijan: “Koon mil litro
aciti tau-da.” Xia'an-s nuu-s: “Ju'un
tutu yodotnuni xa tau-n ya. Nkoo.
Dama número. Tenee uu mil litro.
Yachi”, kuu-s, xia'an-s. 7 Te n-xijan
tnu'u-s se kuu uu: “¿Nadaa tau-n
nuu xto'o-ro.” Te n-ja'an-s: “Oko uxi
ɨin yodo maquila trɨu.” Te xia'an-s:
“Ju'un tutu yodotnuni xa tau-n ya.
Dama número yodotnuni. Tenee
oko o'on maquila”, kuu-s, xia'an-s.
8 Nu n-teku se kuu xto'o-s xa
n-kida-s, te xia'an-s nuu-s xa io va'a
ni xa n-kida-s xaxe'e xa kaxi ini-s.
’Daa n-ja'an-ia chi ñayiu ma kutuu
andɨu te ña jandixa-i Ianyuux, ɨnuu
mii ka-i xa kada-i xa ni'i-i tvini
dada ñayiu jandixa-ia. 9 Ndoñu'u xa
juña'a nga-n tvini ñayiu na kua'a na
kutuu mani-n xi'in-i, te kɨu na jɨn
ndɨ'ɨ xaxii-n, kueka ña'a Ianyuux
xa kutuu-n xi'in-ia nɨkava nɨkuita.
10 Nuxa xaku ni xa xneva'a-n te
va'a ñunuu-n xijan, dani va'a junuu
koio-n nux kue'e na koo, ko nux
ita'u ni xaxii-n io te ña kua'a-n
junuu koio-n, dani ma kua'a-n
junuu koio-n xijan nux kue'e na koo.
11 Nux ña xñunuu va'a-n xaxii-n
xi'in tvini-n io ñuñayiu, ma kua'a-n
junuu va'a koio-n xa taxi Ianyuux.
12 Nux ñayo-n ndee va'a xaxii se nuu
kidatniu-n, mayo taxi ta'u-n te ma
koo xaxii-n. 13 Ñayo se xinokuechi
io uu xto'o chi nuu uu-s na koo, jini
u'u-s ɨin-s, te juemani-s ɨnka-s; a

kada-s ntdaa xa juini ɨɨn-s, te jini
u'u-s ɨnka-s. Dɨuni mayo-n ndaku
junukuechi-n nuu Ianyuux nux mee
ni xa kadatniu-n xa koo xaxii-n te
ña tuu nax kada-n xaxe'e Ianyuux
—kuu Jesús, xia'an-ia.
14 N-ka xakundee se fariseu
xyɨtna'a nuu ñayiu xyuku ijan
Jesús xa n-ka teku-s tnu'u ijan chi
se fariseu, yo unu kajan ini-s tvini.
15 Xia'an Jesús nuu-s:
—Mee-n ka ja'an-n nuu ñayiu
xa va'a-n, ko Ianyuux xini janda
kuu anu-n. Ɨɨn xa xani ini ñayiu
ñuñayiu xa xiniñu'u ka, xijan xini
u'u Ianyuux.

Ñayiu dandoo tna'a

16 'Nde tiempo n-kixi Moisés xi'in
nde tiempo n-kixi Sua, taxnuni ley
n-chidotnuni Moisés. Nde na n-ka
xo tuu se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu xi'in nde na n-xo tuu Sua,
nde daa, taxnuni ley n-chidotnuni-s.
Na n-kixi Sua, n-ja'an-s nuu ñayiu
nax io xa kada-i xa kɨu tna'a-i
nuu ñayiu ka jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i. Ñayiu kɨu tna'a nuu
ñayiu ijan, juexa ka kɨu tna'a-i.
17 Jɨn tna'a tnu'u Ianyuux yodotnuni
xa naa andɨu xi'in ñuñayiu; naka
tnu'u-ia n-chidotnuni Moisés ma ku
jɨn tna'a.
18 'Nux dandoo ɨɨn seyɨɨ ñadɨ'ɨ-s
te natnunda'a-s xi'in ɨnka ñadɨ'ɨ,
kida-s kuechi. Dɨuni kuechi kuu
nux natnunda'a ɨɨn seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ
n-dandoo ña'a yɨɨ-ña.

Ɨɨn se kuika xi'in se nani Lázaro

19 'N-xio ɨɨn se yo kuika. Va'a n-xo
ndixi-s. N-xo xi'no-s da'ma tndee
kue'e xi'in da'ma linu ya'u. Ndɨkɨu
ndɨñuu n-xo xaxi va'a-s, te n-xo kudɨ
ini-s. 20 Dɨuni n-xio ɨɨn se n-xo nani
Lázaro. N-kunda'u n-kukee-s. N-xo
xantuu ña'a ñayiu yatni ye'e se kuika
jan, te n-xo xo nukoo-s ijan. N-xiñi
ndɨ'yɨ te'yu nitu'u ñɨɨ-s. 21 N-xo
kojon-s te yo n-xo kuu anu-s xa
kaxi-s tila xi'in ndeyu n-xo junkoio
yu'u mexa se kuika jan xa kaxi-s xa
xikojuiin xa kojon-s. Nda'u n-ya'a-s.
N-ka xo nayuu ti-ina ñɨɨ-s nuu
n-xiñi ndɨ'yɨ. 22 N-xi'í se n-kunda'u
jan, te xndeka ña'a ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, jua'an
nuu tuu Abraham. Dɨuni n-xi'í se
kuika, te n-xe konduxi-s. 23 Jua'an-s
andea, te yo vichi nda'u ya'a-s.
N-ndakoto ni'ni-s ɨɨn nuu dujun, te
xika n-xini-s Lázaro. Nukoo-s yatni
nuu nukoo Abraham. 24 Xee n-kana
se n-xo tuu kuika jan. Xia'an-s
nuu Abraham: "Dito Ta Abraham,
kunda'u ini ña'a-n. Tunda'a-n Lázaro
na kixi-s na datnɨɨ-s dɨkɨ nda'a-s
nuu ndute, te nadandoyo-s nuu
yaa-da xa na ndiko chi yo nde'e
nda'u ya'a-da nuu yañu'u ya'a." 25 Te
n-ja'an Abraham nuu se n-xo tuu
kuika: "¿Ñatu naja'an-n xa va'a n-xo
tuu ndo'o ñuñayiu, te Lázaro nda'u
n-xo tuu-s?, ko ya'a tuvii tuva'a-s, te
ndo'o nda'u ya'a-n. 26 Daxa ma kuu
xa ya'a Lázaro do dian xa xee-s chi
yo kunu. Ña kua'a xa ya'a ñayiu do
dian, ni ña kua'a xa ya'a ñayiu dian
do ya'a", kuu Abraham, xia'an-s
nuu se n-xo tuu kuika. 27 "Nuxa daa
kuu, Dito, xijan ta'u-da nuu-n xa na
tunda'a-n-sɨ na nu'u-s ve'e taa-da
28 chi io o'on ka ñani-da. Na juña'a-s
nax ya'a ñayiu kida ná ka kida-s na
ña'a kixi-s ya'a nuu yo nda'u ka ya'a
ntdaa daña", kuu-s, xia'an-s. 29 "Ka

ka'u-s libru Moisés, ka ka'u-s libru
se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. Na jandixa-s tnu'u ijan", kuu
Abraham, xia'an-s. 30 "Ña'a, Dito,
ma jandixa koio-s, ko nux ɨɨn se
n-nandoto na nu'u ijan te ja'an-s
tnu'u Ianyuux nuu-s natu ini koio-s
xa ka kida-s", kuu-s, xia'an-s. 31 "Nux
ña xnini-s tnu'u n-chidotnuni
Moisés xi'in tnu'u se n-ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, dani ma jandixa
koio-s Ianyuux nux na jini-s ɨɨn se
n-nandoto", kuu Abraham, xia'an-s
kuu Jesús, xia'an-ia nuu se fariseu.

Io xa taxkanu ini-ro ñayiu n-kida ña'a ɨɨn xa n-kida ña'a-i

17 Ijan dada xia'an Jesús nuu
ñayiu dakua'a-ia:
—Xandaa xakuiti kixi ñayiu
kada xa kada ɨnka ñayiu kuechi.
Naka nda'u ya'a-i. 2 Va'a ka nuu na
kudukundee ɨɨn yodo molino dujun
ɨɨn ñayiu daa kada te dakekava ña'a
ɨnka ñayiu nuu mar te kuú-i dada
xa kada-i xa kada ɨɨn seluchi yɨtna'a
nuu ñayiu xyuku ya'a kuechi.
3 'Kani ini va'a koio nax kada-n. Nux
kida ña'a ɨɨn ñayiu jandixa Ianyuux
ɨɨn xa kida ña'a-i kanandee-n-yɨ. Nux
natu ini ñayiu jan xa n-kida-i kuechi,
taxkanu ini-n-yɨ. 4 Juini uxa vuelta
ɨɨn kɨu na kada ña'a ñayiu jan ɨɨn xa
kada ña'a-i, ko nux na ja'an-i nuu-n:
"Taxkanu ini-n xa n-kida ña'a-da.
Natu ini-da xa daa n-kida ña'a-da. Ma
du'a ka kada-da", te taxkanu ini-n-yɨ
—kuu Jesús, xia'an-ia.
5 Ijan dada ka xia'an se dakua'a-ia:
—Dito, kada-n xa kukanu ini koio
ka-da Ianyuux.
6 Te xia'an Jesús, Ia kuu Xto'o-ro,
nuu-s:
—Nux kukanu ini-n Ianyuux, juini
ita'u lii kukanu ini-n-ia nani kuu
ɨɨn ndɨjɨn maxtaxa, juña'a-n nuu
tnuneñu ya'a: "Ta kane te ndeé-n
nuu mar", te jandixa ña'a-tnu.
7 'Nux n-kidatniu ɨɨn se xinokuechi
nuu-n xi'in nkutu-n a n-xe'en-s
ku'u xi'in tkachi-n te n-naxee-s
te n-ndɨu-s ve'e-n, mayo-n juña'a
nuu-s: "Yachi. Ne'e. Nkoo nuu
mexa xa kaxdini-n." 8 Mayo-n ja'an
du'a chi juña'a-n nuu-s: "Kada tu'a
mee-n xa kadava'a-n xa kax xa
ko'o-r. Na ya'a xa kaxi-r, te kaxi-n."
9 Ma ja'an-n xa n-kuta'u-n nuu se
ijan xaxe'e xa n-kida-s xa n-ta'u
tniu-n. 10 Dani hora na kada-n tniu
Ianyuux, te hora na daxinokava-n
ntdaa xa n-ta'u tniu-ia nuu-n, te
juña'a tna'a koio-n: "Ñatu n-ka
xinokuechi va'a-ro chi diko ni xa io
xa kada-ro, xijan ni n-ka kida-ro chi
io ka tniu-ia kada-ro n-kuu." Kachi
koio-n —kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ndadava'a Jesús uxi se ka tna'a kue'e te'yu ñɨɨ

11 N-tnɨɨ ntuku-ia ichi jua'an
Jerusalén. N-ya'a-ia Galilea xi'in
Samaria. 12 N-kɨu-ia ɨɨn ñuu luchi.
Ijan n-xe juntna'a-ia xi'in uxi se ka
tna'a kue'e te'yu ñɨɨ. Xika xnii-s.
13 Xee n-ka kana-s. Ka xia'an-s nuu
Jesús:
—Maestru, kunda'u ini ña'a-n.
14 Nu n-xini-ia-s, n-ja'an-ia nuu-s:
—Jua'an. Dande'a koio-n mee-n
dutu xa na jini koio-s xa n-ka
ndva'a-n.
Nɨni jua'an koio-s n-ka ndva'a-s.
15 Nu n-xini ɨɨn-s xa n-ndva'a-s,
te n-xiko-s, te xee n-kana-s. Xee
n-nakuetu-s nuu Ianyuux. 16 Te

n-naxee-s nuu Jesús. N-xe juiin
xiti-s xe'e-ia te xia'an-s nuu-ia
xa n-kuta'u-s. Se Samaria kuu-s.
17 Xia'an Jesús nuu ñayiu xyuku
ijan:
—¿Ñadu uxi-s n-ka n-ndva'a u?
¿Nde io ka ɨín-s? 18 Ñayo-s n-ka
xiko xa ja'an-s nuu Ianyuux xa n-ka
kuta'u-s. Mee ni se to'o ya'a n-xiko
—kuu Jesús, xia'an-ia.
19 Te xia'an Jesús nuu se
n-nangondita:
—Ndojuiin te juan nu'u. Xaxe'e xa
kukanu ini-n Ianyuux n-ndva'a-n.

Kachitnu'u ña'a Jesús xa taxnuni Ianyuux

20 Nu n-xika kɨu, te n-ka xijan
tnu'u se fariseu Jesús nakɨu tunda'a
Ianyuux se taxnuni nuu-s. Te
n-ja'an Jesús nuu-s:
—Ñadu ɨin xa nde'a-ro kuu
nuu taxnuni Ianyuux. 21 Hora na
kakune'e ñayiu xa taxnuni Ianyuux,
ma ja'an-i: "Kunde'a koio xa ya'a
tuu se taxnuni nuu-ro." Dɨuni ma
ja'an koio-i: "Ijan tuu se taxnuni
nuu-ro", chi anu ñayiu kuu nuu
taxnuni Ianyuux.
22 Te xia'an Jesús nuu ñayiu
dakua'a-ia:
—Xee kɨu ku kuu anu-n xa kunde'a
koio-n xa taxnuni ru'u, Ia kuu ñayiu,
ko ma kuu xa jini ña'a koio-n. 23 Te
ja'an ɨin ñayiu: "Ijan taxnuni-ia."
"Ya'a taxnuni-ia", kachi ɨnka ñayiu.
Maxku nkuitandijun-n-yɨ 24 chi ma
du'a ya'a chi na kuu xa xeye'e taxa
nde xe'e andɨu xi'in nde ɨnka xe'e
andɨu, ku kuu na ndixi ru'u, Ia
kuu ñayiu, 25 ko ta xee ka kɨu chi
ki'na nuu io xa nde'e kada u'u ña'a
ñayiu io vitna, te io xa ja'an-i xa
ña ndoñu'u ña'a-i. 26 Ná n-ya'a na
n-xo tuu Noé ñuñayiu ya'a kɨu na
ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu. 27 N-ka
xo xaxi ñayiu. N-ka xo xi'i-i te
n-ka xo datnunda'a tna'a-i tiempo
ijan. Ntdaa xijan n-ka kida-i nde
kɨu n-kɨu Noé xiti barcu. Daa
n-ndindodo ndute nitu'u ñuñayiu,
te n-ka naa ntdanditu'u ñayiu ijan.
28 Dani n-ya'a Sodoma tiempo n-xo
tuu Lot. N-ka xo xaxi ñayiu kɨu
ijan. N-ka xo xi'i-i. N-ka xo xeen-i.
N-ka xo diko-i. N-ka xo xitu-i ñu'u.
N-ka xo kidava'a ñayiu n-ka xio
kɨu ijan ve'e du. 29 Kɨu n-kee Lot
Sodoma n-juun ñu'ú xi'in azufri
nde andɨu, te n-ka naa ntdanditu'u
ñayiu ñuu ijan. 30 Daa kuu na ndixi
ru'u, Ia kuu ñayiu. 31 Ñayiu iin
ndodo dikɨ ve'e-i kɨu ijan, maxku
ndɨu-i ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i.
Ñayiu kidatniu nuu ñu'u-i, maxku
nu'u-i ve'e-i xa kine'e-i xaxii-i.
32 Maxku ndunaa koio-n xa n-ya'a
ñadɨ'ɨ Lot. 33 Dani ndo'o, nux diko
ni mee ni-n xemani-n, dakuita-n
anu-n. Nux juña'a-n vida-n nuu tniu
Ianyuux, kutuu-n nɨkava nɨkuita
xi'in-ia. 34 Xakuaa ijan kava ka'nu
uu ñayiu ɨin ni xito. Ɨin-i kandeka
ña'a Ianyuux jɨ'ɨn. Ɨin-i dandoo-ia.
35-36 Kɨu ijan ku ndiko tayu uu
ñadɨ'ɨ. Ɨin-ña kandeka ña'a Ianyuux
jɨ'ɨn andɨu. Ɨnka-ña dandoo-ia —
kuu-ia, xia'an-ia.
37 Nu n-ka teku ñayiu xijan, te
n-ka xijan tnu'u-i-ia:
—¿Ndexu ya'a xa'a, Dito?
Te xia'an-ia nuu-i:
—Ná ka xko yuku ñau nuu katuu
ɨin kɨtɨ n-xi'í, daa kuyuku koio
ñayiu nuu-r na ndixi-r —kuu-ia,
xia'an-ia.

Io xa ku kajan-ro nuu Ianyuux xa taxi-ia ɨin xa taxi-ia

18 Te n-ja'an-ia ɨnka ntuku tnu'u nuu ñayiu dakua'a-ia jan. N-ja'an-ia xa ndɨkɨu ndɨñuu io xa ku kajan ta'u koio-i nuu Ianyuux; te maxku kande ini-i. Na koo ndaa koo kuiti anu-i hora ku kajan ta'u koio-i. Xia'an-ia:

2 —Ɨin ñuu n-xio ɨin juexi ña n-xo yu'u nuu Ianyuux, ni ña n-xio-s xañu'u nuu ñayiu. 3 Dɨuni n-xio ñadɨ'ɨ n-xi'í yɨi ñuu ijan, te n-xo xe'en-ña nuu-s xa n-xo xia'an-ña: "Kana-n te xini u'u ña'a, te daya'a-n-te juxtixia xa maxku kada ña'a ka-te ná kida ña'a-te."
4 Ña n-juini-s xa chindee-s-ña, te na'a n-kuu. Ijan dada n-ja'an mee, n-ja'an ɨin-s: "Juini ña yu'u-ro nuu Ianyuux te ña io-ro xañu'u nuu ñayiu, 5 ko xa maxku ña'a kixi ka ñá ya'a xa datna'a ña'a-ña, te xee xa ma kundee ka ini-ro na daya'a na'i-ro se ijan juxtixia", kuu-s, n-ja'an-s.

6 'Kunde'a koio nax n-ja'an juexi loko jan, se n-daya'a se ijan juxtixia.
7 Daa kida Ianyuux. Ndadandaa-ia kuechi ñayiu kui'a kida ñayiu n-kaxi-ia nux ka xijan ta'u-i nduu xakuaa. Chindee-ia-i, te ña kukuee-ia. 8 ¿Ka xani ini-n xa kɨu na ndixi ru'u, Ia kuu ñayiu, koo ka ñayiu kukanu ini ña'a u?

Te ñayo-i n-ja'an.

Uu se n-ka xijan ta'u nuu Ianyuux

9 Ijan dada n-ja'an Jesús ɨnka ntuku tnu'u xa dakua'a-ia ñayiu ka xani ini xa yo va'a-i, te ña ka xe ini-i dava ka ñayiu:

10 —Uu seyɨi n-ka xe'en veñu'u Jerusalén xa kajan ta'u-s nuu Ianyuux. Ɨin-s kuu se fariseu. Ɨnka-s kuu se xijan tvini nandajan gobierno. 11 N-ja'an mee n-ja'an ɨin se fariseu nuu nujuiin-s xa n-xijan ta'u-s. N-ja'an-s: "Taa-ro Ianyuux, nakuta'u-da xa ñatu kuu-da ñadu'u, ñatu loko-da, ñatu xkaa-da xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-da ná ka kida dava ka ñayiu. Dɨuni ñatu kuu-da ná kuu se xijan tvini nandajan gobierno nujuiin ya'a. 12 Daña xko ndite-da uu kɨu xa ne'e ii-da ntna'a una kɨu. Ntna'a uxi xa ni'i-da nataxi-da ɨin", kuu-s, xia'an-s. 13 Xika xika ni nujuiin se xijan tvini nandajan gobierno. Ñatu n-kuu ini-s xa ndakoto ni'ni-s andɨu xaxe'e xa n-kune ini-s, ko n-katu-s pechu-s, te n-ja'an-s nuu Ianyuux: "Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-n xa n-kida-da kue'e kuechi; kunda'u ini ña'a-n", kuu-s, xia'an-s. 14 N-taxkanu ini Ianyuux se kuu uu, ko ɨnka se jan, ña'a. Ñayiu ka najuen tnu'u mee-i, xee kɨu kujanuu-i te kune ini-i, ko ñayiu ka xani ini xa ñatu ndandɨ'ɨ-i nuu Ianyuux, vichi najuen tnu'u ña'a-ia —kuu-ia, xia'an-ia.

N-kida ii Jesús sekuechi xi'in dichi kuechi

15 N-ka xo kandeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi n-ka xo xe'en nuu Jesús xa kajan ndodo-ia nda'a-ia dɨkɨ-s, ko nu n-ka xini se dakua'a-ia, te n-ka kudeen-s nuu ñayiu jan.
16 N-kana Jesús-sɨ, te xia'an-ia nuu-s:

—Juejoon koio xa na kandeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi kixi nuu-r, te maxku dada'an koio-n

chi kuenda kɨu sekuechi xi'in dichi
kuechi ka kuu ñayiu jandixa xa
taxnuni Ianyuux nuu-i. 17 Ñayiu ma
jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-i
ná ka jandixa sekuechi xi'in dichi
kuechi tnu'u-ia, ma kuu xa kɨu
tna'a-i nuu ñayiu taxnuni-ia nuu-i
—kuu-ia, xia'an-ia.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ɨin se yo kuika

18 N-xee ɨin se taxnuni nuu-ia.
Xia'an-s:
—Maestru, yo va'a-n. ¿Nax io
xa kada-da xa kundito-da nɨkava
nɨkuita andɨu?
19 Xia'an Jesús:
—¿Nakuenda ja'an-n xa va'a-r? Ña
yoo ñayiu va'a. Mee ni Ianyuux va'a.
20 Xa xini-n ley n-chidotnuni Moisés
ja'an xa: "Maxku kava-n xi'in ñadɨ'ɨ
ñatu kuu ñadɨ'ɨ-n. Maxku ka'ni-n
ndɨyɨ. Maxku du'u-n. Maxku ja'an
vete-n nuu juxtixia. Koo-n xañu'u
nuu tadɨ'ɨ-n."
21 Te xia'an-s:
—Nde na luchi-da jandixa-da
ntdantu'u xa'a.
22 Te xia'an Jesús:
—Juini ka-i ɨin xa kada-n. Diko-n
ntdaa xaxii-n, te dakexio-n tvini
ni'i-n nuu ñayiu ka kunda'u, te kada
Ianyuux xa kutuu kuika-n andɨu.
Ijan dada kixi-n, te nkuitandijun
ña'a-n.
23 Nu n-teku-s tnu'u ijan,
n-kuko'yo ini-s chi yo vichi kue'e
xaxii-s io. 24 Xaxe'e xa n-xini Jesús
xa n-kuko'yo ini-s n-ja'an-ia:
—Xaxe'e xa nda'u ya'a ñayiu kuika
xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu ka jandixa
xa taxnuni Ianyuux nuu-i, xaku
ni-i ndaku xa kɨu tna'a-i. 25 Yachi
ka ya'a ɨin kɨtɨ kuu camello ɨin yau
yɨkɨ nakiku dada xa kɨu tna'a ɨin
ñayiu kuika nuu ñayiu jandixa xa
taxnuni Ianyuux nuu-i —kuu Jesús,
xia'an-ia.
26 Ijan dada n-ka ja'an ñayiu n-ka
teku tnu'u n-ja'an-ia:
—Nux ñatu nanita'u ñayiu kuika,
naka ñayiu ka kunda'u ku nanita'u.
27 Te xia'an Jesús:
—Ñayo kua'a xa kada-i xijan, ko
ntdanditu'u xa ñatu kua'a ñayiu xa
kada-i kida Ianyuux.
28 Xia'an Spedru nuu-ia:
—Maestru, na'a-n xa ntdaa daña
n-ka dandoo ntdaa xaxii-da, te n-ka
xe kuitandijun ña'a-da.
Te xia'an Jesús:
29 —Xandaa xakuiti nux
n-dandoo-n ve'e-n a n-dandoo-n
ñadɨ'ɨ-n a ñani-n a ku'a-n a tadɨ'ɨ-n
a da'ya-n xa ja'an-n nuu ñayiu nax
io xa kada-i xa kɨu tna'a-i nuu ñayiu
taxtnuni Ianyuux nuu-i, 30 kue'e ka
ni'i ndo'o ñuñayiu ya'a dada xa n-ka
dandoo-n. Nani seyɨɨ dani ñadɨ'ɨ,
kutuu koio-n xi'in Ianyuux nɨkava
nɨkuita.

N-kakune'e ntuku Jesús xa kuú-ia

31 Ijan dada n-kine'e dɨin-ia uxi uu
se dakua'a-ia jan, te xia'an-ia nuu-s:
—Vitna kuu xa jɨ'ɨn-ro Jerusalén xa
na jɨn tna'a tnu'u n-ka chidotnuni se
n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu
xa ya'a ru'u, Ia kuu ñayiu. 32 Diko
ña'a se nación mee-ro nuu se ña ka
kuu se Israel. Kuekundee ña'a koio-s.
Kui'a ja'an ña'a koio-s. Tudɨɨ ña'a-s.
33 Janña'a-s chirrión ñɨɨ. Ijan dada
ka'ni ña'a-s, ko nandoto-r kɨu kuu uni.
34 Ñayo-s n-kutnuni ini tnu'u
n-ja'an-ia. Ña n-xia'an Ianyuux

xaxtnuni xa kutnuni ini-s xa
n-ja'an-ia.

N-ndadava'a Jesús ɨin se kuaa ñuu Jericó

35 N-nujunu ichi-ia xi'in-s.
N-kuyatni-ia xi'in-s Jericó. Ijan io
ɨin se kuaa nukoo yu'u ichi xa xijan
nda'u-s. 36 N-teku-s xa kue'e ñayiu
ka ya'a, te n-xijan tnu'u-s nuu nax
kuu.
37 Te n-ka ja'an ñayiu xyuku ijan:
—Jesús Nazaret ya'a ya'a.
38 Te xee n-kana-s. Xia'an-s:
—Dito, Ta Jesús, Da'ya Dana
David kunda'u ini ña'a-n.
39 N-ka kanandee ña'a ñayiu
xndodo nuu, te n-ka ja'an-i xa
maxku kana ka-s, ko xee ka
n-kana-s. Xia'an-s:
—Dito, Ta Jesús Da'ya Dana David,
kunda'u ini ña'a-n.
40 N-nujuiin Jesús, te n-ta'u tniu-ia
xa kandeka ñayiu se kuaa jan xee
nuu-ia. N-kuyatni-s-ia te n-ja'an-ia
nuu-s:
41 —¿Nax juini-n xa kada ña'a-r?
Te xia'an-s nuu Jesús:
—Dito, kada-n xa na nukonde'a-da.
42 Te xia'an Jesús nuu-s:
—Na nukonde'a-n. Xaxe'e xa
kukanu ini ña'a-n, n-ndva'a-n —
kuu-ia, xia'an-ia.
43 Danaa n-nukonde'a-s, te n-xe
kuitandijun-s Jesús. Nɨni ndijun-s-ia
najuen tnu'u-s Ianyuux. Dani n-ka
najuen tnu'u ntdaa ñayiu n-xini
xijan Ianyuux.

N-xini tna'a Jesús xi'in Zaqueo

19 N-kɨu Jesús Jericó. N-ya'a
ndaa-ia ñuu jan. 2 Ijan tuu
ɨin se kuika nani Zaqueo xijan tvini
nandajan gobierno. Taxnuni-s nuu
dava ka se ka xijan tvini nandajan
gobierno. 3 Nu n-xini-s xa n-kɨu
Jesús Jericó, n-kuu anu-s xa jini-s-ia,
ko ña n-kuu xa jini-s-ia chi yo
kue'e ñayiu xyuku, daxa yo ndi'i-s.
4 N-kendava-s. N-xe juindodo nuu-s
nuu jua'an-ia, te n-xe kaa-s ɨin
yutnu nani sicómoro xa kunde'a-s-ia
chi ijan ya'a-ia. 5 Nu n-xee Jesús
ijan, n-ndonenuu-ia. N-xini-ia-s, te
n-ja'an-ia nuu-s:
—Zaqueo, yachi. Ta nuu chi
kidayɨka-i xa ndoo-r ve'e-n vitna.
6 Ñama n-nuu-s. N-kudɨ ini-s, te
ndeka-s-ia jua'an ve'e-s te n-nukoo-s
xi'in-ia. 7 N-ka nukuita ntdaa ñayiu
n-xini xa n-ya'a xa n-ka jan tnu'u-i
Jesús. N-ka xia'an tna'a-i:
—Jua'an Jesús ve'e se yo kue'e
kuechi kida xa ndoo-s ijan.
8 N-ndojuiin Zaqueo te n-ja'an-s
nuu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro:
—Dito, kuna'a-n xa juña'a-da
ñayiu ka kunda'u dava xaxii-da, te
ñayiu n-danda'u-da, najuña'a-da
xaxii-i koon vuelta —kuu-s, xia'an-s.
9 Te xia'an-ia nuu ñayiu xyuku xiti
ve'e jan:
—Vitna ni'i se io ve'e ya'a ta'u-s
chi da'ya dana Abraham kuu-s ná
ka kuu-ro. 10 N-kixee ru'u, Ia kuu
ñayiu, xa dananita'u-r ñayiu ñatu
ka xini jundu kuu Ianyuux.

N-kakune'e Jesús uxi tvini kaa

11 Nu n-ya'a xa n-xo nini ñayiu
ijan xa n-ja'an-ia, te n-ja'an-ia ɨnka
ntuku tnu'u nuu-i. Xa'a n-ja'an-ia
xaxe'e xa n-kuyatni-ia xi'in-i
Jerusalén, te n-ka xani ini-i xa hora
ijan kixe'e-ia xa taxnuni-ia nuu
ñayiu Israel. 12-15 Xia'an-ia:

—N-xio ɨɨn da'ya yɨɨ ɨɨn se
n-taxnuni. N-kana-s uxi se ka
xinokuechi nuu-s, te kue'e tvini
n-xia'an-s ɨɨn ɨɨn-s. Łnuu n-xia'an-s
ɨɨn ɨɨn-s, te n-ja'an-s: "Dakaka koio
dava tvini ya'a, te dava tvini ya
jueen koio-n xa jueen-n te nadiko
koio-n, te dani ku kada-n nde
kɨu na nxee-r", kuu-s, xia'an-s.
Ijan dada n-kee-s. Xika jua'an-s
xa jantuu tniu ña'a se taxnuni
ka. Ka xini u'u ña'a se ñuu-s, te
n-ka tunda'a-s se jua'an koio nuu
nkonetniu-s xa ndatnu'u-s xi'in se
taxnuni ka nuu-s. Ka xia'an-s nuu-s:
"Ña ka juini se ñuu-da xa taxnuni
se ya'a ñuu-da." N-xe konetniu na'i
da'ya yɨɨ se taxnuni jan ñuu xika.
Ijan dada n-xiko-s; juan nu'u-s
ñuu-s xa taxnuni-s ijan. Te n-kana-s
uxi se n-xia'an-s tvini jan xa na
juña'a-s nuu-s nadaa n-ka ni'i-s xa
n-ka dakaka-s tvini-s xi'in xa n-ka
xetniu-s tvini-s xa n-ka najueen-s
te n-ka nadiko-s. 16 N-xee se ki'na
nuu nuu-s, te n-ja'an-s: "Dito, na
tvini n-taxi-n xa dakaka-da ya'a, te
na yo da'ya-i ya'a. Diko uxi vuelta
naya'a nduu-i dɨ'ɨ-i xa n-dakaka-da",
kuu-s, xia'an-s. 17 Te n-ja'an se
taxnuni jan: "Naka va'a n-kida-n.
Va'a xinokuechi-n nuu-r. Xaxe'e
xa va'a n-yɨnda'a-n xaku ni tvini
n-taxi-r, xijan kuu xa nkonetniu-n
xa taxnuni-n nuu uxi ñuu", kuu-s,
xia'an-s. 18 Ijan n-xee se kuu uu.
N-ja'an-s: "Dito, na tvini n-taxi-n
xa dakaka-da ya'a, te na yo da'ya-i
ya'a. Diko o'on vuelta naya'a nduu-i
dɨ'ɨ-i xa n-dakaka-da." 19 Te n-ja'an
se taxnuni nuu se kuu uu jan:
"Ndo'o, taxnuni-n nuu o'on ñuu."
20 N-xee se kuu uni. N-ja'an-s: "Na
tvini n-taxi-n ya'a. N-chiduku-da
ɨɨn pañitu, te n-xo neva'a-da.
21 N-yu'u ña'a-da chi ma kachi ini-n.
Kine'e-n tvini ñatu chi'i-n bancu.
Nakueka-n xa ñatu dada'u-n", kuu-s,
xia'an-s. 22 Te n-ja'an se taxnuni
jan: "Xaxe'e xa n-najandixa-n xa
daa n-kida-n, io kuechi-n. Xini-n xa
se ma kachi ini kuu-r. Kine'e-r tvini
ñatu n-chi'i-r bancu. Nakueka-r xa
ñatu n-dada'u-r. 23 ¿Nakuenda ña
n-xe chi'i-n tvini-r bancu xa kɨu na
nxee-r te nakueka-r da'ya tvini-r
xi'in tvini n-taxi-r?", kuu-s, xia'an-s
nuu se xinokuechi jan. 24 Te xia'an-s
nuu se xnii yatni: "Tnɨɨ koio tvini-s,
te juña'a se kue'e ka tvini n-ni'i xa
n-dakaka-s tvini-r", kuu-s, xia'an-s.
25 Te ka xia'an se xnii ijan: "Ase,
kue'e tvini n-xia'an-n ne'e-s." 26 Te
xia'an se taxnuni: "Ñayiu neva'a
kue'e, kue'e ka ni'i-i. Ñayiu ita'u
ni neva'a, dita ñayiu ntdaa xa
neva'a-i. 27 Se ña n-ka juini xa
taxnuni-r ñuu-s te ka xini u'u ña'a-s,
juan kueka koio-s, te ka'ni-n-sɨ
na kunde'a-r", kuu se taxnuni jan,
xia'an-s.

N-kɨu Jesús Jerusalén

28 Nu n-ya'a xa n-ja'an Jesús
tnu'u ya'a, te n-nujunu ichi-ia. N-xe
juindodo nuu-ia nuu ñayiu jua'an
xi'in-ia Jerusalén. 29 Nu n-kuyatni-ia
xi'in se dakua'a-ia ñuu nani Betfagé
xi'in ñuu nani Betania yatni Yuku
Tnu Olivo, te n-tunda'a-ia uu-s
jua'an ijan. 30 Xia'an-ia nuu-s:
—Jua'an koio ñuu nde'a ña'a ya'a.
Na kɨu koio-n ñuu ijan, jini-n ɨɨn
burru luchi ta yoo ka kodo ndijun.
Nandaxi koio-n-tɨ, te kandeka-n-tɨ
kixi. 31 Nux jundu ja'an: "¿Nakuenda

nandaxi-n-tɨ?”, juña'a koio-n: “Ia
kuu Xto'o-ro ndoñu'u kɨt ya'a.”
32 Nu n-ka xee-s nduu-s ijan, te
n-ka xini-s xa n-xetna'a ntdaa xa
n-ja'an Jesús. 33 Nɨni ka nandaxi-s
burru luchi jan, n-ja'an xto'o-tɨ:
—¿Nakuenda ka nandaxi-n-tɨ?
34 N-ka ja'an-s:
—Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, ndoñu'u
kɨtɨ ya'a.
35 Ijan dada xndeka-s-tɨ n-ka
naxee nuu Jesús. N-ka xajan-s
da'ma-s yata-tɨ, te n-ka dakaa-s
Jesús-tɨ. 36 N-ka xe juindodo nuu
ñayiu nuu Jesús, te n-ka xajan-i
da'ma-i ichi xa jɨn ndodo burru
yodo-ia jan.
37 N-kuyatni-ia nuu vax nuu ichi
Yuku Tnu Olivo, te vichi n-ka kudɨ
ini ntdaa ñayiu xndijun ña'a. N-ka
kixe'e-i ka najuen tnu'u-i Ianyuux.
Xee n-ka kana-i. N-ka kakune'e-i xa
n-kida Jesús kue'e milagru. 38 Ka
xia'an-i:
—Naka ta'u se taxnuni, se
n-tunda'a ña'a Ianyuux xa kixi-s.
Na kutuu vii kutuu va'a ntdaa xa io
andɨu. Na najuen tnu'u-ro Ianyuux,
Ia taxnuni ka —kuu-i, ka ja'an-i.
39 Ka xia'an se fariseu xyɨtna'a
nuu ñayiu ka xe'en ijan nuu Jesús:
—Maestru, kanandee-n ñayiu
xndijun ña'a.
40 Te xia'an Jesús:
—Ru'u ja'an xa nux ma kana ñayiu,
kana yuú chi nux ñatu kida ñayiu
xa juini Ianyuux kada yuú xijan.
41 Nu n-kuyatni-ia Jerusalén, n-xo
nde'a-ia ñuu ijan, te n-nda'i-ia.
42 N-ja'an-ia:
—Mee-n xa kuu-n ñayiu Jerusalén,
nu n-xini-n nax n-juini Ianyuux
xa kada-n xa kutuu vii kutuu va'a
koio-n va'a kutuu-n n-kuu, ko
vitna ma taxi Ianyuux xaxtnuni xa
kutnuni ini koio-n nax ya'a koio-n.
43 Xee kɨu kixi se ka xini u'u ña'a.
Dandaa koio-s ñu'u nɨkanduu xe'e
nama ñuu-n, te chicurrali ña'a
koio-s xa maxku kee koio-n ñuu-n.
44 Danaa ña'a-s ntdaa-n xi'in da'ya-n.
Dani ñuu-n. Kanu-s ntdanditu'u
nama ñuu-n. Ma juejoon-s xa kava
ndodo tna'a ka ni ɨɨn yuú nama
ñuu-n xaxe'e xa ña n-ka xini-n xa
n-kixee Ianyuux —kuu Jesús.

N-kine'e Jesús ñayiu ka nadiko ka najueen nukeñu'u

45 Ijan dada n-kɨu Jesús veñu'u
Jerusalén. N-nukuita-ia xijun-ia se
ka nadiko ijan. 46 N-ja'an-ia nuu-s:
—Yodotnuni tnu'u Ianyuux:
“Veñu'u nuu io xa kajan ta'u ñayiu
nuu-r kuu veñu'u ya'a, te ve'e-r
kuu”, ko ka xetniu-n ve'e Ianyuux
ná ka xetniu ñadu'u yau kava.
47 N-dakua'a-ia ñayiu xiti veñu'u
jan ntdaa kɨu n-xo tuu-ia ijan. N-ka
nduku ini dutu ka taxnuni xi'in se
ka tu'a va'a ley n-chidotnuni Moisés
xi'in se ka taxnuni nuu ñayiu Israel
xa ka'ni koio-s-ia, 48 ko ñayo-s ni'i
mudu tnɨɨ ña'a-s xa ka'ni ña'a-s chi
n-ka xo xe'en ñayiu nuu-ia xa n-ka xo
nini-i xa n-ja'an-ia chi n-ka tna ini-i.

N-ka xijan tnu'u se Israel Jesús nuu jundu n-tetutniu ña'a

20 Kɨu n-ja'an-ia nuu-i
nax kada koio-i xa na
nanita'u-i, kɨu ijan xyuku dutu ka
taxnuni xi'in se ka tu'a va'a ley
n-chidotnuni Moisés xi'in sexa'nu
ka ka taxnuni nuu ñayiu Israel. 2 Te
n-ka ja'an-s nuu-ia:

—Kachitnu'u ña'a: “¿Jundu n-ta'u tniu xa kada-n xa kida-n? ¿Jundu n-taxtutniu ña'a xa kida-n xa'a?” ka kuu-s, ka xia'an-s.
3 Te n-ja'an Jesús nuu-s:
—Dani ru'u, na kajan tnu'u ña'a-r, te ja'an koio nuu-r: 4 “¿Jundu n-tetutniu Sua xa n-dajuendute-s ñayiu? ¿N-tetutniu ña'a Ianyuux a n-tetutniu ña'a ñayiu a?”
5 Te n-ka ndatnu'u-s. Ka xia'an tna'a-s:
—Nux na juña'a-ro: “Ianyuux n-tetutniu ña'a”, te kachi-s nuu-ro: “¿Nakuenda ña n-ka jandixa-n-si?”
6 Nux na juña'a-ro: “Ñayiu n-taxtutniu ña'a”, te janña'a ñayiu yuú chi va'a ka jandixa-i xa tnu'u n-ja'an Sua kuu tnu'u Ianyuux — kuu-s, ka xia'an tna'a-s.
7 Te ka xia'an-s nuu-ia xa ña ka xini-s jundu n-tetutniu Sua. 8 Dani xia'an Jesús:
—Dani ru'u, ma ja'an-r jundu n-tetutniu ña'a xa du'a kada-r.

Se loko n-ka xitu tnu uva

9 Te n-najani Jesús iin xa najani-ia nuu se n-ka kidandichi ña'a xi'in nuu dava ka ñayiu xyuku ijan. Du'a n-najani-ia:
—N-xio iin se n-dandee kue'e tnu uva nuu ñu'u-s. Ijan dada n-xia'an-s ñu'u-s se kundee xi'in-s tnu uva xa na ka'nde dava koio-s uva juun jan. Ijan dada jua'an-s iin nuu xika. N-kuna'a jua'an-s. 10 N- xee yoo xichi uva, te n-tunda'a-s iin se xinokuechi nuu-s xa na jin nuka'nde dava-s uva n-juun jan xi'in se xndee xi'in-s tnu uva jan, ko n-ka jani-s se ijan. Du'a ni io-s n-ka nakuijun ña'a-s. 11 Dani n-kida ntuku se kuu xto'o ñu'u jan. N-tunda'a-s inka ntuku se xinokuechi nuu-s xa ji'in-s nuu se xndee xi'in-s tnu uva jan. Dani, n-ka janña'a-s. Iin xa januu kuu xa n-ka kida-s. N-ka jan kui'a ña'a-s, te dani se ijan, du'a ni io-s n-ka nakuijun ña'a-s. 12 Dani n-kida ntuku se kuu xto'o ñu'u jan. N-tunda'a-s inka se xinokuechi nuu-s nuu se xndee xi'in-s tnu uva jan. Se kuu uni kuu se ya'a. N-ka datnukue'e ña'a-s, te n-dajane ña'a-s yu'u ñu'u jan. 13 N-ja'an mee n-ja'an iin se kuu xto'o ñu'u jan: “¿Nax kada-ro? Tunda'a-ro da'ya yii-ro, se mani juini-ro ji'in. Kudana koo koio-s xañu'u nuu-s”, kuu-s, n-xani ini-s. 14 Nu n-ka xini se xndee xi'in-s tnu uva jan xa n-kuyatni da'ya yii xto'o ñu'u jan, te ka xia'an tna'a-s: “Diu-s kendoo xi'in ñu'u taa-s. Na ka'ni-ro-s na kua'a na ndoo-ro xi'in ta'u-s.” 15 N-ka kine'e ña'a-s yu'u ñu'u tnu uva jan, te n-ka xa'ni ña'a-s. ¿Nax kada se kuu xto'o ñu'u tnu uva jan se xndee xi'in-s uva jan? 16 Ji'in-s nuu xndaxio se ka xitu tnu uva-s, te ka'ni-s-si. Juña'a nuu ntuku-s ñu'u-s inka ntuku se kundee koio xi'in-s tnu uva jan — kuu Jesús, xia'an-ia.
Ka xia'an se n-ka teku tnu'u-ia:
—Maxkiu, maxñuu kuu xijan.
17 Te n-nukonde'a-ia-s, te xia'an-ia:
—¿Nax kuu xa ña ka kutnuni ini-n tnu'u Ianyuux yodo tnuni? Du'a ja'an:

Ná kuu yuú ña n-xe ini se ka
kidava'a ve'e kuu-s.
Yuú ña n-ka xe ini se ijan
n-ndunuu yitnii nama ve'e.

18 Ñayiu na jungava ndodo nuu yuú ijan, kukuechi-i, te nux jungava

ndodo ña'a yuú jan, dandi'i ña'a-i —
kuu Jesús, xia'an-ia.

N-ka xijan tnu'u ñayiu Jesús nux io va'a xa juña'a-i tvini nandajan se taxnuni ka

19 Hora ijan n-ka nduku ini se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés
xi'in dutu ka taxnuni xa tnɨɨ-s-ia
chi n-ka kutnuni ini-s xa mee-s
n-kakune'e ña'a Jesús xa n-najani-ia
xijan, ko n-ka yu'u-s nuu ñayiu
Israel.
20 N-ka tunda'a-s se kotoyu'u ña'a
xa kunde'a va'a-s xa kida-ia chi
n-ka juini-s xa tekuechi neñuu-s-ia
xaxe'e tnu'u ja'an-ia, te kajan-s
kuechi-ia nuu gobernador. Nu
n-ka xee se ijan nuu-ia, n-ka kida
nga-s xa ka kuu-s ñayiu va'a. 21 Ka
xia'an-s nuu-ia:
—Maestru, ka xini-da xa tnu'u
ndaa ja'an-n nuu ñayiu. Xava'a kuu
xa ja'an-n nuu-i. Ñatu kaxí-n ñayiu
chi ɨnuu kuu ini va'a-n nuu-i ntdaa-i.
Xanu ichi-n-yɨ ichi Ianyuux, te va'a
kutnuni ini-n tnu'u-ia. 22 Kachitnu'u
ña'a-n, ¿Io va'a xa najuña'a-ro tvini
nandajan César a ña'a u? —kuu-s,
ka xia'an-s nuu-ia.
23 N-kutnuni ini-ia xa xaloko ka
juini-s; xaxe'e xijan xia'an-ia nuu-s:
24 —Dande'a ña'a tvini roma.
¿Jundu nuu ndenee nuu tvini ya'a?
¿Jundu dɨu ndenee?
Ka xia'an-s:
—Nuu César. Dɨu César.
25 Xia'an ntuku Jesús nuu-s:
—Ate, najuña'a koio-n César
xa nandajan-s, te najuña'a koio
Ianyuux xa io xa najuña'a-n-ia.
26 Ña n-kuu xa ja'an koio-s xa io
kuechi Jesús xaxe'e tnu'u n-ja'an-ia
nuu ñayiu xyuku ijan. N-ka yu'u-s,
te n-ka xadɨ yu'u-s. Ña n-ka ja'an
ka-s.

N-kakune'e Jesús xa nandoto ndɨyɨ

27 N-ka xee se saduceu nuu Jesús.
Se ya'a ka ja'an nuu ñayiu xa ñayo
ndɨyɨ nandoto. N-ka ja'an-s nuu-ia:
28 —Maestru, n-chidotnuni Moisés
xa: “Nux na kuú ɨɨn seyɨɨ te ña
n-xio da'ya-s xi'in ñadɨ'ɨ-s, io xa
natnunda'a ñani-s xi'in ñadɨ'ɨ-s
xa na koo da'ya-ña xi'in ñani-s
te kuenda kɨu da'ya se n-xi'í jan
ku kuu da'ya ijan.” 29 N-xio uxa
da'ya yɨɨ ɨɨn seyɨɨ. Se xa'nu ka,
n-tnunda'a-s xi'in ñadɨ'ɨ-s. Ñayo
na da'ya-s xi'in-ña n-xio, te n-xi'í-s.
30 Dani se kuu uu. N-natnunda'a-s
xi'in ñadɨ'ɨ jan. Dɨuni ña n-xio
da'ya-s xi'in-ña, te n-xi'í-s. 31 Dani se
kuu uni. Uxa ñani-s n-tnunda'a xi'in
ñá ijan, te ni ɨɨn-s ña n-xio da'ya
xi'in-ña, te n-ka xi'í-s. 32 Ijan dada
ndijun nga mee-ña n-xi'í. 33 ¿Ndeda
ɨɨn-s ñadɨ'ɨ ku kuu-ña na nandoto
ñayiu n-ka xi'í?, chi ntdaa-s n-kuu
yɨɨ-ña —ka kuu-s, n-ka xijan tnu'u-s
Jesús.
34 Xia'an Jesús nuu-s:
—Ka datnunda'a tna'a ñayiu io
vitna, 35 ko na xee kɨu na nandoto
ñayiu io xa kutuu andɨu, ma
datnunda'a tna'a-i, 36 ni ma kuú ka-i
chi ku kuu-i ná ka kuu ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux. Nani
kuu xa ma kuú Ianyuux, dani ma
kuú-i chi nadandoto ña'a Ianyuux.
37 Xaxe'e xa n-kakune'e Moisés
ndɨyɨ na n-xo tuu-s nuu n-xini-s
yutnu koko, xini-ro xa n-kutnuni
ini-s xa nandoto ndɨyɨ. Mee-s
n-chidotnuni xa Taa-ro Ianyuux

kuu Ianyuux Abraham. Kuu-ia
Ianyuux Isaac. Dani kuu-ia Ianyuux
Jacob. Taa-ro Ianyuux kuu Ianyuux
mee-s ɨin ɨin-s. 38 Ñatu ndeka
Ianyuux ndɨyɨ chi ndeka-ia ñayiu
xndito. Xaxa mee-ia ntdaa ñayiu
xndito, juini n-ka xi'í-i —kuu Jesús,
xia'an-ia.
39 Te n-ka xia'an se ka tu'a va'a
tnu'u n-chidotnuni Moisés nuu
Jesús:
—Maestru, va'a n-ja'an-n.
40 Te ñayo ka-s n-kuyɨi xa kajan
tnu'u ka-s-ia.

Da'ya dana David kuu Cristu, Ia kuu Ianyuux

41 Ijan dada n-xijan tnu'u-ia-s:
—¿Nakuenda ka ja'an ñayiu xa
Cristu kuu da'ya dana David?
42 N-chidotnuni David nuu libru
Salmos:
N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia
kuu Xto'o-ro:
"Nkoo diñi kua'a-r,
43 nɨni na xee tiempo kada-r xa
taxnuni-n nuu se ka xini u'u
ña'a."
44 Xaxe'e xa n-ja'an David xa xto'o-s
kuu Cristu na n-xo tuu-s, ¿Janda
kuu Cristu da'ya dana-s?

N-ja'an Jesús xa io kuechi se ka tu'a va'a ley Moisés

45 Nɨni xyuku ñayiu ijan xa
xnini-i xa ja'an-ia, xia'an-ia nuu se
dakua'a-ia:
46 —Kuna'a koio xa ñatu ɨnuu va'a
se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés. Ka tna ini-s xa kui'no-s
dijun nani, dijun se ndandɨ'ɨ. Ka
tna ini-s xa koo ñayiu xyuku nuu
ya'u xañu'u nuu-s. Ka tna ini-s
xa kunukoo-s yatni nuu ka xko
nukoo se ka ja'an ndodo nuu ñayiu
xyuku xiti veñu'u kuechi. Dɨuni
ka tna ini-s xa kunukoo-s nuu ka
xku nukoo se ndandɨ'ɨ hora ka
xaxde'ñu-s ɨin nuu io viko. 47 Ka
jendee-s ve'e ñá n-ka xi'í yɨi. Ka
kida nga-s xa va'a-s. Yo na'a ka
xijan ta'u-s xa na kunde'a ñayiu.
Nde'e nda'u ka ya'a koio-s na
ndundaa kuechi ñayiu dada dava ka
ñayiu.

Tvini n-dakeé ɨin ñadɨ'ɨ kunda'u kukee alcancía

21 Ijan dada n-ngonenuu
Jesús, te n-xini-ia ñayiu
kuika ka dakeé tvini xiti ɨin
alcancía xa ka doko-i nuu Ianyuux.
2 Dɨuni n-xini-ia ɨin ñadɨ'ɨ n-xi'í yɨi
dakeé uu tvini kuechi xa doko-ña.
Yo kunda'u-ña. 3 Te n-ja'an-ia:
—Ñá ya'a, kunda'u-ña, ko kuenda
kɨu kue'e ka tvini n-doko-ña nuu
Ianyuux dada dava ka ñayiu n-ka doko
tvini-i. 4 Ntdaa ñayiu n-ka dakeé tvini
n-kendodo, ko mee-ña n-dakeé-ña
tvini jueen-ña xa kax xa ko'o-ña.

N-ja'an Jesús xa junkoio veñu'u

5 Ijan dada n-ka ndatnu'u se
dakua'a-ia xa vili xndaa yuú xndenee
nama veñu'u Jerusalén. Dɨuni n-ka
ja'an-s xa vili xndaa yuú n-doko ñayiu
nuu Ianyuux xa n-kukutu nama veñu'u.
6 Nu n-teku-ia xijan, te xia'an-ia:
—Ntdaa xa xnde'a-n ya'a, xee kɨu ma
kava ndodo tna'a ka ni ɨin yuú n-kua'a
veñu'u ya'a. Ntdanditu'u junkoio.

N-ja'an Jesús xa n-kuyatni xa naa ñuñayiu

7 Ka xia'an-s nuu-ia:

—Maestru, ¿nakɨu ya'a ntdaa
xijan? ¿Na milagru kada Taa-ro
Ianyuux xa na kutnuni ini koio-da
xa vax kuyatni kɨu ijan?
8 Te xia'an Jesús nuu-s xi'in nuu
ñayiu xyuku ijan:
—Koo koio-n cuedado xa maxku
danda'u ña'a se kixi. Kue'e-s kixi,
te ja'an-s xa n-tunda'a-r-sɨ. Ja'an-s:
"Ru'u kuu Cristu. N-xee kɨu ndixi-r",
kachi-s. Maxku nkuitandijun
koio-n-sɨ. 9 Kɨu na teku-n xa ka
jantna'a ɨɨn nación xi'in ɨnka nación,
maxku ña'a chi ini koio-n. Kɨu na
teku-n xa n-ndandita ñayiu nuu se
taxnuni nuu-i, maxku ña'a chi ini
koio-n. Maxku kundu ini-n. Ki'na
ka io xa ya'a ntdaa xijan. Ijan dada
naa ñuñayiu. Kukuee ka, dada
ya'a xa'a. 10 Ndandita ɨɨn país nuu
ɨnka país. Jantna'a koio soldado
ɨɨn se kunxa'nu xi'in soldado ɨnka
se kunxa'nu. 11 Kixi ñutnaa nde'e.
Kue'e ñuu xndatuu ñuñayiu kixi
tnama. Kixi kue'e. Kue'e xa ña uun
xini-n koo andɨu. Dande'a ña'a
Ianyuux xijan, te yu'u koio ñayiu.
12 Antecas xa ya'a xijan tnɨɨ ña'a
koio ñayiu, te kandeka ña'a-i jɨ'ɨn
nuu se ka kuu juxtixia, te tekuechi
neñuu ña'a-i. Kada u'u ña'a-i. Diko
ña'a koio-i nuu juexi ka ndadandaa
kuechi ñayiu ka xe'en veñu'u
kuechi, te chindi'u ña'a koio-s
vekaa. Kandeka ña'a koio-i jɨ'ɨn
nuu se ka kunxa'nu xi'in nuu se ka
kuu gobernador xa tekuechi neñuu
ña'a-i. Ntdaa xijan kada ña'a koio-i
xaxe'e-r. 13 Kɨu ijan kakune'e ña'a
koio-n nuu se ndadandaa kuechi-n.
14 Maxku jun ini-n xa koo tu'a-n
xa ja'an koio-n nuu-s xa dada'an
ni'no-n mee-n 15 chi hora ijan
kachitnu'u ña'a-r tnu'u ñukax ini,
tnu'u ndichi ja'an-n. Ka'nu koio-n
tnu'u se kada u'u ña'a. Kunuu ka
tnu'u koio-n. 16 Datuu ña'a tadɨ'ɨ-n.
Datuu ña'a ñani-n, ku'a-n, ñayiu
kutna'a xi'in-n, ñayiu kumani
xi'in-n. Dava-n ka'ni ña'a-i. 17 Jini
u'u ña'a ntdaa ñayiu xaxe'e xa ka
kukanu ini ña'a-n. 18 Ma naa yɨkɨ
kuñu-n, ni ɨɨn idi dɨkɨ-n, ma naa.
19 Nux dani na kukanu ini ña'a-n,
kundito-n nɨkava nɨkuita andɨu.
20 'Kɨu na jini koio-n xa duku nduu
kue'e soldado nɨkanduu Jerusalén,
kutnuni ini-n xa n-kuyatni xa naa
Jerusalén. 21 Se xtuu Judea kɨu ijan
na kunu koio-s, jɨ'ɨn-s yuku. Se
xtuu Jerusalén, na kee koio-s kɨu
ijan. Se xtuu yu'u ñuu, maxku ndɨu
koio-s ñuu jan 22 chi nda'u ya'a
koio ntdaa ñayiu xtuu ijan kɨu ijan
xaxe'e kuechi n-ka kida-i hora na
jɨn tna'a tnu'u Ianyuux xyodotnuni.
23 Nda'u ya'a koio ñadɨ'ɨ xñu'u da'ya.
Nda'u ya'a koio ñadɨ'ɨ dakadi yɨjɨn
kɨu ijan. Nda'u ya'a ñayiu chi yo
kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ñuu ya'a.
24 Dava ñayiu kuú espada, te dava-i,
kandeka ña'a seto'o jɨ'ɨn ñuu-s.
Danaa koio-s Jerusalén. Taxnuni
seto'o jan nde na xee kɨu n-xe kotuu
xa ma taxnuni ka-s, ijan dada ma
taxnuni ka-s.
25 'Kada Ianyuux milagru andɨu.
Kada-ia xa dama nuu ngandii.
Kada-ia xa dama nuu yoo. Kada-ia
xa dama nuu chudini. Yo yu'u ñayiu
xndaxio ñuñayiu hora na kunde'a-i
xijan. Dɨuni yu'u-i xaxe'e xa nde'e
kayu mar. 26 Junee koio-i xaxe'e xa
yo yu'u-i. Yo yu'u-i xa ya'a ñuñayiu
chi junkoio ntdaa xa io andɨu.
27 Ijan dada jini ña'a ñayiu ñuñayiu

ru'u, Ia kuu ñayiu. Kunde'a-i xa
ndixi-r nuu vikó. Jini ñayiu xa
taxnuni-r. Yo nde'e ndii-r. 28Kɨu na
kixe'e xa ya'a ntdaa xa'a koo ka'nu
anu-n chi n-kuyatni kɨu dananita'u
ña'a Ianyuux —kuu Jesús, xia'an-ia.
29Ijan dada n-ja'an-ia ɨnka ntuku
tnu'u:
—Xa xna'a-n nax ya'a tnu higo
xi'in dava ka yutnu. 30Hora
nandɨdɨ-tnu xá vax nduyatni
yoo i'ni. 31Nani ka xini-n xa vax
nduyatni yoo i'ni, dani jini-n xa vax
kuyatni kɨu taxnuni Ianyuux nuu
ñayiu hora na jini-n xa ya'a ntdaa
xijan chi xijan kuu seña xa daa ya'a.
32Xandaa xakuiti nde na ya'a ntdaa
xijan ijan dada kuú ndɨ'ɨ ñayiu io
vitna. 33Naa andɨu. Naa ñuñayiu,
ko xa n-ja'an-r ma kuita.
34'Koo koio-n cuedado xa maxku
kada-n kuechi kuu anu-n xa kada-n;
kundedi ini-n xijan. Ni maxku yoo-n
ko'o kue'e xa xini-n; ni maxku
yoo-n yo kɨ ini xa kaxi xa ko'o-n
xa kundix kuda'u-n, te ma jun ini
koio-n xa juini Ianyuux. Ñadu xa
du'a kada-n chi dana ini ndixi-r,
te mayo-n koo tu'a. 35Kuenda kɨu
ɨɨn xiti ñunu xa dakeé ña'a ñayiu
kɨu ijan xa kada ña'a-i ɨɨn xa kada
ña'a-i. Ntdaa ñayiu ñuñayiu ya'a
ntdaa xa ya'a kɨu ijan. 36Kuna'a
koio-n xa ndixi-r. Kajan ta'u koio-n
nuu Ianyuux xa na kaku koio-n
nuu ntdaa xijan. Xa kuyatni xa ya'a
ntdaa xijan. Kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux xa taxkanu ini-ia kuechi
n-ka kida-n na kua'a maxku kajan
ru'u xa kuu-r Ia kuu ñayiu, kuechi-n
nuu-ia —kuu Jesús, xia'an-ia.
37Nduu n-xo dakua'a-ia ñayiu
veñu'u Jerusalén, te xakuaa n-xo
ndoo-ia Yuku Tnu Olivo. 38Ne'e
datne datne n-ka xo xe'en ñayiu
veñu'u Jerusalén xa kunini koio-i
xa n-xo ja'an-ia.

N-ka nduku ini se taxnuni nuu ñayiu Israel janda tnɨɨ-s Jesús

22 Vax kuyatni viko Paxcua.
Viko Paxcua ka xaxi ñayiu
tila ña kɨu levadura. 2N-ka nduku
ini dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a
va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés nuu
janda kada koio-s xa ka'ni-s Jesús,
ko ña n-kuu chi n-ka xo yu'u-s nuu
ñayiu n-ka xo nataka ijan. 3N-keé
Satanás anu Judas, se nani Iscariote,
ɨɨn se n-kuu uxi uu se n-dakua'a
ña'a Jesús. 4Te n-xe ndatnu'u-s xi'in
dutu ka taxnuni xi'in soldado xndee
veñu'u Jerusalén nuu janda kada-s
xa tnɨɨ koio-s Jesús. 5N-ka kuvete
se ijan. Te n-ka kendoo-s xi'in Judas
xa juña'a-s tvini. 6Te n-nduku ini
Judas xa kada-s xa tnɨɨ juxtixia
Jesús nuu ñayo ñayiu xyuku.

N-xaxdini Jesús xi'in uxi uu se dakua'a-ia

7N-xee kɨu ki'na nuu viko ka xaxi
ñayiu tila ña kɨu levadura. Kɨu ijan ka
xa'ni ñayiu tkolelu xa kaxi-i kuñu-tɨ
viko Paxcua. 8N-tunda'a Jesús Spedru
xi'in Sua xa jɨn kada tu'a koio-s xa
kaxdini-ia xi'in-s ɨɨn ñuu io yatni nuu
xtuu-ia xi'in-s. Xia'an-ia:
—Juan kada tu'a koio xa
kaxdini-ro viko Paxcua.
9Te ka xia'an-s nuu Jesús:
—¿Ndexu juini-n xa kada tu'a
koio-da?
10Te xia'an ntuku-ia nuu-s:
—Hora na kɨu koio-n ñuu ijan,
nitna'a-n xi'in ɨɨn se ndido yoo

ndute. Nkuitandijun koio-n-sɨ te
kɨu-n ve'e ndɨu-s. 11 Te juña'a koio-n
nuu se kuu xto'o ve'e jan: “Ja'an
maestru-da: ¿Ndexu io cuartu nuu
kaxdini-r xi'in se dakua'a-r viko
Paxcua?” 12 Ijan dada dande'a ña'a-s
ɨɨn cuartu ka'nu piso kuu uu nuu io
mexa, silla, traxti du. Ijan kada va'a
koio-n xa kaxdini-ro.
13 Jua'an koio-s. Nu n-ka xee-s
ijan, te n-ka xini-s ntdaa xa n-ja'an
Jesús. Te n-ka kida tu'a-s xa kaxdini
koio-s xi'in-ia. 14 Nu n-xee hora, te
n-nukoo Jesús xi'in se dakua'a-ia.
15 Te xia'an-ia nuu-s:
—Yo vichi n-kuu anu-r xa kaxi
ka'nu-ro tila viko Paxcua ki'na ka;
ijan dada nda'u ya'a-r. 16 Xandaa
xakuiti ma kaxi ka-r kuñu tkolelu
viko Paxcua ɨnka vuelta. Nde kɨu
kaxi ka'nu koio-ro nuu taxnuni
Ianyuux, ijan dada kaxi-r kuñu-tɨ.
17 N-tnɨɨ-ia taxa ñu'u ndudi uva,
te n-ja'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu
Ianyuux, te xia'an-ia nuu-s:
—Tnɨɨ koio, te dakexio nuu tna'a.
18 Xandaa xakuiti ma ko'o ka-r
ndudi uva ɨnka vuelta nde kɨu na
kixe'e Taa-ro Ianyuux xa taxnuni-ia.
19 N-tnɨɨ-ia tila, te dɨuni n-ja'an-ia
xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u
dava-ia tila jan, te xia'an-ia:
—Kuenda kɨu ñɨɨ-r kuu xa'a xa
doko-r xaxe'e-n. Kaxi koio tila ya,
te du'a ku kada koio-n xa ku naja'an
ña'a koio-n —kuu-ia.
20 Nu n-ya'a xa n-xaxdini-ia xi'in se
dakua'a-ia, n-tnɨɨ-ia taxa ñu'u ndudi
uva, te n-xia'an-ia-s. Nani n-xia'an-ia-s
tila, dani n-xia'an-ia-s taxa ñu'u ndudi
uva jan. Te xia'an ntuku-ia:
—Ndudi uva ñu'u taxa ya'a kuu
nɨñɨ-r katu xaxe'e xa kada Ianyuux
tratu xee xi'in ñayiu. 21 Kuna'a koio xa
se kada xa tnɨɨ ña'a juxtixia, xtuu-ro
xi'in-s nuu mexa ya'a. 22 Ya'a ru'u, Ia
kuu ñayiu, na n-xantuu Ianyuux, te
naka nda'u ya'a se kada xa tnɨɨ ña'a
juxtixia.
23 N-ka nukuita se dakua'a-ia ka
xijan tnu'u tna'a-s xa jini-s nuu
ndeda-s daa kada.

Ntdaa se dakua'a Jesús n-ka juini xa ku kuu-s se ndandɨ'ɨ ka

24 Dɨuni n-ka kixe'e-s xa ka
ndatnu'u-s nuu ndeda ɨɨn-s ndandɨ'ɨ
ka, te ka jantna'a tnu'u-s. 25 Te
xia'an Jesús nuu-s:
—Se ka taxnuni nuu ñayiu, nde'e
taxnuni-s. Te ka ja'an-s xa kuu-s se
va'a ka kida. 26 Maxku du'a ku kuu
koio ndo'o. Se ndandɨ'ɨ ka, io xa
ku kuu-s ná kuu ɨɨn se kuechi. Se
taxnuni, io xa ku kuu-s ná kuu ɨɨn se
xinokuechi. 27 ¿Jundu ndandɨ'ɨ ka?
¿Ndandɨ'ɨ ka se nukoo nuu mexa xa
xaxde'ñu-s a ndandɨ'ɨ ka se xinokuechi
xa dakexio-s ndeyu? Ndandɨ'ɨ ka se
nukoo nuu mexa, ko ru'u tuku kuu-r.
Kuu-r ná kuu se xinokuechi nuu-n.
28 Ndo'o ɨɨn ɨɨn-n, kunduu-ro hora
nda'u ya'a-r. 29 Nani n-tetutniu ña'a
Ianyuux xa taxnuni-r, dani tetutnuniu
ña'a-r xa taxnuni-n. 30 Xijan kuu
xa kaxko'o koio-n nuu kutuu-r xa
taxnuni-r, te kunukoo koio-n silla nuu
taxnuni koio-n, te ndadandaa koio-n
kuechi da'ya dana uxi uu xixitna-ro ka
kuu da'ya yɨɨ Israel.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ñatu xini-s-ia

31 Te xia'an-ia nuu Simón Pedru:
—Simón, n-ja'an Satanás nuu-r
xa kada ña'a-i ɨɨn xa kada ña'a-i.

Kuenda kɨu trɨu yɨ'ɨ paja kɨdɨ-i xa
kada ña'a-i xijan. 32 N-xijan ta'u-r
nuu Ianyuux xaxe'e mee ni-n na
ña'a nujani-n xa jandixa-n Ianyuux.
Hora na jandixa ntuku-n Ianyuux
ɨnka vuelta, te chindee-n se ka
kunduu xi'in-ro ya xa na jandixa
na'i-s-ia.
33 Te xia'an Spedru nuu-ia:
—Maestru, xa io tu'a-da xa
kunduu-ro, juini na chindi'u ña'a
ñayiu, juini na ka'ni ña'a ñayiu
xaxe'e-n.
34 Te xia'an-ia:
—Na ja'an ndaa-r xa ki'na ka
ja'an-n uni vuelta xa ña xini ña'a-n;
ijan dada kana ɨɨn li'i datne vitna.

N-xee hora nda'u ya'a Jesús

35 Ijan dada n-xijan tnu'u-ia-s
ntdaa-s:
—Kɨu na n-tunda'a ña'a-r xa jɨn
dakua'a-n ñayiu, n-ja'an-r xa maxku
kane'e koio-n tvini, maxku kane'e
koio-n bolsa-n; maxku kane'e
koio-n ɨnka tayu ndixa-n. ¿Nax n-ka
n-ndoñu'u-n tiempo ijan?
Ka xia'an-s:
—Ña tuu nax n-ka ndoñu'u-da.
36 Te xia'an-ia:
—Te vitna, se io tvini, na kane'e-s
tvini-s jɨ'ɨn. Se io bolsa, na kane'e-s
bolsa-s jɨ'ɨn. Se ña tuu na espada io,
na nadiko-s cotona-s, te na jueen-s.
37 Xandaa xakuiti ya'a-r xa io xa
ya'a-r xa na jɨn tna'a tnu'u Ianyuux
xyodotnuni. Du'a yodotnuni: "Kani
ini koio ñayiu xa n-kida se n-kixee
kuechi xi'in se loko." Xa yodotnuni
xa ya'a-r jɨn tna'a.
38 Te ka xia'an se dakua'a-ia:
—Maestru, na uu espada ya'a.
Te xia'an-ia:
—Xa'a ni.

**N-xijan ta'u Jesús nuu
nani Getsemaní**

39 Ijan dada jua'an-ia Yuku Tnu
Olivo nani xko kida-ia, te n-ka xe
kuitandijun ña'a se dakua'a-ia. 40 Nu
n-xee-ia xi'in-s ijan, te xia'an-ia:
—Kajan ta'u koio nuu Ianyuux
xa na chindee ña'a-ia xa maxku
daja'an ña'a Kui'na xa kada-n
kuechi.
41 N-kee dɨɨn-ia ita'u. Jua'an-ia
naxa nuu xee ɨɨn yuú dajɨ'ɨn-ro.
N-xe juiin xiti-ia, te n-xijan ta'u-ia
nuu Ianyuux:
42 —Taa-ro Ianyuux, nux vatuka
xa dakaku ña'a-n nuu xa u'u ya'a,
dakaku ña'a-n, ko maxku kada-n xa
juini mee-da. Kada-n xa juini mee-n.
43 Te n-juun ɨɨn ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux, nuu-ia.
N-xia'an-ia xandendaku. 44 Yo vichi
n-kuko'yo ini-ia. Vichi n-yɨ ini-ia
xa ya'a-ia, te n-xijan ta'u ka-ia
nuu Ianyuux xi'in nde yɨkɨ nde
tuchi-ia, te n-kixi ña'a tnee. Ná xatu
nɨñɨ-ro, daa n-xatu tnee-ia nuu ñu'u.
45 Nu n-ya'a xa n-xijan ta'u-ia nuu
Ianyuux, te n-ndojuiin-ia. N-xiko-ia.
Juan nu'u-ia nde nuu xtuu ndruni
se dakua'a-ia. N-xini-ia xa ka kidi-s
xaxe'e xa nde'e n-ka tnau ini-s
xaxe'e-ia. 46 Te xia'an-ia nuu-s:
—¿Nakuenda ka kidi-n u? Ndokoo
koio. Kajan ta'u koio nuu Ianyuux
xa maxku daja'an ña'a Kui'na xa
kada koio-n kuechi.

**N-ka tnɨɨ-s Jesús te
xndeka ña'a-s jua'an**

47 Nɨni ja'an-ia xijan, n-xee Judas,
se n-xo kandeka tna'a xi'in se

dakua'a-ia. Kue'e se ndeka-s n-xee
nuu-ia xi'in se dakua'a-ia. N-xetu'a
Judas Jesús te n-teyu'u-s-ia. 48 Te
n-ja'an Jesús nuu-s:
—Judas, ¿n-teyu'u ña'a-n xa datuu
ña'a-n ru'u, Ia kuu ñayiu, te kada-n
xa tnɨɨ ña'a koio-s a?
49 N-ka tuu ini se dakua'a-ia xa
ya'a, te ka xia'an-s:
—Maestru, ¿jantna'a koio-da
xi'in-s xi'in espada u?
50 Ijan n-xa'nde ɨɨn se dakua'a-ia
do'o kua'a se xinokuechi nuu dutu
taxnuni ka. 51 Xia'an Jesús nuu se
du'a n-kida:
—Na ya'a na'i xa io xa ya'a.
Te n-tnɨɨ-ia do'o se xinokuechi
jan, te n-natenee-ia. 52 N-ja'an-ia
nuu dutu ka taxnuni nuu soldado
kidatniu nuu-s xi'in nuu sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka xee
ijan:
—¿Nakuenda xne'e-n espada
xi'in karruti n-ka kixee xa tnɨɨ ña'a
koio-n xa kuenda kɨu ñadu'u kuu-r?
53 Ndɨkɨu ndɨñuu n-xo dakua'a-r
ñayiu veñu'u Jerusalén, te ijan
n-ka xo yuku-n. Ñayo-n n-tnɨɨ ña'a
hora ijan, ko vitna n-xee hora kada
koio-n xa kada-n. N-xee hora kada
koio xaloko xa kada-i —kuu Jesús,
xia'an-ia.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

54 Te n-ka tnɨɨ-s-ia. Xndeka-s-ia
jua'an ve'e dutu taxnuni ka. Xika
xika ni n-xe kuitandijun Spedru-ia.
55 Jua'an-s ve'e dutu jan. Dava-s
n-ka tɨu ñu'ú dava dava nuke'e
dutu, te n-ka nukoo-s yunu'u.
Dɨuni n-nukoo Spedru yunu'u jan.
56 N-kutnuni nuu Spedru, te n-xini
ña'a ɨɨn ñá xinokuechi nuu dutu
jan te n-nukonde'a va'a-ña-s. Te
n-ja'an-ña nuu ñayiu xtuu ijan:
—Dani te ya'a, kunduu-te xi'in te
ijan.
57 N-ja'an Spedru xa ñatu
n-kunduu-s xi'in Jesús. Xia'an-s:
—Ña xini-da-s.
58 Nunuvii ni n-kuu te n-xini ña'a
ɨɨn se tna'a nuu ñayiu xtuu ijan.
N-ja'an-s:
—Dani ndo'o kunduu-n xi'in-s
ntdaa-s.
Te n-ja'an Spedru:
—Ña'a, ñatu kunduu-da xi'in-s.
59 N-ya'a naxa ɨɨn hora, te n-ja'an
ɨnka-s nuu ñayiu xyuku ijan:
—Xandaa xakuiti kunduu se ya'a
xi'in-s chi se Galilea kuu-s.
60 Te n-ja'an Spedru:
—Ña kutnuni ini-da nuu nax
ja'an-n.
Ni ta ndɨ'ɨ ka ja'an Spedru tnu'u
ijan, te n-kana ɨɨn li'i. 61 Ijan dada
n-ngonenuu Jesús, te n-nukonde'a-ia
Spedru, te n-naja'an-s xa n-ja'an-ia
nuu-s: "Ki'na ka ja'an-n uni vuelta
xa ña xini ña'a-n; ijan dada kana ɨɨn
li'i." 62 N-kee dɨɨn-s, te vichi n-tnau
ini-s, te nde'e n-nda'i-s.

N-ka xakundee-s Jesús

63 Se xndee Jesús, n-ka
xakundee-s-ia, te n-ka kani-s-ia.
64 N-ka duku-s da'ma nuu-ia, te n-ka
ja'an-s:
—Ja'an jundu janña'a —ka kuu-s,
ka xia'an-s.
65 Te yo kui'a n-ka ja'an-s-ia.

Xndeka-s Jesús jua'an nuu se kunuu ka ndadandaa kuechi

66 Nu n-tuu kɨu kuu uu te n-ka
taka sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu

Israel xi'in dutu ka taxnuni xi'in
se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés, te n-ka xe ndeka-s Jesús
nuu ntdaa se ka kuu juxtixia Israel.
67 Te n-ja'an-s nuu-ia:
—Ja'an: "¿Mee-n kuu Cristu a
ña'a?"
Te n-ja'an-ia nuu-s:
—Nux na ja'an-r, ma jandixa
koio-n. 68 Nux na kajan tnu'u ña'a-r
ɨɨn xa kajan tnu'u ña'a-r, mayo-n
ja'an. 69 Vax kuyatni xa nkoo ru'u,
Ia kuu ñayiu, diñi kua'a Ianyuux
nuu taxnuni-ia.
70 Te ka xia'an-s ntdaa-s:
—¿Xijan juini kachi xa mee-n kuu
Da'ya Yɨɨ Ianyuux a?
Te xia'an-ia nuu-s:
—Joon.
71 Te ka xia'an tna'a-s:
—Ñatu ka ndoñu'u-ro se kixi xa
ja'an-s nax kuu kuechi-s chi mee-s
n-tekuechi mee-s. N-ka teku-ro
vitna.

Xndeka-s Jesús jua'an nuu Pilato

23 Ijan dada n-ka ndojuiin-s
ntdaa-s te xndeka
ña'a-s jua'an nuu Pilato chi tuu-s
Jerusalén daa. 2 Te n-ka kixe'e-s
xa ka tekuechi-s-ia nuu Pilato. Ka
xia'an-s:
—Se ya'a, daja'an-s ñayiu Israel xa
jandixa-i ɨɨn xa ña ndaa. Xia'an-s
nuu-i xa maxku kajan-i tvini
nandajan César. Ja'an-s xa mee-s
kuu Cristu. Ja'an-s xa kuu-s se
kunxa'nu.
3 Ijan dada n-xijan tnu'u Pilato
Jesús:
—¿Ndo'o kuu se taxnuni nuu
ñayiu Israel a?
Xia'an Jesús:
—Joon.
4 Ijan dada xia'an Pilato nuu dutu
ka taxnuni xi'in nuu ñayiu xyuku
ijan:
—Ña tuu na kuechi se ya'a io.
5 Te juexa n-ka ja'an na'i se ijan
xa io kuechi Jesús nuu Pilato. Ka
xia'an ka ntuku-s:
—Dandandita-s ñayiu nuu
gobierno. Du'a kida-s vaxi nde
Galilea xi'in nde ya'a.

N-tunda'a Pilato Jesús; jua'an-ia nuu Herodes

6 Nu n-teku Pilato xijan, te
n-xijan tnu'u-s nux se Galilea kuu
Jesús. 7 Nu n-teku Pilato xa distrito
taxnuni Herodes kuu distrito Jesús,
te n-tunda'a-s-ia jua'an. Jua'an-ia
nuu Herodes chi dɨuni tuu Herodes
Jerusalén kɨu ijan. 8 Nu n-xini
Herodes Jesús, te yo n-kuvete-s chi
n-xo juini-s xa kunde'a-s Jesús chi
n-xo teku tnu'u-s nax n-xo kida-ia.
N-juini-s xa kada-ia ɨɨn milagru
xa kunde'a-s. 9 Kue'e xa n-xijan
tnu'u Herodes-ia, ko ni ɨɨn tnu'u
ñatu n-ja'an-ia. 10 N-ka ndixe'e
dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a
va'a ley n-chidotnuni Moisés xa
ka ja'an juexa-s xa io kuechi Jesús.
11 N-ja'an Herodes xi'in soldado-s
xa ña tuu nax juun ña'a-s. N-ka
xakundee-s-ia. N-ka dakɨu nuu-s-ia
da'ma diñu, da'ma se taxnuni xa
kueku ndee-s-ia, te n-nadaya'a-s-ia
nuu Pilato. 12 Kɨu ijan n-ndumani
Herodes xi'in Pilato. N-xo xini u'u
tna'a-s n-kuu.

N-ja'an Pilato xa kuú Jesús

13 Ijan dada n-dataka Pilato dutu
ka taxnuni xi'in dava ka se Israel ka

taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in ñayiu
xtuu ijan. 14 Xia'an Pilato nuu-s
ntdaa-s:
—N-ka ki ndeka-n se ya'a te ka
tekuechi-n-sɨ xa daja'an-s ñayiu xa
na ndandita-i nuu-r. N-ka xo nde'a-n
xa n-xijan tnu'u-r-sɨ, ko ña tuu na
kuechi-s io na ka ja'an-n. 15 Dani
Herodes ña tuu na kuechi-s io
ja'an-s. Xijan kuu xa n-nadaya'a-s-sɨ
nuu-r. Ña tuu nax n-kida-s xa
kuú-s. 16-17 Kani-r-sɨ chirrión ñɨɨ te
dayaa-r-sɨ.
18 Ko xee n-ka kana ntdaa ñayiu
xyuku ijan. Ka xia'an-i:
—Kandeka-n-sɨ jua'an, te ka'ni-n-sɨ.
Dayaa-n Barrabás.
19 Barrabás n-xo kandeka
tna'a xi'in se n-ka ndandita nuu
gobernador romano te n-xa'ni-s
ndɨyɨ. Du'a n-ka kida-s Jerusalén.
Xijan kuu xa yɨndi'u-s. 20 Xee n-ja'an
Pilato nuu ñayiu ɨnka ntuku vuelta
xa n-ja'an-s xa dayaa-s Jesús. 21 Te
n-ka kana ntuku se xyuku ijan nuu
Pilato:
—Katakaa dika-n-sɨ. Katakaa
dika-n-sɨ.
22 Xia'an ntuku Pilato nuu-s ɨnka
vuelta. Vuelta kuu uni kuu vuelta
ya'a.
—¿Nakuenda? ¿Na kuechi
n-kida-s? Ña tuu na kuechi n-kida-s
xa ka'ni-r-sɨ. Kani-r-sɨ chirrión ñɨɨ,
te dayaa-r-sɨ —kuu Pilato.
23 Xee ka n-ka kana-s xa na
nkuitakaa dika Jesús. Te n-ka
kundee tnu'u-s. 24 Te n-xino ini
Pilato xa kada-s Jesús ná n-ka
juini se xyuku ijan. 25 N-dayaa
Pilato se n-ka juini se xyuku ijan
xa yaa-s. Yɨndi'u se ijan xaxe'e xa
n-ndandita-s nuu gobierno xi'in
xa n-xa'ni-s ndɨyɨ. N-xejoon Pilato
xa nkuitakaa dika Jesús nani n-ka
juini se xyuku ijan.

N-ka xatakaa dika-s Jesús

26 Xndeka ña'a soldado jua'an, te
n-ka xe juntna'a-s xi'in ɨɨn se nani
Simón. Se Cirene kuu-s. Juan nu'u-s
xa n-xe'en-s yuku. N-ka tnɨɨ-s-sɨ, te
n-ka ta'u tniu-s xa kadoko-s curuxi
Jesús, te n-xe kuitandijun-s-ia.
27 Kue'e ñayiu n-ka xe kuitandijun
ña'a —nani seyɨɨ, dani ñadɨ'ɨ. Ka
katu dava-ña pechu-ña xaxe'e
xa ka tnau ini-ña, te ka nda'i-ña.
28 N-ngonenuu Jesús xa kunde'a-ia-ña
ntdaa-ña. N-ja'an-ia nuu-ña:
—Ndo'o, ñá Jerusalén, maxku
nda'i koio-n xaxe'e-r. Nda'i koio
xaxe'e mee-n xi'in xaxe'e da'ya-n
29 chi xee kɨu ja'an ñayiu: "Naka ta'u
ñadɨ'ɨ ñayo na da'ya io, ñadɨ'ɨ ña
n-kua'a xa koo da'ya, ñadɨ'ɨ ña uun
n-dakadi yɨjɨn." 30 Daa kixe'e ñayiu
ya'a xa ja'an-i nuu yuku: "Ndua
ndodo ña'a." Juña'a-i nuu tnduu:
"Dada'u ña'a." 31 Kuenda kɨu yutnu
yɨ'ɨ kuu-r, te ka kida u'u ña'a-s.
Naka se kuu kuenda kɨu yutnu yichi,
ma kada u'u ña'a koio-s.
32 Dɨuni xndeka-s uu ka se jua'an
xa nkuitakaa dika-s. Xndido tau-s
kuechi na'nu. 33 Nu n-xee-ia ɨɨn nuu
nani Yɨkɨ Dɨkɨ Ndɨyɨ, te ijan n-ka
xatakaa dika-s-ia xi'in se xndido tau
kuechi-s. Ɨɨn-s n-ka xatakaa dika-s
diñi kua'a-ia, ɨnka-s n-ka xatakaa
dika-s diñi datni-ia.
34 Nu n-xatakaa dika-s Jesús, te
xia'an-ia nuu Ianyuux:
—Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-n-sɨ
chi ñayo-s ka xini xa kuechi kuu xa
n-ka kida-s.

Te n-ka dadɨkɨ soldado jan
suerte-s nuu ndedaa-s kendoo xi'in
da'ma-ia. 35 N-ka xo nde'a ñayiu
xnii ijan nax n-ya'a. Se Israel ka
taxnuni nuu ñayiu Israel, nde'e n-ka
xakundee-s Jesús. Ka xia'an tna'a-s:
—N-dakaku-s dava ñayiu. Nux
kuu-s Cristu, se n-kaxí ña'a Ianyuux,
na dakaku-s mee-s.
36 Dani n-ka xakundee soldado
xtuu ijan Jesús. Te n-ka dakaa-s
vinu xa ko'o-ia. 37 Te ka xia'an-s:
—Nux kuu-n se kunxa'nu nuu
ñayiu Israel, dakaku mee-n.
38 Te n-ka tenee-s tutu dɨkɨ curuxi.
Yodotnuni: “Se ya'a kuu se taxnuni
nuu ñayiu Israel.”
39 Ɨɨn se kue'e kuechi n-kida
ntakaa dika curuxi jan, kui'a
n-ja'an-s nuu Jesús. Xia'an-s:
—Nux kuu-n Cristu dakaku-n
mee-n, te dani dakaku ña'a.
40 N-kanandee ña'a ɨnka se ntakaa
dika jan. Xia'an-s nuu-s:
—¿Nax kuu xa ña yu'u-n nuu
Ianyuux? Ɨnuu nda'u ya'a-ro xi'in-s.
Xaxe'e xa ndido tau-ro kuechi-ro,
41 xijan kuu xa chiya'u-ro, ko se
ya'a ña tuu nax n-kida-s —kuu-s,
xia'an-s.
42 Te xia'an-s nuu Jesús:
—Dito, naja'an ña'a-n hora na
xee-n nuu taxnuni-n.
43 Xia'an Jesús nuu-s:
—Xandaa xakuiti kutuu-ro nuu
kuu jardín paraíso andɨu vitna.

N-xi'í Jesús

44 Xaku nga xa kuu kaa x-uu
n-kunee nitu'u ñuñayiu xa nde kaa
uni xa ñini 45 chi n-kida Ianyuux xa
ña ndii ka. Te n-ndata dava cortina
ndi'u dava xiti veñu'u Jerusalén.
46 Te xee xa xee n-kana Jesús.
N-ja'an-ia:
—Taa-ro Ianyuux, nakueka-n
anu-da.
Ijan dada n-najuen tachi-ia ɨɨn
nga vuelta, te n-xi'í-ia. 47 N-xini
centurión nujuiin yatni xe'e curuxi
xa n-ya'a, te n-najuen tnu'u-s
Ianyuux. N-ja'an-s:
—Xandaa xakuiti ña tuu na kuechi
se ya'a io.
48 Ñayiu xyuku ijan xa kunde'a-i
naxa ya'a, n-ka xini-i xa n-ya'a, te
n-ka katu-i pechu-i xaxe'e xa yo
ka tnau ini-i. N-ka katu-i pechu-i
nɨni juan nu'u koio-i. 49 Ñadɨ'ɨ n-ka
xitandijun-ia nde Galilea xi'in
ñayiu n-ka xo xinitna'a xi'in-ia,
xika n-ka xo nujuiin-ña xi'in-i xa
kunde'akoio-i xa ya'a-ia.

N-xe konduxi Jesús

50 N-xee ɨɨn se nani José tna'a
nuu se Israel ka taxnuni nuu ñayiu
Israel ijan. Yo va'a-s. 51 Se ñuu
Arimatea kuu-s. Arimatea katuu
distrito Judea. N-xo ndetu-s xa
taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu.
Ña n-kuu ɨnuu-s xi'in se n-ka ñu ini
xa ka'ni-s Jesús. 52 N-xe nundajan-s
Jesús nuu Pilato. 53 N-xe nune'e-s-ia
nuu curuxi te n-chiduku-s-ia da'ma
linu. N-xajan ni'ni-s-ia xiti ɨɨn yau
kava n-ka kaan se xinokuechi nuu-s
nuu ta kava ka ndɨyɨ. 54 Vax kuyatni
xa keé ngandii, te vax kuyatni kɨu
kuu sabado, kɨu ka ndetatu ñayiu
Israel. N-ka kida-i ntdaa tniu-i xa
ma kadatniu-i ɨnka kɨu jan. 55 Ñadɨ'ɨ
n-ka xitandijun Jesús nde Galilea
xi'in nde Jerusalén jan, n-ka xo
nde'a-ña xa n-xajan ni'ni José Jesús
yau kava jan. 56 Ijan dada juan

nu'u-ña xa kada tu'a-ña perfume
xi'in yuchi xe'en vidi. Te n-ka
ndetatu-ña kɨu sabado jan na n-ta'u
tniu Ianyuux.

N-nandoto Jesús

24 Kɨu kixe'e semana,
ntanene ka xne'e-ña
perfume xi'in yuchi xe'en vidi n-ka
kida tu'a-ña jua'an ntuku yau kava
nuu n-kaa ni'ni Jesús. [2]Nu n-ka
xee-ña ijan, te n-ka xini-ña xa xá
n-xikojuiin yuú tkute ka'nu ndi'u
yau kava. [3]N-ka kɨu-ña xiti kava
jan, te ña n-ka nani'i-ña Jesús. Ijan
dada n-ka ndee-ña. [4]Ñayo-ña n-ka
kutnuni ini nax n-kuu. Mee ni xa
n-ka xani ini-ña nax n-ya'a. Danaa
xnii uu ángel nuu xnii-ña. Xni'no-ia
da'ma diñu. [5]Xaxe'e xa n-ka
yu'u-ña, n-ka xe juiin xiti-ña nuu-ia.
Te ka xia'an-ia:
—Maxku ku nanduku koio-n
Ia n-nandoto nuu kaa ndɨyɨ. [6]Ña
yoo-ia. N-nandoto-ia. Naja'an
koio nax n-ja'an-ia na ta kee ka-ia
distrito Galilea. [7]N-ja'an-ia xa
mee-ia, Ia kuu ñayiu, io xa kada ɨɨn
se kada xa tnɨɨ ña'a se loko. N-xio
xa nkuitakaa dika-ia. N-xio xa
nandoto-ia kɨu kuu uni.
[8]Te n-ka naja'an-ña tnu'u
n-ja'an-ia. [9]N-ka xiko-ña te n-ka
xian tnu'u-ña uxi ɨɨn se n-dakua'a
ña'a Jesús xi'in dava ñayiu nax
n-ya'a yau kava. [10]Ɨɨn ñá jan nani
María Magdalena. Ɨnka-ña nani
Juana. Ɨnka-ña nani María. Dɨ'ɨ
Jacobo kuu ñá ya'a. N-ka xian tnu'u
ñá ijan xi'in dava ka ñadɨ'ɨ n-ka
xe'en ijan uxi ɨɨn-s xijan. [11]Ñayo-s
n-jandixa. N-ka xani ini-s xa ña
n-ka ja'an ndaa-ña. N-ka xani ini-s
xa n-ka ja'an lilu-ña. [12]Nu n-teku
Spedru, te n-kee-s. N-kendava-s.
Juan kotoni'ni-s yau kava jan.
N-xajan nenuu-s, te n-xini-s xa mee
nga da'ma linu n-ñuduku Jesús
yuku. N-yu'u-s. N-xiko-s, te juan
nu'u-s Jerusalén.

Ndatnu'u Jesús xi'in uu se Emaús

[13]Kɨu ni ijan ka ndixi se n-dakua'a
ña'a Jesús ñuu luchi nani Emaús
xa n-ka xe'en-s Jerusalén. Naxa
uxi kilómetro ne'e Jerusalén xi'in
Emaús. [14]Ka ndatnu'u-s ntdaa xa
n-ya'a. [15]Nɨni ka ndatnu'u-s xijan,
n-kendita Jesús, te n-xika-ia xi'in-s.
[16]N-kida Ianyuux xa ñayo-s n-najini
Jesús. [17]Te xia'an-ia nuu-s:
—¿Nax ka ndatnu'u-n nɨni ka
xika-n?
N-ka nujuiin-s. Xñu'u ko'yo nuu-s.
[18]Cleofas nani ɨɨn-s. Xia'an-s:
—Ntdaa ñayiu xtuu Jerusalén
n-ka teku xa n-ya'a, ¿nax kuu xa ña
n-teku-n xa n-ya'a?
[19]Te xia'an-ia:
—¿Nax n-kuu?
Ka xia'an-s:
—Ka ndatnu'u-da nax n-ya'a
Jesús, se Nazaret, se n-ja'an nuu
ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Va'a
n-kutnuni ini-s tnu'u-ia, te va'a
n-kida-s tniu-ia. Dɨuni va'a n-kida-s
ñayiu. [20]Ka ndatnu'u-da janda n-ka
kida dutu ka taxnuni nuu-da xi'in
dava se Israel ka taxnuni nuu-da
xa n-tnɨɨ ña'a juxtixia romano, te
janda n-ka tekuechi ña'a-s xa n-xe
kodo u'u-s te n-xatakaa dika ña'a-s.
[21]Ntdaa daña, ñayiu Israel n-ka ñu
ini xa dayaa ña'a-s nuu se Roma
n-kuu. Kuiti ndaa xa daa kada-s na
n-ja'an-s chi vitna n-chitu uni kɨu

n-xi'í-s. 22 Dɨuni kue'e xa n-ka xani
ini-da xa n-ka ja'an dava ñá xndeka
tna'a xi'in-da xa n-nandoto-s. Ne'e
datne vitna n-ka xe'en-ña yau kava
nuu n-xe konduxi-s, 23 ko ñayo-ña
n-nani'i-s. N-ka xiko-ña te n-ka
najani-ña xa n-kida Ianyuux xa
n-ka xini-ña ángel, ia ka xinokuechi
nuu-ia. N-ka ja'an-ia xa n-nandoto-s.
24 Te n-ka xe'en dava se ka kunduu
xi'in-da yau kava te n-xetna'a tnu'u
n-ka ja'an-ña. Dani mee-s, ñatu
n-nani'i ña'a-s.
25 Te xia'an Jesús nuu-s:
—Naka u'u ka kutnuni ini-n. Naka
kuee xa kuee ka jandixa-n ntdaa
tnu'u n-ka chidotnuni se n-ka ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. 26 ¿Nax
kuu xa ña ka kutnuni ini-n xa n-xio
xa nda'u ya'a Cristu, te ndadaka'nu
ña'a Ianyuux?
27 Te n-dakua'a-ia-s. N-kakune'e-ia
ntdaa tnu'u Ianyuux xyodotnuni
kakune'e ña'a. N-kixe'e-ia xa
kakune'e-ia tnu'u n-chidotnuni
Moisés xi'in tnu'u n-ka chidotnuni
se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. Ijan dada n-kakune'e-ia dava
ka tnu'u Ianyuux kakune'e ña'a.
28 Te n-ka kuyatni-ia xi'in-s ñuu
juan ndixi-s, te n-kida nga-ia xa jɨ'ɨn
ka-ia. 29 Te juexa n-ka ja'an-s nuu-ia
xa ndoo-ia xi'in-s. Ka xia'an-s:
—Na ndoo-ro chi juan keé ngandii.
Te n-kɨu-ia ve'e-s. 30 N-nukoo-ia
xa kaxdini-ia xi'in-s. N-tnɨɨ-ia ɨɨn
tila, te n-xijan ta'u-ia nuu Ianyuux.
N-ta'u-ia tila jan, te n-dakexio-ia.
31 Te n-kida Ianyuux xa n-ka
najini-s-ia. Danaa n-ndoñu'u-ia.
32 Te ka xia'an tna'a-s:
—Naka vichi n-kuu anu-ro xa
kutnuni ka ini-ro tnu'u Ianyuux na
n-ndatnu'u-ro xi'in-ia te n-kida-ia
xa kutnuni ini-ro tnu'u Ianyuux na
ndeka tna'a-ro xi'in-ia juan ndixi.
33 Te hora ijan ni n-ka ndojuiin-s.
N-ka xiko ntuku-s. Jua'an koio-s
Jerusalén. N-ka kɨu-s ve'e nuu
xyuku uxi ɨɨn se n-dakua'a ña'a
Jesús xi'in dava ñayiu n-ka xo
kandijun ña'a. 34 N-xian tnu'u
ñayiu xyuku ijan se Emaús jan xa
n-nandoto Jesús, Ia kuu Xto'o-ro, te
n-xini ña'a Simón. 35 Te n-ka najani
mee-s naxa n-ya'a ichi ka nu'u-s.
Dɨuni n-ka najani-s xa n-ta'u-ia tila,
te dana ini n-ka najini-s-ia.

N-xee Jesús nuu xyuku ñayiu n-dakua'a-ia

36 Nɨni ka najani-s xijan nuu ñayiu
xyuku ijan, danaa nujuiin Jesús
me'ñu-i ntdaa-i. N-ja'an-ia:
—Va'a nga ta'u kuu koio-n.
37 Yo vichi n-ka yu'u-i, te
n-ka xani ini-i nuu nax xnde'a-i.
38 Xia'an-ia nuu-i:
—¿Nakuenda ka yu'u-n?
¿Nakuenda ka chi ini-n? 39 Kunde'a
koio nda'a-r. Kunde'a koio xe'e-r, te
tnɨɨ ña'a koio xa na kutnuni ini-n xa
mee-r kuu Jesús chi nu anu n-kuu-r
ma koo yɨkɨ-r, ma koo kuñu-r; ko io
kuñu-r, io yɨkɨ-r —kuu-ia, xia'an-ia.
40 Ijan dada n-dande'a-ia-i nda'a-ia,
xe'e-ia, 41 ko ñatu n-ka jandixa-i xa
mee Jesús nujuiin chi xaxe'e xa ka
yu'u anu-i xi'in xaxe'e xa yo vichi
ka kudɨ ini-i. Xia'an-ia:
—¿Io xa kaxi-ro a?
42 Te n-ka xia'an-i-ia dava chaka
n-tau. 43 N-tnɨɨ-ia-tɨ, te n-ka xo
nde'a-i xa n-xaxi-ia-tɨ. 44 Te xia'an-ia:
—Na n-xo tuu-ro, n-ja'an-r nuu-n
xa: “Io xa jɨn tna'a ntdantu'u tnu'u

Ianyuux kakune'e ña'a n-chidotnuni
Moisés xi'in xa n-ka chidotnuni se
n-ka kidava'a Salmos."
45 Ijan dada n-kida-ia xa n-ka
kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux
xyodotnuni. 46 Te xia'an-ia:
—Xyodotnuni xa io xa nda'u ya'a
ru'u, Ia kuu Cristu, te nandoto-r
kɨu kuu uni. 47 Xyodotnuni xa io xa
tunda'a ña'a-r jɨ'ɨn ntdantu'u ñuu
ñuñayiu xa ja'an koio-n nuu ñayiu
nax io xa kada-i xa na natu ini-i
xa n-ka kida-i kuechi, te taxkanu
ini ña'a Ianyuux. Io xa du'a kada
koio-n ki'na ka Jerusalén. 48 N-ka
xo nde'a-n xa n-xetna'a tnu'u
xyodotnuni. Juña tnu'u koio xa'a
dava ka ñayiu. 49 N-taxi Taa-ro
Ianyuux tnu'u-ia xa taxi-ia ɨɨn xa
taxi-ia ndo'o ɨɨn ɨɨn-n. Tunda'a-r
xijan, ko kundetu koio-n ñuu
ya'a, te dani kundetu koio-n hora
na kada Ianyuux xa kua'a koio-n
xa kada-n tniu-ia —kuu Jesús,
xia'an-ia nuu-i.

Juan ndaa Jesús andɨu

50 Nu n-xika kɨu, te ndeka-ia
ñayiu jua'an yu'u ñuu Betania, te
n-dandaa nda'a-ia andɨu, te n-xijan
ta'u-ia nuu Ianyuux xa na chindee
chituu ña'a-ia. 51 Nɨni du'a ja'an-ia
nuu Ianyuux, juan ndaa-ia andɨu.
52 Te n-ka nakuetu-i nuu-ia nɨni juan
nu'u koio-i Jerusalén. Yo n-ka kudɨ
ini-i. 53 Te n-ka xo xe'en-i veñu'u
Jerusalén xa n-ka xo nakuetu-i
nuu-ia.
Xa'a kuu tnu'u n-najani daña,
Sluka nuu-n, Ta Teófilo.

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Sua

Ia nani Tnu'u Ianyuux, n-kixee-ia ñuñayiu

1 Nde ki'na nuu, xá daa, tuu Ia nani Tnu'u Ianyuux. Kunduu Ia nani Tnu'u Ianyuux xi'in Ianyuux. Te Ia nani Tnu'u Ianyuux kuu Ianyuux. [2]Antecas xa kua'a ntdaa xa io, te n-xo tuu Tnu'u Ianyuux xi'in Ianyuux. [3]N-kidava'a Ianyuux xi'in mee-ia ntdaa xa io. Ni ɨin xa io ña n-kidava'a meni Ianyuux. Xi'in Ia nani Tnu'u Ianyuux n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. [4]Kida Ia nani Tnu'u Ianyuux xa xtuu ñayiu. Kida-ia xa kutnuni ini ñayiu xa kuu xandaa. Ná kuu luz va'a ka koko, da kuu Tnu'u Ianyuux. [5]Koko luz va'a ka koko nuu nee, te ña n-kua'a nuu nee xa chida'u-i luz va'a ka koko.

[6]Te n-xee ɨin seyɨi n-tunda'a Ianyuux. Nani-s Sua. [7]N-xee-s xa ja'an ndaa-s xaxe'e luz va'a ka koko. N-ja'an ndaa-s xaxe'e luz va'a ka koko, xa na jandixa koio ntdaa ñayiu luz jan. [8]Sua, ñatu n-kuu-s luz va'a ka koko. Diko ni n-xee-s xa ja'an ndaa-s xaxe'e luz jan. [9]Te luz va'a ka koko, luz ndaa, n-kixee ñuñayiu. Kida-ia xa kutnuni ini ntdaa ñayiu xa kuu xandaa.

[10]N-xo tuu Tnu'u Ianyuux ñuñayiu. Xi'in mee-ia n-kidava'a-ia xi'in Ianyuux ñuñayiu. Ko ña n-ka kutnuni ini ñayiu ñuñayiu jundu kuu-ia. [11]N-kixee-ia ñuñayiu, ko ñayiu n-kidava'a-ia, ña n-ka xeka va'a-i-ia. [12]Dava-i, joon, n-ka xeka va'a-i-ia, n-ka jandixa-i-ia. Te xaxe'e xa n-ka jandixa-i-ia, te n-kida-ia xa n-ka nduu-i da'ya Ianyuux. [13]Ña ka kuu da'ya Ianyuux ná ka kuu da'ya ñayiu. Chi da'ya ñayiu ka kaku-i hora tuu ɨin seyɨi xi'in ñadɨ'ɨ-s. Ka kaku-i xaxe'e xa juini ɨin seyɨi xa koo da'ya. Ko da'ya Ianyuux, ka kuu-i da'ya-ia xaxe'e xa n-kida-ia xa n-ka nduu-i da'ya-ia.

[14]Ia nani Tnu'u Ianyuux, n-kixee-ia ñuñayiu. N-kaku-ia ná ka kaku mee-ro, te n-xo tuu-ia xi'in-ro. N-ka xo nde'a-da xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, te medini-ia kuda'ya ña'a Taa-ia Ianyuux. N-ka xo nde'a-da xa xemani ña'a-ia mee-ro, te kundau ini ña'a-ia mee-ro, te ja'an-ia xa kuu xandaa. [15]Te n-ja'an ndaa Sua xaxe'e-ia hora n-kana-s:

—Se ya'a kuu se n-kakune'e-da nuu-n. N-ja'an-da xa juindodo nuu mee-da nuu mee-ia kixee, ko taxnuni ka mee-ia dada mee-da. Chi antecas xa kua'a ntdaa xa io, te xá daa tuu-ia.

16 Te kue'e xa kue'e xa n-taxi-ia.
Xá n-ka tnɨɨ-ro, ntdaa-ro, xamani-ia
xi'in xamani-ia. 17 Chi tnu'u n-ta'u
tniu Ianyuux, n-taxi Ianyuux xi'in
Moisés. Te xamani-ia xi'in xa kuu
xandaa, n-taxi-ia xi'in Jesucristu.
18 Nuncas ña n-xini ni ɨɨn ñayiu
Ianyuux, xi'in nuu-i. Idini Da'ya
Yɨɨ Ianyuux, n-kida-ia xa jini-ro
Ianyuux. Kunduu-ia xi'in Taa-ia
Ianyuux, te dande'a ña'a-ia Taa-ia
Ianyuux mee-ro.

N-ja'an ndaa Sua xaxe'e Jesús

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 Te se Israel io ñuu nani
Jerusalén, n-ka tunda'a-s dutu xi'in
se levita nuu Sua, xa kajan tnu'u
koio-s jundu kuu-s. 20 N-ja'an ndaa
Sua. Xandaa xakuiti n-ja'an Sua
jundu kuu-s, ña n-chida'u-s ni ɨɨn.
N-ja'an-s:
—Ru'u, ñatu kuu-r Cristu, Ia
tunda'a Ianyuux.
21 N-ka xijan tnu'u ka-s:
—¿Jundu kuu-n? ¿Elías kuu-n a?
N-ja'an-s:
—Ñatu kuu-r Elías.
N-ka xijan tnu'u ka-s:
—¿Kuu-n se tunda'a Ianyuux xa
juña tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu a?
N-xia'an-s:
—Ña'a.
22 Xijan kuu xa n-ka ja'an-s:
—Ndoñu'u-n xa ja'an ndaa-n jundu
kuu-n. Io xa najuña tnu'u koio-r nuu
se n-ka tunda'a ña'a. ¿Nax ja'an-n
xaxe'e-n?
23 N-xia'an Sua:
—Ru'u kuu se kana yuku nuu
ñayo ñayiu io: “Kada tu'a koio-n
ichi nuu kixi Xto'o-ro.” Ja'an mee-r
ná n-ja'an se n-xian tnu'u tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e
kuia, se n-xo nani Isaías.
24 Te se ijan, se n-ka tunda'a se
Israel io ñuu nani Jerusalén, mee-s
ka kuu se fariseu. 25 N-ka xijan
tnu'u-s:
—Nux ñatu kuu-n Cristu, ni Elías,
ni se juña tnu'u tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu, te, ¿nakuenda dajuendute-n
ñayiu nda?
26 N-ja'an Sua:
—Mee-r dajuendute ñayiu xi'in
ndute ni. Io ɨnka seyɨɨ tuu me'ñu
mee-n vitna, ko ta najini ka-n-sɨ.
27 Juini ndodo nuu ka-r vaxi, ko
taxnuni ka mee-s dada mee-r. Ni
xa ku kuu-r muxu-s, ma kua'a-r. Ni
xa nandaxi-r correa ndixa-s, ma
kua'a-r.
28 Te ntdaa xa'a n-ya'a ñuu nani
Betábara, ɨnka xio de'va nani
Jordán, nuu n-dajuendute Sua ñayiu.

Jesús kuu Tkolelu n-taxi Ianyuux

29 Kɨu kuu uu, n-xini Sua xa vax
kuyatni Jesús, te n-ja'an-s:
—Kunde'a koio-n. Vaxi se kuu
Tkolelu n-taxi Ianyuux. Se dita
kuechi ñayiu ñuñayiu kuu-s.
30 N-ja'an ndaa-da xaxe'e mee-s,
hora n-ja'an-da xa ndodo nuu ka-da
n-kixee nuu ɨɨn seyɨɨ taxnuni ka
dada mee-da. Taxnuni ka-ia, chi
xá daa tuu-ia, antecas xa kua'a
ntdaa xa io. 31 Te mee-da, ña n-xo
najini-da-ia. Juini n-dajuendute-da
ñayiu, xa kutnuni ini koio ñayiu
Israel jundu kuu mee-ia, ko na
n-kixi-ia, te ña n-najini-da-ia.
32 N-ja'an ndaa Sua:
—N-xini-da Espíritu Ii vax juun
nde andɨu. Ná kaa ɨɨn data n-kaa-ia,

te n-ndoo-ia xi'in se ya'a. 33 Ta
kutnuni ini ka-da jundu kuu-s, ko
n-xo naja'an-da nax n-ja'an Ianyuux,
hora n-tunda'a ña'a-ia mee-da vaxi,
xa dajuendute-da ñayiu nuu ndute.
N-ja'an Ianyuux: "Jini-n Espíritu
Ii vax juun nde andɨu, te jini-n xa
ndoo-ia nuu ɨɨn seyɨɨ. Seyɨɨ jan
kada xa tnɨɨ koio ñayiu Espíritu Ii."
34 N-xini-da xa du'a n-kuu, te ja'an
ndaa-da xa se ya'a kuu Da'ya Yɨɨ
Ianyuux.

N-ja'an Jesús Ndrixi xi'in Spedru

35 Kɨu kuu uni, ɨnka vuelta n-xo
tuu Sua xi'in uu se dakua'a-s.
36 N-xini Sua xa ya'a Jesús ijan, te
n-ja'an-s:
—Kunde'a koio. Se ijan kuu
Tkolelu n-taxi Ianyuux.
37 Na n-ka teku uu se dakua'a
Sua nax n-ja'an-s, te n-ka xe
kuitandijun-s Jesús. 38 N-konenuu
Jesús, te n-xini-ia se xndijun ña'a.
N-ja'an-ia:
—¿Nax ka nduku-n?
N-ka ja'an-s:
—Rabí, ¿ndexu io-n? (Rabí juini
kachi: maestru.)
39 N-ja'an-ia:
—Na jɨ'ɨn-ro, te jini-n nde tuu-r.
Xijan kuu xa ndeka-ia-s jua'an, te
n-ka xini-s nde tuu-ia. N-ka ndoo-s
xi'in-ia kɨu ijan, chi n-ñini. Vaa xá
kaa koon xañini kuu.
40 Ɨɨn se ijan nani Ndrixi. Ñani
Simón Spedru kuu-s. N-teku-s nax
n-ja'an Sua, te n-xe kuitandijun-s
Jesús. 41 Hora ijan ni n-nanitna'a-s
xi'in ñani-s Simón, te n-ja'an-s:
—N-ka nanitna'a-r xi'in Mesías, Ia
n-tunda'a Ianyuux. (Mesías juini
kachi: Cristu.)
42 Ndeka Ndrixi Simón jua'an
nuu Jesús. Na n-xini Jesús Simón,
n-ja'an-ia:
—Ndo'o kuu Simón, da'ya Jonás.
Danani ña'a-r Cefas. (Cefas juini
kachi: Spedru. Te Spedru juini
kachi: yuú ka'nu ka.)

N-ja'an Jesús Slipe xi'in Natanael

43 Kɨu kuu koon, n-juini Jesús xa
jɨ'ɨn-ia do Galilea. N-nanitna'a-ia
xi'in ɨɨn seyɨɨ nani Slipe. N-ja'an
Jesús:
—Kunduu-n xi'in-r.
44 Te Slipe kuu se ñuu nani
Betsaida. Te Betsaida kuu ñuu
Ndrixi xi'in Spedru xi'in Slipe.
45 N-nanitna'a Slipe xi'in Natanael,
te n-ja'an-s:
—N-ka nanitna'a-r xi'in ɨɨn seyɨɨ.
Hora n-chidotnuni Moisés tnu'u
n-ta'u tniu Ianyuux, n-ja'an-s xa
kixi ɨɨn seyɨɨ. Se n-ka xian tnu'u
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu du. N-ka
chidotnuni-s xa kixi ɨɨn seyɨɨ. Te vitna
xa n-ka nanitna'a-r xi'in-s. Kuu-s Jesús,
da'ya José. Se ñuu Nazaret kuu-s.
46 N-xia'an Natanael:
—¿Ñuu Nazaret? ¡Ma kua'a xa kee
ɨɨn se va'a nde ijan!
N-xia'an Slipe:
—Na jɨ'ɨn-ro, te jini-n.
47 Te n-xini Jesús xa vaxi Natanael
nuu tuu-ia, te n-ja'an-ia:
—Kunde'a koio. Se ndaa ñuu Israel
kuu mee-s. Nuncas ña n-danda'u-s
ni ɨɨn ñayiu.
48 N-xia'an Natanael:
—¿Nanda xinitnuni ña'a-n?
N-ja'an Jesús:
—Antecas xa kana ña'a Slipe
mee-n, te n-xini ña'a-r nuu nukoo-n
xeyutnu higo.

49 N-ja'an Natanael:
—Maestru, mee-n kuu Da'ya Yɨɨ
Ianyuux. Mee-n kuu se kunxa'nu ka
nuu ñayiu Israel.
50 N-xia'an Jesús:
—¿Jandixa ña'a-n xaxe'e xa
n-ja'an-r xa n-xini ña'a-r nuu
nukoo-n xeyutnu higo a? Kunde'a-n
tniu na'nu ka dada xijan.
51 N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Kunde'a
koio-n xa najaan andɨu. Kunde'a
koio-n ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux, juan ndaa koio-ia andɨu te
vax juun koio-ia andɨu. Te kunde'a
ña'a koio-n mee-r. Se kuu ñani tna'a
ñayiu kuu-r. Kunde'a koio-n ángel,
ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, kixi
nuu tuu mee-r.

Ɨɨn viko tnunda'a ñuu nani Caná

2 Nuu uni kɨu n-xio ɨɨn viko
tnunda'a ñuu nani Caná
distrito Galilea. Te viko ve'e ijan
tuu dɨ'ɨ Jesús. 2 Te dɨuni n-ka ja'an
ñayiu ijan Jesús xi'in se dakua'a-ia,
xa jɨ'ɨn-ia viko tnunda'a. 3 Te
n-ndoko vinu kuixi, te n-ja'an dɨ'ɨ
Jesús nuu-ia:
—Xá n-ndoko vinu.
4 N-ja'an Jesús:
—Dɨ'ɨ-da, ¿nakuenda du'a ja'an-n?
Ta xee ka hora xa kada-da tniu
n-taxi Ianyuux.
5 N-ja'an dɨ'ɨ-ia nuu se ka dakee
xio xa io viko:
—Kada koio dava'a nga xa ta'u
tniu-i.
6 Te io iñu yoo yuú kaxi yɨyujun
ijan. Ɨɨn ɨɨn yoo ñu'u koon diko a ɨɨn
cientu litro ndute. Ndute ka nanda'a
ñayiu Israel xa xne'e ii-i. 7 Te n-ja'an
Jesús nuu se ka dakee xio xa io viko:
—Dachitu yoo ya ndute.
N-ka dachitu-s yoo ndute.
8 N-xia'an-ia:
—Vitna tava ita'u-té, te kane'e-té
jua'an nuu se yɨnda'a ntdaa xa io
viko.
Te ne'e-s-té jua'an. 9 N-xi'i se
yɨnda'a viko ita'u ndute n-nduu
vinu, ko mee-s ña n-xini nde n-kixi
vinu. Ko n-ka xini se ka dakee xio
xa io viko, chi mee-s n-ka xe tava-té.
Se yɨnda'a xa io viko, n-kana-s
noviu, te n-ja'an-s:
10 —Ntdaa ñayiu, ditna ka dakee
xio-i vinu va'a ka. Te dada, na
n-ya'a xa n-ka xi'i va'a se xyɨ'ɨ viko,
dakee xio-i vinu nda'u ka. Ko mee-n,
neva'a-n vinu va'a ka nde vitna.
11 Du'a n-kuu milagru ki'na
nuu n-kida Jesús. Ñuu nani Caná
distrito Galilea, n-dande'a Jesús
ñayiu xa taxnuni-ia nuu ntdaa
xa io. Te n-ka jandixa ña'a se
dakua'a-ia. 12 Te n-xe'en Jesús ñuu
nani Capernaum. Dɨ'ɨ-ia, ñani-ia, se
dakua'a-ia du. Ijan n-ndoo-ia uni
koon kɨu.

N-ja'an Jesús: "Maxku kada koio ka-n xa ve'e Taa-r kuu ná kuu nuya'u"

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Vax kuyatni ɨɨn viko ñayiu
Israel. Viko nani Paxcua. N-xe'en
Jesús ñuu nani Jerusalén. 14 Ijan
yeñu'u, n-nanitna'a-ia xi'in se
ka diko ngutu, tkachi, data. Se
ka dama tvini du. N-ka nukoo-s
ijan. 15 N-kava-ia ɨɨn chirrión ñɨɨ.
Chirrión jan, n-kine'e-ia ntdaa
se ijan, xi'in tkachi-s, ngutu-s.
N-kida-ia xa jungoio centau kuechi
se ka dama tvini, te n-dajane-ia

mexa-s. [16]N-ja'an-ia nuu se ka diko
data:
—¡Kane'e koio ntdaa xa'a jua'an!
¡Maxku kada koio ka-n xa ve'e Taa-r
kuu ná kuu nuya'u!
[17]Te n-ka naja'an se dakua'a-ia
nax ja'an tnu'u Ianyuux: "Yo
kuda'an-da ve'e Ianyuux. Kuu ná
kuu ñu'u koko danaa ña'a."
[18]Xijan kuu xa n-ka ja'an se Israel
nuu-ia:
—¿Na milagru kada-n xa dande'a
ña'a-n xa taxnuni-n? ¿Nax kuu xa
kine'e-n se ijan veñu'u?
[19]N-ja'an Jesús:
—Kanu koio veñu'u ya'a, te nuu
uni kɨu ndadava'a-r.
[20]Xijan kuu xa n-ka ja'an se Israel:
—Uu diko iñu kuia n-ka kidava'a-s
veñu'u ya'a, ¿te mee-n ja'an xa
ndadava'a-n nuu uni kɨu a? ¡Juun!
[21]Ko xaxe'e yɨkɨ kuñu mee-ia
n-ja'an-ia. [22]Xijan kuu xa, na
n-nandoto-ia xa n-kuu-ia ndɨyɨ, te
n-ka naja'an se dakua'a-ia xa du'a
n-ja'an-ia. Te n-ka jandixa-s tnu'u
Ianyuux xi'in tnu'u n-ja'an Jesús.

Va'a kutnuni ini Jesús nax kuu anu ñayiu

[23]N-xo tuu Jesús Jerusalén viko
Paxcua, te n-ka jandixa ña'a kue'e
ñayiu, chi n-ka xini-i milagru
n-kida-ia. [24]Ko mee Jesús, n-xetnɨɨ
anu-ia nuu ñayiu jan, chi na'a-ia
ntdaa xa ka xani ini-i. [25]Ña
ndoñu'u-ia xa ja'an ndaa ni ɨɨn
ñayiu xaxe'e ñayiu jan. Chi va'a
n-kutnuni ini mee-ia ntdaa ñayiu.

Ɨɨn seyɨɨ nani Nicodemo

3 Te io ɨɨn se fariseu nani
Nicodemo. Sexa'nu taxnuni
nuu ñayiu Israel kuu-s. [2]Ɨɨn xakuaa
n-xe kotoni'ni-s Jesús, te n-ja'an-s:
—Maestru, ka xini-da xa n-tunda'a
ña'a Ianyuux mee-n xa dakua'a
ña'a-n. Ni ɨɨn ñayiu ma kua'a xa
kada-i milagru kida mee-n, nux ña
tuu mee-n xi'in Ianyuux.
[3]N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux
ma nakaku ɨɨn ñayiu ɨnka vuelta,
ma kua'a-i xa jini-i nuu taxnuni
Ianyuux.
[4]N-xia'an Nicodemo:
—¿Nanda kua'a xa nakaku ɨɨn
ñayiu xa'nu ɨnka vuelta? Ma kua'a
xa ndeé ɨɨn ñayiu xiti dɨ'ɨ-i te
nakaku-i vuelta kuu uu.
[5]N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux
ndute ma nakaku ɨɨn ñayiu, ma
kua'a-i xa kɨu-i nuu taxnuni
Ianyuux. Te nux ma kada Espíritu
Ii xa nakaku-i, te ma kua'a-i xa
kɨu-i nuu taxnuni Ianyuux. [6]Hora
kaku ɨɨn ñayiu, kuu-i da'ya ñayiu
te kuu-i ñayiu. Hora kida Espíritu
Ii xa nakaku ɨɨn ñayiu, xijan kuu
ná kuu xa n-nakaku-i vuelta kuu
uu, te n-nduu-i da'ya Ianyuux.
[7]Maxku yu'u-n xaxe'e xa n-ja'an-r
xa io xa nakaku koio-n ɨnka vuelta.
[8]Kuu ná kuu xa kane tachi. Dava'a
nga nuu juini tachi xa kane-i, te
kane-i. Teku-n xa kane tachi, ko
ña xini-n ndexu vaxi tachi, ni ña
xini-n nde jɨ'ɨn tachi. Du'a kuu hora
kida Espíritu Ii xa nakaku ɨɨn ñayiu
vuelta kuu uu.
[9]N-ja'an Nicodemo:
—¿Nanda kuu xa du'a kuu?
[10]N-ja'an Jesús:
—Mee-n kuu maestru ñayiu Israel,
te, ¿ñatu kutnuni ini-n a? [11]Xandaa

kuu xa ja'an-r. Ka ja'an-r xa ka
xini-r. Ka ja'an ndaa-r xaxe'e xa
n-ka xini-r. Ko ña jandixa koio-n
nax ka ja'an-r. 12 N-ja'an-r xa io
ñuñayiu, te ña jandixa koio-n.
¿Janda kua'a xa jandixa koio-n nux
na ja'an-r xa io nde andɨu?
13 ’Nuncas ña n-xe xee ni ɨɨn ñayiu
andɨu. Ko vax juun ɨɨn seyɨɨ nde
andɨu. Se kuu ñani tna'a ñayiu
kuu-s, te n-xo tuu-s andɨu. 14 Ná
n-xe katakaa Moisés ɨɨn koo nuu
ñayo ñayiu io, du'a io xa katakaa
koio ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu.
15 Ntdaa ñayiu ka jandixa Se kuu
ñani tna'a ñayiu, ma kuú-i xi'in
kuechi-i. Kutuu va'a koio-i andɨu
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.

Yo kue'e n-xemani Ianyuux ñayiu ñuñayiu

16 ’Yo kue'e n-xemani Ianyuux
ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa
n-taxi-ia Da'ya Yɨɨ-ia. Medini-ia
n-kuda'ya ña'a Taa-ia Ianyuux.
Ntdaa ñayiu ka jandixa mee-ia, ma
kuú-i. Kutuu va'a koio-i andɨu kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ. 17 Chi ña n-tunda'a
Ianyuux Da'ya Yɨɨ-ia ñuñayiu xa
kada u'u-ia ñayiu. N-tunda'a-ia
Da'ya Yɨɨ-ia vaxi, xa dakaku-ia
ñayiu xa ma kuú-i xi'in kuechi-i.
18 ’Ma kada u'u Ianyuux ñayiu
jandixa Da'ya Yɨɨ-ia. Ko ñayiu
ña jandixa Da'ya Yɨɨ-ia, xá
n-ndadandaa-ia-i, chi ña jandixa-i
idini Da'ya Yɨɨ Ianyuux. 19 Xá
n-ndadandaa-ia-i, xaxe'e xa ña ka
xemani-i luz va'a ka koko. N-ki
xee luz jan ñuñayiu, ko n-ka juini
ñayiu xa ndoo na'i-i nuu nee, chi
ka kida-i xa u'u. 20 Ntdaa ñayiu
kida xa u'u, ka xini u'u-i luz va'a
ka koko. Ma xee-i nuu koko luz jan,
nada na dande'a-ia-i xa ka kida-i
xa u'u. 21 Ko ñayiu ka kida xandaa,
mee-i xee koio nuu koko luz va'a
ka koko. Xee-i xa na dande'a-ia-i xa
n-ka kida-i xa juini Ianyuux. —Kuu
Jesús xia'an-ia.

Ɨnka vuelta ja'an ndaa Sua xaxe'e Jesús

22 Dada, n-xe'en Jesús distrito
Judea. Ijan n-xo tuu-ia xi'in se
dakua'a-ia. Ijan n-xo dajuendute-ia
ñayiu. 23 Sua tuku, n-xo
dajuendute-s ñayiu, nuu nani Enón
yatni ñuu nani Salim. Ijan io kue'e
ndute. Ijan n-ka xo xee ñayiu, te
n-dajuendute-s-yɨ. 24 Chi daa ta
kɨndi'u ka Sua vekaa.
25 Te n-ka jantna'a tnu'u se
dakua'a Sua xi'in ɨnka se Israel.
N-ka jantna'a tnu'u-s nanda koo xa
kune'e ii ñayiu. 26 Se dakua'a Sua
n-ka xee-s nuu-s, te n-ka ja'an-s:
—Maestru, kunde'a-n se n-xo
tuu xi'in-n ɨnka lado de'va Jordán.
Ijan n-ja'an ndaa-n xaxe'e-s. Vitna
dajuendute mee-s ñayiu tuku, te
ntdaa ñayiu xee koio nuu-s.
27 N-ja'an Sua:
—Ɨɨn seyɨɨ, ma kua'a xa tnɨɨ-s ni
ɨɨn, nux ña xia'an Ianyuux. 28 N-ka
teku-n xa n-ja'an-r xa ñatu kuu-r
Cristu, Ia tunda'a Ianyuux. N-ka
teku-n xa n-ja'an-r xa n-tunda'a ña'a
Ianyuux mee-r, xa ndodo nuu-r nuu
se ijan vaxi. 29 Ná kuu ɨɨn noviu
kuu Jesús. Ná kuu se kumani xi'in
noviu kuu mee-r. Se kueka novia
kuu noviu. Ko se kumani xi'in
noviu, nujuiin-s yatni noviu, te
teku-s tnu'u-s, te yo kuvete-s xaxe'e
tnu'u-s. Xijan kuu xa kuvete xa

kuvete mee-r, xaxeˈe xa xee koio
ñayiu nuu Jesús. 30 Io xa dandoo
ñaˈa ñayiu mee-r. Io xa koo koio-i
xañuˈu ka xiˈin xañuˈu ka nuu Jesús.

Jesús, nde andɨu vaxi-ia

31 Jesús, nde andɨu vaxi-ia, te
kunxaˈnu ka mee-ia dada ntdaa
ñayiu ñuñayiu. Se ñuñayiu, ɨɨn nuu
ka kuu-s xiˈin ntdaa ñayiu ñuñayiu.
Ka jaˈan ni-s xa io ñuñayiu. Jesús
vaxi nde andɨu, te kunxaˈnu ka-ia
dada ntdaa ñayiu ñuñayiu. 32 Jaˈan
ndaa-ia xaxeˈe xa n-xini-ia. Jaˈan
ndaa-ia xaxeˈe xa n-teku-ia. Ko dani
ña jandixa ni ɨɨn ñayiu nax jaˈan-ia.
33 Nux jandixa ɨɨn ñayiu tnuˈu-ia
n-kuu, te duˈa joon jaˈan anu-i
xa jaˈan Ianyuux xandaa. 34 Chi
n-tundaˈa Ianyuux Daˈya Yɨɨ-ia
vaxi-ia ñuñayiu. Jaˈan Daˈya Yɨɨ-ia
tnuˈu Ianyuux, chi xiaˈan Ianyuux
xa xiaˈan ka-ia Espíritu Ii nuu Daˈya
Yɨɨ-ia. 35 Xemani Ianyuux Daˈya
Yɨɨ-ia. Xá n-xiaˈan Ianyuux ntdaa xa
io nuu Daˈya Yɨɨ-ia. 36 Nux jandixa
ɨɨn ñayiu Daˈya Yɨɨ Ianyuux, tuu
vaˈa-i xiˈin Ianyuux vitna xiˈin nde
kuia ma jɨn ndɨˈɨ. Nux ña jandixa
ɨɨn ñayiu Daˈya Yɨɨ Ianyuux, ma
kutuu vaˈa-i xiˈin Ianyuux. Kada uˈu
Ianyuux mee-i, vitna xiˈin nde kuia
ma jɨn ndɨˈɨ.

Ɨɨn ñadɨˈɨ ñuu nani Samaria

4 N-kutnuni ini Jesús xa ka
tekutnuˈu se fariseu ntdaa xa
kida-ia. N-ka tekutnuˈu-s xa kueˈe
ka ñayiu kunduu xiˈin Jesús dada
Sua. N-ka teku-s xa dajuendute
Jesús kueˈe ka ñayiu dada Sua.
2 Mee Jesús, ña n-xo dajuendute-ia
ñayiu, ko se dakuaˈa-ia n-ka xo
dajuendute-s ñayiu. 3 Te n-kee
Jesús distrito Judea, te juan nuˈu-ia
distrito Galilea.
4 Te n-xio xa yaˈa-ia distrito
Samaria. 5 Xijan kuu xa n-xee-ia
ñuu nani Sicar distrito Samaria.
Katuu ñuu Sicar yatni ñuˈu n-xiaˈan
taxaˈnu tnetnu-ro Jacob nuu daˈya-s
José. 6 Ijan katuu doko ndute Jacob.
Te n-xiau Jesús xa n-xika-ia ichi.
Xijan kuu xa nukoo-ia yudoko jan.
Naxa kaa x-uu kuu. 7 Ijan n-xee ɨɨn
ñadɨˈɨ Samaria xa tava-ña ndute
doko jan. N-jaˈan Jesús nuu-ña:
—Taxi xaku ndute na koˈo-r, chi
yichi-r-té.
8 Chi xá juaˈan se dakuaˈa-ia xiti
ñuu, xa jueen-s xa kaxi-s xiˈin-ia.
9 Xijan kuu xa n-jaˈan ñadɨˈɨ
Samaria:
—Té Israel kuu mee-n. ¿Nax kuu
xa xijan-n ndute nuu mee-da? Chi
kuu-da ñadɨˈɨ Samaria.
(Chi se xini uˈu tnaˈa ka kuu
ñayiu Israel xiˈin ñayiu Samaria.)
10 N-jaˈan Jesús nuu-ña:
—Nux n-kutnuni ini-n xa n-taxi
Ianyuux, te n-kutnuni ini-n jundu
xijan ndute n-kuu, te kajan mee-n
nuu mee-r, te taa-r ndute vaˈa xa
kutuu vaˈa-n.
11 N-jaˈan ñadɨˈɨ:
—Dito, ña tuu nax neˈe-n xa
tava-n ndute, te yo kunu doko
ndute. ¿Ndexu tava-n ndute vaˈa
jan? 12 Taxaˈnu tnetnu-da Jacob
n-taxi doko ndute yaˈa. Mee-te xiˈin
daˈya-te, kɨtɨ-te, ntdaa-te n-ka xiˈi
ndute yaˈa. ¿Kunxaˈnu ka mee-n
dada mee-te a?
13 N-jaˈan Jesús:
—Ntdaa ñayiu ka xiˈi ndute yaˈa,
nayichi-i-té ɨnka vuelta. 14 Ko davaˈa

nga ñayiu ko'o ndute juña'a mee-r,
nuncas ma nayichi ka-i. Ná kuu
doko ndute kane anu ñayiu jan, da
kuu ndute juña'a-r ñayiu jan, te
xijan kutuu va'a-i kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
15 N-ja'an ñadɨ'ɨ:
—Dito, taa-n ndute jan, xa ma
yichi ka-da-té, te ma kixi ka-da ya'a
xa tava-da-té.
16 N-ja'an Jesús:
—Jua'an, juan kueka yɨɨ-n, te
kandeka-n-sɨ ndixi ya'a.
17 N-ja'an ñadɨ'ɨ:
—Ñayo yɨɨ-da io.
N-ja'an Jesús:
—Va'a ja'an-n xa ñayo yɨɨ-n io.
18 N-xo tuu-n xi'in o'on seyɨɨ. Te
tuu-n xi'in ɨnka seyɨɨ vitna, ko ña
kuu-s yɨɨ-n. Ndaa n-ja'an-n.
19 N-ja'an ñadɨ'ɨ:
—Dito, tu ini-da xa té xian tnu'u
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu
mee-n. 20 Taxa'nu tnetnu-da, n-ka
nakuetu-te nuu Ianyuux yuku ya'a.
Ka ja'an ñayiu mee-n, xa io xa
nakuetu ñayiu nuu Ianyuux ñuu
nani Jerusalén.
21 N-ja'an Jesús:
—Ñadɨ'ɨ, io xa jandixa-n nax
ja'an-r. Xee hora, xa ni yuku ya'a
ni ñuu Jerusalén, ma nakuetu koio
ka ñayiu nuu Taa-ro Ianyuux. 22 Ka
nakuetu mee-n nuu Ianyuux ta jini
koio ka-n. Ka nakuetu mee-r nuu
Ianyuux ka xini-r. Chi nuu ñayiu
Israel, n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia, xa
kixi Ia dakaku ñayiu xa ma kuú-i
xi'in kuechi-i. 23 Xee kɨu, te xá
n-xee hora, ndadaka'nu ndaa koio
ñayiu Taa-ro Ianyuux. Ñayiu ndaa
jandixa Ianyuux, ni'i koio-i tnu'u
ndaa-ia, te ndadaka'nu koio-i-ia
xi'in anu-i. Nduku Taa-ro Ianyuux
ñayiu jan, xa ndadaka'nu koio-i-ia.
24 Ná kuu Espíritu Ianyuux, da kuu
Ianyuux. Chi ña kua'a xa jini koio
ñayiu Ianyuux xi'in nuu-i. Ñayiu
ndadaka'nu Ianyuux, io xa ndaa
jandixa koio-i-ia, io xa jandixa
koio-i-ia xi'in ntdaa anu-i.
25 N-ja'an ñadɨ'ɨ:
—Na'a-da xa kixi Mesías, Ia
tunda'a Ianyuux. Danani ña'a
ñayiu Cristu. Na kixi mee-ia, te
kachitnuña'a-ia ntdaa.
26 N-ja'an Jesús:
—Mee-r kuu-ia. Se ndatnu'u xi'in-n
kuu-ia.
27 Nɨni du'a ndatnu'u Jesús xi'in
ñadɨ'ɨ, n-ka naxee se dakua'a-ia.
Ña n-ka kutnuni ini-s nax kuu xa
ndatnu'u-ia xi'in ɨɨn ñadɨ'ɨ. Ko ni
ɨɨn-s ña n-ka xijan tnu'u nax xijan
tnu'u-ia, nax kuu xa ndatnu'u-ia
xi'in-ña. 28 Ñadɨ'ɨ jan, n-dandoo-ña
yoo-ña te juan nu'u-ña xiti ñuu.
N-xian tnu'u-ña nuu se ñuu-ña:
29 —Ne'e koio-n, te jini-n ɨɨn teyɨɨ
n-ja'an ndaa ntdaa xa n-kida-da.
¿Kuu-te Cristu, Ia tunda'a Ianyuux
a?
30 Se ijan, n-ka kee-s ñuu jan, te
jua'an-s nuu tuu Jesús. 31 Te nɨni
juan nu'u ñadɨ'ɨ jan xiti ñuu, te n-ka
ja'an se dakua'a Jesús nuu-ia:
—Maestru, kaa-n ita'u.
32 Ko n-ja'an-ia:
—Io xa xaa-r xa ña ka kutnuni ini
mee-n.
33 Xijan kuu xa n-ka ndatnu'u se
dakua'a-ia ɨɨn-s xi'in ɨnka-s:
—¿N-xia'an ɨɨn ñayiu xa n-xaxi-ia?
34 N-ja'an Jesús:
—Xa xaa-r kuu xa kida-r xa juini
Ianyuux n-tunda'a ña'a. Kuu xa
daxinokava-r tniu n-taxi-ia. 35 Ka

ja'an mee-n xa juini ka-i koon yoo
xa ka'nde-ro trɨu. Ko ja'an mee-r
xa io xa kunde'a koio-n, te jini
koio-n xa xá n-yichi trɨu, te io xa
ka'nde-ro trɨu jan vitnadii. 36 Ná
kuu trɨu n-yichi, ka kuu ñayiu
xeka va'a tnu'u mee-r. Ná kuu se
xa'nde trɨu, ka kuu se xian tnu'u
tnu'u mee-r nuu ñayiu, te ka tnɨɨ-s
ya'u-s. Ka kida-s xa kutuu va'a koio
ñayiu xi'in Ianyuux kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Se n-xate trɨu, xi'in se xa'nde
trɨu, nduu-s kuvete. 37 Ndaa ka
ja'an ñayiu xa ɨɨn seyɨɨ xate trɨu, te
ɨnka seyɨɨ xa'nde trɨu. 38 N-tunda'a
ña'a-r mee-n, xa ka'nde koio-n nuu
ña n-ka kidatniu-n. Ɨnka-s n-ka
kidatniu ijan, te n-ka kɨu mee-n nuu
n-ka kidatniu mee-s.
39 Te n-ka kixe'e kue'e ñayiu
Samaria xa jandixa-i Jesús. Xaxe'e
tnu'u ñadɨ'ɨ jan, n-ka jandixa-i-ia.
N-ja'an ndaa-ña: "N-ja'an ndaa-te
ntdaa xa n-kida-da." 40 Xijan kuu
xa na n-ka xee ñayiu Samaria nuu
tuu Jesús, n-ka xijan-i xa ndoo-ia
xi'in-i. Te n-ndoo-ia xi'in-i uu kɨu.
41 Te kue'e ka ñayiu n-ka kixe'e xa
jandixa-i-ia xaxe'e tnu'u mee-ia.
42 N-ka ja'an-i nuu ñadɨ'ɨ jan:
—Ditna ka, n-kixe'e-r xa
jandixa-r-ia, xaxe'e tnu'u mee-n.
Vitna, xá n-ka teku ndaa-r tnu'u
mee-ia. Ka xini-r xa ndaa xa se ya'a
kuu Ia kida xa ma kuú koio ñayiu
xi'in kuechi-i.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn seluchi

43 Nuu n-kuu uu kɨu, n-kee Jesús
ñuu ijan, te jua'an-ia ichi distrito
Galilea. 44 Nani n-ja'an Jesús, dani
n-kuu: "Ɨɨn se xian tnu'u tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, te ñayiu ñuu
mee-s ña xndaxio-i xañu'u nuu-s."
45 Chi na n-naxee-ia Galilea, te n-ka
xeka va'a ña'a ñayiu Galilea. Ntdaa
xa n-kida-ia viko Jerusalén n-ka
xini-i, chi n-ka xe'en mee-i viko ijan
tuku.
46 N-xee-ia ɨnka vuelta ñuu nani
Caná distrito Galilea. Ijan nuu
n-kida-ia xa n-nduu ndute vinu. Ijan
n-xio ɨɨn se netniu nuu se kunxa'nu
ka, te ku'u da'ya-s ñuu nani
Capernaum. 47 Se ijan, n-tekutnu'u-s
xa n-kee Jesús distrito Judea te
vaxi-ia Galilea. N-xee-s nuu tuu-ia,
te n-xijan-s xa na jɨ'ɨn-ia xi'in-s ñuu
Capernaum, xa ndadava'a-ia da'ya-s.
Chi da'ya-s yo ka'u ku'u. 48 Xijan
kuu xa n-ja'an Jesús:
—Ka juini-n xa jini koio-n milagru,
te nux ma jini koio-n, nuncas ma
jandixa ña'a koio-n.
49 N-ja'an se netniu nuu se
kunxa'nu ka:
—Dito, na jɨ'ɨn-ro, antecas xa kuú
da'ya-da.
50 N-ja'an Jesús:
—Juan nu'u, chi xá n-ndva'a
da'ya-n, dani ndito-s.
Te se ijan, n-jandixa-s tnu'u n-ja'an
Jesús, te juan nu'u-s. 51 Nɨni juan
nu'u-s ichi, te n-ka xe tna'a ña'a se ka
xinokuechi nuu-s. N-ka xian tnu'u-s
xa xá n-ndva'a da'ya-s. 52 Xijan kuu
xa n-xijan tnu'u-s-sɨ nahora n-kixe'e
da'ya-s xa vax ndva'a-s. N-ka ja'an-s:
—Iku, kaa ɨɨn xañini, n-ndiko ña'a
ka'ni.
53 Xijan kuu xa n-kutnuni ini taa
seluchi jan, xa hora n-ja'an Jesús:
"Xá n-ndva'a da'ya-n, dani ndito-s",
hora ijan ni n-ndva'a-s. Te se ijan,
xi'in ntdaa ñayiu io ve'e-s, n-ka
kixe'e-s xa jandixa koio-s Jesús.

54 Du'a n-kida Jesús milagru kuu
uu distrito Galilea. Du'a n-kida-ia,
na n-kee-ia Judea te n-naxee-ia
Galilea.

N-ndadava'a Jesús ɨin seyɨi n-xi'í nda'a-s n-xi'í xe'e-s

5 Na n-ya'a xa'a, te io ɨin viko
ñayiu Israel, te jua'an Jesús
ñuu nani Jerusalén. 2 Ijan, yatni
nuu nani Ye'e Tkachi, katuu ɨin
tanque ka'nu ñu'u ndute. Ñayiu ka
ja'an tnu'u hebreu danani tanque
jan Betesda. Yundute jan io o'on
portal. 3 Ijan n-ka kaa kue'e xa
kue'e ñayiu ku'u. Ñayiu kuaa, ñayiu
yakua, ñayiu n-xi'í nda'a-i n-xi'í
xe'e-i. Xndetu-i nahora na kanda
nuu ndute. 4 Danaa, xo juun ɨin
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux.
Xo juun-ia tanque, xa dakanda-ia
ndute. Na ya'a xa dakanda-ia ndute,
te dava'a nga ñayiu keé ki'na nuu
nuu ndute, te ndva'a-i dava'a nga
kue'e tna'a-i. 5 Te ijan n-xo ndetu ɨin
seyɨi. Xá n-kuu oko xaun uni kuia
ku'u-s. 6 Na n-xini Jesús se ku'u kaa
ijan, n-kutnuni ini-ia xa da kaa-s
n-kuu kue'e kuia. N-xijan tnu'u-ia
nuu-s:
—¿Juini-n xa ndva'a-n a?
7 N-ja'an se ku'u:
—Dito, ñayo ñayiu io xa kandeka
ña'a-i jɨ'ɨn hora kanda ndute. Nɨni
jua'an-da, te ki'na ka ɨnka ñayiu
keé nuu ndute.
8 N-ja'an Jesús:
—Ndokoo. Ndone'e yuu-n te kaka.
9 Hora ijan ni, n-ndva'a-s.
N-ndone'e-s yuu-s te n-xika-s. Te
kɨu ijan kuu kɨu ndetatu ñayiu
Israel. 10 Xijan kuu xa n-ka ja'an se
fariseu nuu se n-ndva'a:
—Kɨu ndetatu-ro kuu. Ja'an tnu'u
ta'u tniu xa ni ɨin ñayiu maxku
kane'e-i yuu-i kɨu ndetatu-ro.
11 N-ja'an-s:
—Se n-ndadava'a ña'a n-ja'an xa
ndone'e-da yuu-da te kaka-da.
12 N-ka xijan tnu'u-s:
—¿Jundu kuu se n-ja'an xa
ndone'e-n yuu-n te kaka-n?
13 Ko se n-ndva'a, ña xini-s ndese
kuu se n-ndadava'a ña'a. Chi xaxe'e
xa kue'e ñayiu n-xio ijan, te jua'an
ni Jesús. 14 Dada n-nanitna'a Jesús
xi'in se n-ndva'a veñu'u ka'nu.
N-ja'an-ia:
—Kunde'a xa xá n-ndva'a-n vitna.
Maxku kada ka-n xa u'u, nada kue'e
ka vida ya'a-n.
15 Te jua'an se n-ndva'a nuu se
Israel, te n-xian tnu'u-s xa Jesús
kuu se n-ndadava'a ña'a. 16 Xijan
kuu xa n-ka xini u'u se Israel Jesús.
N-ka juini-s xa ka'ni-s-ia, xaxe'e
xa tniu ya'a n-kida-ia kɨu ndetatu
ñayiu Israel. 17 Ko n-ja'an Jesús
nuu-s:
—Taa-r, kidatniu-ia nde vitna.
Dɨuni kidatniu mee-r.
18 Xijan kuu xa yo n-ka juini se
Israel xa ka'ni-s-ia. N-ka ja'an-s
xa ña chinuu-ia kɨu ndetatu ñayiu
Israel. N-ka ja'an-s xa xa u'u kuu
xa n-ja'an-ia xa Ianyuux kuu Taa-ia,
chi du'a n-ja'an-ia xa ɨin nuu kuu
mee-ia xi'in Ianyuux.

N-kida Ianyuux xa ndadandaa Jesús ñayiu ñuñayiu

19 Xijan kuu xa n-ja'an Jesús nuu-s:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Da'ya Yɨi
Ianyuux, meni mee-ia, ña kua'a-ia
xa kada-ia ni ɨin. Nde'a-ia xa kida
Taa-ia, te du'a kida mee-ia. Dava'a

nga xa kida Ianyuux, xa'a kida
Da'ya Yɨɨ-ia tuku. 20 Chi xemani
Ianyuux Da'ya Yɨɨ-ia. Ntdaa xa
kida-ia dande'a-ia Da'ya Yɨɨ-ia. Te
tniu na'nu ka dada xa'a dande'a-ia
Da'ya Yɨɨ-ia, xa jini koio-n te yu'u
koio-n. 21 Nani kida Taa-ia xa
nandoto ndɨyɨ xa kutuu va'a-i, dani
kida Da'ya Yɨɨ-ia xa kutuu va'a
koio ñayiu juini-ia xa kutuu va'a-i.
22 Chi Taa-r, ña ndadandaa-ia ni ɨɨn
ñayiu. Xá n-taxi-ia xa taxnuni-ia
xa ndadandaa Da'ya Yɨɨ-ia ntdaa
ñayiu. 23 Du'a koo xa koo koio ntdaa
ñayiu xañu'u nuu Da'ya Yɨɨ-ia, nani
xndaxio-i xañu'u nuu mee-ia. Ñayiu
ña io xañu'u nuu Da'ya Yɨɨ-ia, dani
ña io-i xañu'u nuu Ia n-tunda'a ña'a.
24 'Xandaa kuu xa ja'an-r. Ɨɨn
ñayiu xeka va'a tnu'u mee-r te
jandixa-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r,
tuu va'a-i vitna xi'in kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Ma kada u'u-r-yɨ, chi xá
n-ya'a-i xa ma kuú-i xi'in kuechi-i,
xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 25 Xandaa kuu
xa ja'an-r. Vaxi hora, te vitna xá
n-xee hora, xa ñayiu ka xi'í xi'in
kuechi-i, teku koio-i tnu'u Da'ya
Yɨɨ Ianyuux. Ntdaa ñayiu ka xeka
va'a tnu'u-ia, kutuu va'a koio-i xi'in
Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 26 Nani
kida Taa-r xa kutuu va'a koio
ñayiu, dani n-kida-ia xa kada Da'ya
Yɨɨ-ia xa kutuu va'a koio ñayiu.
27 N-kida-ia xa ndadandaa mee-r
ñayiu, chi Se kuu ñani tna'a ñayiu
kuu-r. 28 Maxku yu'u koio ka-n xa
du'a ja'an-r. Vaxi hora xa kunini
koio ntdaa ndɨyɨ xa ja'an mee-r.
29 Ndee koio-i nuu xyɨnduxi-i. Ñayiu
n-ka kida xava'a, nandoto koio-i
xa kutuu va'a-i xi'in Ianyuux kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ. Ñayiu n-ka kida xa u'u,
nandoto koio-i xa ndadandaa-r-yɨ,
te jɨ'ɨn koio-i andea.

N-ja'an Jesús: "Tniu kida-r ja'an ndaa xaxe'e-r"

30 'Meni mee-r, ña kua'a-r xa
kada-r ni ɨɨn. Nani ta'u tniu Taa-r,
dani ndadandaa-r ñayiu. Te va'a
ndadandaa-r-yɨ, chi ña kida-r xa
juini mee-r, ko kida-r xa juini
Taa-r n-tunda'a ña'a. 31 Nux n-ja'an
mee-r xaxe'e mee-r n-kuu, te ja'an
koio mee-n xa ña ndaa. 32 Ko ja'an
ndaa Taa-r xaxe'e-r tuku, te na'a-r
xa ndaa ja'an mee-ia. 33 Xá n-ka
tunda'a mee-n se n-ka xe'en nuu
tuu Sua, te n-ja'an ndaa Sua xaxe'e
xa kuu xandaa. 34 Ko ña ndoñu'u-r
xa ja'an ndaa ɨɨn seyɨɨ xaxe'e-r.
Kakune'e-r xa n-ja'an Sua, xa teku
koio mee-n, xa ma kuú koio-n xi'in
kuechi-n. 35 Ná kuu iti va'a ka koko
n-kuu Sua. Xaku kɨu n-ka tna ini-n
xa n-kida Sua, te n-ka kudɨ ini-n.
36 Ko io ɨnka, ka'nu ka dada Sua,
ja'an ndaa xaxe'e-r. N-taxi Taa-r
tniu daxinokava-r. Tniu kida-r ja'an
ndaa xaxe'e-r xa n-tunda'a ña'a
Taa-r. 37 N-tunda'a ña'a Taa-r, te
n-ja'an ndaa-ia xaxe'e-r. Nuncas ña
n-ka teku mee-n tnu'u-ia, ni ña ka
xini-n nanda kuu-ia. 38 Ñatu ka xeka
va'a-n tnu'u-ia, chi ña ka jandixa-n
Ia n-tunda'a ña'a. 39 Ka ka'u-n xa ka
ka'u-n tnu'u Ianyuux, chi ka xani
ini-n xa du'a kutuu va'a koio-n xi'in
Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Ko tnu'u
ka ka'u-n ja'an ndaa xaxe'e mee-r.
40 Te ña ka juini-n xa kunduu-n
xi'in-r, xa kutuu koio-n xi'in Ianyuux.
41 'Ña ndoñu'u-r xa najuen tnu'u
ña'a ñayiu. 42 Ko xini ña'a-r mee-n.

Na'a-r xa ñatu xemani koio-n
Ianyuux. 43 Xaxe'e Taa-r n-kixee-r,
ko ñatu ka xeka va'a ña'a-n. Nux
kixi ɨnka seyɨɨ xaxe'e mee-s, te
se ijan kuu xa kueka va'a koio-n.
44 Ña ka kua'a mee-n xa jandixa
ña'a koio-n. Ka kida-n xa juini
mee-n, te ka najuen tnu'u tna'a
mee-n, ko ña ka kida-n xa juini
idini Ianyuux, xa najuen tnu'u
ña'a mee-ia mee-n. 45 Maxku kani
ini koio-n xa tekuechi ña'a mee-r
nuu Taa-r. Tekuechi ña'a Moisés
mee-n. Ka ja'an-n xa kida-n nax
n-ta'u tniu Moisés, ko ña ndaa.
46 Nux n-ka jandixa-n Moisés n-kuu,
te jandixa ña'a koio-n mee-r. Chi
n-kakune'e ña'a Moisés mee-r, na
n-chidotnuni-s tnu'u Ianyuux.
47 Nux ña ka jandixa-n tnu'u
n-chidotnuni Moisés, ¿janda kada
koio-n xa jandixa-n tnu'u mee-r?

N-kida Jesús xa n-ka xaxi o'on mil seyɨɨ

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 Na n-ya'a xa'a, te jua'an Jesús
nde ɨnka lado ndute nani Mar
Galilea. Dava ñayiu danani ndute
jan Mar Tiberias. 2 Ijan n-ka xe
kuitandijun kue'e ñayiu Jesús, chi
n-ka xini-i milagru n-kida-ia, hora
n-ndadava'a-ia ñayiu ku'u. 3 Ɨnka
lado Mar Galilea, n-xe xee Jesús
dɨkɨ tnduu ijan. Ijan nukoo-ia, xi'in
se dakua'a-ia. 4 Te vax kuyatni ɨɨn
viko ñayiu Israel, viko nani Paxcua.
5 N-xini Jesús kue'e xa kue'e ñayiu
vaxi nuu tuu-ia. N-ja'an-ia nuu
Slipe:
—¿Ndexu jueen-ro tila xa kax koio
ñayiu ya'a?
6 Du'a n-ja'an-ia xa kototnuni-ia
Slipe, chi na'a mee-ia nax kada-ia.
7 N-ja'an Slipe:
—Juini ita'u ita'u tila na tnɨɨ
ɨɨn ɨɨn-i, ko ma kendita uu cientu
denario xa kax koio-i.
8 N-ja'an Ndrixi, ɨɨn se dakua'a
Jesús. Ñani Simón Spedru kuu-s.
N-ja'an-s:
9 —Ya'a io ɨɨn seluchi ne'e o'on
tila cebada xi'in uu chaka. ¿Ko nax
ku kendita xa'a ni xa kax koio kue'e
ñayiu ya'a?
10 N-ja'an Jesús:
—Juña'a nuu ñayiu xa na nkoo
koio-i.
Ijan io kue'e ite. Nuu ite n-ka
nukoo se xyuku ijan. Vaa na o'on
mil seyɨɨ. 11 N-tnɨɨ Jesús o'on tila
ne'e seluchi jan. Na n-xia'an-ia
xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te
n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa
na dakexio koio-s nuu ñayiu ka
nukoo ijan. Dɨuni n-dakexio-s
chaka, ndenda n-ka juini-i xa kaxi-i.
12 Na n-ya'a xa n-ka xax va'a-i, te
n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:
—Naje'en koio xa ndoo, xa maxku
tɨu ni ita'u.
13 Te ijan n-ka naje'en-s tila ndoo.
Uxi uu yɨka n-ka dachitu-s pedazu
tila cebada n-ndoo, na n-ya'a xa
n-ka xaxi ñayiu. 14 Na n-ka xini
ñayiu xa n-kida Jesús milagru ya'a,
n-ka ja'an-i:
—Xandaa xa se ya'a kuu se juña
tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Xá
n-kixee-s ñuñayiu ya'a vitna.
15 N-xinitnuni Jesús xa ka juini
ñayiu jan xa kandeka juexa
ña'a koio-i jɨ'ɨn, xa ku kuu-ia se
kunxa'nu ka nuu-i. Xijan kuu xa

n-kee-ia. Juan xee ka-ia, meni
mee-ia, yuku ijan.

N-xika ndodo Jesús nuu ndute mar

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Vax kunee, te n-ka nuu se
dakua'a Jesús nde yundute mar.
17 Ijan n-ka keé-s ɨin barcu, te n-ka
kixe'e-s xa dakaka-s barcu, xa
nu'u-s ñuu nani Capernaum. Xá
vax kuaa ka, ko dani ta naxee
ka Jesús. 18 Kane tachi nde'e, te
n-kixe'e ndute nakuido tna'a-té.
19 Na n-ka dakaka-s barcu o'on iñu
kilómetro, n-ka xini-s Jesús, xika
ndodo-ia nuu ndute. N-kuyatni-ia
barcu, te n-ka yu'u-s. 20 Ko
n-ja'an-ia:
—Mee-r vaxi. Maxku yu'u koio-n.
21 Xijan kuu xa n-ka tna ini-s xa
keé-ia barcu. Na n-keé-ia barcu, te
danaa ni n-xee barcu nde yundute
mar, nuu ka juini-s xa jɨ'ɨn-s.

N-ka xe nunduku ñayiu Jesús

22 Kɨu kuu uu, xyuku kue'e xa
kue'e ñayiu, nuu n-ka xaxi-i tila
n-xia'an Jesús. N-ka xini-i xa
n-xio idini barcu ijan, te n-ka
kutnuni ini-i xa ña n-keé Jesús
barcu xi'in se dakua'a-ia. N-ka
xini-i xa meni se dakua'a-ia n-ka
keé barcu, jua'an-s nde ɨnka lado
ndute mar. 23 N-ka kee kue'e
barcu ñuu nani Tiberias. N-ka
xee-tnu yatni nuu n-ka xaxi ñayiu
tila, na n-ya'a xa n-xia'an Xto'o-ro
xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux.
24 Xijan kuu xa, na n-ka xini ñayiu
xa ña yoo Jesús, ni se dakua'a-ia,
n-ka keé mee-i barcu tuku. N-ka
xee-i ñuu nani Capernaum, n-ka
nanduku-i Jesús.

N-ja'an Jesús: "Mee-r kuu tila kida xa tuu va'a ñayiu."

25 Na n-ka nanitna'a ñayiu xi'in
Jesús, ɨnka xio ndute mar, n-ka
ja'an-i:
—Maestru, ¿nahora n-kixee-n
ya'a?
26 N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ña
nanduku ña'a-n xaxe'e xa n-ka
xini-n milagru n-kida-r. Nanduku
ña'a-n, xaxe'e xa n-ka xaxi-n tila
nde va'a n-ka chitu xiti-n. 27 Tila
xaa-n vitna vax ndɨ'ɨ. Io xa kadatniu
koio-n xa ni'i koio-n tila ma jɨn
ndɨ'ɨ. Se kuu ñani tna'a ñayiu,
taxi-s tila ma jɨn ndɨ'ɨ nuu mee-n,
xa kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Chi n-kaxí ña'a
Taa-r xa du'a kada-r.
28 N-ka ja'an-i:
—¿Nax kada-ro xa tna ini
Ianyuux?
29 N-ja'an Jesús:
—Xa tna ini Ianyuux, kuu xa
jandixa koio-n se n-tunda'a-ia.
30 Xijan kuu xa n-ka ja'an-i:
—¿Na milagru kada-n, xa kunde'a
koio-r, xa jandixa ña'a-r? ¿Nax
kada-n? 31 Taxa'nu tnetnu-ro, n-ka
xaxi-s xa nani maná, hora n-ka
xikonuu-s yuku nuu ñayo ñayiu io.
Ja'an tnu'u Ianyuux xa n-xia'an-ia
tila andɨu xa n-ka xaxi-s.
32 N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Moisés
ña n-taxi tila andɨu. Taxi Taa-r
tila vaxi nde andɨu, tila ndaa kuu.
33 Tila Ianyuux kuu xa vaxi nde
andɨu. Kida mee-s xa kutuu va'a
koio ñayiu.
34 N-ka ja'an-i:

—Dito, taa-n tila jan, taa-n kɨu
xi'in kɨu.
35 N-ja'an Jesús:
—Mee-r kuu tila kida xa tuu
va'a ñayiu. Nux kunduu ɨɨn ñayiu
xi'in mee-r, nuncas ma kojon ka-i.
Nux jandixa ña'a ɨɨn ñayiu mee-r,
nuncas ma yichi ka-i. 36 Ko xá
n-ja'an-r nuu-n, xa juini xa n-ka
xini ña'a-n, ko ña jandixa ña'a-n.
37 Ntdaa ñayiu taxi Taa-r, kunduu
koio-i xi'in mee-r. Te ɨɨn ɨɨn ñayiu
kunduu xi'in mee-r, kueka va'a-r-yɨ,
nuncas ma dangondita-r-yɨ. 38 Chi
ñatu vaa-r nde andɨu xa kada-r
xa juini mee-r. Vaa-r xa kada-r xa
juini Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.
39 Xa juini Ia n-tunda'a ña'a, kuu xa
ma dajɨ'ɨn-r ni ɨɨn ñayiu n-taxi-ia.
Juini-ia xa kada-r xa nandoto koio-i,
ntdaa-i, kɨu jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa io.
40 Xa juini Taa-r, kuu xa ntdaa ñayiu
ka xini Da'ya-ia te ka jandixa-i-ia,
te mee-i kutuu va'a koio-i xi'in
Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Kada-r
xa nandoto koio-i, kɨu jɨn ndɨ'ɨ
ntdaa xa io.
41 Xijan kuu xa n-ka jan kuechi
se Israel Jesús, xaxe'e xa n-ja'an-ia:
"Mee-r kuu tila vaxi nde andɨu."
42 N-ka ja'an-s:
—¿Ña dɨu mee-s kuu Jesús, da'ya
yɨɨ José a? Mee-ro ka xini tadɨ'ɨ-s.
¿Nax kuu xa ja'an-s xa vaxi-s nde
andɨu?
43 N-ja'an Jesús:
—Maxku jan kuechi koio-n, ɨɨn-n
xi'in ɨnka-n. 44 Ni ɨɨn ñayiu, ña
kua'a xa kunduu-i xi'in mee-r,
nux ma kada Taa-r xa du'a koo.
N-tunda'a ña'a Taa-r mee-r, te
kɨu jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa io, te kada
mee-r xa nandoto koio ñayiu
kunduu xi'in mee-r. 45 Se xian tnu'u
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, n-ka
chidotnuni-s: "Dakua'a Ianyuux
mee-i, ntdaa-i." Ntdaa ñayiu
n-ka teku tnu'u Ianyuux, te n-ka
dakua'a-i tnu'u-ia, kunduu koio
mee-i xi'in mee-r.
46 'Ni ɨɨn ñayiu, nuncas ña n-xini-i
Taa-r. Se vaxi nde nuu tuu Ianyuux,
mee-s xini Taa-s. 47 Xandaa kuu xa
ja'an-r. Nux jandixa ña'a ɨɨn ñayiu
mee-r, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 48 Mee-r kuu tila
kida xa tuu va'a ñayiu. 49 Taxa'nu
tnetnu mee-n, n-ka xikonuu-s nuu
ñayo ñayiu io, te n-ka xaxi-s maná,
ko n-ka xi'í-s. 50 Mee-r kuu tila vaxi
nde andɨu. Dava'a nga ñayiu kaxi
tila ya'a, te ma kuú-i. 51 Mee-r kuu
tila kida xa tuu va'a ñayiu. Tila vaxi
nde andɨu. Dava'a nga ñayiu kaxi
tila ya'a, kutuu va'a-i kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Tila taxi mee-r, kuu yɨkɨ kuñu
mee-r. Juña'a-r, xa kutuu va'a koio
ñayiu ñuñayiu.
52 Xijan kuu xa n-ka jantna'a tnu'u
se Israel. N-ka xijan tnu'u-s:
—¿Nanda kua'a se ya'a xa taxi-s
yɨkɨ kuñu-s xa kaxi-ro?
53 N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux
ma kaxi koio-n kuñu Se kuu ñani
tna'a ñayiu, te ma ko'o koio-n
nɨñɨ-s, ma kua'a koio-n xa kutuu
va'a-n. 54 Ñayiu ka xaxi kuñu mee-r,
te ka xi'i-i nɨñɨ mee-r, xtuu va'a-i
vitna xi'in kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Te
kada-r xa nandoto koio-i, kɨu jɨn
ndɨ'ɨ ntdaa xa io. 55 Chi kuñu mee-r,
kuu xandaa xa kaa-ro kuu, te nɨñɨ
mee-r, kuu xandaa xa ko'o-ro kuu.
56 Ñayiu ka xaxi kuñu mee-r, te
ka xi'i-i nɨñɨ mee-r, kunduu-i xi'in

mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-i.
57 N-tunda'a ña'a Taa-r. Ia Ndito
kuu-ia. Ndito mee-ia, te kida-ia xa
ndito mee-r. Nani kida mee-ia xa
ndito mee-r, dani kida mee-r xa
ñayiu ka xaxi ña'a mee-r, kundito
koio mee-i. 58 Tila va'a kuu tila vaxi
nde andɨu. Taxa'nu tnetnu-n n-ka
xaxi maná, ko n-ka xi'í-s. Ñayiu
xaxi tila ya'a, kutuu va'a-i xi'in
Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
59 Du'a n-ja'an Jesús, hora
dakua'a-ia ñayiu veñu'u luchi ñuu
nani Capernaum.

Tnu'u n-ja'an Jesús kida xa xtuu va'a ñayiu vitna xi'in kuia ma jɨn ndɨ'ɨ

60 Na n-ka teku se dakua'a-ia nax
n-ja'an-ia, kue'e-s n-ka ja'an:
—Yo u'u tnu'u-ia. ¿Jundu kua'a xa
kueka va'a-s tnu'u ja'an-ia?
61 Na'a anu Jesús xa ka jan kuechi
se dakua'a-ia xaxe'e tnu'u-ia.
N-ja'an-ia:
—¿Ka kiti ini-n xaxe'e tnu'u-r a?
62 ¿Nax kani ini koio-n, nux kunde'a
koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu,
hora ndaa-s nde nuu n-xo tuu-s
ki'na nuu? 63 Anu-ro kuu xa kida
xa xndito-ro. Meni kuñu-ro ñatu
xiniñu'u ni ɨɨn. Ná kuu anu-ro kuu
tnu'u mee-r. Kida tnu'u mee-r xa
xtuu va'a ñayiu. 64 Ko ña ka jandixa
ña'a-n. Dava-n, joon, ko dava-n,
ña'a.
Chi nde xa ki'na nuu, n-xo na'a
Jesús jundu ña jandixa ña'a, te
jundu diko ña'a nuu se ka'ni ña'a.
65 N-ja'an-ia:
—Xijan kuu xa n-ja'an-r xa ni ɨɨn
ñayiu, ma kua'a xa kunduu-i xi'in
mee-r, nux ña kida Taa-r xa du'a
koo.
66 Kɨu ijan, n-ka dandoo kue'e se
xndijun Jesús mee-ia. Ñatuka n-ka
xikonuu-s xi'in-ia. 67 Xijan kuu xa
n-xijan tnu'u Jesús nuu n-uxi uu se
dakua'a-ia:
—Ndo'o, ¿ñatu ka juini-n xa jɨ'ɨn
koio mee-n tuku a?
68 N-ja'an Simón Spedru:
—Xto'o-ro, ¿jundu nuu jɨ'ɨn
koio-da u? Tnu'u mee-n kida xa
xtuu va'a-da, vitna xi'in kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. 69 Ka jandixa ña'a-da. Xá
n-ka xini-da xa mee-n kuu Cristu,
Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux. Da'ya Yɨɨ
Ianyuux Ndito kuu-n.
70 N-xia'an Jesús:
—¿Ña ndaa xa n-kaxí ña'a-r uxi uu
tna'a-n, ko ɨɨn mee-n kuu-s kui'na
u?
71 Te kakune'e-ia Judas Iscariote,
da'ya yɨɨ Simón. Se ijan diko Jesús
nuu se ka'ni ña'a. Ɨɨn se tna'a nuu
n-uxi uu se dakua'a Jesús kuu-s.

Ñani Jesús, ñatu n-ka jandixa-s-ia

7 Na n-ya'a xa'a, te n-xikonuu
Jesús distrito Galilea. Ña
n-juini-ia xa kuikonuu-ia distrito
Judea, xaxe'e xa ka juini se Israel
xa ka'ni ña'a-s. 2 Te vax kuyatni
viko ñayiu Israel, viko nani Viko
Ve'e Yutnu Vixi. 3 N-ka ja'an ñani
Jesús nuu-ia:
—Maxku ndoo ka-n ya'a. Juan
na'i Judea, na jini koio se dakua'a-n
milagru kida-n. 4 Ɨɨn seyɨɨ, nux
juini-s xa jini ña'a koio ñayiu, ma
kada-s tniu xa na'i. Nux kida-n
milagru, dande'a mee-n ntdaa
ñayiu.
5 Du'a n-ka ja'an ñani-ia, chi
xaxe'e xa ña n-ka jandixa-s-ia.
6 N-ja'an Jesús:

—Ta xee ka hora-r. Ko hora mee-n,
dava'a nga hora io va'a. [7] Ma kua'a
xa jini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu
mee-n. Mee-r, ka xini u'u ña'a-i, chi
ja'an ndaa-r xaxe'e-i xa ka kida-i xa
u'u. [8] Juan na'i koio mee-n viko. Ma
jɨ'ɨn-r viko ya'a vitna, chi ta xee ka
hora-r.
[9] Du'a n-ja'an-ia, te n-ndoo-ia
Galilea.

N-xo tuu Jesús Viko Ve'e Yutnu Vixi

[10] Ko na n-ya'a xa ka xe'en ñani-ia
viko, te n-kee mee-ia jua'an-ia tuku.
Ña jua'an-ia xi'in kue'e ñayiu, chi
na'i ni jua'an-ia. [11] Te ka nanduku se
Israel mee-ia viko ijan. N-ka ja'an-s:
—¿Nde io se ijan?
[12] Te ijan xyuku kue'e xa kue'e
ñayiu. Ka ndatnu'u-i xa ka
kakune'e-i Jesús, ko na'i ni. Dava-i
n-ka ja'an: "Se va'a kuu-s", ko
dava-i n-ka ja'an: "Ña ndaa, chi
danda'u-s ñayiu ya'a."
[13] Ko ni ɨɨn ñayiu ña n-ja'an xee,
chi n-ka yu'u-i nuu se Israel.
[14] Na ñudava viko, te n-xe xee
Jesús nde veñu'u Jerusalén, te
n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia ñayiu.
[15] Ña n-ka kutnuni ini se Israel
janda kuu xa dakua'a-ia ñayiu. N-ka
ja'an-s:
—¿Janda kuu xa tu'a va'a se ya'a?
Mee-s ña n-ka'u-s kue'e kuia.
[16] N-ja'an Jesús:
—Xa dakua'a-r ñayiu, ñatu kuu xa
xani ini mee-r. Xa dakua'a-r-yɨ, kuu
xa xani ini Ia n-tunda'a ña'a mee-r.
[17] Nux juini ɨɨn ñayiu xa kada-i xa
juini Ianyuux, kutnuni ini-i nux
tnu'u ja'an-r kuu tnu'u Ianyuux a
tnu'u mee-r. [18] Ɨɨn seyɨɨ, nux ja'an-s
xa xani ini mee-s, juini-s xa koo
koio ñayiu xañu'u nuu mee-s. Ko
ɨɨn seyɨɨ, nux juini-s xa ndadaka'nu
ñayiu Ia n-tunda'a ña'a vaxi-s, se
ijan, se ndaa kuu-s. Kada-s xava'a,
te ma kada-s ni ɨɨn xa u'u.
[19] '¿Ña ndaa xa n-taxi Moisés
tnu'u ta'u tniu mee-n a? Ko ñayo-n
ka kida ná ja'an tnu'u ta'u tniu.
¿Nakuenda juini-n xa ka'ni ña'a
koio-n?
[20] N-ka ja'an ñayiu jan:
—¡N-nduloko-n! ¿Jundu juini xa
ka'ni ña'a-i?
[21] N-ja'an Jesús:
—Idini tniu n-kida-r kɨu
ndetatu-ro, te ñatu ka kutnuni ini-n.
[22] N-ja'an Moisés xa io xa ka'nde-n
ñɨɨ nuu ii ntdaa seyɨɨ Israel. (Te
kue'e kuia antecas xa ja'an Moisés,
te n-ka xa'nde taxa'nu tnetnu-n
ñɨɨ nuu ii seyɨɨ.) Kɨu ndetatu-ro ka
xa'nde koio mee-n ñɨɨ nuu ii seyɨjɨn.
[23] Ka xa'nde-s ñɨɨ nuu ii ɨɨn seyɨjɨn,
juini kɨu ndetatu-ro kuu, xa kada
koio-n xa ja'an tnu'u n-chidotnuni
Moisés. ¿Nax kuu xa ka kiti ini-n
nuu mee-r xaxe'e xa n-ndadava'a-r
ɨɨn se ku'u kɨu ndetatu-ro? [24] Maxku
kada u'u koio-n ɨɨn seyɨɨ antecas
xa kutnuni ini koio-n nax n-kida-s.
Io xa va'a ndadandaa koio-n ntdaa
ñayiu.

Jesús ja'an ndexu vaxi-ia

[25] Te n-ka ja'an dava ñayiu
Jerusalén:
—Se ya'a, ¿ña dɨu se ya'a ka
juini se ñuu-ro xa ka'ni koio-s a?
[26] Jira, ja'an-s nuu ntdaa ñayiu, te
se ñuu-ro, ni ɨɨn tnu'u ña ka ja'an-s
nuu-s. ¿Ka jandixa sexa'nu ñuu-ro
xa ndaa xa kuu-s Cristu, Ia tunda'a
Ianyuux a? [27] Ko se ya'a, xini-ro nde

n-kixi-s. Na kixi Cristu, te ma jini ni
ɨɨn ñayiu nde kixi-s.
28 Xijan kuu xa xee n-ja'an Jesús
veñu'u nuu dakua'a-ia ñayiu:
—Ka ja'an-n xa ka xini ña'a-n
mee-r. Ka ja'an-n xa ka xini-n
ndexu vaxi-r. Xaxe'e mee-r, ñatu
vaxi-r. Ia ndaa kuu Ia n-tunda'a ña'a
mee-r vaxi. Mee-ia, ñatu ka xini-n.
29 Mee-r, joon, xini-r-ia, chi vaa-r
nde nuu tuu-ia, te mee-ia n-tunda'a
ña'a vaa-r.
30 Te n-ka juini-s xa tnɨɨ presu
koio-s-ia. Ko ni ɨɨn-s ña n-ka
tnɨɨ-s-ia, chi ta xee ka hora-ia. 31 Ko
kue'e ñayiu jan n-ka jandixa-ia.
N-ka ja'an-i:
—Cristu, Ia tunda'a Ianyuux, na
kixi mee-ia, ¿kada-ia kue'e ka
milagru dada xa n-kida se ya'a u?

Se fariseu, n-ka tunda'a-s ausiliu xa jɨn tnɨɨ presu koio-s Jesús

32 Te n-ka tekutnu'u se fariseu xa
du'a ka kakune'e kue'e ñayiu jan
Jesús. Mee-s, xi'in se ka taxnuni
nuu ñayiu Israel, n-ka tunda'a-s
ausiliu, xa jɨn tnɨɨ presu koio-s
Jesús. 33 Te n-ja'an Jesús:
—Xaku nga kɨu kutuu-r xi'in-n, te
dada nu'u-r nuu tuu Ia n-tunda'a
ña'a. 34 Nanduku ña'a koio-n, ko ma
nani'i ña'a-n. Chi mayo-n kua'a xa
jɨ'ɨn-n nuu kutuu mee-r.
35 Te n-ka kixe'e se Israel xa ka
xijan tnu'u tna'a-s:
—¿Ndexu jɨ'ɨn se ya'a, xa ma
nani'i-ro-s? ¿Jɨ'ɨn-s nde ñuu seto'o,
nuu tuu ñayiu Israel me'ñu ñayiu ka
ja'an tnu'u griegu a? ¿Ijan dakua'a-s
ñayiu to'o, ñayiu ñatu jandixa
Ianyuux a? 36 ¿Nax juini kachi xa
ja'an-s: "Nanduku ña'a koio-n, ko
ma nani'i ña'a-n, chi mayo-n kua'a
xa jɨ'ɨn-n nuu kutuu mee-r"?

Ñayiu ka jandixa Cristu, nde anu-i kane ndute ndito kida xa kutuu va'a koio-i

37 Kɨu xinokava viko, kɨu ka'nu ka
viko kuu, daa n-xo nujuiin Jesús, te
n-ja'an-ia:
—Nux yichi ɨɨn ñayiu, na kunduu-i
xi'in mee-r, te ko'o-i. 38 Ná ja'an
tnu'u Ianyuux, du'a koo. Ñayiu ka
jandixa ña'a mee-r, nde anu-i kane
ndute ndito kida xa kutuu va'a koio-i.
39 Ko du'a n-kakune'e-ia Espíritu
Ianyuux tnɨɨ koio ñayiu jandixa
Jesús. Chi ta kixi ka Espíritu
Ianyuux, xaxe'e xa ta ndadaka'nu
ka Ianyuux Jesús.

Dava ñayiu, n-ka jandixa-i Cristu, ko dava-i, ña'a

40 Dava ñayiu jan, na n-ka teku-i
tnu'u ya'a, n-ka ja'an-i:
—Se ya'a, xandaa kuu xa kuu-s se
xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
41 Dava-i n-ka ja'an:
—Se ya'a kuu Cristu, Ia tunda'a
Ianyuux.
Ko dava-i n-ka ja'an:
—¿Ñuu Galilea ni kixi Cristu a? Ña
ndaa. 42 Ja'an tnu'u Ianyuux xa Cristu
ku kuu ɨɨn da'ya dana David. Ja'an xa
kixi-ia nde ñuu nani Belén, ñuu David.
43 Xijan kuu xa xaxe'e mee-ia, ñatu
n-kuu ɨɨn nuu ñayiu xyuku ɨjan. 44 Te
dava-i n-ka juini xa tnɨɨ presu koio-i-ia,
ko ni ɨɨn-i ña n-kuyɨɨ xa tnɨɨ-i-ia.

Sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, ña n-ka jandixa-s Jesús

45 Ijan n-ka naxee ausiliu, nuu
xtuu se fariseu xi'in dutu ka

taxnuni. N-ka ja'an se fariseu xi'in
dutu:
—¿Nakuenda ña n-ka ndeka-n-sɨ
kixi?
46 N-ka ja'an ausiliu:
—Nuncas ña n-ja'an ɨin seyɨi ná
ja'an se ya'a.
47 Te n-ka ja'an se fariseu:
—¿Ndɨ'ɨ ndo'o, n-danda'u ña'a-s
tuku a? 48 Sexa'nu ka taxnuni
nuu ñayiu Israel, xi'in se fariseu,
¿mee-s n-ka jandixa se ya'a u?
¡Ña'a! 49 ¡Ñayiu lilu ka kuu ñayiu!
Ña ka xini-i tnu'u n-chidotnuni
Moisés. ¡Na kada u'u Ianyuux mee-i,
ntdaa-i!
50 Te dada n-ja'an ɨin se nani
Nicodemo. Nicodemo kuu se n-xe
kotoni'ni Jesús ɨin xakuaa. Se
fariseu kuu-s, ná ka kuu seyɨi
xyuku ijan. N-ja'an-s nuu-s:
51 —¿Nax ja'an tnu'u n-chidotnuni
Moisés? ¿Vatuka xa kada u'u-ro
ɨin seyɨi, antecas xa kunini-ro xa
ja'an-s xaxe'e mee-s a? ¿Vatuka xa
kada u'u-ro-s, antecas xa kutnuni
ini-ro nax n-kida-s a?
52 N-ka ja'an-s:
—¿Ndo'o tuku, se Galilea kuu-n
a? Ka'u ka tnu'u Ianyuux, te jini-n
xa nde Galilea, nuncas ña n-kixi se
xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
53 Te nuu dɨin ka nu'u-s ve'e-s.

N-taxkanu ini Jesús ɨin ñadɨ'ɨ

8 Te jua'an Jesús yuku nani
Yuku Yutnu Olivo. 2 Ne'e
datne n-naxee-ia veñu'u Jerusalén,
te n-ka xee ntdaa ñayiu nuu
tuu-ia. Nukoo-ia nukeñu'u ijan, te
n-dakua'a-ia ñayiu. 3 Ijan n-ka xee
se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni
Moisés, xi'in se fariseu. Xndeka-s
ɨin ñadɨ'ɨ n-ka tnɨi-s hora kaa-ña
xi'in ɨin seyɨi ña kuu yɨi-ña. N-ka
kida-s xa nujuiin-ña me'ñu-s ntdaa-s.
4 N-ka ja'an-s:
—Maestru, n-ka tnɨi-r ñadɨ'ɨ ya'a
hora kaa-ña xi'in se ña kuu yɨi-ña.
5 Ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés
xa yuú io xa ka'ni-ro ñadɨ'ɨ du'a ka
kida. Te mee-n, ¿nanda kachi-n?
6 Du'a n-ka ja'an-s, xa ka
xitotnuni-s-ia, chi n-ka juini-s
xa tekuechi koio-s-ia. Ko Jesús,
nukuita ndeyu-ia, te xi'in dɨkɨ
nda'a-ia n-kidava'a-ia nuu ñu'u. 7 Ko
se ijan, n-ka xijan tnu'u ka-s, te
n-ndojuiin Jesús te n-ja'an-ia:
—Se tna'a nuu mee-n nuncas ña
n-kida kuechi, ki'na ka-s na kani
yuú mee-ña.
8 Ɨnka vuelta nukuita ndeyu-ia, te
n-kidava'a-ia nuu ñu'u. 9 Se ijan, na
n-ka teku-s tnu'u-ia, n-ka dakuido
n-ka datau anu-s, te ɨin ni ɨin ni-s n-ka
kee ijan. Ki'na nuu n-ka kee se xa'nu
ka. Dada xndijun dava-s, nde n-ndoo
menga Jesús ijan. Te ñadɨ'ɨ jan, n-ndoo
na'i-ña nuu nujuiin-ña. 10 N-ndojuiin
Jesús, te ña n-xini ka-ia ni ɨnka se ka
tekuechi ñadɨ'ɨ jan. Menga ñadɨ'ɨ jan
nujuiin ijan. N-xijan tnu'u-ia nuu-ña:
—Ñadɨ'ɨ, ¿nde xndaxio se n-ka
tekuechi ña'a mee-n? ¿Ni ɨin-s ña
n-ka kida u'u ña'a u?
11 N-ja'an-ña:
—Ña'a. Ni ɨin-te, Dito.
Te n-ja'an Jesús:
—Mee-r tuku, ma kada u'u ña'a-r.
Jua'an, te maxku kada ka-n kuechi.

N-ja'an Jesús: "Mee-r kuu luz va'a ka koko ñuñayiu"

12 Ɨnka vuelta n-ja'an Jesús nuu
ñayiu ijan:

—Mee-r kuu luz va'a ka koko
ñuñayiu. Ñayiu kunduu xi'in
mee-r, nuncas ma kaka-i nuu nee.
Kunduu-i xi'in luz va'a ka koko, luz
kida xa tuu va'a-i.
13 Te n-ka ja'an se fariseu:
—Mee-n ja'an ndaa xaxe'e mee-n.
Xijan ñatu xiniñu'u.
14 N-ja'an Jesús:
—Juini ja'an-r xaxe'e mee-r, ko
xandaa kuu xa ja'an-r, chi xini-r
nde vaxi-r te xini-r nde nu'u-r. Ko
mee-n, ñayo-n ka xini nde vaxi-r
ni nde nu'u-r. 15 Ka ndadandaa
mee-n xaxe'e xa ka xini-n xi'in
nuu-n. Ña ndadandaa mee-r ni
ɨɨn. 16 Ko nux ndadandaa-r n-kuu,
va'a ndadandaa-r. Chi meni mee-r
ma ndadandaa, ko mee-r xi'in
Ia n-tunda'a ña'a mee-r, nduu-r
ndadandaa. 17 Nuu tnu'u ta'u tniu
mee-n, yodotnuni xa uu seyɨɨ, nux
ɨɨn nuu ka ja'an ndaa-s, te io xa
jandixa-ro xa ka ja'an-s. 18 Mee-r
kuu se ja'an ndaa xaxe'e-r, te
xaxe'e-r ja'an ndaa Taa-r, Ia
n-tunda'a ña'a vaxi-r.
19 N-ka ja'an-s:
—¿Nde io taa-n?
N-xia'an Jesús:
—Ña ka xini ña'a-n mee-r, te dani ña
ka xini-n Taa-r. Nux n-ka xini ña'a-n
mee-r n-kuu, te dani jini koio-n Taa-r.
20 Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús hora
n-dakua'a-ia ñayiu veñu'u Jerusalén.
Ijan nukoo-ia yatni nuu ka dakeé
ñayiu tvini ka doko-i nuu Ianyuux.
Te se ijan, ñayo-s n-ka tnɨɨ-ia, chi ta
xee ka hora-ia.

"Nuu nu'u mee-r, te mayo-n kua'a xa jɨ'ɨn koio-n"

21 Ɨnka vuelta n-ja'an Jesús:
—Nu'u-r, te nanduku ña'a koio-n,
ko ma nani'i ña'a-n, te kuú koio-n
xi'in kuechi-n. Nuu nu'u mee-r, te
mayo-n kua'a xa jɨ'ɨn koio-n.
22 Te n-ka ja'an se Israel:
—¿Ka'ni-s mee-s a? ¿Xijan kuu xa
ja'an-s: "Nuu nu'u mee-r, te mayo-n
kua'a xa jɨ'ɨn koio-n", a?
23 N-ja'an-ia:
—Mee-n ka kuu se nde ya'a, mee-r
kuu se nde ijan. Ka kuu mee-n
se ñuñayiu, mee-r, ñatu kuu-r se
ñuñayiu. 24 Xijan kuu xa ja'an-r xa
kuú koio-n xi'in kuechi-n. Chi nux
ma jandixa ña'a koio-n mee-r, te
kuú koio-n xi'in kuechi-n.
25 Te n-ka xijan tnu'u-s:
—¿Ndo'o, jundu kuu-n?
N-ja'an Jesús:
—Nde xa ki'na nuu xa n-ja'an-r jundu
kuu-r. 26 Kue'e io xa kakune'e ka-r xa
ndadandaa ña'a-r. Ia n-tunda'a ña'a
mee-r, Ia ndaa kuu-ia. Te tnu'u mee-ia
ja'an-r. Nani n-teku-r xa ja'an mee-ia,
dani ja'an-r nuu ñayiu ñuñayiu.
27 Ko se ijan, ñayo-s n-kutnuni
ini xa Taa-ia Ianyuux kakune'e-ia.
28 Xijan kuu xa n-ja'an Jesús:
—Na katakaa koio-n Se kuu ñani
tna'a ñayiu, te kutnuni ini koio-n jundu
kuu-r. Kutnuni ini koio-n xa mee-r, ña
kida-r ni ɨɨn. Kutnuni ini koio-n xa nani
n-dakua'a ña'a Taa-r dani ja'an mee-r.
29 Ia n-tunda'a ña'a mee-r, kunduu-ia
xi'in-r. Ña dandoo ña'a-ia. Chi kɨu xi'in
kɨu kida mee-r xa tna ini mee-ia.
30 Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te kue'e
ñayiu jan n-ka jandixa ña'a.

Ntdaa ñayiu ka kida xa u'u, ñatu xtuu libre-i

31 Te n-ja'an Jesús nuu se Israel
n-ka jandixa ña'a:

—Nux kueka va'a koio ka-n tnu'u
mee-r, du'a ndaa kuu xa kunduu
koio-n xi'in mee-r. 32 Te kutnuni ini
koio-n xa kuu xandaa, te xa kuu
xandaa kada xa kutuu libre koio-n.
33 N-ka xia'an-s:
—Da'ya taxa'nu tnetnu-ro
Abraham ka kuu-r. Nuncas ñayo-r
n-ka kuu ñayiu kidatniu du'a nuu
ɨnka ñayiu. ¿Nax kuu xa ja'an-n
vitna xa kutuu libre koio-r?
34 N-xia'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ntdaa
ñayiu ka kida kuechi, kuu-i ñayiu
ñatu xtuu libre. Ná kuu xto'o-i
kuu kuechi ka kida-i. 35 Ñayiu ka
kidatniu du'a nuu ɨnka ñayiu, ma
kutuu va'a koio-i ve'e jan nɨkava
nɨkuita. 36 Xijan kuu xa, nux
kada Da'ya Yɨɨ Ianyuux xa koo
libre koio-n, te ndaa xa koo libre
koio-n. 37 Xini-r xa da'ya Abraham
ka kuu-n, ko ka juini-n xa ka'ni
ña'a-n. Chi ñatu ka xeka va'a-n
tnu'u-r. 38 Kakune'e-r xa n-dande'a
ña'a Taa-r. Te mee-n, ka kida-n xa
n-ja'an taa mee-n.
39 N-ka ja'an-s:
—Taa-r kuu Abraham.
N-ja'an Jesús:
—Nux n-ka kuu-n da'ya Abraham
n-kuu, kada koio-n ná n-kida
Abraham. 40 N-ja'an-r xa kuu xandaa,
n-ja'an-r tnu'u n-ja'an Ianyuux nuu-r.
Ko ka juini mee-n xa ka'ni ña'a
koio-n. Du'a ña n-kida Abraham.
41 Mee-n, ka kida-n nani kida taa-n.
Xijan kuu xa n-ka ja'an-s:
—Mee-r, ña ka kuu-r dainda'u.
Idini Taa-r io. Ianyuux kuu Taa-r.
42 N-ja'an Jesús:
—Nux Ianyuux kuu Taa-n n-kuu,
te juemani ña'a koio-n mee-r. Chi
nuu tuu Ianyuux, n-kee mee-r te
vaa-r. Xaxe'e mee-r ñatu vaa-r.
N-tunda'a ña'a Ianyuux mee-r vaxi.
43 Ñatu ka kutnuni ini-n xa ja'an-r,
chi ñatu ka xeka va'a-n tnu'u-r.
44 Mee-n, ka kuu-n da'ya taa-n.
Da'ya kui'na ka kuu-n. Ka juini-n
xa kada-n xa juini taa-n. Nde xa
ki'na nuu xa'ni kui'na ndɨyɨ. Ña
jandixa-i xandaa, chi ña tna ini-i
xandaa. Hora ja'an kui'na tnu'u
vete, ja'an-i xa xani ini mee-i. Se
ja'an tnu'u vete kuu kui'na, te
dakua'a-i ñayiu xa ja'an koio
mee-i tuku tnu'u vete. 45 Ko mee-r,
xaxe'e xa ja'an-r xandaa, te ña
ka jandixa-n xa ja'an-r. 46 ¿Ndeda
mee-n kua'a xa tekuechi ña'a-n xa
kida-r xa u'u? Nux ja'an-r xandaa,
te, ¿nakuenda ña ka jandixa ña'a-n?
47 Se kuu da'ya Ianyuux, ka teku-s
tnu'u Ianyuux. Xijan kuu xa ña ka
teku mee-n, chi ña ka kuu-n da'ya
Ianyuux.

N-ja'an Jesús: "Antecas xa kaku Abraham, te xá daa tuu-r"

48 Te n-ka ja'an se Israel:
—¡Va'a ka ja'an-r xa kuu-n se
Samaria, te kidatniu kui'na anu-n!
49 N-ja'an Jesús:
—Ñatu kidatniu kui'na anu-r,
ko io mee-r xañu'u nuu Taa-r. Te
mee-n ña ndaxio xañu'u nuu mee-r.
50 Ñadu xa juini mee-r xa koo koio-n
xañu'u nuu-r, chi juini Taa-r xa koo
koio-n xañu'u nuu-r, te ndadandaa
ña'a mee-ia mee-n. 51 Xandaa kuu
xa ja'an-r. Nux chinuu ɨɨn ñayiu
tnu'u mee-r, te nuncas ma kuú-i.
52 Te n-ka ja'an se Israel:
—Vitna xa n-ka xini-r xa kidatniu
kui'na anu-n. N-xi'í Abraham. Dɨuni

n-ka xi'í ntdaa se n-ka xian tnu'u
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Te ja'an
mee-n: “Nux chinuu ɨɨn ñayiu
tnu'u mee-r, te nuncas ma kuú-i.”
53 ¿Kunxa'nu ka mee-n dada taxa'nu
tnetnu-ro Abraham a? ¡Ña ndaa!
N-xi'í Abraham. Dɨuni n-ka xi'í se
n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. ¿Jundu xani ini mee-n xa
kuu-n?
54 N-ja'an Jesús:
—Nux ndadaka'nu-r mee-r, ña
xiniñu'u ni ɨɨn. Ndadaka'nu ña'a
Taa-r. Ka ja'an mee-n xa mee-ia kuu
Ianyuux ka jandixa-n. 55 Ko ña ka
xini-n-ia. Ko mee-r, xini-r-ia. Nux
ja'an-r xa ña xini-r-ia, te du'a se
ja'an tnu'u vete kuu mee-r, ná ka
kuu mee-n. Ko xini-r-ia, te chinuu-r
tnu'u-ia. 56 N-xo ndetu taxa'nu
tnetnu-n Abraham xa kixi mee-r,
te n-kuvete-s. N-xini ña'a-s, te yo
n-kuvete-s.
57 Te n-ka ja'an se Israel:
—Ni ta xee ka-n uu diko uxi kuia,
¿te ja'an-n xa n-xini-n Abraham a?
58 N-ja'an Jesús:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Antecas
xa kaku Abraham, xá daa tuu mee-r.
59 Xijan kuu xa n-ka tnɨɨ-s yuú xa
ka'ni-s-ia. Ko mee-ia n-xekova'a nuu-s,
te n-kee-ia veñu'u ijan. N-ya'a-ia dava
me'ñu ñayiu xyuku ijan, te jua'an-ia.

N-ndadava'a Jesús ɨɨn se kuaa nde na n-kaku-s

9 Na jua'an Jesús ichi, n-xini-ia
ɨɨn se kuaa. Nde na n-kaku-s
kuaa-s. 2 N-ka xijan tnu'u se dakua'a
Jesús nuu-ia:
—Maestru, ¿jundu n-kida
kuechi? ¿Mee se ya'a a tadɨ'ɨ-s a?
¿Nakuenda xa kuaa-s?
3 N-ja'an Jesús:
—Ñadu xaxe'e xa n-kida mee-s
kuechi, ni taa-s, ni dɨ'ɨ-s. Chi da
kuaa-s xa dande'a Ianyuux ñayiu
xa kua'a-ia xa kada-ia xaxe'e-s.
Dande'a-ia-i tniu-ia. 4 Io xa kada-r
tniu n-taxi Ia n-tunda'a ña'a. Nɨni
dani tuu-r xi'in-n, kada-r tniu
n-taxi-ia. Kuu ná kuu xa vax kunee
vitna. Te hora ijan, mayo ka ñayiu
kua'a xa kada-i tniu n-xia'an-ia.
5 Nɨni tuu-r ñuñayiu, kuu-r luz va'a
ka koko ñuñayiu.
6 Te na n-ya'a xa n-ja'an-ia tnu'u
ya'a, te n-xatu dɨɨ-ia nuu ñu'u. Xi'in
dɨɨ-ia n-kidava'a-ia ita'u nde'yu, te
n-xajan-ia nde'yu ñɨɨ nduchi nuu se
kuaa jan. 7 N-ja'an-ia:
—Jua'an, juan nanda'a nuu-n nuu
tanque ndute nani Siloé. (Te Siloé
juini kachi: se n-tunda'a Ianyuux.)
Se kuaa jan, n-xe'en-s, te
n-nanda'a-s nduchi nuu-s. Nu
n-xiko-s, te n-kua'a-s xa nde'a-s. 8 Te
ñayiu xtuu yatni xi'in-s, xi'in ñayiu
n-ka xini mee-s na n-xo kuu-s se
kuaa, n-ka ja'an-i:
—¿Ña dɨu se xko nukoo ichi, se
xko xijan nda'u, kuu-s a?
9 Dava-i n-ka ja'an:
—Joon, dɨu-s.
Ɨnka-i n-ka ja'an:
—Ña'a. Da kaa-s ná kaa se ijan, ko
ña dɨu-s.
Ko mee-s n-ja'an:
—Joon, se ijan kuu-r.
10 Te n-ka xijan tnu'u-i:
—¿Janda n-kuu xa nde'a-n vitna?
11 N-ja'an-s:
—Se nani Jesús n-kidava'a nde'yu,
te n-xajan-s ñɨɨ nduchi nuu-r, te
n-ja'an-s: “Jua'an nuu nani Siloé,
te ndute jan nanda'a-n ñɨɨ nduchi

nuu-n.” N-xeˈen-r, te n-nandaˈa-r
nuu-r, te kuaˈa-r xa kundeˈa-r vitna.
12 Te n-ka xijan tnuˈu-i:
—¿Ndexu tuu se ijan?
N-jaˈan-s:
—Ña xini-r.

N-ka xijan tnuˈu se fariseu nuu se n-xo kuu se kuaa

13 Xndeka-i se n-xo kuu se kuaa
juaˈan nuu xtuu se fariseu. 14 Te
kɨu ndetatu ñayiu Israel kuu kɨu
n-kidavaˈa Jesús ndeˈyu xa n-kida-ia
xa ndeˈa-s. 15 Xijan kuu xa n-ka
xijan tnuˈu se fariseu tuku nanda
n-kuu xa ndeˈa-s. N-jaˈan-s:
—Ndeˈyu n-xajan-s ñɨɨ nduchi
nuu-r, te n-nandaˈa-r nduchi nuu-r,
te n-kukanda nuu-r.
16 Xijan kuu xa n-ka jaˈan dava se
fariseu:
—Ñadu Ianyuux n-kida xa n-kida-s
xaˈa, chi ña chinuu-s kɨu ndetatu-ro.
Ko dava-s n-ka jaˈan:
—¿Janda kuaˈa-s xa kada-s
milagru, nux kuu-s se kida kuechi?
Ñayo-s n-xani ini ɨɨn nuu. 17 Te
ɨnka vuelta n-ka xijan tnuˈu-s nuu
se n-xo kuu se kuaa:
—¿Nax jaˈan mee-n xaxeˈe-s, xa
n-kida-s xa ndeˈa-n?
N-xiaˈan-s:
—Se xian tnuˈu tnuˈu Ianyuux nuu
ñayiu kuu-s.
18 Ko ña n-ka jandixa se Israel xa
da kuaa-s n-kaku-s te vitna ndeˈa-s.
N-ka kana-s tadɨˈɨ se kanda nuu
vitna. 19 Nu n-xee tadɨˈɨ-s, te n-ka
xijan tnuˈu ñaˈa se fariseu:
—Se yaˈa, ¿kuu-s daˈya-n a? ¿Ka
jaˈan mee-n xa da kuaa-s n-kaku-s?
¿Nux duˈa n-xo kuu-s, te nax kuu xa
vitna ndeˈa-s?
20 N-ka jaˈan tadɨˈɨ-s:
—Ka xini-da xa se yaˈa kuu
daˈya-da, te ndaa xa da kuaa-s
n-kaku-s. 21 Ko nax n-kuu xa vitna
ndeˈa-s, ña ka xini-da. Jundu n-kida
xa ndeˈa-s, ña ka xini-da. Se tnu
ini kuu-s. Kajan tnuˈu-n nuu mee-s.
Jaˈan mee-s xaxeˈe mee-s.
22 Tnuˈu yaˈa n-ka jaˈan tadɨˈɨ-s,
xaxeˈe xa n-ka yuˈu-s nuu se Israel.
Chi xa n-ka kida ɨɨn nuu se Israel xa
kada koio-s. Nux jaˈan ɨɨn ñayiu xa
Jesús kuu Ia n-tundaˈa Ianyuux, te
kineˈe koio-s ñayiu jan veñuˈu ñayiu
Israel, xa ma nataka ka-i xiˈin ñayiu
Israel. 23 Xijan kuu xa n-ka jaˈan
tadɨˈɨ-s: “Se tnu ini kuu-s. Kajan
tnuˈu-n nuu mee-s.”
24 Vuelta kuu uu n-ka nakana-s se
n-xo kuu se kuaa. N-ka xiaˈan-s:
—Koo xañuˈu nuu Ianyuux te jaˈan
ndaa. Ka xini-r xa se nani Jesús kuu
se kida kuechi.
25 Te n-jaˈan-s:
—Nux kida-s kuechi, daña ña
xini-da. Idini xa xini-da kuu xa
da kuaa-da n-kaku-da, te vitna
ndeˈa-da.
26 N-ka xijan tnuˈu ntuku-s:
—¿Nax n-kida ñaˈa-s? ¿Nanda
n-kida-s xa ndeˈa-n?
27 N-xiaˈan-s:
—Xá n-jaˈan-da, ko ñayo-n n-ka
jandixa tnuˈu-da. ¿Nax kuu xa
ka juini-n xa kunini koio-n ɨnka
vuelta? ¿Ka juini mee-n xa kunduu
koio-n xiˈin-s tuku a?
28 Te kuiˈa n-ka jaˈan-s nuu-s:
—Kunduu mee-n xiˈin-s. Mee-r ka
kida xa jaˈan tnuˈu n-chidotnuni
Moisés. 29 Ka xini mee-r xa n-jaˈan
Ianyuux nuu Moisés. Ko se ijan, ña
ka xini-r nde n-kixi-s.

30 N-ja'an se n-xo kuu se kuaa:
—Ña kutnuni ini-da nax kuu xa
ñayo mee-n ka kutnuni ini nde
n-kixi-s. ¡N-kida-s xa nde'a-da!
31 Na'a-ro xa ña nini Ianyuux se ka
kida kuechi. Nux yu'u ɨin ñayiu nuu
Ianyuux te kida-i xa juini Ianyuux,
te nini Ianyuux mee-i. 32 Nde kɨu
n-kixe'e xa kua'a ntdaa xa io xi'in
nde vitna, te ñayo-ro n-ka teku xa
ni ɨin ñayiu ña n-kida xa kunde'a
ɨin se kuaa nde na n-kaku-s. 33 Se
ya'a, nux ña n-tunda'a ña'a Ianyuux
n-kuu, te ma kua'a-s xa kada-s ni ɨin.
34 N-ka ja'an-s:
—Xi'in kuechi n-kaku-n, te,
¿juini-n xa dakua'a ña'a-n mee-r a?
Te n-ka kine'e-s se n-xo kuu se
kuaa jua'an-s.

N-ja'an Jesús: "Ka ja'an-n xa xnde'a-n, ko ña ndaa"

35 Nu n-teku Jesús xa n-ka
kine'e-s-sɨ jua'an-s, n-nanitna'a-ia
xi'in-s, te n-ja'an-s:
—¿Jandixa-n Da'ya Yɨɨ Ianyuux a?
36 N-ja'an-s:
—Dito, ¿jundu kuu-ia? Ja'an-n, te
jandixa-da-ia.
37 N-ja'an Jesús:
—Xá nde'a-n-ia, te ndatnu'u-ia
xi'in-n.
38 N-ja'an-s:
—Xto'o-da, jandixa ña'a-da.
Te n-nujuiin xiti-s nuu-ia.
39 Te n-ja'an Jesús:
—Vaa-r ñuñayiu ya'a xa
ndadandaa-r ñayiu. Kada-r xa ñayiu
ña nde'a, kunde'a koio-i. Te kada-r
xa ñayiu nde'a, ku kuu koio-i ná
kuu ñayiu kuaa.
40 Te ijan xtuu se fariseu. Na n-ka
teku-s tnu'u-ia, n-ka xijan tnu'u-s:
—¿Ja'an-n xa mee-r ka kuu se
kuaa tuku a?
41 N-ja'an Jesús:
—Nux se kuaa n-ka kuu mee-n
n-kuu, te ma tekuechi ña'a-r. Ko ka
ja'an-n xa xnde'a-n, te xijan kuu xa
kuú koio-n xi'in kuechi-n.

Currali tkachi Ianyuux

10 'Xandaa kuu xa ja'an-r. Ɨin
seyɨɨ, nux kuyatni-s currali
tkachi, ko ña kɨu ndaa-s ye'e currali,
ko xido-s dɨkɨ currali, te xini-ro xa
ñadu'u kuu-s, xini-ro xa juini-s xa
du'u-s tkachi jan. 2 Se kɨu ndaa ye'e
currali, mee-s kuu se ñunuu tkachi.
3 Mee-s, ña tnɨɨ ña'a ti-ina, te tnu'u
mee-s ka najini tkachi-s. Kana-s dɨu
ɨin ɨin tkachi-s, te ka natu'a ña'a-tɨ,
te kine'e-s-tɨ currali. 4 Kana-s
ntdaa tkachi-s, te xe juindodo
nuu-s nuu-tɨ. Xndijun ña'a-tɨ, chi
na'a-tɨ tnu'u xto'o-tɨ. 5 Ko ma
nkuitandijun-tɨ seto'o. Kunu koio-tɨ,
chi ñatu ka xini-tɨ tnu'u seto'o.
6 Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús xa
dakua'a-ia se fariseu ijan, ko ña
n-ka kutnuni ini-s nax n-ja'an-ia.

N-ja'an Jesús: "Mee-r kuu Se ñunuu va'a tkachi."

7 Te n-ja'an Jesús ɨnka vuelta:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Mee-r kuu
ye'e currali tkachi. 8 Se n-ka kixi
antecas xa kixi mee-r, ntdaa-s ka kuu
ñadu'u, n-ka juini-s xa du'u-s tkachi.
Ko ñayo tkachi n-ka teku tnu'u-s.
9 Ye'e currali kuu mee-r. Nux jandixa
ña'a ɨin ñayiu mee-r, te taxkanu ini
Ianyuux kuechi-i, te kutuu va'a-i
xi'in-ia. Ka kuu ñayiu jan ná kuu
tkachi ndɨu ye'e currali. Kee-tɨ xa
kaxi-tɨ, te ndɨu-tɨ xa kutuu va'a-tɨ.

10 ’Kixi ñadu'u, xa du'u-s tkachi.
Ka'ni-s-tɨ te danaa-s-tɨ. Ko vaxi
mee-r, xa kutuu va'a koio-tɨ. Vaa-r,
xa ñayiu ka jandixa ña'a mee-r,
va'a xa va'a kutuu koio mee-i vitna
xi'in kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 11 Mee-r kuu
Se ñunuu va'a tkachi. Juejoon-r
xa ka'ni ña'a koio ñayiu mee-r, xa
kutuu va'a koio tkachi-r. 12 Du'a ma
kada koio se ka juini xa ni'i ni-s
tvini. Ña kuu-s ɨɨn se ñunuu va'a
tkachi, chi tkachi, ña ka kuu-tɨ
tkachi mee-s. Se ijan, na nde'a-s
xa vaxi ñaña, te dandoo-s tkachi
te kunu-s. Te tnɨɨ ñaña tkachi jan,
te xate ni'na ña'a-tɨ. 13 Xino se
ijan, chi kidatniu-s xaxe'e xa ni'i-s
tvini, te ña tuu nax vi'i-s tkachi
jan. 14-15 Mee-r kuu Se ñunuu va'a
tkachi. Nani xini ña'a Taa-r mee-r,
te xini mee-r mee-ia, dani xini-r
ñayiu ka jandixa ña'a mee-r, te
mee-i ka xini ña'a mee-r. Juña'a-r
mee-r, xa ka'ni ña'a koio seyɨɨ
xaxe'e tkachi-r. 16 Ko io ɨnka ñayiu
ta jandixa ña'a koio ka. Ná kuu
tkachi yɨ'ɨ ɨnka currali, ka kuu
ñayiu jan. Io xa kandeka-r mee-i
kixi tuku. Kunini koio ñayiu jan
tnu'u mee-r, te mee-i xi'in ñayiu ka
jandixa ña'a mee-r vitna, nduu-i,
ku kuu koio-i tkachi yɨndi'u ka'nu
idini currali, te junuu va'a-r-yɨ
ntdaa-i.
17 ’Xijan kuu xa xemani ña'a Taa-r,
chi juña'a-r mee-r xaxe'e tkachi-r.
Kuú-r xa nandoto-r ɨnka vuelta.
18 Ni ɨɨn ñayiu ña kida xa kuú-r.
Ka'ni ña'a koio-s, ko du'a koo xaxe'e
xa du'a koo. Xi'in xa taxnuni mee-r
kuú-r, te xi'in xa taxnuni mee-r
nandoto-r. Du'a n-ta'u tniu Taa-r, te
du'a koo.
19 Xaxe'e tnu'u ya'a, te ɨnka vuelta
ña n-ka xani ini ɨɨn nuu se Israel.
20 Kue'e-s n-ka ja'an:
—Tachi u'u ñu'u anu-s,
n-nduloko-s. ¿Nakuenda ka
chinuu-n tnu'u ja'an-s?
21 Ko dava ka-s n-ka ja'an:
—Va'a ja'an-s, ñatu ñu'u tachi u'u
anu-s. Chi ña kua'a tachi u'u kada-i
xa kunde'a ñayiu n-xo kukuaa nde
na n-kaku-i.

Na n-ka teku se Israel tnu'u Jesús, n-ka tnɨɨ-s yuú xa ka'ni-s-ia

22 Te n-xio ɨɨn viko ñayiu Israel.
Ñuu nani Jerusalén n-ka xo naja'an
ñayiu nanda n-ka kida ii taxa'nu
tnetnu-ro veñu'u ñayiu Israel. Te
yoo vixi kuu daa. 23 N-xikonuu
Jesús xiti veñu'u Jerusalén.
N-xikonuu-ia nuu nani Portal
Salomón. 24 Ijan n-ka dukunduu se
Israel Jesús, te n-ka ja'an-s:
—Io xa ja'an kaxi-n. Nux mee-n
kuu Cristu, Ia n-tunda'a ña'a
Ianyuux, kachitnuña'a-n.
25 N-ja'an Jesús:
—Xá n-ja'an-r, te ñayo-n ka
jandixa. N-tunda'a ña'a Taa-r, te
kida-r tniu n-taxi-ia, te tniu kida-r
ja'an ndaa xaxe'e-r. 26 Ko ñayo-n
ka jandixa, chi ña ka kuu-n tkachi
mee-r. Nani n-ja'an-r nuu-n, du'a
kuu. 27 Tkachi mee-r ka chinuu
tnu'u-r. Xini-r mee-i, te xndijun
ña'a-i mee-r. 28 Te kada-r xa kutuu
va'a koio-i, xi'in Ianyuux kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. Ni ɨɨn-i, nuncas ma kuú-i
xi'in kuechi-i. Te ni ɨɨn ñayiu ma
kua'a xa tnɨɨ-i tkachi-r yɨnda'a-r.
29 Taa-r n-taxi tkachi-r, te kunxa'nu
ka mee-ia dada ntdaa xa io. Mayo
ñayiu kua'a, te ni kui'na ma kua'a,

xa dita-i tkachi mee-r neva'a Taa-r
nda'a-ia. 30 Te ɨɨn nuu kuu mee-r
xi'in Taa-r, idini ka kuu-r.
31 Te ɨnka vuelta n-ka tnɨɨ se Israel
yuú xa ka'ni-s-ia. 32 N-ja'an Jesús:
—N-taxi Taa-r kue'e tniu va'a, te
n-dande'a ña'a-r tniu jan nuu mee-n.
¿Xaxe'e ndeda ɨɨn tniu n-kida-r, ka
juini-n xa ka'ni ña'a-n yuú?
33 N-ka ja'an-s:
—Ñayo-r ka janña'a xaxe'e tniu
va'a kida-n. Ka'ni ña'a koio-r xaxe'e
xa kui'a ja'an-n Taa-ro Ianyuux.
Seyɨɨ kuu-n, ko ja'an-n xa Ianyuux
kuu-n.
34 N-ja'an Jesús:
—¿Nax ja'an tnu'u n-chidotnuni
Moisés? Yodotnuni xa n-ja'an
Ianyuux: "Mee-n ka kuu ianyuux."
35 N-danani-ia se ijan ianyuux, chi
n-ka tnɨɨ-s tnu'u Ianyuux. Tnu'u
Ianyuux n-chidotnuni Moisés kuu,
te io xa chinuu-ro tnu'u jan. 36 Xijan
kuu xa, ¿nax kuu xa ka ja'an-n
xa kui'a ja'an mee-r nuu Ianyuux,
hora n-ja'an-r xa kuu-r Da'ya Yɨɨ
Ianyuux? Kuu-r Ia n-kaxí ña'a-ia,
kuu-r Ia n-tunda'a ña'a-ia vaxi-r
ñuñayiu. 37 Nux ña kida-r tniu
Taa-r, te maxku jandixa ña'a koio-n.
38 Ko nux kida-r tniu Taa-r, te io
xa jandixa koio-n tniu-r. Juini ma
jandixa ña'a koio-n mee-r, ko io xa
jandixa koio-n tniu kida-r. Xijan jini
koio-n xa kunduu Taa-r xi'in mee-r
te kunduu mee-r xi'in Taa-r. Xijan
kutnuni ini koio-n xa Taa-r xi'in
mee-r, idini xa kuu-r nduu-r.
39 Xijan kuu xa ɨnka vuelta n-ka
kixe'e-s xa tnɨɨ presu koio-s-ia, ko
n-kaku-ia nda'a-s.
40 Te jua'an Jesús ɨnka vuelta,
n-ya'a-ia de'va Jordán, nde nuu
ki'na nuu n-dajuendute Sua ñayiu.
Ijan n-xo tuu Jesús. 41 Ijan n-ka
kixee kue'e ñayiu, te n-ka ja'an-i:
—Ni ɨɨn milagru ña n-kida Sua, ko
ndaa n-ja'an-s xaxe'e se ya'a. Ntdaa
xa n-ja'an-s kuu xandaa.
42 Te ijan n-ka jandixa kue'e ñayiu
jan Jesús.

N-xi'í Lázaro

11 Te ku'u ɨɨn se nani Lázaro.
Se ñuu nani Betania kuu-s.
Betania kuu ñuu María xi'in ku'u-i
Tmarta. 2 María jan kuu ñadɨ'ɨ
n-xajan xe'e Xto'o-ro Jesús xaxe'en
vidi, te xi'in idi dɨkɨ-i n-nadayichi-i
xe'e-ia. Ku'a-i, Lázaro, kuu se
ku'u jan. 3 Xijan kuu xa, nduu ku'a
Lázaro n-ka tunda'a ɨɨn muxu
jua'an-s, xa na juña tnu'u-s nuu
Jesús:
—Xto'o-ro, ku'u se mani xi'in-n.
4 Na n-teku Jesús nax n-ja'an
muxu, n-ja'an-ia:
—Ku'u-s, ko ma kuú-s. Dande'a
ña'a Ianyuux mee-n xa Ia kunxa'nu
ka kuu-ia. Xaxe'e xa ku'u Lázaro,
te jini koio mee-n xa nani taxnuni
Ianyuux, dani taxnuni Da'ya Yɨɨ-ia
tuku.
5 Te xemani Jesús Tmarta xi'in
ku'u-i xi'in ku'a-i, Lázaro. 6 Xijan
kuu xa na n-teku-ia xa ku'u Lázaro,
te n-ndoo ka-ia uu ka kɨu nuu
tuu-ia. 7 Te dada n-ja'an-ia nuu se
dakua'a-ia:
—Na jɨ'ɨn-ro Judea ɨnka vuelta.
8 N-ka ja'an se dakua'a-ia:
—Maestru, xaku nga xa ka'ni ña'a
koio se Judea xi'in yuú. ¿Te juini
ka-n xa jɨ'ɨn-n nde ijan ɨnka vuelta
u?
9 N-ja'an Jesús:

—Uxi uu hora ndii ngandii ɨɨn kɨu
ɨɨn kɨu. Ɨɨn ñayiu, nux kaka-i hora
ndii ngandii ñuñayiu, ma jɨn kɨˈɨ-i
yuú, chi vaˈa kanda. 10 Ko nux kaka
ɨɨn ñayiu xakuaa, jɨn kɨˈɨ-i, chi ña
kanda.
11 Duˈa n-jaˈan-ia, te dada
n-jaˈan-ia:
—Lázaro, se mani xiˈin-ro, kidi-s.
Ko jɨˈɨn-r xa dandoto-r-sɨ.
12 Xijan kuu xa n-ka jaˈan se
dakuaˈa-ia:
—Xtoˈo-ro, nux kidi-s, te ndvaˈa-s.
13 Te jaˈan Jesús xa n-xiˈí Lázaro,
ko ñayo se ijan n-ka kutnuni ini
tnuˈu-ia, chi n-ka xani ini-s xa ndaa
xa kidi-s. 14 Xijan kuu xa n-jaˈan
kaxi Jesús:
—Xá n-xiˈí Lázaro. 15 Te xaxeˈe
mee-n, kuvete-r xa ña n-xo tuu-r
ijan hora n-xiˈí-s, chi vitna jandixa
ñaˈa koio ka mee-n. Na jɨˈɨn-ro nuu
tuu-s.
16 Xijan kuu xa Tomás, se ka
danani ñayiu Cuati, n-jaˈan-s nuu se
dakuaˈa Jesús:
—Na jɨˈɨn mee-ro tuku, xa kuú-ro
xiˈin-ia.

N-jaˈan Jesús: “Kida mee-r xa nandoto koio ndɨyɨ”

17 Na n-xee Jesús Betania,
n-teku-ia xa xá n-kuu koon kɨu xa
yɨnduxi Lázaro. 18 Te katuu ñuu
nani Betania yatni ñuu Jerusalén.
Vaa uu uni ni kilómetro Betania
xiˈin Jerusalén. 19 Te n-ka kixee
kueˈe ñayiu Israel, xa juñaˈa-i
tnuˈu kanu ini nuu Tmarta xiˈin
María, xaxeˈe kuˈa-i Lázaro. 20 Te na
n-tekutnuˈu Tmarta xa vax kuyatni
Jesús, n-kee-i veˈe te juaˈan-i, juan
tnaˈa-i Jesús. Ko nukoo naˈi María
xiti veˈe. 21 Na n-nanitnaˈa Tmarta
xiˈin Jesús, te n-jaˈan-i:
—Xtoˈo-da, nux n-xo tuu-n yaˈa, te
ma kuú kuˈa-da n-kuu. 22 Te naˈa-da
xa vitna taxi Ianyuux davaˈa nga xa
kajan-n nuu-ia.
23 N-jaˈan Jesús:
—Nandoto kuˈa-n.
24 N-jaˈan Tmarta:
—Naˈa-da xa nandoto-i, na xee
kɨu xa nandoto koio ndɨyɨ, hora
ndadandaa Ianyuux ntdaa xa io.
25 N-jaˈan Jesús:
—Kida mee-r xa nandoto koio
ndɨyɨ. Kida mee-r xa kutuu vaˈa
koio-i xiˈin Ianyuux kuia ma jɨn
ndɨˈɨ. Ɨɨn ñayiu, nux jandixa ñaˈa-i
mee-r, juini na kuú-i, ko kutuu
vaˈa-i xiˈin Ianyuux kuia ma jɨn
ndɨˈɨ. 26 Ntdaa ñayiu xtuu te ka
jandixa ñaˈa-i mee-r, nuncas ma kuú
koio-i. ¿Jandixa-n tnuˈu yaˈa u?
27 N-jaˈan Tmarta:
—Joon, Xtoˈo-da. Xá n-jandixa-da
xa mee-n kuu Cristu, Ia n-tundaˈa
Ianyuux. Xá n-jandixa-da xa mee-n
kuu Daˈya Yɨɨ Ianyuux. Xá n-kuu
kueˈe kuia yodotnuni xa kii-n
ñuñayiu, te vitna xá n-kixee-n.

N-ndaˈi Jesús nuu yɨnduxi Lázaro

28 Na n-jaˈan Tmarta tnuˈu yaˈa, te
n-xiko-i juan nuˈu-i veˈe-i, te naˈi ni
n-jaˈan-i nuu kuˈu-i, María:
—Xá n-kixee Maestru, te juini-ia
xa jaˈan-ia xiˈin-un.
29 Na n-teku María tnuˈu jaˈan
Tmarta, te yachi n-ndojuiin-i, te
juaˈan-i nuu ndetu Jesús. 30 Te ta
xee ka Jesús ñuu Betania. Dani
ndetu-ia nuu n-nanitnaˈa Tmarta
xiˈin-ia. 31 Te veˈe ijan xyuku kueˈe
ñayiu Israel xiˈin María, xa juñaˈa

koio-i tnu'u kanu ini nuu-i. Na n-ka
xini-i xa yachi n-ndojuiin María te
n-kee-i ve'e, te n-ka xe kuitandijun
ña'a-i. N-ka xani ini-i xa jua'an
María panteón, xa nda'i-i xaxe'e
ku'a-i.
32 Te n-kixee María nuu tuu Jesús.
N-xini-i-ia, n-nduandee-i xe'e-ia.
N-ja'an-i:
—Xto'o-da, nux n-xo tuu-n ya'a, te
ma kuú ku'a-da n-kuu.
33 Na n-xini Jesús xa nda'i María,
te ka nda'i ñayiu Israel vaxi xi'in-i,
yo n-kiti ini-ia te n-tnau ini-ia.
34 N-ja'an-ia:
—¿Ndexu n-chinduxi-n-sɨ?
Te n-ka ja'an-i:
—Xto'o-da, ne'e-n, te jini-n.
35 Te n-nda'i Jesús.
36 Ñayiu Israel xyuku ijan n-ka
ndatnu'u-i:
—Kunde'a xa yo n-xemani-s-sɨ.
37 Ko dava-i n-ka ja'an:
—N-kida-s xa kua'a se kuaa xa
kunde'a-s. ¿Ña n-kua'a-s xa kada-s
xa maxku kuú Lázaro a?

N-kida Jesús xa n-nandoto Lázaro

38 Ɨnka vuelta kue'e xa kue'e
n-tnau ini Jesús, te jua'an-ia nuu
n-ka chinduxi-s ndi Lázaro. Ɨɨn yau
kava kuu, te n-xo ndenee ɨɨn toto
ka'nu yuyau jan.
39 N-ja'an Jesús:
—Dita toto de.
Ko n-ja'an Tmarta, ku'a ndi
Lázaro:
—Xto'o-da, xá xe'en te'yu-i vitna,
chi xá n-kuu koon kɨu yɨnduxi-i.
40 N-ja'an Jesús:
—Te, ¿ñadu n-ja'an-r xa nux
jandixa-n, te jini-n xa kunxa'nu ka
Ianyuux dada ntdaa xa io?
41 Xijan kuu xa n-ka dita-s toto
ka'nu nuu yɨnduxi ndɨyɨ. Nukonde'a
Jesús andɨu, n-ja'an-ia:
—Taa-da, n-kuta'u-da xa n-teku-n
tnu'u-da. 42 Na'a-da xa ntdantu'u
kɨu nini-n tnu'u-da, ko n-ja'an-da
xaxe'e ñayiu xyuku ya'a, xa na
jandixa koio mee-i xa mee-n
n-tunda'a ña'a mee-da.
43 Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a, te
n-kana xee-ia:
—Lázaro, ɨta kee, ne'e ya'a!
44 Te n-ndee se n-xi'í xiti yau.
Duku da'ma nda'a-s, xe'e-s, te da'u
da'ma nuu-s. N-ja'an Jesús nuu
ñayiu xyuku ijan:
—Nandaxi koio nda'a-s, xe'e-s, xa
kua'a-s xa nakaka-s.

N-ka xani ini-s nanda kua'a-s xa ka'ni-s Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Xijan kuu xa kue'e ñayiu Israel
n-ka jandixa Jesús. N-ka kixee-i xa
juña'a-i tnu'u kanu ini nuu María,
te n-ka xini-i nax n-kida Jesús,
te n-ka jandixa-i-ia. 46 Ko dava-i
jua'an nuu xyuku se fariseu, te
n-ka najani-i ntdaa xa n-kida Jesús.
47 Xijan kuu xa n-ka nataka dutu
ka taxnuni xi'in se fariseu, te n-ka
ja'an-s:
—¿Nax kada-ro? Chi se ijan, kida-s
kue'e milagru. 48 Nux ma ja'an-ro,
te du'a kada ka-s, te jandixa koio
ntdaa ñayiu mee-s, te kix koio
soldado romano, xa kanu koio-s
veñu'u-ro te datɨu-s ñuu-ro.
49 Ko ɨɨn-s, se nani Caifás, se kuu
dutu taxnuni ka kuia ijan, n-ja'an:
—Mee-n, ñayo-n ka kutnuni ini ni
ɨɨn. 50 Ña ka kutnuni ini-n xa va'a
ka xa kuú ɨɨn seyɨɨ xaxe'e ñayiu

Israel, dada xa kuú koio ntdaa
ñayiu Israel.
51 Te tnu'u ya'a ña n-xani ini
mee Caifás. Xaxe'e xa kuu-s dutu
taxnuni ka kuia ijan, te n-kida
Ianyuux xa juña tnu'u-s tnu'u
mee-ia nuu ñayiu, xa kuú Jesús
xaxe'e ñayiu Israel. 52 Kuú-ia
xaxe'e ñayiu Israel, ko dɨuni kuú-ia
xaxe'e ntdaa ñayiu ta jandixa koio
ka Ianyuux. Juini xtuu-i nitu'u
ñuñayiu, ko nadataka-ia mee-i, xa
ku kuu-i idini ñayiu.
53 Xijan kuu xa, nde kɨu ijan n-ka
xani ini dutu taxnuni, xi'in se
fariseu, nanda kua'a-s xa ka'ni-s
Jesús. 54 Xijan kuu xa ñatuka
n-xikonuu Jesús ñuu nani Jerusalén.
Ijan jua'an-ia ñuu nani Efraín,
yatni yuku nuu ñayo ñayiu io. Ijan
n-ndoo-ia xi'in se dakua'a-ia.
55 Te vax kuyatni ɨɨn viko ñayiu
Israel, ɨɨn viko nani Paxcua. Te
kue'e ñayiu ntdaa ñuu jua'an
Jerusalén. Antecas xa kixe'e viko,
jua'an-i nuu dutu xa ndada ii ña'a-ia,
xa kua'a-i xa ndadaka'nu-i viko
Paxcua. 56 Ijan ka nanduku ñayiu
Israel Jesús. Xyuku-i xiti veñu'u ka
xijan tnu'u tna'a-i:
—¿Naxa xani ini-n? ¿Ma kixi
Jesús viko a?
57 Te xá n-ka ta'u tniu dutu
taxnuni, xi'in se fariseu, xa nux
najini ɨɨn ñayiu Jesús, te na juña
tnu'u-i nuu juxtixia nuu tuu-ia, xa
tnɨɨ koio-s-ia.

Ndute nardo n-najini ɨɨn ñadɨ'ɨ xe'e Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 Iñu ka kɨu juini xa xee
viko Paxcua, te n-kixee
Jesús ñuu nani Betania, ñuu se
nani Lázaro. Te Lázaro kuu se n-xi'í
te n-nadandoto Jesús mee-s. 2 Te
ijan n-ka kidava'a-i ndeyu xaxe'e
Jesús. N-dakee Tmarta ndeyu, te
nukoo Lázaro xi'in se xtuu xi'in
Jesús. 3 Te ijan María ne'e dava kilo
xaxe'en vidi nani nardo. Nardo
va'a xa kue'e ya'u. Ndute nardo
jan n-najini-i xe'e Jesús. Idi dɨkɨ-i
n-nadayichi-i xe'e-ia. Te nitu'u xiti
ve'e jan n-xe'en vidi. 4 Ko n-kudeen
Judas Iscariote, se kuu da'ya
Simón, nuu María. Juini kuu-s ɨɨn
se dakua'a Jesús, ko se diko Jesús
kuu-s. N-ja'an-s:
5 —¿Nakuenda ña n-diko-ro ndute
nardo jan xa uni cientu denario,
xa juña'a nga-ro tvini ñayiu ka
kunda'u?
6 Du'a ña ja'an-s xaxe'e xa juini-s
xa chindee-s ñayiu kunda'u. Du'a
ja'an-s chi ñadu'u kuu-s. Ne'e mee-s
tvini se dakua'a Jesús, te tnɨɨ-s
dava'a nga tvini juini-s. 7 N-ja'an
Jesús nuu Judas:
—Maxku kudeen ka-n nuu-i.
Antecas xa kuú-r, te xá n-kida tu'a-i
yɨkɨ kuñu-r, xa chinduxi va'a ña'a-s.
8 Ñayiu ka kunda'u, xtuu-i xi'in-n
ntdaa kɨu, ko mee-r, ma kutuu ka-r
xi'in-n.

N-ka kida ɨɨn nuu-s xa ka'ni koio-s Lázaro tuku

9 N-ka tekutnu'u kue'e ñayiu Israel
xa tuu Jesús Betania, te ijan n-ka
xee-i nuu tuu-ia. N-ka juini-i xa
jini-i Jesús, ko dɨuni n-ka juini-i
xa jini-i Lázaro, se n-nadandoto-ia.
10 Te n-ka kida ɨɨn nuu dutu taxnuni
xa ka'ni koio-s Lázaro tuku. 11 Chi
xaxe'e Lázaro, te ka dandoo ñayiu

xa xetniu ñayiu Israel, te ka
jandixa-i Jesús.

N-kɨu Jesús ñuu nani Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 O'on ka kɨu juini xa xee viko
Paxcua, te ka xee kue'e xa kue'e
ñayiu Jerusalén. N-ka tekutnu'u-i
xa ijan xee Jesús. 13 N-ka xa'nde-i
nda'a ñuu kuii, te n-ka kee-i
Jerusalén, xa jɨn tna'a-i Jesús dava
ichi. N-ka kana-i:
—¡Na kuta'u-ro Ianyuux! ¡Na
kada-ia xa kutuu va'a se vaxi! ¡Se
n-tunda'a Ianyuux xa taxnuni-s! ¡Na
ku kuu-s se kunxa'nu ka nuu ñayiu
Israel!
14 N-ni'i Jesús ɨɨn burru, te n-xe
kaa-ia-tɨ. Te xá n-kuu kue'e kuia,
se n-ka chidotnuni tnu'u Ianyuux,
n-ka kidava'a-s xa du'a koo. N-ka
chidotnuni-s:
15 Maxku yu'u koio ka-n, ñayiu
Jerusalén.
Kunde'a koio-n xa vaxi se
kunxa'nu ka nuu-n,
yodo-s ɨɨn burru.
16 Te hora ijan ni, ña ka kutnuni
ini se dakua'a Jesús nax n-kuu. Ko
hora juan ndaa Jesús andɨu, n-ka
naja'an-s xa du'a n-ka kidava'a se
n-chidotnuni tnu'u Ianyuux, te du'a
n-ya'a.
17 Te n-ka ja'an ndaa kue'e ñayiu
ijan xaxe'e Jesús. N-xo tuu-i xi'in-ia,
hora n-kana-ia ndi Lázaro xa ndee-s
yau kava, te n-nadandoto-ia-s nuu
n-yɨnduxi-s. 18 N-ka tekutnu'u kue'e
xa kue'e ñayiu xa n-kida Jesús
milagru jan, te xaxe'e xijan n-ka
xe tna'a-i-ia ichi Jerusalén. 19 Te
n-ka ja'an se fariseu, nuu ɨɨn-s nuu
ɨnka-s:
—Xini-n xa ni ɨɨn xa kida-ro ñatu
xiniñu'u. Ntdaa ñayiu ñuñayiu ka
kunduu xi'in-s.

Se ja'an tnu'u griegu, n-ka nanduku-s Jesús

20 Nuu ñayiu n-ka xe'en Jerusalén,
xa ndadaka'nu-i viko Paxcua, ijan
tna'a uni koon ñayiu griegu, ñayiu
ña ka kuu ñayiu Israel. 21 N-ka
kuyatni-s Slipe, se ñuu nani Betsaida
distrito Galilea. Ɨɨn se dakua'a Jesús
kuu-s. N-ka xijan-s nuu-s:
—Dito, ka juini-da xa jini-da Jesús.
22 N-nanitna'a Slipe xi'in Ndrixi,
te n-xia'an-s xa n-ka ja'an se griegu,
te nduu-s jua'an xi'in-s xa juña'a-s
Jesús. 23 N-ja'an Jesús:
—Mee-r kuu Se kuu ñani tna'a
ñayiu. Xá n-xee kɨu xa kadaka'nu
ña'a Taa-r mee-r. 24 Xandaa kuu xa
ja'an-r. Ná kuu ɨɨn tata trɨu kuu-r.
Nux ña xate seyɨɨ tata trɨu nuu ñu'u,
ma kane ni ɨɨn xa kaxi xa ko'o-ro.
Ko nux jungoio trɨu nuu ñu'u, te
koo kue'e xa kaxi xa ko'o-ro. Du'a
koo xa kuú mee-r, te kutuu va'a
koio mee-n. 25 Ɨɨn seyɨɨ, nux tuu-s xa
ni'i-s ntdaa xa juini-s, te dakuita-s
ntdaa xa n-xani ini-s xa n-ni'i-s. Ko
ɨɨn seyɨɨ, nux daxio-s xa io ñuñayiu
xa kunduu-s xi'in Ianyuux, te ni'i-s
xa kutuu va'a-s xi'in Ianyuux andɨu
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 26 Ɨɨn seyɨɨ, nux ɨɨn
se xinokuechi nuu mee-r kuu-s, te io
xa kunduu-s xi'in-r. Nuu kutuu mee-r,
ijan kutuu se xinokuechi nuu-r tuku.
Nux xinokuechi ɨɨn ñayiu nuu-r, te
kadaka'nu Taa-r mee-i tuku.

N-ja'an Jesús nanda koo xa kuú-ia

27 'Yo loko kue'e tnau ini-r vitna.
¿Nax ja'an-r? ¿Kajan-r nuu Taa-r

xa dakaku ña'a-ia, xa maxku ya'a-r
kue'e vida u? Du'a ma kajan-r, chi
vaa-r xa kada-r ná io ná jua'an tniu
n-taxi-ia.
28 Dada n-ja'an-ia nuu Ianyuux:
—Taa-da, kada-n xa kutnuni
ini ntdaa ñayiu xa mee-n kuu Ia
kunxa'nu ka.
Hora ijan ni n-ja'an ɨɨn tnu'u nde
andɨu:
—Xá n-kida-r xa kutnuni ini koio
ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu-r, te
kada-r ɨnka vuelta.
29 Te xyuku kue'e ñayiu ijan.
N-ka teku-i tnu'u nde andɨu, te
dava-i n-ka ja'an xa kana dau. Ko
dava-i n-ka ja'an xa ɨɨn ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux, n-ja'an
nuu Jesús.
30 N-ja'an Jesús nuu ñayiu xyuku
ijan:
—Ñadu xaxe'e mee-r n-ja'an tnu'u
jan nde andɨu. N-ja'an Ianyuux
xaxe'e mee-n. 31 Vitna ndadandaa-r
kuechi ñuñayiu. Vitna kine'e-r
kui'na ñuñayiu, xa ma taxnuni ka-i
nuu ñayiu. 32 Na katakaa ña'a koio-s
mee-r, te kada-r xa jandixa ña'a
ntdaa ñayiu mee-r.
33 Te xi'in tnu'u ya'a n-ja'an-ia
janda kuu xa kuú-ia.
34 N-ka ja'an ñayiu:
—Xá n-ka teku-r xa kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ taxnuni Cristu, Ia tunda'a
Ianyuux. ¿Nanda kuu xa ja'an-n
xa katakaa koio ñayiu Se kuu ñani
tna'a ñayiu? ¿Jundu kuu se ijan, Se
kuu ñani tna'a ñayiu?
35 N-ja'an Jesús:
—Ná kuu luz va'a ka koko kuu
mee-r. Xaku nga kɨu kutuu-r xi'in-n.
Nɨni tuu-r ñuñayiu, io xa kunduu
koio-n xi'in-r, xa ma ku kuu koio
mee-n ná kuu ɨɨn seyɨɨ xikonuu
nuu nee, ɨɨn se ña xini ndexu jɨ'ɨn-s.
36 Nɨni tuu-r xi'in-n, io xa jandixa
ña'a koio-n, xa nduu koio mee-n
da'ya-r.
N-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te
jua'an-ia. Ñayo ka-s nani'i ña'a.

Se Israel, dani ña n-ka jandixa-s Jesús

37 Juini kida-ia kue'e milagru
xnde'a ñayiu Israel, ko dani ña ka
jandixa-i-ia. 38 Du'a n-xetna'a nax
n-kidava'a Isaías. Se xian tnu'u
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu kuu Isaías.
Xá n-kuu kue'e kuia n-kidava'a-s:
Xto'o-da, ña n-ka jandixa ñayiu
tnu'u n-xian tnu'u-da nuu-i.
N-dande'a-n xa taxnuni-n nuu-i,
ko dani ña n-ka jandixa ña'a-i.
39 Xijan kuu xa ña n-ka kua'a-i xa
jandixa-i. N-kidava'a Isaías ɨnka
vuelta:
40 N-kida-ia xa kuaa-i.
N-kida-ia xa kuxee ini-i.
N-kida-ia xa nduchi nuu-i ña
kua'a-i xa kunde'a-i.
N-kida-ia xa ña kutnuni anu-i.
N-kida-ia xa ña kua'a-i xa natu
ini-i kuechi, xa ndadava'a-ia-i.
41 Du'a n-ja'an Isaías, chi n-xini-s
nax koo hora kixi Cristu, Ia
tunda'a Ianyuux. N-kutnuni ini-s
xa taxnuni-ia, te n-ja'an ndaa-s
xaxe'e-ia.
42 Ko kue'e ñayiu, joon, n-ka
jandixa-i Jesús. Nde dava se
taxnuni nuu ñayiu Israel n-ka
jandixa-ia. Ko xaxe'e se fariseu,
te ña n-ka ja'an kanda-s xa
jandixa-s-ia, chi ña n-ka juini-s xa
kine'e ña'a koio se fariseu veñu'u
ñayiu Israel. 43 Chi se taxnuni nuu

ñayiu, n-ka tna ini ka-s xa koo koio
ñayiu xañu'u nuu mee-s, dada xa
ja'an Ianyuux xa ka kida-s xava'a.

N-ja'an Jesús: "Xi'in tnu'u ja'an mee-r ndadandaa Ianyuux ñayiu"

44 Hora ijan ni xee n-ja'an Jesús:
—Ɨin ñayiu, nux jandixa ña'a-i
mee-r, ña jandixa-i meni mee-r,
chi jandixa-i Ia n-tunda'a ña'a
mee-r tuku. 45 Te ɨin ñayiu, nux
nde'a ña'a-i mee-r, du'a nde'a-i Ia
n-tunda'a ña'a mee-r. 46 Ná kuu
luz va'a ka koko kuu mee-r. Vaa-r
ñuñayiu, xa ntdaa ñayiu ka jandixa
ña'a mee-r, ma kutuu koio ka-i nuu
nee. 47 Ɨin ñayiu, nux teku-i tnu'u
mee-r, ko ña chinuu-i nax ja'an-r,
te ña ndadandaa-r-yɨ. Chi ñatu
vaa-r xa ndadandaa-r ñayiu, vaa-r
xa dakaku-r ñayiu, xa maxku kuú
koio-i xi'in kuechi-i. 48 Ñayiu ña
ka jandixa ña'a mee-r, ñayiu ña
ka chinuu tnu'u-r, ma kaku koio-i.
Kɨu ndadandaa Ianyuux ntdaa xa
io, daa, xi'in tnu'u n-ja'an mee-r,
ndadandaa-ia ñayiu jan. 49 Chi ñatu
ja'an-r tnu'u mee-r. N-tunda'a ña'a
Taa-r, te n-ta'u tniu mee-ia nax
ja'an-r te na tnu'u ja'an-r. 50 Na'a-r
xa nux jandixa ɨin ñayiu tnu'u ta'u
tniu Taa-r, te kutuu va'a-i xi'in-ia
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Xijan kuu xa
ja'an-r tnu'u Taa-r. Tnu'u n-ja'an
mee-ia nuu mee-r, tnu'u ijan, ja'an
mee-r nuu mee-n.

N-najini Jesús xe'e se dakua'a-ia

13 Ɨin kɨu nga xa xee viko
Paxcua. Na'a Jesús xa
xá n-xee kɨu xa kee-ia ñuñayiu,
xa ndaa-ia nuu tuu Taa-ia. Nɨni
n-xo tuu-ia ñuñayiu, n-xemani-ia
ñayiu ka jandixa ña'a. Te kɨu nga
ijan n-dande'a-ia ñayiu jan xa yo
xemani-ia-i. 2-4 Te xá n-kidatniu
kui'na anu Judas Iscariote, da'ya yɨɨ
Simón, xa diko-s Jesús nuu se ka'ni
koio-ia. Na'a Jesús xa n-kixi-ia nde
nuu tuu Taa-ia, te na'a-ia xa nu'u-ia
nuu tuu Taa-ia. Na'a-ia xa n-kida
Taa-ia xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa
io. Nukoo Jesús xi'in se dakua'a-ia
xa kaxdini-ia xi'in-s. N-ndojuiin
Jesús nuu n-xaxdini-ia, te n-dita-ia
da'ma ni'na-ia. N-tnɨɨ-ia ɨɨ toalla,
te n-duku ni'na-ia dujun ka'a-ia.
5 N-dachitu-ia ɨin caxuela ndute,
te n-kixe'e-ia xa najini-ia xe'e se
dakua'a-ia. Xi'in toalla n-xo duku
ni'na dujun ka'a-ia, n-nadayichi-ia
xe'e-s.
6 Na n-xee-ia nuu Simón Spedru
xa najini-ia xe'e-s, te n-ja'an Spedru:
—Xto'o-ro, ¿xe'e mee-da najini-n
a?
7 N-ja'an Jesús:
—Ta kutnuni ka ini-n nax kida-r
vitna, ko nunuu ka kutnuni ini-n.
8 N-ja'an Spedru:
—¡Nuncas ma najini mee-n xe'e
mee-da!
N-ja'an Jesús:
—Nux ma najini-r xe'e-n, te ma
kunduu ka-n xi'in-r.
9 Te n-xia'an Simón Spedru nuu
Jesús:
—Xto'o-ro, nux du'a koo, te maxku
najini-n diko ni xe'e-da. Najini-n
nda'a-da, dɨkɨ-da tuku.
10 N-ja'an Jesús nuu-s:
—Xá n-dakuchi ña'a Taa-r Ianyuux
mee-n. Xijan kuu xa meni xe'e-n
najini mee-r vitna. Xá n-kida
Ianyuux xa n-ndundoo-n, ña
tuu nax io ka-n. Mee-n, xá n-ka

ndundoo-n, ko ñatu ntdaa-n ndaxio
ndoo.
11 Chi na'a Jesús jundu diko ña'a
mee-ia. Xijan kuu xa n-ja'an-ia xa
ñatu ntdaa-s ndaxio ndoo.
12 Na n-ya'a xa n-najini-ia xe'e-s
ntdaa-s, te n-nukondixi-ia da'ma-ia,
te n-nukoo-ia ɨnka vuelta, n-ja'an-ia:
—¿Ka kutnuni ini-n nax n-kida
ña'a-r a? 13 Danani ña'a-n Maestru,
te ka ja'an-n xa Xto'o-n kuu ña'a, te
xandaa ka ja'an-n, chi ndaa kuu-r.
14 Nux kuu-r Xto'o-n te Maestru
te najini mee-r xe'e mee-n, te io
xa najini tna'a koio mee-n xe'e-n.
15 Kuu mee-r ichi ka ne'e ka tnɨɨ
koio-n jɨ'ɨn. Ná n-kida ña'a mee-r,
da io xa kada tna'a koio mee-n.
16 Xandaa kuu xa ja'an-r. Kunxa'nu
ka se kuu xto'o ve'e, dada se
xinokuechi nuu-s. Kunxa'nu ka se
ta'u tniu, dada se tunda'a-s. 17 Nux
kutnuni ini-n xa'a te kada-n xa'a, te
kuvete koio-n.
18 ’Ña ja'an-r xaxe'e ntdaa-n. Xini
va'a-r jundu n-kaxí-r. Ɨɨn tna'a mee-n,
kada xa jɨn tna'a xa ja'an tnu'u
Ianyuux, yodotnuni xá n-kuu kue'e
kuia: “Se xax ka'nu xi'in-r xini u'u
ña'a.” 19 Vitna, antecas xa ya'a, te
ja'an-r xa du'a koo. Te dada, hora
ya'a, te jandixa koio-n xa kuu-r jundu
kuu-r. 20 Xandaa kuu xa ja'an-r. Ɨɨn
ñayiu, nux kueka va'a-i se tunda'a-r,
du'a kueka va'a ña'a-i mee-r tuku. Te
nux kueka va'a ña'a-i mee-r, te kueka
va'a-i Ia n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

N-ja'an Jesús xa diko ña'a Judas nuu se ka'ni ña'a

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te
yo n-tnau ini-ia. N-ja'an kaxi-ia:
—Xandaa kuu xa ja'an-r. Ɨɨn tna'a
mee-n diko ña'a mee-r nuu se ka'ni
ña'a koio.
22 N-ka nukonde'a tna'a se
dakua'a-ia. Ñayo-s n-ka kutnuni ini
nuu ndeda ɨɨn-s n-ja'an-ia. 23 Nuu
n-ka xaxdini-s, ijan, yatni Jesús,
nukoo ɨɨ se dakua'a-ia. Yo n-xemani
Jesús se ijan. 24 N-kida Simón
Spedru ɨɨn seña nda'a-s nuu se ijan,
xa kajan tnu'u-s-ia nuu jundu kuu
se diko-ia. 25 N-nundee se ijan Jesús,
te n-ja'an ni'ni-s do'o-ia:
—Xto'o-ro, ¿jundu kuu-s?
26 N-ja'an ni'ni Jesús do'o se ijan:
—Dandoyo-r ita'u tila nuu ndeyu,
te juña'a-r-sɨ. Mee-s kuu-s.
N-dandoyo-ia ita'u tila, te
n-xia'an-ia nuu Judas Iscariote,
da'ya yɨɨ Simón. 27 N-tnɨɨ Judas
tila jan, te dada n-kɨu kui'na anu-s.
N-ja'an Jesús:
—Xa kada-n, yachi kada-n.
28 Te ñayo se xtuu ijan n-ka
kutnuni ini nakuenda n-ja'an Jesús
tnu'u ya'a nuu Judas. 29 Dava-s n-ka
xani ini xa du'a n-ja'an-ia xaxe'e
xa n-yɨnda'a Judas tvini-s ntdaa-s.
N-ka xani ini-s xa juini-ia xa jueen-s
xa kax koio-s viko Paxcua, a xa
juña'a-s tvini nuu ñayiu ka kunda'u.
30 N-tnɨɨ Judas tila, te yachi n-kee-s
jua'an-s. Te xá n-kuaa hora ijan.

N-ja'an Jesús: “Io xa juemani tna'a koio-n”

31 Na n-kee Judas jua'an-s, te
n-ja'an Jesús:
—Vitna koo xa kunxa'nu ka Se
kuu ñani tna'a ñayiu, te xaxe'e
mee-s, koo xa kunxa'nu ka Ianyuux.
32 Nux dande'a mee-s ñayiu xa
kunxa'nu ka Ianyuux, dada dande'a

Ianyuux ñayiu xa kunxa'nu ka
mee-s. Te ña kue'e ka ndoñu'u xa
xee xa du'a koo. 33 Da'ya kuechi-r,
xaku nga hora kutuu-r xi'in-n.
Nanduku ña'a koio-n, ko mayo ka-n
nani'i ña'a. Nani n-ja'an-r nuu se
ka taxnuni nuu ñayiu Israel, dani
ja'an-r nuu mee-n vitna: "Nuu jɨ'ɨn
mee-r, mayo-n kua'a xa kandijun
ña'a koio-n." 34 Vitna taa-r ɨin tnu'u
ta'u tniu xee: "Io xa juemani tna'a
koio-n." Nani xemani ña'a mee-r,
dani juini-r xa juemani tna'a koio-n.
35 Nux juemani tna'a koio-n, te jini
koio ntdaa ñayiu xa se dakua'a
mee-r ka kuu mee-n.

N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ña xini-s-ia

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 N-xijan tnu'u Simón Spedru:
—Xto'o-ro, ¿ndexu jɨ'ɨn-n?
N-xia'an Jesús:
—Nuu jɨ'ɨn-r, ma kua'a-n xa
kandijun ña'a-n jɨ'ɨn vitna, ko ɨnka
kɨu, joon, kandijun ña'a-n xee.
37 N-ja'an Spedru:
—Xto'o-ro, ¿nakuenda xa ña
kua'a-da xa kandijun ña'a-da jɨ'ɨn
vitna? Io tu'a-da xa kuú-da xaxe'e-n.
38 N-ja'an Jesús:
—¿Xandaa kuu xa io tu'a-n xa
kuú-n xaxe'e-r a? Xandaa kuu xa
ja'an-r. Antecas xa kana li'i xakuaa
vitna, te ja'an mee-n uni vuelta xa
ña xini ña'a-n mee-r.

N-ja'an Jesús: "Mee-r kuu ichi"

14 'Maxku tnau ini koio ka-n.
Io xa jandixa na'i koio
ka-n Ianyuux. Te io xa jandixa
ña'a koio ka-n mee-r tuku. 2 Nuu
tuu Taa-r, io kue'e ve'e vili xndaa.
Nu'u-r nuu tuu Taa-r, xa kada tu'a-r
ve'e koio mee-n nuu kutuu va'a
koio-n. Chi nux ma du'a koo, te
ma kachitnuña'a-r n-kuu. 3 Nu'u-r,
xa kada tu'a-r ve'e koio mee-n, te
ndii-r, xa kandeka ña'a-r jɨ'ɨn, xa
kutuu va'a koio mee-n nuu kutuu
mee-r. 4 Ka xini-n nde jɨ'ɨn-r, te ka
xini-n ichi.
5 N-ja'an Tomás:
—Xto'o-ro, ñayo-da xini nde jɨ'ɨn-n.
¿Nanda kua'a-da jini koio-da ichi?
6 N-ja'an Jesús:
—Mee-r kuu ichi. Te kuu-r xandaa.
Te kida mee-r xa kutuu va'a koio
ñayiu xi'in Ianyuux. Ni ɨin ñayiu
ma kua'a xa jɨ'ɨn-i nuu tuu Taa-r,
nux ña kunduu-i xi'in mee-r. 7 Nux
ndaa n-ka xini ña'a-n mee-r n-kuu,
te dɨuni jini koio-n Taa-r n-kuu.
Vitna ka xini-n mee-ia, chi n-ka xini
ña'a-n mee-r.
8 N-ja'an Slipe:
—Dande'a ña'a-n Taa-ro Ianyuux
idini vuelta, te xijan ni ña ndoñu'u
ka-da.
9 N-ja'an Jesús:
—Slipe, xá n-kuu uni kuia xtuu-ro.
¿Te ta jini ña'a ka-n a? Ɨin ñayiu,
nux xini ña'a-i mee-r, dani xini-i
Taa-r tuku. ¿Nax kuu xa xijan-n
xa dande'a ña'a-r Taa-r? 10 ¿Ña ka
jandixa-n xa kunduu mee-r xi'in
Taa-r te kunduu Taa-r xi'in mee-r
a? Tnu'u ja'an-r nuu-n, ñatu kuu
tnu'u mee-r. Kunduu Taa-r xi'in-r, te
kida mee-ia tniu-ia. 11 Io xa jandixa
koio-n xa kunduu mee-r xi'in Taa-r
te kunduu Taa-r xi'in mee-r. Io xa
jandixa-n xaxe'e tnu'u-r, a juini
ña kua'a-n xa jandixa-n xaxe'e
tnu'u-r, ko io xa jandixa-n xaxe'e
tniu kida-r. 12 Xandaa kuu xa ja'an-r.

Nux jandixa ña'a ɨɨn ñayiu mee-r,
te mee-i tuku kada-i tniu ná kida
mee-r. Te kue'e ka kada koio mee-i
dada xa kida mee-r, chi xaxe'e xa
nu'u mee-r nuu tuu Taa-r. 13 Nux
jandixa ña'a-n mee-r, kajan-n dava'a
nga xa kajan-n, te kada-r, xa jini
koio-n xa Taa-r kuu Ia kunxa'nu ka.
14 Dava'a nga xa kajan-n xaxe'e xa
jandixa ña'a-n mee-r, te kada-r.

N-ja'an Jesús: "Tunda'a-r Espíritu Ii"

15 'Nux ka xemani ña'a-n mee-r, io
xa kada-n ná ja'an tnu'u ta'u tniu
n-taxi-r. 16 Kajan-r nuu Taa-r xa
tunda'a-ia Espíritu Ii, xa kunduu
Espíritu Ii xi'in-n, ná n-kunduu
mee-r xi'in-n. Ia chindee ña'a mee-n
kuu-ia, te kida-ia xa kundee ini
koio ka-n, xa jandixa ña'a na'i ka-n
mee-r. Kunduu-ia xi'in-n kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. 17 Dakua'a ña'a-ia mee-n
xa kuu xandaa. Ñayiu ña jandixa
ña'a mee-r, ña kua'a-i xa kueka-i
Espíritu Ii, chi ña xini-i-ia, te ña
kutnuni ini-i nax kida-ia. Ko mee-n,
jini koio-n-ia, chi ndoo-ia xi'in-n,
te kunduu-ia xi'in-n. 18 Ma dandoo
ña'a-r, chi ndii-r. 19 Xaku nga hora,
te dada, ma jini ña'a ka ñayiu
ñuñayiu mee-r, ko mee-n, jini ña'a
koio-n. Xaxe'e xa ndito mee-r, te
kundito koio mee-n tuku. 20 Kɨu ijan,
kutnuni ini koio-n xa kunduu mee-r
xi'in Taa-r, te kunduu mee-n xi'in
mee-r, te kunduu mee-r xi'in mee-n.
21 Nux jandixa ɨɨn ñayiu tnu'u ta'u
tniu mee-r, te kida-i xa ja'an tnu'u
jan, du'a dande'a-i ñayiu xa xemani
ña'a-i mee-r. Te ñayiu xemani ña'a-i
mee-r, te juemani Taa-r mee-i, te
juemani mee-r mee-i, te dande'a-r
mee-r nuu mee-i.

22 N-ja'an se nani Judas. Ko ña
dɨu Judas Iscariote, chi ɨnka-s.
N-ja'an-s:
—Xto'o-ro, ¿nakuenda xa dande'a
ña'a-n mee-n nuu mee-da, ko
ma dande'a-n mee-n nuu ñayiu
ñuñayiu?
23 N-ja'an Jesús:
—Nux xemani ña'a ɨɨn ñayiu
mee-r, kada-i nax ja'an tnu'u mee-r.
Te juemani Taa-r ñayiu jan. Te kixi
Taa-r xi'in mee-r, nduu-r, xa kunduu
koio-r xi'in-i. 24 Ñayiu ña xemani
ña'a mee-r, ñayo-i chinuu tnu'u
mee-r. Te tnu'u ka teku mee-n, ña
kuu tnu'u mee-r. Tnu'u Taa-r, Ia
n-tunda'a ña'a mee-r vaxi, kuu
tnu'u ka teku-n.
25 'Xá n-ja'an-r tnu'u ya'a nɨni
tuu-r xi'in-n. 26 Xaxe'e mee-r,
tunda'a Taa-r Ia chindee ña'a mee-n,
Ia kuu Espíritu Ii. Dakua'a ña'a-ia
mee-n ntdaa xa ndoñu'u-n. Kada-ia
xa naja'an koio-n ntdaa xa n-ja'an-r
nuu-n.
27 'Kida-r xa kutuu va'a koio-n,
kida-r xa ma kɨ ini koio ka-n. Ka
ja'an ñayiu ñuñayiu: "Juan nu'u
xandaa xavatu", ko ña kua'a-i xa
kada-i xa du'a koo. Ko mee-r, joon,
kua'a-r, te du'a kada-r. Maxku tnau
ini koio ka-n, maxku yu'u koio ka-n.
28 Xá n-ka teku-n xa ja'an-r nuu-n,
xá n-ka teku-n xa nu'u-r te ndii-r.
Nux va'a n-ka xemani ña'a-n n-kuu,
yo kue'e kuvete koio-n, xaxe'e xa
nu'u-r nuu tuu Taa-r, chi kunxa'nu
ka Taa-r dada mee-r. 29 Vitna xá
n-ja'an-r xa'a, antecas xa koo, xa
na xee xa du'a koo, te jandixa ña'a
na'i koio ka-n. 30 Ma ja'an kue'e
ka-r xi'in-n vitna, chi vaxi kui'na,
te taxnuni mee-i nuu ñuñayiu ya'a.

Juini ñatu taxnuni-i nuu mee-r, ko
du'a koo. 31 Du'a koo, xa kutnuni
ini koio ñayiu ñuñayiu, xa xemani-r
Taa-r te kida-r tniu n-taxi-ia.
Ndojuiin koio vitna. Na jɨ'ɨn-ro.

N-ja'an Jesús: "Ná kuu yutnu xavidi nani uva kuu-r"

15 'Ná kuu yutnu xa ndaa
xa yutnu kuu-tnu kuu
mee-r. Yutnu xavidi nani uva.
Ná kuu se ñunuu yutnu uva kuu
Taa-r. 2 Ná kuu da'nda-tnu kuu
ñayiu ka jandixa ña'a mee-r. Ntdaa
da'nda-tnu xa ña ka juun xavidi, te
ka'nde-ia-tnu. Ntdaa da'nda-tnu xa
ka juun xavidi, te dandanduu-ia-tnu,
xa nandundoo-tnu, xa najuun
ka xavidi. 3 Mee-n ka kuu da'nda
yutnu xa n-dandanduu-ia-tnu,
chi n-ndundoo-n xaxe'e xa n-ka
jandixa-n tnu'u mee-r. 4 Io xa
kunduu koio ka-n xi'in mee-r, te
kunduu mee-r xi'in mee-n. Chi meni
mee da'nda yutnu, ña kua'a xa juun
xavidi. Io xa ku netna'a da'nda-tnu
xi'in ndu'u-tnu. Du'a ka kuu mee-n
tuku. Meni mee-n, ña kua'a-n xa
kada koio-n ni ɨɨn xava'a. Io xa
kunduu koio ka-n, ɨɨn ɨɨn mee-n,
xi'in mee-r.
5 'Mee-r kuu yutnu. Mee-n ka
kuu da'nda yutnu. Ɨɨn ñayiu, nux
kunduu-i xi'in mee-r, te kunduu
mee-r xi'in mee-i, te juun-i kue'e
xavidi. Ko nux ma kunduu-n xi'in
mee-r, ma kua'a-n xa kada-n ni ɨɨn.
6 Ɨɨn ñayiu, nux ma kunduu-i xi'in
mee-r, te kine'e Taa-r mee-i. Ná kuu
da'nda yutnu ñatu xiniñu'u kuu-i.
Yichi da'nda-tnu jan, te naje'en
ñayiu, te dakee-i-tnu nuu ñu'u koko,
te kayu-tnu.
7 'Nux kunduu koio ka-n xi'in
mee-r te chinuu koio ka-n tnu'u
mee-r, te kajan koio-n dava'a nga
xa ka juini-n, te du'a koo. 8 Du'a
koo, xa kutnuni ini koio ñayiu xa
Taa-r kuu Ia kunxa'nu ka. Du'a juun
koio mee-n kue'e xavidi, te ndaa xa
nduu koio-n se dakua'a mee-r. 9 Ná
xemani ña'a Taa-r mee-r, da xemani
ña'a mee-r mee-n. Kunduu na'i koio
ka-n xi'in-r, xa juemani ña'a na'i-r.
10 Nux kada koio-n xa ja'an tnu'u
ta'u tniu-r, du'a kunduu na'i koio
ka-n xi'in mee-r, te juemani ña'a
na'i-r. Koo ná kuu xa n-kida mee-r
ntdaa ná io ná jua'an tnu'u n-ta'u
tniu Taa-r, te kunduu-r xi'in mee-ia,
te xemani ña'a-ia mee-r.
11 'Tnu'u ya'a n-ja'an-r nuu-n, xa
nani kuvete mee-r, dani kuvete
koio mee-n, te kuvete koio-n xa
kuvete koio ka-n. 12 Ta'u tniu
ña'a-r xa juemani tna'a-n, ɨɨn-n
xi'in ɨnka-n, ná xemani ña'a mee-r
mee-n. 13 Ña tuu na ɨɨn xa ka'nu
ka, dada xa juña'a ɨɨn ñayiu mee-i,
xa ma kuú koio ñayiu mani xi'in-i.
14 Ñayiu mani xi'in mee-r ka kuu
mee-n, nux ka kida-n xa ta'u tniu
ña'a-r. 15 Ñatuka danani ña'a-r se
xinokuechi nuu-r, chi se xinokuechi
nuu ɨɨn se kuu xto'o ve'e, ña ka
kutnuni ini-s nax kida xto'o-s. Xá
n-danani ña'a-r se mani xi'in-r, chi
ntdaa xa n-ja'an Taa-r nuu mee-r,
du'a n-ja'an mee-r nuu mee-n.
16 Ñatu n-ka kaxí ña'a mee-n mee-r,
ko n-kaxí ña'a mee-r mee-n. N-kaxí
ña'a-r, xa jɨ'ɨn koio-n, xa kada
koio-n tniu mee-r. Ná kuu yutnu ka
juun xavidi va'a, ku kuu koio mee-n,
te nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ xavidi jan.
Xaxe'e xa ka jandixa ña'a-n mee-r,

kajan koio-n nuu Taa-r dava'a
nga xa ka ndoñu'u-n, te taxi-ia.
17 Tnu'u ya'a kuu xa ta'u tniu ña'a-r:
Juemani tna'a koio-n, ɨɨn-n xi'in
ɨnka-n.

Ñayiu ñuñayiu, ka xini u'u-i Jesús

18 'Nux ka xini u'u ña'a ñayiu
ñuñayiu mee-n, naja'an koio-n xa
ki'na nuu mee-r n-ka xini u'u ña'a-i.
19 Nux ɨɨn nuu n-ka kuu mee-n xi'in
ñayiu ñuñayiu n-kuu, te juemani
ña'a koio ñayiu ñuñayiu. Ko n-kaxí
ña'a-r mee-n me'ñu ñayiu ñuñayiu,
te ñatuka ka kuu ɨɨn nuu mee-n
xi'in ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa
ka xini u'u ña'a ñayiu ñuñayiu
mee-n. 20 Naja'an koio-n tnu'u
n-ja'an-r nuu-n, xa kunxa'nu ka se
kuu xto'o ve'e dada se xinokuechi
nuu-s. Xijan kuu xa nux n-ka xini
u'u ña'a ñayiu mee-r, dani jini
u'u ña'a koio-i mee-n. Nux n-ka
chinuu-i tnu'u mee-r, dani chinuu
koio-i tnu'u mee-n. 21 Ntdaa xa'a
kada ña'a koio-i mee-n, xaxe'e xa
ka jandixa ña'a-n mee-r. Du'a ka
kida-i, chi ña ka xini-i Ia n-tunda'a
ña'a mee-r vaxi.
22 'Nux ña n-kixi-r te ña
n-ja'an-r nuu ñayiu jan n-kuu, te
ma tekuechi-i anu mee-i. Ko xa
n-kixee-r, te vitna ña kua'a ka-i xa
danda'u ka-i mee-i. 23 Ɨɨn ñayiu, nux
xini u'u ña'a-i mee-r, te dani xini
u'u-i Taa-r tuku. 24 Nux ña n-kida-r
milagru ñayo ɨnka ñayiu nuncas
ña n-kida n-kuu, ma tekuechi-i anu
mee-i. Ko vitna, xa n-ka xini ña'a-i
mee-r, te dani xa n-ka xini-i Taa-r
tuku. Xá n-ka xini u'u ña'a-i mee-r,
te dani xa n-ka xini u'u-i Taa-r
tuku. 25 Du'a ya'a, xa jɨn tna'a tnu'u
Ianyuux, n-ka chidotnuni seyɨɨ xá
n-kuu kue'e kuia: "Meni xava'a
n-kida-r, ko mee-i, n-ka xini u'u
ña'a-i."
26 'Na kixi Espíritu Ianyuux, ja'an
ndaa-ia xaxe'e mee-r. Ia chindee
ña'a mee-n kuu-ia. Na nu'u-r nuu
tuu Taa-r, tunda'a-r-ia kixi-ia. Nde
nuu tuu Taa-r kixi-ia, te ja'an-ia xa
kuu xandaa. 27 Te mee-n tuku, ja'an
ndaa koio-n xaxe'e-r, chi nde xa
ki'na nuu xa n-ka kunduu-n xi'in-r.

16 'Xa'a n-ja'an-r xa maxku
kada koio-n kuechi,
n-ja'an-r xa kunduu na'i koio ka-n
xi'in mee-r. 2 Kine'e ña'a koio-s
mee-n veñu'u ñayiu Israel. Vaxi
hora xa ka'ni ña'a koio-s mee-n, te
kani ini-s xa du'a kuu xa xia'an-s
ɨɨn xa doko-s nuu Ianyuux. 3 Xa'a
kada koio-s, chi ñayo-s ka xini
Taa-r, ni ñayo-s ka xini ña'a mee-r.
4 Xa'a xá n-ja'an-r, xa hora du'a kada
ña'a koio-s mee-n, te naja'an koio-n
xa du'a n-ja'an-r nuu-n.

Espíritu Ianyuux, ndadandaa-ia ñayiu ñuñayiu

'Xa'a ña n-ja'an-r ki'na nuu, chi
dani n-xo tuu-r xi'in-n. 5 Vitna
nu'u-r nuu tuu Ia n-tunda'a ña'a
mee-r vaxi. Te ñayo-n ka xijan tnu'u
ña'a ndexu jɨ'ɨn-r. 6 Diko ni yo ka
tnau ini-n, xaxe'e tnu'u n-ja'an-r.
7 Xandaa kuu xa ja'an-r. Xaxe'e
mee-n nu'u-r. Chi nux ma nu'u-r,
te ma kixi Espíritu Ianyuux, Ia
chindee ña'a mee-n. Nux nu'u-r, te
tunda'a-r-ia, xa kunduu mee-ia xi'in
mee-n. 8 Na kixi Espíritu Ianyuux,
ndadandaa-ia ñayiu ñuñayiu.
Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu
ñuñayiu xa n-ka kida-i kuechi.

Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu
ñuñayiu xa n-kida mee-r xava'a.
Kada-ia xa kutnuni ini koio ñayiu
ñuñayiu xa ndadandaa Ianyuux
kuechi-i. 9 Kada Espíritu Ianyuux
xa kutnuni ini koio-i xa ka kida-i
kuechi xa ña ka jandixa ña'a-i
mee-r. 10 Kada Espíritu Ianyuux xa
kutnuni ini koio-i xa n-kida mee-r
xava'a, chi nu'u-r nuu tuu Taa-r, te
mayo-n jini ña'a ka mee-r. 11 Kada
Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini
koio-i xa ndadandaa Ianyuux ntdaa
xa io, chi xá n-ndadandaa-ia kui'na.
Taxnuni kui'na ñuñayiu ya'a, ko xá
n-ndadandaa Ianyuux kui'na.
12 'Kue'e ka io xa ja'an-r, ko
mayo-n kua'a xa kundee ini
ka-n tnu'u-r vitna. 13 Ko na kixi
Espíritu Ianyuux, te kada mee-ia
xa kutnuni ini koio-n. Xandaa
ja'an-ia, te kada-ia xa kutnuni
ini koio mee-n ntdaa xandaa. Ma
ja'an-ia tnu'u mee-ia. Nani teku-ia,
dani ja'an-ia. Kachitnuña'a-ia nax
koo. 14 Ndadaka'nu ña'a Espíritu
Ianyuux mee-r. Tnɨɨ-ia tnu'u mee-r,
te ja'an-ia tnu'u mee-r nuu mee-n.
15 Ntdaa xa kuu kuenda Taa-r kuu
kuenda mee-r. Xijan kuu xa n-ja'an-r
xa tnɨɨ Espíritu Ianyuux tnu'u mee-r,
xa ja'an-ia tnu'u jan nuu mee-n.

N-ja'an Jesús: "Yo ku tnau ini koio-n, ko dada nduvete koio-n"

16 'Xaku nga hora, te ma jini ña'a
koio ka-n, te dada xaku ni kɨu, te
jini ña'a koio-n ɨnka vuelta. Chi
nu'u-r nuu Taa-r.
17 Dava se dakua'a-ia, n-ka xijan
tnu'u nuu tna'a-s:
—¿Nax juini kachi tnu'u ja'an-ia?
Ja'an-ia xa xaku nga hora, te ma
jini ka-ro-ia, te dada xaku ni kɨu, te
jini-ro-ia ɨnka vuelta. Ja'an-ia xa
du'a kuu, xaxe'e xa nu'u-ia nuu tuu
Taa-ia. 18 ¿Nax juini kachi xaku ni
kɨu? Ña kutnuni ini-ro tnu'u-ia.
19 N-kutnuni ini Jesús xa ka juini-s
xa kajan tnu'u-s-ia. N-ja'an-ia:
—¿Ka xijan tnu'u nuu tna'a-n nax
juini kachi xa n-ja'an-r xa xaku
nga hora, te ma jini ña'a koio ka-n,
te dada, xaku ni kɨu, te jini ña'a
koio-n ɨnka vuelta u? 20 Xandaa kuu
xa ja'an-r. Ku nda'i koio mee-n, te
yo ku tnau ini koio-n, ko kudɨ ini
koio ñayiu ñuñayiu. Yo ku tnau
ini koio-n, ko dada nduvete koio-n.
21 Kuu ná kuu hora xajan ɨɨn ñadɨ'ɨ
da'ya-ña. Na xee hora, te kɨ ini-ña
xa xaxia'an kue'e da'ya-ña. Ko na
n-ya'a xa n-kaku da'ya-ña, hora
ijan ni, ñatuka naja'an-ña xa n-tna
u'u-ña, chi kuvete-ña xa n-kaku
va'a ɨɨn seyɨɨ ñuñayiu. 22 Du'a ka
kuu mee-n. Vitna ka tnau ini-n, ko
jini ña'a-r ɨnka vuelta, te kada-r xa
kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n.
Kɨu ijan, ni ɨɨn ñayiu ma kua'a xa
kada-i xa tnau ini koio ka-n.
23 'Kɨu ijan, ma kajan tnu'u ña'a
koio-n ni ɨɨn. Xandaa kuu xa
ja'an-r. Dava'a nga xa kajan koio-n
nuu Taa-r, te taxi-ia, xaxe'e mee-r.
24 Nde vitna, ñatu ni ɨɨn xa n-ka
xijan-n nuu Taa-r xaxe'e mee-r.
Kajan koio-n, te tnɨɨ koio-n, xa
kuvete koio-n xa kuvete koio ka-n.

Ndaku ka Jesús dada ntdaa xa io ñuñayiu

25 'Nde vitna, n-ja'an-r meni tnu'u
xa dakua'a ña'a-r. Xee hora, te ma
ja'an ka-r tnu'u xa dakua'a ña'a-r.
Hora ijan, kaxi kakune'e-r Taa-r

nuu-n. [26]Kɨu ijan, kajan koio-n nuu
Taa-r, xaxeˈe mee-r. Ma ndoñuˈu ka
xa kajan mee-r nuu Taa-r xaxeˈe-n.
[27]Ma ndoñuˈu ka, chi xemani ñaˈa
Taa-r mee-n. Xaxeˈe xa ka xemani
ñaˈa mee-n mee-r, te ka jandixa-n
xa vaa-r nde nuu tuu Ianyuux, te
duˈa xemani ñaˈa Taa-r mee-n.
[28]N-kee-r nuu tuu Taa-r, te n-kixee-r
ñuñayiu. Vitna kee-r ñuñayiu, xa
nuˈu-r nde nuu tuu Taa-r.
[29]N-ka jaˈan se dakuaˈa-ia:
—Vitna kaxi jaˈan-n, ñatuka
jaˈan-n meni tnuˈu xa dakuaˈa
ñaˈa-n. [30]Vitna ka xini-da xa
xini mee-n ntdantuˈu. Ka xini-da
xa naˈa-n ntdaa xa kajan tnuˈu
ñaˈa koio ñayiu. Xijan kuu xa
ka jandixa-da xa n-tundaˈa ñaˈa
Ianyuux mee-n.
[31]N-jaˈan Jesús:
—¿Vitna ka jandixa-n a? [32]Chinuu
koio xa vaxi hora, te vitna xá n-xee,
xa nuu dɨɨn nuˈu koio-n veˈe-n, ɨɨn
ɨɨn-n. Dandoo ñaˈa koio-n. Ko ma
kutuu medini-r, chi kunduu Taa-r
xiˈin-r. [33]Tnuˈu yaˈa xá n-jaˈan-r, xa
kutuu vaˈa koio mee-n. Ñuñayiu
yaˈa, kueˈe vida yaˈa koio-n. Ko
maxku yuˈu koio-n, te maxku kuita
koio-n. Ndaku ka mee-r dada ntdaa
xa io ñuñayiu.

Xijan taˈu Jesús xaxeˈe se dakuaˈa-ia

17 Tnuˈu yaˈa n-jaˈan Jesús, te
n-nukondeˈa-ia andɨu, te
n-xijan taˈu-ia:
—Taa-da, vitna xee hora xa kueˈe
vida yaˈa-da. Ndadakaˈnu ñaˈa
mee-n mee-da, xa ndadakaˈnu ñaˈa
mee-da mee-n. [2]Xá n-kida-n xa
taxnuni-da nuu ntdaa ñayiu, xa
kada-da xa kutuu vaˈa koio ntdaa
ñayiu n-taa-n. Kada-da xa kutuu
vaˈa koio mee-i, xiˈin mee-n kuia
ma jɨn ndɨˈɨ. [3]Xa kutuu vaˈa koio-i,
kuu xa jini ñaˈa koio-i mee-n, te
jini ñaˈa koio-i mee-da. Mee-n kuu
idini Ianyuux ndaa, te mee-da kuu
Jesucristu n-tundaˈa ñaˈa-n.
[4]’N-ndadakaˈnu ñaˈa-da mee-n
ñuñayiu, xá n-daxinokava-da
tniu n-taa-n xa kada-da. [5]Taa-da,
vitna ndadakaˈnu ñaˈa-n mee-da.
Kada-n xa kutuu-da xiˈin mee-n,
te kunxaˈnu-da xiˈin mee-n ɨnka
vuelta, ná n-kuu-ro nde xa kiˈna
nuu, hora ta kuaˈa ka ntdaa xa io
ñuñayiu.
[6]’Xá n-kida-da xa jini ñaˈa koio
se n-taa-n. Meˈñu ñayiu ñuñayiu
n-kaxí-n-sɨ, te kuenda mee-n ka
kuu-s. N-taa-n-sɨ, te n-ka jandixa-s
tnuˈu-n. [7]Vitna ka kutnuni ini-s xa
ntdaa xa taa-n kuu kuenda mee-n.
[8]Tnuˈu n-taxi mee-n, n-jaˈan mee-da
nuu mee-s. N-ka xeka vaˈa-s tnuˈu-n,
te ka kutnuni ini-s xa vaa-da nde
nuu tuu mee-n, ka jandixa-s xa
n-tundaˈa ñaˈa mee-n mee-da.
[9]’Xijan-da xaxeˈe se n-taa-n.
Ñatu xijan-da xaxeˈe ñayiu
ñuñayiu. Xijan-da xaxeˈe se
n-taa-n, chi kuenda mee-n ka kuu-s.
[10]Ntdantuˈu xa kuu kuenda mee-da
kuu kuenda mee-n, te ntdantuˈu
xa kuu kuenda mee-n kuu kuenda
mee-da. Xa ka jandixa ñaˈa mee-s
mee-da, kuu xa n-ndadakaˈnu ñaˈa
mee-n mee-da.
[11]’Mee-da, ma kutuu ka-da
ñuñayiu, ko mee-s, kutuu naˈi
koio ka-s ñuñayiu, te naxee
mee-da nuu tuu mee-n. Taa-da, Ia
Ii kuu mee-n. Se n-taa-n ka kuu
mee-s. Xiˈin xa taxnuni-n, junuu

va'a-n-sɨ. Junuu-n-sɨ, xa kunduu
koio-s, ɨɨn-s xi'in ɨnka-s, ná kunduu
mee-n xi'in mee-da te mee-da
xi'in mee-n. 12 Nɨni tuu-da xi'in-s
ñuñayiu, ñunuu mee-da mee-s,
xi'in xa taxnuni n-taa-n. Ni ɨɨn-s
ña n-dakuita-da. Ɨɨn-s, joon, da'ya
andea kuu-s, se kida xa juini kui'na
kuu-s. Du'a jɨn tna'a tnu'u mee-n
n-ka chidotnuni seyɨɨ xá n-kuu
kue'e kuia.
13 'Vitna naxee-da nuu tuu
mee-n. Tnu'u ya'a ja'an-da, nɨni
tuu-da ñuñayiu, xa na kuvete
koio se n-taa-n, ná kuvete mee-da.
14 N-xia'an-da tnu'u mee-n nuu
se n-taa-n, te n-ka xini u'u ñayiu
ñuñayiu se ijan, xaxe'e xa ñatuka
ka kuu-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu.
Mee-da, ña kuu-da ná ka kuu ñayiu
ñuñayiu, te se n-taa-n, ñatuka ka
kuu mee-s ná ka kuu ñayiu ñuñayiu.
15 Ñatu xijan-da xa kine'e-n-sɨ
ñuñayiu. Xijan-da xa junuu va'a-n-sɨ,
xa maxku danda'u ña'a kui'na
mee-s. 16 Nani kuu mee-da, xa ñatu
kuu-da ná ka kuu ñayiu ñuñayiu,
dani ñatu ka kuu mee-s ná ka kuu
ñayiu ñuñayiu.
17 'Tnu'u mee-n, tnu'u ndaa kuu.
Xi'in xandaa, kada-n xa se n-taa-n
ku kuu dɨɨn koio-s, xa kada koio-s
xa juini mee-n. 18 Ná n-tunda'a
ña'a mee-n mee-da ñuñayiu, da
n-tunda'a mee-da mee-s, jɨ'ɨn-s
nitu'u ñuñayiu. 19 Vitna xaxe'e
mee-s, kida-da xa kuu dɨɨn mee-da,
xa daxinokava-da ntdaa xa juini
mee-n. Te du'a kada-da xa ku kuu
dɨɨn koio mee-s, xa daxinokava koio
mee-s ntdaa xa juini mee-n.
20 'Xijan-da xaxe'e mee-s, te dɨuni
xijan-da xaxe'e ñayiu jandixa ña'a
koio mee-da, hora na teku koio-i
tnu'u ja'an koio mee-s. 21 Xijan-da
xa kunduu koio-i ɨɨn-i xi'in ɨnka-i.
Taa-da, kunduu mee-n xi'in
mee-da, te mee-da xi'in mee-n, te
xijan-da xa du'a na kunduu koio
ñayiu jandixa ña'a mee-da, ɨɨn-i
xi'in ɨnka-i. Xijan-da xa kunduu
koio ñayiu jan xi'in mee-ro, xa
na jandixa koio ñayiu ñuñayiu
xa mee-n n-tunda'a ña'a mee-da.
22 Nani n-kida mee-n xa taxnuni
mee-da, dani xá n-kida mee-da
xa taxnuni koio mee-i, xa kunduu
koio-i ɨɨn-i xi'in ɨnka-i, ná kunduu
mee-n xi'in mee-da te mee-da xi'in
mee-n. 23 Mee-da xi'in mee-i, te
mee-n xi'in mee-da, xa idini xa
kuu-ro. Du'a jini koio ñayiu ñuñayiu
xa n-tunda'a ña'a mee-n mee-da, te
nani xemani ña'a-n mee-da, dani
xemani-n ñayiu ka jandixa ña'a
mee-da.
24 'Taa-da, juini-da xa ñayiu n-taa-n,
kutuu koio-i xi'in-da nuu kutuu-da.
Juini-da xa kunde'a koio-i xa taxnuni-da.
Chi nde na ta kua'a ka ñuñayiu, xemani
ña'a-n mee-da. Xaxe'e xa xemani ña'a-n,
n-kida-n xa taxnuni-da. 25 Taa-da, Ia
kida meni xava'a kuu-n. Juini ña n-ka
xini ña'a ñayiu ñuñayiu mee-n, ko xini
ña'a mee-da mee-n, te se n-taa-n, n-ka
kutnuni ini-s xa n-tunda'a ña'a mee-n
mee-da. 26 Xá n-kida-da xa ka xini ña'a-s
mee-n, te kada na'i ka-da xa va'a ka jini
ña'a koio-s. Du'a kida-da, xa juemani-n
mee-s, ná xemani ña'a-n mee-da, te du'a
kunduu na'i ka mee-da xi'in mee-s.

N-ka tnɨɨ presu-s Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 Na n-ja'an Jesús tnu'u
ya'a, te n-kee-ia xi'in se

dakua'a-ia. N-ka ya'a-ia xi'in-s
de'va nani Cedrón. Ijan n-ka kɨu-ia
xi'in-s ɨin jardín. 2 Judas, se diko
Jesús, xini mee-s jardín jan, chi
kue'e vuelta n-xo nataka Jesús xi'in
se dakua'a-ia ijan. 3 Xijan kuu xa
ijan n-xee Judas. Ndeka-s soldado
romano, xi'in policía n-ka tunda'a
se fariseu xi'in dutu ka taxnuni.
Xne'e-s candil xi'in iti kava, xne'e-s
machiti-s xi'in vara. 4 Xá na'a Jesús
ntdaa xa ya'a-ia. N-kee-ia nuu
tuu-ia, xa nanitna'a-ia xi'in se ijan.
N-xijan tnu'u-ia-s:
—¿Jundu ka nanduku-n?
5 N-ka ja'an-s:
—Jesús, se ñuu Nazaret.
N-ja'an-ia:
—Mee-r kuu-s.
Te Judas, se diko Jesús, ijan
tna'a-s nuu soldado. 6 Na n-ja'an
Jesús: "Mee-r kuu-s", te se ijan, n-ka
xika yata-s te n-ka ndua-s nuu ñu'u.
7 Te n-xijan tnu'u Jesús ɨnka vuelta:
—¿Jundu ka nanduku-n?
N-ka ja'an-s:
—Jesús, se ñuu Nazaret.
8 N-ja'an-ia:
—Xá n-ja'an-r xa mee-r kuu-s. Nux
mee-r ka nanduku ña'a-n, juejoon
koio xa na jɨ'ɨn se ya'a, se ka
kunduu xi'in-r.
9 Tnu'u ya'a n-ja'an Jesús xa jɨn
tna'a tnu'u n-ja'an-ia nuu Taa-ia:
"Ni ɨin se n-taa-n ña n-dakuita-da."
10 Te Simón Spedru ne'e ɨin machiti.
N-tava-s machiti-s, te n-xa'nde-s
do'o kua'a se xinokuechi nuu dutu
taxnuni ka. Te se xinokuechi jan
nani Malco. 11 Te n-ja'an Jesús nuu
Spedru:
—Dandee machiti-n nuu cubierta-i.
Io xa kue'e vida ya'a-r. Kuu ná kuu
xa n-taxi Taa-r ɨin taxa xa ñu'u
ndute ua, te io xa ko'o-r ntdaa.

Xndeka-s Jesús jua'an nuu dutu taxnuni ka

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Xijan kuu xa soldado romano,
xi'in se taxnuni nuu-s, xi'in policía
n-ka tunda'a se taxnuni nuu ñayiu
Israel, ntdaa mee-s, n-ka tnɨɨ
presu-s Jesús, te n-ka duku-s-ia.
13 Te xndeka-s-ia jua'an ki'na nuu
nuu Anás. Anás kuu tadido Caifás.
Kuia ijan n-kuu-s dutu taxnuni ka
nuu ntdaa dutu ñayiu Israel. 14 Te
Caifás kuu se n-ja'an nuu se Israel,
xa va'a ka xa kuú ɨin seyɨɨ xaxe'e
ñayiu Israel, dada xa kuú ntdaa
ñayiu Israel.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Te Simón Spedru xi'in ɨnka se
dakua'a Jesús, n-xe kuitandijun-s-ia.
Xini tna'a dutu taxnuni ka xi'in se
kunduu xi'in Spedru. N-kɨu se ijan
xi'in Jesús nuke'e dutu taxnuni
ka. 16 Ko dani nujuiin Spedru yata
ve'e. Xijan kuu xa se ijan, ɨnka se
dakua'a Jesús, se xini tna'a dutu
taxnuni ka, n-kɨu-s ve'e, te n-ja'an-s
xi'in dichi ndee ye'e, te ndeka-s
Spedru juan kɨu nde nuke'e. 17 Dichi
ndee ye'e, n-xijan tnu'u nuu Spedru:
—¿Ña dɨu ndixi kuu ɨin té dakua'a
té ya'a u?
N-ja'an Spedru:
—Ña'a, ña kuu-r-sɨ.
18 Nuke'e xnii se ka kidatniu du'a
nuu dutu taxnuni ka, xi'in policía.
N-ka tɨu-s ñu'u, xaxe'e xa da vixi.
Ka ndvidi-s yunu'u, te ijan nujuiin
Spedru xi'in-s, xa ndvidi-s tuku.

N-xijan tnu'u dutu taxnuni ka Jesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Te n-kixe'e dutu taxnuni ka xa
kajan tnu'u-s Jesús:
—¿Ndeda se kuu se ka kunduu
xi'in-n? ¿Nax dakua'a-n-sɨ?
20 N-ja'an Jesús:
—Kaxi n-ja'an-r nuu ntdaa
ñayiu. Kɨu xi'in kɨu, n-dakua'a-r
ñayiu, veñu'u Jerusalén, xi'in
veñu'u kuechi ɨnka ñuu, nuu ka
nataka koio ñayiu Israel. Ni ɨɨn
tnu'u nuncas ña n-ja'an na'i-r.
21 ¿Nakuenda xijan tnu'u ña'a-n
mee-r? Kajan tnu'u nuu ñayiu n-ka
tekutnu'u-r. Mee-i va'a xna'a nax
n-ja'an-r.
22 Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te
ɨɨn se nujuiin ijan, se kuu policía,
n-katu-s nuu-ia. N-ja'an-s:
—¿Du'a ja'an-n nuu dutu taxnuni
ka u?
23 N-ja'an Jesús:
—Nux ña n-ja'an-r xandaa, te ja'an
mee-n ndeda ɨɨn tnu'u n-ja'an-r ña
kuu xandaa. Te nux ja'an-r xandaa,
te, ¿nakuenda janña'a-n?
24 Xijan kuu xa n-tunda'a Anás
Jesús jua'an-ia nuu Caifás. Duku-ia
jua'an. Te Caifás kuu dutu taxnuni
ka.

Ɨnka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Te nujuiin Spedru yunu'u, xa
ndvidi-s. Te n-ka ja'an se n-nataka
ijan:
—¿Ñadu ndaa xa ndo'o kuu ɨɨn se
dakua'a ña'a se ijan u?
N-ja'an Spedru:
—Ña'a. Ña xini-r-sɨ.
26 Ijan nujuiin ɨɨn se xinokuechi
nuu dutu taxnuni ka. Tna'a-s
kutna'a xi'in se n-xa'nde Spedru
do'o-s. N-ja'an-s:
—¿Ñadu ndo'o n-xini ña'a-r xi'in
se ijan jardín jan?
27 Ɨnka vuelta n-ja'an Spedru xa
ña xini-s Jesús. Te hora ijan ni,
n-kana li'i.

N-kixe'e Pilato xa kajan tnu'u-s Jesús

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Te n-ka kee ntdaa se ijan ve'e
Caifás, xndeka-s Jesús jua'an nde
palaciu gobernador romano. Ijan
n-ka xee-s xi'in Jesús datne ne'e.
Ko ña n-ka kɨu mee-s ijan, chi n-ka
juini-s xa kune'e ii koio-s kɨu ijan,
xa kax koio-s ndeyu viko Paxcua.
29 Xijan kuu xa n-kee Pilato palaciu,
xa nanitna'a-s xi'in se ijan. N-ja'an-s:
—¿Nax n-kida se ya'a? ¿Nax
tekuechi-n-sɨ?
30 Te n-ka ja'an-s:
—Nux ña n-kida-s kuechi n-kuu, te
ma kandeka koio-r-sɨ kixi.
31 N-ja'an Pilato:
—Kandeka-s jua'an. Tnu'u ta'u
tniu mee-n ndadandaa kuechi-s.
N-ka ja'an se Israel:
—Ja'an tnu'u ta'u tniu romano xa
ma kua'a xa ka'ni koio-da ɨɨn ñayiu.
32 Te du'a n-xetna'a tnu'u n-ja'an
Jesús na n-ja'an-ia xa katakaa
koio-s-ia. 33 N-ndɨu Pilato palaciu.
Ijan n-kana-s xa na kɨu Jesús, te
n-xijan tnu'u-s-ia:
—¿Ndo'o kuu se kunxa'nu ka nuu
ñayiu Israel a?
34 N-ja'an Jesús:
—¿Ja'an-n xa xani ini mee-n, a
ɨnka-s n-ka ja'an nuu-n nax kida-r
a?

35 N-ja'an Pilato:
—¿Mee-r kuu ɨɨn se Israel a? Se
ñuu mee-n, se Israel, xi'in dutu ka
taxnuni nuu ñayiu Israel, xndeka
ña'a-s vaxi nuu mee-r. ¿Nax
n-kida-n?
36 N-ja'an Jesús:
—Se kunxa'nu ka kuu-r, ko ñatu
kuu-r ná ka kuu se kunxa'nu ka
ñuñayiu ya'a. Nux n-kuu-r se
kunxa'nu ka ná ka kuu se kunxa'nu
ka ñuñayiu ya'a n-kuu, te dada'an
ña'a koio se ka xinokuechi nuu-r, xa
maxku kandeka ña'a koio se Israel
kixi. Se kunxa'nu ka ñayiu kuu-r, ko
ya'a ña'a.
37 N-ja'an Pilato:
—¿Xijan kuu xa kuu-n ɨɨn se
kunxa'nu ka u?
N-ja'an Jesús:
—Se kunxa'nu ka kuu-r, ná
n-ja'an-n. Xandaa kuu xa ja'an-n.
Xijan, kuu xa n-kaku-r, xijan, kuu
xa vaa-r ñuñayiu. Vaa-r xa ja'an
ndaa-r xaxe'e xa kuu xandaa. Ntdaa
ñayiu ka juini xa kutnuni ini xa kuu
xandaa, ka teku-i tnu'u-r.
38 N-ja'an Pilato:
—¿Nax kuu xa kuu xandaa?

¡Katakaa-s! ¡Katakaa-s!

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Na n-ja'an Pilato tnu'u ya'a, te
n-kee-s ɨnka vuelta, xa ja'an-s nuu
se Israel. N-ja'an-s:
—Ña ni'i-r kuechi-s xa kida-s ni ɨɨn
xa u'u. 39 Ka xetniu-n ɨɨn xa xetniu-n,
xa dayaa-r ɨɨn se yɨndi'u vekaa
nuu-n, viko Paxcua. ¿Ka juini-n xa
dayaa-r nuu-n se kunxa'nu ka ñayiu
Israel a?
40 Ntdaa se ijan n-ka kana xee-s
ɨnka vuelta:
—¡Maxku dayaa-n se ya'a! ¡Dayaa
Barrabás!
Te Barrabás kuu ɨɨn se kuu
ñadu'u.

19 Xijan kuu xa n-ta'u tniu
Pilato xa chirrión ñɨɨ
jani koio soldado Jesús. 2 N-ka
kidava'a soldado ɨɨn corona tnuyɨkɨ,
te n-ka dakeé-s dɨkɨ-ia. N-ka
dandukutu-s-ia da'ma tndee. 3 N-ka
kuyatni-s nuu-ia te n-ka ja'an-s:
—¡Viva!, se kunxa'nu ka nuu ñayiu
Israel.
Te n-ka jani-s nuu-ia.
4 N-kee Pilato ɨnka vuelta.
N-ja'an-s:
—¡Kunde'a koio! N-kine'e-r se ya'a,
xa kutnuni ini koio-n xa ñatu ni'i-r
ni ɨɨn kuechi mee-s.
5 N-kee Jesús. Ñu'u corona tnuyɨkɨ
dɨkɨ-ia, te ni'no-ia da'ma tndee.
N-ja'an Pilato nuu se Israel:
—¡Kunde'a koio-sɨ! Naa-s ya'a.
6 Na n-ka xini dutu ka taxnuni xi'in
policía-s Jesús, n-ka kana xee-s:
—¡Katakaa-s! ¡Katakaa-s!
N-ja'an Pilato:
—Mee-n kandeka koio-s jua'an, te
katakaa koio mee-n-sɨ. Chi mee-r,
ña ni'i-r ni ɨɨn kuechi-s.
7 N-ka ja'an se Israel:
—Ka jandixa mee-da tnu'u
n-chidotnuni Moisés. Ja'an tnu'u
jan xa io xa kuú se ya'a, chi ja'an-s
xa kuu-s Da'ya Yɨɨ Ianyuux.
8 Na n-teku Pilato tnu'u ya'a, te
n-yu'u ka-s. 9 N-ndɨu-s palaciu ɨnka
vuelta, te n-xijan tnu'u-s nuu Jesús:
—¿Ndexu vaa-n?
Ko ni ɨɨn tnu'u ña n-ja'an Jesús.
10 N-ja'an Pilato:
—¿Ma ja'an-n nuu-r a? ¿Ña
kutnuni ini-n xa kua'a-r xa ta'u

tniu-r xa dayaa ña'a-s a? ¿Te kua'a-r
xa ta'u tniu-r xa katakaa ña'a-s a?
11 N-ja'an Jesús:
—Nux ña n-kida Ianyuux xa
taxnuni-n n-kuu, te ma kua'a-n xa
kada ña'a-n ni ɨɨn. Xijan kuu xa se
ndeka ña'a mee-r vaxi nuu-n, ka'nu
ka kuechi n-kida mee-s dada mee-n.
12 Nde hora ijan n-juini Pilato xa
dayaa-s Jesús, ko n-ka kana xee se
Israel:
—Nux dayaa-n se ya'a, du'a ñatu
jandixa-n César, se kuu emperador
ñayiu romano. Ja'an se ya'a xa se
kunxa'nu ka kuu-s, te du'a xini u'u
tna'a-s xi'in César.
13 Na n-teku Pilato tnu'u ya'a,
n-ta'u tniu-s xa kandeka koio
soldado Jesús jɨ'ɨn. Te nukoo Pilato
nuu kidandaa-s kuechi ñayiu. Ñayiu
ka ja'an tnu'u griegu danani ijan
Empedrado, te ñayiu ka ja'an tnu'u
hebreu danani ijan Gabata. 14 Te
kɨu ijan kuu kɨu xndaxio tu'a ñayiu,
xa kax koio-i ndeyu viko Paxcua.
Kaa x-uu kuu. N-ja'an Pilato nuu se
Israel:
—¡Kunde'a koio! Naa se kunxa'nu
ka nuu-n ya'a.
15 N-ka kana xee se ijan:
—¡Na kuú-s! ¡Na kuú-s!
¡Katakaa-s!
N-ja'an Pilato:
—¿Ka juini-n xa katakaa-r se
kunxa'nu ka nuu-n a?
N-ka ja'an dutu ka taxnuni:
—Mee-s, ña kuu-s se kunxa'nu
ka. ¡César kuu idini se kunxa'nu ka
nuu-da!
16 Xijan kuu xa n-xia'an Pilato
Jesús nuu dutu ka taxnuni nuu
ñayiu Israel, xa katakaa koio
soldado romano Jesús.

N-ka xatakaa-s Jesús nuu curuxi
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Ndido mee-ia curuxi-ia,
jua'an-ia nuu nani Yɨkɨ Dɨkɨ
Ndɨyɨ. Ñayiu ka ja'an tnu'u hebreu
danani ijan Gólgota. 18 Ijan n-ka
xatakaa-s-ia nuu curuxi. N-ka
xatakaa-s uu ka seyɨɨ xi'in-ia
tuku. Ɨɨn-s n-takaa curuxi lado
kua'a-ia, te ɨnka-s n-takaa curuxi
lado datni-ia. Me'ñu uu se ijan
n-ka xatakaa-s Jesús. 19 N-ta'u
tniu Pilato xa kadava'a ɨɨn seyɨɨ
letreru xa tenee-s dɨkɨ curuxi.
Ja'an letreru jan: "Jesús, se ñuu
Nazaret, se kunxa'nu ka nuu ñayiu
Israel." 20 Xijan kuu xa n-ka ka'u
kue'e ñayiu Israel letra jan, chi
yatni yuñuu Jerusalén kuu nuu
n-ka xatakaa-s Jesús. Tnu'u hebreu,
xi'in tnu'u latín, xi'in tnu'u griegu,
n-kidava'a-s letreru jan. 21 Xijan kuu
xa dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel,
n-ka ja'an-s nuu Pilato:
—¡Maxku kadava'a-n: "Se
kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel"!
Kadava'a-n: "Se ya'a n-ja'an xa
kuu-s se kunxa'nu ka nuu ñayiu
Israel."
22 N-ja'an Pilato:
—Xá n-chidotnuni-s tnu'u n-ja'an-r,
te du'a kendoo.
23 Na n-ka xatakaa soldado Jesús,
n-ka tnɨɨ-s da'ma-ia, te n-ka dakexio
nuu tna'a-s. Koon soldado, te koon
nuu yuku da'ma-ia. Da'ma dijun-ia
du. Ko da'ma jan n-xio nɨɨ, ñatu
n-xo ndɨku. 24 N-ka ja'an soldado
ɨɨn-s nuu ɨnka-s:
—Maxku ndata-ro da'ma dijun de.
Na tava-ro suerte, nuu ndeda-ro na
ni'i da'ma de.

Te du'a n-xetna'a tnu'u Ianyuux
n-ka chidotnuni seyɨɨ xá n-kuu
kue'e kuia. Ja'an tnu'u Ianyuux:
"N-ka dakexio nuu tna'a-s da'ma-r,
te n-ka tava-s suerte xaxe'e da'ma-r."
Te du'a n-ka kida soldado romano,
hora n-ka xatakaa-s Jesús.
25 Te yatni xe'e curuxi Jesús,
n-xo nujuiin dɨ'ɨ-ia xi'in ku'u-ña.
María, ñadɨ'ɨ Cleofas, xi'in María
Magdalena tuku. 26 Na n-xini
Jesús xa ijan nujuiin dɨ'ɨ-ɨa xi'in se
dakua'a-ia, se xemani-ia, n-ja'an-ia
nuu dɨ'ɨ-ia:
—Ñadɨ'ɨ, kada-n kuenda xa da'ya
yɨɨ-n kuu-s.
27 Dada n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:
—Kada kuenda xa dɨ'ɨ-n kuu
mee-ña.
Te kɨu ijan ni, se ijan, se
dakua'a-ia, n-xeka-s-ña ve'e-s.

N-xi'í Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Te na n-ya'a ntdaa xa'a, te na'a
Jesús xa xá n-daxinokava-ia tniu
n-xia'an Ianyuux. Xa na jɨn tna'a
tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni seyɨɨ
xá n-kuu kue'e kuia, n-ja'an Jesús:
—Yichi-r ndute.
29 Ijan nukoo ɨɨn tndo'o chitu
ndute vinagri. N-ka dandoyo
soldado ɨɨn da'ma vita xi'in vinagri.
N-dukundee-s da'ma jan dɨkɨ ɨɨn
vara yutnu nani hisopo, te n-ka
tenee-s da'ma jan yu'u-ia. 30 Na
n-tɨ'u Jesús vinagri jan, n-ja'an-ia:
—¡Xá n-daxinokava-r tniu-r!
N-nune dɨkɨ-ia, te n-xi'í-ia.

Ɨɨn soldado n-tuu yɨkɨ na'a ndi Jesús

31 Kɨu ijan kuu kɨu ka kida tu'a
ñayiu Israel, xa kax koio-i ndeyu
viko Paxcua. Kɨu kaxi-i ndeyu jan,
kuu kɨu ndetatu ñayiu Israel. Yo
ka'nu kɨu kuu. Se Israel, ñayo-s
n-ka juini xa kuitakaa ka ndɨyɨ nuu
curuxi kɨu ijan. Xijan kuu xa n-ka
xijan-s nuu Pilato, xa ka'nu koio
soldado yɨkɨ dichi Jesús, xi'in yɨkɨ
dichi uu ka se n-ka xatakaa-s, xa
nune'e koio-s ndɨyɨ, te kane'e-s-yɨ
jɨ'ɨn. 32 Xijan kuu xa n-ka xee
soldado nuu xtuu curuxi. N-ka
xa'nu-s yɨkɨ dichi se n-ka xatakaa-s
ki'na nuu hora n-ka xatakaa-s Jesús.
Dada n-ka xa'nu-s yɨkɨ dichi ɨnka se
n-ka xatakaa-s. 33 Ko na n-ka xee-s
nuu n-takaa Jesús, n-ka xini-s xa xá
n-xi'í-ia, te ñayo-s n-ka xa'nu yɨkɨ
dichi-ia.
34 Ko ɨɨn soldado, n-tuu-s yutnu
io punda deen yɨkɨ na'a Jesús, te
n-xatu niñɨ-ia xi'in ndute. 35 Se
n-xini xa'a, ja'an ndaa-s xa du'a
n-kuu. Xandaa ja'an-s, te na'a-s xa
ja'an-s xandaa. Ja'an-s xa jandixa
koio mee-n tuku. 36 Te n-ya'a xa'a,
xa n-xetna'a tnu'u Ianyuux n-ka
chidotnuni seyɨɨ xá n-kuu kue'e
kuia. N-ka chidotnuni-s: "Ni ɨɨn
yɨkɨ-ia ma ka'nu koio-s." 37 Dɨuni
n-ka chidotnuni-s: "Kunde'a koio
ñayiu se n-ka datnukue'e-i."

N-ka kuxi-s yɨkɨ kuñu ndi Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Te io ɨɨn seyɨɨ nani José. Se ñuu
nani Arimatea kuu-s. Jandixa-s
Jesús, ko yo na'i jandixa-s-ia, chi
yu'u-s nuu se Israel. N-xijan-s nuu
Pilato, xa juejoon-s xa kane'e-s yɨkɨ
kuñu ndi Jesús, xa jɨn chinduxi-s-ia.
N-xejoon Pilato, te n-xe'en José, te
n-nune'e-s yɨkɨ kuñu ndi Jesús nuu
curuxi. 39 N-xe'en Nicodemo tuku.

Nicodemo kuu se n-xitoni'ni Jesús
ɨin xakuaa. Ne'e-s uu diko o'on
kilo yuku ua, yuku nani mirra xi'in
yuku nani áloe. 40 Xndeka-s yɨkɨ
kuñu ndi Jesús, n-ka duku ni'na-s-ia
da'ma xi'in yuku ua. Du'a kida
ñayiu Israel, hora chinduxi-i ndɨyɨ.
41 Yatni nuu n-ka xatakaa soldado
Jesús, io ɨin jardín. Ijan n-xio ɨin
yau kava xee, nuu ta kɨnduxi ka
ni ɨin ndɨyɨ. 42 Kɨu ijan kuu kɨu ka
kida tu'a ñayiu Israel, xa kax koio-i
ndeyu viko Paxcua, te katuu yau
kava jan yatni nuu n-ka xatakaa
soldado Jesús. Xijan kuu xa, ijan
n-ka kuxi José, se ñuu Arimatea,
xi'in Nicodemo, yɨkɨ kuñu ndi
Jesús.

N-nandoto Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 Kɨu ki'na nuu semana,
jua'an María Magdalena
yau kava jan. Datne ne'e kuu, dani
iin nee ka. N-xini-i xa ñatuka ndi'u
yuú yau. 2 N-kendava-i, n-naxee-i
nuu tuu Simón Spedru, xi'in ɨnka se
n-dakua'a Jesús, se yo n-xemani-ia.
N-ja'an-i nuu-s:
—N-ka kine'e ñayiu yɨkɨ kuñu
Xto'o-ro yau kava, te ña xini-da
ndexu n-ka kida ña'a-i.
3 Ijan n-kee Spedru, xi'in se
ijan, ɨnka se n-dakua'a Jesús
kuu-s, te ka xe'en-s, nduu-s, yau
kava. 4 N-ka kendava-s nduu-s, ko
xee ka n-kendava se ijan. Ɨnka se
n-dakua'a Jesús kuu-s, te ki'na ka
se ijan n-xee yau kava. 5 N-xajan
nenu-s xiti yau kava, te n-xini-s
da'ma ndi Jesús kandodo ijan,
ko ña n-kɨu-s yau kava. 6 Ndijun
ka Simón Spedru n-xee, te n-kɨu
mee-s yau kava, te n-xini-s da'ma
ndi Jesús kandodo ijan. 7 Te dɨuni
n-xini-s da'ma n-xo da'u nuu-ia
kandodo ijan. Ña kandodo ka'nu
da'ma jan xi'in ɨnka da'ma. Nuu
kandodo dɨin da'ma katna'nu.
8 Ijan dada, n-kɨu se ijan, ɨnka se
n-dakua'a Jesús kuu-s, xiti yau kava.
Ki'na ka-s n-xee, ko ña n-kɨu-s ijan.
N-xini-s, te n-jandixa-s. 9 Te tnu'u
Ianyuux n-ka chidotnuni seyɨi xá
n-kuu kue'e kuia, ja'an xa io xa
nandoto Jesús nuu n-kuu-ia ndɨyɨ.
Ko se n-dakua'a-ia, ta kutnuni ini
koio ka-s tnu'u ya'a. 10 Te ka nu'u se
n-dakua'a Jesús ve'e-s.

N-kixee Jesús nuu María Magdalena

11 Te nujuiin María Magdalena
yata yau kava jan. Te nda'i-i.
Nɨni nda'i-i, te n-xajan nenu-i xa
kunde'a-i xiti yau kava. 12 N-xini-i
uu ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux. Xni'na-ia da'ma kuixi, te
xtuu-ia nuu n-kaa ndi Jesús. Ɨin-ia
nukoo nuu n-kaa dɨkɨ-ia, ɨnka-ia
nukoo nuu n-kaa xe'e-ia. 13 N-ka
ja'an-ia:
—Ñadɨ'ɨ, ¿nakuenda nda'i-n?
N-ja'an-i:
—Xne'e ñayiu yɨkɨ kuñu Xto'o-da
jua'an, te ña xini-da ndexu n-kida-i.
14 N-ja'an-i tnu'u ya'a, te
n-konenuu-i. N-xini-i Jesús
nujuiin-ia ijan, ko ña n-najini-i-ia.
15 N-ja'an Jesús:
—Ñadɨ'ɨ, ¿nakuenda nda'i-n?
¿Jundu nanduku-n?
N-xani ini-i xa se ñunuu jardín
kuu-s, te n-ja'an-i:
—Dito, nux mee-n n-ndeka-ia
jua'an, kachitnuña'a-n ndexu io-ia,
xa kua'a-da xa kandeka-da-ia jɨ'ɨn.

16 N-ja'an Jesús:
—¡María!
N-konenuu-i, te tnu'u hebreu
n-ja'an-i:
—¡Raboni! (Te raboni juini kachi:
maestru.)
17 Te n-ja'an Jesús:
—Maxku tnɨɨ ña'a-n, chi ta ndaa
ka-r nuu tuu Taa-r. Jua'an nuu xtuu
ñani-r. Juña tnu'u-n nuu-s: "Nu'u-r
nuu tuu Taa-r. Taa mee-n kuu-ia
tuku. Ianyuux jandixa mee-r kuu-ia,
te Ianyuux ka jandixa mee-n tuku."
18 N-xee María Magdalena nuu
xtuu se n-dakua'a Jesús. N-ja'an-i
nuu-s:
—¡Xá n-xini-da Xto'o-ro vitna!
Ijan dada n-ja'an-i nuu mee-s
ntdaa xa n-ja'an Jesús nuu mee-i.

N-kixee Jesús nuu se n-dakua'a-ia

19 Na n-kunee kɨu ki'na nuu
semana, daa n-ka nataka se
n-dakua'a Jesús. Va'a ndi'u ye'e, chi
n-ka yu'u-s nuu se Israel. Ijan n-xee
Jesús, te n-nujuiin-ia me'ñu mee-s.
N-ja'an-ia:
—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a
koio-n.
20 Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a,
n-dande'a-ia-s nda'a-ia xi'in yɨkɨ
na'a-ia. Xijan kuu xa yo n-ka
kuvete se n-dakua'a-ia, na n-ka
xini-s Xto'o-ro. 21 N-ja'an Jesús ɨnka
vuelta:
—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a
koio-n. Ná n-tunda'a ña'a Taa-r
mee-r, da tunda'a ña'a mee-r mee-n.
22 Na n-ja'an-ia tnu'u ya'a,
n-tutachi-ia nuu-s, ntdaa-s, te
n-ja'an-ia:
—Juejoon koio xa kadatniu
Espíritu Ii anu-n. 23 Ɨɨn ñayiu,
nux taxkanu ini-n kuechi-i, xá
n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-i.
Nux ma taxkanu ini-n kuechi-i,
dani tuu-i xi'in kuechi-i.

N-xini Tomás xa n-nandoto Jesús

24 Ko Tomás, se n-ka xo danani-s
Cuati, ña n-xo tuu-s xi'in-s hora
n-xee Jesús. Se n-dakua'a Jesús
kuu-s, ko xakuaa ijan, ña n-xo
tuu-s xi'in-s. 25 Xijan kuu xa n-ka
ja'an ɨnka se n-dakua'a Jesús
nuu-s:
—¡N-ka xini-r Xto'o-ro vitna!
Ko n-ja'an Tomás nuu-s:
—Io xa jini-r nda'a-ia, nuu n-ka
keé ndɨi kaa. Xi'in dɨkɨ nda'a-r,
io xa tnɨɨ-r nuu n-ka keé-i. Xi'in
nda'a-r, io xa tnɨɨ-r yɨkɨ na'a-ia.
Dada kuu xa jandixa-r xa ka
ja'an-n.
26 Nuu una kɨu, ɨnka vuelta
n-ka nataka se n-dakua'a-ia xiti
ve'e jan. Te vuelta ya'a n-xo tuu
Tomás xi'in-s. Juini n-xo ndi'u
va'a ye'e, ko n-xe kɨu Jesús xiti
ve'e, te n-nujuiin-ia me'ñu mee-s.
N-ja'an-ia:
—Na kada Ianyuux xa kutuu va'a
koio-n.
27 Dada n-ja'an-ia nuu Tomás:
—Xi'in dɨkɨ nda'a-n, tnɨɨ ña'a ya'a.
Kunde'a nda'a-r. Xi'in nda'a-n, tnɨɨ
yɨkɨ na'a-r. Te maxku ku kuu ka-n
ɨɨn se ña jandixa. Jandixa ña'a.
28 N-ja'an Tomás:
—¡Xto'o-da kuu-n! ¡Ianyuux
jandixa-da kuu-n!
29 N-ja'an Jesús:
—Xaxe'e xa xi'in nuu-n n-xini
ña'a-n, vitna jandixa-n. ¡Naka
kuvete koio ñayiu ña n-xini ña'a
xi'in nuu-i, ko dani jandixa ña'a-i!

Libru ya'a n-kua'a, xa jandixa ñayiu Jesús

30 Kue'e ka milagru n-kida
Jesús xa n-ka xini se n-dakua'a-ia,
ko ñatu yodotnuni ya'a. 31 Ko
n-kidava'a-da tnu'u ya'a, xa jandixa
koio mee-n xa Jesús kuu Cristu, Ia
n-tunda'a Ianyuux, te kuu-ia Da'ya
Yɨɨ Ianyuux. N-kidava'a-da tnu'u
ya'a, xa jandixa koio mee-n mee-ia,
te du'a kutuu va'a koio mee-n, xi'in
mee-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.

N-kixee Jesús nuu uxa se n-dakua'a-ia

21 Na n-ya'a xa'a, te ɨnka
vuelta n-dande'a Jesús
mee-ia nuu se n-dakua'a-ia. Xa'a
n-kuu yu'u ndute mar, mar nani
Tiberias. 2 Ijan n-ka nataka Simón
Spedru xi'in Tomás, se n-ka xo
danani-s Cuati, xi'in Natanael, se
ñuu nani Caná distrito Galilea, xi'in
uu da'ya yɨɨ Zebedeo, xi'in uu ka
se n-dakua'a Jesús. 3 N-ja'an Simón
Spedru nuu-s:
—Jɨ'ɨn-r, jɨn tava-r chaka.
N-ka ja'an-s:
—Jɨ'ɨn koio mee-r tuku.
Ka xe'en-s te n-ka keé-s barcu. Te
xakuaa ijan, ñayo-s n-ka tava ni ɨɨn
chaka. 4 Ne'e datne, nujuiin Jesús
yu'u ndute, ko ña n-ka najini ña'a
se n-dakua'a-ia xa mee-ia kuu-ia.
5 N-ja'an Jesús nuu-s:
—Sekuechi, ¿n-ka ni'i-n chaka u?
N-ka ja'an-s:
—Ni ɨɨn-tɨ.
6 N-ja'an-ia:
—Dakeé koio ñunu nuu ndute diñi
kua'a barcu, te tnɨɨ koio-n chaka.
Du'a n-ka kida-s, te ña n-ka
kundee-s xa natava koio-s ñunu,
xaxe'e xa kue'e xa kue'e chaka n-ka
keé xiti ñunu. 7 Se n-dakua'a Jesús,
se yo n-xemani-ia, n-ja'an-s nuu
Spedru:
—Xto'o-ro kuu-ia.
Na n-teku Simón Spedru xa se
ijan kuu Xto'o-s, yachi n-ndɨu nuu-s
da'ma-s, chi xa n-dita-s da'ma-s xa
tnɨɨ-s chaka, te n-keé-s nuu ndute,
n-kida nadari-s xa kexio-s yundute.
8 Dava ka-s n-ka dakaka barcu xa xee
koio-s nde yundute. Ñatu yo xika, vaa
ɨɨn cientu ni metru. N-ka natava-s
ñunu n-chitu chaka. 9 Na n-ka nane-s
barcu yundute, n-ka xini-s kayu ñu'u
te xá ka'ya chaka, te io tu'a tila tuku.
10 N-ja'an Jesús nuu-s:
—Kane'e ɨɨn uu chaka ne'e. Kɨtɨ
dijan n-ka tnɨɨ-n vitna.
11 N-keé Simón Spedru barcu, te
ñu'u-s ñunu n-keé nuu ñu'u. Chaka
na'nu n-chitu xiti ñunu. Ɨɨn cientu
uu diko uxi uni-tɨ. Ko juini ñu'u
kue'e xa kue'e-tɨ, ko ñatu n-ta'nde
ñunu. 12 N-ja'an Jesús nuu-s:
—Ne'e koio, na kadi ini-ro.
Ni ɨɨn se n-dakua'a-ia ña n-juini xa
kajan tnu'u-s jundu kuu-ia, chi n-ka
kutnuni ini-s xa Xto'o-s kuu se ijan.
13 N-kuyatni Jesús nuu kayu ñu'u, te
n-tnɨɨ-ia tila, te n-dakexio-ia tila
nuu-s. Te dani n-kida-ia chaka.
14 Vuelta ya'a kuu vuelta kuu
uni, xa n-nadande'a Jesús mee-ia
nuu se n-dakua'a-ia, na n-ya'a xa
n-nandoto-ia nuu n-kuu-ia ndɨyɨ.

N-ja'an Jesús xi'in Spedru

15 Na n-ya'a xa n-ka xadi ini-s,
te n-xijan tnu'u Jesús nuu Simón
Spedru:
—Simón, da'ya yɨɨ Jonás, ¿xemani
ña'a ka mee-n dada se ya'a u?

N-ja'an-s nuu-ia:
—Joon, Xto'o-da, na'a mee-n xa xemani ña'a-da.
N-ja'an-ia nuu-s:
—Ná ka kuu tkachi kuechi, ka kuu ñayiu jandixa ña'a mee-r. Juña'a xa kax koio tkachi kuechi-r.
16 N-xijan tnu'u-ia nuu-s vuelta kuu uu:
—Simón, da'ya yɨɨ Jonás, ¿xemani ña'a-n a?
N-ja'an-s nuu-ia:
—Joon, Xto'o-da, na'a mee-n xa xemani ña'a-da.
N-ja'an-ia nuu-s:
—Junuu tkachi-r.
17 N-xijan tnu'u-ia-s vuelta kuu uni:
—Simón, da'ya yɨɨ Jonás, ¿xemani ña'a-n a?
N-tnau ini Spedru, xaxe'e xa n-xijan tnu'u-ia-s vuelta kuu uni: "¿Xemani ña'a-n a?" N-ja'an-s nuu-ia:
—Xto'o-da, na'a mee-n ntdantu'u. Na'a-n xa xemani ña'a-da.
N-ja'an Jesús nuu-s:
—Juña'a xa kax koio tkachi-r.
18 Xandaa kuu xa ja'an-r. Na luchi ka-n, n-ndukutu-n da'ma-n, te n-xikonuu-n dava'a nga nuu n-juini-n. Ko na xee xa kuxa'nu-n, diko nga kuita nda'a-n, te ndadakutu ña'a ɨnka ñayiu, te kandeka ña'a-i jɨ'ɨn, nuu ma tna ini-n xa jɨ'ɨn-n.
19 Te du'a ja'an Jesús nanda kuu hora kuú Spedru. Hora ijan kada Spedru xa kutnuni ini koio ñayiu xa kunxa'nu ka Ianyuux. Te n-ja'an-ia nuu-s:
—¡Kunduu na'i xi'in mee-r!

Se yo n-xemani Jesús

20 N-konenuu Spedru, te n-xini-s se yo n-xemani Jesús ndijun ña'a-s. Se ijan kuu se n-xo nukoo diñi Jesús, hora n-xaxdini-ia xi'in se n-dakua'a-ia ɨnka xakuaa ijan. Hora ijan, n-xijan tnu'u se ijan nuu-ia: "Xto'o-da, ¿ndeda-da kuu se diko ña'a?"
21 Te n-xini Spedru se ijan xa ndijun ña'a-s, te n-xijan tnu'u-s nuu Jesús:
—Xto'o-da, ¿te nax ya'a mee-s?
22 N-ja'an Jesús nuu Spedru:
—Nux juini-r xa ndoo na'i-s nde na ndixi-r, te maxku kɨ ini mee-n xaxe'e-s. ¡Kunduu na'i mee-n xi'in mee-r!
23 Xijan kuu xa n-ka tekutnu'u ñani-ro, ku'a-ro xa ma kuú se ijan, se n-dakua'a Jesús. Ko ña n-ja'an Jesús xa ma kuú-s. N-ja'an-ia: "Nux juini-r xa ndoo na'i-s nde na ndixi-r, te maxku kɨ ini mee-n xaxe'e-s."
24 Se ijan, se n-dakua'a Jesús kuu-s, se ja'an ndaa xaxe'e xa'a, se n-kidava'a tnu'u ya'a kuu-s. Te xna'a-da xa ja'an-s xa kuu xandaa.
25 Te io kue'e ɨnka xa n-kida Jesús. Nux n-yodotnuni ɨɨn ɨɨn n-kuu, te xani ini-da xa yo kue'e xa kue'e libru koo, xa ni ma kue'e ñuñayiu n-kuu. Amén. Du'a na koo.

Xa n-ka ja'an se n-tunda'a Jesús xi'in xa n-ka kida-s

N-ja'an Jesús xa keé Espíritu Ianyuux ñayiu

1 Dito Teófilo, libru n-kidava'a-da ki'na nuu n-kakune'e-da ntdanditu'u xa n-kixe'e Jesús xa n-kida-ia xi'in xa n-dakua'a-ia ñayiu. 2 N-kixe'e-ia xa kada-ia tniu-ia te dani n-kidatniu-ia xa nde kɨu juan ndaa-ia andɨu. Antecas xa n-ndaa-ia andɨu n-ta'u tniu-ia nuu se n-kaxí-ia xa kada koio-s xa n-ja'an Espíritu Ianyuux nuu-ia xa kada-s. Te dɨuni n-ja'an-ia nuu se n-kaxí-ia jan xa tunda'a-ia-s xa juña tnu'u koio-s ñayiu xa n-ja'an-ia. 3 Nda'u n-ya'a-ia te n-xi'í-ia te n-nandoto-ia. Nu n-ya'a xijan tɨtnɨ vuelta n-xe'en-ia nuu xtuu-s te kue'e xa n-kida-ia xa na kutnuni ini koio-s xa xandaa xakuiti ndito-ia. Te n-kakune'e-ia xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu ñuñayiu. Uu diko ka kɨu daa n-ya'a.

4 Ɨɨn kɨu nu n-nataka Jesús xi'in se n-dakua'a-ia, n-ta'u tniu-ia nuu-s xa maxku kee koio ni-s Jerusalén chi na kundetu koio-s. Xia'an-ia:

—N-ja'an-r xa n-ja'an Taa-ro Ianyuux xa taxi-ia ɨɨn xa taxi-ia. Kundetu koio-n ya'a nde na xee kɨu jɨn tna'a xijan. 5 N-dajuendute ña'a Sua xi'in ndute, ko Espíritu Ianyuux, tuku kada-ia. Nuu xaku kɨu keé ña'a-ia ndo'o ɨɨn ɨɨn-n —kuu-ia, n-ja'an-ia.

Juan ndaa Jesús andɨu

6 N-ka nataka ñayiu nuu Jesús, te n-ka xijan tnu'u-i-ia:

—¿Kada-n xa taxnuni ntuku se Israel vitna u?

Xia'an Jesús nuu-i:

7 —Ñadu ndo'o ɨɨn ɨɨn-n io xa jini koio-n na kɨu, na hora ya'a xijan, chi Taa-ro Ianyuux ni xini. Mee ni-ia na'a na kɨu n-xantuu-ia xaxe'e xa taxnuni-ia. 8 Kɨu na keé ña'a Espíritu Ianyuux, daa kada-ia xa kada-n tniu-ia, te kakune'e ña'a-n nuu ñayiu Jerusalén ya xi'in dava ka ñuu distrito Judea xi'in distrito Samaria xi'in nitu'u ñuñayiu.

9 Tnu'u ya'a n-ja'an-ia, te nɨni xnde'a ña'a ñayiu xyuku ijan juan ndaa-ia andɨu. N-da'u-ia nuu vikó te ñayo ka-i n-ka xini-ia. 10 Nɨni xnde'a-i xa juan ndaa-ia andɨu, dana ini n-ka xini-i uu ia xni'no da'ma kuixi xnii ijan. 11 Ka xia'an-ia:

—Ndo'o, ñayiu Galilea, ¿nakuenda xa xnii ni-n ya'a, te xnde'a-n andɨu?

Xa juan ndaa-ia. Ia ya'a, nani juan
ndaa-ia, dani ndixi-ia ɨnka vuelta.

N-kaxí se n-tunda'a ña'a Jesús Matías, xa n-nujuiin naa-s nuu Judas

12 N-ka ndee se n-kaxí ña'a Jesús
nuu nani Yuku Tnu Olivo xa ka
nu'u ntuku-s Jerusalén. Ñatu xika
Jerusalén xi'in nde Yuku Tnu Olivo.
Kani ichi ijan ná kani ichi xejoon
ley ñayiu Israel xa kaka-i kɨu ka
ndetatu-i. 13 Juan nu'u koio-s nuu
xtuu-s, te n-ka ndaa-s pisu kuu
uu nuu xtuu-s. Du'a xnani se ya'a:
Spedru, Sua, Jacobo, Ndrixi, Slipe,
Tomaxi, Stolo, Steu, Jacobo da'ya
yɨɨ Alfeo, Simón se kuu partido
Zelote, Judas ñani Jacobo du. 14 Ijan
n-ka xo nataka kutu-s ntdaa-s xi'in
María, dɨ'ɨ Jesús, ñani-ia du xi'in
dava ka ñadɨ'ɨ xa n-ka xo xijan
ta'u ka'nu-s xi'in-ña ntdaa-ña nuu
Ianyuux.
15 Tiempu ijan n-ka taka naxa ɨɨn
cientu oko ñayiu n-ka kukanu ini
Jesucristu. Te n-ja'an ndodo Spedru.
Xia'an-s:
16 —Dito, Ñani, n-xetna'a xa
n-ja'an Espíritu Ianyuux xa
n-chidotnuni David na n-kakune'e-s
Judas xa kandeka-s se tnɨɨ koio
Jesús jɨ'ɨn nuu-ia. N-xio xa du'a
ya'a. 17 Judas n-kuu ɨɨn se n-ka xo
kandeka tna'a xi'in-da ntdaa-da xa
kadatniu koio-da xi'in-s. 18 N-xeen-s
ɨɨn ñu'u xi'in tvini ni'i-s xaxe'e
kuechi n-kida-s. Ijan dada jungava
ndeyu-s. N-ndata xiti-s te n-kee xiti
kuechi-s.
19 'N-ka teku ntdaa ñayiu
Jerusalén xa'a, te n-ka dandee-i
ñu'u ijan Acéldama. Yu'u ya'a
kuu yu'u ka ja'an ñayiu Jerusalén.
(Acéldama kuu ñu'u nɨñɨ.) 20 Daa
ya'a chi du'a yodotnuni libru
Salmos:

Ni ɨɨn ñayiu, maxku kutuu ka
ve'e n-xo tuu-s.

Dɨuni yodotnuni:

Na nujuiin naa ɨnka se nujuiin
naa nuu-s.

21 'Kidayɨka-i xa kaxí-ro ɨɨn seyɨɨ
n-ka xo kandijun xi'in-da Jesús,
Ia kuu Xto'o-ro, 22 nde tiempo
n-dajuendute ña'a Sua xi'in nde
tiempo juan ndaa-ia andɨu. Io xa
ntdaa-da xi'in-s ja'an nuu ñayiu
xa n-nandoto Jesús —kuu Spedru,
xia'an-s nuu ñayiu xyuku ijan.
23 Xijan kuu xa n-ka nduku-s
uu-s. Łɨn-s nani José. Dɨuni nani-s
Barsabás. Dɨuni nani-s Justo. Łnka-s
nani Matías. 24 Te du'a n-ka xijan
ta'u-s nuu Ianyuux:
—Taa-ro Ianyuux, ndixi xa xini-n
janda kuu anu ntdaa ñayiu, datnuu
daye'e-n ndeda nduu se ya'a kaxí-n
xa nkonetniu-s 25 xa junukuechi-s
nuu-n te tunda'a-n-sɨ xa juña
tnu'u-s ñayiu xa n-ja'an Jesús xi'in
xa n-kida-ia chi n-dakuita Judas xa
junukuechi-s, te jua'an-s nuu ni'i-s
ta'u-s —kuu-s, n-ka xijan ta'u-s.
26 N-ka kida sortiari-s-sɨ, te
n-kakunuu Matías, te n-kɨu tna'a-s
nuu uxi ɨɨn se tunda'a ña'a Jesús xa
juña tnu'u koio-s ñayiu xa n-ja'an-ia
xi'in xa n-kida-ia.

N-keé Espíritu Ianyuux ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu

2 N-xee viko Pentecostés te
ntdaa ñayiu n-ka kukanu ini
Jesucristu xyuku ka'nu ɨɨn ve'e
katuu Jerusalén. 2 Te danaa nde'e
n-kayu andɨu te n-ka teku-i ɨɨn xa

kuu ná kuu xa kane tachi nde'e.
Nitu'u xiti ve'e nuu xtuu-i n-kayu.
3 N-ka xee xa ná xndaa yañu'u.
Nudɨin nudɨin n-ka xe juindodo
xijan dɨkɨ-i. 4 Ntdaa-i n-keé ña'a
Espíritu Ianyuux te n-ka kixe'e-i ka
ja'an-i nudɨin yu'u sejoon n-juini
Espíritu Ianyuux xa ja'an koio-i ɨin
ɨin-i.
5 Kue'e ñayiu ne'e tnɨɨ mudu ñayiu
Israel xndaxio nudɨin ñuu xtuu
Jerusalén tiempo ijan. Xndaxio-i
xañu'u nuu Ianyuux. 6 Nu n-ka
teku-i xa nde'e n-kayu andɨu, n-ka
nataka-i nuu xyuku ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu jan, te n-ka
teku-i xa ka ja'an ñayiu ijan nudɨin
yu'u ná ka ja'an mee-i país-yɨ. N-ka
yu'u anu-i chi ñayo-i n-xani ini xa
daa ya'a. 7 Vichi n-ka yu'u-i, te ka
xia'an tna'a-i:
—¿Ñadu ñayiu Galilea ka kuu
ntdaa ñayiu ka ja'an ya'a u?
8 ¿Janda n-kuu xa ka ja'an-i yu'u ka
ja'an-ro país-ro, te ka teku-ro? 9 Ya'a
xyuku ñayiu Partia, ñayiu Media,
ñayiu Elam, ñayiu io Mesopotamia,
ñayiu Judea, ñayiu Capadocia,
ñayiu Ponto, ñayiu Asia, 10 ñayiu
Frigia, ñayiu Panfilia, ñayiu Egipto,
ñayiu ñuu katuu yatni Cirene país
Libia, ñayiu Roma xtuu Israel ya,
11 ñayiu Creta, xi'in ñayiu Arabia.
Dava-ro ka kuu yatnu'u Israel.
Dava-ro ñatu ka kuu yatnu'u Israel,
ko ntdaa-ro ka jandixa Ianyuux.
Ntdaa-ro ka kutnuni ini xa ka ja'an-i
xa ka nakuetu-i nuu-ia chi ka ja'an-i
yu'u-ro —ka kuu-i, ka xia'an tna'a-i.
12 Ntdaa-i n-ka yu'u anu te ñayo-i
n-ka kutnuni ini janda n-kuu xa
dana ini n-ka ja'an ñayiu ijan ɨnka
yu'u. Dava-i ka xia'an tna'a:
—¿Janda n-kuu xa daa ka ja'an-i?
13 Ko dava-i n-ka xakundee ñayiu
n-ka ja'an ɨnka yu'u. Ka xia'an
tna'a-i:
—¡Ka xini ñayiu dian!

N-dakua'a Spedru ñayiu

14 Te n-ndojuiin Spedru xi'in uxi
ɨin ka se tunda'a ña'a Jesús xa juña
tnu'u koio-s ñayiu xa n-ja'an Jesús
xi'in xa n-kida-ia me'ñu ntdaa ñayiu.
Te xee n-ja'an-s nuu-i ntdaa-i:
—Ñani, Dito, xa ka kuu-n ñayiu
Israel xi'in ndixi, ñayiu n-ka kixee
xa xtuu-n Jerusalén ya. Kunini
va'a koio-n xa na kutnuni ini-n xa
na ja'an-da. 15 Ñayo ñayiu ya'a ka
xini ná ka xani ini-n. Dijan kaa ɨín
datne kuu. Ñadu hora ku xini ñayiu
kuu. 16 N-xetna'a xa ya'a vitna ná
n-ja'an se n-xo nani Joel, se n-xian
tnu'u ñayiu xa n-ja'an Ianyuux.
Du'a n-chidotnuni-s:
17 N-ja'an Ianyuux:
"Danduu nga dakeé-r Espíritu-r
ñayiu xi'in da'ya-i,
te ja'an koio da'ya dɨ'ɨ-i xi'in
da'ya yɨɨ-i nax koo.
Da'ya yɨɨ-i, se ka kuu solteru,
datutuku-r-sɨ.
Sexa'nu, kachi xene koio-s nax
ya'a.
18 Tiempu ijan dakeé-r Espíritu-r
se ka xinokuechi nuu-r xi'in
ñá ka xinokuechi nuu-r.
Ju'un-s xi'in-ña Espíritu-r, te ja'an
koio-s xi'in-ña tnu'u-r nuu ñayiu.
19 Kada-r xa koo nɨñɨ xi'in ñu'ú,
te junu ñu'a tkoo andɨu xi'in
ñuñayiu.
Ntdaa xijan kada-r xa kunde'a
ñayiu ñuñayiu xa na yu'u-i
nuu-r.

20 Kunee nuu ngandii te kukue'e
nuu yoo ná kue'e niñi.
Du'a kuu antecas xa xee kiu
nduka'nu-r,
te jini ñayiu xa taxnuni-r.
21 Ntdaa ñayiu kajan ta'u nuu-r
nanita'u daa”,
kuu Ianyuux, n-ja'an-ia.
22 ’Kunini koio ndixi xa ka kuu-n
yatnu'u Israel. Xna'a mee-n xa
Jesús Nazaret, n-kida Ianyuux xa
n-kida-ia kue'e milagru, te n-ka
xini-ro. Xaxe'e xa n-ka xo nde'a-ro
xa'a n-ka kutnuni ini-ro xa Ianyuux
n-tunda'a ña'a. 23 N-ka kida-n xa
n-ka tnii se unu loko-ia, te n-ka
xatakaa dika-n-ia. Xa daa nga ñu
ini Ianyuux xa daa ya'a, te na'a-ia.
24 N-kida-ia xa n-nandoto Jesús, te
n-ndokoo-ia nuu xndaa ndiyi chi ña
n-kuu ka xa kuu ka-ia ndiyi:
25 Daa ya'a chi n-chidotnuni
David:
“Ndikiu ndiñuu nde'a ña'a-da.
Ña tuu na xa chi ini-da chi
nujuiin-n lado kua'a-da.
26 Xijan kuu xa yo kudi ini-da,
te najani-da nuu ñayiu xa kudi
ini-da.
Jandixa-da xa xandaa xakuiti
nadandoto ña'a-n na kuú-da.
27 Na kuú-da ma dandoo ña'a-n
nuu xyinduxi ndiyi.
Ni ma juejoon-n xa tiu yiki
kuñu Da'ya Yii-n, Ia ii.
28 N-kachitnu'u ña'a-n xa kada-da
na nandoto-da.
Te kutuu-ro nikava nikuita te yo
kudi ini-da.”
29 ’Ñatu yu'u-da xa ja'an-da xa
n-xi'í xixitna-ro David chi xandaa
xakuiti n-xi'í-s, te n-xe konduxi-s.
Ntdaa-ro ka xini nuu n-xe konduxi-s
chi io daa nde vitna. 30 David n-kuu
se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu,
te n-xo na'a-s xa n-chinaa Ianyuux
nuu-s xa iin da'ya dana-s ku kuu se
taxnuni. 31 Xá ama n-ja'an David xa
nandoto Cristu te n-chidotnuni-s:
“Ma ndoo-ia nuu xyinduxi
ndiyi, ni ma tiu yiki kuñu-ia.”
32 N-nadandoto Ianyuux-ia, te n-ka
xini ntdaa daña xa n-nandoto-ia.
33 N-kida Ianyuux xa juan ndaa-ia
andiu xa kunukoo-ia diñi kua'a-ia
xa taxnuni-ia. Diuni n-kida Ianyuux
xa n-kidatniu ka Espíritu-ia anu
Jesús te n-kida Jesús xa keé ña'a
Espíritu-ia ntdaa daña na n-ja'an-ia.
N-ka xo nde'a-n te n-ka teku-n vitna.
34 Ñadu David juan ndaa andiu chi
mee-s kuu se du'a n-chidotnuni:
N-ja'an Taa-ro Ianyuux nuu Ia
kuu Xto'o-da:
“Nkoo diñi kua'a-r nini na xee
kiu,
35 kada-r xa taxnuni-n nuu ntdaa
ñayiu ka xini u'u ña'a.”
36 ’Ndixi, ñayiu ka kuu da'ya dana
Israel, kuna'a koio-n xa n-kida
Ianyuux xa n-nduu Jesús Xto'o-ro.
Diuni n-kida-ia xa n-kuu-ia Cristu
te n-xe konetniu-ia xa taxnuni-ia.
Maxku jin tnii anu-n chi xandaa
kuu. Mee-ia n-ka xatakaa dika-n —
kuu Spedru, xia'an-s.
37 Nu n-ka teku ñayiu n-ka taka
ijan xa'a, te vichi n-ka kune ini-i.
N-ka xijan tnu'u-i Spedru xi'in dava
se n-tunda'a ña'a Jesús xa dakua'a-s
ñayiu:
—Dito, ¿Nax kada koio-da?
38 Xia'an Spedru nuu-i:
—Natu ini koio xa n-ka kida-n
kuechi na kua'a na taxkanu ini
Ianyuux kuechi-n, te juendute

koio-n ɨin ɨin-n xaxe'e xa ka kukanu
ini-n Jesucristu. Kada Taa-ro
Ianyuux xa keé ña'a Espíritu-ia.
39 Ju'un koio-n Espíritu-ia chi
n-ja'an-ia xa ju'un ña'a Espíritu-ia
ndo'o xi'in da'ya-n xi'in ñayiu
xndaxio xika. Ju'un Espíritu-ia
ntdaa ñayiu kida-ia xa kunini-i
tnu'u-ia, te jandixa-i —kuu-s.
40 Tnu'u ya'a n-ja'an Spedru nuu-i.
Ijan dada n-ja'an ka-s xa n-jan
do'o-s-yɨ. N-ja'an-s nuu-i xa maxku
kada koio ka-i kuechi.
—Maxku kada ka-n xaloko xadu'a
ka kida dava ñayiu io vitna —kuu
ntuku Spedru, xia'an-s.

Janda n-xo tuu ñayiu ki'na nuu ki'na vii n-ka kukanu ini Jesucristu

41 Du'a n-kuu xa n-ka jandixa
ñayiu tnu'u n-ja'an Spedru, te n-ka
xendute-i. Naxa uni mil ñayiu n-ka
kɨu tna'a nuu ñayiu ka kukanu ini
Jesús kɨu ijan. 42 Kɨu xi'in kɨu n-ka
xo nataka ñayiu xa kunini va'a-i xa
n-xo ja'an se n-tunda'a ña'a Jesús
nuu-i. N-ka xo xijan ta'u ka'nu-i nuu
Ianyuux, te n-ka xo xaxi ka'nu-i.
43 N-ka xo yu'u ñayiu chi n-ka xo
kida se n-tunda'a Jesús milagru.
44 Ɨnuu n-ka xani ini ñayiu kukanu
ini Jesucristu, te ntdaa xaxii ɨin-i
n-ka kuu xaxii ntdaa-i. 45 N-ka diko
ñayiu ñu'u-i xi'in xaxii-i, te n-ka
xo dakexio nuu tna'a-i tvini n-ka
xo ni'i-i según janda ka ndoñu'u
mee-i ɨin ɨin-i. 46 Ntdantu'u kɨu
n-ka xo nataka-i veñu'u Jerusalén.
Dani n-ka xo nataka-i ve'e-i ɨin
ɨin-i xa n-ka xo xaxi ka'nu-i. N-ka
xo kudɨ ini-i. Ñayo-i n-kuxa'nu anu
nuu tna'a. 47 N-ka xo ndadaka'nu-i
Ianyuux, te n-ka xo kudɨ ini-i chi
n-ka tna ini ña'a ñayiu. Te n-kida
Ianyuux xa kue'e ka ñayiu n-ka
xo nanita'u kɨu xi'in kɨu te n-kɨu
tna'a ñayiu ijan nuu ntdaa ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu.

N-ndadava'a Spedru ɨin se yakua

3 Ɨin kɨu juan kɨu Spedru xi'in Sua
veñu'u ka'nu Jerusalén naxa kaa
uni xañini. Hora ka xijan ta'u ñayiu
kuu hora ijan. 2 Nukoo ɨin se yakua
yeñu'u nani Ye'e Vili Kaa. Daa n-kaku-s.
Ntna'a kɨu n-xo xantuu ña'a ñayiu ye'e
jan xa kajan nda'u-s hora ka kɨu ñayiu
veñu'u. 3 Nu n-xini se yakua jan xa juan
kɨu Spedru xi'in Sua veñu'u jan, te
n-xijan nda'u-s tvini. 4 N-ka nukonde'a-s
se yakua jan. Te n-ja'an Spedru nuu-s:
—Kunde'a ña'a nduu-r.
5 N-nukonde'a ña'a-s, te n-kachi
ini-s xa juña'a koio-s ɨin xa juña'a
nga-s. 6 Xia'an ntuku Spedru nuu-s:
—Ña tuu na tvini-r xa taxi-r, ko io
ɨin xa kada ña'a-r. N-kida Jesucristu
Nazaret xa ndadava'a ña'a-r.
Ndojuiin te kaka.
7 N-tnɨɨ-s nda'a kua'a se yakua jan te
n-ndojani ña'a-s. Hora ijan ni n-kuyutnu
nduu xe'e-s. 8 Ñama n-ndojuiin ni-s
te n-xe kandava-s. Xika nga mee-s, te
juan kɨu-s veñu'u xi'in Spedru xi'in Sua.
N-najuen tnu'u-s Ianyuux. 9 N-ka xini
ntdaa ñayiu xyuku ijan xa xika-s xi'in
xa najuen tnu'u-s Ianyuux. 10 Ka xini-i
xa n-xo xo nukoo se ijan yeñu'u nani
Ye'e Vili Kaa jan xa n-xo xijan nda'u-s.
Ñayo-i n-kutnuni ini janda n-kuu xa
n-xika-s, te loko n-ka yu'u anu-i.

N-ja'an Spedru nuu ñayiu n-ka nataka Portal Salomón

11 N-tnɨɨ se n-xo ku'u xe'e jan, xe'e
da'ma Spedru xi'in xe'e da'ma Sua

te n-xe kuitandijun ña'a-s. N-ka
yu'u anu ntdaa ñayiu n-ka xo
nde'a xa'a, te n-ka kendava-i nde
ye'e nani Portal Salomón nuu xnii
ndruni se ya'a. 12 Nu n-xini Spedru
xa'a, n-ja'an-s nuu ñayiu:
—Dito, Didi, ñayiu ka kuu yatnu'u
Israel. ¿Nakuenda ka yu'u-n xa n-ka
xini-n xa'a? ¿Nakuenda daa xnde'a
ña'a-n xa kuenda kɨu daña n-ka
kida xa n-xika se ya'a? ¿Nakuenda
xnde'a ña'a-n xa kuenda kɨu daña
kua'a xa du'a kada-da xaxe'e xa unu
va'a-da? 13 Xndeka ndixi Jesús, Ia
xinokuechi nuu Ianyuux n-ka xe'en
nuu Pilato xa ka'ni ña'a-s, te n-ka
ja'an-n xa maxku dayaa-s-ia. Jesús
ya ndadaka'nu ña'a Taa-ro Ianyuux,
Ia ndeka xixitna-ro Abraham xi'in
Isaac, Jacob du. N-juini Pilato xa
dayaa-s-ia, ko ñayo-n n-ka juini.
14 Naa xa ja'an koio-n xa dayaa
Pilato Ia ii te ña tuu na kuechi-ia
io, n-ka ja'an-n xa dayaa-s se n-xa'ni
ndɨyɨ. 15 Du'a n-kuu xa n-ka xa'ni-n
Ia kida xa ndito roo, ñayiu ñuñayiu,
ko n-kida Ianyuux xa n-nandoto-ia.
N-ka xini-da xa n-nandoto-ia.
Kachitnu'u ña'a-da xa n-ka xini-da.
16 Xaxe'e xa n-kukanu ini se ya'a
Jesús xa ndadava'a ña'a-ia, xijan
kuu xa n-ndadava'a ña'a-ia. Ntdaa-n
ka xinitna'a xi'in-s, te n-ka xo
nde'a-n xa n-kuu. Diko ni xaxe'e xa
n-kukanu ini-s-ia, n-kuyutnu xe'e-s
te n-xika-s.
17 'Xaxe'e xa ñayo ndixi ni se ka
taxnuni nuu-ro n-ka kutnuni ini
jundu kuu-ia, xijan kuu xa n-ka
xa'ni-n-ia. 18 Du'a n-kida Ianyuux
xa n-xetna'a xa n-ja'an-ia nuu
ntdaa se n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu
xa nda'u ya'a Cristu. 19 Natu ini
koio-n xa n-ka kida-n chi kuechi
kuu, te kukanu ini koio-n Cristu
xa na taxkanu ini Ianyuux xa
n-ka kida-n, te kada-ia xa kutuu
va'a koio-n. 20 Cristu Jesús, Ia
n-kaxí-ia, n-tunda'a-ia-ia nuu roo,
ñayiu ñuñayiu. 21 Tuu Jesucristu
andɨu vitna, te kutuu-ia ijan nde
na ndadava'a xee Ianyuux ntdaa
xa io ñuñayiu xi'in andɨu. Xa'a xá
daa nga n-ja'an-ia nuu se n-ja'an
tnu'u-ia nuu ñayiu. Ka kuu-s se
n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-s se
ii. 22 N-ja'an Moisés nuu xixitna-ro:
"Kada Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro, xa
ɨɨn se kuu da'ya dana-ro ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu nación-ro na
kida-r. Jandixa koio-i ntdaa tnu'u
ja'an-s." 23 Ntdaa ñayiu ma jandixa
tnu'u na ja'an se ijan, danaa ña'a
Ianyuux.
24 'Nde tiempo n-xo tuu Samuel
xi'in nde tiempo n-xo tuu ɨɨn nga
se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu
n-ka kakune'e ntdaa se n-ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu xa ya'a. 25 Ka
xini-n xa n-ja'an Ianyuux nuu se
n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu. Dɨuni
ka xini-n xa n-xia'an-ia tnu'u-ia
xixitna-ro Abraham xa taxi-ia
ɨɨn xa taxi-ia chi n-ja'an-ia nuu-s:
"Chindee chituu-r ñayiu xndaxio
ntdaa ñuu ñuñayiu xaxe'e da'ya
dana-n." 26 Ki'na nuu nuu ndixi
n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yɨɨ-ia na
n-nadandoto-ia-ia xa na natu ini-n
ɨɨn ɨɨn-n xa n-ka kida-n kuechi.

N-ka xijan tnu'u se ka taxnuni nuu ñayiu Israel Spedru xi'in Sua

4 Nɨni ka ja'an Spedru xi'in Sua
nuu ñayiu, n-ka xee dutu xi'in
agente taxnuni nuu policía xndee

veñu'u xi'in se ka kuu saduceu.
2 N-ka kiti ini ntdaa se ijan xaxe'e
xa n-ka ja'an Spedru xi'in Sua nuu
ñayiu xa nandoto ndɨyɨ xaxe'e xa
n-nandoto Jesús. 3 Te n-ka tnɨɨ-s
Spedru xi'in Sua. Xaxe'e xa n-ñini,
ña n-kuu xa kadandaa-s kuechi-s,
te n-ka chindi'u ña'a-sɨ vekaa. Nde
kɨu kuu uu dada n-ka kine'e ña'a-s
xa n-kundaa kuechi-s. 4 Kue'e ñayiu
n-ka xo nini xa n-ja'an-s nduu-s te
n-ka kukanu ini-i Jesucristu. Kue'e
ka-i n-kuu; naxa o'on mil mee ni
seyɨɨ te ña tuu na kuenda ñadɨ'ɨ.
5 Kɨu kuu uu n-ka nataka sexa'nu.
N-ka nataka dava ka se ka taxnuni
nuu ñayiu Israel xi'in se ka tu'a
va'a ley n-chidotnuni Moisés. 6 N-ka
nataka Anás se kuu dutu taxnuni
ka, Caifás, Sua, Alejandro xi'in
ntdaa ñayiu ka kuu familia dutu
ka taxnuni ka Jerusalén. 7 Te n-ka
ta'u tniu-s nuu se xndee vekaa xa
na kandeka koio-s Spedru xi'in Sua
jɨ'ɨn nuu-s. N-ka xani-s Spedru xi'in
Sua me'ñu-s ntdaa-s xa kajan tnu'u
ña'a-s. Te ka xia'an-s nuu-s:
—¿Jundu n-ta'u tniu xa du'a
ka kida-n? ¿Jundu ja'an xa du'a
kada-n?
8 N-kidatniu ka Espíritu Ianyuux
anu Spedru, te n-ja'an-s nuu ntdaa
se ijan:
—Ndixi, sexa'nu xi'in dava ka
se ka taxnuni nuu ntdaa ñayiu ka
kuu yatnu'u Israel, 9 ka xijan tnu'u
ña'a-n nuu janda n-ka kida-da
xa n-xika se n-kakune'e. 10 Na
kachitnu'u ña'a-da ntdaa-n xa
Jesucristu, Ia Nazaret, n-kida xa
n-xika-s. Kuu-ia Ia n-ka xatakaa
dika koio-n te n-nadandoto ña'a
Ianyuux. Mee-ia n-kida xa n-xika
se ya'a te nujuiin-s nuu-n ntdaa-n.
Kuna'a-n xi'in ntdantu'u ka
ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xa'a:
11 "Kuenda kɨu ɨɨn yuú ña n-ka xe
ini se ka kidava'a ve'e kuu-ia, ko
yuú ijan n-nduu yuú n-ndunuu
yɨtnɨɨ ve'e jan vitna." 12 Ñayo ka
io xa dakaku ña'a-i; mee ni Jesús
dakaku ña'a. Ña n-tunda'a Ianyuux
ɨnka Ia dakaku ña'a chi Jesús kuu
Ia n-tunda'a-ia xa dakaku ña'a-ia
—kuu-s.
13 N-ka xini-s xa ña n-ka yu'u
Spedru xi'in Sua xa ja'an koio-s.
Dɨuni n-ka xini-s xa ñatu kuia n-ka
xe'en-s xcuela xi'in xa ñatu ka
kuu-s se ndandɨ'ɨ. Nu n-ka xini-s
xijan, n-ka yu'u anu-s. Ijan dada
n-ka tuu ini-s xa Jesús n-dakua'a
ña'a. 14 Daa xa n-ka xini-s xa nujuiin
yatni se n-xika jan, xijan kuu xa ña
n-ka ja'an ka-s xa ñatu io va'a xa
n-ka kida-s. 15 Ijan dada ka xia'an
se ka taxnuni nuu ñayiu Israel jan
nuu-s xa na kee koio-s ijan. Te n-ka
ndatnu'u se ka taxnuni jan. 16 Ka
xia'an tna'a-s:
—¿Nax kada koio-ro se ya'a?, chi
ntdaa ñayiu Jerusalén n-ka xini xa
n-ka kida-s milagru ya. Ma kuu xa
danda'u-ro-i. 17 Xa maxku kakune'e
ka-s xa n-dakua'a ña'a Jesús nuu
ñayiu na dayu'u-ro-s na kua'a
maxku juña tnu'u ka-s-yɨ.
18 Ijan dada n-ka nakana ntuku-s
Spedru xi'in Sua xa ndɨu-s vetniu
te n-ka xia'an-s xa maxku kakune'e
ka-s Jesús, ni maxku dakua'a ka-s
ñayiu ná n-ja'an Jesús xa kada-s.
19 Ijan dada xia'an Spedru xi'in Sua
nuu-s ntdaa-s:
—¿Nax ka kachi-n? ¿Io va'a xa
jandixa ña'a-da ndixi ɨɨn ɨɨn-n a xa

jandixa koio-da Ianyuux a? 20 Ma
kuu xa nujani koio-da xa ja'an-da
xa n-ka xini-da xi'in xa n-ka
teku-da —kuu Spedru xi'in Sua,
xia'an-s.
21 N-ka ja'an-s xa kada u'u ña'a-s
xa n-ka dayu'u ña'a-s, te n-ka dayaa
ña'a-s. N-ka dayaa ña'a-s chi ña
n-kuu xa kada u'u ña'a koio-s xaxe'e
xa n-ka najuen tnu'u ñayiu n-ka
teku xa n-ka kida-s Ianyuux. 22 Vi'i
ka uu diko kuia io se n-xika xa n-ka
kida Spedru xi'in Sua milagru.

N-ka xijan ta'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

23 Nu n-ka yaa Spedru xi'in Sua,
ka nu'u-s nuu xyuku ñayiu xndeka
tna'a xi'in-s te n-ka najani-s ntdaa
xa n-ka ja'an dutu ka taxnuni xi'in
sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.
24 Nu n-ya'a xa n-ka xo nini-i ntdaa
xa n-ja'an Spedru xi'in Sua, ɨɨn ni
tnu'u n-ka ja'an-i xi'in-s xa n-ka
xijan ta'u-i nuu Ianyuux. Xee n-ka
ja'an-i xi'in-s. Du'a n-ka xijan ta'u
koio-i xi'in-s:
—Taa-ro Ianyuux, ndixi taxnuni
nuu ntdantu'u xa io. Ndixi,
n-kidava'a andɨu, ñuñayiu, mar
xi'in ntdaa xa io nuu ndruni
xa'a. 25 N-ja'an-n nuu Espíritu-n
nax chidotnuni xixitna-da
David, se n-xinokuechi nuu-n, te
n-chidotnuni-s:
¿Nakuenda ka kiti ini ñayiu
ñatu ka kuu yatnu'u Israel
xndaxio ɨnka ɨnka nación
nuu-n?
¿Nakuenda xñu ini-i xa kada-i
ɨɨn xa ña xiniñu'u?
26 Se ka taxnuni xi'in se ka
kunxa'nu ka kida ɨnuu-s xa
ndandita-s nuu-n xa kuu-n
Xto'o-da.
Nani ndandita-s nuu-n, dani
ndandita-s nuu Cristu, Ia
n-tunda'a-n.
27 'N-ka nataka Herodes xi'in
Poncio Pilato, ñayiu ñatu kuu
yatnu'u Israel, ñayiu Israel du
ñuu ya'a xa n-ka ndandita-s nuu
Jesús, Ia ii, Ia xinokuechi nuu-n, Ia
n-kaxí-n xa nkonetniu-ia. 28 N-ka
kida-s ntdaa xa n-ñu ini mee-n
xa kada-s. N-ya'a xa n-ñu ini-n xa
ya'a. 29 Taa-ro Ianyuux, kuna'a-n xa
n-ka dayu'u ña'a-s daña, ñayiu ka
xinokuechi nuu-n. Kada-n xa ma
yu'u-da xa ja'an koio-da tnu'u-n nuu
ñayiu. 30 Kada-n xa na kada Jesús,
Ia ii, Ia xinokuechi nuu-n xa na
ndadava'a koio-da ñayiu te na kada
koio ka-da milagru.
31 Nu n-xinokava xa n-ka xijan ta'u
ñayiu xyuku ijan nuu Ianyuux te
n-tnaa nuu xtuu-i. Ijan dada n-keé
ña'a Espíritu Ianyuux te ñayo-i
n-yu'u xa ja'an-i tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu.

Ni ɨɨn ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu n-ja'an xa xaxii mee ni-i kuu xa n-ka xo neva'a-i

32 Ɨnuu n-ka xo xani ini ntdaa
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu. Ni
ɨɨn-i ñatu n-ja'an xa xaxii mee ni-i
kuu xa n-ka xo neva'a-i, chi xaxii
ntdaa-i n-kuu.
33 N-kida Jesús, Ia kuu Xto'o-ro,
xa n-kunuu tnu'u n-ka ja'an
se n-tunda'a-ia xaxe'e xa n-ka
kakune'e-s xa n-nandoto-ia. Yo
n-xo chindee ña'a Ianyuux xa daa
n-ka xo ja'an-s. 34 Ni ɨɨn ñayiu n-ka
xo kandeka tna'a xi'in-s, ñatu n-ka

kunda'u-i chi ñayiu io ve'e a ñu'u,
n-ka xo diko-i te tvini n-ka xo ni'i-i
35 n-ka xo xia'an-i se n-tunda'a ña'a
Jesús te n-ka xo dakexio-s tvini jan
según janda ka ndoñu'u-i ɨin ɨin-i.
36 Nuu ñayiu ijan yɨtna'a ɨin se
nani José. N-ka dandee ña'a se
n-tunda'a ña'a Jesús Bernabé. Dɨu
ya'a kuu tnu'u kanu ini. Se Chipre
kuu-s, te Leví n-kuu xixitna-s.
37 N-xio ñu'u-s te n-diko-s. Ne'e-s
tvini ni'i-s jua'an nuu se n-tunda'a
ña'a Jesús te n-xia'an-s.

N-ka ja'an vete Ananías xi'in ñadɨ'ɨ-s Safira

5 Dɨuni tna'a ɨin se nani
Ananías xi'in ñadɨ'ɨ-s Safira
nuu ñayiu ijan. N-ka diko-s ñu'u-s,
2 te n-kida ɨnuu-s xi'in ñadɨ'ɨ-s xa
n-ka ndoo-s xi'in dava tvini n-ka
ni'i-s. Ijan dada ne'e-s dava tvini
jan n-xee nuu se n-tunda'a ña'a
Jesús te n-xia'an-s. 3 Te xia'an
Spedru nuu-s:
—Vete-n, Ananías chi Satanás
n-keé anu-n xa ja'an vete-n nuu
Espíritu Ianyuux. ¿Nakuenda n-ka
ndoo-n xi'in dava tvini n-ka ni'i-n
xa n-diko-n ñu'u-n? 4 ¿Ñadu ñu'u
mee-n n-kuu ñu'u jan u? Nuu n-ka
xani ini-n xa ndoo-n nduu-n xi'in
tvini n-ka ni'i-n xa n-ka diko-n
ñu'u-n, ndoo-n xi'in tvini ijan n-kuu
chi tvini mee-n n-kuu, te nuu n-ka
xani ini-n xa taxi-n ntdaa, ntdaa
taxi-n n-kuu. ¿Nakuenda du'a
n-ka xani ini-n xa kada koio-n? Ña
n-ja'an vete-n nuu ñayiu, chi n-ja'an
vete-n nuu Ianyuux.
5 Nu n-teku Ananías tnu'u ya'a,
n-ndua-s te n-xi'í-s. Yo n-ka yu'u
ntdaa ñayiu n-ka teku xijan. 6 N-ka
xetu'a uu solteru n-ka xo nukoo
yatni nuu n-katuu yɨkɨ kuñu-s, te
n-ka chiduku-s yɨkɨ kuñu-s, te ndido
ña'a-s jua'an xa kuxi ña'a koio-s.
7 Naxa uni hora n-kuu. Ijan dada
n-kɨu ñadɨ'ɨ Ananías nuu tuu
Spedru. Ña n-xini-ña xa n-ya'a. 8 Te
n-xijan tnu'u ña'a Spedru:
—¿Ya'u ka ja'an-n n-ka diko-n
ñu'u a?
Te xia'an-ña:
—Joon, daa jua'an.
9 Xia'an Spedru nuu-ña:
—¿Nakuenda xa nduu-n xi'in yɨɨ-n
n-kida ɨnuu xa kototnuni-n Espíritu
Ianyuux? Na se n-ka xe kuxi yɨɨ-n
xá n-ka nxee, jiin. Na-s xniñi ye'e
de. Dɨuni kandido ña'a-s ndo'o jɨ'ɨn
vitna —kuu Spedru, xia'an-s.
10 Hora ijan n-ndua Safira xe'e
Spedru te n-xi'í-ña. N-ka naxee
ndɨu solteru jan te n-ka xini-s xa
n-xi'í-ña, te xndido-s-ña jua'an xa
nkuxi-s-ña nuu n-xe konduxi yɨɨ-ña.
11 N-yu'u ntdaa ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu xi'in dava ka ñayiu n-ka
teku xa'a.

N-ka ndadava'a se n-tunda'a Jesús kue'e ñayiu

12 Kue'e milagru n-ka xo kida se
n-tunda'a ña'a Jesús xa chindee-s
ñayiu te n-ka xo nataka-s xi'in
ñayiu kukanu ini Jesucristu ye'e
nani Portal Salomón. Ɨnuu n-ka
xo xani ini-i. 13 Dava ñayiu ña ka
kukanu ini Jesucristu, n-ka najuen
tnu'u ña'a-i, ko ña n-ka kuyɨɨ-i xa
kɨu tna'a-i nuu-i.
14 N-kukue'e ka ñayiu ka kukanu
ini Jesús, Ia kuu Xto'o-ro; nani n-ka
kɨu tna'a seyɨɨ, dani n-ka kɨu tna'a
ñadɨ'ɨ. 15 N-ka xo kandeka ñayiu

ñayiu ka ku'u n-ka xo xe'en ichi
ka'nu xa hora na ya'a Spedru juini
nga juenda'u-s na kaju'un dava
ñayiu ka ku'u jan. Camilla xi'in xito
n-ka xo ñu'u-i. 16 Dɨuni n-ka xee
ñayiu ñuu xndatuu nadukunduu
Jerusalén nuu-s. N-ka xo kandeka-i
ñayiu ka ku'u xi'in ñayiu kida u'u
ña'a xaloko n-ka xo xee, te n-ka xo
ndva'a-i ntdaa-i.

N-ka nduku se ka taxnuni nuu ñayiu Israel Sua xi'in Spedru xa kada u'u ña'a koio-s

17 N-kukuedi ini dutu taxnunika
xi'in se ka kuu saduceu ndeka
tna'a xi'in-s xaxe'e xa'a, 18 te n-ka
tnɨɨ-s Spedru xi'in Sua, te n-ka
chindi'u ña'a-s vekaa. 19 Ɨɨn ángel,
ia xinokuechi nuu Ianyuux, n-kaan
yekaa xakuaa ɨjan, te n-kine'e-ia-s.
Xia'an-ia nuu-s:
20 —Jua'an koio veñu'u te juña
tnu'u-n ñayiu nax kada-i xa kutuu-i
xi'in Ianyuux nɨkava nɨkuita.
21 Nu n-tuu, n-ka kɨu-s nduu-s
veñu'u, te n-ka ndixe'e-s dakua'a-s
ñayiu chi n-ka jandixa-s xa n-ja'an-ia.
N-naxee dutu taxnuni ka xi'in
se xnetniu xi'in-s vetniu. Te n-ka
nadataka-s ntdaa juxtixia ka taxnuni
nuu ñayiu Israel, te n-ka ta'u tniu-s
nuu se ka xinokuechi nuu-s xa na
jɨn nukueka koio-s se n-tunda'a ña'a
Jesús. 22 Nu n-ka xee se ijan vekaa
jan, ñayo se n-tunda'a ña'a Jesús
n-ka nani'i-s. N-ka nangondita-s, te
n-ka xian tnu'u-s se n-ka tunda'a
ña'a xa du'a n-kuu. 23 Ka xia'an-s:
—Ndi'u va'a yekaa. Ijan xnii ntdaa
se xndee vekaa. N-ka najaan-da
yekaa jan, te n-ka kɨu-da xiti-i, ko
ñayo-s n-ka nani'i-da.
24 Nu n-ka teku agente taxnuni
nuu policía xndee veñu'u xi'in dutu
ka taxnuni, te kue'e xa n-ka xani
ini-s xa du'a n-kuu, te n-ka chi ini-s.
25 Hora ijan n-xee ɨɨn se xia'an:
—Na se n-ka chindi'u-n vekaa ka
dakua'a ñayiu xiti veñu'u.
26 N-ka xe nukueka ña'a agente
taxnuni xi'in policía-s, ko ña tuu
nax n-ka kida ña'a-s chi n-ka yu'u-s
xa janña'a ñayiu xyuku ijan yuú.
27 Xndeka ña'a-s n-naxee nuu
xyuku ntdaa se ka kuu juxtixia
Israel te xia'an dutu taxnuni ka
nuu-s:
28 —Xá n-ka ja'an-r xa maxku
dakua'a koio ka-n ñayiu xa
n-dakua'a ña'a se ijan. ¿Nakuenda
xa dani dakua'a na'i-n ñayiu?, te
nitu'u Jerusalén ka teku ka ñayiu
xa ka ja'an-n jua'an, te ka ja'an-n
nuu ñayiu xa ru'u n-ka xa'ni-s.
29 Xia'an Spedru xi'in dava ka se
n-tunda'a ña'a Jesús nuu koio-s:
—Io xa jandixa-ro xa ja'an Ianyuux
chi ndandɨ'ɨ ka-ia dada se ñuñayiu.
30 Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Ianyuux
xixitna-ro, n-nadandoto Jesús, Ia
n-ka xatakaa dika-n nuu curuxi
xa n-ka xa'ni-n-ia. 31 N-xantuu
Ianyuux-ia diñi kua'a-ia andɨu xa
najuen tnu'u ña'a-ia, te n-jantuu tniu
ña'a Ianyuux xa taxnuni-ia. Dɨuni
n-kida-ia xa kuu-ia Ia dananita'u
ña'a. Xijan kuu xa na natu ini roo,
ñayiu ka kuu yatnu'u Israel kuechi
n-ka kida-ro, te taxkanu ini ña'a-ia.
32 Testiu ka kuu mee-da xi'in Espíritu
Ianyuux xa daa io. N-kida Ianyuux
xa n-keé ña'a Espíritu-ia ntdaa-da
xi'in ñayiu ka jandixa-ia —kuu
Spedru xi'in dava ka se n-tunda'a
ña'a Jesús, ka xia'an-s.

33 Nu n-ka teku juxtixia jan xa
n-ka ja'an se n-tunda'a ña'a Jesús
xa'a, yo nde'e n-ka kiti ini-s. N-ka
juini-s xa ka'ni ña'a koio-s, 34 ko
ña n-kuu xaxe'e tnu'u n-ja'an ɨɨn
se fariseu nani Gamaliel nuu se ka
kuu juxtixia jan. N-ndojuiin-s, te
n-ta'u tniu-s xa na kine'e koio-s
se n-tunda'a ña'a Jesús ita'u.
Gamaliel jan n-dakua'a ñayiu ley
n-chidotnuni Moisés. Ntdaa ñayiu
io xañu'u nuu-s. 35 N-ja'an-s nuu se
ka kuu juxtixia xnetniu xi'in-s:
—Kani ini va'a koio-n nu vatuka
xa kada koio-n ɨɨn xa kada koio-n
se ya'a a ña'a. 36 Xna'a-n xa n-kixi
Teudas, te n-ja'an-s xa se ndandɨ'ɨ
kuu-s. N-ka xe kuitandijun ña'a
naxa koon cientu ñayiu. N-ka
xa'ni-s-sɨ, te se n-ka xe kuitandijun
ña'a, du'a du'a n-ka xite ni'no-s.
Ijan n-xe ndɨ'ɨ ntdaa xa n-juini
se ijan xa kada-s. Xa n-kuu kuia
n-kuu xa'a. 37 Nu n-ya'a xa n-kixi
se ijan, n-kixi Judas, se Galilea.
Tiempu ijan n-nukodotnuni ñayiu.
N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu, te
n-daja'an-s-yɨ xa ndandita-s xi'in-i
nuu gobierno. Dɨuni n-ka xa'ni-s
se ya'a, te du'a du'a n-ka xite ni'no
ntdaa ñayiu n-ka xo kandijun ña'a
tuku. 38 Xijan kuu xa daa na koo
na'i se ya'a. Dayaa koio-n-sɨ chi
nux xa ka ta'u tniu ñayiu ka kida-s,
te yachi jɨn ndɨ'ɨ tniu-s, 39 ko nux
xa Ianyuux n-ta'u tniu xa kada-s
xa ka kida-s mayo-n ndaku nuu-s.
Xa maxku ndandita koio-n nuu
Ianyuux maxku jantna'a tnu'u-n
xi'in-s —kuu Gamaliel, xia'an-s.
Ñatu n-ka chindi'u ña'a ka
juxtixia jan xaxe'e xa daa n-ja'an
Gamaliel. 40 Ijan dada n-ka nakana
ntuku-s se n-tunda'a ña'a Jesús
te n-ka janña'a-s chirrión. N-ka
xia'an-s nuu-s xa maxku kakune'e
koio ka-s Jesús te n-ka dayaa
ña'a-s. 41 Ijan dada n-ka ndee-s
vetniu. N-ka kudɨ ini-s chi n-kaxí
ña'a Ianyuux xa kue'e xa januu
ya'a-s xaxe'e Jesús. Dɨuni nda'u
ya'a-s. 42 Ñatu n-ka nujani-s xa
n-xo dakua'a-s ñayiu, te n-ka xo
kakune'e-s xa Jesús kuu Cristu, Ia
n-tunda'a Ianyuux. Kɨu xi'in kɨu
n-ka xo dakua'a-s ñayiu veñu'u xi'in
ntaka ve'e.

N-ka kaxí ñayiu ka kukanu ini Jesucristu uxa se nkonetniu xa junukuechi-s nuu-i

6 Kukue'e ka ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu jua'an tiempo
ijan. N-ka jan kuechi ñayiu ka kuu
yatnu'u Israel ka ja'an griegu xa
ña xee xa ni'i ñadɨ'ɨ n-ka xi'í yɨɨ
xyɨtna'a nuu-i xa kexio kɨu xi'in kɨu
ná ka ni'i ñadɨ'ɨ n-xi'í yɨɨ ka ja'an
hebreu. 2 N-ka nadataka uxi uu se
n-tunda'a ña'a Jesús ntdaa ñayiu ka
kukanu ini-ia, te n-ka ja'an-s nuu-i:
—Kunini koio-n xa na ja'an-da.
Ñatu io va'a nux dandoo koio-da
xa dakua'a-da ñayiu xa n-ja'an
Ianyuux, te dakexio koio-da xa ka
ndoñu'u-n. 3 Va'a ka nuu na nduku
koio-n uxa tna'a mee-n. Nduku
koio-n se ka xini-n xa ɨnuu kaxi
ini-s, te ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux.
Te jantuu tniu-ro-s xa kada-s tniu
ya'a. 4 Ja'an na'i koio daña tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, te kajan ta'u
na'i koio-da nuu-ia —kuu uxi uu se
n-tunda'a ña'a Jesús, n-ka xia'an-s.
5 Ntdaa-i n-ka kida ɨnuu te n-ka
kendoo-i xa daa koo. Te n-ka kaxí-i

Steba. Idii ni vuelta n-xajan se ya'a
anu-s xa n-kukanu ini-s Jesucristu.
Ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux. Dɨuni
n-ka kaxí ni'no-i Slipe. N-ka kaxí
ni'no-i Prócoro, Nicanor, Timón,
Parmenas, Nicolás du. Se Antioquía
kuu Nicolás, ko n-xo ne'e tnɨɨ-s
mudu ñayiu Israel. 6 Xndeka-i-sɨ
ntdaa-s jua'an nuu se n-tunda'a ña'a
Jesús te n-ka xijan ta'u se n-tunda'a
ña'a Jesús nuu Ianyuux. N-ka xajan
ndodo-s nda'a-s dɨkɨ-s te n-ka xe
konetniu-s. 7 Kɨu xi'in kɨu ka teku
ka ñayiu tnu'u Ianyuux jua'an, te
kue'e ka ñayiu Jerusalén n-kixe'e xa
kukanu ini-i Jesucristu. Dɨuni kue'e
dutu n-ka kukanu ini-ia tuku.

N-ka tnɨɨ presu-s Steba

8 Yo n-kidatniu Ianyuux anu Steba.
N-kida-ia xa kada-s milagru xa
chindee-s ñayiu. 9 Kue'e se tɨtnɨ ñuu
n-ka taka nuu tuu Steba. N-ka taka
se ñuu Cirene, se ñuu Alejandría, se
distrito Cilicia, se distrito Asia xi'in
se ka xe'en veñu'u ñayiu n-ka yaa
xa n-ka kidatniu du'a-i nuu xto'o-i.
N-ka jantna'a tnu'u se ɨjan xi'in
Steba. 10 N-xa'nu Steba jan tnu'u
se ɨjan xaxe'e xa ñu'u ña'a Espíritu
Ianyuux. 11 Na'i n-ka ja'an-s nuu
tɨtnɨ se ja'an koio nuu juxtixia xa na
ja'an koio-s xa n-ka teku-s xa n-jan
kui'a Steba Moisés xi'in Ianyuux,
te n-ka chiya'u ña'a-s xa na ja'an-s.
12 Mudu ya'a n-ka kida-s xa n-ka kiti
ini ñayiu Jerusalén xi'in sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in se ka
tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés
nuu Steba te n-ka tnɨɨ-s-sɨ. Xndeka
ña'a-s jua'an koio nuu xyuku
juxtixia. 13 Te n-ka ja'an-s nuu
juxtixia jan xa xndeka-s se ka kuu
testiu n-ka teku xa n-ja'an Steba. Ka
xia'an testiu jan nuu juxtixia:
—Ña nujani Steba xa jan kui'a-s
veñu'u ii-ro. Ja'an-s xa ñatu
xiniñu'u ley n-chidotnuni Moisés.
14 N-ka teku-da xa n-ja'an-s xa
Jesús, se Nazaret kanu veñu'u-ro, te
kada-s xa dandoo-ro xa n-dakua'a
ña'a Moisés. Ja'an-s xa tuku na
jandixa-ro.
Tnu'u ya'a n-ka kidava'a vete-s xa
n-ka tekuechi neñu-s Steba.
15 N-ka ndakoto ndee se ka
taxnuni xyuku vetniu Israel nuu
Steba, te n-ka xini-s xa kaa nuu-s na
kaa nuu ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux.

N-dada'an ni'no Steba mee-s

7 N-xijan tnu'u dutu taxnuni
Steva:
—¿Ndaa xa du'a n-ja'an-n a?
2 Xia'an Steva nuu ñayiu:
—Dito, Ñani, ɨɨn ni ñayiu ka
kuu-ro. Kunini-n tnu'u na ja'an-da.
N-dande'a Ianyuux mee-ia Abraham
país Mesopotamia na ta nkotuu
ka-s ñuu Harán. N-xini-s xa ndii-ia.
3 N-ja'an-ia nuu-s: “Ta kee ñuu-n
ya. Dandoo ñayiu ka kuu tna'a-n,
te jua'an ɨnka ñuu nuu dane'e
ña'a-r.” 4 N-kee Abraham país nani
Caldea te n-xe kotuu-s ñuu Harán.
Ijan n-xi'í taa-s. Ijan dada n-xe
kotuu-s nuu tuu-ro ya na n-ja'an
Ianyuux nuu-s, 5 ko ni ita'u ñu'u ña
n-xia'an-ia, juini nga nuu kunujuiin
mee-s, ko n-xia'an-ia tnu'u-ia xa
kuta'u da'ya dana-s ñu'u ya'a. Du'a
n-ja'an Ianyuux juini ñayo na
da'ya-s n-xio daa. 6 Dɨuni n-ja'an
Ianyuux nuu-s xa da'ya dana-s
jɨ'ɨn koo-i ɨnka país te kadatniu

du'a koio-i nuu to'o ñuu ijan. Kada
u'u ñayiu ijan da'ya dana-s koon
cientu kuia. 7 Xia'an Ianyuux nuu
Abraham: “Kada u'u-r ñayiu ñuu
ijan xaxe'e xa kadatniu du'a ñayiu
ndeka-r nuu-i. Ijan dada kee koio-i
ñuu to'o jan te ndadaka'nu ña'a-i
mee-r ya'a.” 8 N-kendoo tratu
Ianyuux xi'in Abraham xa juña'a-ia
ɨin xa juña'a-ia. Xaxe'e tratu ijan,
n-xa'nde ndodo Abraham ñiɨ nuu
ii Isaac nu n-kuu una kɨu-s. Dani
n-xa'nde ndodo Isaac ñiɨ nuu ii
da'ya yiɨ-s, se kuu Jacob. Dani
n-kida Jacob uxi uu da'ya yiɨ-s.
9 ’Xaxe'e xa ɨnuu kuedi ini dava
ka da'ya yiɨ Jacob n-ka diko-s
ñani-s José nuu se ka xe'en Egipto,
te xndeka ña'a se n-ka xeen ña'a
jan jua'an ijan. Juini daa n-ya'a-s,
ko n-xo kunduu-s xi'in Ianyuux.
10 Xaxe'e xa nda'u n-xo ya'a-s
n-chindee ña'a-ia, te ñatuka daa
n-ya'a-s. N-xia'an Ianyuux xa
xinitnuni José, te n-kidatniu-ia anu
se n-taxnuni Egipto xa n-tna ini-s-sɨ.
Xijan kuu xa n-tetutniu-s José xa
taxnuni-s nuu ñayiu Egipto. Dɨuni
n-tetutniu-s-sɨ xa taxnuni-s nuu
ñayiu ka kidatniu ve'e-s. 11 N-kuu
tnama nde'e Egipto xi'in Canaán
te nda'u n-ka ya'a ñayiu. Ña n-ka
xo ni'i xixitna-ro xa kaxi-i. 12 Nu
n-teku Jacob xa io trɨu Egipto te
n-tunda'a-s da'ya yiɨ-s ijan. 13 N-ka
xe'en ntuku ñani José Egipto ɨnka
vuelta, te vuelta ya'a n-datuu José
mee-s nuu ñani-s. Ijan dada n-xini
se taxnuni ka Egipto jundu kuu
familia José. 14 N-tunda'a José
razón Canaán xa n-kana-s taa-s,
ñani-s xi'in ntdaa ka familia-s xtuu
ijan. Uni diko xa'un-s xa ntdaa-s
15 n-ka xee Egipto. Ntdaa-s xi'in
dava ka xixitna-ro n-ka xi'í ijan.
16 Xne'e se Israel yɨkɨ kuñu Jacob
juan ndixi Siquem te n-ka ki kuxi-s
nuu ñu'u n-xeen Abraham nuu
da'ya yiɨ Hamor xi'in tvini kuu
plata.
17 ’Nu vax kuyatni tiempo jɨn tna'a
xa n-ja'an Ianyuux nuu Abraham,
te n-ka kukue'e xixitna-ro Egipto.
18 Ijan dada n-taxnuni ɨin se ña
n-xo xini tna'a xi'in José nuu
ñayiu Egipto. 19 N-kida u'u-s da'ya
dana xixitna-ro Jacob. N-ta'u
tniu-s xa kajan tuu koio da'ya
dana-s da'ya yɨjɨn-i juera xa na
kuú koio-s. 20 Tiempu ijan n-kaku
Moisés, te n-tna ini ña'a Ianyuux.
Uni yoo n-xo ndeka ña'a tadɨ'ɨ-s
ve'e-s. 21 Daa n-xe dandoo ña'a
dɨ'ɨ-s ɨin nuu n-dandoo ña'a-ña, te
n-nakueka ña'a da'ya dɨ'ɨ se taxnuni
Egipto. N-xo ndeka ña'a-ña, te
n-dakaka ña'a-ña xkuela. Kuenda
kɨu da'ya-ña n-kuu-s. 22 Du'a n-kuu
xa n-kua'a va'a-s tutu na ka tu'a se
Egipto. Va'a n-xo tu'a-s xa ja'an-s.
Va'a n-xo tu'a-s xa kada-s ɨin xa
kada-s.
23 ’Nu n-chitu-s uu diko kuia te
n-kuu anu-s xa kotoni'ni-s ñayiu
kuu tna'a-s, ñayiu ka kuu da'ya
dana Israel. 24 Nu n-xee-s nuu
xndaxio yatnu'u-s, te n-xini-s xa
kani ɨin se Egipto se kuu yatnu'u-s
te n-nujuiin xi'in-s xi'in-s. N-kani-s
se Egipto xa n-dandenaa-s, te
n-xa'ni-s-sɨ. 25 Xa'a n-kida Moisés
chi n-kaxí ña'a Ianyuux xa
dakaku-s yatnu'u-s, ko ñayo
yatnu'u-s n-ka xani ini xa dɨu-s
kuu se dakaku ña'a. 26 Kɨu kuu uu
n-xini ntuku Moisés uu se ka kuu

yatnu'u-s ka jantna'a. N-juini-s
xa dada'an ni'no-s. Xia'an-s:
"¿Nakuenda ka jantna'a-n te ñani
mee-n ka kutna'a?" 27 N-tunda'a se
jani ɨnka-s jan Moisés te n-ja'an-s:
"¿Jundu n-tetutniu ña'a xa ku kuu-n
se taxnuni nuu koio-r a ku kuu-n
juexi u? 28 ¿A juini-n xa ka'ni ña'a-n
ná n-xa'ni-n se Egipto iku a?", kuu-s,
n-xia'an-s. 29 Nu n-teku Moisés
xa du'a n-ja'an se ijan te n-xino-s.
Jua'an-s nuu nani Madián. N-xe
kotuu-s ñuu ijan, te n-xio uu da'ya
yɨɨ-s.
30 'Nu n-ya'a uu diko kuia, te
jua'an-s yatni nuu nani Yuku Sinaí
nuu ñayo ñayiu io te ñatu nga
juun dau. Te nde andɨu n-juun ɨɨn
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
ɨɨn nuu yutnu iñu koko nukoo
ijan. 31 Nu n-xini-s xijan te n-yu'u
anu-s. N-xe tu'a-s yutnu koko jan
xa kunde'a va'a ka-s te n-teku-s xa
n-ja'an Ianyuux. N-ja'an-ia: 32 "Ru'u
kuu Ianyuux xixitna-n Abraham,
Isaac, Jacob." Nɨ'ɨ Moisés xaxe'e
xa yo vichi n-yu'u-s te ña n-kuyɨɨ-s
xa kunde'a ka-s xijan. 33 Ijan dada
xia'an Ianyuux nuu-s: "Kine'e
ndixa-n chi ii nuu nujuiin-n. 34 Xá
na'a-r xa ka kida u'u ñayiu Egipto
da'ya-r. Ka jan kuechi-i nuu-r te
n-juun-r xa dakaku-r-yɨ. Ta kinde'e
ka xa kunini-n xa ja'an-r. Tunda'a
ña'a-r nu'u Egipto", kuu Ianyuux,
n-xia'an-ia nuu-s. 35 Dɨu-s kuu se
ña n-xe ini ña'a xixitna-ro. N-ka
ja'an-i nuu-s: "¿Jundu n-tetutniu
ña'a xa ku kuu-n se taxnuni nuu-r
a xa ku kuu-n juexi u?" Juini daa
n-ka ja'an-i nuu-s, ko n-tunda'a
ña'a Ianyuux xa taxnuni-s nuu
ñayiu ijan xi'in xa dakaku-s-yɨ ná
n-ja'an ángel, ia n-juun nuu yutnu
koko jan nuu-s. 36 Dɨu-s n-kuu se
n-kine'e xixitna-ro Egipto. N-kida-s
milagru na n-xo tuu-i ijan, na
n-ka ya'a-i mar nani Mar Kue'e,
na n-ka xo tuu-i nuu ñayo ñayiu
io te ñatu nga juun dau du. Uu
diko kuia n-xo tuu-i ijan. 37 Dɨu-s
n-kuu se n-ja'an nuu xixitna-ro:
"Kada Ianyuux xa ɨɨn da'ya dana-n
ja'an tnu'u Ianyuux ná ja'an ru'u",
kuu-s, n-xia'an-s. 38 Mee-s kuu se
n-xo tuu xi'in xixitna-ro na n-ka
xo tuu-i nuu ñayo ñayiu io te ñatu
nga juun dau. Dɨuni n-xo tuu-s
xi'in ángel n-ja'an xi'in-s Yuku
Sinai. N-chidotnuni-s xa n-ja'an-ia,
te n-kendoo xijan xi'in xixitna-ro.
39 Ña n-ka juini xixitna-ro xa
jandixa-i Moisés. Ña n-ka xe
ini-i-sɨ, te n-ka juini-i xa ngondita
koio-i xa nu'u-i Egipto. 40 N-ka
ja'an-i nuu Aarón: "Kadava'a-n ɨɨn
ianyuux na juindodo nuu nuu-ro
chi ña kutnuni nax n-kuu xa ñayo
ka Moisés, se ndeka ña'a vaxi nde
Egipto." 41 Te n-kidava'a Aaron
xi'in-i ɨɨn xa kaa ná kaa ncerru.
N-ka xa'ni-i kɨtɨ xa n-ka doko-i-tɨ
nuu xijan. N-ka kida-i viko xa
chiñu'u-i ncerru n-ka kidava'a-i.
42 Xaxe'e xa'a n-xika yata Ianyuux
nuu-i. N-dandoo-ia-i xa ndadaka'nu
koio-i chudini, chi du'a n-ka
chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu:

Ndo'o, ñayiu Israel, na n-ka xo
tuu-n nuu ñayo ñayiu io te
ñatu nga juun dau uu diko
kuia,
n-ka doko-n ɨɨn xa n-ka doko-n
nuu-r, ko kuenda kɨu ña tuu
nax n-ka doko-n nuu-r,

43 xaxe'e xa xne'e-n veñu'u luchi
ianyuux nani Moloc n-ka
kixee.
Dɨuni xne'e-n chudini ianyuux
nani Renfán n-ka kixee.
Xne'e-n xa n-ka kidava'a-n jan
n-ka kixee xa nakuetu koio-n
nuu-i.
Xijan kuu xa kandeka ña'a-r
jɨ'ɨn ɨnka lado yu'u ñuu nani
Babilonia.
Kuu Ianyuux, n-ja'an-ia nuu se
n-ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu.
44 'Na n-xo tuu xixitna-ro nuu
ñayo ñayiu io te ñatu nga juun
dau, n-ka xo neva'a-i tabernáculo
nuu n-kaa ni'no yuú yodotnuni
tnu'u-ia. N-ta'u tniu Ianyuux xa
n-kidava'a Moisés tabernáculo kaa
ná kaa xa n-dande'a-ia-s. 45 N-xika
kuia, te n-kendoo Josué xi'in dava
ka xixitna-ro xi'in tabernáculo
jan. Xne'e-s-tnu n-ka kixee ya'a, te
n-ka xo neva'a xixitna-ro-tnu. Nde
n-xi'í David, ijan dada ñatuka n-ka
xetniu-i-tnu. N-chindee Ianyuux
xixitna-ro xa n-ka xijun-s ntdaa
ñayiu n-ka xio ya'a, te n-ka tnɨɨ-s
ñu'u-i. 46 N-tna ini Ianyuux David
te dɨu-s n-xijan tnu'u-ia nuu io va'a
xa kadava'a-s ɨɨn veñu'u-ia. Kuu-ia
Ianyuux xixitna-ro Jacob. 47 Juini
daa n-juini David, ko ñadu dɨu-s
n-kidava'a veñu'u Jerusalén chi
Salomón n-kidava'a veñu'u-ia.
48 N-kidava'a Salomón veñu'u-ia juini
ñatu io-ia xiti veñu'u ka kidava'a
ñayiu. Du'a n-ka chidotnuni se n-ka
ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu:
49 Andɨu nukoo silla-r xa nukoo-r
te ñuñayiu neñi ndodo xe'e-r.
¿Janda kava veñu'u kadava'a-n
xa kutuu-r a xa ku ndetatu-r?
50 ¿Ñadu mee-r n-xani ini
ntdantu'u xa io a?
Kuu Ianyuux, n-ja'an-ia.
51 'Ña ka juini-n xa natu ini-n xa
n-ka kida-n kuechi, ña ka jandixa-n
Ianyuux, ña ka chinuu-n tnu'u-ia.
Ndɨkɨu ndɨñuu ka dangondita-n
Espíritu-ia. Ná n-ka kuu xixitna-n,
daa ka kuu-n. 52 Kunini va'a koio-n
xa ja'an-da ya. Xixitna-n jan n-ka
kida u'u ntdaa se n-ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu. Nde se n-ka
ja'an xa kixi Ia ña tuu na kuechi
kada n-ka xa'ni-i. N-ka diko-n Ia
ya'a, te n-ka xa'ni ña'a se n-ka tnɨɨ
ña'a. 53 N-ka teku-n tnu'u-ia n-ja'an
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
ko ña ka jandixa-n tnu'u jan —kuu
Steba, n-xia'an-s.

N-xi'í Steba

54 Nu n-ya'a n-ja'an-s xa'a yo nde'e
n-ka kiti ini ñayiu n-ka xo nini xa
n-ja'an-s xa diko n-ka nɨ'ɨ yu'u n-ka
nɨ'ɨ nuu-i. 55 N-ndakoto ni'ni Steba
andɨu te n-xini-s xa diñu Ianyuux
xaxe'e xa ñu'u Espíritu-ia-s. Dɨuni
n-xini-s xa nujuiin Jesús lado
kua'a-ia. 56 Te xia'an-s nuu ñayiu
jan:
—Vitna di nde'a-da xa nune andɨu.
Nde'a-da Ia kuu ñayiu. Nujuiin-ia
diñi kua'a Ianyuux —kuu-s,
n-xia'an-s.
57 N-ka xadɨ nda'a ñayiu xyuku
ijan do'o-i, te xee n-ka kana-i.
N-ka xetu'a se xyuku ijan nuu
nujuiin Steba, te n-ka tnɨɨ-s-sɨ.
58 N-ka kine'e ña'a-s nde yu'u ñuu
Jerusalén, te ijan n-ka janña'a-s yuú.
Se n-ka xo nde'a naxa n-kuu, n-ka
janyuku-s da'ma-s nuu ɨɨn solteru
nani Saulo. 59 Nɨni ka jani-s Steba

yuú, n-xijan ta'u-s nuu Ianyuux.
N-ja'an-s:
—Jesús, Ia kuu Xto'o-da,
nakueka-n anu-da.
60 Ijan dada n-xe juiin xiti-s te xee
xa xee n-kana-s:
—Taa-ro Ianyuux, taxkanu ini-n
kuechi ka kida se ya'a —kuu-s,
n-xia'an-s.
Du'a n-ja'an-s te n-xi'í-s.

8 1-2 N-kuu ɨnuu Saulo xi'in se
n-ka xa'ni Steba.
Dava se va'a, n-ka kuxi-s-sɨ te
yo n-ka nda'i-s xaxe'e-s. Kɨu ni
ijan n-ka nukuita se ña ka kukanu
ini Jesucristu ka kida u'u-s ñayiu
kukanu ini-ia xndaxio Jerusalén.
Xaxe'e xijan n-ka xite ni'no-i. Jua'an
koio-i distrito Judea xi'in Samaria,
diko ni se n-tunda'a ña'a Jesús n-ka
ndoo Jerusalén. 3 N-nukuita se kuu
Saulo kida u'u-s ñayiu ka kukanu
ini Jesús tuku. N-xo xe'en-s ve'e
xi'in ve'e xa kine'e-s ñayiu, nani
seyɨɨ, dani ñadɨ'ɨ. Diko n-xo ñu'u
ña'a-s te n-xo xe ndeka ña'a-s vekaa.
4 N-ka ja'an ñayiu n-ka xite ni'no jan
nuu ñayiu ñuu n-ka xee-i nax kada-i
xa nanita'u-i.

N-dakua'a Slipe ñayiu Samaria

5 Se nani Slipe, n-kee-s Jerusalén.
N-kixee-s ñuu Samaria, te n-ja'an-s
nuu ñayiu ijan xa Jesús kuu Cristu.
6 N-ka xo taka ñayiu nuu-s, te
ntdaa-i n-ka xo nini xa n-xo ja'an-s
xaxe'e xa n-ka xini-i ntaka milagru
n-xo kida-s xi'in xaxe'e xa n-ka tna
ini-i tnu'u-s. 7 Kue'e ñayiu n-ñu'u
ña'a xaloko n-ka ndva'a. Xee n-ka
xo kana xaloko hora n-ka xo ndee-i
anu ñayiu. Dɨuni kue'e ñayiu n-xi'í
xe'e xi'in ñayiu yakua n-ka ndva'a.
8 Xaxe'e xa'a yo n-ka kuvete ñayiu
ñuu ijan.
9 Ijan tuu ɨɨn se n-xo kida magia.
Simón nani-s. Kua'a-s kada-s
milagru. N-xo ja'an-s xa dɨu-s
kuu ɨɨn se tu'a va'a, te ndandɨ'ɨ-s.
10 Kue'e ñayiu n-ka xo nini tnu'u
n-xo ja'an-s, nde sekuechi n-ka
xo nini xa n-xo ja'an-s, te n-ka xo
ja'an-i:
—Ianyuux chindee se ya'a xa du'a
kida-s.
11 Xaxe'e xa va'a kua'a Simón xa
kada-s magia, xijan kuu xa n-ka xo
xe nde'a ñayiu jan xa n-xo kida-s,
te n-ka xo yu'u-i. Na'a n-kida-s
xa'a, 12 ko nu n-ka jandixa ñayiu
jan xa n-ja'an Slipe, n-ka xendute-i;
nani seyɨɨ, dani ñadɨ'ɨ. N-kakune'e
Slipe xa taxnuni Ianyuux nuu-i.
Dɨuni n-ja'an-s nax kada koio-i
xa nanita'u-i. 13 Kue'e ñayiu n-ka
kukanu ini Jesucristu, nde Simón
n-kukanu ini-ia, te n-xendute-s. Ijan
dada n-kunduu-s xi'in Slipe; ñatu
n-dandoo-s-sɨ. N-yu'u anu-s xa
kue'e milagru n-xo nde'a-s. Kue'e xa
n-xani ini-s.
14 Nu n-ka teku se n-tunda'a
ña'a Jesús xtuu Jerusalén xa n-ka
jandixa ñayiu distrito Samaria xa
n-ja'an Ianyuux, n-ka tunda'a-s
Spedru xi'in Sua ijan. 15 Nu n-ka
xee-s, n-ka xijan ta'u-s xa keé
Espíritu Ianyuux ñayiu Samaria
jan 16 chi ta keé ña'a ka Espíritu
Ianyuux daa. Diko ni n-ka xendute-i
xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i Jesús.
17 Xijan kuu xa n-xajan ndodo
Spedru xi'in Sua nda'a-s dɨkɨ-i te
n-keé ña'a Espíritu-ia. 18 Nu n-xini
Simón xa keé Espíritu Ianyuux
anu ñayiu hora n-ka xajan ndodo

Spedru xi'in Sua nda'a-s dɨkɨ-i,
xia'an-s nuu-s:
19—Kada-n xa na keé Espíritu
Ianyuux ñayiu hora na kajan
ndodo-da nda'a-da dɨkɨ-i, te taxi-da
tvini —kuu-s, xia'an-s.
20Xia'an Spedru:
—Na naa-n xi'in tvini-n.
¿Nakuenda xani ini-n xa jueen-n xa
kuta'u-ro nuu Ianyuux? 21Ma taxi
Ianyuux xijan chi xini-ia xa ñatu
kuu-n ñayiu va'a. 22Natu ini xa
n-kida-n kuechi, te kajan ta'u nuu
Ianyuux nuu ma taxkanu ini-ia xa
daa n-xani ini-n 23chi yo kajan ini-n,
te mee ni xaloko xadu'a xani ini-n.
24Te xia'an Simón nuu Spedru:
—Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux
xa maxku ya'a-da na n-ja'an-n xa
ya'a-da.
25N-ja'an Spedru xi'in Sua nuu
ñayiu ijan xa n-kida Jesús xi'in xa
n-ja'an-ia. Ijan dada n-ka xiko-s; ka
nu'u-s Jerusalén. N-ka ja'an-s nuu
ñayiu nax kada-i xa nanita'u-i ñuu
xi'in ñuu ichi ka nu'u-s.

N-dakua'a Slipe ɨɨn se Etiopía

26Nu n-ya'a xa'a, n-ja'an ɨɨn ángel,
ia xinokuechi nuu Ianyuux, nuu
Slipe. Xia'an-ia:
—Jua'an do sur te tnɨɨ-n ichi n-kee
nde Jerusalén xa n-xee nde Gaza.
Ichi ya'a ya'a nuu ñayo ñayiu io te
ñatu nga juun dau.
27N-tnɨɨ ichi-s. Jua'an-s, te n-xe
juntna'a-s xi'in ɨɨn se país Etiopía
nuu taxnuni ɨɨn ñadɨ'ɨ nani Candace.
Kuu-s se yɨnda'a tvini país ijan.
N-xe'en-s Jerusalén xa n-nakuetu-s
nuu Ianyuux. 28N-xiko-s, juan
nu'u-s xi'in carreta-s. Nɨni ñutuu-s
xiti carreta jan, ka'u-s libru
yodotnuni tnu'u Isaías, se n-ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. 29Xia'an
Espíritu Ianyuux nuu Slipe:
—Juan tu'a carreta jan.
30N-kendava Slipe; n-xe tu'a-s
carreta jan, te n-teku-s xa ka'u se
Etiopía jan libru yodotnuni tnu'u
Isaías jan.
Nu n-teku-sɨ xijan, n-xijan
tnu'u-s-sɨ:
—¿Kutnuni ini-n tnu'u ka'u-n de a?
31N-ja'an se Etiopía nuu-s:
—Ña kutnuni ini-da chi ñayo
kachitnu'u ña'a.
Xia'an-s nuu Slipe xa na nkaa-s
carreta jan te na nkoo-s diñi-s.
32Xa'a kuu xa yodotnuni nuu ka'u
se Etiopía jan:
Ná kuu tkachi xi'in tkolelu
kuu-s.
Chi ñatu nda'i tkachi hora
xndeka-s-tɨ jua'an xa ka'ni-s-tɨ.
Ni tkolelu, ñatu nda'i-t hora ka
dete-s-tɨ.
33 Ñatu n-dakaku ña'a juxtixia
nuu se ñuu-s xa n-ka tekuechi
neñu ña'a-s, te n-ka xa'ni-s-sɨ.
Nda'u n-ya'a-s xaxe'e xa ñatu
n-ka xe ini ña'a-s.
Ñayo da'ya dana-s n-xio,
chi n-ka xa'ni-s-sɨ.
34N-xia'an se netniu país Etiopía
Slipe:
—Xijan ta'u-da nuu-n xa
kachitnu'u ña'a-n, ¿Jundu kakune'e
se n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu
xa du'a ja'an-s u? ¿Kakune'e-s
mee-s a kakune'e-s ɨnka-s a?
35Nɨni xika carreta jan n-nukuita
Slipe dakua'a-s se Etiopía jan. Ki'na
nuu n-xian tnu'u-s-sɨ xa tnu'u
yodotnuni ka'u-s kakune'e Jesús.
Ijan dada n-kakune'e ka-s-ia. N-xian

tnu'u-s-sɨ nax n-kida Jesús xa
nanita'u ñayiu. 36-37 Te n-ka xee-s
ɨɨn nuu kaa ndute. Xia'an se netniu
Etiopía nuu Slipe:
—¿Vatuka juendute-da u?, chi na
ndute kaa ya'a.
38 N-ta'u tniu-s xa na nujuiin kɨtɨ
ñu'u carreta jan te nduu-s n-ka
nuu te n-dajuendute Slipe-sɨ. 39 Nu
n-ka nane-s nuu ndute, dana ini
n-ndone'e Espíritu Ianyuux Slipe.
Te ña n-xini ña'a ka se netniu jan.
Vichi n-kudɨ ini-s ichi juan nu'u-s.
40 N-xe'en Slipe ñuu nani Azoto. Te
juan ndixi-s Cesarea. N-ja'an-s nuu
ñayiu nax kada-i xa nanita'u-i ñuu
xi'in ñuu ichi juan ndixi-s.

N-kukanu ini Saulo Jesucristu

9 Ñatu n-nujani Saulo xa kida
u'u-s ñayiu ka kukanu ini Jesús,
Ia kuu Xto'o-ro. N-xo ja'an-s nuu-i
xa ka'ni-s-yɨ nux dani na kukanu
ini-i-ia. N-xe'en-s nuu dutu taxnuni
ka 2 xa n-xijan-s tutu xa na kua'a
jɨn nukueka-s ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu ka xe'en veñu'u-i katuu
Damasco te kandeka ña'a-s ndixi
Jerusalén xa chindi'u ña'a-s vekaa,
nani seyɨɨ, dani ñadɨ'ɨ. 3 Ne'e-s tutu
jan jua'an Damasco, te nu n-kuyatni-s
Damasco, danaa ndii ɨɨn xa ndii
andɨu, te nde'e n-ndii nɨkanduu nuu
nujuiin-s. 4 N-ndua Saulo te n-teku-s
xa n-ja'an. Du'a n-teku-s:
—Saulo, Saulo, ¿nakuenda kida
u'u-n ñayiu ndeka-r u? Kuenda kɨu
mee-r kida u'u ña'a-n.
5 Xia'an Saulo:
—¿Jundu kuu ndixi u?
Te n-ja'an xa n-ja'an jan:
—Ru'u kuu Jesús. Kuenda kɨu
mee-r kida u'u ña'a-n xa kida u'u-n
ñayiu ndeka-r. 6 Ndokoo. Jua'an
Damasco. Ijan teku-n nax io xa
kada-n.
7 Yo n-ka yu'u se xndeka tna'a
xi'in Saulo xa n-ka teku-s xa daa
n-ja'an-ia, ko ñayo-ia n-ka xini-s.
Xaxe'e xa yo n-ka yu'u-s, ña tuu nax
n-ka ja'an-s. 8 Ijan dada n-ndokoo
Saulo, ko nu n-najaan-s nuu-s, ña
n-kuu ka xa kunde'a-s chi n-kuaa-s.
Xijan kuu xa n-ka tnɨɨ se ndeka
tna'a xi'in-s nda'a-s te xtañu'u
ña'a-s jua'an Damasco. 9 Uni kɨu ña
n-kuu xa kunde'a-s, ni ña tuu nax
n-xaxi-s, ni ña tuu nax n-xi'i-s.
10 Damasco jan io ɨɨn se nani
Ananías. Kukanu ini-s Jesucristu.
N-kida Jesús, Ia kuu Xto'o-ro,
xa n-tutuku-s xa n-xini-s-ia te
n-ja'an-ia nuu-s:
—Ananías.
N-ja'an-s:
—Jai. Na-da ya'a.
11 Xia'an-ia nuu-s:
—Jua'an ichi nani Ichi Ndaa nuu
io ve'e Judas. Ijan nanduku-n ɨɨn
se Tarso nani Saulo chi xijan ta'u-s
nuu-r. 12 N-kida-r xa n-xini-s xa
n-kɨu-n ve'e-s te n-xajan ndodo-n
nda'a-n dɨkɨ-s xa na nukonde'a-s —
kuu-ia, xia'an-ia.
13 Nu n-teku Ananías xa'a,
xia'an-s:
—Kue'e ñayiu ka ja'an nuu-da xa
n-kida u'u se ya'a ñayiu n-kida-n xa
nduu-i ñayiu ii xndaxio Jerusalén.
14 Te ne'e-s tutu n-ka xia'an dutu
ka taxnuni vaxi vitna xa chindi'u-s
ñayiu ka ndadaka'nu ña'a te ka
xijan ta'u-i nuu-n.
15 Te xia'an-ia nuu Ananías:
—Jua'an chi mee-r n-kaxí-sɨ xa
ja'an-s nuu ñayiu ñatu ka kuu ñayiu

Israel xi'in nuu se ka taxnuni nuu-i
jundu kuu-r. Dɨuni n-kaxí-r-sɨ xa
ja'an-s nuu ñayiu Israel jundu kuu-r.
16 Ja'an-r nuu-s xa io xa nda'u ya'a-s
xaxe'e xa ja'an-s jundu kuu-r.
17 Ijan dada jua'an Ananías ve'e
nuu tuu Saulo, te n-kɨu-s. N-xajan
ndodo-s nda'a-s dɨkɨ Saulo, te
n-ja'an-s:
—Va'a nga ta'u kuu-n, Ñani. Jesús,
Ia n-xini-n ichi vaxi-n, n-tunda'a
ña'a. Kuu-ia Xto'o-ro. Vaxi-da na
nukonde'a-n te ju'un ña'a Espíritu
Ianyuux.
18 Hora ijan ni junkoio xa ná kaa
chichi n-xo ndeyuku nuu Saulo
te n-nukonde'a-s. N-ndokoo-s te
n-xendute-s. 19 Ijan dada n-xaxi-s te
n-nani'i ndee-s.

N-dakua'a Saulo ñayiu ñuu Damasco

Tɨtnɨɨ kɨu n-ndoo-s xi'in ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu Damasco.
20 Ijan dada jua'an-s veñu'u ñayiu
ka kuu da'ya dana Israel xndaxio
ñuu ijan. N-ja'an-s nuu ñayiu jan xa
Jesús kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux. 21 N-ka
yu'u anu ntdaa ñayiu n-ka xo nini
tnu'u-s. N-ka xia'an tna'a-i:
—¿Ñadu se ya'a kuu se kida u'u
ñayiu Jerusalén ka kakune'e Jesús
a? ¿Ñadu vax ndi kueka ña'a-s xa
kandeka ña'a-s nu'u nuu dutu ka
taxnuni a?
22 Kua'a ka Saulo xa dakua'a-s
ñayiu jua'an. N-ja'an-s nuu ñayiu
Israel xtuu Damasco xa Jesús kuu
Cristu, te n-kunuu tnu'u-s. Xaxe'e
xa daa n-ja'an-s, kue'e xa n-ka xani
ini-i.
23 Nu n-kuna'a tuu Saulo ijan, te
n-ka kida ɨnuu dava ñayiu ka kuu
da'ya dana Israel xa ka'ni ña'a-i.
24 Nduu, xakuaa n-ka xo ndetu-i-sɨ
ye'e nama ndi'u yu'u ñuu xa ka'ni
ña'a koio-i, ko n-teku-s xa n-ka
kida ɨnuu-i xa ka'ni ña'a-i. 25 Xaxe'e
xijan n-ka dakeé se ka kukanu ini
Jesucristu Saulo xiti yɨka ka'nu ɨɨn
xakuaa, te n-ka daya'a ña'a-s ɨɨn
yau nama ndi'u yu'u ñuu jan, te
n-ka june'e-s-sɨ yata nama jan.

N-naxee Saulo Jerusalén

26 N-naxee Saulo Jerusalén, te
n-juini-s xa kɨu tna'a-s nuu ñayiu
ka jandixa Jesucristu, ko ñayo
ñayiu jan n-juini xaxe'e xa n-ka
yu'u-i nuu-s chi ña n-ka jandixa-i
xa kukanu ini-s Jesucristu. 27 Ijan
dada ndeka se nani Bernabé Saulo
jua'an nuu se n-tunda'a ña'a Jesús.
N-najani-s nuu se ijan xa n-xini
Saulo Jesucristu ichi jua'an-s te
n-ja'an-ia nuu-s. Dɨuni n-ja'an
Bernabé xa ña n-yu'u Saulo xa
n-kakune'e-s Jesús nuu ñayiu
Damasco. 28 N-kunduu Saulo
xi'in se n-tunda'a ña'a Jesús nuu
n-ka xikonuu-s, te n-kakune'e-s
Jesús nuu ñayiu; ñatu n-yu'u-s xa
kakune'e-s-ia. 29 N-jantna'a tnu'u
Saulo xi'in se ka kuu da'ya dana
Israel xne'e tnɨɨ mudu ñayiu Grecia
xa n-ka kune'e-s Jesús, te tuku
n-kakune'e Saulo-ia, te n-ka nduku
ini-s xa ka'ni koio-s-sɨ. 30 Nu n-ka
teku se ka kukanu ini Jesucristu
xijan, n-ka ki ndi ndeka-s-sɨ nde
ñuu nani Cesarea. Ijan n-ka najanu
ichi-s-sɨ xa juan ndixi-s ñuteyu-s
Tarso.

N-ndva'a Eneas

31 Ña n-ka kida u'u ka ñayiu ña
ka kukanu ini Jesucristu ñayiu

ka kukanu ini-ia tiempo ịjan.
Ndaa vatuu n-ka xo tuu ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu ñuu xndatuu
distrito Judea xi'in ñuu xndatuu
distrito Galilea, ñuu xndatuu
distrito Samaria du. Va'a ka n-ka
kutnuni ini-i tnu'u Ianyuux. N-xe
koo ka-i xañu'u nuu-ia, te n-kida
Espíritu Ianyuux xa ñatuka n-ka
kuko'yo ini-i. 32 Xikonuu Spedru
ñuu xi'in ñuu, te n-xee-s ñuu Lida
xa kotoni'ni-s ñayiu n-kida Ianyuux
xa n-ka nduu-i ñayiu ii. 33 Ijan
n-nitna'a-s xi'in ɨɨn se nani Eneas.
Xá n-kuu una kuia kaa-s xa ku'u-s
xa n-xi'í xe'e-s. 34 Xia'an Spedru
nuu-s:
—Dito Ta Eneas, ndadava'a ña'a
Jesucristu. Ndokoo-n, te ndone'e-n
yuu-n xi'in doo-n.
Danaa n-ndokoo-s. 35 Ntdaa ñayiu
io Lida xi'in ñuu Sarón n-ka xini
xa ndva'a Eneas te ntdaa-i n-ka
kukanu ini Jesucristu.

N-nandoto Dorcas

36 Tiempu ịjan n-xio ɨɨn ñadɨ'ɨ
kukanu ini Jesucristu nani Tabita
ñuu Jope. (Griegu nani-ña Dorcas.)
Yo n-xo kidatniu-ña xa n-xo
chindee-ña ñayiu ka kunda'u, te yo
n-chindee-ña-i. 37 N-kane kue'e-ña
te n-xi'í-ña. N-ka dakuchi ñɨɨ ña'a
ñá n-ka xo xini tna'a xi'in-ña, te
n-ka xajan ña'a-ña ɨɨn cuartu pisu
kuu uu. 38 Yatni Jope katuu ñuu
nani Lida nuu tuu Spedru. N-ka
teku ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
io Jope xa tuu Spedru Lida. N-ka
tunda'a-i uu se n-ka tunda'a-i nuu-s
xa na kajan ta'u-s nuu-s xa na jɨ'ɨn-s
Jope. Nu n-ka xee nduu se ya'a Lida,
ka xia'an-s nuu Spedru:
—Vax ki kueka ña'a-da xa jɨ'ɨn-ro
ñuu-da, te maxku kukuee-n.
39 Hora ịjan ni jua'an Spedru
xi'in-s Jope. Nu n-xee Spedru xi'in-s
ve'e nuu kaa Dorcas, te xndeka
ña'a-s n-xe xee cuartu pisu kuu uu.
Xtuu ñadɨ'ɨ n-ka xi'í yɨɨ cuartu jan,
te ka nda'i-ña xa ka nda'i-ña. N-ka
dande'a-ña Spedru dijun xi'in dava
ka da'ma n-kiku Tabita xa juña'a
nga-ña ñayiu. 40 N-ta'u tniu-s xa
na kee-ña ntdaa-ña cuartu ịjan.
N-xe juiin xiti-s xa n-xịjan ta'u-s
nuu Ianyuux. N-nukonde'a-s-ña, te
n-ja'an-s:
—Didi, Di Tabita, ndokoo-n.
N-najaan-ña nduchi nuu-ña,
te nu n-nukonde'a-ña Spedru,
n-ndandita-ña. 41 N-tnɨɨ Spedru
nda'a-ña, te n-ndojani-s-ña.
N-kana-s ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu xi'in ñadɨ'ɨ n-ka xi'í yɨɨ
xtuu ịjan xa na kunde'a koio-s-ña.
42 Nu n-ka teku ntdaa ñayiu Jope
xa'a, kue'e ka-i n-ka kukanu ini
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro.
43 Jeen kɨu n-ndoo Spedru ve'e
ɨɨn se kida vita ñɨɨ ñuu ịjan. Simón
nani-s.

N-kana Cornelio Spedru

10 Cesarea io ɨɨn centurión nani
Cornelio. Italiano nani ɨɨn
cientu soldado ndeka-s. 2 Jandixa-s
Ianyuux, te ntdaa-s xi'in familia-s
xndaxio xañu'u nuu-ia. Dɨuni xko
xia'an nga-s xa ka ndoñu'u ñayiu
ka kunda'u, te xko xịjan ta'u-s nuu
Ianyuux. 3 Nɨni xịjan ta'u-s nuu-ia ɨɨn
vuelta, n-kida Ianyuux xa n-xini-s ɨɨn
ángel, ia xinokuechi nuu-ia, xa juan
kɨu-ia nuu tuu-s. Naxa kaa uni xañini
kuu hora ịjan. N-ja'an-ia:

—Cornelio.
4 N-ndakoto ndee-s-ia. Vichi
n-yu'u-s te n-xijan tnu'u-s-ia:
—¿Nax juini-n u?
Xia'an ángel:
—N-chinuu Ianyuux xa xijan
ta'u-n nuu-ia xi'in xa xia'an nga-n
xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u.
5 Tunda'a-n se na jɨ'ɨn ñuu Jope
xa na nkueka-s ɨɨn se nani Simón.
Dɨuni nani-s Spedru. 6 Tuu-s ve'e
ɨnka ntuku se nani Simón. Kidavita
se ijan ñɨɨ kɨtɨ. Yatni yu'u mar io-s
—kuu-ia, xia'an-ia.
7 Nu juan nu'u ángel n-ndatnu'u
xi'in Cornelio, n-kana-s uu se ka
xinokuechi nuu-s xa ka kidatniu-s
ve'e-s xi'in ɨɨn soldado. Va'a jandixa
soldado jan Ianyuux. 8 N-najani
Cornelio ntdaa xa n-ya'a. Ijan dada
n-tunda'a-s ndruni se ijan. Jua'an
koio-s Jope.

N-tutuku Spedru xa
n-xini-s ɨɨn xa n-xini-s

9 Naxa kaa x-uu, kɨu kuu uu, n-ka
kuyatni-s ñuu Jope. Hora ijan n-xe xee
Spedru dɨkɨ ve'e xa kajan ta'u-s nuu
Ianyuux. 10 N-kojon-s, te n-kuu anu-s
xa kaxde'ñu-s. Nɨni kidatu'a ɨɨn ñá
kida tu'a xa kaxi-s, n-kida Ianyuux xa
n-xini-s ɨɨn xa n-xini-s. 11 N-xini-s xa
n-najaan andɨu te vax juun ɨɨn xa kaa
ná kaa da'ma. Ndɨka te ka'nu xijan, te
duku ndetna'a nkoon punda-i. 12 Xiti
da'ma jan ñu'u tɨtnɨ kɨtɨ. Ñu'u kɨtɨ uu
nda'a uu xe'e, kɨtɨ ndava xi'in koo.
13 Te n-teku-s xa n-ja'an:
—Ndojuiin, Pedru. Ka'ni kɨtɨ de te
kaxi-tɨ.
14 N-ja'an Spedru:
—Ña'a, Taa-ro Ianyuux, ta uun ka
kaxi-da ɨɨn xa ña va'a xa kaxi-ro.
15 N-teku ntuku-s ɨnka vuelta xa
n-ja'an:
—Ru'u n-kida xa n-ndunini-tɨ,
maxku ja'an ndo'o xa ñatu va'a xa
kaxi-n-tɨ.
16 Du'a n-ya'a uni vuelta. Ijan dada
juan ndaa ntdaa xijan andɨu.
17 Nu n-ka xee se n-tunda'a ña'a
Cornelio Jope, n-ka xijan tnu'u-s
ndexu katuu ve'e tuu Spedru. Nɨni
xani ini Spedru nuu nakuenda xa
n-xini-sɨ xijan, n-ka xee se n-tunda'a
Cornelio nuu tuu-s. 18 N-ka xijan
tnu'u-s nuu ijan tuu ɨɨn se nani
Simón. N-ka ja'an-s xa dɨuni nani-sɨ
Spedru.
19 Nɨni xani ini ka Spedru nuu
nax kuu xa n-xini-s, n-ja'an Espíritu
Ianyuux nuu-s:
—Uni se ka nanduku ña'a, Pedru.
20 Ndojuiin, te ta nuu. Jua'an xi'in-s,
te maxku ña'a kani ini-n chi mee-r
n-tunda'a-s.
21 N-nuu Spedru te n-ja'an-s nuu
ndruni se ijan:
—Ru'u kuu se ka nanduku-n. ¿Nax
ka juini anu-n xa vaxi koio-n u? —
kuu-s, xia'an-s.
22 Ka xia'an se ijan:
—Ɨɨn se kuu centurión n-tunda'a
ña'a xa vaxi koio-da. Cornelio nani-s.
Jandixa-s Ianyuux, te io-s xañu'u
nuu-ia. Ntdaa ñayiu Israel ka ja'an xa
va'a-s. Ɨɨn ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux, n-ja'an nuu-s. N-xia'an-ia xa
na kana ña'a-s ndixi xa jɨ'ɨn-n ve'e-s
te kunini-s ntdaa xa na ja'an-n nuu-s.
23 N-ja'an Spedru nuu-s xa kɨu
koio-s ve'e nuu tuu-s, te n-ka ndoo-s
xakuaa ijan. Ijan dada xndeka se
Cesarea jan Spedru xi'in dava se ka
kukanu ini Jesucristu xndaxio ñuu
Jope vaxi Cesarea.

N-xe dakua'a Spedru Cornelio ve'e-s

24 Kɨu kuu uu n-ka kixee-s
xi'in-s Cesarea. Nu n-ka xee-s
ve'e Cornelio, xa xndetu ña'a-s
xi'in familia-s xi'in ñayiu kumani
xi'in-s n-nadataka-s ve'e-s. 25 Jua'an
Spedru xa kɨu-s ve'e-sɨ, te n-xe tu'a
ña'a-s. N-xe juiin xiti-s xa nakuetu-s
nuu-s, 26 ko n-ndojani ña'a Spedru.
Xia'an-s nuu Cornelio:
—Ndojuiin-n, chi dɨuni ñayiu
kuu-da ná kuu-n de.
27 Nɨni ndatnu'u Spedru xi'i-s,
n-kɨu-s ve'e-s te n-xini-s xa kue'e
ñayiu xyuku. 28 Xia'an Spedru nuu
ñayiu jan:
—Xá xna'a-n xa ka ja'an ñayiu
ka kuu da'ya dana Israel xa
kuechi kuu nux kandeka tna'a-i
xi'in ñayiu ña ka kuu da'ya dana
Israel a xa kotoni'ni-i-yɨ. Daa ka
ja'an-i, ko n-ja'an Ianyuux nuu-da
xa maxku ku ja'an ka-da xa ñatu
xe ini-ia dava ñayiu a ña tuu nax
juun-ia-i. 29 Xijan kuu xa nu n-ka
kachitnu'u ña'a se ya'a xa kana
ña'a-n, ñatu n-kidachɨin-da chi vaxi
ni-da. Juini-da xa kutnuni ini-da
nakuenda n-kana ña'a-n —kuu
Spedru, xia'an-s.
30 Xia'an Cornelio nuu-s:
—Vitna n-kuu koon kɨu, te
naxee hora ya'a xa n-xijan ta'u-da
nuu Ianyuux ve'e-da ya, te io
ndite-da. Danaa n-xini-da ɨin ángel
ni'no da'ma diñu nujuiin nuu-da.
31 N-ja'an-ia nuu-da: “Cornelio,
xko nini Ianyuux xa xko xijan
ta'u-n te xini-ia xa xia'an nga-n
xa ka ndoñu'u ñayiu ka kunda'u.
32 Tunda'a-n se tunda'a-n xa na
jɨ'ɨn-s Jope xa na nkueka-s Simón.
Dɨuni nani-s Spedru. Tuu-s ve'e ɨnka
se nani Simón. Se kidavita ñɨi kɨtɨ
kuu-s. Io-s yatni yu'u mar.” 33 Xijan
kuu xa nuni'no ni n-tunda'a-da se
n-ka xe nunduku ña'a, te n-kida-n
xamani xa vaxi-n. Ntdaa-da xyuku
ya'a vitna xa kunini koio-da ntdaa
xa n-ja'an-ia xa ja'an-n nuu-da.
34 N-kixe'e Spedru xa ja'an-s.
Xia'an-s:
—Vitna kuu xa n-xini ndaa
n-xini kuiti-da xa ɨnuu ka kuu
nandɨkaa ñayiu ñuñayiu nuu
Ianyuux. 35 Ntdaa ñayiu xndaxio
dava'a nga ñuu, nux io-i xañu'u
nuu-ia, te kida-i xava'a, tna ini
ña'a-ia. 36 N-kachitnu'u ña'a
Ianyuux daña xa ka kuu-da ñayiu
Israel nax n-kida Jesucristu xa
ndumani Ianyuux xi'in ñayiu.
Taxnuni Jesucristu nuu-ro ntdaa-ro.
37 Xá ka xini ndixi nax n-ya'a
Israel na n-ya'a xa n-ja'an Sua
Bautista nuu ñayiu xa io xa natu
ini koio-i xa n-ka kida-i kuechi, te
n-dajuendute-s-yɨ. 38 Xá ka xini-n
xa n-kida Ianyuux Jesús Nazaret
xi'in xa n-kida Jesús. N-dakeé
Ianyuux Espíritu-ia Jesús, xa n-kida
Jesús xa n-kida-ia. Xava'a n-kida-ia.
N-ndadava'a-ia ntdaa ñayiu n-xo
kida u'u ña'a Kui'na. N-kida-ia
xijan chi n-kunduu-ia xi'in Ianyuux.
Distritu Galilea kuu nuu n-kixe'e
xa'a. 39 N-xo nde'a-da xi'in dava
ka se n-dakua'a Jesús ntdaa xa
n-kida-ia Jerusalén xi'in dava
ñuu xndatuu distrito Judea. N-ka
xatakaa dika-s-ia nuu ɨin curuxi
xa n-ka xa'ni-s-ia. 40 N-nadandoto
Ianyuux-ia kɨu kuu uni, te n-kida
Ianyuux xa n-ka xo nde'a-da-ia.
41 Ñadu ntdaa ñayiu n-xini-ia na

n-nandoto-ia, chi ntdaa ni daña,
se n-kaxí dɨɨn ña'a Ianyuux, n-ka
xini-ia. N-ka xaxi-da te n-ka xi'i-da
xi'in-ia na n-nandoto-ia. 42 Te n-ta'u
tniu ña'a-ia xa ja'an koio-da nuu
ñayiu xa Ianyuux n-tetutniu-ia xa
kuu-ia juexi nuu ñayiu xndito xi'in
nuu ñayiu n-ka xi'í. 43 Ntdaa se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá
n-kakune'e Jesús. N-ka ja'an-s xa
ñayiu kukanu ini-ia, taxkanu ini
Ianyuux kuechi n-ka kida-i —kuu
Spedru, xia'an-s.
44 Nɨni ja'an Spedru, n-keé
Espíritu Ianyuux ntdantu'u ñayiu
xnini tnu'u ja'an-s. 45 N-ka yu'u se
Israel ka kukanu ini Jesucristu ka
kunduu xi'in Spedru xa dɨuni n-keé
Espíritu Ianyuux se ñatu kuu da'ya
dana Israel. 46 N-ka xo nini-s xa ka
ja'an ñayiu ijan ɨnka yu'u, te ka
najuen tnu'u-i Ianyuux. 47 Xia'an
Spedru nuu se kunduu xi'in-s:
—Mayo-n dada'an xa juendute
koio ñayiu ya'a chi n-keé ña'a
Espíritu Ianyuux ná ñu'u ña'a-ia
mee-ro.
48 Te n-ta'u tniu Spedru xa na
juendute koio ñayiu jan xaxe'e xa
n-xi'í Jesucristu na kua'a nanita'u-i.
Ijan dada n-ka ja'an ñayiu jan nuu
Spedru xa na ndoo-s xi'in-i uni
koon kɨu.

N-najani Spedru nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nakuenda n-xe'en-s ve'e Cornelio

11 N-ka teku tnu'u se n-tunda'a
ña'a Jesús xi'in ntaka
dava ñayiu kukanu ini Jesucristu
xndaxio ntaka ñuu xndatuu distrito
Judea xa dɨuni n-ka teku ñayiu ñatu
kuu da'ya dana Israel tnu'u Ianyuux,
te n-ka kuvete-i, 2 ko nu n-naxee
Spedru Jerusalén, n-kanandee ña'a
dava se ka kukanu ini Jesucristu.
Se n-ka ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s ka
kuu-s. 3 Ka xia'an-s nuu-s:
—¿Nakuenda n-xe kotoni'ni-n se
ñatu n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s
ná ka kida roo, ñayiu ka kuu da'ya
dana Israel te nakuenda n-xaxi-n
xi'in-s u?
4 N-najani Spedru ná n-kuu ná
n-xino. Xia'an-s:
5 —Nɨni xijan ta'u-da nuu Ianyuux
na n-xo tuu-da Jope, n-kida-ia xa
n-xini-da ɨɨn xa kaa ná kaa da'ma.
Ndɨka te ka'nu xijan, te duku
ndetna'a nkoon punda-i. N-xini-da
xa vax juun xijan andɨu, te n-xino
nuu nujuiin-da. 6 N-xo nde'a va'a-da
xa jini-da nax ñu'u xiti-i te n-xini-da
xa ñu'u kɨtɨ uu nda'a uu xe'e, kɨtɨ
ndava xi'in koo. 7 Te n-teku-da xa
n-ja'an nuu-da: "Ndojuiin, Pedru.
Ka'ni kɨtɨ de te kaxi-tɨ." 8 Xia'an-da:
"Ña'a, Taa-ro Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-da, ma kaxi-da chi ta uun ka
kaxi-da ɨɨn xa ña va'a xa kaxi-da
a ɨɨn xa kui'a kaa." 9 Ijan n-ja'an
ntuku nde andɨu ɨnka vuelta: "Ru'u
n-kida xa n-ndunini-tɨ, maxku
ku ja'an ndo'o xa ñatu va'a xa
kaxi-n." 10 Du'a n-kuu uni vuelta.
Ijan dada juan ndaa ntdaa xijan
andɨu. 11 Hora ijan, n-ka xee uni
se Cesarea ve'e nuu tuu-da. Ɨɨn
se ñuu-s n-tunda'a ña'a xa na
nanduku ña'a koio-s. 12 N-ja'an
Espíritu Ianyuux xa maxku ña'a
kani ini-da xa jɨ'ɨn-da xi'in se n-ka
xee jan. Te n-xe'en-da xi'in iñu
ñani-ro ya'a. Ntdaa-da n-ka kɨu ve'e
se n-kana ña'a jan. 13 N-najani-s
xa ve'e-s n-xini-s xa nujuiin ɨɨn

ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
te n-ja'an-ia nuu-s: “Tunda'a se
jɨ'ɨn ñuu Jope na nkueka-s ɨɨn se
nani Simón. Dɨuni nani-s Spedru.
14 Se ijan kachitnu'u ña'a nax kada
koio-n xa nanita'u-n xi'in ntdaa
familia xtuu nukee nuve'e-n”, kuu
ángel, n-xia'an-ia nuu-s. 15 Nu
n-kixe'e-da xa ja'an-da nuu ñayiu
ijan, n-keé Espíritu Ianyuux ñayiu
jan nani n-keé ña'a-ia roo. 16 Ijan
dada n-naja'an-da xa daa n-ja'an
Jesús: “Sua n-dajuendute ña'a xi'in
ndute, te Ianyuux kada xa ju'un
ña'a Espíritu-ia.” 17 Dɨuni n-dakeé
Ianyuux Espíritu-ia se ijan nani
n-dakeé ña'a-ia roo xaxe'e xa
kukanu ini-ro Jesucristu. ¿Nuda
daña ka ku dada'an-da u? —kuu
Spedru, n-xia'an-s.
18 Nu n-ka teku se xtuu Jerusalén
xa'a, ni ɨɨn xa ñatuka n-ka ja'an-s,
te n-ka ndadaka'nu-s Ianyuux. N-ka
ja'an-s:
—Ate n-kida Ianyuux xa n-ka natu
ini ñayiu ñatu kuu da'ya dana Israel
xa n-ka kida-i kuechi te kutuu-i
xi'in-ia nɨkava nɨkuita nuda —ka
kuu-s.

N-ka dakua'a Spalu xi'in Bernabé ñayiu xndaxio Antioquía

19 Ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
n-ka kixee distrito Fenicia, distrito
Chipre xi'in ñuu Antioquía xa n-ka
kee-i Jerusalén, n-ka kakune'e-i xa
n-ja'an Jesús, ko ña n-ka dakua'a-i
ñayiu ña ka kuu da'ya dana Israel
chi diko ni ñayiu kuu da'ya dana
Israel xndaxio ijan n-ka dakua'a-i.
N-ka xe kotuu-i ijan xaxe'e xa n-ka
kida u'u ña'a ñayiu ña ka kukanu
ini Jesucristu ñuu-i chi n-ka kuu
ɨnuu-i xi'in Steba, se n-ka xa'ni-s.
20 Xijan kuu xa dava se ka kukanu
ini Jesucristu, xndaxio Chipre xi'in
Cirene n-ka xee-s ñuu Antioquía,
te n-ka ja'an-s nuu se ñatu ka kuu
da'ya dana Israel nax n-kida Jesús,
Ia kuu Xto'o-ro, xa na nanita'u-i.
21 N-chindee ña'a Ianyuux, te kue'e
ñayiu n-ka kukanu ini Jesús, Ia
kuu Xto'o-ro, te n-ka natu ini-i xa
n-ka kida-i kuechi. 22 Nu n-ka teku
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
xtuu Jerusalén xa'a, n-ka tunda'a-i
Bernabé ñuu Antioquía. 23 Nu
n-xee Bernabé ijan, n-xini-s xa va'a
ka kutnuni ini ñayiu ijan tnu'u
Ianyuux chi n-kidatniu-ia anu-i, te
n-kuvete-s. N-ja'an-s nuu-i xa idii
vuelta na kajan-i anu-i xa kukanu
ini-i Jesucristu. 24 Bernabé kuu ɨɨn
se va'a. Ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux
te va'a kukanu ini-s Jesucristu.
Xijan kuu xa kue'e ñayiu n-ka
kukanu ini-ia.
25 Nu n-ya'a xa'a, n-kee Bernabé
Antioquía xa n-kixee-s ñuu nani
Tarso xa n-nanduku-s Saulo. 26 Nu
n-nani'i ña'a-s, ndeka ña'a-s jua'an
Antioquía. Ijan n-ka xo tuu-s xi'in
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
ɨɨn kuia tɨtɨɨ, te kue'e ñayiu n-ka
dakua'a-s. Antioquía kuu nuu
ki'na nuu n-ka xe konani ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu cristianu.
27 Ijan dada n-ka xee se ka ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu Antioquía
xa n-ka kee-s Jerusalén. 28 Ɨɨn-s nani
Agabo. Nu n-ka xee-s ijan, n-ka taka
ñayiu nuu-s, te n-ja'an Agabo nuu-i.
N-kida Espíritu Ianyuux xa n-ja'an-s
xa koo tnama nitu'u nación ijan, te
daa n-ya'a tiempo n-xo kuu Claudio
emperador. 29 Daa n-ka kida ɨnuu

ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
xndaxio Antioquía jan xa chindee-i
ñayiu kukanu ini Jesucristu
xndaxio Judea según janda n-ka
kundee ini mee-i xa chindee-i.
30 Daa n-ka kida-i te n-ka tunda'a-i
Bernabé xi'in Saulo xa kane'e-s xa
n-ka doko-i jɨ'ɨn Judea nuu se ka
taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu.

N-xa'ni Herodes Santiago, te n-chindi'u-s Spedru vekaa

12 Tiempu ijan, n-kixe'e se
taxnuni nani Herodes xa
kida u'u-s dava ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu. 2 N-ta'u tniu-s xa
n-ka xa'ni soldado-s Jacobo, ñani
Sua xi'in espada. 3-4 Nu n-xini-s xa
n-ka tna ini ñayiu Israel xa'a, n-ta'u
tniu-s xa n-ka tnɨɨ soldado-s Spedru,
te n-ka chindi'u ña'a-s vekaa. (Xa'a
n-ya'a kɨu kuu viko Paxcua, kɨu ka
xaxi ñayiu tila ña n-kɨu levadura.)
Ijan n-ka xe kondee ña'a koon
soldado ntna'a iñu hora. N-ñu ini
Herodes xa kadandaa-s kuechi
Spedru nuu ka nataka ñayiu ñuu
Jerusalén na xinokava viko Paxcua
jan. 5 Nɨni yɨndi'u-s, ka xijan ta'u xa
ka xijan ta'u ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu nuu Ianyuux xa na kee-s.

N-kida ángel xa n-xino Spedru vekaa

6 Ɨɨn nga xakuaa kɨndi'u-s, te
kɨu kuu uu kadandaa Herodes
kuechi-s n-kuu. Xakuaa ijan kidi-s
me'ñu uu soldado, te xndijun
ndetna'a-s xi'in-s cadena. Xyuku
ka dava soldado yekaa xa xndee-s
vekaa. 7 Danaa n-xee ɨɨn ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux, te ndii
nitu'u xiti vekaa. N-katu ángel yɨkɨ
na'a Spedru xa n-dandoto ña'a-ia te
n-ja'an-ia nuu-s:
—Yachi ndokoo.
Te hora ijan ni n-nandaxi mee
cadena nda'a Spedru te jungoio.
8 Xia'an ángel:
—Juan ndɨu nuu da'ma-n. Juan
ndɨu ndixa-n.
Te daa n-kida Spedru. Xia'an
ntuku ángel:
—Nukondixi capa-n te kandijun
ña'a.
9 Ndijun Spedru ángel n-kee. Ña
n-kutnuni ini-s nuu xa xandaa xakuiti
n-kee-s xi'in ángel vekaa a ña'a.
N-xani ini-s xa n-tutuku-s. 10 N-ya'a-s
xi'in ángel nuu xyuku ɨɨn montón
soldado, ijan dada n-ya'a ka-s xi'in-ia
nuu xyuku ɨnka montón-s. Te n-xee-s
xi'in-ia yekaa nde'a do ichi jua'an xiti
ñuu. Najaan mee ye'e ya'a. N-xika-s
xi'in-ia, te ndeka ña'a-ia jua'an ɨɨn
ichi xiti ñuu, te n-dandoo ña'a ángel.
11 Ijan dada n-kutnuni ini-s xa ndaa
n-kee-s vekaa, te n-ja'an mee n-ja'an
ɨɨn-s: "Vitna n-xini-ro xa xandaa
xakuiti n-tunda'a Ianyuux ángel-ia
xa dakaku ña'a-ia nuu Herodes xi'in
nuu ntdaa xa n-juini se Judea xa kada
ña'a-s."
12 Nu n-tuu ini-s xa n-kee-s vekaa,
n-xe'en-s ve'e María, dɨ'ɨ Sua.
Dɨuni nani-s Smarku. Kue'e ñayiu
n-ka nataka xa ka xijan ta'u-i ijan.
13 N-dakande Spedru ye'e ndi'u
nuu kɨu-ro nuke'e, te n-xe koto ɨɨn
dichi xinokuechi nani Rode nuu
jundu dakande. 14 N-najini-i tnu'u
Spedru, te ña najaan-i ye'e chi vichi
n-kuvete-i. N-kendava-i. Juan ndɨu-i
xiti ve'e. N-xian tnu'u-i ñayiu xyuku
xiti ve'e xa Spedru nujuiin ye'e.
15 Ka xia'an ñayiu jan nuu-i:

—Lilu-n.
Ko xia'an na'i-i xa dɨu te dɨu Spedru.
Ka xia'an ntuku ñayiu jan:
—Axa ñadu mee-s, axa ángel-sɨ xu.
16 Dani dakande Spedru ye'e. Nu n-ka najaan ñayiu ye'e jan n-ka xini-i Spedru, te n-ka yu'u anu-i.
17 Te n-ndone'e nda'a Spedru xa maxku ja'an koio ka-i, te n-najani-s nuu-i janda n-kuu xa n-kine'e ña'a Ianyuux vekaa. Dɨuni xia'an-s:
—Juña tnu'u koio-n xa'a Jacob xi'in dava ka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.
Ijan dada n-kee-s; jua'an-s ɨnka lado.
18 Nu n-tuu, ña n-ka kutnuni ini soldado nax n-kuu xa ñayo ka Spedru yɨndi'u, te kue'e xa n-ka xani ini-s. 19 N-teku Herodes xijan, te n-ta'u tniu-s xa na jɨn nunduku ña'a koio soldado-s, ko ñayo-s n-nani'i ña'a. N-kana Herodes soldado-s vetniu xaxe'e xa n-xino Spedru, te n-xijan tnu'u-s-sɨ nde jua'an Spedru. N-ta'u tniu-s nuu dava ka soldado-s xa n-ka xa'ni-s soldado n-ka xo ndee Spedru jan.

N-xi'í Herodes

Nu n-ya'a xa'a, n-kee Herodes distrito Judea. Vaxi-s Cesarea xa kutuu-s ijan. 20 Xaxe'e xa n-ka jantna'a Herodes xi'in ñayiu Tiro xi'in ñayiu Sidón, xijan kuu xa n-ka kida ɨnuu ñayiu ijan xa n-ka xe koto-i-sɨ xa ndatnu'u-i xi'in-s. N-ka daja'an-i ɨɨn se ndandɨ'ɨ xinokuechi nuu Herodes xa na juña'a-s nuu Herodes xa na ndumani koio-i xi'in-s. Blasto nani-s. Xaxe'e xa nuu taxnuni Herodes kee xa ka ndoñu'u-i, xijan kuu xa daa n-ka kida-i.
21 N-xantuu Herodes kɨu ndatnu'u-s xi'in ñayiu ijan. Nu n-xee kɨu ndatnu'u-s xi'in-i, n-ndadakutu-s mee-s da'ma xkui'no se ka taxnuni. N-nukoo-s nuu silla nuu xko nukoo-s xa taxnuni-s, te n-ja'an-s nuu ñayiu xyuku ijan.
22 Nu n-ka teku-i xa n-ja'an-s, n-ka kana-i:
—Ianyuux kuu se ja'an ya; ñadu ñayiu —ka kuu-i.
23 Dana ini n-kida ɨɨn ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa n-kane kue'e Herodes xaxe'e xa ña n-najuen tnu'u-s Ianyuux nuu ñayiu jan. N-xaxia'an tndaku, te n-xi'í-s.
24 Kɨu xi'in kɨu ka teku ka ñayiu tnu'u Ianyuux jua'an, te kue'e ka-i ka kukanu ini Jesucristu jua'an.
25 N-ka daxinokava Spalu xi'in Bernabé tniu n-ka ja'an ñayiu xa kada-s, te n-ka ndee-s Jerusalén. Xndeka-sɨ Sua, se dɨuni nani Smarku, vaxi Antioquía.

N-ka tunda'a ñayiu Antioquía Spalu xi'in Bernabé xa kixi-s tɨtnɨ ñuu

13 Dava ñayiu kukanu ini Jesucristu xtuu Antioquía, ka kuu se ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, te dava-i ka kuu se ka dakua'a ñayiu. Du'a xnani dava-s: Bernabé, Simeón, Lucio, Manaén, Saulo du. Simeón ya, n-ka xo dandee ña'a ñayiu Se Ñɨɨ Tnuu. Lucio kuu se Cirene. Manaén n-xa'nu dava xi'in Herodes, se n-taxnuni Galilea. 2 N-ka xo ndadaka'nu-s Ianyuux te n-ka xo xio ndite-s. Ɨɨn vuelta nɨni daa ka kida-s n-ja'an Espíritu Ianyuux nuu-s:

—Kineˈe dɨɨn Bernabé xiˈin Saulo
xa nkada-s tniu-r ɨnka ñuu chi
xaxeˈe xijan n-kaxi-r-sɨ.
3 Nu n-yaˈa xa n-ka xijan taˈu-s
nuu Ianyuux xiˈin xa n-ka xio
ndite-s, n-ka xajan ndodo-s ndaˈa-s
dɨkɨ Bernabé xiˈin Saulo, te n-ka
jaˈan-s nuu-s xa na jɨˈɨn koio-s ɨnka
ñuu.

N-ka dakuaˈa Bernabé xiˈin Saulo ñayiu país Chipre

4-5 N-tundaˈa ñaˈa Espíritu Ianyuux
xa kixi-s ñuu xiˈin ñuu. N-ka kee-s.
Vaxi koio-s ñuu Seleucia. Xndeka-sɨ
Sua vaxi xa chindee ñaˈa-s. N-ka
keé-s barcu Seleucia xa vaxi koio-s
ñuu nani Salamina país nani Chipre.
N-ka kixeˈe-s ka jaˈan-s tnuˈu
Ianyuux xiti veñuˈu ñayiu Israel
xndaxio ijan.
6 Nɨkani yuˈu mar n-ka kixi-s xa
nde n-ka kixee-s ñuu nani Pafos.
Ijan n-ka xe juntnaˈa-s xiˈin ɨɨn se
Israel kida magia. N-xo jaˈan-s xa
tnuˈu Ianyuux jaˈan-s, ko ña ndaa.
Barjesús nani-s. Dɨuni nani-s Elimas.
7 Kunduu-s xiˈin gobernador nani
Sergio Paulo. Yo kaxi ini Sergio
Paulo jan. N-kana-s Bernabé xiˈin
Saulo chi n-juini-s xa kunini-s tnuˈu
Ianyuux. 8 Dɨu Elimas kuu Magia.
Elimas jan n-dadaˈan xa jaˈan ka
Bernabé xiˈin Saulo tnuˈu Ianyuux
nuu gobernador jan, xa na ñaˈa
jandixa ka-s xa n-ka jaˈan-s. 9 Saulo
ya, dɨuni nani-s Spalu. Ñuˈu ñaˈa
Espíritu Ianyuux. N-nukondeˈa-s se
kida magia jan. 10 Te n-jaˈan-s:
—Daˈya Kuiˈna kuu-n. Xini uˈu-n
ntdaa xavaˈa. Mee ni xa dandaˈu-n
ñayiu. Mee ni xa ña ndaa kida-n.
¿Nakuenda ña nujani-n xa jaˈan-n
xa tnuˈu Ianyuux kuu tnuˈu vete?
11 Kada uˈu ñaˈa Ianyuux vitna.
Kuaa-n te ma kuu xa kundeˈa ka-n
xa ndii nde na xee kɨu nukondeˈa-n.
Hora ijan ni n-kuaa Elimas, te
n-nduku-s ɨɨn ñayiu kuitañuˈu ñaˈa.
12 Xaxeˈe xa n-tna ini gobernador
jan xa n-jaˈan Saulo xa n-kida
Cristu, Ia kuu Xtoˈo-ro, xiˈin
xaxeˈe xa n-xini-s xa n-yaˈa Elimas,
n-kukanu ini-s Cristu.

N-ka dakuaˈa Bernabé xiˈin Saulo ñayiu ñuu Antioquía, distrito Pisidia

13 N-ka keé Spalu xiˈin se xndeka
tnaˈa xiˈin-s barcu ñuu Pafos. N-ka
kixee-s ñuu Perge, distrito Panfilia.
Ijan n-dandoo Sua Spalu xiˈin
Bernabé, te n-xiko-s. Juan nuˈu-s
Jerusalén. 14 N-ka yaˈa Spalu xiˈin
Bernabé Perge, te n-ka kixee-s ñuu
Antioquía, distrito Pisidia. N-ka
kɨu-s veñuˈu ñayiu ka kuu yatnuˈu
Israel kɨu ka ndetatu-i, te n-ka
nukoo-s. 15 Nu n-yaˈa n-kaˈu ndodo
tnuˈu n-chidotnuni Moisés xiˈin
tnuˈu se n-ka jaˈan tnuˈu Ianyuux
nuu ñayiu, n-ka jaˈan se ka kida
veñuˈu jan nuu Spalu xiˈin nuu
Bernabé:
—Dito, nux io ɨɨn xa jaˈan-n nuu
ñayiu xa jan doˈo-n-yɨ, jaˈan koio-n
vitna.
16 N-ndojuiin Spalu te n-ndoneˈe
ndaˈa-s nuu ñayiu xyuku ijan xa na
kunini koio-i xa jaˈan-s. Te n-jaˈan-s:
—Dito, Didi, kunini koio ndixi,
ñayiu ñatu kuu daˈya dana Israel,
te ka jandixa-n Ianyuux xiˈin ndixi,
ñayiu ka kuu daˈya dana Israel.
17 N-kaxi Ianyuux xixitna roo, ñayiu
Israel, xa ku kuu-i daˈya-ia, te
n-kida-ia xa n-xini daˈya dana-i,

te n-kuu ñuu n-ka xo tuu-i país
Egipto ɨɨn ñuu ka'nu. Ijan dada
n-kida-ia xa n-ka kee-i nación ijan.
18 N-kundee ini Ianyuux xa ñatu
n-ka jandixa ña'a xixitna-ro, na
n-ka xo tuu-i nuu ñayo ñayiu io te
ñatu nga juun dau uu diko kuia.
19 N-danaa Ianyuux uxa nación
kuechi Canaán xa n-xia'an-ia ñu'u
ijan xixitna-ro. 20 Koon yodo cientu
kuia n-kuu ntdaa xa'a.
'Ijan dada n-kida Ianyuux xa n-ka
taxnuni se ka kuu juexi nuu ñayiu
Israel nde kɨu n-xo tuu Samuel, se
n-ja'an tnu'u Ianyuux nuu-i. 21 Ijan
dada n-ka xijan se Israel nuu
Ianyuux ɨɨn rey taxnuni nuu-s, te
n-xia'an Ianyuux Saul, se kuu da'ya
yɨɨ Cis, da'ya dana Benjamín. Uu
diko kuia n-taxnuni-s. 22 Ijan dada
n-kine'e-ia-s, te n-jantuu-ia David.
Du'a n-ja'an-ia xa n-kakune'e-ia-s:
"Xini-r xa David, da'ya yɨɨ Isaí, tna
ini-s xa tna ini-r, te kada-s ntdaa
xa juini-r", kuu Ianyuux. 23 N-kida
Ianyuux xa ɨɨn da'ya dana David
ya kuu Ia dananita'u ña'a roo xa
ka kuu-ro da'ya dana Israel na
n-ja'an-ia.
24 'Na ta kixe'e ka Jesús xa kada-ia
tniu Ianyuux, xá n-xo ja'an Sua
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu Israel.
N-xo ja'an-s xa na natu ini koio-i xa
n-ka kida-i kuechi, te na juendute-i.
25 Nu n-kuyatni xa jɨn ndɨ'ɨ tniu Sua,
te n-ja'an-s: "Tuku se kuu-r, ñadu
se ka xani ini-n xa kuu-s kuu-r. Na
jɨn ndɨ'ɨ tniu-r, kixi ɨɨn ia ndandɨ'ɨ
ka dada ru'u." Xaxe'e xa ndandɨ'ɨ-ia,
ni xa nandaxi-r correa ndixa yɨ'ɨ-ia
ñatu natau.
26 'Ntdaa-ro n-ka teku xa n-ja'an
Ianyuux xa nanita'u koio-ro. Nani
daña xa ka kuu-da da'ya dana
Abraham, dani ndixi ñayiu ñatu ka
kuu da'ya dana Israel ka jandixa
Ianyuux. 27 Ñayiu n-ka xio Jerusalén
xi'in se n-ka taxnuni nuu-i, ña n-ka
kutnuni ini-i xi'in-s jundu kuu
Jesús, ni ña n-ka kutnuni ini-i tnu'u
n-chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu juini n-ka xo
ka'u-i libru yodotnuni tnu'u-s xiti
veñu'u ntna'a kɨu n-ka xo ndetatu-i.
N-xetna'a xa xyodotnuni nuu libru-s
ná n-ka ja'an-i nuu se ka taxnuni
nuu-i jan xa ka'ni-s Jesús. 28 Juini
n-ka xo na'a-i xa ñatu io xa kuú-ia
chi ña tuu na kuechi-ia n-xio, n-ka
ja'an-i nuu Pilato xa ka'ni-s-ia.
29 Nu n-ya'a ntdaa xa xyodotnuni
xa ya'a-ia, n-ka nune'e-s-ia nuu
curuxi, te n-ka chinduxi-s-ia yau
kava, 30 ko n-nadandoto Ianyuux-ia.
31 Tɨtnɨ vuelta n-ka xini ña'a ñayiu
n-kunduu xi'in-ia nde Galilea xi'in
nde Jerusalén, te dɨu-i ka najani
xa n-ka xini-i xa n-nandoto-ia nuu
ñayiu.
32 'Xa ka najani daña vitna, xijan
n-ja'an Ianyuux nuu xixitna-ro xa
ya'a. 33 N-xetna'a xa'a xaxe'e roo xa
ka kuu-ro da'ya dana Abraham na
n-nadandoto-ia Jesús ná yodotnuni
nuu Salmo kuu uu. Du'a yodotnuni:
"Ndo'o ku kuu Da'ya Yɨɨ-r vitna, chi
mee-r n-nduu taa-n." 34 Xa daa nga
n-ja'an Ianyuux xa nadandoto-ia
Jesús te ma tɨu yɨkɨ kuñu-ia. Dɨuni
yodotnuni: "N-xia'an-r tnu'u-r David
xa chindee chituu ña'a-r, te xandaa
xakuita kada-r xijan." 35 Dɨuni
yodotnuni: "Ma juejoon-n xa tɨu
yɨkɨ kuñu Ia ii." 36 N-xinokuechi
David nuu ñayiu ñuu-s na n-xo tuu-s
ná n-ta'u tniu Ianyuux nuu-s xa

junukuechi-s. Ijan dada n-xi'í-s te
n-xe konduxi-s nuu n-ka xe konduxi
taa-s xi'in xixitna-s te n-tɨu yɨkɨ
kuñu-s, 37 ko Jesús, n-nadandoto
ña'a Ianyuux, te ña n-tɨu yɨkɨ
kuñu-ia. 38 Xijan kuu xa kachitnu'u
ña'a-da xa taxkanu ini Ianyuux
kuechi n-ka kida-ro xaxe'e xa n-xi'í
Jesús. Ñatu kida ley n-chidotnuni
Moisés xa ndunini koio-n, 39 ko
n-kida Ianyuux xa ntdaa ñayiu
ka kukanu ini Jesús n-ka ndunini.
40 Koo koio-n cuedado xa maxku
ya'a koio-n ná n-ka chidotnuni se
n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Du'a n-ka chidotnuni-s:

41 Ndo'o, ñayiu ña xe ini tnu'u
ja'an-r, kunini koio xa na
ja'an-r.
Kuna'a koio-n xa ya'a ɨɨn xa ya'a,
te kɨ ini koio-n.
Naa koio-n.
Kuna'a koio-n xa kue'e xa kada-r,
te yu'u koio-n.
Nde na ya'a xijan, ijan dada kuú
koio-n.
Juini na ja'an ɨɨn ñayiu nuu nax
ya'a kɨu ijan,
ma jandixa-n xa daa ya'a

—kuu Spalu, n-xia'an-s nuu ntdaa
ñayiu xyuku ijan.

42 Nu n-kee Spalu xi'in se xnetna'a
xi'in-s veñu'u ñayiu ka kuu yatnu'u
Israel, te n-ka ja'an se ñatu ka kuu
yatnu'u Israel nuu-s xa na ja'an
ntuku-s tnu'u ya'a ɨnka sabado.
43 Nu n-tu'u veñu'u te kue'e ñayiu
ka kuu da'ya dana Israel xi'in ñayiu
xne'e tnɨɨ mudu ñayiu Israel n-ka
xe kuitandijun Spalu xi'in Bernabé.
N-ka ja'an-s nuu ñayiu ijan xa na
jandixa koio ka-i tnu'u Ianyuux, te
na kada na'i-i xa juini-ia.

44 Na xee una kɨu te nadaa nga
ñayiu ñuu ijan n-ndoñu'u xa ntdaa-i
nataka koio xa kunini koio-i tnu'u
Ianyuux, 45 ko nu n-ka xini dava se
ka kuu da'ya dana Israel xa kue'e
ñayiu n-ka nataka, n-ka kukuedi
ini-s, te n-ka kixe'e-s ka jan tnu'u-s
Spalu, te n-ka ja'an-s xa ñatu
ja'an-s tnu'u ñukax ini. 46 Ña n-yu'u
Spalu xi'in Bernabé xa ja'an-s te ka
xia'an-s:

—Ki'na ka nuu ndixi xa ka kuu-n
da'ya dana Israel io xa ja'an koio-da
tnu'u Ianyuux, ko xaxe'e xa ñatu ka
xe ini-n tnu'u-ia xyodotnuni, te ka
xani ini-n xa ña natau xa kutuu-n
xi'in-ia nɨkava nɨkuita, xijan kuu xa
jɨ'ɨn koio-da ñuu ñayiu ñatu ka kuu
yatnu'u-ro xa ja'an koio-da tnu'u
Ianyuux nuu-i 47 chi du'a n-ta'u tniu
Ianyuux nuu-da. N-ja'an-ia:

N-tetutniu ña'a-r xa ku kuu-n
kuenda kɨu ɨɨn xa datnuni
nuu ñayiu ña ka kuu yatnu'u
Israel.
Juña tnu'u-n nɨkaxiko ñuñayiu
nax io xa kada ñayiu xa na
nanita'u koio-i

—kuu Spalu, xia'an-s.

48 Nu n-ka teku ñayiu ñatu ka
kuu yatnu'u Israel tnu'u ya'a
n-ka kuvete-i, te n-ka nukuita-i
ka najuen tnu'u-i Ianyuux. Ntdaa
ñayiu n-ñu ini Ianyuux xa kutuu
koio-i nɨkava nɨkuita andɨu, n-ka
kukanu ini Jesucristu. 49 Nitu'u
región ijan n-ka teku ñayiu tnu'u
Ianyuux. 50 Juini kue'e ñayiu n-ka
teku tnu'u-ia, ko dava ñayiu Israel
n-ka daja'an-i ñadɨ'ɨ ndandɨ'ɨ ña
ka jandixa Ianyuux xi'in se unu
ndandɨ'ɨ ñuu-i xa kada u'u koio-ña
xi'in-s Spalu xi'in Bernabé, te n-ka

xijun ña'a-i región ijan. 51-52 Ijan
n-kine'e Spalu xi'in Bernabé ndixa-s
te n-ka kɨdɨ-s xe'e-s xa na kee
ñuyaka ñuu jan xa najini ñayiu
jan xa kuechi kuu xa n-ka kida-i,
te n-ka ndee-s. Vichi n-ka kuvete
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu,
te ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux. Te
jua'an Spalu xi'in Bernabé ñuu nani
Iconio.

N-ka xee Pablo xi'in Bernabé ñuu Iconio

14 N-ka xee-s Iconio, te n-ka
xe'en-s veñu'u ñayiu Israel
nani xko kida-s xa dakua'a-s ñayiu
ijan. Kue'e ñayiu kuu yatnu'u Israel
xi'in ñayiu Grecia n-ka kukanu
ini Jesucristu chi kaxi n-ka ja'an-s.
2 N-ka daja'an ñayiu ka kuu yatnu'u
Israel ña n-ka kukanu ini Jesucristu
ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel
jan xa jini u'u-i ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu. 3 Tɨtnɨ kɨu n-ndoo
Spalu xi'in Bernabé ijan. Ñatu n-ka
yu'u-s xa ja'an-s tnu'u Ianyuux
chi n-ka kukanu ini-s xa chindee
ña'a-ia. N-ka ja'an-s xa dananita'u
Ianyuux ñayiu juini n-kida-i kuechi,
te n-kida-ia xa n-ka kida-s milagru
xa jini ñayiu jan xa va'a-ia. 4 Ñatu
ɨnuu n-ka xani ini ñayiu ñuu jan.
Dava-i n-ka nujuiin xi'in xi'in ñayiu
Israel, dava-i n-ka nujuiin xi'in
xi'in se n-tunda'a ña'a Jesús. 5 N-ka
kida ɨnuu ñayiu ñatu kuu yatnu'u
Israel xi'in ñayiu kuu yatnu'u
Israel xi'in juxtixia xa kada u'u
koio-s se n-tunda'a ña'a Jesús, te
janña'a koio-s yuú xa ka'ni ña'a-s.
6 Nu n-teku Spalu xi'in Bernabé,
te n-ka xino-s. Jua'an koio-s ñuu
nani Listra xi'in ñuu nani Derbe,
distrito Licaonia. Ijan dada n-ka
xe'en-s ntaka ñuu xndaxio región
ijan. 7 Dɨuni n-ka ja'an-s nuu ñayiu
ijan nax io xa kada koio-i xa na
nanita'u-i.

N-ka jani ñayiu ñuu Listra Spalu yuú

8 Ñuu Listra io ɨɨn se ña kuu kaka
chi daa n-kaku-s. 9 N-xee-s nuu
dakua'a Spalu ñayiu ñuu ijan, xa
kunini-s tnu'u ja'an-s, te n-ndakoto
ndee ña'a Spalu, te n-tuu ini-s xa
kukanu ini se ijan xa ndadava'a
ña'a Ianyuux. 10 Ijan dada xee
n-ja'an Spalu. Xia'an-s nuu-s:
—Ndojuiin-n, te kunujuiin ndaa-n.
Nuni'no ni n-ndojuiin se ijan. N-xe
kandava-s, te n-xika-s. 11 Nu n-ka
xini ñayiu xa n-kida Spalu, n-ka
nukuita-i ka kana-i. Yu'u mee-i n-ka
xetniu-i. Ka xia'an-i:
—N-ka juun ianyuux ñuu-ro. Ná
xndaa seyɨɨ xndaa-ia.
12 N-ka xani ini-i xa Bernabé
kuu ianyuux nani Júpiter te
Spalu kuu ianyuux nani Mercurio
xaxe'e xa kue'e ka n-ja'an Spalu
dada Bernabé. 13 Xndeka dutu
ndadaka'nu ianyuux nani Júpiter
xi'in ñayiu ñuu jan nkutu n-ka xee
veñu'u katuu yu'u ñuu nuu kɨu-ro
xa ka'ni koio-s-tɨ xa ndadaka'nu
koio-s se n-tunda'a ña'a Jesús n-kuu.
Dɨuni xne'e-s corona ita n-ka xee.
14 Nu n-ka xini Spalu xi'in Bernabé
xa ka kuu ñayiu ijan xi'in dutu jan
xa ndadaka'nu ña'a koio-i, n-ka
ndata-s du'nu-s chi ña n-juini-s xa
daa kada-i, te n-ka kendava-s. N-ka
xee-s nuu xyuku-i. N-ka kana-s:
15 —¿Nakuenda xa daa ka kuu-n
xa kada koio-n u? Ñayiu ka kuu-da,
ná ka kuu-n de. N-ka kixee-da xa

ja'an-da xa dandoo koio-n xa ka
kida-n chi ñadu xava'a kuu, te io
xa kukanu ini-n Ianyuux ndixa.
Na kachitnu'u ña'a-da jundu kuu
Ianyuux ndixa, Ia n-kidava'a andɨu,
ñuñayiu, mar xi'in ntdaa xa io
nuu ndruni xa'a xa na jini-n jundu
kuu-ia. [16]Juini n-xejoon Ianyuux
xa n-ka tnɨɨ-n xi'in dava ka ñayiu
ñuñayiu nudɨɨn ichi te ñayo-n n-ka
tnɨɨ ichi-ia, [17]ko dani kida ña'a-ia
xava'a xa na jini koio-n jundu
kuu-ia. Dɨu-ia dajuun dau ñuu-n, te
kida-ia xa kane nuu ñu'u-n. Mee-ia
kida xa xe kandita xa ka xaxi-n te
ka kudɨ ini-n —kuu Spalu, xia'an-s
nuu ñayiu jan.
[18]Juini du'a n-ka ja'an-s ntdaa
xa'a, ko xaku nga ma jandixa ña'a
koio-i chi dani ka kuu-i xa ka'ni-i
nkutu jan xa ndadaka'nu ña'a koio-i.
[19]Nu n-xika kɨu n-ka xee se
ka kuu yatnu'u Israel xndaxio
Antioquía xi'in Iconio ñuu Listra
xa n-ka daja'an-s ñayiu Listra jan
xa jani koio-i Spalu yuú. Te daa
n-ka kida-i. N-ka xani ini-i xa n-ka
xa'ni-i-sɨ, te n-ka ñu'u ña'a-i xa n-ka
kine'e ña'a-i yu'u ñuu jan, [20]ko nuu
n-ka naduku nduu ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu nuu katuu Spalu,
n-ndokoo-s. Ñatu n-xi'í-s. Te juan
ndɨu ntuku-s ɨnka vuelta ñuu jan.
Kɨu kuu uu n-ndee-s xi'in Bernabé
ijan, te ka xe'en-s ñuu Derbe.
[21]N-ka ja'an-s nuu ñayiu Derbe
nax kada-i xa nanita'u-i, te kue'e-i
n-ka kukanu ini Jesucristu, te juan
ndixi koio-s ñuu Listra. Ijan dada
n-ka ndixi-s Iconio, te n-ka ndixi-s
ñuu nani Antioquía katuu Pisidia.
[22]Ntdaa ñuu ya'a n-ka ja'an-s nuu
ñayiu ka jandixa Jesucristu xa na
kukanu ini na'i-i-ia; maxku kande
ini-i-ia. N-ka ja'an-s nuu ñayiu jan
xa yo nda'u ya'a koio-i xa kɨu tna'a-i
nuu ñayiu jandixa xa taxnuni
Ianyuux nuu-i. [23]Dɨuni n-ka kaxi
ni'no-s se taxnuni koio nuu ñayiu
kukanu ini Jesucristu ntaka ñuu
n-ka xe'en-s. N-ka xijan ta'u-s xi'in
ñayiu ntaka ñuu n-ka xe'en-s nuu
Ianyuux, te dɨuni n-ka xio ndite-s
xi'in-i. Ntaka ñuu nuu n-ka xe'en-s
n-ka dandoo-s se taxnuni koio jan
nda'a Ianyuux, Ia n-ka kukanu ini-s.

N-ka nangondita Spalu xi'in Bernabé Antioquía, distrito Siria

[24]N-ka ndee-s Pisidia. N-ka
ndixi-s Panfilia, te n-ka ndixi-s
Perge. [25]Nu n-ya'a n-ka ja'an-s
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ñuu ijan,
ijan dada juan nu'u-s Atalia. [26]Ijan
n-ka keé-s barcu xa juan nu'u-s
Antioquía, Siria, ñuu nuu n-ka xijan
ta'u ñayiu nuu Ianyuux xa chindee
ña'a-ia xa kada-s nduu-s tniu dijan
n-ka daxinokava-s. [27]Nu n-ka
naxee-s Antioquía, n-nadataka-s
ntdaa ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu te n-ka najani-s xa yo
n-kidatniu Ianyuux anu ñayiu hora
n-ka kida-s tniu-ia. Dɨuni n-ka
najani-s xa n-kida-ia xa ñayiu ñatu
kuu da'ya dana Israel n-ka teku
tnu'u-ia te n-ka kukanu ini-i Jesús.
[28]Na'a n-ka xo tuu Spalu xi'in
Bernabé ñuu Antioquía xi'in ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu.

N-ka nataka ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Jerusalén, te n-ka ndatnu'u-i nax kada-i

15 Tiempu ijan n-ka kixee ka
se Israel Antioquía. N-ka

kixeˈe-s xa jaˈan-s nuu se ka kukanu
ini Jesucristu xa ma nanitaˈu koio-s
nuxa ma juejoon-s xa taˈnde ndodo
ñɨɨ nuu ii-s ná n-chidotnuni Moisés.
2 N-ka jantnaˈa tnuˈu Spalu xiˈin
Bernabé xiˈin se ijan xaxeˈe xa duˈa
ka jaˈan-s. Xaxeˈe xa ñatu n-ka kuu
ɨnuu-s, xijan kuu xa n-ka nduku-s
dava se xyuku ijan xa jɨˈɨn koio-s
xiˈin Spalu xiˈin Bernabé Jerusalén
xa kada ɨnuu koio-s xiˈin dava ka se
n-tundaˈa ñaˈa Jesús xiˈin sexaˈnu
ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu ñuu Jerusalén nuu janda
koo.
3 Ijan dada n-ka tundaˈa-s-sɨ
xa juaˈan koio-s ijan. Nu n-ka
yaˈa-s región Fenicia xiˈin distrito
Samaria, n-ka najani-s nuu ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu io ijan
xa n-ka dandoo ñayiu ñatu ka kuu
yatnuˈu Israel kuechi n-ka kida-i, te
n-ka kukanu ini-i Jesucristu. Nu
n-ka teku ñayiu ijan xaˈa, yo n-ka
kuvete-i.
4 Nu n-ka xee Spalu xiˈin Bernabé
Jerusalén, n-ka kuvaˈa anu ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu jan xiˈin se
n-tundaˈa ñaˈa Jesús xiˈin sexaˈnu
ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu
ini-ia nuu-s ɨɨn ɨɨn-s. Ijan dada n-ka
najani-s xa yo n-kidatniu Ianyuux
na n-ka kida-s tniu-ia. 5 N-ka
ndojuiin dava se fariseu ka kukanu
ini Jesucristu, te n-ka jaˈan-s:
—Se ka kukanu ini Jesucristu te
ñatu kuu-s yatnuˈu Israel, io xa
taˈnde ndodo ñɨɨ nuu ii-s te dɨuni
io xa jandixa-s ley n-chidotnuni
Moisés.
6 Ijan dada n-ka nataka ntuku se
n-tundaˈa ñaˈa Jesús xiˈin sexaˈnu
ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu xa kada ɨnuu-s nuu
janda koo xaˈa. 7 Nu n-yaˈa xa naˈa
ka ndatnuˈu-s, ijan dada n-ndojuiin
Spedru te n-jaˈan-s:
—Dito, Ñani, xnaˈa mee-n xa xá
n-kunaˈa n-kaxi ñaˈa Ianyuux daña
nuu-n xa jaˈan-da tnuˈu-ia nuu
ñayiu ñatu ka kuu yatnuˈu Israel
xa na jandixa koio-i Jesucristu.
8 Kida Ianyuux, Ia xini janda kuu
anu ñayiu, xa n-ka tuu ini dava
ñayiu ñatu kuu ñayiu Israel xa xe
ini-ia-i chi n-kida-ia xa n-keé ñaˈa
Espíritu-ia ná n-kida-ia xa n-keé
ñaˈa Espíritu-ia roo. 9 Ñatu jaˈan-ia
xa vaˈa ka roo dada ñayiu ijan chi
n-kida-ia xa n-ka ndunini-i xaxeˈe xa
ka kukanu ini-i Jesucristu. 10 Maxku
ku kototnuni-n Ianyuux xa jini-n nu
jɨn tnaˈa tnuˈu-ia a ñaˈa. Ka jaˈan-n
xa na jandixa koio ñayiu ñatu kuu
yatnuˈu Israel n-ka kukanu ini
Jesucristu ɨɨn xa ni roo, ni xixitna-ro
ña n-ka jandixa. 11 Nani n-dananitaˈu
duˈa ñaˈa Taa-ro Ianyuux xaxeˈe xa
vaˈa-ia, dani n-dananitaˈu duˈa-ia
ñayiu ijan —kuu Spedru, xiaˈan-s.
12 Ijan dada ñatu n-ka jaˈan ka-s.
Te nanii nga n-ka xo nini-s xa n-ka
jaˈan Bernabé xiˈin Spalu. N-ka
najani Bernabé xiˈin Spalu xa n-kida
Ianyuux xa n-ka kida-s milagru xa
kundeˈa ñayiu ñatu ka kuu yatnuˈu
Israel. 13 Nu ndɨˈɨ n-jaˈan-s, n-jaˈan
Jacob:
—Dito, Ñani, kunini koio-n xa na
jaˈan-da. 14 N-najani Simón janda
n-kixeˈe Ianyuux xa kundaˈu ini-ia
ñayiu ñatu ka kuu yatnuˈu Israel, te
n-kudaˈya-ia-i. 15 N-nakaxtnaˈa xa
n-najani-s xiˈin xa n-ka chidotnuni
se n-ka xo jaˈan tnuˈu Ianyuux nuu
ñayiu. Duˈa n-chidotnuni ɨɨn-s:

16 Ja'an Ianyuux:
“Na ya'a xa'a te xee ntuku-r te
kada-r xa taxnuni da'ya dana
David ɨnka vuelta.
Kuenda kɨu ve'e jungoio ka kuu
da'ya dana-s.
Ndadava'a xee-r xa n-tɨu.
Ndone'e xee-r xa jungoio.
17 Xa'a kada-r xa na kua'a najini
dava ka ñayiu xndaxio nación
ñuñayiu jundu kuu-r.
Te kundeka-r-yɨ.
Du'a ja'an mee-r, Ia kada xa'a”,
kuu-ia, n-ja'an-ia.
18 Xa ama n-ja'an-ia xa'a.
19 ’Ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u
Israel, te n-ka dandoo-i kuechi n-ka
kida-i, te jandixa-i Ianyuux, tu
ini-da xa ñatu io va'a xa ta'u tniu-ro
nuu-i xa jandixa koio-i ntdaa ley
Moisés chi ma ndaku-i xa jandixa-i.
20 Diko ni xa'a na chidotnuni-ro
nuu tutu jɨ'ɨn nuu-i xa na jandixa-i:
Maxku kaxi koio-i kuñu n-yodo
yuku nuu altar-yɨ. Maxku kava
seyɨɨ, ni ñadɨ'ɨ xi'in ñayiu ñatu
n-tnunda'a xi'in-s. Dɨuni maxku
kaxi-i kuñu kɨtɨ n-xe'ne, ni maxku
kaxi koio-i nɨñɨ kɨtɨ 21 chi xa daa
nga, ka ka'u ndodo ñayiu ka xe'en
veñu'u jan xa'a ntna'a ɨɨn ɨɨn ñuu
nuu xndatuu veñu'u ñayiu Israel
ntna'a kɨu ndetatu-ro —kuu Jacob,
xia'an-s.

N-ka tunda'a ñayiu n-ka nataka Jerusalén carta nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu ñayiu Israel

22 N-ka kendoo se n-tunda'a ña'a
Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xi'in
ntdaa ñayiu ka kukanu ini-ia xa
kaxí-s se tunda'a-s jɨ'ɨn xi'in Spalu,
Bernabé Antioquía. N-ka kaxí-s
Silas xi'in Judas. Dɨuni nani Judas
Barsabás. Ka kuu-s se ndandɨ'ɨ nuu
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.
23 Du'a n-ka chidotnuni-s nuu carta
n-ka tunda'a-s:
“Dito, Ñani, xa ka kuu-n ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu, te xndaxio-n
Antioquía, Siria xi'in Cilicia. Ndajan
tnu'u ña'a ntdaa daña, se n-tunda'a
ña'a Jesús xi'in sexa'nu ka taxnuni
nuu-da. 24 N-ka teku tnu'u-da xa
dava ñayiu xndaxio ya'a n-ka xee
dian, te ka daka ni'no ña'a-i chi
tuku ka dakua'a ña'a-i. Ñayo-da
n-tunda'a-i. 25 Xijan kuu xa n-ka
kida ɨnuu-da xa n-ka kaxi-da se
tunda'a koio-da juan xee dian xi'in
Bernabé xi'in Spalu, se unu mani
xi'in-ro. 26 Ña tuu nax vi'i koio se
ya'a vida-s juini na kuú-s xaxe'e
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro. 27 N-ka
tunda'a-da Judas xi'in Silas juan
xee dian xa na kachitnu'u ña'a
koio-s xa'a. 28 Ntdaa daña xi'in
Espíritu Ianyuux ka xani ini xa
maxku ta'u tniu-da xa jandixa
koio-n ɨɨn xa ma ndaku-n xa
jandixa-n. 29 Xa io xa jandixa koio-n
kuu xa'a: Maxku kaxi koio-n kuñu
n-yodo yuku nuu santu. Maxku
kaxi koio-n nɨñɨ, ni kuñu kɨtɨ n-ka
xe'ne. Maxku kava seyɨɨ, ni ñadɨ'ɨ
xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-s.
Nuxa na jandixa koio-n ntdaa xa'a
kee koio-n xava'a”, kuu tutu n-ka
chidotnuni-s.
30 Ijan dada n-ka xanu ichi-s
Bernabé xi'in Spalu xi'in se n-ka
kaxí-s xa vaxi koio-s Antioquía. Nu
n-ka xee-s ijan nadataka-s ntdaa
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu, te

n-ka xia'an-s carta jan. 31 Nu n-ka
ka'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
carta jan, n-ka teku-i tnu'u kanu
ini xyodotnuni, te n-ka kuvete-i.
32 Na'a n-ka ja'an Judas xi'in Silas
nuu ñayiu xyuku ijan xa na kukanu
ini ka-i Jesucristu te n-ka xia'an-s
nuu-i xa na koka'nu anu koio-i.
Dɨuni se ka ja'an nuu ñayiu tnu'u
n-ja'an Ianyuux ka kuu-s. 33-34 Jeen
kɨu n-ka ndoo-s ijan. Ijan dada n-ka
najanu ichi ña'a ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu io Antioquía jan,
te n-ka ja'an-i xa na nu'u koio-s
xandaa xavatu nuu se n-ka tunda'a
ña'a. 35 Spalu xi'in Bernabé n-ka
ndoo Antioquía, te kue'e ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu xndaxio
ijan n-ka dakua'a xi'in-s dava ka
ñayiu ñuu jan. N-ka xo ja'an-s tnu'u
Ianyuux nuu-i xa na nanita'u koio-i.

Ñatu n-kuu ɨnuu Spalu xi'in Bernabé

36 N-ya'a tɨtnɨ kɨu te n-ja'an Spalu
nuu Bernabé:
—Na nkoto-ro ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu ntdaa ñuu xa n-xe'en-ro
nuu n-dakua'a-ro ñayiu tnu'u
Ianyuux nuu janda xtuu-i.
37 N-juini Bernabé xa kandeka
koio ntuku-s Sua kixi. Dɨuni ka
dandee ñayiu Sua ya Smarku. Daa
n-juini Bernabé, 38 ko ñatu n-juini
Spalu xaxe'e xa n-dandoo ña'a-s
distrito Panfilia. N-nangondita
Sua, te ña n-kandeka tna'a ka-s xa
kadatniu ka'nu-s. 39 N-ka jantna'a
tnu'u Spalu xi'in Bernabé chi ña
n-kuu ɨnuu-s. Nudɨɨn kixi ntuku-s.
Ndeka na'i Bernabé Smarku vaxi
ntuku. N-ka keé-s barcu xa vaxi
ntuku-s Chipre. 40 Spalu n-kaxí Silas
xa kunduu-s xi'in-s. N-ka xijan ta'u
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
nuu Ianyuux xa na chindee-ia-s, te
n-ka kee-s ñuu Antioquía. 41 N-ka
kexio-s Siria, te n-ka nxee-s ñuu
kuechi distrito Cilicia. N-ka ja'an-s
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu ijan xa na
kukanu ini koio ka-i Jesucristu.

N-xeka tna'a Timoteo xi'in Spalu xi'in Silas

16 Ijan dada n-ka kixee-s ñuu
Derbe xi'in Listra. Ijan
io ɨɨn se kukanu ini Jesucristu
nani Timoteo. Dɨ'ɨ-s kuu ɨɨn ñá
kuu yatnu'u Israel. Dɨuni kukanu
ini-ña Jesucristu. Taa-s kuu se
Grecia. 2 Ka ja'an ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu ñuu Listra xi'in
Iconio xa va'a Timoteo. 3 Xaxe'e
xa n-juini Spalu xa kunduu-s xi'in
Timoteo n-ja'an-s xa ta'nde ndodo
ñɨɨ nuu ii-s xa maxku tu u'u ñayiu
ka kuu yatnu'u Israel xndaxio ijan
chi ntdaa-i ka xini xa taa-s kuu se
Grecia. 4 Ntdaa ñuu nuu n-ka ya'a-s,
n-ka xian tnu'u-s ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu nax n-ka kida ɨnuu
se n-tunda'a-ia xi'in sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini-ia
io Jerusalén. Dɨuni n-ka ja'an-s xa
na jandixa koio-i xijan. 5 Xijan kuu
xa n-ka kukanu ini ka ñayiu jan
Jesucristu, te kɨu xi'in kɨu n-ka kɨu
tna'a ka ñayiu nuu-i.

N-tutuku Spalu xa n-xini-s ɨɨn se Macedonia

6 Xaxe'e xa ña n-juini Espíritu
Ianyuux xa ja'an koio-s tnu'u-ia
ñuu kuechi provincia nani Asia,
xijan kuu xa n-ka kixee-s región
Frigia xi'in Galacia. 7 Ijan dada n-ka
kixee-s distrito Misia. N-ka juini-s

xa jɨˈɨn koio-s región Bitinia, ko
ñatu n-xejoon Espíritu Jesús xa
jɨˈɨn koio-s ijan. 8 N-ka yaˈa-s dava
ñuu kuechi Misia, te n-ka kixee-s
ñuu nani Troas. 9 Xakuaa ijan
n-kida Ianyuux xa n-xini Spalu ɨɨn
se distrito Macedonia xa nujuiin-s
te n-jaˈan-s: “Xee-n Macedonia te
chindee ñaˈa-n ntdaa daña, ñayiu
xndaxio ijan.”
10 Nu n-yaˈa xa n-tutuku Spalu xa
n-xini-s ɨɨn se n-xini-s, te hora ijan
ni n-ka kidatuˈa-da mee-da xiˈin-s
xa kixi koio-da Macedonia. N-ka
kutnuni ini-da xa Ianyuux n-kana
ñaˈa xa na jaˈan koio-da nuu ñayiu
ñuu ijan nax kada-i xa nanitaˈu-i.

Xa n-yaˈa Spalu xiˈin Silas ñuu Filipos

11 N-ka keé-da barcu yuˈu mar
Troas, n-ka yaˈa ndaa-da nde
Samotracia, te kɨu kuu uu n-ka
kixee-da ñuu Neápolis. 12 N-ka
ndee-da Neápolis te n-ka kixee-da
ñuu Filipos, ñuu kunuu nuu ñuu
kuechi xndatuu distrito Macedonia.
Jeen kɨu n-ka xo tuu-da ijan. 13 Kɨu
ndetatu ñayiu ka kuu yatnuˈu Israel
n-ka xeˈen-da yuˈu ndute xika deˈva
yuˈu ñuu Filipos nuu ka xko nataka
ñayiu ka kuu yatnuˈu Israel xndaxio
ijan xa ka xijan taˈu-i chi kuu tnuˈu
xa ijan ka nataka-i. N-ka nukoo-da,
te n-ka dakuaˈa-da ñadɨˈɨ xyuku
ijan. 14 Ñá Tiatira kuu ɨɨn-ña, te
Lidia nani-ña. Diko-ña daˈma tndee
te yaˈu. Xko ndadakaˈnu-ña Ianyuux.
N-kida-ia xa n-xo nini vaˈa-ña tnuˈu
n-jaˈan Spalu. 15 Te n-xendute-ña
xiˈin ntdaa familia-ña. Ijan dada
n-jaˈan-ña nuu-da ntdaa-da:
—Nux ka xani ini-n xa xandaa
xakuiti kukanu ini-da Jesús, Ia kuu
Xtoˈo-ro, na jɨˈɨn-ro veˈe-da, te ndoo
koio-n ijan —kuu-ña.
Juexa n-kida-ña xa n-ka ndoo-da
veˈe-ña.

N-ka kɨundiˈu Spalu xiˈin Silas vekaa

16 Ɨɨn vuelta ka xeˈen-da nuu ka
xijan taˈu-da xiˈin-ña nuu Ianyuux,
te n-ka xe juntnaˈa-da xiˈin ɨɨn dichi
dɨˈɨ ñuˈu ñaˈa ɨɨn espíritu kida xa
xinitnuni-i. Kueˈe tvini n-ka xo
niˈi ñayiu ka kuu xtoˈo-i. 17 N-xe
kuitandijun ñaˈa-i ntdaa-da xiˈin
Spalu, te kana-i:
—Te yaˈa ka kuu te ka xinokuechi
nuu Ianyuux ndixa tuu andɨu, Ia
taxnuni ka, te n-ka kixee-te xa
jaˈan-te nuu-n nax kada koio-n xa
nanitaˈu-n —kuu-i, kana-i.
18 Jeen kɨu n-xo kandijun ñaˈa-i, te
daa n-xo kana-i. Nanga ɨnka vuelta
daa kana-i te n-kiti ini Spalu, te
n-ngokoo-s, te n-jaˈan-s nuu espíritu
ñuˈu anu-i:
—Xaxeˈe xa n-tundaˈa ñaˈa
Jesucristu taˈu tniu-r nuu-n: “Ta
ndee anu-i” —kuu Spalu, xiaˈan-s.
Te hora ijan ni n-dandoo espíritu
jan dichi ijan. 19 Nu n-ka xini xtoˈo-i
xa ma kuu ka xa niˈi-s tvini xaxeˈe
xa xinitnuni-i, n-ka tnɨɨ-s Spalu
xiˈin Silas te xndeka ñaˈa-s juaˈan
nuu yaˈu kaˈnu nuu xyuku juxtixia.
20 Ijan dada xndeka ñaˈa-s juaˈan
nuu juexi. Ka xiaˈan-s:
—Yo ka daka niˈno se ka kuu
yatnuˈu Israel ya ñayiu ñuu-ro te
n-kida-s xa n-ka ndandita-i nuu se
ka taxnuni ñuu-ro 21 chi ɨnka mudu
ka dakuaˈa-s-yɨ. Mayo-ro jandixa
xijan, ni ma tnɨɨ-ro mudu-s chi
xndaxio tutu-ro xa ka kuu-ro ñayiu
romano.

22 N-ka nataka ñayiu ñuu jan te
dani n-ka ja'an-i tuku. Ijan dada n-ka
ta'u tniu juexi xa dita koio policía
da'ma Spalu xi'in Silas xa janña'a
koio-s vara. 23 Nu n-ya'a xa nde'e
n-ka janña'a-s, n-ka chindi'u ña'a-s
vekaa. N-ka ta'u tniu juexi nuu se
xndee vekaa xa va'a na kundee koio-s
Spalu xi'in Silas xa na ña'a kee koio-s.
24 Nu n-ka teku se xndee vekaa xa
du'a n-ta'u tniu nuu-s, n-ka chindi'u-s
Spalu xi'in Silas ɨɨn cuartu xiti vekaa
ka'nu, te n-ka chi'i-s xe'e-s yutnu kuu
cepo xa maxku kunu koio-s.
25 Nu n-kuu niu dava, n-ka xijan ta'u
Spalu xi'in Silas nuu Ianyuux. Dɨuni
n-ka xita-s xa ndadaka'nu-s-ia. Nɨni
ka nakuetu-s xnini dava se xyɨndi'u
vekaa jan. 26 Dana ini nde'e n-tnaa xa
nde cimientu vekaa jan n-kanda, te
hora ijan ni najaan mee ntdaa yekaa
jan te n-ka nandaxi mee cadena
xndijun xe'e ntdaa se xyɨndi'u vekaa
jan. 27 Nu n-ndoto ɨɨn se ndee vekaa
jan, n-xini-s xa xnune yekaa jan, te
n-tava-s espada-s xa ka'ni-s mee-s, chi
n-xani ini-s xa n-ka xino se xyɨndi'u
jan, 28 ko ña n-kuu xaxe'e xa n-kana
Spalu xa xia'an-s nuu-s:
—Maxku ña'a kada-n mee-n, chi
ntdaa-da xyuku na'i.
29 Ijan dada n-xijan se ndee vekaa
jan ɨɨn xa kutnuni, te n-kendava-s.
Jua'an-s cuartu Spalu xi'in Silas, te
n-kɨu-s. N-nɨ'ɨ-s xaxe'e xa n-yu'u-s,
te n-xe juiin xiti-s nuu-s nduu-s.
30 N-kine'e-s Spalu xi'in Silas, te
n-xijan tnu'u-s-sɨ:
—¿Nax kada-da xa nanita'u-da u?
31 Xia'an Spalu xi'in Silas:
—Kukanu ini-n Jesús, Ia kuu
Xto'o-da, te nanita'u-n xi'in ñayiu
xtuu nukee nuve'e-n.
32 Te n-ka ja'an-s tnu'u Ianyuux
nuu se ndee vekaa jan xi'in nuu
ntdaa ñayiu xtuu ve'e-s. 33 Xakuaa
ijan n-najini se ndee vekaa jan
nuu n-tnukue'e Spalu xi'in Silas.
Ijan dada n-xendute-s xi'in ntdaa
familia-s. 34 Ijan dada n-ka kɨu-s
ntdaa-s xi'in Spalu xi'in Silas ve'e-s,
te n-xia'an-s xa n-ka xaxi-s. Yo n-ka
kuvete se ndee vekaa jan xi'in ñayiu
xtuu nukee nuve'e-s xaxe'e xa n-ka
kukanu ini-s Jesucristu. Ijan dada
n-ka nangondita-s vekaa.
35 N-tuu datne, te n-ka tunda'a
juexi policía-s xa na dayaa-s Spalu
xi'in Silas. 36 N-ka xee-s ijan, te n-ka
xian tnu'u-s Spalu xa n-ja'an juexi.
Ka xia'an-s:
—N-ka tunda'a ña'a se ka kuu
juexi xa dayaa ña'a-da nduu-n.
Xijan kuu xa ta kee-n, te jɨ'ɨn-n
xandaa xavatu.
37 Xia'an Spalu nuu policía jan:
—Ase xá n-ka janña'a, daña se
xndaxio tutu xa ka kuu-da se
romano, nuu xyuku ñayiu te n-ka
chindi'u ña'a-s vekaa, te ña n-xijan
tnu'u ña'a-s ki'na ka nax n-ka
kida-da. Te vitna nax kuu xa ka
juini-s xa dana ini dayaa ña'a koio-s.
Vaa ña'a xu. Na kixi koio mee-s te
na kine'e ña'a-s.
38 Ka nu'u policía, te n-ka najani-s
tnu'u ya'a nuu se ka kuu juexi. Yo
n-ka yu'u-s xa n-ka teku-s xa se
romano ka kuu Spalu xi'in Silas.
39 N-ka xe'en juexi vekaa xa ja'an
koio-s xa na taxkanu ini Spalu xi'in
Silas xa daa n-ka kida ña'a-s xi'in xa
na kee koio-s ñuu jan. 40 Nu n-kee
Spalu xi'in Silas vekaa jan, n-ka
xe'en-s ve'e Lidia nuu ka nataka
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.

N-ka ja'an-s xa na koka'nu anu-i. Te n-ka ndee-s ñuu Filipos.

N-dakua'a Spalu xi'in Silas ñayiu ñuu Tesalónica

17 Do Anfípolis xi'in Apolonia ka kixi Spalu xi'in Silas xa n-ka kixee-s ñuu nani Tesalónica nuu io ɨɨn veñu'u ñayiu Israel. [2]Nani xko kida Spalu ntna'a sabado nuu n-xo xe'en-s, dani n-kida-s Tesalónica. N-xo tuu-s ñuu ijan oko kɨu, te ndruni sabado n-xe'en-s veñu'u ñayiu Israel. N-ndatnu'u-s xi'in ñayiu Israel, te n-kakune'e-s tnu'u Ianyuux yodotnuni. [3]N-xian tnu'u-s-yɨ xa n-xio xa nda'u ya'a Cristu te na ya'a xa kuu-ia nandoto-ia. N-ka'u ndodo-s nuu-i nuu daa yodotnuni. Te n-ja'an ka-s:

—Cristu kuu Jesús, Ia kakune'e-da.

[4]N-ka jandixa dava ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xi'in kue'e ñayiu Grecia ka jandixa Ianyuux xi'in kue'e ñá ndandɨ'ɨ xa n-ja'an Spalu, te n-ka xeka tna'a-i xi'in-s xi'in Silas. [5]Xaxe'e xa'a n-ka kukuedi ini dava se ka kuu yatnu'u Israel ña n-ka jandixa Jesucristu, te n-ka dataka-s se loko ka xikonuu ni nga nuu ya'u xa n-ka kida-s xa n-ka ndandita ñayiu nuu se ka taxnuni, te n-ka kana n-ka kau-i. N-ka kɨu nde'e se Israel jan ve'e Jasón xa ka nanduku-s Spalu xi'in Silas xa kine'e ña'a koio-s te kandeka ña'a koio-s jɨ'ɨn nuu ñayiu n-ka taka, [6]ko ñayo-s n-ka nani'i ña'a. Te n-ka tnɨɨ-s Jasón xi'in dava ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu. Ndeka ña'a juexa-s jua'an nuu juxtixia ñuu jan. Ka kana-s:

—Se ya'a ka kida xa ka ndandita ñayiu ñuñayiu nuu se ka taxnuni nuu-i, te n-ka kixee-s xa dani kada-s ya'a, [7]te n-xeka ña'a se nani Jasón ya ve'e-s. Ñayo-s ka jandixa xa ta'u tniu emperador Roma chi ka ja'an-s xa io ɨnka se taxnuni. "Jesús nani-s", ka ja'an-s —ka kuu-s, ka xia'an-s nuu juxtixia jan.

[8]Nu n-ka teku juxtixia xi'in ñayiu xyuku ijan tnu'u ijan, n-ka kana n-ka kau-i. [9]N-ka chiya'u Jasón jan xi'in dava ka ñayiu kukanu ini Jesucristu, te n-ka dayaa ña'a juxtixia.

N-ka dakua'a Spalu xi'in Silas ñayiu Berea

[10]Nu n-kunee, te hora ijan n-ka xanu ichi ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Spalu xi'in Silas xa vaxi koio-s ñuu Berea. Nu n-ka kixee-s ijan, jua'an koio-s veñu'u ñayiu ka kuu yatnu'u Israel. [11]Ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xndaxio ijan, unu va'a ka-i dada ñayiu xndaxio Tesalónica. N-ka xe ini-i tnu'u Ianyuux n-ja'an Spalu, te n-ka kuva'a anu-i xa n-ka teku-i. Juan kɨu juan ñuu n-ka xo ka'u-i libru yodotnuni tnu'u-ia xa jini-i nuu ndaa kuu xa ka ja'an Spalu xi'in Silas a ña'a. [12]Te kue'e ñayiu ka kuu da'ya dana Israel n-ka kukanu ini Jesús. Dɨuni kue'e seyɨɨ xi'in ñá ndandɨ'ɨ xndaxio Grecia n-ka kukanu ini-ia. ^{13}N-ka teku ñayiu ka kuu yatnu'u Israel ña ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Tesalónica xa ja'an Spalu tnu'u Ianyuux nuu ñayiu Berea, te n-ka kixee-i Berea xa n-ka daka ni'no-i ñayiu ijan, te n-ka kana n-ka kau ñayiu jan. [14]Hora ijan ni n-ka xanu ichi ñayiu ka kukanu ini Jesucristu Spalu

xi'in se ka kunduu xi'in-s xa jua'an
koio-s yu'u mar. Silas xi'in Timoteo,
n-ka ndoo-s Berea. 15 N-xe ndeka
ña'a se n-ka kunduu xi'in Spalu
Atenas, te n-ja'an Spalu nuu-s xa na
juña tnu'u koio-s Silas xi'in Timoteo
xa nuni'no ni na jɨ'ɨn-s Atenas xa
nanitna'a-s xi'in Spalu ijan, te n-ka
nangondita se ijan.

N-dakua'a Spalu ñayiu Atenas

16 Nɨni ndetu Spalu xa xee Silas
xi'in Timoteo Atenas yo n-kiti ini-s
xa n-xini-s xa nitu'u xiti ñuu jan
xdika santu xndeñu'u ñayiu Atenas
jan. 17 N-xo ndatnu'u-s xi'in ñayiu ka
kuu yatnu'u Israel xi'in ñayiu ñatu
ka kuu yatnu'u Israel ka jandixa
Ianyuux xiti veñu'u ñayiu Israel.
Ntdantu'u kɨu n-xo ndatnu'u-s xi'in
dava'a nga ñayiu n-xo taka nuu
ya'u. 18 N-ka nukuita se ka tu'a va'a
xa ndatnu'u-s xi'in Spalu. Ná ka
xani ini ñayiu xyɨtna'a nuu ñayiu
ka kuu epicúreo ka xani ini dava-s,
te dava-s ka xani ini ná ka xani ini
ñayiu xyɨtna'a nuu ñayiu ka kuu
estoico, te n-ka xia'an tna'a se ijan:
—¿Nax ja'an se ya'a xa yo kue'e
ja'an-s?, te ñatu katna'a tnu'u-s u.
Te dava-s n-ka ja'an:
—Axa va se ka kakune'e ɨnka
ntuku ianyuux kuu-s —ka kuu dava
se ka tu'a va'a jan.
Xa'a n-ka ja'an-s xaxe'e xa
n-kakune'e Spalu xa n-kida
Jesús xi'in xa n-kakune'e-s xa
n-nandoto-ia. 19 Ijan dada xndeka-s
Spalu jua'an Areópago nuu ka
nataka se ka taxnuni. Te ka xia'an-s:
—¿Vatuka kachitnu'u ña'a-n nax
kuu xa kakune'e-n a?, chi ñayo-da
ka xini xijan. 20 Naka tuku ka xani
ini-n. Ka juini-da xa kutnuni ini-da
nax kuu xa ja'an-n ka kuu se ka tu'a
va'a, —ka xia'an-s nuu Spalu.
21 Daa n-ka ja'an-s chi se Atenas
xi'in seto'o xtuu ijan, mee ni xa
dijan n-ka teku-s xi'in xa dijan n-ka
xani ini-s ka kakune'e-s. Tnu'u
ndichi kuu.
22 N-ndojuiin Spalu me'ñu se
xyuku ijan, te n-ja'an-s:
—Ndixi xa ka kuu-n se Atenas
kunini koio-n xa na ja'an-da.
N-xikonuu-da ñuu-n te n-xini-da
ianyuux xndeñu'u-n. N-xini-da xa
kue'e vuelta ka ndadaka'nu-n-ia.
23 Dɨuni n-xini-da xa du'a du'a
xdika santu ka chiñu'u-n nuu
n-xikonuu-da. Dɨuni n-xini-da kue'e
altar. Ɨɨn altar yodotnuni tnu'u
ya'a: "Na ndadaka'nu-ro Ianyuux ña
ka xini-ro." Ianyuux kakune'e-da
nuu-n; ñayo-n ka xini-ia, te Ia ijan
ka ndadaka'nu-n.
24 'Kuu-ia Ianyuux n-kidava'a
ñuñayiu xi'in ntdaa xa io ñuñayiu.
Kuu-ia xto'o andɨu xi'in ñuñayiu.
Ñatu io-ia veñu'u ka kidava'a ñayiu,
25 ni ñatu ndoñu'u xa kadava'a
ɨɨn ñayiu ɨɨn xa kadava'a-i xa
kuu xi'in-ia, chi mee-ia kida xa
xndito-ro ntdaa-ro. Taxi-ia tachi
najuen tachi-ro xi'in ntdaa ka xa io.
26 'Idii ni seyɨɨ n-kidava'a-ia
xa n-kuu-s taa-ro xi'in ntdaa
ñayiu ñuñayiu xa koo koio-ro, te
kutuu koio-ro nitu'u ñuñayiu, te
n-datnuni-ia tiempo xtuu-ro
ntdaa-ro xi'in nuu kutuu koio-ro.
27 Xa'a n-kida Ianyuux xa na nduku
ini koio-ro xa jini-ro jundu kuu-ia
te kudana, kutnuni ini-ro jundu
kuu-ia, chi xandaa xakuiti, ñatu
xika tuu-ia. 28 Kida-ia xa xndaxio-ro

te kanda-ro. Na ja'an-da xa n-ka
ja'an dava se ñuu-n, se n-ka xo ja'an
poesía: “Da'ya Ianyuux ka kuu-ro
chi n-kidava'a ña'a-ia.” 29Xaxe'e xa
ka kuu-ro da'ya-ia, ka kuu-ro ná
kuu-ia; xijan kuu xa maxku kani
ini-ro xa kuu-ia oro a plata a yuú
na ka xani ini ñayiu xa kaa-ia. Ka
kidava'a-i xijan, ko ñadu xijan
kuu Ianyuux ndixa. 30Ña n-chinuu
Ianyuux ñayiu xana'a, ñayiu ña
n-kutnuni ini jundu kuu-ia, ko vitna
ta'u tniu-ia xa ntdanditu'u ñayiu
ñuñayiu natu ini koio-i xa n-ka
kida-i kuechi. 31N-xantuu Ianyuux
kɨu ndadandaa-ia kuechi n-ka kida
ñayiu, te ndaa kada-ia. Kada-ia
xa xa'a kada ɨɨn se kada. Kuu-s Ia
n-kaxí dɨɨn-ia. Ka xini-da xa daa
ya'a chi n-nadandoto Ianyuux-ia —
kuu Spalu, xia'an-s.
32Nu n-ka teku se xyuku ijan xa
nandoto koio ndɨyɨ, dava-s n-ka
xakundee Spalu, ko dava-s n-ka
ja'an:
—Ɨnka kɨu dada na kunini koio-da
xa ja'an-n de.
33Ijan dada n-dandoo Spalu se
xyuku ijan. 34N-ka jandixa tɨtnɨ
ñayiu xa n-ja'an-s, te n-ka kukanu
ini-i Jesucristu. Ɨɨn-s kuu juxtixia
Areópago nani Dionisio. Ɨɨn-ña nani
Dámaris.

N-dakua'a Spalu ñayiu Corinto

18 Nu n-ya'a xa'a, n-ndee
Spalu Atenas te vaxi-s
Corinto. 2Ijan n-nitna'a-s xi'in ɨɨn se
kuu yatnu'u Israel nani Áquila xi'in
ñadɨ'ɨ-s. Priscila nani-ña. Se Ponto
kuu-s. Dijan xaku n-kuu n-ka xee-s
Corinto xa n-ka xo tuu-s Roma,
país Italia. N-ka ndee-s ya'a xaxe'e
xa n-ta'u tniu se kuu emperador
nani Claudio xa kee ntdaa ñayiu
ka kuu yatnu'u Israel Roma. N-xe
kotoni'ni Spalu se ya'a xi'in ñadɨ'ɨ-s.
3N-ndoo-s xi'in Áquila xa kadatniu
ka'nu-s xi'in-s nduu-s xi'in ñadɨ'ɨ-s
chi ɨɨn ni tniu ka kida-s ndruni-s.
Ve'e idi nchiva ka kidava'a-s.
4Ntna'a kɨu ndetatu ñayiu ka kuu
yatnu'u Israel, n-xo xe'en Spalu
veñu'u-i, te n-xo ndatnu'u-s xi'in-i
xi'in ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u
Israel n-ka xo nataka ijan. N-ka
jantna'a tnu'u-s xi'in dava-i, te n-ka
ja'an-s nuu-i xa io xa kukanu ini
koio-i Jesucristu.
5Nu n-xee Silas xi'in Timoteo
Corinto xa n-ka xo tuu-s Macedonia,
te n-ja'an Spalu tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu ka kuu yatnu'u Israel ijan,
te n-xian tnu'u-s-yɨ xa Jesús kuu
Cristu. Ñatu n-kida-s ɨnka tniu.
6N-ka ja'an se ka kuu yatnu'u Israel
jan xa ñatu ja'an ndaa Spalu, te
n-ka nukuita-s kui'a ka ja'an-s-sɨ.
Xijan kuu xa n-kɨdɨ Spalu da'ma-s
xaxe'e xa ña n-tna ini-s xijan. Te
n-ja'an-s nuu se ka kuu yatnu'u
Israel jan:
—Kuechi mee-n ka kuu xa
ma nanita'u koio-n; ña tuu na
kuechi-da. Ma dakua'a ña'a ka-da;
jɨ'ɨn-da nuu se ñatu ka kuu yatnu'u
Israel vitna —kuu Spalu, xia'an-s.
7N-ndee-s veñu'u jan te jua'an-s
ve'e ɨɨn se ñatu kuu yatnu'u Israel,
ko jandixa-s Ianyuux. Ticio Justo
nani-s. Kandetna'a ve'e-s xi'in
veñu'u ñayiu Israel. 8N-ka kukanu
ini se kida veñu'u nani Crispo
xi'in familia-s Jesucristu. Nu
n-ka teku dava ka ñayiu Corinto
tnu'u Ianyuux, n-ka kukanu ini-i

Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, te n-ka
xendute-i.
9 N-kida Ianyuux xa n-xini Spalu
ɨɨn xa n-xini-s ɨɨn xakuaa, te n-ja'an
Ianyuux nuu-s:
—Maxku yu'u-n. Ja'an na'i tnu'u-r
nuu ñayiu; maxku nujani-n xa ja'an,
10 chi kunduu-ro nuu xikonuu-n, te
ni ɨɨn mayo tnɨɨ ña'a xa kada u'u
ña'a-i. Kue'e ñayiu ndeka-r io ñuu
ya'a.
11 Xijan kuu xa n-xo tuu-s ɨɨn yodo
kuia Corinto xa n-ja'an-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu ijan.
12 Na n-xo kuu Galión gobernador
Acaya, n-ka nataka se ka kuu
yatnu'u Israel xa kada u'u-s
Spalu. Xndeka-s-sɨ jua'an nuu se
ka kidandaa kuechi ñayiu. 13 Ka
xia'an-s nuu gobernador:
—Se ya'a kuu se daja'an ñayiu
xa na tuku nakuetu koio-i nuu
Ianyuux. Ñadu du'a ja'an ley nuu-da
ɨɨn ɨɨn-da.
14 Xa jua'an Spalu xa ja'an-s, te
n-ja'an Galión nuu se Israel:
—Nuxa na ɨɨn kuechi n-kida-s
a ndɨyɨ xido kuechi-s, kunini-r
tnu'u ka ja'an ndo'o xa ka kuu-n
yatnu'u Israel n-kuu, 15 ko xaxe'e
xa diko ni dɨu ɨɨn ñayiu xi'in ley
koio-n kakune'e-s, kadandaa koio
mee-n kuechi-s chi ñatu kuu ini-r
xa kadandaa-r xijan —kuu Galión,
xia'an-s nuu se ka kuu yatnu'u
Israel.
16 Te n-xijun Galión se Israel nuu
se ka kidandaa kuechi ñayiu jan.
17 Antecas xa n-ndee koio-s ijan,
ntdaa-s n-ka tnɨɨ ɨɨn se kida veñu'u
nani Sóstenes. N-ka jani-s-sɨ nuu se
ka kidandaa kuechi ñayiu jan, ko
ñatu n-chinuu Galión xijan.

N-nangondita ntuku Spalu
Antioquía, distrito Siria

18 Tɨtnɨ ka kɨu n-ndoo Spalu
Corinto. Ijan dada n-ja'an-s nuu
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
xa xá io xa nu'u-s distrito Siria.
N-keé-s xi'in Priscila xi'in Áquila
barcu, te n-ka xee-s ñuu Cencrea.
Diko nga xa ndee koio-s barcu, te
n-dete ndɨɨ dɨkɨ Spalu chi n-xia'an-s
tnu'u-s Ianyuux xa juña'a-s-ia ɨɨn xa
juña'a-s-ia. Ijan dada n-ka ndeé-s
barcu xa nu'u koio-s ñuu nani Éfeso.
19 Nu n-xee Spalu Éfeso, n-dandoo-s
Priscila xi'in Áquila te jua'an-s
veñu'u yatnu'u Israel xa ndatnu'u-s
xi'in-i. 20 N-ka ja'an-i nuu-s xa jeen
kɨu ka na ndoo-s xi'in-i, ko ña
n-juini-s. 21 Xia'an-s nuu-i:
—Na kachi Ianyuux, kixi-da ɨnka
vuelta. Ku ja'an-ro —kuu-s, xia'an-s.
Ijan dada n-ndeé ntuku-s barcu
te n-ndee-s Éfeso. Te juan nu'u-s
Cesarea. Ijan dada n-ndee-s ijan,
te 22 juan nu'u ntuku-s Jerusalén
xa kotoni'ni-s ñayiu kukanu ini
Jesucristu ijan. Ijan dada juan
ndixi-s Antioquía. 23 Na'a n-xo
tuu-s ijan. Ijan dada n-kee ntuku-s
xa kixi-s ɨnka vuelta ntaka ñuu
xndatuu región Galacia xi'in Frigia
xa kotoni'ni-s ñayiu kukanu ini
Jesucristu xndaxio ijan. N-ja'an-s
nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
xa na kukanu ini na'i-i-ia, te va'a ka
n-ka kukanu ini-i-ia.
24 Tiempu ijan n-xee ɨɨn se kuu
yatnu'u Israel Éfeso. Apolos nani-s.
N-xe kotuu-s Alejandría. Tu'a va'a-s,
te va'a katna'a tnu'u ja'an-s. Va'a
tu'a-s tnu'u Ianyuux yodotnuni
25 chi n-dakua'a ña'a ñayiu, te

n-kutnuni ini-s. Dɨuni dakua'a-s
ñayiu. N-kakune'e-s tnu'u-ia, te
n-ja'an-s xi'in nde yɨkɨ nde tuchi-s.
Kakune'e-s xa n-kida Jesús, te
ja'an-s na n-kuu na n-xino, ko
diko ni xa n-dajuendute Sua ñayiu
n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi
xini-s. Ñatu xini-s xa dɨuni keé ña'a
Espíritu Ianyuux. 26N-kixe'e Apolos
xa ja'an-s nuu ñayiu ka kuu yatnu'u
Israel xiti veñu'u-i, te ña n-yu'u-s.
Nuu n-teku Áquila xi'in Priscila xa
n-ja'an-s, n-ka kana-ña-s, te n-ka
dakua'a-ña-s xa na kutnuni va'a
ka ini-s tnu'u Ianyuux yodotnuni.
27N-ja'an Apolos xa kixi-s distrito
Acaya, te n-ka ja'an ñayiu kukanu
ini Jesucristu xa io va'a ni xa
kixi-s. N-ka kidava'a ñayiu ka
xe'en veñu'u ijan ɨɨn tutu vaxi nuu
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
xndaxio Acaya xa na kunini koio-i
xa ja'an Apolo. Nu n-kixee-s Acaya,
nde'e n-chindee-s ñayiu ijan xa
kutnuni ka ini-i tnu'u Ianyuux. Xa
daa nga n-kida Ianyuux xa n-ka
kukanu ini-i Cristu. Daa n-kida-ia
chi va'a-ia. 28N-xo ndatnu'u-s xi'in
se ka kuu yatnu'u Israel nuu ka
nataka-s. N-jantna'a tnu'u-s xi'in-s.
N-ka'u ndodo-s tnu'u Ianyuux
kakune'e Jesús, te n-dande'a-s-sɨ
nuu yodotnuni xa dɨu-ia kuu Cristu.
N-kunuu tnu'u-s chi n-xa'nu-s tnu'u
ñayiu ijan, te n-ka jandixa-i.

N-nangondita Spalu; juan ndixi-s Éfeso

19 Nɨni tuu Apolos Corinto,
n-ya'a Spalu nuu io yuku
te juan ndixi ntuku-s Éfeso. Ijan
n-nitna'a-s xi'in se ka kukanu ini
Jesucristu. 2N-xijan tnu'u-s-sɨ:
—¿N-keé ña'a Espíritu Ianyuux na
n-ka kukanu ini-n Jesucristu a?
Ka xia'an se ijan:
—Ñatu n-keé ña'a-ia, ni ñayo-da
ka xini xa io Espíritu Ianyuux.
3N-xijan tnu'u ntuku Spalu-s:
—¿Nux ñatu n-keé ña'a-ia na
n-ka xendute-n, nakuenda n-ka
xendute-n? ¿Jundu n-kachitnu'u
ña'a xa io xa juendute koio-n?
Te ka xia'an-s:
—N-ka xendute-da xaxe'e xa n-ka
natu ini koio-da xa n-ka kida-da
kuechi chi daa n-ja'an Sua nuu
ñayiu Israel xa kada koio-i, te
n-dajuendute-s ñayiu n-ka natu ini
xa n-ka kida-i kuechi.
4Xia'an Spalu:
—Xaxe'e xa n-ka natu ini-i xa
n-ka kida-i kuechi, xijan kuu xa
n-dajuendute ña'a Sua, ko ñadu
xijan ni n-kida-s chi dɨuni n-xo
ja'an-s nuu-i xa na kukanu ini koio-i
Ia vaxi yata-s, Ia kuu Jesús.
5Nu n-ka teku se ijan tnu'u ya'a,
te n-ka najuendute-s xaxe'e xa n-ka
kukanu ini-s Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.
6N-xajan ndodo Spalu nda'a-s dɨkɨ-s
ɨɨn ɨɨn-s, te n-keé ña'a Espíritu
Ianyuux. N-ka nukuita-s ka ja'an-s
ɨnka yu'u, te n-ka ja'an-s xa n-ja'an
Ianyuux nuu ñayiu. 7Naxa uxi uu-s
xa ntdaa-s.
8Uni yoo n-xo tuu Spalu Éfeso,
te n-xo xe'en-s veñu'u ñayiu Israel
xa n-xo ja'an-s tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Ñatu n-yu'u-s xa n-xo
ja'an-s. N-xo daxino ini-s ñayiu
xa jandixa-i tnu'u n-xo ja'an-s.
N-kakune'e-s janda kada koio-i xa
kɨu tna'a-i nuu ñayiu jandixa xa
taxnuni Ianyuux nuu-i, 9ko n-xio
ñayiu ñatu n-jandixa. Ña n-juini-i

xa kukanu ini-i Jesucristu. N-ka
ja'an-i nuu ñayiu n-ka xo nataka xa
ñatu xiniñu'u xa n-xo ja'an Spalu.
Xijan kuu xa n-dandoo Spalu ñayiu
ijan. Ndeka-s ñayiu n-ka kukanu
ini Jesucristu jua'an vexcuela ɨɨn se
nani Tirano. Ijan n-xo dakua'a-s-yɨ
ntdaa kɨu n-xo tuu-s ijan. 10 Du'a
n-kida-s uu kuia. Xijan kuu xa
ntdaa ñayiu xndaxio ñuu kuechi
xndaxio distrito Asia, n-ka teku
tnu'u Ianyuux, nani ñayiu ka kuu
yatnu'u Israel, dani ñayiu ñatu ka
kuu ñayiu Israel.
11 N-xetniu Ianyuux Spalu xa
kada-ia milagro 12 xa nde pañitu a
mandili n-xe kaju'un Spalu xne'e
ñayiu jua'an nuu ñayiu ka ku'u.
Te n-ka ndva'a ñayiu ka ku'u jan.
Dɨuni n-ka xo kee xaloko anu-i.
13 Dava se Israel n-ka xo xikonuu
Éfeso xa ka kine'e-s xaloko xñu'u
anu ñayiu. N-ka xo juini-s xa
kine'e-s xaloko jan xa n-ka xo
kakune'e-s dɨu Jesús. N-ka xo
ja'an-s:
—Xaxe'e xa n-tunda'a ña'a Jesús,
Ia kakune'e Spalu, xa kada-r tniu-ia,
ta'u tniu-r xa kee koio-n anu ñayiu
ya'a —n-ka xo kuu se ijan.
14 Xa'a ka kida uxa da'ya yɨɨ ɨɨn
se Israel nani Eseva. Kuu-s dutu
taxnuni. 15 Nanga ɨnka vuelta n-ka
juini-s xa kakune'e-s dɨu Jesús xa
kine'e koio-s xaloko ñu'u anu ɨɨn
se ñu'u ña'a xaloko, te n-ka ja'an
xaloko nuu-s ɨɨn ɨɨn-s:
—Xini-r Jesús. Xini-r jundu kuu
Spalu, ko ndo'o ɨɨn ɨɨn-n, ñatu xini
ña'a-r.
16 Hora ijan ni n-ndava ndee
se ñu'u ña'a xaloko jan uxa ñani
tna'a-s. Ndaku ka se ñu'u ña'a
xaloko jan dada ntdaa se ijan.
Xaxe'e xa loko n-jani-s se ka kine'e
xaloko jan, n-ka kee-s ve'e se n-ñu'u
ña'a xaloko jan, te n-ka kendava-s.
N-ka kuvichi-s, te n-ka tnukue'e-s.
17 Ntdaa ñayiu xndaxio Éfeso n-ka
teku xa'a, nani n-ka teku ñayiu ka
kuu yatnu'u Israel, dani n-ka teku
ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u Israel,
te loko n-ka yu'u-i. Du'a n-kuu xa
kue'e ñayiu n-ka najuen tnu'u Jesús,
Ia kuu Xto'o-ro.
18 Kue'e ñayiu n-ka kukanu ini
Jesucristu jan, n-ka xo nataka, te
n-ka xo na'ma-i kuechi n-ka kida-i.
19 Kue'e ñayiu n-ka xo nataka jan
n-ka xo kida magia, te xne'e-i
libru-i n-ka xee xa na kunde'a
ntdaa ñayiu n-ka nataka jan te n-ka
teñu'u-i libru-i. N-ka kida-s cuenta
ya'u libru n-kayu jan. Naxa uu diko
uxi mil tvini kuu plata kuu ya'u
libru jan xa ntdaa. 20 Du'a n-kuu xa
kue'e ñuu n-ka teku ka ñayiu tnu'u
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro, jua'an.
N-kunuu tnu'u-ia.
21 Nu n-ya'a ntdaa xa'a, n-xani ini
Spalu xa kixi ntuku-s Macedonia
xi'in Acaya, te ijan dada nu'u-s
Jerusalén. Te n-xo ja'an-s:
—Na ya'a xa nu'u-r Jerusalén, io
xa jɨ'ɨn-r Roma.
22 Ijan n-tunda'a-s Timoteo xi'in se
nani Erasto vaxi ntuku Macedonia
nɨni ndoo ka mee-s ɨɨn uu ka yoo
distrito Asia. Se ya'a ka kuu se ka
chindee ña'a.

Xa n-ya'a Spalu Éfeso

23-24 Tiempu ijan, n-nadataka
ɨɨn se nani Demetrio ñayiu Éfeso.
N-kida-s xa n-ka kana, n-ka kau-i
xaxe'e tnu'u Ianyuux. Kidava'a-s

veñu'u kuechi lii xa nane'e-s veñu'u
ianyuux nani Artemisa. Kue'e tvini
ni'i-s xi'in se ka kidava'a xi'in-s
xijan. 25N-nadataka-s se ɨin ni tniu
ka kida xi'in-s. N-ja'an-s nuu se n-ka
nataka jan:
—Dito, ka xini-n xa xtuu va'a-ro
xa ka kida-ro tniu ka kida-ro. 26Ka
xini-n te ka teku-n xa ɨin se nani
Spalu xikonuu ya'a, te ja'an-s nuu
ñayiu xa ianyuux ka kidava'a ñayiu
ñuñayiu ñatu kuu-ia ianyuux. Du'a
ja'an-s te kue'e ñayiu daja'an-s, te
danda'u-s-yɨ. Ñadu ni ñuu-ro kida-s
xa'a chi diko nga xa ndexio-s ntdaa
ñuu kuechi Asia. 27Ñadu xava'a kuu
xa kida-s, chi dakuita-s tniu-ro, te
dɨuni mayo ka ñayiu chinuu veñu'u
Artemisa, ia yo ndandɨ'ɨ, ia ka
ndadaka'nu ntdaa ñayiu xndaxio
Asia xi'in nɨka'nu ñuñayiu. Dɨuni
mayo ka-i ku ja'an xa ndandɨ'ɨ-ia, ni
mayo ka jandixa xa kuu-ia ianyuux
—kuu Demetrio, xia'an-s.
28Nu n-ka teku se n-ka nataka jan
tnu'u ya'a, yo n-ka kiti ini-s, te n-ka
kana-s:
—¡Yo ndandɨ'ɨ ianyuux ñuu-ro, ia
kuu Artemisa!
29N-ka kana n-ka kau ntuku ñayiu
ñuu jan ɨnka vuelta. N-ka tnɨɨ se
Éfeso se nani Gayo xi'in se nani
Aristarco, te xndeka ña'a-s jua'an
nuu xko nataka ñayiu ñuu jan. Se
Macedonia n-ka kunduu xi'in Spalu
ka kuu-s. 30N-juini Spalu xa kɨu
tna'a-s ijan xa ja'an-s nuu ñayiu jan,
ko ña n-ka xejoon ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu xa chitna'a-s. 31Dani
n-ka ja'an se ka kuu juxtixia distrito
Asia ka xini tna'a xi'in Spalu nuu
ɨin se kuu nda'a xe'e-s xa na juña
tnu'u-sɨ Spalu xa maxku chitna'a-s.
32Ka kana ñayiu n-ka nataka jan.
Dava-i ka kana ɨin tnu'u, dava-i ka
kana ɨnka tnu'u, te kue'e-i ña xini
nakuenda xa n-ka nataka-i. 33Dava
se ka kuu yatnu'u Israel n-ka
tunda'a ɨin se nani Alejandro nuu
ntdaa ñayiu jan, te n-ka xian tnu'u
dava se xyuku jan nax ja'an-s nuu
ñayiu xyuku jan. Ijan n-ndone'e
nda'a-s nuu ñayiu xa maxku ja'an
koio ka-i, te n-ja'an-s nax kuu xa
ndaa nuu ñayiu ñuu jan. 34Nu n-ka
xini ñayiu jan xa se Israel kuu
Alejandro jan, uu hora n-ka kana-i
ntdaa-i:
—¡Yo ndandɨ'ɨ ianyuux ñuu-ro, ia
kuu Artemisa!
35Ɨin se netniu ñuu jan n-kida xa
n-kuna'i ñayiu jan, te n-ja'an-s:
—Ndixi xa ka kuu-n ñayiu Éfeso,
kunini koio-n xa na ja'an-da.
Ntdaa-ro xna'a xa xñunuu-ro
veñu'u ianyuux kuu Artemisa, ia
yo ndandɨ'ɨ n-juun andɨu. 36Te xa'a
mayo ja'an xa ña ndaa. Kundetu
koio-n ita'u. Maxku ña'a kada
koio-n. Ki'na ka kani ini va'a koio-n.
37Se xndeka-n n-ka kixee ya'a,
maxku kandeka-n-sɨ kixi n-kuu
chi ñayo-s n-ka du'u ndatniu io
xiti veñu'u, ni ña kui'a ka ja'an-s
ianyuux-ro. 38Nuxa Demetrio xi'in
se ɨin ni tniu ka kida xi'in-s, ka
juini xa tekuechi-s ɨin ñayiu, io
juexi xi'in vetniu. Na jɨ'ɨn koio-s
ijan; kajan-s kuechi-i. 39Nux ɨnka xa
ka juini-n, na kada-ro junta na ja'an
ley-ro xa ki'na ka ndatnu'u koio-ro
nuu nax kada-ro. 40Xaxe'e xa n-ka
kana-n n-ka kau-n vitna, vaa ni
kada u'u ña'a gobierno romano nux
ma taxkanu ini ña'a-s. ¿Nax ja'an-ro
nuu-s xa dada'an ni'no-ro mee-ro?

41 Nu n-ya'a n-ja'an-s xijan, te
n-ja'an-s nuu ñayiu xa na nandute-i.

N-xo tuu Spalu Macedonia xi'in Grecia

20 Nu n-ya'a xa n-ka kana
n-ka kau ñayiu, n-kana
Spalu ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu xa ja'an do'o-s-yɨ. Ijan
dada n-ja'an-s nuu-i xa ndee-s
te kixi ntuku-s Macedonia, te
n-ndee-s Éfeso. 2 Ntdaa ñuu kuechi
xndaxio ijan n-xikonuu ntuku-s.
Na'a n-ja'an-s xa n-jan do'o-s ñayiu
kukanu ini Jesucristu. Ijan dada
n-kixi ntuku-s Grecia. 3 Uni yoo
n-xo tuu-s ijan. Diko nga xa keé-s
barcu xa nu'u-s Siria, te n-teku-s xa
n-ka kida ɨnuu se ka kuu yatnu'u
Israel xa ka'ni ña'a koio-s. Xijan
kuu xa n-xani ini-s xa naya'a-s do
nuu ñu'u te naya'a ntuku-s ɨnka
vuelta Macedonia. 4 N-kunduu-s
xi'in Sópater, Aristarco, Segundo
du xa n-ka nangondita-s Macedonia.
Sópater kuu se Berea. Piroo nani
taa-s. Aristarco xi'in Segundo kuu
se Tesalónica. N-ka kunduu-s xi'in
Gayo, Timoteo, Tíquico, Trófimo du.
Gayo kuu se Derbe. Tíquico xi'in
Trófimo ka kuu se Asia. 5 N-ka xe
juindodo nuu se ya'a jua'an Troas,
te n-ka xo ndetu ña'a-s ñuu Troas.
6 Nu n-ya'a viko ka xaxi ñayiu tila
ña n-kɨu levadura, daña xi'in Spalu,
n-ka ndeé-da barcu xa ndee koio-da
Filipos. Te kɨu kuu o'on dada n-ka
nanitna'a-da ntdaa-da Troas. Uxa
kɨu n-ka ndoo koio-da ijan.

N-nadandoto Spalu Eutico

7 Kɨu ki'na nuu semana n-ka
nataka-da xi'in Spalu xa kaxi
koio-da xi'in-s tila ña n-kɨu
levadura, te n-ja'an-s nuu daña,
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu.
Xaxe'e xa io xa ndee-s kɨu kuu
uu, xijan kuu xa na'a n-ja'an-s.
8 Xyuku-da ɨɨn cuarto piso kuu uni.
Kue'e candil ka koko ijan. 9 Na'a
n-kuu n-ja'an Spalu. N-kuu niu dava,
te n-kuu nuu ɨɨn solteru nani Eutico
nukoo yu'u ventana xa kidi. N-kidi
naa-s, te n-xidokava-s nde nuu ñu'u.
N-xi'í-s, te n-ka ndone'e ña'a ñayiu.
10 Ijan dada n-nuu Spalu. N-xe kava
ndodo-s solteru jan, te n-nundee
ña'a-s. N-ja'an-s nuu ñayiu kukanu
ini Jesucristu:
—Maxku yu'u koio-n, chi
n-nandoto-s.
11 Ijan dada juan ndaa Spalu, te
n-ka xaxi-da xi'in-s tila ña n-kɨu
levadura jan. Dani n-ja'an-s xa
nde n-tuu. Ijan dada n-ka ndee-da
xi'in-s ñuu jan.
12 Xndeka ñayiu jan solteru jan
juan nu'u ve'e-s te n-ka kuvete-i chi
n-nandoto-s.

N-dayaa tna'a Spalu xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñuu Éfeso

13 N-ka keé-da xi'in se n-ka xo
kunduu xi'in Spalu barcu xa jua'an
koio-da do Asón, te juan nu'u
xe'e Spalu ijan chi ña n-juini-s
xa kandeka tna'a ka'nu-da xi'in-s
nu'u xaxe'e xa n-juini-s xa nu'u
xe'e-s. N-ka xe juindodo nuu-da, te
n-nanitna'a-da xi'in-s ijan. 14 Nu
n-ka nanitna'a-da xi'in-s Asón, n-ka
ndeé-da xi'in-s barcu, te jua'an
koio-da xi'in-s Mitilene. 15 N-ka
ndee-da ijan te kɨu kuu uu n-ka
ya'a-da yu'u mar nde'a tna'a xi'in

Quio. Łnka kɨu, dada n-ka xee-da
yu'u mar yɨnda'a Samos. Dani
jua'an koio-da xi'in barcu.
Kɨu kuu uu n-ka xee-da xi'in-s
Mileto. 16 Xa maxku kutuu na'a
Spalu distrito Asia, ña n-juini-s xa
nu'u-s Éfeso chi n-juini-s xa naxee
yachi-s Jerusalén nu ma kuu xa
na naxee-s antecas xa xee viko
Pentecostés. 17 Na n-ka xo tuu-da
Mileto, n-kana Spalu sexa'nu Éfeso
ka taxnuni nuu ñayiu kukanu ini
Jesucristu xndaxio ijan. 18 Nu n-ka
xee se taxnuni jan n-ja'an Spalu
nuu-s:
—Ndixi ka xini janda n-xo tuu
n-xo nukoo-da ntdaa kɨu n-xo
tuu-da ñuu kuechi Asia, te dɨuni
xna'a-n xa n-xo kida-da. Daa n-xo
kuu-da nde kɨu n-kixee-da xi'in
nde kɨu n-ndee-da. 19 Ntdaa kɨu
n-xo tuu-ro n-xo xinokuechi-da
nuu Ianyuux xanda'u xakee, te
nde'e n-xo nda'i-da. Nda'u n-xo
ya'a-da xaxe'e xa n-ka xo juini
dava se ka kuu yatnu'u Israel
xa ka'ni ña'a koio-s. 20 Juini daa
n-ya'a-da, ko n-ja'an na'i-da nax
kada koio-n xa nanita'u-n. Dɨuni
n-xo ja'an-da tnu'u Ianyuux nuu-n
ve'e-n ɨɨn ɨɨn-n xi'in nuu n-ka xo
nataka-n. 21 N-ja'an-da xa'a nuu
ñayiu ka kuu yatnu'u Israel xi'in
nuu mee-n, ñayiu ñatu ka kuu
yatnu'u Israel. Dɨuni n-ja'an-da xa
na natu ini koio-n xa n-ka kida-n
kuechi xi'in xa na kukanu ini-n
Jesús, Ia kuu Xto'o-ro. 22 Te vitna
nu'u-da Jerusalén. Ja'an Espíritu
Ianyuux xa kidayɨka-i xa nu'u-da
ijan. Ña kutnuni nax ya'a-da ijan.
23 Xa xini-da kuu xa nitu'u ñuu nuu
jua'an-da ja'an Espíritu Ianyuux
xa ndetu ña'a vekaa te kue'e xa
ya'a-da. 24 Ña tuu nax juun-da
vida-da. Xa ñu ini-da kuu xa na
daxinokava-da tniu n-taxi Jesús, Ia
kuu Xto'o-ro. Ndu ini-da xa kada
ndɨ'ɨ-da xa'a xi'in xa kachitnu'u
ña'a-da xa taxkanu ini Ianyuux
kuechi n-ka kida ñayiu xaxe'e xa
va'a-ia.
25 'Ni ɨɨn ndixi, ñayiu n-ka teku
tnu'u n-ja'an-da na n-xikonuu-da xa
n-kakune'e-da xa taxnuni Ianyuux
nuu ñayiu, mayo ka jini ña'a.
26 Kachitnu'u ña'a-da vitna xa ñadu
kuechi daña kuu nux ma nanita'u-n
chi n-ja'an-da. 27 N-xo ja'an-da nax
n-kida Ianyuux xa nanita'u koio-n.
Ni ɨɨn xa ña tuu nax n-chida'u-da.
28 Kunde'a koio-n xa maxku dandoo
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
Ianyuux chi n-tetutniu ña'a Espíritu
Ianyuux xa junuu-n-yɨ. Dani mee-n
ɨɨn ɨɨn-n, maxku dandoo-n-ia. Xa ku
kuu-n ntdaa-n da'ya-ia n-xi'í Jesús.
29 Na ya'a xa nu'u-da, kixi koio
łnka-s. Xandaa xakuiti daa ya'a.
Daja'an ña'a-s dava-n xa ma kukanu
ini ka-n Jesús. Kada koio-s xa du'a
du'a kute ni'no koio-n ná kida ñaña
nde'e tkachi. 30 Dava-n dakua'a
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
ɨɨn xa ña ndaa xa na jandixa ña'a
koio-i. 31 Jun ini koio-n xa maxku
jandixa-n ɨɨn xa ña ndaa. Xna'a-n
xa uni kuia tɨtɨɨ, nduu niu n-xo
jan do'o ña'a-da, te n-xo nda'i-da
xaxe'e-n.
32 'Na kutuu koio-n xi'in Ianyuux,
te na junuu ña'a-ia. Xa n-ka teku-n
xa dananita'u ña'a Ianyuux xaxe'e
xa n-kunda'u ini ña'a-ia. Io xa
kutnuni ini-n tnu'u ya'a na kua'a
na kukanu ini ka-n Jesús te taxi-ia

ta'u-n ɨin ɨin-n andɨu ná n-xia'an-ia
ta'u ñayiu n-kida-ia xa n-ka nduu-i
ñayiu ii.
33 'Ñatu n-kukajan ini-da tvini-n
xi'in da'ma-n. 34 Xa xna'a mee-n
xa n-kidatniu-da xa n-xo ni'i-da xa
n-ndoñu'u-da xi'in xa n-ndoñu'u
se n-ka kunduu xi'in-da nuu tniu
Ianyuux.
35 'Dɨuni n-xo ja'an-da xa
kadatniu-n ná kida daña xa na
kua'a chindee-n ñayiu ka kunda'u.
Na naja'an-ro tnu'u n-ja'an Jesús,
Ia kuu Xto'o-ro: "Va'a ka kuu
anu-ro xa xia'an-ro ɨin xa xia'an-ro
ñayiu dada xa taxi-i" —kuu Spalu,
xia'an-s.
36 Nu n-ya'a xa n-ja'an Spalu
ntdaa tnu'u ya'a n-ka xe juiin xiti
koio-da xi'in-s, te n-ka xijan ta'u-da
nuu Ianyuux. 37 Ntdaa-s n-ka nda'i
te n-ka nundee-s Spalu te n-ka
teyu'u-s-sɨ. 38 Yo n-ka kuko'yo ini-s
xa daa n-ja'an-s, ko nde'e ka n-ka
kuko'yo ini-s xaxe'e xa n-ja'an
Spalu xa mayo ka-s jini ña'a. Ijan
dada n-ka xe daya'a-s Spalu nde
nuu nukoo barcu.

Juan nu'u Spalu Jerusalén

21 Nu n-ka dandoo-da se ka
kukanu ini Jesucristu jan,
n-ka ndeé-da barcu, te n-ka ya'a
ndaa-da nde yu'u mar nuu nani Cos.
Ijan dada n-ka ndee-da Cos, te kɨu
kuu uu n-ka xee-da yu'u mar nuu
nani Rodas. Ijan dada n-ka xee-da
nuu nani Pátara. 2 Pátara jan n-ka
ni'i-da ɨnka barcu jɨ'ɨn distrito
Fenicia, te n-ka keé-da. 3 Dikonga
xa xee-da Fenicia n-ka ya'a-da do
sur isla Chipre, te n-ka xe'en-da
do Siria. N-ka xee-da Tiro, te n-ka
nane-da barcu jan. Barcu xñu'u-da
jua'an jan io xa jɨn ne'e-i xa ndido-i
ijan. 4 Tiro n-ka nitna'a-da xi'in
se ka kukanu ini Jesucristu. Uxa
kɨu n-ka ndoo-da ve'e ɨin-s. N-ka
xian tnu'u-sɨ Spalu xa n-ja'an
Espíritu Ianyuux xa maxku nu'u
ka-s Jerusalén, 5 ko nu n-ya'a uxa
kɨu, n-ka ndee-da ijan. Ntdaa se
ijan xi'in ñadɨ'ɨ-s xi'in da'ya-s n-ka
xe daya'a ña'a nde yu'u mar. N-ka
xe juiin xiti-da ntdaa-da, te n-ka
xijan ta'u koio-da nuu Ianyuux.
6 N-ka ja'an-da nuu ñayiu ijan xa
ndee koio-da Tiro. Ijan dada n-ka
ndeé-da barcu, te n-ka xiko ñayiu
jan; ka nu'u-i ve'e-i.
7 Dani jua'an koio-da, te n-ka
xee-da ñuu Tolemaida:
—Va'a nga ta'u kuu koio-n —
kuu-da, ka xia'an-da nuu ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu xndaxio ijan.
N-ka ndoo-da xi'in-i ɨin kɨu.
8 Kɨu kuu uu n-ka ndeé ntuku-da
barcu, te n-ka xee-da Cesarea. Ijan
xndaxio uxa tna'a se ka ja'an nuu
ñayiu nax io xa kada koio-i xa na
kua'a nanita'u-i, te n-ka ndoo-da
ve'e ɨin-s. Slipe nani-s. 9 Koon da'ya
dɨ'ɨ-s io. Mee ni soltera ka kuu-i.
Dichi ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu ka kuu-i. 10 Nuu n-kuu tɨtnɨ
kɨu xtuu-da ijan, te n-xee ɨin se
Judea nani Agabo. Se ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu kuu-s tuku.
11 Nuu n-xee-s nuu xtuu-da, te
n-tnɨi-s cinturón Spalu. N-duku-s
nda'a-s xi'in xe'e-s, te n-ja'an-s:
—Ja'an Espíritu Ianyuux xa du'a
duku koio ñayiu Israel se kuu
xto'o cinturón ya Jerusalén, te
kandeka ña'a-i jɨ'ɨn nuu se ñatu kuu
yatnu'u-ro te diko ña'a koio-i.

12 Nuu n-ka teku daña xi'in ñayiu
Cesarea xa'a, n-ka xijan ta'u-da nuu
Spalu xa maxku nu'u-s Jerusalén.
13 Juini n-ka xijan ta'u-da nuu-s xa
maxku nu'u-s ijan, ko n-ja'an-s:
—¿Nakuenda ka nda'i-n te datnau
ini ña'a-n? Io anu-r xa daa ya'a-r,
te ñadu ni xa kuduku-r xi'in xa
kɨndi'u-r vekaa io anu-r chi dɨuni
io anu-r xa kuú-r Jerusalén xaxe'e
Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.
14 Ñayo-da n-kundee tnu'u xa
daxino ini-da-s, te n-ka ja'an-da:
—Na kuu na juini Taa-ro Ianyuux.
15 Nu n-ya'a xa'a, n-ka kidatu'a-da
mee-da xa n-ka ndee-da xi'in-s
ijan, te jua'an koio-da Jerusalén.
16 N-ka kunduu-da xi'in dava ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu xndaxio
Cesarea jua'an Jerusalén. Ñayiu
ya'a xndeka ña'a n-ka xe'en ve'e ɨɨn
se nani Mnason xa n-ka ndoo-da
ijan. Se Chipre kuu-s. Xa n-kuu
na'a, daa nga kukanu ini se ya'a
Jesucristu.

N-ndatnu'u Spalu xi'in Santiago

17 N-ka xee-da Jerusalén, te
n-ka kuvete ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu xa n-ka xee-da. 18 Kɨu
kuu uu n-ka xe'en-da ntdaa-da xi'in
Spalu nuu tuu Jacob. Ijan xtuu
sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu:
19 —Va'a nga ta'u kuu koio-n —
kuu Spalu, xia'an-s nuu ñayiu ijan.
Ijan dada n-najane-s xa yo
n-kidatniu Ianyuux anu ñayiu
ñatu ka kuu yatnu'u Israel n-ka
teku tnu'u-s chi n-ka jandixa-i xa
n-ja'an-s. Kayuchi kandi'i n-najane-s.
20 Nuu n-ka teku sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu kukanu ini
Jesucristu jan, n-ka najuen tnu'u-s
Ianyuux, te n-ka ja'an-s nuu Spalu:
—Ñani, na'a-n xa kue'e xa
kue'e ñayiu Israel ka kukanu ini
Jesucristu io, te ka kidajuexa-i xa
jandixa na'i-ro ley n-chidotnuni
Moisés. 21 Ka najani ñayiu ya'a
xa ja'an-n xa maxku chinuu
koio ñayiu ka kuu yatnu'u Israel
xndaxio ñuu to'o ley n-chidotnuni
Moisés. Nunxa xia'an-n nuu-i xa
maxku ka'nde ndodo-i ñɨɨ nuu ii
da'ya yɨɨ-i, ni maxku kada-i nax
xndijun tnɨɨ-ro vaxi. 22 Xaxe'e xa
n-ka teku-i xa'a, hora na teku-i
xa n-nxee ntuku-n, ¿nax ja'an-ro
nuu-i hora na kajan tnu'u ña'a-i
nu ndaa daa n-kida-n a ña'a? 23 Na
kachitnu'u ña'a koio-da nuu janda
kada-n. Ya'a xtuu koon se xa io xa
kada koio-s ɨɨn xa n-ka chinaa-s
nuu Ianyuux. 24 Kandeka-n-sɨ
jɨ'ɨn veñu'u xa ndunini-n xi'in-s,
te chiya'u-n. Ijan dada na dete
dɨkɨ-s na kua'a na jini ñayiu Israel
xa vete ñayiu n-ka najani xijan
nuu-i, te jini-i xa jandixa na'i-n ley
n-chidotnuni Moisés. 25 Xa n-ka
tunda'a-da tutu jua'an nuu ñayiu ka
kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu
yatnu'u Israel xa n-ka kida ɨnuu-ro
xa maxku kaxi koio-i kuñu n-ka
doko-i nuu santu. Maxku kaxi-i nɨñɨ.
Maxku kaxi koio-i kuñu kɨtɨ n-ka
xe'ne. Ni maxku kava koio seyɨɨ, ni
ñadɨ'ɨ xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a
xi'in-ña —kuu sexa'nu jan, ka
xia'an-s nuu Spalu.
26 Ijan dada ndeka Spalu nkoon se
ijan jua'an xa ndunini koio-s xi'in-s.
Nu n-ka daxinokava Spalu xi'in-s xa
n-ka ndunini-s kɨu ijan, te n-xe'en-s
veñu'u xa juña tnu'u-s dutu na kɨu

daxinokava-s xijan xi'in xa na kɨu
doko-s nuu Ianyuux xa io xa doko
koio se ijan.

N-ka tnɨɨ presu-s Spalu

27 Diko nga xa daxinokava koio-s
xijan, n-ka xini se ka kuu yatnu'u
Israel xndaxio Asia Spalu veñu'u, te
n-ka dataka-s ñayiu. N-ka kida-s xa
n-ka kana n-ka kau-i, te n-ka tnɨɨ-s
Spalu. 28 Ka kana-s xa na xee koio
dava ka se Israel xyuku ijan. Ka
xia'an-s:
—Chindee ña'a koio-n na tnɨɨ-ro
se ya'a chi ntdantu'u ñuu nuu
xikonuu-s jan tnu'u ña'a-s. Ja'an-s
nuu ñayiu xa ña xiniñu'u ley
n-chidotnuni Moisés, ni veñu'u-ro
ya. Te vitna ndeka-s se griegu
n-xe'en veñu'u-ro. Du'a kuu xa ñatu
xe ini-s veñu'u ii-ro.
29 Xaxe'e xa n-ka xini-s xa ndeka
tna'a Spalu xi'in ɨɨn se Éfeso
xikonuu xiti ñuu Jerusalén, xijan
kuu xa du'a n-ka ja'an-s te n-ka xani
ini-s xa ndeka-s-sɨ n-xe'en veñu'u.
Trófimo nani se ijan.
30 Ntdantu'u ñayiu ñuu jan n-ka
kana n-ka kau. N-ka kendava-i,
te n-ka xee-i nuu nujuiin Spalu.
N-ka tnɨɨ dava-s Spalu, te n-ka
kine'e-s-sɨ veñu'u jan. Hora ijan
ni n-ka nakadɨ-s yeñu'u jan.
31 N-teku comandante ɨɨn batallón
xa ntdantu'u ñayiu Jerusalén n-ka
ndandita nuu Spalu xi'in xa ka
kuu anu-i xa ka'ni koio-i-sɨ, 32 te
n-nadataka-s soldado-s xi'in soldado
ka taxnuni. N-ka kendava-s; ka
xe'en-s nuu xyuku ñayiu jan. Nu
n-ka xini ñayiu jan comandante
xi'in soldado-s, n-ka nujani-i xa
ka jani-i Spalu. 33 Ijan dada n-xe
tu'a comandante jan Spalu. N-tnɨɨ
ña'a-s, te n-ta'u tniu-s xa na duku
ña'a koio soldado-s uu cadena. Ijan
dada n-xijan tnu'u-s ñayiu nuu nde
se kuu-s, te nax n-kida-s. 34 Dava
ñayiu n-ka ja'an ɨɨn tnu'u, dava-i
n-ka ja'an ɨnka tnu'u. Xaxe'e xa yo
n-ka kana n-ka kau ñayiu jan, xijan
kuu xa ña n-kuu xa kajan tnu'u
comandante Spalu nax n-kida-s.
Xaxe'e xijan n-ta'u tniu-s xa
kandeka koio soldado jan Spalu jɨ'ɨn
ve'e nuu xtuu-s. 35 Nu n-ka naxee
soldado jan escalera ve'e nuu xtuu-s,
n-ka xido-s Spalu xaxe'e xa yo ka
kunde'e ñayiu jan. 36 Ntdantu'u-i
xndijun ña'a te ka kana-i:
—Na kuu-s.

N-dada'an ni'no Spalu mee-s

37 Diko nga xa ndɨu koio-s xi'in
Spalu ve'e jan, n-xijan tnu'u Spalu
comandante jan:
—¿Vatuka ndatnu'u-ro ita'u a?
Xia'an comandante jan nuu-s:
—¿Tu'a-n griegu a? 38 ¿Ñadu
ndo'o kuu se Egipto n-kixi ya'a xa
dandandita-n ñayiu nuu gobierno
kuia xa uni, kuia xa koon a? ¿Ñadu
ndo'o ndeka koon mil se ka xa'ni
ndɨyɨ n-xe'en nuu ñatu nga juun
dau, te ñayo io a?
39 Xia'an Spalu:
—Ña'a, chi yatnu'u Israel kuu-da.
Ñuteyu-da kuu Tarso, distrito Cilicia.
Kuu-da ñayiu ɨɨn ñuu ndandɨ'ɨ.
¿Vatuu ka xa ja'an-da nuu ñayiu ya u?
40 N-xejoon comandante xa ja'an
Spalu. N-xani soldado jan Spalu
escalera, te n-ndone'e nda'a-s xa
maxku ja'an koio ka ñayiu xndijun
ña'a jan. Ña tuu ka nax n-ka ja'an-i,
te n-ja'an-s hebreu. Xia'an-s:

22 —Dito, Ñani, kunini koio-n
xa na ja'an-da xa dada'an
ni'no-da mee-da —kuu-s.
2 Nu n-ka teku ñayiu jan xa
hebreu ja'an-s, te nanii nga n-kuu,
te n-ja'an ka Spalu:
3 —Kuu-da yatnu'u Israel.
N-kaku-da Tarso, ɨɨn ñuu katuu
distrito Cilicia, ko Jerusalén ya
n-xa'nu-da te ya'a n-ka'u-da. Xkuela
Gamaliel n-ka'u-da. N-ka'u-da
ntdaa tnu'u Ianyuux yodotnuni
n-ka xo ka'u xixitna-ro, te io ndaa
io kuiti anu-da xa xinokuechi-da
nuu Ianyuux ná io ndaa io kuiti
anu ntdaa ndixi xa ka xinokuechi-n
nuu-ia nde vitna. 4 N-xokida u'u-da
ñayiu n-ka kukanu ini Jesús. N-xo
tnɨɨ-da-i, te n-xo chindi'u-da-i
vekaa. Nani n-xo chindi'u-da seyɨɨ
dani n-xo chindi'u-da ñadɨ'ɨ. Dava-i
n-xa'ni-da. 5 Na'a dutu taxnuni ka
xi'in ntdaa sexa'nu ka taxnuni xa'a
chi mee-s n-ka taxi oficiu ne'e-da
jua'an nuu se ka kuu yatnu'u
Israel xndaxio Damasco. Kajan
tnu'u-n-sɨ te jini koio-n xa ndaa
ka. N-xe'en-da ijan xa nanduku-da
ñayiu n-ka kukanu ini Jesucristu xa
kandeka-da-i ndixi Jerusalén ya te
kada u'u-da-i.
6 'Nu n-kuyatni-da Damasco, naxa
kaa x-uu danaa n-koko ɨɨn luz
andɨu, te nde'e n-ndii nɨkanduu
nuu nujuiin-da. 7 N-ndua-da, te
n-teku-da n-ja'an: "Saulo, Saulo,
¿nakuenda kida u'u-n ñayiu
ndeka-r? Kuenda kɨu mee-r kida u'u
ña'a-n xa kida u'u-n-yɨ." 8 N-xijan
tnu'u-da: "¿Dito, jundu kuu-n?" Te
n-ja'an ka: "Ru'u kuu Jesús, Ia
Nazaret, Ia kida u'u-n." 9 Se jua'an
xi'in-da n-ka xini-s xa n-ndii nuu
nujuiin-da, ko ñayo-s n-ka teku xa
n-ja'an. 10 N-xijan tnu'u-da: "¿Nax
kada-da, Dito?" Te n-ja'an Jesús, Ia
kuu Xto'o-da: "Ndojuiin te jua'an
na'i Damasco. Ijan kachitnu'u ña'a
ɨɨn se ijan nax kada-n chi n-tetutniu
ña'a Ianyuux." 11 Xaxe'e xa
n-dakuaa ña'a luz nde'e n-ndii jan,
n-ka xe kuitañu'u ña'a se xnetna'a
xi'in-da xa jua'an na'i-da Damasco.
12 'Ijan tuu ɨɨn se nani Ananías.
Ntdaa ñayiu Israel xtuu Damasco ka
najuen tnu'u ña'a. Ka ja'an-i xa va'a
jandixa-s ley n-chidotnuni Moisés.
13 N-xee Ananías nuu n-xo tuu-da, te
n-ja'an-s: "Saulo, na nukonde'a-n."
Hora ijan ni n-nukonde'a-da te
n-xini-da-s. 14 Ijan te n-ja'an ka-s
nuu-da: "Xa daa nga n-kaxí ña'a
Ianyuux xixitna'a-ro mee-n xa jini-n
xa ñu ini-ia xa kada-ia xi'in xa jini-n
Jesús, Ia kida mee ni xandaa. Dɨuni
kunini-n xa ja'an-ia. 15 Najani-n nuu
ñayiu xa n-xini-n xi'in xa n-teku-n
xa n-kida-ia. 16 Te vitna, ¿nax
ndetu-n? Ndojuiin-n te juendute-n.
Kajan ta'u-n nuu Ianyuux xa na
taxkanu ini-ia kuechi n-kida-n", kuu
Ananías nuu-da.
17 'N-nxee-da Jerusalén ya, te
n-kixi-da veñu'u ya xa n-xijan
ta'u-da nuu Ianyuux, te n-tuu-da xa
n-xini-da 18 Jesús, Ia kuu Xto'o-ro,
te n-ja'an-ia nuu-da: "Kundu ini.
Yachi. Ta kee Jerusalén ya, chi
mayo tna ini xa kakune'e ña'a-n
ya'a", kuu-ia.
19 'Xia'an-da nuu-ia: "Xna'a ñayiu
xa n-xo xe'en-da veñu'u xndatuu
ñuu xi'in ñuu xa n-xo tnɨɨ-da ñayiu
n-ka kukanu ini ña'a mee-n, te n-xo
chindi'u-da-i vekaa. Dɨuni n-xo
kani-da-i. 20 Na n-ka xa'ni ñayiu

Steva, se n-xo ja'an tnu'u-n nuu
ñayiu, n-xo nujuiin-da ijan, te n-kuu
ɨnuu-da xi'in se n-ka xa'ni ña'a.
Dɨuni n-ñunuu-da da'ma se n-xa'ni
ña'a jan." 21 N-ja'an Jesús: "Ma
kutuu ka-n ya'a chi tunda'a ña'a-r
jɨ'ɨn nuu xndaxio ñayiu ña ka kuu
yatnu'u-n. Xika jɨ'ɨn-n", kuu-ia —
kuu Spalu, n-xia'an-s nuu ñayiu.
22 Nu n-ya'a xa n-ka xo nini ñayiu
tnu'u ya'a, te n-ka ndixe'e ntuku-i
xa ka kana-i:
—Maxku kundito ka-s, chi ñadu
xava'a kida-s; tuu-s ya. Na kuú-s.
23 Dani ka kana-i. N-ka tava-i
da'ma-i, te n-ka dajane-i. Dɨuni
n-ka dakaa-i ñu'u yuchi andɨu
xaxe'e xa ka kiti ini-i. 24 N-ta'u tniu
comandante jan xa na kandeka
koio-s Spalu kɨu ve'e nuu xtuu
soldado, te na jani koio-s-sɨ chirrión
ñɨɨ na kua'a na ja'an-s nax n-kida-s
xa daa ka kana ñayiu jan. 25 N-ka
duku-s Spalu xa janña'a koio-s n-kuu,
ko n-ja'an Spalu nuu centurión:
—¿Io va'a xa jani koio-n ɨɨn se io
tutu xa kuu-s se Roma juini ña ka
xini-n na kuechi n-kida-s a? ¿Daa io
ley a?
26 Nu n-teku centurión xa'a, n-xe
juña tnu'u-s comandante. Xia'an-s:
—¿Janda kada-n?, chi io tutu se
ya'a xa kuu-s se romano.
27 N-xetu'a comandante Spalu te
n-xijan tnu'u-s:
—¿Ndaa xa io tutu-n xa kuu-n se
romano a?
Xia'an Spalu:
—Joon.
28 Xia'an ntuku comandante jan:
—Ru'u yo kue'e tvini n-xe ju'un-r
xa n-kidakutu-r tutu-r xa nduu-r se
romano.
Xia'an ntuku Spalu:
—Daña chi nde na n-kaku-da, io
tutu-da xa kuu-da se romano.
29 Xaxe'e xa du'a n-ja'an Spalu,
n-ka xika yata se jua'an xa jani
koio-s-sɨ. Nu n-teku comandante xa
io tutu Spalu xa kuu-s se romano,
n-yu'u-s xaxe'e xa n-duku ña'a-s
cadena.
30 Kɨu kuu uu n-juini comandante
jan xa jini-s nakuenda ka tekuechi
se Israel Spalu. N-juini-s xa jini
ndaa jini kuiti-s. Xijan kuu xa
n-kine'e-sɨ Spalu ve'e soldado
jan, te n-ta'u tniu-s xa na nataka
dutu ka taxnuni nuu ñayiu Israel
xi'in ntdaa se Israel ka kidandaa
kuechi. Ijan dada n-kine'e-s Spalu
te n-xani-s-sɨ nuu-s ntdaa-s.

N-ka xijan tnu'u juxtixia Israel Spalu nuu nax n-kida-s

23 N-xo nde'a Spalu juxtixia
Israel, te n-ja'an-s:
—Dito, Ñani, ñatu nujani-da
xa kida-da xa ta'u tniu Ianyuux
nuu-da. Kida-da xa'a vaxi, te ñatu
kune ini-da.
2 Dutu taxnuni ka nani Ananías.
N-ta'u tniu-s nuu se xnii yatni nuu
nujuiin Spalu xa na jani koio-s
yu'u-s. 3 Te xia'an Spalu nuu dutu
jan:
—Mee-n janña'a Ianyuux. Nukoo-n
dian xa kadandaa-n ná yodotnuni.
¿Nakuenda ña jandixa-n ley jan xa
daa ta'u tniu ka-n xa janña'a koio
ñayiu ya u? Kida nga-n xa jandixa-n
ley n-chidotnuni Moisés.
4 N-ka ja'an dava se xtuu ijan nuu
Spalu:
—¿Nakuenda dadavatna'a-n xi'in
dutu taxnuni ka?

5 Xiaʼan Spalu:
—Ña xini-da xa se dian kuu dutu taxnuni ka. Maxku daa kada-da n-kuu chi ka xini-ro xa yodotnuni: “Maxku kuiʼa jaʼan-n juxtixia ñuu-n.”
6 Xaxeʼe xa xini Spalu xa dava se Israel ka kidandaa kuechi ka kuu se saduceu, te se fariseu ka kuu dava-s; xijan kuu xa xee n-jaʼan-s:
—Se fariseu kuu-da, te ñayiu fariseu n-ka kuu tadɨʼɨ-da. Xaxeʼe xa jandixa-da xa nandoto ndɨyɨ, xndeka ñaʼa-n vaxi yaʼa xa kajan tnuʼu ñaʼa koio-n nax kuu kuechi-da.
7 Nu duʼa n-jaʼan Spalu tnuʼu yaʼa, n-ka nukuita se fariseu xiʼin se saduceu ka jantnaʼa tnuʼu-s, te tuku n-ka xani ini dava ñayiu xyuku ijan, te tuku n-ka xani ini dava ka-i. 8 Ka jaʼan se saduceu xa ma nandoto ndɨyɨ. Dɨuni ka jaʼan-s xa ñayo ángel io, ni espíritu, ko se fariseu ntdaa xaʼa ka jandixa-s. 9 Ntdaa-s n-ka kana, te n-ka ndojuiin dava se fariseu ka kuu maestru ka tuʼa vaʼa tnuʼu n-chidotnuni Moisés, te n-ka jaʼan-s mudu kutnuni ini-s tnuʼu Ianyuux xa daxino ini-s se ka kuu saduceu. Ka xiaʼan-s:
—Se yaʼa, ña tuu nax n-kida-s. Va ɨɨn espíritu a ɨɨn ángel duʼa n-jaʼan nuu-s —ka kuu-s, ka xiaʼan-s.
10 Xaxeʼe xa loko ka jantnaʼa tnuʼu se yuku ijan, n-yuʼu comandante xa kada kuechi koio-s Spalu. Xijan kuu xa n-taʼu tniu-s nuu dava soldado-s xa na jɨn nundeka ñaʼa koio-s veʼe nuu xtuu-s.
11 Xakuaa ijan n-kɨu Ianyuux nuu tuu Spalu te n-jaʼan-ia:
—Maxku yuʼu-n xa jaʼan-n nuu ñayiu xa n-jaʼan-r. Nani n-jaʼan-n xa kida-r nuu ñayiu Jerusalén ya, dani jaʼan-n nuu ñayiu Roma.

N-ka kida ɨnuu-s xa kaʼni koio-s Spalu

12 Kɨu kuu uu n-ka kida ɨnuu se Israel xa kaʼni koio-s Spalu. N-ka chinaa-s xa ni ɨɨn xa ña tuu nax kaxi koio-s, ni ña tuu nax koʼo koio-s. Nde na kaʼni-s Spalu, ijan dada kaxi koio-s. N-ka jaʼan-s xa nux ma duʼa kada koio-s, na kaʼni ñaʼa Ianyuux. 13 Viʼi ka uu diko-s duʼa n-ka chinaa. 14 N-ka xe juñaʼa-s nuu dutu ka taxnuni xiʼin nuu juxtixia Israel xa n-ka chinaa-s. Ka xiaʼan-s:
—N-ka chinaa-da xa ni ɨɨn ña tuu nax kaxi koio-da. Nde na kaʼni koio-da Spalu, ijan dada kaxi koio-da. 15 Juñaʼa koio ndixi xiʼin dava ka juxtixia Israel nuu comandante vitna xa na kandeka-s Spalu kixi nuu-n ya tnee. Tnuʼu ni nga juñaʼa-n xa juini-n xa jini-n nax kuu kuechi-s chi ta jini ndaa ka-n nax kuu kuechi-s. Na kuyatni-s yaʼa te xá koo tuʼa koio-da xa kaʼni-da-s —ka kuu-s, ka xiaʼan-s.
16 Kaʼni koio-s Spalu n-kuu, ko n-teku daʼya kuʼa Spalu tnuʼu yaʼa te n-xeʼen-s nuu xtuu soldado xa n-xian tnuʼu-s Spalu xijan. 17 N-kana Spalu ɨɨn centurión te xiaʼan-s:
—Kandeka-n solteru ya juaʼan nuu comandante chi io ɨɨn xa juña tnuʼu-s-sɨ.
18 Ndeka centurión solteru jan juaʼan nuu comandante jan, te xiaʼan-s:
—Se yɨndiʼu nani Spalu n-kana ñaʼa, te n-jaʼan-s xa na kandeka-da

solteru ya kixi nuu-n chi io ɨɨn xa
ja'an-s nuu-n ne.
19 N-tnɨɨ comandante jan nda'a
solteru jan, te ndeka dɨɨn ña'a-s
jua'an ɨɨn lado, te n-xijan tnu'u
ña'a-s:
—¿Nax juini-n xa ja'an-n nuu-r?
20 Xia'an solteru jan:
—N-ka kida ɨnuu se Israel xi'in
juxtixia-s xa ja'an juxtixia jan nuu-n
xa kandeka-n Spalu jɨ'ɨn tnee nuu
ka nataka-s xa tnu'u ni nga kajan
tnu'u-s-sɨ nuu nax n-kida-s xa jini
ndaa-s nax kuu kuechi-s. 21 Maxku
jandixa-n xa ja'an koio-s chi vi'i ka
uu diko se Israel xyɨva'a ichi ya'a
Spalu. Xndetu-s xa ya'a-s ijan, te
ka'ni ña'a koio-s. N-ka chinaa-s xa
ña tuu nax kaxi-s ni ña tuu nax
ko'o-s. Nde na ka'ni ña'a koio-s, ijan
dada kaxi koio-s. Diko nga xndetu-s
nuu janda na ja'an-n —kuu solteru
jan, xia'an-s nuu comandante.
22 Ijan dada n-ja'an comandante
jan xa na nu'u-s, te maxku nde ku
ja'an-s xijan.

N-ka tunda'a-sɨ Spalu; vaxi-s Cesarea

23 Ijan dada n-kana comandante
jan uu centurión, te n-ta'u tniu-s
xa na kada tu'a koio-s uu cientu
soldado ka xika xe'e xi'in uni diko
uxi soldado xyodo caballu xi'in
uu cientu soldado xne'e lanza te
na jɨ'ɨn koio-s Cesarea kaa ɨín
xakuaa. 24 Dɨuni n-ta'u tniu-s xa
na kada tu'a koio-s caballu kodo
Spalu. N-ta'u tniu-s xa na junuu
va'a koio-s-sɨ, te na xee vii na xee
va'a-s nuu gobernador nani Skueli.
25 N-kidava'a-s ɨɨn carta xne'e
soldado jan jua'an nuu gobernador.
Du'a yodotnuni:
26 "Daña kuu Claudio Lisias.
Va'a nga ta'u kuu-n, Dito. Tnu'u
ya'a ja'an-da nuu ndixi xa kuu-n
gobernador. 27 N-ka tnɨɨ se Israel
se ya'a xa ka'ni koio-s-sɨ, ko nu
n-teku-da xa io tutu-s xa se romano
kuu-s, n-xe'en-da xi'in soldado-da
nuu n-ka tnɨɨ-s-sɨ, te n-dakaku-da-s.
28 Xaxe'e xa n-juini-da xa jini-da
nax kuu kuechi-s ndeka-da-s
n-xe'en nuu juxtixia Israel, 29 te
n-ka ja'an-s xa kuechi-s kuu xa
ñatu jandixa-s ley-s ɨɨn ɨɨn-s ná ka
jandixa mee-s, ko ñatu kuu xijan ɨɨn
xa va'a vi'i xa kuú-s a xa kɨndi'u-s
vekaa. 30 Nu n-teku-da xa n-ka kida
ɨnuu se Israel xa ka'ni koio-s-sɨ,
nuni'no ni n-tunda'a-da-s juan
xee nuu-n. Te dɨuni xia'an-da nuu
se n-ka xajan kuechi-s xa na xee
koio-s nuu-n de na ja'an-s nuu-n nax
n-kida-s. Xa'a kuu xa kachitnu'u
ña'a-da, Dito."
31 Xakuaa ijan xndeka soldado
jan Spalu vaxi ñuu nani Antipatris
ná n-ta'u tniu comandante. 32 Kɨu
kuu uu, n-ka nangondita soldado ka
xika xe'e, te soldado xyodo caballu,
dani ka kixi-s xi'in Spalu. 33 Nu
n-ka kixee-s Cesarea, xndeka-s
Spalu jua'an nuu gobernador, te
n-ka xia'an-s carta jan. 34 Nu n-ya'a
xa n-ka'u gobernador carta jan,
n-xijan tnu'u-s nde se kuu Spalu.
Nu n-teku-s xa se Cilicia kuu-s,
35 xia'an-s nuu-s:
—Na kixi koio se n-ka xajan
kuechi-n, ijan dada kadandaa-r
kuechi-n —kuu-s.
Ijan dada n-ta'u tniu-s xa kɨndi'u
Spalu ɨɨn cuartu ve'e Herodes,
se n-taxnuni, te na kundee ña'a
soldado.

N-dada'an ni'no Spalu mee-s nuu Skueli

24 O'on kɨu n-kuu, te n-kixee dutu taxnuni ka nani Ananías xi'in dava sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel xi'in ɨɨn abogado nani Tértulo ñuu Cesarea. N-ka xe'en-s nuu gobernador xa tekuechi neñuu koio-s Spalu. [2]Nu xndeka-s Spalu n-ka xee nuu-s, n-kixe'e Tértulo xa tekuechi neñuu-s Spalu. Xia'an-s nuu se kuu gobernador jan:

—Dito, xtuu vii xtuu va'a-da chi va'a kida-n. Xaxe'e xa va'a tu'a-n va'a ñunuu-n ñuu-da. Xijan kuu xa kue'e xava'a xe koo nación-da jua'an. [3]Yo nakuta'u-da xa kida-n xa'a ntdaa ñuu nuu taxnuni-n. [4]Xa maxku taxkuee ña'a ka-da, Dito, ma kakune'e ka-da xijan, te xijan ta'u-da nuu-n xa kada-n xamani xa kunini-n ununuu tnu'u na ja'an koio-da. [5]N-ka xini-da xa daka ni'no se ya'a ñayiu Israel chi dakua'a-s-yɨ xa n-dakua'a ña'a ɨɨn se n-xio Nazaret. Nitu'u ñuñayiu, daa kida-s. Ɨɨn kue'e kuu-s. [6-7]Jua'an-s xa kandeka-s to'o kɨu veñu'u-da. Mudu ya'a kuu xa ñatu xe ini-s veñu'u-da. Xijan kuu xa n-ka tnɨɨ-da-s. [8]Kajan tnu'u-n-sɨ te jini-n ka xa ndaa xa ntdaa xa'a kuu kuechi-s —kuu Tértulo, xia'an-s.

[9]Te n-ka ja'an dava se Israel xyuku ijan xa ndaa n-kida Spalu ntdaa xa'a.

[10]N-ndone'e nda'a gobernador xa na ja'an Spalu, te n-ja'an-s:

—Xini-da xa xá n-kuu kuia kuu-n juexi nación ya'a. Xaxe'e xijan na ja'an-da nuu-n xa ña tuu na kuechi-da io, te ña tuu nax kuu anu-da. [11]Kajan tnu'u-n se n-ka xajan kuechi-da nuu nax n-kida-da te jini-n nax kuu kuechi-da. Dijan n-kuu uxi uu kɨu n-naxee-da Jerusalén xa n-ndadaka'nu-da Ianyuux. [12]Ña ndaa xa n-ka xini ña'a se ya'a xa jantna'a tnu'u-da xi'in ñayiu, ni ñatu n-dandandita-da ñayiu nuu-s xiti veñu'u Jerusalén, ni xiti ntaka veñu'u kuechi, ni ɨnka parti Jerusalén. [13]Ka tekuechi neñuu ña'a-s. Na kine'e koio-s testiu na kua'a na jini ndaa-n. [14]Na ja'an ndaa-da xa kukanu ini-da Jesús, te xinokuechi-da nuu Ianyuux xixitna-da chi jandixa na'i-da ntdaa xa n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka kidava'a se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ñatu daa ka ja'an-s chi ka ja'an-s xa tuku jandixa-da. [15]Nani ñu ini-da xa nadandoto Ianyuux ndɨyɨ, dani xñu ini mee-s ɨɨn ɨɨn-s. Nani nadandoto-ia ñayiu va'a dani nadandoto-ia ñayiu ñatu va'a. [16]Xijan kuu xa jandixa-da xa ta'u tniu Ianyuux xa maxku kune ini-da nuu-ia na xee kɨu ijan, ni nuu ñayiu.

[17]'Kuia n-kuu ñatuka tuu-da Jerusalén te n-naxee-da xa juña'a nga-da ɨɨn xa juña'a nga-da ñayiu ka kunda'u xi'in xa doko-da ɨɨn xa doko-da nuu Ianyuux. [18-19]Xa'a kida-da, na n-ya'a xa n-ndunini-da na xne'e tnɨɨ-da vaxi. N-ka xini ña'a se Israel xndaxio Asia xiti veñu'u Jerusalén. Se ijan ka kuu se na kixi, te na ja'an-s na kuechi n-kida-da. Ñadu kue'e ñayiu xyuku na n-ka xini ña'a-s, te ni ɨɨn ñayo n-ndandita nuu se ka taxnuni ya xaxe'e-da. [20]Nux ma kixi koio

se ijan na ja'an koio mee-s janda
n-ka ja'an juxtixia Israel nuu-s
na n-ka xijan tnu'u ña'a-s. 21 Ña
tuu na kuechi-da io, a xa xee
n-ja'an-da xa nandoto ndɨyɨ na
n-ka kidandaa-s kuechi-da: "Ka
kidandaa-n kuechi-da vitna xaxe'e
xa jandixa-da xa nandoto ndɨyɨ",
kuu-da, xia'an-da nuu-s. ¿Xijan kuu
kuechi-da u? —kuu Spalu, xia'an-s.
22 Xaxe'e xa xá xini Skueli nax
kuu xa n-kakune'e Spalu, n-ja'an-s
xa na kundetu kuee. Xia'an-s nuu se
Israel:
—Na kixi se kuu comandante nani
Lisias, dada na kajan tnu'u ka-r-sɨ.
23 Te n-ta'u tniu se kuu
gobernador jan, nuu centurión
xa na kɨundi'u na'i Spalu, ko na
juejoon-s xa kuikonuu-s juera danaa
danaa. Dɨuni na juejoon-s xa na
kotoni'ni ña'a ñayiu kumani xi'in-s
xa na juña'a-i xa ndoñu'u-s.
24 Nu n-ya'a tɨtnɨ kɨu, n-naxee
se kuu gobernador jan vetniu, te
ndeka-s ñadɨ'ɨ-s n-xee. Drusila
nani-ña. Ñá Israel kuu-ña. N-ta'u
tniu-s xa n-ka xe kueka-s Spalu
xa kunini koio-s xa na ja'an-s. Nu
n-xee Spalu nuu koio-s n-kakune'e-s
xa kukanu ini-s Jesucristu.
25 N-ja'an Spalu xa ndoñu'u xa
kada ñayiu xandaa. N-ja'an-s xa
maxku kada ñayiu xaloko xadu'a;
na kundedi ini koio-i. N-ja'an-s xa
xee kɨu ndundaa kuechi-i, te n-yu'u
se kuu gobernador jan. Xaxe'e xa
n-yu'u-s, du'a xia'an-s:
—Jua'an na'i. Łnka kɨu na
kuyachi-r, te nakana ña'a ntuku-r.
26 Kue'e vuelta n-kana ña'a-s xa
ndatnu'u-s xi'in-s chi n-juini-s xa
na juña'a Spalu tvini na kua'a na
kine'e ña'a-s vekaa. 27 Uu kuia
n-ya'a. Ijan dada n-kee gobernador
ijan, te n-nujuiin naa Porcio Festo
nuu-s. Xaxe'e xa dani na ku kuva'a
anu se Israel nuu Skueli jan, ñatu
n-kine'e-s Spalu vekaa.

N-dada'an ni'no Spalu mee-s nuu Festo

25 Nu n-kuu uni kɨu netniu
Festo xa kuu-s gobernador,
n-kee-s; jua'an-s Jerusalén. 2 Nu
n-xee-s ijan, te n-ka ja'an dutu ka
taxnuni xi'in se ka taxnuni ñuu
Israel nuu Festo nax n-kida Spalu.
3 Ka xia'an se Israel jan xa na kada
Festo ɨɨn xamani xa na ta'u tniu-s
xa na nu'u Spalu Jerusalén. Xaxe'e
xa n-ka kida ɨnuu-s xa ka'ni koio-s
Spalu ichi nu'u-s, xijan kuu xa du'a
n-ka ja'an-s, 4 ko xia'an Festo nuu-s
xa Cesarea kuu nuu yɨndi'u Spalu,
ñadu Jerusalén. Dɨuni n-ja'an-s xa
ndixi-s Cesarea nuu uu a nuu uni kɨu.
5 —Nux daa io, na jɨ'ɨn-ro Cesarea
te ijan ja'an koio-n na kuechi n-kida
se ijan nux ndaa n-kida-s ɨɨn xa
n-kida-s —kuu Festo, xia'an-s nuu
se ka taxnuni jan.
6 Una uxi ka kɨu n-xo tuu Festo
Jerusalén. Ijan dada n-nxee-s
Cesarea, te n-ka kixee se ka taxnuni
nuu ñayiu Israel ijan. Kɨu kuu uu
nukoo Festo nuu silla nuu taxnuni-s,
te n-ta'u tniu-s xa n-ka xe kueka
soldado Spalu. 7 Nu n-kɨu Spalu
vetniu, te n-ka nanduku nduu ña'a
se n-ka kixi nde Jerusalén jan, te
n-ka ja'an-s nax n-kida-s. Kue'e xa
n-ka dakuido kuechi ña'a-s, ko ñatu
n-jandixa Festo xijan xaxe'e xa ña
yoo na testiu. 8 N-dada'an ni'no
Spalu mee-s. Xia'an-s:

—Daña ñatu kuxee ini-da chi
jandixa-da ley ñayiu Israel, te dɨuni
jandixa-da emperador. Ña ndaa xa
ñatu xe ini-da veñu'u Jerusalén.
9 Xaxe'e xa na ku kuva'a anu se
Israel nuu Festo, n-xijan tnu'u-s
Spalu:
—¿Kuu ini-n xa nu'u-n Jerusalén,
te kadandaa-r kuechi-n ijan u?
10 Xia'an Spalu:
—Vetniu nuu taxnuni se romano
tuu-da, te ya'a kuu nuu kajan tnu'u
ña'a-n nax n-kida-da. Xini mee-n xa
jandixa-da ley ñayiu Israel, te ñatu
kuxee ini-da nuu Ianyuux. 11 Nuxa
n-kida-da ɨɨn kuechi ka'nu, te
xaxe'e kuechi ijan io xa kuú-da, na
kuú-da, ko nuxa kuechi neñuu kuu
ñatu io ley ja'an xa nadaya'a ña'a-n
nuu-s xa kajan tnu'u ña'a ntuku-s
Jerusalén. Xijan ni'no-da xa mee
emperador na kadandaa kuechi-da
—kuu Spalu.
12 N-ndatnu'u Festo xi'in sexa'nu,
te n-xian tnu'u-s nuu janda koo. Ijan
dada xia'an-s nuu Spalu:
—Xaxe'e xa xijan ni'no-n xa jɨ'ɨn-n
nuu emperador, nuu emperador
jɨ'ɨn-n.

N-najani Festo nuu Agripa xa ya'a Spalu

13 Nu n-ya'a tɨtnɨ kɨu, n-kixee se
taxnuni nani Agripa xi'in Berenice
Cesarea xa kotoni'ni-s Festo. 14 Nu
n-kuu tɨtnɨ kɨu xtuu-s ijan, te
n-najani Festo nuu Agripa xa ya'a
Spalu. Xia'an-s:
—Ya'a tuu ɨɨn se yɨndi'u vekaa
chi ñatu n-kine'e ña'a Skueli na
n-xo netniu-s. 15 Kɨu na n-xe'en-da
Jerusalén, n-ka xajan dutu ka
taxnuni ka xi'in sexa'nu ka
taxnuni nuu ñayiu Israel kuechi se
ya'a, te ka xijan ni'no-s xa kuú-s.
16 Xia'an-da xa juxtixia Roma, ñatu
mudu-s xa ka'ni-s ñayiu xidokuechi
ɨɨn xa xidokuechi-i nuxa ñatu
nitna'a nuu-i xi'in ñayiu n-ka xajan
kuechi-i xa na kua'a na dada'an
ni'no-i mee-i. 17 Xijan kuu xa nu
n-ka kixi se Israel ya'a, kɨu kuu uu
n-xe'en-da vetniu. N-nadataka-da
juxtixia, te n-ta'u tniu-da xa n-ka
xe kueka soldado se ya'a. 18 Nu
n-ka kixee se n-ka xajan kuechi-s,
tuku xa n-ka kakune'e-s; ñatu n-ka
kakune'e-s kuechi n-xani ini-da.
19 Xa ka kakune'e-s kuu mudu ka
jandixa-s, te ka ja'an-s xa kuechi
Spalu kuu xa ja'an-s xa ɨɨn se nani
Jesús n-nandoto, te mee-s ka ja'an
xa ña ndaa. 20 Xaxe'e xa ñatu ni'i-da
mudu kadandaa-da kuechi Spalu,
xijan kuu xa n-xijan tnu'u-da-s
nuu vatuu ka nu'u-s Jerusalén xa
kundaa kuechi-s ijan, 21 ko n-xijan
ni'no-s xa na kadandaa mee
emperador kuechi-s. Xijan kuu xa
n-ta'u tniu-da xa na kɨndi'u na'i-s
nde na tunda'a-da-s jɨ'ɨn nuu César.
22 Ijan dada xia'an Agripa nuu-s:
—Juini-da xa ndatnu'u-da xi'in-s
tuku —kuu-s, xia'an-s.
—Tnee kunini-n na ja'an-s nuda —
kuu Festo, xia'an-s.

N-dada'an ni'no Spalu mee-s nuu Agripa

23 Kɨu kuu uu ndeka tna'a Agripa
xi'in Berenice xi'in comandante
xi'in dava ka se ka taxnuni ñuu jan
n-ka xee vetniu. Ni'no Agripa xi'in
Berenice da'ma va'a te n-kukutu.
N-ta'u tniu Festo xa n-xe kueka
soldado Spalu. 24 Nu n-xee Spalu,

n-ja'an Festo nuu Agripa xi'in nuu
ntdaa ñayiu n-ka nataka ijan:
—Ndixi xa n-ka kixee-n ya'a, na
se ka xijan ni'no ntdaa se Israel
xa kadandaa-da kuechi-s ya'a.
Nani ka ja'an-s Jerusalén, dani ka
ja'an-s ya'a. Ka xijan ni'no-s xa na
nadaya'a-da-s juxtixia, te ka kana-s
xa io xa kuú-s. 25 Xani ini-da xa ña
tuu na kuechi n-kida-s xa kuú-s,
ko xijan ni'no mee-s xa kadandaa
emperador kuechi-s te n-xino ini-da
xa tunda'a-da-s jɨ'ɨn nuu-s, 26 ko
xaxe'e xa ña tuu nax chidotnuni-da
nuu tutu tunda'a-da jɨ'ɨn nuu
emperador, xijan kuu xa n-xe
kueka-da-s xa kajan tnu'u ndixi,
Dito Ta Agripa xi'in dava ka ndixi,
ñayiu n-ka nataka ya'a nax n-kida-s
na kua'a daa kadava'a-da tutu jɨ'ɨn
nuu emperador. 27 Xani ini-da xa
ñatu io va'a xa tunda'a-da ɨɨn presu
jɨ'ɨn nuu-s nux ma kodotnuni ɨɨn xa
n-kida-s —kuu Festo, n-xia'an-s.

26 Ijan dada n-ja'an Agripa
nuu Spalu:
—Vatuu ka dada'an ni'no-n mee-n
vitna.
N-ndone'e nda'a Spalu xa na
kunini ñayiu xa ja'an-s, te n-ja'an-s:
2 —Dito, Ta Agripa, kuvete-da
xa ja'an-da nuu ndixi xa kuu-n se
taxnuni, ntdaa xa ka tekuechi ña'a
se Israel vitna xa dada'an ni'no-da
mee-da. 3 Xini ndixi na xa xne'e
tnɨɨ koio-da xa ka kuu-da yatnu'u
Israel, te dɨuni xini-n nax kuu xa
ka jantna'a tnu'u-da. Xijan kuu xa
xijan ta'u-da nuu-n xa kada nde
ini-n xa kunini-n tnu'u na ja'an-da.
4 'Ntdaa se ka kuu yatnu'u Israel
xini janda n-xo kuu-da ñuu-da xi'in
Jerusalén na luchi-da, te dani ka
xini-s janda kuu-da vitna. 5 Nde
daa xini tna'a-da xi'in-s, te na ja'an
koio-s nux ka juini-s xa ja'an-s nax
kida-da chi jandixa-da ley se Israel
ka kuu fariseu. 6 Te vitna xndeka
ña'a-s n-ka kixee ya'a xaxe'e xa
ñu ini-da xa ya'a ɨɨn xa n-chinaa
Ianyuux nuu xixitna-da ntdaa-da xa
ka kuu-da da'ya dana Israel xa ya'a.
7 Ka xinokuechi-da xa ka kuu-da
da'ya dana uxi uu da'ya yɨɨ Israel
nuu Ianyuux xa na ni'i koio-da
xa xndetu-da, te xa'a kida xa ka
ja'an-s xa io kuechi-da. 8 ¿A ña
jandixa ndixi xa kua'a Ianyuux xa
nadandoto-ia ndɨyɨ a?
9 'N-xo xani ini-da xa io va'a
xa kida u'u-da ñayiu ka kukanu
ini Jesús, Ia n-xio Nazaret. Kue'e
xa n-kida-da ñayiu ijan. 10 Daa
n-kida-da Jerusalén. N-ta'u tniu
dutu ka taxnuni xa n-chindi'u-da
kue'e ñayiu n-kida Ianyuux xa
n-ka nduu-i ñayiu ii vekaa, te nu
n-ka xo xa'ni-s-yɨ n-xo ku ɨnuu-da
xi'in-s. 11 Kue'e vuelta n-kida u'u-da
ñayiu, te n-kidajuexa-da-i xa na jan
kui'a-i Jesús. Ntdaa veñu'u kuechi
ñayiu Israel n-xo kida-da xa'a. N-xo
kiti ini-da nuu ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu, te nde ñuu to'o n-xo
kandijun-da-i n-xo xe'en.
12 'Xaxe'e xijan ne'e-da orde n-ka
taxi dutu ka taxnuni jua'an ñuu
Damasco xa kada u'u-da ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu ijan.
13 Ichi jua'an-da naxa kaa x-uu
n-xini-da ɨɨn xa ndii andɨu. Nde'e
ka n-ndii xijan dada ngandii. N-ndii
nɨkanduu nuu jua'an-da xi'in se
jua'an xi'in-da. 14 N-ka ndua-da
ntdaa-da, te n-teku-da xa n-ja'an.
Hebreu n-ja'an. Du'a n-ja'an: "Saulo,

Saulo, ¿nakuenda kida u'u-n ñayiu
ndeka-r? Kuenda kɨu ngutu xeñi
ditni arado hora kidatniu-tɨ kuu-n,
te datnukue'e ña'a-tnu."
15 'Ijan dada n-ja'an-da: "¿Jundu
kuu ndixi?" Te n-ja'an-ia: "Ru'u
kuu Jesús, Ia kida u'u-n. 16 Ndojuiin.
Xaxe'e xa n-kaxí ña'a-r xa
junukuechi-n nuu-r, xijan kuu xa
nde'a ña'a-n, te jini-n xa kada-r.
Najani-n nuu ñayiu xa n-xini-n vitna
xi'in xa jini ka-n. 17 Tunda'a ña'a-r
jɨ'ɨn nuu ñayiu ka kuu yatnu'u Israel
xi'in nuu ñayiu ñatu ka kuu yatnu'u
Israel, te dakaku ña'a-r nuu-i.
18 Ja'an-n nuu-i jundu kuu Ianyuux
xa na kutnuni ini-i jundu kuu-ia, te
ma kutuu ka-i nuu nee. Kada-r xa
jandixa-i-ia; ma taxnuni ka Kui'na
nuu-i. Taxkanu ini-ia xa n-ka kida-i
kuechi, te nanita'u-i xi'in dava ka
ñayiu kukanu ini ña'a n-kida-ia xa
n-ka nduu-i ñayiu ii", kuu Jesús, Ia
kuu Xto'o-da, n-ja'an-ia.
19 'N-jandixa-da xa n-ja'an-ia
nuu-da na n-xini-da ɨɨn xa n-xini-da
andɨu; ñatu n-kida yata-da-ia.
20 Ki'na nu ka nuu ñayiu Damasco
n-ja'an-da xa na natu ini koio-i xa
n-ka kida-i kuechi, te na kukanu
ini-i Ianyuux. Dɨuni n-ja'an-da
xa na kada koio-i xava'a xa na
kunde'a koio dava ka ñayiu xa
n-ka natu ini-i xa n-ka kida-i
kuechi. Ijan dada n-ja'an-da xa'a
nuu ñayiu Jerusalén xi'in nitu'u
región Judea xi'in nuu ñayiu ñatu
ka kuu yatnu'u Israel. 21 Xaxe'e
xa'a, n-ka tnɨɨ ña'a se Israel xiti
veñu'u Jerusalén, te n-ka juini-s xa
ka'ni ña'a koio-s, 22 ko n-chindee
ña'a Ianyuux xa ñatu n-ka xa'ni
ña'a-s, te kakune'e na'i-da-ia nuu
ñayiu ndandɨ'ɨ xi'in nuu ñayiu ñatu
ndandɨ'ɨ. Ñadu xa xani ini mee-da
ja'an-da chi ja'an-da xa n-ka ja'an
se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu xi'in xa n-chidotnuni Moisés
na n-kakune'e-s nuu nax ya'a.
23 N-ka ja'an se jan xa io xa kuú Ia
kuu Cristu, te dɨu-ia kuu Ia ki'na
nu nandoto xa kuú-ia. Ijan dada
nandoto ñayiu ka xi'í. N-ka ja'an-s
xa kada-ia xa teku ñayiu Israel
xi'in ñayiu ñatu kuu yatnu'u Israel
tnu'u-ia. Du'a n-ka chidotnuni-s —
kuu Spalu, xia'an-s.
24 Nu n-ya'a xa n-dada'an ni'no-s
mee-s, n-kana Festo:
—Va nduloko-n, Palu. Xaxe'e xa yo
ka'u-n, xijan kuu xa ndulilu dɨkɨ-n.
25 Te xia'an Spalu nuu Festo:
—Ñatu ndulilu-da, Dito, chi
xandaa kuu xa ja'an-da. Tnu'u
ñukax ini kuu. 26 Xini va'a To
Agripa de xa kakune'e-da. Xijan
kuu xa ñatu yu'u-da xa ja'an-da
xa'a. Na'a-da xa n-xo teku-s tnu'u
kakune'e-da chi nuu kanda n-kuu
xa'a.
Xia'an ntuku Spalu nuu se taxnuni
nani Agripa jan:
27 —Dito, ¿jandixa-n xa n-ka ja'an
se n-ka ja'an tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu a? Jandixa-n. Nax kuu ña'a.
28 Xia'an Agripa jan:
—¿Xani ini-n xa xaxe'e uni koon
ni tnu'u ja'an-n de, xino ini-r xa
kukanu ini-r Jesucristu a?
29 Xia'an Spalu:
—Juini uni koon ni tnu'u
n-ja'an-da nuu-n a kue'e n-ja'an-da,
xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa ñadu
mee ni-n xee ku kuu ná kuu-da
ya chi xijanta'u-da xa ntdaa ñayiu
xnini xa'a vitna xee ku kuu ná

kuu-da, ko ñadu du'a kutnɨɨ-i
cadena, te kɨndi'u koio-i ná yɨndi'u
daña vitna —kuu-s, xia'an-s.
30 Ijan dada n-ndojuiin Agripa
xi'in Festo xi'in Berenice xi'in
ntdaa se xyuku ijan. 31 Te n-ka kee
dɨɨn-s xa ndatnu'u koio-s. Ka xia'an
tna'a-s:
—Ña tuu nax n-kida se ya'a xa
kuú-s, ni ñatu io xa kɨndi'u-s vekaa.
32 Te xia'an Agripa nuu Festo:
—Nu ña n-xijan ni'no mee-s xa
kundaa kuechi-s nuu emperador,
dayaa-n-sɨ n-kuu.

Xndeka presu soldado Spalu vaxi Roma

27 N-ka xino ini-s xa
tunda'a-s Spalu xi'in dava
ka se xyɨndi'u xa kixi koio-s Italia.
N-ka tnɨɨ koio-s barcu. N-xeka ɨɨn
centurión nani Skuliu Spalu xi'in
dava ka se xyɨndi'u. Centurión
Batallón Emperador kuu-s.
2 Diko nga xa kee ɨɨn barcu n-kee
Adramitio xa kixi-i yu'u mar Asia.
N-ka keé-da barcu jan. Aristarco
nani ɨɨn se tna'a nuu se xndeka
tna'a xi'in-da vaxi. Se distrito
Macedonia kuu-s. Tesalónica nani
ñuu-s. 3 Kɨu kuu uu n-ka kixee-da
yu'u ñuu Sidón. Va'a n-kida Skuliu
chi n-xejoon-s xa n-xitoni'ni Spalu
ñayiu xini tna'a xi'in-s xa n-ka
xia'an-i xa n-ndoñu'u-s. 4 N-ka
ndee-da Sidón; vaxi koio-da xi'in
barcu yatni yu'u isla Chipre xaxe'e
xa kane tachi do nuu vaxi barcu
jan. 5 N-ka ya'a ndaa-da yatni yu'u
mar io yatni Cilicia xi'in Panfilia,
te n-ka kixee-da distrito Licia, te
n-nujuiin barcu ñuu nani Mira.
N-ka nane-da barcu ijan.
6 Mira jan n-ni'i Skuliu ɨɨn barcu
Alejandría vaxi Italia. N-ja'an-s xa
na keé koio-da barcu ijan, te n-ka
keé-da. 7 Jeen kɨu n-xika barcu jan.
Ñatu n-kuu xa kaka yachi-i xaxe'e
xa kane tachi do nuu vaxi-i. Kuee
xa kuee, dada n-ka kixee-da yatni
nuu nani Gnido. Xaxe'e xa dani
kane tachi do nuu vaxi koio-da
ña n-kuu ka kixi-da do nuu n-xio
xa ya'a-da, ko n-ka kixee-da isla
nani Creta, te n-ka xiko nduu-da
país jan xa n-ka ya'a-da Salmón.
8 Ñatu n-kuu xa dakaka yachi koio-s
barcu xaxe'e xa dani kane tachi jan.
Nikanduu yu'u mar Creta jan n-ka
kixi-da, te n-ka kixee-da ñuu nani
Yu'u Ndute Va'a (Buenos Puertos)
yatni nuu katuu ñuu nani Lasea.
9 Yo kue'e tiempo n-ka dakuita-da.
Io kuu xa vaxi koio-da xaxe'e xa
n-kuyatni yoo vixi, te n-ya'a kɨu
ñatu xaxi ñayiu Israel xaxe'e xa
xne'e ii-i. Xaxe'e xa yo io kuu,
xia'an Spalu nuu se ka dakaka
barcu jan xi'in nuu centurión jan:
10 —Dito, yo io kuu xa vaxi-ro.
Dakuita-ro barcu ya xi'in xa ndido-i,
te ñadu ni xa'a kuita chi nde mee-ro
kuú.
11 Juini daa n-ja'an Spalu ñatu
n-jandixa ña'a centurión jan chi
naa xa n-jandixa-s xa n-ja'an Spalu
n-jandixa-s xa n-ja'an se kuu xto'o
barcu jan xi'in se taxnuni nuu se ka
dakaka barcu jan.
12 Xaxe'e xa ñatu io va'a yu'u mar
ñuu nani Yu'u Ndute Va'a jan xa
kunukoo barcu jan yoo vixi, xijan
kuu xa nadaa nga-s ndoñu'u xa
ntdaa-s ja'an xa va'a ka nux na
kixi na'i koio-da, te na kadayɨka se
ka dakaka barcu jan xa na kixee

koio-da ɨnka ñuu país Creta jan.
N-ka kendoo-s xa kunukoo barcu
ijan yoo vixi. Fenice nani ñuu ijan.
Do nuu keé ngandii ndeˈa yuˈu mar
ñuu ijan.

N-kane tachi ndeˈe nuu vaxi barcu ñuˈu Spalu xiˈin se xnetnaˈa xiˈin-s

13 N-ka jaˈan-s xa vatuka kixi naˈi
koio-da chi n-ka xani ini-s xa ña
tuu nax yaˈa xaxeˈe xa n-nukuita
kane vii tachi xajan-i do norte. N-ka
natava-s ancla xa na nakaka barcu
jan, te vaxi naˈi koio-da nikanduu
yuˈu mar Creta jan. 14 Dijan xaku
n-kuu kane vii tachi xajan-i do
norte, te n-kane ndeˈe tachi xajan-i
do suroeste, te n-ñuˈu-i barcu
jan. 15 N-kixeˈe ndeka-i barcu jan
juaˈan. Xaxeˈe xa ña ndaku xa kixi
ka-i do nuu vaxi-i, n-ka xejoon-s xa
ndeka ñaˈa tachi jan juaˈan do nuu
juaˈan-i. 16 N-ka yaˈa-da do sur isla
nani Clauda nuu yɨndido. Xaxeˈe
xa dani kane tachi jan, ndaˈu n-ka
yaˈa-da xa n-ka dandaa-da barcu
luchi dakaku ñayiu. 17 Nu n-yaˈa
xa n-ka dandaa-da barcu luchi jan,
n-ka xetniu se ka dakaka barcu yoˈo
xa n-ka duku-s barcu kaˈnu jan xa
maxku ñaˈa tnanu. Xaxeˈe xa n-ka
yuˈu-s xa na ñaˈa jɨˈɨn-i nuu kaa
ñuˈu kuchi nuu nani Sirte te nduxi-i
ijan, xijan kuu xa n-ka natuniˈno-s
daˈma barcu jan xa maxku kaka
niˈi ka-i. N-ka xejoon ntuku-s xa
ndeka ñaˈa tachi jan juaˈan do nuu
juaˈan-i. 18 Kɨu kuu uu ndeˈe ka
ntuku kane tachi, te ndeˈe xendita
barcu jan. Xaxeˈe xa daa ntuku
kuu n-ka kixeˈe-s xa ka dakeé-s
xa ndido barcu jan nuu mar. 19 Te
kɨu kuu uni xiˈin ndaˈa mee-s n-ka
dakeé-s ndatniu xetniu barcu hora
xika-i nuu mar xa nduñama ka-i.
20 Jeen kɨu ña n-ka xini-da ngandii
ni chudini. Xaxeˈe xa yo ndeˈe kane
tachi te ndeˈe n-juun dau ñatuka
n-ka ñu ini-da xa kaku koio-da.
21 Jeen kɨu n-kuu ña tuu nax ka
xaxi-da. Ijan dada n-ndojuiin Spalu
nuu-da ntdaa-da, te n-jaˈan-s:
—Nuu n-ka jandixa-n xa n-jaˈan-da,
ma ndee-ro Creta n-kuu, te ma duˈa
yaˈa-ro, ni ma tɨu xa ndido barcu ya.
22 Juini daa n-kuu, ko maxku yoo-n
chi ini ka, chi ni ɨɨn-ro ma kuú.
Diko ni barcu ya kuita. 23 Xini-da xa
duˈa yaˈa chi ingini n-ki kachitnuˈu
ñaˈa ɨɨn ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux, Ia ndeka ñaˈa mee-da, te
xinokuechi-da nuu-ia. 24 N-jaˈan
ángel jan nuu-da: “Maxku
yuˈu-n, Palu, chi io xa jɨˈɨn-n nuu
Emperador. Xaxeˈe ndoˈo dakaku
Ianyuux ntdaa se xñuˈu xiˈin-n
barcu ya”, kuu-ia. 25 Xijan kuu xa
koo kaˈnu anu koio-n. Xaxeˈe xa
kukanu ini-da Ianyuux, jandixa-da
xa ndaa yaˈa ná n-jaˈan ángel
nuu-da. 26 Diko ni xa kandeka tachi
barcu ya jɨˈɨn ɨɨn isla, te nduxi-i ijan
—kuu Spalu, n-jaˈan-s.

Xa n-yaˈa Spalu nuu mar

27 Nu xaˈun kɨu dada n-ka
kixee-da mar nani Adria. Nde yaˈa
nde ɨjan ndeka ñaˈa tachi juaˈan.
Naxa niu dava n-ka tutnuni ini se
ka dakaka barcu jan xa vax kuyatni
koio-da yuˈu mar jan. 28 N-ka
dakeé-s yoˈo nuu ndute xa jini-s nuu
nadaa ndaˈa kunu kaa-té, te n-ka
xini-s xa oko ndaˈa kunu kaa-té.
N-xika ka barcu jan itaˈu, te n-ka
dakeé ntuku-s yoˈo jan ɨnka vuelta.

N-ka xenda'a-s, te n-ka xini-s xa
xa'un nda'a kunu kaa-té ijan.
29 Xaxe'e xa n-ka yu'u-s xa na ña'a
kaju'un tna'a barcu jan xi'in toto
xndaa nuu mar, xijan kuu xa n-ka
dakeé-s koon ancla nuu mar do yata
barcu jan xa na nujuiin-i, te n-ka xo
ndetu-s xa na tuu chi n-ka yu'u-s na
ña'a ya'a koio-s. 30 Xaxe'e xa n-juini
se ka dakaka barcu jan xa dakaku-s
mee-s n-ka nukuita-s ka dandeé-s
barcu luchi dakaku ñayiu nuu
mar. N-ka kida nga-s xa ancla ka
dandeé-s nuu mar do nuu barcu jan,
ko ña ndaa. 31 Xaxe'e xa daa ka kida
se ijan, xia'an Spalu nuu centurión
xi'in nuu soldado-s:
—Nuxa ma ndoo koio se ya'a xiti
barcu ya, mayo ndixi kaku koio.
32 Ijan dada n-ka xa'nde soldado
jan yo'o ndijun barcu luchi dakaku
ñayiu, te n-ka dayaa-s xa juan keé-i
nuu mar.
33 Ntanene ka n-ja'an Spalu xa
kaxi koio-da. N-ja'an-s nuu-da
ntdaa-da:
—Xa n-kuu xa'un kɨu ñayo-n ka
kidi, te ña tuu nax ka xaxi-n. Diko
ni xa jini-n nuu nax ya'a-n xñu ini-n.
34 Xijan ta'u-da nuu-n xa kaxi koio-n
chi ndoñu'u xa kaxi koio-n na kua'a
na kundito-n, chi ni ɨɨn-ro ña tuu
nax ya'a.
35 Nu n-ya'a xa n-ja'an Spalu tnu'u
ya'a, n-tnɨɨ-s ɨɨn tila te n-ja'an-s
xa n-kuta'u-s nuu Ianyuux nuu-da
ntdaa-da. Ijan dada n-ta'u-s tila
jan te n-nukuita-s xaxi-s. 36 Ijan
dada n-ka kuka'nu anu dava ka
se xndeka tna'a xi'in-da vaxi, te
n-ka xaxi-s tuku. 37 Uu cientu uni
diko xaun ɨɨn-da xa ntdaa-da. 38 Nu
n-ya'a xa n-ka xaxi-da xa nde n-ka
chitu xiti-da, n-ka dakeé-s trɨu
ndido barcu jan nuu mar xa na
nduñama ka-i.
39 Nu n-tuu, te n-ka xini se ka
dakaka barcu jan ñu'u yichi, ko
ñayo-s n-ka najini ijan, ko n-ka
xini-s xa n-kuyatni-s yu'u mar. N-ka
kida ɨnuu-s xa dakaka koio ka-s
barcu jan jɨ'ɨn nu ma ndaku-s xa
xee koio-s yu'u mar jan. 40 N-ka
xa'nde-s yo'o xndijun ancla, te
n-ka dandoo-s nuu mar. Dɨuni
n-ka dataya-s yutnu xetniu-ro xa
dakaka-ro barcu. Ijan dada n-ka
nakata-s da'ma nuu yutnu xndodo
nuu barcu jan xa na kaka-i kixi
yu'u mar jan. 41 Ijan dada n-xee-i
nuu n-kɨu-i me'ñu uu nuu xika
ndute xiti mar, te n-xee-i nuu io
ñu'u kuchi. Ijan n-nduxi nuu-i. Ña
n-kuu ka xa kaka ka-i. N-kixe'e
kukuechi diu-i jua'an xaxe'e xa yo
nde'e tuxindee ña'a ndute.
42 N-ka juini soldado xa ka'ni
koio-sɨ presu xndeka-s vaxi, xa
maxku yoo se ijan kadanadari nuu
ndute te kunu koio-s, 43 ko ñatu
n-xejoon centurión chi n-juini-s xa
kakú Spalu xa kuú-s. N-ta'u tniu-s
xa se ka tu'a xa kada nadari-s, ki'na
ka-s na keé koio nuu ndute xa na
xee koio-s nde nuu ñu'u yichi, 44 te
se ña ka tu'a xa kadanadari-s, na
nkodotuu koio-s nuu yutnu n-ñu'u
xiti barcu jan xi'in ntaka yutnu
n-kee xa n-tnanu-i xa kandijun-s
se n-ka xe juindodo nuu. Du'a n-ka
kida-da xa n-ka kakú-da ntdaa-da
xa kuú-da, te n-ka xee-da ɨɨn isla.

N-kixee Spalu isla nani Malta

28 Nu n-ya'a n-ka kaku-da, te
n-kachitnu'u ña'a ñayiu io

isla ijan xa Malta nani ijan. 2Va'a
n-ka xitondee ña'a-i. Xaxe'e xa yo
ndita dau xi'in xa yo vixi, n-ka tɨu-i
ñu'u, te n-ka ja'an-i xa na jɨn nde'e
koio-da xa na ndvidi-da. 3N-dataka
Spalu uni koon tutnu kuechi, te
n-dakeé-s-tnu nuu nu'u jan. Danaa
n-kee ɨin koo yunu'u jan, te n-duku
ni'no-tɨ nda'a-s.
4Nu n-ka xini ñayiu xndaxio ijan
koo ntakaa nda'a-s, n-ka xia'an
tna'a-i:
—Vaa, ndɨyɨ n-xa'ni se ya'a. Juini
n-kaku-s xa kuú-s nuu mar, ko ña
juini ka ianyuux, ia ndadandaa
kuechi-ro xa kundito-s.
5N-kɨdɨ Spalu nda'a-s, te n-keé
koo nuu nu'u, te ña tuu nax n-ya'a-s.
6Ntdaa ñayiu xndaxio ijan n-ka xani
ini xa ndatachi nda'a-s, te ndua-s, te
kuú-s. Nu na'a n-kuu n-ka xo nde'a-i,
n-ka xini-i xa ña tuu nax n-ya'a-s, te
n-ka yu'u anu-i. Ijan dada ñatuka
n-ka xani ini-i xa n-xa'ni Spalu ndɨyɨ,
te n-ka nukuita-i ka xia'an tna'a-i xa
ianyuux kuu-s.
7Yatni ijan io ñu'u se ndandɨ'ɨ ka
io ñuu ijan. Spubliu nani-s. N-xeka
ña'a-s ve'e-s te va'a n-xitondee
ña'a-s uni kɨu. 8Kaa taa Spubliu xa
tna'a-s ka'ni xi'in daxi. N-kɨu Spalu
nuu kaa-s, te n-xijan ta'u-s nuu
Ianyuux xa na ndva'a-s. Ijan dada
n-xajan ndodo-s nda'a-s dɨkɨ-s, te
n-ndadava'a-s-sɨ. 9Xaxe'e xa du'a
n-kida Spalu, kue'e ñayiu ka ku'u
xndaxio ijan n-ka xee nuu tuu-s,
te n-ndadava'a-s-yɨ. 10-11Va'a n-ka
xitondee ña'a ñayiu ijan.

N-kixee Spalu Roma

Nu n-kuu uni yoo xtuu-da isla jan,
dada n-ka tnɨɨ-da ɨin barcu n-xo tuu
ijan yoo vixi. Barcu Alejandría kuu.
Xndenee ianyuux ka kuu cuati nani
Cástor xi'in Pólux. Nu n-ka keé-da
barcu jan xa n-ka nujunu ichi-da,
n-ka taxi ñayiu xndaxio ijan xa n-ka
ndoñu'u-da ichi vaxi-da. 12N-ka
kixee-da ñuu nani Siracusa. Ijan
n-ka ndoo-da uni kɨu. 13Ijan dada
n-ka nujunu ichi ntuku-da, te n-ka
kixee-da xi'in barcu jan ñuu nani
Regio. Dani vaxi koio-da, te kɨu
kuu uu kane tachi xajan-i do norte.
Kɨu kuu uni n-ka kixee-da nuu
nani Puteoli. 14Ijan n-ka nitna'a-da
xi'in se ka kukanu ini Jesucristu.
N-ka kana ña'a-s ve'e-s xa n-ka xo
tuu-da xi'in-s una kɨu. Ijan dada
n-ka nujunu ichi ntuku-da xa vaxi
koio-da Roma.
15Ñayiu ka kukanu ini Jesucristu
xndaxio Roma, xá ama n-ka
teku tnu'u-i xa vaxi koio-da, te
n-ka xetna'a ña'a-i nde ñuu nani
Apio xi'in ñuu nani Uni Taberna.
Nu n-xini Spalu-i, n-ja'an-s
xa n-kuta'u-s nuu Ianyuux, te
n-kuka'nu anu-s.
16Nu n-ka kixee-da Roma,
n-xejoon centurión xa kutuu dɨin
Spalu ɨin ve'e, te n-xo ndee ña'a ɨin
soldado xa maxku kee-s.

N-dakua'a Spalu ñayiu Roma

17Nu n-kuu uni kɨu tuu Spalu
Roma, n-kana-s se ka kuu yatnu'u
Israel ndandɨ'ɨ xndaxio Roma. Nu
n-ka taka se ijan n-ja'an-s nuu-s:
—Ñani, ndixi xa ka kuu-n ñayiu
Israel, ña tuu nax n-kida-da
ñayiu ka kuu yatnu'u-ro, ni ñatu
n-daja'an-da-i xa n-dandoo-i mudu
xixitna-ro, ko n-ka tnɨɨ ña'a se
Israel, te n-ka kida-s xa tnɨɨ ña'a

koio se Roma ka taxnuni Jerusalén.
18 Nu n-ya'a xa n-xijan tnu'u ña'a se
romano, n-ka juini-s xa dayaa ña'a
koio-s chi n-kutnuni ini-s xa ña tuu
na kuechi-da io xa ka'ni ña'a koio-s.
19 N-ka dada'an se Israel xa dayaa
ña'a se romano; xijan kuu xa n-xijan
ni'no-da xa kadandaa emperador
kuechi-da, ko ñadu kuechi se
nación-ro vax ki kajan-da chi xa
kadandaa emperador kuechi-da
vaxi-da. 20 Xaxe'e xa daa ka kida
ña'a se ka kuu yatnu'u-ro n-kana
ña'a-da xa ndatnu'u-ro xi'in xa na
jini tna'a-ro. Xaxe'e xa kakune'e-da
xa nadandoto Ianyuux ndɨyɨ, xijan
kuu xa ndijun-da cadena ya'a. Xijan
xñu ini roo xa ka kuu-ro yatnu'u
Israel xa ya'a.
21 Ka xia'an se ijan nuu Spalu:
—Ñayo se Judea tunda'a ɨɨn tutu
nuu daña ɨɨn ɨɨn-da xa kakune'e
ña'a-s ndixi, ni ñatu n-ka ki
najani-s xa n-kida-n ɨɨn xa n-kida-n.
22 Juini-da xa kachitnu'u ña'a-n nuu
nax jandixa-n chi ka teku tnu'u-da
xa ñayiu ndanditu'u ñuu ka jan
tnu'u ñayiu ka jandixa ná jandixa-n.
23 Te n-ka xantuu-s kɨu nataka
koio-s. Kue'e ka ñayiu n-ka taka
nuu tuu Spalu kɨu n-ka xantuu-s,
te nyakanyaa n-ka xo yuku-i
ijan. N-ja'an-s nuu-i xa taxnuni
Ianyuux, te dɨuni n-kakune'e-s xa
n-chidotnuni Moisés xi'in xa n-ka
chidotnuni se n-ka ja'an tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu xa daxino
ini-s-yɨ xa na kukanu ini-i Jesús.
24 N-ka jandixa dava-i xa n-ja'an-s,
ko dava-i ña n-ka jandixa.
25 Xaxe'e xa ña n-ka kuu ɨnuu
dava ñayiu jan n-ka ndee-i xa nu'u
koio-i ve'e-i, te xia'an Spalu nuu-i:
—Ndaa n-ja'an Espíritu Ianyuux
nuu Isaías, se n-ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu xa n-ja'an-ia nuu
xixitna-ro:
26 Jua'an ñuu ya'a, te du'a juña'a-n
nuu ñayiu ijan:
Juini dani na kunini koio-n, ko
mayo-n kutnuni ini.
Juini dani na kunde'a koio-n, ko
mayo-n jini nax kuu.
27 Ma jandixa ñayiu xa ɨɨn xa ndaa
kuu xa teku-i chi unu xe ini-i.
Ñatu ke ini-i, ni ñatu kutnuni
ini-i.
Kuenda kɨu n-xadɨ-i do'o-i xa
maxku kunini koio-i.
Kuenda kɨu n-xadɨ-i nuu-i xa
maxku kunde'a-i.
Du'a kida-i chi ñatu juini-i xa
kutnuni ini-i,
ni ñatu juini-i xa natu ini-i
xa n-ka kida-i kuechi na
kua'a taxkanu ini-r-yɨ te
dananita'u-r-yɨ.
Du'a n-chidotnuni-s.
28-29 'Kuna'a koio-n xa tnu'u
Ianyuux ya xitendodo jua'an ñuu
nuu xndaxio ñayiu ñatu ka kuu
yatnu'u-ro, te ñayiu ijan xnini tnu'u
ya, te ka jandixa-i xa ja'an-ia —kuu
Spalu, n-xia'an-s nuu ñayiu jan.
30 Uu tɨtɨɨ kuia n-xo tuu-s ve'e
n-xijan nuu-s. N-xo kuva'a ini-s
nuu ntdaa ñayiu n-ka xo xe
kotoni'ni ña'a. 31 Ña n-xo yu'u-s
xa ja'an-s nuu ñayiu xa taxnuni
Ianyuux.

Carta n-tunda'a Spalu nuu ñayiu Roma

N-ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma

1 Daña Spalu, se xinokuechi
nuu Cristu Jesús, n-kaxi ña'a
Taa-ro Ianyuux xa dakua'a-da ñayiu,
te n-tunda'a ña'a-ia xa kada-da
xijan. N-kaxí ña'a-ia xa ja'an-da
nuu ñayiu nax io xa kada-i xa
nanita'u-i. Tnu'u va'a kuu. 2 Xa daa
nga n-ja'an Ianyuux nuu se n-ka xo
ja'an tnu'u-ia nuu ñayiu xa'a. Xa
daa nga n-xia'an-ia tnu'u-ia-s xa
kada-ia ɨɨn xa kada-ia xa na kua'a
nanita'u ñayiu. N-ka chidotnuni-s
xijan. Ii tutu xyodotnuni xa
n-ja'an-ia. 3 N-kakune'e-ia nax kada
Da'ya Yɨɨ-ia. Ñayiu n-kuu Da'ya
Yɨɨ-ia, te kuu-ia da'ya dana David.
4 N-nadandoto Espíritu Ianyuux-ia
na n-xi'í-ia. Ii Espíritu Ianyuux.
N-nandoto Jesucristu, te n-ka xini
ña'a ñayiu, te dɨuni n-ka xini-i xa
kuu-ia Da'ya Yɨɨ Ianyuux. Xto'o-ro
kuu Jesucristu, te taxnuni-ia.
5 N-kaxi ña'a Jesucristu xa kada-da
tniu-ia. Mee-ia n-tunda'a ña'a
ntdaa-da xa dakua'a koio-da ñayiu
ntdaa nación io ñuñayiu xa na
kua'a na kukanu ini koio-i-ia, te
jandixa-i-ia. 6 Tna'a ñayiu n-kida
Ianyuux xa teku-i tnu'u-ia xa
na kua'a nanita'u-i ka kuu-n.
7 Tunda'a-da carta ya'a juan xee
nuu ntdaa ndixi xa ka kuu-n ñayiu
xemani ña'a Ianyuux xndaxio Roma.
N-ja'an-ia xa nduu koio-n ñayiu ii,
te daa n-kida-ia. Xijan ta'u-da nuu
Ianyuux xi'in nuu Cristu Jesús, Ia
kuu Xto'o-ro, xa na chindee chituu
ña'a-ia. Dɨuni xijan ta'u-da nuu-ia
xa na ku kundaa ku kuvatu anu
koio-n chi n-ka natu ini-n xa n-ka
kida-n kuechi.

Kuu anu Spalu xa nkotoni'ni-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma

8 Ki'na ka na ja'an-da nuu-n xa
xko xia'an-da nuu Taa-ro Ianyuux
xa n-kuta'u-da chi n-kida-ia xa ka
kukanu ini-n Jesucristu. Dɨuni xko
xia'an-da nuu-ia xa kuvete-da xa ka
teku ñayiu ntdaa ñuu io ñuñayiu
vaxi xa ka kukanu ini-n Jesucristu.
Xaxe'e xa n-xi'í Jesucristu, chinuu
Ianyuux xa xijan ta'u-da. 9 Na'a
Ianyuux xa xko kakune'e ña'a-da
hora xko xijan ta'u-da nuu-ia ndɨkɨu
ndɨñuu. Tniu-da kuu xa dakua'a-da
ñayiu. Du'a xinokuechi-da nuu-ia.
Xko ja'an-da nuu-i xa io xa kukanu
ini-i Da'ya Yɨɨ-ia. Vichi nde'e
xinokuechi-da nuu-ia.

10 Ndɨkɨu ndɨñuu xijan ta'u-da
nuu-ia te xijan tnu'u-da-ia nu
ma kachi-ia xa xee-da dian. 11 Yo
kuu anu-da xa xe kotoni'ni
ña'a-da na kua'a na kachitnu'u
ña'a va'a-da nax kuu xa n-ja'an
Ianyuux xi'in Jesucristu na kua'a
va'a ka na kutnuni ini koio-n xa
n-ka ja'an-ia, te va'a ka kukanu
ini koio-n Jesucristu. 12 Na teku-n
xa va'a ka kukanu ini-da-ia, dani
ndixi va'a ka kukanu ini koio-n-ia.
Dɨuni va'a ka kukanu ini-da-ia
hora na teku-da xa ka kukanu ini
ka-n-ia tuku. 13 Kachitnu'u ña'a-da
ndixi xa kuu-n ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu xa kue'e vuelta
n-xantuu-da kɨu xa xee-da dian, ko
daa nga ñatu n-kuu xa xee-da. Xa
dakua'a ña'a-da kuu-da xa xee-da
xa na kua'a na jandixa koio-n
Jesucristu. Dava ñayiu ñatu ka kuu
da'ya dana Israel xndaxio dava
ka ñuu ka jandixa Ianyuux xaxe'e
xa n-dakua'a-da-i. Ná ka jandixa
ñayiu ijan Ianyuux, io xa jandixa
koio-n-ia. 14-15 Kidayɨka-i xa juña
tnu'u ka-da dava ka ñayiu Grecia
xi'in dava ka ñayiu ka kuu yatnu'u
ñayiu Grecia xi'in ñayiu ñatu ka
kuu yatnu'u-i nax io xa kada-i xa
nanita'u-i. Kidayɨka-i xa kachitnu'u
ña'a-da ndixi nax io xa kada-n xa
nanita'u-n tuku. Nani xian tnu'u-da
ñayiu kaxi ini, dani xian tnu'u-da
ñayiu ka kukuee xi'in xaxtnuni-i.
16 Ñatu kujanuu-da xa xian
tnu'u-da ñayiu nax io xa kada-i
xa nanita'u-i. Hora ka teku-i
xijan, ka kukanu ini-i Jesucristu
te ka nanita'u-i. Dava'a nga ñayiu
kukanu ini-ia nanita'u. Ki'na nuu
ñayiu Israel n-ka kukanu ini-ia.
Ijan dada ndijun nga n-ka kukanu
ini ña'a ñayiu ñatu ka kuu ñayiu
Israel. 17 Xia'an-da nuu ñayiu xa
na kukanu ini koio-i Jesucristu na
kua'a maxku kundido kutau ka-i
kuechi n-ka kida-i. Ñayiu n-ka
kixe'e xa kukanu ini-i-ia, kukanu
ini ka-i-ia jua'an. Ná ja'an-da ya
n-ja'an Ianyuux, te yodotnuni. Du'a
yodotnuni: "Ña tuu ka na kuechi
xndido xtau ñayiu n-ka kukanu
ini-ia, te xaxe'e xijan kutuu koio-i
andɨu nɨkava nɨkuita."

Yo kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ka kida kuechi

18 Kue'e xa kida Ianyuux xa na
kutnuni ini ñayiu xa kiti ini-ia nuu
ntakaa ñayiu ña ka chinuu-ia te
ka kida-i xaloko xadu'a. Xaloko ka
kida-i jan kida xa ñatuka xini dava
ka ñayiu ndeda xa kuu xandaa,
te ni mee-i ñatuka xini ndeda
kuu xandaa tuku. 19 Ntdaa ñayiu
ñuñayiu xna'a xa io Ianyuux chi
xnde'a-i xa n-kidava'a-ia, te ka
tutnuni ini-i janda kuu-ia. 20 Ka
tutnuni ini-i janda kuu Ianyuux
juini ña xini-i janda kaa-ia xaxe'e
xa ñatu kanda nde'a-i-ia. Ka
kutnuni ini-i janda kuu-ia chi nde
na n-xe kavatuu ñuñayiu xi'in nde
vitna io xa n-kidava'a-ia, te xnde'a-i.
Xna'a-i xa mee-ia n-kidava'a
ntdantu'u xa io. Xa daa nga kua'a-ia
kadava'a-ia xa n-kidava'a-ia, te
dani kua'a-ia xa kani ini-ia ɨɨn xa
juini-ia xa koo. Dɨuni ka xini-i xa
nɨkava nɨkuita kutuu-ia. Xijan kuu
xa maxku yoo-i ku ja'an xa ñayo-i
xini janda kuu Ianyuux ndixa.
21 Juini ka xini-i xa io Ianyuux,
ko ña ka ndadaka'nu-i-ia, ni ñatu

ka ja'an-i xa mee-ia kuu Ianyuux
ndixa. Ni ñayo-i xia'an nuu-ia: “Na
kuta'u-da, Taa-ro.” Ñatu ka chinuu-i
xa io-ia, ni ñatu ka juini-i kada-i
xa juini-ia xa kada koio-i. Mee ni
xaloko xadu'a xñu'u anu-i. Ka kuu-i
ná ka kuu ñayiu xtuu nee xtuu du'a.
Kuenda kɨu nuu nee xtuu-i xa ñatu
ka kida-i xava'a. 22 Ka ja'an-i xa
ka tu'a va'a-i, ko unu lilu-i. 23 Ñatu
ka ndadaka'nu-i Ianyuux ndixa,
chi daa xa n-ka kidava'a mee-i ka
ndadaka'nu-i. Ka ndadaka'nu-i xa
xndaa ná xndaa ñayiu, xa xndaa ná
xndaa kɨtɨ ka ndava xi'in xa xndaa
ná xndaa kɨtɨ koon nda'a xi'in xa
xndaa ná xndaa koo. Ntdaa xa'a
ka naa, ko Ianyuux makɨu mañuu
naa-ia.
24 Xaxe'e xijan n-dandoo ña'a
Ianyuux, te xejoon-ia xa kada-i
xaloko xadu'a ka kuu ini mee-i.
Kui'a kaa xa ka kida-i chi dava se
ka kuu seyɨɨ daa ntna'a mee ka-s
xndaa. Dani ka kida dava ñadɨ'ɨ
tuku. Kue'e xa januu kuu. 25 Naa
xa jandixa koio-i xa ɨɨn xandaa
kuu xa n-ja'an Ianyuux, daa xa
ka ja'an ñayiu vete ka jandixa-i.
Ña xndaxio-i xañu'u nuu-ia, ni
ña ka ndadaka'nu-i-ia. Daa nuu
xa n-kidava'a-ia xndaxio-i xañu'u
te ka ndadaka'nu-i. Mee-ia io xa
nduka'nu. Nɨkava nɨkuita, na
ku nduka'nu-ia. 26 Xaxe'e xijan
n-dandoo ña'a Ianyuux, te xejoon-ia
xa kada-i xaloko xadu'a kuu anu-i
xa kada-i. Ñatuka ka tna ini dava
ñadɨ'ɨ xa kava-ña xi'in seyɨɨ chi
daa ntna'a mee ka-ña xndaa, te
ñadu daa vaxi-ña. Ɨɨn xa januu kuu
xa ka kida-i. 27 Dani ka kida dava
seyɨɨ. Ñatuka ka tna ini-s xa kava-s
xi'in ñadɨ'ɨ chi daa ntna'a seyɨɨ
ka-s xndaa. Yo vichi ka tna ini-s xa
daa kada-s. Xa januu kuu, te nde'e
nda'u ka ya'a-s xaxe'e xijan. Xijan
kuu ta'u-s.
28 Ña tuu nax vi'i ñayiu ya'a xa io
Ianyuux. Ka xani ini-i xa ñatu ka
ndoñu'u-i-ia. Xijan kuu xa n-dandoo
ña'a-ia, te ñatu xejoon-ia xa kani ini
koio-i xava'a. Mee ni xaloko xadu'a
ka xani ini-i. 29 Mee ni xaloko ñu'u
anu-i. Ña tuu nax kuu anu-i xa ka
kida-i xaloko xadu'a. Yo unu kajan
ini-i tvini. Yo ka kida-i kuechi. Yo
ka tna ini-i xa daa kada-i. Yo unu
kuedi ini-i. Yo ka xa'ni-i ndɨyɨ. Yo
ka tna ini-i xa jantna'a koio-i. Ka
danda'u tna'a-i. Yo ka kine'e tnu'u
tna'a-i. 30 Ka jan tnu'u tna'a-i. Ka
xini u'u-i Ianyuux. Ñatu xndaxio-i
xañu'u nuu ɨnka ñayiu chi ka
ndandita-i. Unu xe ini-i. Unu i'ni-i.
Ka xani ini-i xa kada-i ɨɨn xaloko
ta yoo ka kada. Ka ndandita-i nuu
taa nuu dɨ'ɨ-i. 31 Ñatuka kuu anu-i
xa kada-i xava'a. Ka ja'an-i xa
kada-i ɨɨn xa kada-i a juña'a-i ɨɨn
xa juña'a-i ñayiu, te ñatu xetna'a
tnu'u-i. Ñatu xemani tna'a-i, ni
ñatuka kunda'u ini tna'a-i. 32 Juini
xna'a-i xa n-ja'an Ianyuux xa jɨ'ɨn
koio ñayiu du'a ka kida andea chi
xijan kuu ta'u-i, ko ka kida na'i-i
xaloko xadu'a ya'a. Te ñadu xijan
ni ka kida-i chi dɨuni ka ja'an-i xa
io va'a xa ka kida dava ka ñayiu
xaloko xadu'a.

Kidandaa Ianyuux hora ndadandaa-ia kuechi ñayiu

2 Dava-n ka jan tnu'u ñayiu ka
kida kuechi, te ka ja'an-n xa
io xa ya'a-i juxtixia. ¿Nakuenda xa

du'a ka ja'an-n?, te dɨuni ka kida-n
tna'a kuechi ka ja'an-n xa ka kida-i.
Xndido xtau-n ɨɨn ɨɨn-n kuechi ka
kida-n xaxe'e xa ka kida-n na ka
kida ñayiu ijan. 2 Xaxe'e xa na'a
Ianyuux xa du'a ka kida-n, xijan
kuu xa ndadandaa-ia kuechi-n, te
ya'a koio-n juxtixia. Xa xna'a-ro xa
daa kada-ia. 3 ¿Nakuenda ka ja'an-n
xa ya'a koio ñayiu juxtixia te dɨuni
ka kida-n ná ka kida-i? Kuna'a
koio-n xa ndadandaa Ianyuux
kuechi mee-n, te ya'a koio-n
juxtixia. Ma kaku-n xa jɨ'ɨn-n nuu
u'u nuu nda'u. 4 ¿Nakuenda ña ka
chinuu-n xa taxi-ia tiempo xa natu
ini koio-n xa n-ka kida-n kuechi?
Va'a-ia xa daa kida-ia. ¿Nakuenda
ña ka chinuu-n xa ndetu kuee-ia,
ni ña ka chinuu-n xa ka'nu anu-ia?
5 Xaxe'e xa unu xee ini-n xi'in
xaxe'e xa ña ka jandixa-n Ianyuux
xi'in xaxe'e xa ñayo-n ka natu ini xa
n-ka kida-n kuechi, dakiti ini ka-n
Ianyuux jua'an. Xee kɨu kachitnu'u
ña'a-ia xa kiti ini-ia nuu-n, te kɨu
ijan jini-n xa kidandaa-ia hora
ndadandaa-ia kuechi ñayiu, te ya'a
koio-n juxtixia. 6 Ka chiya'u ñayiu
n-ka kida xaloko xadu'a kuechi-i,
te ni'i ñayiu va'a ta'u-i. 7 Ñayiu ka
kida xava'a te ka teyɨka-i mee-i
xa kada-i xijan xa na najuen tnu'u
ña'a Ianyuux, kada-ia xa kutuu
koio-i xi'in-ia nɨkava nɨkuita. Ka
kida-i xava'a, te ka teyɨka-i mee-i
xa kada-i xijan xa maxku naa
koio-i xi'in xa na nduu koio-i ñayiu
va'a, te kue'e xa juña'a-ia-i. 8 Ñayiu
ña tuu nax vi'i dava ka ñayiu, te
ñatu ka kunda'u ini-i-yɨ te ña ka
jandixa-i xa ka ja'an-da, kada u'u
ña'a Ianyuux chi yo vichi kiti ini-ia
nuu-i. Kada u'u-ia-i xaxe'e xa ka tna
ini-i xa kada koio-i xaloko xadu'a
tuku. 9 Nda'u ya'a koio-i, te nde'e
yu'u koio-i kɨu ijan. Nani nda'u ya'a
ñayiu Israel, dani nda'u ya'a ñayiu
ñatu ka kuu ñayiu Israel. 10 Ñayiu
ka kida xava'a, kada Ianyuux
xa nduu koio-i ñayiu va'a ka, te
najuen tnu'u ña'a-ia, te kue'e xa
juña'a-ia-i. Dɨuni ndumani-ia xi'in-i
xaxe'e xa n-ka natu ini-i xa n-ka
kida-i kuechi. Nani kada-ia ñayiu
Israel, dani kada-ia ñayiu ñatu
kuu ñayiu Israel 11 chi ñatu kaxí-ia
ñayiu. 12 Nux ka kida ñayiu ña
n-ka xini ley n-chidotnuni Moisés
kuechi, naa koio-i. Naa koio-i, ko
ñadu xaxe'e xa ñatu n-ka jandixa-i
ley jan. Nux ka kida ñayiu ka xini
ley n-chidotnuni Moisés kuechi,
ndadandaa Ianyuux kuechi-i, te
chiya'u-i kuechi-i ná chiya'u
ñayiu n-ka xini ley n-chidotnuni
Moisés kuechi-i. Ndadandaa-ia
kuechi-i xaxe'e xa ña n-ka jandixa-i
ley jan. 13 Ñayiu ka jandixa ley
n-chidotnuni-s kuu ñayiu ña tuu
ka na kuechi xndido xtau, ñadu
ñayiu xnini ni ley n-chidotnuni-s.
14 Juini ñatu ka xini ñayiu ñatu ka
kuu ñayiu Israel ley n-chidotnuni
Moisés, ka kida dava-i na ja'an
ley jan xaxe'e xa dɨuni xndaxio
xaxtnuni-i, te ka xani ini-i. 15 Xijan
kuu xa ka xini-i ndeda xa kuu
xava'a ndeda xa kuu xaloko. Ka
kune ini-i nux ka kida-i ɨɨn kuechi,
te nux ña tuu nax ka kida-i, ña tuu
nax ka kuu anu-i. Nux ñatu ndaa
n-ka kida-i ɨɨn xa ka xidokuechi-i
ma kune ini-i. Nux ndaa n-ka
kida-i xa ka xidokuechi-i ka kune
ini-i. 16 Xee kɨu kada Ianyuux xa

ndadandaa Jesucristu kuechi n-ka
kida ñayiu. Nde ñayiu na'i n-ka
kida ɨɨn xa n-ka kida-i ndundaa
kuechi-i. Dɨuni xa'a ka xian
tnu'u-da ñayiu vaxi.

Ka xani ini ñayiu Israel xa ka jandixa-i ley n-chidotnuni Moisés

17 Dava-n ka ja'an i'ni xa ka kuu-n
da'ya dana Israel xi'in xa ndeka
ña'a Ianyuux. Dɨuni ka ja'an-n
xa nanita'u koio-n xaxe'e xa ka
xini-n ley n-chidotnuni Moisés.
18 Xá xna'a-n nax tna ini Ianyuux
xa kada-ro, te ka xini-n ndeda xa
kuu xava'a ndeda xa kuu xaloko
chi ka ka'u-n ley n-chidotnuni
Moisés. 19 Ka dakua'a-n ñayiu xa
n-chidotnuni Moisés, chi ka xani
ini-n xa yo va'a ka tu'a-n ley jan.
Kuenda kɨu ñayiu kuaa ka kuu
ñayiu dakua'a-n. Dɨuni ka xani
ini-n xa kuenda kɨu luz ka kuu-n xa
dakutnuni-n nuu ñayiu ka kuu ná
ka kuu ñayiu ka xikonuu xakuaa.
20 Dɨuni ka dakua'a-n dava ñayiu
ta jini ka ley Ianyuux n-chidotnuni
Moisés xi'in ñayiu ka kuu ná kuu
sekuechi xaxe'e xa ka xani ini-n
xa yo va'a ka tu'a-n. Ka ka'u-n
libru yodotnuni ley n-chidotnuni
Moisés, te ka xini-n xa ɨɨn xandaa
kuu. 21 Nux ka dakua'a-n ñayiu xa
n-chidotnuni Moisés, ¿nakuenda ña
ka jandixa mee-n xijan? Ka ja'an-n
nuu ñayiu xa ña io va'a xa du'u-ro,
te ka du'u-n. 22 Ka ja'an-n nuu ñayiu
xa ña va'a xa kava-ro xi'in ñayiu
ñatu kuu ñadɨ'ɨ-ro, te xndaa-n xi'in
ñadɨ'ɨ ñatu ka kuu ñadɨ'ɨ-n. Ka
xini u'u-n ianyuux ñayiu, te ka
du'u-n ndatniu ya'u io veñu'u nuu
xdika xijan. 23 Ka kuu i'ni-n xa ka
tu'a-n xa n-chidotnuni Moisés, ko,
¿nakuenda ñatu ka jandixa-n ley
jan? Daa kuu xa ñatu io-n xañu'u
nuu Ianyuux. 24 Nakaxtna'a xa ka
kida-n xi'in xa n-ja'an Ianyuux te
yodotnuni. Du'a yodotnuni: "Kui'a
ka ja'an ñayiu ñatu ka kuu da'ya
dana Israel Ianyuux xaxe'e xa ka
kida-n xaloko." 25 Se ka jandixa ley
n-chidotnuni Moisés xiniñu'u xa
ka ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s, ko se
n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s te ña
jandixa-s ley jan na kada-s kuenda
xa ñatu n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu
ii-s. 26 Se ña n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu
ii-s te jandixa-s ley jan na kada-s
kuenda xa n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu
ii-s. 27 Se ñatu n-ka ta'nde ndodo
ñɨɨ nuu ii-s, te ka kida-s na ja'an ley
jan kadandaa koio-s kuechi mee-n
xa ka kuu-n se n-ta'nde ndodo ñɨɨ
nuu ii xaxe'e xa ñatu jandixa-n ley
jan juini ka ka'u-n libru yodotnuni.
28 Nux ñatu jandixa se ka kuu
da'ya dana Israel ley n-chidotnuni
Moisés kuenda kɨu ñatu ka kuu-s
da'ya dana-s juini n-ka ta'nde
ndodo ñɨɨ nuu ii-s. 29 Xaxe'e xa va'a
anu dava-n dani ka kuu-n ñayiu
Israel, ñadu xaxe'e xa n-ta'nde
ndodo ñɨɨ nuu ii-n. Ñadu xaxe'e xa
ka ka'u-ro ntaka xa n-chidotnuni
Moisés najuen tnu'u ña'a Ianyuux;
najuen tnu'u ña'a-ia, ko xaxe'e xa
ka kida-ro xa juini-ia. Mee-ia kuu Ia
najuen tnu'u ña'a, ñadu ñayiu.

Ná n-ja'an Ianyuux xa kada-ia, kada-ia

3 Vaa mee-n xa ka kuu-n ñayiu
Israel, kachi koio-n: "Nux
daa io, ¿nax kine'e-ro xa ka kuu-ro
da'ya dana Israel nudaa? ¿Nax

va'a xa n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu
ii-ro?” [2]Kue'e xa kine'e-ro. Kue'e
xa kine'e-ro chi ka ka'u-ro tnu'u
Ianyuux n-ka chidotnuni xixitna-ro,
te n-kukanu ini ña'a Ianyuux roo
xa dakua'a-ro ñayiu. [3]¿Nax kada
Ianyuux xa ñatuka kukanu ini
dava ñayiu Israel-ia? Xaxe'e xa ña
n-ka kukanu ini-i-ia, ¿ma kada-ia
xa n-ja'an-ia xa kada-ia u? [4]Kada
na'i-ia xa n-ja'an-ia xa kada-ia chi
ñatu vete-ia na vete ntdaa ñayiu
ñuñayiu. Xandaa xakuiti xetna'a
tnu'u-ia. Du'a yodotnuni xa n-ja'an
ɨɨn se n-ja'an nuu Ianyuux, te
n-chidotnuni-s:

Na ja'an ñayiu xa kidandaa-n
hora ndadandaa-n kuechi-i.
Dɨuni na ja'an-i xa va'a n-kida-n
xa n-ndadandaa-n kuechi-i,

kuu-s, n-xia'an-s nuu Ianyuux.
[5]Xaxe'e xa ka kida ñayiu kuechi,
daya'a Ianyuux-yɨ juxtixia te
xaxe'e xijan ja'an koio-i: “Va'a kida
Ianyuux xa ndadandaa-ia kuechi-ro
ntdaa-ro, te daya'a ña'a-ia juxtixia.”
Najuen tnu'u koio-i Ianyuux xa
daa ka ja'an-i. Ɨɨn xava'a kuu. Vaa
ku ja'an koio-ro: “Xaxe'e xa ka
najuen tnu'u-i-ia, ñatu io va'a xa
kiti ini-ia nuu-i, ni ñatu io va'a xa
ndadandaa-ia kuechi-i, ni xa ya'a-i
juxtixia.” (Daa ku ja'an-ro chi
ñayiu ka kuu-ro, ñadu Ianyuux.)
Maxku kani ini-ro xa ñatu kida-ia
ná juxtixia kuu-ia. [6]Nu ñatu kida
ndaa-ia xa ndadandaa-ia kuechi
ñayiu, ma ndadandaa-ia kuechi-i
n-kuu. [7]Ka najuen tnu'u ñayiu
kidava'a tnu'u vete Ianyuux chi
ka ja'an-i xa ñatu vete-ia ná vete
mee-i. ¿Nakuenda xa ndadandaa-ia
kuechi-i?, te adichi ka najuen tnu'u
ña'a. [8]Ka ja'an ñayiu xa ka ja'an-da
nuu dava ka ñayiu: “Na kada na'i-ro
kuechi chi xaxe'e xijan najuen tnu'u
ñayiu Ianyuux hora ndadandaa-ia
kuechi-ro te ya'a-ro juxtixia.” Ka
ja'an-i xa du'a ka ja'an-da, ko ña
ndaa. Ni'i ñayiu du'a ka ja'an ta'u-i.

Ni ɨɨn ñayiu ñatu va'a

[9]Ñadu xaxe'e xa ka kuu-ro da'ya
dana Israel va'a ka-ro dada ñayiu
ñatu ka kuu da'ya dana-s. Maxku
daa kani ini koio-n chi xá n-ja'an-da
xa ntdaa ñayiu ka kida kuechi.
[10]Du'a yodotnuni tnu'u Ianyuux:

Ni ɨɨn ñayiu ñayo kida ntdaa xa
juini Ianyuux, juini nga ɨɨn-i.
[11]Ñayo ñayiu kida ná io ná jua'an.
Ni ñayo-i nduku tnu'u xa jini-i
janda kuu-ia.
[12]Ntdaa-i n-ka dandoo Ianyuux.
Mee ni xaloko xadu'a ka kida-i.
Ñayo ka-i ka kida xava'a;
juini nga ɨɨn-i na kada xava'a.
[13]Kuenda kɨu ndɨyɨ xndaa yau
kava ka kuu yaa-i xa nde'e
kui'a ka ja'an-i.
Danda'u tna'a-i chi unu vete-i.
Kui'a ka ja'an tna'a-i, te ka jan
kui'a tna'a-i.
[14]Mee ni xaloko xadu'a xñu'u
yu'u-i chi nde'e kui'a ka ja'an
tna'a-i.
Nde'e ka ja'an deen nuu tna'a-i
chi ka xini u'u tna'a-i.
[15]Yo ka kuu anu-i xa ka'ni-i ndɨyɨ.
[16]Ka xanu-i, ka ta'u-i, ka kachi-i
dava'a nga xa ka ni'i-i xaxe'e
xa unu loko-i.
Dɨuni ka kida u'u tna'a-i, te
nda'u ka ya'a-i.
[17]Ña yoo-i ka xini xa kutuu mani
koio-i.

18 Dɨuni ñayo-i ka xini xa koo-i
xañu'u nuu Ianyuux, ni ña ka
yu'u-i nuu-ia.
Du'a yodotnuni.
19 Ka xini-ro xa ñayiu n-kendoo xa
ka'u koio-i tnu'u Ianyuux yodotnuni
kuu ñayiu io xa jandixa-i-ia. Ni ɨɨn
ñayiu maxku ja'an xa ña tuu na
kuechi kida-i; nani ka kida ñayiu
ñatu kuu ñayiu Israel kuechi, dani
ka kida ñayiu Israel kuechi. Xijan
kuu xa io xa ndadandaa Ianyuux
kuechi ntdanditu'u ñayiu, te ya'a
koio-i juxtixia chi ntdaa-i xndido
xtau kuechi n-ka kida-i. 20 Ñadu
xa ma kundido kutau ka-ro
kuechi-ro kuu xa jandixa-ro ley
n-chidotnuni Moisés chi xa kida ley
n-chidotnuni-s kuu xa ka xini-ro xa
kuechi kuu ɨɨn xaloko ka kida-ro.

Ñatuka xndido xtau ñayiu kukanu ini Jesucristu kuechi n-ka kida-i

21-22 N-ja'an Ianyuux nuu ñayiu
nax kada-i xa ma kundido kutau
ka-i kuechi n-ka kida-i. N-ja'an-ia
xa ma kundido kutau ka-i kuechi
n-ka kida-i nux kukanu ini-i
Jesucristu. Ñadu xaxe'e xa n-ka
jandixa-i ley-ia ma kundido kutau
ka-i kuechi n-ka kida-i. Ni ñatu
n-chidotnuni Moisés xi'in se n-ka
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xa
ley kada xa ma kundido kutau
ka-i kuechi n-ka kida-i. Dava'a
nga ñayiu kukanu ini Jesucristu
ñatuka xndido xtau-i kuechi-i; idii
ni xa'a io xa kada-i te ma kundido
kutau ka-i kuechi-i. 23 Xaxe'e xa
ntdantu'u-ro ka kida kuechi, ɨnuu
ka kuu-ro nuu Ianyuux. Ñayo-ro
va'a xa najuen tnu'u ña'a-ia. 24 Ja'an
Ianyuux xa ñatuka xndido xtau
dava ñayiu kuechi-i xaxe'e xa
n-chiya'u Cristu Jesús kuechi-i. Daa
n-kida Ianyuux chi kunda'u ini-ia-i.
25-26 N-kida Ianyuux xa n-xi'í Jesús
xa n-chiya'u-ia kuechi-ro. Na
kada-ro kuenda xa kɨtɨ n-ka xo doko
roo, ñayiu Israel nuu altar Ianyuux
n-kuu-ia na n-doko-ia mee-ia na
n-xi'í-ia. Mudu ya'a n-dakenaa-ia
kuechi-ro xaxe'e xa ka jandixa-ro
xa n-chiya'u-ia kuechi-ro xi'in
nɨñɨ-ia. Daa n-kida Ianyuux xa na
kuna'a-ro xa ndaa kada-ia hora
ndadandaa-ia kuechi ñayiu te
ja'an-ia xa ñatuka xndido xtau-ro
kuechi-ro xaxe'e xa n-ka kukanu
ini-ro Jesucristu. Antes ñatu
n-ndadandaa-ia kuechi ñayiu dava
ka país chi n-xo ndetu kuee-ia.
27 Maxku ku ku i'ni da'ya
dana Israel xa ka jandixa-i ley
n-chidotnuni Moisés chi ñayo-ro
ndaku. Na ku ku i'ni-ro xaxe'e
xa ka kukanu ini-ro Jesucristu.
28 Maxku ku i'ni-ro xaxe'e xijan
chi xá ka xini-ro xa ñadu xaxe'e xa
jandixa-ro ley n-chidotnuni Moisés
ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro chi
xaxe'e xa ka kukanu ini-ro Cristu
Jesús. 29 Ñadu diko ni da'ya dana
Israel ndeka-ia chi dɨuni ndeka-ia
kue'e ñayiu ñatu kuu da'ya dana
Israel vitna; 30 xandaa xakuiti idii
ni-ia ndeka ña'a ntdaa-ro. Te ñatu
chinuu-ia nuu n-ta'nde ndodo ñɨɨ
nuu ii seyɨɨ a ña'a. Ja'an Ianyuux
xa ntdaa ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús ñatuka xndido xtau
kuechi-i. 31 Juini nanita'u-ro xaxe'e
xa kukanu ini-ro Jesucristu, maxku
yoo-ro kani ini xa ñatu xiniñu'u
ley n-chidotnuni Moisés chi dani
xiniñu'u. Xaxe'e xa kukanu ini-ro-ia,

ndaku-ro xa jandixa-ro ley jan
vitna.

N-kukanu ini Abraham Ianyuux

4 Vaa ka xijan tnu'u tna'a
ndixi xa ka kuu-n ñayiu
Israel: "¿Janda nanita'u Taa-ro
Abraham n-xani ini-s?" [2]Ñadu
xaxe'e xa n-jandixa Abraham ley
Ianyuux ñatuka n-xo ndido tau-s
kuechi n-kida-s. Nuu n-jandixa-s
ley-ia, vatuka najuen tnu'u-s mee-s
n-kuu, ko ñadu nuu Ianyuux. [3]Du'a
yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Ñatuka
ndido tau Abraham kuechi n-kida-s
xaxe'e xa n-kukanu ini-s Ianyuux."
[4]Ñadu kuta'u ɨɨn ñayiu kidatniu nuu
xto'o-i tvini chiya'u ña'a-s chi ya'u-i
kuu. [5]Ñayiu ñatu ka kida xa juini
Ianyuux, ni ñatu ka jandixa-i ley-ia,
te ka jandixa-i xa kada-ia xa ma
kundido kutau ka ñayiu ka kukanu
ini-ia kuechi n-ka kida-i, kuenda
kɨu ka jandixa-i ley-ia. [6]Nakaxtna'a
xa'a xi'in xa n-chidotnuni David.
N-chidotnuni-s xa ka kudɨ ini
dava ñayiu n-ka kida kue'e kuechi
xaxe'e xa n-ja'an Ianyuux xa ñatuka
xndido xtau-i kuechi-i. N-ja'an-ia xa
ñatuka xndido xtau-i kuechi-i, ko
ñadu xaxe'e xa n-ka kida-i xava'a.
Du'a n-chidotnuni-s:

[7] Naka ta'u ñayiu n-taxkanu ini
Ianyuux kuechi n-ka kida-i.
Ma chinuu ka-ia kuechi n-kida-i.
[8] Naka ta'u-i chi kuenda kɨu ña
tuu na kuechi n-kida-i chi
ñatuka ja'an-ia xa io kuechi-i.

[9]Ñadu mee ni se jandixa xa io xa
ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s kuu se ta'u
kuu chi dɨuni ta'u kuu se ñatu ka
xini xa daa kada-s. Xa n-ja'an-da xa
yodotnuni xa: "Ñatuka n-xo ndido
tau Abraham kuechi-s xaxe'e xa
n-kukanu ini-s Ianyuux." [10]¿Ñatu
xna'a-n xa na ta ta'nde ndodo ka ñɨɨ
nuu ii-s n-ja'an Ianyuux xa ñatuka
ndido tau-s kuechi-s a? [11]Xa na
kuna'a-s xa xaxe'e xa n-kukanu
ini-s Ianyuux ñatuka n-xo ndido
tau-s kuechi-s, n-ta'nde ndodo
ñɨɨ nuu ii-s. Xa'a n-kida-ia xa na
kua'a ku kuu-s taa nuu ntdaa se
ka kukanu ini Ianyuux te ñatu
n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s. Kuu-s
taa-s ntdaa-s xi'in da'ya dana-s chi
dɨu-s kuu se ki'na nuu n-kukanu
ini Ianyuux xa na kukanu ini ntdaa
ñayiu-ia tuku, te ma kundido kutau
ka-i kuechi n-ka kida-i. [12]Kuu-s taa
nuu ntdaa se ka ta'nde ndodo ñɨɨ
nuu ii-s xaxe'e xa dɨu-s kuu se ki'na
nuu n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-s.
Dɨuni kuu-s taa nuu koio se ya'a
xaxe'e xa dɨu-s kuu se ki'na nuu
n-kukanu ini Ianyuux xa na kukanu
ini koio-s xi'in da'ya-s-ia.

[13]N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia
Abraham xa kendoo-s xi'in dava
da'ya dana-s xi'in ñuñayiu. Ñadu
xaxe'e xa n-jandixa-s ley-ia kendoo
koio-i xi'in ñuñayiu. Kendoo koio-i
xi'in ñuñayiu, ko xaxe'e xa ñatuka
xndido xtau-i kuechi n-ka kida-i.
Ñatuka xndido xtau-i kuechi-i
xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i-ia.
[14]Nuu n-xio xa jandixa-ro ley
Ianyuux ni'i-ro ta'u-ro, ñatu n-xio
xa kukanu ini-ro-ia te ma taxi-ia
tnu'u-ia xa taxi-ia ɨɨn xa taxi-ia
n-kuu. [15]Xaxe'e xa io ley te ña tuu
jandixa-ro, kiti ini Ianyuux nuu-ro,
ko nu ña tuu na ley n-xio n-kuu, ma
ja'an Ianyuux xa ñatu n-jandixa-ro
ley. [16]Xaxe'e xa ka kukanu ini-ro-ia,
xijan kuu xa n-ja'an-ia xa taxi-ia

ɨɨn xa taxi-ia. Ña tuu nax jenyaʼu-ia
kɨu na taxi-ia xa n-jaʼan-ia xa
taxi-ia xaxeʼe xa kundaʼu ini
ñaʼa-ia. Xaxeʼe xijan ntdaa ñayiu
kukanu ini-ia xa juñaʼa-ia-i xa
n-jaʼan-ia xa juñaʼa-ia-i ná n-kukanu
ini Abraham-ia xa juñaʼa-ia xa
n-jaʼan-ia; ñadu mee ni ñayiu
ka kaʼu ley-ia kuu ñayiu niʼi xa
n-xiaʼan-ia xa juñaʼa-ia. Taa-ro
ntdaa-ro xiʼin ñayiu ijan kuu-s.
17 Duʼa yodotnuni xa n-jaʼan
Ianyuux nuu Abraham: “Kada-r
xa kueʼe daʼya dana-n koo, te
kueʼe nación koo xaxeʼe xa koo-i.”
N-jandixa Abraham xa daa kada
Ianyuux. Kuu-ia Ia kida xa nandoto
ndɨyɨ, te kani ini-ia ɨɨn xa ta koo
ka. 18 Juini ñatuka n-xio xa koo
daʼya Abraham xiʼin ñadɨʼɨ-s, ko
n-kukanu ini-s Ianyuux xa kada-ia
xa ku kuu-s xixitna kueʼe daʼya
dana-s ná n-jaʼan-ia nuu-s. Dɨuni
n-jaʼan-ia nuu-s: “N-jaʼan-r xa koo
daʼya dana-n, te koo-i.” 19 Xaxeʼe
xa n-kukanu ini-s xa jɨn tnaʼa xa
n-jaʼan Ianyuux, n-ñu ini-s xa koo
daʼya-s juini n-yɨɨ-s, te juini xaku
nga xa chitu-s ɨɨn cientu kuia
te juini n-yɨɨ Sara tuku. 20 Ñatu
n-xe tnɨɨ anu-s chi n-xani ini-s
xa ndaa jɨn tnaʼa tnuʼu Ianyuux.
N-kukanu ini-s xa jɨn tnaʼa tnuʼu
n-jaʼan-ia nuu-s chi n-jandixa-s-ia.
N-kuvete-ia xa daa n-xani ini-s.
21 N-jandixa-s xa koo daʼya-s xiʼin
ñadɨʼɨ-s ná n-jaʼan Ianyuux chi
n-xo naʼa-s xa kuaʼa-ia xa kada-ia
davaʼa nga xa juini-ia. 22 Xaxeʼe
xa n-kukanu ini-s-ia, n-jaʼan-ia
xa ñatuka ndido tau-s kuechi-s.
23 Ñadu ni Abraham n-jaʼan-ia xa
ma kundido kutau ka kuechi-s 24 chi
dani roo xa ka kuu-ro ñayiu ka
jandixa xa n-nadandoto-ia Jesús, Ia
kuu Xtoʼo-ro, ma kundido kutau-ro
kuechi-ro. 25 Mee-ia kuu Ia n-xiʼí
xaxeʼe kuechi-ro te n-nandoto-ia xa
ma kundido kutau ka-ro kuechi-ro.

Xtuu ndaa xtuu vatu ñayiu ñatu xndido xtau ka kuechi n-ka kida-i

5 Xaxeʼe xa kukanu ini-ro
Jesucristu ñatuka xndido
xtau-ro kuechi n-ka kida-ro, te
xaxeʼe xa ñatuka xndido xtau-ro
kuechi n-ka kida-ro ñatuka kiti
ini Ianyuux nuu-ro, te kundaa
kuvatu anu-ro. Xa maxku ku
kiti ini ka Ianyuux nuu-ro n-xiʼí
Jesucristu, Ia kuu Xtoʼo-ro. 2 Dɨuni
xaxeʼe xa n-xiʼí-ia xaxeʼe kuechi-ro,
n-kundaʼu ini ñaʼa Ianyuux, te
dani ku kundaʼu ini ñaʼa-ia. Xaxeʼe
xa n-ka kukanu ini-ro Ianyuux
xa dananitaʼu ñaʼa-ia, daa n-kida
ñaʼa-ia. Ka kudɨ ini-ro chi ñu ini-ro
xa kada-ia xa nduu koio-ro ñayiu
vaʼa. 3 Dɨuni kudɨ ini-ro xaxeʼe
xa ndaʼu ka yaʼa-ro xaxeʼe-ia, te
xaxeʼe xijan dani kundee ini-ro
vaxi nuu xijan. 4 Xaxeʼe xa dani
kundee ini-ro vaxi, nduu-ro ñayiu
vaʼa. Xaxeʼe xa nduu-ro ñayiu vaʼa,
ka xini-ro xandaa xakuiti najuen
tnuʼu ñaʼa-ia. 5 Xñu ini-ro xa najuen
tnuʼu ñaʼa-ia, te ma dandaʼu ñaʼa-ia
xaxeʼe xa yo vichi xemani ñaʼa-ia.
N-kida-ia xa n-keé Espíritu Ianyuux
anu-ro xa na kunaʼa-ro xa xemani
ñaʼa-ia. 6 Tiempu ta jini ka-ro xa
kada-ro xavaʼa n-xiʼí Cristu xaxeʼe
ñayiu ka kida kuechi. Xa daa nga
n-xantuu Ianyuux xa tiempo ijan
kuú-ia. 7 Ñayo ñayiu xadɨ nuu
ɨnka ñayiu vaʼa io xa kuú-i. Dɨuni

xaku ni ñayiu kuyɨɨ xa kuú-i nuu
ɨɨn ñayiu va'a n-kida ña'a. 8 Ñayo
daa ka kida, ko Ianyuux, n-kida-ia
xa n-xi'í Cristu xaxe'e-ro juini
n-ka xo kida-ro kuechi xaxe'e xa
xemani ña'a-ia. 9 N-xi'í Cristu Jesús
xa maxku kundido kutau ka-ro
kuechi-ro; naka vitna ma ku kada-ia
xa maxku kiti ini Ianyuux nuu-ro.
10 N-kumani Ianyuux xi'in-ro xaxe'e
xa n-xi'í da'ya yɨɨ-ia xaxe'e-ro. Kɨu
ka n-xo kiti ini Ianyuux nuu-ro
n-kida-ia xa n-kumani-ro xi'in-ia,
naka vitna xa ndito Da'ya Yɨɨ-ia, ma
ku kada-ia xa ni'i-ro ta'u-ro. 11 Te
ñadu xa'a ni kuu ntdaa xa n-kida
Jesucristu, Ia n-kida xa n-kumani-ro
xi'in Ianyuux, chi dɨuni n-kida-ia xa
ka kudɨ ini-ro xaxe'e xa kunduu-ro
xi'in Ianyuux.

Adán xi'in Cristu

12 Xaxe'e kuechi idii seyɨɨ, n-xe
koo kuechi ñuñayiu. N-kida-s
kuechi te n-xi'í-s. Xaxe'e kuechi idii
se ijan, ntdaa-ro ka kida kuechi te
ntdaa-ro ka xi'í. 13 Xa daa nga n-ka
xo kida ñayiu kuechi, na ta koo ka
ley n-chidotnuni Moisés. Xa daa
nga n-ka xo kida ñayiu kuechi, ko
ñatu n-ja'an Ianyuux tiempo daa xa
ñatu n-ka jandixa ñayiu ley chi ta
koo ka ley. 14 Nde na n-xo tuu Adán
xi'in nde tiempo n-xo tuu Moisés
ñuñayiu, n-ka xo xi'í ñayiu xaxe'e
kuechi n-ka kida-i. Ka xi'í-i, ko
ñadu xaxe'e xa n-ka kida-i kuechi
n-kida Adán. Xaxe'e Adán ka kida
ñayiu kuechi, te xaxe'e Jesús, Ia
n-kixi, kue'e ñayiu ka kida xava'a.
15 Tuku n-kida ña'a Adán, te tuku
n-kida ña'a Ianyuux; ñatu ɨnuu kuu.
Xaxe'e kuechi n-kida idii seyɨɨ kue'e
ñayiu n-ka xi'í, te xaxe'e idii ni xa
n-kida Jesucristu, va'a Ianyuux nuu
ñayiu ka kukanu ini-ia. N-kida-ia
xa ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro.
16 Kue'e xa ka ya'a-ro xaxe'e Adán,
te va'a kida ña'a Ianyuux. Xaxe'e
idii kuechi n-kida se ya'a n-xio
xa chiya'u-ro ntdaa-ro kuechi-ro.
Kue'e kuechi n-ka kida-ro, ko
n-kida Ianyuux xa ñatuka xndido
xtau-ro kuechi n-ka kida-ro, te ña
tuu nax jenya'u-ia. 17 Xaxe'e idii
kuechi n-kida se ya'a ka xi'í ñayiu,
te xaxe'e idii Ia kuu Jesucristu,
vichi va'a Ianyuux nuu ñayiu ka
kukanu ini-ia. N-kida Ianyuux xa
ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro
xi'in xa kutuu-ro nɨkava nɨkuita
andɨu. Dɨuni n-kida-ia xa taxnuni
koio-ro, te ña tuu nax jenya'u-ia xa
daa n-kida-ia. 18 Na ja'an ntuku-da
xa xá n-ja'an-da. Xaxe'e idii kuechi
n-kida ɨɨn seyɨɨ n-xio xa chiya'u
ntdaa ñayiu kuechi n-ka kida-i,
dani xaxe'e ɨɨn xa n-kida Jesucristu
ñatuka xndido xtau dava-i kuechi-i
te kue'e-i kutuu nuu tuu-ia nɨkava
nɨkuita. 19 Xaxe'e xa ñatu n-jandixa
ɨɨn seyɨɨ Ianyuux, kue'e ñayiu ka
kida kuechi; te xaxe'e xa idii Ia
n-kuu se n-jandixa ley Ianyuux,
kue'e ñayiu ka jandixa-ia. 20 Xa na
jini ñayiu xa kuechi kuu ɨɨn xaloko
ka kida-i, n-xe koo ley n-chidotnuni
Moisés. Nu n-ka xini-i xa kuechi
kuu ɨɨn xaloko ka kida-i, kue'e
ka kuechi n-ka kida-i. Xaxe'e xa
yo kue'e ka kuechi ka kida ñayiu
jua'an, n-kunda'u ini ña'a ka
Ianyuux. 21 Ka kida-ro kuechi, te
ka xi'í-ro xaxe'e xijan. Xaxe'e xa ka
xi'í-ro n-kunda'u ini ña'a Ianyuux,
te n-kida-ia xa nduu-ro ñayiu

ñatuka xndido xtau kuechi n-ka
kida na kua'a kutuu-ro nuu tuu-ia
nɨkava nɨkuita. Xaxe'e xa n-kida
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro ɨɨn xa
n-kida-ia, xijan kuu xa daa n-kida
ña'a Ianyuux.

Kuenda kɨu ndɨyɨ n-ka xo kuu-ro xaxe'e kuechi n-ka xo kida-ro

6 Vaa kachi koio-n: "Nux daa
kuu na kada na'i ka-ro kuechi
nudaa chi taxkanu ini Ianyuux xa
kida-ro xijan xaxe'e xa kunda'u ini
ña'a-ia." [2]Ñadu xa daa ku kani ini
koio-n chi ña tuu ka nax ka io xa
dada'an ña'a xa ku kada-ro xava'a
chi n-ka dandoo-ro xaloko xadu'a
n-ka xo kida-ro. Łnka ñayiu nduu-ro
vitna. [3-4]Kuenda kɨu n-ka xi'í-ro
xi'in Cristu Jesús te n-ka yɨnduxi-ro
xi'in-ia xa n-ka xendute-ro. Xa
n-nadandoto Ianyuux-ia kuenda
kɨu n-nadandoto ña'a-ia roo tuku,
te ma ku kuu ka-ro ná n-ka xo
kuu-ro. N-nadandoto Ianyuux-ia
chi kua'a-ia xa daa kada-ia. [5]Dɨuni
xaxe'e xa kuenda kɨu n-ka xi'í-ro na
n-xi'í Jesucristu, nandoto-ro kɨu na
ndixi-ia xaxe'e xa n-nandoto mee-ia.
[6]Xaxe'e xa kuenda kɨu n-ka xitakaa
dika-ro xi'in-ia na n-xitakaa dika-ia,
ñatuka kuu anu-ro xa kada-ro
kuechi n-ka xo kida-ro. Ñatuka kuu
anu-ro xa kada-ro kuechi n-ka xo
kida-ro chi n-ka dandoo-ro xijan.
Xna'a-ro xa daa n-ya'a.
[7]Dɨuni xaxe'e xa kuenda kɨu n-ka
xi'í-ro xi'in Cristu n-dayaa ña'a-ia
nuu xijan. [8]Xaxe'e xa kuenda
kɨu n-ka xi'í-ro xi'in Cristu, n-ka
kukanu ini-ro xa kutuu-ro nuu
tuu-ia nɨkava nɨkuita. [9]Xna'a-ro
xa n-nandoto Cristu te ma kuú
ka-ia. Ni ɨɨn nuu kue'e ma ka'ni
ña'a. [10]Ma kuú ntuku-ia xaxe'e
kuechi n-ka xo kida-ro chi idii
ni vuelta n-xi'í-ia xaxe'e xijan.
N-nandoto-ia te kida-ia ntdaa xa
juini Ianyuux. [11]Dani roo, xaxe'e
xa n-ka dandoo-ro xaloko xadu'a
n-ka xo kida-ro, kuenda kɨu xa n-ka
xi'í-ro te n-ka nandoto-ro te n-ka
nduu-ro ɨnka ñayiu. Xaxe'e xijan ka
kida-ro xa juini Ianyuux vitna, chi
ka kunduu-ro xi'in Cristu Jesús.
[12]Xaxe'e xijan maxku juejoon
koio ka-n xa taxnuni xaloko nuu-n
na kua'a maxku kada ka-n kuechi
ka kida-n vaxi, chi ka kuu anu-n
xa kada-n xaloko xaxe'e xa ka
kuu-n ñayiu ñuñayiu. [13]Maxku
kada ka-n kuechi xaxe'e yu'u-n,
nda'a-n, nduchi nuu-n. Naa xa kada
ka-n kuechi xaxe'e ndruni xijan,
kada-n xa ta'u tniu Ianyuux. Kada-n
xava'a chi ñatuka kuu-n ná n-ka xo
kuu-n; tuku ñayiu ka kuu-n vitna.
[14]Ñatuka kuu anu-ro xa kada-ro
kuechi n-ka xo kida-ro chi ñatuka
kuu anu-ro xa kada-ro xijan. Xaxe'e
xa kunda'u ini ña'a Ianyuux, ñatuka
taxnuni xijan nuu-ro; ñadu xaxe'e
xa ka jandixa-ro ley ñatuka taxnuni
xijan nuu-ro.

Ná ka kuu ñayiu n-ka xia'an tnu'u-i xto'o-i xa kadatniu du'a-i ka kuu ñayiu ka jandixa Ianyuux

[15]Vaa kachi koio-n: "Nux daa io
na kada na'i-ro kuechi nudaa chi
xaxe'e xa kunda'u ini ña'a Ianyuux
xi'in xa n-taxkanu ini-ia xa n-ka
kida-ro kuechi nanita'u-ro; ñadu
xaxe'e xa jandixa-ro ley." [16]Ná ka
kuu ñayiu n-ka xia'an tnu'u-i nuu
se ku kuu xto'o-i xa kadatniu du'a-i,

te kada koio-i xa ta'u tniu-s nuu-i
ka kuu ñayiu ka kida xa ta'u tniu
Ianyuux nuu-i xi'in ñayiu ka kida
xaloko kuu anu-i xa kada-i. Io xa
jandixa koio ñayiu jan xto'o-i hora
ta'u tniu-s nuu-i chi n-ka xia'an-i
tnu'u-i xa jandixa-i-si. Ñayiu ka
kida xaloko kuu anu-i xa kada-i,
dandoo ña'a Ianyuux, te ñayiu ka
kida xa ta'u tniu Ianyuux ñatuka
xndido xtau-i kuechi-i. 17 N-ka
xo kida-n xaloko n-kuu anu-n
xa kada-n. Ná ka kuu ñayiu ka
xinokuechi nuu xto'o-i kiu xi'in
kiu n-ka xo kuu-n. Ko vitna, n-ka
dandoo-n xijan chi ka jandixa-n
xa iin xandaa kuu xa n-ka dakua'a
ña'a ñayiu ka kukanu ini Cristu
Jesús, te ñatuka xe tnii anu-n. Na
kuta'u-ro nuu Ianyuux xa n-ka
jandixa-n xa iin xandaa kuu xa n-ka
dakua'a ña'a ñayiu ijan. 18 Kuenda
kiu n-ka yaa-n nuu se kuu xto'o-n
xa ñatuka ka kida-n xaloko xadu'a.
N-ka kixe'e-n ka xinokuechi-n nuu
Ianyuux vitna, te ka kida-n xa ta'u
tniu-ia nuu-n. 19 Du'a kakune'e-da
xa na kua'a na kutnuni ini koio-n
xa ja'an-da chi ñayiu ñuñayiu ka
kuu-n. N-ka xo kida-n kuechi xaxe'e
yu'u-n, nda'a-n, nduchi nuu-n. N-ka
xo kida-n xaloko xadu'a n-ka xo
kuu ini ndixi; ñatu n-ka xo kida-n
ná ja'an ley. Na xa kada koio ka-n
kuechi xaxe'e ndruni xijan, kada-n
xa ta'u tniu Ianyuux vitna, te
kadatniu ka-ia anu-n te kada ka-n
xa juini-ia. 20 Tiempu ta dandoo
ka-n xaloko n-ka xo kida-n, ña
n-kuu xa jandixa koio-n ley Ianyuux
chi n-ka xo kida-n xa n-kuu anu-n
xa kada-n. Ná kuu ñayiu ka jandixa
xto'o-i n-ka xo kuu-n. 21 Ña tuu nax
n-ka kine'e-n xa n-ka xo kida-n
xaloko xadu'a. Ka kujanuu-n vitna
xa n-ka xo kida-n xijan. Dandoo
Ianyuux ñayiu ka kida ná n-ka xo
kida-n. 22 Kuenda kiu ñayiu n-ka
yaa nuu xto'o-i ka kuu-n vitna te
ka xinokuechi-n nuu Ianyuux ná
ka xinokuechi-ro nuu ñayiu kuu
xto'o-ro. Kadatniu ka-ia anu-n te
kada ka-n xa juini-ia. Xaxe'e xijan
kutuu koio-n nuu tuu-ya nikava
nikuita. 23 Dandoo Ianyuux ñayiu
dani ka kida xaloko xadu'a kuu
anu-i xa kada-i. Te roo, ñayiu ka
xinokuechi nuu Ianyuux, kutuu
koio-ro nuu tuu-ia nikava nikuita
xaxe'e xa n-xi'í Cristu Jesús, Ia
kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro. Xijan kuu
ta'u-ro.

Ná ka kuu ñayiu n-tnunda'a ka kuu ñayiu ka jandixa ley Ianyuux

7 Mee-n, ñayiu ka xini ley
Ianyuux, ka xini-n xa io xa
jandixa-ro ley jan hora xndito-ro
te nux n-ka xi'í-ro ñatuka io
xa jandixa-ro ley jan. 2 Ná kuu
iin ñadi'i n-tnunda'a ka kuu-ro
xa ka jandixa-ro ley jan. Iin ná
n-tnunda'a, ma kuu xa dandoo-ña
yii-ña xa natnunda'a-ña xi'in inka-s
chi daa io ley Ianyuux xaxe'e
xa n-tnunda'a-ña xi'in-s. Ko nux
n-xi'í yii-ña ña tuu nax kuu xa
natnunda'a-ña xi'in inka-s. 3 Nux
tuu yii iin ñadi'i te n-chitna'a-ña
xi'in inka seyii, kida-ña kuechi, ko
nux n-xi'í yii-ña, ñatu io ley ja'an xa
ma kuu xa natnunda'a-ña xi'in inka
seyii. Ña tuu na kuechi kada-ña
xa natnunda'a-ña xi'in inka-s. 4 Ná
kuu ñadi'i n-xi'í yii ka kuu-ro xa
ñatuka taxnuni ley n-chidotnuni

Moisés nuu-ro chi kuenda kɨu n-ka
xi'í-ro na n-xi'í Cristu, te kuenda
kɨu n-ka nandoto-ro xi'in-ia na
n-nandoto-ia xa n-xi'í-ia, te n-xeka
ña'a-ia xa na kua'a na kada-ro xa
juini Ianyuux. 5 Kue'e kuechi n-ka
xo kida-ro na n-ka xo kuu anu-ro
xa kada-ro xaloko xadu'a xaxe'e
xa n-ka xo ka'u-ro ley Moisés
chi daa vaxi-ro ñuñayiu. Xaxe'e
xijan dandoo ña'a Ianyuux nɨkava
nɨkuita n-kuu. 6 Kuenda kɨu ñayiu
n-ka yaa nuu xto'o-i ka kuu-ro
xa ñatuka io xa jandixa-ro ley
n-chidotnuni Moisés. Ñatuka io xa
jandixa-ro ley jan chi kuenda kɨu
n-ka xi'í-ro te n-ka nandoto-ro xa
junukuechi-ro nuu Ianyuux. Ñadu
xaxe'e ley n-chidotnuni Moisés
xinokuechi-ro nuu-ia vitna, chi
xaxe'e xa kidatniu-ia anu-ro daa ka
kuu anu-ro.

Kida Spalu kuechi

7 Vaa kachi koio-n vitna xa:
"Ñatu xiniñu'u ley", xaxe'e xa du'a
ja'an-da. Maxku du'a kani ini
koio-n chi xiniñu'u ley chi nuu ñatu
n-xio ley n-chidotnuni Moisés, ma
kutnuni ini-da xa kuechi kuu ɨɨn
xaloko kida-da n-kuu. Nuu ñatu
n-yodotnuni, "Maxku kukajan ini-n
xaxii ñayiu", ma uun kani ini-da xa
kuechi kuu xijan n-kuu. 8 N-kunuu
kuechi nuu ley jan chi yo n-xo
kukajan ini-da xaxii ñayiu. Juini
kue'e xa n-ka xo kida ñayiu, na ta
koo ka ley, ko ña yoo n-ja'an xa
kuechi kuu xa n-ka xo kida-i. 9 Ña
tuu nax n-xo kuu anu-da hora n-xo
kida-da kuechi, chi ñatu n-xini-da
nax kuu ley, ko kɨu n-xini-da
xa io ley, n-kuu ka anu-da xa
kada-da xaloko. 10 N-xani ini-da
xa jandixa-da ley jan te kutuu-da
nuu tuu Ianyuux nɨkava nɨkuita, ko
ñatu n-kuu xaxe'e xa ñatu n-jandixa
ndɨ'ɨ-da ley jan. Te xaxe'e xijan
n-xio xa dandoo ña'a-ia n-kuu.
11 Xaxe'e xa n-kunuu kuechi nuu ley
jan ñatu ndaku-da xa jandixa-da,
te ñatu n-xee xa kada-da ná n-xani
ini-da. Xaxe'e xijan n-xio xa dandoo
ña'a Ianyuux n-kuu.
12 Ii ley Ianyuux n-chidotnuni
Moisés, ii ɨɨn ɨɨn tnu'u n-ja'an-ia
na n-ta'u tniu-ia, te dɨuni va'a.
Ja'an ley xa io xa kada-ro ɨɨn xa ka
kida-ro ná io ná jua'an xa kada-ro.
13 Vaa kachi koio-n: "¿Nakuenda
xa ja'an-s xa va'a ley, te dɨuni
ja'an-s xa xaxe'e ley ijan dandoo
ña'a Ianyuux?" Vaa daa kani ini
koio-n, ko ñadu ley n-kida xa n-xio
xa dandoo ña'a-ia chi xaxe'e kuechi
n-ka kida-ro n-xio xa dandoo
ña'a-ia. Va'a ley jan. Nu n-ka'u-da
ley, n-kutnuni ini-da xa kue'e
kuechi n-kida-da te xaxe'e xijan
n-xio xa dandoo ña'a-ia. Dɨuni xa
n-ka'u-da ley n-xini-da xa yo kiti
ini Ianyuux nuu ñayiu ka kida
kuechi. 14 N-xani ini Ianyuux ley
xa kachitnu'u ña'a-ia ndeda xa
kuu xava'a kada-ro, ko xaxe'e xa
kuu-da ñayiu ñuñayiu, kida-da
kuechi. Ná kuu ɨɨn se jandixa
xto'o-s kuu-da xa daa kida-da.
15 Ñatu xini-da nax tna'a-da xa naa
xa kada-da xava'a kuu anu-da xa
kada-da, daa xa ñatu kuu anu-da
xa kada-da kida-da. 16 Xaxe'e xa
xini-da xa io va'a xa ka jandixa-ro
ley jan, io anu-da xa jandixa-da.
17 Ñadu mee-da io kuechi xa kida-da
kuechi; kida-da chi daa vaxi-da

ñuñayiu. 18 Najandixa-da xa ña
tuu nax va'a ñu'u anu-da xaxe'e xa
kuu-da ñayiu ñuñayiu. Juini kuu
anu-da xa kada-da xava'a, ko ñatu
ndaku-da. 19 Ñatu kida-da xava'a
juini-da xa kada-da, chi daa xaloko
ña kuu anu-da xa kada-da kida-da.
20 Xaxe'e xa ñatu kuu anu-da xa
kada-da xaloko, xijan kuu xa ñadu
mee-da io kuechi xa kida-da kuechi;
kida-da kuechi chi daa vaxi-da
ñuñayiu. 21 Juini kuu anu-da xa
kada-da ɨɨn xava'a, ko ñatu kida-da
xava'a chi mee ni xaloko xani
ini-da. Du'a ya'a-da. 22 Io va'a xa
io ley Ianyuux. Tna ini-da, 23 ko
xaxe'e xa io ɨɨn xa dada'an xa
kada-da xa ñu ini-da xa kada-da,
ñatu ndaku-da xa jandixa-da ley
jan. Xa dada'an kuu xaloko ñu'u
anu-da. Ná kuu ɨɨn se yɨndi'u xa
ñatu kua'a xa kuikonuu kuaan-s
kuu-da. 24 Naka vichi tnau ini-da
xa daa ya'a-da. Nda'u-da. ¿Jundu
kada xa ma kada ka-da kuechi nɨni
na kutuu ka-da ñuñayiu?, 25 nani
Ianyuux. Idii mee-ia kada xa ma
kada ka-da kuechi xaxe'e xa n-xi'í
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro.
Na kuta'u-da nuu-ia. Ɨɨn se kidatniu
du'a nuu xto'o-s, io xa jandixa-s
xto'o-s. Vitna dada n-kutnuni ini-da
xa io xa jandixa-da ley Ianyuux ná
jandixa se ijan xto'o-s, ko xaxe'e
xa kuu-da ñayiu, kida na'i-da
kuechi. Ná kuu ɨɨn se kidatniu du'a
nuu xto'o-s kuu-da xa kida na'i-da
kuechi.

Ndeka Espíritu Ianyuux ñayiu

8 Ma ja'an ka-ia xa io kuechi
roo, ñayiu ka kunduu xi'in
Cristu Jesús, ni ma ja'an-ia xa io
xa chiya'u-ro kuechi-ro. 2 Xaxe'e
xa ka kunduu-ro xi'in-ia n-kixe'e
Espíritu Ianyuux xa taxnuni-ia
nuu-ro. Ka kuu-ro ná ka kuu ñayiu
n-ka yaa nuu xto'o-i vitna. Ñatuka
kuu anu-ro xa kada ka-ro kuechi
n-ka xo kida-ro, te xaxe'e xijan ma
dandoo ña'a Ianyuux, te kutuu-ro
andɨu nuu tuu-ia. 3 Xaxe'e xa ñatu
ka ndaku ñayiu xa jandixa-i ley
kundido kutau-i kuechi-i n-kuu, te
ntdaa-i jɨ'ɨn andea. Ñatu ka ndaku-i
xaxe'e xa ka kuu-i ñayiu ñuñayiu.
Xaxe'e xijan n-tunda'a Ianyuux
Da'ya Yɨɨ-ia ñuñayiu xa kuú-ia
xaxe'e kuechi-ro xi'in-i. Ná xndaa
roo, ñayiu ka kida kuechi, n-kaa
Da'ya Yɨɨ-ia. Idii mee-ia n-ndaku xa
n-jandixa-ia ley Ianyuux. N-xi'í-ia
xa na kua'a ndaku-ro xa jandixa-ro
ley-ia. 4 Ndaku-ro xa jandixa-ro ley
vitna chi ñatuka ka kida-ro xa n-xo
kuu anu-ro xa kada-ro. Ka kida-ro
xa juini Espíritu Ianyuux chi ndeka
ña'a-ia. 5 Ñayiu ka kida mee ni
xaloko xadu'a, te ka kukajan ini-i
xa io ñuñayiu ya'a, mee ni xijan
xñu ini-i. Ko ñayiu ka xani ini ná
xani ini Espíritu Ianyuux, ka kuu
anu-i xa kada-i mee ni xa juini
mee-ia. 6 Ñayiu ka kida xa ka kuu
ini mee-i, te ka kida-i xa ka kuu
anu-i xa kada-i, kuenda kɨu n-ka
xi'í-i chi ñatu ka kunduu-i xi'in
Ianyuux. Ñayiu ka xani ini ná xani
ini Espíritu-ia, kutuu-i nuu tuu-ia
nɨkava nɨkuita, te kundaa kuvatu
anu-i chi n-ka natu ini-i xa n-ka
kida-i kuechi. 7 Ñayiu ka kida xa
kuu ini mee-i ka xini u'u-i Ianyuux,
te ñatu kuu anu-i xa jandixa-i
ley-ia, ni ma ndaku-i xa jandixa-i.
8 Ñayiu ka kida xa kuu ini mee-i

jan, ma ndaku-i xa kada-i xa tna
ini Ianyuux. 9 Daa ka kuu ñayiu
ya'a, ko ndixi, xaxe'e xa kunduu-n
xi'in Espíritu Ianyuux, ñatu daa
ka kuu-n chi ñu'u ña'a-ia. Ñayiu
ñatu ñu'u ña'a Espíritu Cristu, ñatu
ndeka ña'a Cristu. 10 Juini na kuú
koio-ro xaxe'e xa ka kuu-ro ñayiu
ka kida kuechi, ko nux kunduu-ro
xi'in Cristu, nandoto-ro te kutuu-ro
xi'in-ia nɨkava nɨkuita. 11 Xaxe'e
xa ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux, Ia
n-nadandoto Jesús na n-xi'í-ia,
nadandoto ña'a Ianyuux roo na
kuú-ro tuku.
12 Kidajuexa Ianyuux xa maxku
kada-ro xaloko kuu anu-ro xa
kada-ro. 13 Nux dani ka kida dava-n
mee ni xa loko kuu anu-n xa kada-n,
dandoo ña'a Ianyuux, ko nux na
dandoo-n xijan, kutuu-n nuu tuu-ia
nɨkava nɨkuita. Espíritu Ianyuux
kida xa dandoo ñayiu xijan. 14 Nux
Espíritu Ianyuux, ndeka ña'a, da'ya
Ianyuux ka kuu-ro. 15 Ñatu kida
Espíritu Ianyuux xa ku yu'u-ro nuu
Ianyuux ná n-ka xo yu'u-ro. N-ka
xo yu'u-ro ná ka yu'u ñayiu ka
kidatniu du'a nuu xto'o-i. Ñatuka
yu'u-ro chi kida-ia xa ja'an-ro nuu
Taa-ro Ianyuux: “Abba.” (Taa-ro
kuu tnu'u mee-ro.) 16 Nani xini
Espíritu-ia xa ka kuu-ro da'ya
Ianyuux, dani xini roo. 17 Hora na
juña'a Ianyuux ta'u Cristu, ni'i-ro
xa n-ja'an-ia xa taxi-ia xaxe'e xa ka
kuu-ro Da'ya-ia. Xijan kuu ta'u-ro.
Xaxe'e xa nda'u ka ya'a-ro ná nda'u
n-ya'a Cristu, nduka'nu-ro xi'in-ia.

Yo vichi ku nduka'nu-ro andɨu

18 Yo nda'u ya'a-ro tiempo ya'a, ko
vichi va'a kada ña'a Ianyuux chi
yo vichi ku nduka'nu-ro. 19 Ntdaa
ñayiu xi'in ntdaa ka xa n-xani ini
Ianyuux xna'a xa dande'a-ia-i jundu
ka kuu da'ya-ia. Yo ka kuu anu-i xa
jini-i da'ya-ia; naxku na jini ña'a-i
vitnadii. 20 N-kida Ianyuux xa ña
ndaku ka ntdaa xa n-kidava'a-ia
xi'in ñayiu xa kada-i ɨɨn xa ka kida-i
ná io ná jua'an. Ñadu kuechi mee-i
kuu xa ña ndaku-i xa kada-i ɨɨn
xa kada-i ná io ná jua'an chi daa
n-juini mee Ianyuux xa ya'a. Ñatu
daa n-ka juini mee ñayiu xi'in xa
n-kidava'a-ia xa ya'a. Juini daa kuu
vaxi, ko xee kɨu ma daa ka ya'a.
Jandixa-ro 21 xa kada Ianyuux xa
ma tɨu ka dava'a nga xa tɨu vaxi,
ni yɨkɨ kuñu-ro ma tɨu ka chi kada
Ianyuux xa ma tɨu ka xaxe'e xa ka
kuu-ro da'ya-ia. Naka va'a. 22 Ka
xini-ro xa nda'u ka ya'a ñayiu xi'in
ntdaa ka xa n-xani ini Ianyuux
xaxe'e xa tɨu ntdaa xa io ñuñayiu.
Ná ka ya'a ñadɨ'ɨ hora kaku
da'ya-ña, ka ya'a-i. Ná ka tnana-ña,
ka tnana-i. 23 Ñadu ni xa n-xani ini
Ianyuux xi'in dava ka ñayiu nda'u
ya'a te ka jan kuechi-i, chi dani
roo xa ka kuu-ro ñayiu ki'na ka
n-keé ña'a Espíritu Ianyuux, nda'u
ka ya'a-ro, te xñu ini-ro xa xee kɨu
nakueka ña'a Ianyuux. Nadandoto
ña'a-ia na ya'a xa kuú-ro, te ma kuú
ka-ro. 24 N-kukanu ini-ro xa xandaa
xakuiti daa ya'a. Xaxe'e xa ta ya'a
ka xijan, dani xñu ini-ro xa ya'a, te
ma kande ini-ro. 25 Nux ta jini ka-ro
xa ya'a ɨɨn xa n-kukanu ini-ro xa
ya'a, ñu ini na'i-ro xa daa ya'a.
26 Ñatu ka xijan ta'u-ro nuu
Ianyuux ná io ná jua'an, ko chindee
ña'a Espíritu-ia. Yo kakune'e ña'a-ia
hora xijan ta'u-ia nuu Ianyuux, te

tnau ini-ia. Ñatu ja'an-ia nuu Taa-ro
Ianyuux hora xijan ta'u-ia xa kuu-ro
xava'a ná ka xani ini roo chi tuku
xijan ta'u-ia. 27 Xini Taa-ro Ianyuux
nax xani ini Espíritu-ia, te dɨuni
chinuu-ia janda ka kuu anu-ro.
Hora xijan ta'u Espíritu-ia nuu
Taa-ro Ianyuux xa kuu-ro xava'a,
xijan ta'u-ia nuu-ia xa kada-ia xa
xá ñu ini Taa-ro Ianyuux xa kada
ña'a-ia.

Nda'u ka ya'a-ro vitna xa xtuu-ro ñuñayiu, ko xee kɨu kutuu-ro andɨu

28 Roo, ñayiu ka kuva'a anu nuu
Ianyuux, juini nda'u ka ya'a-ro a
ña tuu nax ka ya'a-ro, ka xini-ro xa
nduu-ro ñayiu va'a ka. Ka kuu-ro
ñayiu kida-ia xa teku-ro tnu'u-ia
xa na kua'a nanita'u-ro chi daa
n-juini-ia. 29 Ñayiu xa daa nga ñu
ini Ianyuux xa nduda'ya ña'a-ia,
n-kida-ia xa ka kuu-i da'ya-ia vitna
ná kuu Da'ya Yɨɨ-ia; xa daa nga
n-ñu ini-ia xa kada-ia xijan. Da'ya
Yɨɨ-ia kuu Ia kunuu ka nuu roo xa
ka kuu-ro da'ya-ia tuku. 30 Dɨuni
n-kida Ianyuux xa ka teku dava
ñayiu tnu'u-ia na kua'a nanita'u-i.
Dɨuni kida-ia xa ñatuka xndido
xtau-i kuechi-i, te kada-ia xa
nduka'nu-i.
31 Xaxe'e xa va'a kida ña'a
Ianyuux vaxi, ña tuu nax kuu xa
ka kida u'u ña'a ñayiu. 32 Da'ya
yɨɨ ka-ia ñatu n-kukui'a kuu-ia xa
kixi-ia ñuñayiu xa kuú-ia xaxe'e-ro
ntdaa-ro. Naka xa kada ña'a-ia
kue'e xava'a ku kukui'a kuu-ia.
33 Ña tuu nax kada xa ka ja'an
ñayiu nuu Ianyuux xa io kuechi
roo, ñayiu n-kaxi ña'a Ianyuux xa
ku kuu-ro da'ya-ia chi na'a-ia xa
ñatuka xndido xtau-ro kuechi-ro.
34 Ni mayo ja'an nuu Ianyuux xa
io xa chiya'u-ro kuechi-ro chi
na'a-ia xa n-xi'í Cristu Jesús xaxe'e
kuechi-ro. Ñadu ni xijan n-kida
Cristu Jesús chi dɨuni n-nandoto-ia
te nukoo-ia lado kua'a Taa-ro
Ianyuux xa taxnuni-ia, te kakune'e
ña'a-ia hora xijan ta'u-ia nuu-ia.
35 Xemani ña'a Cristu, te dani ku
juemani ña'a-ia, te mayo dada'an.
Maxku kani ini-ro xa ñatu xemani
ña'a Cristu hora nda'u ka ya'a-ro,
a hora ka tnau ini-ro xaxe'e xa ka
ya'a-ro ɨɨn xa ka ya'a-ro chi dani
kuva'a anu-ia nuu-ro. Ni maxku
kani ini-ro xa ñatu xemani ña'a-ia
hora ka kida u'u ña'a ñayiu xaxe'e
xa kukanu ini-ro-ia, a xa ña tuu
nax io xa kaxi xa ko'o-ro, xa kundix
kuda'u-ro, a hora xtuu-ro nuu io
kuu a nuu ka kuu ñayiu xa ka'ni
ña'a-i. 36 Nakaxtna'a xa'a xi'in xa
n-ka xia'an ñayiu nuu Ianyuux, te
yodotnuni:

Xaxe'e-n ntdantu'u kɨu ka kuu
ñayiu xa ka'ni ña'a-i.
Kuenda kɨu tkachi xa io xa
kuu-tɨ ka kuu-da.

37 Juini daa ka ya'a-ro, ko ña tuu
nax kuu chi kee-ro xava'a xaxe'e
xa xemani ña'a-ia. 38 Xandaa
xakuiti xemani ña'a Ianyuux, te
dani ku juemani ña'a-ia. Xemani
ña'a-ia chi n-xi'í Cristu Jesús, Ia
kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro. Ndito-ro a
n-xi'í-ro, ko dani xemani ña'a-ia.
Mayo ku dada'an xa ma juemani
ña'a-ia. Ni ángel ma dada'an, ni
xaloko taxnuni ma dada'an. Ni xa
io vitna, ni ɨɨn xa ta koo ka ma
kada xa ma juemani ña'a-ia. 39 Ni xa
nde'a-ro andɨu, ni xa yɨ'ɨ ka'a ñu'u,

ni ɨnka xa n-kidava'a-ia io ñuñayiu
a io andɨu ma ku dada'an xa ma
juemani ña'a-ia.

N-kaxi Ianyuux ñayiu Israel

9 1-2 Ja'an ndaa-da; ñatu ja'an
vete-da, chi kunduu-da xi'in
Cristu. Ñatu ja'an vete-da. Xandaa
xakuita xa yo vichi kuko'yo ini-da
xaxe'e da'ya dana Israel. Nda'u
ya'a-da hora naja'an-da-i. Dani
ja'an Espíritu Ianyuux nuu-da
xa ja'an ndaa-da tuku. 3 Date
nuu n-xio xaxe'e xa dandoo ña'a
Cristu nanita'u ñayiu ñuu-da xi'in
yatnu'u-da, diko kajan ta'u-da nuu
Ianyuux xa na dandoo ña'a-ia n-kuu.
4 Roo xa ka kuu-ro da'ya dana
Israel, ka kuu-ro ñayiu n-kuda'ya
ña'a Ianyuux. Xixitna-ro n-ka kuu
ñayiu n-dande'a ña'a Ianyuux
mee-ia na n-koko-ia nuu n-ka xo
yuku-i. N-kida-ia xi'in-i ɨɨn tratu.
N-xia'an-ia ley-ia, te n-ja'an-ia janda
kada-i xa ndadaka'nu-i-ia, dɨuni
n-xia'an-ia tnu'u-ia xa taxi-ia ɨɨn xa
xá n-taxi-ia roo xa ka kuu-ro da'ya
dana Israel. 5 Yatnu'u-ro n-ka kuu
da'ya yɨɨ Israel. Uxi uu-s xa ntdaa-s.
Ijan vaxi yatnu'u-ro xi'in Cristu.
Kuu-ia Ianyuux te taxnuni-ia nuu-ro
ntdaa-ro xi'in nuu ntdaa xa io. Io
xa ndadaka'nu-ro-ia nɨkava nɨkuita.
Amén.

6 Ñatuka io xa ku ja'an-ro xa ka
kuu na'i dava da'ya dana Israel
ñayiu Israel xaxe'e xa ñatu ka kida-i
na io xa kada-i. Ñatu ka jandixa-i
Ianyuux, ko kida na'i Ianyuux
xa n-ja'an-ia xa kada-ia. Xetna'a
tnu'u-ia. 7 Ñadu ntdaa da'ya dana
Abraham n-ja'an Ianyuux xa ku kuu
da'ya dana-s chi yodotnuni tnu'u
n-ja'an-ia nuu-s: "Diko ni da'ya
dana Isaac ku kuu da'ya dana-n."
8 Ña ntdaa ñayiu ka kuu da'ya dana
Abraham ka kuu da'ya Ianyuux chi
diko ni ñayiu n-ja'an-ia nuu-s xa ku
kuu-i da'ya-ia ka kuu da'ya-ia. 9 Te
dɨuni n-ja'an Ianyuux nuu Abraham
tnu'u ya'a: "Kɨu n-xantuu-r xa
kixi-r, kixi ntuku-r, te kɨu ijan kajan
Sara ɨɨn da'ya yɨɨ." 10 Ñadu ni Sara
n-xajan da'ya chi dɨuni n-xajan
Rebeca da'ya. Cuati n-xajan-ña, te
Isaac n-kuu taa da'ya-ña. 11-13 Na
ta kaku ka cuati ñu'u xiti Rebeca,
n-ja'an Ianyuux nuu-ña: "Se
juindodo nuu kaku junukuechi nuu
se kandijun nga." Juini ta kada
ka-s ɨɨn xava'a a ɨɨn xaloko, xá ama
n-ja'an-ia xijan. Dɨuni yodotnuni:
"N-xemani-r Jacob te n-xini u'u-r
Esaú."

Ñayiu kuu ini mee Ianyuux xa
kutuu-i xi'in-ia kuu ñayiu kaxí-ia xa
kutuu-i xi'in-ia. Ñadu xaxe'e xa va'a
ñayiu kaxí-ia-i chi xaxe'e xa xa daa
nga ñu ini-ia xa kaxí-ia-i xa kutuu-i
xi'in-ia, te kida-ia xa teku-i tnu'u-ia
xa na kua'a nanita'u-i. 14 Maxku
kachi-ro xa ñatu kida Ianyuux ɨɨn
xava'a xaxe'e xa du'a kida-ia. Ni ɨɨn
kɨu maxku daa kani ini-ro.

15 N-ja'an-ia nuu Moisés: "Kunda'u
ini-r ñayiu kuu ini-r xa kunda'u
ini-r. Tnau ini-r xaxe'e-i chi daa
kuu ini-r." 16 Ñayiu kunda'u
ini Ianyuux kaxí-ia xa kutuu-i
xi'in-ia. Kaxí Ianyuux ñayiu ijan
xaxe'e xa kunda'u ini-ia-i, ñadu
xaxe'e xa ka kuu ini ñayiu ijan
xa kaxí-ia-i, kaxí-ia-i. Ni ñadu
xaxe'e xa ka ndukundee-i xa kaxí
ña'a-ia, kaxí-ia-i. 17 Dɨuni yodotnuni
xa n-ja'an-ia nuu Faraón. Du'a

n-ja'an-ia: “N-kida-r xa taxnuni-n
te n-kida-n xa n-kida-n na kua'a
jini ñayiu ñuñayiu xa kua'a-r kida-r
dava'a nga xa ja'an-r xa kada-r,
te ja'an koio ñayiu ñuñayiu xa
kuu-r Ianyuux ndixa xaxe'e xijan.”
18 Kundau ini Ianyuux ñayiu kuu
ini-ia xa kutuu xi'in-ia xaxe'e xa
daa kuu ini-ia, te nux kuu ini-ia xa
ku kulilu na'i dava ka ñayiu, dani
ku kulilu-i.
19 Vaa ku ja'an koio-n: “Nux du'a
io ¿nakuenda ja'an-ia xa io kuechi
ñayiu ka kida kuechi? Kida Ianyuux
xa kuu ini mee-ia xa kada-ia, te
mayo ku dada'an.” 20 ¡Nuda xijan
ku ja'an ndixi! Maxku yoo ñayiu
ku ja'an xa nuu io va'a xa kida-ia
a ñatu io va'a. Ñatu ja'an ɨɨn kɨdɨ
nuu se n-kidava'a: “¡Nuda du'a kaa
n-kidava'a ña'a-n u!” 21 Kidava'a
ɨɨn se kidava'a kɨdɨ ñu'u kɨdɨ kuu
ini mee-s. Idii ni nde'yu kidava'a-s
kɨdɨ va'a kaa xi'in kɨdɨ nda'u kaa.
22 Kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ñatu
n-ka natu ini xa n-ka kida-i kuechi.
Xaxe'e xijan io xa naa-i. Ñatu n-xo
kida u'u ni-ia-i chi n-xo xo ndetu
kuee-ia xaxe'e xa n-juini-ia xa na
natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi.
Kada u'u-ia-i na kua'a na jini koio-i
xa kiti ini-ia nuu-i. Dɨuni juini-ia xa
jini ntdaa ñayiu xa taxnuni-ia nuu-i.
23 N-xo ndetu kuee-ia chi dɨuni
n-juini-ia xa natu ini roo, ñayiu
n-kunda'u ini-ia xa n-ka kida-ro
kuechi xaxe'e xa n-juini-ia xa jini-ro
xa kada-ia xa nduka'nu koio-ro
nuu tuu-ia. Dɨuni n-kidatniu-ia
anu-ro xa n-ka nduu-ro ñayiu va'a.
24 Ñadu ni roo xa ka kuu-ro ñayiu
Israel n-kida-ia xa teku-ro tnu'u-ia
xa na kua'a nanita'u koio-ro, chi
dɨuni n-kida-ia xa teku ñayiu ñatu
kuu ñayiu Israel tnu'u-ia. 25 Nani
ja'an-da ya, dani n-ja'an Ianyuux
nuu Oseas, te n-chidotnuni-s:
Ñayiu ñatu n-ka kuu da'ya-r kuu
da'ya-r vitna.
Ñayiu ña n-xo xemani-r,
xemani-r vitna.
26 Ñayiu n-xo ja'an-r nuu-i:
“Ñatu ka kuu-n da'ya-r.”
Ñayiu ijan ku kuu da'ya-r xa
kuu-r Ianyuux ndixa, te
ndito-r.
27 Du'a n-ja'an se n-xo nani Isaías
te n-chidotnuni-s: “Kue'e da'ya
dana Israel io ná kue'e ñu'u kuchi
io yu'u mar. Kue'e-i io, ko xaku ni-i
nanita'u. 28 Vax kuyatni kɨu kada
Ianyuux xa jɨn tna'a xa n-ja'an-ia
nuu ñayiu ñuñayiu”. 29 Dɨuni n-ja'an
Isaías te chidotnuni-s:
Nuu ña n-dakaku Ianyuux dava
da'ya dana Israel,
ma koo koio-da n-kuu ná ñayo
ka da'ya dana ñayiu Sodoma
xi'in da'ya dana ñayiu
Gomorra io.

Ñatu n-ka kukanu ini dava ñayiu Israel Jesucristu

30 Xaxe'e xa ka kukanu ini ñayiu
Cristu, ñatuka xndido xtau-i kuechi
n-ka kida-i, juini ñatu n-ka xo kuu
anu-i xa jandixa-i Ianyuux.
31 N-ka kuu ñayiu Israel xa
jandixa ndɨ'ɨ-i ley Ianyuux xa
ma kundido kutau ka-i kuechi
n-ka kida-i, ko ñatu n-ka ndaku-i.
32 N-ka kuu-i xa ndaku-i xa jandixa
koio-i ley Ianyuux na kua'a maxku
kundido kutau ka-i kuechi n-ka
kida-i, ko ña yoo-i ndaku xaxe'e
xa ñatu n-ka kukanu ini-i Ianyuux.

Kuenda kɨu ñayiu ndeˈe ka xe kɨˈɨ
yuú hora xndijun-i ɨnka ñayiu, ka
kuu-i xa ñatu jandixa-i-ia. 33 Dɨuni
yodotnuni tnuˈu Ianyuux:
Kunaˈa koio xa tundaˈa-r Ia xee
Sión.
Kada-ia ɨɨn xa ta uun ka jini
ñayiu dian.
Te xaxeˈe xijan ma jandixa ñaˈa
ka-i.
Kuenda kɨu ɨɨn yuú a ɨɨn toto
katuu,
te ka xe kɨˈɨ ñayiu te ka ndua-i
ku kuu-ia.
Kuenda kɨu ñayiu ndeˈe ka
xe kɨˈɨ yuú hora xndijun-i
ɨnka ñayiu ku kuu ñayiu ma
kukanu ini ñaˈa,
ko ñayiu kukanu ini ñaˈa,
ma jɨn kɨˈɨ-i, ni ma uun
kujanuu-i xa kukanu ini-i-ia.

10 Yo xijan taˈu-da nuu
Ianyuux xa nanitaˈu koio
ñayiu ka kuu daˈya dana Israel. Yo
kuu anu-da xa nanitaˈu koio-i. 2 Ka
kuu anu-i xa junukuechi-i nuu
Ianyuux, ko ñatu ka xini-i janda
io xa junukuechi-i nuu-ia. 3 Ñayo-i
n-kutnuni ini janda kada-i xa ma
kundido kutau ka-i kuechi n-ka
kida-i. Ka ndukundee-i xa ma
kundido kutau ka-i kuechi n-ka
kida-i, ko tuku ka kida-i, te tuku
juini Ianyuux. Xaxeˈe xijan dani
xndido xtau-i kuechi n-ka kida-i.
4 Ñatu ka xini-i xa Cristu kuu Ia
n-jandixa ntdanditu'u ley Ianyuux
n-chidotnuni Moisés xa na kuaˈa
maxku kundido kutau ka roo,
ñayiu ka kukanu ini-ia kuechi n-ka
kida-ro.
5 Na n-jaˈan Moisés nax kada
ñayiu xa maxku kundido kutau ka-i
kuechi n-ka kida-i, n-kakuneˈe-s ley
Ianyuux, te n-chidotnuni-s: “Ñayiu
jandixa ley-ia, kutuu-i xiˈin-ia
nɨkava nɨkuita.” 6 Roo xa ka kuu-ro
ñayiu n-kida Ianyuux xa ñatuka
xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro
xaxeˈe xa kukanu ini-ro Cristu, ñatu
ka jaˈan-ro ná jaˈan dava ñayiu: “Na
nkaa-ro andɨu.” Ñayiu daa jaˈan kuu
ñayiu kuu xa jɨn juneˈe-i Cristu. 7 Ni
ñatu ka jaˈan-ro ná ka jaˈan dava
ñayiu: “Na keé-ro nua ña xe ndɨˈɨ.”
Ñayiu daa jaˈan kuu ñayiu kuu xa
natava-i Cristu nuu ka xani ini-i xa
n-xe konduxi-ia. 8 Ñatu ka xini-ro
xa daa ku jaˈan-ro chi ka dakuaˈa
tnaˈa-ro xa n-chidotnuni Moisés.
Duˈa n-chidotnuni-s: “Xá n-kixee
Tnuˈu Ianyuux. Xá ka teku-ro. Xá
ka xini-ro. Xá ka xko jaˈan-ro
xa n-jaˈan-ia nuu ñayiu.” Xijan
n-chidotnuni-s. Xa ka jaˈan-ro nuu-i
kuu xa io xa kukanu ini-i Cristu.
9 Nuxa xandaa xakuita ka
jandixa-ro xa n-nadandoto Ianyuux
Jesús, te nux ka jaˈan-ro nuu ñayiu
xa Jesús kuu Ianyuux, nanitaˈu-ro.
10 Xaxeˈe xa kukanu ini-ro Jesús,
ma kundido kutau ka-ro kuechi
n-ka kida-ro, te nanitaˈu-ro xaxeˈe
xa jaˈan-ro nuu ñayiu xa kuu-ia
Ianyuux. 11 Yodotnuni tnuˈu
Ianyuux: “Ma uun jaˈan ñayiu
kukanu ini-i-ia xa n-dandaˈu
ñaˈa-ia.” 12 Nani kudaˈya Ianyuux
ñayiu Israel ka xijan taˈu nuu-ia,
dani kudaˈya-ia ñayiu ñatu ka kuu
ñayiu Israel ka xijan taˈu nuu-ia.
Ntdaa-i kuu daˈya-ia. Yo vaˈa kida
ñaˈa-ia ntdaa-ro. 13 Ntdaa ñayiu ka
xijan taˈu nuu Ianyuux nanitaˈu.
14 Ka xijan taˈu ñayiu ɨjan nuu-ia,
ko ñayiu ta kukanu ini ka-ia, ñatu

ka xini-i xa kajan ta'u-i nuu-ia.
Xaxe'e xa ta teku ka-i jundu kuu
Cristu ñatu kuu xa kukanu ini-i-ia.
Nux mayo dakua'a ñayiu ijan xa
n-ja'an Ianyuux, ma kuu xa teku-i
tnu'u-ia. 15 Nux mayo tunda'a ñayiu
dakua'a ñayiu ijan, mayo dakua'a-i.
Du'a yodotnuni: "Naka ka kudɨ
ini-ro xaxe'e xa n-ka kixee ñayiu ka
ja'an nuu-ro xa n-ja'an Ianyuux."
16 Juini ka dakua'a-ro ñayiu xa
n-ja'an Ianyuux, ko ñadu ntdaa-i
jandixa xa ɨɨn xandaa kuu xa ka
teku-i. Du'a n-ja'an Isaías nuu
Ianyuux. Xia'an-s: "Taa-ro Ianyuux,
xaku ni ñayiu jandixa xa ɨɨn xandaa
kuu xa ja'an-da nuu-i", kuu Isaías,
xia'an-s. 17 Ndoñu'u xa teku-i xa
n-ja'an Cristu na kua'a na kukanu
ini-i-ia. Kakune'e-ro Cristu hora ka
dakua'a-ro-i. 18 Maxku ku ja'an-ro
xa ñatu n-ka teku ñayiu jan xa n-ka
ja'an-ro, chi n-ka teku-i. Dɨuni du'a
yodotnuni tnu'u Ianyuux:

Ntdantu'u ñuu io ñuñayiu n-ka
teku ñayiu nax kuu xa n-ja'an
Ianyuux.
Nde dɨkɨ ñuñayiu xi'in nde xe'e
ñuñayiu ka xini ñayiu nax
n-kida-ia.

19 Na ja'an ntuku-da, "Ñadu xa
ña n-ka teku ñayiu Israel tnu'u-ia
chi n-ka teku-i." Moisés kuu se
ki'na nuu n-kakune'e xa'a, te
n-chidotnuni-s xa n-ja'an Ianyuux
nuu ñayiu Israel. N-ja'an-ia:

Kada-r xa ñayiu ña tuu na nación
io kada xa kukuedi ini koio-n.
Kada-r xa ñayiu ñatu xe ini
tnu'u ja'an-r dakiti ini ña'a.

20 N-teku Isaías xa n-ja'an Ianyuux,
te n-kuyɨɨ-s xa n-chidotnuni-s. Du'a
n-ja'an-ia:

Ñayiu ñatu n-ka xo xini jundu
kuu-r, ka xini-i jundu kuu-r
vitna.
Ñayiu ñatu n-ka xijan tnu'u
jundu kuu-r, dakua'a-r-yɨ, te
ka xini-i jundu kuu-r vitna.

21 N-kakune'e-ia ñayiu Israel na
n-ja'an-ia: "Ntdaa kɨu xko ja'an-r
nuu ñayiu xa na jandixa ña'a-i, ko
ñayo-i ka juini. Unu xe ini-i."

N-kaxi Ianyuux dava ñayiu Israel xa ku kuda'ya-ia-i

11 Ni ɨɨn kɨu maxku kani
ini-ro xa n-dandoo Ianyuux
ñayiu Israel, ñayiu n-xo ndeka-ia,
juini n-ka kuxe ini-i nuu-ia. Ñatu
n-dandoo-ia-i chi ñatu n-dandoo
ña'a-ia daña. Da'ya dana Abraham
ka kuu ñayiu Israel, te da'ya
dana-s kuu-da tuku. Kuu-da da'ya
dana Benjamín. 2 Ñatu n-dandoo
Ianyuux ñayiu Israel xaxe'e xa
na'a n-kuu n-kaxi-ia-i xa ku kuu-i
da'ya-ia. ¿Ñatu ka xini-n nax kuu
xa n-kakune'e Elías, se n-xo ja'an
xa n-ja'an Ianyuux nuu ñayiu na
n-ja'an-s nuu-ia xa n-ka kida ñayiu
Israel kuechi a? 3 Du'a n-ja'an-s
nuu-ia, te n-chidotnuni-s: "Taa-ro
Ianyuux, n-ka xa'ni ñayiu ya'a
ntdaa se n-ka xo ja'an nuu-i xa
n-ja'an-n. Mee dii nga-da n-ndoo,
te ka nduku ña'a-i xa ka'ni ña'a-i
tuku. Dɨuni n-ka xanu-i altari-n",
kuu-s, xia'an-s. 4 ¿Ñatu xna'a-n nax
n-ja'an Ianyuux nuu-s a? N-ja'an-ia
nuu-s: "N-dada'an-r xa dandoo
ña'a uxa mil ñayiu, te ñayiu ijan
ñatu n-ka xe juiin xiti nuu xa nani
Baal xa ndadaka'nu koio-i xijan",
kuu-ia, n-xia'an-ia nuu-s. 5 Nani
n-kuu xa n-kaxi Ianyuux dava

ñayiu Israel na n-xo tuu Elías, daa
kuu vitna xa n-kaxi-ia dava ñayiu
ku kuu da'ya-ia xaxe'e xa kunda'u
ini-ia-i. 6 N-kaxi ña'a-ia xa ku
kuu-ro da'ya-ia, ko ñadu xaxe'e xa
n-ka kida-ro xava'a. N-kaxi ña'a-ia
xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia. Date
nuu n-xio xaxe'e xa n-ka kida-ro
xava'a kaxí ña'a-ia xa ku kuu-ro
da'ya-ia, ma kuu xa kaxí ña'a-ia
xaxe'e xa kunda'u ini ña'a-ia n-kuu.
7 N-ka kuu ñayiu Israel xa jandixa
ndɨ'ɨ-i ley Ianyuux xa maxku
kundido kutau ka-i kuechi n-ka
kida-i, ko ña ndaku-i. Diko ni ñayiu
n-kaxi Ianyuux xa ku kuu-i da'ya-ia
ma kundido kutau ka-i kuechi n-ka
kida-i. Dava ka ñayiu, ka kuxe ini
ka-i nuu-ia jua'an. 8 Du'a yodotnuni:

N-kida Ianyuux xa n-ka ndulilu-i
xa maxku kutnuni ini-i xa
ja'an-ia.
Juini xnde'a-i ɨɨn xa xnde'a-i, ko
ñatu ka xini-i nax kuu.
Juini ka teku-i ɨɨn xa ka teku-i,
ko ñayo-i ka kutnuni ini nax
kuu xijan.
Daa ka kuu-i vaxi.

9 Dɨuni n-kakune'e David ñayiu
ya'a, te n-chidotnuni-s:

Na kada u'u ña'a ndeyu ka xaxi
ka xi'i-i.
Maxku tna'a ña'a xa ka xaxi-i.
Nda'u na ya'a koio-i. Xijan kuu
ta'u-i.

10 Na kuaa-i. Maxku kunde'a ka-i.
Na ndutɨ'ɨ yata-i te maxku
ndundaa ka.

Nanita'u ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu ñayiu Israel

11 Ñadu xaxe'e xa xaku ni ñayiu
Israel ka jandixa Ianyuux vitna, te
dani xaku ni-i jandixa-ia vaxi, chi
xee kɨu jandixa ntdaa-i-ia. Nax kuu
ña'a. Xaxe'e xa ñatu ka jandixa
da'ya dana Israel-ia, xijan kuu xa
n-ka kukanu ini ñayiu ñatu ka kuu
da'ya dana Israel-ia. Ijan te n-ka
kukuedi ini da'ya dana-s. 12 Nuu
xaxe'e xa n-ka kida da'ya dana
Israel kuechi kida Ianyuux ñayiu
ñuñayiu xava'a, naka ñayiu ñuñayiu
ma ku kada-ia-i xava'a na xee kɨu
kukanu ini da'ya dana-s Cristu.
Nuu xaxe'e xa n-ka dandoo da'ya
dana-s-ia kuu ñayiu ñatu kuu da'ya
dana-s xava'a, naka ñayiu ñatu ka
kuu da'ya dana-s ma ku kada-ia-i
xava'a na xee kɨu kukanu ini
da'ya dana-s Cristu. Vichi va'a ku
kada-ia-i.

13 Kachitnu'u ña'a-da ndixi, ñayiu
ñatu ka kuu da'ya dana Israel xa
n-tunda'a ña'a Ianyuux xa dakua'a
ña'a-da. Xijan kuu tniu n-taxi-ia,
tniu ndandɨ'ɨ kuu. 14 Dakua'a
ña'a-da, ndixi ñayiu ñatu kuu
da'ya dana Israel na kua'a kukuedi
ini ñayiu ñuu-da xi'in yatnu'u-da
na kua'a kue'e-i na nanita'u.
15 Xaxe'e xa n-xika yata Ianyuux
nuu ñayiu ñuu-da xi'in yatnu'u-da
n-ndumani-ia xi'in kue'e ñayiu
ñuñayiu. Kuenda kɨu ndɨyɨ ka kuu
ñayiu Israel, ko kɨu na ndumani
Ianyuux xi'in-i kuenda kɨu nandoto
koio-i. 16 Ná kuu yuxa ka kuu ñayiu
Israel. Nux ii ɨɨn parti yuxa n-doko
ɨɨn ñadɨ'ɨ nuu Ianyuux, dɨuni ii ɨnka
parti yuxa jan. Nux ii yo'o yutnu,
dɨuni ii ntakaa da'nda-tnu.

17 Dɨuni ka kuu ñayiu Israel ná
ka kuu da'nda tnu olivo xetata-ro,
te ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu
Israel, ka kuu-n ná ka kuu da'nda

tnu olivo io yuku. N-xa'nde Ianyuux
da'nda tnu olivo xetata-ro, te
n-xa'nde-ia ɨɨn da'nda tnu olivo io
yuku, te n-kida injertari-ia da'nda
yutnu ijan tnu olivo xetata-ro
jan. Ɨɨn nga yo'o-tnu ne'e nduu
da'nda-tnu jan. Ɨɨn ni ndute yɨ'ɨ-tnu.
18 Mee-n, ñayiu Israel, maxku
ja'an i'ni koio-n xa ka kuu-n ná kuu
da'nda tnu olivo xetata-ro, chi xa
xna'a-n xa ñadu da'nda-tnu ne'e-tnu
xa nukoo-tnu chi yo'o-tnu ne'e ña'a.
19 Te ndixi, ñayiu ñatu ka kuu
ñayiu Israel, vaa ku ja'an koio-n:
"N-ta'nde da'nda tnu olivo xetata-ro
xa na kua'a na kada injertari
Ianyuux da'nda tnu olivo io yuku
nuu n-ta'nde tnu jan." 20 N-xika
yata Ianyuux nuu ñayiu ka kuu
da'ya dana Israel xaxe'e xa ñatu
n-ka kukanu ini-i-ia, te ndixi ka
kunduu-n xi'in Ianyuux xaxe'e xa
ka kukanu ini-n-ia. Ko maxku ku
ku i'ni-n xaxe'e xijan; koo koio-n
cuedado na ña'a daa ya'a koio-n
tuku. 21 Nux n-xika yata Ianyuux
nuu ñayiu ka kuu ná kuu da'nda
tnu olivo xetata-ro, naka nuu ndixi
ma ku kaka yata-ia. 22 Xá xna'a-n
janda kuu Ianyuux. Xá xna'a-n xa
vichi va'a kida-ia dava ñayiu chi
kue'e xa xia'an-ia-i, te xtuu vii xtuu
va'a-i. Dɨuni ka xini-n xa kida-ia
xa nda'u ya'a dava ñayiu. Kunda'u
ini ña'a-ia, ndixi, te kida-ia xa
nda'u ka ya'a ñayiu n-ka xika yata
nuu-ia. Kada na'i koio-n xava'a na
kua'a dani na kada ña'a-ia xava'a.
Nux ña'a, dani kaka yata-ia nuu-n
tuku. 23 Kuenda kɨu da'nda tnu olivo
xetata-ro n-ta'nde jan ka kuu da'ya
dana Israel. Ndada injertari ntuku
Ianyuux da'nda tnu olivo n-ta'nde
jan nux na ndixe'e koio da'ya dana
Israel xa kukanu ini-i Ianyuux ɨnka
vuelta. Daa kuu chi kada-ia xa kɨu
tna'a koio-i nuu-n xa ka kuu-n ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu. 24 Nux
n-kida injertari-ia da'nda tnu olivo
io yuku nuu tnu olivo xetata-ro,
naka da'nda tnu olivo xetata-ro, ma
ndada injertari-ia mee tnu olivo jan.

Nanita'u ntdaa da'ya dana Israel io xa nanita'u

25 Na kachitnu'u ña'a-da nax xani
ini Ianyuux xa koo xa na kua'a na
jini koio-n nax ya'a te nax koo, chi
nux ma kachitnu'u ña'a-da, vaa
ku ja'an koio-n xa xá ka xini-n nax
ya'a, te ku ku i'ni-n. Xa'a kuu xa
kachitnu'u ña'a-da. Kue'e ñayiu
Israel ñatu ka juini xa kukanu ini-i
Jesucristu. Nde kɨu na kukanu ini
ndɨ'ɨ ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel
io xa kɨu tna'a nuu ñayiu kukanu
ini-ia Cristu, ijan dada ndixe'e
ñayiu Israel xa kukanu ini ntuku-i
Ianyuux. 26 Xee kɨu nanita'u ntdaa
da'ya dana Israel io xa nanita'u chi
daa yodotnuni. Du'a yodotnuni:

Sión kee Ia dakaku kue'e ñayiu
ka kuu da'ya dana Jacob.
Kada-ia xa ma kada koio ka
ñayiu ka kuu da'ya dana-s
kuechi n-ka xo kida-i.
N-ka xo kida-i kuechi chi
ñatuka n-ka xo jandixa-i
Ianyuux.

27 N-ja'an Ianyuux:
"N-ja'an-r xa kada-r xa ma
kundido kutau ka-i kuechi
n-ka kida-i, te daa kada-r."

28 Xaxe'e xa kue'e da'ya dana
Israel n-xika yata nuu Ianyuux, kiti
ini-ia nuu-i. Te xaxe'e xijan va'a

kida ña'a-ia ndixi, ñayiu ñatu ka
kuu ñayiu Israel. Juini kue'e-i n-ka
xika yata nuu-ia, ko dani xemani-ia
ñayiu Israel xaxe'e uxi uu da'ya
yɨɨ Israel chi n-kaxi-ia-i xa kutuu-i
nuu tuu-ia. 29 Juña'a na'i-ia xa
n-ja'an-ia xa juña'a-ia chi xetna'a
xa ja'an-ia. Kida-ia xa teku ñayiu
tnu'u-ia xa na kua'a nanita'u-i ná
n-ja'an-ia. 30 N-ka xo kuxe ini-n nuu
Ianyuux, te vitna ka kuxe ini da'ya
dana Israel nuu-ia. Xaxe'e xa ka
kuxe ini-i nuu-ia kundau ini ña'a-ia
ndixi. 31 Ka kuxe ini ñayiu Israel
nuu-ia vitna, ko ndunda'u ini-ia-i
na xee kɨu. Xaxe'e xa kunda'u ini
ña'a-ia ndixi, ndunda'u ini-ia-i tuku.
32 Nani ka kuxe ini ñayiu Israel nuu
Ianyuux dani ka kuxe ini ñayiu
ñatu kuu ñayiu Israel nuu-ia. N-xio
xa nda'u ya'a ntdaa-ro na kuú-ro
n-kuu, ko xaxe'e xa kunda'u ini
ña'a-ia, ma kuu ka xa nda'u ya'a-ro.
33 Naka kue'e xa taxi Ianyuux.
Naka vichi kunda'u ini ña'a-ia.
Naka kue'e xa kutnuni ini-ia. Naka
kue'e xa xini-ia. Naka tu'a-ia.
Ñayo-ro xini nakuenda kida-ia ɨɨn
xa kida-ia, ni nakuenda daa xani
ini-ia. Ñayo-ro xini naxa xani ini-ia
xa kada-ia. 34 Ná ja'an-da ya, daa
yodotnuni:

Ñayo-ro xini nax xani ini-ia.
Ñatu xe tnu'u-ia nuu ñayiu.
35 Ñayo-ro xia'an nga ɨɨn xa xia'an
nga-ro-ia.
Ña tuu nax kuta'u-ia nuu-ro.
Ña tuu nax n-xia'an nga-ro-ia xa
kutau-ia nuu-ro.

36 Mee-ia n-xani ini ntdaa xa io,
te xaxii mee-ia kuu. N-kidava'a-ia
ntdaa xa io xa na kua'a na
najuen tnu'u ña'a xijan. Io xa
ndadaka'nu-ro-ia. Ndɨkɨu ndɨñuu
nduka'nu-ia te ma jɨn ndɨ'ɨ. Amén.

**Kuenda kɨu doko-ro mee-ro nuu
Ianyuux xa xinokuechi-ro nuu-ia**

12 Ta'u tniu-da nuu-n ntdaa-n
xa junukuechi koio-n nuu
Ianyuux chi kunda'u ini ña'a-ia.
Kuenda kɨu doko-n mee-n nuu-ia xa
junukuechi koio-n nuu-ia chi vichi
va'a n-kida ña'a-ia. Kuvete-ia xa daa
kada-n. Ñatuka ka kuu-ro ná kuu
dava'a nga ñayiu chi xinokuechi-ro
nuu Ianyuux. Xaxe'e xa daa kida
ña'a-ia, io xa kada-ro ntdaa-ro xijan.
2 Maxku ku kuu ka anu-n xa kada
koio-n xaloko. Maxku kada koio-n
ná ka kida ñayiu ñatu ka xini jundu
kuu Ianyuux. Ni maxku kukajan
ini-n mee ni xa io ñuñayiu ya'a.
Juejoon koio-n xa na kadatniu ka
Ianyuux anu-n xa maxku ku kuu
ka-n ná n-ka xo kuu-n. Juejoon
koio-n xa na kadatniu ka-ia anu-n
na kua'a na kani ini-n ná xani
ini-ia te jini koio-n nax ñu ini-ia xa
kada-ro. Xa ñu ini-ia xa kada-ro kuu
xa kada-ro xava'a xi'in xa nduu-ro
ñayiu kida mee ni xava'a. Tna ini-ia
xijan.
3 Na ja'an-da nuu-n xa maxku
ku ku i'ni-n xa yo va'a ka tu'a-n
nux ña tuu nga ka tu'a-n. Nux
ka xinokuechi-n nuu Ianyuux,
maxku ku ku i'ni koio-n xa yo va'a
xinokuechi-n nuu-ia. Nux va'a ka
kukanu ini koio-n-ia, maxku ku
ku i'ni-n xa va'a ka tu'a-n a va'a ka
xinokuechi-n. Xaxe'e xa n-tetutniu
ña'a-ia xa du'a ja'an-da nuu-n, du'a
ja'an-da. 4 Na ja'an-da tnu'u kandee
ya'a nuu-n. Io nda'a-ro. Io nuu-ro.
Io xiti-ro. Io dɨkɨ-ro, io xe'e-ro du,

te nudɨɨn nudɨɨn xetniu-ro ntdaa,
ko ɨɨn ni xa ka kuu. 5 Ná ka kuu
xijan ka kuu ñayiu ka kukanu ini
Cristu chi idii nga ñayiu ka kuu-i.
Ná ndoñu'u-ro nda'a-ro, xe'e-ro,
dɨkɨ-ro, daa ndoñu'u tna'a ñayiu
ka kukanu ini Cristu. 6 Ntdaa-ro
tu'a kada-ro tniu Ianyuux. N-xani
ini-ia xa nudɨɨn tniu kada-ro. Naka
va'a-ia xa daa n-kidava'a ña'a-ia.
Ndeda-ro vaxi xa ja'an-ro nuu ñayiu
xa n-ja'an Ianyuux, na ja'an-ro xijan.
Nux va'a ka kukanu ini-ro Cristu,
ndaku-ro xa va'a ja'an-ro nuu ñayiu
xa n-ja'an-ia. 7 Te ndeda-ro vaxi
xa junukuechi-ro nuu ñayiu ka
kukanu ini Cristu, daa na kada-ro.
Ndeda-ro vaxi xa dakua'a-ro
ñayiu, na dakua'a-ro-i. 8 Ndeda-ro
vaxi xa jan do'o-ro ñayiu, daa na
kada-ro. Ndeda-ro vaxi xa juña'a
nga-ro ñayiu ka kunda'u dava xa
xneva'a-ro, kue'e na juña'a nga-ro-i.
Ndeda-ro vaxi xa taxnuni-ro, va'a
na taxnuni-ro. Nux vaxi-ro xa
chindee-ro ñayiu xaxe'e xa nda'u
ini-ro, na chindee-ro-i, te maxku
kava uu kava uni anu-ro.

Io xa juemani tna'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

9 Xandaa xakuiti juemani tna'a-n;
maxku kada nga-n. Jun ini koio-n xa
kada-n xava'a. Dandoo koio-n xaloko
xadu'a. 10 Juemani tna'a-n xi'in dava
ka ñayiu ka kukanu ini Cristu chi
kuenda kɨu ñani-n ka kutna'a. Najuen
tnu'u tna'a koio-n. 11 Maxku kava uu
kava uni anu-n hora kida-n tniu-ia. Na
ku kuva'a anu-n nuu tniu Cristu. Xi'in
nde yɨkɨ nde tuchi-n junukuechi-n
nuu-ia. 12 Io xa ku kuvete koio-n chi
n-ka kukanu ini-n xa dananita'u ña'a
Ianyuux. Hora na kada u'u ña'a ñayiu,
kada nde ini koio-n. Ku kajan ta'u
kutu koio-n nuu-ia, te maxku kande
ini-n. 13 Chindee-n ñayiu ka kunda'u
n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii.
Kotondee koio-n-yɨ, te juña'a koio-n-yɨ
ve'e-n na ndoo-i nux ña vada ndoo-i.
14 Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa
na kuu ñayiu ka kida u'u ña'a xava'a,
te maxku kui'a ja'an-n-yɨ. 15 Hora
na kudɨ ini ñayiu, kudɨ ini koio-n;
hora na nda'i ñayiu, nda'i koio-n.
16 Kutuu mani koio-n xi'in dava ka
ñayiu. Maxku ku kuxe ini koio-n. Tu'a
tna'a koio-n xi'in ñayiu ka kunda'u
ka kukee. Maxku ku ja'an koio-n xa
ntdanditu'u xa kua'a-n kada-n. 17 Nux
n-janña'a ɨɨn ñayiu a nax n-kida ña'a-i
maxku ña'a dandenaa-n. Kada-n
ntdaa xa ka xani ini ñayiu xa kuu
xava'a. 18 Maxku ku jantna'a-n xi'in
ñayiu nuu ka xikonuu ka xikondodo-n.
Ntdaa-i kutuu mani-n xi'in-i, jun ini-n
xa maxku jantna'a-n xi'in-i. 19 Maxku
daa mee ka-n ku kada u'u ñayiu ka
kida u'u ña'a. Ianyuux io xa kada
u'u ñayiu ijan, ñadu mee-n chi du'a
yodotnuni: “Mee-r io xa kada u'u-r
ñayiu. Mee-r juña'a ta'u-i.” 20 Dɨuni
yodotnuni: “Nux kojon ñayiu xini u'u
ña'a, juña'a-n xa kaxi-i. Nux ka yichi-i
ndute, juña'a-n ndute na ko'o-i. Juña'a
koio-n xa kaxi xa ko'o-i na kua'a
na kujanuu-i.” 21 Naa xa kada u'u-n
ñayiu n-ka kida u'u ña'a, juña'a-n
xa ka ndoñu'u-i. Naa xa dandenaa-n
xa n-kida ña'a ɨɨn ñayiu, kada-n-yɨ
xava'a.

Io xa jueyu'u juendetu-ro nuu se ka taxnuni nuu-ro

13 Jueyu'u juendetu koio-n
nuu se ka taxnuni nuu-n.

Ianyuux kuu Ia n-xani ini xa koo se
taxnuni nuu-ro. Xnetniu-s chi mee
Ianyuux kida xa ka tetutniu ña'a
ñuu. 2 Ñayiu ndandita nuu se ka
taxnuni, io kuechi-i chi ndandita-i
nuu se n-kida Ianyuux xa n-tetutniu
ña'a ñayiu. Kada u'u se ka taxnuni
ñayiu ka ndandita nuu-s. 3 Ñayiu ña
tuu nax ka kida ñatu ka yu'u nuu se
ka taxnuni chi ña tuu nax ka kida-i.
Ñayiu ka kida xaloko ka kuu ñayiu
ka yu'u nuu-s. Xa maxku ku yu'u-ro
nuu se ka taxnuni nuu-ro, na
kada-ro xava'a na kua'a na najuen
tnu'u ña'a koio-s. 4 N-kida Ianyuux
xa koo se taxnuni xa na kua'a
na kutuu va'a-ro. Nux na kada-n
xaloko yu'u koio-n nuu-s, chi ka
kida u'u-s ñayiu loko. Kiti ini-s nuu
ñayiu ka kida xaloko, te daya'a-s-yɨ
juxtixia. Xaxe'e xa xinokuechi-s
nuu Ianyuux, daa kida-s. 5 Jueyu'u
juendetu koio-n nuu koio-s, ko ñadu
xa na ña'a daya'a ña'a-s juxtixia.
Jueyu'u juendetu koio-n nuu koio-s
xaxe'e xa daa io xa kada-ro. 6 Xaxe'e
xa ka kida-s tniu ijan ka xia'an-ro
tvini ka ndajan-s. Ka xinokuechi-s
nuu Ianyuux xa daa ka kida-s.
7 Juña'a koio-n ntaka tvini ka
ndajan se ka taxnuni. Dɨuni juña'a
koio-n tvini ka xijan-s. Ja'an koio-n,
"Dito" nuu se io xa ja'an-ro "Dito."
Najuen tnu'u koio-n se io xa najuen
tnu'u-ro-s. Du'a kada koio-n. 8 Io
xa najuña'a-n xa tau-n nuu ñayiu.
Dɨuni io xa juemani tna'a-n. Nux
xemani tna'a ñayiu, jandixa-i dava
ka ley Ianyuux tuku. 9 Yodotnuni:
"Maxku kava-n xi'in ñadɨ'ɨ ñatu
kuu ñadɨ'ɨ-n. Maxku ka'ni-n ndɨyɨ.
Maxku du'u-n. Maxku kukajan
ini-n xaxii ñayiu." Nux jandixa-ro
ley ya'a, ndaku koio-ro xa jandixa
koio-ro dava ka ley Ianyuux: "Io xa
juemani-n ñanitna'a-n ná xemani-n
mee-n." 10 Nux xandaa xakuita
xemani-n ñanitna'a-n, ña tuu nax
kada-n-yɨ. Kida-ro xa ja'an ley
Ianyuux nux xemani-ro ñayiu.
11 Maxku ku kidi-n chi xa ka
xini-n na tiempo tuu-ro. Xa vax
kuyatni xa nanita'u-ro. Na'a ka
n-kuu xndetu-ro vaxi dada xa
kundetu-ro. 12 Kuenda kɨu xa n-tuu
yaa te vax kuyatni xa xino ngandii
xa vax kuyatni tiempo nanita'u-ro.
Xijan kuu xa maxku kada ka-ro
xaloko ka kida ñayiu loko xakuaa.
Mee nga xava'a na ku kada-ro ná ka
kida ñayiu va'a nduu. Na kada-ro
xa juini Ianyuux. Xava'a ka kida
ñayiu nduu kuu ná kuu armadura
soldado. 13 Na ku kuñukax ini-ro
nuu xikonuu xikondodo-ro; na
kuikonuu-ro ná kida ñayiu va'a
xikonuu nduu. Maxku nde'e kaxi-ro
hora xe'en-ro viko, ni maxku yo ku
jɨ'ɨn-ro viko, ni maxku ko'o-ro xa
nde xini-ro. Maxku kada-ro kuechi
xi'in ñadɨ'ɨ ñatu kuu ñadɨ'ɨ-ro, ni
maxku mee ni xa ku kada-n kuechi
ku jun ini-n. Maxku jantna'a
koio-ro, ni maxku ku kuu-ro ñayiu
kuedi ini. 14 Maxku daa kada koio-n.
Jun ini koio-n xa kada-n xa juini
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro. Maxku
ku kuu ka anu-n xa kada-n xaloko
ka kida ñayiu loko.

Maxku ku jan tnu'u-ro dava ka ñayiu kukanu ini Jesús tuku ka kida

14 Io xa ku kuu ini va'a-n nuu
ñayiu ñatu ka kida ná ka
kida-n nux ka xani ini-i xa ñatu
io va'a xa ka kida-n. Io xa ku kuu

ini va'a-n nuu-i chi ñayo-ro ka xini
ndaa ka xini kuiti nux vatuka xa
kada-ro xa ka kida-ro a ña'a. Maxku
jan tnu'u-n-yɨ. 2 Io-n ka xani ini xa
io va'a xa kaxi-ro dava'a nga xa
kaxi-ro, ko io-n ka xani ini xa ñatu
io va'a xa kaxi-ro kuñu. 3 Ñayiu ka
xaxi dava'a nga xa ka xaxi-i, maxku
kui'a ja'an-i ñayiu ka xani ini xa
ñatu io va'a xa kaxi-ro dava'a nga
xa kaxi-ro. Ñayiu ka xani ini xa
ñatu tna ini Ianyuux xa kaxi-ro
dava'a nga xa io, maxku jan tnu'u-i
ñayiu ka xani ini xa io va'a xa
kaxi-ro dava'a nga xa io xa kaxi-ro,
chi ntdaa-i ka kuu da'ya Ianyuux.
4 Ñatu io va'a xa jan tnu'u-ro ñayiu
chi ñadu roo io xa chinuu nax
ka kida-i chi ñadu nuu mee-ro
xinokuechi-i. Mee Ianyuux taxnuni
nuu-i te xini-ia nax ka kida-i.
Kendoo va'a xa ka kida-i chi mee-ia
chindee ña'a. 5 Io-n ka xani ini xa
nani kuu ɨɨn kɨu dani kuu ɨnka kɨu.
Te io-n ka xani ini xa dava kɨu ii,
te io xa kune'e ii-ro. Ñayiu ka xani
ini xa ii dava kɨu, na kune'e ii-i kɨu
ijan. 6 Ñayiu ka xani ini xa ii dava
kɨu, io va'a xa xe ii-i chi xaxe'e
Ianyuux ka xe ii-i. Ñayiu ka xaxi
dava'a nga xa io xa kaxi-ro, io va'a
chi ka xani ini-i xa tna ini Ianyuux
xa daa ka kida-i, te ka xia'an-i
nuu-ia: "N-kuta'u-da, Taa-ro." Ñayiu
ñatu ka xaxi dava'a nga xa io xa
kaxi-ro, io va'a chi dɨuni ka xani
ini-i xa tna ini Ianyuux xa ka kida-i,
te ka xia'an-i nuu-ia: "N-kuta'u-da,
Taa-ro." 7 Ñayo-ro vaxi ñuñayiu xa
kada-ro xa ka ku ini mee-ro. Dɨuni
ñayo-ro xantuu kɨu kuú-ro. 8 Hora
xtuu-ro ñuñayiu kida-ro xa juini
Ianyuux, te hora n-xee xa kuu-ro
ndɨyɨ, yɨnda'a ña'a na'i-ia. Xndito-ro
a n-ka xi'í-ro, dani ka kuu-ro
da'ya-ia, 9 chi xaxe'e xijan n-xi'í
Cristu te n-nandoto-ia. N-xi'í-ia
te n-nandoto-ia xa taxnuni-ia
nuu ntdaa-ro xa ka kuu-ro
da'ya-ia; xndito-ro a n-ka xi'í-ro.
10 ¿Nakuenda ka jan tnu'u-n dava
ñayiu ka kukanu ini-ia? ¿Nakuenda
ñatu ka xe ini-n-yɨ? Ntdaa-ro, io xa
ndadandaa Ianyuux kuechi-ro, ma
yoo-ro kaku. 11 Du'a yodotnuni:

Xandaa xakuiti ndito-r,
te xandaa xakuiti ntdanditu'u
ñayiu njuiin xiti nuu-r.
Te ja'an koio-i xa Ianyuux ndixa
kuu-r.

Kuu Ianyuux n-ja'an-ia.
12 Xee kɨu ntdaa-ro ja'an nuu
Ianyuux nax n-ka xo kida-ro
xa n-ka xo tuu-ro ñuñayiu ya'a.
Mayo-ro kaku.
13 Maxku jan tnu'u tna'a koio-ro.
Na dandoo-ro xijan. Maxku kada-ro
ɨɨn xa xani ini ɨnka ñayiu xa ñatu
kuu xava'a, na kua'a maxku daa
kada-i na kua'a maxku kada-i
kuechi. 14 Ka xani ini dava ñayiu xa
ñatu va'a xa kaxi-ro dava'a nga xa
io xa kaxi-ro, ko xini daña xa ntdaa
xa io xa kaxi-ro, va'a xa kaxi-ro.
N-kida Jesucristu xa xini-da xa
ñadu kuechi kuu xa kaxi-ro dava'a
nga xa io xa kaxi-ro. Daa ja'an
daña, ko nux ndeda-n ka xani ini
xa kuechi kuu xa kaxi koio-n dava
xa ka xaxi ɨnka ñayiu, maxku
kaxi koio-n nudaa. 15 Nux ɨɨn xa
ka xaxi-n kida xa kida ñanitna'a-n
kuechi, te nux dani na ku kaxi
na'i-n ña tuu nax vi'i-n-yɨ. Maxku
dandoo ɨɨn ñanitna'a-n Cristu
xaxe'e ɨɨn xa ka xaxi-n chi dɨuni

n-xi'í-ia xaxe'e-i. 16 Maxku daa
kada-n na ña'a jan tnu'u ñayiu ñatu
kukanu ini Cristu Ianyuux. 17 Hora
xian tnu'u-da ñayiu nax io xa kada-i
xa kɨu tna'a-i nuu roo xa ka kuu-ro
ñayiu jandixa xa taxnuni Ianyuux
nuu-ro, ñatu kakune'e-da xa kaxi xa
ko'o-ro. Xa ka kakune'e-da kuu xa
io xa jandixa koio-ro-ia. Dɨuni ka
kakune'e-da xa n-ndumani Ianyuux
xi'in-ro. Ka kudɨ ini ñayiu n-kɨu
tna'a nuu roo xa ka kuu-ro ñayiu
jandixa xa taxnuni-ia nuu-ro. Ka
kudɨ ini-i chi ñu'u ña'a Espíritu-ia.
18 Ñayiu jandixa-ia, ka xinokuechi-i
nuu Cristu, te tna ini Ianyuux
xa daa ka kida-i. Xndaxio ñayiu
xañu'u nuu ñayiu daa ka kida. 19 Na
nduku-ro mudu kutuu mani-ro xi'in
ñayiu. Na chindee tna'a-ro xa na
kua'a na kutnuni va'a ka ini-ro nax
kuu xa juini Ianyuux. 20 Maxku
kuu xa ka xaxi ka xi'i-ro kada xa
kada ñayiu n-dakua'a-n ɨɨn xa
maxku kada-i. Ntdaa xa io xa kaxi
xa ko'o-ro va'a, ko nux ndeda ɨɨn
xijan kada xa kada ñayiu kukanu
ini Cristu kuechi, ñatu io va'a xa
kaxi-ro ntdaa xijan. 21 Va'a ka nuu
maxku kaxi-ro kuñu, ni maxku
ko'o-ro vinu, ni maxku kada-ro
ɨnka xa xani ini ɨnka ñayiu kukanu
ini Cristu xa kuechi kuu. Va'a
ka nuu maxku kada-ro xijan nux
xaxe'e xijan kada-i kuechi. 22 Ñayiu
xani ini xa xandaa xakuiti io va'a
ɨɨn xa kida-i, mee dii nga-i xi'in
Ianyuux na'a. Naka ta'u ñayiu ña
tuu nax kida xa kune ini-i. 23 Ñayiu
kaa uu kaa uni anu hora ka xaxi-i
ɨɨn xa ka xaxi-i xaxe'e xa ñatu io
ndaa io kuiti anu-i, kida-i kuechi.
Ki'na nuu io xa kani ini-ro nux
io va'a xa kada-ro ɨɨn xa kada-ro.
Ñayiu kaa uu kaa uni anu hora ka
kida-i ɨɨn xa ka kida-i, ka kida-i
kuechi xaxe'e xa ñatu io ndaa io
kuiti anu-i.

Na kada-ro xa tna ini ñayiu ka kuu ñanitna'a-ro

15 Roo, ñayiu ka xani ini xa
xandaa xakuiti io va'a xa
kida-ro ɨɨn xa ka xko kida-ro, nux
ka xani ini ɨnka ñayiu xa kuechi
kuu xijan, maxku kada ka-ro xijan
na kua'a maxku daa kada ɨnka
ñayiu, te kune ini-i xa daa kada-i,
chi ka xani ini-i xa kuechi kuu
xijan. Maxku kada-ro xa tna ini ni
mee-ro. 2 Na jun ini-ro xa kada-ro
xa tna ini ñayiu ka kuu ñanitna'a-ro
xa kada-ro na kua'a na nduu koio-i
ñayiu va'a ka. Na kada-ro xa na
kutnuni va'a ka ini-i nax kuu xa
n-ja'an Ianyuux. 3 Daa na kada-ro
chi Cristu, naa xa kada-ia xa n-ku
ini mee-ia n-xejoon-ia xa ya'a-ia
na n-ja'an ɨɨn se n-chidotnuni xa
n-ja'an Ianyuux. Du'a n-ja'an-s nuu
Ianyuux: “Nayiu n-ka jan kui'a
ña'a ndixi n-ka jan kui'a ña'a daña.
Ñayiu kui'a n-ka ja'an ña'a mee-n
kui'a n-ka ja'an ña'a daña.” 4 Dava'a
nga tnu'u Ianyuux yodotnuni xa
daa nga n-xe kodotnuni xa na
ka'u ñayiu, te kutu'a va'a-i xa
yodotnuni. Xaxe'e xa ka tu'a va'a-ro
xa yodotnuni jan ndɨkɨu ndɨñuu xñu
ini-ro xa nanita'u-ro, te ña tuu nax
ku ini-ro hora nda'u ya'a-ro. Tnu'u
yodotnuni jan kida xa kuka'nu
anu-ro. 5 Kida Ianyuux xa dani
ñu ini-ro xa ndixi Cristu Jesús, te
xndetu kanu ini-ro. Dɨuni kida-ia
xa kuka'nu anu-ro. Mee-ia na kada

xa ɨnuu na kani ini koio-n na xani
ini Cristu Jesús 6 na kua'a ɨnuu
kani ini koio-n hora najuen tnu'u
koio-n Taa-ro Ianyuux. Kuu-ia Taa
Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro.
7 Nani kuva'a anu Cristu nuu
koio-n, dani io xa ku kuva'a anu-n
nuu dava ka ñayiu kukanu ini-ia
xee ve'e-n. Nduka'nu Ianyuux hora
na kada koio-n xijan. Tna ini-ia
xijan. 8 Daa io xa kada koio-n chi
n-xinokuechi Cristu nuu ñayiu
Israel xa na jɨn tna'a xa n-ja'an
Ianyuux nuu uxi uu da'ya yɨɨ Israel,
chi xa daa nga n-ja'an Ianyuux xa
kada-ia ɨɨn xa kada-ia da'ya dana-s.
9 N-xetna'a xa n-ja'an-ia xa kada-ia
xa na kua'a ndadaka'nu ñayiu
ñatu ka kuu ñayiu Israel-ia. Ka
ndadaka'nu-i-ia xaxe'e xa kunda'u
ini-ia-i. Du'a yodotnuni xa n-ja'an
ɨɨn se n-ja'an nuu Ianyuux:
Juña'a-da nuu ñayiu ñatu kuu
ñayiu Israel xa kuu-n Ianyuux.
Nakuetu-da nuu-n.
Kata-da Salmos.
10 Dɨuni yodotnuni xa n-ja'an ɨnka
se n-ja'an:
Ndixi, ñayiu ñatu ka kuu ñayiu
Israel, io xa kuvete koio-n
xi'in ñayiu ka kuu da'ya
Ianyuux.
11 Du'a yodotnuni ɨnka ntuku nuu
yodotnuni:
Io xa najuen tnu'u ndixi, xa
ka kuu-n ñayiu ñatu ka kuu
ñayiu Israel Ianyuux.
Na nakuetu ntdaa ñuu ñuñayiu
nuu-ia.
12 Te dɨuni n-chidotnuni se n-xo
nani Isaías:
Ɨɨn se kuu da'ya dana Isaí
taxnuni,
chi n-taxnuni xixitna-s.
Taxnuni-s nuu ñayiu ñatu ka
kuu ñayiu Israel.
Kukanu ini ña'a ñayiu xa kada-s
xa n-ja'an Ianyuux xa kada-s.
13 Ianyuux, kuu-ia Ia kida xa
ñatu xe tnɨɨ ini-ro xa ya'a xa xñu
ini-ro xa ya'a. Na kada-ia xa kuvete
koio-n xaxe'e xa kukanu ini-n-ia, te
dɨuni na kada-ia xa maxku kune
ini ka-n xaxe'e kuechi n-ka kida-n
chi ndumani-ia xi'in-n xaxe'e xa
kukanu ini-n-ia. Nux daa na xee
kuu, kada Espíritu-ia xa ma natu
ini-n xa kukanu ini-n-ia, ni ma jɨn
tnɨɨ anu-n xa kukanu ini ka-n-ia.
14 Xini-da xa ka ka'u-n tnu'u
Ianyuux yodotnuni, te va'a ka
tu'a-n. Dɨuni xini-da xa va'a ka
dakua'a tna'a-n. Xaxe'e xijan
xini-da xa xandaa xakuiti yo
unu va'a-n. 15 Xa nadaja'an ña'a
ntuku-da xa kada-n xa n-ja'an-da
ya, n-chidotnuni-da ntdaa tnu'u
ya'a. N-kuyɨɨ-da xa n-chidotnuni-da
xa'a. Nadaja'an ña'a-da xijan
xaxe'e xa n-tetutniu ña'a Ianyuux
16 xa dakua'a-da ñayiu ñatu kuu
da'ya dana Israel. Mudu ya'a
xinokuechi-da nuu Cristu Jesús.
Ja'an-da nuu ñayiu nax io xa kada-i
xa nanita'u-i. Kuenda kɨu dutu
kuu-da, te kuenda kɨu ɨɨn xa n-ka
doko dutu nuu altar te nakueka
Ianyuux ka kuu ñayiu dakua'a-da.
Ɨɨn xa tna ini Ianyuux ka nduu-i chi
n-kida Espíritu-ia xa n-ka nduu-i
ñayiu ii. 17 Xaxe'e xa kunduu-da
xi'in Cristu Jesús, najuen tnu'u-da
mee-da hora kakune'e-da ñayiu
ndeka Ianyuux. Ndeka-ia-i xaxe'e
xa dakua'a-da-i. 18-19 Ñadu mee
ni-da n-kida xa n-kida-da chi Cristu

n-kida xa n-ndaku-da xa n-kida-da
xijan. N-kida-ia xa ndaku-da xa
ja'an-da xa n-ja'an Ianyuux nuu
ñayiu. Dɨuni n-chindee ña'a-ia
xa n-kida-da xava'a, te n-ka xo
nde'a ñayiu. N-kida Espíritu
Ianyuux xa tɨtnɨ vuelta n-kida-da
milagru. Xaxe'e ntdaa xijan jandixa
ñayiu ñatu ka kuu da'ya dana
Israel Ianyuux. N-ja'an-da nuu
ñayiu Jerusalén xi'in ntaka ñuu
n-ka nadukunduu Jerusalén xa
na kukanu ini-i Cristu na kua'a
nanita'u-i. Nde Jerusalén xi'in
nde nuu nani Iliria n-ja'an-da
xijan. N-kida-da ntdaa tniu n-taxi
Ianyuux. 20 N-xe'en-da nuu ñayo
n-xo xini jundu kuu Cristu. Xijan
ñu ini-da xa kada-da chi ñatu
n-kuu anu-da xa jɨ'ɨn-da nuu xá
n-ka kixe'e ɨnka ñayiu xa ja'an-i
xijan. 21 Nakaxtna'a xa'a xi'in xa
yodotnuni. Du'a yodotnuni:

Ñayiu ta jini ka xa n-kida-s,
jini-i xijan vitna.
Ñayiu ta teku ka xa n-kida-s,
teku-i xijan.
Te jini koio-i nax kuu xijan.

Ku ini Spalu xa kajanta'u ñayiu Roma xaxe'e-s

22 Xaxe'e xa'a ña kuu xa xe
kotoni'ni ña'a-da, 23 ko vitna ñatuka
tniu n-taxi Ianyuux io ya'a xa
kada-da. Xá n-kuu kuia daa nga
kuu anu-da xa xe kotoni'ni ña'a-da.
24 Jɨ'ɨn-da España, te ichi dian
kotoni'ni ña'a-da. Hora na xee-da
xa kutuu-ro, yo kudɨ ini-da. Jun
ini-da xa janu ichi ña'a koio-n xa
jɨ'ɨn-da España. 25 Ki'na ka jɨ'ɨn
ntuku-da Jerusalén xa dakexio-da
xa ndoñu'u ñayiu n-kida Ianyuux
xa n-ka nduu ii-i xtuu ijan. Ijan
dada xee-da dian 26 chi xndaxio
anu dava ñayiu Macedonia xi'in
Acaya xa juña'a nga-i xa ka ndoñu'u
ñayiu Jerusalén n-kida-ia xa n-ka
nduu-i ñayiu ii. 27 Io anu ñayiu
Macedonia xi'in ñayiu Acaya xa
daa kada-i. Io xa daa kada-i ñayiu
Jerusalén xaxe'e xa ñayiu Israel
ka kukanu ini Jesucristu n-kida
xa n-ka teku ñayiu Acaya tnu'u-ia.
Kidayɨka-i xa juña'a koio nga-i tvini
xa chindee-i ñayiu Jerusalén. 28 Na
ya'a xa dakexio ndɨ'ɨ-da tvini n-ka
taxi ñayiu Acaya xi'in Macedonia
yɨnda'a-da, te ngondita-da xa
xee-da dian. Ijan dada ya'a-da
xa jɨ'ɨn-da España. 29 Xa na'a-da
xa xandaa xakuiti juini Cristu xa
xee-da dian.

30 Xijan ta'u-da nuu-n xa na
kajan ta'u koio-n xi'in nde yɨkɨ
nde tuchi-n nuu Ianyuux xa na
chindee ña'a-ia daña. Nani xko
xijan ta'u-da nuu-i, dani xijan ta'u
koio-n nuu-ia. N-kida Jesucristu, Ia
kuu Xto'o-ro, xa ta'u tniu-da nuu-n
xa kajan ta'u-n nuu Ianyuux xa na
chindee ña'a-ia. Xaxe'e xa n-kida
Espíritu Ianyuux xa xemani ña'a-n,
kajan ta'u-n nuu-ia xa na chindee
ña'a-ia. 31 Kajan ta'u koio-n xa na
kaku-da nuu ñayiu ña ka kukanu
ini Jesucristu xndaxio Judea. Dɨuni
kajan ta'u koio-n xa na xe ini koio
ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka
nduu-i ñayiu ii xndaxio Jerusalén
xa juña'a-da. 32 Dɨuni kajan ta'u
koio-n xa na kudɨ ini-ro hora na
xee-da dian te ndetatu-da nux na
kachi Ianyuux. 33 Na kunduu koio-n
xi'in Ianyuux. N-ndumani-ia xi'in-ro.
Amén.

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Roma

16 Juini-da xa ku ku ini va'a koio-n nuu Febe, ɨin ña kukanu ini Jesucristu hora na xee-ña dian. Ñuu Cencrea netniu-ña xa xinokuechi-ña nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu. [2]Juini-da xa ku ku ini va'a koio-n nuu-ña ná ka ku ini va'a-ro nuu ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Juña'a koio-n xa na ndoñu'u-ña, chi yo kue'e ñayiu n-kuu chindee-ña vaxi; nde daña xko chindee-ña.

[3]Yo ndajan tnu'u-da Priscila xi'in Áquila, ñayiu ka kida xi'in-da tniu Cristu Jesús. [4]Diko nga xa kuú koio-ña xaxe'e-da. Na kuta'u-da. Ñadu mee ni-da kuu ñayiu ja'an xa n-kuta'u-da xa n-ka kida ña'a-ña xava'a chi dɨuni ka ja'an ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ñatu ka kuu da'ya dana Israel xa n-kuta'u-i xa daa n-ka kida-ña-i. [5]Dɨuni ndajan tnu'u-da ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús ka nataka ve'e-ña xa ndadaka'nu-i-ia. Dɨuni ndajan tnu'u-da Epeneto, se mani xi'in-da. Dɨu-s kuu se Asia n-kukanu ini Cristu Jesús ki'na nuu. [6]Dɨuni ndajan tnu'u-da María. Yo vichi n-kidatniu-ña xaxe'e-n. [7]Ndajan tnu'u-da Andrónico xi'in Junias. Ñayiu ñuu-da ka kuu-s nduu-s. N-ka yɨndi'u-s kɨu n-yɨndi'u-da. Ndandɨ'ɨ-s nduu-s nuu se n-tunda'a Cristu Jesús xa dakua'a koio-s ñayiu. Ki'na ka se ya'a n-ka kixe'e xa kukanu ini-s Cristu dada daña. [8]Ndajan tnu'u-da Ampliato, se mani xi'in-da xaxe'e Cristu tuku. [9]Ndajan tnu'u-da Urbano. N-ka kida-da tniu Cristu xi'in-s. Ndajan tnu'u-da Estaquis, se mani xi'in-da tuku. [10]Ndajan tnu'u-da Apeles. Nda'u n-ya'a-s xaxe'e Cristu, ko kukanu ini na'i-s-ia. Ndajan tnu'u-da ñayiu xtuu ka'nu xi'in Aristóbulo. [11]Ndajan tnu'u-da Herodión, tna'a-da kuu-s. Ndajan tnu'u-da ñayiu kuu familia Narciso ka kukanu ini Cristu, Ia kuu Xto'o-ro. [12]Ndajan tnu'u-da Trifena xi'in Trifosa. Yo vichi n-ka kidatniu-ña xaxe'e Cristu, Ia kuu Xto'o-ro. Ndajan tnu'u-da Pérsida. Dɨuni mani-da xi'in-ña. Dani mee-ña, yo vichi n-kidatniu-ña xaxe'e Cristu, Ia kuu Xto'o-ro. [13]Ndajan tnu'u-da Rufo, se n-kaxi ña'a Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, xa ku kuu-s da'ya-ia tuku. Dɨuni ndajan tnu'u-da dɨ'ɨ-s. Kuenda kɨu dɨ'ɨ-da kuu-ña. [14]Ndajan tnu'u-da Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas xi'in familia-s ɨin ɨin-s xa ka kuu-i ñayiu ka kukanu ini Cristu. [15]Ndajan tnu'u-da Filólogo, Julia, Nereo xi'in ku'a-s xi'in Olimpas xi'in familia-s ɨin ɨin-s xa ka kuu-i ñayiu ka kukanu ini Cristu. N-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. [16]Juña'a tna'a-n xanyuux, te teyu'u tna'a-n ná ka kida dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu. Ndajan tnu'u ña'a dava ka ñayiu ka kukanu ini Cristu xtuu ya'a.

[17]Ta'u tniu-da nuu-n xa koo koio-n cuedado nuu ñayiu ka kida xa ma ɨnuu ka kani ini koio-n. Daka ni'no ña'a-i xa maxku jandixa ka-n ntaka xa n-ja'an Cristu. Xa ka xini-n xa xandaa kuu xa n-ja'an-ia. Maxku kandeka tna'a ka-n xi'in

ñayiu ijan. 18 Hora dakua'a-i ñayiu,
ñadu nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro ka
xinokuechi-i chi xa kuu ini mee-i ka
kida-i. Ka ja'an-i xa ka kukajan ini
mee-i xa kada-i. Ka danda'u-i ñayiu
lilu chi yo vii ja'an-i, te ka xani ini
ñayiu jan xa va'a ka tu'a-i. 19 Kue'e
ñayiu kue'e ñuu n-ka teku xa va'a
jandixa-n Cristu. Xaxe'e xijan
kudɨ ini-da. Jun ini-n xa kaan-n
xa kada-n mee ni xava'a, ñadu xa
daa xaloko ka ku kada koio-n. 20 Na
kada Ianyuux, Ia kida xa xtuu mani
ñayiu xa na ndaku-n nuu Kui'na
nuu xaku tiempo. Na chindee
chituu ña'a Jesús, Ia kuu Xto'o-ro.
21 Ndajan tnu'u ña'a Timoteo, se
kida xi'in-da tniu Cristu. Dɨuni ka
ndajan tnu'u ña'a se nani Lucio xi'in
se nani Jasón xi'in se nani Sosípater.
Dɨuni tna'a-da ka kuu-s.
22 Daña Tercio, se chidotnuni
tnu'u Spalu, dɨuni ndajan tnu'u
ña'a-da chi ntdaa-ro ka kukanu ini
Cristu, Ia taxnuni nuu-ro.
23-24 Dɨuni ndajan tnu'u ña'a se
nani Gayo xi'in dava ka ñayiu ka
kukanu ini Cristu. N-xeka ña'a
Gayo daña nukee nuve'e-s. Ndajan
tnu'u ña'a se nani Erasto, se yɨnda'a
tvini ñuu ya'a. Dɨuni ndajan tnu'u
ña'a se nani Cuarto.
25 Kida Ianyuux xa kutnuni ka
ini-n jua'an xa n-xe kodotnuni
ya. Yodotnuni xa io xa kukanu
ini ñayiu Jesucristu na kua'a
nanita'u-i. Xa'a kuu xa ka ja'an-da
nuu-n xi'in dava ka ñayiu.
Kachitnu'u ña'a-da xa n-datuu
Ianyuux vitna. Nde na ta nkavatuu
ka ñuñayiu, xa daa nga na'a-ia
xijan. 26 Ñayo ñayiu n-ka xini xijan
xaki'na. N-ta'u tniu Ianyuux xa
n-ka chidotnuni se n-ka ja'an nuu
ñayiu xa n-ja'an-ia xa xijan ya'a
xa na kua'a na jini-n ntdaa-n xijan
vitna na kua'a kukanu ini-n Cristu,
te jandixa-n Ianyuux. Xa'a kuu xa
n-kachitnu'u ña'a Ianyuux. 27 Na
najuen tnu'u-ro Ianyuux. Mee
dii-ia tu'a ka. Ñayo xee-ia. Na
chindee ña'a Jesucristu xa na ku
ndadaka'nu-ro Ianyuux nɨkava
nɨkuita. ¡Amén!

Carta ki'na nuu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Corinto

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ñuu Corinto

1 Mee-da kuu Spalu. N-kida Ianyuux xa n-ja'an ña'a Jesucristu mee-da xa ku kuu-da ɨɨn se n-tunda'a-ia. Carta ya'a kidava'a-da xi'in ñani-ro Sóstenes. 2 Kidava'a-da nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Ianyuux ñuu nani Corinto. Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu Jesús, te n-kida Ianyuux xa ka kuu-n ñayiu dɨɨn nuu mee-ia. Xá n-ja'an ña'a-ia mee-n xa ku kuu koio-n ñayiu ka kida xa juini mee-ia. Ntdaa ñuu ñuñayiu n-ja'an-ia ñayiu xa jandixa koio-i Xto'o-ro Jesucristu. Xto'o mee-i kuu-ia, te Xto'o mee-ro kuu-ia. 3 Na taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n, te na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Ntdaa kɨu xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux

4 Ntdaa kɨu xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux, xaxe'e mee-n. Hora n-ka jandixa-n Cristu Jesús, te n-taxi Ianyuux xamani-ia nuu-n, te xaxe'e xijan xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu mee-ia. 5 Xaxe'e Cristu Jesús, kuu ná kuu xa n-ka nduu-n ñayiu kuika. Xá n-ka tnɨɨ-n xakuika Ianyuux. Kida-ia xa ka xian tnu'u-n tnu'u-ia nuu ɨnka ñayiu, te kida-ia xa ka kutnuni ini-n tnu'u-ia. 6 N-ja'an ndaa-da xaxe'e Cristu nuu mee-n, te n-ka xeka va'a-n tnu'u-da. 7 Ña ka ndoñu'u ka-n ni ɨɨn, chi xa n-ka tnɨɨ-n ntdaa xa n-taxi Ianyuux. Diko ni xndetu-n nakɨu ndixi Xto'o-ro Jesucristu, xa dande'a ña'a-ia mee-ia nuu mee-n. 8 Kada-ia xa kundee ini koio ka-n, xa jandixa na'i ka-n-ia nde na ndixi-ia, xa maxku dakuido datau-n anu-n kɨu ndadandaa Xto'o-ro Jesucristu ntdaa xa io. 9 N-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa kunduu koio-n xi'in Da'ya Yɨɨ-ia. Da'ya Yɨɨ-ia kuu Xto'o-ro Jesucristu. Ka kua'a-n xa koo koio-n confianza nuu Ianyuux, xa daxinokava-ia ntdaa xa n-kixe'e-ia.

Maxku jantna'a ka-n

10 Ñani-da ku'a-da, ka ja'an mee-n xa ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu. Xijan kuu xa, xijan-da nuu-n xa ɨɨn nuu ja'an koio-n, ntdaa-n. Maxku jantna'a tnu'u-n, kutuu mani koio-n, ɨɨn-n xi'in ɨnka-n. Na koo xa ɨɨn nuu kani ini koio-n, ntdaa-n. 11 Ñani-da

ku'a-da, du'a ja'an-da, xaxe'e xa
n-ka kachitnuña'a ñayiu ve'e Cloé
xa ka jantna'a tnu'u-n. 12 Ja'an-da
xa ka jantna'a tnu'u-n chi ja'an
ɨɨn-n: "Kunduu mee-r xi'in Spalu",
te ja'an ɨnka-n: "Kunduu mee-r
xi'in Apolos." Te ɨnka-n ja'an: "Ko
kunduu mee-r xi'in Spedru", te
ɨnka-n: "Kunduu mee-r xi'in Cristu."
13 Kuu ná kuu xa n-ka dakexio nuu
tna'a-n Cristu. ¿N-xitakaa Spalu
nuu curuxi xaxe'e-n a? ¿N-ka
xendute-n xa kunduu koio-n xi'in
Spalu a? Ña'a. 14 Xia'an-da xa
n-kuta'u-da nuu Ianyuux xa mee-da,
ña n-dajuendute ña'a-da ni ɨɨn-n.
Diko ni se nani Crispo xi'in se nani
Gayo n-dajuendute-da. 15 Xijan
kuu xa, ñayo-n kua'a xa ja'an-n xa
n-ka xendute-n xa kunduu-n xi'in
mee-da. 16 Te dɨuni n-dajuendute-da
ñayiu ve'e Estéfanas. Ña naja'an-da
nux n-dajuendute ka-da ɨnka ñayiu.
17 Ña n-tunda'a ña'a Cristu mee-da
xa dajuendute-da ñayiu, n-tunda'a
ña'a-ia xa juña tnu'u-da tnu'u
va'a-ia ñayiu. Ña n-tunda'a ña'a-ia,
xa ja'an-da tnu'u ɨɨn nuu xi'in tnu'u
ka xani ini ñayiu. N-tunda'a ña'a-ia,
xa juña tnu'u-da ñayiu xa n-xi'í
Cristu nuu curuxi, xa ma kuú koio
ñayiu xi'in kuechi-i.

Va'a na'a Ianyuux te va'a taxnuni-ia

18 Nuu ñayiu jɨ'ɨn koio andea, xa
kakune'e-da curuxi Cristu, kuu
ná kuu xa ja'an-da tnu'u lilu.
Ko mee-ro, ñayiu dakaku ña'a
Ianyuux xa ma jɨ'ɨn-ro andea, xa
kakune'e-da curuxi Cristu, kuu xa
ja'an-da xa xá n-kida Ianyuux xa
ma kuú-ro xi'in kuechi-ro. 19 Nani
ja'an tnu'u Ianyuux, dani kuu:

Danaa-r tnu'u se ka ja'an xa ka
tu'a va'a-s.
Daxio-r tnu'u se ka xani ini xa
va'a ka kutnuni ini-s.

20 ¿Nde io se xani ini xa kutnuni
ini-s? ¿Nde io se tu'a va'a? ¿Nde
io se va'a ja'an tnu'u ka xani ini
ñayiu ñuñayiu? Xá n-kida Ianyuux
xa tnu'u lilu kuu ntdaa xa ka
ja'an-s. 21 Va'a na'a Ianyuux xa ñatu
xiniñu'u xa ka xani ini ñayiu, xa
jini koio ñayiu Ianyuux. N-tna ini
Ianyuux xa tunda'a ña'a-ia mee-da,
xa juña tnu'u koio-da tnu'u mee-ia
nuu ñayiu. Juini tnu'u mee-da kaa
ná kaa tnu'u lilu nuu mee-i, ko xi'in
tnu'u jan, dakaku Ianyuux ñayiu ka
jandixa mee-ia, xa ma kuú koio-i
xi'in kuechi-i.
22 Se Israel, ka juini-s xa jini-s
milagru. Se ña ka kuu ñayiu Israel,
se ka ja'an tnu'u griegu, xnduku-s
se va'a ja'an xa ka xani ini ñayiu
ñuñayiu. 23 Ko mee-da, kachitnu'u
koio-da Cristu, Ia n-xitakaa. Ñayiu
Israel, ka kiti ini-i xaxe'e tnu'u-da.
Ná kuu ɨɨn toto ka'nu katuu ichi,
xa jɨn kɨ'ɨ-i te ndua ndeyu-i, kuu
tnu'u mee-da. Nuu ñayiu ña ka kuu
ñayiu Israel, tnu'u mee-da kuu ná
kuu tnu'u lilu. 24 Ko ñayiu n-ja'an
Ianyuux xa kunduu-i xi'in mee-ia,
ka kutnuni ini-i tnu'u ja'an-da.
Juini ka kuu-i ñayiu Israel, a ñayiu
ña ka kuu ñayiu Israel, ko ka
kutnuni ini-i xa n-xi'í Cristu xaxe'e
mee-i. Ka kutnuni ini-i xa du'a
n-dakaku Ianyuux mee-i, xa ma
kuú-i xi'in kuechi-i. Ka kutnuni ini-i
xa va'a na'a-ia te va'a taxnuni-ia
nuu-i. 25 Xa n-kida Ianyuux, kaa ná
kaa xa lilu nuu ñayiu ñuñayiu, ko
yo va'a ka xa n-kida mee-ia dada

ntdaa xa ka xani ini mee-i. Nuu
mee-i, kaa Ianyuux ná kaa Ia ña
ndaku, ko yo ndaku ka mee-ia
dada mee-i. 26 Ñani-da, naja'an koio
jundu kuu-n. Se tu'a va'a xa xani
ini ñayiu ñuñayiu ña ka kuu-n. Ni
se taxnuni nuu ñayiu ña ka kuu-n,
ni se kuika ña ka kuu-n. Ko n-ja'an
ña'a Ianyuux mee-n, xa kunduu
koio mee-n xi'in mee-ia. 27 N-kaxí-ia
se kaa ná kaa se lilu nuu ñayiu
ñuñayiu, xa kada-ia xa kujanuu
koio se ñuñayiu nuu mee-ia. Ka
xani ini-s xa se tu'a va'a ka kuu-s,
ko kujanuu koio ka mee-s nuu
Ianyuux. N-kaxí-ia se kaa ná kaa
se ña ndaku nuu ñayiu ñuñayiu, xa
kada-ia xa kujanuu koio se ñuñayiu
nuu mee-ia. Se taxnuni nuu ñayiu
ñuñayiu ka kuu-s, ko kujanuu
koio-s nuu Ianyuux. 28 N-kaxí-ia
ñayiu kunda'u kukee, xi'in ñayiu
ñatu xiniñu'u. Nde ñayiu ña tuu
nax kuu, n-kaxí-ia. N-kaxí-ia mee-i,
xa kada-ia xa se ka taxnuni nuu
ñayiu ñuñayiu maxku ya'u ka ni
ɨɨn. 29 Du'a n-kida-ia, xa ni ɨɨn ñayiu
ma kua'a xa najuen tnu'u-i mee-i
nuu mee-ia. 30 N-kida-ia xa kunduu
koio mee-n xi'in Cristu Jesús.
N-kida Jesucristu xa nduu-ro ñayiu
ka xini Ianyuux. Xaxe'e xa xini
Jesucristu Ianyuux, kida-ia xa xini
mee-ro Ianyuux. Xaxe'e Jesucristu,
n-taxkanu ini ña'a Ianyuux mee-ro.
N-kida Jesucristu xa kuu-ro ñayiu
dɨɨn nuu Ianyuux, te n-kida-ia xa
juini-ro xa kada-ro xa juini Ianyuux.
N-chiya'u Jesucristu kuechi-ro, te
n-kida-ia xa xtuu libre-ro. 31 Xijan
kuu xa, na koo ná ja'an tnu'u
Ianyuux: "Ni ɨɨn ñayiu ma kua'a xa
ja'an va'a-i xaxe'e mee-i. Na ja'an
va'a koio ñayiu xaxe'e Xto'o-ro
Jesucristu."

N-xitakaa Jesucristu nuu curuxi xaxe'e-ro

2 Ñani-da ku'a-da, na n-xee-da
ñuu-n xa juña tnu'u-da tnu'u
va'a Ianyuux, ña n-ja'an-da tnu'u
ndichi, ña n-ja'an-da xa ka xani ini
ñayiu ñuñayiu. 2 N-kachitnu'u-da
Jesucristu. N-kachitnu'u-da xa
n-xitakaa Jesucristu nuu curuxi,
xaxe'e mee-ro. Ña n-juini-da xa
kachitnu'u-da ni ɨnka xa io. 3 Kɨu
ijan ña ndaku-da. N-yu'u-da te
nɨ'ɨ-da. 4 Ña n-kachitnu'u-da xa
ka xani ini ñayiu ñuñayiu. Ña
n-juini-da xa kueka ña'a va'a
koio-n xaxe'e tnu'u mee-da. Ko
n-ja'an-da tnu'u n-taxi Espíritu
Ianyuux. Xi'in xa taxnuni Ianyuux,
n-kachitnu'u-da tnu'u mee-ia
nuu mee-n. 5 Chi ña n-juini-da xa
jandixa koio-n meni tnu'u mee-da.
N-juini-da xa dande'a ña'a Ianyuux
xa taxnuni mee-ia nuu-n, te xijan
jandixa koio-n Jesucristu.

Dande'a ña'a Espíritu Ianyuux ntdaa xa kida Ianyuux

6 Ka xian tnu'u-da tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu ka kua'a xa kutnuni
ini-i tnu'u-ia. Ñatu ka ja'an-da xa
ka xani ini ñayiu ñuñayiu, ñatu ka
ja'an-da xa ka xani ini se kunxa'nu
ka ñuñayiu. Chi vax ndɨ'ɨ xa ka
xani ini ñayiu ñuñayiu, te vax ndɨ'ɨ
se kunxa'nu ka ñuñayiu. 7 Tnu'u
Ianyuux nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ, tnu'u
mee-ia kuu xa ka xian tnu'u-da nuu
ñayiu. Ná kuu ɨɨn xa yɨva'a kuu xa
xani ini Ianyuux, ná kuu ɨɨn xa na'ɨ
kuu. Antecas xa kua'a ntdaa xa io,

xá daa, xá n-xani ini Ianyuux xa
kada-ia xaxe'e mee-ro. N-kida-ia xa
katakaa koio-s Cristu nuu curuxi,
xa kutuu va'a mee-ro xi'in mee-ia.
8 Xa'a kuu xa ñayo se kunxa'nu ka
ñuñayiu n-ka kutnuni ini. Chi nux
n-ka kutnuni ini-s n-kuu, te ma
katakaa koio-s Xto'o-ro Jesús. Ia
kunxa'nu ka nuu ntdaa xa io kuu
Xto'o-ro Jesucristu. 9 Ná ja'an tnu'u
Ianyuux du'a kuu:

Kue'e io xa n-kida tu'a Ianyuux
xa tnɨɨ koio ñayiu ka
xemani-ia.
Ta jini ka nduchi nuu-ro ntdaa
xa n-kida tu'a-ia xaxe'e-ro.
Ta teku ka do'o-ro, ni ta kani ini
ka anu-ro nax koo.

10 N-kida Ianyuux xa n-dande'a ña'a
Espíritu Ianyuux mee-ro ntdaa xa
n-kida tu'a Ianyuux xaxe'e-ro. Chi
kutnuni ini Espíritu Ianyuux ntdaa
xa io. Nde xa na'i Ianyuux kutnuni
ini Espíritu Ianyuux.
11 Xa xani ini ɨɨn seyɨɨ, ña kua'a
xa kutnuni ini va'a ɨnka seyɨɨ. Meni
anu mee-s kutnuni ini va'a xa xani
ini-s. Xa xani ini Ianyuux du. Xa
xani ini Ianyuux, ña kua'a kutnuni
ini mee-ro. Diko ni Espíritu Ianyuux
kutnuni ini xa xani ini Ianyuux.
12 Mee-ro, ña n-ka tnɨɨ-ro xa ka xani
ini ñayiu ñuñayiu. Xá n-ka xeka
va'a-ro Espíritu Ianyuux, te du'a
kua'a-ro xa kutnuni ini-ro ntdaa xa
n-tax nga Ianyuux. 13 Tnu'u n-taxi
Ianyuux, ka xian tnu'u-da nuu
ñayiu. Ña ka ja'an-da tnu'u n-ka
dakua'a ña'a ñayiu. Ka ja'an-da
tnu'u n-dakua'a ña'a Espíritu
Ianyuux. Nuu ñayiu xa n-ka xeka
va'a Espíritu Ianyuux, ka ja'an-da
tnu'u Espíritu Ianyuux.
14 Ko ɨɨn seyɨɨ, nux ma juejoon-s
xa kadatniu Espíritu Ianyuux anu-s,
ma kua'a-s xa kueka va'a-s tnu'u
Espíritu Ianyuux. Chi nuu mee-s,
tnu'u Espíritu Ii kuu ná kuu tnu'u
lilu. Ña kua'a-s xa kutnuni ini-s, chi
ñatu kidatniu Espíritu Ii anu-s. 15 Ko
ɨɨn seyɨɨ, nux juejoon-s xa kadatniu
Espíritu Ianyuux anu-s, te kutnuni
ini-s. Kutnuni ini mee-s ntdaa.
Te ñayiu ñuñayiu, ma kutnuni
ini koio-i nanda kuu xa kutnuni
ini-s. 16 Chi ná ja'an tnu'u Ianyuux
yodotnuni xá n-kuu kue'e kuia, du'a
kuu: "Ni ɨɨn ñayiu ma kutnuni ini
nax xani ini Ianyuux, xa kua'a-i
xa dakua'a-i-ia." Ko mee-ro, ka
kunduu-ro xi'in Cristu, te dakua'a
ña'a Espíritu Ianyuux ntdaa xa xani
ini Cristu.

Se ka kidatniu xi'in Ianyuux ka kuu-da

3 Ñani-da ku'a-da, na n-xo
tuu-da xi'in-n, ña n-kuu xa
ja'an-da nuu mee-n ná ja'an-da
nuu ñayiu ka xejoon xa kadatniu
Espíritu Ianyuux anu-i. Kɨu ɨjan,
ta juejoon ka koio-n xa kadatniu
Espíritu Ianyuux anu-n. Nani ka
kuu sekuechi yɨjɨn, dani n-ka kuu
mee-n, chi ña n-ka kua'a-n xa
kutnuni ini-n nax xani ini Cristu.
2 Xa n-dakua'a ña'a-da, kuu ná kuu
xa n-taxi-da dɨku ko'o koio-n. Ná
kuu kuñu kaxi-ro kuu xa xani ini
Cristu. Ko ña n-taxi-da kuñu jan,
chi ña n-ka kua'a-n xa kaxi-n kuñu.
Te nde vitna, dani ña ka kua'a-n.
3 Chi dani ña n-ka xejoon-n xa
kadatniu Espíritu Ianyuux anu-n.
Xini-da xa du'a kuu, chi ka kukuedi
ini nuu tna'a-n, te ka jantna'a

tnu'u-n. Xtuu mee-n ná xtuu ñayiu
ñuñayiu, ñayiu ña ka kunduu xi'in
Cristu. Ta juejoon ka-n xa kadatniu
Espíritu Ianyuux anu-n. 4 Chi ja'an
ɨin-n: “Kunduu mee-r xi'in Spalu”,
te ɨnka-n ja'an: “Kunduu mee-r xi'in
Apolos.” Ka kuu mee-n ná ka kuu
ñayiu ñuñayiu, chi ña ka xejoon-n
xa kadatniu Espíritu Ianyuux anu-n.
5 ¿Jundu kuu Apolos? ¿Jundu kuu
mee-da? Diko ni se xinokuechi nuu
Ianyuux ka kuu-da, nduu-da xi'in-s.
N-ta'u tniu ña'a Xto'o-ro Jesucristu
xa kachitnu'u koio-da tnu'u va'a
Ianyuux, te na n-ka teku-n xa n-ka
ja'an-da, n-ka jandixa-n tnu'u-ia.
6 Ná kuu se dandeé yutnu tata kuu
mee-da, te ná kuu se xodo ndute
yutnu tata kuu Apolos. Ko Ianyuux
kida xa vax kue'nu koio-n. 7 Se
dandeé yutnu tata, ña ya'u-s ni
ɨin, te se xodo ndute yutnu tata,
ña ya'u-s ni ɨin. Diko ni Ianyuux,
chi kida mee-ia xa kue'nu va'a-n.
8 Ɨin nuu ka kuu se dandeé yutnu
tata, xi'in se xodo ndute yutnu
tata, te nani kidatniu ɨin ɨin-s, dani
chiya'u Ianyuux ɨin ɨin-s. 9 Se ka
kidatniu xi'in Ianyuux ka kuu-da.
Te mee-n, ka kuu-n ná kuu nuu ñu'u
kidatniu-ia.

Ná kuu ve'e kidava'a Ianyuux ka
kuu-n. 10 Ná kuu albañɨɨ tu'a va'a
kuu mee-da. Xi'in xamani n-taxi
Ianyuux, n-kidava'a-da cimientu
ve'e, hora n-kachitnu'u-da tnu'u
va'a Jesucristu. Te vitna, ka dakua'a
ña'a ɨnka seyɨɨ mee-n. Ná kuu se
kidava'a xeve'e nuu cimientu ve'e,
ka kuu-s. Xijan kuu xa na koo koio-s
ɨin ɨin-s cuedado, xa kadava'a va'a-s
xeve'e nuu cimientu n-kidava'a
mee-da. 11 Idini cimientu ve'e io, te
cimientu jan kuu Jesucristu. Maxku
koo xa kadava'a ɨnka ñayiu ɨnka
cimientu ve'e jan. 12 Nux dakua'a
va'a ña'a ɨin seyɨɨ mee-n, kuu ná
kuu xa kidava'a-s xeve'e oro, xeve'e
plata, xeve'e yuú yo ya'u. Nux ma
dakua'a va'a ña'a-s, te kuu ná kuu
xa kidava'a-s xeve'e yutnu, xeve'e
ndayo'o, xeve'e tnuñama. 13 Te jini
Ianyuux nanda n-ka kidava'a-s,
ɨin ɨin-s. Na ndadandaa-ia ntdaa
xa io, daa kototnuni-ia xa n-ka
kidava'a-s, ɨin ɨin-s. Xi'in ñu'u koko,
kototnuni-ia tniu n-ka kida-s. 14 Ɨin
seyɨɨ, nux n-kidava'a va'a-s ve'e, te
tnɨɨ-s premiu-s. 15 Ko nux kayu ve'e
n-kidava'a-s, dakuita-s ntdaa xa
n-kidatniu-s, ko mee-s dakaku ña'a
Ianyuux. Ko ku kuu-s ná kuu ɨin
seyɨɨ n-ya'a me'ñu ñu'u koko.

16 ¿Ña kutnuni ini koio-n xa ka
kuu mee-n veñu'u Ianyuux a?
Xaxe'e xa tuu Espíritu Ianyuux anu
mee-n, te ka kuu-n veñu'u Ianyuux.
17 Nux na kanu ɨin seyɨɨ veñu'u
Ianyuux, te danaa Ianyuux mee-s.
Chi ii veñu'u Ianyuux, te mee-n ka
kuu veñu'u jan.

18 Maxku danda'u koio-n mee-n,
ni ɨin-n. Ɨin seyɨɨ, nux xani ini-s
xa va'a kutnuni ini-s xa ka xani
ini ñayiu ñuñayiu, io xa juejoon-s
xa ku kuu-s ná kuu ɨin se lilu,
io xa dandoo-s xa ka xani ini
ñayiu ñuñayiu, xa kunduu-s xi'in
Ianyuux. Ijan dada, ku kuu-s ɨin se
kutnuni ini va'a. 19 Chi xa ka xani
ini ñayiu ñuñayiu kuu ɨin xa lilu
nuu Ianyuux. Ja'an tnu'u Ianyuux:
“Kida Ianyuux xa xa xani ini ɨin
seyɨɨ kuu ná kuu ɨin trampa tnɨɨ
ña'a.” 20 Ɨnka vuelta ja'an tnu'u
Ianyuux: “Na'a Ianyuux nax xani

ini se tu'a va'a, na'a-ia nax ka xani
ini ñayiu ñuñayiu. Na'a-ia xa ɨɨn
xa ñatu xiniñu'u kuu xa ka xani
ini-i." 21 Xijan kuu xa maxku najuen
tnu'u-n mee-n, xa kunduu-n xi'in
ɨɨn seyɨɨ, a ɨnka seyɨɨ. Chi ntdaa xa
io kuu xaxii mee-n. 22 Mee-da, xi'in
Apolos, xi'in Spedru, ndruni-da,
kuu kuenda mee-n. Ntdaa xa io
ñuñayiu kuu kuenda mee-n. Xa
xtuu-n, a xa kuú koio-n. Ntdaa xa io
vitna, xi'in ntdaa xa koo. Ntdaa xa
io kuu xaxii mee-n. 23 Chi mee-n, ka
kuu-n kuenda Cristu, te Cristu kuu
kuenda Ianyuux.

Se ka xinokuechi nuu Jesucristu ka kuu-da

4 Xijan kuu xa io xa kutnuni
ini koio-n nax ka kuu mee-da.
Ka kuu-da se xinokuechi nuu
Jesucristu. Ka kuu-da se dakua'a
ña'a mee-n xa xani ini Ianyuux.
2 Io xa daxinokava-da tniu n-taxi
Ianyuux. Io xa dande'a-da Ianyuux
xa kua'a-ia xa koo-ia confianza
nuu-da, xa kada-da xa juini mee-ia.
3 Juini ka xitotnuni ña'a mee-n, ko
ñatu xiniñu'u. Juini ka xitotnuni
ña'a se ka taxnuni ñuñayiu, ko
ñatu xiniñu'u. Nde mee-da, nux
xitotnuni-da mee-da, ko ña xiniñu'u.
4 Juini ñatu tekuechi ña'a anu
mee-da, ko xini-da xa se kida
kuechi kuu-da. Io xa kototnuni
ña'a Ianyuux mee-da. 5 Xijan
kuu xa maxku ja'an koio ka-n xa
kunduu-n xi'in ɨɨn seyɨɨ, a ɨnka
seyɨɨ. Io xa kundetu koio-n, nde na
ndixi Xto'o-ro Jesucristu. Kɨu ijan,
ndadandaa ña'a mee-ia mee-ro. Na
ndixi-ia, datuu-ia ntdaa xa yɨva'a
nuu nee, datuu-ia ntdaa xa ka xani
ini ɨɨn ɨɨn ñayiu. Kɨu ijan, ndada
kuenda Ianyuux ɨɨn ɨɨn ñayiu, nux
n-kida-i ɨɨn xava'a, a n-kida-i ɨɨn xa
ña ya'u ni ɨɨn.
6 Ñani-da ku'a-da, xaxe'e mee-n,
kidava'a-da tnu'u ya'a. Mee-da xi'in
Apolos, ɨɨn ichi ka ne'e ka tnɨɨ-n
ka kuu-da. Ka kida mee-da ná
ja'an tnu'u Ianyuux, te ka juini-da
xa dakua'a koio mee-n, xa kada
koio mee-n ná ja'an tnu'u Ianyuux.
Ñayo-n kua'a ja'an va'a-n ɨɨn se
dakua'a ña'a, te kui'a ja'an-n ɨnka
se dakua'a ña'a. 7 ¿Nax kuu xa
xani ini-n xa kunxa'nu ka mee-n
dada ɨnka ñayiu? ¿Nax neva'a-n
xa ña n-taxi Ianyuux? Te nux
n-taxi Ianyuux ntdaa xa neva'a-n,
¿nakuenda najuen tnu'u-n mee-n?
8 Ka xani ini-n xa se kuika ka
kuu-n, ka xani ini-n xa ntdaa xa
ka kukajan ini-n xneva'a-n. Xtuu-n
ná xtuu se kunxa'nu ka. Te ka xani
ini-n xa ñatuka ndoñu'u ña'a-n.
¡Naka va'a koo, nux ku kuu koio-n
se kunxa'nu ka, te taxnuni mee-da
xi'in-n! 9 Xani ini-da xa juini
Ianyuux xa kujuiin koio ntdaa ñayiu
nuu se n-tunda'a-ia. Ka xika mee-da,
ná ka xika se n-ka kidandaa-s xa
kuú-s. Xá n-xee ntdaa ñayiu, xa jini
koio-i, hora ka'ni ña'a koio-s. Ñayiu,
xi'in nde ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux, xnde'a ña'a mee-da.
10 Xaxe'e Cristu, kuu ná kuu xa ka
kuu-da se lilu. Ko mee-n, ka xani
ini-n xa ka kuu-n se tu'a va'a. Ka
xani ini-n xa ña ndaku mee-da te
yo ndaku mee-n. Xndaxio ñayiu
xañu'u nuu mee-n, ko ñayo ñayiu io
xañu'u nuu mee-da. 11 Nde vitna ka
kojon-da, te ka yichi-da ndute, te ña
tuu na da'ma va'a-da. Ka janña'a-i,

te ña tuu na ve'e-da xndaxio. 12 Ka
kidatniu-da nde n-xiau-da. Xi'in
nda'a mee-da ka kidatniu-da. Nɨni
kui'a ja'an ñayiu nuu mee-da, te ka
xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e
mee-i, xa kada-ia xa kutuu va'a
koio-i. Juini ka xini u'u ña'a ñayiu,
ko dani ka kundee ini-da. 13 Nɨni ka
kakune'e ña'a ñayiu, te ka kidatniu
mee-da xa kutuu mani-da xi'in-i. Ka
xani ini-i xa mi'i ñuñayiu ka kuu-da.
Nde vitna, ka kida ña'a-i ná ka
kida-i nuu se ñatu xiniñu'u.
14 Ña n-kidava'a-da tnu'u ya'a xa
kada-da xa taxi-da xa januu. Diko
ni jan do'o ña'a-da, chi ka kuu
mee-n da'ya mani-da. 15 Juini na
koo uxi mil se dakua'a ña'a tnu'u
Cristu mee-n, ko idini-s kuu ná
kuu taa-n. N-ja'an mee-da tnu'u
va'a Cristu nuu mee-n, te du'a n-ka
jandixa-n-ia. Nde kɨu ijan, kuu-da
taa-n. 16 Xijan kuu xa ja'an-da nuu
mee-n, xa kada koio mee-n ná kida
mee-da.
17 Xijan kuu xa n-tunda'a-da
Timoteo nuu mee-n. Ná kuu
ɨɨn da'ya mani-da kuu Timoteo.
Kunduu mee-s xi'in mee-da, te ka
kunduu-da, nduu-da xi'in-s, xi'in
Xto'o-ro Jesucristu. Kada-s xa
naja'an koio mee-n nanda kida
mee-da xa kunduu na'i ka-da xi'in
Cristu. Nani dakua'a-da ñani-ro
ku'a-ro nitu'u ñuu xa kada koio
mee-i, dani kida mee-da, te dani io
xa kada koio mee-n. 18 Dava-n, xa
n-ka kuxee ini-n, chi ka xani ini-n
xa ma xee ka-da ñuu-n. 19 Ko vax
kuyatni xa xee-da ñuu-n, nux na
kachi Ianyuux. Te kototnuni-da se
ka najuen tnu'u mee-s. Jini-da nux
kua'a koio-s xa kada-s ná ka ja'an-s,
a ña'a. 20 Nux ña kua'a-s, te xandaa
kuu xa ña n-kaxí Ianyuux mee-s xa
taxnuni-s xi'in-ia. 21 Te mee-n, ¿nax
ka juini-n? ¿Ka juini-n xa xee-da
ñuu-n, xa kudeen ña'a-da? ¿O ka
juini-n xa xee-da ñuu-n, xa juemani
ña'a-da, te xi'in tnu'u mani chindee
ña'a-da u?

Ɨɨn se io me'ñu mee-n, kida-s xa u'u

5 N-teku-da xa me'ñu mee-n,
tna'a ɨɨn seyɨɨ n-tnɨɨ-s ñadɨ'ɨ
taa-s, xa kava-s xi'in-ña. Nde ñayiu
ña ka jandixa Ianyuux, ñayiu ka
kida kuechi xi'in kuechi, nde mee-i,
ña ka kida ɨɨn-i ná n-kida mee-s.
2 ¡Te mee-n, ka najuen tnu'u-n
mee-n! Io xa ku kujanuu koio-n, io
xa tnau ini koio-n, nde na nda'i
koio-n. Io xa kine'e koio-n se n-kida
kuechi jan, xa maxku kutuu ka-s
me'ñu-n. 3 Chi mee-da, juini ña
tuu-da xi'in-n vitna, ko kuu ná kuu
xa tuu-da xi'in-n. Juini ña tuu-da
xi'in-n, ko xá n-ndadandaa-da
se n-kida kuechi jan. 4 Ñayiu ka
jandixa Xto'o-ro Jesús ka kuu-n. Io
xa nataka koio-n, xa ndadandaa
koio mee-n se ijan tuku. Juini ma
kutuu-da xi'in-n, ko koo ná kuu xa
kutuu-da xi'in-n. Xi'in xa taxnuni
n-taxi Xto'o-ro Jesús mee-n, io xa
ndadandaa koio mee-n mee-s. 5 Io
xa juña'a koio-n se n-kida kuechi
jan nuu kui'na, xa danaa-i yɨkɨ
kuñu-s. Ko juini na danaa kui'na
yɨkɨ kuñu-s, ko na koo xa dakaku
Ianyuux anu-s, hora ndixi Xto'o-ro
Jesús xa ndadandaa-ia ntdaa xa io.
6 Xa ka najuen tnu'u-n mee-n, ña
kuu xava'a. Ná kuu ndɨdí kuixi
kuu kuechi n-kida se ijan. ¿Ña ka
xini-n xa ita'u ni ndɨdí kuixi dakuu

ia ntdaa yuchi tila u? Ná kuu ndɨdí
kuixi kuu kuechi n-kida se ijan, te
ná kuu yuchi tila ka kuu mee-n.
7 Xijan kuu xa dita koio mee-n
ntdaa xa u'u, xa ku kuu koio-n ná
kuu yuxa xee. Chi xaxe'e Cristu,
ka kuu-ro xa xee. Ná kuu tkolelu
n-ka xa'ni ñayiu Israel viko Paxcua,
da kuu Cristu, chi n-xejoon-ia xa
n-ka xa'ni ña'a seyɨɨ mee-ia, xaxe'e
mee-ro. 8 Xijan kuu xa na kutuu
mee-ro ná xtuu ñayiu ndadaka'nu
viko Paxcua. Na dita-ro ntdaa xa
u'u. Maxku kani ini ka-ro xa u'u,
maxku kada ka-ro kuechi. Na kani
ini-ro xa kuu xandaa, te na ja'an-ro
xa kuu xandaa, te na kada-ro xa
kuu xandaa.

9 Na n-kidava'a-da carta ki'na
nuu, n-ja'an-da xa maxku kunduu
koio mee-n xi'in ñayiu ka kidi xi'in
ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i. 10 Ko
du'a ña juini kachi xa io xa ka'nde
tna'a-n xi'in ñayiu ñuñayiu. Xandaa
kuu xa mee-i ka kuu ñayiu ka kidi
xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i.
Ñayiu kukuedi ini, xi'in ñadu'u
ka kuu-i. Ñayiu ka jandixa santu
ka kuu-i. Ko nux n-xio xa ka'nde
tna'a-n xi'in mee-i n-kuu, te koo
xa kee koio-n ñuñayiu. 11 Tnu'u
n-kidava'a-da, juini kachi xa maxku
kunduu koio-n xi'in se ka ja'an xa
kunduu-s xi'in Cristu, ko kidi-s xi'in
ñadɨ'ɨ ña n-tnunda'a xi'in-s. O kuu-s
se kuedi ini, o jandixa-s santu, o se
kui'a ja'an kuu-s, o sexini kuu-s, o
ñadu'u kuu-s. Maxku nkoo koio-n
ni xa kax ka'nu-n xi'in-s. 12-13 Ko ña
kuu tniu mee-da xa ndadandaa-da
ñayiu ña ka jandixa Cristu. Meni
mee Ianyuux ndadandaa-ia mee-i.
Ko kuu tniu mee-n, xa ndadandaa
koio-n ñayiu ka ja'an xa kuu-i
ñani-n ku'a-n, ko dani ka kida-i
kuechi. Io xa kine'e koio-n se n-kida
kuechi jan, xa ma kutuu ka-s me'ñu
mee-n.

Jantna'a-n nuu se ña ka jandixa Cristu

6 Nux ka jantna'a-n, ɨɨn-n xi'in
ɨnka-n, ¿te ña ka kujanuu-n
xa jɨ'ɨn-n nux juxtixia, nuu se ña
ka jandixa Cristu a? Nux ka kiti
ini nuu tna'a-n, ɨɨn-n xi'in ɨnka-n,
io xa jɨ'ɨn-n xa kajan-n consejo
nuu ñani-ro ku'a-ro, nuu ñayiu ka
jandixa Cristu. Maxku jɨ'ɨn koio-n
nuu ñayiu ña ka jandixa Cristu.
2 ¿Ña n-ka teku-n xa ndadandaa
mee-ro ñuñayiu a? Nux ndadandaa
koio-n ñuñayiu, te xandaa kuu xa
kua'a-n xa ndadandaa koio-n xa
luchi ya'a. 3 ¿Ña n-ka teku-n xa
ndadandaa mee-ro nde ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, a? Nux
ndadandaa-ro ángel, dɨuni kua'a-ro
xa ndadandaa-ro kuechi ñani-ro
ku'a-ro. 4 Xijan kuu xa nux jantna'a
koio-n, te nde se ñatu xiniñu'u
me'ñu-n, io xa juejoon koio-n xa
ndadandaa ña'a mee-s mee-n.
5 Ja'an-da tnu'u ya'a, xa kada-da xa
na kujanuu koio-n. ¿Me'ñu mee-n,
ña yoo ni ɨɨn se tu'a va'a kua'a
xa ndadandaa-s ñayiu ka jandixa
Cristu a? Joon, io-s. 6 ¿Nax kuu xa
kandeka tna'a-n jɨ'ɨn nuu juxtixia
ñuu-n, nuu se ña ka jandixa Cristu
a?

7 Xandaa kuu xa ta dita koio ka-n
xa u'u. Xa ka jantna'a-n, ɨɨn-n xi'in
ɨnka-n, te xndeka tna'a-n jua'an
nuu juxtixia, kuu xa ka kida-n xa
u'u. Nux kada ña'a ñani-n ku'a-n xa

u'u, te va'a ka xa juejoon-n xa du'a
koo, dada xa jantna'a-n xi'in-s. Va'a
ka xa juejoon-n xa du'u ña'a-s, dada
xa kandeka-n-sɨ jɨ'ɨn nuu juxtixia.
8 Ko mee-n ka kida tna'a-n xa u'u, te
danda'u tna'a-n. Ñayiu ka jandixa
Cristu ka kuu-n, ko dani ka kida
tna'a-n xa u'u.
9 ¿Ña ka kutnuni ini-n xa ñayiu
ka kida xa u'u, ma kua'a-i xa kutuu
va'a-i nuu taxnuni Ianyuux a?
Maxku danda'u koio-n mee-n. Ñayiu
kidi xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i,
ma kua'a-i xa kutuu-i nuu taxnuni
Ianyuux. Ni ñayiu ka jandixa santu,
ni seyɨɨ n-dandoo ñadɨ'ɨ-s, ni ñadɨ'ɨ
n-dandoo yɨɨ-ña. Ni seyɨɨ kidakuechi
ntna'a seyɨɨ, ni ñadɨ'ɨ kidakuechi
ntna'a ñadɨ'ɨ. 10 Ni ñadu'u. Ni ñayiu
ka kukuedi ini. Ni sexini, ni ñáxini.
Ma kua'a ñayiu jan xa kutuu-i nuu
taxnuni Ianyuux. Ni ñayiu kui'a
ja'an, ni ñayiu danda'u ɨnka ñayiu.
Ma kutuu-i xi'in Ianyuux. 11 Te
mee-n ka kuu ñayiu n-ka kida xa u'u
ya'a. Ntdaa-n ña'a, ko dava-n, joon.
Du'a n-ka kida-n. Ko n-ka natu ini-n
kuechi-n, te n-ka xendute-n xaxe'e
xa jandixa-n Jesucristu. Te xá n-kida
Ianyuux xa ka kuu-n ñayiu dɨɨn
nuu mee-ia, ñayiu ka kida xa juini
mee-ia. Te xaxe'e xa n-ka jandixa-n
Xto'o-ro Jesucristu, te n-ka xejoon-n
xa kadatniu Espíritu Ianyuux anu-n,
te xá ndadandaa ña'a Ianyuux mee-n.
Xá n-taxkanu ini ña'a-ia mee-n, xá
n-ja'an-ia xa ka kuu mee-n ná kuu
ñayiu nuncas ña n-kida ni ɨɨn xa u'u.

Xa ii kuu yɨkɨ kuñu-n

12 Ka ja'an mee-n xa io libre-n xa
kada-n dava'a nga xa juini-n. Joon,
io libre-n, ko ña ntdaa xiniñu'u
va'a. Io libre-n xa kada-n dava'a
nga xa juini-n, ko maxku juejoon
koio-n xa kadajuexa ña'a ni ɨɨn xa
io. 13 Xandaa kuu xa n-kidava'a
Ianyuux xa kaxi-ro, xa tnɨɨ-ro xa
ndoñu'u xiti-ro. Te n-kidava'a-ia
xiti-ro xa tnɨɨ-ro xa kaxi-ro. Te
kada-ia xa vax ndɨ'ɨ xiti-ro xi'in xa
kaxi-ro. Ko ña n-kidava'a Ianyuux
yɨkɨ kuñu-ro xa kidi-ro xi'in ñayiu
ña n-tnunda'a xi'in-ro. N-kidava'a-ia
yɨkɨ kuñu-ro, xa kada-ro xa juini
mee-ia. Te kada-ia xa kutuu va'a-ro,
xi'in mee-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
14 Nani n-kida Ianyuux xa n-nandoto
Xto'o-ro Jesús, dani taxnuni-ia xa
nandoto koio mee-ro tuku.
15 ¿Ñatu kutnuni ini koio-n xa
xaxe'e xa jandixa-ro Cristu, te kuu
ná kuu xa n-nduu-ro yɨkɨ kuñu
Cristu a? ¿Dandoo-da Cristu, xa
kunduu-da xi'in ñadɨ'ɨ diko yɨkɨ
kuñu-ña? ¡Maxku du'a koo! 16 ¿Ña
kutnuni ini koio-n xa hora kida-n
kuechi xi'in ñadɨ'ɨ diko mee-ña,
du'a nduu idini yɨkɨ kuñu, mee-n
xi'in mee-ña u? Ja'an tnu'u Ianyuux:
"Idini yɨkɨ kuñu ku kuu-s nduu-s."
17 Ko nux kunduu ɨɨn ñayiu xi'in
Cristu, te idini anu nduu-i xi'in-ia.
Chi nani tuu Espíritu Ianyuux xi'in
Cristu, dani tuu Espíritu Ianyuux
xi'in ñayiu ka kunduu xi'in Cristu.
18 Xijan kuu xa maxku kidi koio-n
xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-n.
Dava'a nga ɨnka xa u'u kida ɨɨn
seyɨɨ, du'a kida-s kuechi nuu ɨnka
ñayiu, ko nux kidi-s xi'in ñayiu
ña n-tnunda'a xi'in-s, du'a kida-s
kuechi nuu mee-s. 19 ¿Ña kutnuni
ini koio-n xa yɨkɨ kuñu mee-n, ɨɨn
ɨɨn-n, kuu veñu'u nuu tuu Espíritu
Ianyuux a? N-taxi Ianyuux Espíritu

Ii, xa kutuu-ia xi'in-n. Xijan kuu
xa yɨkɨ kuñu-n, ñatu kuu kuenda
mee-n, chi kuenda Ianyuux kuu.
20 Ya'u n-xeen ña'a Cristu, hora
n-xi'í-ia xaxe'e-n. Xijan kuu xa, nani
xndaxio-n xañu'u nuu Ianyuux xi'in
anu-n, dani io xa koo koio-n xañu'u
nuu mee-ia xi'in yɨkɨ kuñu-n.

Na kidi ɨɨn seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ mee-s,
na kidi ɨɨn ñadɨ'ɨ xi'in yɨɨ mee-ña

7 Xá n-tnɨɨ-da tutu n-ka
kidava'a-n. Vitna
kachitnu'u-da ntdaa xa n-ka xijan
tnu'u ña'a-n. 2 Ɨɨn seyɨɨ, va'a ka xa
ma tnunda'a-s. Ko maxku koo xa
kidi-s xi'in ñayiu ña n-tnunda'a
xi'in-s. Xijan kuu xa, va'a ka xa
tnunda'a ɨɨn seyɨɨ xi'in ɨɨn soltera
ku kuu ñadɨ'ɨ mee-s, te va'a ka
xa tnunda'a ɨɨn soltera xi'in ɨɨn
se ku kuu yɨɨ mee-i. 3 Na kidi ɨɨn
seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ mee-s. Na kidi ɨɨn
ñadɨ'ɨ xi'in yɨɨ mee-ña. 4 Yɨkɨ kuñu
ñadɨ'ɨ, ñatu kuu kuenda mee-ña, chi
kuenda yɨɨ-ña kuu. Yɨkɨ kuñu seyɨɨ,
ñatu kuu kuenda mee-s, chi kuenda
ñadɨ'ɨ-s kuu. 5 Juejoon nuu tna'a-n.
Ko nux kani ini ɨɨn nuu-n, nduu-n,
xa ma kidi ka'nu-n uu uni kɨu, xa
kajan ta'u-n, nduu-n, nuu Ianyuux,
te vatuka. Ko dada, juejoon nuu
tna'a-n ɨnka vuelta, xa maxku
kadajuexa ña'a kui'na xa kada-n
xa u'u, xaxe'e xa ma kua'a ka-n xa
kada maxu ka-n yɨkɨ kuñu-n.
6 Tnu'u ya'a kuu consejo-da. Ñatu
kuu tnu'u ta'u tniu-da nuu-n. 7 Xani
ini mee-da xa va'a ka xa kutuu koio
mee-n ná tuu mee-da. Ko nux ña
kua'a-n xa kutuu meni-n, te vatuka.
Xá n-tnɨɨ-ro, ɨɨn ɨɨn-ro, xamani
taxi Ianyuux. Nuu ɨɨn-s, xia'an-ia
xamani-ia xa ma tnunda'a-s. Nuu
ɨnka-s, xia'an-ia xamani-ia xa
tnunda'a-s.
8-9 Vitna ja'an-da nuu se ka kuu
solteru. Va'a ka xa kutuu koio-s
ná tuu mee-da. Ko nux ña kua'a-s
xa kada maxu-s yɨkɨ kuñu-s, na
tnunda'a-s. Va'a ka xa tnunda'a-s,
dada xa koo ná kuu xa koko xiti
yɨkɨ kuñu-s. Dɨuni ñá ka kuu viuda
tuku. Va'a ka xa kutuu koio-ña ná
tuu mee-da. Ko nux ma kua'a-ña
xa kada maxu-ña mee-ña, na
natnunda'a-ña.
10 Vitna, ta'u tniu-da tnu'u ya'a
nuu ñayiu xá n-ka tnunda'a. Tnu'u
mee-da ña kuu, chi tnu'u ta'u
tniu Xto'o-ro Jesucristu nuu-n
kuu. Ja'an-ia xa maxku dandoo
ñadɨ'ɨ yɨɨ-ña. 11 Ko nux dandoo-ña
yɨɨ-ña, te maxku natnunda'a-ña
xi'in ɨnka seyɨɨ. O nux kua'a-ña
xa ndumani-ña xi'in yɨɨ-ña, na
nukotuu-ña xi'in yɨɨ-ña ɨnka vuelta.
Dani seyɨɨ. Ja'an Xto'o-ro Jesucristu
xa maxku dandoo koio seyɨɨ ñadɨ'ɨ-s.
12 Nuu dava ka-n, ja'an-da consejo
mee-da. Tnu'u mee-da kuu, ña kuu
xa ta'u tniu Xto'o-ro Jesucristu.
Ñani-da, nux ña jandixa ñadɨ'ɨ-n
Cristu, ko maxku kuijun-n-ña. Nux
kudɨ ini-ña xa kutuu na'i ka-ña
xi'in-n, te vatuka. 13 Ku'a-da, nux
ña jandixa yɨɨ-n Cristu, ko maxku
kuijun-n-sɨ. Nux kudɨ ini-s xa
kutuu na'i ka-s xi'in-n, te vatuka.
14 Chi hora n-ka kixe'e mee-n xa
jandixa-n Cristu, du'a n-ka kida-n
xa yɨɨ-n xi'in ñadɨ'ɨ-n ka kuu ñayiu
dɨɨn nuu Ianyuux. N-ka kida-n xa
da'ya kuechi-n ka kuu ñayiu dɨɨn
nuu Ianyuux. 15 Ku'a-da, nux ña
jandixa yɨɨ-n Cristu, te juini-s xa

jɨ'ɨn-s, te du'a na koo. Nux du'a koo,
te io libre mee-n. Ñani-da, nux ña
jandixa ñadɨ'ɨ-n Cristu, te juini-ña
xa jɨ'ɨn-ña, te du'a na koo. Io libre-n.
Chi n-ja'an ña'a Ianyuux mee-ro xa
kutuu mani-ro. 16 Ñadɨ'ɨ, juejoon
koio-n xa du'a koo, chi ña xini
mee-n nux xaxe'e mee-n jandixa
yɨɨ-n Cristu, a ña'a. Seyɨɨ, juejoon
koio-n xa du'a koo, chi ña xini
mee-n nux xaxe'e mee-n jandixa
ñadɨ'ɨ-n Cristu, a ña'a.
17 Nuu ɨɨn ɨɨn-n, n-taxi Xto'o-ro
Jesucristu tniu mee-n. Ná n-ja'an
ña'a Ianyuux mee-n, du'a kada
koio-n, ɨɨn ɨɨn mee-n, vitna. Te
du'a ta'u tniu-da nuu ntdaa ñayiu
ka jandixa Xto'o-ro Jesucristu.
18 ¿N-xa'nde dutu nuu ii-n na yɨjɨn-n,
te dada n-ja'an ña'a Ianyuux a?
Vatuka, maxku kujanuu-n xaxe'e xa
n-ka xa'nde-s nuu ii-n. ¿Ña n-xa'nde
taa-n nuu ii-n na yɨjɨn-n, ko n-ja'an
ña'a Ianyuux a? Vatuka, maxku
ka'nde-n nuu ii-n vitna. 19 Ña tuu
na kuenda nux n-xa'nde taa-n nuu
ii-n, te dɨuni ña tuu na kuenda
nux ña n-xa'nde taa-n nuu ii-n. Xa
xiniñu'u, kuu xa kada koio-n, ɨɨn
ɨɨn-n, xa juini Ianyuux. 20 Na ku
kuu na'i koio ka-n vitna, ná n-ka
kuu-n hora n-ja'an ña'a Ianyuux
mee-n. 21 ¿N-kuu-n se kidatniu
du'a nuu ɨnka ñayiu, hora n-ja'an
ña'a Ianyuux a? Maxku kɨ ini-n
xaxe'e xa kuu-n se kidatniu du'a
nuu ɨnka ñayiu. Ko nux kua'a-n
xa kutuu libre-n, te vatuka. 22 Chi
ɨɨn seyɨɨ, juini kuu-s se kidatniu
du'a nuu ɨnka ñayiu, ko se tuu
libre kuu-s nuu Ianyuux. N-ja'an
Ianyuux mee-s, xa ku kuu-s ɨɨn
se xinokuechi nuu Cristu. Dɨuni
ɨɨn seyɨɨ tuu libre. Juini ña kuu-s
se xinokuechi nuu ɨnka ñayiu, ko
n-ja'an Ianyuux mee-s, xa ku kuu-s
se xinokuechi nuu Cristu. 23 Na
n-xi'í Cristu xaxe'e-n, ya'u n-xeen
ña'a-ia mee-n, xa ku kuu koio-n
kuenda mee-ia. Maxku juejoon-n
xa kadajuexa ña'a ñayiu mee-n, xa
daxio-n xa juini Cristu, xa kada-n
xa juini mee-i. 24 Ñani-da ku'a-da,
na ku kuu koio-n ná n-ka kuu-n
hora n-ja'an ña'a Ianyuux, te
kunduu na'i koio ka-n xi'in Ianyuux.
25 Vitna, kakune'e-da soltera ta
tnunda'a koio ka. Ña n-taxi Xto'o-ro
Jesucristu tnu'u mee-ia xaxe'e-i,
ko ja'an-da xa xani ini mee-da.
Xaxe'e xa kidatniu xamani Xto'o-ro
Jesucristu anu-da, te kua'a-n xa
koo-n confianza nuu-da. 26 Xaxe'e
xa kue'e vida ya'a-ro, ntdaa-ro,
vitna, xani ini-da xa va'a ka xa
kutuu na'i-n, ɨɨn ɨɨn-n, ná xtuu-n
vitna. 27 Nux xá n-tnunda'a-n, te
maxku dandoo-n ñadɨ'ɨ-n. Nux
kuu-n solteru vitna, te maxku
tnunda'a-n. 28 Ko nux tnunda'a-n,
ñatu kuu kuechi. Te nux tnunda'a
ɨɨn soltera vitna, ñatu kuu kuechi.
Diko ni juini-da xa chindee ña'a-da,
ntdaa-n. Ña juini-da xa kue'e ka
vida ya'a koio-n, xaxe'e ñadɨ'ɨ-n,
xaxe'e yɨɨ-n, xaxe'e da'ya kuechi-n.
29 Ñani-da, ja'an-da xa ña tuu na
tiempo. Vitna, juini io ñadɨ'ɨ-n, ko
io xa kutuu-n ná xtuu ñayiu ña
n-tnunda'a. 30 Ña tuu na tiempo
xa tnau ini-n. Ña tuu na tiempo
xa kuvete-n. Ña tuu na tiempo xa
jueen-n xa juini-n. 31 Juini xtuu-n
ñuñayiu, ko ña tuu na tiempo xa
tna ini-n xa io ñuñayiu, chi vax
ndɨ'ɨ ntdaa xa io ñuñayiu.

32 Juini-da xa ma kɨ ini koio-n.
Seyɨɨ ña n-tnunda'a, juini-s xa kada-s
xa juini Xto'o-ro Jesucristu, xa na
tna ini mee-ia. 33 Seyɨɨ n-tnunda'a,
kidatniu-s xa ni'i-s xa io ñuñayiu,
xa na tna ini ñadɨ'ɨ-s. Xijan kuu xa
yɨ ini-s. 34 Te soltera xi'in ñadɨ'ɨ ña
yoo yɨɨ, ka juini-i xa kada-i xa juini
Xto'o-ro Jesucristu. Juini-i xa kutuu
ii-i, yɨkɨ kuñu-i xi'in anu-i. Ko ñadɨ'ɨ
n-tnunda'a, kidatniu-ña xa kada-ña
xa juini yɨɨ-ña, xa na tna ini mee-s.
35 Tnu'u ya'a, n-ja'an-da xaxe'e
mee-n. Ñatu kidajuexa ña'a-da.
Juini-da xa kutuu libre koio-n, xa
kada koio-n xava'a. Juini-da xa
kunduu na'i ka koio-n xi'in Cristu,
xi'in ntdaa anu-n.
36 Ko nux xani ini ɨɨn seyɨɨ xa
n-danda'u-s da'ya dɨ'ɨ-s, xaxe'e
xa ña n-xejoon-s xa tnunda'a-i, na
juejoon-s. Nuxa xá io kuia-i, te
juini-i xa tnunda'a-i, na juejoon-s.
Vatuka xa tnunda'a-i. Ñatu kida-s
xa u'u. 37 Ko nux kundee ini ɨɨn
seyɨɨ, xa kani ini ka-s xa va'a ka xa
ma tnunda'a da'ya dɨ'ɨ-s, te vatuka.
Mee-s, ma kadajuexa mee-s, xa
datnunda'a-s da'ya-s. Vatuka, ñatu
kida-s xa u'u. Na kutuu na'i ka
da'ya dɨ'ɨ-s ve'e-s. 38 Xijan kuu xa
nduu-s kada-s xava'a. Va'a kada taa
datnunda'a da'ya dɨ'ɨ-s, te va'a ka
kada taa ña datnunda'a da'ya dɨ'ɨ-s.
39 Io xa kutuu ɨɨn ñadɨ'ɨ xi'in
yɨɨ-ña ntdaa kuia tuu yɨɨ-ña. Ko
nux n-xi'í yɨɨ-ña, te juini-ña xa
natnunda'a-ña ɨnka vuelta, te
vatuka. Diko ni io xa natnunda'a-ña
xi'in ɨɨn se jandixa Cristu. 40 Ko xani
ini mee-da xa kue'e ka kuvete-ña xa
kutuu meni mee-ña. Te xani ini-da
xa du'a ja'an Espíritu Ianyuux tuku.

Xa ka doko ñayiu nuu santu

8 Vitna kakune'e-da xa ka doko
ñayiu nuu santu. Ka ja'an
mee-n xa va'a kutnuni ini-n xa
santu ña ka kuu Ianyuux Ndaa. Te
xijan kuu xa, ka ja'an xa vatuka,
nux kaa-n xa ka doko ñayiu nuu
santu. Ko juini kutnuni ini-ro xa
du'a kuu, ko ñatu xiniñu'u xa du'a
najuen tnu'u-ro mee-ro. Xa xiniñu'u,
kuu xa juemani-ro ntdaa ñayiu,
xa chindee-ro-i. 2 Nux xani ini ɨɨn
seyɨɨ xa kutnuni ini va'a-s, dani
ta kutnuni ka ini-s ni ɨɨn. 3 Ko nux
xemani ɨɨn seyɨɨ Ianyuux, te da kuu
xa xini Ianyuux mee-s.
4 Xijan kuu xa, ku kani ini-ro xa
ka doko ñayiu nuu santu. Na'a-ro
xa ña kanda santu, na'a-ro xa santu
ña ka kuu Ianyuux. Na'a-ro xa idini
Ianyuux Ndito io. 5 Ka ja'an ñayiu
xa io kue'e ianyuux, ianyuux xtuu
andɨu, xi'in ianyuux xtuu ñuñayiu.
Ka jandixa-i kue'e ianyuux, te
danani-i-yɨ xto'o-i. 6 Ko na'a mee-ro
xa idini Ianyuux io, Taa-ro Ianyuux
kuu-ia. N-kidava'a-ia ntdaa xa io,
te xtuu mee-ro ñuñayiu xa kada-ro
xa juini-ia. Jandixa-ro idini Jefe,
Xto'o-ro Jesucristu. Xi'in mee-ia,
n-kidava'a Taa-ia ntdaa xa io, te
xaxe'e mee-ia, xtuu mee-ro.
7 Ko dava ñani-ro ku'a-ro, ta xee
ka-i xa kutuu libre-i. N-ka jandixa-i
santu, xi'in ntdaa anu-i. Juini n-ka
dandoo-i santu, xa kunduu-i xi'in
Cristu, ko ta xee ka-i xa kutuu
libre-i. Nde vitna, nux kaxi-i kuñu
n-ka doko ñayiu nuu santu, te
tekuechi-i anu mee-i. 8 Xa xaxi-ro,
ma kada xa kueka va'a ña'a Ianyuux
mee-ro. Xa ña xaxi-ro, ña kuu xa

kida-ro xa u'u. Dɨuni xa xaxi-ro,
ña kuu xa kida-ro xava'a. Nux
xaxi-n, te vatuka, o nux ña xaxi-n,
te vatuka. 9 Ka ja'an mee-n xa io
libre-n xa kaa-n kuñu n-ka doko
ñayiu nuu santu. Vatuka, ko maxku
kada koio mee-n xa kada koio
ñani-n ku'a-n xa u'u. Ka xani ini
mee-i xa kada-i xa u'u, nux kaxi-i
kuñu n-ka doko ñayiu nuu santu.
10 Ja'an mee-n xa va'a kutnuni ini-n,
ko, ¿nax kuu, nux jini ña'a ñani-n
ku'a-n, hora nukoo-n veñu'u santu,
xa kaa-n ndeyu n-ka doko ñayiu
nuu santu? Nux kaxi mee-i tuku,
xaxe'e xa n-ka xaxi mee-n, te dada
tekuechi koio-i anu mee-i. 11 Xani
ini-n xa ndaku mee-n te ña ndaku
mee-i. Xaxe'e xa xani ini-n xa va'a
kutnuni ini-n, te kada-n xa danaa-n
ñani-n ku'a-n. Te xaxe'e mee-i, n-xi'í
Cristu. 12 Xijan kuu xa kida-n xa u'u
nuu ñani-n ku'a-n, te du'a kida-n
xa u'u nuu Cristu. Na kida-n xa
tekuechi-i anu-i, kida-n xa u'u nuu
mee-i, te kida-n xa u'u nuu Cristu.
13 Xijan kuu xa nux ndua ñani-da
ku'a-da, xaxe'e xa xaxi mee-da
kuñu, te nuncas ma kaxi-da kuñu.
Chi ña juini-da xa kada-da xa ndua
ñani-da ku'a-da.

Se n-tunda'a Cristu, io xa ni'i-s xa ndoñu'u-s

9 Te mee-da, ¿ña kulibre mee-da
u? ¿Ña kuu-da se n-tunda'a
Ianyuux a? ¿Ña n-xini-da Xto'o-ro
Jesús xi'in nduchi nuu-da u? ¿Ña
ndaa xa tniu n-kida-da nuu Xto'o-ro,
ka kuu mee-n a? 2 Nux ka ja'an ɨnka
ñayiu xa ña kuu-da se n-tunda'a
Ianyuux, ko io xa ja'an koio mee-n
xa xandaa kuu xa kuu-da se
n-tunda'a Ianyuux, chi xaxe'e tnu'u
n-kachitnu'u mee-da, ka kunduu
mee-n xi'in Cristu.
3 Xa'a kuu xa dada'an-da mee-da
nuu se ka xitotnuni ña'a. 4 ¿Ña
io libre-da, xa tnɨɨ-da dava'a nga
xa ka taxi mee-n, xa kaxi-da xa
ko'o-da u? 5 ¿Ña io libre-da, xa
tnunda'a-da xi'in ɨɨn ñadɨ'ɨ? Ɨɨn
ñadɨ'ɨ jandixa Xto'o-ro Jesucristu,
xa kandeka-da-ña jɨ'ɨn nuu juña
tnu'u-da tnu'u va'a Cristu. Du'a ka
kida dava ka se n-tunda'a Ianyuux,
du'a ka kida ñani Xto'o-ro, te du'a
kida Spedru. 6 Ka xia'an mee-n
xa kaxi-s xa ndixi-s nuu ɨnka
se n-tunda'a Ianyuux. ¿Kuu xa
meni mee-da xi'in Bernabé, io xa
kadatniu koio-da xi'in nda'a-da,
hora juña tnu'u-da tnu'u va'a
Ianyuux nuu ñayiu a? 7 Io xa kani
ini koio-n. Nux juini ɨɨn se kunxa'nu
ka xa jantna'a ɨɨn soldado xaxe'e-s,
te io xa chiya'u-s-sɨ. Nux ɨɨn seyɨɨ
dandeé yutnu tata juun xavidi, io
libre-s xa kaxi-s xavidi jan. Nux
ñunuu ɨɨn seyɨɨ nchiva, io libre-s xa
ko'o-s dɨku-tɨ. Xijan kuu xa, xini-ro
xa nux kidatniu ɨɨn seyɨɨ, te vatuka
xa ni'i-s xa ndoñu'u-s. 8 Du'a xetniu
ñayiu, te du'a ja'an tnu'u Ianyuux.
9 Tnu'u n-ta'u tniu Moisés ja'an:
"Maxku chi'i koio-n ñunu yu'u
kɨtɨ, hora xadi-tɨ trɨu." ¿Ka xani
ini-n xa n-kakune'e Ianyuux meni
kɨtɨ a? 10 Xani ini-da xa n-ja'an-ia
xaxe'e mee-ro tuku. Joon, xaxe'e
mee-ro, n-ka chidotnuni-s tnu'u
jan. Se kidatniu ñu'u-s, xi'in se xadi
trɨu, nduu-s kidatniu xa ni'i-s xa
kax ko'o-s. 11 Dɨuni mee-da. N-ka
kachitnu'u-da tnu'u va'a Cristu,
te vatuka xa taa-n xa kaxi-da xa

kundixi-da. 12 Nux ɨnka seyɨɨ ka tnɨɨ
xa xia'an-n, te vatuka xa na tnɨɨ
mee-da xa taa-n.
Ko ña n-xejoon-da xa taa-n xa
kaxi-da xa kundixi-da. N-kundee
ini-da, xa xi'in nda'a mee-da
n-kidatniu-da, chi n-juini-da
xa tax nga-da tnu'u va'a Cristu.
Ña juini-da xa tekuechi ña'a ni
ɨɨn ñayiu xa ni'i-da tvini, hora
kachitnu'u-da tnu'u va'a Cristu.
13 Ka xini mee-n xa dutu ñayiu
Israel, ka xaxi-s kuñu xi'in trɨu
ka doko ñayiu Israel nuu Ianyuux.
N-ta'u tniu Ianyuux xa kax koio
dutu xa ka doko ñayiu. 14 Dɨuni
se ka xian tnu'u tnu'u va'a Cristu
nuu ñayiu. N-ta'u tniu Xto'o-ro
Jesucristu xa na ni'i koio-s xa
ndoñu'u-s, hora xian tnu'u-s tnu'u
va'a-ia. 15 Ko du'a ña n-kida mee-da.
Te ña kidava'a-da tnu'u ya'a vitna,
xa tax koio mee-n xa kaxi-da xa
kundixi-da. Va'a ka xa kuú-da, dada
xa taxi ɨɨn ñayiu xa ndoñu'u-da.
Juini-da xa ja'an na'i ka-da xa
xia'an nga-da tnu'u va'a Cristu nuu
ntdaa ñayiu.
16 Chi ña kua'a-da xa najuen
tnu'u-da mee-da xaxe'e xa
kachitnu'u-da tnu'u va'a Cristu.
N-kidajuexa ña'a Ianyuux xa juña
tnu'u-da tnu'u va'a-ia nuu ñayiu.
Kada u'u ña'a Ianyuux mee-da,
nux ma juña tnu'u-da tnu'u-ia nuu
ñayiu. 17 Nux kachitnu'u-da tnu'u-ia
xaxe'e xa juini mee-da, te du'a koo
xa kadatniu-da xa kada-da ná io ná
jua'an tniu n-taxi mee-ia. 18 ¿Te nax
kuu premiu-da u? Xa xia'an nga-da
tnu'u va'a Xto'o-ro Jesucristu nuu
ntdaa ñayiu. Hora kachitnu'u-da
tnu'u-ia, ña juini-da xa ni'i-da ni ɨɨn.
Ja'an tnu'u Ianyuux xa vatuka xa
ni'i-da, ko mee-da, ña juini-da.
19 Kulibre-da, ni ɨɨn ñayiu ña kida
kuenda ña'a. Ko juini kulibre-da,
ko kida-da ná ka kida se kidatniu
du'a nuu ɨnka ñayiu, chi juini-da
xa ni'i ka-da ñayiu, xa kunduu
koio mee-i tuku xi'in Cristu. 20 Na
n-xian tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux
nuu ñayiu Israel, n-xo tuu mee-da
ná xtuu mee-i, xa na kueka va'a
koio mee-i tnu'u Cristu. Nani n-ka
jandixa mee-i tnu'u n-ta'u tniu
Moisés, dani n-jandixa mee-da tuku.
Juini ña ndoñu'u xa kada mee-da ná
io ná jua'an tnu'u n-ta'u tniu Moisés,
ko n-jandixa-da tnu'u Moisés, xa
kueka va'a koio ñayiu jan tnu'u
Cristu. 21 Na n-xian tnu'u-da tnu'u
va'a Ianyuux nuu ñayiu ña n-ka
tnɨɨ-i tnu'u n-ta'u tniu Moisés, n-xo
tuu mee-da ná xtuu mee-i, xa na
kueka va'a koio mee-i tnu'u Cristu.
Xijan ña juini kachi xa n-daxio-da
tnu'u n-ta'u tniu Ianyuux. Xaxe'e
xa jandixa-da tnu'u n-ta'u tniu
Ianyuux, du'a jandixa-da tnu'u
ta'u tniu Cristu, te kunduu-da
xi'in Cristu. 22 Na n-xo tuu-da xi'in
ñani-ro ku'a-ro ta xee ka xa kutuu
libre-i, n-xo tuu mee-da ná xtuu
mee-i, xa chindee-da-i xa kunduu
na'i ka mee-i xi'in Cristu. Kida-da
xa kuu mee-da ná kuu ntdaa ñayiu,
xa dakaku-da-i, xa ma kuú-i xi'in
kuechi-i. Dava'a nga xa ndoñu'u ka
mee-i, kida mee-da, xa na kueka
va'a koio mee-i tnu'u Cristu. 23 Ntdaa
xa kida-da, kida-da xaxe'e tnu'u va'a
Cristu, xa kada-da xa io ná jua'an xa
kunduu mee-da xi'in Cristu.
24 Kani ini koio-n nanda kuu hora
io ɨɨn carrera. Ka xino-s, ntdaa-s,

ko idini-s ni'i premiu. Io xa kunu
va'a koio mee-n, ɨin ɨin-n, xa ni'i
mee-n premiu. 25 Se xino carrera,
ka kundaa-s mee-s. Ntdaa xa kida-s,
kida-s xa kua'a-s xa kunu va'a-s.
Te vax ndɨ'ɨ premiu ni'i mee-s. Ko
premiu ni'i koio mee-ro, koo na'i
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 26 Xijan kuu xa,
kunduu na'i ka mee-da xi'in Cristu.
Xi'in ntdaa anu-da, jandixa-da
mee-ia, xa kada-da xa juini mee-ia.
Kuu ná kuu xa xino-da xa xino
ka-da, nde ni'i-da. Kuu ná kuu
xa kani-da te kani ka-da, te ma
kuita-da, nde ni'i-da. 27 Juini-da xa
kada-da xa juini Cristu. Ña juini-da
xa kada-da xa u'u. Xijan kuu xa
kida maxu-da mee-da. ¡Naka u'u,
nux na juña tnu'u-da tnu'u va'a
Cristu nuu ɨnka ñayiu, ko ma ni'i
mee-da xa kunduu mee-da xi'in
Cristu!

Maxku ndadaka'nu-n santu

10 Ñani-da ku'a-da, juini-da
xa kutnuni ini koio-n nax
n-ka ya'a taxa'nu tnetnu-ro. Ntdaa-s
n-xo kandijun vikó Ianyuux. Ntdaa-s
n-ka ya'a va'a ndute ka'nu nani Mar
Kue'e. 2 Xa n-ka xitandijun-s vikó,
te xa n-ka ya'a-s ndute ka'nu, kuu
ná kuu xa n-dajuendute Moisés se
ijan, xa kunduu koio-s xi'in Moisés.
3 Ntdaa-s n-ka xaxi xa n-xia'an
Ianyuux. 4 Ntdaa-s n-ka xi'i xa
n-xia'an Ianyuux. N-ka xi'i-s ndute
n-xo kee xiti yuú kava. Te kuu ná
kuu xa kunduu kava jan xi'in-s,
ntdaa nuu n-ka xikonuu-s. Te kava
jan kuu Cristu. 5 Ko juini du'a n-kuu,
ko kue'e-s n-ka kida xa ña tna ini
Ianyuux, te xijan kuu xa n-danaa-ia-s,
na n-ka xikonuu-s nuu ñayo ñayiu io.
6 Du'a n-kuu, xa dakua'a-ro xa
maxku kada mee-ro ná n-ka kida
mee-s. Maxku kukajan ini mee-ro
xa u'u, ná n-ka kukajan ini mee-s
xa u'u. 7 Chi dava-s n-ka dandoo
Ianyuux Ndito, xa ndadaka'nu
koio-s santu. Ja'an tnu'u Ianyuux:
"N-ka xo nukoo ñayiu jan xa kaxi-i
te ko'o-i, te n-ka xo ndojuiin-i xa
kada-i dava'a nga xa juini-i." Xijan
kuu xa, maxku kada koio mee-n ná
n-ka kida mee-i. 8 Maxku kidi-ro
xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-ro.
Du'a n-ka kida dava taxa'nu
tnetnu-ro, te n-kida Ianyuux xa
n-ka xi'í oko uni mil seyɨɨ idini kɨu.
9 Te maxku kototnuni-ro Ianyuux,
ná n-kida ñayiu jan. Chi n-tunda'a
Ianyuux koo, xa danaa koio-tɨ ñayiu
jan, te du'a n-kuu. 10 Te maxku jan
kuechi koio mee-n, ná n-ka kida
ñayiu ijan. N-ka jan kuechi-i nuu
se n-tunda'a Ianyuux, te n-ka jan
kuechi-i nuu mee Ianyuux, te ángel,
ia ka xinokuechi nuu Ianyuux,
n-kida xa n-ka naa ñayiu jan.
11 Te xa'a kuu ɨin ichi maxku
tnɨɨ koio mee-ro. N-kida Ianyuux
xa n-xe kodotnuni nax n-ka ya'a
taxa'nu tnetnu-ro, xa dakua'a
ña'a-ia mee-ro, ñayiu xtuu vitna,
hora na ndadandaa-ia ntdaa xa
io. 12 Xijan kuu xa nux xani ini ɨin
ñayiu xa va'a kutnuni ini-i, io xa
koo-i cuedado xa maxku ndua-i.
13 Juini Satanás xa kadajuexa
ña'a-i mee-n, xa kada-n xa u'u.
Nani xitotnuni-i ntdaa ñayiu, dani
xitotnuni ña'a-i mee-n. Ko io xa koo
koio-n confianza nuu Ianyuux. Chi
ma juejoon Ianyuux xa kadajuexa
ña'a kui'na xa kada-n xa u'u. Hora
kadatniu kui'na, hora ijan ni,

dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa
kua'a-n xa kundee ini-n xa kada-n
xa juini mee-ia.
14 Xijan kuu xa, maxku
ndadaka'nu koio mee-n santu.
15 Ja'an-da nuu ñayiu ka kutnuni
ini. Kua'a-n xa kototnuni koio-n xa
ja'an-da. 16 Kani ini koio-n nanda
kuu hora nataka-ro. Kunduu-ro xi'in
Cristu, te xijan kuu xa kunduu-ro
ɨɨn-ro xi'in ɨnka-ro. Xi'i-ro ndudi
uva n-taxi Cristu, te xia'an-ro xa
n-kuta'u-ro nuu Ianyuux, xaxe'e xa
n-xatu nɨñɨ Cristu xaxe'e-ro. Ta'u
dava-ro tila xa kaxi-ro, te xia'an-ro
xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux, xaxe'e
xa n-xia'an Cristu yɨkɨ kuñu mee-ia,
hora n-xi'í-ia xaxe'e-ro. 17 Xaxi-ro,
ntdaa-ro, tila jan. Xijan kuu xa juini
kue'e-ro io, ko xaxe'e xa ka xaxi-ro
idini tila, te idini xa kuu-ro. Kuu ná
kuu xa idini yɨkɨ kuñu kuu-ro.
18 Kani ini koio ka-n. Ñayiu Israel,
ka doko-i kuñu nuu altar Ianyuux.
Hora ka xaxi-i xa n-ka doko-i, ka
kunduu-i xi'in Ianyuux, te ka
kunduu-i ɨɨn-i xi'in ɨnka-i. 19 Dɨuni
ñayiu ña ka jandixa Ianyuux, ñayiu
ka ndadaka'nu santu. Xini-ro xa
ña ndito santu. Xini-ro xa ɨɨn nuu
kuu kuñu n-ka doko ñayiu nuu
santu, xi'in dava'a nga ɨnka kuñu.
20 Xa'a kuu xa ja'an-da. Hora ka
doko ñayiu kuñu nuu santu, ka
doko-i kuñu jan nuu kui'na. Ña
ka doko-i nuu Ianyuux Ndito. Te
ña juini-da xa kunduu koio mee-n
xi'in kui'na. 21 Ña kua'a-n xa ko'o-n
ndudi uva n-taxi Xto'o-ro Jesucristu,
xi'in xa doko ñayiu nuu kui'na. Ña
kua'a-n xa kaa-n tila n-taxi Xto'o-ro
Jesucristu, xi'in xa doko ñayiu
nuu kui'na. 22 Maxku kada-ro xa
kukuedi ini Ianyuux. Yo ndaku ka
mee-ia dada mee-ro.

Kulibre-ro, ko io xa juemani-ro ñayiu

23 Kulibre-ro xa kada-ro ntdaa,
ko ntdaa xa kada-ro, io xa kada-ro
xa kunduu na'i ka-ro xi'in Cristu.
Kulibre-ro, ko maxku kada-ro xa
u'u nuu ñani-ro ku'a-ro. 24 Va'a
ka xa chindee-n ñani-n ku'a-n, xa
kunduu na'i koio ka-i xi'in Cristu,
dada xa kada-n dava'a nga xa juini
mee-n. 25 Kaa-n dava'a nga kuñu
ka diko-s nuya'u. Ña ndoñu'u xa
kajan tnu'u-n-sɨ nux kuu kuñu n-ka
doko ñayiu nuu santu. 26 N-kidava'a
Ianyuux ñuñayiu, te n-kidava'a-ia
ntdaa xa io ñuñayiu. Kuenda mee-ia
kuu.
27 Nux ja'an ña'a ɨɨn ñayiu ña
jandixa Cristu, xa kaa-n xi'in-i, te
vatuka. Nux juini-n xa jɨ'ɨn-n, juan
na'i-n, te kaa-n dava'a nga xa taxi-i.
Ña ndoñu'u xa kajan tnu'u-n nux
xa xaa-n kuu xa n-ka doko ñayiu
nuu santu. 28 Ko nux ja'an ɨɨn ñayiu
nukoo ijan xa xaa-n kuñu n-ka
doko ñayiu nuu santu, te maxku
kaxi ka-n. Xaxe'e seyɨɨ a ñadɨ'ɨ du'a
n-ja'an, te maxku kaxi ka-n. Maxku
kada mee-n xa tekuechi ña'a anu
mee-i. 29 Kulibre mee-n xa kaa-n, ko
hora ijan nux kaa-n, du'a kada-n xa
u'u nuu ɨnka ñayiu. Xijan kuu xa
maxku kaxi ka-n.
Nux ka ja'an-n: “¿Nakuenda
du'a kuu?”, te ja'an-da xa kulibre
mee-da, ko ma juejoon-da xa
ndadandaa ña'a ñani-da ku'a-da
ta xee ka xa kutuu libre-i. 30 Xi'in
xa xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu
Ianyuux, xaxi-da. Ma juejoon-da xa
ja'an u'u ña'a ni ɨɨn ñayiu, xaxe'e xa

xaxi-da. [31]Xijan kuu xa, dava'a nga
xa kaa-n, o dava'a nga xa ko'o-n,
kaa-n te ko'o-n, xa kada-n xa na
koo koio ñayiu xañu'u nuu Ianyuux.
Dava'a nga xa kada koio-n, kada
koio-n xa na juña'a ntdaa ñayiu xa
n-kuta'u-i nuu Ianyuux. [32]Maxku
kada koio mee-n xa ndua ni ɨɨn
ñayiu xa kada-i kuechi. Ni ñayiu
ka kuu ñayiu Israel, ni ñayiu ña ka
kuu ñayiu Israel, ni ñani-n ku'a-n,
ñayiu ka jandixa Cristu. [33]Kada
koio mee-n ná kida mee-da. Ntdaa
xa kida-da, kida-da xa chindee-da
ntdaa ñayiu, xa na jandixa koio
mee-i Cristu. Ñatu kidatniu-da xa
ni'i mee-da. Kidatniu-da xa ni'i koio
mee-i, xa dakaku ña'a Cristu, xa ma
kuú-i xi'in kuechi-i.

11 Kada koio mee-n ná kida
mee-da, chi kida mee-da ná
n-kida Cristu.

Ñadɨ'ɨ ka jandixa Cristu, ¿nax io xa kada koio-ña?

[2]Tna ini-da xa ka naja'an ña'a-n.
Tna ini-da xa ka jandixa na'i-n
ntdaa tnu'u n-ja'an-da nuu-n. [3]Ko
io ɨnka xa juini-da xa kutnuni
ini koio-n. Juini-da xa kutnuni
ini koio-n xa taxnuni Cristu nuu
ɨɨn ɨɨn seyɨɨ, te ka taxnuni seyɨɨ
nuu ñadɨ'ɨ-s, te taxnuni Ianyuux
nuu Cristu. [4]Ɨɨn seyɨɨ, maxku
ju'un-s lelu-s hora xijan ta'u-s nuu
Ianyuux. Maxku ju'un-s lelu-s
hora xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Nux dada'u ɨɨn seyɨɨ
dɨkɨ-s, du'a ña io-s xañu'u dɨkɨ-s,
chi dande'a-s ñayiu xa ɨɨn nuu kuu
mee-s xi'in ñadɨ'ɨ. [5]Ko ñadɨ'ɨ, nux
ma dada'u-ña dɨkɨ-ña, du'a ña io-ña
xañu'u dɨkɨ-ña. Dande'a-ña ñayiu
xa ɨɨn nuu kuu mee-ña xi'in ñadɨ'ɨ
ña tuu na idi dɨkɨ, ñadɨ'ɨ kida ná
ka kida seyɨɨ, ñadɨ'ɨ ka kida xa
u'u. Xijan kuu xa, na dada'u koio
ñadɨ'ɨ dɨkɨ-ña, hora xijan ta'u-ña
nuu Ianyuux o xian tnu'u-ña tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu. [6]Nux juini-ña
xa kada-ña ná ka kida seyɨɨ, nux ña
juini-ña xa dada'u-ña dɨkɨ-ña, te na
dete-ña dɨkɨ-ña. Ko nux kujanuu-ña
xa dete-ña dɨkɨ-ña, xa ma tuu na idi
dɨkɨ-ña koo, te io xa kada-ña ná ka
kida ñadɨ'ɨ, io xa dada'u-ña dɨkɨ-ña.
[7]Maxku dada'u koio seyɨɨ dɨkɨ-s.
Chi ná kuu Ianyuux, da kuu seyɨɨ.
N-kidava'a-ia-s xa taxnuni-s. Ko ña
n-kidava'a-ia ñadɨ'ɨ xa taxnuni-ña.
N-kidava'a-ia ñadɨ'ɨ xa chindee
koio-ña yɨɨ-ña. [8]Chi na n-kidava'a
Ianyuux seyɨɨ xi'in ñadɨ'ɨ, ditna ka
n-kidava'a-ia seyɨɨ. Ijan dada, xi'in
ɨɨn yɨkɨ na'a seyɨɨ, n-kidava'a-ia
ñadɨ'ɨ. [9]Chi ña n-kidava'a-ia seyɨɨ
xaxe'e ñadɨ'ɨ. N-kidava'a-ia ñadɨ'ɨ
xaxe'e seyɨɨ. [10]Xijan kuu xa vatuka
xa dada'u ñadɨ'ɨ dɨkɨ-ña. Du'a
dande'a-ña ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux, xa Ianyuux xi'in
yɨɨ-ña taxnuni nuu-ña. [11]Ko ñadɨ'ɨ
xi'in seyɨɨ, nduu-s ka kunduu
xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Ndoñu'u
ñadɨ'ɨ seyɨɨ, te ndoñu'u seyɨɨ ñadɨ'ɨ.
[12]Na n-kidava'a Ianyuux ñadɨ'ɨ,
n-kidava'a-ia-ña xi'in yɨkɨ na'a seyɨɨ,
ko vitna kida-ia xa ñadɨ'ɨ xajan
seyɨɨ. Ianyuux kuu Ia n-kidava'a
nduu-s.

[13]Kototnuni koio mee-n tnu'u
ya'a. ¿Vatuka xa ña dada'u ñadɨ'ɨ
dɨkɨ-ña, hora xijan ta'u-ña nuu
Ianyuux, a ña'a? [14]Na n-kidava'a
Ianyuux ntdaa xa io, n-kida-ia xa
kujanuu seyɨɨ xa kani idi dɨkɨ-s.

15 Ko n-kida-ia xa na kokani idi
dɨkɨ ñadɨ'ɨ, chi xadiñu-ña kuu.
N-xia'an-ia idi dɨkɨ-ña xa da'u
va'a dɨkɨ-ña. 16 Ja'an-da xa xijan
xetniu-ro, ntdaa mee-ro ka kuu
ñayiu jandixa Cristu. Maxku kuxee
ini koio mee-n.

Ka ja'an-n xa ka xaxi-n ndeyu Xto'o-ro, ko ña ndaa

17 Ko io ɨnka xa ña tna ini-da.
N-teku-da xa hora nataka koio-n
veñu'u, ñatu ka chindee tna'a-n xa
kunduu koio na'i ka-n xi'in Cristu.
N-teku-da xa ka kida tna'a-n xa u'u.
18 Juini ka nataka-n xa ndadaka'nu
koio-n Ianyuux, ko ñatu ka kida ɨɨn
nuu-n, chi jantna'a tnu'u-n, ɨɨn-n
xi'in ɨnka-n. N-teku-da xa dava-n ka
kida ɨɨn xa kida-n, te dava ka-n ka
kida ɨnka xa kida-n. Te dava tnu'u
n-teku-da, jandixa-da. 19 Ka xa'nde
tna'a-n, xa dande'a tna'a-n jundu
ka kuu se ndaa kunduu xi'in Cristu.
20 Juini ka nataka-n, te ka ja'an-n xa
ka xaxi-n ndeyu Xto'o-ro Jesucristu,
ko ña ndaa. 21 N-teku-da xa ka xaxi
ɨɨn ɨɨn-n ndeyu xne'e mee-n, te ñatu
dakexio nuu tna'a-n. Na ya'a xa n-ka
xaxi-n, te dava-n ña n-ka xaxi-n, te
dava-n diko n-ka xini-n. 22 ¡Ay! ¿Ña
tuu na ve'e-n, nuu kaa-n nuu ko'o-n?
Ñatu ndaxio-n xañu'u nuu Ianyuux,
ni nuu ñayiu ka jandixa-ia. Ka
xia'an-n xa januu nuu ñani-n ku'a-n
ka kunda'u. ¿Nax io xa ja'an-da
nuu-n? Ja'an-da xa ña tna ini-da,
ja'an-da xa ka kida mee-n xa u'u.

Ndeyu Xto'o-ro Jesucristu

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

23 Chi nani n-dakua'a ña'a
Xto'o-ro Jesús mee-da, dani
n-dakua'a ña'a mee-da mee-n.
N-ja'an-da nax n-kuu xakuaa ijan,
hora n-diko Judas Iscariote Xto'o-ro
Jesús nuu se n-ka xa'ni ña'a.
N-ja'an-da xa xakuaa ijan, n-tnɨɨ
Xto'o-ro Jesús tila. 24 Na n-xia'an-ia
xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, n-ta'u
dava-ia tila, te n-ja'an-ia: "Tnɨɨ
koio, te kaa-n. Xa'a kuu yɨkɨ kuñu
mee-r. Juejoon-r xa ka'ni ña'a koio-s
mee-r, xaxe'e mee-n. Kax koio tila
ya, te du'a ku naja'an ña'a koio-n
mee-r." 25 Na n-ya'a xa n-xaxdini-ia
xi'in se dakua'a-ia, n-tnɨɨ-ia ɨɨn
taxa ñu'u ndudi uva, te n-ja'an-ia:
"Ndudi uva ya'a kuu nɨñɨ mee-r. Xa
kuú mee-r xaxe'e mee-n, kuu xa
ndone'e Ianyuux ɨɨn tratu xee. Ko'o
koio ndudi uva ya'a, te du'a ku
naja'an ña'a koio-n mee-r." 26 Xijan
kuu xa ntna vuelta kax koio-n tila
ya'a te ko'o koio-n ndudi uva ya'a,
du'a dande'a koio-n ñayiu xa n-xi'í
Xto'o-ro Jesucristu xaxe'e-ro. Xijan
kuu xa, ku kada na'i koio-n xa'a,
nde na ndixi mee-ia.

Io xa koo koio-n xañu'u hora xaa-n ndeyu Xto'o-ro

27 Xijan kuu xa koo koio-n
cuedado, xa xandaa kuu xa
xndaxio-n xañu'u nuu Xto'o-ro
Jesús, hora xaa-n tila ya'a te xi'in
ndudi uva ya'a. Maxku kada koio
ka-n xa u'u nuu tila kuu yɨkɨ kuñu
Xto'o-ro, maxku kada koio ka-n xa
u'u nuu ndudi uva kuu nɨñɨ Xto'o-ro.
28 Kototnuni mee-n, ɨɨn ɨɨn-n. Dada
kua'a-n xa kaa-n tila ya'a te ko'o-n
ndudi uva ya'a. 29 Xijan kuu xa, io
xa kutnuni ini koio-n nax kuu xa
kida-n, io xa koo koio-n cuedado
xa koo-n xañu'u nuu Xto'o-ro

Jesucristu, hora xaa-n tila ya'a
te xi'i-n ndudi uva ya'a. Nux ña
ndaxio-n xañu'u nuu mee-ia, te
koo xa kada u'u ña'a Ianyuux
mee-n. 30 Xijan kuu xa, dava-n ka
kuita vitna, te dava-n ka ku'u. Te
dava-n xá n-ka xi'í. Du'a kida u'u
ña'a Ianyuux mee-n. 31 Nux va'a na
kototnuni-ro mee-ro, te ma ndoñu'u
xa kada u'u ña'a Ianyuux. 32 Chi na
kida u'u ña'a Ianyuux mee-ro, kuu
ná kuu xa kida u'u ɨɨn seyɨɨ da'ya
yɨɨ-s xemani ka-s. Kida u'u ña'a-ia
mee-ro vitna, xa maxku ndada u'u
ña'a-ia mee-ro, hora ndada u'u-ia
ñayiu ña ka jandixa mee-ia.
33 Ñani-da ku'a-da, hora nataka
koio-n xa kaa-n ndeyu Xto'o-ro
Jesús, io xa kundetu tna'a-n, ɨɨn-n
xi'in ɨnka-n. 34 Nux ña kua'a-n xa
kundetu tna'a-n, kaa-n te ko'o-n
ve'e mee-n. Nux juini-n xa nataka
koio-n, nataka va'a koio-n. Maxku
kada koio-n xa io xa kada u'u ña'a
ka Ianyuux. Te nux io ɨnka xa ka
juini-n xa kajan tnu'u koio-n, te
ja'an ka-ro hora xee-da ñuu-n.

Xa taxi Espíritu Ianyuux nuu ɨɨn ɨɨn-ro

12 Ñani-da ku'a-da, juini-da
xa kutnuni ini koio-n nanda
kidatniu Espíritu Ianyuux anu-ro,
juini-da xa kutnuni ini koio-n nax
taxi Espíritu Ianyuux nuu ɨɨn ɨɨn-ro.
2 Va'a xini-n nanda n-ka kida-n,
antecas xa jandixa-n Jesucristu.
N-ka jandixa-n santu ña ndito.
3 Vitna, juini-da xa kutnuni ini
va'a koio-n. Nux kui'a kakune'e ɨɨn
ñayiu Jesús, te du'a xini-ro xa ña
kidatniu Espíritu Ianyuux anu-i.
Nux ja'an ɨɨn ñayiu xa Jesús kuu
Xto'o-i, te du'a xini-ro xa kidatniu
Espíritu Ianyuux anu-i.
4 Io idini Espíritu Ianyuux. Io ɨɨn
xa xia'an-ia nuu ɨɨn ñayiu, te ɨnka
xa xia'an-ia nuu ɨnka ñayiu, ko
mee-ia kuu idini. 5 Io idini Xto'o-ro
Jesús. Io ɨɨn xa kida ɨɨn ñayiu, te
ɨnka xa kida ɨnka ñayiu, ko ñayiu
ka xinokuechi nuu Xto'o-ro Jesús
ka kuu-ro, ntdaa-ro. 6 Idini Ianyuux
io. Ntdaa xa kida-ro, kuu xaxe'e xa
kidatniu Ianyuux anu-ro. Ntdaa-ro,
kidatniu-ia anu-ro, ko xa kidatniu-ia
anu-ro, ɨɨn ɨɨn-ro, ña ka kuu ɨɨn nuu.
7 Xi'in xa taxi-ia ɨɨn ɨɨn-ro, dande'a
ña'a Espíritu Ianyuux xa kidatniu-ia
anu-ro. Kidatniu-ia anu-ro, xa
chindee tna'a-ro, ɨɨn-ro xi'in
ɨnka-ro. 8 Nuu ɨɨn-ro, kida Espíritu
Ianyuux xa va'a kutnuni ini-s xa
kuu xandaa. Kutnuni ini mee-s xa
ja'an-s nuu mee-ro, te du'a chindee
ña'a-s ntdaa-ro. Ɨnka-ro kuu se tu'a
va'a. Kida Espíritu Ianyuux xa tu'a
va'a-s, te ja'an-s nuu mee-ro, te
du'a chindee ña'a-s ntdaa-ro. 9 Nuu
ɨnka-ro, kida Espíritu Ianyuux xa
io-s confianza ka'nu nuu Ianyuux,
xa kua'a-s xa kajan-s dava'a nga
xa ndoñu'u-ro. Nuu ɨnka ñani-ro
ku'a-ro, kida Espíritu Ianyuux
xa kua'a-s xa ndadava'a-s ñayiu
ku'u. 10 Nuu ɨnka-ro, kida Espíritu
Ianyuux xa kua'a-s xa kada-s
milagru, ná kida mee-ia. Nuu ɨnka
ñani-ro ku'a-ro, xia'an Espíritu
Ianyuux tnu'u Ianyuux, xa juña
tnu'u ñani-ro ku'a-ro nuu ñayiu. Te
io ɨnka ñani-ro ku'a-ro kuu tna'a
xi'in-ro. Hora kidatniu kui'na xa
danda'u ña'a-i mee-ro, te kida
Espíritu Ianyuux xa kutnuni ini
ñani-ro ku'a-ro xa du'a kuu, te du'a

ka chindee ña'a-s ntdaa-ro. Kida
Espíritu Ianyuux xa ɨnka-ro kua'a
xa ja'an-s tnu'u xee, tnu'u Espíritu
Ianyuux. Te kida Espíritu Ianyuux
xa ɨnka-ro kua'a xa dandee-s tnu'u
jan. 11 Ko idini Espíritu Ianyuux io.
Kidatniu-ia anu-ro, te taxi-ia dava'a
nga xa juini mee-ia nuu ɨɨn ɨɨn-ro.

Idini yɨkɨ kuñu kuu-ro xi'in Cristu

12 Kani ini koio-n nanda kuu
yɨkɨ kuñu-ro. Io nda'a-ro, xe'e-ro,
dɨkɨ-ro, ko ntdaa xa'a kuu idini
yɨkɨ kuñu-ro. Dani Cristu tuku.
Xaxe'e xa kunduu-ro, ntdaa-ro, xi'in
mee-ia, te kuu ná kuu xa idini yɨkɨ
kuñu kuu-ro xi'in-ia. 13 Dava-ro
ka kuu ñayiu Israel, te dava-ro ka
kuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.
Dava-ro ka kuu ñayiu kidatniu du'a
nuu ɨnka ñayiu, te dava-ro ka kuu
ñayiu xtuu libre. Ko idini xa kuu-ro.
Na n-ka xendute-ro, n-ka tnɨɨ-ro
Espíritu Ianyuux, te n-kida mee-ia
xa idini xa kuu-ro.
14 Ñadu idini xa kuu yɨkɨ kuñu-ro,
chi kue'e xa kuu. 15 Na kani ini-ro
nax koo, nux kukuedi ini xe'e-ro
nuu nda'a-ro. "Xaxe'e xa ña kuu-r
nda'a, ñatu xiniñu'u-r", kachi-i.
Juini du'a xani ini-i, ko xa ja'an-i
ña kuu xandaa. 16 Na kani ini-ro
nax koo, nux kukuedi ini do'o
nuu nduchi nuu-ro. "Xaxe'e xa ña
kuu-r nduchi nuu, ñatu xiniñu'u-r",
kachi-i. Juini du'a xani ini-i, ko xa
ja'an-i ña kuu xandaa. 17 Nux nduchi
nuu-ro n-kuu yɨkɨ kuñu-ro, te,
¿nanda kuu xa teku-ro? Nux do'o-ro
n-kuu yɨkɨ kuñu-ro, te, ¿nanda
kuu xa xen ditni-ro? 18 N-kidava'a
Ianyuux yɨkɨ kuñu-ro. Ɨɨn ɨɨn xa
io-ro, n-kida tu'a-ia, xa ku kuu-i,
ntdaa-i, idini yɨkɨ kuñu-ro. Du'a
n-juini Ianyuux, te du'a n-kida-ia.
19 Nux n-kidava'a-ia nda'a ni-ro
n-kuu, te ma ku kuu yɨkɨ kuñu-ro.
Nux n-kidava'a-ia nduchi nuu ni-ro
n-kuu, te ma ku kuu yɨkɨ kuñu-ro.
20 Xijan kuu xa, n-kidava'a Ianyuux
ntdaa xa io yɨkɨ kuñu-ro. Ko juini io
kue'e xa io-ro, ko idini yɨkɨ kuñu-ro
kuu.
21 Te nduchi nuu-ro, ña kua'a-i
xa ja'an-i nuu nda'a-ro: "Ña
ndoñu'u ña'a-r." Te dɨkɨ-ro, ña
kua'a-i xa ja'an-i nuu xe'e-ro: "Ña
ndoñu'u ña'a-r." 22 Io ɨɨn uu xa
io yɨkɨ kuñu-ro, xa tu ini-ro xa
ñatu xiniñu'u, ko xijan kue'e ka
ndoñu'u ka-ro. 23 Io ɨnka xa io
yɨkɨ kuñu-ro, xa xani ini-ro xa
ña vili kaa, te ɨnka io xa juini-ro
xa dada'u-ro. Ko nuu xa'a, io-ro
kue'e ka xañu'u, te dada'u va'a-ro
hora ndixi-ro da'ma-ro. 24 Te io
kue'e ɨnka xa io yɨkɨ kuñu-ro, xa
ña ndoñu'u xa dada'u-ro. Du'a
n-kidava'a Ianyuux yɨkɨ kuñu-ro, te
du'a n-kida-ia xa koo-ro kue'e ka
xañu'u nuu xa xani ini-ro xa ña vili
kaa. 25 Chi ña n-juini-ia xa jantna'a
koio-i. N-juini-ia xa chindee tna'a-i,
ntdaa-i. 26 Nux kue'e vida ya'a
nda'a-ro, do'o-ro, te du'a kuu xa
kue'e vida ya'a ntdaa xa io yɨkɨ
kuñu-ro. Nux koo-ro xañu'u nuu ɨɨn
xa io yɨkɨ kuñu-ro, te du'a kuvete
koio ntdaa xa io yɨkɨ kuñu-ro.
27 Te mee-n ka kuu yɨkɨ kuñu
Cristu. Juini kue'e-n io, ko ka
kuu-n idini yɨkɨ kuñu-ia. 28 Nuu
ɨɨn ɨɨn-n, xá n-taxi Ianyuux tniu
mee-n. N-ja'an ña'a-ia mee-n, xa
ku kuu koio-n ñayiu ka jandixa
Cristu. Ditna ka, n-kaxí-ia se ka

kuu se n-tunda'a Jesucristu. Dada,
se ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Te dada, se ka dakua'a
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-kida-ia
xa ɨnka-n ka kida milagru, te
ɨnka-n ka kua'a-n xa ndadava'a-n
ñayiu ku'u. N-kida-ia xa ɨnka-n ka
chindee ñayiu ndoñu'u, te ɨnka-n
ka ta'u tniu nuu ñayiu. Te n-kida-ia
xa ɨnka-n ka ja'an tnu'u xee n-taxi
Espíritu Ianyuux. 29 Ña ntdaa-n ka
kuu se n-tunda'a ña'a-ia. Ña ntdaa-n
ka kuu se xian tnu'u tnu'u-ia
nuu ñayiu. Ña ntdaa-n ka kuu se
dakua'a tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Ña ntdaa-n ka kida milagru. 30 Ña
ntdaa-n ndadava'a ñayiu ku'u. Ña
ntdaa-n kua'a-n xa ja'an tnu'u xee,
te ña ntdaa-n kua'a xa dandee-n
tnu'u xee. 31 Ko io xa kajan koio-n,
xa tnɨɨ koio-n xa va'a ka. Te dande'a
ña'a-da ɨɨn xa kuu xa va'a ka dada
ntdaa xa'a.

Xa vii xa va'a ka kuu xa xemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu

13 Xa kuu xa va'a ka kuu
xa xemani-ro Ianyuux te
xemani-ro ñayiu. Nux kua'a-da xa
ja'an-da ntdaa tnu'u ka ja'an ñayiu,
xi'in nde tnu'u ka ja'an ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux, ko ñatu
xemani-da ñayiu, te xijan kuu xa
ñatu xiniñu'u tnu'u ja'an-da. Nux
ña xemani-da ñayiu, te du'a kuu-da
ná kuu ɨɨn xa kupaa ni, kuu-da ná
kuu ɨɨn kaa ña kande va'a. 2 Nux
xian tnu'u-da tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu, ko ña xemani-da-i, te du'a
ñatu ya'u-da ni ɨɨn. Nux ka'u-da
tnu'u Ianyuux, nde kutnuni ini-da
ntdaa xa n-dande'a ña'a-ia mee-ro,
ko ñatu xiniñu'u-da ni ita'u, nux
ña xemani-da ñayiu. Nux io-da
kue'e confianza nuu Ianyuux, nde
xa kua'a-da xa kajan-da nuu-ia xa
dakanda-ia yuku te najantuu-ia
yuku ɨnka lado, ko ña ya'u-da ni
ɨɨn, nux ña xemani-da ñayiu. 3 Nuxa
xia'an nga-da ntdaa xaxii-da ñayiu
kunda'u, ko ña xemani-da-i, te
du'a ña kida-da ni ɨɨn xava'a. Nux
juña'a-da mee-da, xa teñu'u ña'a
koio ñayiu nde ka'ni ña'a-i, ko ña
xemani-da ñayiu, te du'a koo xa ña
n-kida-da ni ɨɨn xa kuu xava'a.
4 Ɨɨn seyɨɨ xemani ñayiu, io-s
pacencia nuu-i. Se va'a kuu-s, te
chindee-s ntdaa ñayiu. Ña kukuedi
ini mee-s ntdaa xa io. 5 Xemani-s
ntdaa ñayiu, ña kui'a ja'an-s, ña
kui'a kuu-s. Ñatu ja'an-s xa io xa
kada-ro xa juini mee-s. Ñatu kiti
ini-s nuu ñayiu, ña kuu-s se kunde'e
nuu ñayiu. Ña kida kuenda-s xa
u'u ka kida ña'a ñayiu. 6 Xemani-s
ntdaa ñayiu. Kuko'yo ini-s hora ka
kida-i xa u'u, te kuvete-s hora ka
jandixa-i xa kuu xandaa. 7 Xemani-s
ñayiu. Ña jan tnu'u-s kuechi-i. Io-s
confianza nuu-i, jandixa-s xa kada-i
xava'a. Nux io xa kue'e vida ya'a
mee-s xaxe'e mee-i, du'a kada-s, te
taxkanu ini na'i ka-s-yɨ.
8 Xemani-s ñayiu. Nde ma jɨn ndɨ'ɨ
xa xemani-s-yɨ. Vax ndɨ'ɨ xa xian
tnu'u-ro tnu'u Ianyuux nuu ñayiu.
Vax ndɨ'ɨ xa ja'an-ro tnu'u xee, tnu'u
taxi Espíritu Ianyuux. Vax ndɨ'ɨ xa
ka'u-ro tnu'u Ianyuux, xa kutnuni
ini-ro xa n-dande'a ña'a-ia. Ko
nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ xa xemani-ro
Ianyuux xi'in ñayiu. 9 Vitna kutnuni
ini-ro ita'u ni. Te juini xian tnu'u-ro
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ta
kutnuni ini ka-ro ntdaa xa ja'an-ia.

10 Ko na koo xa daxinokava Ianyuux
ntdaa xa kida-ia ñuñayiu, te ndixi
Xto'o-ro Jesús, te hora ijan va'a
kutnuni ini-ro.
11 Na luchi-da, n-xo ja'an-da ná
ja'an ɨɨn seluchi. N-xo xani ini-da ná
xani ini sekuechi, te n-xo kutnuni
ini-da ná kutnuni ini sekuechi. Ko
na n-xa'nu-da, te n-dandoo-da
xa xani ini sekuechi. 12 Vitna ña
kutnuni va'a ini-ro, kuu ná kuu xa
nde'a-ro nuu spejo. Ɨɨn kɨu, kutnuni
va'a ini-ro, chi jini-ro Ianyuux nuu
xi'in nuu. Vitna, ita'u ni xini-ro-ia.
Kɨu ijan, jini va'a-ro mee-ia, ná xini
ña'a mee-ia mee-ro. 13 Xijan kuu
xa, vitna jandixa-ro Ianyuux, io-ro
confianza nuu-ia xa ntdaa xa kida
ña'a-ia kuu xava'a, te xemani-ro
mee-ia xi'in ñayiu. Ndruni xa'a io,
te nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ. Ko xa vii xa
va'a ka, kuu xa xemani-ro Ianyuux
te xemani-ro ñayiu.

Tnu'u xee taxi Espíritu Ianyuux

14 Io xa kukajan ini koio-n
xa juemani-n Ianyuux
xi'in ñayiu. Dɨuni io xa kukajan
ini koio-n xa tnɨɨ koio-n xa taxi
Espíritu Ianyuux. Te io xa yo
kukajan ini koio-n xa tnɨɨ koio-n
tnu'u Ianyuux, xa juña tnu'u koio-n
tnu'u-ia nuu ñayiu. 2 Hora ka ja'an-n
tnu'u xee n-taxi Espíritu Ianyuux,
du'a ka ja'an-n nuu Ianyuux. Ñatu
ka ja'an-n nuu ñayiu, chi ña ka
kutnuni ini ñayiu tnu'u ka ja'an-n.
Xi'in Espíritu Ianyuux, ka ja'an-n
xa kuu xa na'i. 3 Ko nux juña tnu'u
koio-n tnu'u Ianyuux nuu ñayiu,
du'a chindee va'a-n-yɨ. Dakua'a-n-yɨ,
te chindee-n-yɨ xa kundee ini-i xa
jandixa na'i ka-i Xto'o-ro Jesucristu,
te xia'an-n tnu'u kanu ini nuu-i. 4 Ɨɨn
seyɨɨ, nux ja'an-s tnu'u xee, du'a
chindee-s meni mee-s. Ko nux juña
tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu,
du'a chindee-s ñani-s ku'a-s tuku.
5 Vatuka xa ja'an koio-n, ntdaa-n,
tnu'u xee taxi Espíritu Ianyuux,
ko va'a ka xa juña tnu'u koio-n
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Ya'u ka
se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu, dada se ja'an ni tnu'u xee
xia'an Espíritu Ianyuux. Ko nux
ja'an-s tnu'u xee-s te dada dandee-s
tnu'u jan, te vatuka, chi du'a
chindee-s ntdaa ñayiu ka jandixa
Cristu. 6 Ñani-da ku'a-da, nux
vitna naxee-da ñuu-n, te ja'an-da
tnu'u xee-da, te, ¿nax xiniñu'u?
Ko nux dakua'a ña'a-da te vatuka.
Dakua'a ña'a-da ɨɨn xa n-dande'a
ña'a Ianyuux mee-da. O dakua'a
ña'a-da ɨɨn xa tu'a va'a mee-da. O
kachitnu'u-da tnu'u Ianyuux nuu-n.
Ntdaa xa'a, chindee ña'a-da mee-n.
7 Kani ini koio-n ná kuu ɨɨn
flauta, ɨɨn yolii. Juini ña ndito-tnu,
ko kande-tnu. Ko nux ma tɨu ɨɨn
seyɨɨ flauta, o nux ma dakande ɨɨn
seyɨɨ yolii, te, ¿nanda koo xa vili
kande-tnu xa kunini-ro? 8 Dɨuni
trompeta. Nux ma danda'i xee ɨɨn
seyɨɨ trompeta, te, ¿nanda kada tu'a
koio seyɨɨ xa dada'an koio-s ñuu-s?
9 Mee-n tuku. Nux ja'an koio-n
tnu'u xee n-taxi Espíritu Ianyuux,
ko ma dandee koio-n tnu'u jan,
te, ¿nanda kutnuni ini koio ñayiu
nax ka ja'an-n? Du'a ñatu xiniñu'u
tnu'u-n. 10 Nuu dɨɨn tnu'u ka ja'an
ñayiu ñuñayiu. Tuku ka ja'an ñayiu,
ɨɨn ɨɨn ñuu. Ko juini kue'e tnu'u
io, ko va'a kutnuni ini ñayiu ɨɨn
ɨɨn ñuu, hora ja'an ɨɨn seyɨɨ xa kuu

tnu'u mee-i. 11 ¿Ko nax koo, nux ña
kutnuni ini-da tnu'u ja'an ɨɨn seyɨɨ?
Du'a kuu mee-da se ña ja'an va'a
nuu mee-s, te du'a kuu mee-s se
ña ja'an va'a nuu mee-da. 12 Mee-n
tuku. Ka kukajan ini-n xa tnɨɨ-n xa
taxi Espíritu Ianyuux. Vatuka. Ko
va'a ka xa kukajan ini-n xa tnɨɨ-n
xa kua'a-n xa chindee-n ñayiu ka
jandixa Cristu.
13 Xijan kuu xa, nux ja'an-n tnu'u
xee n-taxi Espíritu Ianyuux, io xa
kajan ta'u-n nuu Ianyuux, xa na
kada-ia xa dandee-n tnu'u xee-n
nuu ñayiu. 14 Nux xijan ta'u-da
tnu'u xee-da, du'a xijan ta'u-da
xi'in anu ni-da, ko ña xani ini
va'a-da tnu'u ja'an-da. 15 Xijan kuu
xa, ¿nax koo?, ¿nax io xa kada-da?
Kajan ta'u-da xi'in anu-da, ko
dɨuni kani ini va'a-da hora kajan
ta'u-da. Kata-da xi'in anu-da, ko
dɨuni kani ini va'a-da hora kata-da.
16 Nux kajan ta'u-n xi'in anu ni-n,
te, ¿nanda kua'a xa kajan ta'u
ɨnka ñayiu xi'in-n? Hora xia'an-n
xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux, te ña
kua'a-i xa ja'an-i: "¡Du'a na koo!",
chi ña kutnuni ini-i tnu'u ja'an-n.
17 Xandaa kuu xa va'a xia'an-n xa
n-kuta'u-n nuu Ianyuux, ko ñatu
chindee-n ñani-n ku'a-n. 18 Na
kuta'u-da Ianyuux xa ja'an-da tnu'u
xee-da n-taxi Espíritu Ianyuux.
Kue'e ka ja'an mee-da dada
ntdaa mee-n. 19 Ko hora ja'an-da
nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu,
juini-da xa dakua'a-da-i. Juini-da
xa kani ini-da, te ja'an-da o'on ni
tnu'u, te du'a chindee-da ñayiu ka
jandixa Jesucristu, dada xa ja'an-da
uxi mil tnu'u xee-da, te du'a kuu xa
ma chindee-da-i ni ita'u.
20 Ñani-da ku'a-da, maxku
kani ini koio ka-n ná ka xani ini
sekuechi. Ko vatuka xa ku kuu koio
mee-n ná kuu seyɨjɨn, xa maxku
kada koio ka-n xa u'u. Ko hora
kani ini-n, io xa kani ini va'a-n, ná
ka xani ini sexa'nu. 21 Ja'an tnu'u
Ianyuux: "Tnu'u xee ja'an-da nuu
ñayiu ya'a, ja'an-da tnu'u seto'o
nuu-i, ko dani ña ka chinuu-i tnu'u
ja'an-da nuu-i." 22 Xijan kuu xa, xa
kida Espíritu Ianyuux xa ja'an-n
tnu'u xee-n n-taxi-ia, kuu xa kida-ia
ɨɨn milagru nuu ñayiu ña ka jandixa
Jesucristu. Te xa kida-ia xa xian
tnu'u-n tnu'u Ianyuux nuu ñayiu,
kuu xa kida-ia ɨɨn milagru nuu
ñayiu ka jandixa Jesucristu. Nuu
ñayiu ka jandixa-ia, kida-ia ɨɨn. Nuu
ñayiu ña ka jandixa-ia, kida-ia ɨnka.
23 Kani ini koio-n. Nux nataka-n
ntdaa-n, te ja'an-n ntdaa-n tnu'u
xee n-taxi Espíritu Ianyuux, te
ijan kɨu ɨɨn ñayiu ta tnɨɨ ka tnu'u
xee, o ñayiu ña jandixa Jesucristu,
te, ¿nax koo? Ja'an ñayiu jan xa
n-ka nduloko-n. 24 Ko nux juña
tnu'u-n, ntdaa-n, tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu, te ijan kɨu ɨɨn ñayiu ta
tnɨɨ ka tnu'u xee, o ɨɨn ñayiu ña
jandixa Jesucristu, te, ¿nax koo?
Xi'in tnu'u-n, koo xa kada-n ntdaa-n
xa kutnuni ini ñayiu jan xa kuu
mee-i ñayiu kida xa u'u. 25 Dande'a
Espíritu Ianyuux xa na'i io anu-i,
te nujuiin ndeyu-i nuu Ianyuux xa
koo-i xañu'u nuu-ia, te ja'an ndaa-i
xa xandaa kuu xa tuu Ianyuux
me'ñu mee-n.

Maxku kada koio ka-n pletu

26 Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa,
¿nax koo? Hora nataka koio-n, io

xa chindee tnaˈa koio-n xa jandixa
ka-n, ntdaa-n, Jesucristu. Kata
koio-n alabanza nuu Ianyuux.
Dakuaˈa tnaˈa koio-n. Juña tnuˈu
tnaˈa-n nax n-dandeˈa ñaˈa Ianyuux
mee-n. Jaˈan-n tnuˈu xee n-taxi
Espíritu Ianyuux, te dandee-n tnuˈu
jan nuu ñani-n kuˈa-n. Ko ntdaa xa
kada koio-n, ɨɨn ɨɨn-n, io xa kada-n
xa chindee tnaˈa-n xa jandixa ka-n,
ntdaa-n, Jesucristu. 27 Nux jaˈan-n
tnuˈu xee n-taxi Espíritu Ianyuux,
diko ni uu uni ni jaˈan-n. Ditna
ka ɨɨn-n, te dada ɨnka-n. Te io xa
dandee ɨɨn ñani-n ɨɨn kuˈa-n tnuˈu-n
nuu ntdaa ñayiu nataka ijan. 28 Nux
ña yoo ɨɨn ñayiu kuaˈa xa dandee-i
tnuˈu-n, te maxku jaˈan-n tnuˈu
xee hora nataka ñayiu ka jandixa
Jesucristu. Vatuka xa naˈi jaˈan-n
tnuˈu xee anu mee-n xiˈin Ianyuux.
29 Dɨuni na jaˈan uu uni ni se ka
xian tnuˈu tnuˈu Ianyuux nuu ñayiu.
Te na jaˈan dava ka ñani-n kuˈa-n
nux jaˈan-s tnuˈu Ianyuux, o nux
kidatniu kuiˈna meˈñu-n, xa dandaˈu
ñaˈa-i xiˈin tnuˈu jaˈan-s. 30 Te se kuu
uu, xiˈin se kuu uni. Hora juñaˈa
Ianyuux ɨɨn tnuˈu xa juña tnuˈu
mee-s nuu ñayiu, te io xa nkoo se
jaˈan kiˈna nuu, xa ndojuiin se kuu
uu, xa jaˈan mee-s. Te dada nkoo se
kuu uu, te ndojuiin se kuu uni, xa
jaˈan mee-s. 31 Nux duˈa kada koio-n,
te kuaˈa xa jaˈan-n, ntdaa-n, tnuˈu
Ianyuux n-ka tnɨɨ-n. Ditna ka ɨɨn-n,
te dada ɨnka-n. Duˈa dakuaˈa-n
ntdaa-n, te tnɨɨ-n ntdaa-n tnuˈu
kanu ini. 32 Chi kuaˈa-n, ntdaa-n, xa
kada maxu-n, hora kuaˈa xa jaˈan-n,
te hora ma kuaˈa xa jaˈan-n. 33 Chi
nuncas ma kada Ianyuux xa koo
pletu meˈñu mee-n, ni ma kada-ia
xa uu uni-n juña tnuˈu tnuˈu-ia nuu
ñayiu idini vuelta.

Io xa kada koio mee-n, ná ka kida
ñayiu ka jandixa Jesucristu ntdaa
ñuu. Ñayiu n-kida dɨɨn Ianyuux ka
kuu-n. 34 Hora nataka koio-n, te
maxku ndatnuˈu koio ñadɨˈɨ. Maxku
juejoon koio-n xa ndatnuˈu koio-ña.
Na kada koio-ña ná jaˈan tnuˈu
Ianyuux, na jandixa koio-ña yɨɨ-ña.
35 Nux juini-ña xa kutnuni ini vaˈa
ka-ña, na kajan tnuˈu-ña nuu yɨɨ-ña
veˈe, chi ña kuu xa vaˈa xa ndatnuˈu
koio ñadɨˈɨ hora nataka koio-n.

36 Najaˈan koio-n xa ɨnka ñayiu
n-ka kachitnuˈu tnuˈu vaˈa Ianyuux
nuu-n. Dɨuni najaˈan koio-n xa
n-ka tnɨɨ ɨnka ñayiu tnuˈu-ia tuku.
37 Ka xani ini-n xa se ka xian tnuˈu
tnuˈu Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-n.
Ka jaˈan-n xa n-ka tnɨɨ-n xa n-taxi
Espíritu Ianyuux. Nux duˈa kuu, te
io xa jandixa koio-n xa xa kidavaˈa
mee-da kuu xa taˈu tniu Xtoˈo-ro
nuu-n. 38 Nux ña ka juini-n xa tnɨɨ-n
tnuˈu-da, ña ka kuu-n se n-ka tnɨɨ
tnuˈu Ianyuux, ña ka kuu-n se n-ka
tnɨɨ xa taxi Espíritu Ianyuux.

39 Ñani-da kuˈa-da, xijan kuu
xa, io xa kukajan ini koio-n xa
tnɨɨ koio-n tnuˈu Ianyuux, xa juña
tnuˈu koio-n tnuˈu-ia nuu ñayiu. Te
maxku jaˈan koio-n xa maxku jaˈan
ñani-n kuˈa-n tnuˈu xee n-xiaˈan
Espíritu Ianyuux. 40 Hora nataka
koio-n, io xa kada koio-n xa vaˈa,
maxku kada ka-n pletu meˈñu
mee-n.

N-nandoto Cristu

15 Ñani-da kuˈa-da, juini-da
xa kutnuni ini koio-n tnuˈu
vaˈa n-kachitnuˈu-da. N-ka tnɨɨ-n

tnu'u va'a jan, te xaxe'e tnu'u jan,
ka kunduu-n xi'in Cristu. 2 Xaxe'e
xa n-ka tnɨɨ-n tnu'u va'a Jesucristu,
te n-dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa
ma kuú koio-n xi'in kuechi-n. Io xa
kundee ini koio-n, xa jandixa na'i
ka koio-n tnu'u n-kachitnu'u-da. ¿O
kuu xa ña n-ka jandixa-n Jesucristu
a?
3 N-ja'an-da nuu mee-n xa n-tnɨɨ
mee-da. Xa ki'na nuu, kuu xa n-xi'í
Cristu xaxe'e kuechi mee-ro. Du'a
n-kida Cristu ntdaa ná io ná jua'an
tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni
seyɨɨ xá n-kuu kue'e kuia. 4 N-ka
kuxi ñayiu yɨkɨ kuñu ndi Jesús, te
nuu uni kɨu n-kida Ianyuux xa
n-nandoto-ia. Du'a n-ka chidotnuni
seyɨɨ xá n-kuu kue'e kuia. 5 Na
n-ya'a xa n-nandoto Cristu, te
n-xini Spedru mee-ia. Dada n-kixee
Cristu nuu se tunda'a-ia. 6 Ijan
dada n-kixee-ia nuu n-ka xo nataka
o'on cientu ñani-ro ku'a-ro. N-ka
xini-s-ia, ntdaa-s. Te juini ɨɨn uu-s
xá n-ka xi'í, ko tuu na'i dava ka-s
xi'in-ro nde vitna. 7 Dada n-kixee-ia
nuu Jacobo, dada nuu ntdaa se
tunda'a-ia.
8 Te dada n-kixee Cristu nuu
mee-da tuku. Ña n-xo tuu-da
xi'in-ia, na n-xo tuu-ia ñuñayiu
ya'a. Ná kuu ɨɨn se kuee n-kaku kuu
mee-da. 9 Se luchi ka kuu-da nuu
ntdaa se n-tunda'a-ia. Xaxe'e xa
n-kida-da kue'e xa u'u nuu ñayiu
ka jandixa Cristu, ñatu ya'u-da xa
danani ña'a-ia se tunda'a-ia. 10 Xi'in
xamani-ia, n-kida Ianyuux xa kuu
mee-da ɨɨn se tunda'a Jesucristu.
Te va'a xiniñu'u xamani-ia, chi
kue'e ka n-kidatniu mee-da, dada
ntdaa se n-tunda'a-ia. Ko meni
mee-da ña'a, chi xaxe'e xamani
mee-ia du'a n-kuu. 11 Xijan kuu xa,
nux ja'an mee-da, o nux ja'an koio
ɨnka se n-tunda'a-ia, ko ka ja'an-da,
ntdaa-da, xa n-nandoto Cristu. Te
n-ka jandixa mee-n tnu'u n-ka
ja'an-da.

Nandoto koio ndɨyɨ

12 Nux xa ka xian tnu'u-da nuu
ñayiu, kuu xa n-kida Ianyuux xa
n-nandoto Cristu, te, ¿nax kuu xa
ka ja'an dava mee-n xa ña kua'a xa
nandoto yɨkɨ kuñu ndɨyɨ? 13 Nux ña
kua'a xa nandoto yɨkɨ kuñu ndɨyɨ,
du'a ña n-nandoto Cristu nda vi.
14 Nux ña n-nandoto Cristu, te du'a
ñatu xiniñu'u xa kachitnu'u-da,
te ñatu xiniñu'u xa ka jandixa-n.
15 Nux du'a kuu, te kuu xa mee-da
ka kuu se ña n-ja'an ndaa, chi
n-ka ja'an-da xa n-kida Ianyuux xa
n-nandoto Cristu. Ko nux xandaa
kuu xa ma nandoto yɨkɨ kuñu
ndɨyɨ, te du'a ña n-kida Ianyuux xa
n-nandoto Cristu. 16 Nux ma kada
Ianyuux xa nandoto koio ndɨyɨ, te
nde Cristu ña n-nandoto tuku. 17 Te
nux ña ndito Cristu, te ña ya'u ni
ɨɨn xa ka jandixa-n-ia. Nux du'a kuu,
te dani xtuu-n xi'in kuechi-n. 18 Nux
du'a kuu, te ñani-ro ku'a-ro xá n-ka
n-xi'í, xá n-ka jua'an da'u ni-s andea.
Juini n-ka kunduu mee-s xi'in
Cristu, ko nux ña ndito Cristu, te
du'a n-ka xi'í-s xi'in kuechi-s. 19 Nux
n-dandoo-ro ntdaa xa io ñuñayiu,
xa kunduu-ro xi'in Cristu, te ña
n-nandoto-ia, te kuu mee-ro ñayiu
nda'u ka dada ntdaa ñayiu.
20 ¡Ko vitna xa n-kida Ianyuux xa
n-nandoto Cristu! Xandaa kuu xa
Cristu Jesús kuu se n-nandoto ki'na

nuu, te kutnuni ini-ro xa ñayiu n-ka
xi'í, nandoto koio-i tuku. 21 Nani
n-kida Ianyuux xa kuú koio ntdaa
ñayiu, xaxe'e xa n-kida idini seyɨɨ
xa u'u, dani kada-ia xa nandoto
koio ñayiu, xaxe'e xa n-nandoto
idini seyɨɨ. 22 Nani ka xi'í ntdaa
ñayiu xaxe'e Adán, dani nandoto
koio ntdaa ñayiu xaxe'e Cristu.
23 Ko ɨɨn ni ɨɨn ni. Ditna ka Cristu,
te dada ntdaa ñayiu ka kunduu
xi'in-ia hora ndixi-ia ñuñayiu. 24 Te
dada daxinokava Cristu ntdaa xa
kida-ia vitna. Kada-ia xa ma koo
ka se kunxa'nu ka nuu ñayiu, ni se
taxnuni nuu ñayiu, ni se ndaku ka
nuu ñayiu. Kada-ia xa ma taxnuni
ka ni ángel nuu ñayiu, ni kui'na nuu
ñayiu. Te dada juña'a Cristu ntdaa
nuu xa taxnuni mee-ia nuu Taa-ia
Ianyuux. 25 Io xa taxnuni Cristu, nde
xa kada maxu-ia ntdaa xa xini u'u
tna'a xi'in-ia. 26 Ná kuu ɨɨn se ndaku
ka xini u'u tna'a xi'in Cristu, du'a
kuu xa io xa kuú koio ntdaa ñayiu.
Ko ndaku ka Cristu dada se ijan.
Xaxe'e xa n-nandoto Cristu, n-ni'i-ia
xa nandoto koio ñayiu ka kunduu
xi'in-ia. 27 Koo ná ja'an tnu'u Ianyuux
n-ka chidotnuni seyɨɨ xá n-kuu
kue'e kuia. Ja'an tnu'u Ianyuux
xa xá n-kida-ia xa taxnuni Cristu
nuu ntdaa xa io. Ko xa n-ja'an-ia xa
taxnuni Cristu nuu ntdaa xa io, ña
juini kachi xa taxnuni Cristu nuu
Taa-ia Ianyuux. Kunxa'nu ka Taa-ia
Ianyuux dada Cristu, chi Taa-ia
kuu Ia n-kida xa taxnuni Cristu nuu
ntdaa xa io. 28 Na ya'a xa juña'a nga
Ianyuux ntdaa xa io nuu Cristu, hora
ijan ni, juña'a nga Cristu mee-ia nuu
Taa-ia, xa taxnuni na'i Taa-ia nuu
Cristu, xi'in nuu ntdaa xa io.
29 Io ñayiu ka xendute xaxe'e
ñayiu n-ka xi'í. ¿Nakuenda du'a ka
kida-i? Nux ma nandoto koio ndɨyɨ,
te, ¿nakuenda ka xendute ñayiu
xaxe'e ñayiu n-xi'í?
30 Nux ma nandoto-ro, te,
¿nakuenda kadatniu koio ka-da?
¿Nakuenda ya'a koio ka-da xa yo
io kuu, kɨu xi'in kɨu? 31 Ñani-da
ku'a-da, nux io xa kuú-da vitnadii,
te vatuka. Juini-da xa kutnuni ini
koio mee-n xa du'a kuu. Xandaa
kuu xa najuen tnu'u mee-da xaxe'e
mee-n, xaxe'e xa ka kunduu-n
xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Te dɨuni
xandaa kuu, xa io tu'a-da xa kuú-da,
kɨu xi'in kɨu. 32 Juini-da xa kani
ini koio-n. Na n-xian tnu'u-da
tnu'u va'a Jesucristu nuu ñayiu
ñuu nani Éfeso, n-kuu ná kuu xa
n-jantna'a-da xi'in kɨtlavichi yo
nde'e. Te, ¿naxa xiniñu'u xa du'a
n-kidatniu-da? ¿Nax n-ni'i-da
ñuñayiu ya'a? Nux ma nandoto-ro,
te kada mee-ro ná ka kida ɨnka
ñayiu: “Na kaxi-ro, na ko'o-ro vitna,
chi kuú-ro tnee, te ma koo ka.” ¡Ko
ña ndaa!
33 Maxku juejoon koio ka-n xa
danda'u ña'a koio-s. Xandaa kuu, xa
nux kunduu-ro xi'in se ka kida xa
u'u, te koo xa mee-ro tuku kada-ro
xa u'u, chi kadajuexa ña'a mee-s.
34 Io xa kani ini va'a koio-n, te
maxku kada koio ka-n xa u'u. Dava
mee-n, ta jini ka-n Ianyuux. Io xa
kujanuu koio-n xa du'a kuu.

¿Nanda koo xa nandoto koio ndɨyɨ?

35 N-teku-da xa ka ja'an-n xa ña
kutnuni ini-n nanda kada Ianyuux
xa nandoto koio ndɨyɨ. N-teku-da
xa juini-n xa jini-n nanda kava

yɨkɨ kuñu ñayiu, hora na ndixi-i.
36 ¡Se lilu ka kuu-n! Io xa kani ini
koio-n nanda kuu, hora dakeé-ro
tata. Nde kuxi-ro tata, dada kane
itu xee. 37 Hora dakeé-n itu-n, ta
koo ka ndɨdɨ. Diko ni tata nuni kuu.
O dava'a nga ɨnka tata dakeé-n.
38 Ko kida Ianyuux xa dada koo
ndɨdɨ. Hora io ndɨdɨ, kuu ná kuu xa
n-xia'an Ianyuux xa xee nuu tata
xa ndɨ'ɨ. Nani n-xani ini-ia, dani
kida-ia, xa xia'an-ia xa xee nuu ɨɨn
ɨɨn tata. 39 Ña ka kuu ɨɨn nuu, ntdaa
xa io. Yɨkɨ kuñu ñayiu kuu ɨɨn, te
yɨkɨ kuñu kɨtɨ kuu ɨnka. Yɨkɨ kuñu
chilidaa kuu ɨɨn, te yɨkɨ kuñu chaka
kuu ɨnka. 40 Io xa io andɨu, te io
xa io ñuñayiu. Te vili kaa xa io
andɨu, te vili kaa xa io ñuñayiu. Ka
kuu-i, nduu-i, xa vili kaa, ko tuku
ka kuu ɨɨn ɨɨn-i, ña ka kuu ɨɨn nuu-i,
nduu-i. 41 Ndii ngandii, te ndii yoo,
ko ña ndii ɨɨn nuu ngandii xi'in
yoo. Dɨuni ndii chudini. Ko tuku
ndii ɨɨn ɨɨn-tɨ. 42 Du'a kuu ntdaa
xa'a, te du'a koo hora nandoto koio
ndɨyɨ. Yɨkɨ kuñu se ndito vitna kuu
ɨɨn, te yɨkɨ kuñu se n-nandoto kuu
ɨnka. Hora kuxi-ro ndɨyɨ, te vax
ndɨ'ɨ yɨkɨ kuñu-i. Xa te'yu kuu. Ko
hora kada Ianyuux xa nandoto-i,
te nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ yɨkɨ kuñu
xee-i. 43 Kuxi-ro ɨɨn xa ñatuka vili
kaa. Kada Ianyuux xa nduu-i ɨɨn xa
yo vili kaa. Kuxi-ro ɨɨn xa ña ndaku
ka. Kada Ianyuux xa yo ndundaku-i.
44 Kuxi-ro ɨɨn xa n-xo tuu ñuñayiu.
Kada Ianyuux xa nduu-i ɨɨn xa kua'a
xa kutuu andɨu. Nux io yɨkɨ kuñu
kua'a xa xtuu-i ñuñayiu, dɨuni io
yɨkɨ kuñu kua'a xa kutuu-i andɨu.
45 Ná ja'an tnu'u Ianyuux, du'a
kuu. N-kidava'a Ianyuux Adán.
Se ki'na nuu n-kuu Adán. Se
ndito n-kuu-s, ɨɨn se n-xo tuu va'a
ñuñayiu. Ná kuu Adán kuu uu, kuu
Cristu. N-kida Ianyuux xa kada
Cristu xa kutuu va'a mee-ro xi'in
Ianyuux andɨu. 46 Ko xa nandoto-ro,
ña kuu xa ki'na nuu. Ditna ka
ndito-ro xa kutuu-ro ñuñayiu ya'a,
te dada nandoto-ro xa kutuu-ro
andɨu. 47 Xi'in ñu'u ñuñayiu,
n-kidava'a Ianyuux Adán. Se ki'na
nuu n-kuu-s. Andɨu, n-kixi Cristu.
Se kuu uu n-kuu mee-ia. 48 Ná kuu
Adán kuu-ro, hora tuu-ro ñuñayiu.
Ná kuu Cristu ku kuu-ro, hora
kutuu-ro andɨu. 49 Nani kuu-ro ná
n-kuu Adán, se ñuñayiu, dani ku
kuu-ro ná kuu Cristu, se n-kixi nde
andɨu.
50 Ñani-da ku'a-da, ja'an-da nuu-n
xa ña kua'a xa kutuu yɨkɨ kuñu-ro
io vitna nuu taxnuni Ianyuux. Xa
vax ndɨ'ɨ, ma kua'a-i xa kutuu-i nuu
ma jɨn ndɨ'ɨ ni ɨɨn. 51 Juini-da xa
chinuu koio-n vitna, chi ja'an-da ɨɨn
xa na'i nuu-n. Ma ntdaa-ro kuú-ro
antecas xa ndixi Jesucristu, ko
hora na ndixi-ia, ndada xee ña'a
Ianyuux ntdaa-ro. 52 Ña ndoñu'u
Ianyuux kue'e tiempo xa ndada xee
ña'a-ia. Ɨɨn nunuu ni, te natnɨɨ-ro
yɨkɨ kuñu xee. Kuu ná kuu xa
najuene-ro, te najaan-ro nduchi
nuu-ro, te du'a koo. Na danda'i
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
trompeta idinga vuelta, te kada
Ianyuux xa nandoto koio ndɨyɨ, xa
nuncas ma kuú koio ka-i. Nuni'no
ni nadama ña'a-ia mee-ro, ntdaa-ro.
53 Yɨkɨ kuñu-ro io vitna vax ndɨ'ɨ.
Ndoñu'u xa na taxi Ianyuux yɨkɨ
kuñu xee ma jɨn ndɨ'ɨ. Vitna ka
xi'í-ro, ntdaa-ro. Ndoñu'u xa kada

Ianyuux xa kutuu va'a-ro xi'in-ia
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 54Yɨkɨ kuñu-ro
io vitna vax ndɨ'ɨ. Vitna ña kua'a
xa kutuu-ro kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Ko
na taxi Ianyuux yɨkɨ kuñu xee, te
kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. Kɨu ijan, koo ná n-ja'an
Ianyuux, hora n-ja'an-ia nuu se n-ka
chidotnuni tnu'u-ia xá n-kuu kue'e
kuia. Ná kuu xa n-ja'an-ia nuu ɨɨn
seyɨɨ xini u'u tna'a xi'in-ia n-kuu.
Se xini u'u tna'a xi'in-ia, kuu xa io
xa kuú koio ntdaa ñayiu. N-ja'an
Ianyuux nuu se ijan: "Xá n-xaxi
ña'a-r, xaxe'e xa n-ndaku-r nuu-n.
55N-kida-n xa n-ka xi'í-i, ntdaa-i,
ko vitna kutuu koio-i xi'in mee-r
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Ma ni'i ka-n ni
ɨnka-i, ma kaxi ka-n ni ɨnka-i."
Du'a n-ja'an Ianyuux. 56Xaxe'e xa
n-ka kida seyɨɨ xa u'u, kuu xa io xa
kuú koio-s. Xaxe'e xa n-ka tnɨɨ-s
tnu'u n-chidotnuni Moisés, kuu
xa taxnuni ña'a kuechi-s. 57¡Ko
na kuta'u-ro Ianyuux! Xaxe'e
Xto'o-ro Jesucristu, kida Ianyuux xa
nandoto-ro, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
58Ñani mani-da, ku'a mani-da,
xijan kuu xa kunduu koio ka-n xi'in
Cristu. Kundee ini na'i ka-n, xa
jandixa na'i ka-n Cristu. Kɨu xi'in
kɨu kada koio na'i ka-n tniu n-taxi
Xto'o-ro Jesucristu, chi xini va'a
koio-n xa nux kadatniu koio ka-n,
dada tnɨɨ koio-n ntdaa xa juini
Xto'o-ro xa taxi-ia.

Ñani-ro ku'a-ro ka kunda'u

16 N-ka kakune'e mee-n tvini
ka xia'an-n nuu ñani-ro
ku'a-ro ka kunda'u. Ja'an-da nuu
mee-n, nani n-ja'an-da nuu ñayiu
ka jandixa Jesucristu, distrito
Galacia. 2Kɨu ki'na nuu, ɨɨn ɨɨn
semana, kuneva'a-n, ɨɨn ɨɨn-n, xa
juini-n xa juña'a nga-n. Nani ni'i-n,
dani juña'a-n, ntna una kɨu. Te
du'a ma koo xa io xa dataka-ro
tvini jan, hora nde na xee-da ñuu-n.
3Na xee-da, te tunda'a-da dava'a
nga seyɨɨ kaxí koio mee-n, xa jɨ'ɨn
koio-s ñuu nani Jerusalén. Kane'e
koio-s jɨ'ɨn xa xia'an nga mee-n
nuu ñani-ro ku'a-ro Jerusalén.
Tunda'a-da-s jɨ'ɨn-s xi'in carta
kadava'a mee-da. 4O nux vatuka xa
jɨ'ɨn mee-da tuku, te jɨ'ɨn koio-da
xi'in-s.

Jɨ'ɨn-da distrito Macedonia

5Ko ditna ka, io xa jɨ'ɨn-da
distrito Macedonia. Te dada,
xee-da ñuu mee-n. 6Nux vatuka, te
ndoo-da xi'in-n yoo vixi, xa kua'a
xa chindee ña'a koio-n mee-da, xa
jɨ'ɨn na'i-da dava'a nga ñuu jɨ'ɨn-da.
7Chi ña juini-da xa ya'a-da ñuu-n
vitna, xa kotoni'ni tna'a-ro uni koon
ni kɨu. Juini-da xa ndoo-da xi'in-n,
nux juejoon Xto'o-ro Jesucristu.
8Kutuu-da ñuu nani Éfeso, vitna
xi'in nde viko Pentecostés. 9Chi kuu
ná kuu xa io ɨɨn ye'e najaan va'a
nuu-da. Kua'a-da xa juña tnu'u-da
tnu'u va'a Ianyuux nuu kue'e xa
kue'e ñayiu vitna. Ko dɨuni, io
kue'e ñayiu ka xini u'u ña'a.
10Nux na xee Timoteo ñuu-n,
te io xa kueka va'a koio-n-sɨ.
Dande'a-n-sɨ xa ña ndoñu'u-s xa
yu'u-s xaxe'e-n. Kida-s tniu n-ta'u
tniu Xto'o-ro Jesucristu. Nani kida
mee-da, dani kida mee-s. 11Xijan
kuu xa koo koio-n xañu'u nuu-s.
Chindee mani-n-sɨ, xa kuiko-s

ndixi-s nuu-da, chi ndetu-da xa
ndixi-s xi'in ñani-ro kix koio.
12 Ñani-ro nani Apolos tuku. Kue'e
n-xijan-da nuu-s, xa jɨ'ɨn-s ñuu-n
xi'in ɨnka ñani-ro jɨ'ɨn vitna. Ko
n-ja'an mee-s xa ña juini-s xa jɨ'ɨn-s
ñuu-n vitna. Ja'an-s xa xee-s ñuu-n
nakɨu kua'a-s.

Ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu ka tunda'a xanyuux nuu-n

13 Koo koio-n cuedado, xa maxku
danda'u ña'a ni ɨɨn. Jandixa na'i
koio ka-n tnu'u Jesucristu. Kada
koio mee-n ná ka kida se va'a, se
ndaku. Te kundee ini na'i koio ka-n.
14 Ntdaa xa kada-n, kada-n xaxe'e
xa xemani-n Ianyuux te xemani-n
ñayiu.
15 Ñani-da ku'a-da, ka xini-n
Estéfanas xi'in familia-s. Ka xini-n
xa ka kuu-s ñayiu ki'na nuu n-ka
kunduu xi'in Cristu, distrito Acaya.
Ka xini-n xa ka kida-s ntdaa xa
kua'a-s, xa chindee-s ñayiu ka
jandixa Jesucristu. 16 Xijan-da
nuu-n xa jandixa koio-n xa ja'an
mee-s, xijan-da nuu-n xa jandixa
koio-n ntdaa ñani-ro ku'a-ro
ka kida tniu n-xia'an Xto'o-ro
Jesucristu. 17 Kudɨ ini-da xa xá
n-kixee Estéfanas, xi'in Fortunato,
xi'in Acaico. N-ka taxi mee-s ntdaa
xa ña n-ka kua'a mee-n xa taxi-n.
18 Xá n-ka taxi-s tnu'u kanu ini, te
xini-da xa n-ka taxi-s tnu'u kanu
ini mee-n tuku. Io xa kueka va'a
koio-n se ijan, te koo koio-n xañu'u
nuu-s.
19 Ntdaa ñayiu ka jandixa
Jesucristu, ñuu xi'in ñuu Asia, ka
ndajan tnuña'a-i. Ndajan tnuña'a
Áquila xi'in Priscila tuku, xaxe'e xa
ka jandixa mee-n Jesucristu, nani
ka jandixa mee-s mee-ia. 20 Dɨuni
ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu
nataka ve'e-s ka ndajan tnuña'a-i.
Io xa tnɨtnanda'a va'a-n.
21 Xi'in nda'a mee-da kidava'a-da
vitna.
22 Nux ña xemani ɨɨn ñayiu
Xto'o-ro Jesucristu, na jɨ'ɨn-i andea.
Yachi na ndixi Xto'o-ro Jesucristu.
23 Na taxi Xto'o-ro Jesús
xamani-ia nuu-n. 24 Na jini koio-n
xa xemani ña'a-da, ntdaa-n, xaxe'e
xa kunduu-ro, nduu-ro, xi'in Cristu.
Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Corinto

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu ñuu nani Corinto

1 Mee-da, Spalu, xaxe'e xa da
n-juini Ianyuux, kuu-da ɨin se
n-tunda'a Jesucristu. Xi'in ñani-ro
Timoteo, kidava'a-da carta ya'a
nuu ñayiu ka jandixa Ianyuux ñuu
nani Corinto. Dɨuni kidava'a-da
nuu ntdaa ñayiu n-kaxí Ianyuux
xndaxio nitu'u distrito Acaya.
N-kida dɨin ña'a Ianyuux mee-n, xa
kada koio-n xa juini mee-ia. 2Na
taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro
Jesucristu xamani-ia nuu-n, te na
kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Kue'e vida n-ya'a Spalu

3Na kuta'u-ro Ianyuux. Taa
Xto'o-ro Jesucristu kuu-ia. Nani
kundau ini ɨin seyɨɨ da'ya-s, dani
kundau ini ña'a Ianyuux mee-ro.
Nujuiin-ia diñi-ro xa taxi-ia tnu'u
kanu ini. 4Dava'a nga xa ya'a-da, te
taxi-ia tnu'u kanu ini. Taxi-ia tnu'u
kanu ini mee-da, xa kua'a-da xa
juña'a-da tnu'u kanu ini nuu ɨnka
ñayiu. Dava'a nga xa io xa ya'a
koio mee-i, te kua'a-da xa juña'a-da
tnu'u kanu ini nuu mee-i, xaxe'e xa
n-taxi Ianyuux tnu'u kanu ini nuu
mee-da. 5Kue'e vida n-ya'a Cristu,
te xaxe'e xa kunduu-da xi'in Cristu,
kue'e vida ya'a mee-da tuku. Ko
nujuiin Cristu diñi-da xa taxi-ia
tnu'u kanu ini, xa kundee ini-da.
Nani ya'a-da xa ya'a ka-da kue'e
vida, dani taxi-ia xa taxi ka-ia kue'e
tnu'u kanu ini, xa kundee ini-da.
6Kue'e vida ya'a mee-da, xa kutuu
koio mee-n xi'in Ianyuux kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. Te nujuiin-da diñi-n, xa
taa-da tnu'u kanu ini, xa kunduu
na'i koio ka-n xi'in Ianyuux. Nujuiin
Cristu diñi mee-da, xa kada-ia xa
kundee ini mee-da, te kunujuiin-ia
diñi mee-n, xa kada-ia xa kundee
ini koio mee-n. Du'a kutuu va'a
koio mee-n xi'in Ianyuux kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. Te du'a kundee ini koio-n
hora kue'e vida ka ya'a mee-n
ná kue'e vida ka ya'a mee-da.
7Xndaxio-da kue'e confianza nuu-n.
Xna'a-da xa nani ka kunduu-n
xi'in-da hora kue'e vida ka ya'a-da,
dani ka kunduu-n xi'in-da hora ka
tnɨɨ-da tnu'u kanu ini taxi Ianyuux.
8Ñani-da ku'a-da, juini-da xa
kutnuni ini koio-n xa yo kue'e vida
n-ya'a-da hora n-xo tuu-da Asia.
Kue'e xa kue'e vida n-ya'a-da. Nde
n-xee xa ña n-kundee ini ka-da, te

n-xani ini-da xa kuú-da. 9 N-ka
xo na'a-da xa io xa kuú-da xaxe'e
xa kunduu-da xi'in Cristu. Ko
du'a n-kuu xa koo-da confianza
nuu Ianyuux. Ia nadandoto ndɨyɨ
kuu-ia. 10 Xá n-dakaku ña'a-ia,
te vitna dakaku ña'a-ia, xa du'a
ma kuú koio-da. Te xndaxio-da
confianza nuu-ia xa dani dakaku
ña'a-ia. 11 Mee-n tuku, kua'a-n xa
chindee ña'a-n. Kajan ta'u koio-n
xaxe'e-da. Nux kue'e-n na kajan
ta'u xaxe'e-da, dani kue'e-n juña'a
koio xa n-kuta'u-n nuu Ianyuux
hora dakaku ña'a-ia.

Nakuenda n-kukuee Spalu xa jɨ'ɨn-s ñuu Corinto

12 Io ɨɨn xa kida xa yo kuvete-da.
Ña tuu nax tekuechi ña'a anu-da.
Meni xava'a n-ka kida-da ñuñayiu
ya'a, ña n-ka danda'u ña'a-da ni
mee-n ni ɨnka ñayiu. N-chindee
ña'a Ianyuux xa du'a xtuu-da. Ñadu
xaxe'e xa va'a ka xani ini mee-da,
kuu xaxe'e xa n-taxi Ianyuux
xamani-ia. 13 Kaxi kaxi kidava'a-da
nuu-n, xa ka'u koio-n, te kutnuni ini
koio-n tnu'u-da. Juini-da xa kutnuni
ini va'a koio-n. 14 Na n-xo tuu-da
xi'in-n, n-ka kixe'e-n xa kutnuni
ini-n xa ja'an-da, xa kida-da, ko
dava ni. Juini-da xa va'a ka kutnuni
ini koio-n. Kɨu na ndixi Xto'o-ro
Jesucristu, te juini-da xa kua'a-n xa
ja'an va'a koio mee-n xaxe'e mee-da,
ná ja'an va'a koio mee-da xaxe'e
mee-n. 15 N-xo na'a-da xa kuvete
koio-n nux kotoni'ni ña'a-da. Xijan
kuu xa n-xani ini-da xa xee-da ñuu
mee-n ki'na nuu. Te du'a kuvete
koio-n xa kotoni'ni ña'a-da uu
vuelta. 16 N-xani ini-da xa ki'na ka
mee-n kotoni'ni ña'a-da, hora na
ya'a-da xa jɨ'ɨn-da Macedonia. Te
dada kotoni'ni ña'a-da ɨnka vuelta,
hora na ndixi-da xa n-xe'en-da
Macedonia. Nux du'a n-kuu, te
n-ka kua'a-n xa chindee ña'a-n xa
jɨ'ɨn-da Judea. 17 ¿Ka xani ini-n xa
n-juini-da xa danda'u ña'a-da u?
¿Ka xani ini-n xa uu tnu'u-da io a?
Ña ndaa. Ñatu ja'an mee-da ná ka
ja'an ñayiu ña ka jandixa Cristu,
ñatu ja'an-da "joon" ni ña ja'an-da
"ña'a" idini vuelta. 18 Nani ja'an
Ianyuux, dani ja'an mee-da. Nux
ja'an-ia "joon", te "joon" kuu. Te
nux ja'an-ia "ña'a", "ña'a" kuu. Te
du'a ja'an mee-da tuku. 19 Mee-da
xi'in Silvanu xi'in Timoteo, n-ka
kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu
nuu-n. Jesucristu kuu Da'ya Yɨɨ
Ianyuux, te mee-ia, ñatu ja'an-ia
"joon" ni ña ja'an-ia "ña'a" idini
vuelta. Nux ɨɨn xa ja'an-ia xa
kada-ia, te du'a kida-ia. 20 Chi kida
Jesucristu ntdaa ná io ná jua'an
ntdaa tnu'u n-taxi Ianyuux. ¡Xijan
kuu xa ja'an-ro xa du'a na koo!
Xaxe'e Jesucristu xia'an-ro xa
n-kuta'u-ro nuu Ianyuux. 21 Kida
Ianyuux xa kunduu-ro xi'in Cristu.
Kida-ia xa ka kunduu mee-da
xi'in-ia, te kida-ia xa kunduu koio
mee-n xi'in-ia. N-kaxí ña'a-ia
mee-ro, xa ku kuu-ro ñayiu mee-ia.
22 Kuu ná kuu xa n-dakeé tnuni ña'a
Ianyuux xi'in ɨɨn sellu. Xá n-taxi-ia
Espíritu Ii, xa kadatniu-ia anu-ro.
Xi'in Espíritu Ii, n-taxi-ia tnu'u-ia,
xa kutuu va'a-ro xi'in-ia.

23 Na'a Ianyuux xa kida-da, te
ja'an ndaa-ia xaxe'e-da nakuenda
kuu xa ta xee ka-da Corinto. Xaxe'e
mee-n ta xee ka-da, chi ña juini-da

xa kudeen ña'a-da. Te io anu-da
xa kuú-da nux ña ndaa ntdaa
xa ja'an-da. 24 Ñadu juini-da xa
taxnuni-da nuu-n xa jandixa koio-n.
Chi va'a na'a-da xa ka jandixa-n
Jesucristu te ka kunduu-n xi'in-ia.
Xa juini-da kuu xa chindee ña'a-da,
xa kuvete koio ka-n.

2 Xaxe'e xa ña n-juini-da xa
kudeen ña'a-da ɨnka vuelta,
n-xani ini-da xa ma xee-da Corinto
vitna. Ña n-juini-da xa ku tnau
ini ka-ro. 2 Nux n-kida-da xa ku
tnau ini koio mee-n n-kuu, te du'a
kada-da xa ku tnau ini ñayiu ka
kida xa kuvete mee-da. 3 Xijan kuu
xa n-kidava'a-da nuu-n. N-juini-da
xa kuvete-da xi'in-n hora na xee-da
ijan, ña n-juini-da xa ku tnau
ini-da xaxe'e-n. N-xio-da confianza
nuu-n xa kuvete koio ntdaa mee-n
hora kuvete mee-da. 4 Yo n-xo ndu
ini-da te n-xo tnau ini-da, hora
n-kidava'a-da carta ijan. Xa diko
n-xo nda'i-da. Ko ñatu n-kidava'a-da
xa ku tnau ini koio-n. N-juini-da xa
jini koio-n nada xemani ña'a-da.

Io xa taxkanu ini-ro se n-kida xa u'u

5 Io ɨɨn se n-kida xa tnau ini-ro.
Hora n-kida-s kuechi, n-kida-sɨ xa
tnau ini mee-da, te n-kida-sɨ xa
n-ka tnau ini ntdaa mee-n tuku. Ko
ñatu juini-da xa kodo ka ja'an-da.
6 Na n-ka nataka-n, te n-ka kida
u'u-n se ijan, ko vitna maxku kada
u'u ka-n-sɨ. 7 Vitna io xa taxkanu
ini koio-n-sɨ, xa juña'a koio-n
tnu'u kanu ini nuu-s, xa maxku
kuita ka anu-s. 8 Xijan-da nuu-n
xa dande'a-n-sɨ xa xandaa kuu xa
xemani-n-sɨ. 9 Xá n-kidava'a-da
nuu-n, xa kototnuni ña'a-da, nux
jandixa ña'a-n, a ña'a. 10 Taxkanu
ini koio-n-sɨ, te dani taxkanu ini
mee-da mee-s. Na'a Cristu xa dava'a
nga xa n-taxkanu ini-da, n-taxkanu
ini-da xaxe'e mee-n. 11 Xá n-taxkanu
ini-da-sɨ, xa maxku danda'u ña'a
Satanás, chi va'a xini-ro nanda
kidatniu-i.

Ñatu n-kundaa n-kuvatu anu Spalu

12 Na n-xee-da ñuu nani Troas,
xa juña tnu'u-da tnu'u Cristu
nuu ñayiu ijan, te n-kida Xto'o-ro
Jesús xa n-ka xeka va'a ñayiu jan
tnu'u-da. Kuu ná kuu xa n-najaan-ia
ɨɨn ye'e ka'nu nuu-da. 13 Ko ñatu
n-xo kundaa n-xo kuvatu anu-da,
xaxe'e xa ñatu n-nanitna'a-da
xi'in ñani-ro Tito ijan. Xijan kuu
xa n-kee-da Troas, xa jɨ'ɨn-da
Macedonia.

Ndaku-ro xaxe'e Cristu

14 Cristu Jesús kuu Ia kunxa'nu
ka. Na kuta'u-da Ianyuux xa ndeka
ña'a-ia nuu iin yujun ñayiu ka
jandixa Cristu Jesús. Xaxe'e mee-da
xite ni'na tnu'u-ia nitu'u lado, ná
xite ni'na ɨɨn diko vidi xe'en. 15 Chi
mee-da kuu diko duxa doko Cristu
nuu Ianyuux. Te nani xite ni'na
diko jan nuu ñayiu dakaku-ia, dani
xite ni'na nuu ñayiu ma dakaku-ia.
16 Nuu ñayiu ña ka jandixa Cristu,
diko ka'ni ñayiu ka kuu-da. Ko nuu
ñayiu ka jandixa Cristu, diko kada
xa kutuu va'a koio-i ka kuu-da. ¿Te
jundu ka kuu mee-da xa du'a koo?
17 Ñatu ka kuu mee-da ná ka kuu
ɨnka ñayiu, xa ka nadama-i tnu'u
Ianyuux, xa ni'i koio-i xa ka juini
mee-i. Mee-da kuu ñayiu ka kunduu
xi'in Cristu. N-tunda'a ña'a Ianyuux,

xa juña'a-da tnu'u Jesucristu nuu
ñayiu. Ka ja'an-da xi'in xandaa, te
xini-ia ntdaa xa ka kida-da.

ɨin tratu xee

3 Hora ja'an-da xa'a te, ¿ka xani
ini-n xa kixe'e-da xa najuen
tnu'u-da mee-da ɨnka vuelta? ¿Io
xa dande'a ña'a-da ɨin tutu ja'an
xa ñayiu va'a kuu-da u? ¿O io xa
kajan-da xa kadava'a koio mee-n
tutu jan xaxe'e-da u? Chi du'a ka
kida dava ñayiu. 2 Mee-n ka kuu
tutu ja'an va'a xaxe'e-da nuu ñayiu.
Xá n-kida Ianyuux xa va'a xemani
ña'a-da. Te ntdaa ñayiu xini xa'a,
te ka'u-i tutu jan. 3 Mee-n ka kuu
tutu n-kidava'a Cristu. Mee-da,
diko ni n-ka kachitnu'u-da tnu'u
va'a-ia. N-kidava'a Cristu tnu'u-ia
anu-n. Xi'in tinta ña n-kidava'a-ia,
n-kidava'a-ia xi'in Espíritu Ii. Te
Espíritu Ii kuu Espíritu Ianyuux
Ndito. Ña n-kidava'a-ia nuu yuú,
n-kidava'a-ia xiti anu ñayiu.
4 Xaxe'e xa jandixa-da Cristu,
io-da confianza nuu Ianyuux
xa du'a kuu. 5 Meni mee-da, ña
kua'a-da xa kada-da ni ɨin. Ntdaa
xa kida-da, kida-da xaxe'e xamani
Ianyuux. 6 N-kida Ianyuux ɨin tratu
xee, te dada n-kida-ia xa juña'a
mee-da tnu'u va'a jan nuu ñayiu.
Ñadu xa io xa jandixa-ro tnu'u ta'u
tniu Moisés, kuu xa kada-ro xa juini
Espíritu Ianyuux. Chi tnu'u ta'u
tniu Moisés kida xa kuú-ro xi'in
kuechi-ro, ko kida Espíritu Ianyuux
xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ.
7 Na n-tnɨɨ Moisés tnu'u ta'u tniu,
tnu'u n-kidava'a Ianyuux nuu uu
yuú ijan, te ndii xa ndii nuu Moisés.
Ndii nuu-s xaxe'e xa n-nanitna'a-s
xi'in Ianyuux. Te xaxe'e xadiñu
jan, ña n-kua'a ñayiu Israel xa
kunde'a koio-i nuu-s. Ko dada,
kuee ni kuee ni n-xe ndɨ'ɨ xadiñu
jan. Na n-tnɨɨ Moisés tnu'u ta'u
tniu, n-xia'an-sɨ xa n-kuta'u-s nuu
Ianyuux. Te tnu'u ta'u tniu kida
xa kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.
8 Mee-ro, xá n-ka tnɨɨ-ro tnu'u taxi
Espíritu Ii. Te yo va'a ka xa va'a
ka tnu'u taxi Espíritu Ii dada tnu'u
ta'u tniu n-tnɨɨ Moisés. Xijan kuu
xa xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu
Ianyuux. 9 Va'a xa va'a tnu'u ta'u
tniu, ko kida tnu'u ta'u tniu xa
kuú koio-ro xi'in kuechi-ro. Va'a
ka xa va'a ka xa ja'an Ianyuux xa
ña tuu na kuechi-ro io, xaxe'e xa
jandixa-ro tnu'u va'a Jesucristu.
10 Yo va'a tnu'u ta'u tniu, ko ná
kuu xa ñatu xiniñu'u ka, nux
dadavatna'a-ro xi'in tnu'u va'a
Jesucristu. 11 Chi nux va'a xa vax
ndɨ'ɨ, yo va'a ka xa nuncas ma jɨn
ndɨ'ɨ.
12 Xaxe'e xa ka xini-da xa du'a kuu,
xijan kuu xa ñatu ka kujanuu-da
xa ja'an kaxi-da. 13 Ñatu ka kida
mee-da ná n-xo kida Moisés, xa
n-xo dada'u-s nuu-s ɨin da'ma, xa
maxku jini koio ñayiu Israel xa
vax ndɨ'ɨ xadiñu nuu-s. 14 Ko ñayiu
jan, ñatu du'a n-ka kutnuni ini-i. Te
nde vitna, hora ka ka'u ñayiu Israel
tnu'u ta'u tniu, te kuu ná kuu xa
dani da'u nuu-i da'ma jan, xa ma
kutnuni ini koio-i. Chi io xa jandixa
ɨin ñayiu Cristu, te dada dita Cristu
da'ma jan. 15 Nde vitna, ñatu ka
kutnuni ini-i. Ka ka'u-i tnu'u ta'u
tniu n-xia'an Ianyuux nuu Moisés,
ko ñatu ka kutnuni ini-i nax ja'an.

16 Ko nux jandixa ɨɨn ñayiu Xto'o-ro
Jesucristu, te xikojuiin da'ma jan
nuu-i. 17 Te ɨɨn nuu kuu Xto'o-ro
Jesucristu xi'in Espíritu Ii. Ɨɨn ñayiu,
nux kidatniu Espíritu Xto'o-ro
Jesucristu anu-i, te du'a tuu va'a-i
xi'in Ianyuux. 18 Xijan kuu xa ntdaa
mee-ro, ñatuka da'u nuu-ro da'ma
jan. Kuu-ro ná kuu ɨɨn spejo nuu
kixee dɨndu'a Ianyuux te xeye'e nuu
ɨnka ñayiu. Te dɨuni, dama ña'a-ia
mee-ro. Tnɨɨ-ro xa tnɨɨ-ro xadiñu-ia,
te du'a dama ña'a-ia mee-ro, xa ku
kuu-ro ná kuu Cristu. Xa'a kuu xa
kida Espíritu Xto'o-ro Jesucristu.

4 Xaxe'e xa n-kundau ini ña'a
Ianyuux mee-da, n-ta'u tniu-ia
xa daña juña tnu'u tnu'u Jesucristu
nuu ñayiu, te xijan kuu xa ña kuita
anu-da. 2 Daxio-da ntdaa xa yɨda'u,
xi'in ntdaa xa kada xa kujanuu-da
nuu ñayiu xi'in nuu Ianyuux. Ña
danda'u-da ñayiu, ñatu dama-da
tnu'u Ianyuux. Ka xini ntdaa ñayiu
xa ja'an-da xandaa, te ja'an ndaa
anu-i xa kuu-da se ja'an xandaa. Te
na'a Ianyuux nax kida-da, te teku-ia
nax ja'an-da. 3 Xian tnu'u-da tnu'u
Jesucristu nuu ñayiu. Nux ñatu ka
kutnuni ini ñayiu tnu'u jan, kuu
xaxe'e xa ña ka juini-i xa jandixa-i
Cristu. 4 Xaxe'e xa ña ka juini-i,
te xadɨ kui'na anu-i, xa maxku
kutnuni ini koio-i tnu'u Jesucristu.
Taxnuni kui'na nuu ñuñayiu vitna,
te kida-i xa ñatu ka xini ñayiu xa
n-kida Cristu xaxe'e-ro. Ia kunxa'nu
ka kuu Cristu, te ná kuu ɨɨn xa
diñu xa diñu kuu tnu'u va'a-ia. Ko
ñatu ka xini ñayiu xa n-tunda'a
Ianyuux Cristu, xa taxnuni-ia
nuu ntdaa xa io, ñatu ka xini-i
xa nani kuu Ianyuux dani kuu
Cristu tuku. 5 Ñatu kachitnu'u-da
tnu'u Jesucristu, xa kunduu koio-n
xi'in mee-da, kachitnu'u-da tnu'u
Jesucristu, xa kunduu koio-n xi'in
mee-ia. Jesucristu kuu Xto'o-ro, te
mee-da ka kuu se xinokuechi nuu
mee-n, xaxe'e xa xemani-da Jesús.
6 Ná n-ta'u tniu Ianyuux xa ndii
ngandii nuu nee, xa kua'a-ro xa
kunde'a-ro xa io ñuñayiu ya'a, da
n-tunda'a Ianyuux Cristu ñuñayiu,
xa kua'a-ro xa jini-ro Ianyuux. Hora
xini-ro nuu Jesucristu, xini-ro
xadiñu Ianyuux, xini-ro xa Ia
kunxa'nu ka kuu-ia, Ia taxnuni nuu
ntdaa xa io.

Ñayiu ka jandixa Cristu kuu-ro

7 Xa n-xini-da xadiñu Ianyuux
te xian tnu'u-da tnu'u Jesucristu
nuu ñayiu, kuu ɨɨn xa va'a xa
va'a xa ni ɨɨn ñayiu ña neva'a. Ná
kuu kɨdɨ ñu'u ka kuu-da. Ña tuu
na xadiñu mee-da. Meni xadiñu
Ianyuux io. Na juña tnu'u-da tnu'u
Jesucristu nuu ñayiu, ma jini koio
ña'a-i mee-da, jini koio-i xa taxnuni
Ianyuux kunxa'nu ka. 8 Juini kue'e
vida ya'a-da, ko chindee ña'a
Ianyuux xa kundee ini na'i-da.
Juini kue'e xa da ndu ini ña'a, ko
ñatu kuita anu-da. 9 Juini ka xini
u'u ña'a-s, ko ñatu dandoo ña'a
Ianyuux. Juini ka jantna'a-s xi'in-da,
ko ma ka'ni ña'a-s. 10 Kɨu xi'in kɨu
dava'a nga ñuu nuu tuu-da, kuu ná
kuu xa xi'í mee-da ná n-xi'í Jesús.
Ko n-nandoto Jesús, te kida-ia xa
dani tuu ka mee-da. 11 Xaxe'e xa
kunduu-da xi'in Cristu Jesús, te
kɨu xi'in kɨu ka juini ñayiu xa ka'ni
ña'a-i. Hora xini ña'a ñayiu mee-da,
xini-i xa kida Jesús xa tuu na'i

ka mee-da ná tuu na'i ka mee-ia.
12 Xijan kuu xa xi'í mee-da, xa
kutuu va'a koio mee-n xi'in Ianyuux.
13 Ja'an tnu'u Ianyuux:
"N-jandixa-r. Xijan kuu xa n-ja'an-r."
Mee-da tuku. Io-da confianza
nuu Ianyuux. Jandixa-da tnu'u
va'a, tnu'u Jesucristu. Xijan kuu
xa xian tnu'u-da tnu'u jan nuu
ñayiu. 14 Xini-da xa ná n-nadandoto
Ianyuux Xto'o-ro Jesús, dani
nadandoto ña'a-ia mee-da tuku.
Ndone'e ña'a-ia mee-da xi'in
mee-n, xa kutuu-ro, nduu-ro, xi'in
Jesús nuu tuu Ianyuux kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. 15 Kundee ini-da xaxe'e
mee-n. Kundee ini ka-da, xa kue'e
xa kue'e ka ñayiu tnɨɨ koio xamani
Ianyuux. Te dada juña'a-i xa
juña'a-i xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux,
xa ndadaka'nu-i xa ndadaka'nu ka-i
mee-ia.
16 Xijan kuu xa ña kuita anu-da.
Juini kue'e vida ya'a-da, te ñatuka
kundee va'a yɨkɨ kuñu-da, ko ña
kuita anu-da. Kɨu xi'in kɨu kida
Ianyuux xa tuu va'a xa tuu va'a ka
anu-da. 17 Juini kue'e vida ya'a-da
vitna, ko ña kuu ná kuu ɨɨn xa vee,
chi kida xa kutuu va'a-ro mee-n
xi'in mee-da xi'in Cristu kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. Vax ndɨ'ɨ xa ya'a-da kue'e
vida, ko nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ xa
kutuu va'a-da xi'in Cristu. Ná kuu
ɨɨn xa kuta'u nga-da kuu, te ña tuu
xa ka'nu ka. 18 Xijan kuu xa ñatuka
xini-da nax io ñuñayiu. Xini-da nax
io nuu tuu Cristu Jesús. Vax ndɨ'ɨ
ntdaa xa io ñuñayiu, ko nuncas ma
jɨn ndɨ'ɨ xa io nuu tuu Cristu Jesús.
5 Ná kuu ɨɨn ve'e todo ñuñayiu
ya'a, kuu yɨkɨ kuñu-ro. Xini-ro
xa nux danaa koio-s ve'e jan, te
nataxi Ianyuux ɨɨn ve'e xee andɨu.
Łɨn ve'e ña n-kidava'a nda'a ñayiu,
ɨɨn ve'e nuu kutuu-ro kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. 2 Nɨni tuu-ro ve'e ñuñayiu
ya'a, xenu ini-ro, chi kukajan ini-ro
xa tnɨɨ-ro ve'e xee andɨu. 3 Kuu ná
kuu xa ndunuu-ro da'ma xee, xa
nuncas koo vichi-ro. 4 Vitna tuu-ro
ve'e ya'a xa kuu yɨkɨ kuñu-ro, xenu
ini-ro te kue'e vida ya'a-ro. Ñadu xa
juini-ro xa dandoo-ro ve'e tu'u, chi
juini-ro xa tnɨɨ-ro ve'e xee. Xini-ro
xa ɨɨn kɨu kuú-ro. Ko hora tnɨɨ-ro
yɨkɨ kuñu xee, dada nuncas ma kuú
ka-ro. Kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux
andɨu kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 5 N-kida
tu'a ña'a Ianyuux mee-ro xa du'a
kuu. Te xá n-taxi-ia Espíritu Ii, xa
kutnuni ini-ro xa du'a kuu.
6 Xijan kuu xa ñatu kuita anu-da.
Xa tuu na'i ka-da ñuñayiu ya'a, kuu
xa ta xee ka-da ve'e xee. Na xee-da
nde ijan, kutuu va'a-da xi'in Xto'o-da.
7 Ñuñayiu ya'a, jandixa-da-ia, ko
ijan, jini-da-ia nuu xi'in nuu. 8 Xijan
kuu xa ñatu kuita anu-da. Va'a ka xa
jɨ'ɨn-da xa kutuu-da xi'in Xto'o-da,
dada xa kutuu ka-da ya'a. 9 Xijan kuu
xa kida-da xa tna ini Xto'o-da. Nux
kutuu ka-da ya'a, a kutuu-da xi'in-ia
ijan, ko juini-da xa kada-da xa tna
ini mee-ia. 10 Chi io xa kunujuiin-ro,
ntdaa-ro, nuu Cristu. Ndadandaa
ña'a-ia, na dande'a ña'a-ia ntdaa xa
n-kida-ro na n-xo tuu-ro ñuñayiu ya'a.
Nani n-kida-ro, dani tnɨɨ-ro. Kada-ia
cuenta nuu ɨɨn ɨɨn-ro, nux n-kida-ro
xava'a, a n-kida-ro xa ñatu xiniñu'u.

Maxku jantna'a koio ka-n xi'in Ianyuux

11 Xijan kuu xa, xaxe'e xa xini-da
xa io xa yu'u koio ntdaa ñayiu nuu

Ianyuux, kidatniu-da xa naxino ini
ñayiu xa jandixa-i Cristu. Xini va'a
Ianyuux nax kida-da, te xini-da
xa mee-n tuku, va'a ka xini-n nax
kida-da. 12 Ñadu xa ɨnka vuelta
ja'an va'a-da xaxe'e mee-da. Xa
juini-da, kuu xa kua'a koio mee-n
xa ja'an va'a-n xaxe'e-da nuu se
kui'a ja'an. Xnde'a-s nanda kaa-da,
ko ña ka xini-s nax kuu anu-da.
13 Nux n-nduloko-da, nduloko-da
xaxe'e Ianyuux. Nux va'a xani
ini-da, va'a xani ini-da xaxe'e
mee-n. 14 Xaxe'e xa xemani ña'a
Cristu mee-da, kida-da ntdaa xa
kida-da. Xini-da xa n-xi'í mee-ia
xaxe'e ntdaa ñayiu, te xijan kuu xa
kuu ná kuu xa ntdaa ñayiu n-ka xi'í.
15 N-xi'í-ia xaxe'e ntdaa ñayiu, xa
ñayiu ka jandixa mee-ia, mayo ka-i
kutuu koio xaxe'e mee-i, ko kutuu
koio-i xaxe'e mee-ia. 16 Ñatuka
ja'an-da nanda kaa ɨɨn ñayiu. Nde
Cristu, juini tuku n-xani ini-da
xaxe'e-ia, ko vitna va'a xini-da
jundu kuu-ia. 17 Ɨɨn ñayiu, nux
kunduu-i xi'in Cristu, xá n-ndada
xee-ia-i. Ntdaa xa n-xo kuu-i xá
n-ya'a. Xa kuu-i vitna, xa xee kuu.
18 Ntdaa xa'a n-kida Ianyuux.
Xa ka kida ñayiu kuechi, kuu ná
kuu xa ka jantna'a-i xi'in Ianyuux.
N-tunda'a Ianyuux Cristu, xa
kada-ia xa kutuu mani koio ñayiu
xi'in Ianyuux. N-kida Cristu xa
tuu mani mee-da xi'in Ianyuux, te
n-tunda'a ña'a-ia xa juña tnu'u-da
tnu'u Jesucristu nuu ntdaa ñayiu,
xa mee-i tuku kutuu mani koio-i
xi'in Ianyuux. 19 Xa ja'an-da kuu
xa'a. Na n-xi'í Cristu, n-kida
Ianyuux xa kutuu mani Ianyuux
xi'in ñayiu ñuñayiu. Nux jandixa
ɨɨn ñayiu Cristu, te matuka kada
kuenda Ianyuux kuechi-i. N-taxi
Ianyuux tnu'u Jesucristu nuu
mee-da, xa juña tnu'u-da nuu
ntdaa ñayiu, xa kutuu mani koio
ñayiu xi'in Ianyuux. 20 Xijan kuu xa
kuu-da bajadori n-tunda'a Ianyuux
xaxe'e Cristu. Hora xian tnu'u-da
tnu'u Jesucristu nuu ñayiu, kuu ná
kuu xa mee Ianyuux ja'an nuu-i.
Xaxe'e Cristu xijan-da: “Maxku
jantna'a koio ka-n xi'in Ianyuux.”
21 Cristu, nuncas ña n-kida-ia ni ɨɨn
kuechi. N-kida u'u Ianyuux Cristu,
xa ma kuú mee-ro xi'in kuechi-ro.
Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu,
te ja'an Ianyuux xa ña tuu na
kuechi-ro io.

6 Xá n-ka tnɨɨ-n xamani taxi
Ianyuux. Ka kunduu-n xi'in
Cristu Jesús. Kidatniu-da xi'in
Ianyuux, xa kajan-da nuu-n xa kada
koio-n xa kada koio ka-n xava'a.
2 Ja'an tnu'u Ianyuux:

Va'a tiempo n-teku-r tnu'u-n.
Kɨu ijan n-chindee ña'a-r,
xa kutuu va'a-n xi'in-r.

Te ja'an-da nuu-n xa vitna kuu
tiempo va'a, te vitna kuu kɨu
chindee Ianyuux ñayiu, xa kutuu
va'a koio-i xi'in-ia.
3 Kida-da xava'a, xa ni ɨɨn ñayiu
ma ndua xaxe'e ɨɨn xa kida mee-da.
Kida-da xava'a, xa ni ɨɨn ñayiu ma
kua'a xa kui'a ja'an-i xaxe'e tniu
kida-da. 4 Ntdaa xa ka kida-da,
juini-da xa dande'a-da nuu ñayiu xa
Ianyuux kuu Xto'o-da te ka kida-da xa
juini mee-ia. Juini kue'e vida ya'a-da,
te kiti ini ñayiu nuu-da, te ka xini u'u
ña'a-i, ko kundee ini-da. 5 Juini ka
janña'a-i, te ka chindi'u ña'a-i vekaa,
ko kundee ini-da. Te kidatniu-da

nde n-xiau loko-da, ko kundee ini-da.
Juini ña tuu tiempo xa kidi-da, te
n-xo xio-da doko, ko kundee ini-da.
6 Kida-da xava'a. Juini-da xa jini
ka-da Ianyuux. Ndetu kuee-da nuu
ñayiu. Va'a-da. Kidatniu Espíritu Ii
anu-da. Xemani-da Ianyuux xi'in
ñayiu. 7 Xian tnu'u-da xa kuu xandaa.
Xi'in xa taxnuni Ianyuux, kida-da
xava'a. Te xi'in xava'a jan, kuu ná
kuu xa jantna'a-da xi'in ntdaa xa ña
kuu xandaa. Jantna'a-da xi'in nda'a
kua'a-da, xi'in nda'a datni-da, xa
kundee-da. 8 Uun tnee xndaxio ñayiu
xañu'u nuu-da, te uun tnee kui'a
ka ja'an ña'a-i. Uun tnee tekuechi
ña'a-i, te uun tnee ka ja'an-i xa se
va'a kuu-da. Ka ja'an-i xa danda'u-da
ñayiu, ko ja'an na'i ka-da tnu'u
Ianyuux, tnu'u xandaa. 9 Ka ja'an
ñayiu xa ña ka xini ña'a-i, ko va'a xini
ña'a Ianyuux. Io-da xa kuú-da, ko
na da tuu na'i ka. Ka xini u'u ña'a-i,
ko ta ka'ni ña'a ka-i. 10 Juini tnau
ini-da, ko kɨu xi'in kɨu kida Ianyuux
xa kuvete-da. Juini kunda'u-da, ko
xia'an-da xaxii Ianyuux nuu kue'e ka
xa kue'e ka ñayiu. Juini ña tuu nax
neva'a-da, ko xaxii-da kuu ntdaa xa io.
11 Seyɨɨ, ñadɨ'ɨ ñuu Corinto,
ñani-da ku'a-da, xá n-ja'an kaxi-da
nuu-n. Va'a xa va'a xemani ña'a-da
mee-n. 12 Ñatu ndi'u anu-da nuu-n.
Ko mee-n, ndi'u anu-n nuu mee-da.
13 Ja'an-da nuu mee-n ná ja'an ɨɨn
seyɨɨ nuu da'ya kuechi-s. Xijan-da
xa juemani ña'a koio mee-n, ná
xemani ña'a mee-da mee-n.

Ka kuu mee-ro veñu'u nuu tuu Ianyuux Ndito

14 Ná kuu uu ngutu ka yuku xa
ña xika ɨɨn nuu-tɨ, kuu xa tuu-ro
xi'in ñayiu ña kunduu xi'in Cristu.
Maxku juejoon koio-n xa ku kuu ɨɨn
nuu-n xi'in ñayiu ña jandixa Cristu.
¿Nanda kua'a xa kunduu ɨɨn ñayiu
xika nuu kanda, xi'in ɨɨn ñayiu
xika nuu nee? 15 Nani ñatu xani ini
ɨɨn nuu Cristu xi'in kui'na, dani
ña kua'a xa kani ini ɨɨn nuu ñayiu
jandixa Cristu xi'in ñayiu ñatu
jandixa-ia. 16 Ña kua'a xa veñu'u
nuu tuu Ianyuux Ndito, ku kuu ɨɨn
nuu xi'in santu n-kidava'a ñayiu. Io
xa kutnuni ini koio-n xa mee-n kuu
nuu tuu Ianyuux Ndito. Ja'an tnu'u
Ianyuux:

Kutuu-r xi'in ñayiu jan,
kaka mee-r me'ñu mee-i.
Ku kuu-r Ianyuux ka jandixa-i,
te ku kuu koio mee-i ñayiu
xemani-r.

17 Dani ja'an tnu'u Ianyuux:

Maxku kada koio ka mee-n,
ná ka kida ñayiu ñatu ka
jandixa ña'a mee-r.
Ku kuu koio mee-n ñayiu dɨɨn
nuu mee-r.
Maxku tnɨɨ koio ka-n xa kui'a
kaa.
Te dada kueka va'a ña'a mee-r
mee-n.

18 Te ku kuu mee-r Taa-n.
Te ku kuu koio mee-n da'ya yɨɨ-r
xi'in da'ya dɨ'ɨ-r.
Du'a ja'an Ianyuux taxnuni nuu
ntdaa xa io.

7 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
xá n-tnɨɨ-ro tnu'u n-taxi
Ianyuux. Xijan kuu xa na dandoo-ro
ntdantu'u xa ja'an Ianyuux xa kui'a
kaa. Na ku yu'u-ro nuu Taa-ro
Ianyuux te kada-ro xa juini mee-ia,
xa ndundoo yɨkɨ kuñu-ro xi'in
xaxtnuni-ro.

N-ka natu ini ñayiu Corinto kuechi-i

2 Kueka va'a ña'a-n xi'in ntdaa
anu-n. Ña n-kida-da xa u'u nuu-n,
ni ɨɨn-n. Ña n-kida-da xa na kada
ɨɨn-n xa u'u, ña n-danda'u ña'a-da,
ni ɨɨn-n. 3 Ñatu ja'an-da xa'a xa
tekuechi ña'a-da. Xá n-ja'an-da xa
xtuu-n anu-da. Io tu'a-da xa kuú-da
xi'in-n a kutuu-da xi'in-n. 4 Io-da
kue'e confianza nuu-n. Najuen tnu'u
ña'a-da nuu ntdaa ñayiu. Juini
kue'e vida ya'a-da, ko kuka'nu
anu-da te yo kuvete-da xaxe'e-n.
5 Na n-kixee-da Macedonia, ña
n-kua'a-da xa ndetatu-da. Kue'e
vida n-ya'a-da. Kɨu xi'in kɨu
ñayiu ña ka jandixa Cristu, n-ka
jantna'a tnu'u-i xi'in-da. Te n-yu'u
anu-da xaxe'e mee-n, xa nada
ña'a ma jandixa koio ka-n. 6 Ko
xia'an Ianyuux tnu'u kanu ini
nuu ñayiu kuita anu. N-taxi-ia
tnu'u kanu ini nuu mee-da, na
n-kida-ia xa n-kixee Tito. 7 Kuka'nu
anu-da, xaxe'e xa n-kixee Tito, ko
dani kuka'nu anu-da, xaxe'e xa
kuka'nu anu mee-s xaxe'e mee-n.
N-ja'an-s xa ka kukajan ini-n xa jini
ña'a-n. N-najani-s xa ka tnau ini-n.
N-ja'an-s xa ka juini-n xa jandixa
koio-n tnu'u-da. Te xijan kuu xa
n-kuvete-da xa n-kuvete-da.
8 Juini n-kida-da xa n-ka tnau
ini-n, xaxe'e carta n-kidava'a-da,
ko n-ndoñu'u xa da kada-da. Juini
n-tnau ini-da xaxe'e carta jan, ko
ñatuka tnau ini-da vitna. Xini-da
xa n-ka tnau ini-n, ko xaku ni kɨu.
9 Vitna kuvete-da. Ñatu kuvete-da
xaxe'e xa n-kida-da xa n-ka tnau
ini-n. Kuvete-da xa hora n-ka tnau
ini-n, n-ka natu ini-n kuechi-n nuu
Ianyuux. N-juini Ianyuux xa tnau
ini koio-n xaxe'e kuechi-n. Nux
ña n-kidava'a-da n-kuu, te dani
kutuu-n xi'in kuechi-n. 10 Xaxe'e
xa n-ka tnau ini-n xaxe'e kuechi-n
ná n-juini Ianyuux, n-ka natu
ini-n kuechi-n nuu-ia, te n-dakaku
ña'a-ia. Te du'a ñatuka ka tnau
ini-n. Ñayiu ñatu jandixa Ianyuux,
juini tnau ini-i, ko ñatu xiniñu'u,
te dani kuú koio-i xi'in kuechi-i.
11 Kunde'a koio-n nax n-ya'a. Xaxe'e
xa n-ka tnau ini-n ná n-juini
Ianyuux, n-ka kidatniu-n xa kada
koio-n xava'a. N-ka ja'an ndaa-n
xaxe'e-n. N-ka kiti ini-n, te n-ka
yu'u-n. N-ka kukajan ini-n xa jini
ña'a-n mee-da ɨnka vuelta, te n-ka
xio anu-n xa kada u'u-n se n-kida xa
u'u. Xi'in ntdaa xa n-ka kida-n, xá
n-ka dande'a ña'a-n xa ka juini-n xa
kada koio-n xava'a. 12 N-kidava'a-da
nuu mee-n, xa dande'a tna'a mee-n
xa xandaa kuu xa kada koio-n ná
n-ja'an-da. Te nde'a Ianyuux xa da
kada koio-n. 13 Xijan kuu xa kuka'nu
anu-da.

Kuka'nu anu-da, ko dani yo
kue'e kuvete-da, xaxe'e xa kuvete
Tito. N-ka chindee-n-sɨ xa ñatuka
yɨ ini-s, n-ka kida-n, ntdaa-n, xa
ndetatu anu-s. 14 N-ja'an va'a-da
xaxe'e mee-n, te n-ka kida-n xa
ñatu kujanuu-da. Nani n-ja'an-da
meni xandaa nuu mee-n, dani
n-dande'a ña'a-n mee-da xa meni
xandaa n-ja'an-da nuu Tito, hora
n-ja'an va'a-da xaxe'e mee-n. 15 Yo
va'a xemani ña'a Tito mee-n, xaxe'e
xa naja'an-s nanda n-ka jandixa-n
tnu'u-s. Ja'an-s xa ña n-ka kuxee
ini-n, ja'an-s xa yo kue'e n-ka
kukajan ini-n xa kada koio-n xava'a.

16 Kuvete-da. Io-da ntdaa confianza
nuu-n.

Juña'a koio-n jundu ndoñu'u ka

8 Ñani-da ku'a-da, juini-da
xa jini koio mee-n xamani
n-xia'an Ianyuux ñani-ro ku'a-ro
xtuu do Macedonia. 2 Juini kue'e
xa kue'e vida ka ya'a-i, ko dani
kuvete-i xa kuvete-i. Juini yo nde'e
kunda'u-i, ko n-ka xia'an-i xa n-ka
xia'an-i nuu ñani-ro xi'in ku'a-ro
xtuu ñuu Jerusalén. 3 Ja'an ndaa-da
xa n-ka xia'an-i ntdaa xa n-kua'a-i,
te kue'e ka. 4 Ñatu n-xijan-da xa
juña'a-i. Mee-i, yo n-ka xijan-i xa
kada-da xamani xa juejoon-da xa
mee-i tuku kunduu koio xi'in-da, xa
chindee-i ñani-ro ku'a-ro ndoñu'u
ka. 5 N-xani ini-da xa ita'u ni xa
juña'a-i, chi yo kunda'u-i. Ko
ña'a. N-ka kukajan ini-i xa kada-i
ntdaa xa juini Ianyuux. Ditna ka
n-xia'an-i mee-i nuu Ianyuux, te
dada n-ka xio anu-i xa kada-i dava'a
nga xa kajan mee-da. 6 Xijan kuu
xa n-xijan-da nuu Tito xa chindee
ña'a-s mee-n, xa daxinokava koio-n
tniu n-ka kixe'e-n, na n-xo tuu-s
xi'in-n. 7 Yo va'a ka kida-n ntdaa xa
ka kida-n. Ka jandixa-n Cristu Jesús.
Ka xian tnu'u-n tnu'u Jesucristu
nuu ñayiu. Ka kutnuni ini-n tnu'u-ia,
te ka kida-n xava'a. Ka xemani
ña'a-n mee-da. Io xa tnɨɨ koio-n xa
tnɨɨ koio ka-n xamani ya'a tuku, xa
chindee koio-n ñani-ro ku'a-ro ka
ndoñu'u ka.
8 Ñatu ta'u tniu-da nax juña'a-n
nuu ñani-ro ku'a-ro Jerusalén. Diko
ni juini-da xa jini koio-n nax n-ka
kida ñani-ro ku'a-ro Macedonia.
Nux xandaa kuu xa xemani-n
ñani-ro ku'a-ro, io xa dande'an-yɨ
xa xemani-n-yɨ. 9 Xá n-ka xini-n
xamani Xto'o-ro Jesucristu. Ka
xini-n xa juini n-xo tuu kuika-ia
andɨu, ko na n-kixee-ia ñuñayiu
ya'a, te n-kunda'u-ia. N-kunda'u-ia
xaxe'e mee-n, xa kutuu kuika koio
mee-n andɨu.
10 Xaxe'e mee-n, du'a
kachitnu'u-da. Kuia n-ya'a-ro, va'a
n-ka kixe'e-n xa nakueka koio-n
xa juña'a-n. N-ka juini-n xa kada
koio-n xa'a. 11 Vitna daxinokava
koio-n xa n-ka kixe'e-n. Nani n-ka
xio tu'a-n xa kada-n, dani kada
koio-n ná io ná jua'an. Kada koio-n
ntdaa xa kua'a-n. 12 Nux juini ɨɨn
ñayiu xa juña'a-i, te kueka va'a
Ianyuux dava'a nga xa io. Ñatu
xijan Ianyuux xa juña'a-i xa ña tuu
nax io.
13 Ñadu xa juini-da xa juña'a
mee-n xa kutuu va'a koio ɨnka
ñayiu, te du'a kue'e vida ya'a koio
mee-n. 14 Juini-da xa kua'a xa
kutuu va'a koio mee-i, ná xtuu va'a
mee-n. Vitna xtuu va'a mee-n, te
ndoñu'u ka mee-i. Mee-n ka kua'a
xa chindee-n-yɨ vitna, te ɨnka kɨu,
na chindee ña'a mee-i mee-n. Dani
kutuu va'a koio mee-i, te kutuu
va'a koio mee-n. 15 Kuu ná ja'an
tnu'u Ianyuux: “Se n-xo nachii
kue'e maná ña tuu nax ndoo ka, te
se n-xo nachii ita'u ni, ña ndoñu'u
ka-s.”

Tito xi'in se ka kidatniu xi'in-s

16 Na kuta'u-da Ianyuux xa
n-kida-ia xa nani ndu ini mee-da
xaxe'e-n, dani ndu ini Tito xaxe'e-n.
17 Na n-xijan-da xa jɨ'ɨn-s nuu-n, te
n-xejoon-s. Ña n-kidajuexa-da-s, ni

ita'u ni. Jɨ'ɨn-sɨ xaxe'e xa ndu ini-s
xaxe'e mee-n, te juini-s xa jɨ'ɨn-s.
18 Tunda'a-da ɨnka ñani-ro xi'in
Tito. Xian tnu'u-s tnu'u Jesucristu
nuu ñayiu, te ntdaa ñayiu jandixa
Cristu ka ja'an va'a xaxe'e-s.
19 Ñani-ro xi'in ku'a-ro ntdaa veñu'u
Macedonia, nduku-s-sɨ xa kunduu-s
xi'in-da, hora kada-da xamani ya'a.
Te xamani ya'a, kida-da xa jini
koio ntdaa ñayiu xa Ia kunxa'nu
ka kuu Ianyuux jandixa-ro. Dɨuni
juini-da xa dande'a-da ntdaa ñayiu
xa ka kida mee-n xava'a. 20 Du'a ka
kida-da, xa ma tekuechi ña'a ni ɨɨn
ñayiu xa kida-da xa u'u, chi kue'e
xa n-ka doko-i io. 21 Juini-da xa jini
Ianyuux xi'in ntdaa ñayiu xa ka
kida-da meni xava'a.
22 Te tunda'a-da ɨnka ñani-ro tuku.
Kue'e vuelta xá n-xini-da xa juini-s
xa kada-s xa juini Ianyuux. Va'a
kida-s ntdaa xa kida-s. Io-s kue'e
confianza nuu mee-n, te na'a-da
xa va'a kadatniu-s xi'in-n. 23 Tito,
kuu-s se kunduu xi'in mee-da,
kidatniu-da, nduu-da, xaxe'e mee-n.
Uu ka ñani-ro, kuu-s se tunda'a ña'a
ñani-ro veñu'u ya'a. Ka kidatniu-s
xa koo koio ntdaa ñayiu xañu'u nuu
Cristu. 24 Xijan kuu xa kueka va'a
koio-n-sɨ. Dande'a koio-n ñani-ro
ku'a-ro, xa ndaa xa xemani va'a-n
ñayiu xi'in Ianyuux. Du'a kutnuni
ini koio-s nakuenda ja'an va'a-da
xaxe'e-n.

Kuvete koio-n hora xia'an-n ɨɨn xa ndoñu'u ñayiu

9 Ñatu ndoñu'u xa ja'an-da
kuenda tvini ka xajan tna'a-n
xaxe'e ñani-ro ku'a-ro ka jandixa
Jesucristu. 2 Xini-da xa ka juini-n
xa chindee-n-yɨ. Nuu ñani-ro
ku'a-ro Macedonia, xa n-ja'an
va'a-da xaxe'e-n. Ja'an-da xa nde
xá nduxi xá xndaxio tu'a mee-n, se
Acaya, xa chindee koio-n. Xaxe'e
xa ka kida mee-n xamani ya'a,
kue'e ñani-ro ku'a-ro Macedonia
ka juini xa chindee mee-i tuku.
3 Tunda'a-da ñani-ro nuu-n vitna, xa
chindee ña'a-s xa koo tu'a koio-n,
ná n-ja'an-da. Xá n-ja'an va'a-da
xaxe'e-n, te ña juini-da xa du'a
ma koo. 4 Chi nux naxee koio ɨɨn
uu ñani-ro Macedonia xi'in-da, te
ta koo tu'a koio ka-n, te ya'a-da
xa januu nuu-s, xaxe'e xa n-xio-da
confianza nuu-n. Te mee-n tuku,
kujanuu koio-n nuu-s. 5 Xijan kuu
xa n-xani ini-da xa ndoñu'u xa
kajan-da ñani-ro, xa juindodo nuu-s
jɨ'ɨn, xa chindee ña'a-s xa koo tu'a
ntdaa. Xá n-ka ja'an-da xa juini-n
xa juña'a-n ɨɨn xa va'a xa va'a. Nux
du'a kada-ro, te du'a kuu ɨɨn xava'a
kada koio-n, te ma kuu ɨɨn xa xia'an
nga te dada natu ini-n.
6 Naja'an koio-n xa ja'an-ro: Nux
xate ɨɨn seyɨɨ ita'u ni trɨu, te ita'u
ni xa kax ko'o-s ni'i-s. Nux xate-s
kue'e trɨu, te kue'e xa kax ko'o-s
ni'i-s. 7 Mee-n du. Na juña'a koio-n
nanda ka juini-n xa juña'a-n.
Maxku juña'a-n ni ɨɨn xa ña juini-n
xa juña'a-n. Maxku tnau ini koio-n,
maxku juña'a-n xaxe'e xa xijan
mee-da. Chi xemani Ianyuux ñayiu
kuvete hora xia'an-i ɨɨn xa xia'an-i.
8 Kua'a Ianyuux xa taxi-ia xamani-ia
xi'in xamani-ia nuu-n. Kɨu xi'in kɨu
tnɨɨ koio ka-n ntdaa xa ndoñu'u-n.
Taxi-ia xa ndoñu'u mee-n, te taxi-ia
xa juña'a nga-n xa juña'a nga-n nuu
ɨnka ñayiu. 9 Ja'an tnu'u Ianyuux:

Se kui'a ña n-kuu-s.
N-xia'an-s nuu ñayiu ka kunda'u.
Nɨkava nɨkuita ndoo xava'a
n-kida-s.
10 Ná xia'an Ianyuux trɨu nuu se
xate trɨu, te dada xia'an-ia tila
xa kaxi-s, da taxi-ia ntdaa xa
ndoñu'u mee-n, te kada-ia xa kada
koio-n xa kada koio ka-n xava'a.
11 Taxi Ianyuux kue'e xa kue'e ka
nuu mee-n, xa kue'e xa kue'e ka
juña'a nga mee-n nuu ɨnka ñayiu.
Kane'e-da jɨ'ɨn xa juña'a koio mee-n,
te xijan kada xa juña'a koio ñani-ro
ku'a-ro xa n-kuta'u-i nuu Ianyuux.
12 Na kada koio mee-n xamani ya'a,
juña'a-n xa ndoñu'u ka nuu ñayiu
ka kunduu xi'in Ianyuux, te dɨuni
kada-n xa juña'a koio mee-i xa
n-kuta'u-i xi'in xa n-kuta'u-i nuu
Ianyuux. 13 Na kada koio-n xamani
ya'a, jini koio ñani-ro ku'a-ro xa
ka jandixa mee-n tnu'u Jesucristu,
te juña'a koio-i xa n-kuta'u-i nuu
Ianyuux. Dɨuni juña'a koio-i xa
n-kuta'u-i, xaxe'e xa ka kunduu-n
xi'in mee-i, hora xia'an-n xamani
ya'a nuu mee-i, xi'in nuu ntdaa
ñani-ro ku'a-ro. 14 Te kajan ta'u
koio-i nuu Ianyuux xaxe'e-n.
Juemani ña'a koio-i mee-n, xaxe'e
xa taxi Ianyuux xamani-ia xi'in
xamani-ia nuu-n. 15 ¡Na kuta'u-ro
Ianyuux xaxe'e xamani taxi-ia! ¡Ña
ni'i-da tnu'u ja'an-da nanda xemani
ña'a Ianyuux!

Mee-da, Spalu, se n-tunda'a Ianyuux kuu-da

10 Mee-da, Spalu, xijan-da
nuu-n, xa maxku daxio
koio-n tnu'u-da. Ná n-jandixa
Cristu Taa-ia Ianyuux, da jandixa
mee-da Ianyuux. Se va'a n-kuu
Cristu, se ñatu n-kuxee ini nuu
Ianyuux. Te du'a kuu mee-da. Ka
ja'an-s xa kunda'u kukee-da nuu-n
hora tuu-da xi'in-n, te ka ja'an-s
xa yo ndunde'e-da nuu-n hora
xika tuu-da. 2 Xijan-da nuu-n xa
maxku kadajuexa ña'a koio-n, xa
ndunde'e-da nuu se ka ja'an xa
kida-da dava'a nga xa juini-da xa
ni'i-da xa juini-da. 3 Xandaa kuu
xa kuu-da ɨɨn seyɨɨ, ná kuu dava'a
nga ɨnka seyɨɨ, ko ña jantna'a-da ná
jantna'a ɨnka seyɨɨ. 4 Jantna'a-da, ko
ñatu xetniu-da xa xetniu ñayiu ñatu
ka jandixa Cristu. Jantna'a-da xi'in
xa taxnuni Ianyuux, xa danaa-da
ntdaa xa kida xa ma jandixa koio
ñayiu Ianyuux. Kuu ná kuu xa
danaa-da ɨɨn cuartel a ɨɨn vekaa
ka'nu. Dajane-da xeve'e, danaa-da
ntdaa xa io. 5 Dande'a ña'a-da xa
ña ka xani ini va'a se ijan. Dande'a
ña'a-da xa se najuen tnu'u mee-s
ka kuu-s, se ñatu juini xa jini
koio mee-n Ianyuux. Kada-da xa
dandoo koio-n xaxtnuni mee-s, xa
kada koio-n xa juini Cristu. 6 Na
kada koio mee-n ná io ná jua'an xa
jandixa va'a koio-n Cristu, te io tu'a
mee-da xa kada u'u-da ntdaa se ka
kuxee ini.
7 Ka xini-n nanda kaa xa xnde'a-n,
te ka xani ini-n xa kutnuni ini-n.
Nux xani ini ɨɨn ñayiu xa kunduu-i
xi'in Cristu, io xa najani ini-i xa
nani kunduu-i xi'in Cristu, dani
kunduu mee-da xi'in Cristu tuku.
8 Ja'an-da xa n-taxi Xto'o-ro xa
taxnuni-ia nuu mee-da, te n-tunda'a
ña'a-ia mee-da nuu mee-n. Te ma
kujanuu-da xa du'a ja'an-da. Ña
n-taxi-ia xa taxnuni-ia xa danaa

ña'a-da, n-taxi-ia xa taxnuni-ia xa
chindee ña'a-da. 9 Ña juini-da xa
kani ini koio-n xa kidava'a-da carta
nuu-n xa dayu'u ña'a-da. 10 Xini-da
xa ka ja'an-s: "Carta kidava'a Spalu
kuu xa taxnuni-s xi'in xa ndaku-s,
ko mee mee-s ña ndaku-s, te ñatu
xiniñu'u tnu'u ja'an-s." 11 Ña kutnuni
ini koio-s xa nani kuu-da hora
tuu xika-da, dani ku kuu-da hora
kutuu-da xi'in-n. Xa kidava'a-da
xi'in xa kada-da, ɨɨn nuu kuu.
12 Ña kua'a-da xa dadavatna'a-da
xi'in se ja'an va'a mee-s. Ka chiku'a
tna'a-s mee-s, ka dadavatna'a-s
mee-s. Du'a kuu xa xa lilu ka
kida-s. 13 Na n-taxi Ianyuux tniu-da,
n-tunda'a ña'a-ia mee-da nde
Corinto. Nux ja'an va'a-da, ja'an
va'a-da xaxe'e tniu n-taxi Ianyuux.
14 Kidatniu-da xi'in mee-n, xaxe'e
xa n-tunda'a ña'a Ianyuux nuu-n.
Ki'na ka mee-da n-xee nde ñuu-n,
xa kachitnu'u-da tnu'u Jesucristu.
15 Ñatu ka najuen tnu'u-da mee-da
xaxe'e tniu n-ka kida ɨnka ñayiu.
Xndetu-da, xa hora jandixa va'a
koio ka mee-n, dani kadatniu koio
ka mee-da me'ñu mee-n. 16 Te dada
juña tnu'u-da tnu'u Jesucristu nuu
ñayiu xtuu xika ka dada mee-n. Chi
ma najuen tnu'u-da mee-da xaxe'e
tniu ka kida ɨnka ñayiu.
17 Nux ja'an va'a ɨɨn ñayiu, na ja'an
va'a-i xaxe'e Xto'o-ro. 18 ¿Nax xiniñu'u
nux ja'an va'a ɨɨn seyɨɨ xaxe'e mee-s?
Xa xiniñu'u kuu xa xitotnuni Ianyuux
mee-s, te ja'an va'a mee-ia xaxe'e-s.

Se ka ja'an xa Ianyuux n-tunda'a mee-s, ko ña ndaa

11 ¿Ka xani ini-n xa ja'an-da
ná ja'an ɨɨn se lilu a? Ko
io xa kunini na'i koio ka-n. Joon,
kundetu kuee koio-n. 2 Xá n-kida
Ianyuux xa yo va'a xemani ña'a-da.
Ná kida ɨɨn seyɨɨ nuu da'ya dɨ'ɨ-s
hora tnunda'a-i, da n-kida ña'a-da
mee-n. N-xia'an-da tnu'u-da nuu
Cristu, xa juña'a-da mee-n nuu
mee-ia. Te juini-da xa ku kuu
koio-n ná kuu ɨɨn dichi luchi va'a
tnunda'a xi'in idini seyɨɨ. 3 Ko ndu
ini-da xaxe'e-n. Io seyɨɨ ka juini xa
kada maxu ña'a-s. Danda'u ña'a-s
mee-n, ná n-danda'u kui'na Eva.
N-ja'an kui'na tnu'u vete, ko ña
n-kutnuni ini Eva xa tnu'u vete
n-kuu. Juini-da xa va'a kutnuni ini
koio mee-n. Juini-da xa juemani
koio-n Cristu, juini-da xa jandixa
koio-n-ia xi'in ntdaa anu-n. 4 Se
ijan, tuku kachitnu'u-s Jesús, ka
dama-s-ia. N-ka tnɨɨ mee-n
Espíritu Ianyuux. Se ijan ka kida
xa dandoo-n Espíritu Ianyuux, xa
kada-n xa juini kui'na. N-ka tnɨɨ
mee-n tnu'u Jesucristu. Ɨnka tnu'u
kachitnu'u-s nuu-n, te ka xejoon-n.
Dava'a nga se vaxi, te ka xeka
va'a-n-sɨ. Te ndu ini-da xa nada ña'a
kueka va'a koio-n tnu'u ka ja'an-s.
5 Ka ja'an-s xa kunduu-s xi'in Cristu,
ka ja'an-s xa se n-tunda'a Ianyuux
ka kuu-s. Va'a xa va'a ka najuen
tnu'u-s mee-s. Ja'an mee-da xa ñatu
kunxa'nu ka mee-s dada mee-da.
6 Juini ña ja'an vivo-da, ko kutnuni
ini va'a-da xa ja'an-da. Kɨu xi'in kɨu,
ntdaa xa kida-da, n-dande'a ña'a-da
xa kutnuni ini va'a-da tnu'u va'a
Jesucristu.
7 Nuncas ña n-jen ya'u-da na
n-kachitnu'u-da tnu'u Ianyuux.
N-ka ni'i mee-n xa kutuu va'a
koio-n xi'in Ianyuux, ko n-xo

kunda'u n-xo kukee mee-da. ¿Ka
xani ini-n xa xa'a kuu xa n-kida-da
xa u'u nuu-n a? 8 Kuu ná kuu xa
n-du'u-da ñani-ro ku'a-ro ɨnka
veñu'u, xa ma ndoñu'u xa kajan-da
nuu mee-n xa kundeka ña'a-n.
9 Na n-xo tuu-da xi'in-n, juini
n-ndoñu'u ka-da, ko ni ɨɨn xa ña
n-xijan-da nuu-n. Na n-ka xee
ñani-ro Macedonia, n-ka taxi nga
mee-s ntdaa xa ndoñu'u-da. Kɨu
ijan ña n-xijan-da ni ɨɨn, te vitna
ma kajan-da ni ɨɨn. 10 Ná n-ja'an
Cristu xandaa, da ja'an mee-da
xandaa. Juini-da xa ni ɨɨn ñayiu
distrito Acaya, maxku ja'an xa
n-xo ndeka ña'a-i. 11 Te, ¿nakuenda
xa du'a ja'an-da? ¿Xaxe'e xa ñatu
xemani ña'a-da mee-n a? ¡Ña'a!
Na'a Ianyuux xa yo xemani ña'a-da
mee-n.
12 Ko ná kida-da vitna, du'a kada
na'i ka-da, xa ma kua'a xa ja'an
koio se ijan xa kuu mee-s ná kuu
mee-da. 13 Ña n-tunda'a Cristu
mee-s. Ka danda'u-s ñayiu. Ka
ja'an-s xa ka kuu-s se n-tunda'a
Cristu, ko ña ndaa. 14 Mee kui'na
kida xa kaa-i ná kaa ángel, ia
xinokuechi nuu Ianyuux, ia vaxi
xi'in xadiñu Ianyuux. 15 Te dɨuni,
¿nakuenda ka xani ini-n xa ma
kada koio se ijan ná ka kida-s? Se
xinokuechi nuu kui'na ka kuu-s, te
ka kida-s xa kaa-s ná kaa se kida
xava'a. Ko nani ka kida-s, dani
ndadandaa ña'a Ianyuux mee-s.

Ntdaa vida n-ya'a Spalu

16 Ɨnka vuelta ja'an-da xa maxku
kani ini koio-n xa n-nduloko-da. Ko
nux ka xani ini-n xa n-nduloko-da,
ko kundetu koio-n, na ja'an-da ná
ja'an ɨɨn se lilu. Juejoon koio-n xa
na najuen tnu'u-da mee-da ita'u
ni. 17 Vitna, ñatu ja'an-da tnu'u
Xto'o-da. Diko ni najuen tnu'u-da
mee-da, ná ja'an ɨɨn se n-nduloko.
18 Io kue'e ñayiu ka najuen tnu'u
mee-i ñuñayiu ya'a. Te dani daña,
¿nax kuu xa na najuen tnu'u-da
mee-da? 19 Andix ka kuu se kutnuni
ini va'a, te kundee ini koio-n nuu
se n-nduloko. 20 Nux ka kida-s xa ka
kuu-n se kidatniu du'a nuu mee-s,
dani xndetu kuee-n nuu-s. Nux ka
xetniu ña'a du'a-s, te ña tuu nax ka
ja'an mee-n. Nux ka danda'u ña'a-s
xi'in tnu'u-s, te kidajuexa ña'a-s xa
kada koio-n xa juini mee-s, te ka
xejoon-n. Nux se taxnuni nuu-n ka
kuu-s, ko vatuka. Nux ka katu-s
nuu-n, ko dani ka xeka va'a-n-sɨ.
21 ¡Kujanuu-da nuu-n, xa ña
n-ndunde'e mee-da nuu-n, ná n-ka
kida ña'a mee-s!
Ja'an-da ná ja'an ɨɨn se lilu. Nux
ka ja'an va'a mee-s xaxe'e mee-s, te
ja'an va'a mee-da xaxe'e mee-da
tuku. 22 ¿Ka ja'an-s xa ka kuu-s se
Israel a? Mee-da tuku. ¿Ka ja'an-s
xa ka kuu-s da'ya taxa'nu tnetnu-s
Abraham a? Mee-da tuku. 23 ¿Ka
ja'an-s xa ka kuu-s se xinokuechi
nuu Cristu a? Ja'an-da ná ja'an
ɨɨn se n-nduloko, ko ja'an-da xa
kuu-da ɨɨn se xinokuechi yo va'a
ka dada mee-s. Kue'e ka n-kidatniu
mee-da dada mee-s. Xaxe'e Cristu,
n-yɨndi'u-da vekaa kue'e ka vuelta
dada mee-s. Kue'e ka vuelta n-ka
janña'a ñayiu mee-da dada mee-s.
Kue'e vuelta xaku nga kuú-da.
24 O'on vuelta n-ka janña'a sexa'nu
Israel cuarta ñɨɨ. Ɨɨn ɨɨn vuelta
n-ka janña'a-s oko xaun koon

vuelta. 25 Uni vuelta n-ka janña'a
soldado romano bastón. Ɨin vuelta
n-ka janña'a ñayiu yuú, xa ka'ni
ña'a-i. Uni vuelta nduxi barcu
nuu jua'an-da ndute mar. Te oko
koon hora n-kundee ini-da nuu
ndute. 26 Kue'e vuelta n-xikonuu-da
ñuu xi'in ñuu, te n-xio kue'e xa
n-kida xa yu'u-da. N-ya'a-da de'va
na'nu. N-ya'a-da nuu io ñadu'u.
N-ka xini u'u ña'a ñayiu Israel, te
n-ka xini u'u ña'a ñayiu ña ka
kuu ñayiu Israel. N-ya'a-da ñuu
na'nu, n-ya'a-da yuku, n-ya'a-da
nuu ndute mar. N-ka xini u'u ña'a
se ka danda'u ñayiu, se ka ja'an
xa ka kuu-s ñani-ro, ko ña ndaa.
27 Yo nde'e n-xo kidatniu-da, te
kue'e vida n-xo ya'a-da. Io kɨu ni
ña n-xo kidi-da. N-xo kojon-da.
N-xo yichi-da ndute. Kue'e vuelta
ña n-xio tiempo xa kaxi-da, xa
chindee-da ɨnka ñayiu. N-xo
kuvixi-da, te ña n-xio da'ma-da.
28 Kɨu xi'in kɨu kue'e vida ya'a yɨkɨ
kuñu-da, ko dɨuni kue'e vida ya'a
anu-da, xaxe'e xa ndu ini-da xaxe'e
ñani-ro xi'in ku'a-ro ntdaa veñu'u.
29 Nux ɨin ñayiu ña kundee ini xa
jandixa na'i ka-i Xto'o-ro Jesucristu,
te juini-da xa nujuiin-da diñi-i, xa
juña'a-da tnu'u kanu ini nuu-i. Nux
ɨin ñayiu ndua xa kida-i xa u'u, te
kujanuu mee-da, te tnau ini mee-da.
30 Nux io xa ja'an va'a-da xaxe'e-da,
ja'an-da xa ña ndaku-da. 31 Na'a
Ianyuux xa ña ja'an-da tnu'u vete.
Kuu-ia Taa Xto'o-ro Jesucristu. Na
juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia, kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ. 32 Na n-xo tuu-da ñuu
nani Damasco, te n-nanduku ña'a
gobernador. N-kidatniu-s nuu se
kunxa'nu ka nani Aretas. N-ta'u
tniu-s soldado-s, xa kadɨ koio-s ye'e
ñuu Damasco, xa tnɨɨ presu ña'a-s
mee-da. 33 Ko ñani-ro n-ka dakeé
ña'a xiti ɨin yɨka ka'nu, te n-ka
nune ña'a-s ɨin ventana xeve'e ka'nu
ñuu jan, te du'a n-kuu xa n-kaku-da.

N-xe'en Spalu nuu tuu Ianyuux

12 Ña tuu nax ni'i-da, xa ja'an
va'a-da xaxe'e-da. Ja'an-da
nax n-kida Xto'o-ro Jesucristu.
N-datu ini ña'a-ia, n-dande'a ña'a-ia
mee-ia xi'in xa taxnuni-ia. 2 Xini-da
ɨin seyɨɨ kunduu xi'in Cristu. Xá
n-kuu uxi koon kuia n-tnɨɨ Ianyuux
mee-s, xa n-xe'en-s xi'in-ia nde
andɨu nuu tuu-ia. Ña xini-da
nux n-xe'en yɨkɨ kuñu-s, o meni
anu-s. Ko Ianyuux na'a nax n-kuu.
3-4 Xini-da xa ndeka Ianyuux se ijan
n-xe'en nde andɨu, nuu nani paraíso.
Ña xini-da nux n-xe'en yɨkɨ kuñu-s,
o meni anu-s. Na'a Ianyuux nax
n-kuu, ko ña xini mee-da. Te ijan
n-teku-s tnu'u ña kua'a xa ja'an-s,
chi ña n-xejoon Ianyuux xa ja'an-s
tnu'u jan. 5 Ja'an va'a-da, xaxe'e ɨin
seyɨɨ kuu ná kuu se ijan, ko xaxe'e
mee-da, ma ja'an va'a-da. Xaxe'e
mee-da, ja'an ni-da xa ña ndaku-da
xa kada-da tniu n-taxi Ianyuux.
6 Nux n-juini-da xa najuen tnu'u-da
mee-da n-kuu, kua'a-da, ko dani
ma ku kuu-da se lilu, chi xandaa
ja'an-da. Ko du'a ñatu kida-da, nada
kani ini va'a ka ɨin ñayiu xaxe'e-da.
Va'a ka xa kototnuni ña'a mee-i,
mee-da xi'in tnu'u-da.
7 Va'a xa va'a xa n-dande'a ña'a
Ianyuux. Xaxe'e xa n-xini-da ɨin
xava'a xa ña kua'a ñayiu xa jini-i,
te n-kida Ianyuux xa ña ndaku-da.
N-xejoon-ia xa janña'a kui'na

mee-da. Kuu ná kuu xa tuu ña'a
ka-i, xi'in ɨɨn iñu deen. Du'a n-kida
Ianyuux, xa ña kua'a-da xa najuen
tnu'u-da mee-da. 8 Uni vuelta
n-xijan-da nuu Xto'o-ro Jesucristu
xa kine'e-ia iñu jan. 9 Ko n-ja'an-ia:
"Xemani ña'a-r mee-n, te xijan kuu
xa ña tuu nax ndoñu'u-n. Hora ña
ndaku mee-n, te jini koio ñayiu
xa chindee ña'a-r xi'in xa taxnuni
mee-r." Xijan kuu xa kuvete-da hora
ja'an-da xa ña ndaku-da, chi hora
ña ndaku mee-da, tnɨɨ-da xa tnɨɨ
ka-da xandaku Cristu. 10 Xijan kuu
xa juini ña ndaku-da, ko kuvete-da.
Juini kui'a ka ja'an ñayiu nuu-da,
ko kuvete-da. Juini kue'e vida
ya'a-da, ko kuvete-da. Juini ka xini
u'u ña'a ñayiu, ko kuvete-da. Juini
ña kua'a-da xa kada-da xa juini-da,
ko kuvete-da. Kuvete-da xaxe'e
Cristu. Xaxe'e mee-ia, nahora
ña ndaku-da, hora ɨjan, taxi-ia
xandaku mee-ia.

Yo ndu ini Spalu

11 Xá n-kuu-da ɨɨn se lilu. Xá
n-ja'an va'a-da xaxe'e-da, ko
mee-n n-ka kidajuexa ña'a. N-xio
xa ja'an va'a koio mee-n xaxe'e-da,
ko ña n-ka kida-n. Se ka ja'an xa
n-tunda'a Ianyuux mee-s, ña ka
kunxa'nu ka-s dada mee-da. Juini
ña ya'u-da ni ɨɨn, ko ña kunxa'nu
ka mee-s dada mee-da. 12 Na
n-xo tuu-da xi'in-n, n-dande'a
ña'a Ianyuux xa kuu-da ɨɨn se
n-tunda'a-ia. N-kida-ia milagru xi'in
tniu ka'nu ka, xa ni ɨɨn ñayiu ma
kua'a xa kada-i. N-kida-ia xa n-ka
yu'u-n te n-ka kuvete-n. N-kundee
ini-da, nde n-kida-da tniu n-taxi-ia
me'ñu-n. 13 ¿Nakuenda ka xani ini-n
xa va'a ka ñani-ro ku'a-ro ɨnka
veñu'u dada mee-n? ¿Ka xani ini-n
xa n-kida-da xa u'u nuu-n, hora ña
n-xejoon-da xa kundeka ña'a koio-n
a? Nux ka xani ini-n xa n-kida-da
xa u'u nuu-n, ɨio xa taxkanu ini
ña'a koio-n!
14 Io tu'a-da xa xee-da ñuu-n
vuelta kuu uni, ko ma juejoon-da
xa kundeka ña'a koio-n. Ña juini-da
xa ni'i-da xaxii-n. Juini-da xa ni'i
ña'a-da mee-n. Chi ña ndoñu'u
xa kuneva'a sekuechi xaxii-s
xa kundeka-s tadɨ'ɨ-s, ndoñu'u
xa kuneva'a sexa'nu xaxii-s xa
kundeka-s da'ya-s. 15 Kuvete-da xa
kuvete-da xa taxi-da ntdaa xaxii-da,
xi'in ntdaa xa kuu-da, xaxe'e-n. Ko
kuu ná kuu xa ntna'a xemani ña'a
ka-da mee-n, da xini u'u ña'a ka-n
mee-da.
16 Ka xini-n xa ña n-xijan ña'a-da
ni ɨɨn. ¿Ka xani ini-n xa se danda'u
ña'a kuu-da u? ¿Ka ja'an-s xa
xijan-da tvini xaxe'e ñayiu kunda'u
te xetniu mee-da tvini jan u? 17 ¿Ka
xani ini-n xa n-tunda'a-da ñani-ro,
xa na danda'u ña'a-s mee-n a?
18 N-xijan-da nuu Tito, xa jɨ'ɨn-s
ñuu-n, te n-tunda'a-da ɨnka ñani-ro
xi'in-s. ¿N-danda'u ña'a Tito mee-n
a? N-ka xini-n xa n-xani ini Tito ná
n-xani ini mee-da, te n-kida mee-s
ná n-kida mee-da.
19 Ka xani ini-n xa mee-da
dada'an-da xa du'a ja'an-da, ko
ña ndaa. Kunduu-da xi'in Cristu,
te ja'an-da xandaa nuu Ianyuux.
Ñani mani-da, ku'a mani-da, ntdaa
xa kida-da, kida-da xa kunduu
na'i koio ka mee-n xi'in Cristu.
20 Yu'u-da, nux xee-da Corinto
te nani'i ña'a-da ka kida-n xa ña

juini-da. Yu'u-da xa nani'i ña'a
mee-n xa kuu-da xa ña ka juini-n.
Yu'u-da, xa ka jantna'a-n, ɨɨn-n
xi'in ɨnka-n, te kukuedi ini nuu
tna'a-n. Yu'u-da, xa ka kiti ini-n,
te ka kida-n, ɨɨn ɨɨn-n, xa ka juini
mee-n. Yu'u-da, xa ka jan loko ka
jan du'a-n, te ka jan tnu'u tna'a-n.
Yu'u-da, xa kuxee ini-n, te nuu
dɨɨn ka kuu-n. 21 Yu'u-da, xa hora
xee-da ñuu-n, te kada Ianyuux xa
kujanuu-da xaxe'e-n ɨnka vuelta.
Yu'u-da, xa tnau ini-da xaxe'e ñayiu
xtuu me'ñu mee-n, ñayiu n-ka kida
kuechi te nuncas ña n-ka natu ini-i
kuechi-i. Xá n-ka kida-i xa ñatu kuu
xava'a, xá n-ka kidi-i xi'in ñayiu ña
n-tnunda'a xi'in-i, xá n-ka kida-i
ntdaa xa u'u n-ka kukajan ini-i.

Na jandixa na'i koio ka-n Xto'o-ro Jesucristu

13 Xee-da ñuu-n vuelta kuu
uni vitna. Nux tekuechi
ɨɨn ñayiu xa n-dakua'a ña'a-da, te
io xa ja'an ndaa uu uni ñayiu xa
du'a kuu. 2 Na n-xo tuu-da xi'in-n
vuelta kuu uu, n-ja'an-da xa nux
naxee-da ñuu-n ɨnka vuelta, te
maxku taxkanu ini ka-da ñayiu
n-ka kida xa u'u. Vitna, antecas
xa xee-da, ja'an-da nuu mee-i xi'in
ntdaa mee-n, xa ma kaku-n, ni
ɨɨn-n. 3 Ka juini-n xa kototnuni
ña'a-n, nux ja'an-da xi'in xa taxnuni
Cristu, a ña'a. Ma ku kuu-ia Ia ña
ndaku nuu-n. Dande'a ña'a-ia me'ñu
mee-n xa yo ndaku-ia, te dande'a
ña'a-ia xa ja'an mee-da tnu'u n-taxi
mee-ia. 4 Na n-ka xatakaa-s Cristu,
ña ndaku-ia, ña n-dande'a-ia ñayiu
xa taxnuni-ia. Ko tuu-ia vitna, xi'in
xa taxnuni Ianyuux. Mee-da tuku.
Juini kunduu-da xi'in Cristu, ko
ña ndaku-da, ñatu dande'a ña'a-da
xa taxnuni-da. Ko xi'in xa taxnuni
Ianyuux kutuu-da, xa ku kuu-da se
xinokuechi nuu-n.
5 Io xa kototnuni koio-n mee-n,
nux jandixa-n Cristu, a ña'a.
Kototnuni na'i koio ka-n mee-n. ¿Ña
ka kutnuni ini-n xa tuu Jesucristu
anu-n a? Nux ña yoo-ia anu-n, du'a
na'a-n xa ña jandixa-n-ia. 6 Io-da
confianza xa kutnuni ini koio-n
xa ja'an-da xi'in xa taxnuni Cristu.
7 Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa
maxku kada koio-n xa u'u. Ñadu
xa juini-da xa jini koio ñayiu xa
kida mee-da xava'a. Nux koo xa
kani ini koio ñayiu xa ña kua'a-da
xa taxnuni-da nuu-n, ko vatuka.
Diko ni juini-da xa kada koio
mee-n xava'a. 8 Nux xandaa kuu xa
ka kida-n xava'a, te ma ndoñu'u
xa taxnuni-da nuu-n. Chi diko ni
taxnuni-da nuu-n xa kada koio-n
xava'a. 9 Kuvete-da hora unu ndaku
mee-n. Kuvete-da hora ka kida-n
xava'a. Te kuvete-da, xa du'a ña
ndaku mee-da. Kuvete-da, xa
ña ndoñu'u xa taxnuni-da nuu-n.
10 Xijan kuu xa kidava'a-da nuu-n,
nɨni ña yoo-da xi'in-n, xa hora na
kutuu-da xi'in-n, te ma ndoñu'u xa
ndunde'e-da nuu-n xi'in xa taxnuni
n-taxi Xto'o-ro Jesucristu. N-taxi-ia
xa taxnuni-ia, xa chindee ña'a-da,
ñadu xa danaa ña'a-da.
11 Ñani-da ku'a-da, na kuvete koio-n.
Juejoon koio-n xa kadatniu Espíritu
Ianyuux anu-n, xa ku kuu koio-n ñayiu
ka kida xava'a. Juña tna'a-n tnu'u kanu
ini. Kani ini koio ɨɨn nuu-n, te kutuu
mani koio-n, ɨɨn-n xi'in ɨnka-n. Te
juemani ña'a Ianyuux mee-n, te kada-ia

xa kutuu va'a koio-n. 12 Tni̱tnanda'a-n,
ntdaa mee-n, xa dande'a tna'a-n xa
xemani tna'a-n. 13 Ntdaa ñani-ro ku'a-ro
ka jandixa Jesucristu ka tunda'a
xanyuux nuu-n.

14 Na taxi xto'o-ro Jesús
xamani-ia nuu-n. Na juemani ña'a
Taa-ro Ianyuux. Na kunduu na'i
Espíritu Ii xi'in-n ntdaa-n. Du'a na
koo.

Carta n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Galacia

Kidava'a Spalu nuu ñayiu Galacia

1 Mee-da kuu Spalu, se
n-tunda'a ña'a Jesucristu
kuu-da. Ña n-ka tunda'a ña'a seyɨɨ,
ña n-ka kaxí ña'a seyɨɨ. N-kaxí ña'a
Jesucristu xi'in Taa-ro Ianyuux, Ia
n-kida xa n-nandoto Jesús. 2 Carta
ya'a kidava'a-da xi'in ntdaa ñani-ro
xtuu xi'in-da ya'a. Ka kidava'a-da
nuu mee-n ka kuu ñani-da ku'a-da
ntdaa veñu'u distrito Galacia. 3 Na
taxi Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro
Jesucristu xamani-ia, na kada-ia
xa kutuu va'a koio-n. 4 N-xejoon
Jesucristu xa kuú-ia xaxe'e-ro.
N-xi'í-ia xaxe'e kuechi mee-ro, xa
dakaku ña'a-ia ñuñayiu ya'a nuu
ka kida ñayiu xa u'u. Du'a n-kida
Jesucristu ntdaa xa n-juini Taa-ro
Ianyuux xa kada-ia. 5 Na juña'a-ro
xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux nɨkava
nɨkuita. Du'a na koo.

Ña tuu na ɨnka tnu'u kada xa ma kuú-ro xi'in kuechi-ro

6 Ñatu kutnuni ini-da nakuenda
kuu xa yachi ka dandoo-n Ianyuux.
Xaxe'e xa xemani ña'a Cristu mee-n,
te n-ja'an ña'a Ianyuux xa kunduu
koio-n xi'in-ia. Te vitna ñatu ka
jandixa-n tnu'u va'a Jesucristu,
chi ka jandixa-n ɨnka tnu'u. 7 Ko
ña tuu na ɨnka tnu'u kada xa ma
kuú-ro xi'in kuechi-ro. Diko ni io
se ka daka ni'na ña'a, ka juini-s xa
dama-s tnu'u va'a Jesucristu. 8 Nux
kachitnu'u ɨɨn ñayiu ɨnka tnu'u
ñatu kuu tnu'u va'a Jesucristu, te
na tunda'a ña'a Ianyuux ñayiu
jan jɨ'ɨn andea. Mee-da tuku. Nde
ángel andɨu du. Nux kachitnu'u-da
tnu'u ñatu kuu tnu'u Jesucristu, te
na tunda'a ña'a Ianyuux mee-da
jɨ'ɨn andea. 9 Xá n-ja'an-da, te
vitna ja'an-da ɨnka vuelta: Xá n-ka
xeka va'a-n tnu'u va'a Jesucristu.
Nux ka kachitnu'u-s tnu'u ñatu
kuu tnu'u va'a Jesucristu, te na
tunda'a Ianyuux mee-s jɨ'ɨn-s
andea. 10 Ñatu nduku-da xa tna ini
ñayiu, nduku-da xa tna ini Ianyuux.
Nux ña tna ini ñayiu tnu'u-da, ko
vatuka. Chi nux n-juini-da xa
kendoo va'a-da xi'in ñayiu n-kuu,
ma ku kuu-da se xinokuechi nuu
Jesucristu.

Ɨɨn se n-tunda'a Cristu kuu-da

11 Ñani-da ku'a-da, juini-da
xa kutnuni ini koio-n xa hora
n-ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu

nuu-n, ñatu n-ja'an-da tnu'u
ñayiu. 12 Tnu'u va'a xa n-ja'an-da
nuu-n ñatu n-taxi seyɨɨ, ñatu
n-dakua'a ña'a seyɨɨ. N-dakua'a
ña'a Jesucristu tnu'u va'a n-ja'an-da
nuu-n.
13 Xá n-ka tekutnu'u-n nanda
n-kida-da, xa kada-da ná io ná
jua'an ntdaa tnu'u ta'u tniu ñayiu
Israel. Xá n-ka tekutnu'u-n xa yo
u'u n-juini-da ñayiu ka jandixa
Ianyuux. N-juini-da xa danaa-da
ntdaa-i. 14 N-xo kunuu-da nuu
ntdaa se dava xi'in-da, xaxe'e xa
yo va'a n-jandixa-da tnu'u ta'u tniu
ñayiu Israel. Xi'in ntdaa anu-da
n-kida-da ná io ná jua'an ntdaa xa
n-ka dakua'a ña'a taxa'nu tnetnu-da.
15-16 Antecas xa kaku-da, n-kaxí
ña'a Ianyuux mee-da. Xaxe'e xa yo
n-xemani ña'a-ia, n-ja'an ña'a-ia xa
kunduu-da xi'in-ia. Te na n-juini-ia,
n-kida-ia xa jini-da Da'ya Yɨɨ-ia, xa
juña'a-da tnu'u va'a Jesucristu nuu
ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Na
du'a n-kuu, ñayo n-xijan tnu'u-da
xa kada-da. 17 Ni ña n-nu'u-da
Jerusalén, xa ndatnu'u-da xi'in se
n-tunda'a Jesucristu xtuu Jerusalén.
Chi du'a n-xe'en-da do Arabia, te
dada n-nu'u-da Damasco.
18 Na n-ya'a uni kuia, dada
n-nu'u-da Jerusalén, xa jini tna'a-da
xi'in Spedru. Ijan n-xo tuu-da
xa'un kɨu xi'in-s. 19 Ijan n-xini-da
Jacobo, ñani Xto'o-ro Jesucristu, ko
ña n-xini-da dava ka se n-tunda'a
Jesucristu. 20 Nde'a ña'a Ianyuux xa
ñadu tnu'u vete kuu xa kidava'a-da.
21 Ijan dada n-xe'en-da do Siria xi'in
do Cilicia. 22 Te ñayiu ka jandixa
Jesucristu veñu'u do Judea, ñayo-i
n-ka xo xini ña'a mee-da. 23 Diko ni
n-ka tekutnu'u-i: "Se nde'e n-xo xini
u'u ña'a, se n-juini xa ka'ni ña'a-s
ntdaa-ro, se ijan, xian tnu'u-s tnu'u
va'a Jesucristu nuu ñayiu vitna."
24 Te n-ka xia'an-i xa n-kuta'u-i nuu
Ianyuux xaxe'e-da.

N-ka xeka ña'a va'a dava ka se n-tunda'a Cristu

2 Na n-ya'a uxi koon kuia,
te n-nu'u-da Jerusalén.
N-xe'en-da xi'in Bernabé, te
n-kunduu Tito xi'in-da tuku.
2 N-dande'a ña'a Ianyuux xa n-xio
xa ja'an-da xi'in se ka kunuu nuu
ñayiu ka jandixa Cristu Jerusalén.
N-ndatnu'u-da xi'in ndruni ni se
ijan, chi n-juini-da xa kutnuni
ini se ijan ntdaa xa xian tnu'u-da
nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.
N-juini-da xa jini-da nu n-ka xani
ini ɨɨn nuu-s xi'in-da, a ña'a. 3 Te
du'a n-kuu. N-ka kutnuni ini-s xa ña
ñdoñu'u xa ka'nde-ro nuu ii se ña
ka kuu se Israel, hora ka jandixa-s
Jesucristu. Juini Tito kuu se griegu
te n-kunduu-s xi'in-da, ko ña n-ka
kidajuexa ña'a-s xa ka'nde-da
nuu ii-s. 4 Ñayiu ka kunduu xi'in
Jesucristu kuu-ro. N-ka kɨu tna'a se
ka ja'an xa jandixa-s Jesucristu, ko
ña ndaa. N-ka juini-s xa kotoyu'u
ña'a-s, nux kida-ro ná io ná jua'an
tnu'u ta'u tniu Moisés, a ña'a. N-ka
juini-s xa kadajuexa ña'a-s, xa kada
mee-ro ná ka kida mee-s. 5 Ni ita'u
ña n-ka xejoon-da xa kadajuexa
ña'a-s xa kada-ro xa ka juini-s.
N-dada'an-da tnu'u va'a Jesucristu,
xa ni'i koio mee-n tuku xa kuu
xandaa.
6 Se ijan, se ka kunuu nuu ñayiu
ka jandixa Jesucristu Jerusalén, ña

n-ka taxi-s ni ɨɨn tnu'u ta'u tniu xee.
(Ka ja'an ñayiu xa se ka kunuu ka
kuu-s, ña xini-da. Ja'an Ianyuux
xa ɨɨn nuu kuu-ro ntdaa-ro.)
7 N-ka kutnuni ini-s xa n-kaxí ña'a
Ianyuux mee-da, xa ja'an-da tnu'u
va'a Jesucristu nuu ñayiu ña ka
kuu ñayiu Israel. 8 Dɨuni Ianyuux
n-tunda'a Spedru nuu ñayiu Israel,
n-tunda'a ña'a mee-da nuu ñayiu ña
ka kuu ñayiu Israel. Se n-tunda'a
Jesucristu kuu Spedru, te se
n-tunda'a Jesucristu kuu mee-da.
9 Se ijan, Jacobo xi'in Spedru xi'in
Sua, se ka kunuu nuu ñayiu ka
jandixa Jesucristu Jerusalén, n-ka
kutnuni ini-s xa xá n-taxi Ianyuux
xamani-ia nuu mee-da tuku. N-ka
tnɨtnanda'a-da xi'in-s, xa n-ka xeka
ña'a va'a-s. N-ka kida ɨɨn nuu-da
xi'in-s, xa jɨ'ɨn mee-da xi'in Bernabé
nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, te
jɨ'ɨn mee-s nuu ñayiu Israel. 10 Diko
ni n-ka xijan-s xa chindee-da ñayiu
kunda'u, te xa'a du'a ni xani ini-da
xa kada-da.

N-kanandee-da Spedru ñuu Antioquía

11 Na n-xee Spedru ñuu nani
Antioquía, te n-kanandee-da-s, chi
n-xini-da xa ña n-kida-sɨ xa kuu
xava'a. 12 Du'a n-kuu. Antecas xa
xee koio se kunduu xi'in Jacobo,
te n-xo xaxi Spedru xi'in ñani-ro
ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel. Ko
hora n-ka xee se ka kunduu xi'in
Jacobo, te n-dandoo Spedru ñani-ro
ku'a-ro ña ka kuu ñayiu Israel.
Ñatuka n-xaxi-s xi'in-i, chi n-yu'u-s
nuu se ka ja'an xa ndoñu'u xa
ka'nde-ro nuu ii-ro. 13 Hora ijan, se
ja'an ɨɨn te kida ɨnka n-kuu Spedru.
Te du'a n-ka kida ntdaa ɨnka
ñani-ro ku'a-ro ka kuu ñayiu Israel
n-ka xo tuu Antioquía. Nde Bernabé,
se ja'an ɨɨn te kida ɨnka n-kuu-s, chi
n-dandoo-s ñani-ro ku'a-ro ña ka
kuu ñayiu Israel. 14 N-xini-da xa ña
n-ka kida-s ná io ná jua'an tnu'u
va'a Jesucristu, te n-kanandee-da
Spedru nuu ntdaa ñani-ro ku'a-ro.
Xia'an-da: “Ndo'o kuu se Israel, ko
hora n-kii-n ya'a, ña n-xo tuu-n
ná xtuu ñayiu Israel. N-xo tuu-n
xi'in ñani-ro ku'a-ro ña ka kuu
ñayiu Israel, te n-xo tuu mee-n ná
xtuu mee-i. Te vitna, juini-n xa
kadajuexa-n ñani-ro ku'a-ro ña ka
kuu ñayiu Israel, xa kutuu koio
mee-i ná xtuu ñayiu Israel.”

Nde ñayiu Israel, io xa jandixa koio-i Jesucristu

15 Nduu-ro, n-kaku-ro ñuu Israel.
Xaxe'e xa n-tnii-ro tnu'u ta'u tniu
Moisés, te ña n-kida-ro ntdaa xa
u'u ka kida ñayiu ña ka kuu ñayiu
Israel. 16 Xini-ro xa ni ɨɨn ñayiu
ma kua'a xa kada-i ná io ná jua'an
tnu'u ta'u tniu Moisés. Te dɨuni
xini-ro xa ma ja'an Ianyuux xa ña
tuu na kuechi-i io. Ko ɨɨn ñayiu,
nux jandixa-i Jesucristu, da kuu
xa ja'an Ianyuux xa kuu ná kuu xa
ña tuu na kuechi-i io. Xijan kuu xa
mee-ro tuku, jandixa-ro Jesucristu.
Juini ña kua'a-ro xa kada-ro ná io
ná jua'an tnu'u ta'u tniu Moisés,
ko xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu,
te ja'an Ianyuux xa ña tuu na
kuechi-ro. Chi ni ɨɨn ñayiu ma kua'a
xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u
tniu Moisés, te xijan kuu xa ma
ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i
io.

17 Nduku-ro xa na ja'an Ianyuux
xa ña tuu na kuechi-ro io xaxe'e xa
kunduu-ro xi'in Jesucristu. Xijan
kuu xa ña ndoñu'u xa kada-ro ná
io ná jua'an tnu'u ta'u tniu Moisés.
Xijan kuu xa, ¿Xá n-kida Cristu
xa ku kuu-ro ñayiu kida kuechi?
¡Ña ndaa! 18 Nux danaa-da ɨin xa
danaa-da, te dada ndadava'a-da
ɨnka vuelta, xijan kuu xa dakuido
kuechi-da mee-da. 19 Kuu ná kuu xa
n-xi'í-da, xaxe'e xa ña n-kida-da ná
io ná jua'an tnu'u ta'u tniu Moisés.
Te xaxe'e xa n-xi'í-da, ma kada-da
ná io ná jua'an tnu'u jan. Tuu-da xa
kada-da xa juini Ianyuux. 20 N-xi'í
Cristu nuu curuxi, te kuu ná kuu xa
n-xi'í mee-da xi'in-ia. Xijan kuu xa
ñatuka taxnuni-da nuu mee-da, chi
taxnuni Cristu nuu-da. Tuu-da vitna,
xaxe'e xa kunduu-da xi'in Da'ya
Yɨi Ianyuux. N-xemani ña'a-ia, te
n-xi'í-ia xaxe'e-da. 21 Ña juini-da xa
kada yata-da xamani Ianyuux. Nux
ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi
ɨin ñayiu, xaxe'e xa n-kida-i ná io
ná jua'an tnu'u ta'u tniu Moisés,
nux du'a kuu, te ñatu xiniñu'u xa
n-xi'í Jesucristu xaxe'e-ro.

Jandixa-ro tnu'u ta'u tniu Moisés, o jandixa-ro Jesucristu

3 Ñani-da ku'a-da, ñayiu
Galacia, ¡ñayiu lilu ka kuu-n!
¿Jundu n-danda'u ña'a, xa ñatu
ka jandixa-n xa kuu xandaa?
Na n-kachitnu'u-da tnu'u va'a
Jesucristu, te n-kuu ná kuu xa
n-ka xini-n xi'in nuu-n hora n-ka
xatakaa-s-ia nuu curuxi. 2 Juini-da
xa kachitnuña'a koio-n. Xá n-ka
tnɨi-n Espíritu Ianyuux. ¿Nanda
n-kuu? ¿Xaxe'e xa n-ka kida-n ná
io ná jua'an tnu'u ta'u tniu Moisés?
O xaxe'e xa n-ka teku-n tnu'u va'a
Jesucristu te n-ka jandixa-n. 3 ¿Ñatu
ka kutnuni ini-n a? Na n-ka kixe'e-n
xa jandixa-n Jesucristu, te n-taxi
Ianyuux Espíritu Ii, ko vitna ka
dandoo-n Espíritu Ii, xa kada koio-n
ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniu. 4 Te,
¿ñatu xiniñu'u xa kue'e vida n-ka
ya'a-n a? ¡Naka va'a nuxa xiniñu'u!
5 Hora taxi Ianyuux Espíritu Ii te
kida-ia milagru nuu ntna'a mee-n,
¿nakuenda du'a kida-ia? ¿Xaxe'e
xa ka kida-n ná io ná jua'an tnu'u
ta'u tniu Moisés? O xaxe'e xa n-ka
teku-n tnu'u va'a Jesucristu te n-ka
jandixa-n.

6 N-jandixa Abraham Ianyuux,
te n-ja'an Ianyuux xa ña tuu na
kuechi-s io. 7 Xijan kuu xa, ndoñu'u
xa jini koio-n xa ñayiu ndaa ka
jandixa Ianyuux, ñayiu ijan, ka
kuu da'ya dana Abraham. 8 Ja'an
tnu'u Ianyuux xa xee kɨu jandixa
koio ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel
Ianyuux. Te mee-i tuku, xaxe'e xa
jandixa-i Ianyuux, te ja'an-ia xa ña
tuu na kuechi-i io. N-ja'an Ianyuux
nuu Abraham: "Xaxe'e mee-n,
kuvete xa kuvete koio ñayiu ntdaa
ñuu ñuñayiu." 9 Xaxe'e xa n-jandixa
Abraham Ianyuux, te n-ja'an
Ianyuux xa ña tuu na kuechi-s
io. Dani ntdaa ñayiu ka jandixa
Ianyuux, ja'an Ianyuux xa ña tuu
na kuechi-i io.

10 Ñayiu ka xani ini xa kua'a-i
xa kada-i ná io ná jua'an tnu'u
ta'u tniu Moisés, kuú koio-i xi'in
kuechi-i, chi ja'an tnu'u Ianyuux:
"Ntdaa ñayiu ña ka kida ntdaa, ná
io ná jua'an tnu'u ta'u tniu, kɨu
xi'in kɨu, kuú koio-i xi'in kuechi-i."

11 Xijan kuu xa kutnuni ini-ro xa ni
ɨɨn ñayiu ma kuaˈa xa kada-i ná io
ná juaˈan tnuˈu taˈu tniu Moisés, te
dɨuni ma jaˈan Ianyuux xa ña tuu
na kuechi-i io. Jaˈan tnuˈu Ianyuux:
“Ɨɨn ñayiu, nux jaˈan Ianyuux xa ña
tuu na kuechi-i io, te kutuu vaˈa-i
xaxeˈe xa jandixa-i-ia.” 12 Ɨɨn ñayiu
io confianza xa kuaˈa-i xa kada-i ná
io ná juaˈan tnuˈu taˈu tniu Moisés,
te kuu ná kuu xa ña ndoñuˈu-i xa
jandixa-i Ianyuux n-kuu, chi jaˈan
tnuˈu taˈu tniu Moisés: “Nux kada
ɨɨn ñayiu xaˈa, te kutuu-i xaxeˈe
xaˈa.”
13 Nux ña kuaˈa-ro xa kada-ro
ná io ná juaˈan tnuˈu taˈu tniu
Moisés, te kuú-ro xiˈin kuechi-ro.
Ko n-chiyaˈu Cristu kuechi-ro,
hora n-xiˈí-ia xaxeˈe-ro. Chi jaˈan
tnuˈu Ianyuux: “Kida uˈu Ianyuux
davaˈa nga se n-takaa nuu yutnu.”
14 N-xiaˈan Ianyuux tnuˈu-ia nuu
Abraham xa kuvete koio ñayiu
ntdaa ñuu ñuñayiu. Te duˈa kuu.
Xaxeˈe xa n-xiˈí Jesucristu, nux
jandixa ɨɨn ñayiu mee-ia, te jaˈan
Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i
io. Te nde ñayiu ña ka kuu ñayiu
Israel, nux jandixa-i Jesucristu, te
tnɨɨ koio-i Espíritu Ianyuux, ná
n-jaˈan-ia.

N-taxi Moisés tnuˈu taˈu tniu, n-taxi Ianyuux tnuˈu mee-ia

15 Ñani-da kuˈa-da, kani ini koio-n
nanda kuu hora ka kida uu seyɨɨ
tratu te kida firmari-s ɨɨn tutu. Io
xa kada-s, nduu-s, ná yodotnuni
nuu tutu. Te ni ɨɨn ñayiu ma kuaˈa
xa dama-i xa yodotnuni jan. 16 Ná
kuu tutu jan kuu tnuˈu n-xiaˈan
Ianyuux nuu Abraham. N-xiaˈan-ia
tnuˈu-ia nuu Abraham xiˈin daˈya-s.
Ko ñatu n-jaˈan Ianyuux “kueˈe
daˈya Abraham”, chi n-jaˈan-ia
“idini daˈya-s.” Te daˈya ijan kuu
Cristu. 17 Xaˈa kuu xa jaˈan-da: Kiˈna
ka n-xiaˈan Ianyuux tnuˈu-ia nuu
Abraham. Ijan dada, nu n-yaˈa koon
cientu oko uxi kuia, te n-xiaˈan
Moisés tnuˈu taˈu tniu nuu taxaˈnu
tnetnu-ro. Ko tnuˈu taˈu tniu Moisés,
ña n-kida xa ñatuka xiniñuˈu tnuˈu
n-xiaˈan Ianyuux nuu Abraham, chi
ni ɨɨn ña dama. 18 N-xiaˈan Ianyuux
tnuˈu-ia nuu Abraham xa duˈa
koo. Xijan kuu xa ña ndoñuˈu-ro
xa kada-ro ná io ná juaˈan tnuˈu
taˈu tniu Moisés, xa niˈi-ro xa
taxi Ianyuux, chi n-jaˈan-ia nuu
Abraham xa io ɨɨn xa tax duˈa
nga-ia.
19 Xijan kuu xa, ¿nakuenda io
tnuˈu taˈu tniu? N-xiaˈan Moisés
tnuˈu taˈu tniu nuu ñayiu, xa na
kutnuni ini koio-i xa ka kuu-i ñayiu
ka kida kuechi. N-xio tnuˈu taˈu tniu
Moisés, nde n-kixee se kuu daˈya
Abraham nuu se n-xiaˈan-ia tnuˈu-ia.
N-ka xiaˈan ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux, tnuˈu taˈu tniu nuu
Moisés, te Moisés n-xiaˈan tnuˈu
jan nuu ñayiu. 20 Ko ni ɨɨn ñayiu
ña n-xo nujuiin meˈñu Abraham
xiˈin Ianyuux, chi Ianyuux, idini-ia
kuu-ia.

Tnuˈu taˈu tniu Moisés kandeka ñaˈa jɨˈɨn nuu Cristu

21 ¿Xaˈa juini jaˈan xa tnuˈu taˈu
tniu Moisés kida xa ña io vaˈa tnuˈu
n-xiaˈan Ianyuux nuu Abraham?
¡Ñaˈa! Ñatu n-kuaˈa tnuˈu taˈu tniu
n-xiaˈan Moisés nuu ñayiu, xa kutuu
vaˈa-i. Ña n-kuaˈa ni ɨɨn ñayiu, xa

kada-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u
tniu Moisés. Te dɨuni ña n-kua'a xa
ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-i
io. 22 Ja'an tnu'u Ianyuux xa ntdaa
ñayiu ñuñayiu io kuechi-i. Kuu ná
kuu xa yɨndi'u-i vekaa xaxe'e kuechi
ka kida-i. Xa'a kuu xa jandixa koio-i
Jesucristu. Ntdaa ñayiu ka jandixa
Jesucristu, tnɨɨ koio-i xa n-ja'an
Ianyuux xa juña'a-ia.
23 Antecas xa tnɨɨ-ro tnu'u va'a
Jesucristu, n-ka kuu-ro ná kuu
ñayiu yɨndi'u vekaa. Xaxe'e tnu'u
ta'u tniu Moisés, n-yɨndi'u-ro nde
n-kixee Jesucristu. 24 Ná kuu ɨɨn ñá
xinokuechi ñunuu da'ya-da, n-kuu
tnu'u ta'u tniu Moisés kandeka
ña'a jɨ'ɨn nuu Cristu. Xá jandixa-ro
Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña
tuu na kuechi-ro io. 25 Xá n-kixee
Jesucristu, te ma kundeka ña'a ka
tnu'u ta'u tniu Moisés.
26 Ntdaa-n n-ka nduu da'ya
Ianyuux, xaxe'e xa ka jandixa-n
Jesucristu. 27 Xá n-ka najuendute-n
xaxe'e, xa ka kunduu-n xi'in Cristu.
Kuu ná kuu xa dandukutu ña'a
Jesucristu da'ma xee. 28 Ntdaa-n,
ɨɨn nuu n-ka nduu-n. Ma ja'an-ro
xa ɨɨn-n n-kaku se Israel, te ɨnka-n
ña n-kaku se Israel. Ma ja'an-ro xa
ɨɨn-n n-kaku libre, te ɨnka-n n-kuu
se kidatniu du'a nuu ɨnka ñayiu. Ma
chinuu ka-ro xa ɨɨn-n kuu ñadɨ'ɨ, te
ɨnka-n kuu seyɨɨ. Ntdaa-n ka kuu
ɨɨn nuu nuu Ianyuux, xaxe'e xa
ka jandixa-n Jesucristu. 29 Xaxe'e
xa ka kunduu-n xi'in Cristu, n-ka
nduu-n da'ya Abraham, te xijan kuu
xa tnɨɨ koio mee-n ntdaa xa n-ja'an
Ianyuux xa juña'a-ia nuu Abraham.

4 Xa'a kuu xa ja'an-da: ɨɨn
seluchi, juini na tnɨɨ-s ntdaa
xa juña'a taa-s, ko nɨni kuu-sɨ
seluchi, ɨɨn nuu kuu-s xi'in se
ka xinokuechi nuu taa-s. Ntdaa
kuu xaxii-s, ko ta kua'a ka-s xa
tnɨɨ-s ni ɨɨn. 2 Te se xinokuechi
nuu taa-s xñunuu seluchi jan, te
xneva'a-s xaxii-s, nde na kue'nu-sɨ
xa nakueka-sɨ xaxii-s. 3 Mee-ro du.
N-ka kida-ro ntdaa xa n-ka ta'u
tniu taxa'nu tnetnu-ro, ntdaa xa ka
kida ñayiu ñuñayiu. N-ka kuu-ro
ná kuu sekuechi, o se kidatniu du'a
nuu ɨnka ñayiu. 4 Ko nu n-xee kɨu
vii kɨu va'a, te n-tunda'a Ianyuux
Da'ya Yɨɨ-ia ñuñayiu. N-ñu'u-ia
xiti ɨɨn ñadɨ'ɨ. N-kaku-ia ñuu Israel,
te n-kida-ia ná io ná jua'an tnu'u
ta'u tniu Moisés. 5 N-kixi-ia xa
chiya'u-ia kuechi mee-ro, xaxe'e
xa ña n-kua'a-ro xa kada-ro ná io
ná jua'an tnu'u ta'u tniu. Te du'a,
n-ndadada'ya ña'a Ianyuux mee-ro.
6 Te xá dande'a ña'a Ianyuux
mee-ro xa n-nduu-ro da'ya-ia.
N-tunda'a-ia Espíritu Da'ya Yɨɨ-ia,
xa kutuu-ia anu-ro. Te ijan kana-ia:
"¡Taa-da, Taa Mani-da!" 7 Xijan kuu
xa, ñatuka kuu-n ɨɨn se kidatniu
du'a nuu tnu'u ta'u tniu, chi kuu-n
ɨɨn da'ya Ianyuux. Te xaxe'e xa
kuu-n da'ya Ianyuux, te tnɨɨ-n
ntdaa xa taxi-ia, chi n-kida Cristu
xa du'a koo.

Ndu ini-da xaxe'e-n

8 Antecas xa jandixa koio-n
Ianyuux, ñayiu n-ka xo xinokuechi
du'a nuu santu n-ka kuu-n. Te ñatu
kuu santu Ianyuux Ndito. 9 Ko vitna
ka kunduu-n xi'in Ianyuux, o va'a
ka xa ja'an-ro, kunduu Ianyuux
xi'in mee-n. ¿Nakuenda ka juini-n
xa dandoo-n Ianyuux Ndito, xa

jandixa-n ɨɨn tnu'u ta'u tniu, ɨɨn
xa ña ndaku, ɨɨn xa ña ndaa?
Łnka vuelta ka kuu-n ñayiu ka
xinokuechi nuu ɨɨn xa ñatu xiniñu'u.
10 Ka ja'an-n xa io xa ndadaka'nu-n
viko ñayiu, xi'in xa xetniu ñayiu.
Viko kɨu, viko yoo, viko kuia, viko
dandeé-n tata, te viko xa ka xaxi ka
xi'i-n. 11 Yu'u-da, xa ñatu xiniñu'u
xa n-ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu
nuu-n.
12 Ñani-da ku'a-da, xijan-da nuu
mee-n xa nduu-n ná kuu mee-da,
chi n-nduu mee-da ná n-ka xo
kuu mee-n. Na n-xo tuu-da xi'in-n,
ñatu n-ka kida ña'a-n ni ɨɨn xa
u'u. 13 Ka xini-n xa ki'na nuu n-xo
tuu-da xi'in-n xaxe'e xa n-ku'u-da,
te n-ja'an-da tnu'u va'a Jesucristu
nuu-n. 14 Juini xa n-xio xa kundee
ini koio-n xa yo n-ku'u-da, ko ña
n-ka kuyichi ini ña'a-n, te ña n-ka
ja'an-n xa ma xe ini ña'a-n. N-ka
xeka va'a ña'a-n, kuenda kuu-da ɨɨn
ángel Ianyuux, o mee Jesucristu
n-kuu-da. 15 ¿Te vitna naxa n-kuu?
¿Nakuenda kuu xa ñayo ka-n ka
kuvete? Ja'an ndaa-da xaxe'e-n, xa
nux n-kua'a koio-n xa tava-n nduchi
nuu-n xa taa-n, te kada-n n-kuu.
16 Te vitna, xaxe'e xa ja'an-da xa
kuu xandaa, ¿te xijan ka xani ini-n
xa kuu-da se xini u'u tna'a xi'in-n a?
17 Se ka danda'u ña'a mee-n, ka
juini-s xa kada-s xa dandoo ña'a
koio-n mee-da, xa kunduu koio-n
xi'in mee-s. 18 Maxku kani ini-n xa
kukuedi ini-da. Ña'a. Naka va'a
xa juini ñayiu xa chindee ña'a-i
mee-n. Hora tuu-da xi'in-n, o hora
ña yoo-da xi'in-n. Ko io xa chindee
ña'a-i, io xa dakua'a ña'a-i xa kuu
xandaa. Se ya'a, ka danda'u ña'a-s.
19 Da'ya-da ka kuu-n. Kue'e vida
ya'a-da xaxe'e-n. Ná kuu ñadɨ'ɨ hora
kaku da'ya-ña kuu-da, chi juini-da
xa xee koio-n xa kunduu va'a koio-n
xi'in Cristu. 20 Naka va'a nux kutuu
mee-da xi'in-n vitna, xa ndatnu'u-ro
ntdaa-ro. Chi ndu ini-da xaxe'e-n,
ñatu kutnuni ini-da nax ka kida-n.

Agar xi'in Sara

21 ¿Xandaa kuu xa ka juini-n xa
kada koio-n ná io ná jua'an tnu'u
ta'u tniu Moisés? ¿Ñatu n-ka teku-n
xa ja'an tnu'u ta'u tniu a? 22 Ja'an
xa n-xio uu da'ya Abraham: ɨɨn-s
kuu da'ya ɨɨn ñadɨ'ɨ xinokuechi du'a
nuu ñadɨ'ɨ Abraham, te ɨnka-s kuu
da'ya mee ñadɨ'ɨ-s. 23 Da'ya ñadɨ'ɨ
mee Abraham, n-kaku-s xaxe'e
xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu
Abraham xa koo da'ya ñadɨ'ɨ-s.
Da'ya ɨnka ñadɨ'ɨ jan xi'in Abraham,
n-kaku-s ná kaku dava'a nga ñayiu.
24 Xa'a kuu ɨɨn xa dande'a ña'a
Ianyuux nuu mee-ro. Agar xi'in
Sara kuu ná kuu uu tutu legal.
Nani kuu tnu'u ta'u tniu n-tnɨɨ
Moisés yuku nani Sinaí, du'a kuu
Agar. Da'ya mee-i ka kuu ñayiu
ka kidatniu du'a nuu ɨnka ñayiu.
25 Ná kuu Yuku Sinaí io do Arabia
kuu Agar, te ná kuu Agar kuu
ñuu Jerusalén. Chi ná kuu ñayiu
kidatniu du'a nuu ɨnka ñayiu ka
kuu ñayiu Israel, chi ka kidatniu-i
xa kada koio-i ná io ná jua'an tnu'u
ta'u tniu n-tnɨɨ Moisés. 26 Ko io ɨnka
Jerusalén, Jerusalén io andɨu kuu.
Ná kuu Sara kuu Jerusalén io andɨu.
Da'ya mee-ña kuu mee-ro, te io
libre-ro. 27 Ja'an tnu'u Ianyuux:

Ndo'o, ñadɨ'ɨ ña yoo da'ya,
io xa kudɨ ini-n.

Juini ñayo da'ya-n n-kaku xa
tna u'u-n,
ko kana-n.
Kana-n xaxe'e xa kudɨ ini-n.
Juini ñayo yɨɨ-n io,
ko kudɨ ini-n,
chi koo koio kue'e ka da'ya
mee-n dada ñadɨ'ɨ n-tnunda'a.
28 Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa
kuu mee-ro ná kuu Isaac, da'ya
Sara. N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu
Abraham xa koo koio kue'e xa kue'e
da'ya-s, te da'ya ɨjan kuu mee-ro.
29 Isaac, da'ya ñadɨ'ɨ mee Abraham,
n-kaku-sɨ xaxe'e xa n-kidatniu
Espíritu Ianyuux. Te da'ya ɨnka
ñadɨ'ɨ xi'in Abraham, n-xini u'u-s
Isaac. Te dani kuu vitna. 30 ¿Te nax
ja'an tnu'u Ianyuux? "Kine'e-n Agar
xi'in da'ya-i, chi ma tnɨɨ da'ya Agar
xaxii Abraham. Xaxii Abraham
tnɨɨ da'ya Sara." 31 Ñani-da ku'a-da,
ñayo-ro kuu da'ya Agar. Ka kuu-ro
da'ya Sara.

Ñayiu libre ka kuu-n

5 Xaxe'e xa jandixa-ro Cristu,
te ja'an Ianyuux xa kuu ná
kuu xa ña tuu na kuechi-ro. Xijan
kuu xa kundee ini koio-n, xa
jandixa na'i ka-n Jesucristu. Maxku
juejoon-n xa kadajuexa ña'a koio-s,
xa kada koio-n ná io ná jua'an tnu'u
ta'u tniu Moisés.
2 Kunini koio-n. Mee-da, Spalu,
ja'an-da nuu-n. Nux juejoon-n xa
kadajuexa ña'a-s xa ka'nde-n nuu
ii-n, te xijan juini kachi xa ñatu
xiniñu'u xa n-xi'í Cristu xaxe'e-n.
3 Ja'an-da ɨnka vuelta. Ɨin seyɨɨ, nux
juejoon-s xa ka'nde koio-s nuu ii-s,
te xijan kuu xa ndoñu'u-sɨ xa kada-s
ná io ná jua'an ntdantu'u tnu'u ta'u
tniu Moisés. 4 Ka xani ini-n xa kada
koio-n ná io ná jua'an tnu'u ta'u
tniu Moisés. Ka xani ini-n xa nux
du'a kada koio-n, te ja'an Ianyuux
xa ña tuu na kuechi-n io. Xá n-ka
dandoo-n Jesucristu, xá n-ka xande
ini-n xamani Ianyuux. 5 Ko mee-ro,
xaxe'e xa kidatniu Espíritu Ianyuux
anu-ro te jandixa-ro Jesucristu,
xndetu kuee-ro xa ja'an Ianyuux xa
ña tuu na kuechi-ro. 6 Ñayiu kunduu
xi'in Cristu kuu-ro. ¿Nuu se Israel
n-kaku-n, te n-xa'nde taa-n nuu ii-n?
Vatuka. ¿Nuu se ña ka kuu se Israel
n-kaku-n, te ña n-xa'nde taa-n nuu
ii-n? Vatuka tuku. Xa ndoñu'u kuu
xa jandixa-ro Jesucristu. Te xaxe'e
xa jandixa-ro Jesucristu, io xa
juemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu.
7 Va'a n-ka kixe'e-n xa jandixa
koio-n Jesucristu. ¿Jundu n-daja'an
ña'a, xa ñatuka ka jandixa-n xa kuu
xandaa? 8 Ña n-tunda'a Ianyuux
se ka danda'u ña'a. Chi ja'an ña'a
Ianyuux xa kunduu koio-n xi'in
Jesucristu. 9 Tnu'u se ijan kuu
ná kuu ita'u ni ndɨdí. Te maxku
ndunaa koio-n xa ja'an-ro xa "ita'u
ni ndɨdí dandaa yuxa tila." 10 Xaxe'e
xa io-da confianza nuu Xto'o-ro
Jesucristu, te io-da confianza nuu
mee-n, xa ma juejoon koio-n xa
kadajuexa ña'a ka-s. Ko kada u'u
Ianyuux se ka daka ni'na ña'a, juini
ndese kuu-s.
11 Ñani-da ku'a-da, ka xini-n xa se
Israel, ña kua'a-sɨ xa jandixa-s xa
n-chiya'u Jesucristu kuechi-ro na
n-xi'í-ia nuu curuxi. Xijan kuu xa
nux juña tnu'u-da nuu se ka jandixa
Jesucristu xa io xa ka'nde koio-s
nuu ii-s, te ma jini u'u ña'a ka se
Israel mee-da n-kuu. 12 Se ka daka

ni'na ña'a mee-n, ¡Naka va'a nux
ka'nde koio-s mee-s n-kuu!
13 Ñani-da ku'a-da, xa n-ja'an ña'a
Ianyuux mee-n, xa kunduu koio-n
xi'in Jesucristu. Xaxe'e xa jandixa-n
Jesucristu, te ja'an Ianyuux xa ña
tuu na kuechi-n io. Ko maxku kani
ini koio-n xa kua'a-n xa kada-n
dava'a nga xa juini-n. Io xa juemani
tna'a-n, te chindee tna'a-n, ɨɨn-n
nuu ɨnka-n. 14 Nuxa xemani tna'a-n,
ka kida-n xa ja'an tnu'u ta'u tniu,
chi ja'an tnu'u ta'u tniu Ianyuux:
"Nani xemani-n mee-n, dani io
xa juemani-n ɨnka ñayiu." 15 Koo
koio-n cuedado xa maxku kax
tna'a-n. Maxku jantna'a-n, maxku
jini u'u tna'a-n, chi du'a koo xa
danaa tna'a-n.

Io xa kada koio-n xa juini Espíritu Ianyuux

16 Xa'a kuu xa ja'an-da: Kada
koio-n xa juini Espíritu Ianyuux.
Te maxku kada-n xa ka kukajan
ini mee-n. 17 Antecas xa kixe'e-ro
xa kunduu-ro xi'in Ianyuux, te
n-kida-ro dava'a nga xa n-juini-ro,
ko vitna io xa kada-ro xa juini
Espíritu Ianyuux. Kuu ná kuu xa
jantna'a xa juini mee-ro xi'in xa
juini Espíritu Ianyuux, te xijan kuu
xa ña kua'a-n xa kada-n ntdaa xa
ka kukajan ini-n. 18 Nux kada-n xa
juini Espíritu Ianyuux, te ma kada
tnu'u ta'u tniu Moisés xa dakuido
datau-n anu-n.
19 Va'a ka xini-n xa kukajan ini
ñayiu. Ka kidi-i xi'in ñayiu ña
n-tnunda'a xi'in-i, ka kida-i xa
ñatu kuu xava'a, ka kida-i dava'a
nga xa ka juini-i, ña ka kunxa'nu-i.
20 Ka ndadaka'nu-i santu ñatu kuu
Ianyuux Ndito, te ka chibruju
tna'a-i. Ka xini u'u tna'a-i, te kida-i
pletu. Kukuedi ini-i, te yachi kiti
ini-i. Kida-i xava'a mee-i, te jantna'a
tnu'u-i. 21 Kukajan ini-i xaxii ɨnka
ñayiu, te xa'ni-i ndɨyɨ. Ñayiu xini ka
kuu-i, te nde'e ka xaxi-i, xa kudɨ ini
koio-i. Te kue'e ka ɨnka xa ka kida-i.
Nani xá n-ja'an-da, ja'an-da vitna.
Ñayiu ka kida xa'a, ma xee-i xa
kutuu-i nuu taxnuni Ianyuux.
22 Ko nux juejoon ɨɨn ñayiu xa
taxnuni Espíritu Ianyuux anu-i,
te kada-ia xa ku kuu-i ná kuu ɨɨn
yutnu juun xavidi va'a. Kada-ia
xa juemani-i ñayiu, te kuvete-i, te
kutuu mani-i xi'in ñayiu. Kada-ia
xa kundetu kuee anu-i, te ku kuu-i
ñayiu va'a. Kada-ia xa chindee-i
ñayiu, te jandixa na'i ka-i Ianyuux.
23 Kada-ia xa ma kuxee ini-i, te
kada-ia xa kada maxu-i mee-i, xa
ma kada ka-i xa u'u. Nux juejoon-i
xa taxnuni Espíritu Ianyuux anu-i,
te ma kada ni ɨɨn tnu'u ta'u tniu
xa dakuido datau-i anu-i. 24 Ɨɨn
ñayiu kunduu xi'in Cristu, kuu ná
kuu xa n-xi'í-i, xa ma kada ka-i
xa juini mee-i. 25 Nux tuu-ro xi'in
Espíritu Ianyuux, na juejoon-ro xa
taxnuni-ia anu-ro, xa kada-ro xa
juini mee-ia.
26 Maxku najuen tnu'u-ro mee-ro,
xa dakiti ini nuu tna'a-ro, ni maxku
kukuedi ini nuu tna'a-ro.

Chindee tna'a-n, ɨɨn-n xi'in ɨnka-n

6 Ñani-da ku'a-da, xtuu-n xi'in
Espíritu Ianyuux. Nuxa ka
xini-n xa ñani-n ku'a-n kida kuechi,
io xa chindee-n-yɨ xa najani ini-i
kuechi-i. Xi'in xa xemani-n-yɨ,
chindee-n-yɨ. Te koo koio-n

cuedado, nada juejoon mee-n tuku
xa kadatniu kui'na anu-n. [2]Xa juini
kui'na xa kadajuexa ña'a-i mee-ro
xa kada-ro kuechi, kuu ná kuu xa
ndido-ro ɨɨn xa vee. Io xa chindee
tna'a-ro, te du'a kada-ro ná io ná
jua'an tnu'u ta'u tniu Cristu ja'an xa
io xa juemani tna'a-ro.
[3]Te nux ɨɨn-n xani ini xa va'a ka
mee-n dada ñani-n ku'a-n, dani
danda'u-n mee-n. [4]Kototnuni koio-n,
ɨɨn ɨɨn-n, nax kida mee-n. Nuxa
xini-n xa kida-n xava'a, vatuka. Ko
maxku ja'an-n xa va'a ka mee-n
dada ɨnka ñayiu. [5]Ɨɨn ɨɨn-ro, io xa
kada-ro xa juini Ianyuux xa kada-ro.
[6]Nux ɨɨn ñayiu dakua'a ña'a tnu'u
va'a Jesucristu, te juña'a-n ntdaa xa
ndoñu'u-i.
[7]Maxku danda'u koio-n
mee-n. Ni ɨɨn ñayiu, ma kua'a
xa kuekundee-i Ianyuux. Xa
kida-ro ñuñayiu, kuu ná kuu xa
xajan-ro trɨu. Xajan-ro xava'a, te
nakueka-ro xava'a. [8]Ɨɨn ñayiu, nux
kada-i dava'a nga xa kukajan ini-i,
te kue'e vida ya'a-i, vitna xi'in
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Ko nux kada-i
xa juini Espíritu Ianyuux, te kada
Espíritu Ianyuux xa kutuu va'a-i
vitna, te kutuu va'a-i andɨu kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ. [9]Xijan kuu xa maxku
ku xiau-ro ni maxku natu ini-ro
xa kida-ro xava'a, te dada tnɨɨ-ro
ntdaa xa taxi Ianyuux. [10]Xijan
kuu xa, nɨni kua'a-ro, na kada-ro
xava'a nuu ntdaa ñayiu. Te na
koo-ro cuedado xa kada-ro xava'a
nuu ñani-ro ku'a-ro ka jandixa
Jesucristu.

Xanyuux nuu-n

[11]Kunde'a koio-n xa xi'in nda'a
mee-da kidava'a-da nuu-n vitna.
Letra na'nu kidava'a-da vitna. [12]Se
ka juini xa kadajuexa ña'a-sɨ xa
ka'nde koio-n nuu ii-n, diko ni ka
kida-sɨ xa kendoo va'a-s nuu ñayiu.
Ka yu'u-s xa jini u'u ñayiu Israel
mee-s, xaxe'e xa ka jandixa mee-n
Cristu, Ia n-xi'í nuu curuxi. [13]Ko
mee-s, juini xá n-ka ta'nde nuu
ii-s, ko ña ka kida-s ná io ná jua'an
ntdaa tnu'u ta'u tniu Moisés. Ka
juini-s xa najuen tnu'u-s mee-s,
xaxe'e xa n-kidajuexa ña'a-s xa
kunetnuni koio-n. [14]Ko mee-da, nux
ja'an va'a-da, ja'an va'a-da xaxe'e
curuxi nuu n-xi'í Xto'o-ro Jesucristu.
Xaxe'e xa jandixa-da Jesucristu,
kuu ná kuu xa n-xi'í-da, te ñatuka
chinuu-da xa io ñuñayiu. [15]Ka
kunduu-ro xi'in Jesucristu. Xijan
kuu xa ñatu xiniñu'u nuxa n-ta'nde
nuu ii-ro, a ña'a. Xa xiniñu'u, kuu
xa n-nduu-ro ñayiu xee, xaxe'e
xa jandixa-ro Jesucristu. [16]Ntdaa
ñayiu ka kida ná io ná jua'an tnu'u
ya'a, na kundau ini Ianyuux mee-i,
te na kada-ia xa kutuu va'a koio-i.
Du'a na koo nuu ntdaa ñayiu ndaa
jandixa Ianyuux.
[17]Nde vitna xi'in ntdaa kɨu,
maxku datnaña'a ka ni ɨɨn ñayiu
mee-da. Chi menga xa ne'e
do'o ñɨɨ-da, xaxe'e xa kuu-da se
xinokuechi nuu Xto'o-ro Jesucristu.
[18]Ñani-da ku'a-da, na taxi
Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n,
ntdaa-n. Du'a na koo.

Carta n-tunda'a Spalu nuu ñayiu Éfeso

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Éfeso

1 Daña Spalu, se n-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa dakua'a-da ñayiu, tunda'a-da carta ya'a juan xee nuu ndixi xa n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-n ñayiu ii, te xndaxio-n Éfeso, te ka kukanu ini-n Cristu Jesús. N-tunda'a ña'a-ia chi daa n-ñu ini Ianyuux xa koo. [2]Xijan ta'u-da nuu Taa-ro Ianyuux xi'in nuu Jesucristu xa na chindee chituu ña'a-ia. Xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa na ku kundaa ku kuvatu anu koio-n chi n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi.

Kue'e xava'a kida Ianyuux ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

[3]Na ndadaka'nu-ro Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Taa Jesucristu. Dɨuni kuu-ia Ianyuux-ia. Xto'o-ro kuu Jesucristu. Kue'e xava'a kida ña'a Ianyuux. Kida-ia xa xee-ro ku kuu-ro ñayiu va'a ka, te kutuu-ro xi'in-ia andɨu. Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu, daa kida ña'a-ia. [4]N-kaxi ña'a-ia xa ku kuu-ro da'ya-ia, te n-kida-ia xa n-nduu-ro ñayiu ii. Naka va'a-ia. Dɨuni n-kida-ia xa n-nduu-ro ñayiu ñatuka xndido xtau kuechi-i. Na ta nkavatuu ka ñuñayiu, n-kaxi ña'a-ia. Xaxe'e xa xemani ña'a-ia n-kaxi ña'a-ia. [5]Xa daa nga n-xo ñu ini-ia xa nduda'ya ña'a-ia, te n-nduda'ya ña'a-ia. Daa n-ñu ini-ia xa kada-ia chi daa n-juini-ia, te tna ini-ia xijan. Dɨuni xa daa nga n-xo ñu ini-ia xa kada Jesucristu ɨɨn xa kada-ia na kua'a nduu koio-ro da'ya-ia. Xijan kuu xa n-nduda'ya ña'a-ia. [6]Xaxe'e xa n-kida Cristu, Ia mani juini-ia, xa n-kida-ia, ntdaa xijan n-kida Ianyuux. Na ja'an koio-ro, “Naka kue'e xava'a n-kida ña'a-ia. Naka va'a-ia.” Xijan n-kida ña'a-ia xa na ndadaka'nu-ro-ia. [7]N-xatu nɨñɨ Cristu xa n-chiya'u-ia kuechi-ro, te n-taxkanu ini Ianyuux kuechi n-ka-kida-ro. Ña tuu nax jeya'u-ia xa daa n-kida-ia. Naka kue'e xava'a n-kida ña'a-ia. [8]Xaxe'e xa yo va'a-ia, n-kida-ia xa ku kuu-ro ñayiu kaxi ini, te va'a xini-ro nax kuu xa n-kida-ia. [9]Vitna n-kida-ia xa n-xini-ro xa n-xo ñu ini-ia xa ya'a. Ya'a ɨɨn xa ñayo uun n-xo xini, chi mee ni-ia n-xo na'a xijan. Vitna dada n-datuu-ia xijan nuu-ro. Xa daa nga n-ñu ini-ia xa kada-ia xa'a chi daa n-juini-ia xa ya'a. [10]N-ñu ini-ia xa nkonetniu Cristu. Kɨu n-ñu

ini-ia xa nkonetniu-ia, kɨu ijan n-xe
konetniu-ia. N-ñu ini-ia xa taxnuni
Cristu nuu ntdaa ñayiu xi'in nuu
ntdaa ángel xi'in nuu xaloko.
11 Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu
ku kuu-ro ta'u Ianyuux. Xa daa nga
n-kaxi ña'a Ianyuux xa ku kuu-ro
ta'u-ia. Xa daa nga n-ñu ini-ia
xa du'a ya'a. Mee-ia kida xa ya'a
ntdaa xa n-xio xa ya'a; koo ntdaa
xa ñu ini-ia xa koo. 12 Ki'na ka daña
n-ka kukanu ini Cristu, ijan dada
n-ka kukanu ini ndixi-ia. Ntdaa-ro,
nani daña, dani ndixi, xñu ini xa
ndixi-ia, te ku kuu-ro ta'u Ianyuux.
N-ñu ini-ia xa ku kuu-ro ta'u-ia, te
ndadaka'nu-ro-ia. 13 N-kida Cristu
xa n-ka teku-n nax io xa kada
koio-n xa nanita'u-n. Ɨɨn xandaa
kuu xijan. N-keé Espíritu Ianyuux
anu-n xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n
Cristu. N-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa
taxi-ia Espíritu-ia. Kuenda kɨu ɨɨn
sellu kuu Espíritu-ia, te kuenda
kɨu ɨɨn nuu ndenee sellu jan ka
kuu-n. 14 Xa na kuna'a-ro xa ni'i-ro
ta'u-ro n-taxi Ianyuux Espíritu-ia.
N-chiya'u Cristu kuechi-ro xa na
kua'a kaku-ro. Xa na ndadaka'nu
koio-ro-ia daa n-kida-ia.

Xijan ta'u Spalu nuu Ianyuux xa na juña'a-ia xa xaxtnuni ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

15-16 N-teku-da xa ka kukanu ini
na'i-n Jesús, Ia kuu Xto'o-ro. Dɨuni
n-teku-da xa yo ka xemani-n dava
ka ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka
nduu-i ñayiu ii. Xijan kuu xa hora
xijan ta'u-da nuu Ianyuux, naja'an
ña'a-da, te kɨu xi'in kɨu xia'an-da
nuu-ia xa n-kuta'u-da xaxe'e xa n-ka
kukanu ini-n Cristu. 17 Xijan ta'u-da
nuu Taa-ro Ianyuux, Ia tuu andɨu, Ia
kuu Taa Xto'o-ro Jesucristu, xa na
taxi-ia xa xaxtnuni xa na kutnuni
ini koio-n jundu kuu Ianyuux. Dɨuni
xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia
xa na jini-n nax kuu xa n-ja'an-ia na
kua'a na jini ndaa jini kuiti-n jundu
kuu-ia. 18 Xijan ta'u-da nuu-ia xa na
jini-n nakuenda n-kida-ia xa n-ka
teku koio-n tnu'u-ia. Xa na kua'a na
jun ini-n xa ndixi-ia, n-kida-ia xa
n-ka teku koio-n tnu'u-ia. Dɨuni xijan
ta'u-da nuu-ia xa maxku ndunaa-n xa
ku kuu-ro ta'u-ia. Ndandɨ'ɨ-ro nuu-ia
xa ka kuu-ro ñayiu n-kida-ia xa n-ka
nduu-ro ñayiu ii, te ku kuu-ro ñayiu
yo ndandɨ'ɨ. 19 Dɨuni xijan ta'u-da
nuu-ia xa maxku ndunaa-n xa yo
kidatniu-ia anu roo, ñayiu ka kukanu
ini-ia xa na kua'a na ku kuu-ro ñayiu
va'a. Naka kue'e xa kida-ia. Naka
kidatniu-ia anu-ro. 20 N-kida-ia xa
n-nandoto Cristu te n-xantuu-ia-ia
diñi kua'a-ia andɨu xa taxnuni-ia
21 nuu ntdanditu'u ñayiu xi'in nuu
ntdanditu'u se ka taxnuni ñuñayiu,
nuu xaloko xi'in nuu ángel-yɨ, nuu
ángel xtuu andɨu du. Ñayo xee ña'a.
Taxnuni-ia vitna, te dani taxnuni-ia
nɨkava nɨkuita. 22 Junukuechi ntdaa
ñayiu, ntdaa ángel, ntdaa xaloko du
nuu-ia. Dani roo, ñayiu ka kukanu
ini-ia, n-kida Ianyuux xa taxnuni-ia
nuu ntdanditu'u roo. Kuenda kɨu
dɨkɨ ntdanditu'u-ro kuu-ia. 23 Kuenda
kɨu yɨkɨ kuñu-ia ka kuu-ro. N-keé-ia
anu-ro te ñu'u ña'a-ia ntdaa-ro, te ka
kuu-ro ná kuu-ia.

Xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a Ianyuux dananita'u ña'a-ia

2 N-ka xo kida-n kue'e kuechi
na ta jandixa ka-n Ianyuux.

Kuenda kɨu ndɨyɨ n-ka xo kuu-n
chi ñatu n-ka kutnuni ini-n jundu
kuu-ia. 2Daa n-ka xo kida-n xaloko
xadu'a ná ka kida ñayiu ñatu ka
jandixa Ianyuux. N-ka xo kida-n
xa n-xo ta'u tniu Kui'na. Taxnuni
Kui'na nuu dava ka xaloko, te
kidatniu-i anu ñayiu ka kuxe
ini nuu Ianyuux. 3Ntdaa-ro n-ka
kida ná ka kida ñayiu ka kuxe ini
jan. Nandɨkaa nanditu'u kuechi
n-ka xo kida-ro xa n-ka xo kida-ro
xa juini mee-ro. N-ka xo kida-ro
ntdanditu'u kuechi n-ka kuu ini-ro
xa kada-ro chi daa vaa-ro ñuñayiu.
N-ka kida-ro dava'a nga xaloko
n-kixdɨkɨ-ro xa kada-ro. Daa n-xo
kiti ini Ianyuux nuu-ro ná kiti
ini-ia nuu dava ka ñayiu ka kuxe
ini nuu-ia, te kada u'u ña'a-ia
n-kuu. 4-5Kuenda kɨu ndɨyɨ n-ka
kuu-ro xaxe'e xa ñatu n-kua'a-ro xa
kada-ro xava'a; te n-ka xo kida-ro
kuechi. Kuenda kɨu ndɨyɨ n-ka
kuu-ro, ko n-nadandoto ña'a-ia na
n-nadandoto-ia Cristu. Xaxe'e xa
n-kunda'u ini ña'a Ianyuux roo xi'in
xaxe'e xa mani juini ña'a-ia, daa
n-kida ña'a-ia. N-dananita'u ña'a-ia
xaxe'e xa va'a-ia. Naka va'a-ia.
6Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu
Jesús, kuenda kɨu n-nadandoto ña'a
Ianyuux roo na n-nadandoto-ia-ia,
te jantuu ña'a-ia xi'in-ia andɨu. 7Xa
na jini ñayiu ta koo ka xa yo va'a-ia,
du'a n-kida-ia. Va'a xa va'a n-kida
ña'a-ia. Xaxe'e xa kunduu-ro xi'in
Cristu Jesús, n-kida ña'a-ia xa'a. Yo
vichi va'a-ia. 8N-dananita'u ña'a
Ianyuux, ko xaxe'e xa va'a-ia xi'in
xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a-ia xi'in
xaxe'e xa kukanu ini-ro Jesucristu;
ñadu xaxe'e xa ka kida-ro
xava'a. Ña tuu nax n-jenya'u-ia.
Nakuta'u-ro xa daa n-kida
ña'a-ia. 9Ñadu xa xaxe'e xa n-ka
jandixa-ro-ia, nanita'u-ro chi nuu
n-xio xa xaxe'e xijan nanita'u-ro
n-kuu, naka ku kuu i'ni-ro. 10Xaxe'e
xa kunduu-ro xi'in Cristu Jesús
kidatniu Ianyuux anu-ro xa nduu-ro
ñayiu va'a xa na kua'a kada-ro
xava'a. Xa daa nga n-ñu ini Ianyuux
xa na nduu-ro ñayiu va'a te kada-ro
xava'a ndɨkɨu ndɨñuu.

N-kida Jesucristu xa n-ka kumani ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xi'in ñayiu Israel

11Ndixi, xaxe'e xa ñatu ka ta'nde
ndodo ñɨɨ nuu ii-n, ka dandee ña'a
se Israel se ña ta'nde ndodo ñɨɨ nuu
ii. Maxku ndunaa koio-n janda n-ka
xo kuu-n. 12Ñatu n-ka xo xini-n
jundu kuu Cristu. Na ja'an-da ɨɨn
tnu'u. Kuenda kɨu ñatu n-yɨtna'a-n
nuu ñayiu Israel, ko vitna yɨtna'a-n
nuu-i. Ñayiu juera n-ka xo kuu-n.
Ña n-ka xo xini-n nuu nax n-ja'an
Ianyuux xa juña'a-ia ñayiu Israel.
Ñatu n-ka xani ini-n xa nanita'u-n.
Ni ñatu n-xo ndeka ña'a Ianyuux,
13ko vitna ndeka ña'a-ia xaxe'e xa
n-xi'í Cristu xaxe'e kuechi-n, te
kunduu-n xi'in-ia nuu ka xikonuu
ka xikondodo-n.
14N-xio ɨɨn xa n-xo kida xa n-ka
xo xini u'u tna'a-n xi'in ñayiu Israel.
Kuenda kɨu ɨɨn nama dujun nukoo
me'ñu uu ñuu n-xo kuu xijan, te
n-xanu Jesucristu xijan na n-xi'í-ia.
Te n-kida-ia xa n-ka kumani-n
xi'in ñayiu Israel, kuenda kɨu ɨɨn
nga ñuu teyu-n xi'in-i vitna. 15Ley
n-xo taxnuni nuu ñayiu Israel
kuu nama dujun jan. N-kida-ia xa

ñatuka taxnuni ley ñayiu Israel
nuu-i. Xa na nduu-n ntdaa-n xi'in
ñayiu Israel ɨin nga ñayiu n-kida-ia
xijan. Kuenda kɨu ɨin ni ñuu ɨin
ni teyu-n ntdaa-n vitna, te n-ka
kumani-i xi'in-n. 16 N-xi'í-ia nuu
curuxi xa na kua'a na nduu koio-n
ɨin nga ñayiu te kumani Ianyuux
xi'in-n ntdaa-n. Dɨuni na n-xi'í-ia
n-kida-ia xa ma jini u'u tna'a ka-n
xi'in ñayiu Israel. 17 Na n-kixi
Cristu ñuñayiu, n-ja'an-ia nax io
xa kada-ro xa kumani koio-ro xi'in
Ianyuux. Xa n-ja'an-ia nuu ndixi
xa ñatu n-xo ndeka ña'a-ia, xijan
n-ja'an-ia nuu ñayiu xa daa nga
ndeka-ia. 18 Ka kuu-ro ñayiu Israel
a ka kuu-ro ñayiu ñatu kuu ñayiu
Israel, ko chinuu Taa-ro Ianyuux
tnu'u ja'an-ro nuu-ia xaxe'e xa ñu'u
ña'a Espíritu-ia. Xa na kua'a ju'un
ña'a Espíritu Ianyuux ntdaa-ro,
n-xi'í Cristu. 19 Ñatuka ka ja'an
ñayiu Israel jan xa ka kuu-n ñayiu
juera chi kuenda kɨu ɨin ni ñuu
ɨin ni teyu-n xi'in-i vitna. N-kɨu
tna'a-n nuu ñayiu n-kida Ianyuux
xa n-ka nduu-i ñayiu ii vitna. Ka
kuu-n da'ya Ianyuux vitna na ka
kuu ñayiu Israel da'ya-ia. 20 Kuenda
kɨu yuú xe kava tna'a nama ve'e
kua'a jua'an ka kuu-ro ntdaa-ro.
Kuenda kɨu cimientu nama jan ka
kuu uxi uu se n-tunda'a ña'a Jesús
xa dakua'a-s ñayiu xi'in se n-ka xo
ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux
nuu-s. Yuú ñukax ini ka yɨtnɨi nama
ve'e jan kuu Cristu Jesús. 21 Xa vax
kukue'e ka ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu jua'an kuu xa xe kava
tna'a ka yuú kua'a nama ve'e jan
jua'an. Na xinokava ve'e jan, te ku
kuu veñu'u ii. Kuenda kɨu veñu'u
ii jan ku kuu-ro chi ka kunduu-ro
xi'in Cristu, Ia kuu Xto'o-ro.
22 N-kida Ianyuux xa n-ka kɨu
tna'a-n nuu-da ntdaa-da te kukue'e
ka-ro jua'an. Kuenda kɨu ɨin ve'e
tuu Ianyuux ku kuu-ro ntdaa-ro chi
ñu'u ña'a Espíritu-ia ntdaa-ro.

N-tetutniu Ianyuux Spalu xa juña tnu'u-s ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xa n-kida Cristu

3 Xaxe'e ntdaa xa'a xi'in xaxe'e
ntdaa ndixi, ñayiu ñatu ka
kuu ñayiu Israel, yɨndi'u daña
vekaa. 2 Kuiti xna'a-n xa n-tetutniu
ña'a Ianyuux xa kachitnu'u ña'a-da
nax io xa kada-n xa na dananita'u
ña'a-ia. Va'a-ia xa du'a n-tetutniu
ña'a-ia. 3 N-kachitnu'u ña'a Ianyuux
nax kada-ia xa na kua'a nanita'u
koio-n. Mee ni-ia xa daa nga n-xo
na'a xijan. Xá n-chidotnuni-da
xaku xa kakune'e-da ya juan xee
nuu-n. 4 Na ya'a xa ka'u koio-n tutu
ya'a, jini koio-n nax kuu xa n-kida
Cristu. Xijan kuu xa n-kachitnu'u
ña'a Ianyuux daña. 5 Ñatu n-datuu
Ianyuux xijan nuu ñayiu antes, ko
vitna n-datuu Espíritu-ia nuu se
n-tunda'a ña'a Jesús xa dakua'a
koio-s ñayiu xi'in nuu se ka ja'an
nuu ñayiu xa n-ja'an Espíritu
Ianyuux nuu-s. N-kida Ianyuux xa
n-ka nduu-s se ii. 6 N-kachitnu'u
ña'a-ia xa teku ñayiu ñatu kuu
ñayiu Israel vitna nax io xa kada-i
xa nanita'u-i na kua'a ni'i-i ta'u-i
andɨu tuku. Nani ni'i ñayiu Israel
ta'u-i, dani ni'i ñayiu ñatu kuu
ñayiu Israel ta'u-i. Ni'i koio-i
xa n-ja'an Ianyuux xa juña'a-ia
xaxe'e xa ka kunduu-i xi'in Cristu
Jesús. Kuenda kɨu idii nga ñayiu

ka kuu-i ntdaa-i. [7]N-tetutniu ña'a
Ianyuux xa juña tnu'u-da ñayiu
xijan. Mudu ya'a xinokuechi-da
nuu-ia. Kidatniu-ia anu-da xa na
ndaku-da xa kada-da tniu-ia. Na
kuta'u-da xa n-tetutniu ña'a-ia.
Naka va'a-ia. [8]Daña, se ndijun nga
ndandɨ'ɨ nuu ñayiu ii kuu-da, ko
n-tetutniu ña'a-ia xa juña tnu'u-da
ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel nax
n-kida Cristu xa na nanita'u-i. Va'a
xa va'a kida ña'a-ia. Yo vichi va'a-ia.
[9]N-xantuu Ianyuux, Ia n-kidava'a
ñayiu, ángel, ntdaa xa io du xa
juña tnu'u koio-da ñayiu nax kuu
xa n-ñu ini-ia xa kada-ia na kua'a
nanita'u-i. Mee ni Ianyuux xa daa
nga n-xo na'a xijan. [10]Xa na jini
koio xaloko xi'in ángel ndeka-i
xa yo va'a tu'a Ianyuux, kida-ia
ñayiu kukanu ini Jesucristu xijan
vaxi. Dɨuni jini koio-i xa yo ndichi
tnu'u-ia. [11]Nde na ta nkavatuu
ka ñuñayiu xa daa nga n-ñu ini
Ianyuux xa daa kada ña'a-ia chi
n-xo na'a-ia xa kuú Cristu Jesús, ia
kuu Xto'o-ro. [12]Xaxe'e xa kunduu-ro
xi'in Cristu Jesús, kuyɨɨ-ro xa xijan
ta'u-ro nuu Ianyuux, te tuu-ro xa
nini-ia ntdaa xa ja'an-ro nuu-ia.
[13]Xaxe'e xijan, xijan ta'u-da nuu
Ianyuux xa maxku ku tnau ini
koio-n xa nda'u ya'a-da. Koo ka'nu
anu koio-n. Xaxe'e xa dakua'a
ña'a-da ntdaa-n, du'a ya'a-da. Kuu
mee-n xava'a xa du'a ya'a-da chi
nduka'nu koio-n andɨu.

Yo vichi xemani Cristu ñayiu ka kukanu ini-ia

[14]Xaxe'e xijan xko xijan ta'u-da
nuu Taa-ro Ianyuux. Xjuiin
xiti-da hora xijan ta'u-da. [15]Taa
ntdaa ñayiu kuu Ianyuux xaxe'e
xa n-kidava'a-ia-i. Dɨuni kuu-ia
Taa ntdaa ángel, ia io andɨu, chi
n-kidava'a-ia-ia tuku. [16]Xijan
ta'u-da nuu-ia xa na kadatniu
Espíritu-ia anu-n na kua'a na
kukanu ini ka-n-ia. Naka kue'e xa
kua'a Ianyuux xa kada-ia. Naka
vichi kidatniu-ia anu-ro. [17]Dɨuni
xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia
xa kunduu-n xi'in Cristu chi ka
kukanu ini-n-ia. Na kada Cristu
xa juemani koio-n-ia xi'in ñayiu.
[18]Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xa na
chindee ña'a-ia xa na jini-n ntdaa-n
xi'in ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux
xa n-ka nduu-i ñayiu ii xa yo vichi
xemani ña'a Cristu. Naka xemani
ña'a-ia. Naka mani ini-ia. [19]Yo vichi
xemani ña'a-ia. Xijan ta'u-da nuu
Ianyuux xa na nduu ntdanditu'u-n
ñayiu va'a na va'a-ia.
[20]Kidatniu-ia anu-ro, te kue'e
xava'a kida ña'a-ia. Nde xa ña
kixdɨkɨ-ro xa ja'an-ro nuu-ia xa
kada ña'a-ia, kada ña'a-ia. Nde xa
ña kixdɨkɨ-ro xa kada ña'a-ia, kada
ña'a-ia. [21]Na ndadaka'nu roo, ñayiu
ka kukanu ini Cristu Jesús, Ianyuux
nɨkava nɨkuita, chi ka kunduu-ro
xi'in-ia. Dani na ndadaka'nu ña'a
dava ka ñayiu xndaxio vitna xi'in
ñayiu ta koo ka. Amén.

Idii nga ñayiu n-ka nduu ntdaa ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

4 Xaxe'e xijan, ja'an daña, se
yɨndi'u xaxe'e Ia kuu Xto'o-ro,
nax io xa kada koio-n. Maxku kada
koio-n ɨɨn xa ñatu natau chi ñayiu
n-kida Ianyuux xa teku-ro tnu'u-ia
ka kuu-ro. [2]Maxku ku kuu koio-n
ñayiu xe ini. Vivii ja'an koio-n nuu

ñayiu. Maxku yachi kiti ini koio-n.
Juemani tna'a-n na kua'a taxkanu
ini nuu tna'a-n. 3 Jun ini koio-n
xa ma jantna'a tnu'u-n na kua'a
maxku dandoo tna'a-n. Xaxe'e xa
ñu'u ña'a Espíritu Ianyuux ndixi
xi'in xaxe'e xa mani xtuu-n, ndaku
koio-n xa ma jantna'a tnu'u-n. 4 Idii
nga ñayiu ka kuu-ro ntdaa-ro chi
kuenda kɨu yɨkɨ kuñu Cristu ka
kuu-ro. Idii ni Espíritu Ianyuux
io, te ñu'u ña'a-ia ntdaa-ro. Ɨin ni
Ia xndetu-ro ntdaa-ro chi n-kida
Ianyuux xa teku-ro tnu'u-ia xa
na kua'a na kuvete-ro xa ndixi Ia
xndetu-ro. 5 Idii ni Ia kuu Xto'o-ro
Jesús io. Ɨin ni xa ka jandixa-ro. Ɨin
ni-ia ka kukanu ini-ro. Xaxe'e xa
ka kukanu ini-ro-ia, ka xendute-ro.
6 Idii ni Ianyuux io, te kuu-ia
Taa-ro ntdaa-ro. Kunduu-ro xi'in-ia.
Kidatniu-ia anu-ro ntdaa-ro xa
na kada-ro xa juini-ia. Kuu-ia Ia
taxnuni nuu-ro ntdaa-ro.
7 N-kida Cristu xa tuku tniu ka
kida dava-ro, te tuku tniu kada
dava ka-ro. Io ñayiu va'a ka ka
kida tniu-ia, io ñayiu ña'a nga.
Kidatniu-ia anu-ro ɨin ɨin-ro xa na
kada-ro tniu-ia. Naka va'a-ia. 8 Du'a
yodotnuni:

Kɨu juan ndaa-s andɨu, ndeka-s
se n-tnɨi-s juan ndaa.
Kue'e xa n-xia'an nga-s ñayiu.

9 N-xio xa ndaa-ia andɨu xaxe'e
xa n-juun-ia nuu kunu xa kunu
ñuñayiu. 10 Ia n-juun nuu kunu
ñuñayiu kuu Ia juan ndaa nde yata
andɨu xa na kua'a kada-ia xa ku
kuu-ro ná kuu mee-ia xi'in xa na
ju'un-ia ñayiu, ángel, ntdaa xa io
andɨu xi'in ñuñayiu du. 11 Mee-ia
n-kida xa ma ɨin ni tniu kada-ro
ntdaa-ro chi tuku tniu n-taxi-ia
xa kada dava-ro, te tuku tniu
n-xia'an-ia xa kada dava ka ñayiu.
Dava-i ka ja'an nuu ñayiu nax io
xa kada-i xa na kua'a na nanita'u-i.
Dava-i n-tunda'a-ia xa dakua'a-i
ñayiu ta teku ka tnu'u-ia. Dava-i ka
ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux
nuu-i. Dava-i xñunuu ñayiu ka
kukanu ini Cristu, te ka dakua'a-i-yɨ.
12 Ka kida-i xa na kutnuni va'a ka
ini koio ñayiu kuu kuenda kɨu yɨkɨ
kuñu Jesús xa n-ja'an Ianyuux.
N-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i
ñayiu ii. 13 Juini Ianyuux xa ɨnuu
na kukanu ini-ro Cristu xi'in xa na
jini koio-ro jundu kuu-ia xi'in nax
n-kida-ia na kua'a na xee-ro ku
kuu-ro ɨin ñayiu n-tnuu ini, te ku
kuu-ro ñayiu va'a na va'a mee-ia.
14 Maxku ku kuu ka-ro ná kakuu
sekuechi xa ka jandixa-s dava'a
nga xa ka ja'an ñayiu. Kuenda kɨu
ɨin barcu du'a du'a ndeka ña'a
tachi nde'e jua'an ka kuu-s. Ka
jandixa-s ñayiu n-kua'a xa daja'an-i
ɨnka ñayiu xa na jandixa-i ɨin xa
ñatu kuu xandaa. Va'a n-kua'a
ñayiu ijan xa danda'u-i ɨnka ñayiu.
15 Xaxe'e xa mani ka juini tna'a-ro,
io xa juña tnu'u tna'a-ro ntdaa xa
n-ja'an Ianyuux xa na xee-ro ku
kuu-ro ná kuu Cristu. Ɨin xandaa
kuu xa n-ja'an-ia. Kuenda kɨu dɨkɨ
roo, ñayiu ka kukanu ini Cristu
kuu-ia. 16 N-kida-ia xa ɨin ni ñayiu
n-ka nduu-ro, te kuenda kɨu ɨin ɨin
parti yɨkɨ kuñu-ia ka kuu-ro. Xa'nu
ɨin ɨin parti yɨkɨ kuñu-ro según
janda xnetna'a-i. Xaxe'e xa mani ka
juini tna'a-ro, kida-ro ntdaa-ro tniu
n-taxi Ianyuux xa na kua'a kutnuni
va'a ka ini dava ka ñayiu tnu'u-ia

yodotnuni xi'in xa na kukanu ini
va'a ka-i Cristu xi'in xa na kukue'e
ka ñayiu kukanu ini-ia. Dɨuni
kuenda kɨu ɨɨn ve'e kua'a jua'an ka
kuu-ro.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu ka kukanu ini Cristu

17 Xaxe'e xijan kachitnu'u ña'a-da
xa maxku kutuu kunukoo ka-n ná
xtuu ñayiu ñatu ka xini jundu kuu
Ianyuux. Ka xani ini-i xa ɨɨn xa
ñukax ini ka ke'e-i, ko ñadu ɨɨn xa
ñukax ini kuu xa ka kida-i. Ta'u
tniu Cristu xa ja'an-da xa'a nuu-n.
18 Xaxe'e xa ñayo-i ka xini xa tnu'u
Ianyuux kuu ɨɨn xandaa, ñayo-i
xtuu ná ta'u tniu-ia. Hora ja'an-ro
nuu-i xa n-kida-ia, ñatu ka juini-i
xa kunini-i; unu lilu-i. Xaxe'e xijan
kuenda kɨu xtuu nee xtuu du'a-i.
19 Xaxe'e xa ñatuka ka xini-i xa
januu, mee ni kuechi ka kuu anu-i
xa kada-i kida-i; ka kida-i xaloko
nde ndaa n-xee. 20 Maxku du'a ku
kada koio-n chi ñadu xijan n-ka
dakua'a ña'a ñayiu ka kakune'e
Cristu. 21 ¿A ñatu n-ka kachitnu'u
ña'a-i xa n-kida Jesús xi'in xa
n-ja'an-ia u? Ɨɨn xa ndaa kuu xa
n-ja'an-ia. 22 N-ka ja'an-i xa juini-ia
xa dandoo koio-n mudu n-ka xo
tuu-n. Dɨuni n-ka ja'an-i nuu-n xa
maxku ku kuu koio-n ná n-ka xo
kuu-n xi'in xa io xa dandoo koio-n
xaloko xadu'a n-ka xo kida-n. N-ka
xo xani ini-n xa ɨɨn xava'a kuu xijan,
te n-ka xo kuu anu-n xa kada-n
xijan. 23 N-ka ja'an ñayiu ijan nuu-n
xa maxku kani ini ka-n xa kada-n
xaloko. 24 Dɨuni n-ka ja'an-i xa io
xa tuku ñayiu nduu koio-n. N-kida
Ianyuux xa n-ka nduu-n ñayiu
jandixa koio-ia te kada-n xa juini-ia
xa kada-n nudaa. Kada ndixa-n xa
juini-ia.
25 Xaxe'e xa n-ka nduu-n ɨnka
ñayiu, maxku ku ja'an vete koio
ka-n. Ja'an ndaa koio nuu tna'a-n
chi ɨɨn ni ñayiu n-ka nduu-n. 26 Nux
kiti ini-n nuu ñayiu maxku ña'a
kada-n-yɨ na kua'a maxku kada-n
kuechi, xa maxku kiti ini koio-n
nuu-i nyakanyaa 27 na kua'a maxku
ndaku Kui'na xa kada-n kuechi.
28 Ñayiu n-ka kuu ñadu'u, maxku
du'u koio ka-i. Na kadatniu koio-i
xa na ni'i koio-i xa ka ndoñu'u-i
xi'in xa na ni'i-i xa juña'a nga-i
ñayiu ka kunda'u. 29 Maxku ku
ja'an koio-n tnu'u loko tnu'u du'a.
Ja'an koio-n nuu ñayiu xa n-ja'an
Cristu xi'in xa n-kida-ia na kua'a
va'a ka na jini-i xa'a. 30 Maxku
ña'a kada-n-yɨ na kua'a maxku
kuko'yo ini Espíritu Ianyuux.
Kuenda kɨu sellu xne'e-n kuu-ia xa
n-keé-ia anu-n, xa kuna'a koio-n
xa dananita'u ña'a Ianyuux na xee
kɨu. 31 Taxkanu ini-n ñayiu kida u'u
ña'a. Maxku kiti ini nuu tna'a ka-n.
Maxku ndunde'e ka-n nuu ñayiu.
Ni maxku kanandodo tna'a ka-n.
Ni maxku kui'a ja'an ka-n ñayiu.
Maxku jan kui'a tna'a-n. Maxku
ña'a kada koio ka-n ñayiu. 32 Kada-n
xa na kuu ñayiu xava'a. Kunda'u
ini nuu tna'a-n. Taxkanu ini nuu
tna'a-n na n-taxkanu ini ña'a
Ianyuux xaxe'e xa n-xi'í Jesús.

5 Xijan kuu xa kada koio-n
xava'a ná kida Taa-ro Ianyuux
chi n-nduda'ya ña'a-ia, te xemani
ña'a-ia. 2 Xaxe'e xa xemani ña'a
Cristu n-doko-ia mee-ia nuu
Ianyuux. N-kuu-ia ná kuu ɨɨn xa

vili xe'en n-ka xo doko ñayiu Israel
nuu altar Ianyuux. Mudu ya'a
n-chiya'u-ia kuechi-ro. Kada-n ná
n-kida Cristu. Juemani-n ñayiu, te
kada koio-n xa na kuu-i xava'a.
3 Maxku kava ɨɨn solteru xi'in ɨɨn
soltera chi ta tnunda'a ka-i. Maxku
kada-n kuechi xi'in ñayiu ñatu
n-tnunda'a xi'in-n; maxku ku kuu
anu-n xa daa kada-n. Dɨuni maxku
ku kuu koio-n ñayiu kajan ini.
Maxku kada koio-n xijan chi ñatu
natau chi n-kida Ianyuux xa n-ka
nduu-ro ñayiu ii. 4 Maxku ku jan ne
ku jan yichi-n chi januu. Maxku ku
jan loko ku jan du'a-n; ja'an nxa'nu
koio-n. Maxku ku kine tnu'u-n ɨɨn
ñadɨ'ɨ janda kaa-ña. Ni ɨnka tnu'u
loko maxku ja'an-n. Va'a ka na ja'an
koio-n nuu ñayiu: "Na kuta'u-da
nuu Ianyuux." 5 Solteru xkaa xi'in
tɨtnɨ soltera a soltera xkaa xi'in
tɨtnɨ solteru, xá ka xini-n xa ma
ni'i-i ta'u-i nuu taxnuni Cristu xi'in
Ianyuux nux daa ka xko kida-i. Ni
ñayiu kida xane xayichi ma jɨ'ɨn
nuu taxnuni-ia. Ni ñayiu yo ka
kukajan ini xa xneva'a ɨnka ñayiu,
mayo-i ni'i-i ta'u-i tuku. Kuenda kɨu
xndeñu'u-i ɨɨn xa xndeñu'u-i xa ka
kukajan ini-i xa xneva'a ɨnka ñayiu.
6 Maxku juejoon-n xa danda'u
ña'a ñayiu ka ja'an tnu'u loko tnu'u
du'a. Xaxe'e xa ka ja'an-i xijan, kiti
ini Ianyuux nuu-i, te kada u'u-ia-i
na xee kɨu chi ka kuxe ini-i nuu-ia.
7 Maxku kandeka tna'a ka-n xi'in
ñayiu ijan, ni maxku kada-n ná
ka kida-i. 8 N-ka xo kuu-n ñayiu
ñatu n-ka xini jundu kuu Ianyuux,
ko vitna ka xini-n jundu kuu-ia.
Kuenda kɨu nuu kanda ka xikonuu-n
vitna. Kuikonuu kuikondodo koio-n
ná ka xikonuu ka xikondodo ñayiu
xini jundu kuu Ianyuux. 9 Ñayiu
ka xini jundu kuu Ianyuux ndixa,
va'a-i, te jandixa-i-ia. Ka ja'an-i
ɨɨn xandaa. 10 Chinuu koio-n nuu
nax juini-ia xa kada-ro, te jun ini
koio-n xa daa kada-n. 11 Maxku
kandeka tna'a-n xi'in ñayiu ta jini
ka jundu kuu Ianyuux, ni maxku
kada-n xaloko ka kida-i. Naa xa
kada-n ná ka kida-i, datuu koio-n
nax ka kida-i. 12 Ɨɨn xa januu kuu
xa kakune'e-ro xaloko ka kida-i
nuu ñayo nde'a. 13 Ntdaa xaloko
n-ka kida-i nuu ñayo xnde'a, datuu
ñayiu ka xini jundu kuu Ianyuux
nuu dava ka ñayiu. 14 Hora na datuu
ñayiu xini jundu kuu Ianyuux
xaloko n-ka kida-i, jini ntdaa ñayiu
xa xaloko kuu xa n-ka kida ñayiu
ijan. Du'a yodotnuni:

Maxku kidi ka-n, nujun ini koio.
Ndoto ndo'o, ñayiu ka kuu
kuenda kɨu ndɨyɨ.
Te datnuu daye'e Cristu nuu
kutuu kunukoo-n.

15 Ta'u tniu-da nuu-n xa kani ini
va'a koio-n janda kutuu-n ñuñayiu.
Maxku ku kuu-n ná kuu ñayiu ña ka
xini jundu kuu Ianyuux; kuikonuu
kuikondodo-n ná ka xikonuu ka
xikondodo ñayiu ka kukaxi ini.
16 Kundu ini koio-n kada-n tniu
Ianyuux; maxku dakuita-n tiempo
chi yo kue'e xaloko kuu ñuñayiu.
17 Maxku ku kuu koio-n ñayiu
lilu. Jun ini koio-n xa jini-n nuu
nax juini Ianyuux xa kada koio
ñayiu. 18 Maxku ko'o koio-n vinu xa
nde xini-n chi dakuita ña'a-i. Naa
xa ju'un ña'a ndɨdí ka xi'i-n, na
ju'un ña'a Espíritu Ianyuux 19 na
kua'a najani koio-n nuu ñayiu xa

yodotnuni nuu libru Salmos. Dɨuni
ja'an koio-n nuu-i nax kakune'e
canción Ianyuux. Xi'in nde yɨkɨ nde
tuchi-n nakuetu koio-n alabanza
nuu-ia. Xi'in nde yɨkɨ nde tuchi-n
kata koio-n nuu-ia, te dɨuni
dakande koio-n. 20 Ndɨkɨu ndɨñuu
juña'a koio-n nuu Taa-ro Ianyuux:
"N-kuta'u-da, Taa-ro", xaxe'e xa va'a
kida ña'a-ia. Xijan ta'u-ro nuu-ia
chi nini-ia xa ja'an-ro xaxe'e xa
n-xi'í Jesucristu, Ia kuu Xto'o-ro,
xaxe'e-ro.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu n-ka tnunda'a nukee nuve'e-i

21 Xaxe'e xa ndeka ña'a-ia
ntdaa-ro, io xa jueyu'u juendetu
nuu tna'a-n. 22 Ñadɨ'ɨ io yɨɨ, na
jueyu'u juendetu-ña nuu-s. Na
kada-ña kuenda xa nuu Cristu, Ia
kuu Xto'o-ro, xeyu'u xendetu-ña;
ñadu nuu yɨɨ-ña. 23 Se io ñadɨ'ɨ, io
xa junuu-s ñadɨ'ɨ-s ná ñunuu Cristu
ñayiu ka kukanu ini ña'a. Mee-ia
n-dakaku ña'a roo, ñayiu ka kuu
kuenda kɨu yɨkɨ kuñu-ia. Kuenda
kɨu dɨkɨ ntdaa-ro kuu-ia, te kuenda
kɨu dɨkɨ ɨin ñadɨ'ɨ kuu yɨɨ-ña. 24 Ná
ka xeyu'u ka xendetu-ro ntdaa-ro
nuu Cristu, daa na jueyu'u juendetu
ñadɨ'ɨ nuu yɨɨ-ña ndɨkɨu ndɨñuu.
25 Se xndaxio ñadɨ'ɨ, na juemani
koio-s-ña ná xemani ña'a Cristu
mee-ro xa ka kuu-ro ñayiu ka
kukanu ini-ia. N-doko-ia mee-ia
na n-xi'í-ia xaxe'e-ro. 26 N-doko-ia
mee-ia xa kada-ia xa nduu
koio-ro ñayiu ii xi'in xa ndundoo
ndunini-ro. Dɨuni n-kida-ia xa
ka'u koio-ro tnu'u-ia yodotnuni, te
jandixa-ro-ia xa na kua'a ndundoo
ndunini koio-ro. Kuenda kɨu n-xichi
ñɨɨ-ro xa ndundoo ndunini-ro.
27 Hora na nadayujun nadataka ña'a
Ianyuux nuu-ia jini-ia xa va'a roo,
ñayiu ka kukanu ini-ia. Dɨuni jini-ia
xa n-ka nduu-ro ñayiu ii, ñayiu ña
tuu na kuechi ndido tau, te najuen
tnu'u ña'a-ia. 28 Io xa juemani se io
ñadɨ'ɨ ñadɨ'ɨ-s ná xemani ña'a Cristu
roo. Io xa juemani-s-ña ná xemani-s
mee-s. Nux xemani ɨin seyɨɨ ñadɨ'ɨ-s,
xemani-s mee-s. 29 Ñayo ñayiu
xini u'u mee-i, chi du'a ñunuu-i
mee-i. Xaxi xi'i-i xa na koo va'a-i,
te xni'no-i da'ma-i. Ná ñunuu-ro
mee-ro daa ñunuu ña'a Cristu roo,
ñayiu kukanu ini-ia 30 chi kuenda
kɨu yɨkɨ kuñu-ia ka kuu-ro. 31 Du'a
yodotnuni tnu'u Ianyuux: "Xaxe'e
xijan dandoo seyɨɨ tadɨ'ɨ-s te xeka
tna'a-s xi'in ñadɨ'ɨ-s xa na ku kuu-s
nduu-s idii nga ñayiu." 32 Ñayo-ro
kutnuni ini nakuenda du'a kakune'e
Ianyuux Cristu xi'in ñayiu kukanu
ini-ia. 33 Na juemani se io ñadɨ'ɨ
ñadɨ'ɨ-s ná xemani-s mee-s. Te na
koo mee-ña xañu'u nuu yɨɨ-ña.

Janda io xa kutuu kunukoo da'ya xi'in tadɨ'ɨ-i

6 Ndo'o, sekuechi xi'in dichi
kuechi xi'in solteru kuechi, io
xa jandixa koio-n tadɨ'ɨ-n. Maxku
kuxe ini-n nuu tadɨ'ɨ-n chi ñatu
natau chi ñayiu ka kukanu ini Cristu,
Ia kuu Xto'o-ro, ka kuu-n. Ɨin xava'a
kuu xijan. 2-3 Yodotnuni: "Koo koio-n
xañu'u nuu tadɨ'ɨ-n." N-ja'an Ianyuux
xa nux jandixa-ro ley ya'a, kue'e
xa kine'e-ro. Xa'a kuu xijan: "Kani
jɨ'ɨn-ro ñuñayiu te kutuu vii kutuu
va'a-ro." Vuelta ya'a kuu vuelta ki'na
nuu n-ja'an-ia xa nux jandixa-ro
ley-ia, kue'e xa kine'e-ro. 4 Ndixi,

ñayiu ka kuu taa, maxku dakiti ini-n
da'ya-n. Najani-n nuu-i xa n-ja'an
Ianyuux. Juña tnu'u-n-yɨ nuu nax
ta'u tniu-ia xa kada-ro.

Janda io xa kutuu ñayiu ka kidatniu du'a nuu xto'o-i, te janda io xa kutuu se kuu xto'o-i

5 Ndixi, ñayiu ka kidatniu du'a nuu
xto'o-n, koo-n xañu'u nuu-s. Koo
ndaa koo kuiti anu-n hora kida-n
tniu-s. Kada koio-n kuenda xa nuu
Cristu xinokuechi-n, ñadu nuu xto'o-n.
6 Maxku hora ni nde'a ña'a xto'o-n
nde'e ku kadatniu-n xa na tna ini
ña'a-s. Io xa ku kundaa ku kuva'a
anu-n hora ka kida-n tniu-s, chi xijan
ndajan Ianyuux. Kuenda kɨu nuu
Cristu xinokuechi-n xa xinokuechi-n
nuu xto'o-n. 7 Koo ini koo anu-n xa
kada-n tniu xto'o-n. Kada-n kuenda
xa nuu Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, ka
xinokuechi-n, ñadu nuu ñayiu. 8 Xá ka
xini-n ntdaa-n xa nux ka kida-n xava'a,
taxi Ianyuux ta'u-n; kuu-n ñayiu ka
kidatniu du'a nuu xto'o-n a ka kuu-n
ñayiu ña ka kidatniu du'a nuu xto'o-n.
9 Dani ndixi, se xndaxio ñayiu
ka kidatniu du'a nuu-n, maxku
ja'an-n nuu-i xa kada u'u-n-yɨ a xa
jani-n-yɨ. Xa xna'a-n xa ɨɨn ni Ia kuu
xto'o ñayiu ka kidatniu du'a nuu
xto'o-i io xi'in ñayiu ñayo na xto'o
io. Ña tuu nax vi'i-ia nuu ka kuu-ro
ñayiu ka kidatniu du'a a ka kuu-ro
se xndaxio ñayiu ka kidatniu du'a
nuu-ro. Andɨu kuu nuu tuu-ia.

Kuenda kɨu soldado xetniu armadura ka kuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

10 Xa'a nga na ja'an-da nuu-n. Na
chindee ña'a Ianyuux xa dani na
kukanu ini-n Cristu, te kunduu-n
xi'in-ia. Na kadatniu Ianyuux
anu-n xa daa na kada-n. 11 Va'a xa
va'a kada tu'a koio-n mee-n xa na
kua'a maxku daja'an ña'a Kui'na xa
kada koio-n kuechi. Kada koio-n
kuenda xa soldado ka kuu-n. Ndɨu
nuu ɨɨn soldado vestidura-s, te
ne'e-s armas xa jɨn jantna'a-s.
12 Kuenda kɨu jantna'a-ro xa nde'e
ka ndukundee-ro xa maxku kada-ro
kuechi hora ka daja'an ña'a xaloko
xi'in tachi loko xi'in mee Kui'na
taxnuni nuu ntdaa xa'a. Kuenda
kɨu ka jantna'a-ro, ko ñadu ñayiu
ka jantna'a xi'in-ro chi xaloko. Ka
xikonuu-i andɨu xi'in ñuñayiu, te
ka taxnuni-i nuu ñayiu loko xtuu
ñuñayiu. Ñatu ka kida-ro kuechi
hora daja'an ña'a Kui'na xa kada-ro
nux xndedi ini-ro. 13 Xa na kua'a
maxku ndaku xaloko xa kada
koio-n kuechi, kada tu'a koio-n
mee-n ná io tu'a ɨɨn soldado jɨn
jantna'a. Xa na kua'a maxku ndaku
Kui'na xa daja'an ña'i-i xa kada-n
kuechi, kuna'a va'a-n nax kuu xa
n-ja'an Ianyuux xa io xa kada-n,
te kukanu ini na'i-n-ia. Ma kaka
yata-n nuu-ia nux daa na kada-n.
14 Kuenda kɨu ɨɨn soldado duku
dujun ka'a cinturón nunu xa maxku
kɨu ña'a ɨɨn xa ñani ña'a ku kuu
koio-n xa ja'an-n nuu ñayiu xa
n-ja'an Ianyuux. Ɨɨn xandaa kuu.
Dɨuni kuenda kɨu ɨɨn soldado ndi'u
pechu ɨɨn xa nani coraza ka kuu-n
xa jandixa-n Ianyuux. 15 Xa na kua'a
jɨ'ɨn ɨɨn soldado xa jantna'a-s io xa
ndɨu-s ndixa-s, te xa na kua'a jɨ'ɨn-n
xa juña tnu'u-n ñayiu nax io xa
kada-i xa na kua'a na ku kundaa
ku kuvatu anu-i, kada tu'a-n mee-n.

16 Xko xadɨ soldado escudo-s nuu-s,
xiti-s xa nda'va-s nda'a kuxi koko
ka daxee se jantna'a xi'in-s. Kuenda
kɨu kada-n ná kida soldado jan xa
nda'va-s nda'a kuxi koko jan xa
ma juejoon-n xa kadatniu Kui'na
anu-n. Nux kukanu ini-n Cristu
ma juejoon-n xa kadatniu-i anu-n.
17 Kuenda kɨu ɨɨn soldado n-kaku
xa kuú-s xa n-ñani dɨkɨ-s ɨɨn xa
n-ñani xaxe'e xa ñu'u-s lelu kaa ku
kuu-n xa kaku koio-n nuu Kui'na, te
nanita'u-n. Ná kada-ro kuenda xa
soldado ne'e espada-s xa dada'an
ni'no-s mee-s ku kuu-n xa dada'an
ni'no-n mee-n nuu ñayiu hora
ja'an-n tnu'u Ianyuux yodotnuni
n-ja'an Espíritu-ia. 18 Naja'an koio-n
Ianyuux hora na kada-n ntdaa xa
ja'an-da ya. Ndɨkɨu ndɨñuu kajan
ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e
ntdaa ñayiu n-kida-ia xa nduu-i
ñayiu ii. Chindee ña'a Espíritu-ia
hora na kajan ta'u koio-n nuu-ia.
Kadayɨka-n mee-n te jun ini-n xa
daa kada koio-n.
19 Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux
xaxe'e daña tuku. Kajan ta'u
koio-n nuu-ia xa na ni'i-da tnu'u
io xa ja'an-da nuu ñayiu. Dɨuni
kajan ta'u koio-n xa na kuyɨɨ-da
xa ja'an-da nuu ñayiu nax io xa
kada-i xa nanita'u-i. Ñayo-ro n-xo
xini janda nanita'u-ro, ko vitna
ka xini-ro. 20 Xaxe'e xa'a yɨndi'u
daña se kuu nda'a xe'e Jesucristu.
Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xa
maxku yu'u-da xa ja'an-da xa io
xa ja'an-da.

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Éfeso

21 Tíquico kuu se kachitnu'u
ña'a nuu janda tuu-da, te nax
kida-da do ya'a kɨu na naxee-s do
dian. Ñani-ro kuu-s chi ka kukanu
ini-ro xi'in-s Cristu, te mani ka
juini-ro-s. Xinokuechi kutu-s nuu
Ianyuux te ña dandoo-s tniu-ia.
22 Natunda'a-da-s juan naxee na
kua'a na kachitnu'u ña'a-s nuu
janda xtuu koio-da xi'in nax ka
ya'a-da. Kutuu-n xi'in-s, te kuka'nu
anu-n.
23 Yo kuu anu-da xa kada Taa-ro
Ianyuux xi'in Jesucristu, Ia kuu
Xto'o-ro, xa na kutuu vii kutuu
va'a koio-n xa ka kuu-n ñayiu ka
kukanu ini-ia. Na kutuu mani
koio-n. Dɨuni na kada-ia xa dani
na kukanu ini-n-ia. 24 Na chindee
chituu ña'a Ianyuux ntdaa-n
xa ka kuu-n ñayiu ka xemani
Xto'o-ro Jesucristu. Dɨuni na
kada-ia xa dani ku juemani-n
Jesucristu.

Carta n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Filipos

Kidava'a Spalu nuu ñayiu Filipos

1 Pablo xi'in Timoteo, se
xinokuechi nuu Jesucristu
ka kuu-da, ka kidava'a-da carta
ya'a nuu ntdaa ñayiu ka kunduu
xi'in Cristu Jesús ñuu nani Filipos.
N-kida dɨɨn Ianyuux mee-n, xa
ku kuu koio-n ñayiu mee-ia. Dani
kidava'a-da nuu se ka taxnuni
nuu-n, xi'in se ka kuu jefe veñu'u.
2 Na taxi Taa-ro Ianyuux xi'in
Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n,
te na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n

3 Ntna'a naja'an ña'a-da, xia'an-da
xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n.
4 Kɨu xi'in kɨu kuvete-da xaxe'e-n
te xijan ta'u-da xaxe'e-n, ntdaa-n.
5 Kuvete-da xaxe'e xa ka kidatniu-n
xi'in-da. Na n-xee-da ñuu-n ki'na
nuu, n-ka chindee ña'a-n. Nde
vitna, ka chindee ña'a-n, xa juña
tnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu nuu
ñayiu. 6 Xini-da xa kidatniu Ianyuux
anu-n. Io-da confianza nuu-ia xa
daxinokava-ia ntdaa xa kida-ia. Nani
n-kixe'e-ia xa kadatniu-ia anu-n,
dani kadatniu na'i-ia anu-n nde na
ndixi Jesucristu. 7 Te vatuka xa va'a
xani ini-da xaxe'e-n. Va'a xemani
ña'a-da. N-taxi Ianyuux xamani-ia
mee-da, te n-taxi-ia xamani-ia mee-n
tuku. Kunduu-ro, ntdaa-ro, xi'in
Jesucristu. Tuu-da vekaa te jɨ'ɨn-da
nuu juxtixia, xa ja'an ndaa-da xaxe'e
Jesucristu. Dada'an-da tnu'u va'a
Jesucristu, xa kuu xandaa. 8 Va'a
na'a Ianyuux xa xemani ña'a-da,
ntdaa-n. Na'a-ia xa nani xemani
ña'a Jesucristu mee-n, dani xemani
ña'a mee-da tuku. 9 Xijan ta'u-da xa
juemani koio-n mee-ia xi'in ñayiu.
Xijan ta'u-da xa va'a jini koio-n, xa
kutnuni ini-n xa kuu xava'a te kada
koio-n xava'a. 10 Du'a kada koio-n
xa juini Ianyuux, te ma kua'a xa
tekuechi ña'a ni ɨɨn ñayiu, kɨu na
ndixi Jesucristu xa ndadandaa-ia
ntdaa xa io. 11 Ná kuu cosecha va'a
kuu xa kada-n xa kuu xava'a. Na
kada Jesucristu xa du'a kada koio-n.
Te xaxe'e xava'a kada koio-n, te koo
koio ñayiu xañu'u nuu Ianyuux, te
ja'an va'a-i xaxe'e-ia.

Nux kutuu na'i-da ñuñayiu ya'a, kutuu-da xi'in Cristu

12 Ñani-da ku'a-da, juini-da xa
kutnuni ini koio-n, xa ntdaa xa
ya'a-da kida xa kue'e xa kue'e

ñayiu ka teku tnu'u va'a Jesucristu
vitna. 13 Ntdaa soldado io ya'a,
xi'in ntdaa ñayiu xtuu ya'a, ka
xini xa yɨndi'u-da vekaa xaxe'e xa
kunduu-da xi'in Cristu. 14 Te va'a
ka kida ñani-ro ku'a-ro ya'a. Xaxe'e
xa yɨndi'u mee-da vekaa, te ka xian
tnu'u mee-s tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. Xndaxio-s kue'e ka confianza
nuu Xto'o-ro Jesucristu vitna, te
ñatu ka yu'u-s nuu ñayiu.
15 Xandaa kuu, xa io ñayiu ka
ja'an tnu'u Cristu, xaxe'e xa ka
kukuedi ini-i nuu mee-da, te ka
juini-i xa kunuu-i nuu-da. Ko io
ɨnka ñayiu ka ja'an tnu'u Cristu,
xaxe'e xa ka kuu ini va'a-i. 16 Io
ñayiu, juini ka xian tnu'u-i tnu'u
Cristu, ko ɨɨn xa ja'an-i te ɨnka xa
kida-i, chi kida-i xava'a mee-i. Ka
juini-i xa kue'e ka vida na ya'a-da
vitna xa yɨndi'u-da. 17 Dɨuni, io
ñayiu ka xian tnu'u tnu'u Cristu,
xaxe'e xa xemani ña'a-i mee-da. Ka
xini-i xa n-kaxí ña'a Ianyuux, xa
dada'an-da tnu'u va'a Jesucristu.
18 Ko ñatu xkuu, nux ka ja'an
va'a-i, a ña'a. Ko xaxe'e xa ka xian
tnu'u-i tnu'u Cristu nuu ñayiu, te
kuvete-da.
Te kue'e ka kuvete-da. 19 Xaxe'e
xa ka xijan ta'u-n nuu Ianyuux
xaxe'e-da, te chindee ña'a Espíritu
Jesucristu mee-da, te xini-da xa
kada na'i ka-da xa juini Ianyuux.
20 Io-da confianza xa ma dakendoo
ña'a Ianyuux xa januu. Juini-da
xa ja'an-da xaxe'e Cristu, te ma
yu'u-da ni ɨɨn nuu ñayiu. Ntdaa xá
n-kida-da, n-kida-da xa kutnuni
ini koio ñayiu xa Ia kunxa'nu ka
kuu Cristu. Dani vitna. Nux kutuu
na'i-da, te juini-da xa kada-da xa
koo koio ñayiu xañu'u nuu Cristu.
Nux io xa kuú-da, ko dani juini-da
xa kada-da xa koo koio ñayiu
xañu'u nuu Cristu. 21 Nux kutuu
na'i-da ñuñayiu ya'a, kutuu-da
xi'in Cristu, te kada-da xa juini
mee-ia. Nux kuú-da, jɨ'ɨn-da andɨu,
xa kutuu va'a ka-da xi'in-ia ɨjan.
22 Ko nux ya'a kutuu-da, kua'a-da
xa kadatniu ka-da xaxe'e Xto'o-ro
Jesucristu. Ña kua'a-da xa kaxí-da.
Nux kutuu-da ya'a, te vatuka. Nux
jɨ'ɨn-da andɨu, te vatuka. 23 Yo
u'u xa kaxí-da. Juini mee-da xa
jɨ'ɨn-da, xa kutuu-da xi'in Cristu
andɨu. Yo va'a ka. 24 Ko ndoñu'u
mee-n xa kutuu-da ya'a. 25 Xaxe'e
xa kutnuni ini-da xa ndoñu'u
ña'a-n, io-da confianza xa vitna ma
kuú-da. Kutuu-da xi'in mee-n, xa
chindee ña'a-da, xa kunduu koio-n
xi'in Cristu, xa jandixa ka-n te
kuvete ka-n. 26 Xee-da ñuu-n ɨnka
vuelta, te du'a koo xa juña'a koio-n
xa n-kuta'u-n nuu Cristu Jesús
xaxe'e-da.
27 Idini xa juini-da: Xá n-ka
xeka va'a-n tnu'u va'a Jesucristu.
Na kada koio-n xa juini mee-ia.
Nuxa xee-da a ña'a, ko juini-da
xa teku-da xa kunduu koio-n xi'in
Cristu. Chindee tna'a-n xa kundee
ini-n xa jandixa koio-n tnu'u va'a
Jesucristu, te chindee tna'a-n xa
juña'a koio-n tnu'u-ia nuu ɨnka
ñayiu. 28 Juini-da xa teku-da xa
ñatu ka yu'u-n ni ɨɨn nuu ñayiu.
Juini io ñayiu ka kiti ini nuu-n, te
ka jantna'a-i xi'in-n, ko maxku yu'u
koio-n. Xijan kuu xa, jini koio-i xa
ndadandaa Ianyuux mee-i andea,
te dakaku ña'a-ia mee-n xa kutuu
va'a-n andɨu. Du'a kada Ianyuux.

29 Xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in
Cristu, te taxi Ianyuux xamani-ia,
xa jandixa koio-n-ia, te dani xa
kue'e vida ya'a koio-n xaxe'e-ia.
30 N-ka xini ña'a-n mee-da, hora
n-xini u'u ña'a ñayiu, te ka
tekutnu'u-n xa dani kuu vitna. Nani
kundee ini mee-da, dani na kundee
ini koio mee-n tuku.

Na kani ini koio mee-n ná n-xani ini Cristu Jesús

2 Chindee ña'a Cristu mee-n, xa
maxku kuita anu-n. Xemani
ña'a-ia, te taxi-ia tnu'u kanu ini.
Ka kunduu-n xi'in Espíritu Ii, te
kidatniu-ia anu-n. Ka xemani
tna'a-n, ɨɨn-n xi'in ɨnka-n, te
chindee tna'a-n. 2 Xijan kuu xa,
kada koio-n xa kuvete xa kuvete-da.
Ɨɨn nuu kani ini koio-n. Juemani
koio-n Cristu, te juemani tna'a-n
ɨɨn-n xi'in ɨnka-n. Kunduu koio-n
xi'in Cristu, te kunduu koio-n ɨɨn-n
xi'in ɨnka-n. Te kada koio-n xa juini
Ianyuux. 3 Maxku kadatniu-n xa
kunuu mee-n nuu ñani-n ku'a-n.
Maxku najuen tnu'u-n mee-n.
Xakee xanda'u kadatniu-n. Kani
ini koio-n xa va'a ka ñani-n ku'a-n
dada mee-n. 4 Maxku nduku-n xa
ni'i-n ntdaa xa juini mee-n, nduku-n
xa ni'i ñani-n ku'a-n xa ndoñu'u
mee-i tuku.
5 Na kani ini koio mee-n ná n-xani
ini Cristu Jesús. 6 N-xo tuu-ia xi'in
Taa-ia Ianyuux andɨu, n-taxnuni-ia
nduu-ia xi'in-ia. Ko juini ɨɨn nuu
kuu Jesucristu xi'in Taa-ia Ianyuux,
ko n-dandoo-ia nuu taxnuni-ia, xa
kixee-ia ñuñayiu. 7 Ñatu n-taxnuni
ka-ia. Ná kuu ɨɨn se xinokuechi
nuu ɨnka ñayiu n-kuu-ia ñuñayiu.
N-kaku-ia, ná kaku mee-ro.
8 N-kuu-ia ɨɨn seyɨɨ, ná kuu mee-ro.
Ñatu n-kuxee ini-ia. Xaxe'e xa
n-jandixa-ia Taa-ia Ianyuux, te
n-xi'í-ia. Nde xa n-xejoon-ia xa
n-ka xa'ni ña'a-s nuu curuxi,
n-jandixa-ia Taa-ia Ianyuux. 9 Xijan
kuu xa, n-kida Ianyuux xa kunxa'nu
ka Cristu dada ntdaa ɨnka xa io.
N-kida-ia xa ja'an koio ntdaa ñayiu:
"Xto'o-ro kuu Jesús." 10 Xaxe'e xa
taxnuni Jesús nuu ntdaa xa io, te xá
n-kida Ianyuux xa nujuiin xiti koio
ntdaa ñayiu nuu-ia. Ntdaa xa io
andɨu, ntdaa xa io ñuñayiu, ntdaa
xa io andea. 11 Xá n-kida Ianyuux
xa kutnuni ini koio ntdaa ñayiu xa
taxnuni Xto'o-ro Jesucristu nuu
ntdaa xa io, te du'a ka kutnuni ini
ntdaa ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu
Taa-ia Ianyuux.

Ka kuu-n ná kuu chudini diñu ñuu nee

12 Ñani-da ku'a-da, xemani ña'a-da
mee-n. Na n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka
jandixa-n tnu'u Ianyuux n-ja'an-da
nuu-n. Dani vitna, juini-da xa
jandixa koio ka-n Ianyuux, juini
xika tuu-da. N-ja'an ña'a Ianyuux
xa kunduu koio-n xi'in-ia. Ɨɨn
ɨɨn-n, kunduu na'i ka-n xi'in-ia.
Yu'u-n nuu-ia, te kada-n xa juini-ia.
13 Xaxe'e ntdaa xa juini-ia, kidatniu
Ianyuux anu-ro, xa kani ini-ro xa
kada-ro xava'a, te chindee ña'a-ia
xa du'a kada-ro.
14 Maxku ja'an-n: "¿Nakuenda io
xa kada-da xa'a?" Maxku jantna'a
tnu'u-n xi'in Ianyuux. 15 Chi da'ya
Ianyuux n-ka nduu-n. Kada koio-n
xava'a, xa ma kua'a xa tekuechi
ña'a ni ɨɨn ñayiu, te ma dakuido

datau-n anu-n. Xtuu-n me'ñu ñayiu
ka kida xa u'u, ñayiu kuxee ini. Io
xa ku kuu mee-n ñayiu ka kida xa
juini Ianyuux. Me'ñu ñayiu jan, ka
kuu-n ná kuu chudini diñu ñuu
nee. 16 Xá n-ka tnɨɨ-n tnu'u va'a
Jesucristu, te xtuu va'a-n xi'in
Ianyuux. Hora na ndixi Cristu, te
juini-da xa ja'an va'a-da xaxe'e-n.
Kuu ná kuu xa kendava-da xa
tnɨɨ-da premiu-da. Juini-da xa
jini-da xa va'a n-kidatniu-da te va'a
n-kendava-da. 17 Xa ka jandixa-n
Jesucristu, kuu ná kuu xa ka
xia'an-n ɨɨn xa doko-n nuu Ianyuux.
Te nux ka'ni ña'a koio ñayiu mee-da,
te kuu ná kuu xa daxinokava-da xa
n-ka doko mee-n. Ko vatuka. Xaxe'e
xa ka kunduu mee-n xi'in Jesucristu,
te kuvete mee-da, te juini-da xa
kuvete koio mee-n tuku. 18 Nux io
xa kuú-da, xaxe'e xa n-chindee
ña'a-da xa kunduu-n xi'in Cristu, ko
kuvete-da. Te juini-da xa kuvete
koio mee-n tuku.

Timoteo xi'in Epafrodito

19 Nux juejoon Xto'o-ro Jesús,
te juini-da xa yachi tunda'a-da
Timoteo na xee-s ñuu-n, xa
kuvete-da hora na teku-da xa
xtuu va'a-n. 20 Chi ña yoo ɨnka se
xani ini ná xani ini mee-da. Ɨnka
ñani-ro ya'a, ka xani ini-sɨ xaxe'e
tniu mee-s, ñatu ka xani ini-sɨ xa
chindee ña'a-s mee-n. 21 Ka nduku-sɨ
xava'a mee-s, te ñatu ka kida-s xa
juini Jesucristu. 22 Ko n-ka xini-n
Timoteo hora n-kidatniu-da xi'in-s
ñuu-n. Xini-n xa va'a n-kidatniu-s.
Na n-kachitnuña'a-s tnu'u va'a
Jesucristu, n-kidatniu mee-s xi'in
mee-da ná kidatniu ɨɨn daiyɨɨ xi'in
taa-s. 23 Xijan kuu xa, juini-da xa
yachi tunda'a-da-sɨ xee-s ñuu-n,
diko ni na jini-da nax kada koio
juxtixia ya'a. 24 Te io-da confianza
nuu Xto'o-ro Jesús, xa yachi xee
mee-da ñuu-n tuku.
25 N-xani ini-da xa tunda'a-da
Epafrodito xee-s tuku. N-ka
tunda'a-n-sɨ xa kixi-s xa chindee
ña'a-s, te va'a n-chindee
ña'a-s. Ñani mani-da kuu-s. Xá
n-kidatniu-s xi'in-da, te n-kundee
ini-s xi'in-da. Va'a n-kida-s ntdaa
xa n-ka juini-n. 26 Ko yo n-kukajan
ini-sɨ xa jini ña'a-s, ntdaa-n. Yo
n-ndu ini-s, hora n-teku-sɨ xa
n-ka tekutnu'u mee-n xa n-ku'u-s.
27 Xandaa kuu xa yo n-ku'u-s, diko
nga xa kuú-s, ko du'a ña n-kuu. Chi
n-kundau ini ña'a Ianyuux mee-s, te
mee-da tuku, xa maxku yo kuko'yo
ini-da xa kuko'yo ini-da. 28 Xijan
kuu xa yachi ni tunda'a-da-s nuu-n,
xa na kuvete koio-n hora najini-n-sɨ
ɨnka vuelta, te xa maxku yo
kuko'yo ini ka mee-da. 29 Xijan kuu
xa kueka va'a koio-n-sɨ, te kuvete
koio-n, te juña'a-n xa n-kuta'u-n
nuu Xto'o-ro Jesús xaxe'e-s. Io xa
koo koio-n xañu'u nuu seyɨɨ ka kuu
ná kuu mee-s. 30 Xaku nga xa kuú-s,
xaxe'e xa kuu-sɨ se xinokuechi nuu
Cristu. Xaxe'e xa n-kida-s ntdaa xa
ña n-kuu kada koio mee-n xaxe'e-da,
te xaku nga xa kuú-s.

Jandixa-da Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu na kuechi-da io

3 Ñani-da ku'a-da, kuvete koio-n
xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in
Xto'o-ro Jesucristu. Nani n-ja'an-da
nuu-n, dani kidava'a-da vitna, chi
juini-da xa kutnuni ini koio-n. 2 Io

seyɨɨ ka juini xa danda'u ña'a-s, se
ja'an tnu'u vete ka kuu-s. Ina nde'e
ka kuu-s, se kida xa u'u. Ka ja'an-sɨ
xa io xa ka'nde-s nuu ii-n, nux
juini-n xa kunduu-n xi'in Jesucristu.
3 Mee-s n-ka xa'nde-s nuu ii-sɨ, xa
ne'e ii-s nuu Ianyuux. Mee-ro, xá
n-nduu-ro da'ya Ianyuux, xaxe'e
xa jandixa-ro Jesucristu. Xaxe'e xa
kidatniu Espíritu Ianyuux anu-ro,
te kuu-ro ñayiu xinokuechi nuu
Ianyuux. Xaxe'e xa kunduu-ro
xi'in Cristu Jesús, te kuvete-ro xa
kuvete-ro. Te ñatu io-ro confianza
xa kada-ro ná ka kida mee-s. 4 Ko
mee-da tuku, dɨuni n-kida-da ná ka
kida mee-s, te n-xio-da confianza
xa n-kida-da xava'a. 5 Nu una kɨu
xa n-kaku-da, te n-xa'nde taa-da
nuu ii-da. Se Israel kuu-da. Taxa'nu
tnetnu-da n-ka xo kuu se ñuu
Benjamín. Se ja'an tnu'u hebreu
kuu-da, te dani n-kuu tadɨ'ɨ-da. Se
tu'a va'a tnu'u n-ta'u tniu Moisés
n-kuu-da, se fariseu n-kuu-da.
6 Xaxe'e xa n-jandixa-da ntdaa
ná io ná jua'an tnu'u ta'u tniu
Moisés, loko n-xini u'u-da ñayiu ka
jandixa Jesucristu. N-jandixa-da
tnu'u n-ta'u tniu Moisés, te ni ɨɨn
ñayiu ña kua'a xa tekuechi ña'a-i.
7 N-xani ini-da xa n-kida-da ntdaa
xa kuu xava'a, ko vitna, xaxe'e xa
kunduu-da xi'in Cristu, kutnuni
ini-da xa ñatu xiniñu'u ni ɨɨn xa
n-kida-da. 8 Kue'e xa kue'e ya'u ka
Jesucristu dada dava'a nga ɨnka xa
kua'a-da xa ni'i-da. Daxio-da ntdaa,
xa kunduu-da xi'in Xto'o-da Cristu
Jesús. Xaxe'e Cristu, n-dandoo-da
ntdaa xa n-kuu-da. Te ntdaa xa
n-dandoo-da, kida-da kuenda xa
mi'i kuu. Juini-da xa kunduu-da
xi'in Cristu. 9 Juini-da xa kɨnda'a
ña'a Cristu. Chi juini n-kida-da ná
io ná jua'an tnu'u n-ta'u tniu Moisés,
ko ñatu xiniñu'u. Jandixa-da
Cristu, te ja'an Ianyuux xa ña tuu
na kuechi-da io. Chi ɨɨn ñayiu, nux
jandixa-i Cristu, te ja'an Ianyuux xa
ña tuu na kuechi-i io. 10 Juini-da xa
jini va'a-da Cristu. N-kida Ianyuux
xa n-nandoto Cristu nuu n-kuu-ia
ndɨyɨ, te n-kida-ia xa taxnuni-ia.
Juini-da xa taxnuni-ia nuu mee-da.
Juini kue'e vida ya'a-da, ko
juini-da xa kunduu na'i-da xi'in
Cristu. Ñatuka kida-da xa juini
mee-da. Kuu ná kuu xa xi'í-da, ná
n-xi'í mee-ia, xa kunduu-da xi'in-ia.
11 Juini-da xa xee-da nandoto-da
hora na kuú-da.

Kundee ini-da, xa xee-da xa tnɨɨ-da premiu taxi Ianyuux

12 Ñatu juini-da xa ja'an-da xa
xá n-ni'i-da ntdaa xa'a, ni xa xá
n-kida-da ntdaa xa io xa kada-da.
N-kaxí ña'a Cristu Jesús mee-da,
te kunduu-da xi'in-ia, xa kada-da
ntdaa xa juini mee-ia. 13 Ñani-da
ku'a-da, ña juini ja'an-da xa xá
n-ni'i-da xa'a, ko idini xa kida-da
kuu. Xá n-ndunaa-da ntdaa xa
n-kuu-da, ntdaa xa n-kida-da, te
kundee ini-da xa kunduu na'i-da
xi'in Cristu. 14 N-ja'an ña'a Ianyuux
mee-da, xa kunduu-da xi'in Cristu
Jesús, te kutuu-da xi'in-ia andɨu.
Kundee ini-da xa xee-da xa tnɨɨ-da
premiu taxi Ianyuux.
15 Ñayiu jandixa Jesucristu ka
kuu-ro, ɨɨn nuu na kani ini-ro,
ntdaa-ro. Nux ñatu ɨɨn nuu xani
ini-ro, te dande'a ña'a Ianyuux
mee-n xa juini ka-i. 16 Xá n-ka

xeka-ro tnu'u xandaa. Na kunduu
na'i-ro xi'in xa kuu xandaa.
17 Ñani-da ku'a-da, kada koio-n
ná kida mee-da, te kunde'a koio-n
nanda xtuu ñayiu du'a ka kida. Chi
ɨɨn ichi kane'e katnɨɨ koio mee-n
ka kuu-da. 18 Kue'e vuelta xá
n-ja'an-da, te vitna ja'an-da xi'in
nte nuu-da, xa io kue'e ñayiu ña ka
jandixa Cristu. Juini n-xi'í-ia nuu
curuxi xaxe'e-i, ko ka xini u'u-i-ia.
19 Ma dakaku Ianyuux mee-i, jɨ'ɨn
koio-i andea. Ná kuu ɨɨn santu
ka jandixa-i, da kuu ntdaa xa ka
kukajan ini-i. Te ñatu ka kujanuu-i,
chi du'a ka najuen tnu'u-i mee-i.
Meni xa io ñuñayiu ka juini-i.
20 Ko mee-ro, kuu-ro ñayiu kutuu
andɨu, te xndetu-ro xa na ndixi
Xto'o-ro Jesucristu nde andɨu. Ia
dakaku ña'a kuu-ia. 21 Nadama-ia
yɨkɨ kuñu-ro ña xiniñu'u ka. Nani
n-tnɨɨ Jesucristu yɨkɨ kuñu xee hora
n-nandoto-ia, dani taxi Ianyuux
yɨkɨ kuñu xee mee-ro. Xa'a kada-ia
xi'in xa taxnuni-ia, nani taxnuni-ia
nuu ntdaa xa io.

Kuvete koio-n, xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in Cristu

4 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
kundee ini koio-n, kunduu
na'i koio-n xi'in Xto'o-ro Jesucristu.
Yo juini-da xa jini ña'a-da. Ná kuu
premiu-da ka kuu-n, te kuvete-da
xa kuvete-da xaxe'e-n. Xemani
ña'a-da, ntdaa-n.
2 Juini-da xa ja'an-da nuu Evodia
xi'in Síntique vitna. Xini-da xa
ñadɨ'ɨ kunduu xi'in Xto'o-ro
Jesucristu ka kuu-ña. Xijan-da xa
ɨɨn nuu kani ini-ña, nduu-ña. 3 Te
mee-n, se kidatniu va'a xi'in-r,
xijan-r nuu-n xa chindee-n ñadɨ'ɨ
jan. Va'a n-ka kidatniu-ña xi'in-da,
hora n-xian tnu'u-da tnu'u va'a
Jesucristu nuu ñayiu. Clemente
tuku, xi'in dava ka ñayiu n-ka
kidatniu xi'in-da. Na'a Ianyuux
jundu ka kuu-i, te xyodotnuni-i nuu
libru mee-ia, xa kutuu va'a-i xi'in-ia
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
4 Ka kunduu-n xi'in Xto'o-ro
Jesucristu. Xijan kuvete koio-n
kɨu xi'in kɨu. Ja'an-da ɨnka vuelta:
Kuvete koio-n xa kuvete koio-n. 5 Na
jini koio ntdaa ñayiu xa ka kuu-n
ñayiu va'a te vii ka kuu anu-n. Vax
kuyatni xa ndixi Xto'o-ro Jesucristu.
6 Maxku ndu ini-n, ni ɨɨn-n. Kɨu
xi'in kɨu kajan ta'u-n nuu Ianyuux.
Juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia, te
kajan-n dava'a nga xa ndoñu'u-n.
7 Te kada-ia xa ndetatu anu-n. Ña
kua'a-ro xa kutnuni ini-ro janda
kida-ia xa ndetatu anu-ro, ko du'a
kuu. Ndetatu anu-ro. Kuu ná kuu xa
ñunuu-ia anu-ro xi'in xaxtnuni-ro,
xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu
Jesús.

Kani ini koio-n xa kuu xava'a

8 Ñani-da ku'a-da, du'a kani ini
koio-n: ntdaa xa kuu xandaa, ntdaa
xa io xa koo-ro xañu'u, ntdaa xa
juini Ianyuux xa kada-ro, ntdaa
xava'a, ntdaa xa vili kaa, ntdaa xa
ma daketɨu ña'a. Nux io ɨɨn xava'a,
te du'a kani ini koio-n. Nux io ɨɨn
xa kida xa juña'a-n xa n-kuta'u-n
nuu Ianyuux, du'a kani ini koio-n.
9 Du'a kada koio-n. Xá n-dakua'a
ña'a-da, te n-ka xeka va'a-n
tnu'u-da. Xá n-ka teku-n tnu'u
n-ja'an-da, te n-ka xini-n xa
n-kida-da. Du'a kada koio-n. Te du'a

kunduu Ianyuux xi'in mee-n, te
kada-ia xa ndetatu koio anu-n.

**Ná kuu ɨin xa ka doko-n nuu
Ianyuux, kuu xa n-taxi-n**

10 Dani kunduu-da xi'in Xto'o-ro
Jesucristu, te kuvete-da xa
kuvete-da xaxe'e mee-n. Łnka vuelta
xá n-ka xani ini-n xa chindee ña'a
koio-n. Va'a xini-da xa ñatu n-ka
xande ini ña'a-n, diko ni ña n-kuu
xa chindee ña'a koio-n. 11 Ñadu xa
juini ja'an-da xaxe'e xa ndoñu'u-da,
n-kua'a-da xa kuvete-da juini nax
ni ni'i-da. 12 Xini-da janda kuu xa
kunda'u-ro, te xini-da janda kuu
xa kutuu va'a-ro. N-kua'a-da xa
kundee ini-da, nu io o ña'a, nani
kuu xa chitu xiti-da a kojon-da, io
kue'e o ña tuu ni ɨin, ko ña tuu nax
kuu ini-da. 13 Xi'in Cristu, kua'a-da
xa kundee ini-da nuu ntdaa xa io.
Kida-ia xa ñatu kuita anu-da. 14 Ko
va'a n-ka kida-n, xa ka kunduu-n
xi'in-da hora kue'e vida ya'a-da.
15 Ñani-da ku'a-da ñuu
Filipos, ka xini-n nax n-kuu,
hora n-kachitnu'u-da tnu'u
va'a Jesucristu. Na n-kee-da
Macedonia, meni mee-n n-ka
tunda'a xa ndoñu'u-da. Te du'a
n-ka xia'an-n xa n-kuta'u-n nuu
Ianyuux, xaxe'e xa n-ka xeka-n
tnu'u va'a Jesucristu. 16 Chi
na n-xo tuu-da Tesalónica, uu
uni vuelta n-ka tunda'a-n xa
ndoñu'u-da. 17 Ñadu xa xani ini-da
xa meni xa tnɨɨ mee-da, o xa ka
taa-n. Diko ni juini-da xa kodo
ka ni'i koio mee-n xa na taxi
Ianyuux. 18 Xá n-tnɨɨ-da ntdaa xa
ndoñu'u-da, te diko kuu sobra.
Ña ndoñu'u ka-da ni ɨin. Chi
n-taxi Epafrodito ntdaa xa n-ka
tunda'a-n. Ná kuu ɨin xa vili xe'en
kuu, ná kuu ɨin xa ka doko-n nuu
Ianyuux. Te na'a-da xa kueka va'a
Ianyuux ntdaa xa n-ka xia'an, te
tna ini-ia. 19 Te na'a-da xa taxi
Ianyuux ntdaa xa ka ndoñu'u
mee-n. Taxnuni-ia nuu ntdaa
xa io, ntdaa xa io kuu kuenda
mee-ia. Xaxe'e xa ka kunduu-n
xi'in Cristu Jesús, te taxi Taa-ia
ntdaa xa ndoñu'u-n. 20 Taa-ro
Ianyuux kuu-ia. Na juña'a-ro xa
n-kuta'u-ro nuu-ia kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Du'a na koo.

Xanyuux nuu-n

21 Juña'a koio-n nuu ntdaa ñayiu
ijan xa ndajan tnu'u-da-i. Ñayiu
n-kida dɨin Ianyuux ka kuu-i,
ñayiu ka kunduu xi'in Cristu
Jesús. Ñani-ro xtuu xi'in-da ya'a,
ka ndajan tnuña'a tuku. 22 Dɨuni
ka ndajan tnuña'a ntdaa ñayiu ka
kunduu xi'in Cristu Jesús ñuu ya'a.
Nde ñayiu xtuu ve'e emperador
nani César. 23 Na taxi Xto'o-ro
Jesucristu xamani-ia nuu-n, ntdaa-n.
Du'a na koo.

Carta n-tunda'a Spalu nuu ñayiu Colosas

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Colosas

1 [1-2]Daña Spalu xi'in ñani-ro Timoteo, tunda'a-da carta ya'a juan xee nuu ndixi xa xndaxio-n Colosas, te ka kuu-n ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu ii-n, te dani ka kukanu ini na'i-n-ia. Xaxe'e xa ka kukanu ini-ro Cristu, ka kuu ñani tna'a-ro. N-tunda'a ña'a Cristu Jesús xa dakua'a-da ñayiu chi daa ñu ini Ianyuux. Xijan ta'u-da nuu Taa-ro Ianyuux xa na chindee chituu ña'a-ia. Xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada-ia xa na ku kundaa ku kuvatu anu koio-n, chi n-ka natu ini-n xa n-ka kida-n kuechi.

Xia'an Spalu nuu Ianyuux xa n-kuta'u-s xaxe'e xa ka kukanu ini ñayiu Colosas Jesucristu

[3]Ntna'a vuelta ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux, Ia kuu Taa Xto'o-ro Jesucristu, ka xia'an-da xa n-kuta'u-da [4]xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n Cristu Jesús xi'in xaxe'e xa ka xemani tna'a-n xi'in ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Daa n-ka teku-da. [5]Xaxe'e xa ka jandixa-n xa xandaa xakuiti io ta'u-n andɨu, ka kida-n xijan. N-ka teku-n xijan na n-ka teku-n nax io xa kada koio-n xa nanita'u-n. Ɨɨn xandaa kuu. [6]Kue'e ñayiu ñuu ñuñayiu n-ka teku xa'a, te ka jandixa-i Cristu, te ka kida-i xava'a, te ka teku ka dava ñayiu jua'an. Dani ndixi, nde na n-ka teku-n nax n-kida Ianyuux xa nanita'u-n te n-ka jandixa-n xa ɨɨn xandaa kuu, nde daa ka kida-n xava'a. Dɨuni ka teku ka ñayiu ñuu-n xa'a jua'an. [7]Xá ka xini-n xa'a chi Epafras, se mani juini-ro, n-kachitnu'u ña'a. Ka xinokuechi-da xi'in-s nuu Cristu. N-tetutniu ña'a Cristu nduu-da xi'in-s xa junukuechi-da xi'in-s nuu-n. [8]Dɨu-s n-kachitnu'u ña'a ntdaa-da xa kida Espíritu Ianyuux xa ka xemani tna'a-n.

[9]Xijan kuu xa nde na n-ka teku tnu'u-da xa'a, ka xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n ndɨkɨu ndɨñuu. Xko xijan ta'u-da xa na kada-ia xi'in Espíritu-ia xa na kutnuni va'a ini koio-n tnu'u-ia yodotnuni na kua'a kada koio-n xa juini-ia. Dani xijan ta'u-da nuu-ia xa na kada Espíritu-ia xa nduu-n ñayiu kaxi ini [10]na kua'a na kutuu kunukoo koio-n ná xtuu ñayiu ndeka ña'a Cristu. Xa

na kua'a na kutuu kunukoo koio-n
ná xtuu ñayiu ndeka ña'a Cristu,
jandixa na'i-n-ia, te kada na'i-n
xava'a, te jun ini-n xa jini va'a ka-n
jundu kuu-ia xi'in nuu nax juini-ia
xa kada-ro. Kada koio-n xijan chi
tna ini Ianyuux. Dava'a nga nuu
kuikonuu kuikondodo-n kada-n xa
juini-ia. 11 Kada koio-n xa'a, te kada
Ianyuux xa kundee ini koio-n hora
nda'u na ya'a-n, te ma ndunde'e-n
nuu ñayiu kida u'u ña'a. Naka kue'e
xa kua'a-ia kada-ia. 12 Na ja'an-ro xa
n-kuta'u-ro nuu Ianyuux xaxe'e xa
n-kida-ia xa ni'i koio-ro ta'u-ro na
ni'i ntdaa ñayiu n-kida-ia xa n-ka
nduu-i ñayiu ii ta'u-i, te kuvete-ro.
Ni'i koio-ro ta'u-ro nuu ja'an ñayiu
mee ni xa ndaa.

Taxnuni Jesucristu xi'in Ianyuux nuu ntdaa xa n-kidava'a-ia

13 Kuenda kɨu nuu nee n-ka xo
xikonuu-ro xa n-ka xo kida-ro
kuechi. Daa n-dananita'u ña'a
Ianyuux. Mee-ia n-kida xa n-ka kɨu
tna'a-ro nuu ñayiu ka jandixa xa
taxnuni Da'ya Yɨɨ mani-ia nuu-ro.
14 Da'ya Yɨɨ-ia kuu Ia n-chiya'u
kuechi-ro, te n-taxkanu ini Ianyuux
kuechi n-ka kida-ro. 15 Kuu-ia ná
kuu mee Ianyuux, Ia ña kanda
nde'a-ro. Kunuu-ia nuu ntdaa
xa n-kidava'a Ianyuux. 16 Dɨuni
n-kidava'a-ia ntdaa xa io andɨu,
ntdaa xa io ñuñayiu, ñayiu, ángel
du. Mee-ia n-kidava'a ntdaa xa
nde'a-ro xi'in ntdaa xa ña kanda
nde'a-ro. Mee-ia n-xani ini xa
koo se taxnuni xi'in xa koo se
kunxa'nu. Xa na ndadaka'nu ña'a
koio ntdaa xijan, n-kidava'a Da'ya
Yɨɨ-ia xi'in-ia xijan. 17 Xa daa nga
io Cristu. Dada n-xe koo ntdaa xa
n-kidava'a-ia xi'in ñayiu, ángel
du. Mee-ia kida xa ñatu naa xijan,
ni ñayiu, ni ángel. Xndaxio na'i-i
xi'in-ia. 18 Dɨuni kuu-ia kuenda kɨu
dɨkɨ roo xa kuu ro ñayiu ka kukanu
ini-ia xa taxnuni-ia nuu-ro. Ki'na
ka-ia n-nandoto. N-nandoto-ia xa na
kua'a na nandoto ndɨyɨ, te kunuu-ia
nuu roo, ñayiu ka xi'í. N-nandoto-ia
chi taxnuni-ia. 19 N-juini Ianyuux xa
ku kuu-ia ná kuu mee-ia. Ntdaa xa
kua'a Ianyuux kada-ia kua'a Cristu
kada-ia. Ɨnuu ka tu'a-ia. 20 Dɨuni
n-juini Ianyuux xa kada Da'ya Yɨɨ-ia
xa na kumani-ia xi'in ntdaa xa io
andɨu xi'in ntdaa xa io ñuñayiu,
ñayiu du. Xaxe'e xa n-xitakaa
dika-ia nuu curuxi, te n-xatu nɨñɨ-ia,
ñatuka kiti ini Ianyuux nuu ñayiu.
21 N-ka xo kida-n kuechi xaxe'e
xa mee ni xaloko n-ka xo ñu'u
anu-n. Kuenda kɨu ñayiu juera
n-ka xo kuu-n nuu Ianyuux xa
ñatu n-xo ndeka ña'a-ia, te n-ka
xo xini u'u-n-ia, 22 ko vitna n-kida
Jesucristu xa n-kumani Ianyuux
xi'in-n na n-xi'í-ia nuu curuxi.
Hora na nadayujun nadataka ña'a
Ianyuux nuu-ia, jini-ia xa n-ka
nduu-n ñayiu ii, ñayiu ña tuu na
kuechi ndido tau, te ja'an-ia xa n-ka
ndundoo n-ka ndunini-n. 23 Jini-ia
xa n-ka ndundoo n-ka ndunini-n
xi'in xa ña tuu ka na kuechi xndido
xtau-n xi'in xa n-ka nduu-n ñayiu
ii nux dani na kukanu ini na'i-n-ia,
te nux dani na jun ini-n xa ndixi-ia.
Na n-ka teku-n xa dananita'u ña'a
Ianyuux, n-ka teku-n xa kutuu
koio-n xi'in-ia nɨkava nɨkuita. Kue'e
ñayiu ñuu ñuñayiu n-ka teku xa
dananita'u ña'a Ianyuux xi'in xa

kutuu koio-i xi'in-ia nɨkava nɨkuita.
Xa'a ja'an daña, Spalu nuu ñayiu.
Mudu ya'a xinokuechi-da nuu
Ianyuux.

N-xe konetniu Spalu xa ja'an-s nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xa n-ja'an Ianyuux

24 Nda'u ya'a-da vitna xaxe'e-n, ko
kudɨ ini-da xa du'a ya'a-da. Juini
kue'e vida n-ya'a Cristu xaxe'e ñayiu
ka kuu kuenda kɨu yɨkɨ kuñu-ia, ko
ndoñu'u xa nda'u ya'a-da tuku, na
kua'a na kɨu tna'a ndɨ'ɨ ñayiu io xa
kɨu tna'a-i nuu ñayiu ka kukanu
ini-ia, ñayiu kuu kuenda kɨu yɨkɨ
kuñu-ia. 25 N-tetutniu ña'a Ianyuux
xa ja'an-da nuu ndixi xa n-ja'an-ia.
Ná io ná jua'an ja'an-da. 26 Ñatu
n-datuu-ia nuu ñayiu xana'a xa n-ñu
ini-ia xa kada-ia ñayiu ñatu ka kuu
ñayiu Israel xava'a, ko n-datuu-ia
xijan vitna nuu roo, ñayiu n-kida-ia
xa n-ka nduu-ro ñayiu ii. 27 N-juini
Ianyuux xa jini-ro ntdaa-ro xijan
vitna. Ñu ini-ia xa ñayiu ñatu ka
kuu ñayiu Israel kunduu xi'in Cristu,
te kukanu ini-i xa kutuu-i xi'in-ia
andɨu. Naka va'a-ia. Naka kue'e
xava'a kida ña'a-ia ntdaa-ro. Ñayo
n-ka xo xini xa kada ña'a-ia ndixi,
ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel
xava'a. Ñayo n-ka xo xini xijan, chi
ñatu n-datuu-ia. 28 Ka ja'an-da nuu
ntdaa ñayiu jundu kuu Cristu te nax
n-kida-ia, te ka jan do'o-da-i. Ka
xanu ichi koio-da ñayiu ichi va'a na
kua'a kada-i xava'a. Ka dakua'a-da-i
na kua'a na nduu koio-i ñayiu va'a
na va'a mee-ia. 29 Xaxe'e xijan vichi
nde'e kidatniu-da te ndukundee-da.
Kida Cristu xa kua'a-da kada-da
tniu-ia.

2 Kachitnu'u ña'a-da xa nde'e
kidatniu-da xa na kua'a
kutnuni ini koio-n xi'in ñayiu
Laodicea xi'in dava ka ñayiu ña
xini tna'a xi'in-da tnu'u Ianyuux.
2 Ja'an-da nuu-n tnu'u Ianyuux
xa na kuka'nu anu koio-n. Io xa
juemani tna'a-n na kua'a vivii
kada koio-n tniu Ianyuux, te ma
jantna'a tnu'u-n. Xa na kua'a vivii
kada koio-n tniu-ia, io xa ka'u ka-n
tnu'u-ia yodotnuni te kutnuni va'a
ka ini-n. Dɨuni io xa jandixa-n xa
ɨɨn xandaa kuu tnu'u-ia; maxku
jɨn tnɨɨ anu-n. Nux daa na kada
koio-n, kuka'nu anu-n. Nux va'a na
ka'u koio-n tnu'u-ia yodotnuni, jini
koio-n xa Cristu kuu Ia n-ñu ini
Ianyuux xa kixi-ia ñuñayiu. Ñatu
n-datuu-ia xijan nuu ñayiu xá n-ka
xi'í. 3 Cristu ntdanditu'u tu'a-ia,
ntdanditu'u xini-ia. 4 Kachitnu'u
ña'a-da xa io xa jini va'a koio-n
xa yodotnuni jan na kua'a maxku
jandixa-n xa ja'an ñayiu ka tu'a xa
daja'an-i ɨnka ñayiu xa na jandixa-i
ɨɨn xa ñatu kuu xandaa. 5 Vichi
ñu ini ña'a-da ɨɨn ɨɨn-n. Vichi
kuvete-da xa n-teku-da xa xtuu vii
xtuu va'a-n. Naka va'a xa ɨnuu ka
xani ini-n, te ñatu ka jantna'a-n.
Dɨuni kuvete-da xaxe'e xa dani ka
kukanu ini-n Cristu, xi'in xa ñatu
dandoo-n-ia.

N-ka dama ñayiu n-ka kukanu ini Cristu mudu-i

6 Xaxe'e xa n-ka kukanu ini-n
Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro io xa
kunduu-n xi'in-ia, te kada koio-n ná
n-kida mee-ia. 7 Idii ni vuelta io xa
kajan-n anu-n xa kunduu-n xi'in-ia,
te jandixa na'i-n xa xandaa kuu xa

n-ja'an-ia. Jandixa na'i-n xa n-ka
ja'an se n-ka dakua'a ña'a. Ndɨkɨu
ndɨñuu ku juña'a-n nuu Ianyuux
xa n-kuta'u-n. 8 Jun ini koio-n xa
maxku danda'u ña'a se ja'an tnu'u
ndichi n-ka xo ja'an xixitna-s. Ñadu
ɨɨn xa ñukax ini ka ja'an-s. Ñadu ɨɨn
xa ndaa kuu xa ka ja'an-s. Xaloko
ka xikonuu andɨu ka kida xa ka
ta'u tniu-s xa ka ta'u tniu-s. Ñatu
kuu-i tnu'u n-ja'an Cristu, 9 Ia kuu
Ianyuux. Dɨuni n-kuu Cristu ñayiu.
Ntdaa xa kua'a Ianyuux kada-ia
kua'a Cristu kada-ia. Łnuu ka tu'a-ia.
Łnuu ka kuu-ia. 10 N-ka nduu-n
ñayiu va'a ná va'a Cristu chi ka
kunduu-n xi'in-ia. Mee-ia taxnuni
nuu ntdaa se ka taxnuni xi'in nuu
ntdaa xaloko ka taxnuni xi'in nuu
ntdaa ángel ka taxnuni. 11 Xaxe'e
xa ka kunduu-n xi'in-ia, kuenda
kɨu n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii-n te
n-ka dajane-n xijan xa ñatuka ka
kida-n xaloko. 12 Kuenda kɨu n-ka
xe konduxi-n xi'in Cristu te n-ka
nandoto-n xi'in-ia na n-nandoto-ia
xa n-ka xendute-n, chi ka jandixa-n
xa n-nadandoto Ianyuux Cristu.
13 Dɨuni kuenda kɨu ndɨyɨ n-ka xo
kuu-n xaxe'e xa ña tuu na xava'a
n-ka xo kida-n. Daa n-ka xo kida-n
xaloko xadu'a ka kida ñayiu ñatu
ka chinuu Ianyuux. Kuenda kɨu
ndɨyɨ n-ka xo kuu-n, ko kuenda
kɨu n-nadandoto ña'a-ia na
n-nadandoto-ia Cristu, te n-taxkanu
ini Ianyuux ntdaa kuechi-n, te ña
tuu nax jenya'u-ia. 14 Kuenda kɨu
n-ndada ndoo Ianyuux kuechi n-ka
kida-ro n-yodotnuni. N-ka kida-ro
kuechi chi ñatu n-ka jandixa-ro
ley-ia. Kuenda kɨu ne'e-ia xijan
jua'an nuu n-xitakaa dika Cristu te
ijan n-ndoo. 15 Ndaku Ianyuux nuu
Kui'na xi'in nuu dava ka xaloko
ka taxnuni xi'in-i. Kɨu n-nandoto
Cristu xa n-xi'í-ia nuu curuxi,
n-ndaku Ianyuux nuu Kui'na, te
nda'u nda'u n-kendoo-i te n-ka xini
ñayiu xa n-ndaku-ia nuu-i. Ná kida
soldado xa xani yujun-s se n-ka
tnɨɨ-s te dakuikonuu ña'a-s nuu
xyuku ñayiu n-kida Ianyuux Kui'na.
16 Xijan kuu xa maxku juejoon-n
xa jan tnu'u ña'a ñayiu xa ka xaxi-n
ɨɨn xa ka xani ini-i xa ñatu io va'a
xa kaxi-n, ni maxku juejoon-n xa
jan tnu'u ña'a-i xa ka xi'i-n ɨɨn xa
ka xani ini-i xa ñatu io va'a xa
ko'o-n, ni maxku juejoon-n xa ku
jan tnu'u ña'a-i xa ñatu ne'e ii-n
kɨu kuu viko, ni xa ñatu ne'e ii-n
kɨu io yoo yɨjɨn, ni xa ñatu ne'e
ii-n kɨu kuu sabado. 17 Kuenda kɨu
juenda'u ɨɨn yutnu kuu xa ta'u tniu
ñayiu jan xa kada-ro; ñatu kuu-i ná
kuu mee yutnu. Mee-ro ntdaa-ro,
ñayiu ka kukanu ini Cristu, ñayiu
kuu kuenda kɨu yɨkɨ kuñu-ia ka
kuu ná kuu mee yutnu. 18 Ka ja'an
ñayiu xa io xa jini u'u-n mee-n,
xi'in xa io xa ndadaka'nu-n ángel,
ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ko
maxku chinuu koio-n xijan. Maxku
daa kada-n chi na ña'a dakuita-n
ta'u-n taxi Ianyuux. Kakune'e-i xa
ka xko xini-i espíritu, te ka xko
ja'an espíritu jan nuu-i. Ka tutuku
ni-i. Nde'e ka kuu i'ni-i. Diko ni
xaloko xñu'u anu-i, te ka xani
ini-i xa kada-i xaloko. 19 Ñatuka
ka kunduu-i xi'in Cristu, Ia kuu
kuenda kɨu dɨkɨ roo, xa ka kuu-ro
ñayiu ka kukanu ini-ia, te kuenda
kɨu ɨɨn ɨɨn parti yɨkɨ kuñu-ia ka
kuu-ro. Xa'nu ɨɨn ɨɨn parti yɨkɨ

kuñu ñayiu según janda xnetna'a-i.
Kida-ia xa chindee tna'a-ro xa na
kukanu ini ka-ro-ia. Te kukue'e
ka-ro jua'an.
20 Kuenda kɨu n-ka xi'í-n xi'in
Cristu na n-xi'í-ia xa n-ka dandoo-n
ntdaa xa ka taxnuni xaloko ka
xikonuu ñuñayiu nuu-n, ¿ko
nakuenda xa dani ka jandixa na'i-n
xaloko ka taxnuni nuu dava ka
ñayiu ñuñayiu jan? Du'a ta'u tniu-i:
21 "Maxku tnɨɨ-n xa kuu anu-n xa
tnɨɨ-n, maxku kaxi-n xa kuu anu-n
xa kaxi-n, ni maxku kaju'un nda'a-n
xa kuu anu-n xa tnɨɨ-n." 22 Du'a
ka ja'an-i xi'in ñayiu ñatu ndeka
Ianyuux, ko ñadu daa ja'an Ianyuux
chi mee-ia n-xantuu xa juetniu
ñayiu ntdaa xa ka xetniu-ro, te naa.
Dɨuni n-xantuu-ia xa kaxi xa ko'o-ro
ntdaa xa io xa kaxi-ro, te dɨuni naa.
23 Io ñayiu ka xani ini xa yo va'a
ka tu'a ñayiu n-ka jantuu ley jan.
Dɨuni ka ja'an-i xa io xa jini u'u-ro
mee-ro xi'in xa io xa kada u'u-ro
mee-ro xaxe'e Ianyuux. Ma kundee
xijan xa kada-i xa ma kuu ka anu
ñayiu xa kada-i xaloko.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu ka kukanu ini Cristu

3 Kuenda kɨu n-nadandoto ña'a
Ianyuux mee-n xi'in Cristu.
Xaxe'e xijan io xa ndukundee-n
xa kada-n xa juini Ianyuux, Ia
tuu andɨu xi'in Cristu. Lado kua'a
Ianyuux nukoo Cristu xa taxnuni-ia.
2 Naja'an koio-n Ianyuux. Jun ini-n
xa kada-n ná ka kida Ia xtuu andɨu;
maxku jun ini koio-n xa kada
koio-n xa ka kida ñayiu ñuñayiu.
3 Kuenda kɨu n-ka xi'í-n xi'in Cristu
chi ñatuka ka kuu-n ná n-ka xo
kuu-n. Ka kunduu-n xi'in-ia xi'in
Ianyuux, te mee ni Ianyuux xini
janda ka kuu-n vitna. Mee ni-ia
xini janda kuu Cristu du. Ñunuu
ña'a Ianyuux te ma dandoo ña'a-ia.
4 Na ndixi Cristu, Ia n-kida xa n-ka
nduu-ro ɨnka ñayiu, kada Ianyuux
xa kunde'a-ro-ia, te dɨuni kada-ia
xa kunde'a ña'a ɨnka ñayiu roo. Te
dɨuni kada-ia xa diñu-ro ná diñu
Cristu.
5 Xaxe'e xijan maxku kada ka-n
xaloko ka kida ñayiu ñatu ndeka
Ianyuux. Dandoo koio-n xijan.
Maxku kava ɨɨn solteru xi'in ɨɨn
soltera chi ta tnunda'a koio ka-i.
Maxku kada-n kuechi xi'in ñayiu
ñatu n-tnunda'a xi'in-n; maxku
ku kuu anu-n xa daa kada-n.
Dɨuni maxku kukajan ini-n xa
xneva'a ɨnka ñayiu chi kuenda kɨu
xndeñu'u-ro ɨɨn xa xndeñu'u-ro xa
ka kukajan ini-ro xa xneva'a ñayiu.
6 Kiti ini Ianyuux nuu ñayiu daa ka
kida. Ka kuxe ini-i nuu-ia, te kada
u'u-ia-i na xeé kɨu. 7 N-ka xo tuu-n
ná xtuu ñayiu ñatu ndeka ña'a
Ianyuux. 8 Dɨuni maxku kiti ini nuu
tna'a ka-n. Maxku ndunde'e ka-n
nuu ñayiu. Maxku ña'a kada koio
ka-n ñayiu. Ni maxku kui'a ja'an
ka-n ñayiu. Maxku jan kui'a tna'a-n.
Maxku ku jan ne ku jan yichi-n;
kava nxa'nu tnu'u-n. Maxku daa ka
ku ja'an koio ka-n, ni maxku daa
ka ku kada koio-n. 9 Maxku yoo-n
ku ja'an vete nuu tna'a chi ñatuka
ka kuu-n ná n-ka xo kuu-n chi n-ka
dandoo-n xaloko n-ka xo kida-n
te n-ka nduu-n ɨnka ñayiu. 10 Tuku
ñayiu n-ka nduu-n vitna. Ñatuka
ka kuu-n ná n-ka xo kuu-n. Xaxe'e
xa ka kutnuni ini-n tnu'u Ianyuux

yodotnuni, ka dama-n jua'an.
Kida-ia xa xee-ro ku kuu-ro ná kuu
mee-ia. 11 Ña tuu nax vi'i Ianyuux
nu ka kuu-ro ñayiu griegu a ka
kuu-ro ñayiu Israel, nu ka kuu-ro
ñayiu n-ta'nde ndodo ñɨɨ nuu ii a ka
kuu-ro ñayiu ñatu n-ta'nde ndodo
ñɨɨ nuu ii. Ni ña tuu nax vi'i-ia nu
n-ka kuu-ro ñayiu ña tu'a tutu, nu
n-ka kuu-ro ñayiu nde'e, ñayiu loko,
nu ka kuu-ro ñayiu ka kidatniu du'a
nuu xto'o-ro a ka kuu-ro ñayiu ñayo
na xto'o io, chi ñatu ndandɨ'ɨ xijan.
Cristu, ndandɨ'ɨ-ia, te ñu'u ña'a-ia
ntdaa-ro.
12 Xaxe'e xijan n-kaxi ña'a Ianyuux
xa ku kuu-n da'ya-ia, te n-kida-ia
xa n-ka nduu-n ñayiu ii, te xemani
ña'a-ia. Xaxe'e xijan io xa du'a kada
koio-n: Kunda'u ini tna'a koio-n. Ku
kuu koio-n ñayiu va'a anu. Maxku
ku kuu koio-n ñayiu xe ini. Vivii
ja'an koio-n nuu ñayiu. Maxku
yachi kiti ini koio-n. 13 Maxku kiti
ini-n nuu ñayiu kida ɨɨn xa ñatu
tna ini-n, te taxkanu ini-n ñayiu
kida u'u ña'a. Taxkanu ini-n ñayiu
chi n-taxkanu ini ña'a Ianyuux
mee-ro. 14 Du'a kada koio-n, te dɨuni
juemani tna'a-n chi ndandɨ'ɨ ka
xijan. Nux juemani tna'a-n, ndaku-n
xa kada koio-n ntdaa xa'a. 15 Kutuu
mani koio-n chi xa na kutuu mani
koio-n n-kaxi ña'a Ianyuux. Dɨuni
xa na kutuu mani koio-n n-kida-ia
xa n-ka nduu-n ɨnka ntuku ñayiu.
Ku juña'a koio-n xa n-kuta'u-n
nuu Ianyuux. 16 Ja'an koio-n tnu'u
yodotnuni libru Salmos hora
dakua'a tna'a-n xi'in hora ja'an do'o
tna'a-n. Ja'an koio-n nuu ñayiu nax
kakune'e canción Ianyuux. Dɨuni
ja'an koio-n nuu-i nax kakune'e
alabanza-ia. Ku kuu-n ñayiu kaxí
ini. Xi'in nde yɨkɨ nde tuchi-n
kata-n nuu Ianyuux, te juña'a-n xa
n-kuta'u-n nuu-ia. Nux kuna'a-n
xa n-ja'an Cristu, ndaku-n xa kada
koio-n ntdaa xa'a. 17 Nux kida-n ɨɨn
tniu a na ka ɨnka xa kida-n, kada-n
xaxe'e Jesús, Ia kuu Xto'o-ro; a
nux ja'an-n ɨɨn xa ja'an-n, ja'an-n
xaxe'e-ia. Ndɨkɨu ndɨñuu ku juña'a
koio-n xa n-ka kuta'u-n nuu Taa-ro
Ianyuux, chi chinuu Ianyuux xa
ja'an koio-n nuu-ia xaxe'e xa n-xi'í
Jesús.

Janda io xa kutuu kunukoo ñayiu n-ka tnunda'a nukee nuve'e-i

18 Ndixi, ñá xndaxio yɨɨ, jueyu'u
juendetu-n nuu yɨɨ-n chi xijan
nandajan Cristu, Ia kuu Xto'o-ro, Ia
kunduu xi'in-ro. 19 Ndixi, se xndaxio
ñadɨ'ɨ, juemani koio-n-ña te maxku
ku ja'an deen ku ja'an xatu-n
nuu-ña.

Janda io xa kutuu kunukoo da'ya xi'in tadɨ'ɨ-i

20 Ndo'o, sekuechi xi'in dichi
kuechi xi'in solteru kuechi, io xa
jandixa-n ntdaa xa ka ta'u tniu
tadɨ'ɨ-n chi tna ini Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-ro xijan. 21 Ndixi, se ka kuu
taa maxku dakiti ini koio-n da'ya-n
na kua'a na ku kuva'a anu-s hora
kada-s xa ta'u tniu-n.

Janda io xa kutuu ñayiu ka kidatniu du'a nuu xto'o-i, te janda kutuu se kuu xto'o-i

22 Ndixi, ñayiu ka xinokuechi,
jandixa koio-n xto'o-n. Kada koio-n
ntdaa xa ta'u tniu-s nuu-n. Maxku
hora ni nde'a ña'a xto'o-n nde'e

ku kadatniu-n xa na tna ini ña'a-s.
Koo ndaa koo kuiti anu-n hora ka
kidatniu-n nuu-s. Du'a kada koio-n
chi ka yu'u-n nuu Cristu, Ia kuu
Xto'o-ro. 23 Koo ndaa koo kuiti
anu-n hora na kada-n tniu xto'o-n.
Kada-n kuenda xa nuu Ianyuux, Ia
kuu Xto'o-ro ka xinokuechi-n; ñadu
nuu ñayiu. 24 Xá xna'a-n xa mee-ia
kuu Ia taxi ta'u-n. Nuu Cristu, Ia
kuu Xto'o-ro, ka xinokuechi-n; ñadu
nuu ñayiu. 25 Kada u'u Ianyuux
dava'a nga ñayiu ka kida u'u ɨnka
ñayiu. Juña'a-ia ta'u-i. Ña tuu
nax vi'i-ia nu ka kuu-ro ñayiu ka
xinokuechi a ka kuu-ro se xndaxio
ñayiu ka kidatniu nuu-ro.

4 Ndixi, se xndaxio ñayiu ka
kidatniu nuu-n, va'a chiya'u
koio-n-yɨ, te maxku juendu'a-n-yɨ.
Xa xna'a-n xa ɨɨn ni Ia kuu xto'o
ñayiu, ka xinokuechi nuu xto'o-i io
xi'in ñayiu ñayo na xto'o io. Andɨu
kuu nuu tuu-ia.
2 Io xa kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux ndɨkɨu ndɨñuu. Kunini
va'a-n nax ka ja'an dava ka ñayiu ka
xijan ta'u xi'in-n nuu-ia. Ɨɨn ni xa jun
ini koio-n. Jun ini koio-n xa juña'a-n
xa n-kuta'u-n nuu-ia. 3 Dɨuni kajan
ta'u koio-n xa na kada Ianyuux xa
na juejoon ñayiu xa ja'an koio-da
nuu-i nax n-kida Cristu xa na kua'a
nanita'u-i. Xaxe'e xa'a yɨndi'u-da.
Xa daa nga n-xo na'a Ianyuux nax
kada Cristu. Mee ni-ia n-xo na'a, ko
n-datuu-ia vitna. 4 Kajan ta'u koio-n
nuu Ianyuux xa na ku ja'an-da nuu
ñayiu xa n-ja'an Cristu xi'in xa
n-kida-ia. Ná n-kuu ná n-xino io xa
ku ja'an-da nuu ñayiu ka nataka.
5 Koo-n cuedado na ña'a kada
koio-n xa kada ñayiu ña ka kukanu
ini Cristu ɨɨn xaloko xadu'a. Kundu
ini koio-n dakua'a-n-yɨ. 6 Ja'an vii
ja'an va'a koio-n nuu ñayiu jan xa
na tna ini-i tnu'u ja'an-n. Kani ini-n
na tnu'u na ngone'e-n nuu ñayiu
kajan tnu'u ña'a ɨɨn xa kajan tnu'u
ña'a-i.

Ka ndajan tnu'u se xtuu xi'in Spalu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xndaxio Colosas

7 Tíquico, se kukanu ini xi'in-ro
Cristu kuu se kachitnu'u ña'a nuu
janda tuu-da, te nax kida-da do
ya'a kɨu na xee-s do dian. Mani ka
juini-ro-s. Xinokuechi kutu-s nuu
Ianyuux, te ña dandoo-s tniu-ia.
Nduu-da xi'in-s kida tniu-ia. 8-9 Xa
na kachitnu'u ña'a-s janda xtuu
koio-da ya'a, tunda'a-da-s juan
xee. Kutuu-n xi'in-s, te kuka'nu
anu-n. Nduu-s xi'in Onésimo, ɨnka
se kukanu ini xi'in-ro Cristu, se
ñuteyu mee-n naxee. Mani ka
juini-ro-s tuku. Dɨuni xinokuechi
kutu-s nuu Ianyuux te ña dandoo-s
tniu-ia. Kachitnu'u ña'a koio-s nax
ka ya'a-da do ya'a.
10 Ndajan tnu'u ña'a Aristarco,
ɨɨn se yɨndi'u ka'nu xi'in-da vekaa.
Dɨuni ndajan tnu'u ña'a Smarku,
se kuu daxi Bernabé. Nux xee
Smarku dian ku kuva'a anu-n
nuu-sɨ. Xá xna'a-n nax n-ja'an-da
xa juña'a-n-sɨ. 11 Dɨuni ndajan tnu'u
ña'a Jesús, se dɨuni nani Justo. Se
ya'a ni ka kuu se Israel ka kidatniu
xi'in-da xa na kua'a na kɨu tna'a ka
ñayiu nuu ñayiu taxnuni Ianyuux
nuu-i. N-kuka'nu anu-da xaxe'e xa
kunduu-da xi'in-s ɨɨn ɨɨn-s. 12 Dɨuni
ndajan tnu'u ña'a Epafras, ɨnka
ntuku se ñuteyu-n. Xinokuechi-ro

xi'in-s nuu Cristu. Xi'in nde yɨkɨ
nde tuchi-s xko xijan ta'u-s nuu
Ianyuux xa dani na kukanu ini-n
Cristu xi'in xa ma dandoo-n-ia.
Dɨuni xijan ta'u-s xa kutnuni ka
ini-n tnu'u Ianyuux yodotnuni
xi'in xa na kada ndɨ'ɨ koio-n ntdaa
xa juini Ianyuux. 13 Xini-da xa yo
nde'e kidatniu-s xaxe'e-n, xaxe'e
ñayiu Laodicea, xaxe'e ñayiu
Hierápolis du. 14 Ndajan tnu'u
ña'a Sluka, se kuu setatna. Mani
ka juini-da-s. Dɨuni ndajan tnu'u
ña'a se nani Demas. 15 Juña'a-n
nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu
xndaxio Laodicea xa ndajan
tnu'u-da-i. Dɨuni juña'a-n nuu
Ninfas xa ndajan tnu'u-da-ña xi'in
ñayiu ka kukanu ini Jesucristu ka
nataka ve'e-ña.
16 Na ya'a xa ka'u ndodo carta
ya'a, te tunda'a-n na jɨ'ɨn nuu ñayiu
ka kukanu ini Cristu Laodicea na
kua'a na ka'u ndodo ijan, te na ya'a
xa ka'u ndodo carta n-tunda'a-da
jua'an Laodicea, na naxee dian na
ka'u ndodo tuku. 17 Du'a juña'a
koio-n nuu Arquipo: “Jun ini-n xa
kada-n ntdaa tniu n-taxi Ianyuux,
Ia kuu Xto'o-ro. Dani junukuechi
na'i-n nuu-ia.”
18 Daña Spalu, ndajan tnu'u
ña'a-da. Xi'in nda'a mee-da
n-kidava'a-da uni koon tnu'u ya'a.
Dani yɨndi'u-da. Na chindee chituu
ña'a Ianyuux ndixi ɨɨn ɨɨn-n.

Carta ki'na nuu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Tesalónica

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ñuu nani Tesalónica

1 Mee-da, Spalu, kidava'a-da carta ya'a xi'in Silvanu xi'in Timoteo. Ka kidava'a-da nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Jesucristu ñuu nani Tesalónica. Ka kunduu-n xi'in Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu. Na taxi-ia xamani-ia nuu-n, na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Ka kuu mee-n ɨin ichi kane'e katnɨɨ ntdaa ñayiu

2 Ntdaa kɨu ka xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e ntdaa mee-n. Ka naja'an ña'a-da, hora ka xijan ta'u-da nuu-ia. 3 Kɨu xi'in kɨu, ka naja'an ña'a-da nuu Ianyuux. Taa-ro kuu-ia. Ka naja'an ña'a-da, xa ka kida-n xava'a, xaxe'e xa ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu. Ka naja'an ña'a-da, xa yo va'a kidatniu-n, xaxe'e xa ka xemani-n Ianyuux xi'in ñayiu. Ka naja'an ña'a-da, xa ka kundee ini-n, xaxe'e xa xndetu-n xa ndixi Xto'o-ro Jesucristu. 4 Ñani-da ku'a-da, xemani ña'a Ianyuux mee-n. Ka xini-da xa n-kaxí ña'a-ia mee-n. 5 Na n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a Jesucristu, ña n-kachitnu'u-da tnu'u du'a ni. N-taxnuni Ianyuux nuu-da, te du'a n-ka kachitnu'u-da. N-kidatniu Espíritu Ii anu-n, xa kutnuni ini koio-n xa ka ja'an-da xandaa. Va'a ka xini-n xa n-xo tuu-da xi'in-n xaxe'e xa xemani ña'a-da.

6 N-ka kida mee-n, ná n-ka kida mee-da, te ná n-kida Xto'o-ro Jesucristu. Juini yo kue'e vida n-ka ya'a-n, xaxe'e xa n-ka jandixa-n tnu'u n-kachitnu'u-da, ko dani n-ka xeka va'a-n tnu'u jan. Te n-kida Espíritu Ii xa kuvete koio-n xa kuvete koio-n. 7 Te du'a, n-ka kuu mee-n ɨin ichi kane'e katnɨɨ ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu, distrito Macedonia xi'in distrito Acaya. 8 Xaxe'e mee-n, xá n-ka teku ñayiu Macedonia, xi'in ñayiu Acaya, xi'in ñayiu ntdaa ɨnka ñuu, tnu'u Xto'o-ro Jesucristu. Ntdaa ñuu xá n-ka teku ñayiu xa ka jandixa mee-n Ianyuux. Xijan kuu xa, ña ndoñu'u ka xa ja'an koio mee-da ni ɨin. 9 Ka ja'an mee-i xa n-ka xitoni'ni ña'a-da mee-n te n-ka xeka va'a ña'a-n. Ka ja'an-i xa n-ka dandoo-n santu, xa kunduu

koio-n xi'in Ianyuux Ndito. Ianyuux
ndaa kuu-ia. 10 Dɨuni ka ja'an-i
xa xndetu-n xa ndixi Da'ya Yɨɨ
Ianyuux nde andɨu. N-kida Ianyuux
xa n-nandoto Jesús nuu n-kuu-ia
ndɨyɨ, te dakaku ña'a Jesús mee-ro,
hora ndunde'e Ianyuux nuu ñayiu
ñuñayiu.

Va'a xna'a-n nax n-kida-da, na n-xo tuu-da xi'in-n Tesalónica

2 Ñani-da ku'a-da, ka xini-n
xa ñatu n-ka xitoni'ni ña'a
du'a-da. 2 Ka xini-n xa yo kue'e vida
n-ka ya'a-da ñuu nani Filipos, te
yo kui'a n-ka ja'an ñayiu ijan. Te
juini du'a n-kuu, ko n-ka jandixa-da
xa ñunuu ña'a na'i Ianyuux, te ña
n-ka yu'u-da xa juña tnu'u ka-da
tnu'u-ia nuu ñayiu. Xijan kuu xa
n-ka xee-da ñuu-n, te nɨni kue'e
vida ka ya'a-da, n-ka kachitnu'u-da
tnu'u va'a Ianyuux nuu mee-n tuku.
3 Meni xa kuu xandaa n-ja'an-da. Ña
n-ka kida-da xa u'u nuu-n, ña n-ka
danda'u ña'a-da. 4 N-xitotnuni ña'a
Ianyuux mee-da. N-xio-ia confianza
nuu-da, xa juña tnu'u koio-da tnu'u
va'a Jesucristu nuu ñayiu. Te du'a
ka ja'an-da. Ñatu ka ja'an-da, xa
kada-da xa tna ini koio ñayiu, ka
ja'an-da, xa kada-da xa tna ini
Ianyuux. Xitotnuni mee-ia anu-da,
na'a-ia ntdaa xa ka kida-da, xi'in
ntdaa xa xani ini-da. 5 Ka xini-n
xa nuncas ña n-ka xetniu-da tnu'u
vidi xa ni'i ña'a-da, te nuncas ña
n-ka danda'u ña'a-da xa ni'i koio-da
tvini. Na'a Ianyuux xa du'a n-kuu.
6 Nuncas ña n-ka nduku-da xa koo
koio ñayiu xañu'u nuu mee-da. Ni
mee-n, ni ɨnka ñayiu. Se n-tunda'a
ña'a Cristu ka kuu-da, te kua'a
xa kada-da xa koo koio-n xañu'u
nuu-da. 7 Ko ñatu du'a ka kida-da.
N-ka xemani ña'a-da. Nani ñunuu
va'a ɨɨn ñadɨ'ɨ da'ya yɨjɨn-ña, dani
n-xo ñunuu ña'a mee-da mee-n.
8 Xaxe'e xa ka xemani ña'a-da, n-ka
kachitnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux.
Te nux n-ndoñu'u n-kuu, te n-xio
anu-da xa kuú koio-da xaxe'e-n.
Chi n-xee xa yo ka xemani ña'a-da.
9 Ñani-da ku'a-da, naja'an koio-n
nanda n-ka kidatniu-da. Xna'a-n
xa kue'e vida n-ka ya'a-da xa
kutuu-da xi'in-n. Nduu, xakuaa
n-ka kidatniu-da, chi ña n-ka
juini-da xa datnaña'a-da nɨni n-ka
kachitnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux.
10 Kua'a mee-n xa ja'an ndaa
koio-n xaxe'e-da, te na'a Ianyuux
du, ntdaa xa n-ka kida-da, nɨni n-ka
xo tuu-da xi'in mee-n, ñayiu ka
jandixa Jesucristu. Meni xa juini
Ianyuux n-ka kida-da, n-ka kida-da
xava'a. Ni ɨɨn ñayiu ña kua'a xa
tekuechi ña'a-i. 11 Ka xini-n xa n-ka
ja'an-da nuu ɨɨn ɨɨn-n nani ja'an
ɨɨn taa nuu da'ya-s. N-ka dakua'a
ña'a-da, te n-ka taxi-da tnu'u kanu
ini. 12 Yo kue'e n-ka xijan-da nuu-n,
xa dandoo koio-n kuechi-n, te kada
koio-n ntdaa xa juini Ianyuux. Chi
ja'an ña'a-ia, xa kutuu koio mee-n
nuu taxnuni-ia, te jini koio-n xa Ia
kunxa'nu ka kuu-ia.
13 Xijan kuu xa, kɨu xi'in kɨu,
ka xia'an-da xa n-kuta'u-da nuu
Ianyuux. N-ka xeka va'a-n tnu'u
Ianyuux, na n-ka teku-n tnu'u
jan, hora n-ka kachitnu'u-da. N-ka
kutnuni ini-n xa tnu'u jan ñatu kuu
tnu'u seyɨɨ, n-ka kutnuni ini-n xa
xandaa xa tnu'u Ianyuux kuu. Te
kidatniu tnu'u jan anu ñayiu ka

jandixa Ianyuux. 14 Ñani-da ku'a-da,
n-ka kida mee-n ná n-ka kida ñayiu
ka jandixa Ianyuux distrito nani
Judea. Mee-i tuku, ka kunduu-i xi'in
Cristu Jesús. Ná n-ka ya'a mee-i
kue'e vida, xaxe'e xa n-ka xini
u'u ña'a ñayiu Israel, da n-ka ya'a
mee-n kue'e vida, xaxe'e xa ka xini
u'u ña'a ñayiu ñuu-n. 15 N-ka xa'ni
ñayiu Israel Xto'o-ro Jesús, nani
n-ka xa'ni-i se n-ka xian tnu'u tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e
kuia. N-ka xijun ña'a ñayiu Israel
mee-da tuku. Dani ka kida-i xa ña
tna ini Ianyuux, te dani jantna'a-i
xi'in ntdaa ñayiu. 16 Ka juini-da xa
juña tnu'u-da tnu'u va'a Ianyuux
nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel,
xa ma kuú koio-i xi'in kuechi-i, ko
ña ka xejoon ñayiu Israel. Kɨu xi'in
kɨu, ka kida ka ñayiu Israel kuechi.
Ko vitna, xa n-xee hora xa ndunde'e
Ianyuux nuu mee-i.

Kukajan ini-da xa jini ña'a-da ɨnka vuelta

17 Ñani-da ku'a-da, ka kuu-da ná
kuu ɨɨn ñadɨ'ɨ hora n-xi'í da'ya-ña.
Juini ita'u ni kɨu ña yoo ka-da
xi'in-n, ko yo kukajan ini-da xa jini
ña'a-da. 18 Mee-da, Spalu, kue'e
vuelta n-juini-da xa xee-da ñuu-n,
ko ña n-xejoon kui'na xa xee-da.
19 Xndetu-da hora ndixi Xto'o-ro
Jesucristu, chi hora ɨjan, kunujuiin
va'a koio mee-n nuu mee-ia, te
kuvete-da xa kuvete-da xaxe'e-n.
Kuu ná kuu xa ni'i-da corona,
te najuen tnu'u-da xa najuen
tnu'u-da xaxe'e-n. 20 Mee-n ka kida
xa ka xia'an-da xa n-kuta'u-da
nuu Ianyuux. Mee-n ka kida xa
kuvete-da xa kuvete-da.

3 Ña n-kundee ini-da xa
tekutnu'u koio-da nanda
xtuu-n. Xijan kuu xa n-ka xani
ini-da xa vatuka xa ndoo meni
mee-da ñuu nani Atenas. 2 Te n-ka
tunda'a-da Timoteo nuu-n. Ñani-ro
kuu-sɨ, se xinokuechi nuu Ianyuux
kuu-s. N-kidatniu-s xi'in-da, xa juña
tnu'u-s tnu'u va'a Cristu nuu ñayiu.
N-ka tunda'a-da-sɨ, xa chindee
ña'a-s mee-n, xa kundee ini koio-n,
xa jandixa na'i koio-n Xto'o-ro
Jesús. 3 Ña n-ka juini-da xa dandoo
koio-n ni ɨɨn-n Cristu, hora ka xini
u'u ña'a ñayiu ña ka jandixa Cristu.
Va'a ka xini-n xa io xa du'a ya'a-ro.
4 Na n-ka xo tuu ka-da xi'in-n, n-ka
ja'an-da xa io xa kue'e vida ya'a-ro,
xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu,
te du'a kuu, nani xna'a-n. 5 Ña
n-kundee ka ini-da xa jini-da nanda
xtuu-n. Xijan kuu xa n-tunda'a-da
Timoteo, xa kanetnu'u-s tnu'u
mee-n ndixi, nux dani ka jandixa-n
Xto'o-ro Jesucristu. N-yu'u-da, xa
nada kadajuexa ña'a kui'na mee-n,
te ma kunduu koio ka-n xi'in Cristu.
N-juini-da xa jini-da nux dani
xiniñu'u tniu n-ka kida-da xaxe'e-n.
6 Ko vitna, xa n-xee Timoteo ya'a.
Tnu'u va'a ne'e-s n-nxee. Ja'an-s
xa dani ka jandixa-n Jesucristu,
te va'a ka xemani-n Ianyuux xi'in
ñayiu. Ja'an-sɨ xa ntdaa kɨu ka
naja'an ña'a-n, te ka juini-n xa jini
ña'a koio-n, nani ka juini mee-da
xa jini ña'a-da mee-n. 7 Ñani-da
ku'a-da, juini ka xini u'u ña'a
ñayiu, te kue'e vida ka ya'a-n, ko
kuka'nu anu-da, xaxe'e xa n-ka
teku-da xa ka jandixa na'i ka-n
Jesucristu. 8 Xaxe'e xa ka kundee
ini-n xa kunduu na'i koio ka-n xi'in

Xto'o-ro Jesús, te du'a kuu xa xtuu
va'a mee-da. 9 ¿Nanda kua'a xa
nachiya'u koio-da nuu Ianyuux?
Ka xia'an-da xa ka xia'an-da
xa n-kuta'u-da nuu-ia, xaxe'e
mee-n. Kuvete-da xa kuvete-da
nuu Ianyuux. Ia jandixa-ro kuu-ia.
10 Nduu, xakuaa ka xijan ta'u-da
nuu Ianyuux xaxe'e-n. Yo kue'e ka
xijan ta'u-da, xa nanitna'a nuu-ro
mee-n xi'in mee-da. Ka juini-da xa
chindee ña'a-da, xaxe'e xa ndoñu'u
ka-n, xa jandixa va'a koio ka-n
Ianyuux.
11 Na kada Ianyuux xa nanitna'a
nuu-ro ɨnka vuelta. Na chindee
ña'a Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro
Jesús, xa kotoni'ni ña'a-da. 12 Na
kada Xto'o-ro Jesús xa juemani
tna'a koio-n xa juemani tna'a koio
ka-n, ɨɨn-n xi'in ɨka-n. Na kada-ia
xa juemani koio-n ntdaa ñayiu.
Na kada-ia xa juemani tna'a koio
mee-n, ná ka xemani ña'a mee-da
mee-n. 13 Na kada Xto'o-ro Jesús
xa kundee ini koio-n. Ndixi-ia,
xi'in ntdaa ñayiu n-kida dɨɨn-ia
xa ku kuu koio-i ñayiu mee-ia. Na
ndixi-ia, te kunujuiin koio mee-n
nuu Ianyuux. Ianyuux jandixa-ro
kuu-ia. Taa-ro Ianyuux kuu-ia. Na
kada Xto'o-ro Jesús xa kada koio-n
xa juini Ianyuux, na kada-ia xa
hora ɨjan ni, ni ɨɨn ñayiu ma kua'a
xa tekuechi ña'a-i nuu mee-ia.

Xa tna ini Ianyuux

4 Ñani-da ku'a-da, vitna, xaxe'e
xa ka kunduu mee-da xi'in
Xto'o-ro Jesús, ka xijan-da nuu
mee-n xa kada koio-n xa juini
Ianyuux. Xá n-ka dakua'a ña'a-da
nax kada koio-n xa kada-n xa tna
ini Ianyuux, te du'a ka kida-n. Ka
xijan-da nuu-n xa du'a kada koio
ka-n.
2 Va'a ka xini-n tnu'u ta'u tniu
n-ka taxi-da. Te ka xini-n xa n-ta'u
tniu Xto'o-ro Jesús mee-da, xa
du'a dakua'a ña'a koio-da mee-n.
3 N-kida dɨɨn ña'a Ianyuux mee-ro,
xa ku kuu-ro ñayiu mee-ia. Juini-ia
xa kada koio-n xa juini mee-ia,
juini-ia xa maxku kada koio ka-n
xa u'u. Juini-ia xa maxku kidi-n
xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-n.
4 Ñani-da, juini-ia xa tnunda'a-n
xi'in ñadɨ'ɨ n-taxi-ia, te koo-n xañu'u
nuu-ña, te juemani-n-ña. Ku'a-da,
juini-ia xa tnunda'a-n xi'inseyɨɨ
n-taxi-ia, te koo-n xañu'u nuu-s, te
juemani-n-sɨ. 5 Seyɨɨ, juini-ia xa
maxku juejoon-n nuu yɨkɨ kuñu-n
xa kukajan ini-n kue'e ñadɨ'ɨ, ná
ka kida ñayiu ña ka xini Ianyuux.
Ñadɨ'ɨ, juini-ia xa maxku juejoon-n
nuu yɨkɨ kuñu-n xa kukajan ini-n
kue'e seyɨɨ, ná ka kida ñayiu ña
kaxini Ianyuux. 6 Ñani-da, maxku
danda'u-n ɨnka seyɨɨ, xa kidi-n xi'in
ñadɨ'ɨ-s. Ku'a-da, maxku danda'u-n
ɨnka ñadɨ'ɨ, xa kidi-n xi'in yɨɨ-ña. Na
n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka ja'an-da xa
kada u'u ña'a Ianyuux mee-n, nux
du'a ka kida-n. 7 Ña n-ja'an ña'a-ia
xa ku kuu-ro ñayiu ka kida xa juini
mee-ro, n-ja'an ña'a-ia xa ku kuu-ro
ñayiu ka kida xa juini mee-ia.
8 Xijan kuu xa, ɨɨn ñayiu, nux ña xe
ini-i xa n-ka dakua'a-da, du'a kuu
xa ña xe ini-i xa n-ja'an Ianyuux. Ña
kuu xa ñatu jandixa-i ɨɨn ñayiu, kuu
xa ñatu jandixa-i Ianyuux n-taxi
Espíritu Ii.
9 Ña ndoñu'u xa kadava'a-da
nuu-n xa io xa juemani tna'a-n,

chi xa n-dakua'a ña'a Ianyuux xa
juemani tna'a-n, ɨɨn-n nuu ɨnka-n.
10 Ndaa xa ka xemani-n ntdaa
ñani-ro ku'a-ro nitu'u distrito
Macedonia. Ko ñani-da ku'a-da, ka
xijan-da xa juemani-n xa juemani
ka-n-yɨ. 11 Ka xijan-da xa kutuu
mani koio-n xi'in ntdaa ñayiu.
Kada-n, ɨɨn ɨɨn-n, tniu mee-n. Xi'in
nda'a-n kadatniu koio-n. Du'a xá
n-ka ta'u tniu-da, na n-ka xo tuu-da
xi'in-n. 12 Nux du'a kada-n, ɨɨn ɨɨn-n,
nde ñayiu ña ka jandixa Xto'o-ro
Jesús koo koio xañu'u nuu-n. Te
ma ndoñu'u xa kundeka ña'a ni ɨɨn
ñayiu.

Ndixi Xto'o-ro Jesucristu

13 Ñani-da ku'a-da, ka juini-da
xa kutnuni ini koio-n nanda
kutuu ñani-ro ku'a-ro n-ka xi'í. Ña
ndoñu'u xa tnau ini koio mee-n, ná
tnau ini ɨnka ñayiu. Chi mee-i, ña
tuu na confianza io-i nuu Ianyuux.
14 Ko mee-ro, jandixa-ro xa n-xi'í
Jesús te n-nandoto-ia. Dɨuni
jandixa-ro xa nadandoto Ianyuux
ntdaa ñayiu n-ka jandixa Jesús
antecas xa kuú-i, te ndixi uun ka-i
xi'in Jesús hora na ndixi-ia.
15 Tnu'u Xto'o-ro Jesús ka ja'an-da
nuu-n. Juini dani xndito-ro te xtuu
na'i-ro ñuñayiu hora na ndixi Jesús,
ko ma juiin ndodo nuu mee-ro nuu
ñani-ro ku'a-ro xá n-ka xi'í. 16 Hora
ijan kunde'a-ro Xto'o-ro Jesús vax
nuu-ia nde andɨu. Kana xee-ia tnu'u
ta'u tniu-ia. Te kana ángel kunxa'nu
ka, ia xinokuechi nuu Ianyuux. Te
nda'i trompeta Ianyuux. Te ki'na
nuu nandoto koio ñani-ro ku'a-ro
n-ka jandixa Jesús antecas xa kuú-i.
17 Te dada mee-ro, ñayiu xtuu na'i
ka ñuñayiu. Tnɨɨ ña'a Ianyuux, te
kandeka ña'a-ia ntdaa-ro jɨ'ɨn nuu
vikó, xa nanitna'a-ro xi'in Xto'o-ro
Jesús nuu dujun ka. Te du'a kutuu
va'a-ro, ntdaa-ro, xi'in Xto'o-ro
Jesús kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 18 Xijan kuu
xa, xi'in tnu'u ya'a, juña'a tna'a-n
tnu'u kanu ini, ɨɨn-n nuu ɨnka-n.

5 Ñani-da ku'a-da, ña ndoñu'u-n
xa ja'an koio-da nada kuia
ya'a-ro, antecas xa ndixi Xto'o-ro
Jesús. Ña ndoñu'u-n xa ja'an-da
nax koo, antecas xa ndixi-ia. Du'a
ma kadava'a-da nuu-n. 2 Va'a xna'a
mee-n xa danaa xee kɨu ndadandaa
Xto'o-ro Jesús ntdaa xa io. Xna'a-n
xa xee kɨu ijan, ná xee ɨɨn ñadu'u
xakuaa. 3 Hora ka ja'an ñayiu: “Xtuu
va'a-ro, ña tuu nax kuu”, te danaa,
hora ijan ni, danaa Ianyuux ñayiu
jan. Ná kuu xa danaa ni kixe'e xa
xaxia'an hora kaku da'ya ɨɨn ñadɨ'ɨ,
da kixe'e Ianyuux xa danaa-ia
ñayiu jan. Te mayo-i kaku. 4 Ko
mee-n, ñani-da ku'a-da, ñatu ka
xika-n nuu nee, xa na'i xee kɨu
ijan, ná na'i kɨu ɨɨn ñadu'u ɨɨn ve'e.
5 Ka kuu mee-n, ntdaa-n, ñayiu ka
jandixa Xto'o-ro Jesús. Ka xika-n
nuu kanda va'a. Ñatu kuu-ro ñayiu
xakuaa, ña ka xika-ro nuu nee. 6 Ná
kuu ñayiu ka kidi kuu ñayiu jan.
Xijan kuu xa maxku kidi mee-ro,
ná ka kidi mee-i. Na kunde'a-ro xa
ndixi-ia. 7 Ñayiu kidi, kidi-i xakuaa,
ñayiu xini, xini-i xakuaa. 8 Ñayiu
ka xika nduu kuu-ro. Io xa koo
tu'a-ro. Ná kuu soldado kuu-ro, te
io xa dada'u ña'a. Ná kuu xa dada'u
soldado pechu-s, kuu xa jandixa-ro
Ianyuux te xemani-ro ñayiu. Ná kuu
xa dada'u soldado dɨkɨ-s, kuu xa
xndetu-ro xa dakaku ña'a Xto'o-ro

Jesucristu, xa kutuu va'a-ro xi'in-ia.
9 Chi ña n-nduku ña'a Ianyuux
mee-ro, xa kada u'u ña'a-ia.
N-nduku ña'a-ia, xa ni'i-ro xa kutuu
va'a-ro xi'in mee-ia, xaxe'e Xto'o-ro
Jesucristu. 10 N-xi'í Jesucristu
xaxe'e-ro, te juini ndito-ro o
n-xi'í-ro, ko dani kutuu-ro xi'in-ia.
11 Xijan kuu xa, juña'a tna'a-n tnu'u
kanu ini, te chindee tna'a-n xa
kundee ini koio-n. Nani ka kida-n
vitna, dani kada koio ka-n.

Ñani-da ku'a-da, io xa du'a kada koio ka-n

12 Ñani-da ku'a-da, ka xijan-da
xa koo koio-n xañu'u nuu se ka
kidatniu xi'in-n. N-kaxí Xto'o-ro
Jesús mee-sɨ, xa taxnuni koio-s
nuu-n, te dakua'a ña'a-s. 13 Koo
koio-n xañu'u nuu-s, te yo va'a
juemani koio-n-sɨ, xaxe'e tniu ka
kida-sɨ. Te kutuu mani-n, ntdaa-n,
ɨɨn-n xi'in ɨka-n.
14 Ñani-da ku'a-da, ka xijan-da
nuu-n, xa du'a kada koio-n. Kudeen
koio-n nuu ñayiu ña ka juini xa
kadatniu-i. Juña'a koio-n tnu'u kanu
ini nuu ñayiu ka yu'u. Chindee
koio-n ñayiu ña ndaku. Kundetu
kuee koio-n nuu ntdaa ñayiu.
15 Kunde'a tna'a-n, xa ni ɨɨn-n
maxku kada xa u'u nuu ñayiu ka
kida xa u'u nuu mee-n. Kada koio-n
xava'a, nani nuu ntna'a mee-n, dani
nuu ntdaa ñayiu.
16 Ntdaa kɨu kuvete koio-n. 17 Kɨu
xi'in kɨu, kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux. 18 Hora kuvete-n, hora
tnau ini-n, dava'a nga xa ya'a-n,
ko juña'a koio-n xa n-kuta'u-n nuu
Ianyuux. Du'a kunduu na'i ka-n
xi'in Cristu Jesús, te du'a kada-n
xa juini Ianyuux xaxe'e-n.
19 Ná kuu ɨɨn ñu'u koko kidatniu
anu-n, da kuu Espíritu Ianyuux.
Juejoon koio-n, ɨɨn ɨɨn-n, xa
kadatniu ka-ia. 20 Nux kachitnu'u
ɨɨn ñayiu tnu'u Ianyuux nuu-n,
te io xa chinuu koio-n tnu'u jan.
21 Kototnuni koio-n ntdaa xa teku-n,
te kueka va'a koio-n xa kuu xava'a.
22 Dandoo koio-n ntdaa xa kuu xa
u'u.
23 Kida Ianyuux xa kutuu va'a-ro.
Xá n-ja'an ña'a-ia mee-ro xa ku
kuu-ro ñayiu mee-ia, xá n-kida dɨɨn
ña'a-ia. Na kada-ia xa kada koio
mee-n ntdaa xa juini mee-ia. Na
kuneva'a ña'a-ia mee-n, anu-n xi'in
xaxtnuni-n xi'in yɨkɨ kuñu-n, xa ma
kua'a xa tekuechi ña'a ni ɨɨn, hora
ndixi Xto'o-ro Jesucristu. 24 Ja'an
ña'a Ianyuux mee-n xa kutuu va'a
koio-n xi'in-ia, te du'a koo. Kua'a-ro
xa koo koio-ro confianza nuu-ia, xa
du'a kada-ia.

Xanyuux nuu-n

25 Ñani-da ku'a-da, kajan ta'u
koio-n nuu Ianyuux xaxe'e
mee-da.
26 Juña'a koio-n xa ndajan
tnu'u-da ntdaa ñani-ro ku'a-ro xtuu
ijan.
27 Xaxe'e xa ta'u tniu ña'a Xto'o-ro
Jesucristu mee-da, ka ta'u tniu ña'a
mee-da mee-n, xa ka'u koio-n carta
ya'a nuu ntdaa ñani-ro ku'a-ro xtuu
ijan.
28 Na taxi Xto'o-ro Jesucristu
xamani-ia nuu-n. Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Spalu nuu ñayiu Tesalónica

Kidava'a Spalu nuu ñayiu ñuu nani Tesalónica

1 Mee-da, Spalu, kidava'a-da carta ya'a, xi'in Silvano xi'in Timoteo. Ka kidava'a-da nuu mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa Jesucristu ñuu nani Tesalónica. Ka kunduu-n xi'in Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu. [2]Na taxi-ia xamani-ia nuu-n, na kada-ia xa kutuu va'a koio-n.

Na ndixi Cristu, te ndadandaa Ianyuux ñayiu ka kida xa u'u

[3]Ñani-da ku'a-da, kɨu xi'in kɨu, io xa juña'a koio-da xa n-kuta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n. Te vatuka xa du'a ka kida-da, chi kue'e xa kue'e ka jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu, te kue'e xa kue'e ka xemani tna'a-n, ɨɨn-n xi'in ɨnka-n. [4]Xijan kuu xa najuen tnu'u ña'a-da nuu ntdaa ñayiu ka jandixa Ianyuux. Najuen tnu'u ña'a-da, chi ka kundee ini-n xa jandixa koio ka-n Jesucristu. Juini ka xini u'u ña'a ñayiu mee-n, ko ka jandixa na'i-n, te juini kue'e vida ka ya'a-n, ko ka kundee ini na'i-n. [5]Du'a xini-ro xa kada Ianyuux xava'a, hora ndadandaa-ia ntdaa xa io. Hora ijan, ja'an-ia xaxe'e mee-n. Ja'an-ia xa va'a n-ka kida-n, te ja'an-ia xa taxnuni koio mee-n xi'in mee-ia nuu taxnuni-ia. Xaxe'e xa'a, kuu xa kue'e vida ka ya'a-n vitna.

[6]Meni xava'a kida Ianyuux. Xijan kuu xa kada-ia xa kue'e vida ya'a koio ñayiu ka kida xa kue'e vida ka ya'a mee-n. [7]Kue'e vida ka ya'a-n vitna, ko kada Ianyuux xa kutuu va'a koio mee-n xi'in mee-da nuu taxnuni-ia. Du'a koo, na ndixi Xto'o-ro Jesús nde andɨu. Kixee-ia xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, ia ka kunxa'nu. Kixee-ia nuu yanu'u koko. [8]Te yo nde'e ku kuu-ia, hora ndadandaa-ia ñayiu ña ka xini Ianyuux, ñayiu ña jandixa tnu'u va'a Xto'o-ro Jesús. [9]Kada u'u Ianyuux ñayiu jan. Kuia ma jɨn ndɨ'ɨ, ya'a koio-i ntdaa xa kada ña'a-ia. Ma kutuu ñayiu jan xi'in Xto'o-ro Jesús. Ma kɨu koio-i nuu taxnuni Ia kunxa'nu ka. [10]Na ndixi Xto'o-ro Jesús, kɨu ijan, te ñayiu n-kida dɨɨn-ia, ñayiu mee-ia, juña'a koio-i xa n-kuta'u-i nuu-ia. Ntdaa ñayiu n-ka jandixa-ia, ndadaka'nu-i-ia. Mee-n tuku, chi n-ka jandixa-n-ia, na n-ka ja'an-da xaxe'e-ia.

11 Xijan kuu xa, kɨu xi'in kɨu, ka
xijan ta'u-da nuu Ianyuux xaxe'e-n.
Ka xijan ta'u-da xa ja'an Ianyuux xa
va'a n-kida-ia, hora n-ja'an ña'a-ia
mee-n xa kunduu koio-n xi'in-ia.
Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Xijan
kuu xa ka xijan ta'u-da xa kada-ia
xa jɨn tna'a ntdaa xava'a ka juini-n
xa kada-n, te ka xijan ta'u-da xa
kada-ia xa daxinokava koio-n
ntdaa tniu ka kida-n xaxe'e xa ka
jandixa-n-ia. 12 Te du'a kada koio
mee-n xa jini koio ntdaa ñayiu xa Ia
kunxa'nu ka kuu Xto'o-ro Jesucristu.
Te taxnuni koio mee-n xi'in mee-ia.
Du'a koo, xaxe'e xamani taxi Taa-ro
Ianyuux xi'in Xto'o-ro Jesucristu.

Kixee Se kada xa u'u, Se ma jandixa ni ɨɨn

2 Ñani-da ku'a-da, vitna juini-da
xa kakune'e-da kɨu na ndixi
Xto'o-ro Jesucristu, kɨu nataka-ro
xi'in-ia. 2 Xijan-da xa maxku kɨ ini
koio-n, maxku yu'u koio-n, xa kani
ini-n xa xá n-ndixi-ia. Nux ja'an ɨɨn
ñayiu xa kachitnu'u-i tnu'u Ianyuux
xa xá n-ndixi-ia, maxku jandixa
koio-n tnu'u jan. Nux tekutnu'u
koio-n xa xá n-ndixi-ia, maxku
jandixa koio-n tnu'u n-teku-n. Nux
ja'an koio ñayiu xa n-ka kidava'a
mee-da ɨɨn carta ja'an xa xá
n-ndixi-ia, maxku jandixa koio-n
xa ja'an-i. 3 Maxku juejoon koio-n
xa danda'u ña'a ni ɨɨn ñayiu ni ɨɨn
tnu'u jan. Ditna ka, kuu xa kuxee
ini koio ñayiu ñuñayiu nuu Ianyuux,
te dada xee kɨu ijan, kɨu na ndixi
Xto'o-ro Jesucristu. Antecas xa xee
kɨu ijan, te kixee Se kida kuechi, Se
ma jandixa ni ɨɨn. Se andea kuu-s,
Se nuncas ma kutuu xi'in Ianyuux
kuu-s. 4 Jantna'a-s xi'in ntdaa xa
danani ñayiu ianyuux. Ja'an-s xa
kunxa'nu ka mee-s dada dava'a nga
ɨnka xa ndadaka'nu ñayiu. Nde xiti
veñu'u Ianyuux, kunukoo mee-s,
ná nukoo mee Ianyuux. Ja'an-s xa
mee-s kuu Ianyuux.
5 ¿Ña ka naja'an-n xa n-xo ja'an-da
xa'a, na n-xo tuu-da xi'in-n a? 6 Te ka
xini-n nax kuu xa kida xa yɨtnɨɨ se ijan,
xa ta kixee ka-s vitna. Na xee hora
juini Ianyuux, te kixee se ijan. 7 Io ɨɨn
xa kida kuechi vitna, ko ná kuu ɨɨn xa
na'i kuu. Te io ɨɨn se kida xa yɨtnɨɨ xa
kida kuechi vitna. Te kada na'i ka-s
xa kɨtnɨɨ xa'a, nde kada Ianyuux xa
du'a ma kada ka-s. 8 Te dada kixee Se
kida kuechi, Se ma jandixa ni ɨɨn. Te
taxnuni Xto'o-ro Jesús nuu se ijan.
Xi'in tachi yu'u-ia ka'ni-ia-s, xa maxku
kada ka-s ni ɨɨn. Ná kuu ɨɨn xa diñu xa
diñu ku kuu Xto'o-ro Jesús, na ndixi-ia
kɨu ijan. 9 Kada kui'na xa kixee Se
kida kuechi, Se ma jandixa ni ɨɨn.
Taxnuni-s nuu ñayiu. Kada-s milagru.
Ko xa vete kuu ntdaa xa kada-s.
10 Juetniu-s ntdaa xa u'u xa danda'u-s
ñayiu ña ka jandixa Jesucristu, ñayiu
jɨ'ɨn andea. Jɨ'ɨn koio-i andea, xaxe'e
xa ña n-ka juini-i xa juemani-i xa kuu
xandaa, ña n-ka juini-i xa dakaku ña'a
Ianyuux mee-i, xa kutuu va'a-i xi'in
mee-ia. 11 Xijan kuu xa xejoon Ianyuux
xa danda'u Se kida kuechi ñayiu jan,
xa jandixa koio-i xa kuu tnu'u vete.
12 Du'a ndadandaa Ianyuux ntdaa
ñayiu ña n-ka jandixa xa kuu xandaa,
ñayiu n-ka tna ini xa kuu xa u'u.

N-kaxí ña'a Ianyuux mee-n xa dakaku ña'a-ia

13 Ñani-da ku'a-da, kɨu xi'in kɨu,
io xa juña'a koio-da xa n-kuta'u-da

nuu Ianyuux xaxe'e-n. Xemani
ña'a Xto'o-ro Jesús mee-n. Nde
ki'na nuu, n-kaxí ña'a Ianyuux
mee-n, xa dakaku ña'a-ia, xa ma
kuú koio-n xi'in kuechi-n. N-kida-ia
xa kadatniu Espíritu Ii anu-n, xa
dakua'a ña'a-ia, xa kada koio-n xa
juini Ianyuux, te n-kida Ianyuux
xa jandixa koio-n xa kuu xandaa.
14 Na n-ka kachitnu'u-da tnu'u va'a
Jesucristu nuu-n, te n-ja'an ña'a
Ianyuux mee-n. N-ja'an ña'a-ia xa
taxnuni koio mee-n xi'in Xto'o-ro
Jesucristu.
15 Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa
kundee ini koio-n, xa jandixa koio
ka-n Jesucristu. Kada koio-n ntdaa
xa n-ka dakua'a ña'a-da, tnu'u n-ka
ja'an-da xi'in carta n-ka kidava'a-da.
16-17 Xemani ña'a Taa-ro Ianyuux
mee-ro. Xá n-taxi-ia tnu'u kanu ini,
xa kutuu va'a-ro xi'in mee-ia kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ. Xá n-taxi-ia xamani-ia,
xa kundetu-ro nde ndixi Jesucristu.
Na kada Taa-ro Ianyuux xi'in
Xto'o-ro Jesucristu, xa kundee ini
koio-n. Na chindee ña'a-ia, xa kada
koio-n xava'a. Na chindee ña'a-ia,
xa ja'an koio-n tnu'u va'a.

Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux xaxe'e-da

3 Ñani-da ku'a-da, kajan ta'u
koio-n nuu Ianyuux xaxe'e
mee-da. Kajan ta'u-n xa yachi kua'a
xa juña'a koio-da tnu'u Xto'o-ro
Jesucristu nuu ñayiu ñuu xi'in ñuu.
Kajan ta'u koio-n xa kueka va'a
koio ñayiu jan tnu'u Jesucristu,
ná n-ka xeka va'a mee-n tnu'u-ia.
2 Kajan ta'u koio-n xaxe'e-da, xa
kaku koio-da nuu se ka kida
kuechi, se ka kida xa u'u. Chi ñatu
ntdaa ñayiu ka juini xa jandixa-i
Jesucristu. 3 Ko kua'a-ro xa koo-ro
confianza nuu Ianyuux. Kada-ia xa
kundee ini koio mee-n, xa jandixa
na'i ka-n Xto'o-ro Jesucristu.
Kuneva'a ña'a-ia mee-n, xa ma
danda'u ña'a kui'na. 4 Xndaxio-da
confianza nuu Ianyuux, xa ka
kida-n vitna te kada koio na'i ka-n,
ntdaa xa ta'u tniu ña'a-da. 5 Na kada
Ianyuux xa kutnuni ini koio-n xa
xemani ña'a-ia mee-n, te kada-ia xa
kundee ini koio mee-n ná n-kundee
ini Xto'o-ro Jesucristu.

Ɨin ñayiu, nux ña juini-i xa kadatniu-i, te maxku kaxi-i

6 Ñani-da ku'a-da, n-ta'u tniu
ña'a Xto'o-ro Jesucristu mee-da, xa
ta'u tniu ña'a-da mee-n, xa maxku
kunduu koio-n xi'in ñani-ro ku'a-ro
ña ka juini xa kadatniu-i. Na
n-xo tuu-da xi'in-n, n-ka dakua'a
ña'a-da xa io xa kadatniu koio-n,
ɨin ɨin-n, xa ni'i-n xa ndoñu'u-n.
Ko du'a ña ka kida dava ñani-ro
ku'a-ro xtuu xi'in-n. 7 Ka xini
mee-n xa io xa kada koio-n, ná
n-ka kida mee-da. Ña n-ka kukudi
mee-da, na n-xo tuu-da xi'in-n.
8 Na n-ka taxi-n xa kaa-da, te n-ka
xo chiya'u-da. Nduu, xakuaa n-ka
xo kidatniu-da. N-ka kidatniu-da,
nde n-ka xo xiau-da, chi ña n-ka
juini-da xa kundeka ña'a-n. 9 Se
n-tunda'a Jesucristu ka kuu-da, te
vatuka xa kajan koio-da xa tax
koio-n xa ndoñu'u-da. Ko du'a ña
n-ka kida-da, chi n-ka juini-da xa
ku kuu mee-da ɨin ichi tnɨi koio
mee-n, xa kada koio mee-n ná n-ka
kida mee-da. 10 Na n-xo tuu-da
xi'in-n, n-ka ta'u tniu ña'a-da

xa'a: Ɨɨn ñayiu, nux ña juini-i xa
kadatniu-i, te maxku kaxi-i. 11 Xá
n-ka tekutnu'u-da xa dava mee-n
ña ka juini-n xa kadatniu-n. Ñayiu
kudi ka kuu-n, ñayiu ndu ini xa
kuu ñayiu jan ka kuu-n. Te xa ka
kuu mee-n ña ndu ini-n. 12 Ta'u tniu
ña'a Xto'o-ro Jesucristu mee-da, xa
ta'u tniu koio-da nuu ñayiu jan, xa
na kadatniu-i nu xaxi-i, te maxku
kunduu ini-i xa kuu ñayiu.
13 Ñani-da ku'a-da, kada na'i
koio ka-n xava'a, te maxku kuita
anu-n. 14 Nux ña juini ɨɨn ñayiu xa
jandixa-i tnu'u kidava'a-da, chinuu
koio mee-n jundu kuu ñayiu jan,
te maxku kunduu koio ka-n xi'in-i,
xa na kujanuu-i. 15 Ko maxku jini
u'u koio-n ñayiu jan. Jan do'o
ni-n-yɨ, ná jan do'o-n ñani-n ku'a-n,
chi du'a kuu-i.

Na taxi Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n

16 Ia kida xa xtuu mani ñayiu kuu
Xto'o-ro Jesús. Kɨu xi'in kɨu, na
kada-ia xa kutuu mani mee-n xi'in
Ianyuux xi'in ñayiu. Dava'a nga xa
io xa ka ya'a-n, ko na kada Ianyuux
xa kutuu va'a-n. Na kunduu mee-ia
xi'in-n, ntdaa-n.
17 Mee-da kuu Spalu. Xi'in nda'a
mee-da, kidava'a-da xanyuux ya'a.
Du'a ka xini-n xa carta n-kidava'a
mee-da kuu. Du'a kida-da ntdaa
carta kidava'a-da. 18 Na taxi
Xto'o-ro Jesucristu xamani-ia nuu-n,
ntdaa-n. Du'a na koo.

Carta ki'na nuu n-tunda'a Spalu nuu Timoteo

N-ndajan tnu'u Spalu Timoteo

1 Ru'u, Spalu, kuu-r se n-tunda'a
ña'a Cristu Jesús xa juña
tnu'u-r ñayiu xa n-ja'an-ia ñuu
xi'in ñuu chi daa n-ta'u tniu
Taa-ro Ianyuux, Ia dananita'u
ña'a. Dɨuni daa n-ta'u tniu Cristu
Jesús, Ia xndetu-ro. Xandaa xakuiti
ndixi-ia. 2 Tunda'a-r carta ya'a
juan xee nuu-n, Timoteo. Xaxe'e
xa n-dakua'a ña'a-r, xijan kuu
xa n-kukanu ini-n Cristu Jesús.
Kuenda kɨu da'ya yɨɨ-r kuu ña'a
xaxe'e xijan.
Xijan ta'u-r nuu Ianyuux xi'in nuu
Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xa
na chindee chituu ña'a-ia xi'in xa
na kunda'u ini ña'a-ia. Dɨuni xijan
ta'u-r nuu-ia xa na ku kundaa ku
kuvatu anu-n chi n-natu ini-n xa
n-kida-n kuechi.

Maxku chinuu-n xa ña ndaa

3 Xijan ta'u ntuku-r nuu-n xa na
kutuu na'i-n Éfeso de na n-xijan
ta'u-r nuu-n xa ki'na xa ndoo-n dian
na n-kee-r xa vaxi-r Macedonia.
Kutuu na'i xa na ta'u tniu-n nuu
dava ñayiu dian xa maxku ja'an
koio ka-i nuu dava ka ñayiu ɨɨn
xa ña ndaa. 4 Ni maxku chinuu
koio-i cuentu n-ka xo xani ini mee
xixitna-i, ni maxku nduku tnu'u
koio-i nuu jundu n-ka xo kuu tadɨ'ɨ
xixitna-i chi ma kɨu xa jɨn ndɨ'ɨ
xijan nux dani na kuu kada-i. Diko
ni dajantna'a ña'a cuentu jan, te
ñatu kachitnu'u ña'a tnu'u ja'an-ro
nuu ñayiu dakua'a-ro na kua'a
na kukanu ini koio-i Cristu Jesús.
5 Ta'u tniu-r nuu-n xa ja'an-n nuu
ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús
xndaxio dian xa na juemani-i ɨnka
ñayiu, te na ku kuva'a anu-i nuu-i.
Na ku kukanu ini na'i-i Cristu Jesús,
te na koo ndaa na koo kuiti anu-i.
6 Dava ñayiu ñatuka xemani-i ɨnka
ñayiu. Ka jantna'a tnu'u-i te diko ni
daka ni'no tna'a-i. 7 Ka tna ini dava
ñayiu xa dakua'a-i ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús xa n-chidotnuni
Moisés chi ka ja'an-i xa va'a ka
tu'a-i, ko ña ka kutnuni ini-i xa
n-chidotnuni-s juini ka dakua'a-i
ñayiu xa n-chidotnuni-s.
8 Xá ka xini-ro xa va'a ley
n-chidotnuni Moisés, te io xa
jandixa-ro. 9 Ka xini-ro xa ñadu
xaxe'e xa va'a ñayiu n-xe koo ley
n-chidotnuni Moisés, chi n-xe koo
xaxe'e xa ka kida ñayiu dava'a

nga xa ka juini mee-i. N-xe koo-i
xaxeʼe xa ka kuxe ini ñayiu nuu
Ianyuux. N-xe koo-i xaxeʼe xa ñatu
xndaxio-i xañuʼu nuu-ia, xaxeʼe
xa kida-i xaloko xaduʼa. Dani n-xe
koo-i xaxeʼe xa xaʼni-i taa-i, xaʼni-i
dɨʼɨ-i, xaʼni-i ñayiu. Io xa kaʼu ntdaa
ñayiu yaʼa ley n-chidotnuni Moisés,
te io xa jandixa koio-i. 10 Dani n-xe
koo ley xaxeʼe ñayiu n-ka tnundaʼa
xndaa xiʼin ɨnka ñayiu, xaxeʼe se
xndaa xiʼin tnaʼa seyɨɨ-s, xaxeʼe
se ka diko ñayiu ka kidatniu duʼa,
xaxeʼe ñayiu vete, xaxeʼe ñayiu n-ka
kida ɨɨn kuechi, te ka jaʼan-i nuu
juxtixia xa ña tuu nax n-ka kida-i
te ka chinaa-i Ianyuux du. Dɨuni
n-xe koo ley xaxeʼe ñayiu dadaʼan
xa maxku jandixa dava ka ñayiu
xa ka jaʼan-ro nuu-i. Ɨɨn xandaa
kuu. 11 Nakaxtnaʼa xa kakuneʼe-r ya
xiʼin xa dakuaʼa-ro ñayiu vaxi. Na
najuen tnuʼu-ro Ianyuux nuu ñayiu,
te ndadakaʼnu-ro-ia. N-kukanu ini
ñaʼa-ia xa jaʼan-r xaʼa nuu ñayiu. Ɨɨn
xavaʼa kuu.

Na jaʼan-ro xa n-kutaʼu-ro nuu Ianyuux chi kundau ini ñaʼa-ia

12 Na kutaʼu-r nuu Cristu Jesús,
Ia kuu Xtoʼo-ro, xa kuaʼa-r kada-r
tniu-ia. N-taxtutniu ñaʼa-ia chi
n-kukanu ini ñaʼa-ia xa junukuechi-r
nuu-ia. 13 N-xo jan kuiʼa-r Jesús te
n-xo kida uʼu-r ñayiu n-ka kukanu
ini-ia. Ɨɨn se loko n-xo kuu-r chi ma
kachi ini-r, ko n-kundaʼu ini ñaʼa
Ianyuux chi ta kukanu ini ka-r Cristu
daa. Daxa ta jini ka-r jundu kuu-ia.
14 N-chindee n-chituu ñaʼa Ianyuux.
Yo chindee ñaʼa-ia. N-kida-ia xa
n-kukanu ini-r Cristu Jesús, te dɨuni
n-kida-ia xa nduu-r se mani ini.
15 Io xa jandixa ntdaa ñayiu xa
Jesús kuu Cristu te n-kixi-ia ñuñayiu
xa nanitaʼu-ro xiʼin ntaka dava ñayiu
chi ntdaa-ro xiʼin-i ka kida kuechi.
Xandaa kuu xaʼa. Ruʼu kuu ɨɨn se
kueʼe ka kuechi n-kida. 16 Xaxeʼe xa
ndaʼu ini Cristu Jesús, n-taxkanu
ini-ia xa n-kida-r juini kueʼe xa
n-kida-r. N-taxkanu ini-ia xa n-kida-r
xa na jini ñayiu ta kukanu ini ka-ia xa
ndaʼu ini-ia, te dani taxkanu ini-ia-i,
juini kueʼe xa n-ka kida-i tuku. Kutuu
koio-ro xiʼin-ia nuu tuu-ia nɨkava
nɨkuita. 17 Ma kɨu ma ñuu kuú-ia, te
io xa taxnuni-ia nɨkava nɨkuita. Ña
kanda ndeʼa-ro-ia. Idii ni-ia io. Io
xa najuen tnuʼu-ro ntdaa-ro xiʼin
ñayiu ñuñayiu-ia. Nɨkava nɨkuita na
kada-ro xijan. Amén.
18 Mani juini ñaʼa-r, Timoteo chi
kuenda kɨu daʼya yɨɨ-r kuu ñaʼa.
Nakaxtnaʼa xa taʼu tniu-r xa kada-n
ya xiʼin xa xá n-ka jaʼan se n-ka
jaʼan tnuʼu Ianyuux nuu-n. Nux
jandixa-n xa jaʼan-r te jandixa-n xa
n-ka jaʼan se ijan, ndaku-n xa kada
naʼi-n tniu Ianyuux. 19 Kukanu ini
naʼi-n Cristu Jesús. Maxku ñaʼa
kada-n na kuaʼa maxku kune ini-n.
Dava seyɨɨ, kueʼe xa ka kida-s, te
ñatuka ka kukanu ini-s Cristu Jesús.
20 Himeneo kuu ɨɨn-s, Alejandro
kuu ɨnka-s. Dɨuni kuiʼa n-ka jaʼan-s
Ianyuux, te n-xejoon-r xa n-xeka
ñaʼa Kuiʼna xa na dakuaʼa koio-s.

Janda nakuetu koio ñayiu ka kukanu ini Jesucristu nuu Ianyuux, te janda kajan taʼu koio-i

2 Taʼu tniu-r nuu-n xa jaʼan-n
nuu ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús xa na najaʼan koio-i
Ianyuux xiʼin xa na kajan taʼu koio-i

xa na kutuu vii kutuu va'a ntdaa
ñayiu. Dɨuni na ja'an koio-i nuu-ia
xa va'a-ia chi xko chindee-ia-i. [2]Na
kajan ta'u koio-i nuu Ianyuux xa
na taxnuni va'a koio se ka taxnuni
xi'in ntdaa se ka kuu juxtixia na
kua'a na kutuu vii kutuu va'a
koio-ro. Na kada koio-ro xi'in-i xa
juini Ianyuux, te na kava ñukax
ini tniu-ro. [3]Tna ini Ianyuux, Ia
dakaku ña'a xa'a chi ɨɨn xava'a
kuu. [4]Juini-ia xa kaku nandɨkaa
nanditu'u ñayiu xi'in xa najini
koio-i nax kuu xa ndaa. [5]Idii ni
Ianyuux io te idii ni Ia iñi xe'e-ro
io. Kuu-ia Cristu Jesús te n-kuu-ia
ñayiu. [6]N-xejoon-ia xa n-ka xa'ni
ña'a ñayiu loko xa n-chiya'u-ia
kuechi-ro. Te daa n-ya'a kɨu
n-xantuu Ianyuux. Te n-ka xini
ñayiu xa du'a n-kuu. [7]N-tunda'a
ña'a Cristu Jesús xa ja'an-r nuu
ñayiu ñatu ka kuu ñayiu Israel xa
n-chiya'u-ia kuechi-ro ntdaa-ro
xi'in-i. Dɨuni n-tunda'a ña'a-ia
xa ja'an-r nuu-i xa na kukanu ini
koio-i-ia te na jini-i nax kuu xandaa.
Ndaa ja'an-r, ñatu vete-r.
[8]Dɨuni ta'u tniu-r nuu-n xa
ja'an-n nuu se ka kukanu ini Cristu
Jesús xa na kajan ta'u koio-s nuu
Ianyuux dava'a nga nuu xtuu-s.
Hora na dandaa nda'a-s xa kajan
ta'u-s, maxku ku kiti ini-s, ni
maxku kajan ta'u koio-s hora ka
jantna'a tnu'u-s xi'in ñayiu. [9]Dɨuni
juini-r xa ja'an-n nuu ñadɨ'ɨ xa na
kundix kuda'u-ña da'ma natau
xi'in-ña. Na kava nxa'nu da'ma
kui'no-ña. Maxku yo kadakutu-ña
mee-ña. Maxku kukutu-ña oro a
perla. Maxku yo na'a dandee-ña
yoo-ña, ni maxku kui'no-ña da'ma
yo ya'u. [10]Naa xa kadakutu koio-ña
mee-ña na kada koio-ña xava'a
ná ka kida ñá ka xinokuechi nuu
Ianyuux. [11]Hora dakua'a ɨɨn seyɨɨ
ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús
n-ka nataka, nanini na kunini
koio-ña. Maxku chitna'a-ña. Nda'u
nda'u na kunini koio-ña. [12]Ñatu
tna ini-r xa dakua'a ɨɨn ñadɨ'ɨ se
ka kuu seyɨɨ ka kukanu ini Cristu
Jesús nuu ka nataka ñayiu ka
kukanu ini-ia ni maxku taxnuni-ña
nuu-s. Nanini na kunini-ña hora ka
dakua'a-s-yɨ a hora ka ta'u tniu-s
nuu-i. [13]Na kunuu seyɨɨ chi ki'na
nuu n-kidava'a Ianyuux Adán, ijan
dada n-kidava'a-ia Eva. [14]Daxa
ñadu Adán n-danda'u ña'a Kui'na
chi Eva n-danda'u-i, te xaxe'e xijan
n-kuu-ña ñayiu n-kida kuechi.
[15]Kue'e vida ka ya'a-ña hora ka
xajan-ña da'ya, ko ma kuú-ña nux
kukanu ini-ña Cristu Jesús, nux
xemani-ña Ianyuux, nux kida-ña xa
juini-ia, nux kunxa'nu-ña du.

Se taxnuni nuu ñayiu ka kukanu ini Jesucristu xi'in se nkonetniu xa junukuechi-s nuu-i

3 Se juini xa nkonetniu-s
xa taxnuni-s nuu ñayiu
ka kukanu ini Cristu Jesús te
junuu-s-yɨ, tniu va'a juini-s xa
kune'e-s. Ñatu ja'an vete-r chi ɨɨn
xandaa kuu. [2]Se juini xa kada-s
tniu ya'a, kidayɨka-i xa ku kuu-s
ɨɨn se io ñayiu xañu'u nuu-s, chi
kuu-s se va'a. Na ku kuu-s se idii
ni ñadɨ'ɨ io. Dɨuni na ku kuu-s se
kunxa'nu, se kuñukax ini xi'in
se xitondee ñayiu ka xe'en nukee
nuve'e-s. Na ku kuu-s se tu'a va'a
na kua'a daa na dakua'a-s ñayiu.

3 Na ku kuu-s se ñatu xi'i xa nde
xini-s. Maxku ku kuu-s se ma kachi
ini, se jantna'a. Na ku kuu-s se jan
vii jan va'a, se tuu mani xi'in ñayiu.
Maxku ku kuu-s se yo kajan ini
tvini. 4 Dɨuni na ku kuu-s se yɨnda'a
va'a familia-s xi'in se ka jandixa
ña'a da'ya-s, te xndaxio-i xañu'u
nuu-s 5 chi nux ña kua'a ɨɨn seyɨɨ
xa kɨnda'a-s da'ya-s, ma kada-s
xa kɨnda'a-s ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús. 6 Ɨɨn se dijan n-kixe'e
xa kukanu ini-s Cristu Jesús, maxku
kɨnda'a-s ñayiu ka kukanu ini-ia na
ña'a yo ku ku i'ni-s te kada-s kuechi
te kada u'u ña'a Ianyuux ná kada
u'u-ia Kui'na. 7 Kidayɨka-i xa ku
kuu-s se io ñayiu ñatu ka kukanu
ini Cristu Jesús xañu'u nuu-s chi
nux ñatu kuu-s se xndaxio ñayiu
ijan xañu'u nuu-s, kui'a ja'an-i-sɨ, te
kuvete Kui'na.

8 Dani se nkonetniu xa
junukuechi-s nuu ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús, ndoñu'u xa ku kuu-s
se io ñayiu xañu'u nuu-s. Na ku kuu-s
ɨɨn se ɨɨn ni tnu'u. Maxku ku kuu-s se
tu'a ndɨdí, ni maxku ku kuu-sɨ se tnɨɨ
tvini ñayiu. 9 Na ku kuu-s se jandixa
xa ɨɨn xandaa kuu xa ka jandixa
ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús.
Na ku kuu-s se ña tuu nax kida xa
kune ini-s. 10 Ki'na ka na kototnuni
ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús se
nduku-i xa junukuechi-s nuu-i. Nux
va'a kida-s, na nkonetniu-s.

11 Na ku kuu ñadɨ'ɨ se tetutniu-n,
ñá xndaxio ñayiu xañu'u nuu-ña, te
maxku ku kuu-ña ɨɨn ñá jan tnu'u
ñayiu. Dɨuni na ku kuu-ña ɨɨn ñá ña
xi'i xa nde xini-ña. Na ku kuu-ña ñá
kukanu ini-n xa va'a kada-ña tniu
io xa kada-ña.

12 Kidayɨka-i xa ku kuu se
junukuechi ya se io idii ni ñadɨ'ɨ,
se yɨnda'a va'a da'ya-s xi'in dava
ka ñayiu xtuu nukee nuve'e-s.
13 Nux va'a ka xinokuechi ɨɨn se
xinokuechi, va'a ka tniu kune'e-s,
te kuyɨɨ-s xa ja'an-s nuu ñayiu xa
kukanu ini-s Cristu Jesús.

14 Nu xaku kɨu xe kotoni'ni ña'a-r,
15 ko xa kachitnu'u ña'a-r nax io xa
ja'an-n nuu ñayiu ka kukanu ini
Ianyuux ndixa, n-kidava'a-r tutu
ya'a juan xee nux kukuee-r xa xee-r.
Ñayiu ya'a dani ka jandixa-i xa
xandaa kuu tnu'u n-ja'an Ianyuux,
te mee ni xandaa ka ja'an-i nuu
ɨnka ñayiu hora ka dakua'a-i-yɨ.
16 Xandaa xakuiti ña ka xini va'a-ro
nax juini Ianyuux xa kada-ro xa na
jandixa ka-ro-ia.

Cristu kuu Ia n-kuu ñayiu,
te n-ka xini ña'a ñayiu ñuñayiu
xi'in ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux.
N-ja'an Espíritu Ianyuux xa ni
ɨɨn kuechi ñatu n-kida Cristu.
Xitendodo xa n-ja'an-ia xi'in xa
n-kida-ia nación xi'in nación
jua'an.
Te ka jandixa ñayiu xa kuu-ia
Ianyuux.
Te juan ndaa-ia andɨu nuu
nduka'nu-ia.

Janda io xa junukuechi Timoteo nuu Jesucristo

4 Kaxi n-ja'an Espíritu Ianyuux
xa na kuyatni xa naa ñuñayiu
ma kukanu ini ka dava ñayiu Cristu
Jesús. Jandixa koio dava ñayiu jan
xa ja'an ñayiu ñu'u ña'a xaloko, te
nkuitandijun-i-yɨ. Danda'u-i-yɨ.
2 Ja'an ñayiu ijan xa ja'an ndaa-i, ko

kuu-i ñayiu ka kidava'a tnu'u vete,
te ña tuu nax kuu ini-i. Yo n-ka
xixa nuu-i. 3 Dada'an ñayiu ya'a xa
tnunda'a ñayiu, te ma juejoon-i xa
kaxi ñayiu ijan ntdaa xa n-kidava'a
Ianyuux xa kaxi ko'o-ro. Vatuka
kaxi roo, ñayiu kukanu ini Cristu
Jesús dava'a nga xa io xa kaxi xa
ko'o-ro chi xna'a-ro xa n-ja'an
Ianyuux xa io va'a xa kaxi ko'o-ro
ntdaa xa n-xani ini-ia nux na
juña'a-ro nuu-ia: "Na kuta'u-da,
Taa-ro." 4 Na kaxi ko'o-ro ntdaa
xa n-xani ini Ianyuux xa kaxi-ro,
te maxku ku ja'an-ro xa maxku
kaxi koio-ro, ko dɨuni na juña'a-ro
nuu-ia: "Na kuta'u-da, Taa-ro."
5 Xaxe'e xa xijan ta'u-ro nuu-ia xa
na nduu ii xa kaxi xa ko'o-ro, xi'in
xaxe'e xa n-ja'an-ia xa nduu ii, xijan
kuu xa nduu ii.
6 Nux na ja'an-n nuu ñayiu ka
kukanu ini Cristu Jesús tnu'u
ya'a, kuu-n se xinokuechi va'a
nuu-ia, te va'a ka kutnuni ini-n xa
n-dakua'a-n. Xá jandixa-n xijan
vaxi. 7 Maxku chinuu-n cuentu
n-ka xo xani ini mee xixitna ñayiu
dian xa ka najani ñaxa'nu vitna chi
ñadu ɨɨn xandaa kuu xijan. Ñadu
ɨɨn xa xiniñu'u kuu. Kada xa juini
Ianyuux, te ñadu xa daa cuentu ijan
ku jandixa-n.
8 Xa ka dadɨkɨ-ro te ka xikonuu-ro
xa ka dakaa-ro tuchi, ɨɨn xava'a
kuu, ko ñatu yo kunuu xijan. Xa
yo ndandɨ'ɨ kuu xa kida-ro xa juini
Ianyuux chi xaxe'e xa kida-ro xa
juini-ia, va'a tuu-ro ñuñayiu, te dani
va'a kutuu-ro andɨu xaxe'e xijan.
9-10 Ndetu-ro xa ndixi Ianyuux
ndixa, Ia dakaku ñayiu ñuñayiu,
Ia dananita'u ña'a roo, ñayiu ka
kukanu ini-ia. Xa na nanita'u ñayiu
yo nde'e ka kidatniu-ro, te nda'u ka
ya'a-ro. Io xa jandixa ntdaa ñayiu
xa kakune'e-r ya chi ɨɨn xandaa kuu.
11 Juña tnu'u ñayiu ntdaa xa
ja'an-r ya, te juña'a-n nuu-i xa na
jandixa koio-i. 12 Nux ñatu tna ini
dava ñayiu ka kukanu ini Cristu
Jesús xa dakua'a-n-yɨ xaxe'e xa
luchi-n, jando'o-n-yɨ. Ku ja'an
nxa'nu-n, te ku kuñukax ini-n
nuu-i ntdaa-i. Dɨuni juemani-n-yɨ.
Kukanu ini na'i Cristu Jesús, te
maxku jɨn tnɨɨ ini-n. Maxku kada-n
kuechi. Kada ntdaa xa'a na kua'a
na kunde'a ñayiu ka kukanu
ini-ia, te daa na kada koio-i tuku.
13 Ka'u ndodo-n tnu'u Ianyuux
xyodotnuni nuu ñayiu, jan do'o-n-yɨ,
te dakua'a-n-yɨ chi kukuee-r ita'u
xa xee-r. 14 Na n-ka xajan ndodo
sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu
ka kukanu ini Jesucristu nda'a-s
dɨkɨ-n, n-ka ja'an-s nuu-n xa n-ja'an
Ianyuux nuu-s xa kada-n tniu-ia.
N-kida Ianyuux xa n-kua'a-n kida-n
tniu-ia. Maxku ndunaa-n xijan.
15 Jun ini-n xa va'a ka kada-n
tniu-ia na kua'a na jini ntdaa ñayiu
xa va'a ka tu'a-n jua'an. 16 Jun ini-n
xa jandixa-n ntdaa xa ja'an-r, te
dakua'a-n ñayiu juini nda'u na
ya'a-n. Nux daa na kada-n dakaku-n
mee-n xi'in ntdaa ñayiu kunini
tnu'u ja'an-n.

Nax io xa kada ñá n-xi'í yɨɨ, sexa'nu, ñayiu ka kidatniu du'a du

5 Maxku kanandee-n ɨɨn sexa'nu
hora jan do'o-n-sɨ. Kada-n
kuenda xa taa-n jan do'o-n. Vivii
ja'an-n nuu ntaka solteru hora jan
do'o-n-sɨ. Kada-n kuenda xa ñani-n

ka kuu-s. 2 Vivii ja'an-n nuu ntaka
ñaxa'nu hora jan do'o-n-ña. Kada-n
kuenda xa dɨ'ɨ-n ka kuu-ña. Dani
hora jan do'o-n ntaka soltera, vivii
ja'an-n nuu-i. Kada-n kuenda xa
ku'a-n ka kuu-i, te maxku ku ja'an
loko-n nuu-i. Ku kunxa'nu-n nuu-i.
3 Ñadɨ'ɨ n-ka xi'í yɨɨ te ñayo na
da'ya-ña io xa kachi-i xa nda'u-ña,
na juña'a ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús xa ka ndoñu'u-ña, 4 ko
ñadɨ'ɨ n-xi'í yɨɨ io da'ya a daiñani,
na kachi koio-i xa nda'u-ña. Ki'na
ka na kachi-i xa nda'u dɨ'ɨ-i a
dɨxa'nu-i, ijan dada na kachi-i
xa nda'u ɨnka ñayiu. Mudu ya'a
nachiya'u-i xa n-kachi tadɨ'ɨ-i xa
nda'u-i na luchi-i. Tna ini Ianyuux
xa'a. 5 Dava ñá n-ka ndoo mee
n-ka ndoo ɨɨn, n-ka kukanu ini-ña
xa dakaku ña'a Ianyuux, te ka
xijan ta'u-ña nuu-ia nduu xakuaa;
6 ko dava ñá ka kuloko ka kudu'a.
Ñatuka ka kida-ña xava'a, ka
kida-ña xa kuu ini mee-ña. 7 Ta'u
tniu nuu ñayiu ka kukanu ini Cristu
Jesús xa na kada koio-i xava'a ya'a,
na kua'a maxku ku jan tnu'u ña'a
dava ka ñayiu. 8 Ñayiu ña kachi
xa nda'u ntdaa familia-i, ñatuka
jandixa-i xa n-ta'u tniu Ianyuux chi
xe ini-i. Xe ini ka-i dada ñayiu ñatu
kukanu ini Cristu Jesús.

9 Na nkodotnuni dɨu ñá ka xi'í
yɨɨ nuu yodotnuni dɨu ñadɨ'ɨ xa
daa nga n-ka xi'í yɨɨ nux io-ña uni
diko kuia, nux ñatu n-danda'u-ña
yɨɨ-ña, 10 nux najuen tnu'u ña'a
ñayiu xaxe'e xa n-kida-ña xava'a,
nux n-xo ndeka va'a-ña da'ya-ña,
nux xitondee-ña ñayiu xe'en
ve'e-ña, nux najini-ña xe'e ñayiu
ka kukanu ini Cristu Jesús, nux
n-chindee-ña ñayiu nda'u ka ya'a te
nux n-kida-ña xava'a du. 11 Maxku
chidotnuni-n ñadɨ'ɨ ka xi'í yɨɨ ka
kuu kuechi nuu xyodotnuni dɨu
ñá xá xndaxio uni diko kuia jan
chi vaa ni nanduku-ña yɨɨ-ña
te natnunda'a-ña. Te kunuu ka
xijan dada tniu Cristu Jesús, 12 te
dakuido datau-ña anu-ña chi ma
daxinokava-ña tniu n-ja'an-ña xa
kada-ña. 13 Daxa ka xini kudi-ña, te
ñadu diko ni ka xini kudi-ña, chi
dɨuni ka xikonuu-ña ve'e xi'in ve'e
xa ka kine tnu'u-ña ñayiu. Dɨuni
ka najani-ña cuentu ka teku-ña.
Cuentu loko cuentu du'a ni ka
ja'an-ña. 14 Xijan kuu xa va'a ka
xa na natnunda'a ñadɨ'ɨ n-ka xi'í
yɨɨ ka kuu kuechi. Na kundeka-ña
da'ya-ña, te na junuu-ña nukee
nuve'e-ña. Du'a na kada-ña na kua'a
maxku jan tnu'u ña'a ñayiu ña ka
kukanu ini Cristu Jesús. 15 Dava-ña,
xa n-ka dandoo-ña ichi Ianyuux te
n-tnɨɨ-ña ichi loko.

16 Io xa kachi ñá ka kukanu ini
Cristu Jesús xa nda'u ɨɨn ñá n-xi'í
yɨɨ tuu nukee nuve'e-ña. Ñadu
xa daa dava ka ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús kundeka ña'a. Na
kundeka dava ka ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús ñá n-ka xi'í yɨɨ tuu
mee tuu ɨɨn.

17 Na jenya'u se ka taxnuni nuu
ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús.
Nux xyɨnda'a va'a-s ñayiu ka
kukanu ini-ia xi'in nux kue'e hora
ja'an-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu,
nux kue'e hora dakua'a-s ñayiu du,
na jenya'u-s uu vuelta chi daa io xa
jenya'u-s. 18 Na koo ya'u-s chi ja'an
tnu'u Ianyuux yodotnuni: “Maxku
chi'i-n ñunu yu'u ngutu hora xadi-n

xi'in-tɨ trɨu." Dɨuni yodotnuni:
"Io va'a xa jenya'u se kida tniu."
19 Maxku kadandaa-n kuechi ɨɨn
se taxnuni nuu ñayiu kukanu
ini Cristu Jesús nux ñatu io uu a
uni testiu. 20 Te se xandaa xakuiti
n-kida ɨɨn kuechi, jando'o-n-sɨ
nuu xyuku ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús na kua'a na yu'u koio-i.
21 Kada ntdaa xa n-kachitnu'u
ña'a-r. Nini Ianyuux, xi'in Cristu
Jesús xi'in ángel n-kaxí-ia xa ja'an-r
nuu-n. Xi'in xandaa kada. Maxku
njuiñi-n xe'e se n-kida ɨɨn kuechi,
ni maxku kanandee-n ñayiu ña tuu
nax n-kida.
22 Kuekuee nanduku-n se jantuu
tniu-n na ña'a kajan ndodo-n
nda'a-n dɨkɨ ɨɨn se kada kuechi hora
netniu-s, te ku ja'an ñayiu xa dɨu-n
n-kida xa n-kida-s kuechi. Jun ini
xa mee ni xava'a kada-n. 23 Maxku
ko'o-n mee ni ndute, ko'o xaku vinu
xa na kutatna xiti-n chi xko ku'u-n.
24 Dava ñayiu n-ka kida kuechi, xá
ka xini ñayiu ñuu-i xa n-ka kida-i,
ijan dada kundaa kuechi-i, ko dava
ka-i ki'na ka kundaa kuechi-i, ijan
dada xini ñayiu ñuu nax kuu xa
n-ka kida-i. 25 Ñayiu ka kida xava'a,
ka xini-ro nax kuu xa ka kida-i.
Dɨuni ka xini-ro xa n-ka kida ɨnka
ñayiu ɨɨn kuechi, juini na'i n-ka
kida-i.

6 Ñayiu ka kidatniu du'a nuu
xto'o-i, na koo-i xañu'u nuu-s,
chi io xa koo-ro xañu'u nuu xto'o-ro.
Du'a na kada-i na kua'a maxku
kui'a ja'an ñayiu Ianyuux, ni maxku
ku ja'an-i xa ɨɨn xaloko xadu'a ka
dakua'a-ro ñayiu. 2 Ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús ka kidatniu du'a
nuu se kukanu ini-ia, na jueyu'u
juendetu koio-i nuu-s; ñadu xa ma
koo-i xañu'u nuu-s diko ni xaxe'e
xa ka kuu-s xi'in-i se kukanu ini-ia.
Du'a na kadatniu ka-i nuu-s xaxe'e
xa xemani-i-sɨ. Daxa se kukanu ini
Cristu Jesús kuu-s, te kue'e xa ni'i-s
xaxe'e tniu ka kida-i. Xa'a ja'an-n
nuu ñayiu te jan do'o-n-yɨ.

Maxku kukajan ini-ro tvini

3 Se ka dakua'a ñayiu, te
kakune'e-s ɨɨn xa ña ndaa hora
dakua'a-s-yɨ, ña xe ini-s xa
n-dakua'a ña'a Jesucristu. Xa
n-dakua'a ña'a-ia jan dakua'a roo
ñayiu. Ɨɨn xandaa kuu. 4 Ka kuu
i'ni-s xa ka tu'a-s, ko ñatu ndaa xa
ka tu'a-s chi tuku ka ja'an-s nuu
ñayiu. Ñatu ka dakua'a-s ñayiu xa
n-dakua'a ña'a Cristu Jesús. Yo ka
tna ini-s xa jantna'a tnu'u-s xi'in
ñayiu xaxe'e ɨɨn xa ña ndandɨ'ɨ te
du'a kuu xa io xakuedi ini. Du'a
kuu xa ña ka kuu ɨnuu-s. Dɨuni
xaxe'e xijan kui'a ka ja'an tna'a-s,
te ka dakuido kuechi tna'a neñuu-s.
5 Yo ka jantna'a tnu'u-s chi mee ni
xaloko ka xani ini-s. Jandixa-s ɨɨn
xa ña ndaa te dakua'a-s ñayiu diko
ni xa ni'i-s tvini xa na kukuika
koio-s.
6 Kue'e xa va'a kuu ñayiu kida
xa juini Ianyuux, ko nux ñatu
jan kuechi-i xa ñatu tuu nga
xneva'a-i xa kaxi xa ko'o-i xa
kundix kuda'u-i. 7 Ni ɨɨn xa ña tuu
nax ne'e-ro n-kixee ñuñayiu ya'a
na n-kaku-ro, te ni ɨɨn ña tuu nax
kane'e-ro jɨ'ɨn andɨu kɨu na kuu-ro.
8 Nux io xa kaxi xa ko'o-ro te nux
io xa kundix kuda'u-ro, maxku jan
yɨka-ro. 9 Ñayiu ka juini xa nkotuu
kuika-i, ña xndedi ini-i hora daja'an

ña'a Kui'na te kida-i kuechi. Ñatu
ndaku-i xa kundedi ini-i nuu xaloko
xadu'a kida-i. Yo ka tna ini-i xa
kada-i xaloko xadu'a, te xaxe'e
xijan nda'u ka ya'a-i. 10 Ñadu ɨɨn
xa va'a kuu xa kukajan ini-ro tvini
chi ñayiu yo kajan ini tvini, diko
xa'a diko xijan ka kida-i xa na
ni'i-i xijan. Dava ñayiu, ñatuka ka
kukanu ini-i Cristu Jesús xaxe'e xa
kukajan ini-i tvini, te yo kue'e vida
ya'á-i xaxe'e xijan.

Io xa kada Timoteo xa juini Ianyuux

11 Ko ndo'o, xa kuu-n se ja'an
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, maxku
daa kada-n. Jun ini xa kada na'i-n
xava'a. Kada na'i xa juini Ianyuux,
te kukanu ini na'i Cristu Jesús.
Juemani na'i ñayiu, te vivii ja'an
nuu-i. Jandixa na'i Ianyuux juini
nda'u na ya'a-n. 12 Xaxe'e xa kukanu
ini-n Cristu Jesús, kada xava'a na
ka kida ñayiu kukanu ini-ia. Maxku
dakaku-n xa kutuu-n xi'in Ianyuux
nɨkava nɨkuita chi xaxe'e xijan
n-kaxi ña'a-ia te n-ja'an mee-n xa
ma dakaku-n xa kutuu-n xi'in-ia
nɨkava nɨkuita nuu n-ka nataka
kue'e ñayiu. 13-14 Nini Ianyuux, Ia
kida xa ndito ntdaa xa ndito xi'in
Cristu Jesús, Ia n-ja'an ndaa nuu
Poncio Pilato na n-kakune'e-ia
Ianyuux, xa ta'u tniu-r nuu-n
xa'a. Jandixa-n ntdanditu'u xa
ta'u tniu-r, te maxku kuxe ini-n na
kua'a maxku kanandee ña'a-r. Kada
ntdaa xa'a, na kua'a kɨu na ndixi
Jesucristu jini-ia xa xa'a kida-n.
15 Na xee kɨu n-xantuu Ianyuux
xa ndixi Jesucristu, kada-ia xa
jini-ro-ia. Nduka'nu Ianyuux te
taxnuni-ia nuu ñayiu xi'in nuu
ntdaa se taxnuni. Dɨuni kunxa'nu-ia
nuu ntdaa se ka kunxa'nu. 16 Idii
mee-ia ña xi'í te ma kɨu ma ñuu
kuú-ia. Xaxe'e xa yo ndii-ia, ñayo
xetu'a nuu tuu-ia. Ñayo xini-ia
chi ñatu kanda nde'a-ro-ia. Na
najuen tnu'u-ro-ia, te na ja'an-ro xa
taxnuni-ia nɨkava nɨkuita. Amén.
17 Juña'a-n nuu ñayiu kuika io
ñuñayiu ya'a, xa maxku ku kuu
i'ni-i xaxe'e xa kuika-i, ni maxku
kukanu ini-i tvini-i xi'in xaxii-i, chi
danaa xee kɨu ndunda'u-i. Ianyuux
ndixa na kuitakaa kuitakuu-i chi
mee-ia kuu Ia tuu nga taxi xa ka
ndoñu'u-ro xa na kutuu va'a-ro.
18 Ta'u tniu-n xa na kada koio-i
xava'a. Dɨuni ta'u tniu-n xa na
chindee koio-i ñayiu ka kunda'u;
kue'e xa na juña'a-i-yɨ. 19 Xandaa
xakuiti kutuu kuika-i andɨu nux
du'a na kada-i. Nɨkava nɨkuita
kutuu koio-i nuu tuu Ianyuux. Ijan
kuu nuu kutuu vii kutuu va'a koio-i.
20 Kada na'i xa n-ta'u tniu Ianyuux
xa kada-n. Ñadu xa daa cuentu
ña ndandɨ'ɨ ka ja'an dava ñayiu
ku jandixa-n chi ñadu kuenda
Ianyuux kuu xijan. Ka ja'an-i xa ka
tu'a va'a-i, ko diko ni xa ka daka
ni'no tna'a-i chi ñadu ɨɨn xa ndaa
ka ja'an-i. 21 N-ka dandoo-i Cristu
Jesús. Ñatu ka kukanu ini-i-ia.

Na chindee chituu ña'a Ianyuux,
Timoteo.

Carta kuu uu n-tunda'a Spalu nuu Timoteo

Ndajan tnu'u Spalu Timoteo

1 Ru'u, Spalu, kuu-r se n-tunda'a
ña'a Cristu Jesús xa ja'an-r
nuu ñayiu xa n-ja'an-ia. Daa n-juini
Taa-ro Ianyuux. N-ja'an-ia xa
kutuu-ro xi'in-ia nɨkava nɨkuita
xaxe'e xa kunduu-ro xi'in Cristu
Jesús. 2 Tunda'a-r carta ya'a juan
xee nuu-n, Timoteo. Xaxe'e xa
n-dakua'a ña'a-r, xijan kuu xa
n-kukanu ini-n Cristu Jesús.
Kuenda kɨu da'ya yɨɨ-r kuu ña'a
xaxe'e xijan, te xemani ña'a-r. Xijan
ta'u-r nuu Taa-ro Ianyuux xi'in nuu
Cristu Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xa
na chindee chituu ña'a-ia xi'in xa
na kunda'u ini ña'a-ia. Dɨuni xijan
ta'u-r nuu-ia xa na ku kundaa ku
kuvatu anu-n chi n-natu ini-n xa
n-kida-n kuechi.

Io xa ja'an Timoteo nuu ñayiu xa n-kida Cristu Jesús

3 Ná n-xo xinokuechi xixitna-ro
nuu Ianyuux daa xinokuechi-r
nuu-ia, te ña kune ini-r xa
xinokuechi-r nuu-ia chi ña tuu
nax kida-r. Ntna'a vuelta xko xijan
ta'u-r nuu Ianyuux xia'an-r: "Na
kuta'u-da, Taa-ro Ianyuux xa
n-kida-n xa n-kukanu ini ña'a
Timoteo." Nduu xakuaa xijan
ta'u-r, 4 te naja'an-r xa xko nda'i-n.
Hora naja'an-r xa xko nda'i-n, kuu
anu-r xa xe kotoni'ni ña'a-r xa na
kuvete-r. 5 Na'a-r xa xandaa xakuiti
kukanu ini-n Cristu Jesús, te ñatu
xe tnɨɨ ini-r. Kukanu ini-n Jesús ná
kukanu ini Loida, ñá kuu dɨxa'nu-n
xi'in Eunice, ñá kuu dɨ'ɨ-n Ianyuux.
6 Xaxe'e xijan na ja'an-r nuu-n xa
kada na'i-n tniu n-ja'an Ianyuux xa
kada-n. Koo ini-n koo anu-n kada-n
tniu-ia. Na n-xajan ndodo-r nda'a-r
dɨkɨ-n, n-ja'an-ia xa kada-n tniu-ia,
te kida-ia xa kida-n tniu xko kida-n.
7 Kada tniu-ia chi n-kida-ia xa ñatu
kuu-ro ñayiu io. Chindee ña'a-ia
xa ñatu yu'u-ro xa ja'an-ro nuu
ñayiu xa n-ja'an-ia. Dɨuni kida-ia
xa xemani-ro ñayiu, te ñatu kundee
Kui'na xa daja'an ña'a-i xa kada-ro
xaloko xadu'a.
8 Xijan kuu xa maxku yu'u-n xa
kakune'e-n Cristu Jesús, Ia kuu
Xto'o-ro nuu ñayiu, ni maxku
kujanuu-n xa kakune'e-n-ia
nuu-i, ni maxku kujanuu-n xa
yɨndi'u-r xaxe'e-ia. Nda'u ya'a ru'u
xaxe'e xa kakune'e-r xa n-ja'an
Ianyuux. Nux nda'u ya'a-n ná

ya'a-r xaxe'e-ia, maxku kundu
ini-n chi kada-ia xa ndaku-n xa
kakune'e na'i-n-ia. 9 N-dakaku
ña'a-ia te n-kaxi ña'a-ia xa ku
kuu-ro da'ya-ia. N-kaxi ña'a-ia
xaxe'e xa xemani ña'a-ia xi'in
xaxe'e xa va'a-ia xi'in xaxe'e xa daa
n-juini-ia; ñadu xaxe'e xa kida-ro
ɨɨn xava'a. Ndena ta nkavatuu ka
ñuñayiu n-ñu ini Ianyuux xa kaxí
ña'a-ia. Dɨuni n-ñu ini-ia xa kuú
Jesús, Ia kuu Xto'o-ro xaxe'e-ro.
10 Xaxe'e xa nda'u ini Ianyuux xi'in
xaxe'e xa va'a-ia n-kida-ia xa n-ka
xini-ro Cristu Jesús na n-kixi-ia
ñuñayiu, te mee-ia kuu Ia n-kida
xa ñatu n-te'yu yɨkɨ kuñu Jesús
na n-yɨnduxi-ia. Dɨuni kada-ia xa
kɨu na nandoto koio roo, ñayiu ka
kukanu ini-ia xa kuú-ro, ma kuu ka
xa te'yu yɨkɨ kuñu-ro chi ma kuú-ro
ɨnka vuelta te nɨkava nɨkuita
kutuu-ro xi'in-ia. Ka xian tnu'u-ro
ñayiu nax kada-i xa nanita'u-i xa na
kua'a kutuu koio-i xi'in-ia nɨkava
nɨkuita. 11 N-tunda'a ña'a Ianyuux
xa ja'an-r xa'a nuu ñayiu; n-kaxi
ña'a-ia xa ku kuu-r se dakua'a-i.
12 Te xaxe'e xijan yɨndi'u-r te
nda'u ya'a-r, ko ñatu kujanuu-r xa
yɨndi'u-r xaxe'e xa n-kukanu ini-r
xa junuu-ia xa n-taxndee-r-ia. Xini-r
jundu kuu-ia te n-kukanu ini-r-ia.
13 Dakua'a ñayiu xa n-dakua'a
ña'a-r; maxku kakune'e-n ɨɨn
xa ña ndaa na kua'a na jini-i xa
kukanu ini-n Cristu Jesús xi'in
xa xemani-n-yɨ. Ndaku-n xa dani
kukanu ini-n-ia xi'in xa dani
juemani-n ñayiu chi kunduu-n
xi'in-ia. 14 Maxku tuku ja'an-n nuu
ñayiu hora dakua'a-n-yɨ. N-ja'an
Ianyuux nuu-n xa ja'an-n tnu'u-ia
nuu-i. Ɨɨn xava'a kuu xijan. Na
chindee ña'a Espíritu Ianyuux ñu'u
ña'a hora na dakua'a-n-yɨ.
15 Xa na'a-n xa ntdaa ñayiu
ka kukanu ini Cristu Jesús ñuu
xndatuu Asia n-ka dandoo ña'a.
Ɨɨn-s nani Figelo te ɨnka-s nani
Hermógenes 16 Na kunda'u ini
Ianyuux Onesíforo xi'in familia-s.
Na chindee ña'a-ia chi kue'e
vuelta n-taxi-s xa n-ndoñu'u-r, te
ña kujanuu-s xa yɨndi'u-r xaxe'e
Cristu Jesús. 17 Na n-kixi-s Roma
n-nanduku ña'a-s xa nde na n-nani'i
ña'a-s. 18 Na kunda'u ini ña'a
Ianyuux kɨu na ndixi Cristu Jesús.
Va'a ka na'a mee-n xa yo n-chindee
ña'a-s na n-xo tuu-s Éfeso.

2 Xaxe'e xa chindee chituu ña'a
Cristu Jesús, kadayɨka mee-n
xa kada ka-n tniu-ia. Kuenda kɨu
da'ya-r kuu ña'a, Timoteo. 2 Xa
n-ja'an-r nuu-n xi'in nuu kue'e
ñayiu n-ka nataka ɨɨn vuelta,
xijan juña'a-n nuu se n-dakua'a-n
kukanu ini-n xa na dakua'a koio-s
ñayiu. 3 Nda'u ya'a-ro nduu-ro, ko
kada nde ini. Kada kuenda xa ɨɨn
soldado nda'u ya'a kuu-n. 4 Ɨɨn se
kuu soldado, mee ni tniu n-xia'an se
taxtnuni nuu-s, kida-s; ñatu kida-s
tniu se xitu ñu'u a ɨnka tniu. Mee
ni tniu n-xia'an se ijan kida-s xa
na kua'a na tna ini ña'a-s. 5 Dɨuni
ka kuu-ro ná ka kuu se ka dadɨkɨ.
Juini n-ndaku ɨɨn se n-dadɨkɨ, ko
ma ni'i-s corona-s nux ña n-dadɨkɨ-s
xi'in se n-dadɨkɨ xi'in-s ná io ná
jua'an. 6 Dɨuni ka kuu-ro ná kuu
ɨɨn se n-dada'u trɨu. Mee-s io xa
nakueka-s xa n-dada'u-s nuu ñu'u-s,
ñadu ɨnka ñayiu. 7 Xa'a kuu xa
ja'an-r te kani ini va'a nu nax kuu

xa ja'an-r. Na taxi Taa-ro Ianyuux,
Ia kuu Xto'o-ro xaxtnuni xa kutnuni
ini-n ntdaa xa'a.
8 Maxku kande ini-n Jesucristu, Ia
n-xi'í te n-nandoto-ia. Da'ya dana
David kuu-ia. Xa'a kuu xa ja'an-r
nuu ñayiu. Tnu'u va'a kuu. 9 Xaxe'e
xa ja'an-r xa'a nuu ñayiu, kida u'u
ña'a dava ka ñayiu te kue'e vida
ya'a-r, diko cadena ndijun-r. Ná
ndijun se n-xa'ni ndɨyɨ ndijun-r, ko
ñatu ndijun tnu'u Ianyuux. 10 Juini
nda'u ya'a-r, ko kunde ini-r xa na
nanita'u ñayiu n-kaxi Ianyuux xi'in
Cristu Jesús xa ku kuu-i da'ya-ia
xi'in xa na kutuu-i andɨu nuu io
mee ni xa vili xndaa te ya'u nɨkava
nɨkuita.
11 Nux ka xi'í-ro xaxe'e Cristu
Jesús kutuu-ro xi'in-ia.
12 Nux ka kundee ini-ro hora nda'u
ya'a-ro xaxe'e-ia, taxnuni-ro
xi'in-ia.
Nux na ja'an-ro xa ña xini-ro-ia,
ja'an-ia xa ñatu xini ña'a-ia
tuku.
13 Juini ma kukanu ini ka-ro-ia
ná n-ja'an-ro, ko mee-ia kada
na'i-ia xa n-ja'an-ia xa kada-ia,
chi Ianyuux kuu-ia, te xaxe'e
xa kuu-ia Ianyuux ma kuu xa
tuku ku ja'an-ia te tuku ku
kada-ia.
Ɨin xandaa kuu xa'a.

Ndaku Timoteo xa dakua'a-s ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

14 Nadaja'an-n se ka dakua'a
ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús
dian xa'a. Jan do'o-n-sɨ, te kunini
Ianyuux. Ja'an-n nuu-s xa maxku
jantna'a tnu'u-s hora ñatu ka kuu
ɨnuu-s chi ña tuu nax kine'e-ro
nux daa kida-ro. Xaxe'e tnu'u ka
kakune'e-s hora ka jantna'a tnu'u-s
nuu xyuku ñayiu daka ni'no-s-yɨ,
te ma jandixa ka-i Cristu Jesús.
15 Va'a kada tniu Ianyuux na kua'a
na ja'an-ia xa kendoo va'a tniu-n,
te ma kune ini-n. Ndukundee
kada-n tniu-ia. Nux du'a na kada-n,
ndaku-n dakua'a-n ñayiu, te mee ni
xandaa ja'an-n.
16 Ñadu xa daa cuentu ña
ndandɨ'ɨ ka ndatnu'u dava ñayiu
ku jandixa-n chi ñadu kuenda
Ianyuux kuu xijan. Ka dandoo
ñayiu ijan Ianyuux xi'in ley-ia
vaxi. 17 Xitendodo cuentu ka ja'an-i
jua'an ná xitendodo ndɨ'yɨ. Nuu
ñayiu ya'a yɨtna'a Himeneo xi'in
Fileto. 18 Va'a n-ka xo jandixa nduu
se ya'a xa tnu'u Ianyuux kuu ɨin
xandaa, ko ñatuka daa ka ja'an-s
vitna. Ka ja'an-s xa xá n-ka nandoto
ndɨyɨ n-ka xi'í. Du'a kuu xa ka daka
ni'no-s dava ñayiu, te ñatuka ka
kukanu ini-i Cristu Jesús. 19 Du'a
n-chidotnuni ɨin se n-xo kakune'e
Ianyuux: “Xini Ianyuux janda
ka kuu ñayiu ndeka-ia.” Dɨuni
yodotnuni: “Na dandoo ntdaa ñayiu
ja'an xa kukanu ini-i Jesucristu
xaloko ka kida-i.” Ná kuu xa n-xe
kodotnuni nuu ɨin yuu nukoo kutu
kuu xa n-chidotnuni-s chi ma naa
xijan.
20 Na ja'an ntuku-r ɨnka tnu'u
ya'a. Ñadu mee ni kɨdɨ oro xi'in
kɨdɨ plata io ɨin ve'e ka'nu se kuika
chi dɨuni neva'a-s ko'o yutnu
xi'in kɨdɨ ñu'u. Kɨdɨ oro xi'in kɨdɨ
plata tnaa-s xa ya'u xi'in xa ñukax
ini, te ko'o yutnu xi'in kɨdɨ ñu'u
tnaa-s xa ña xiniñu'u ka. 21 Nux
ma kada ka-ro kuechi ku kuu-ro

ná ka kuu kɨdɨ xñu'u xa ñukax ini
jan, te kada Ianyuux xa nduu-ro
ñayiu ii. Junukuechi-ro nuu-ia, te
idii ni vuelta kajan-ro anu-ro xa
kada-ro mee ni xava'a. 22 Jun ini-n
xa maxku kada-n yɨka kuechi,
vitna kuu-n solteru, chi ɨɨn se kuu
solteru, yo kuu anu-s xa kada-s
kuechi ñuñayiu. Kadayɨka mee-n
xa kada-n xava'a na ka kida ñayiu
n-ka ndundoo n-ka ndunini te ka
xijan ta'u-i nuu Ianyuux. Dɨuni
kadayɨka xa kukanu ini na'i-n xi'in-i
Cristu Jesús xi'in xa juemani koio-n
ñayiu. Na kutuu vii kutuu va'a
koio-n xi'in-i. 23 Maxku danuu-n
cuentu ñatu kuu cuentu ñukax ini
ka kakune'e xa n-ka ya'a xixitna-n
ka ndatnu'u dava ñayiu, chi ñatu
ndaa xijan. Xa na'a-n xa diko ni
ka jantna'a tnu'u ñayiu xaxe'e
cuentu ijan. 24 Vivii na ja'an ɨɨn se
xinokuechi nuu Ianyuux nuu ñayiu,
te maxku jantna'a tnu'u-s xi'in-i. Io
xa ku kuu ɨɨn se xinokuechi nuu
Ianyuux se va'a kua'a xa dakua'a-s
ñayiu. Dɨuni io xa ku kuu-s ɨɨn
se ñatu yachi ini. 25 Na dakua'a-s
ñayiu ka ja'an xa ñatu ja'an ndaa-s
hora dakua'a-s ɨnka ñayiu chi
kudana kada Ianyuux xa natu ini
ñayiu ijan xa daa n-ka ja'an-i, te jini
koio-i ndeda xa kuu xandaa. 26 Natu
ini-i xa n-ka kida-i xa n-juini Kui'na
xa kada-i, te ma kundeka ña'a ka-i.
Du'a na kada-s na kua'a na kada-i
xa juini Ianyuux.

Janda ku kuu ñayiu na kuyatni xa naa ñuñayiu

3 Kuna'a xa yo nda'u ya'a ñayiu
tiempo na kuyatni xa naa
ñuñayiu. 2 Mayo ka ñayiu kachi
nda'u nuu tna'a chi mee nga-i jun
ini-i. Yo vichi kukajan ini koio
ñayiu jan tvini, te ku ja'an i'ni
koio-i, te ku kuu-i ñayiu xe ini.
Dɨuni kui'a ja'an koio-i Ianyuux. Ma
jandixa koio-i tadɨ'ɨ-i. Ni ma ja'an
koio-i nuu Ianyuux: “Na kuta'u-da,
Taa-ro”, ni ma koo-i xañu'u nuu-ia.
3 Ma juemani koio-i ɨnka ñayiu,
ni familia-i ma kunda'u ini-i.
Jantna'a koio-i, te ma ndumani
koio-i. Tekuechi neñuu koio-i ɨnka
ñayiu. Mee ni xaloko kada-i chi ma
kundedi ini-i. Ndunde'e koio-i hora
na jan do'o ña'a ɨnka ñayiu. Jini
u'u koio-i ñayiu kada xava'a. 4 Diko
koio-i ñayiu n-ka xo kumani xi'in-i.
Ma yu'u koio-i xa ka'ni koio-i ndɨyɨ
a xa kada-i ɨnka xa kada-i. Xaxe'e
xa kutuu va'a koio-i ku kuu koio-i
ñayiu xe ini. Va'a ka ku kuu anu-i
xa kada-i xa juini koio mee-i dada
xa kada-i xa juini Ianyuux. 5 Ja'an
nga-i xa jandixa-i Ianyuux, ko ña
ndaa xa jandixa-i-ia, chi ma naja'an
koio-i-ia xa na kua'a na chindee
ña'a-ia. Maxku kandeka tna'a-n
xi'in ñayiu io vitna ka kida na kada
ñayiu ijan. 6 Ka kɨu ñayiu ya'a ve'e
ñá lilu, ñá kue'e xa n-ka kida, xa
daja'an ña'a-i xa kada koio ka-ña
xaloko xadu'a, te ka xejoon-ña
chi ka tna ini-ña xa kada-ña xijan.
7 Ndɨkɨu ndɨñuu ka dakua'a ñá ya'a
ɨɨn xa ka dakua'a-ña, ko ma uun
jini-ña ndeda xa kuu xandaa. 8 Ná
n-ka kida se n-xo nani Janes xi'in se
n-xo nani Jambres xa n-ka ja'an-s
nuu ñayiu xa maxku jandixa-i xa
n-ja'an Moisés, daa ka kida ñayiu
ya'a vitna xa ka dada'an-i xa
ja'an-ro nuu ñayiu ka dakua'a-ro
ndeda xa kuu xa ndaa. Mee ni

xaloko xadu'a xñu'u anu-i. N-xika
yata Ianyuux nuu-i xaxe'e xa ñatu
jandixa-i-ia. 9 Juini ka dada'an-i xa
ja'an-ro xijan nuu ñayiu, ko xee xa
ma dada'an ka-i chi jini ñayiu xa
ñayiu lilu ka kuu-i. Ya'a koio-i na
n-ka ya'a nduu se ña n-ka jandixa
Moisés.

Ja'an Spalu nuu Timoteo na tniu io xa kada-s

10 Xini va'a-n nax dakua'a-r ñayiu,
Timoteo. Dɨuni xini-n janda xko
kuu-r, te na'a-n nax n-xo kuu anu-r
xa kada-r. Xini-n xa kukanu ini-r
Ianyuux. Xini-n xa ñatu yachi ini-r,
te xemani-r ñayiu. Dɨuni xini-n
xa kunde ini-r hora nda'u ya'a-r.
11 Koto na n-ka kida u'u ña'a ñayiu
ñuu Antioquía, Iconio, Listra du
xaxe'e Cristu Jesús. Nda'u n-ya'a-r
ijan, ko n-kundee ini-r. ¡Naka kue'e
xa n-ka kida ña'a ñayiu! Ko ñatu
n-xa'ni ña'a-i chi n-chindee ña'a
Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro. 12 Ntdaa
ñayiu ka kida xa juini Ianyuux
te ka kunduu-i xi'in Cristu Jesús,
yo nde'e nda'u ka ya'a-i. 13 Ñayiu
loko, kue'e ka xa ka kida-i jua'an.
Dani ñayiu ka danda'u ɨnka ñayiu,
danda'u ka-i-yɨ vaxi. Nani kuu xa
ka danda'u-i ñayiu, dani danda'u
ña'a koio ñayiu. 14 Kajan anu-n
xa jandixa na'i-n xa jandixa-n
vaxi. Chinuu na'i xa n-dakua'a-n
chi xa na'a-n jundu n-dakua'a
ña'a. 15 Ndena luchi-n ka'u-n tnu'u
Ianyuux xyodotnuni, te kutnuni
ini-n nax kuu xa yodotnuni. Tnu'u
Ianyuux yodotnuni kachitnu'u ña'a
nax kada-n xa nanita'u-n. Xa kada-n
xa nanita'u-n kuu xa kukanu ini-n
Cristu Jesús. 16 N-ja'an Ianyuux
nax chidotnuni dava se ñuñayiu,
te n-ka xo chidotnuni-s. Ntdaa
tnu'u Ianyuux xyodotnuni n-ka
chidotnuni-s. Va'a xa kakune'e-ro
tnu'u Ianyuux n-ka chidotnuni-s
nuu ñayiu dakua'a-ro. Dɨuni va'a
xa kakune'e-ro xa'a hora jan
do'o-ro-i. Dani va'a xa kakune'e-ro
tnu'u-ia nuu ñayiu n-kida ɨɨn
kuechi chi natu ini-i. Xaxe'e xijan
ka jandixa-ro-ia, 17 te dɨuni xaxe'e
xijan ka kida roo xa ka kuu-ro
ñayiu kukanu ini Cristu Jesús
xava'a.

4 1-2 Ta'u tniu-r nuu-n xa maxku
dakuita-n xa ja'an-n nuu ñayiu
xa n-ja'an Ianyuux. Nani ja'an-n
nuu ñayiu ka juini xa kunini koio-i
xa n-ja'an-ia, dani ja'an-n xijan
nuu ñayiu ña ka juini xa kunini
koio-i xijan. Ja'an-n nuu-i nax kuu
kuechi ka kida-i. Jan do'o-n-yɨ xa
maxku kada ka-i kuechi, te dɨuni
ja'an-n nuu-i nax kada koio-i. Vivii
dakua'a-n-yɨ; maxku kukiti ini-n
nuu-i. Nini Ianyuux xi'in Cristu
Jesús, Ia ndadandaa kuechi ntdaa
roo, ñayiu io vitna xi'in kuechi
ñayiu xa n-ka xi'í xa xa'a ta'u tniu-r
nuu-n. Kixi Cristu Jesús ɨnka vuelta
ñuñayiu xa taxnuni-ia. 3 Xa'a ja'an-n
nuu ñayiu vitna chi xee kɨu kunini
koio ñayiu xa kuu ini mee-i, te ma
kachi ka-i xa kunini-i xa ja'an-ro.
Ɨɨn xandaa kuu xijan. Nanduku
koio-i kue'e maestru kakune'e xa
ka tna ini mee-i, te kada koio-i xa
kuu ini mee-i. 4 Ma kachi ka-i xa
ja'an-ro nuu-i xa n-ja'an Ianyuux.
Ɨɨn xandaa kuu xijan. Kunini koio-i
cuentu n-ka xani ini mee xixitna-i.
5 Ndo'o, maxku kada-n ɨɨn xa ñatu
natau. Kada nde ini-n hora nda'u

ya'a-n. Ja'an nuu ñayiu nax io xa
kada-i xa na nanita'u-i, te kada-n
ntdaa tniu n-taxi Ianyuux.
6 Xa'a ja'an-r nuu-n vitna, te io
xa chinuu va'a-n xa ja'an-r chi vax
kuyatni xa kuú-r xaxe'e Ianyuux.
Doko-r mee-r nuu-ia. 7 Nda'u
n-xo ya'a-r xa n-kida-r ntdaa tniu
n-taxi-ia, ko n-kida na'i-r. Dani
kukanu ini-r Cristu Jesús; ñatu
n-dandoo-r-ia. Kuenda kɨu ɨɨn se
n-xe'en dava, te n-ndaku-s kuu-r xa
n-kida-r ntdaa tniu n-taxi-ia, 8 te
taxi Ia kuu Xto'o-ro, Ia ndadandaa
kuechi-ro, ɨɨn xa taxi-ia na xee kɨu
chi kida-r xa juini-ia. Kidandaa-ia
hora ndadandaa-ia kuechi-ro. Ñadu
ru'u ni ni'i xa taxi-ia chi dɨuni ni'i
ntdaa ñayiu ka kuvete xa ndixi-ia.

N-ja'an Spalu xa kada Timoteo xa mani juini-s

9 Kundu ini-n ki kotoni'ni ña'a-n.
Maxku kukuee-n. 10 Ndoñu'u ña'a-r
chi n-dandoo ña'a Demas xaxe'e xa
yo n-kukajan ini-s xa io ñuñayiu,
te juan nu'u-s Tesalónica. Se kuu
Crescente juan nu'u Galacia, te
Tito jua'an Dalmacia. 11 Sluka nga
tuu xi'in-r. Kandeka-n Smarku
kixi na kua'a na junukuechi-r
nduu-r xi'in-s nuu Ianyuux. 12 Se
nani Tíquico, n-natunda'a-r-sɨ juan
naxee Éfeso de. 13 Kane'e-n capa-r
n-dandoo-r Troas ve'e ɨɨn se nani
Carpo kixi xi'in ntaka rollo tutu
xi'in rollo ñɨɨ xyodotnuni tnu'u-r
kixi. Mee ni rollo ñɨɨ kane'e-n kixi
nux ma kuu xa kane'e-n ntdaa
rollo jan kixi chi xijan yo ndoñu'u
ka-r.
14 Alejandro, se kuu herrero,
n-dada'an-s xa dakua'a-r dava ñayiu.
Juña'a Ianyuux ta'u-s chi kue'e
xa n-kida ña'a-s. 15 Koo-n cuedado
nuu-s ná io mee-r cuedado chi
dada'an-s xa dakua'a-ro ñayiu xa
n-ja'an Cristu Jesús. Vichi dada'an-s.
16 Na n-dada'an ni'no-r mee-r
nuu juxtixia xa ki'na nuu, ni ɨɨn
ñayo n-chindee ña'a. Ntdaa se
xinitna'a xi'in-r n-ka dandoo ña'a.
Na taxkanu ini Ianyuux xa daa n-ka
kida ña'a-s. 17 N-ka dandoo ña'a-s,
ko ña n-dandoo ña'a Ianyuux Ia
kuu Xto'o-ro. N-chindee ña'a-ia xa
n-kakune'e-r-ia nuu ñayiu. Ntdaa
ñayiu ña ka kuu yatnu'u Israel n-ka
teku xa n-kaku-r nuu nga'a chi
n-chindee ña'a Ianyuux. 18 Mayo ka
kada u'u ña'a chi nakueka ña'a-ia.
Kutuu-r nuu taxnuni-ia. Juan kɨu
juan ñuu io xa ndadaka'nu-ro-ia.
Nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ xa nduka'nu-ia.
Amén.

Ndajan tnu'u Spalu ñayiu ka kukanu ini Cristu Jesús xndaxio nuu tuu Timoteo

19 Ndajan tnu'u-r Priscila xi'in
Áquila xi'in familia Onesíforo.
20 Erasto, tuu-s Corinto. Trófimo,
ku'u-s. N-dandoo-r-sɨ Mileto.
21 Kundu ini-n kixi-n na kua'a xa
kutuu-n ya'a dadaa xee-ro yoo
vixi. Ndajan tnu'u ña'a Eubulo xi'in
Pudente. Dɨuni ndajan tnu'u ña'a
Lino xi'in Claudia xi'in ntdaa ka se
ka kukanu ini Cristu Jesús. 22 Na
kunduu-n xi'in Ianyuux, Ia kuu
Xto'o-ro. Na chindee chituu ña'a-ia,
Timoteo.

Carta n-tunda'a Spalu nuu Tito

Ndajan tnu'u Spalu Tito

1 Ru'u, Spalu, se xinokuechi nuu
Ianyuux tunda'a carta ya'a
juan xee nuu-n, Tito. Dɨuni kuu-r
se n-tunda'a ña'a Jesucristu xa
ja'an-r nuu ñayiu n-kaxi Ianyuux
xa n-ja'an-ia xa na kua'a na kukanu
ini koio-i Jesucristu xi'in xa na
jini koio-i ndeda xa kuu xandaa
te kada koio-i xava'a. 2 Nux na
jandixa koio-i Jesucristu, kutuu-i
nuu tuu Ianyuux nɨkava nɨkuita
na nandoto-i xa kuú-i. Ndena
ta nkavatuu ka ñuñayiu n-ja'an
Ianyuux, Ia ja'an ndaa, xa kutuu
koio-ro xi'in-i nuu tuu-ia nɨkava
nɨkuita. 3 Ianyuux, Ia dananita'u
ña'a, n-xantuu-ia kɨu kixe'e ñayiu
xa ja'an-i tnu'u ya'a nuu dava ka
ñayiu. Na n-ka kixe'e-i xa ja'an-i
xijan, n-ta'u tniu-ia xa ja'an-r nuu
ɨnka ñayiu xijan tuku. N-kukanu
ini ña'a-ia. 4 Kuenda kɨu da'ya-r
kuu ña'a, Tito, xaxe'e xa n-dakua'a
ña'a-r, te n-kukanu ini-n Jesucristu.

Tniu kida Tito Creta

Xijan ta'u-r nuu Taa-ro Ianyuux
xi'in nuu Cristu Jesús, Ia dananita'u
ña'a, xa na chindee chituu ña'a-ia
nduu-ia. Dɨuni xijan ta'u-r nuu-ia
xa na ku kundaa ku kuvatu anu-n
chi n-natu ini-n xa n-kida-n kuechi.
5 N-dandoo ña'a-r Creta de xaxe'e xa
na kada ndɨ'ɨ-n xa n-kendoo ka xa
kada-ro xi'in xa kaxí-n se taxnuni
koio nuu ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús ntaka ñuu nuu xndaxio
ñayiu ka kukanu ini-ia. Kada nani
n-ja'an-r xa kada-n. 6 Se nduku-n
xa taxnuni-s nuu ñayiu kukanu
ini-ia, na ku kuu-s se ña tuu na
tnu'u io. Maxku ku kuu-s se io uu
ñadɨ'ɨ. Na taxnuni se nduku-n nuu
ñayiu jan nux kukanu ini da'ya-s
Cristu Jesús xi'in nux ñatu kutnu'u
xa ka ndandita-s nuu-s xi'in nux
ñayo ja'an xa ñatu ka kunxa'nu-s.
7 Kidayɨka-i xa ku kuu se taxnuni
nuu ñayiu ka kukanu ini-ia ɨɨn se
ña tuu na tnu'u io chi tniu Ianyuux
kada-s. Io xa ku kuu-s se ñatu xe
ini, ɨɨn se ñatu yachi kiti ini. Maxku
ku kuu se taxnuni nuu ñayiu ka
kukanu ini-ia ɨɨn se xi'i. Maxku ku
kuu-s se ma kachi ini, se jantna'a,
ni maxku ku kuu-sɨ se tnɨɨ tvini
ñayiu. 8 Na ku kuu se nduku-n xa
taxnuni-s nuu ñayiu ka kukanu ini
Cristu Jesús ɨɨn se xitondee ñayiu
ka xe'en nukee nuve'e-s, ɨɨn se ñu
ini xa kada-s mee ni xava'a, ɨɨn se
kunxa'nu, ɨɨn seva'a, ɨɨn se kida xa

juini Ianyuux, ɨɨn se ndedi ini hora
kuu anu-s xa kada-s ɨɨn xaloko. 9 Na
taxnuni ɨɨn se nduku-n nux xandaa
xakuita jandixa-s xa ɨɨn xandaa
kuu xa n-dakua'a-ro-s xi'in dava ka
ñayiu, te na dakua'a-s ɨnka ñayiu.
Na ja'an-s nuu ñayiu ka jan tnu'u
ña'a ndeda xa ka ja'an-i kuu xa ñatu
nakaxtna'a xi'in xa n-ja'an Cristu
Jesús, te na daxino ini-s-yɨ.
10 Du'a na kada-s chi yo xndaxio
ñayiu ka kuxe ini nuu dava se
ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús. Te ka danda'u-i
ñayiu ka dakua'a-i chi mee ni
tnu'u vete ka ja'an-i nuu-i. Ñatu ka
dakua'a-i-yɨ ɨɨn xa ñukax ini. Kue'e
ñayiu ka kuu yatnu'u Israel du'a
ka kida. 11 Maxku juejoon koio se
ka taxnuni nuu ñayiu ka kukanu
ini Cristu Jesús xa daa kada ñayiu
ijan chi daka ni'no-i ñayiu ka
dakua'a-ro. Nɨkee nɨve'e ñayiu
daka ni'no-i. Ñatu ka dakua'a-i
ñayiu xa dakua'a-ro-i chi tuku xa
ka dakua'a-i-yɨ. Xa na ni'i-i tvini
ka dakua'a-i-yɨ. Du'u-i ñayiu xa
du'a kida-i. 12 Mee ɨɨn se Creta n-xo
dakua'a ñayiu n-jan tnu'u ñayiu
ñuu-s. Du'a n-ja'an-s: “Yo unu vete
ñayiu Creta. Yo unu loko-i. Nde'e ka
xaxi-i. Te unu kudi-i.”
13 Te ndaa n-ja'an-s. Kanandee-n
ñayiu tuku dakua'a ɨnka ñayiu jan
te juña'a-n nuu-i xa na jandixa-i xa
dakua'a-ro ñayiu vaxi. Ɨɨn xandaa
kuu xijan. 14 Maxku chinuu-n
cuentu n-ka xani ini mee xixitna
ñayiu Israel, ni xa ka ta'u tniu
ñayiu ñatu ka jandixa xa n-ja'an
Jesús. Ɨɨn xa ndaa n-ja'an Jesús.
15 Ñayiu va'a, mee ni xava'a ñu ini-i
xa kada-i, te ma kani ini loko-i, ni
ma nduu-i ñayiu loko. Ñayiu ñu'u
xaloko anu, mee ni xaloko ka xani
ini-i, te ma kada xaloko ka xani
ini-i jan xa nduu-i ñayiu va'a. Ñatu
ka jandixa-i Cristu Jesús. Mee ni
xane xayichi ka xani ini-i, te ña
tuu nax kuu anu-i. 16 Ka ja'an-i xa
kunduu-i xi'in Ianyuux, ko xaxe'e
xa ka kida-i xaloko xadu'a, ña ndaa
xa kunduu-i xi'in-ia. Kue'e xane
xayichi ka kida-i. Ɨɨn xa januu kuu.
Ka kuxe ini-i nuu Ianyuux. Ñatu
ndaku-i xa kada-i ɨɨn xava'a. Daa
juña'a-n ñayiu.

Janda dakua'a Tito ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

2 Ko ndo'o, Tito, na nakaxtna'a
xa dakua'a-n ñayiu dian xi'in
xa dakua'a mee-r ñayiu vaxi. Ɨɨn
xandaa kuu. 2 Juña'a-n nuu sexa'nu
xa maxku ko'o-s xa nde xini-s,
te na kada-s xava'a na kua'a na
koo ñayiu xañu'u nuu-s, te na ku
kunxa'nu-s. Juña'a-n nuu-s xa na
jandixa koio-s xa dakua'a-ro ñayiu
vaxi. Ɨɨn xandaa kuu xijan. Juña'a-n
nuu-s xa na juemani-s ñayiu. Dɨuni
juña'a-n nuu-s xa na kukanu ini
ka-s Ianyuux. 3 Dɨuni juña'a-n nuu
ñaxa'nu xa na kada-ña xava'a te na
ku kuu ñukax ini-ña. Maxku jan
tnu'u-ña ñayiu, ni maxku ko'o-ña
xa nde xini-ña. Juña'a-n nuu-ña xa
na kada koio-ña xava'a na kua'a
na kada koio dava ka ñayiu xava'a
tuku. 4 Na juña'a-ña nuu ñá ka
kukuechi xa na juemani-ña yɨɨ-ña
xi'in da'ya-ña. 5 Dɨuni na juña'a-ña
nuu ñá ka kukuechi ya xa na ku
kunxa'nu-ña te maxku chitna'a-ña
xi'in ɨnka seyɨɨ. Na juña'a-ña
nuu-ña xa na kada-ña tniu io nukee

nuve'e-ña te na jueyu'u juendetu-ña
nuu yɨɨ-ña na kua'a maxku kui'a
ja'an ñayiu Ianyuux. 6 Dɨuni
juña'a-n nuu se ka kukuechi xa na
ku kunxa'nu-s.
7 Te ndo'o, Tito, kada xava'a na
kua'a na kada koio dava ka ñayiu
xava'a tuku. Nux dani na kada-n
xava'a, koo-i xañu'u nuu-n. Hora
na dakua'a-n ñayiu, ja'an ndaa-n
nuu-i; ñadu xa tuku xa ku ja'an-n.
8 Ja'an-n mee ni xandaa nuu-i na
kua'a maxku kine tnu'u ña'a ñayiu
dakua'a-n xi'in xa na kujanuu ñayiu
ka dada'an xa dakua'a-n-yɨ, te ma
jan tnu'u ña'a ka-i roo, chi ñavada
kine'e ka-i cuentu.
9 Juña'a-n nuu ñayiu ka kidatniu
du'a nuu xto'o-i xa na jueyu'u
na juendetu koio-i nuu-s te na
kada koio-i xa juini-s xa na tna
ini ña'a-s. Maxku dadavatna'a-i
xi'in-s. 10 Juña'a-n nuu-i xa maxku
du'u-i xaxii xto'o-i. Na kava nxa'nu
mudu-i na kua'a na kukanu ini
ña'a xto'o-i. Nux na kava nxa'nu
mudu-i, jini xto'o-i xa ka kukanu
ini-i Cristu Jesús xi'in xa ka
ka'u-i tnu'u Ianyuux yodotnuni,
te najuentnu'u-s Ianyuux, Ia
dananita'u ña'a. Ntdaa xijan
juña'a-n nuu ñayiu dian.
11 N-ka teku-ro xi'in dava ka ñayiu
xa n-ja'an Ianyuux nax io xa kada
koio ñayiu ñuñayiu xa na nanita'u
koio-ro xi'in-i. 12 Dɨuni n-ka teku-ro
xi'in-i xa io xa dandoo-ro xi'in-i
xaloko xadu'a ka kida-ro xi'in xa
maxku kani ini ka-ro xi'in-i xa
kada-ro xi'in-i xane xayichi. Dɨuni
n-ka teku-ro xa io xa ku kunxa'nu
koio-ro xi'in xa io xa jandixa
koio-ro xa ta'u tniu Ianyuux xi'in
xa io xa kada koio-ro xi'in-i xa
juini-ia. Roo, ñayiu n-ka kukanu
ini Cristu Jesús, Ia dananita'u ña'a
n-ka kida-ro xaloko xadu'a ná ka
kida ñayiu ñatu ka kukanu ini-ia.
13 Na kada koio-ro xi'in ntdaa ñayiu
n-ka kukanu ini Cristu Jesús xa
ta'u tniu Ianyuux nɨni xndetu-ro
xa ndixi Cristu Jesús, Ia n-kida xa
nanita'u-ro, Ia kandeka ña'a nu'u
andɨu. Kɨu ijan kixi Ianyuux, te jini
ñayiu xa nduka'nu-ia. Xndetu-ro xa
na xee kɨu ijan, te yo ka kudɨ ini-ro.
14 N-xi'í Cristu Jesús xa n-chiya'u-ia
ntdaa kuechi-ro te ñatuka xndido
xtau-ro kuechi-ro; kuenda kɨu
ña tuu na kuechi n-ka kida-ro.
N-kida-ia xa n-ka nduu-ro da'ya-ia,
te yo ka kuu anu-ro xa kada-ro
xa ta'u tniu-ia vitna. 15 Ntdaa xa
n-kakune'e-r ya, juña'a-n nuu
ñayiu xa na kada koio-i. Te nux
ndeda-i ña juini kada xa kakune'e-r,
kanandee-n-yɨ. Nux na kuekundee
ña'a ñayiu kanandee-n-yɨ tuku;
maxku juejoon-n xa kuekundee
ña'a-i.

Nax io xa kada koio ñayiu ka kukanu ini Jesucristu

3 Dɨuni juña'a-n nuu ñayiu de
xa na jueyu'u na juendetu-i
nuu juxtixia ñuu-i xi'in nuu dava
ka se ka taxnuni nuu-i. Na jandixa
koio-i-sɨ. Na koo anu-i xa kada-i
xava'a. 2 Dɨuni juña'a-n nuu-i xa
maxku kui'a ja'an-i ɨnka ñayiu,
ni maxku jan kui'a-i-yɨ. Maxku
jantna'a koio-i. Na kutuu mani-i
xi'in dava ka ñayiu du. Nda'u
kee na kutuu koio-i na kua'a na
kunde'a dava ka ñayiu. 3 Na ta
kukanu ini koio ka-ro Jesucristu,

n-ka xo kuloko n-ka xo kudu'a
ni-ro, te ñatu n-ka xo jandixa-ro
ley Ianyuux chi tuku n-ka dakua'a
ña'a ñayiu. Ntdantu'u xaloko
xadu'a n-kuu anu-ro xa kada-ro
n-ka kida-ro, ñatu n-ka xo ndedi
ini-ro. N-xo xia'an-ro justu anu-ro.
Mee ni xane xayichi n-ñu'u anu-ro.
N-ka xo kukuedi ini-ro hora n-ka
xo teku-ro xa xe kotuu va'a ɨnka
ñayiu jua'an. Dɨuni n-xo xini u'u-ro
dava ka ñayiu, te n-xo xini u'u
tna'a-ro xi'in ñayiu ka xinitna'a
xi'in-ro. 4 Daa n-ka xo kida-ro, ko
n-ka teku-ro nax n-kida Ianyuux,
Ia dananita'u ña'a xa nanita'u-ro
xi'in nax io xa kada-ro na kua'a
daa dananita'u ña'a-ia. Dɨuni n-ka
teku-ro xa xemani ña'a-ia. 5 Ñadu
xaxe'e xa n-ka kida-ro ɨɨn xava'a
dananita'u ña'a-ia chi dananita'u
ña'a-ia xaxe'e xa n-kunda'u ini
ña'a-ia. N-kida Espíritu-ia xa n-ka
nduu-ro ɨnka ñayiu; ñatuka ka
kuu-ro ná n-ka xo kuu-ro. 6 N-kida
Ianyuux xa n-kee ña'a Espíritu-ia
xaxe'e xa n-chiya'u Jesucristu
kuechi-ro. Yo kidatniu Espíritu-ia
anu-ro. 7 N-kida-ia xa ñatuka
xndido xtau-ro kuechi n-ka kida-ro
xaxe'e xa n-kunda'u ini ña'a-ia
xi'in xaxe'e xa xemani ña'a-ia. Te
xñu ini-ro xa ni'i-ro ta'u-ro. Ta'u-ro
kuu xa kutuu-ro nuu tuu Ianyuux
nɨkava nɨkuita. 8 Ɨɨn xandaa kuu xa
kakune'e-r, ñadu ɨɨn xavete. Ta'u
tniu-r nuu-n xa dakua'a-n ñayiu
xa kakune'e-r ya na kua'a daa na
kada ñayiu ka kukanu ini Ianyuux
xava'a. Daa na jun ini koio-i. Nux
na jandixa koio-i xa kakune'e-r ya,
kue'e xava'a kuu-i ntdaa-i. 9 Maxku
danuu-n cuentu ña ndandɨ'ɨ. Ni
maxku yo nduku tnu'u-n jundu
n-ka xo kuu tadɨ'ɨ xixitna ñayiu
dian, ni maxku yo nduku tnu'u-n
nuu ndexu vaxi koio-i. Ni maxku
jantna'a tnu'u-n xi'in dava ka ñayiu
xaxe'e ley n-chidotnuni Moisés chi
ña tuu nax kine'e-n. 10 Se na kada
xa ka'nde tna'a ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu, kanandee-n-sɨ uu a uni
vuelta. Te nux ña n-jandixa ña'a-s
maxku kandeka tna'a ka-n xi'in-s.
Kuijun-n-sɨ 11 chi kuna'a-n xa se daa
kida, seloko kuu-s; mee ni xaloko
xani ini-s. Dakuita-s mee-s chi
kue'e xa kida-s.

N-ja'an Spalu xa kada
Tito xamani juini-s

12 Ñu ini-r xa tunda'a-r Artemas
o Tíquico xee Creta de. Kɨu na
xino ndeda ɨɨn-s, xee-n Nicópolis.
Ijan nanitna'a-ro chi ñu ini-r xa
ijan kutuu-r yoo vixi. Kundu
ini-n kixi-n. 13 Juña'a-n ntdaa
xa ka ndoñu'u se kuu abogado
nani Zenas xi'in Apolo hora na
njunu ichi-s na kua'a maxku
ña'a ndoñu'u xa ndoñu'u koio-s
ichi jɨ'ɨn-s. Juña'a ndendaa xe
kandita-n. 14 Na kada koio ñayiu
ka kukanu ini xi'in-ro Jesucristu
xava'a. Na juña'a-i xa ka ndoñu'u
ɨnka ñayiu kukanu ini-ia. Na
dakua'a-i chindee tna'a-i. 15 Ntdaa
se xtuu xi'in-r ya'a ka ndajan tnu'u
ña'a, Tito. Juña'a nuu ntdaa ñayiu
xemani ña'a xndaxio dian xa yo
ndajan tnu'u-r-yɨ. Na chindee
chituu ña'a Ianyuux ntdaa-n.

Carta n-tunda'a Spalu nuu Filemón

Ndajan tnu'u Spalu Filemón

1 Daña Spalu, se yɨndi'u xaxe'e
Cristu Jesús, tunda'a-da xi'in
ñani-ro Timoteo carta ya'a juan
xee nuu ndixi, Filemón. Mani ka
juini ña'a-da. Ntdaa-ro ka kida tniu
Ianyuux. 2 Dɨuni tunda'a-da carta
ya'a juan xee nuu ñayiu ka kukanu
ini Cristu ka nataka kutu ve'e-n
xi'in nuu Arquipo, se xinokuechi
nuu Cristu na xinokuechi ɨɨn
soldado nuu se taxnuni nuu-s xi'in
nuu ku'a-ro Apia, ñá kukanu ini
Cristu xi'in-ro tuku. 3 Xijan ta'u-da
xa na chindee chituu ña'a Taa-ro
Ianyuux xi'in Jesucristu, Ia taxnuni
nuu-ro. Xijan ta'u-da nuu-ia xa na
kada-ia xa na ku kundaa ku kuvatu
anu koio-n chi n-ka natu ini-n xa
n-ka kida-n kuechi.

Kukanu ini Filemón Jesús, te xemani-s-ia

4 Ntna'a naja'an ña'a-da hora xijan
ta'u-da nuu Ianyuux, xia'an-da xa
n-kuta'u-da nuu-ia. 5 Xko xia'an-da
xa n-kuta'u-da nuu-ia chi xko
teku-da xa xemani-n Jesús, Ia
taxnuni nuu-ro xi'in nuu ñayiu ka
kukanu ini-ia. Dɨuni xko xia'an-da
xa n-kuta'u-da nuu-ia xaxe'e xa
dani kukanu ini-n-ia xi'in xaxe'e
xa jandixa-n xa xandaa xakuiti ka
kukanu ini ñayiu dian Jesús. 6 Dɨuni
xijan ta'u-da xa hora na ja'an-n nuu
ñayiu xa kukanu ini-n Jesucristu
xi'in xa n-ja'an-ia, na ja'an-n nuu-i
xa yo kue'e xa kine'e koio-ro xaxe'e
xa kunduu-ro xi'in-ia. 7 Yo vichi
kudɨ ini-da te kuka'nu anu-da
xaxe'e xa xemani-n ñayiu n-kida
Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii, te
dɨuni kida-n xa ka kuka'nu anu-i,
Ñani.

Kakune'e Spalu Onésimo

8 Xaxe'e xijan xi'in xaxe'e xa
n-tunda'a ña'a Cristu, kuyɨɨ-da xa
kidajuexa ña'a-da xa kada-n ɨɨn xa
io xa kada-n, ko ñatu kuu ini-da
xa kadajuexa-da xa kada-n xa io
xa kada-n 9-10 xaxe'e xa xemani
ña'a-da. Kakune'e-da Onésimo, se
kuu kuenda kɨu da'ya-da xaxe'e
xa ñatu ka kuu-s ná n-xo kuu-s
xaxe'e xa n-xian tnu'u-da-s nax
io xa kada-s xa nanita'u-s. Nuu
yɨndi'u-da ya n-ja'an-da xa'a nuu-s.
Daña, kuu-da nda'a xe'e Cristu
Jesús, te yɨndi'u-da xaxe'e-ia.
11 Ñatuka kidatniu Onésimo nuu-n
vitna, ko kine'e-n ɨɨn xa kine'e-n
xaxe'e xa kada-s ɨɨn xa kada-s na

naxee-s dian. Dani daña, chindee
ña'a-s. 12 Kuko'yo ini-da xa juan
naxee-s nuu-n chi yo xemani-da-s.
13 N-juini-da xa kutuu ka-da xi'in-s,
xa junukuechi ka-s nuu-da nɨni
kɨndi'u ka-da, xaxe'e xa ña yoo
ndixi xa junukuechi-n nuu-da.
Yɨndi'u-da xaxe'e xa n-ja'an-da nuu
ñayiu nax io xa kada-i xa nanita'u-i.
14 Xaxe'e xa ñatu n-ja'an-n xa nu
kutuu ka-da xi'in-s a ña'a, xijan
kuu xa natunda'a-da-s juan naxee.
Nux na kachi-n xa na kutuu ka-da
xi'in-s, kutuu ka-da xi'in-s, te nux
ña'a ma taxnuni-da nuu-n. 15 Vaa xa
na kutuu-n xi'in-s nɨkava nɨkuita
andɨu, n-kee-s ve'e-n ɨɨn tiempo.
16 Nakueka-n-sɨ, ko ñadu xa ku
kadatniu du'a ka-s nuu-n. Ku kuva'a
anu-n nuu-s chi ndandɨ'ɨ-s vitna
xaxe'e xa dɨuni kukanu ini-s Cristu.
Yo xemani-da-s, ko io xa juemani
ka-n-sɨ xaxe'e xa n-kidatniu-s nuu-n
xi'in xaxe'e xa ka kunduu-n xi'in-s
xi'in Cristu.
17 Nani kuva'a anu-n nuu-da
xaxe'e xa kukanu ini-ro Cristu,
dani io xa ku kuva'a anu-n nuu-s.
18 Nux nax n-kida ña'a-s a nux
tau-s nuu-n, ndajan ya'u ña'a-n
mee-da. 19 Xi'in nda'a mee daña
Spalu, chidotnuni-da nuu tutu ya'a
xa nachiya'u-da xa tau-s. Tau-n
nuu-da chi kutuu-n andɨu xaxe'e
xa n-kachitnu'u ña'a-da nax kada-n
xa nanita'u-n, ko naa xa ja'an-da
xa chiya'u ña'a-n, du'a kakune'e
mee-da xa nachiya'u-da xa tau-s
nuu-n. 20 Kada tna'a-n xa juini-da
chi ka kunduu-ro xi'in Cristu,
Ia taxnuni nuu-ro, na kua'a na
kuka'nu anu-da, Ñani.

Ka ndajan tnu'u se xyɨndi'u ka'nu xi'in Spalu Filemón

21 Kukanu ini-da xa jandixa
ña'a-n. Kukanu ini-da xa ñadu xijan
ni kada-n chi kue'e ka xa kada-n.
22 Ɨnka ntuku xa juini-da. Juini-da
xa kada tu'a-n ɨɨn nuu kutuu-da chi
ñu ini-da xa xee-da dian. Ñu ini-da
xa xee-da chi ka xijan ta'u-n nuu
Ianyuux xa na xee-da.
23 Ndajan tnu'u ña'a Epafras.
Yɨndi'u-da xi'in-s xaxe'e Cristu
Jesús. 24 Dɨuni ndajan tnu'u ña'a
Smarku, Aristarco, Demas, Sluka
du. Ka kida-da xi'in-s tniu Ianyuux.
25 Na chindee chituu ña'a Jesucristu,
Ia kuu Xto'o-ro, ɨɨn ɨɨn-n.

Carta n-kua'a nuu ñayiu Israel

Xi'in Da'ya Yɨɨ-ia, n-ja'an Ianyuux nuu-ro

1 Xá n-kuu kue'e kuia n-ja'an
Ianyuux nuu taxa'nu tnetnu-ro.
Kue'e vuelta n-tunda'a-ia se ka ja'an
tnu'u-ia nuu ñayiu jan, te ɨɨn ɨɨn
vuelta, n-ka teku ñayiu jan ita'u ita'u
tnu'u Ianyuux. 2 Ko vitna, kɨu vax
ndɨ'ɨ ntdaa xa io, n-tunda'a Ianyuux
Da'ya Yɨɨ-ia n-kixee ñuñayiu, xa ja'an
Ianyuux nuu-ro. Xi'in Da'ya Yɨɨ-ia
n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. Te
n-kida Ianyuux xa ntdaa xa io, kuu
kuenda Da'ya Yɨɨ-ia. 3 Dande'a ña'a
Da'ya Yɨɨ Ianyuux, xa Ia kunxa'nu
ka, Ia taxnuni nuu ntdaa xa io,
kuu Ianyuux. Na jini-ro Da'ya Yɨɨ
Ianyuux, jini-ro Ianyuux, chi nani
kuu Ianyuux, dani kuu Da'ya Yɨɨ-ia.
Ndeka va'a Da'ya Yɨɨ Ianyuux ntdaa
xa io, xi'in tnu'u-ia taxnuni-ia nuu
ntdaa xa io. Na n-xi'í-ia, n-chiya'u-ia
kuechi-ro, n-kida-ia xa n-ndundoo-ro.
Te dada n-nukoo-ia nda'a kua'a
Ianyuux, te ijan taxnuni-ia nuu
taxnuni Ianyuux andɨu.

Kunxa'nu ka Da'ya Yɨɨ Ianyuux dada ángel

4 Kunxa'nu ka Da'ya Yɨɨ Ianyuux
dada dava'a nga ángel. Chi danani
Ianyuux Da'ya Yɨɨ-ia, Da'ya Mani-ia.
Ko danani Ianyuux ángel, ia ka
xinokuechi nuu-ia. 5 Chi nuncas
ña n-ja'an Ianyuux nuu ia ka
xinokuechi nuu-ia, xa n-ja'an-ia nuu
Da'ya Yɨɨ-ia:
Da'ya-r kuu-n;
vitna n-kuda'ya ña'a-r.
Te na n-kakune'e Ianyuux ángel, ia
ka xinokuechi nuu-ia, nuncas ña
n-ja'an-ia:
Ku kuu-r Taa-ia,
te ku kuu mee-ia Da'ya Yɨɨ-r.
6 Na n-kida Ianyuux xa n-kixee Da'ya
Yɨɨ-ia ñuñayiu, n-ja'an-ia nuu-ia:
Na ndadaka'nu ña'a koio ntdaa
ia ka xinokuechi nuu-r.
7 Na n-kakune'e Ianyuux ángel,
n-ja'an-ia:
Kida-ia xa ka kuu ia ka
xinokuechi nuu-ia ná kuu
tachi kane,
kida-ia xa ka kuu-ia ná ka kuu
yañu'u.
8 Ko na n-kakune'e Ianyuux Da'ya
Yɨɨ-ia, n-ja'an-ia:
Ianyuux kuu-n.
Taxnuni-n kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
Taxnuni-n, te ndadandaa-n
ntdaa xa io.
9 Va'a xemani-n ntdaa xa kuu
xava'a,

u'u juini-n ntdaa xa kuu xa u'u.
Xijan kuu xa xá n-kida Ianyuux
xa kunuu mee-n nuu ntdaa se
kutna'a xi'in-n.
Ná ka xodo ñayiu aciti dɨkɨ se
kunxa'nu ka,
da n-xodo Ianyuux aciti dɨkɨ
mee-n,
xa kuvete-n xa kuvete ka-n.
Kuu Ianyuux xia'an-ia nuu Da'ya
Yɨɨ-ia.
10 Dɨuni n-ja'an Ianyuux nuu Da'ya
Yɨɨ-ia:
Ki'na nuu, antecas xa kua'a
ntdaa xa io,
n-kidava'a mee-n ñuñayiu ya'a.
Te xi'in nda'a mee-n,
n-kidava'a-n andɨu.
11 Jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa io andɨu,
ko kutuu na'i ka mee-n kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ.
Ná kutu'u ɨɨn da'ma,
da kutu'u ntdaa xa io andɨu.
12 Ná xajan tnatnu ɨɨn seyɨɨ doo-s,
du'a ndajan tnatnu mee-n ntdaa
xa io.
Ná nadama ɨɨn ñayiu da'ma-i,
da nadama mee-n ñuñayiu xi'in
andɨu.
Ko mee-n, ku kuu-n ná kuu-n
vitna,
te nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ kuia
kutuu-n.
13 Nuncas ña n-ja'an Ianyuux nuu
ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, ná
n-ja'an-ia nuu Da'ya Yɨɨ-ia:
Nkoo-n nda'a kua'a-r,
nde kada-r xa jueñi ni'na-n
ntdaa xa jantna'a xi'in-n.
14 Chi ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux ka kuu-ia. Tunda'a Ianyuux
ia ka xinokuechi nuu-ia kixi, xa
chindee koio-ia ñayiu dakaku ña'a
Ianyuux, xa kutuu va'a koio-i xi'in
Ianyuux andɨu.

Maxku kande ini-ro tnu'u-ia

2 Xijan kuu xa, io xa chinuu
va'a-ro tnu'u n-teku-ro. Io
xa jandixa-ro tnu'u Ianyuux, xa
maxku kande ini-ro tnu'u-ia. 2 Xá
n-kuu kuia, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux n-ka xia'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu. Te tnu'u ndaa kuu.
N-ndadandaa Ianyuux ntdaa ñayiu
ña n-ka jandixa tnu'u jan, n-kida
u'u-ia ntdaa ñayiu n-ka kida xa u'u.
3 Ɨɨn xava'a xava'a kuu xa dakaku
ña'a Ianyuux mee-ro. Ko nux ñatu
chinuu-ro tnu'u-ia, te, ¿janda
dakaku ña'a-ia? Ki'na nuu, Xto'o-ro
Jesucristu n-ja'an xa dakaku
Ianyuux ñayiu ka jandixa-ia. Te
dada, se n-ka teku tnu'u-ia n-ka
kachitnuña'a tnu'u jan. 4 N-ja'an
ndaa Ianyuux xaxe'e tnu'u jan, na
n-kida-ia milagru, xa ka'nu, xa va'a
xaxe'e-ro. Te n-ja'an ndaa Ianyuux
xaxe'e tnu'u jan, na n-tax nga
Espíritu Ii ntdaa xa ndoñu'u-ro xa
kada-ro xa juini Ianyuux. Ɨɨn ɨɨn-ro,
n-taxi-ia xa juini Ianyuux xa tnɨɨ-ro.

Ná kuu mee-ro n-nduu Jesucristu

5 Kakune'e-ro ñuñayiu ta koo ka.
Ña n-kida Ianyuux xa taxnuni koio
ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia, nuu
ñuñayiu jan. 6 N-ja'an ndaa ɨɨn seyɨɨ
tnu'u Ianyuux:
Taa-ro Ianyuux, ¿jundu kuu seyɨɨ,
xa xani ini mee-n xaxe'e-s?
¿Jundu kuu da'ya-s, xa ndu ini-n
xaxe'e-s?
7 Xaku ni kɨu n-kida-n xa
kunxa'nu ka ángel, ia ka
xinokuechi nuu-n, dada mee-s.

Ko n-kida-n xa kuu-s se
kunxa'nu ka,
n-kida-n xa tnɨɨ-s ntdaa xañu'u.
N-kida-n xa taxnuni-s nuu ntdaa
xa n-kidava'a-n.
8 N-kida-n xa jandixa ña'a ntdaa
xa io mee-s.
Na n-kida-n xa taxnuni-s nuu ntdaa,
ña n-kendoo ni ɨɨn xa ña n-jandixa
ña'a. Ntdaa kuu kuenda mee-s. Ko
vitna, ta kunde'a ka-ro xa taxnuni-s
nuu ntdaa xa io. 9 Ko nde'a-ro Jesús.
N-kida Ianyuux xa xaku ni kɨu n-ka
kunxa'nu ka ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux, dada Jesús. Xaxe'e
xa xemani Ianyuux ñayiu ñuñayiu,
n-xi'í Jesús xaxe'e ntdaa ñayiu.
Xaxe'e xa n-xi'í Jesús, te n-kida
Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ntdaa
xa io. Ia kunxa'nu ka kuu-ia, io-ro
xañu'u nuu-ia.
10 Te vatuka xa du'a n-kida
Ianyuux. N-kidava'a Ianyuux ntdaa
xa io. Ntdaa xa io kuu kuenda
mee-ia. N-juini-ia xa kutuu koio
kue'e ñayiu xi'in-ia kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Xijan kuu xa n-xio xa kue'e
vida ya'a Jesucristu, xa kada-ia
ntdaa ná io ná jua'an xa dakaku-ia
ñayiu jan. Te du'a n-kida-ia.
11 N-kida-ia xa ku kuu koio ñayiu
jan da'ya Ianyuux, ná kuu mee-ia
da'ya Ianyuux. N-kida dɨɨn-ia ñayiu
jan, xa kada koio-i xa juini Ianyuux,
te xijan kuu xa ñatu kujanuu-ia
xa danani-ia-i ñani-ia xi'in ku'a-ia.
12 Ja'an-ia:
Ja'an ndaa-r xaxe'e mee-n nuu
ñani-r ku'a-r.
Na nataka koio-i, te me'ñu
ntdaa-i, kata-r alabanza nuu-n.
13 Ja'an-ia:
Koo-r confianza nuu Ianyuux.
Ja'an-ia:
Ya'a tuu-r, xi'in da'ya Ianyuux
n-taxi-ia.
14 Ná kuu da'ya ñayiu ɨɨn keve'e,
xa io kuñu-i io nɨñɨ-i, da n-xio kuñu
nɨñɨ Jesús. Ná kuu mee-ro, n-nduu
mee-ia. Na n-xi'í Jesús, n-danaa-ia
kui'na, xi'in xa taxnuni kui'na nuu
ñayiu. Chi, xi'in xa n-kida kui'na xa
kuú koio ntdaa ñayiu, n-taxnuni-i
nuu ntdaa ñayiu. 15 Ko n-dakaku
Jesús ñayiu, xa maxku yu'u koio
ka-i. Ntdaa kuia ka xika ñayiu, ka
yu'u-i xa kuú-i. Te du'a, ná kuu se
kidatniu du'a nuu ɨnka ñayiu, ka
kuu-i. Ko vitna, ña ndoñu'u xa
yu'u koio ka-i. 16 Xandaa kuu xa ña
n-kixee Jesús ñuñayiu xa dakaku
Jesús ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux. N-kixee Jesús xa
dakaku-ia ñayiu ka kuu da'ya dana
taxa'nu tnetnu-ro Abraham. 17 Xijan
kuu xa, n-ndoñu'u-ia xa nduu-ia
ná ka kuu da'ya Abraham, xa ku
kuu-ia ñani-s. Ntdaa xa kuu mee-ro,
n-nduu mee-ia, xa ku kuu-ia dutu
va'a xaxe'e-ro nuu Ianyuux. Dutu
taxnuni ka kuu-ia. Kundau ini
ña'a-ia mee-ro, te kida-ia ntdaa
xa juini Ianyuux. N-xi'í-ia xaxe'e
ñayiu, xa chiya'u-ia kuechi-i.
18 Kue'e vida n-ya'a Jesús, na n-juini
kui'na xa kadajuexa-i-ia xa kada-ia
kuechi. Xijan kuu xa, kua'a-ia xa
chindee-ia ñayiu, hora juini kui'na
xa kadajuexa-i ñayiu xa kada koio-i
kuechi.

Kunxa'nu ka Jesús dada Moisés

3 Xijan kuu xa kani ini koio-n
Jesucristu. Ñani-da ku'a-da,
n-kida dɨɨn ña'a Ianyuux mee-ro,
n-ja'an ña'a-ia xa ku kuu-ro

ñayiu ka kunduu xi'in mee-ia. Ia
n-tunda'a ña'a Ianyuux kuu Jesús.
Dutu taxnuni ka nuu Ianyuux
jandixa-ro kuu-ia. 2 N-tunda'a
Ianyuux Jesús, te n-daxinokava
Jesús ntdaa tniu n-xia'an Ianyuux.
Dani, n-daxinokava Moisés ntdaa
tniu n-kida-s xaxe'e ñayiu n-ka
jandixa Ianyuux. 3 Te kutnuni ini-ro
xa io xa koo-ro kue'e ka xañu'u nuu
Jesús dada Moisés, nani io-ro kue'e
ka xañu'u nuu se n-kidava'a ve'e
dada ve'e n-kua'a. 4 Chi dava'a nga
ve'e io, n-kidava'a ɨɨn ñayiu ve'e
jan. Ko Ianyuux n-kidava'a ntdaa xa
io. 5 Xandaa kuu xa n-daxinokava
Moisés ntdaa tniu n-kida-s xaxe'e
ñayiu n-ka jandixa Ianyuux. Se
xinokuechi nuu Ianyuux n-kuu
Moisés. N-ja'an ndaa-s xaxe'e ntdaa
xa ja'an Ianyuux nunuu ka. 6 Ko
Cristu kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux, te
taxnuni-ia nuu ñayiu ka jandixa
Ianyuux. Te mee-ro kuu ñayiu
ka kunduu xi'in Ianyuux, nux
kundee ini-ro xa maxku yu'u-ro,
te kuvete-ro xaxe'e xa na'a-ro xa
ndixi-ia.

Ndetatu-ro xi'in Ianyuux

7 Xijan kuu xa ja'an Espíritu Ii:
Vitna, nux ka teku-n xa ja'an
Ianyuux,
8 maxku kuxee ini koio mee-n,
ná n-ka kuxee ini taxa'nu
tnetnu-n.
Ña n-ka jandixa-i Ianyuux.
Na n-ka xikonuu ñayiu jan nuu
ñayo ñayiu io,
n-ka kida-i xa yo n-kiti ini-r
nuu-i.
9 N-ka xitotnuni ña'a taxa'nu
tnetnu-n.
N-ka juini ñayiu jan kue'e ka
seña.
Uu diko kuia n-ka xini-i seña
na'nu n-kida-r xaxe'e-i,
te dani ta koo koio ka-i
confianza nuu-r.
10 Xijan kuu xa n-kiti ini-r nuu
ñayiu jan,
te n-ja'an-r:
"Kɨu xi'in kɨu ka dandoo ña'a-i,
ñatu ka jandixa ña'a-i.
Ña ka juini-i xa kunduu koio-i
xi'in-r."
11 Xijan kuu xa, loko n-kiti ini-r
nuu ñayiu jan,
te xi'in tnu'u kiti ini n-ja'an-r:
"Maxkɨu maxñuu kɨu koio ñayiu
jan nuu tuu mee-r xa ndetatu
koio-i xi'in-r."
Kuu Ianyuux xia'an-ia nuu ñayiu
jan.
12 Ñani-da ku'a-da, koo koio-n
cuedado, xa maxku dandoo koio-n,
ni ɨɨn-n, Ianyuux Ndito. Maxku
kada koio-n xa u'u, jandixa na'i
koio ka-n Ianyuux. 13 Kɨu xi'in kɨu,
nɨni kua'a-n xa kunini ka-n xa
ja'an Ianyuux, juña tna'a koio ka-n
tnu'u kanu ini, xa jandixa na'i koio
ka-n Ianyuux. Maxku kada xee ini
koio-n anu-n, maxku juejoon koio-n
xa danda'u ña'a kuechi. 14 Xtuu-ro
xi'in Cristu. Nde ki'na nuu, io-ro
confianza nuu-ia. Dani, na kundee
ini-ro, xa jandixa na'i ka-ro mee-ia,
nde na xee kɨu xa kutuu-ro xi'in-ia
andɨu.
15 Ná yodotnuni:
Vitna, nux ka teku-n xa ja'an
Ianyuux,
maxku kada xee ini koio-n
anu-n, ná n-ka kuxee ini
taxa'nu tnetnu-n.

16 ¿Te jundu kuu ñayiu n-ka teku
xa n-ja'an Ianyuux, te n-ka kuxee
ini-i nuu-ia? Xandaa kuu, xa ñayiu
jan n-ka kuu ntdaa ñayiu n-kine'e
Moisés Egipto. 17 ¿Te jundu nuu
n-kiti ini Ianyuux uu diko kuia?
Xandaa kuu, xa ñayiu jan n-ka kuu
ñayiu n-ka kida xa u'u, ñayiu n-ka
xi'í ijan nuu ñayo ñayiu io. 18 ¿Te
jundu nuu n-ja'an Ianyuux xi'in
tnu'u kiti ini, xa maxkɨu maxñuu
kɨu koio-i nuu tuu-ia xa ndetatu
koio-i xi'in-ia? Xandaa kuu, xa
ñayiu jan n-ka kuu ñayiu ña n-ka
kida-i xa n-ja'an-ia. 19 Xini-ro xa ña
n-ka kua'a-i xa kɨu koio-i ijan, chi
ña n-ka jandixa-i Ianyuux.

4 Xá n-taxi Ianyuux tnu'u-ia, xa
kua'a-ro xa kɨu-ro nuu tuu-ia,
xa ndetatu-ro xi'in-ia. Xijan kuu
xa na koo-ro cuedado, xa nada
ña'a ma kɨu koio-n ijan. 2 Chi se
xian tnu'u tnu'u va'a Ianyuux nuu
ñayiu xá n-ka kachitnu'u tnu'u jan
mee-ro tuku, nani n-ka xian tnu'u
ɨnka seyɨɨ nuu ñayiu jan. Ko nuu
ñayiu ijan, ñatu n-xiniñu'u tnu'u
jan, chi ña n-ka jandixa-i tnu'u n-ka
teku-i. 3 Ko mee-ro, xá n-jandixa-ro
tnu'u-ia, te kɨu-ro nuu tuu-ia, xa
ndetatu-ro xi'in-ia. Nani n-ja'an-ia,
dani kuu:

Xijan kuu xa, loko n-kiti ini-r
nuu ñayiu jan,
te xi'in tnu'u kiti ini n-ja'an-r:
"Maxkɨu maxñuu kɨu koio ñayiu
jan nuu tuu-r xa ndetatu
koio-i xi'in-r."

Xá daa n-daxinokava Ianyuux tniu
n-kida-ia, na n-kidava'a-ia ntdaa xa
io. 4 Chi io tnu'u nuu n-kakune'e-ia
kɨu kuu uxa. N-ja'an-ia:

Kɨu kuu uxa n-ndetatu Ianyuux,
chi n-daxinokava-ia ntdaa tniu
n-kida-ia.

5 Te ɨnka vuelta:

Maxkɨu maxñuu kɨu koio ñayiu
jan nuu tuu-r xa ndetatu
koio-i xi'in-r.

6 Ko ta kɨu koio ka ni ɨɨn ñayiu ijan.
Chi ñayiu nuu n-ka xian tnu'u-s
tnu'u Ianyuux ki'na nuu, ña n-ka
kɨu-i, chi ña n-ka kida-i xa n-ja'an
Ianyuux. 7 Xijan kuu xa, ɨnka
vuelta n-ja'an Ianyuux: "vitna." Na
n-ya'a kue'e kuia, n-ja'an-ia ɨnka
vuelta, na n-ja'an David tnu'u xá
n-kakune'e-ro:

Vitna, nux ka teku-n xa ja'an
Ianyuux,
maxku kada xee ini koio-n
anu-n.

8 Nux n-kida taxa'nu tnetnu-ro
Josué xa n-ndetatu ñayiu jan, te ma
ja'an Ianyuux xa io ɨnka kɨu n-kuu.
9 Xijan kuu xa, io na'i ka ɨɨn nuu
nuu ndetatu koio ñayiu ka jandixa
Ianyuux. 10 Chi dava'a nga ñayiu
kɨu nuu tuu Ianyuux, xa ndetatu-i
xi'in-ia, ndetatu-i xa ma kada ka-i
tniu mee-i, ná n-ndetatu Ianyuux
nu n-kida-ia. 11 Xijan kuu xa, na
kundee ini-ro xa kɨu-ro nuu tuu
Ianyuux, xa ndetatu-ro xi'in-ia, xa
maxku kada ni ɨɨn-ro ná n-ka kida
ñayiu jan, xa ña n-ka kɨu-i nuu
tuu-ia xa ndetatu-i xi'in-ia.

12 Yo ndaku tnu'u Ianyuux. Tnu'u
ndito kuu. Deen ka tnu'u Ianyuux
dada espada uu nuu. Kuu ná kuu xa
kɨu ña'a tnu'u Ianyuux nde anu-ro,
xa kototnuni tnu'u jan ntdaa xa
kuu-ro, ntdaa xa xani ini-ro, ntdaa
xa juini-ro xa kada-ro. 13 N-kidava'a
Ianyuux ntdaa xa io. Ña tuu ni ɨɨn
xa yɨva'a, xa ña kua'a Ianyuux xa

jini-ia. Ña tuu ni ɨɨn xa da'u, ntdaa io kanda nuu Ia nde'a ntdaa xa io. Te io xa na ku'a-ro cuenta nuu-ia.

Dutu taxnuni ka kuu Jesús

14 Nujuiin Jesús nuu Ianyuux xaxe'e-ro. Da'ya Yɨɨ Ianyuux kuu-ia, te dutu taxnuni ka kuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Xá n-ndɨu-ia andɨu. Xá n-ja'an-ro xa jandixa-ro-ia. Na kundee ini-ro xa jandixa na'i ka-ro mee-ia. 15 Dutu taxnuni ka kuu-ia. Kutnuni ini-ia xa ña ndaku-ro. Ná kidajuexa ña'a kui'na mee-ro xa kada-ro kuechi, da n-kidajuexa-i mee-ia xa kada-ia kuechi. Ko nuncas ña n-kida-ia ni ɨɨn kuechi. 16 Xijan kuu xa, na koo-ro confianza nuu-ia. Xi'in xamani-ia, taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. Na kuyatni-ro nuu tuu-ia, chi kundau ini ña'a-ia mee-ro, te taxi-ia xamani-ia, xa chindee ña'a-ia xa kundee ini na'i ka-ro.

5 Ɨɨn ɨɨn dutu taxnuni ka kuu se n-kaxí Ianyuux tna'a nuu ñayiu. N-nduku Ianyuux mee-s, xa kunujuiin-s nuu mee-ia, xaxe'e ñayiu jan. Najuña'a-s nuu Ianyuux xa ka doko ñayiu, xi'in xa ka xia'an nga-i nuu Ianyuux xaxe'e kuechi-i. 2 Kua'a-s xa koo-s pacencia nuu ñayiu ña xini, ñayiu ka kida kuechi, chi ná ka kuu mee-i, dani kuu mee-s. 3 Xijan kuu xa, io xa juña'a-s xa doko mee-s xaxe'e kuechi mee-s, antecas xa najuña'a-s xa ka doko ñayiu xaxe'e kuechi mee-i.

4 Ni ɨɨn seyɨɨ kua'a xa kaxí-s mee-s, xa ku kuu-s dutu taxnuni ka. Nduku Ianyuux mee-s, nani n-nduku-ia taxa'nu tnetnu-ro Aarón. 5 Cristu, Ia n-tunda'a ña'a Ianyuux, du. Ñadu mee-ia ndadaka'nu-ia, xa ku kuu-ia dutu taxnuni ka xaxe'e-ro. Chi Ianyuux n-nduku ña'a. N-ja'an Ianyuux:

Da'ya-r kuu-n;
vitna n-kuda'ya ña'a-r.

6 Ɨnka vuelta n-ja'an Ianyuux:

Dutu kuu-n nɨkava nɨkuita.
Nani n-kuu Melquisedec, dani
kuu mee-n.

7 Na n-xo tuu Cristu ñuñayiu ya'a, n-xijan ta'u-ia nuu Taa-ia Ianyuux, xa dakaku ña'a-ia, xa ma kuú-ia xi'in kuechi-ro. N-kana xee-ia, te n-nda'i-ia. Te n-teku Ianyuux, na n-xijan ta'u Da'ya Yɨɨ-ia, xaxe'e xa kida Da'ya Yɨɨ-ia ntdaa xa juini Ianyuux. 8 Juini kuu-ia Da'ya Yɨɨ Ianyuux, ko n-dakua'a-ia xa kada na'i ka-ia xa juini Ianyuux, na kue'e vida n-ya'a-ia. 9 N-daxinokava-ia tniu n-xia'an Ianyuux, te du'a n-kida-ia xa kutuu va'a koio ntdaa ñayiu ka kida xa juini mee-ia, xi'in Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 10 N-ja'an Ianyuux xa kuu-ia dutu taxnuni ka, ná n-kuu Melquisedec.

Na jandixa na'i ka-ro

11 Kue'e ka io xa juini-da xa kakune'e-da, ko u'u kuu, chi ña ka juini-n xa kutnuni ini koio ka-n. 12 Xá n-ya'a kuia xa n-ka tnɨɨ-n tnu'u va'a Jesucristu. Io xa dakua'a koio mee-n ɨnka ñayiu, ko dani ka ndoñu'u-n xa nadakua'a xee ña'a ɨɨn ñayiu tnu'u jan. Ta kunxa'nu koio ka-n. Ná kuu seyɨjɨn xi'i dɨku, ta kua'a ka-s xa kaxi-s, ka kuu-n. 13 Te nux dani ka xi'i-n dɨku, seyɨjɨn ka kuu-n, te ta kada koio ka-n xa kuu xava'a. 14 Ñayiu xa'nu, ka kua'a-i xa kax koio-i. Xá n-ka dakua'a-i xa

kutnuni ini koio-i xa kuu xava'a
xi'in xa kuu xa u'u.
6 Xijan kuu xa, na xee xa
kunxa'nu-ro. Xá n-ka tnɨɨ-n
tnu'u va'a Cristu. Na dandoo-ro
tnu'u n-ka dakua'a ña'a-s ki'na
nuu. Ná kuu cimientu ve'e kuu xa'a.
Ma kadava'a-ro cimientu jan ɨnka
vuelta. N-ka dakua'a ña'a-s, xa io xa
natu ini-n kuechi-n, chi kida kuechi
xa ma kutuu koio-n xi'in Ianyuux.
N-ka dakua'a ña'a-s, xa io xa
jandixa-n Ianyuux. 2 N-ka dakua'a
ña'a-s, xa io xa nanda'a koio-n
te juendute koio-n. N-ka dakua'a
ña'a-s, xa io xa kajan ndodo ña'a-s
nda'a-s, xa tnɨɨ-n Espíritu Ianyuux.
N-ka dakua'a ña'a-s, xa nandoto
koio ndɨyɨ te ndadandaa Ianyuux
ntdaa xa io. Na dandoo-ro ntdaa
xa'a. 3 Na xee xa kunxa'nu-ro, nux
juejoon Ianyuux.
4 Io ɨɨn xa ña kua'a. Kani ini
koio-n ɨɨn ñayiu. N-kutnuni ini-i
tnu'u Ianyuux, n-tnɨɨ-i xa n-xia'an
Ianyuux, te n-kidatniu Espíritu Ii
anu-i. 5 N-xini-i xa va'a xa va'a tnu'u
Ianyuux, te n-xini-i xa taxnuni
Ianyuux nuu ñuñayiu vaxi. 6 Nux
dandoo ñayiu jan Cristu, te ma
kua'a xa natu ini-i ɨnka vuelta, chi
kuu ná kuu xa xatakaa ñayiu jan
Da'ya Yɨɨ Ianyuux ɨnka vuelta, te
kida bula ñayiu jan Cristu nuu
ntdaa ñayiu. 7 Kuu ná kuu, hora
kidatniu-ro ñu'u. Ñu'u va'a, na ko'o
va'a ndute ntna'a juun dau, te kane
xa kax ko'o ñayiu kidatniu ijan, te
kada Ianyuux xa va'a xa va'a ka
ñu'u jan. 8 Ko nux meni iñu ta'a
xi'in iñu kɨun kane, te ña xiniñu'u
ñu'u jan, te tnu'u kiti ini ja'an
Ianyuux nuu ñu'u jan, te teñu'u-ia.

**Ndetu-ro xa tnɨɨ-ro ntdaa
xa taxi Ianyuux**

9 Ko, ñani mani-da ku'a mani-da,
juini du'a ja'an-da, ko io-da
confianza xa ña ka kuu mee-n ñayiu
ka dandoo Cristu. Io-da confianza
xa kada Ianyuux xa kutuu va'a
koio-n xi'in-ia. 10 Meni xava'a kida
Ianyuux. Ma ndunaa-ia nanda
ka kidatniu-n, ma ndunaa-ia xa
dande'a-n xa xemani-n mee-ia, hora
chindee-n ñayiu ka jandixa-ia. Du'a
n-ka kida-n, te du'a ka kida-n vitna.
11 Juini-da xa du'a kada koio ka-n,
ɨɨn ɨɨn-n, nde ndixi Cristu. Te du'a
kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux.
12 Maxku kukudi koio-n. Na kada
koio mee-n, ná ka kida ñayiu ka
jandixa Ianyuux, ñayiu kundee ini
xa tnɨɨ koio-i xa juña'a Ianyuux.
13 N-xia'an Ianyuux tnu'u mee-ia
nuu taxa'nu tnetnu-ro Abraham. Ña
tuu nax kunxa'nu ka dada Ianyuux.
Xijan kuu xa, n-ja'an-ia nuu
Abraham xa xaxe'e mee-ia kada-ia
ná n-ja'an-ia. 14 N-ja'an-ia: "Xandaa
kuu xa va'a xa va'a ka kutuu-n
xi'in-r, te kada-r xa koo koio kue'e
xa kue'e xa kue'e da'ya dana-n."
15 Kuee kuee n-xo ndetu Abraham,
te n-tnɨɨ-s ntdaa xa n-ja'an Ianyuux.
16 Hora juini ɨɨn seyɨɨ xa kutnuni ini
koio ñayiu xa ja'an-s xa kuu xandaa,
te chinaa-s Ianyuux, chi kunxa'nu
ka Ianyuux dada mee-s. Te ka
kutnuni ini ñayiu xa xandaa ja'an-s,
te ma kua'a xa jantnatnu'u koio
ka-i xi'in-s. 17 Ianyuux du. N-juini-ia
xa kutnuni ini koio ñayiu xa nani
ja'an-ia dani kida-ia, ñatu dama-ia
ni ɨɨn tnu'u ja'an-ia. Nuu ñayiu tnɨɨ
koio xa juña'a-ia n-ja'an-ia: "Taxi-r

tnu'u-r xa du'a koo, te na'a mee-r
xa du'a kada-r." [18]Xijan kuu xa,
io uu xa io xa ma kua'a xa dama.
Ma dama Ianyuux, te ma dama
tnu'u-ia. Ñatu kua'a Ianyuux xa
ja'an-ia tnu'u vete. Xijan kuu xa, na
koo ka'nu anu-ro. Xá n-xee-ro nuu
Ianyuux, xa tnɨɨ-ro xa taxi-ia. Na
kundee ini-ro, na kundetu kuee-ro,
nde na tnɨɨ-ro ntdaa xa taxi-ia. [19]Xa
ndetu-ro xa tnɨɨ-ro ntdaa xa taxi
Ianyuux, kida xa kundee ini-ro, ná
kida kaa nani ancla, xa ña xejoon-i
xa kanda barcu. Xa ndetu-ro nuu
Ianyuux, kuu ná kuu xa xá n-kɨu-ro
nuu tuu-ia andɨu. [20]Ijan juan nu'u
Jesús, ndodo nuu-ia nuu mee-ro.
Ijan xá n-kɨu-ia xaxe'e-ro. Dutu
taxnuni ka kuu-ia nɨkava nɨkuita.
Ná n-kuu Melquisedec kuu-ia.

Ná n-kuu Melquisedec kuu Jesús

7 Te Melquisedec n-kuu se
kunxa'nu ka ñuu nani Salem.
N-kuu-s dutu nuu Ianyuux Kunxa'nu
ka. N-xe tna'a-s taxa'nu tnetnu-ro
Abraham, na juan ndixi-s, na n-xa'ni
Abraham koon se kunxa'nu ka. Te
n-ja'an Melquisedec xa na kada
Ianyuux xa kutuu va'a Abraham.
[2]Uxi uxi ɨɨn ɨɨn cientu ntdaa xaxii
n-tnɨɨ Abraham, n-xia'an-s nuu
Melquisedec. Melquisedec juini
kachi "se kunxa'nu ka kida meni
xava'a". Dani se kunxa'nu ka ñuu
nani Salem juini kachi "se kunxa'nu
ka kida xa kutuu mani ñayiu". [3]Ña
xini-ro jundu n-kuu taa-s, dɨ'ɨ-s,
taxa'nu tnetnu-s. Ña xini-ro nakɨu
n-kaku-s, ni nanda n-xi'í-s. Ná
kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux, da n-kuu
Melquisedec, ɨɨn dutu nɨkava
nɨkuita.

[4]Na kani ini-ro. Xandaa kuu, xa
se kunxa'nu n-kuu Melquisedec, chi
juini Abraham n-kuu se kuu taa
ntdaa ñayiu Israel, ko n-xia'an-s
nuu Melquisedec uxi uxi ɨɨn ɨɨn
cientu ntdaa xa n-ni'i-s. ¿Nakuenda
du'a n-kuu? [5]Xna'a-n xa tnu'u ta'u
tniu Moisés ja'an xa se ka kuu dutu,
se ka kuu da'ya dana Leví, io xa
tnɨɨ koio-s uxi uxi ɨɨn ɨɨn cientu
xaxii ñayiu Israel. Du'a kuu, juini
ñani tna'a-s ka kuu-s xi'in-s. Nduu-s
ka kuu-s da'ya dana Abraham.
[6]Ko Melquisedec, juini ña n-kuu-s
da'ya dana Leví, ko n-tnɨɨ-s uxi uxi
ɨɨn ɨɨn cientu xa n-ni'i Abraham.
Dani, juini Abraham n-kuu se
nuu n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa
va'a kada-ia xaxe'e-s, ko n-ja'an
Melquisedec xa na kada Ianyuux xa
kutuu va'a Abraham. ¿Nakuenda
du'a n-kuu? [7]Na'a-ro xa kunxa'nu
ka se ja'an: "Dios te" dada se
ja'an: "La mano, dito." Xijan kuu xa,
xini-ro xa kunxa'nu ka Melquisedec
dada taxa'nu tnetnu-ro Abraham.
[8]Te dɨuni, se ka tnɨɨ uxi uxi ɨɨn ɨɨn
cientu xaxii ñayiu, ka kuu-s ñayiu
kuú koio. Ko ja'an tnu'u Ianyuux
xa Melquisedec n-kuu dutu n-xo
tuu nɨkava nɨkuita. [9]Kuu ná kuu xa
Leví, se tnɨɨ uxi uxi ɨɨn ɨɨn cientu
xaxii ñayiu, n-chiya'u mee-s uxi uxi
ɨɨn ɨɨn cientu, na n-tnɨɨ Melquisedec
xa n-xia'an Abraham. [10]Chi na n-xe
tna'a Melquisedec Abraham, juini
ta kaku ka Leví, ko da'ya dana
Abraham ku kuu-s.
[11]Nux n-kua'a xa kada koio dutu
ka kuu da'ya dana Leví, xa kutuu
va'a ñayiu xi'in Ianyuux n-kuu, te,
¿nakuenda ndoñu'u xa kixee ɨnka
dutu? Xaxe'e xa n-ka xio dutu jan,

n-ka tnɨɨ ñayiu Israel tnu'u ta'u tniu
Moisés. Ná kuu taxa'nu tnetnu-ro
Aarón, ka kuu dutu jan. Ko n-xio
xa kixee ɨnka dutu, ɨɨn dutu kuu
ná n-kuu Melquisedec. 12 Chi nux
dama dutu, io xa dama tnu'u ta'u
tniu tuku. 13 Kakune'e-da Jesús.
Dɨ'ɨ Jesús kuu da'ya dana taxa'nu
tnetnu-ro Judá, te ni ɨɨn ñayiu Judá
nuncas ña n-kuu dutu nuu Ianyuux.
14 Na'a-ro xa Xto'o-ro kuu da'ya
dana Judá, te ña n-kakune'e Moisés
ñayiu Judá, na n-kakune'e-s dutu.
15 Te kaxi ka koo ntdaa xa'a, nux
kixee ɨnka dutu kuu ná n-kuu
Melquisedec. 16 Te ñatu kuu-ia
dutu xaxe'e xa kuu-ia da'ya dana
Leví, ná ja'an tnu'u ta'u tniu. Ña'a.
Kuu-ia dutu, xaxe'e xa taxnuni-ia,
xaxe'e xa juini n-ka xa'ni-s-ia, ko
ña n-ka kua'a-s xa danaa-s-ia, chi
n-nandoto-ia xa kutuu-ia kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. 17 Chi ja'an ndaa Ianyuux
xaxe'e dutu jan:

Dutu kuu-n nɨkava nɨkuita.
Nani n-kuu Melquisedec, dani
kuu mee-n.

18 Xijan kuu xa io xa dandoo-ro
tnu'u ta'u tniu ki'na nuu. Chi ɨɨn xa
ña ndaku, ɨɨn xa ñatu xiniñu'u, kuu.
19 Chi tnu'u ta'u tniu Moisés, ña
kua'a xa kada xa kutuu va'a-ro xi'in
Ianyuux. Xá n-tnɨɨ-ro tnu'u n-taxi
Ianyuux, te xndetu-ro ntdaa xa va'a
ka taxi-ia. Te du'a kuyatni-ro nuu
Ianyuux.
20 N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa
du'a kuu. 21 Ña n-xia'an Ianyuux
tnu'u-ia, na n-ka kuu ɨnka seyɨɨ
dutu. Ko n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia,
na n-nduu Jesús dutu, chi ja'an
tnu'u Ianyuux:

N-xia'an Ianyuux tnu'u-ia,
te ma dama-ia tnu'u-ia:
"Dutu kuu-n nɨkava nɨkuita.
Nani n-kuu Melquisedec, dani
kuu mee-n."

22 Yo va'a ka tnu'u ya'a. Na'a-ro
xa xá n-kida Jesús ntdaa ná io ná
jua'an tnu'u ya'a. 23 N-ka xio kue'e
dutu, xaxe'e xa n-ka xo xi'í-s te ña
n-kua'a-s xa ku kuu ka-s dutu. 24 Ko
Jesús, kutuu-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
25 Xijan kuu xa, ñayiu ka kunduu
xi'in Ianyuux, xaxe'e xa ka jandixa-i
Jesús, kua'a-ia xa dakaku-ia ñayiu
jan, xa kutuu va'a koio mee-i tuku,
xi'in Ianyuux, kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Chi
kutuu Jesús kuia ma jɨn ndɨ'ɨ, xa
kajan ta'u-ia nuu Ianyuux xaxe'e-i.
26 Te dutu taxnuni ka kuu Jesús,
kida-ia ná io ná jua'an ntdaa xa
ndoñu'u-ro. Kida-ia ntdaa xa juini
Ianyuux. Meni xava'a kida-ia. Nuncas
ña kida-ia xa u'u. Ñatu kuu-ia ná ka
kuu ñayiu ka kida kuechi. Xá n-kida
Ianyuux xa taxnuni-ia nuu ntdaa xa
io nuu dujun ka dada andɨu. 27 Ñatu
kuu-ia ná kuu ɨnka dutu n-ka taxnuni
ka. Mee-s, ɨɨn kɨu ɨɨn kɨu, ditna ka
n-ka xo xia'an-s xa doko mee-s xaxe'e
kuechi mee-s, te dada n-ka xo xia'an-s
xa doko ñayiu xaxe'e kuechi mee-i.
Ko Jesús, idini vuelta, n-xia'an-ia
mee-ia, xa chiya'u-ia kuechi-ro nɨkava
nɨkuita. 28 Xi'in tnu'u ta'u tniu Moisés,
se ña ndaku ka kuu dutu taxnuni ka.
Ko na n-ya'a xa n-ka tnɨɨ ñayiu tnu'u
ta'u tniu, n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia
xa kixee ɨnka dutu taxnuni ka. Da'ya
Yɨɨ-ia kuu-ia, te kida-ia ntdaa ná io ná
jua'an tnu'u jan, kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.

Xá n-kida Ianyuux tratu xee

8 Xa'a kuu xa ja'an-da. Du'a
kuu dutu taxnuni ka n-taxi

Ianyuux. Taxnuni-ia andɨu, nuu
nukoo-ia ndaˈa kuaˈa Ianyuux, Ia
taxnuni nuu ntdaa xa io. 2 Kuu-ia
dutu taxnuni ka, nuu tuu Ianyuux
veñuˈu tabernáculo ndaa ña n-ka
kidavaˈa ñayiu. Andɨu, kuu-ia dutu
taxnuni ka nuu Ianyuux xaxeˈe-ro.
3 N-nduku Ianyuux ɨɨn ɨɨn dutu
taxnuni ka nuu ñayiu Israel, xa
juñaˈa-s xa ka xiaˈan nga ñayiu
xiˈin xa ka doko ñayiu. Xijan kuu
xa, n-xio xa koo ɨɨn xa doko dutu
taxnuni ka tuu andɨu tuku. 4 Nux
dani n-xo tuu-ia ñuñayiu n-kuu, te
ma ku kuu-ia dutu, chi xndaxio
dutu ka xiaˈan xa ka doko ñayiu ná
io ná juaˈan tnuˈu taˈu tniu Moisés.
5 Ntdaa xa ka kida dutu ñayiu Israel
kuu ná kuu ɨɨn juendaˈu ntdaa xa
io andɨu. Na n-kixeˈe Moisés xa
kadavaˈa-s veñuˈu nani tabernáculo,
n-jaˈan Ianyuux: “Koo-n cuedado,
xa kadavaˈa-n ntdaa, ná io ná juaˈan
xa n-dandeˈa ñaˈa-r dɨkɨ yuku.” 6 Ko
yo vaˈa ka xa kida Jesús, dada xa
ka kida dutu ñayiu Israel. Dɨuni yo
vaˈa ka tratu xee, dada tratu kiˈna
nuu. Nujuiin Jesús nuu Ianyuux
xaxeˈe-ro, kida-ia ná io ná juaˈan
tnuˈu yo vaˈa ka n-taxi Ianyuux.
7 Chi nux ndaku xa kada-ro ná
io ná juaˈan tratu kiˈna nuu n-kuu,
te ma ndoñuˈu xa koo ɨnka. 8 Ko
n-tekuechi Ianyuux ñayiu jan, chi
jaˈan tnuˈu Ianyuux:

Jaˈan Xtoˈo-ro:
“Vaxi kɨu xa kada-r tratu xee
xiˈin ñayiu Israel, xiˈin ñayiu
Judá.
9 Tratu xee, ñatu kuu ná kuu tratu
n-kida-r xiˈin taxaˈnu tnetnu
ñayiu jan.
N-daneˈe-r ñayiu jan,
te ndeka-r ñayiu jan juaˈan,
xa kee koio-i ñuu nani Egipto.
Ko ña n-ka jandixa-i tratu
n-kida-r,
te xijan kuu xa n-dandoo-r-yɨ”,
kuu Xtoˈo-ro xiaˈan-ia.
10 Jaˈan Xtoˈo-ro:
“Duˈa kuu tratu xee kada-r xiˈin
ñayiu Israel, na yaˈa kɨu ijan.
Kada-r xa kani ini koio-i tnuˈu
taˈu tniu-r,
te kuu ná kuu xa kadavaˈa-r
tnuˈu taˈu tniu-r anu-i.
Te ku kuu-r Ianyuux jandixa
koio-i.
Te ku kuu koio mee-i, ñayiu
mee-r.
11 Te ma ndoñuˈu xa dakuaˈa ɨɨn
seyɨɨ ñayiu xtuu xiˈin-s, xiˈin
ñani-s, xiˈin kuˈa-s,
xa kunduu koio-s xiˈin Xtoˈo-ro.
Chi kunduu koio ntdaa ñayiu
xiˈin-r, nde sekuechi xiˈin nde
sexaˈnu.
12 Chi taxkanu ini-r xa uˈu n-ka
kida-i,
te ma najaˈan ka-r kuechi-i.”
Kuu Ianyuux xiaˈan-ia.
13 Hora jaˈan Ianyuux xa tratu xee
kuu, jaˈan-ia xa ñatuka xiniñuˈu
tratu kiˈna nuu. Te nux ñatuka
xiniñuˈu, nux xa nyɨɨ kuu, io xa jɨn
ndɨˈɨ.

Xa io ñuñayiu xiˈin xa io andɨu

9 Na n-kida Ianyuux tratu
kiˈna nuu, n-jaˈan-ia nanda
nakuetu ñayiu nuu-ia. Dɨuni n-xio
ɨɨn veñuˈu ñuñayiu yaˈa. 2 Veñuˈu
tabernáculo n-kuu. Xiti cuartu kiˈna
nuu, n-xio ɨɨn candeleru, xiˈin ɨɨn
mexa nuu kandodo tila ii. Cuartu
jan n-danani Ianyuux Cuartu Ii.

3 Yata da'ma cortina kuu uu, n-xio
ɨnka cuartu n-danani Ianyuux
Cuartu Yo Ii ka. 4 Ijan n-xio altar
nuu kayu duxa. Kaa oro kuu altar
jan. Dɨuni ijan n-xio xatnu ñu'u
tratu ki'na nuu. Ntdaa xatnu jan
yodo kaa oro. Xiti xatnu jan, n-xio
kɨdɨ kaa oro ñu'u maná, vara
n-nandɨdí taxa'nu tnetnu-ro Aarón,
te uu yuú nuu n-kidava'a Ianyuux
tnu'u tratu. 5 Nuu xatnu jan, n-xio
uu ángel n-kua'a kaa oro, ángel
nani querubines. Xi'in ndixi ángel
jan da'u nuu katuu xa doko dutu
taxnuni ka xaxe'e kuechi ñayiu. Ko
ma kakune'e-da xa'a vitna.
6 Na n-xio tu'a ntdaa xa'a, kɨu
xi'in kɨu, n-ka xo kɨu dutu cuartu
ki'na nuu, xa nakuetu koio-s. 7 Ko
cuartu kuu uu, meni dutu taxnuni
ka n-xo kɨu ijan, idini kɨu ntna'a
kuia. Xi'in nɨñɨ kɨtɨ, n-xo kɨu dutu
taxnuni ka ijan, xa juña'a-s xa
doko-s xaxe'e mee-s, xi'in xaxe'e
kuechi ñayiu. 8 Xi'in xa'a, dande'a
ña'a Espíritu Ii xa ta kua'a ka kɨu
koio ñayiu nuu tuu Ianyuux, nɨni
dani io na'i veñu'u tabernáculo
ki'na nuu. 9 Ntdaa xa'a kuu ɨɨn xa
dande'a ña'a mee-ro vitna. Dani ka
xia'an dutu ñayiu Israel xa xia'an
nga ñayiu xi'in xa doko ñayiu nuu
Ianyuux, ko ña kua'a xa'a xa kada
xa ma dakuido datau anu ñayiu.
10 Meni tnu'u ta'u tniu xa ka jandixa
ñayiu kuu. Xa xaxi-ro, xa xi'i-ro, xa
nanda'a-ro, xa kunee ii-ro. Hora
kida Ianyuux ɨɨn xaxee, te ñatu
xiniñu'u ntdaa xa'a.
11 Ko vitna xá n-kixee Cristu.
Kuu-ia dutu taxnuni ka kida ɨɨn xa
yo va'a ka. Ñatu tuu-ia ɨɨn veñu'u
tabernáculo n-ka kidava'a ñayiu, ɨɨn
xa io ñuñayiu ya'a. Nujuiin-ia nuu
Ianyuux ɨɨn nuu yo ka'nu ka, ɨɨn
nuu yo va'a ka. 12 Ña n-kɨu-ia ijan
xi'in nɨñɨ nchiva, xi'in nɨñɨ ngutu
kuechi. Xaxe'e nɨñɨ mee-ia, n-kɨu-ia
idini vuelta, nde nuu ii ka, nuu
tuu Ianyuux. Te du'a n-chiya'u-ia
kuechi ñayiu, kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
13 Nɨñɨ nchiva, xi'in nɨñɨ ngutu, xi'in
yaa vaca n-kayu, ntdaa xa'a, n-ka
xodo dutu nuu ñayiu Israel. Ntdaa
xa'a n-ka kida-s, xa ndundoo yɨkɨ
kuñu ñayiu, xa kunee ii-i. 14 Ko yo
va'a ka nɨñɨ Cristu. Na n-xi'í Cristu,
n-xia'an-ia mee-ia nuu Ianyuux.
Nuncas ña n-kida Cristu kuechi, ɨɨn
xa io ndoo kuu-ia. Xi'in Espíritu
Ianyuux kutuu kuia ma jɨn ndɨ'ɨ,
n-xia'an Cristu xa doko-ia nuu
Ianyuux. Te du'a n-kida Cristu xa
ma dakuido datau anu-ro. Ntdaa xa
kida mee-ro, xa dakaku-ro mee-ro,
kuu ná kuu ɨɨn xa ñatu xiniñu'u, ɨɨn
xa n-xi'í. Ko xaxe'e Cristu, kuu-ro
ñayiu ka xinokuechi nuu Ianyuux
Ndito.
15 Nume'ñu Jesucristu nuu-ro
xi'in Ianyuux, xa kada-ia ntdaa ná
io ná jua'an tratu xee. N-xi'í-ia xa
chiya'u-ia kuechi n-ka kida ñayiu,
na n-xio tratu ki'na nuu. Te vitna,
ñayiu ja'an ña'a Ianyuux, tnɨɨ koio-i
xa kutuu va'a koio-i, xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Chi n-taxi
Ianyuux tnu'u-ia xa du'a koo. 16 Chi
nux io ɨɨn tratu, nuu dɨɨn tnɨɨ koio
ñayiu xaxii-i, te io xa jini-ro nux
xandaa kuu xa n-xi'í se n-kidava'a
tratu jan. 17 Chi ña kua'a xa kada-ro
ná io ná jua'an ɨɨn tratu, nɨni tuu
na'i ka se n-kida tratu jan. Na n-ya'a
xa n-xi'í-s, dada tnɨɨ koio da'ya-s
xa n-xia'an-s. 18 Dɨuni tratu ki'na

nuu. N-xio xa n-ka xi'í kɨtɨ, xa koo
ná io ná jua'an tratu jan. 19 Ditna
ka, n-ja'an Moisés ntdaa tnu'u ta'u
tniu nuu ntdaa ñayiu ijan. Dada,
n-tnɨɨ-s nɨñɨ ngutu kuechi, xi'in
nɨñɨ nchiva. N-daka-s nɨñɨ jan xi'in
ndute. N-tnɨɨ-s ɨɨn nda'a yutnu nani
hisopo, duku ni'na idi tkachi n-ka'i
color kue'e, te xi'in nda'a yutnu jan,
n-xodo-s nɨñɨ jan nuu libru tnu'u
ta'u tniu. Te dada n-xodo-s nɨñɨ jan
nuu ntdaa ñayiu ijan. 20 N-ja'an-s:
"Nɨñɨ ya'a, daxino tratu n-kida
Ianyuux xaxe'e-n." 21 Dada, n-xodo-s
nɨñɨ nuu veñu'u tabernáculo, xi'in
nuu ntdaa xa juetniu koio dutu.
22 Ja'an tnu'u ta'u tniu xa vaa ntdaa
xa io, io xa ndada ndoo-ro xi'in nɨñɨ.
Nux na taxkanu ini Ianyuux kuechi
ñayiu, io xa katu nɨñɨ.

Dita Cristu kuechi-ro

23 Xijan kuu xa, n-ndoñu'u xa
du'a n-ndundoo ntdaa xa ñu'u xiti
veñu'u tabernáculo, chi meni xa io
ñuñayiu kuu. Kuu ná kuu juenda'u
ntdaa xa io andɨu. Ko ntdaa xa io
andɨu, ndoñu'u xa doko ɨɨn xa yo
va'a ka. 24 Chi ña n-kɨu Cristu ɨɨn
veñu'u n-ka kidava'a ñayiu. Chi
diko ni juenda'u kuu veñu'u ka
kidava'a ñayiu. Ko n-kɨu Cristu
andɨu, nuu nujuiin-ia nuu Ianyuux
xaxe'e-ro vitna. 25 Dutu taxnuni
ka ñuñayiu, xko kɨu-s Cuartu Yo
Ii ka, kuia xi'in kuia. Te nɨñɨ ka
doko-s, ñatu kuu nɨñɨ mee-s. Ko
Cristu, ña n-xia'an-ia mee-ia kue'e
vuelta. 26 Nux du'a n-kuu, te n-xio
xa kuú Cristu kue'e vuelta, nde na
n-kidava'a Ianyuux ñuñayiu xi'in
nde vitna. Ko vitna, hora vax ndɨ'ɨ
ntdaa xa io, n-kixee-ia idini vuelta,
xa juña'a nga-ia mee-ia, xa dita-ia
kuechi. 27 Idini vuelta kuú-ro, ɨɨn
ɨɨn-ro, te dada, ndadandaa ña'a
Ianyuux. 28 Dɨuni, idini vuelta
n-xi'í Cristu, xa dita-ia kuechi
kue'e ñayiu. Vuelta kuu uu kixee-ia.
Ñadu xa dita-ia kuechi. Kixee-ia
xa dakaku-ia ñayiu xndetu ña'a, xa
kutuu koio-i xi'in-ia kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ.

10 Chi ná kuu juenda'u kuu
tnu'u ta'u tniu Moisés. Vaxi
xa yo va'a ka, xa kuu xandaa kuu.
Xijan kuu xa, juini kuia xi'in kuia,
ka doko dutu xa ka xia'an ñayiu
nuu Ianyuux, ko ña kua'a tnu'u ta'u
tniu xa kada xa nuncas ma dakuido
datau ka anu ñayiu. 2 Nux n-kua'a
n-kuu, te ma ndoñu'u xa doko koio
ka dutu xa ka xia'an ñayiu nuu
Ianyuux. Chi nux idinga vuelta
n-ka ndundoo-i n-kuu, te mayo ka
dakuido datau anu-i. 3 Ko xa ka
doko ñayiu, ka kida xa ka naja'an-i
kuechi-i kuia xi'in kuia. 4 Chi ña
kua'a nɨñɨ ngutu xi'in nɨñɨ nchiva
xa dita-i kuechi ñayiu.
5 Xijan kuu xa, na n-kixee Cristu
ñuñayiu, n-ja'an-ia nuu Ianyuux:
Ñatu juini-n xa ka'ni koio ka-i
kɨtɨ xaxe'e-n,
ñatu juini-n xa dani juña'a koio
ka-i xa ka doko-i nuu-n.
Ko n-kidava'a-n yɨkɨ kuñu
mee-da.
6 Ñatu tna ini-n xa teñu'u ñayiu
kɨtɨ nuu-n.
Ñatu tna ini-n xa taxi ñayiu
xa ka doko-i nuu-n xaxe'e
kuechi-i.
7 Te dada n-ja'an-ia:
"Ianyuux, ya'a tuu-da, xa
kada-da xa juini mee-n.

Chi du'a yodotnuni libru.”
8 Ditna ka, n-ja'an-ia xa ñatu
juini Ianyuux xa ka'ni ka ñayiu
kɨtɨ xaxe'e-ia, ni ñatu juini-ia xa
juña'a ka-i xa doko-i nuu-ia. Dani
n-ja'an-ia xa ñatu juini Ianyuux
xa teñu'u ka-i kɨtɨ nuu-ia, ni ñatu
juini-ia xa juña'a ka-i xa doko-i
xaxe'e kuechi-i. Dɨuni, n-ja'an-ia xa
ña tna ini Ianyuux ntdaa xa'a. Juini
ja'an tnu'u ta'u tniu Moisés xa io
xa doko ñayiu ntdaa xa'a, ko du'a
ñatu juini Ianyuux, te du'a ña tna
ini Ianyuux. 9 Te dada n-ja'an-ia:
“Ianyuux, ya'a tuu-da, xa kada-da
xa juini mee-n.” Du'a, n-daxio-ia
xa ki'na nuu, xa kada-ia xa kuu
uu. 10 N-kida Cristu xa n-juini
Ianyuux. Xaxe'e xa idini vuelta
n-xi'í Jesucristu, du'a n-kida dɨɨn
ña'a Ianyuux mee-ro, xa ku kuu-ro
ñayiu mee-ia.
11 Kɨu xi'in kɨu, ɨɨn ɨɨn dutu ñayiu
Israel xia'an ka xa ka doko ñayiu nuu
Ianyuux. Kue'e xa kue'e vuelta, dani
nujuiin dutu jan te du'a kida dutu jan,
ko nuncas ña kida xa doko jan xa
dita kuechi ñayiu. 12 Ko Cristu, idini
vuelta n-doko-ia xa doko-ia xa dita-ia
kuechi ñayiu, te vitna nukoo-ia nda'a
kua'a Ianyuux. 13 Ijan ndetu-ia, nde
jueñi ni'na-ia ntdaa xa xini u'u tna'a
xi'in-ia. 14 Idini vuelta, n-xia'an Jesús
xa doko-ia nuu Ianyuux. Na n-xi'í-ia
xaxe'e-i, n-kida-ia xa ntdaa ñayiu
kida dɨɨn Ianyuux, kutuu va'a koio-i
xi'in Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 15 Te
ja'an ndaa Espíritu Ii nuu-ro xa du'a
kuu. Ditna ka ja'an-ia:
16 Te dada, kada-r ɨɨn tratu xee
xi'in-i, kuu Xto'o-ro xia'an-ia.
Kada-r xa kuneva'a koio-i tnu'u
ta'u tniu-r anu-i,
te kuu ná kuu xa kadava'a-r
tnu'u ta'u tniu-r nuu
xaxtnuni-i.
17 Te dada ja'an-ia:
Ma naja'an ka-r ni kuechi-i ni xa
u'u n-ka kida-i.
18 Te xaxe'e xa xá n-taxkanu ini
Ianyuux kuechi-i, ña ndoñu'u ka xa
juña'a koio ka dutu xa doko ñayiu
xaxe'e kuechi-i.

Na kuyatni-ro Ianyuux

19 Xijan kuu xa, xaxe'e nɨñɨ
Jesucristu, maxku yu'u-ro xa
kɨu-ro nde nuu yo ii ka andɨu.
20 N-kidava'a Jesús ɨɨn ichi xee, ɨɨn
ichi ndito, xaxe'e-ro. Ná kuu cortina
veñu'u tabernáculo, n-kuu yɨkɨ
kuñu Jesús. Na n-xi'í-ia, n-ndata
cortina jan, te vitna kua'a xa
ya'a mee-ro nde nuu tuu Ianyuux.
21 Jesús kuu dutu taxnuni ka nuu
ñayiu ka jandixa Ianyuux. 22 Xijan
kuu xa, na kuyatni-ro Ianyuux.
Xi'in ntdaa anu-ro, na jandixa-ro-ia,
te maxku yu'u-ro. Na n-xi'í
Jesucristu, n-xatu nɨñɨ-ia xa ndada
ndoo ña'a-ia, xa mayo ka dakuido
datau anu-ro. Te yɨkɨ kuñu-ro, xá
n-dajuendute-ia ndute yo va'a ka.
23 Xá n-ka ja'an-ro xa ndetu-ro, xa
kada Ianyuux ntdaa ná io ná jua'an
tnu'u n-taxi-ia. Na kundee ini-ro, xa
kundetu ka-ro. Na koo-ro confianza
nuu-ia. Chi xandaa kuu xa kada-ia
ntdaa xa ja'an-ia. 24 Na kani ini-ro
nanda kua'a-ro xa chindee tna'a-ro,
xa juemani-ro Ianyuux xi'in ñayiu,
te na kada-ro xa kuu xava'a. 25 Na
nataka-ro, maxku kada-ro ná ka
kida ñani-ro ku'a-ro ñatuka nataka
koio-i xi'in-ro. Na juña tna'a-ro
tnu'u kanu ini, xa kundee ini-ro. Te

du'a na kada ka-ro, chi vax kuyatni
kɨu ndixi Xto'o-ro.
26 Xijan kuu xa, xá n-tnɨɨ-ro
xandaa, te kutnuni ini-ro xa xandaa
kuu. Xá n-ka jandixa-ro Cristu. Nux
dandoo-ro Cristu, te ña tuu nax io
xa doko-ro xaxe'e kuechi-ro. 27 Diko
ni, yo loko yu'u-ro, chi xini-ro xa
ndadandaa Ianyuux ñayiu xini u'u
tna'a xi'in-ia. Te xi'in ñu'u yo nde'e
koko, danaa-ia ñayiu jan. 28 Xá
n-kuu kue'e kuia, nux ɨɨn ñayiu
n-daxio tnu'u ta'u tniu Moisés, te
uni ñayiu n-ka ja'an ndaa xa du'a
n-kuu, te ña n-kundau ini ña'a ni
ɨɨn ñayiu. N-xio xa kuú ñayiu jan.
29 Kani ini koio ka-n. Naka u'u ka
kada u'u Ianyuux ɨɨn ñayiu daxio
Cristu. Kuu ná kuu xa chixe'e
ñayiu jan Da'ya Yɨɨ Ianyuux. Kuu
ná kuu xa ja'an-i xa ɨɨn xa kui'a
kaa, ɨɨn xa ñatu xiniñu'u, kuu nɨñɨ
Cristu. Xaxe'e nɨñɨ Cristu, n-kida
dɨɨn Ianyuux ñayiu jan, xa ku kuu-i
ñayiu mee-ia. Xi'in nɨñɨ Cristu,
n-kida-ia ntdaa ná io ná jua'an
tnu'u-ia xaxe'e-i. Kuu ná kuu xa
kui'a ja'an ñayiu jan Espíritu Ii, na
n-xia'an-ia xamani Ianyuux. 30 Chi
xini-ro Ia n-ja'an: "Kada u'u mee-r
mee-i. Nachiya'u mee-r xa n-kida-i."
Te dani n-ja'an-ia: "Ndadandaa
Ianyuux ñayiu jan." 31 Naka u'u xa
xino ñayiu jan nuu nda'a Ianyuux.
32 Naja'an koio-n nanda n-kuu
ki'na nuu, na n-ka kutnuni ini-n xa
kuu xandaa. Kue'e vida n-ka ya'a-n.
Kuu ná kuu xa n-ka jantna'a-n xa
kundee ini koio-n. 33 Nuu ntdaa
ñayiu, kui'a n-ka ja'an-s nuu-n, te
n-ka xini u'u ña'a-s. Dɨuni, n-ka xo
nujuiin-n nuu se ijan, xa chindee
koio-n ɨnka ñayiu du'a kue'e vida
ka ya'a. 34 N-ka chindee-n ñani-ro
ku'a-ro xyɨndi'u vekaa. N-ka tnɨɨ
ñayiu xaxii-n, ko n-ka xejoon-n xa
du'a koo, te n-ka kuvete-n, chi n-ka
xini-n xa tnɨɨ koio mee-n ɨɨn xa va'a
ka, nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ, io andɨu.
35 Xijan kuu xa, koo na'i koio ka-n
confianza nuu Ianyuux. Chi tnɨɨ
koio mee-n ntdaa xa taxi-ia. Kuu
ná kuu xa nachiya'u ña'a-ia, xaxe'e
xa xndaxio-n confianza nuu-ia. 36 Io
xa kundee ini koio ka-n, xa kada
koio-n ntdaa xa juini Ianyuux, te
tnɨɨ koio-n ntdaa ná io ná jua'an
tnu'u n-taxi-ia. 37 Chi ja'an tnu'u
Ianyuux:

Chi xaku nga, te ndixi Ia ndixi.
Ma kukuee ka-ia.
38 Se ja'an mee-r xa ña tuu na
kuechi-s io, kutuu va'a-s,
xaxe'e xa jandixa ña'a-s mee-r.
Ko nux ñatuka kundee ini-s xa
jandixa ña'a-s,
te ma kuvete-r xaxe'e-s.

Kuu Ianyuux xia'an-ia.
39 Ko mee-ro, ñatu kuu-ro ñayiu
ñatu kundee ini, xa danaa ña'a
Ianyuux mee-ro. Kuu-ro ñayiu ka
jandixa Jesucristu, xa kutuu va'a-ro
xi'in Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.

N-ka jandixa-s Ianyuux

11 Xa jandixa-ro, kuu xa
na'a-ro xa tnɨɨ-ro xa
ndetu-ro. Xa jandixa-ro, kuu xa
xini-ro xa ñatu nde'a-ro. 2 Taxa'nu
tnetnu-ro, xaxe'e xa n-ka jandixa-s
Ianyuux, te n-ja'an-ia xa n-ka kida-s
xava'a.
3 Xaxe'e xa jandixa-ro Ianyuux,
kutnuni ini-ro xa xi'in tnu'u mee-ia,
n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io. Xa io
xa nde'a-ro, ña n-kua'a xi'in xa n-xio.

4 Xaxe'e xa n-jandixa Abel
Ianyuux, n-doko-s ɨɨn xa va'a ka
nuu Ianyuux dada xa n-doko Caín.
Xaxe'e xa n-jandixa Abel Ianyuux,
te n-ja'an-ia xa n-kida-s xava'a, te
n-xeka va'a-ia xa n-doko-s. Xaxe'e
xa n-jandixa Abel Ianyuux, juini
xá n-xi'í-s, ko dani kuu-s ɨɨn ichi
kane'e katnɨɨ mee-ro.
5 Xaxe'e xa n-jandixa Enoc
Ianyuux, ña n-xi'í-s. Nuncas ña n-ka
nani'i ñayiu yɨkɨ kuñu-s, chi ndeka
ña'a ndito Ianyuux jua'an andɨu.
Te ja'an tnu'u Ianyuux xa antecas
xa kandeka-ia-s jɨ'ɨn, te n-ja'an
Ianyuux xa n-tna ini ña'a-ia. 6 Ɨɨn
ñayiu, nux ñatu jandixa-i Ianyuux,
ña kua'a-i xa kada-i xa tna ini
Ianyuux. Ɨɨn ñayiu, nux na kuyatni-i
nuu Ianyuux, io xa jandixa-i xa
tuu-ia, te io xa koo-i confianza xa
kueka va'a-ia-i.
7 Xaxe'e xa n-jandixa Noé Ianyuux,
n-kidava'a-s ɨɨn barcu, xa dakaku-s
ñadɨ'ɨ-s xi'in da'ya-s. Antecas xa
kixee xa koo, te n-ja'an Ianyuux xa
du'a koo. N-yu'u Noé nuu Ianyuux,
te n-kida-s ná n-ja'an-ia. Xaxe'e xa
n-jandixa Noé Ianyuux, n-kida u'u-s
ñayiu ñuñayiu, te n-xee xa n-ja'an
Ianyuux xa ña tuu na kuechi-s n-xio,
chi n-jandixa-s-ia.
8 Xaxe'e xa n-jandixa Abraham
Ianyuux, n-kida-s ná n-ja'an-ia.
N-ja'an ña'a Ianyuux xa kee-s
ñuu-s, xa jɨ'ɨn-s nde ɨɨn nuu tnɨɨ-s
xa ku kuu xaxii-s. Juini ña xini-s
ndexu jɨ'ɨn-s, ko n-kee-s, te jua'an-s.
9 Xaxe'e xa n-jandixa-s Ianyuux,
n-xo tuu-s nuu ijan, chi n-xia'an
Ianyuux tnu'u-ia xa juña'a-ia-s nuu
ijan. N-xo tuu-s ijan, ná tuu ɨɨn
setoʼo ña tuu na ñuu-s io. Ve'e todo
n-xo tuu-s ijan. Te dɨuni, du'a n-ka
kida da'ya-s Isaac, te dada daiñani-s
Jacob tuku. Chi nuu mee-s tuku,
n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa
juña'a-ia-s nuu ijan. 10 Chi n-xo
ndetu-s, xa kutuu va'a-s ñuu va'a
n-kua'a, ñuu n-xani ini Ianyuux,
ñuu n-kidava'a Ianyuux.
11 Xaxe'e xa n-jandixa Sara
Ianyuux, n-tnɨɨ-ña fuerza xa ñu'u
da'ya-ña. Juini xá n-yɨɨ-ña, te
ñatuka n-kua'a-ña, ko n-xio-ña
confianza nuu Ianyuux, xa kada-ia
ná n-ja'an-ia. Te n-kaku ɨɨn da'ya
yɨɨ-ña. 12 Xijan kuu xa idini seyɨɨ,
Abraham, juini yo n-kunxa'nu-s, ko
n-xio kue'e xa kue'e xa kue'e da'ya
dana-s, ná io chudini andɨu. Nani
ña kua'a xa ka'u-ro ñu'u kuchi kaa
yu'u ndute mar, dani ña kua'a xa
ka'u-ro da'ya dana Abraham.
13 Ntdaa ñayiu jan, n-ka jandixa-i
Ianyuux, te n-ka xi'í-i. Ña n-ka
tnɨɨ-i xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia
xa juña'a-ia. Ko xika, n-ka xini-i
ntdaa xa juña'a Ianyuux, te n-ka
jandixa-i xa tnɨɨ koio-i, te n-ka
kuvete-i. Te du'a, n-ka ja'an ndaa-i
xa ñayiu toʼo ka kuu-i, diko ni ka
ya'a-i ñuñayiu ya'a. 14 Ñayiu du'a ka
ja'an, kaxi kaxi ka dande'a ña'a-i
xa dani ka nduku-i ñuu kutuu va'a
koio-i. 15 Nux n-ñu ini koio-i ñuu
n-kee-i, te n-kua'a-i xa nu'u koio-i
ijan n-kuu. 16 Ko n-ka xo nduku-i ɨɨn
ñuu yo va'a ka, ñuu io andɨu. Xijan
kuu xa, ñatu kujanuu Ianyuux xa ka
ja'an-i xa Ia ka jandixa-i kuu-ia. Chi
xá n-kida tu'a-ia ɨɨn ñuu yo va'a ka
xaxe'e-i.
17 Xaxe'e xa n-jandixa Abraham
Ianyuux, n-xia'an-s da'ya-s Isaac xa
ku kuu-s xa doko-s nuu Ianyuux, na

n-xitotnuni Ianyuux Abraham. Juini
xá n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia nuu-s
xaxe'e Isaac, ko n-xio tu'a Abraham
xa ka'ni-s idini da'ya-s. 18 Xá n-ja'an
Ianyuux: “Xi'in Isaac, koo koio
da'ya dana-n.” 19 N-xio Abraham
confianza nuu Ianyuux, xa kua'a-ia
xa nadandoto-ia ndɨyɨ. Te kuu ná
kuu xa n-nakueka Abraham Isaac
nuu ndɨyɨ.
20 Xaxe'e xa n-jandixa Isaac
Ianyuux, n-xijan ta'u-s nuu-ia,
xa kutuu va'a koio Jacob xi'in
Esaú. 21 Xaxe'e xa n-jandixa Jacob
Ianyuux, te antecas xa kuú-s,
n-xijan ta'u-s nuu-ia, xa kutuu va'a
koio ɨɨn ɨɨn da'ya yɨɨ José. N-xo
nukoo-s ndedi ndodo-s vara-s,
te n-xia'an-s xa n-kuta'u-s nuu
Ianyuux. 22 Xaxe'e xa n-jandixa José
Ianyuux, n-ja'an-s nuu ñayiu Israel
xa kee koio-i Egipto. Na n-xee xa
kuú-s, n-ta'u tniu-s xa kane'e ñayiu
Israel yɨkɨ-s jɨ'ɨn, hora na kee koio-i
Egipto.
23 Xaxe'e xa n-ka jandixa tadɨ'ɨ
Moisés Ianyuux, n-ka chiva'a-s
Moisés uni yoo na n-kaku-s. N-ka
xini-s xa seluchi va'a kuu-s, te
ña n-ka yu'u-s xa n-ta'u tniu se
kunxa'nu ka xa io xa ka'ni koio
ñayiu ntdaa sekuechi hora ka
kaku-s. 24 Xaxe'e xa n-jandixa
Moisés Ianyuux, na n-xa'nu-s, ña
n-xejoon-s xa ja'an ka ñayiu xa
kuu-s da'ya yɨɨ daidɨ'ɨ se kunxa'nu
ka Egipto. 25 N-kaxí-s xa kue'e
vida ya'a-s xi'in ñayiu ka jandixa
Ianyuux. N-xini-s xa nux ndoo
ka-s ve'e se kunxa'nu ka, te kada-s
kuechi, xa kudɨ ini mee-s ná
kudɨ ini ñayiu jan. 26 N-xini-s xa
ya'u ka xa kue'e vida ya'a-s xi'in
Cristu, Ia tunda'a Ianyuux, dada
xa tnɨɨ-s ntdaa xa io Egipto. Chi
n-xo nduku-s xa juña'a Ianyuux.
27 Xaxe'e xa n-jandixa Moisés
Ianyuux, n-kee-s Egipto. Ña
n-yu'u-s. Juini n-xo kiti ini se
kunxa'nu ka nuu-s, ko n-kundee
ini-s, chi n-xini-s ɨɨn xa ña kua'a xa
kunde'a-ro.
28 Xaxe'e xa n-jandixa Moisés
Ianyuux, n-ndadaka'nu-s viko
Paxcua. N-ta'u tniu-s ñayiu Israel
xa kodo koio-i nɨñɨ ye'e, xa maxku
ka'ni ángel, ia xinokuechi nuu
Ianyuux, da'ya yɨɨ ki'na nuu ve'e
ñayiu Israel. 29 Xaxe'e xa n-ka
jandixa ñayiu Israel Ianyuux, n-ka
ya'a-i Mar Kue'e, ná ya'a-ro ñu'u
yichi. Ko na n-kixe'e ñayiu Egipto
xa du'a kada-i, te n-ka tnene-i,
ntdaa-i, nuu ndute jan.
30 Xaxe'e xa n-ka jandixa ñayiu
Israel Ianyuux, te nungoio ntdaa
xeve'e ñuu Jericó. Uxa kɨu n-ka
xikonduu ñayiu Israel yu'u ñuu
Jericó, te du'a n-kuu. 31 Xaxe'e
xa n-jandixa Rahab Ianyuux, ña
n-xi'í-ña xi'in ñayiu n-ka xo kuxee
ini ñuu-ña, chi n-xeka va'a-ña se
n-ka xitoyu'u ñuu-ña. Te Rahab kuu
ñadɨ'ɨ diko mee-ña.
32 Io kue'e ka xa kua'a-da xa
kakune'e-da. Ko ña tuu na tiempo
io. Gedeón, Barac, Sansón. Jefté,
David, Samuel. Te se n-ka xian
tnu'u tnu'u Ianyuux nuu taxa'nu
tnetnu-ro du. 33 Xaxe'e xa n-ka
jandixa-s Ianyuux, n-ka ni'i-s kue'e
ñuu xi'in se kunxa'nu ka ñuu jan,
n-ka kida-s xava'a xaxe'e ñayiu, te
n-ka tnɨɨ-s xa n-xia'an Ianyuux
tnu'u-ia xa juña'a-ia. Xaxe'e xa n-ka
jandixa-s Ianyuux, n-kaku-s xa

kaxi a'an nga'a. [34]Ña n-ka xi'í-s, na
n-ya'a-s nuu ñu'u koko. Ña n-kua'a
ñayiu xa ka'ni-i-sɨ yuchi. Xaxe'e xa
n-ka jandixa-s Ianyuux, juini ña
ndaku-s, ko n-ka ndundaku-s. N-ka
kunuu-s, na n-ka jantna'a ñayiu
xi'in-s, te n-ka kida-s xa junu koio
soldado se xini u'u tna'a xi'in-s.
[35]Xaxe'e xa n-ka jandixa ñadɨ'ɨ
Ianyuux, n-kida-ia xa juini xá n-xi'í
ñayiu keve'e-ña, ko n-ka nandoto
ñayiu jan.

Ko dɨuni, xaxe'e xa n-ka jandixa-s
Ianyuux, dava-s n-ka xi'í-s. N-xini
u'u ña'a ñayiu, nde n-ka xa'ni-i-sɨ.
Nux n-ka dandoo-s Ianyuux n-kuu,
te kaku koio-s. Ko ña'a. Chi n-ka
juini-s xa ni'i-s xa kutuu va'a-s xi'in
Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. [36]Dava
ka-s, xaxe'e xa n-ka jandixa-s
Ianyuux, n-ka kida bula ña'a ñayiu,
xi'in chirrión n-ka janña'a-i. N-ka
tetnɨɨ ña'a-i cadena, te n-ka chindi'u
ña'a-i vekaa. [37]Xaxe'e xa n-ka
jandixa-s Ianyuux, n-ka xa'ni ña'a
ñayiu xi'in yuú, te n-ka xa'nde dava
ña'a-i. N-ka tnɨɨ ña'a-i jua'an nuu
juxtixia, te n-ka xa'ni ña'a-i xi'in
yuchi. Xaxe'e xa n-ka jandixa-s
Ianyuux, ña tuu na da'ma-s n-xio,
diko ni ñɨɨ tkachi ñɨɨ nchiva n-ka
xo xi'na-s. Ña tuu na tvini-s, ña tuu
nax kaxi-s, ña tuu na ve'e-s. Xaxe'e
xa n-ka jandixa-s Ianyuux, kue'e
vida n-ka ya'a-s, te n-ka xini u'u
ña'a ñayiu. [38]N-dandɨ'ɨ ka mee-s
dada dava'a nga ñayiu. Ko n-ka
xo xikonuu-s nuu ñayo ñayiu io.
N-ka xo xikonuu-s yuku. N-ka xo
xio-s yau kava, n-ka xo xio-s nua.
[39]Ntdaa ñayiu jan, n-ja'an Ianyuux
xa va'a n-ka kida-i, xandaa kuu xa
n-ka jandixa-i Ianyuux. Ko ta tnɨɨ
ka-i xa n-xia'an Ianyuux tnu'u-ia xa
juña'a-ia. [40]Chi n-xani ini Ianyuux
ɨɨn xa va'a ka xaxe'e mee-ro. N-xani
ini-ia xa idini vuelta ɨɨn nuu kada-ia,
ná io ná jua'an xa n-ja'an-ia, xaxe'e
ñayiu jan xi'in xaxe'e mee-ro.

Maxku dananuu-ro Jesús

12 Xijan kuu xa, na kundee
ini-ro xa jandixa-ro Ianyuux.
Se ijan, ñá ijan, n-ka jandixa-s
Ianyuux, te n-ka kida-s xa juini-ia.
Kuu ná kuu xa xnii-s nitu'u lado, xa
tax koio-s tnu'u kanu ini. Kue'e-s xa
kue'e-s io. Kuu ná kuu xa xino-ro,
ɨɨn ɨɨn-ro, ɨɨn carrera. Na daxio-ro
ntdaa xa datnaña'a, xa na kunu
va'a-ro. Na daxio-ro ntdaa kuechi
kada xa ndua-ro. Na kundee ini-ro,
xa kunu va'a-ro. [2]Na kunde'a va'a-ro
Jesús. N-jandixa Jesús Ianyuux, te
kada-ia xa jandixa mee-ro Ianyuux.
N-kundee ini-ia curuxi. Ñatu
n-chinuu-ia xa n-ka juini-s xa kada-s
xa kujanuu-ia, chi n-xo na'a-ia xa
kuvete-ia xa kuvete-ia, na ya'a-ia
ntdaa xa'a. Te nukoo-ia nda'a kua'a
Ianyuux, nuu taxnuni-ia.

[3]Kani ini koio-n Jesús. Se ka kida
kuechi, n-ka kida-s xa kue'e xa
kue'e vida n-ya'a-ia, ko n-kundee
ini-ia. Kani ini koio-n mee-ia, xa
maxku ku xiau-n, te maxku kuita
anu-n. [4]Kuu ná kuu xa ka jantna'a-n
xi'in kuechi. Kundee ini koio ka-n,
jantna'a koio ka-n. Chi ta katu ka
niñɨ-n. [5]Xá n-ka ndunaa-n tnu'u
kanu ini n-taxi Ianyuux. Ka kuu-n
da'ya-ia, te du'a n-ja'an-ia:

Da'ya yɨɨ-r, chinuu-n hora kida
u'u ña'a-r,
chi Xto'o-n kuu-r, te ja'an do'o
ña'a-r.

Maxku kuita anu-n hora kudeen
ña'a-r.
6 Chi ja'an do'o Xto'o-n ñayiu
xemani-ia.
Xá n-xeka va'a ña'a-ia, da'ya-ia
ka kuu-n,
te xijan kuu xa kida u'u ña'a-ia.
7 Xijan kuu xa kundee ini koio-n
hora kida u'u ña'a Ianyuux, chi
kida ña'a Ianyuux xaxe'e mee-n, ná
kida ɨin seyɨi xaxe'e da'ya-s. ¿Chi
na da'ya io, xa ma ja'an do'o ña'a
taa-s? 8 Ja'an do'o Ianyuux ntdaa
da'ya-ia, xa dakua'a ña'a-ia. Nux
ñatu ja'an do'o ña'a-ia mee-n, te
ñatu kuu-n da'ya-ia, te ñatu kuu
Ianyuux Taa-n. 9 Ñuñayiu ya'a
n-ka ja'an do'o ña'a taa-ro, te
n-xio-ro xañu'u nuu-s. Kue'e ka io
xa jandixa-ro Taa-ro Ianyuux, te
kada-ro xa juini mee-ia, xa kutuu
va'a-ro xi'in-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
10 Ita'u ni kuia n-ka ja'an do'o ña'a
tadɨ'ɨ-ro, nani n-ka xani ini-s. Ko
ja'an do'o ña'a Ianyuux, xa kada-ia
xava'a xaxe'e-ro, xa kada mee-ro
xa kuu xava'a, ná n-kida mee-ia xa
kuu xava'a. 11 Hora kida u'u ña'a
Ianyuux mee-ro, ñatu tna ini-ro,
chi xaxia'an. Ko dada, nux kua'a
va'a-ro, te kada xa kada-ro xa kuu
xava'a, te kutuu va'a-ro.

Nda'u mee-ro, nux na dandoo-ro tnu'u-ia

12 Kundee ini koio ka-n. Kada
koio-n xa ndundaku nda'a-n yo
n-xiau, te ndundaku xe'e-n yo
n-kuita. 13 Nduku koio-n ichi ndaa,
xa maxku ngokodo ka xe'e ku'u-n,
chi du'a na nda'a va'a.
14 Kada koio-n ntdaa xa kua'a-n xa
kutuu mani koio-n xi'in ntdaa ñayiu.
Te kada koio ka-n xa juini Ianyuux.
Chi nux ma kada-n xa juini Ianyuux,
ma jini-n-ia. 15 Chindee tna'a koio-n
xa tnɨi koio ka-n, ntdaa-n, xamani
taxi Ianyuux. Maxku juejoon koio-n
xa ni ɨin-n ku kuu ná kuu ɨin yuku
ua kada dañu ña'a ntdaa-n, ɨin
yuku ua kada xa kue'e mee-n ma
kada koio ka xa kuu xava'a. 16 Koo
koio-n cuedado, xa ni ɨin-n maxku
daxio xa ja'an Ianyuux. Du'a n-kida
Esaú. Xaxe'e xa n-juini-s xa kaxi-s
idini ndeyu, n-diko-s ntdaa xa
juña'a taa-s nuu da'ya ki'na nuu-s.
17 Ka xini-n xa dada n-juini-s xa
tnɨi-s xa juña'a taa-s, ko ña n-ni'i-s.
Juini yo nda'i Esaú, ko ña n-kua'a-s
xa dama-s xa n-kuu.
18 Chi ña n-ka kuyatni mee-n Yuku
Sinaí, ná n-ka kida taxa'nu tnetnu-n.
N-ka kuyatni mee-s yuku jan, nuu
koko ñu'u, nuu nee, nuu vikó tnuu,
nuu tachi nde'e. 19 Ijan n-xo nda'i
trompeta, te n-ja'an ɨin tnu'u andɨu.
Na n-ka teku ñayiu jan tnu'u jan,
n-ka xijan ta'u-i xa maxku ja'an
ka-ia ni ɨnka tnu'u nuu-i. 20 Chi
ña n-kua'a xa kundee ini koio-i
xa n-ta'u tniu tnu'u jan: "Nux nde
ɨin kɨtɨ na kɨu yuku ya'a, te io xa
ka'ni-n-tɨ yuú, o tee-n-tɨ xi'in kuxi."
21 Naka io kuu xa n-ka xini ñayiu
jan. N-ka yu'u-i, loko n-ka yu'u-i.
Ña n-kua'a xa kundee ini-i. Nde
Moisés n-ja'an: "Yu'u-r, menga xa
nɨ'ɨ-r."
22 Ko mee-n, xá n-ka kuyatni-n
Yuku Sión. Xá n-ka kuyatni-n
Jerusalén katuu andɨu, nuu tuu
Ianyuux Ndito. Xá n-ka xee-n nuu
nataka kue'e xa kue'e mil ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux. Ijan
ka ndadaka'nu-ia Ianyuux. 23 Xá

n-ka xee-n nuu nataka ntdaa ñayiu
ki'na nuu ve'e Ianyuux. Andɨu xá
n-chidotnuni nax nani ñayiu jan. Xá
n-ka xee-n nuu Ianyuux ndadandaa
ñayiu. Xá n-ka xee-n nuu xtuu
anu ñayiu n-ka kida xava'a, ñayiu
n-kida Ianyuux xa kutuu koio-i
xi'in mee-ia. 24 Xá n-ka xee mee-n
nuu Jesús. N-kida-ia ná io ná jua'an
tratu xee, te nujuiin-ia nuu Ianyuux
xaxe'e-n. Yo va'a ka xa n-kida nɨñɨ
Jesús dada nɨñɨ Abel.
25 Kunde'a va'a koio-n, xa kueka
va'a koio-n Ia ja'an nuu-n. Na
n-ja'an Ianyuux ñuñayiu, n-ka daxio
ñayiu tnu'u-ia, ña n-ka jandixa-i-ia,
te ña n-dakaku-ia ñayiu jan. Te dani
mee-ro, nux ma jandixa-ro Ianyuux
ja'an andɨu, nux kada yata-ro
mee-ia, ¿janda kaku-ro? 26 Kɨu ijan,
na n-ja'an-ia, te n-nɨ'ɨ ntdaa xa io
ñuñayiu. Vitna, xá n-taxi-ia tnu'u-ia
ja'an-ia: "Idinga vuelta kada-r
xa nanɨ'ɨ ntdaa xa io ñuñayiu, te
kada-r xa nɨ'ɨ ntdaa xa io andɨu
tuku." 27 Xa ja'an-ia "idinga vuelta"
juini kachi xa jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa
kanda n-kidava'a Ianyuux. Te ndoo
ntdaa xa ñatu kanda. 28 Ko tnɨɨ
mee-ro ɨɨn xa nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ.
Taxnuni-ro xi'in Ianyuux. Xijan
kuu xa na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro
nuu Ianyuux. Na ku kuu-ro ñayiu
xinokuechi nuu-ia, xa kada-ro xa
tna ini mee-ia. Na ndadaka'nu-ro-ia
te yu'u-ro nuu-ia. 29 Chi Ianyuux
jandixa-ro, ná kuu ñu'u danaa
ntdaa xa io, da kuu-ia.

Na kada-ro xa juini Ianyuux

13 Juemani tna'a koio ka-n.
2 Maxku ndunaa koio-n xa
kueka va'a-n ñayiu ve'e-n. Du'a
n-kuu xa n-ka xeka va'a ñayiu ángel,
ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, juini
ña n-ka xini-i xa du'a ka kida-i.
3 Naja'an koio-n ñani-ro ku'a-ro
ka xini u'u ña'a ñayiu, kuenda kuu
kue'e vida ka ya'a mee-n xi'in-s.
4 Xa tnunda'a ñayiu, kuu xa
maxku kada ɨnka ñayiu xa dandoo
tna'a-i. Maxku dandoo koio-n
ñadɨ'ɨ-n yɨɨ-n, xa kidi-n xi'in ɨnka
ñayiu. Ndadandaa Ianyuux ñayiu
kidi xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a
xi'in-i, te ndadandaa-ia ñayiu kidi
xi'in ñadɨ'ɨ ɨnka seyɨɨ, yɨɨ ɨnka
ñadɨ'ɨ.
5 Maxku juemani koio-n tvini.
Kuvete koio-n xi'in xa io. Chi xá
n-ja'an Ianyuux: "Nuncas ma
dandoo ña'a-r, nuncas ma kande
ini ña'a-r." 6 Xijan kuu xa, xaxe'e xa
io-ro confianza nuu-ia, ja'an-ro:

Xto'o-da kuu Ia chindee ña'a
mee-da;
ma yu'u-da nuu dava'a nga xa
kua'a ñayiu xa kada ña'a-i.

7 Naja'an koio-n seyɨɨ, ñadɨ'ɨ n-ka
dakua'a ña'a. N-ka kachitnu'u-s tnu'u
Ianyuux. Kani ini koio-n nanda n-ka
xo tuu-s ñuñayiu ya'a. Te jandixa na'i
koio ka mee-n Jesucristu, ná n-ka
jandixa mee-s Jesucristu.
8 Ná n-kuu Cristu, dani kuu-ia
vitna, te dani ku kuu-ia kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. 9 Maxku juejoon koio-n
xa dakua'a ña'a koio ñayiu ɨnka xa
dakua'a-i. Tnɨɨ koio ka-n xamani
taxi Ianyuux, te du'a ndaku anu-n.
Ka ja'an ñayiu: "Io xa kaa-n xa'a,
maxku kaa-n xijan." Loko ndu ini-i
xa du'a ne'e ii-i, ko ñatu xiniñu'u.
Dani dakuido datau anu-i.
10 Tuku n-kuu xa doko n-xia'an
Cristu nuu Ianyuux, dada xa n-ka

xia'an dutu ñayiu Israel. Idini
vuelta n-xi'í Jesús, xa dita-ia
kuechi-ro. Dutu nujuiin veñu'u
tabernáculo, ña kua'a xa kax koio-s
xa n-doko Jesús. 11 Chi veñu'u
tabernáculo, ne'e dutu taxnuni ka
niñi kiti jua'an Cuartu Yo Ii, chi xa
doko xaxe'e kuechi kuu. Ko yiki
kuñu-ti, teñu'u-s yu'u ñuu. 12 Diuni
Jesús. N-xi'í-ia yuñuu Jerusalén,
xa ndundoo ñayiu ka jandixa-ia,
xi'in niñi-ia. 13 Xijan kuu xa, na
dandoo-ro ntdaa xa n-kuu, xa
kunduu-ro xi'in Jesús. Na kada-ro
kuenda xa ji'in-ro nuu tuu-ia yuñuu
jan. Ná n-kuyii anu Jesús, xa
kundee ini-ia xa januu jan, da na
kuyii anu mee-ro tuku, xa kundee
ini-ro xa januu xaxe'e-ia. 14 Chi
ñuñayiu ya'a, ña tuu na ñuu ma jin
ndi'i. Nduku-ro ñuu ijan, nuu kutuu
va'a-ro kuia ma jin ndi'i. 15 Xijan
kuu xa, kiu xi'in kiu, na juña'a-ro
xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux. Xaxe'e
Jesús, na juña'a-ro xa doko-ro nuu
Ianyuux. Xi'in yu'u-ro na juña'a-ro
xa n-kuta'u-ro nuu-ia. 16 Maxku
ndunaa koio-n xa kada-n xa kuu
xava'a, maxku ndunaa koio-n xa
chindee tna'a-n. Xa'a tuku kuu iin
xa doko-ro nuu Ianyuux, te tna
ini-ia.

17 Jandixa koio-n sexa'nu, koo
koio-n xañu'u nuu-s. Se ñunuu
ña'a ka kuu-s, te io xa najuña'a
koio-s cuenta nuu Ianyuux xaxe'e-n.
Jandixa koio-n-si, xa kada koio-s
tniu n-xia'an Ianyuux, xi'in xa
kuvete-s. Maxku kada koio-n xa
kuko'yo ini koio-s xaxe'e-n. Chi
xa'a, ñatu xiniñu'u xaxe'e mee-n.

18 Kajan ta'u koio-n xaxe'e-da.
Xndaxio-da confianza xa ña tuu
nax io xa dakuido datau anu-da.
Ka juini-da xa kada koio-da meni
xava'a. 19 Kue'e xijan-da xa kajan
ta'u koio-n, xa yachi ka naxee-da xa
kutuu-da xi'in-n.

Na kada Ianyuux xa kutuu va'a koio-n

20 Na kada Ianyuux xa kutuu va'a
koio-n. N-nadandoto-ia Xto'o-ro
Jesucristu nuu ndiyi. Ná kuu se
ñunuu tkachi kuu Xto'o-ro, te
mee-ro kuu tkachi-ia. Na n-xi'í-ia,
xi'in niñi mee-ia n-kida-ia ntdaa ná
io ná jua'an tratu xee. Te nuncas
ma jin ndi'i tratu jan. 21 Na taxi
Ianyuux xamani-ia, xa kunxa'nu
koio-n te kada koio-n xava'a, xa
kada koio mee-n ntdaa xa juini
mee-ia. Xi'in Jesucristu na kada
ña'a-ia mee-ro, ntdaa-ro, ntdaa xa
juini mee-ia. Na ndadaka'nu-ro
Cristu kuia ma jin ndi'i. Du'a na
koo.

22 Ñani-da ku'a-da, xijan-da xa
kueka va'a koio-n tnu'u kanu ini
ya'a. Chi carta luchi ni kuu xa
n-kidava'a-da. 23 Io xa jini koio-n
xa tuu libre ñani-ro, Timoteo. Nux
yachi na kixi-s, te ji'in-da, nduu-da
xi'in-s, xa kotoni'ni ña'a-da.

24 Xanyuux nuu ntdaa sexa'nu
ka taxnuni nuu-n. Xanyuux nuu
ntdaa ñayiu ka jandixa Cristu
ijan. Ñayiu ka jandixa Cristu do
Italia ka tunda'a xanyuux nuu
mee-n.

25 Na taxi Ianyuux xamani-ia
nuu-n. Du'a na koo.

Carta n-kidava'a Santiago

Xtuu-n nitu'u ñuñayiu

1 Mee-da, Santiago, se
xinokuechi nuu Ianyuux xi'in
nuu Xto'o-ro Jesucristu, kidava'a-da
nuu mee-n. Ka kuu-n da'ya dana
n-uxi uu sexa'nu n-ka xio ñuu Israel
xá n-kuu kue'e kuia. Te vitna xtuu-n
nitu'u ñuñayiu.

Kida Ianyuux xa va'a kutnuni ini koio-n

2 Ñani-da ku'a-da, hora kue'e
vida ya'a koio-n, io xa kuvete-n xa
kuvete-n. 3 Ka jandixa-n Ianyuux,
xini-n xa nux du'a na kada koio-n,
te kua'a-n xa kundee ini-n ntdaa
xa ka ya'a-n. 4 Te nux kundee ini
koio-n, xee-n kuu koio-n ñayiu kanu
ini, ñayiu ndaa, ñayiu ka kida xa
juini Ianyuux.
5 Nux ndeda ɨɨn-n ndoñu'u ka xa
kutnuni ini va'a-n, kajan-n nuu
Ianyuux, te taxi-ia. Chi taxi-ia
ntdaa xa ndoñu'u-ro, te taxi-ia xi'in
ntdaa anu-ia. 6 Ko io xa jandixa-n-ia.
Hora xijan-n, ni ita'u maxku ña'a kɨ
ini-n. Chi ɨɨn ñayiu yɨ ini, ná kuu
ndute mar xa ne'e tachi jua'an vaxi
kuu-i. 7 Ñayiu jan, maxku kani ini-i
xa juña'a Ianyuux xa n-xijan-i, chi
ni ɨɨn ma tnɨɨ-i. 8 Ñayiu juini ɨɨn xa
juini-i vitna, ɨnka xa juini-i tnee, te
ntdaa xa kida-i ñatu xiniñu'u.
9 Ɨɨn ñani-ro, juini se kunda'u
kuu-s, ko na kuvete-s xaxe'e xa
kunduu-s xi'in Ianyuux. 10 Te ɨɨn
ñani-ro, ɨɨn se kuika, juini na kuita
ntdaa xa neva'a-s, ko na kuvete-s
xaxe'e xa kunduu-s xi'in Ianyuux.
Chi ná kuu ita ku'u, ita ñatu na'a
xee, da kuu se kuika. 11 Hora xino
ngandii te yo i'ni, te yichi ku'u jan
te jungava ita, te xe ndɨ'ɨ xa vili
kaa-ta. Du'a kuu se kuika. Nɨni
kidatniu-s xa ni'i ka-s xa juini-s, te
n-xi'í-s.

Na kundee ini koio-n

12 Na kuvete koio ñayiu kundee ini
ntdaa xa ya'a-i, chi nux kundee ini-i,
te tnɨɨ-i premiu-i. Premiu-i kuu xa
kutuu va'a-i xi'in Ianyuux andɨu
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Ná kuu corona
kuu. Xá n-taxi Ianyuux tnu'u-ia
xa du'a koo, nuxa xemani-ro-ia.
13 Te hora juini-n xa kada-n xa
u'u, maxku ja'an-n xa Ianyuux
kidajuexa ña'a xa du'a kada-n.
Nuncas ña n-kida Ianyuux xa u'u, te
nuncas ma kada-ia xa kada ñayiu xa
u'u. 14 Chi xa kukajan ini ñayiu kida
xa kada-i xa u'u. Kuu ná kuu xa
mee-i kidajuexa mee-i xa kida-i xa

u'u. 15 Kukajan ini-i te kida-i kuechi.
Te dani kida-i xa kida ka-i kuechi,
nde xee-i xa kuú-i xi'in kuechi-i.
16 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
maxku danda'u-n mee-n. 17 Ntdaa
xava'a ntdaa xandaa xa ni'i-ro
vaxi nde andɨu. Xa taxi Ianyuux
kuu. N-kidava'a mee-ia ntdaa xa io
andɨu. Ianyuux, ma dama-ia, kɨu
xi'in kɨu ɨɨn ni-ia kuu-ia. 18 N-taxi-ia
tnu'u ndaa. Xaxe'e xa n-jandixa-ro
tnu'u jan, te n-kida-ia xa n-nduu-ro
da'ya-ia. N-juini-ia xa ku kuu-ro xa
ki'na nuu nuu ntdaa xa ndadava'a-ia.

Io xa dande'a koio-n Ianyuux xa ndaa xa ka jandixa-n-ia

19 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
ntdaa-n, ndoñu'u xa koo tu'a-n xa
kunini va'a-n. Ko maxku yachi
ja'an koio-n, ni maxku yachi kiti ini
koio-n. 20 Chi xa kiti ini-ro ma kada
xa kada-ro xa juini Ianyuux. 21 Kui'a
xa kui'a ka xa ka kida ñayiu. Kida-i
xa kida ka-i xa u'u. Dandoo koio
mee-n ntdaa xijan, te maxku kuxee
ini koio-n. Xá n-ka xeka va'a-n
tnu'u Ianyuux, te tnu'u jan kada xa
kutuu va'a-n xi'in Ianyuux.
22 Ko io xa kada-n ná ja'an tnu'u
jan. Nux diko ni nini-n, te ñatu
jandixa-n, du'a danda'u-n mee-n.
23 Ɨɨn seyɨɨ, nux nini-s, ko ñatu
kida-s ná io, kuu-s ná kuu ɨɨn seyɨɨ
nde'a nuu-s nuu spejo. 24 Nde'a-s, ko
hora jua'an-s, ndunaa-s janda kaa-s.
25 Ko ɨnka seyɨɨ, ñatu ndunaa-s xa
n-teku-s. Va'a kutuni ini-s xa tnu'u
ta'u tniu Ianyuux kuu, tnu'u ndaa,
tnu'u kida xa kutuu va'a-s. Ñatu
daxio-s tnu'u jan. Kundee ini-s xa
jandixa-s, te kida-s ntdaa ná io. Se
ya'a, ja'an Ianyuux xa va'a kida-s.
26 Nuxa xani ini ɨɨn ñayiu xa
kida-i ná io ná jua'an tnu'u ta'u
tniu, ko ña daxe tnɨɨ-i tnu'u ja'an-i,
danda'u-i mee-i. 27 Dande'a ɨɨn
ñayiu Taa-ro Ianyuux xa ndaa xa
jandixa-i-ia, nux chindee-i sekuechi
ña yoo tadɨ'ɨ-s, xi'in ñadɨ'ɨ n-ndoo
viuda, te nux dandoo-i ntdaa xa u'u
ñuñayiu.

Maxku kaxí ni'na tna'a-n

2 Ñani-da ku'a-da, xá ka
jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu.
Ia taxnuni nuu ntdaa xa io kuu-ia.
Xijan kuu xa maxku kaxí ni'na koio
mee-n ñayiu. 2 Na kani ini-ro xa
n-ka nataka-n. Te xee ɨɨn se kuika
ñu'u de'e oro nda'a-s te ni'na-s
da'ma yo va'a. Dɨuni xee ɨɨn se
kunda'u ni'na da'ma nda'u. 3 Te
kueka va'a-n se ni'na da'ma yo
va'a, te ja'an-n: “Nkoo-n ya'a silla
va'a ka”, ko ja'an-n nuu se kunda'u:
“Kunujuiin ijan o nkoo ya'a nuu
ñu'u.” 4 Nux du'a kada tna'a-n, du'a
ka kaxí ni'na tna'a-n. Kui'a ka xani
ini-n, xaxe'e xa xani ini-n xa kunuu
ka se kuika dada se kunda'u.
5 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
kunini koio-n. N-kaxí Ianyuux
ñayiu kunda'u xa kunduu-i xi'in-ia.
Kuu ná kuu xa n-ka nduu-i ñayiu
kuika, xaxe'e xa ka jandixa-i
Jesucristu. Ñuñayiu ya'a ka
kunda'u-i, ko andɨu ku kuu-i da'ya
Ianyuux taxnuni, te taxnuni koio
mee-i xi'in-ia. Xá n-xia'an Ianyuux
tnu'u-ia nuu ñayiu ka xemani-ia xa
du'a koo. 6 Ko mee-n, n-ka kida xa
kujanuu ñayiu kunda'u. ¿Ña ndaa
xa ka kida u'u ña'a se kuika u?
¿Ña ndaa xa xkandeka ña'a-s xe'en
nuu juxtixia u? 7 Ka kunduu-n xi'in

Cristu. ¿Ñadu se kuika kui'a ka jan
tnu'u Xto'o-ro Jesucristu a?
8 Taxnuni Ianyuux nuu ntdaa xa
io. Tnu'u ta'u tniu-ia ja'an: "Io xa
juemani-n ɨnka ñayiu ná xemani-n
mee-n." Nux du'a ka kida-n, va'a
ka kida-n. 9 Ko nux ka kaxí ni'na
tna'a-n, du'a ka kida-n kuechi.
Te tekuechi ña'a tnu'u ta'u tniu
Ianyuux. 10 Ɨɨn seyɨɨ, nux xani ini-s
xa kida-s ná io ná jua'an tnu'u ta'u
tniu Ianyuux, ko io ɨɨn xa ñatu
kida-s, kuu ná kuu xa ña n-kida-s
ni ɨɨn. 11 N-ja'an Ianyuux: "Maxku
dandoo-n ñadɨ'ɨ-n, yɨɨ-n, xa kidi-n
xi'in ɨnka seyɨɨ, ɨnka ñadɨ'ɨ." Dɨuni
n-ja'an-ia: "Maxku ka'ni-n ndɨyɨ."
Xijan kuu xa juini ñatu kidi-n xi'in
ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-n, ko
xa'ni-n ndɨyɨ, du'a kuu xa ñatu
jandixa-n tnu'u ta'u tniu Ianyuux.
12 Ñayiu ka kida ná ja'an tnu'u ta'u
tniu Ianyuux, xandaa kuu xa ñayiu
libre ka kuu-i. Xijan kuu xa io xa
va'a ja'an koio-n te va'a kada koio-n.
Chi xini-n xa ndadandaa ña'a
Ianyuux, nux n-ka xemani tna'a-n,
a ña'a. 13 Vaxi kɨu xa ndadandaa
Ianyuux ntdaa ñayiu. Kɨu ijan ma
kundau ini-ia ñayiu ña n-kundau ini
ɨnka ñayiu. Ko nux n-kundau ini ɨɨn
ñayiu ɨnka ñayiu, ma yu'u-i kɨu ijan,
chi kundau ini Ianyuux mee-i ná
n-kundau ini mee-i ɨnka ñayiu.

Nux jandixa-n Ianyuux, io xa kada-n xa juini-ia

14 Ñani-da ku'a-da, ¿nax
xiniñu'u nux ja'an ɨɨn ñayiu xa
jandixa-i Xto'o-ro Jesucristu, ko
ñatu kida-i xava'a? ¿Ña ndaa
xa kada u'u Ianyuux ñayiu jan,
hora ndadandaa-ia ntdaa xa io?
15 Kani ini koio-n: Kixi ɨɨn ñani-ro
ku'a-ro kunda'u, ña tuu na da'ma-i
io, ña tuu na xa kaxi-i io. 16 Te
ja'an mee-n: "Jua'an xavii xava'a,
jua'an, tnɨɨ-n da'ma-n te tnɨɨ-n xa
kaxi-n", ko nux mee-n ñatu xia'an
xa ndoñu'u-i, ñatu xiniñu'u xa
kida-n. 17 Nux ja'an-ro xa jandixa-ro
Xto'o-ro Jesucristu, ko ñatu
kida-ro xava'a, kuu ná kuu xa ñatu
jandixa-ro.
18 Kudana ja'an ɨɨn ñayiu: "Ndo'o,
jandixa-n Xto'o-ro Jesucristu, te
mee-r, kida-r xava'a." ¿Janda
dande'a ña'a-n xa jandixa-n, nux ma
kada-n ni ɨɨn? Ko mee-da, kada-da
xava'a te du'a dande'a ña'a-da xa
jandixa-da. 19 Jandixa-n xa idini
Ianyuux io. Vatuka. Ko du'a ka
jandixa kui'na tuku, te ka nɨ'ɨ-i xa
yu'u-i. 20 Ñatu ka xani ini va'a-n.
Ña juini-n xa kutnuni ini-n. Nux
jandixa ɨɨn ñayiu Ianyuux, te io xa
kada-i xava'a. Nux ña'a, te xini-ro xa
ñatu jandixa-i. 21 Na kani ini-ro xa
n-kida taxa'nu tnetnu-ro Abraham.
N-xia'an-s da'ya-s nani Isaac nuu
Ianyuux. N-xio tu'a-s xa ka'ni-s
da'ya-s nuu altar, te n-ja'an Ianyuux
xa n-kida-s xava'a. 22 Kua'a-n
xa jini-n xa n-dande'a Abraham
Ianyuux xa jandixa-s-ia, hora
n-kida-s xa n-ta'u tniu-ia. Xaxe'e
xa du'a n-kida-s, te n-xini Ianyuux
xa jandixa-s-ia xi'in ntdaa anu-s.
23 Te du'a n-xetna'a ná yodotnuni
tnu'u Ianyuux. Xaxe'e xa n-jandixa
Abraham Ianyuux, te n-ja'an
Ianyuux xa kuu ná kuu xa ña tuu
na kuechi-s. Te n-ka danani ñayiu
Abraham: "Se kumani xi'in Ianyuux."
24 Xijan kuu xa ka xini-n xa ɨɨn
seyɨɨ, nux jandixa-s Ianyuux te

kida-s xava'a, te ja'an Ianyuux xa
ña tuu na kuechi-s. 25 Dɨuni Rahab.
Ñadɨ'ɨ n-xo kidi xi'in kue'e seyɨɨ
n-xo kuu-ña. N-xian nuu-ña nuu
n-ka ndoo se n-tunda'a Josué, te
dada n-chindee-ña-s xa kee koio-s
ñuu jan jɨ'ɨn-s ɨnka ichi. Xaxe'e
xa du'a n-kida-ña ɨɨn xava'a, te
n-ja'an Ianyuux xa kuu ná kuu xa
ña tuu na kuechi-ña. 26 Xijan kuu
xa, nani ñatu xiniñu'u yɨkɨ kuñu
ɨɨn ñayiu, nux n-kane anu-i, dani
ñatu xiniñu'u xa jandixa ɨɨn ñayiu
Ianyuux, nux ñatu kida-i xava'a.

Yaa-ro

3 Ñani-da, va'a ka xa maxku yo
kue'e-n ku kuu se ka dakua'a
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Chi
na'a-n xa ndichi ka ndadandaa
ña'a Ianyuux mee-ro dada ɨnka
ñayiu. 2 Chi ntdaa-ro kida kue'e
kuechi. Xa ja'an-ro, kida-ro kuechi.
Ɨɨn seyɨɨ, nuxa dajɨn tnɨɨ-s tnu'u
ja'an-s, se kida xava'a kuu-s. Te
kua'a-s xa taxnuni-s nuu ntdaa xa
kida-s. 3 Kani ini koio-n: nux na
chi'i-ro yo'o yu'u caballu, xa na
jandixa ña'a-tɨ, te du'a kada-tɨ xa
juini-ro. 4 Barcu du. Yo na'nu barcu,
te tunda'a ña'a tachi nde'e. Ko se
dakaka barcu, xetniu-s timu luchi
xa dakuiko-s barcu, xa jɨ'ɨn ni-s
dava'a nga nuu juini-s. 5 Dani kuu
yaa-ro. Luchi ni-i nuu yɨkɨ kuñu-ro,
ko, ɨnaka kue'e xa dajuen tnu'u-i!
Idini yañu'u luchi kada xa teñu'u-i
ɨɨn yuku ka'nu. 6 Te ná kuu yañu'u
kuu yaa-ro. Ná kuu ɨɨn ñuu n-chitu
xa u'u kuu. Luchi ni yaa-ro nuu
yɨkɨ kuñu-ro, ko ná kida mee-i, da
kida ntdaa yɨkɨ kuñu-ro. Ntdaa
tnu'u kui'a kaa ja'an-ro vaxi nde
andea. 7 Kua'a ñayiu xa kada maxu-i
ntdaa nuu kɨtɨ io. Ntdaa chilidaa
xi'in ntdaa kɨtlavichi xi'in ntdaa
kɨtɨ io nuu ndute mar. 8 Ko ni ɨɨn
ñayiu, ma kua'a xa kada maxu-i
yaa-i. Nuncas ña iin na'i yaa-ro,
ɨɨn xa io kuu. Ná kuu venenu koo
da kuu tnu'u yaa-ro. 9 Xi'in yaa-ro
ndadaka'nu-ro Ianyuux. Taa-ro
kuu-ia. Te xi'in yaa-ro kui'a ja'an-ro
ñayiu n-kidava'a-ia. Te n-kidava'a
Ianyuux ñayiu xa ku kuu mee-i ná
kuu mee-ia. 10 Idini yu'u-ro, ja'an-ro
xava'a te ja'a-ro xa u'u. Ñani-da
ku'a-da, maxku du'a koo. 11 Ɨɨn nuu
kane ndute, ma kua'a xa kane ndute
vidi xi'in ndute ua idini vuelta.
12 Ñani-da ku'a-da, nani ña kua'a xa
juun mangorki nuu tnutɨchɨ, te ña
kua'a xa juun tɨchɨ nuu tnunde'a,
dani ña kua'a xa kane ndute vidi
nuu kane ndute ede.

Xa taxi Ianyuux

13 ¿Nuu tna'a mee-n io ɨɨn se
tu'a va'a, se kutnuni ini a? Maxku
najuen tnu'u-s mee-s. Na ku
kuu-sɨ se vii se va'a kida xava'a,
te du'a dande'a-s ñayiu xa ndaa
xa se kutnuni ini kuu-s. 14 Nux ka
kukuedi ini-n, te ka kuu ua anu-n,
te ka kida-n xava'a mee-n, maxku
ja'an koio-n xa va'a kutnuni ini-n,
chi ña ndaa. Tnu'u vete ka ja'an-n.
15 Nux du'a ka xani ini-n, ta kueka
ka-n xa taxi Ianyuux. Meni xa
dakua'a ña'a ñayiu ñuñayiu n-ka
xeka-n, meni xa taxi kui'na. 16 Chi
nux ka kukuedi ini nuu tna'a-n,
te ka kida-n xava'a mee-n, xijan
kida xa ka jantna'a-n te ka kida-n
xa u'u. 17 Ko xa taxi Ianyuux kada
xa ki'na ka dandoo-ro xa ña kuu

xava'a. Kada xa kutuu mani-ro xi'in
ntdaa ñayiu, kada xa ku kuu-ro
ñayiu va'a te maxku kuxee ini-ro.
Kada xa kundau ini-ro ñayiu te
ma kani ini-ro xa va'a ka ɨin ñayiu
dada ɨnka-i. Kada xa ndaa anu-ro
te kada-ro xava'a. 18 Nux nduku
ini-ro xa kutuu mani-ro xi'in ñayiu,
te du'a kua'a-ro xa kada-ro ntdaa
ɨnka xava'a tuku. Kuu ná kuu xa
dakeé-ro tata va'a te nakueka-ro
cosecha va'a.

Ñayiu xemani xa io ñuñayiu

4 ¿Nakuenda ka jantna'a mee-n,
ɨin-n xi'in ɨnka-n? ¿Nakuenda
ka jantnatnu'u-n? ¿Ña ndaa xa
kuu xaxe'e xa kukajan ini-n xa u'u
a? Te du'a jantna'a mee-n xi'in xa
kukajan ini-n. 2 Ka kukajan ini-n
xaxii ɨnka ñayiu, ko ñatu ni'i-n xa
ka juini-n, te ka xa'ni-n ndɨyɨ. Ka
kukuedi ini-n xaxii ɨnka ñayiu,
te xaxe'e xa ñatu ka ni'i-n xa ka
juini-n, te ka jantna'a-n xa ka
jantna'a-n. Ñatu ni'i-n xa juini-n,
xaxe'e xa ñatu xijan-n nuu Ianyuux.
3 Te juini xijan-n, ko ña tnɨɨ-n,
chi ña xijan-n ɨin xava'a. Diko ni
xijan-n xa juetniu-n nuu xa u'u
kukajan ini-n. 4 Xá n-ka dandoo-n
Ianyuux. Ná kida ñadɨ'ɨ dandoo
yɨɨ-ña, da ka kida mee-n. ¿Ñatu ka
xini-n xa ka kuu-n ñayiu xemani xa
io ñuñayiu, te du'a ka kuu-n ñayiu
xini u'u tna'a-i xi'in Ianyuux a?
Dava'a nga ñayiu juini-i xa tnɨɨ-i xa
io ñuñayiu, kida-i xa xini u'u tna'a-i
xi'in Ianyuux. 5 ¿Ka xani ini-n xa
ña ndaa ja'an tnu'u Ianyuux a?
Ja'an tnu'u Ianyuux xa n-kida-ia
xa tuu Espíritu Ii anu-ro, te juini-ia
xa juemani-ro meni mee-ia, ná
xemani ña'a mee-ia mee-ro. 6 Ko
Ianyuux, chindee ña'a-ia xi'in
xamani-ia. Ja'an tnu'u Ianyuux:
"Ma chindee-r ñayiu kuxee ini, ko
chindee-r xi'in xamani-r ñayiu ka
xijan xa chindee-r-yɨ." 7 Xijan kuu
xa jandixa koio-n Ianyuux. Io xa
kada koio-n ntdaa xa juini mee-ia.
Te maxku juejoon-n nuu kui'na xa
kadatniu-i anu-n. Io xa jantna'a-n
xi'in-i, te kunu-i jɨ'ɨn-i. 8 Kuyatni
koio-n nuu Ianyuux, te kuyatni
mee-ia nuu mee-n. ¡Ñayiu ka kida
kuechi ka kuu-n! ¡Nanda'a koio-n!
¡Maxku kada koio ka-n kuechi! Nux
ka juini-n xa juemani-n Ianyuux
xi'in ntdaa anu-n, ña kua'a-n xa
juemani-n xa io ñuñayiu. Io xa
ndada ndoo-n anu-n. 9 Io xa kuko'yo
ini koio-n, io xa nda'i koio-n, io xa
kutnau ini koio-n, xaxe'e xa ñayiu
ka kida kuechi ka kuu-n. Maxku
kueku ka-n, io xa nda'i-n. Maxku
kudɨ ini ka-n, io xa kutnau ini-n.
10 Maxku kuxee ini ka-n. Kajan
koio-n nuu Ianyuux, xa na chindee
ña'a-ia, te kada-ia xa kutuu va'a
koio-n xi'in-ia, vitna xi'in nde kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ.

Maxku jan tnu'u tna'a-n

11 Ñani-da ku'a-da, maxku kui'a
ja'an-n, ɨin-n nuu ɨnka-n. Nux kui'a
ja'an-n nuu ñani-n nuu ku'a-n, te
jan tnu'u tna'a-n, dani kuu xa kui'a
ja'an te jan tnu'u-n tnu'u ta'u tniu
Ianyuux. ¿Jundu kuu-n xa jan
tnu'u-n tnu'u ta'u tniu Ianyuux?
Io xa jandixa-n tnu'u ta'u tniu-ia.
12 Idini Ianyuux io xa taxi-ia tnu'u
ta'u tniu, te idini Ianyuux io xa
ndadandaa-ia ñayiu. Meni mee-ia
kua'a xa dakaku-ia ñayiu, te meni

mee-ia kua'a xa danaa-ia ñayiu. ¿Te
jundu kuu mee-n xa xani ini-n xa
kua'a-n xa ndadandaa-n ɨnka ñayiu?

Ña ka xini-n nax koo tnee

13 Vitna kunini koio-n xa'a. Mee-n
ka ja'an-n: "Vitna, tnee jɨ'ɨn-ro ñuu
ijan, te ijan kutuu-ro ɨɨn kuia. Na
diko-ro, jueen-ro, te ni'i-ro tvini."
14 Te mee-n, ni ña ka xini-n nax koo
tnee. Xaku ni kutuu-ro. Ná kuu vikó
nu'u kuu-ro, iin vikó te nana'a ni
te n-tɨ'u. Te du'a kuu mee-ro tuku.
15 Io xa ja'an koio-n: "Na kachi mee
Ianyuux nux kutuu-ro te kada-ro
xa'a, xijan." 16 Ko du'a ñatu ja'an
mee-n, chi ja'an-n: "Kua'a-r xa
kada-r xa juini-r, ñatu ndoñu'u-r xa
chindee ña'a Ianyuux." Te du'a ka
kida-n xa u'u. 17 Xijan kuu xa ñayiu
xini xa kada-i xava'a, ko ñatu kida-i,
te du'a kida-i xa u'u.

Na kunini koio ñayiu kuika xa'a

5 Kunini koio-n, ñayiu kuika.
Io xa nda'i koio-n, io xa kana
koio-n, chi vaxi hora xa kue'e xa
kue'e vida ya'a koio-n. 2 Vax te'yu
xaxii-n, te juan kɨu tkidi da'ma
va'a-n. 3 Vax nane dɨ'u tvini-n.
Ná kuu se tekuechi ña'a nuu se
ndadandaa ña'a, da kuu tvini-n,
te kada xa kayu-n nuu yañu'u
ma nda'va. Ka ni'i-n xa ka ni'i-n
xa xneva'a-n, te xá n-xee kɨu xa
xinokava ntdaa. 4 Dɨuni ñayiu n-ka
kidatniu nuu xaxii-n. N-ka dakee-i
nɨñɨ-n, ko ña n-chiya'u-n-yɨ. Ka
najan kuechi-i xa n-danda'u-n-yɨ, te
teku Ianyuux ntdaa xa jan kuechi-i.
Te mee-ia kuu Xto'o ntdaa ángel
andɨu. 5 Ñuñayiu ya'a yo va'a n-ka
xo tuu-n, te n-ka ni'i-n ntdaa xa ka
kukajan ini-n. Ná ka ndada ndee
ñayiu kuchi, da n-ka ndada ndee-n
mee-n, te vitna xa vax kuyatni xa
kuú-n. 6 N-ka xini u'u-n te n-ka
xa'ni-n ñayiu ña tuu na kuechi ña
tuu nax tau, te ña n-ka ja'an-i ni ɨɨn.

Kundetu kuee koio-n, te kajan ta'u koio-n

7 Ñani-da ku'a-da, xijan kuu xa
io xa kundetu kuee koio-n, nde
na ndixi Xto'o-ro Jesucristu. Ka
xini-n xa hora kidatniu ɨɨn seyɨɨ
nuu ñu'u, te io xa kundetu-s nde
na kee xa kaxi xa ko'o-s. Kundetu-s,
nde na kixi dau ki'na nuu, te dada
xee vikó dau. 8 Mee-n tuku, kuee
kuee kundetu koio-n. Kundee ini
koio-n, chi vax kuyatni xa ndixi
Xto'o-ro. 9 Ñani-da ku'a-da, maxku
kuyɨka koio-n, ɨɨn-n nuu ɨnka-n, xa
maxku ndadandaa ña'a Ianyuux.
Chi Ia ndadandaa ntdaa xa io, xá
vax kuyatni xa ndixi-ia. 10 Ñani-da
ku'a-da, naja'an koio-n se n-ka
xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu
ñayiu. N-ka kuu-s ɨɨn ichi kane'e
katnɨɨ mee-n jɨ'ɨn. Naja'an koio-n
xa nda'u n-ka ya'a-s te n-ka kundee
ini-s. 11 Xijan kuu xa ja'an-ro xa
kuvete ñayiu kundee ini hora kue'e
vida ya'a-i. Xá n-ka teku-n nanda
n-kundee ini taxa'nu tnetnu-ro n-xo
nani Job ntdaa vida n-ya'a-s. Te
xá n-ka xini-n nax n-kida Ianyuux
xaxe'e-s. Yo n-kundau ini Ianyuux
Job, te du'a kundau ini ña'a-ia
mee-ro.
12 Ñani-da ku'a-da, maxku chinaa
koio-n, ni xaxe'e andɨu, ni xaxe'e
nuu ñu'u. Maxku chinaa-n ni ɨɨn.
Hora na ja'an-n "Joon", te joon kuu.
Te hora na ja'an-n "Ña'a", te ña'a

kuu. Nux du'a kada-n, te ña tuu na
xa tekuechi ña'a Ianyuux.
13 Nux ɨɨn ñayiu kue'e vida ya'a,
na kajan ta'u-i Ianyuux. 14 Te ɨɨn
ñayiu ku'u, na kana-i sexa'nu
veñu'u, te na kajan ta'u koio-s
xaxe'e-i, te xi'in xa taxnuni
Xto'o-ro Jesucristu na kajan-s-yɨ
ita'u aciti. 15 Te hora ka xijan ta'u-n
nuu Ianyuux xaxe'e ñayiu ku'u, te
koo koio-n confianza nuu Ianyuux
xa na ndva'a-i, te kada-ia xa
ndokoo-i. Te nux n-kida-i kuechi,
te taxkanu ini-ia kuechi-i tuku.
16 Xijan kuu xa juña tnu'u tna'a-n,
ɨɨn-n nuu ɨnka-n, xa io kuechi-n,
te kajan ta'u koio-n, ɨɨn-n xaxe'e
ɨnka-n, xa chindee tna'a-n xa kada
koio-n xava'a. Chi ɨɨn ñayiu va'a
xijan ta'u nuu Ianyuux xi'in ntdaa
anu-i, kue'e xa kue'e xa kua'a-i xa
kada-i. 17 Naja'an koio-n taxa'nu
tnetnu-ro n-xo nani Elías. Nani
kuu mee-ro, dani n-kuu mee-s, ko
n-jandixa-s Ianyuux. Xi'in ntdaa
anu-s n-xijan ta'u-s nuu Ianyuux
xa maxku juun dau, te du'a n-kuu.
Uni yodo kuia ñatu n-juun dau nuu
ñu'u ijan. 18 Te dada n-ndajan ta'u-s
nuu Ianyuux ɨnka vuelta xa na
juun dau, te n-xio kue'e xa kaxi xa
ko'o ñayiu ijan.
19 Ñani-da ku'a-da, nux ɨɨn
mee-n n-dandoo ichi Jesucristu,
te io xa chindee koio-n-yɨ, xa na
najandixa-i-ia. 20 Io xa jini koio-n xa
nux kada-n xa nadatu ini ɨɨn ñayiu
kuechi-i, te du'a dakaku-n-yɨ xa ma
kuú-i xi'in kuechi-i, chi taxkanu ini
Ianyuux kuechi-i.

Carta ki'na nuu n-kidava'a Spedru

Kidava'a Spedru nuu mee-n ka kuu ñayiu to'o ñuñayiu ya'a

1 Mee-da kuu Spedru, ɨin se n-tunda'a Jesucristu kuu-da. Kidava'a-da carta ya'a nuu mee-n ka kuu ñayiu n-kaxí ña'a Ianyuux. Ná kuu seto'o, ñáto'o ka kuu-n, xtuu dɨi-n distrito Ponto, distrito Galacia, distrito Capadocia, distrito Asia, distrito Bitinia.

2 Nde ki'na nuu xá n-xo na'a Taa-ro Ianyuux xa jandixa koio-n Jesucristu. N-kaxí ña'a-ia xa kunduu koio-n xi'in-ia. N-kidatniu Espíritu Ianyuux anu-n, te vitna kida Espíritu Ianyuux xa ka kuu-n ñayiu kida xa juini Ianyuux. N-xi'í Jesucristu xaxe'e-n, te xi'in niñi-ia n-ka ndundoo-n. Na taxi ka Ianyuux xamani-ia nuu-n, na kada-ia xa yo va'a kutuu koio mee-n xi'in mee-ia.

Xndetu-ro vitna, xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ

3 Na kuta'u-ro Ianyuux. Xaxe'e ntdaa xa n-kida-ia xaxe'e-ro, na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia. Taa Xto'o-ro Jesucristu kuu-ia. Yo kue'e n-kundau ini ña'a-ia mee-ro. N-kida-ia xa n-nduu-ro da'ya-ia. Kuu ná kuu xa n-nakaku-ro vuelta kuu uu. Kada-ia xa kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Nani n-nandoto Jesucristu nuu n-kuu-ia ndɨyɨ, dani kuu xa nandoto mee-ro tuku. Vitna xndetu-ro kɨu ijan. 4 Ná kuu ɨin xaxii xia'an seyɨi da'ya-s, da kuu xa kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux andɨu. Nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ xaxii-ro, nuncas ma nadama, meni xava'a kuu. Andɨu neva'a Ianyuux xaxii-n, te taxi-ia, hora na xee-n nde ijan.

5 Jandixa na'i koio ka-n Ianyuux. Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io, te va'a neva'a ña'a-ia mee-n. Na ndixi Jesucristu, dande'a ña'a-ia ntdaa xa n-kida tu'a-ia xaxe'e-ro, te kutuu va'a-ro xi'in-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.

6 Xijan kuu xa kue'e xa kue'e kuvete koio-n. Vitna, nux ndoñu'u xa kue'e vida ya'a koio-n, te du'a tnau ini koio-n. Ko xaku nga kuia, te kɨu ijan ma tnau ini ka-n. 7 Ndoñu'u xa kototnuni ña'a Ianyuux mee-n. Io xa jini-ia nuxa ndaa xa jandixa-n-ia, a ña'a. Kuu ná kuu xa xitotnuni ñayiu oro nuu ñu'u koko. Ko vax ndɨ'ɨ oro. Yo ya'u ka xa jandixa ɨin ñayiu Ianyuux, dada xa ya'u oro. Nux jandixa na'i ka-n Ianyuux, te ja'an-ia: "¡Va'a n-ka kida-n!" Na ndixi Jesucristu, va'a ja'an-ia xaxe'e-n, te taxi-ia ntdaa

xa neva'a-ia xaxe'e-n, te kada-ia xa
taxnuni koio-n xi'in-ia.
8 Juini nuncas ña n-ka xini-n
Jesucristu, ko ka xemani-n-ia. Juini
nde vitna ñatu xnde'a-n-ia, ko ka
jandixa-n-ia. Te kue'e xa kue'e ka
kuvete-n xaxe'e-ia. Diko ni xia'an-ro
xa xia'an-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia.
9 Xaxe'e xa jandixa-ro Jesucristu,
na'a-ro xa kutuu va'a-ro xi'in-ia
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
10 Xá n-kuu kue'e kuia, n-kida
Ianyuux xa se xian tnu'u tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu n-ka ja'an-s xa
tnɨɨ koio mee-n xamani Ianyuux.
N-ka ja'an-sɨ xa kutuu va'a koio
mee-n xi'in Ianyuux kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Te se ijan, n-ka juini-s xa
kutnuni ini-s nax n-ja'an-ia. Kue'e
xa kue'e n-ka ka'u-s tnu'u Ianyuux,
te kue'e xa kue'e n-ka xani ini-s
xa kutnuni ini-s. 11 N-ka juini-sɨ xa
kutnuni ini-s ntdaa xa n-dande'a
Espíritu Cristu mee-s. N-ka juini-sɨ
xa kutnuni ini-s jundu kixi te nakɨu
da kuu. Kue'e kuia antecas xa kixee
Cristu ñuñayiu, te xá daa n-ja'an
Espíritu Ianyuux xa kixi-ia. N-ja'an
Espíritu Ianyuux xa kue'e vida ya'a
Cristu te kuú-ia, te dada jini koio
ñayiu xa Cristu kuu Ia kunxa'nu
ka, Ia taxnuni nuu ntdaa xa io
andɨu xi'in ñuñayiu. 12 N-dande'a
Espíritu Ianyuux se ijan xa ña
n-ka tnɨɨ-s tnu'u Ianyuux xaxe'e
mee-s, n-dande'a-ia-s xa n-ka tnɨɨ-s
tnu'u-ia xaxe'e mee-n. Xaxe'e
mee-ro, n-ka ja'an se ijan tnu'u ya'a.
Te vitna, se n-tunda'a Cristu, xá
n-ka kachitnu'u-s tnu'u va'a Cristu
nuu mee-n. Du'a n-kida Espíritu Ii
n-tunda'a Ianyuux n-kixi nde andɨu.
Te ángel, ia ka xinokuechi nuu
Ianyuux, nde mee-ia ka juini xa jini
koio-ia ntdaa xa koo.

Meni xava'a kida Ianyuux. Juini-ia xa kada-ro ná kida mee-ia

13 Xijan kuu xa va'a kani ini
koio-n, te koo tu'a koio-n, xa kada-n
xa juini Ianyuux. Te kundetu
koio-n, xa taxi Ianyuux xamani-ia,
hora na ndixi Jesucristu. Koo
koio-n confianza nuu-ia xa du'a
koo. 14 Da'ya Ianyuux ka kuu-n.
Jandixa-n-ia, maxku kuxee ini
koio-n. Antecas xa jini koio-n
Ianyuux, n-ka xo kida-n dava'a nga
xa n-ka kukajan ini-n. 15 Ko vitna,
xa n-ja'an ña'a Ianyuux, xa kunduu
koio-n xi'in mee-ia. Meni xava'a
kida Ianyuux. Io xa kada koio
mee-n ná kida mee-ia. Ntdaa xa
kada koio-n, io xa kada-n xa juini
Ianyuux. 16 Chi ja'an tnu'u Ianyuux:
"Kada koio mee-n xava'a, chi kida
mee-r xava'a."
17 Ka ja'an-n xa Ianyuux kuu Taa-n,
te vatuka xa du'a ka ja'an-n. Ko
dɨuni Juexi kuu-ia. Na'a-ia xa ɨɨn
nuu ka kuu ntdaa ñayiu, na'a-ia
xa ñatu va'a ka ɨɨn ñayiu dada
ɨnka ñayiu. Ndadandaa-ia tniu ɨɨn
ɨɨn ñayiu, ndadandaa-ia ntdaa xa
kida-ro. Xijan kuu xa na yu'u-ro-ia,
na kada-ro xa juini mee-ia ntdaa
kɨu kutuu ka-ro ñuñayiu ya'a.
18 Xna'a-n xa n-xeen ña'a Ianyuux
mee-n, xa ma kada koio ka-n ná
n-ka kida taxa'nu tnetnu-n. Chi
ñatu xiniñu'u xa n-ka kida mee-s.
Ñatu n-xeen ña'a Ianyuux xi'in oro,
xi'in plata, chi vax ndɨ'ɨ oro, plata.
19 Ko n-xeen ña'a-ia xi'in nɨñɨ Cristu.
Te yo ya'u ka nɨñɨ Cristu dada ntdaa
xa io. Xá n-kuu kue'e kuia, n-ta'u

tniu Ianyuux nuu ñayiu Israel xa
juña'a koio-i xa doko-i nuu-ia. Xa
doko-i kuu ɨɨn tkolelu va'a kaa, ɨɨn
tkolelu vili kaa. Ná kuu tkolelu jan
kuu Cristu. 20 Antecas xa kadava'a
Ianyuux ñuñayiu, xá daa n-xo
na'a-ia xa tunda'a-ia Cristu xa
kuú-ia xaxe'e-ro. Vitna, hora vax
ndɨ'ɨ ntdaa xa io, xá n-kixi Cristu
xaxe'e-n. 21 Xaxe'e mee-ia, ka
jandixa-n Ianyuux. N-kida Ianyuux
xa n-nandoto Cristu nuu n-kuu-ia
ndɨyɨ, te n-kida-ia xa taxnuni
Cristu nuu ntdaa xa io. Xaxe'e
Cristu, jandixa-n Ianyuux, te io-n
confianza nuu-ia.
22 Xá n-kida Espíritu Ii xa ka
jandixa-n xa kuu xandaa, te du'a
n-kida-ia xa n-ka ndundoo anu-n.
Vitna kua'a-n xa kutuu mani koio-n
ɨɨn-n xi'in ɨnka-n. Ntdaa ñayiu ka
jandixa Cristu kuu ñani-ro ku'a-ro.
Io xa juemani tna'a-n xa juemani
tna'a-n xi'in ntdaa anu-n. 23 Kuu ná
kuu xa n-ka nakaku-n ɨnka vuelta.
Vuelta ki'na nuu, n-ka kaku-n nuu
tadɨ'ɨ-n, ko vitna n-ka nakaku-n
xaxe'e xa ka jandixa-n tnu'u
Ianyuux. Ná kuu ɨɨn xa ndito kuu
tnu'u Ianyuux. Kuú koio tadɨ'ɨ-ro,
ko nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ tnu'u
Ianyuux. 24 Chi ja'an tnu'u Ianyuux:

Ná kuu tnutnu'u kuu ñayiu,
te ná kuu ita tnutnu'u,
da kuu ntdaa xa kida-i.
Yichi tnutnu'u, te jungava
ita-tnu.
25 Ko nuncas ma jɨn ndɨ'ɨ tnu'u
Ianyuux.

Te tnu'u Ianyuux kuu tnu'u n-ka
kachitnu'u-s nuu-n.

2 Xijan kuu xa, dandoo koio-n
ntdaa xa u'u, ntdaa kuechi.
Maxku danda'u-n ɨɨn ñayiu. Ja'an
koio-n xandaa, te kada koio-n
xandaa. Maxku kukuedi ini-n nuu
ɨnka ñayiu, maxku kui'a ja'an-n
yata ñayiu. 2 Ná kuu seyɨjɨn dichi
yɨjɨn ka kuu-n, te ná kuu dɨku va'a
kuu tnu'u Ianyuux. Io xa kojon-n
yichi-n tnu'u-ia, te du'a kue'nu
va'a-n. Te du'a kutuu va'a koio-n
xi'in Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 3 Xá
n-ka xitotnuni-n Jesucristu, te ka
xini-n xa yo va'a-ia.

Ia Ndito kuu Jesucristu

4-5 Kuu ná kuu xa kidava'a
Ianyuux ɨɨn veñu'u nuu kutuu
mee-ia. Ná kuu yuú xe'e veñu'u
ka kuu mee-n. Yuú yo va'a ka
veñu'u jan kuu Xto'o-ro Jesucristu.
Seyɨɨ, n-ka dajane-s-ia ɨɨn lado,
ko Ianyuux n-kaxí mee-ia. Na'a
Ianyuux xa va'a ka yuú n-ka
dajane-s dada dava'a nga yuú io. Ia
Ndito kuu Jesucristu, te na kuyatni
mee-n mee-ia, te kada-ia xa kundito
koio mee-n tuku. Xaxe'e mee-ia, ka
kuu mee-n yuú ndito, te yuú jan
kidava'a Ianyuux veñu'u nuu kutuu
mee-ia. Dɨuni ka kuu-n dutu veñu'u
jan. Xá n-kida dɨɨn ña'a Ianyuux
mee-n, xa ku kuu koio-n dutu nuu
mee-ia. N-kaxí ña'a-ia, xa juña'a
koio-n xa doko-n nuu-ia. Te mee-n
ka kuu xa doko-n. Xaxe'e xa n-xi'í
Jesucristu xaxe'e-n, te kueka va'a
Ianyuux xa doko-n. 6 Ja'an tnu'u
Ianyuux:

Kunde'a koio-n xa n-kaxí mee-r
ɨɨn seyɨɨ.
Ná kuu ɨɨn yuú yo va'a ka kuu-s,
yuú ki'na nuu.
Ya'u ka yuú ya'a, dada dava'a
nga ɨnka xa io.

Kajan ndodo-r yuú ya'a ñuu Sión.
Ɨin ñayiu, nux jandixa-i se ya'a,
nuncas ma kujanuu-i.
7 Mee-n, ka jandixa-n Xto'o-ro
Jesucristu, ka xini-n xa yuú va'a
ka kuu-ia. Ko io ñayiu ñatu ka
jandixa-ia. Ná ja'an tnu'u Ianyuux,
dani kuu:
Se kidava'a veñu'u, n-ka
dajane-s yuú ya'a ɨin lado.
Ko vitna yuú ya'a kuu yuú yɨtnɨi
me'ñu dɨkɨ veñu'u nuu kutuu
Ianyuux.
8 Dɨuni xetna'a ná ja'an tnu'u Ianyuux:
Yuú ya'a kida xa jɨn kɨ'ɨ ñayiu,
kida xa ndua-i.
Ndua-i, chi xaxe'e xa kuxee ini-i, ña
juini-i xa jandixa-i tnu'u Jesucristu.
Te n-xo na'a Ianyuux xa du'a koo,
n-xo na'a-ia xa ma jandixa-i Cristu.

Kuenda Ianyuux ka kuu-n

9 Ko mee-n ka kuu-n ñayiu n-kaxí
ña'a Ianyuux. Ia kunxa'nu ka kuu-ia,
te mee-n ka kuu dutu nuu-ia. N-kida
dɨin ña'a-ia, xa kada koio mee-n
xa juini mee-ia. Ñayiu ñuu mee-ia
ka kuu-n. Juña'a-n xa n-kuta'u-n
nuu-ia. Ja'an-n nuu ntdaa ñayiu xa
Ia kunxa'nu ka kuu-ia. Kuu ná kuu
xa n-ka xo xika-n nuu nee, ko n-ja'an
ña'a-ia, xa kee koio-n nuu nee, xa
kunduu koio-n xi'in mee-ia nuu
kanda va'a xa va'a. 10 Chi antecas, ña
n-ka kuu-n da'ya Ianyuux, ko vitna,
ka kuu-n da'ya-ia. Antecas, ñatu n-xo
kundau ini ña'a ni ɨin ñayiu, ko vitna,
kundau ini ña'a Ianyuux.

Ñayiu xinokuechi nuu Ianyuux ka kuu-n

11 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
seto'o, ñáto'o ka kuu-n ñuñayiu
ya'a. Andɨu kuu ñuu-n. Maxku
juejoon-n xa kadajuexa ña'a yɨkɨ
kuñu-n xa kada-n kuechi. Kuu ná
kuu xa jantna'a yɨkɨ kuñu-n xi'in
anu-n. 12 Me'ñu ñayiu ña ka jandixa
Ianyuux xtuu mee-n. Io xa kada
koio-n xava'a. Kui'a ka ja'an ñayiu
nuu mee-n, ná ka ja'an-i nuu ñayiu
ka kida xa u'u. Ko nɨni du'a ja'an-i,
xnde'a-i xa ka kida-n xava'a. Te du'a
koo xa ndadaka'nu mee-i Ianyuux,
na ndadandaa-ia ntdaa xa io.
13 Ñayiu jandixa Xto'o-ro
Jesucristu ka kuu-n. Xaxe'e xa'a,
io xa jandixa koio-n se ka taxnuni
nuu-n. Kada koio-n nax ta'u tniu se
kunxa'nu ka, chi se taxnuni nuu-ro
kuu-s. 14 Jandixa koio-n se tunda'a-s.
Kada u'u koio-s ñayiu kida xa
u'u, ko va'a ja'an-s nuu ñayiu kida
xava'a. 15 Chi juini Ianyuux xa kada
koio mee-n xava'a, te du'a kada-n
xa ma ja'an ka se xee ini, se ñatu
xini va'a.
16 Ñayiu libre ka kuu-n. Ko maxku
kani ini koio-n xa kua'a xa kada-n
dava'a nga xa juini-n. Maxku kada
koio-n kuechi. Ku kuu koio-n ñayiu
xinokuechi nuu Ianyuux. 17 Koo
koio-n xañu'u nuu ntdaa ñayiu.
Juemani koio-n ñani-ro ku'a-ro.
Yu'u koio-n nuu Ianyuux. Koo
koio-n xañu'u nuu se kunxa'nu ka.

Ɨin ichi kane'e katnɨi koio-n kuu Cristu

18 Vitna ja'an-da nuu seyɨi ñadɨ'ɨ
ka xinokuechi nuu ɨnka ñayiu.
Jandixa koio-n patrón-n. Koo-n
xañu'u nuu-s. Nux patrón va'a kuu-s
te ndetu kuee-s nuu-n, jandixa-n-sɨ.
Ko dɨuni, nux patrón nde'e kuu-s,
ko dani jandixa-n-sɨ. 19 Du'a kada

koio-n xava'a. Juini kue'e xa kida
ña'a patrón, te kue'e xa ka ya'a-n,
ko kundee ini na'i koio ka-n, xaxe'e
xa ka jandixa-n Ianyuux. 20 Nux
kida-n xa u'u, te vatuka xa kada u'u
ña'a patrón-n. Maxku ja'an-n ni ɨɨn
hora janña'a-s. Ko nux kida-n xava'a
te kue'e vida ya'a-n, te juejoon-n
nuu Ianyuux te kundee ini-n. Te
du'a tna ini Ianyuux. 21 Xaxe'e xa'a
n-ja'a ña'a Ianyuux. Kue'e vida
n-ya'a Cristu xaxe'e-ro. N-kuu-ia ɨɨn
ichi kane'e katnɨɨ-ro, xa kada koio
mee-ro ná n-kida mee-ia. 22 Nuncas
ña n-kida-ia ni ɨɨn kuechi, nuncas
ña n-danda'u-ia ni ɨɨn ñayiu. 23 Juini
kui'a n-ka ja'an ñayiu, ko nuncas
ña kui'a n-ja'an mee-ia nuu mee-i.
Juini n-ka kida ñayiu xa kue'e xa
kue'e vida n-ya'a-ia, ko nuncas ña
n-ndunde'e-ia. Na'a-ia xa Taa-ia
kuu Ia ndadandaa va'a ntdaa
xa io, te n-xejoon-ia nuu Taa-ia.
24 Xaxe'e kuechi mee-ro n-xi'í Cristu
nuu curuxi. Xi'in yɨkɨ kuñu-ia
n-chiya'u-ia kuechi-ro. N-xi'í-ia, xa
dandoo-ro kuechi-ro, xa kada-ro
xa juini Ianyuux. N-tnukue'e
Jesucristu, xa ndadava'a ña'a-ia
mee-ro. 25 Ná do'o tkachi, da n-ka
xo kudo'o mee-n. Ko vitna ka
kunduu-n xi'in Cristu. Ná ñunuu
ɨɨn se ñunuu tkachi, da ñunuu
ña'a Cristu mee-n. Te ná taxnuni
ɨɨn sexa'nu nuu ñayiu veñu'u, da
taxnuni Cristu nuu mee-n.

Nanda io xa kutuu ñayiu n-tnunda'a

3 Te vitna ja'an-da nuu ñadɨ'ɨ.
Jandixa koio-n yɨɨ-n. Juini
ta jandixa ka-s tnu'u Ianyuux, ko
nde'a-s ntdaa xa kida mee-n. Ña
ndoñu'u xa juña'a-n tnu'u Ianyuux
nuu-s. Diko ni jandixa-n-sɨ. Te du'a
chindee-n-sɨ xa dani jandixa mee-s
Cristu tuku. 2 Jini-s xa jandixa-n
Ianyuux te jandixa-n mee-s, te
kunde'a-s xa meni xava'a kida-n.
3-4 Ya'u ka xa kida-n xava'a dada
xa va'a kaa-n. Vax ndɨ'ɨ idi dɨkɨ
vili kaa-n. Vax ndɨ'ɨ xedo'o-n,
dɨkɨ-n, de'e-n. Vax ndɨ'ɨ da'ma
va'a-n. Ntdaa xa'a kida xa vili
kaa yɨkɨ kuñu-n, ko yo ya'u ka xa
ku kuu-n ñadɨ'ɨ va'a. Ná kuu ɨɨn
xa yo yɨva'a kuu anu-n, ko kutuu
anu-n kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Kuu ná
kuu xa kida-n xa vili kaa anu-n.
Maxku kuxee ini koio-n, io xa ku
kuu vii anu-n. Nux du'a na kada
koio-n, te yo tna ini Ianyuux.
5 Du'a n-ka xo kida ñadɨ'ɨ nde xá
kuia. N-kida dɨɨn Ianyuux mee-ña,
xa kada koio-ña xa juini-ia.
N-ka xo ndetu-ña ntdaa xa kada
Ianyuux, te n-ka jandixa-ña yɨɨ-ña.
Ñadɨ'ɨ va'a n-ka kuu-ña, vii n-ka
kuu anu-ña. 6 Du'a n-kida ñadɨ'ɨ
nani Sara. N-jandixa-ña yɨɨ-ña,
Abraham. N-ja'an-ña: “Jefe ve'e
kuu-te.” Te mee-n ka kuu da'ya
Sara, nux ka kida-n xava'a te ñatu
ka yu'u-n.
7 Seyɨɨ, mee-n du. Io xa kutuu
mani koio-n xi'in ñadɨ'ɨ-n. Xna'a-n
xa ña ka ndaku mee-ña ná unu
ndaku mee-n. Ñadɨ'ɨ ka kuu-ña.
Koo koio-n xañu'u nuu-ña, chi
mee-n xi'in mee-ña, nduu-n ka kuu
da'ya Ianyuux. Xamani-ia n-ja'an
ña'a Ianyuux mee-n, xa kutuu
va'a-n, nduu-n xi'in mee-ña, xi'in
Ianyuux kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Kutuu
mani koio-n xi'in ñadɨ'ɨ-n, xa
kunini Ianyuux ntdaa xa kajan
ta'u-n.

Vatuka nux kue'e vida ya'a-n xaxe'e xa kida-n xava'a

8 Vitna ja'an-da nuu ntdaa-n. Ɨin
nuu kani ini koio-n. Kundau ini
tna'a-n, te chindee tna'a-n. Juemani
tna'a-n, ɨin-n xi'in ɨnka-n, taxkanu
ini tna'a-n. Ku kuu-n ñayiu ka kida
xava'a. 9 Nux kida ña'a ɨin ñayiu
xa u'u, te maxku dandenaa-n.
Nux kui'a ja'an ɨin ñayiu nuu-n,
te maxku kui'a ja'an mee-n nuu
mee-i. Kajan ta'u-n xaxe'e-i, chi
n-ja'an ña'a Ianyuux mee-n, xa tnɨɨ
koio-n xamani-ia. 10 Chi ja'an tnu'u
Ianyuux:

Ɨin ñayiu, nux juini-i xa kutuu
va'a-i te kuvete-i,
io xa dajɨn tnɨɨ-i tnu'u ja'an-i,
te maxku ja'an-i tnu'u vete.
11 Na dandoo-i xa u'u, na kada-i
xava'a.
Na kutuu mani-i xi'in ntdaa
ñayiu,
na kajan ni'no-i xa na koo
xamani te maxku koo pletu.
12 Chi xini Ianyuux ñayiu ka kida
xava'a,
te nini-ia hora ka xijan ta'u-i
nuu-ia.
Ko kiti ini Ianyuux nuu ñayiu ka
kida xa u'u.
Ña tna ini-ia, jantna'a-ia xi'in-i.

13 Xijan kuu xa, ¿jundu kua'a xa
kada ña'a-i xa u'u, nux meni xava'a
kada koio-n? 14 Te nux kue'e vida
ya'a koio-n xaxe'e xa ka kida-n
xava'a, ko vatuka. Kada Ianyuux
xa kuvete koio-n. Ko maxku yu'u
koio-n nuu ñayiu ka kida xa kue'e
vida ya'a-n, maxku kɨ ini-n nuu-i.
15 Xi'in ntdaa anu-n, jandixa na'i
koio ka-n Xto'o-ro Jesucristu. Ia ii
kuu-ia. Juejoon koio-n xa taxnuni-ia
nuu-n. Nux du'a na kada koio-n, te
du'a koo tu'a koio-n xa ja'an ndaa-n
xaxe'e-ia. Juña'a-n xa n-kida-ia xa
kutuu va'a-n xi'in-ia kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ, nux jundu xijan tnu'u ña'a
nakuenda jandixa-n-ia. 16 Ko kada
vii kada va'a-n, koo koio-n xañu'u
nuu Ianyuux, te koo koio-n xañu'u
nuu ñayiu jan. Ntdaa xa kada
koio-n, maxku kada-n xa dakuido
datau-n anu-n. Nux du'a kada
koio-n, juini kui'a ja'an ñayiu nuu-n,
ko dani kujanuu-i xaxe'e tnu'u ka
ja'an-i, chi xini-i xa ka jandixa-n
Cristu te ka kida-n xava'a. 17 Nux
juini Ianyuux xa kue'e vida ya'a
koio-n xaxe'e xa ka kida-n xava'a,
ko va'a ka xa'a dada xa kue'e vida
ya'a koio-n xaxe'e xa ka kida-n xa
u'u.

18 Idini vuelta n-xi'í Cristu xaxe'e
kuechi ka kida ñayiu, n-kenaa
vitna. Meni xava'a n-kida Cristu.
N-xi'í-ia xaxe'e ñayiu ka kida xa
u'u, n-xi'í-ia xa kandeka ña'a-ia
mee-ro jɨ'ɨn nuu tuu Ianyuux, xa
kutuu va'a-ro xi'in-ia. N-ka xa'ni
ñayiu yɨkɨ kuñu Cristu, ko n-kida
Ianyuux xa n-xo tuu na'i anu Cristu.
19 N-xe'en anu-ia nuu ndɨyɨ, xa
juña tnu'u-ia nuu anu xyɨndi'u ijan.
20 Anu jan, na n-ka xo tuu-i ñuñayiu,
ña n-ka juini-i xa jandixa-i Ianyuux.
Kuee kuee n-xo ndetu Ianyuux xa
jandixa-i-ia, ko ña n-ka juini-i. Kɨu
ijan n-xo kidava'a se nani Noé
barcu, nani n-ta'u tniu Ianyuux.
Una ni ñayiu n-ka kɨu barcu jan.
Meni mee-i n-dakaku ña'a Ianyuux
nuu ndute ka'nu, nu n-juun dau
nde'e. 21 Te nani n-dakaku Ianyuux
ñayiu n-ka jandixa-ia kɨu ijan, dani

dakaku ña'a-ia mee-ro vitna. Ná
kuu ndute jan kuu xa xendute-ro.
(Ko ndute xendute-ro ñatu dakaku
ña'a kuechi-ro. Diko ni kuu ná
kuu xa xia'an-ro nuu Ianyuux
xa jandixa-ro-ia te juini-ro xa
kada-ro xa juini mee-ia.) Xaxe'e xa
n-nandoto Jesucristu, te dakaku
ña'a Ianyuux. 22 Tuu Jesucristu
andɨu. Nukoo-ia nda'a kua'a
Ianyuux. Taxnuni-ia nuu ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux, te
taxnuni-ia nuu ntdaa ɨnka xa io.

Xá n-taxi Espíritu Ii xamani-ia nuu-n, ɨin ɨin-n

4 Ná kuu yɨkɨ kuñu mee-ro, da
n-kuu yɨkɨ kuñu Cristu. Te
kue'e xa kue'e vida n-ya'a-ia. Io
xa kani ini koio mee-n ná n-xani
ini mee-ia. Nux ndoñu'u xa kue'e
vida ya'a koio-n, ko vatuka. Chi ɨin
ñayiu, nux kue'e vida n-ya'a-i, xa
n-dandoo-i kuechi-i. 2 Ñayiu jan,
nɨni kutuu ka-i ñuñayiu, kada-i xa
juini Ianyuux, te ma kada ka-i xa ka
kukajan ini ñayiu ñuñayiu. 3 Kue'e
kuia xá n-ka kida-n ná ka kida
ñayiu ñatu jandixa Ianyuux, ko
vitna ña'a ka. N-ka xo kida-n dava'a
nga xa n-ka xo kukajan ini-n. Seyɨi
ka kidi xi'in ñadɨ'ɨ ɨnka seyɨi n-ka
kuu-n, ñadɨ'ɨ ka kidi xi'in yɨi ɨnka
ñadɨ'ɨ n-ka kuu-n. Sexini, ñáxini
n-ka kuu-n. N-ka xo kida-n viko ka
kudɨ ini-n, nde'e n-ka xaxi-n, nde'e
n-ka xtaxe'e-n, nde'e n-ka xi'i-n.
N-ka xo ndadaka'nu-n santu ña
kuu Ianyuux Ndito. 4 Ñatu kutnuni
ini ñayiu nakuenda ñatuka kida
mee-n ná ka kida mee-i, te kui'a
ka ja'an-i nuu-n. Dani ka kida-i xa
u'u xi'in xa u'u, te ka juini-i xa du'a
kada koio mee-n tuku. 5 Ko ndajan
kuenda Ianyuux nuu-i. Io tu'a-ia xa
ndadandaa-ia ntdaa ñayiu, ñayiu
ndito xi'in ñayiu n-xi'í tuku. 6 Xijan
kuu xa n-ka xian tnu'u-da tnu'u
va'a Jesucristu nuu ñayiu. Juini xá
n-ka xi'í-i, ko antecas xa kuú-i, n-ka
teku-i tnu'u va'a-ia. N-ka xi'í-i, ná
io xa kuú koio ntdaa ñayiu, ko tuu
va'a anu-i, ná tuu va'a Ianyuux.
7 Vitna xá vax ndɨ'ɨ ntdaa xa io.
Kaxi kani ini koio-n, kada koio-n
xava'a, te kajan ta'u koio-n nuu
Ianyuux. 8 Juemani tna'a koio-n. Yo
ya'u ka xa xemani tna'a-n, dada
dava'a nga ɨnka xa ka kida-n. Chi
nux juemani tna'a-n, du'a taxkanu
ini tna'a-n kuechi-n. 9 Maxku
kui'a ja'an-n, hora juña tna'a-n
xa kaxi-n xi'in nuu ndoo-n. 10 Xá
n-taxi Ianyuux xamani-ia nuu-n,
ɨin ɨin-n. Xá n-taxi-ia ɨin nuu ɨin-n,
te ɨnka nuu ɨnka-n, te juini nuu
dɨin xa n-ka ni'i-n, ko ntdaa kuu
xava'a. Juetniu-n xamani-ia, xa
chindee tna'a-n. Va'a juetniu koio-n,
ɨin ɨin-n, xa n-taxi-ia. 11 Nux ja'an
ɨin ñayiu, na ja'an-i meni tnu'u
Ianyuux. Nux chindee ɨin ñayiu
ñani-ro ku'a-ro, na kundetu kuee-i
nuu Ianyuux, xa kada ndaku-ia-i.
Xaxe'e xa ka jandixa-n Jesucristu,
ntdaa xa kada koio-n, kada-n xa
ndadaka'nu koio-n Ianyuux. Na
juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia
nɨkava nɨkuita. Te na taxnuni-ia
nuu-ro nɨkava nɨkuita. Du'a na koo.

Kuvete koio-n, nux kue'e vida ka ya'a-n xaxe'e xa ka jandixa-n Cristu

12 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
xini-da xa kue'e vida ka ya'a-n,
xini-da xa kuu ná kuu xa ka ya'a-n

yunu'u koko xa koko. Ko maxku
yu'u koio-n, maxku ja'an koio-n:
"¿Nakuenda, Ianyuux? ¿Nakuenda
du'a kuu?" [13] ¡Kuvete koio-n! Kuvete
koio-n xaxe'e xa kua'a xa ya'a
koio mee-n kue'e vida, ná n-ya'a
Cristu. Nux du'a ka kida-n vitna,
te yo kue'e ka kuvete koio-n, hora
na ndixi-ia xa dande'a ña'a-ia xa
taxnuni-ia nuu ntdaa xa io. [14] Nux
kui'a ka ja'an ña'a ñayiu, xaxe'e xa
ka kunduu-n xi'in Cristu, kuvete
koio-n. Chi du'a xna'a-n xa ndetatu
Espíritu Ianyuux nuu-n, te taxnuni
mee-ia nuu ntdaa xa io. Mee-i,
kui'a ka ja'an-i Cristu, ko mee-n,
ndadaka'nu-n-ia. [15] Ɨin ñani-ro, ɨin
ku'a-ro, nux io xa kue'e vida ya'a-i,
maxku du'a koo xaxe'e xa n-xa'ni-i
ndɨyɨ. Maxku du'a koo xaxe'e xa
kuu-i ñadu'u, a kida-i xa u'u, a
kɨutna'a-i nuu ka kida ɨnka ñayiu
nax ka kida-i. [16] Ko nux kue'e vida
ka ya'a-n xaxe'e xa kunduu-n xi'in
Cristu, maxku kujanuu koio-n.
Kunduu na'i koio ka-n xi'in Cristu,
te juña'a-n xa n-kuta'u-n nuu-ia.
[17] Chi n-xee kɨu xa kixe'e Ianyuux
xa ndadandaa-ia da'ya-ia. Te nux
ki'na nuu ndadandaa ña'a-ia mee-ro,
te, ¿nax koo hora ndadandaa-ia
ñayiu ñatu ka jandixa tnu'u-ia?
[18] Nux yo u'u xa nanita'u ñayiu
ka jandixa Ianyuux, te, ¿nanda
nanita'u ñayiu ñatu jandixa-ia,
xi'in ñayiu ka kida kuechi? [19] Xijan
kuu xa, hora juejoon Ianyuux xa
kue'e vida ya'a koio-n, maxku
yu'u-n. Kunduu na'i koio ka-n xi'in
Ianyuux. N-kidava'a-ia ntdaa xa
io, te meni xava'a kida-ia. Juejoon
koio-n nuu-ia, te kada na'i koio ka-n
xava'a.

Ñayiu ka jandixa Jesucristu ka kuu-n

5 Vitna ja'an-da nuu ntdaa
sexa'nu ka taxnuni nuu
mee-n ka jandixa Cristu. Mee-da
tuku, kuu-da ɨin sexa'nu taxnuni
nuu ñayiu ka jandixa Cristu. Xi'in
nuu mee-da n-xini-da Cristu, hora
kue'e vida n-ya'a-ia. Te mee-da
tuku, kutuu-da xi'in-ia, hora
dande'a-ia ñayiu xa taxnuni-ia
nuu-i. [2] Ná kuu se ñunuu tkachi ka
kuu-n, te ná kuu tkachi kuu ñayiu
ka jandixa Cristu. N-taxi Ianyuux
ñayiu-ia, xa kundeka va'a-n-yɨ.
Kuvete koio-n xa du'a kuu. Maxku
kada koio-n xa io xa kadajuexa
ña'a Ianyuux xa kundeka-n-yɨ. Te
maxku kundeka-n-yɨ xa ni'i koio-n
tvini. Kuvete koio-n, xa du'a ka
xinokuechi-n nuu Ianyuux. [3] Maxku
ku kuu-n ná kuu se kunde'e nuu
tkachi, ku kuu-n ɨin ichi kane'e
katnɨi tkachi-n. [4] Na ndixi Jesucristu,
te taxi-ia premiu-n. Ia ñunuu va'a
ntdaa tkachi-ia kuu-ia. Ia taxnuni
nuu ntdaa se ñunuu tkachi-ia kuu-ia.
Ná kuu corona ju'un koio-n kuu
premiu tnɨi koio-n. Ɨin xadiñu, ɨin xa
ma jɨn ndɨ'ɨ. Kutuu koio mee-n xi'in
mee-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ, te taxnuni
koio mee-n xi'in mee-ia.
[5] Se ka kuu solteru, jandixa koio
nuu sexa'nu ka taxnuni nuu-n.
Ntdaa ñayiu ka jandixa Jesucristu,
jandixa tna'a koio-n, ɨin-n nuu
ɨnka-n. Maxku kuxee ini nuu tna'a
koio-n. Chi ja'an tnu'u Ianyuux:

> Jantna'a Ianyuux xi'in ñayiu
> kuxee ini.
> Ko ñayiu kutnuni ini xa
> ndoñu'u-i xa chindee-ia-i,
> xia'an-ia xamani-ia nuu-i.

6 Xijan kuu xa, maxku kuxee ini-n
nuu-ia. Ia kunxa'nu ka kuu-ia.
Kada koio-n xa juini mee-ia. Te
du'a, kɨu va'a, kada-ia xa taxnuni
koio-n xi'in-ia. 7 Maxku kɨ ini koio-n.
Juejoon koio-n nuu Ianyuux, chi
kundeka ña'a-ia mee-n.
8 Kaxi kani ini koio-n. Kundito
koio-n te koo koio-n cuedado. Chi
ná kuu nga'a nde'e kuu kui'na.
Xini u'u ña'a-i mee-n. Xikonuu-i te
kana xiin-i. Nduku-i jundu kaxi-i.
9 Jantna'a na'i koio ka-n xi'in-i,
maxku juejoon koio-n xa kadajuexa
ña'a-i xa kada-n kuechi, jandixa
na'i koio ka-n Ianyuux. Xna'a-n
xa ñani-ro ku'a-ro nitu'u ñuñayiu,
kue'e vida ka ya'a mee-i, ná kue'e
vida ka ya'a mee-n. 10 Taxi Ianyuux
ntdaa xamani-ia. N-ja'an ña'a-ia
mee-n, xa kutuu koio-n xi'in-ia nuu
taxnuni-ia, kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Ijan
kutuu koio mee-n xi'in Jesucristu.
Io xa kue'e vida ya'a koio-n vitna,
ko xaku nga, te kutuu va'a koio-n.
Kada tu'a ña'a-ia, kada-ia xa kundee
ini koio ka-n. Kada ndaku ña'a-ia,
te kada-ia xa jandixa na'i koio
ka-n. 11 Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro
nuu Ianyuux nɨkava nɨkuita. Te na
taxnuni-ia nuu-ro nɨkava nɨkuita.
Du'a na koo.

Xanyuux nuu-n

12 N-chidotnuni Silvano carta
ya'a. Łɨn se jandixa Cristu kuu-s, te
io-da confianza nuu-s. Ita'u ni kuu
xa n-kidava'a-da nuu-n, xa taxi-da
tnu'u kanu ini nuu-n. Xá n-ja'an
ndaa-da xaxe'e xamani Ianyuux.
Xandaa kuu xa xemani ña'a-ia
mee-n. Kundee ini na'i koio ka-n.
13 Ka ndajan tnu'u ña'a ñani-ro
ku'a-ro xtuu ñuu nani Babilonia.
Ná n-kaxí ña'a Ianyuux mee-n, da
n-kaxí-ia mee-i tuku. Ndajan tnu'u
ña'a Smarku. Ná kuu da'ya mee-da
kuu-s. 14 Nutna'a koio-n, xaxe'e xa
xemani tna'a-n.
Ñayiu ka kunduu xi'in Jesucristu
ka kuu-n. Na kutuu va'a koio-n.
Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Spedru

Kidava'a Spedru nuu ñayiu ka jandixa Cristu

1 Mee-da kuu Simón Spedru,
ɨɨn se xinokuechi nuu
Jesucristu, ɨɨn se n-tunda'a-ia
kuu-da. Kidava'a-da carta ya'a
nuu mee-n, chi ñayiu n-ka xee ka
jandixa Jesucristu ka kuu-n. Ná
jandixa mee-da Jesucristu, da ka
jandixa mee-n tuku. ¡Te naka va'a
xa jandixa-ro-ia! Meni xava'a kida
Jesucristu. Xijan kuu xa n-kida-ia
xa jandixa-ro-ia. Ianyuux kuu-ia,
Ia dakaku ña'a mee-ro kuu-ia. 2Ka
xini-n Taa-ro Ianyuux xi'in Xto'o-ro
Jesús. Na kada-ia xa va'a ka xa va'a
ka jini koio-n-ia. Na taxi-ia ntdaa
xamani-ia. Na kada-ia xa va'a xa
va'a kutuu koio-n xi'in-ia.

Xá n-taxi Ianyuux ntdaa xa ndoñu'u-ro xa kada-ro xa juini mee-ia

3Xaxe'e xa taxnuni Ianyuux nuu
ntdaa xa io, xá n-taxi-ia ntdaa xa
ndoñu'u-ro xa kutuu va'a-ro xi'in
mee-ia te kada-ro xa juini mee-ia.
N-kida-ia xa jini-ro Jesucristu.
N-ja'an ña'a Jesucristu mee-ro,
xa kunduu-ro xi'in Ianyuux. Ia
kunxa'nu ka kuu-ia, te kida-ia meni
xava'a. 4Du'a n-taxi-ia tnu'u mee-ia.
Va'a xa va'a tnu'u-ia, te yo va'a
xiniñu'u tnu'u-ia. Xi'in tnu'u mee-ia,
kida-ia xa kunduu koio mee-n xi'in
mee-ia, xa ku kuu koio mee-n ná
kuu mee-ia. Xi'in tnu'u-ia, kida-ia
xa dandoo koio-n kuechi ñuñayiu,
nuu ka kida ñayiu meni xa ka juini
mee-i xi'in ntdaa xa kukajan ini-i.
5Xijan kuu xa kunduu na'i koio
ka-n xi'in Cristu. Ka jandixa-n
Jesucristu. Vitna io xa kada koio-n
xava'a. Hora ka kida-n xava'a, te
io xa kutnuni ini va'a ka-n xa juini
Ianyuux. 6Hora kutnuni ini va'a-n,
te io xa kada maxu koio-n mee-n,
xa maxku kada koio ka-n ntdaa xa
kukajan ini-n. Hora kida maxu-n
mee-n, te io xa kundee ini koio ka-n.
Hora ka kundee ini-n, te io xa kada
koio ka-n xa juini Ianyuux. 7Hora
ka kida-n xa juini Ianyuux, te io
xa juemani koio-n ñani-ro ku'a-ro.
Hora xemani-n ñani-ro ku'a-ro, te io
xa juemani-n ntdaa ñayiu.
8Nux va'a xa va'a na kada koio-n
ntdaa xa'a, te ndaa xa xini koio-n
Xto'o-ro Jesucristu, te va'a xiniñu'u
xa ka kida-n. 9Nux du'a ma kada ɨɨn
ñayiu, kuu-i ná kuu ɨɨn ñayiu kuaa,
ɨɨn ñayiu nene xa ma kunde'a ka-i.
Xá n-ndunaa-i nax n-kida Ianyuux

xaxeʼe-i. Xá n-ndunaa-i xa n-ndada
ndoo Ianyuux mee-i, xa maxku
kada ka-i kuechi n-kida-i antecas
xa kunduu-i xiʼin Cristu. 10 Ñani-da
kuʼa-da, xá n-jaʼan ñaʼa Ianyuux
mee-n, xá n-kaxí ñaʼa-ia, xa kunduu
koio-n xiʼin mee-ia. Xijan kuu xa
kunduu koio naʼi ka-n xiʼin Ianyuux.
Kada-n xa juini mee-ia, te duʼa
nuncas ma kakunuu-n nuu kuechi.
11 Te duʼa, vaʼa xa vaʼa kueka ñaʼa
Jesucristu mee-n, xa kɨu koio-n nuu
taxnuni mee-ia. Xtoʼo-ro kuu-ia, te
kuu-ia Ia dakaku ñaʼa mee-ro, xa
ma kuú-ro xiʼin kuechi-ro. Taxnuni
mee-ia kuia ma jɨn ndɨʼɨ.
12 Xijan kuu xa dani ku nadajaʼan
ñaʼa-da xaʼa. Juini ka xini-n xa
kuu xandaa, te xá n-ka xeka
vaʼa-n xa kuu xandaa, ko dani
nadajaʼan ñaʼa-da. 13 Te vatuka xa
duʼa kuu. Nɨni tuu naʼi-da, dani
nadajaʼan ñaʼa-da, xa koo tuʼa
koio-n. 14 Xini-da xa yachi kuú-da.
Ná n-jaʼan Xtoʼo-ro Jesucristu, duʼa
koo. 15 Kida-da ntdaa xa kuaʼa-da
xa najaʼan koio mee-n ntdaa xa
kida Jesucristu xaxeʼe-n. Na yaʼa
xa kuú-da, juini-da xa kɨu xiʼin kɨu
najaʼan naʼi koio-n xaʼa.

Xiʼin nuu mee-da n-ka xini-da xa Ia kunxaʼnu ka kuu Cristu

16 N-ka kachitnuʼu-da xa taxnuni
Xtoʼo-ro Jesucristu nuu ntdaa ñayiu.
N-ka kachitnuʼu-da xa ndixi-ia. Ña
n-ka najani-da cuentu xa dandaʼu
ñaʼa-da. N-ka jaʼan-da nax n-xini
mee-da. Xiʼin nuu mee-da, n-ka
xini-da xa Ia kunxaʼnu ka kuu-ia.
17 Taa-ro Ianyuux, Taa Jesucristu,
n-xio-ia xañuʼu nuu Jesucristu.
N-dandeʼa ñaʼa Ianyuux mee-da
xa taxnuni Jesucristu nuu ntdaa
xa io. Nde andɨu, nuu taxnuni Ia
kunxaʼnu ka, n-kixi ɨɨn tnuʼu jaʼan:
“Se yaʼa kuu Daʼya mee-r. Daʼya Yɨɨ-r
kuu-s. Yo kuvete-r xaxeʼe-s.” 18 Te
mee-da, n-ka teku-da tnuʼu yaʼa
vax juun nde andɨu, na xnii-da xiʼin
Xtoʼo-ro Jesucristu dɨkɨ yuku ii.
19 Xá n-kuu kueʼe kuia, se xian
tnuʼu tnuʼu Ianyuux nuu ñayiu,
n-ka jaʼan-s xa duʼa koo. Te vitna
xá n-kuu. Vaʼa xa chinuu koio
mee-n tnuʼu n-ka jaʼan-s. Ná kuu
ɨɨn luz vaʼa koko nuu ña kuaʼa xa
jini vaʼa-ro, da kuu tnuʼu n-ka jaʼan
se ijan. Kuu ná kuu xa ku koko luz
jan, nde na tuu te kane chudini
kaʼnu dakutnuni anu-n. 20 Ditna
ka io xa kutnuni ini koio-n nax
n-kuu, hora n-ka jaʼan se xian tnuʼu
tnuʼu Ianyuux nuu ñayiu. Ña n-ka
jaʼan-s meni xa ka xani ini mee-s.
21 Nuncas ña n-ka jaʼan se ijan xa
ka juini mee-s. Chi n-kida dɨɨn
Ianyuux se ijan, xa kada koio-s xa
juini mee-ia. N-kidatniu Espíritu
Ii anu-s, te n-kida mee-ia xa jaʼan
koio-s tnuʼu Ianyuux.

Se ka jaʼan xa se xian tnuʼu tnuʼu Ianyuux nuu ñayiu ka kuu-s, ko ña ndaa

(Judas 4-13)

2 Ko meʼñu ñayiu Israel n-ka xio
ɨnka seyɨɨ tuku. N-ka jaʼan-s
xa ka kuu-s se xian tnuʼu tnuʼu
Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa.
Dɨuni meʼñu mee-n. Vaxi se ka jaʼan
xa dakuaʼa ñaʼa-s tnuʼu Ianyuux,
ko ña ndaa. Naʼi ni dakuaʼa ñaʼa-s
tnuʼu ñatu kuu tnuʼu Ianyuux.
Tnuʼu danaa ñaʼa kuu tnuʼu-s. Duʼa
koo xa ñatuka najini-s Xtoʼo-ro,

Ia dakaku ña'a. Du'a kada koio-s
xa yachi danaa-ia-s. 2Kada koio-s
dava'a nga xa juini-s, te kue'e ñayiu
kunduu xi'in-s. Te xaxe'e se ijan,
kui'a ja'an ñayiu ichi xandaa. 3Se
ijan, ka juini-s xa ni'i-s xa ni'i ka-s.
Kuu ná kuu xa diko ña'a-s te xeen
ña'a-s. Xi'in tnu'u vete danda'u
ña'a-s. Xá n-kuu kue'e kuia, xá
n-ja'an Ianyuux nax kada-ia. Xini-ia
se ijan, ñatu kidi-ia. Ndadandaa-ia-s,
te danaa-ia-s.
4Nde ángel, ia n-ka xinokuechi
nuu Ianyuux du. Ña n-ka jandixa-ia
Ianyuux, te ña n-taxkanu ini ña'a
Ianyuux. N-tunda'a Ianyuux ángel
jan andea. N-chindi'u ña'a-ia ɨɨn
nuu nee. Ijan neva'a-ia ángel jan
xi'in cadena, nde kɨu ndadandaa-ia
ntdaa xa io. 5Dɨuni ñuñayiu
ki'na nuu. Ña n-ka jandixa ñayiu
ijan Ianyuux, te ña n-taxkanu
ini Ianyuux ñayiu jan. Xi'in dau
nde'e n-xa'ni-ia-i, ntdaa-i. Diko ni
n-dakaku-ia se nani Noé, se xian
tnu'u nuu ñayiu xa io xa kada
koio-i xava'a. N-dakaku Ianyuux
mee-s xi'in uxa tna'a ñayiu ve'e-s.
6Dɨuni ñuu nani Sodoma xi'in ñuu
nani Gomorra. Ñuu ijan n-teñu'u
Ianyuux. Menga yaa n-nduu.
N-ndadandaa-ia ñayiu jan, te
n-danaa-ia-i. N-kida-ia xa'a, xa
maxku kane'e katnɨɨ ñayiu ichi
ya'a, te maxku kuxee ini ñayiu
nuu Ianyuux. 7Se nani Lot, se
kida xava'a, se ijan n-dakaku-ia.
Ña n-kua'a Lot xa kundee ini-s
xa u'u n-ka kida ñayiu jan, ñayiu
ña n-juini xa jandixa-i Ianyuux.
8Me'ñu ñayiu jan n-xo tuu se ijan,
se kida xava'a. Kɨu xi'in kɨu n-xini-s
te n-teku-s ntdaa xa ka kida ñayiu
jan. Se kida xava'a kuu-s. Kue'e
vida n-ya'a anu-s xaxe'e kuechi
n-ka kida ñayiu jan. Ñayiu juini xa
kuxee ini-i nuu Ianyuux n-ka kuu-i.
9Kua'a Ianyuux xa dakaku-ia ñayiu
jandixa mee-ia hora kue'e vida ka
ya'a-i. Te kua'a-ia xa kuneva'a-ia
ñayiu ka kida xa u'u, xa kada
u'u-ia-i na ndadandaa-ia ntdaa xa io.
10Xandaa kuu xa ndadandaa
Ianyuux ñayiu ka kida dava'a
nga xa juini-i. Ka kida-i ntdaa xa
kukajan ini-i. Kui'a ka xani ini-i,
kui'a ka kida-i, kui'a ka kuu-i.
Ñayiu ña ka jandixa ñayiu ni
Ianyuux ka kuu-i. Yo unu nde'e-i,
ni'i-i xa juini mee-i. Nde ángel, ia
ka xinokuechi nuu Ianyuux, du'a
ñatu yu'u ñayiu jan xa kui'a ja'an-i
nuu-ia. 11Ko ángel, ia ka xinokuechi
nuu Ianyuux, du'a ñatu ka kida
mee-ia. Juini unu ndaku ka-ia dada
ángel ña n-ka jandixa Ianyuux, te
kunxa'nu ka-ia dada ángel jan, ko
ñatu kuyɨka-ia xa kada u'u-ia ángel
jan nuu Ianyuux.
12Se ijan, se ka ja'an xa dakua'a
ña'a-s tnu'u Ianyuux, ko ña ndaa, ná
kuu kɨtɨ ka kuu-s. Ñatu ka kutnuni
ini-s, ná kuu kɨtɨ ñatu xani ini, da
ka kuu-s. Ná kuu kɨtɨ diko ni kaku-tɨ,
xa tnɨɨ ña'a ñayiu xa ka'ni-i-tɨ, da ka
kuu-s. Kui'a ka ja'an-s nuu xa ña ka
kutnuni ini-s, te ná xi'í kɨtɨ da kuú
koio-s. 13Ná n-ka kida-s xa kue'e
vida ka ya'a ɨnka ñayiu, dani kue'e
vida ya'a koio mee-s tuku. Ka kida-s
dava'a nga xa ka kukajan ini-s xa
kudɨ ini-s. Meni xa januu ka taxi-s
nɨni ka xax ka'nu-s xi'in-n, te dani
ka kida-s dava'a nga xa u'u ka juini-s.
14Dava'a nga ñadɨ'ɨ ka xini-s, ka
kukajan ini-s, te nuncas ña ka

dandoo-s kuechi ka kida-s. Te ka
kidajuexa-s ñayiu ñatu xini va'a, xa
du'a kada koio mee-i tuku. Ka ni'i-s
dava'a nga xa juini-s, te ka juini-s
dava'a nga xa io. Da'ya andea ka
kuu-s. 15 Xá n-ka dandoo-s ichi ndaa.
Yo ka kudo'o-s, ka xika-s ichi n-xo
xika se n-xo nani Balaam, da'ya yɨɨ
se n-xo nani Beor. N-kida Balaam
kuechi, xa ni'i-s tvini n-kukajan ini-s.
16 N-kudeen Ianyuux nuu-sɨ, xaxe'e
xa n-xo kida-s kuechi. Ɨɨn burru,
ña kua'a-tɨ xa ja'an-tɨ, ko n-kida
Ianyuux xa tnu'u seyɨɨ n-ja'an ɨɨn
burru nuu Balaam. N-kida ɨɨn burru
xa ma kada ka-s kuechi.
17 Se ijan, ka kuu-s ná kuu ɨɨn doko
ña tuu na ndute. Ná kuu vikó tunda'a
tachi nde'e ka kuu-s. Xaxe'e-s, io
tu'a ɨɨn nuu nee xa nee, nuu kutuu
koio-s kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. 18 Se ijan, ka
najuen tnu'u-s mee-s, ka ja'an-s tnu'u
ñatu xiniñu'u. Xi'in tnu'u yo va'a ka
daja'an-s ñayiu, xa kada koio-i dava'a
nga xa juini-i, dava'a nga xa kukajan
ini-i. Te xi'in tnu'u jan, ka danda'u-s
ñayiu dijan n-ka kaku nuu yuku ñayiu
ka kida kuechi. 19 Se ijan, ka xia'an-s
tnu'u-s xa kutuu libre ñayiu kada ná
ka kida mee-s. Ko mee-s ka kuu se
xinokuechi nuu xa u'u ka kida-s. Xá
n-ka xejoon-s xa kidajuexa ña'a xa u'u,
xa kada-sɨ xa kada ka-sɨ xa u'u. Xto'o-s
kuu xa u'u ka kida-s. 20 N-ka kaku-s
nuu xa u'u io ñuñayiu, xa kunduu-s
xi'in Xto'o-ro Jesucristu, chi Ia dakaku
ña'a mee-ro kuu-ia. Ko vitna xá n-ka
dandoo-s Jesucristu, xa kada ka-s
xa u'u. Antecas xa kixe'e koio-s xa
kunduu-s xi'in Cristu, n-ka xo kida-s
kuechi, ko vitna, ka kida-s xa ka kida
na'i ka-s kuechi yo u'u ka dada kuechi
n-ka xo kida-s kɨu ijan. 21 Va'a ka nux
ña n-ka kɨu-s ichi nuu ka kida ñayiu
xava'a n-kuu. N-ka teku va'a-s tnu'u
Ianyuux, te dada n-ka daxio-s tnu'u
ta'u tniu Ianyuux, tnu'u ii n-xia'an-ia.
22 Ná ja'an ñayiu, du'a n-kuu: "Ɨɨn
ti-ina, kuiko-tɨ xa nakaxi-tɨ xa n-kane
ini-tɨ. Te ɨɨn kuchi, dijan n-xichi-tɨ te
jɨ'ɨn-tɨ xa nukava-tɨ nuu nde'yu."

Ndixi Xto'o-ro Jesucristu

3 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
carta ya'a kuu carta kuu uu
kidava'a-da nuu-n. Nduu carta
n-kidava'a-da xa kada-da xa kani
ini va'a koio-n. Juini-da xa naja'an
va'a koio-n nax n-ka teku-n. 2 Xá
n-kuu kue'e kuia, se xian tnu'u tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, n-ka ja'an-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu n-xo tuu kɨu ijan.
N-kida dɨɨn Ianyuux se ijan, xa kada
koio-s xa juini mee-ia. Juini-ia xa
naja'an koio-n nax n-ka ja'an-s. Dɨuni
juini-ia xa naja'an koio-n tnu'u ta'u
tniu n-ka ja'an se n-tunda'a Jesucristu
nuu-n. Xto'o-ro kuu Jesucristu, Ia
dakaku ña'a mee-ro kuu-ia.
3 Ditna ka, io xa kutnuni ini koio-n
nax koo, hora jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa io.
Kɨu ijan, kixee koio se ñatu jandixa
Ianyuux, se kada bula Ianyuux. Te kada
koio-s dava'a nga xa kukajan ini mee-s.
4 Ja'an koio-s: "¿N-taxi-ia tnu'u-ia xa
ndixi-ia u? Nux du'a kuu, ¿nax kuu xa
ña n-kida-ia ná n-ja'an-ia? Nde kɨu n-ka
xi'í taxa'nu tnetnu-ro xi'in nde vitna, ta
ndixi ka-ia. Nani n-kuu, nde na n-kua'a
ntdaa xa io, dani kuu nde vitna." 5 Ko
se ijan, ña ka juini-s xa chinuu koio-s
nax n-kuu xá n-kuu kue'e xa kue'e kuia.
Xi'in tnu'u-ia, n-kidava'a Ianyuux andɨu.
Xi'in tnu'u-ia, n-kidava'a-ia ñu'u nuu
n-xio ndute, te xaxe'e ndute n-xio ñu'u.
6 Te dada, xi'in tnu'u-ia, n-danaa-ia

ntdaa xa n-xio ñuñayiu ki'na nuu.
N-tunda'a-ia dau nde'e, te xi'in ndute
jan, n-danaa-ia ntdaa xa n-xio. 7 Te xi'in
tnu'u-ia, neva'a-ia ñuñayiu xi'in andɨu
io vitna, nde kɨu ndadandaa-ia ntdaa
xa io. Kɨu ijan, nuu ñu'u koko danaa-ia
ñayiu ña n-ka juini xa jandixa-i-ia.
8 Ñani mani-da, ku'a mani-da, io
xa kutnuni ini koio-n xa'a. Nuu
Ianyuux, idini kɨu kuu ná kuu ɨɨn
mil kuia. Te ɨɨn mil kuia kuu ná
kuu idini kɨu. 9 Xá n-taxi Xto'o-ro
tnu'u-ia, te du'a kada-ia. Ka ja'an
ñayiu xa yo kukuee-ia, ko ña ndaa.
Diko ni ndetu kuee ña'a-ia mee-ro.
Ña juini-ia xa ni ɨɨn ñayiu maxku
kuú-i xi'in kuechi-i. Juini-ia xa natu
ini koio ntdaa ñayiu kuechi-i, xa
dandoo-i kuechi-i, xa kunduu koio-i
xi'in mee-ia.
10 Nani kɨu ɨɨn ñadu'u ɨɨn
ve'e, dani kuu xa ndixi Xto'o-ro
Jesucristu. Kayu nɨ'ɨ andɨu, hora na
jɨn ndɨ'ɨ andɨu. Ɨɨn xa i'ni ka danaa
ngandii xi'in yoo xi'in chudini. Nuu
ñu'u koko kayu ñuñayiu xi'in ntdaa
xa io ñuñayiu.
11 Du'a kada Ianyuux, xa danaa-ia
ntdaa xa io. Xaxe'e xa ka xini-n
xa'a, io xa kada koio-n xa juini
Ianyuux, io xa kunduu koio ka-n
xi'in-ia. 12 Kundetu na'i koio ka-n
kɨu ndadandaa Ianyuux ntdaa xa
io. Kadatniu na'i koio ka-n xa yachi
ndixi Jesucristu. Kɨu ijan, teñu'u
Ianyuux andɨu, te nandute ntdaa
andɨu. Xi'in xa i'ni ka danaa-ia
ngandii, yoo, chudini. 13 Ko xndetu
mee-ro andɨu xee xi'in ñuñayiu
xee. Xá n-taxi Ianyuux tnu'u-ia xa
du'a koo. Ijan kutuu-ro, te kada-ro
xava'a. Kida Ianyuux meni xava'a,
te ijan kada mee-ro meni xava'a.
14 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
xijan kuu xa, nɨni kundetu koio-n
xa'a, kada koio-n xa juini Ianyuux,
xa maxku yu'u-n nuu-ia na ndixi
Jesucristu. Kada koio-n xava'a, xa
ni ɨɨn xa maxku tekuechi ña'a.
Kutuu mani koio-n xi'in Ianyuux
xi'in ñayiu. 15 Io xa kutnuni
ini koio-n xa kukuee Xto'o-ro
Jesucristu, xa dakaku-ia kue'e ka
ñayiu. Dɨuni n-kakune'e Spalu
xa'a, na n-kidava'a-s nuu-n. Ñani
mani-ro kuu Spalu. N-kida Ianyuux
xa kutnuni ini va'a-s ntdaa xa'a.
16 Ntdaa carta n-kidava'a Spalu
n-kakune'e-s tnu'u ya'a. U'u kuu
xa kutnuni ini-ro ntdaa tnu'u
n-ja'an-s. Ñayiu ñatu tu'a va'a xi'in
ñayiu ña kunduu va'a xi'in Ianyuux,
nadama-i tnu'u n-kidava'a-s. Du'a
kada-i xa nadama-i ntdaa tnu'u
Ianyuux, te du'a kuú koio-i xi'in
kuechi-i.
17 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
xijan kuu xa koo koio-n cuedado.
Antecas xa koo xa'a, te xna'a
mee-n xa du'a koo. Xá n-ja'an-da
xa se ijan ka juini-s xa danda'u
ña'a-s mee-n. Ka kida-s dava'a
nga xa juini mee-s. Ñatu ka
jandixa-s Cristu. Maxku kunini
koio-n tnu'u-s, maxku juejoon-n
xa danda'u ña'a-s. Maxku ndua-n.
Vitna kunduu-n xi'in Cristu. Io
xa kunduu na'i koio ka-n xi'in-ia.
18 Io xa jini va'a koio ka-n
Xto'o-ro Jesucristu. Ia dakaku
ña'a mee-ro kuu-ia. Io xa kueka
va'a-n xa kueka va'a koio ka-n
xamani taxi-ia. Na juña'a-ro xa
n-kuta'u-ro nuu mee-ia, vitna xi'in
nde kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Du'a na
koo.

Carta ki'na nuu n-kidava'a Sua

Ia nani Tnu'u Ianyuux

1 Ka kakune'e-da Ia xá daa tuu
nde ki'na nuu. N-ka teku-da
tnu'u n-ja'an-ia. Xi'in nuu-da n-ka
xini-da-ia. N-ka xo nde'a-da-ia, te
xi'in nda'a-da n-ka tnɨɨ-da-ia. Ia
nani Tnu'u Ianyuux kuu-ia. Kida-ia
xa xtuu va'a ñayiu xi'in Ianyuux.
2 N-kixi-ia nde ñuñayiu ya'a. N-ka
xini-da-ia, te ka ja'an ndaa-da
xaxe'e-ia. Ka ja'an-da nuu mee-n, xa
antecas xa kua'a ntdaa xa io te xá
daa tuu mee-ia, te ka ja'an-da nuu-n
xa dani kutuu-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
N-xo tuu-ia xi'in Taa-ia Ianyuux,
te n-kixi-ia nuu xtuu mee-ro. 3 Xa
n-ka xini-da, ka ja'an-da nuu mee-n.
Xa n-ka teku-da, ka ja'an-da nuu
mee-n. Ka ja'an ña'a-da xa kunduu
koio mee-n xi'in mee-da. Chi
kunduu koio mee-da xi'in Ianyuux
te xi'in Da'ya Yɨɨ-ia, Jesucristu.
4 Ka kidava'a-da carta ya'a nuu
mee-n, xa kuvete-ro xa kuvete ka-ro
ntdaa-ro.

Luz va'a ka koko kuu Ianyuux

5 N-ka teku-da tnu'u n-ja'an
Jesucristu, te tnu'u ijan
kachitnu'u-da. N-ja'an-ia xa kida
Ianyuux xa jini-ro-ia. N-ja'an-ia
xa luz va'a ka koko kuu Ianyuux,
te nuu tuu mee-ia, nuncas ñatu
kuu nuu nee. 6 Nux ja'an-ro xa
kunduu-ro xi'in Ianyuux, ko dani
kida-ro kuechi, kuu ná kuu xa
xika-ro nuu nee. Nux du'a kuu, kuu
xa ja'an-ro tnu'u vete, te ña kida-ro
xa kuu xandaa. 7 Nuu tuu Ianyuux,
kuu nuu kanda. Nux kida-ro
xava'a, tuu-ro xi'in Ianyuux, te
kunduu va'a-ro, ɨɨn-ro xi'in ɨnka-ro.
Te xaxe'e xa n-xi'í Da'ya Yɨɨ-ia,
Jesucristu, xaxe'e-ro, ndada ndoo
ña'a Ianyuux ntdaa kuechi-ro.
8 Nux ja'an-ro xa ñatu kida-ro
kuechi, danda'u-ro mee-ro, te
ñatu kutnuni ini-ro xa kuu xandaa.
9 Nux na'ma-ro kuechi-ro, na'a-ro
xa ndadandaa Ianyuux kuechi-ro.
Na'a-ro xa taxkanu ini-ia kuechi-ro.
Na'a-ro xa ndada ndoo ña'a-ia
kuechi-ro. 10 Nux ja'an-ro xa ñatu
kida-ro kuechi, du'a ja'an-ro xa
ja'an Ianyuux tnu'u vete, chi ja'an
Ianyuux xa ntdaa-ro kuu ñayiu ka
kida kuechi. Nux ja'an-ro xa ñatu
kida-ro kuechi, ñatu jandixa-ro
tnu'u n-taxi-ia.

Nujuiin Cristu nuu Ianyuux xaxe'e-ro

2 Da'ya kuechi-da, kidava'a-da
carta ya'a nuu-n, xa maxku

kada koio ka-n kuechi. Ko ɨɨn ñayiu,
nux na kada-i kuechi, te nujuiin
Jesucristu nuu Taa-ia Ianyuux
xaxeʼe-ro. Xaxeʼe xa nuncas ña
n-kida Jesucristu ni ɨɨn kuechi,
kuaʼa-ia xa jaʼan-ia nuu Ianyuux
xaxeʼe mee-ro. 2 Xaxeʼe Jesucristu,
taxkanu ini ñaʼa Ianyuux kuechi-ro.
Chi na n-xiʼí Jesucristu nuu curuxi,
n-chiyaʼu-ia kuechi mee-ro, te dɨuni
n-chiyaʼu-ia kuechi ntdaa ñayiu
ñuñayiu.
3 Nux kida-ro xa taʼu tniu Ianyuux,
naʼa-ro xa kunduu-ro xiʼin mee-ia.
4 Ɨɨn ñayiu, nux jaʼan-i: “Joon,
kunduu-r xiʼin Ianyuux”, ko ña kida
mee-i xa taʼu tniu-ia, jaʼan-i tnuʼu
vete, te ñatu kidatniu tnuʼu Ianyuux
anu-i. 5 Ko ɨɨn ñayiu, nux jandixa-i
tnuʼu Ianyuux xiʼin ntdaa anu-i te
duʼa kida-i, xandaa kuu xa xemani
ñayiu jan Ianyuux. Duʼa xini-ro
xa kunduu-ro xiʼin Ianyuux. 6 Ɨɨn
ñayiu, nux jaʼan-i xa kunduu-i xiʼin
Ianyuux, io xa kada mee-i xavaʼa,
ná n-kida Jesucristu xavaʼa.

Tnuʼu taʼu tniu xee

7 Ñani-da kuʼa-da, ñatu
kidavaʼa-da ɨɨn tnuʼu taʼu tniu xee.
Tnuʼu kidavaʼa-da vitna, ɨɨn nuu kuu
xiʼin tnuʼu n-ka tnɨɨ-n nde kiʼna nuu.
Xá n-ka teku-n tnuʼu taʼu tniu yaʼa.
8 Ko dɨuni, ná kuu ɨɨn tnuʼu taʼu tniu
xee, da kuu tnuʼu kidavaʼa-da vitna.
Na n-xo tuu Jesucristu ñuñayiu,
n-kida-ia ná jaʼan tnuʼu yaʼa, te
vitna ka kida mee-n ná jaʼan tnuʼu
yaʼa. Duʼa kuu, chi xaxeʼe xa vax
ndɨʼɨ xanee, chi xá n-kixi Jesucristu
te dakutnuni mee-ia ñuñayiu.
9 Nux jaʼan ɨɨn ñayiu xa tuu-i
nuu kanda, ko xini uʼu-i ñani-i
kuʼa-i, dani tuu-i nuu nee. 10 Nux
xemani ɨɨn ñayiu ñani-i kuʼa-i, tuu-i
nuu kanda Ianyuux, te ña xe kɨʼɨ-i
kuechi. 11 Nux ña xemani ɨɨn ñayiu
ñani-i kuʼa-i, tuu-i nuu nee, te xika-i
nuu nee. Te ña xini-i ndexu jɨʼɨn-i,
chi xaxeʼe xanee ña kanda nuu-i.
12 Daʼya kuechi-da, kidavaʼa-da
nuu mee-n, chi xaxeʼe Jesucristu,
xá n-taxkanu ini Ianyuux kuechi-n.
13 Sexaʼnu, kidavaʼa-da nuu mee-n,
xaxeʼe xa ka xini-n Jesucristu, Ia xá
daa tuu antecas xa kuaʼa ntdaa xa
io. Sekuechi, kidavaʼa-r nuu-n, chi
ña n-ka xejoon-n xa kadatniu kuiʼna
anu-n.
Daʼya kuechi-da, n-kidavaʼa-da
nuu mee-n, xaxeʼe xa ka xini-n
Taa-ro Ianyuux. 14 Sexaʼnu,
n-kidavaʼa-da nuu mee-n, xaxeʼe
xa ka xini-n Ia xá daa tuu antecas
xa kuaʼa ntdaa xa io. Sekuechi,
n-kidavaʼa-r nuu-n, xaxeʼe xa
ka kundee ini-n xa jandixa naʼi
ka-n Jesucristu. N-ka xejoon-n xa
kadatniu tnuʼu Ianyuux anu-n, te
xijan kuu xa ñatuka taxnuni kuiʼna
anu-n.
15 Maxku juemani koio-n ñuñayiu,
maxku juemani koio-n xa io
ñuñayiu. Nux xemani ɨɨn ñayiu
ñuñayiu, te kuu xa ñatu xemani-i
Taa-i Ianyuux. 16 Nux xemani ɨɨn
ñayiu ñuñayiu, kukajan ini-i xa
niʼi-i ntdaa xa juini yɨkɨ kuñu-i,
kukajan ini-i xa niʼi-i ntdaa xa
ndeʼa-i. Najuen tnuʼu-i mee-i, xaxeʼe
ntdaa xa nevaʼa-i xiʼin ntdaa xa
kuu-i. Xaʼa kuu xa ña juini Ianyuux
xa kada-ro. Xaʼa kuu xa kida
ñayiu ña ka juini xa kunduu-i xiʼin
Ianyuux. 17 Chi vax ndɨʼɨ ñuñayiu
yaʼa, vax ndɨʼɨ ntdaa xa kukajan ini

ñayiu. Ko ñayiu ka kida xa juini
Ianyuux, kutuu va'a-i xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.

Tnu'u ndaa xi'in tnu'u vete

18 Da'ya kuechi-da, xá vax ndɨ'ɨ
ntdaa xa io. Xá n-ka teku-n xa kixi
ɨɨn se danda'u ñayiu. Ja'an-s xa
kida-s ná n-kida Cristu, ko nɨni du'a
ja'an-s, kidatniu-s xa danaa-s ntdaa
xa n-kida Cristu. Kuu-s anticristu.
Te vitna du'a kuu. Xá n-ka kixee
kue'e anticristu. Xijan kuu xa
xini-ro xa n-xee xa vax ndɨ'ɨ ntdaa
xa io. 19 Se ka kuu anticristu, n-ka
dandoo ña'a-s mee-ro. Ko ña ndaa
xa n-ka kunduu-s xi'in-ro, chi nux
da n-kuu, dani ku kunduu-s xi'in-ro
nde vitna n-kuu. N-ka dandoo
ña'a-s, te du'a n-ka dande'a ña'a-s
xa ni ɨɨn-s ña n-ka kunduu-s xi'in-ro.
20 Xá n-taxi Jesucristu Espíritu
Ianyuux nuu mee-n, xa kutnuni
ini koio-n xa kuu xandaa.
21 Ñadu kidava'a-da xaxe'e xa ña
kutnuni ini-n xa kuu xandaa, chi
kidava'a-da xaxe'e xa ka kutnuni
ini-n xa kuu xandaa. Te ka kutnuni
ini-n xa tnu'u vete ñatu kuu tnu'u
ndaa.
22 ¿Te jundu kuu se ja'an tnu'u vete?
Kuu-s se ja'an xa ña ndaa xa Jesús
kuu Cristu, Ia n-tunda'a Ianyuux. Se
du'a ja'an, anticristu kuu-s. Ñatu
jandixa-s Ianyuux ni Da'ya Yɨɨ
Ianyuux. 23 Ɨɨn ñayiu, nux ja'an-i
xa ña jandixa-i Da'ya Yɨɨ Ianyuux,
xini-ro xa dɨuni ña jandixa-i Ianyuux.
Ko ɨnka ñayiu, nux ja'an-i xa
jandixa-i Da'ya Yɨɨ Ianyuux, xini-ro
xa dɨuni jandixa-i Ianyuux.
24 Nde ki'na nuu xa n-ka teku-n
tnu'u Jesucristu. Jandixa na'i koio
ka-n tnu'u jan. Nux jandixa na'i
koio ka-n tnu'u n-ka teku-n ki'na
nuu, du'a kunduu na'i koio-n xi'in
Da'ya Yɨɨ Ianyuux, te kunduu na'i
koio-n xi'in Taa-ia Ianyuux. 25 Xá
n-taxi Jesucristu tnu'u-ia xa du'a
kutuu va'a-ro xi'in Ianyuux kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ.
26 Kidava'a-da nuu-n, xa
kakune'e-da se ka juini xa danda'u
ña'a koio-s mee-n. 27 Xá n-taxi
Jesucristu Espíritu Ianyuux nuu-n,
te kidatniu-ia anu-n. Xijan kuu xa
ña ndoñu'u-n xa dakua'a ña'a ni
ɨɨn ñayiu. Dakua'a ña'a Espíritu
Ianyuux ntdaa xa ndoñu'u-n. Meni
xandaa kuu xa dakua'a ña'a-ia, ñatu
kuu tnu'u vete. Xijan kuu xa, nani
dakua'a ña'a-ia dani kunduu na'i
koio-n xi'in-ia.
28 Da'ya kuechi-da, kunduu na'i
koio ka-n xi'in Jesucristu. Nux du'a
kada koio-n, te du'a ma yu'u-ro
nuu-ia, te ma kujanuu-ro nuu-ia
hora na ndixi-ia. 29 Ka xini-n xa
kida Jesucristu meni xava'a. Dɨuni
jini koio-n xa ntdaa ñayiu ka kida
xava'a ka kuu-i da'ya Ianyuux.

N-ka nduu-n da'ya Ianyuux

3 Jira, ɨnaka va'a xemani ña'a
Ianyuux mee-ro! N-danani
ña'a-ia da'ya-ia, te ndaa xa vitna
kuu-ro da'ya-ia. Xijan kuu xa, nani
ña n-ka xini ñayiu ñuñayiu mee-ia,
dani ñatu ka xini ña'a-i mee-ro
tuku. 2 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
vitna kuu-ro da'ya Ianyuux, te
ta dande'a ka-ia ñayiu ñuñayiu
ntdaa xa ku kuu-ro. Hora na ndixi
Jesucristu, te ku kuu mee-ro ná kuu
mee-ia. Hora ɨjan, jini va'a-ro-ia.
3 Xndetu-ro xa ndixi Jesucristu, te

xejoon-ro xa taxnuni-ia anu-ro.
Meni xava'a kida mee-ia, te ɨɨn ɨɨn
ñayiu xndetu mee-ia, juini-i xa kada
mee-i ná kida mee-ia.
4 Ɨɨn ñayiu, nux kida na'i-i kuechi,
ñayiu xee ini kuu-i. Ñatu jandixa-i
tnu'u Ianyuux, te xi'in tnu'u-ia
tekuechi-ia-i. 5 Va'a xna'a-n xa
n-kixi Jesucristu ñuñayiu xa dita-ia
kuechi ñayiu. Nuncas ña n-kida
mee-ia ni ɨɨn kuechi. 6 Ɨɨn ñayiu,
nux kunduu na'i-i xi'in Jesucristu,
du'a ña kida na'i-i kuechi. Ɨɨn ñayiu,
nux kida na'i-i kuechi, ta jini ka-i
Jesucristu, te ta kutnuni ini ka-i nax
n-kida-ia xaxe'e-i. 7 Da'ya kuechi-da,
maxku juejoon koio-n xa danda'u
ña'a ni ɨɨn ñayiu. Nux kida ɨɨn ñayiu
xava'a, kida-i ná kida Jesucristu. Te
ná kuu mee-ia, da kuu ñayiu jan.
8 Nux dani kida ɨɨn ñayiu kuechi,
kuu-i da'ya kui'na. Nde ki'na nuu
n-kida kui'na kuechi, te dani kida
na'i-i nde vitna. Xijan kuu xa n-kixi
Da'ya Yɨɨ Ianyuux ñuñayiu, xa
danaa-ia ntdaa xa n-kida kui'na.
9 Ɨɨn ñayiu, nux kuu-i da'ya
Ianyuux, ma kada na'i-i kuechi, chi
kuu-i da'ya Ianyuux. Ña kua'a-i
xa kada ka-i kuechi, ña juini-i xa
kada-i kuechi, chi da'ya Ianyuux
kuu-i. 10 Du'a xini-ro jundu kuu
da'ya Ianyuux te jundu kuu da'ya
kui'na. Nux ña kida ɨɨn ñayiu xava'a,
ñatu kuu-i da'ya Ianyuux. Nux ña
xemani-i ñani-i ku'a-i, ñatu kuu-i
da'ya Ianyuux.

Na juemani tna'a-ro

11 Xa'a kuu tnu'u xá n-ka teku-n
nde ki'na nuu. Xá n-ka teku-n xa
io xa juemani tna'a-ro. 12 Maxku
ku kuu mee-ro ná n-kuu taxa'nu
tnetnu-ro, se n-xo nani Caín. Da'ya
kui'na n-kuu Caín, te n-xa'ni-s
ñani-s. Te, ¿nakuenda n-xa'ni-s
ñani-s? Chi xaxe'e xa n-xo kida
ñani-s xava'a, te n-xo kida mee-s xa
u'u.
13 Ñani-da ku'a-da, ñayiu ñuñayiu
ma juemani ña'a koio-i mee-n.
14 Antecas xa jandixa-ro Jesucristu,
n-kuu-ro ná kuu ndɨyɨ. Vitna, ndaa
xa ndito-ro. Xini-ro xa du'a kuu, chi
xemani-ro ñani-ro ku'a-ro. Ɨɨn ñayiu,
nux ñatu xemani-i ñani-i ku'a-i,
dani kuu-i ndɨyɨ. 15 Ɨɨn ñayiu, nux
ña xemani-i ñani-i ku'a-i, kuu-i ná
kuu ɨɨn ñayiu xa'ni ndɨyɨ. Te xna'a-n
xa ɨɨn ñayiu xa'ni ndɨyɨ, ñatu tuu
va'a-i xi'in Ianyuux. 16 N-dande'a
ña'a Ianyuux xa xemani ña'a-ia
mee-ro, hora n-xi'í Jesucristu
xaxe'e-ro. Te io xa kuú mee-ro tuku
xaxe'e ñani-ro ku'a-ro, nux ndoñu'u
xa du'a koo. 17 Ɨɨn ñayiu, nux tuu
va'a-i ñuñayiu, te xini-i xa ndoñu'u
ñani-i ku'a-i, ko ña kundau ini-i-yɨ
te ña xia'an-i xa ndoñu'u-i, te,
¿nanda kuu xa ja'an-i xa xemani-i
ñani-i ku'a-i? Nux du'a kida-i, te ña
ndaa xa xemani-i Ianyuux. 18 Da'ya
kuechi-da, na dande'a-ro ñani-ro
ku'a-ro xa ndaa xa xemani-ro-i.
Va'a na ja'an-ro nuu-i, ko dɨuni na
chindee-ro-i. Du'a dande'a-ro-i xa
ndaa xa xemani-ro-i.

Xaxe'e Jesucristu, ña ndoñu'u xa yu'u-ro nuu Ianyuux

19 Nux du'a kida-ro, xini-ro xa
ndaa xa kunduu-ro xi'in Jesucristu,
te ña ndoñu'u xa yu'u-ro nuu
Ianyuux. 20 Na'a Ianyuux ntdaa.
Nux tekuechi ña'a anu-ro, ko ma
yu'u-ro, chi xá n-ja'an Ianyuux xa

nux xemani-ro ñani-ro ku'a-ro, du'a
kunduu-ro xi'in mee-ia. 21 Ñani
mani-da, ku'a mani-da, nux ña
tekuechi ña'a anu-ro, ña ndoñu'u
xa yu'u-ro nuu Ianyuux. 22 Ntdaa xa
xijan-ro, te taxi-ia, chi jandixa-ro
tnu'u ta'u tniu-ia, te kida-ro xa tna
ini-ia. 23 Te xa'a kuu xa n-ta'u tniu
ña'a-ia. Io xa jandixa-ro Da'ya Yɨɨ-ia,
Jesucristu, te io xa juemani tna'a-ro,
ɨɨn-ro xi'in ɨnka-ro. Du'a n-ta'u tniu
ña'a-ia. 24 Ɨɨn ñayiu, nux kida-i xa
ta'u tniu Ianyuux, kunduu-i xi'in
Ianyuux te kunduu Ianyuux xi'in
mee-i. Xá n-taxi Ianyuux Espíritu
Ii, te kida Espíritu Ii xa na'a-ro xa
kunduu Ianyuux xi'in-ro.

Espíritu Ianyuux xi'in se kuu anticristu

4 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
maxku jandixa koio-n dava'a
nga ñayiu ja'an xa kachitnu'u-i
tnu'u Ianyuux. Kototnuni-n-yɨ, nux
ndaa xa ja'an-i tnu'u Ianyuux, a nux
ja'an-i tnu'u kui'na. Chi ñuñayiu, io
kue'e ñayiu ka ja'an xa xian tnu'u-i
tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña
ndaa. 2 Ɨɨn ñayiu, nux jandixa-i
xa Jesús kuu Cristu, Ia kuu Da'ya
Yɨɨ Ianyuux, te dɨuni jandixa-i xa
kuu-ia Se kuu ñani tna'a xi'in ñayiu,
te xandaa kuu xa ka kachitnu'u-i
tnu'u Ianyuux. Du'a kutnuni ini-n
xa n-tunda'a Espíritu Ianyuux mee-i.
3 Ɨɨn ñayiu, nux ñatu jandixa-i xa
Jesús kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux te dɨuni
kuu-ia Se kuu ñani tna'a xi'in ñayiu,
kutnuni ini-n xa ñatu kachitnu'u-i
tnu'u Ianyuux, kutnuni ini-n xa
ja'an-i tnu'u se kuu anticristu. Xá
n-ka teku-n xa kixi se kuu anticristu,
te vitna tuu-s ñuñayiu.
4 Da'ya kuechi-da, mee-n ka kuu
da'ya Ianyuux, te xijan kuu xa ndaku
ka mee-n dada se ijan. Taxnuni
Ianyuux anu mee-n, te taxnuni
kui'na anu mee-s. Ko kue'e kunxa'nu
ka Ianyuux dada kui'na. Xijan kuu
xa unu ndaku ka mee-n dada mee-s.
5 Se ijan, ka kuu-s se ñuñayiu. Xijan
kuu xa, tnu'u ka ja'an-s kuu tnu'u ka
jandixa ñayiu ñuñayiu, te ka xeka
va'a ñayiu ñuñayiu tnu'u-s. 6 Ko
mee-ro, ka kuu-ro da'ya Ianyuux.
Ñayiu xini Ianyuux, ka xeka va'a-i
tnu'u-ro. Ñayiu ña ka kuu da'ya
Ianyuux, ña chinuu-i tnu'u-ro. Nux
xeka va'a ɨɨn ñayiu tnu'u-ro, te
xini-ro xa taxnuni Espíritu Ianyuux
anu-i. Nux ñatu chinuu ɨɨn ñayiu
tnu'u-ro, te xini-ro xa taxnuni se kuu
anticristu anu-i. Ɨɨn kuu xandaa, ko
ɨnka kuu xa ña ndaa.

Ianyuux kuu Ia xemani ntdaa ñayiu

7 Ñani mani-da, ku'a mani-da, na
juemani tna'a-ro, chi nux xemani
tna'a-ro, kutnuni ini-ro xa taxnuni
Ianyuux anu-ro. Nux xemani ɨɨn
ñayiu ñani-ro ku'a-ro, kuu-i da'ya
Ianyuux te xini-i Ianyuux. 8 Nux
ñatu xemani ɨɨn ñayiu ɨnka ñayiu,
ta jini ka-i Ianyuux, chi Ianyuux
kuu Ia xemani ntdaa ñayiu. 9 Hora
n-tunda'a Ianyuux Da'ya Yɨɨ-ia
ñuñayiu, n-dande'a ña'a-ia mee-ro
xa xemani ña'a-ia. Idini Da'ya Yɨɨ
Ianyuux io. 10 Xaxe'e xa jandixa-ro
mee-ia, xtuu va'a-ro xi'in Ianyuux.
Xaxe'e Da'ya Yɨɨ-ia, xemani Ianyuux
ñayiu. Juini ña n-ka xemani mee-ro
mee-ia, ko n-xemani ña'a mee-ia
mee-ro. N-tunda'a-ia Da'ya Yɨɨ-ia
ñuñayiu, xa chiya'u-ia kuechi-ro, na
n-xi'í-ia nuu curuxi.

11 Ñani mani-da, ku'a mani-da,
nux du'a n-xemani ña'a Ianyuux
mee-ro, dɨuni io xa juemani tna'a
mee-ro. 12 Nuncas ña n-xini ni
ɨɨn ñayiu xi'in nuu-i Ianyuux. Ko
nux xemani tna'a-ro, du'a xini-ro
xa tuu Ianyuux xi'in-ro te kida-ia
xa xemani-ro mee-ia xi'in ñayiu.
13 Du'a kutnuni ini-ro xa kunduu
mee-ro xi'in mee-ia te kunduu
mee-ia xi'in mee-ro, chi xá n-taxi-ia
Espíritu mee-ia. 14 Xi'in nuu mee-da,
n-ka xini-da Da'ya Yɨɨ Ianyuux. Ka
ja'an ndaa-da xa n-tunda'a Ianyuux
Da'ya Yɨɨ-ia ñuñayiu, xa dakaku-ia
ñayiu ñuñayiu, xa ma kuú koio-i
xi'in kuechi-i. 15 Ɨɨn ñayiu, nux
jandixa-i xa Jesús kuu Da'ya Yɨɨ
Ianyuux, du'a kunduu Ianyuux
xi'in mee-i, te kunduu mee-i xi'in
Ianyuux.
16 Du'a kutnuni ini-ro xa xemani
ña'a Ianyuux mee-ro. Te du'a
jandixa-ro xa xemani ña'a-ia
mee-ro. Ianyuux kuu Ia xemani
ñayiu. Nux xemani ɨɨn ñayiu
Ianyuux xi'in ñayiu, kunduu mee-i
xi'in Ianyuux, te kunduu Ianyuux
xi'in mee-i. 17 Du'a kida Ianyuux xa
xemani-ro mee-ia. Te ma yu'u-ro
nuu Jesucristu, na ndixi-ia xa
ndadandaa-ia ntdaa xa io. Chi
juini dani tuu-ro ñuñayiu, ko ná
kuu mee-ia da ka kuu mee-ro tuku.
18 Ñatu yu'u-ro nuu Ianyuux, chi
kutnuni ini-ro xa xemani ña'a-ia
mee-ro. Nux yu'u ɨɨn ñayiu nuu
Ianyuux, kuu xa ndetu-i xa kada u'u
ña'a Ianyuux mee-i. Nux yu'u-i nuu
Ianyuux, kuu xaxe'e xa ta kutnuni
ini ka-i xa xemani Ianyuux mee-i,
te ta xee ka-i xa juemani mee-i
Ianyuux.
19 Xemani-ro Ianyuux, xaxe'e
xa n-xemani ña'a Ianyuux mee-ro
ki'na nuu. 20 Ɨɨn ñayiu, nux ja'an-i
xa xemani-i Ianyuux, ko xini u'u-i
ñani-i ku'a-i, kuu-i ɨɨn ñayiu ja'an
tnu'u vete. Nux nde'a-i ñani-i
ku'a-i, te ñatu xemani-i-yɨ, ¿janda
kua'a-i xa juemani-i Ianyuux, Ia ña
nde'a-i? 21 Te xa'a kuu tnu'u n-ta'u
tniu Ianyuux. Nux xemani ɨɨn ñayiu
Ianyuux, io xa juemani-i ñani-i
ku'a-i tuku.

Ndaku ka mee-ro dada xa io ñuñayiu

5 Ɨɨn ñayiu, nux jandixa-i xa
Jesús kuu Cristu, kuu-i da'ya
Ianyuux te xemani-i Taa-i Ianyuux.
Te nux xemani-i Ianyuux, dɨuni
xemani-i da'ya Ianyuux. 2 Nux
xemani-ro Ianyuux te jandixa-ro
tnu'u ta'u tniu-ia, na'a-ro xa
xemani-ro da'ya-ia tuku. 3 Nux
xemani-ro Ianyuux, io xa jandixa-ro
tnu'u ta'u tniu-ia. Te ñatu vee xa
kada-ro xa juini mee-ia, chi taxnuni
mee-ia anu-ro. 4 Ɨɨn ñayiu, nux kuu-i
da'ya Ianyuux, du'a ndaku ka mee-i
dada xa io ñuñayiu. Jandixa-ro
xa Jesús kuu Cristu. Xaxe'e xa'a,
ndaku ka mee-ro dada xa io
ñuñayiu. 5 Ñayiu jandixa xa Jesús
kuu Da'ya Yɨɨ Ianyuux, mee-i ndaku
ka dada dava'a nga xa io ñuñayiu.

Xa ja'an ndaa xaxe'e Da'ya Yɨɨ Ianyuux

6 Na n-kixi Jesucristu ñuñayiu,
n-ya'a-ia nuu ndute te n-ya'a-ia
nuu nɨñɨ. Kuu ná kuu xa n-kixi-ia
xi'in ndute xi'in nɨñɨ. N-ya'a-ia
nuu ndute hora n-dajuendute ña'a
Sua, te n-xatu nɨñɨ hora n-xi'í-ia
xaxe'e-ro. Ja'an ndaa Espíritu

Ianyuux xa du'a n-kuu, chi xandaa
kuu Espíritu Ianyuux. 7 Andɨu io
uni xa ja'an ndaa xaxe'e Jesucristu:
Taa-ro Ianyuux, xi'in Ia nani Tnu'u
Ianyuux, xi'in Espíritu Ianyuux. Te
idini Ianyuux kuu-ia, ndruni-ia. 8 Te
ñuñayiu ya'a io uni xa ja'an ndaa
xaxe'e Jesucristu: Espíritu Ianyuux,
xi'in ndute nuu n-ya'a Jesucristu,
xi'in niñɨ Jesucristu n-xatu. Te
ɨɨn nuu ka ja'an ndaa ndruni xa'a.
9 Nux ɨɨn nuu ka ja'an ndaa uu seyɨɨ,
te io xa jandixa-ro xa ka ja'an-s. Ko
yo ya'u ka xa ja'an ndaa Ianyuux,
chi ja'an ndaa Ianyuux xaxe'e Da'ya
Yɨɨ-ia. 10 Ɨɨn ñayiu, nux jandixa-i
Da'ya Yɨɨ Ianyuux, te ja'an ndaa
Espíritu Ianyuux anu-i xaxe'e xa'a.
Te ɨɨn ñayiu, nux ñatu jandixa-i
xa ja'an Ianyuux, du'a ja'an-i xa
ja'an Ianyuux tnu'u vete, chi ña
jandixa-i xa n-ja'an ndaa Ianyuux
xaxe'e Da'ya Yɨɨ-ia. 11 N-ja'an ndaa
Ianyuux xa n-kida Jesucristu xa
kutuu va'a mee-ro xi'in mee-ia kuia
ma jɨn ndɨ'ɨ. N-ja'an ndaa-ia xa du'a
koo xaxe'e xa n-xi'í Da'ya Yɨɨ-ia
xaxe'e-ro. 12 Nux jandixa ɨɨn ñayiu
Da'ya Yɨɨ Ianyuux, tuu va'a-i xi'in
Ianyuux, vitna xi'in nde kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. Ko nux ña jandixa ɨɨn ñayiu
Da'ya Yɨɨ Ianyuux, ma kutuu va'a-i
xi'in Ianyuux.

Ɨnka io xa jan do'o ña'a-da

13 Kidava'a-da carta ya'a nuu
mee-n ka kuu ñayiu ka jandixa
Da'ya Yɨɨ Ianyuux. Kidava'a-da
nuu-n, xa kutnuni ini koio-n xa
kutuu va'a koio-n xi'in Ianyuux
kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
14 Kua'a-ro xa koo-ro confianza
nuu Ianyuux. Nux kajan-ro ɨɨn xa
ndoñu'u-ro xa kada-ro xa juini
mee-ia, na'a-ro xa nini ña'a-ia. 15 Te
nux na'a-ro xa nini ña'a-ia, dava'a
nga xa xijan-ro nuu-ia, dɨuni na'a-ro
xa xá n-taxi-ia xa n-xijan-ro.
16 Nux xini ɨɨn ñayiu xa kida ñani-i
ku'a-i kuechi, io xa kajan ta'u-i
xaxe'e ñani-i ku'a-i. Io ɨɨn kuechi, xa
nux na kada-ro kuechi jan, te io xa
kuú-ro xi'in kuechi-ro. Ñatu ja'an-da
xa io xa kajan ta'u-n xaxe'e ñani-n
ku'a-n kida kuechi ya'a. Ko io nga
kuechi, xa nux na kada-ro kuechi
jan, te ma kuú-ro xi'in kuechi-ro.
Nux du'a kida ñani-n ku'a-n, te io xa
kajan ta'u koio-n xaxe'e-i, te kada
Ianyuux xa kutuu va'a-i xi'in-ia.
17 Ntdaa xa ña kuu xava'a kuu
kuechi. Ko io kuechi ma kada xa
kuú-ro nux kida-ro kuechi jan.
18 Na'a-ro xa ɨɨn ñayiu, nux kuu-i
da'ya Ianyuux, ma koo xa dani
kada ka-i kuechi. Chi neva'a Da'ya
Yɨɨ Ianyuux mee-i, te du'a ma kua'a
kui'na xa kadajuexa ña'a-i xa kada
ñayiu jan kuechi. 19 Na'a-ro xa n-ka
nduu-ro da'ya Ianyuux. Te na'a-ro
xa xejoon ñayiu ñuñayiu xa taxnuni
kui'na anu-i.
20 Na'a-ro xa n-kixi Da'ya Yɨɨ
Ianyuux ñuñayiu. Na'a-ro xa
n-kida-ia xa kutnuni ini-ro jundu
kuu-ia, n-kida-ia xa jini-ro Ianyuux
Ndaa. Kunduu-ro xi'in Ianyuux
Ndaa, chi kunduu-ro xi'in Da'ya
Yɨɨ-ia, Jesucristu. Ianyuux Ndaa
kuu-ia, te kida-ia xa kutuu va'a
mee-ro, xi'in mee-ia kuia ma jɨn
ndɨ'ɨ. 21 Da'ya kuechi-da, koo koio-n
cuedado. Maxku jandixa-n santu
kidava'a nda'a se ñuñayiu. Kunduu
na'i koio ka-n xi'in Jesucristu, Da'ya
Yɨɨ Ianyuux Ndito. Du'a na koo.

Carta kuu uu n-kidava'a Sua

Xa kuu xandaa. Io xa juemani tna'a-ro

1 Sexa'nu kuu-da. Kidava'a-da
nuu mee-n, ñadɨ'ɨ n-ja'an ña'a
Ianyuux xa kunduu-n xi'in mee-ia.
Kidava'a-da nuu ntdaa da'ya-n tuku.
Ndaa xa xemani ña'a-da. Ná xemani
ña'a mee-da, da xemani ña'a ntdaa
ñayiu n-ka xeka va'a xa kuu xandaa.
2 Du'a kuu xaxe'e xa kunduu xa kuu
xandaa xi'in-ro vitna, te kunduu
na'i xa kuu xandaa xi'in-ro kuia ma
jɨn ndɨ'ɨ. 3 Na taxi ka Taa-ro Ianyuux
xamani-ia nuu-n. Xi'in Xto'o-ro
Jesucristu, Da'ya Yɨɨ-ia, na taxi-ia
xamani-ia nuu-n, te na kundau ini
ña'a-ia mee-n, te kada-ia xa kutuu
va'a-n. Du'a koo xaxe'e xa kunduu-n
xi'in xa kuu xandaa, te xaxe'e xa
xemani-n Ianyuux xi'in ñayiu.
4 Yo n-kuvete-da hora
n-nanitna'a-da xi'in da'ya-n. Dava-i,
xá n-ka xeka va'a-i xa kuu xandaa.
Ná n-ta'u tniu ña'a Taa-ro Ianyuux
mee-ro, du'a ka kida-i. 5 Ñadɨ'ɨ
va'a, ñatu kidava'a-da ɨɨn tnu'u xee.
Kidava'a-da tnu'u ta'u tniu n-tnɨɨ-ro,
hora n-ka kixe'e-ro xa kunduu-ro
xi'in Cristu. Xijan-da xa juemani
tna'a-ro. 6 Nux ja'an-ro xa xemani-ro
Ianyuux, io xa jandixa-ro tnu'u ta'u
tniu-ia. Te xa'a kuu xa n-ta'u tniu
ña'a-ia. Ná n-ka teku-n ki'na nuu,
dani kuu. Io xa juemani tna'a-ro.

Se danda'u ñayiu ka kuu-s

7 Ñuñayiu xndaxio kue'e se
danda'u ñayiu. Ñatu ka jandixa-s
xa Jesús kuu Cristu, Ia kuu Da'ya
Yɨɨ Ianyuux, te dɨuni kuu-ia Se kuu
ñani tna'a xi'in ñayiu. Se ijan, ka
danda'u-s ñayiu. Ka kidatniu-s xa
danaa-s ntdaa xa n-kida Cristu.
Anticristu ka kuu-s. 8 Koo koio-n
cuedado. Maxku dakuita koio-n xa
n-kida-n. Kadatniu koio ka-n, xa
tnɨɨ koio-n ntdaa xa taxi Ianyuux.
9 Ɨɨn ñayiu, nux kueka va'a-i xa
dakua'a ña'a se ijan, du'a dandoo-i
tnu'u n-dakua'a ña'a Cristu. Nux
du'a kuu, kuu xa n-dandoo-i
Ianyuux. Nux neva'a ɨɨn ñayiu tnu'u
Cristu xa jandixa na'i-i-ia, du'a
kunduu-i xi'in Taa-ro Ianyuux, te
kunduu-i xi'in Da'ya Yɨɨ-ia tuku.
10 Nux xee ɨɨn seyɨɨ ve'e-n, xa
dakua'a ña'a-s ɨnka tnu'u, tnu'u ña
kuu tnu'u Cristu, te maxku kueka
va'a-n-sɨ, maxku ja'an-n xanyuux
nuu-s. 11 Nux ja'an-n xanyuux nuu-s,
kuu ná kuu xa kunduu mee-n xi'in
mee-s, kuu xa chindee-n-sɨ xa kada
ka-s kuechi nuu ñayiu.

Idinga tnu'u

12 Io kue'e ka tnu'u juini-da
xa ja'an-da, ko ña juini-da xa
kadava'a-da tnu'u jan. Juini-da
xa kotoni'ni ña'a-da, xa nanitna'a
nuu-ro. Du'a kuvete ka-ro,
ntdaa-ro.
13 Xá n-ja'an Ianyuux ku'u-n, xa
mee-ña tuku kunduu-ña xi'in-ia. Ka
tunda'a da'ya-ña xanyuux nuu-n.
Du'a na koo.

Carta kuu uni n-kidava'a Sua

Xá n-teku-r xa kida-n xa kuu xava'a

1 Mee-r, sexa'nu, kidava'a-r carta
ya'a nuu Gayo, se mani xi'in-r.
Xandaa kuu xa xemani ña'a-r.
2 Ñani mani-r, xijan ta'u-r nuu
Ianyuux xa taxi-ia ntdaa xa
ndoñu'u-n. Xaxe'e xa kunduu-n xi'in
xa kuu xandaa, te na'a-r xa tuu va'a
anu-n. Xijan ta'u-r xa kutuu va'a
yɨkɨ kuñu-n tuku. 3 Yo n-kuvete-r
hora n-ka kixi ñani-ro. N-ka ja'an
mee-s xa jandixa-n xa kuu xandaa,
te kunduu-n xi'in xa kuu xandaa.
4 Kuvete-r xa kuvete ka-r, hora
teku-r xa ka kunduu na'i ka da'ya
kuechi-r xi'in xa kuu xandaa. Ña
tuu ɨnka xa du'a kada xa du'a
kuvete-r xa kuvete ka-r.
5 Ñani mani-r, teku-r xa va'a
chindee-n ñani-ro ku'a-ro, hora
xee-s ñuu-n. Teku-r xa juini seto'o
ka kuu-s, ko va'a xitondee-n-sɨ.
6 Nuu ñayiu ka jandixa Jesucristu,
n-ka ja'an-s xa xemani-n-sɨ te
chindee-n-sɨ. Se n-tunda'a Ianyuux
ka kuu-s. Kada ka xamani xa
chindee na'i-n-sɨ ichi jɨ'ɨn-s, xa
juña'a-n-sɨ ntdaa xa ndoñu'u-s.
7 Xaxe'e Jesucristu ka xe'en-s, te ña
juini-s xa kundeka ña'a ñayiu ña
kunduu xi'in Jesucristu. 8 Xijan kuu
xa io xa kueka va'a mee-ro mee-s,
xa kadatniu-ro xi'in-s hora xian
tnu'u-s xa kuu xandaa nuu ñayiu.

Kida Diótrefes xa u'u

9 Xá n-kidava'a-r nuu ntdaa ñayiu
ka jandixa Cristu ñuu-n, ko ña
n-xeka va'a se nani Diótrefes tnu'u-r.
Kukajan ini Diótrefes xa ku kuu
mee-s se kunxa'nu nuu-n. 10 Xijan
kuu xa nux naxee-r ñuu-n, te
dande'a-r ntdaa ñayiu xa jan tnu'u
ña'a-s te ja'an-s tnu'u vete. Ña xeka
va'a-s ñani-ro ku'a-ro. Te nux juini
ɨɨn ñayiu xa kueka va'a-i-yɨ, ma
juejoon-s xa du'a kada-i. Ja'an-s xa
ñayiu xeka va'a ñani-ro ku'a-ro, ma
kua'a-i xa nataka ka-i xi'in ñayiu ka
jandixa Cristu.
11 Ñani mani-r, maxku kada mee-n
ná kida Diótrefes. Kada na'i ka xava'a.
Nux kida ɨɨn ñayiu xava'a, du'a
kunduu-i xi'in Ianyuux. Ko nux kida
ɨɨn ñayiu xa u'u, ta jini ka-i Ianyuux.

Ɨɨn ichi kane'e katnɨɨ ñayiu kuu Demetrio

12 Ja'an ndaa ntdaa ñayiu xa kida
se nani Demetrio xava'a. Xandaa
kuu xa du'a kida-s. Dɨuni ka ja'an
ndaa mee-r xaxe'e-s, te xna'a mee-n
xa ka ja'an-r xa kuu xandaa.

Idinga tnu'u

13 Io kue'e ka tnu'u juini-r xa ja'an-r,
ko ña juini-r xa kadava'a-r tnu'u jan.
14 Ndetu-r xa yachi jini ña'a-r. Nanitna'a
nuu-ro, te hora ijan ja'an ka-ro.

15 Na kada Ianyuux xa kutuu
va'a-n. Se mani xi'in-ro ya'a, ka
tunda'a-s xanyuux nuu-n. Kada
favor, xa juña'a-n xanyuux
mee-r nuu ɨɨn ɨɨn se mani xi'in-r
ijan.

Carta n-kidava'a Judas

Kidava'a Judas nuu ñayiu n-ja'an ña'a Ianyuux

1 Mee-da kuu Judas. Se xinokuechi
nuu Jesucristu kuu-da. Ñani Jacobo
kuu-da. Kidava'a-da carta ya'a nuu
mee-n ka kuu ñayiu n-ja'an ña'a
Taa-ro Ianyuux, ñayiu n-kida dɨɨn-ia
xa ku kuu-n ñayiu mee-ia. Neva'a
ña'a-ia mee-n, xa kunduu na'i koio
ka-n xi'in Jesucristu. 2 Kue'e ka na
kundau ini ña'a-ia mee-n. Na kada
ka-ia xa kutuu va'a koio-n. Te dani
na juemani ña'a ka-ia. Du'a na koo.

Ñayiu ka danda'u ña'a mee-n

(2 Pedro 2:1-7)

3 Ñani mani-da, ku'a mani-da, yo
kue'e n-juini-da xa kadava'a-da
ntdaa xa n-kida Ianyuux xaxe'e-ro,
xa n-dakaku ña'a-ia xa ma
kuú-ro xi'in kuechi-ro. Ko danaa
n-ndoñu'u xa kadava'a-da nuu-n
xa io xa dada'an koio mee-n tnu'u
va'a n-tnɨɨ-ro. Ñayiu n-kida dɨɨn
Ianyuux ka kuu-ro. Idini vuelta
n-taxi-ia tnu'u va'a jandixa-ro, te
ma dama-ia tnu'u jan. Xijan-da
nuu-n xa jandixa-n xa jandixa koio
ka-n tnu'u jan. 4 Xá n-ka kɨu ñayiu
me'ñu mee-n ka danda'u ña'a-i. Xá
n-kuu kuia, yodotnuni xa kada u'u
Ianyuux ñayiu ya'a. Ñayiu ka kuxee
ini nuu Ianyuux ka kuu-i. Ka ja'an-i
xa xaxe'e xa n-taxkanu ini Ianyuux
kuechi-i, te kua'a-i xa kada-i dava'a
nga xa ka juini-i. Ka ja'an-i xa ka
jandixa-i Ianyuux taxnuni nuu
ntdaa xa io, ko ña ndaa. Xi'in xa
ka kida-i, kuu xa ñatu ka jandixa-i
Xto'o-ro Jesucristu.
5 Xá xna'a mee-n ntdaa xa
ja'an-da vitna, ko juini-da xa
nadaja'an ña'a-da xa n-kida Xto'o-ro
Ianyuux. N-dakaku Ianyuux ñayiu
Israel xa kee-i, ntdaa-i, Egipto,
ko dada n-xa'ni-ia ntdaa ñayiu
ña n-ka jandixa ka n-ka xo tna'a
me'ñu ñayiu jan. 6 Ángel, ia n-ka
xinokuechi nuu Ianyuux, du. Juini
n-ka taxnuni-ia nuu taxnuni
Ianyuux, ko n-ka dandoo-ia nuu
taxnuni-ia. Neva'a Ianyuux mee-i,
nde kɨu ka'nu ndadandaa-ia ntdaa
xa io. Nuu nee xyɨndi'u-i, xi'in
cadena nuncas ma ta'nde. 7 Ñuu
nani Sodoma xi'in ñuu nani
Gomorra, xi'in ntdaa ɨnka ñuu
xndatuu ijan. N-ka kida ñayiu ntdaa
xa n-ka kukajan ini-i. N-ka kidi
xi'in dava'a nga ñayiu n-ka juini-i,
te kue'e xa kue'e xa kui'a kaa
n-ka kida-i. Ɨɨn ichi maxku kane'e
katnɨɨ mee-ro ka kuu-i. N-kida u'u

Ianyuux ñayiu jan yañu'u nuncas
ma nda'va.
8 Te xijan ka kida ñayiu ka
danda'u ña'a mee-n. Ná ja'an xene
ka ja'an-i. Ka kida-i dava'a nga xa
kukajan ini-i. Xa kui'a kaa ka kida-i
nuu yɨkɨ kuñu mee-i. Ka kuxee ini-i
nuu dava'a nga xa taxnuni nuu-i.
Kui'a ka ja'an-i ntdaa xa io andɨu.
9 Ko nde ángel Miguel, ia kunxa'nu
ka xinokuechi nuu Ianyuux, ña
kui'a n-ja'an-ia nuu kui'na. Na
jantna'a ni'na-ia xi'in-i jundu ni'i
yɨkɨ kuñu ndi Moisés, ña n-kida
u'u-ia-i. Diko ni n-ja'an-ia: "Na
ndadandaa ña'a Xto'o-ro Ianyuux."
10 Ñayiu ka danda'u ña'a mee-n,
kui'a ka ja'an-i nuu xa ñatu ka
kutnuni ini. Te xa ka kutnuni ini-i,
ná ka kutnuni ini kɨtɨ, ka xetniu-i
xa danaa koio-i mee-i.
11 Na kada u'u Ianyuux ñayiu jan.
Ná n-kida Caín, da n-ka kida mee-i.
Xaxe'e xa ka juini-i tvini, n-ka
kida-i xa u'u, ná n-kida Balaam. Ná
n-xi'í Coré xaxe'e xa n-kuxee ini-s,
da kuú koio mee-i tuku. 12 Xa kui'a
kaa ka kuu ñayiu jan hora ka xaxi-i
xi'in-n. Ka xaxi ka'nu mee-n, xaxe'e
xa ka xemani tna'a-n. Ko mee-i,
nde'e ka xaxi ka xi'i-i, te ñatu ka
kune ini-i. Ná kuu vikó ñatu dajuun
dau, jua'an vaxi ndeka ña'a tachi,
da ka kuu-i. Ná kuu yutnu ñatu
juun xavidi, te n-kane-tnu xi'in
nde yo'o-tnu, da ka kuu-i. 13 Ná
kuu ndute mar, hora nde'e tuxndee
ndute, ka kuu-i. Ná kuu t-iñu ndute
jan, kuu xa ka kida-i xa januu. Ná
kuu chudini jua'an du'a du'a, ka
kuu-i. Neva'a Ianyuux ɨɨn nuu nee
xa nee xaxe'e-i, nuu kutuu koio-i
nɨkava nɨkuita.
14 Du'a n-ja'an Enoc tuku. Se kuu
uxa, raza Adán n-kuu-s. Se xian
tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu
n-kuu-s. N-kakune'e-s xa ya'a ñayiu
jan, na n-ja'an-s: "Kunde'a koio-n.
Vaxi Xto'o-ro xi'in ia ka xinokuechi
nuu-ia. Kue'e xa kue'e xa kue'e-ia
vaxi xi'in-ia. 15 Ndadandaa Xto'o-ro
ntdaa ñayiu. Kada u'u-ia ntdaa
ñayiu ña n-ka jandixa-ia. Kada
u'u-ia ñayiu jan, xaxe'e xa n-ka
kida-i ntdaa xa ka kida ñayiu ña
ka jandixa-ia. Kada u'u-ia-i, xaxe'e
xa du'a n-ka kida-i, xaxe'e xa ña
n-ka jandixa-i mee-ia. Kada u'u-ia-i,
xaxe'e ntdaa tnu'u nde'e n-ka
ja'an-i nuu-ia, xaxe'e xa ñayiu ka
kida kuechi ka kuu-i, ñayiu ña ka
jandixa mee-ia." 16 Ka jan kuechi-i
te ka jan tnu'u-i. Ka kida-i ntdaa xa
kukajan ini-i xa kada-i. Ka najuen
tnu'u-i mee-i, te va'a ka ja'an-i nuu
ɨnka ñayiu, xa ni'i koio-i xa juini
mee-i.

Ñayiu ka kuxee ini

17 Ko mee-n, ñani mani-da, ku'a
mani-da, naja'an koio mee-n nax
n-ka ja'an se n-tunda'a ña'a Xto'o-ro
Jesucristu. 18 N-ka ja'an-s: "Kɨu
jɨn ndɨ'ɨ ntdaa xa io, kɨu ijan, koo
koio ñayiu kuxee ini, ñayiu ña ka
jandixa Ianyuux, ñayiu ka kida
dava'a nga xa juini mee-i." 19 Ka
xa'nde tna'a-i, te ka kida dɨɨn ña'a-i
mee-n. Ka xani ini-i meni xa xani
ini ñayiu ñuñayiu, te ñatu kidatniu
Espíritu Ii anu-i.
20 Ko mee-n, ñani mani-da, ku'a
mani-da, jandixa na'i koio ka-n
Ianyuux. Jandixa na'i koio ka-n tnu'u
va'a xa n-tnɨɨ-ro. Xa ii kuu, xa n-taxi
Ianyuux kuu. Na juejoon koio-n xa

kadatniu Espíritu Ii anu-n, xa kajan
ta'u koio ka-n nuu Ianyuux. 21 Kada
koio ka-n xa juini Ianyuux, xa
juemani ña'a-ia. Te kundetu koio ka-n,
xa kundau ini ña'a Xto'o-ro Jesucristu,
xa kada-ia xa kutuu va'a koio-n
xi'in-ia kuia ma jɨn ndɨ'ɨ.
22 Ñayiu ñatu ka jandixa va'a,
chindee koio-n-yɨ xa jandixa
va'a koio-i. 23 Ɨnka ñayiu, xaxe'e
kuechi ka kida-i, te kuu ná kuu xa
dakaku-n-yɨ nuu yañu'u koko. Te
ɨnka ñayiu, kundau ini koio-n-yɨ. Ko
dɨuni yu'u koio-n. Jini u'u koio-n
nde da'ma-i, chi kui'a kaa xa n-ka
kida-i. Koo koio-n cuedado, xa
maxku kada koio mee-n ná n-ka
kida mee-i.

Na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu Ianyuux

24 Kua'a Ianyuux xa kuneva'a ña'a-ia,
xa ma kada koio-n kuechi. Ia kunxa'nu
ka kuu-ia. Taxnuni-ia nuu ntdaa xa io.
Kua'a-ia xa kada-ia xa kunujuiin koio
mee-n nuu mee-ia, te ma tekuechi ña'a
ni ɨɨn, te kuvete koio-n xa kuvete koio-n.
25 Idini Ianyuux kuu-ia. Kutnuni ini-ia
ntdaa xa io. Ia dakaku ña'a mee-ro
kuu-ia, kida-ia xa ma kuú-ro xi'in
kuechi-ro. Xaxe'e Xto'o-ro Jesucristu,
na juña'a-ro xa n-kuta'u-ro nuu-ia. Ia
kunxa'nu ka kuu-ia. Taxnuni-ia nuu
ntdaa xa io. Kida-ia ntdaa xa juini-ia.
Du'a n-kuu-ia, antecas xa kadava'a-ia
ntdaa xa io. Du'a kuu-ia vitna. Du'a ku
kuu-ia, kuia ma jɨn ndɨ'ɨ. Du'a na koo.

N-chidotnuni Sua nax koo

N-datuu Jesucristo xa ya'a nuu Sua

1 Xa'a kuu xa n-datuu Ianyuux
nuu Jesucristu xa datuu-ia
nuu ñayiu ka xinokuechi nuu-ia.
N-datuu-ia nuu nax ya'a, te ma
kukuee xa ya'a xa'a. N-datuu
Jesucristu xa'a nuu ángel, ia
xinokuechi nuu-ia, te ángel jan
n-datuu xa'a nuu daña, Sua, se
xinokuechi nuu Jesucristu.
2 N-chidotnuni-da xa n-ja'an
Ianyuux xi'in xa n-datuu Jesucristu
nuu-da. Xi'in nuu mee-da n-xini-da
xa'a te n-teku-da. 3 N-chidotnuni-da
nax ya'a xi'in nax io xa kada ñayiu.
Naka ta'u kuu ñayiu ka'u tnu'u ya'a
xi'in ñayiu kunini xa yodotnuni.
Ta'u kuu-i nux na kada-i na
yodotnuni ya'a chi vax kuyatni xa
ya'a ntdaa xa yodotnuni libru ya'a.

N-ta'u tniu Jesucristo xa kadava'a Sua carta jɨ'ɨn nuu ñayiu ka kukanu ini-ia xndaxio Asia

4-5 Daña, Sua tunda'a tutu
yodotnuni tnu'u ya'a juan xee
nuu mee-n, ñayiu ka kukanu
ini Jesucristu xndaxio uxa ñuu
xndatuu Asia. Na chindee chituu
ña'a Ianyuux, Ia daa nga io, Ia kixi.
Na chindee chituu ña'a uxa espíritu
xtuu nuu nukoo-ia. Te dɨuni na
chindee chituu ña'a Jesucristu, Ia
kuu testiu ja'an ndaa ja'an kuiti.
N-nandoto-ia xa n-kuu-ia ndɨyɨ
na kua'a na kandijun nandoto
ntdaa ñayiu ka xi'í. Taxnuni-ia
nuu ntdaa se ka kunxa'nu. Na
kada-ia xa kutuu vii kutuu va'a
koio-n. Xemani ña'a-ia te n-dakaku
ña'a-ia na n-xatu nɨñɨ-ia xa xe'e
kuechi ka kida-ro. 6 N-kida-ia xa ka
kuu-ro ná kuu dutu ka xinokuechi
nuu Ianyuux, Ia kuu Taa-ia.
Dɨuni n-kida-ia xa jandixa-ro xa
taxnuni-ia nuu-ro. Juan kɨu juan
ñuu io xa ndadaka'nu-ro-ia, te
na ja'an-ro xa taxnuni-ia. Nɨkava
nɨkuita na kada-ro xijan. Amén.

7 Kuna'a koio-n xa ndixi-ia nuu
vikó.
Ntdaa-ro xi'in ntdaa ka ñayiu
ñuñayiu kunde'a koio-ia.
Nde ñayiu n-tuu ña'a espada na
n-xi'í-ia kunde'a-ia.
Ntdaa ñayiu ñuñayiu nda'i
xaxe'e xa tnau ini-i.
Daa ya'a.
Amén.

8 N-ja'an Jesus nuu-da:
—Ru'u kuu Ia daa nga io, te
kutuu-r nɨkava nɨkuita. Kuenda
kɨu letra A xi'in letra Z kuu-r. Xa'a

ja'an-r xa kuu-r Ianyuux, Ia daa nga io, Ia xee ñuñayiu, Ia yo taxnuni du —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

N-kida Ianyuux xa n-xini Sua Cristo

9 Ñani-ro ka kuu tna'a xaxe'e xa ka jandixa-ro Jesucristu. Nda'u ka ya'a-ro xa kuu-ro ñayiu ka jandixa xa taxnuni Ianyuux nuu-ro. Kida-ia xa kundee ini-ro hora nda'u ka ya'a-ro. Nani kundee ini ndixi, ɨin ɨin-n, dani kundee ini daña. Tuu-da nuu ñu'u kaa ni'no nuu mar nani Patmos ya xaxe'e xa n-ja'an-da tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xi'in xa n-kakune'e-da Jesucristu. 10 Kɨu ki'na nuu semana, kɨu naja'an-ro xa n-nandoto Jesucristu, daa n-tuu-da xa ndatnu'u anu-da xi'in Espíritu-ia. Daa n-teku-da do ichi yata-da xa xee n-ja'an ɨin xa n-ja'an. Ná kuu xa nda'i strompeta n-kuu.

11 Xa'a n-ja'an:

—Chidotnuni xa kunde'a-n te tunda'a-n na jɨ'ɨn nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia. Tunda'a-n na jɨ'ɨn Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea du.

12 N-ngonenuu-da xa kunde'a-da jundu ja'an te n-xini-da uxa candrelu oro. 13 Me'ñu uxa candrelu jan n-xini-da ɨin se kaa ná kaa Ia n-kuu ñayiu. Ni'no-ia ɨin dijun kani. Nde yata xe'e-ia xino dijun jan. Duku ɨin cinturón oro pechu-ia. 14 Kuixi idi dɨkɨ-ia ná kuixi idi tkachi ndundoo, ná kuixi yu'a. Koko nduchi nuu-ia ná koko yañu'u. 15 Ná kaa kaa bronce nakoko nuu nu'u kaa xe'e-ia. Xee n-ja'an-ia. Ná kuu xa junkoio ndute ka'nu ɨin nuu dujun kuu. 16 Ne'e nda'a kua'a-ia uxa chudini te kee ɨin espada deen io uu nuu yu'u-ia. Koko nuu-ia ná koko ngandii hora nde'e ndii. 17 Nu n-xini-da-ia n-ndua-da nuu nujuiin-ia xa kuenda kɨu n-xi'í-da. Ijan n-xajan ndodo ña'a-ia nda'a kua'a-ia, te n-ja'an-ia nuu-da:

—Maxku yu'u-n. Ru'u kuu Ia daa nga io te kutuu-r nɨkava nɨkuita. 18 N-xi'í-r, ko n-nandoto-r, te ndito-r vitna. Kuna'a-n xa nɨkava nɨkuita kutuu-r. Ne'e-r ndakaa ye'e nuu xe'en ñayiu ka xi'í. Dɨuni ne'e-r ndakaa ye'e andea. 19 Chidotnuni xa nde'a-n. Chidotnuni xa ya'a vitna xi'in xa kuu tiempo jɨ'ɨn-ro. 20 Uxa chudini ne'e nda'a kua'a-r kuu uxa ángel xndeka ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia, te uxa candrelu oro kuu ñayiu Asia jan.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Éfeso

2 Ijan dada n-ja'an ka-ia nuu-da:

—Chidotnuni xa ja'an-r te tunda'a-n na jɨ'ɨn nuu ángel, ia xinokuechi nuu-r, Éfeso xa ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio ijan: Du'a chidotnuni: "Ru'u kuu Ia ne'e uxa chudini te xikonuu-r me'ñu uxa candrelu oro. Nda'a kua'a-r ne'e-tɨ. Na ja'an-r nuu-n: 2 Xá na'a-r xa ka kida-n xa va'a. Xá na'a-r xa yo vichi ka kida-n tniu-r. Xá na'a-r xa ka kiti ini-n xaxe'e xa ka kida dava ka ñayiu xyɨtna'a nuu-n xaloko. Dɨuni xini-r xa ka xitotnuni-n se ka ja'an xa n-tunda'a-r-sɨ xa dakua'a-s ñayiu, te n-ka xini-n xa unu vete-s. Ñatu ka ja'an ndaa-s. 3 Ka kundee ini-n hora kida u'u ña'a ñayiu. Yo nda'u ka ya'a-n xaxe'e-r te ka jandixa ña'a

na'i-n. 4 Juini du'a ka ya'a-n xaxe'e-r,
ko io ɨɨn xa ñatu tna ini-r xa ka
kida-n. Ñatu tna ini-r xa ña ka
xemani ña'a-n ná n-ka xo xemani
ña'a-n xa ki'na. 5 Natu ini koio xa
n-ka kida-n kuechi jan, te kada na'i
koio xa n-ka xo kida-n xa ki'na. Nux
ña'a, xee-r te dita-r candrelu-n nuu
tuu-i, te ma taxi ka-r tniu. Du'a
kada-r nux ma natu ini koio-n xa
n-ka kida-n kuechi. Naja'an koio
nax n-ka kida-n, nax n-ka kukajan
ini-n xa kada-n xa ki'na. 6 Juini daa
n-ka kida-n, ko va'a ka kida-n xa
ña ka tna ini-n xa ka kida ñayiu
ka kuu Nicolaítas. Dani mee-r, ña
tna ini-r xa kida ñayiu ijan. 7 Ñayiu
xnini xa ja'an Espíritu-r, na kunini
va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in
nuu dava ka ñayiu ka kukanu ini
ña'a xndaxio Asia de. Ñayiu na
ndaku nuu Kui'na, io ta'u-i. Ta'u-i
kuu xavidi juun ɨɨn yutnu nukoo
Paraíso Ianyuux. Kaxi-i xavidi ijan
te kundito-i nɨkava nɨkuita." Xa'a
na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu
Éfeso —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Esmirna

8 N-ja'an ka-ia nuu-da:
—Dɨuni chidotnuni xa na ja'an
ka-r te tunda'a-n na jɨ'ɨn nuu ángel,
ia xinokuechi nuu-r, Esmirna xa na
ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka
kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a
chidotnuni: "Ru'u xa kuu-r Ia daa
nga io, te kutuu-r nɨkava nɨkuita.
N-xi'í-r te n-nandoto-r. Na ja'an-r
nuu-n 9 xa na'a-r xa nda'u ka ya'a-n.
Xá na'a-r xa ka kunda'u-n, ko xaxe'e
xa ndeka tna'a-ro kuenda kɨu ñayiu
kuika ka kuu-n. Xa na'a-r xa kui'a
ka ja'an ña'a ñayiu ka ja'an xa ka
jandixa-i ná jandixa ñayiu Israel,
ko ña ndaa xa daa ka jandixa-i chi
ndeka ña'a Kui'na, te veñu'u Kui'na
ka xe'en-i. 10 Nda'u ya'a koio-n nuu
xaku kɨu, ko maxku yu'u koio-n.
Kuna'a koio-n xa xee Kui'na dian, te
chindi'u ña'a-i dava-n xa kototnuni
ña'a-i nu dani jandixa ña'a-n a ña'a.
Uxi kɨu nda'u ya'a koio-n. Kukanu
ini ña'a na'i; maxku nujani-n xa
kukanu ini ña'a-n, te kundito-n
nɨkava nɨkuita. Kuenda kɨu ñayiu
ka dadɨ'ɨ te ndaku-i, te ni'i-i
corona-i ka kuu-n. 11 Ñayiu xnini
xa ja'an Espíritu-r, na kunini va'a
koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu
dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a
xndaxio Asia de. Ñayiu ndaku nuu
Kui'na, ma kuú-i ɨnka vuelta." Xa'a
na ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu
Esmirna —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Pérgamo

12 N-ja'an ka-ia nuu-da:
—Chidotnuni ntuku xa na ja'an-r
te tunda'a-n jɨ'ɨn nuu ángel, ia
xinokuechi nuu-r, Pérgamo xa
ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka
kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a
chidotnuni: "Ru'u kuu Ia neva'a
espada uu nuu. Na ja'an-r nuu-n
xa 13 xá na'a-r nax ya'a ñuu io-n.
Taxnuni Kui'na ñuu dian. Juini daa
kuu, ko ka ja'an na'i-n xa kukanu
ini ña'a-n juini ka xini-n xa n-xi'í
Antipas xaxe'e xa n-kakune'e ña'a-s.
Ñatu n-nujani-s xa n-kakune'e
ña'a-s nuu ñayiu ñuu-n, te n-xa'ni
ña'a-i dian nuu tuu Kui'na. 14 Ko
ñatu tna ini-r dava xa ka kida
dava-n chi kuechi kuu. Dava-n
ka kida xa n-dane'e se n-xo nani
Balaam Balac. Balac n-daja'an

ñayiu Israel xa kaxi koio-i kuñu
n-ka doko-i nuu ianyuux-yɨ. Dɨuni
n-daja'an-s ñayiu xa kava-i xi'in
ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i. 15 Ɨnka
ntuku xa ka kida-n kuu xa dava-n
ka jandixa na'i xa ka ja'an ñayiu
ka kuu Nicolaítas. 16 Ñayiu daa ka
kida, io xa natu ini-i xa n-ka kida-i
kuechi. Nux ña'a, ma kukuee xa
xee-r te ndadandaa-r kuechi-i. Xi'in
espada kee yu'u-r ka'ni-r ñayiu
kida kuechi. 17 Ñayiu xnini xa ja'an
Espíritu-r, na kunini va'a koio-i
xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu dava ka
ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio
Asia de. Ñayiu na ndaku nuu Kui'na,
ta'u-i kuu ɨɨn xa yɨva'a nani maná.
Dɨuni juña'a-r-yɨ yuú kuixi nuu
ndenee dɨu xee-i ɨɨn ɨɨn-i. Diko
ni ñayiu kuta'u yuú jan jini dɨu-i
ndenee jan." Xa'a na ka'u ndodo
ángel jan nuu ñayiu Pérgamo —
kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Tiatira

Ijan dada n-ja'an ka-ia:
18 —Chidotnuni ntuku xa na
ja'an-r te tunda'a-n na jɨ'ɨn nuu
ángel, ia xinokuechi nuu-r, Tiatira
xa ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka
kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a
chidotnuni: "Ru'u kuu Da'ya Yɨɨ
Ianyuux. Ná kaa yañu'u kaa nduchi
nuu-r. Ná kaa kaa bronce nakoko
nuu nu'u kaa xe'e-r. Na ja'an-r xa
19 xá na'a-r xa ka kida-n xa va'a. Xá
xini-r xa mani ini-n. Xá na'a-r xa
va'a kukanu ini ña'a-n. Xá na'a-r
xa ka xinokuechi-n nuu Ianyuux.
Xá na'a-r xa kunde ini-n hora ka
kida u'u ña'a ñayiu. Xá na'a-r xa ka
kida-n xa va'a te va'a ka ka kida-n
vitna dada na n-ka kixe'e-n xa
kukanu ini ña'a-n. 20 Juini daa ka
kida-n, ko io ɨɨn xa ñatu kuu xa va'a
ka kida-n. Xa ña va'a ka kida-n kuu
xa ka xejoon-n xa dakua'a Jezabel
ñayiu dian. Daja'an-ña ñayiu ka
xinokuechi nuu-r xa kava koio-i
xi'in ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'i-i.
Dɨuni daja'an-ña-i xa kaxi-i kuñu
n-ka chidoyuku-i nuu ianyuux-yɨ.
Danda'u-ña ñayiu dian chi ja'an-ña
xa kuu-ña ñayiu ja'an tnu'u Ianyuux
nuu ñayiu, ko ña ndaa. 21 N-xo
ndetu kuee-r xa natu ini-ña xa
n-kida-ña kuechi, ko ña natu ini-ña
xa n-kida-ña. Ña n-nujani-ña xa
xkaa-ña xi'in se ña n-tnunda'a
xi'in-ña; ñatu xande ini-ña xijan.
22 Kuna'a koio xa kada-r xa kane
kue'e-ña te nkava-ña. Kada-r xa yo
nda'u ya'a koio se ka xkaa xi'in-ña,
nux ma natu ini-s xa n-ka kida-s
kuechi xaxe'e-ña. 23 Ka'ni-r ñayiu
ka jandixa xa ja'an-ña, te jini ntdaa
ñayiu ka kukanu ini ña'a xndaxio
uxa ñuu xndatuu Asia de xa ru'u
xini janda kuu anu-n ɨɨn ɨɨn-n, te
dɨuni xini-r nax ka xani ini-n. Nde'e
ka kada u'u ña'a Ianyuux nux dani
na kada ka-n xaloko. 24-25 (Dava
ñayiu dian ka ja'an xa ka xini-i
tnu'u ndichi Kui'na.) Ko ndo'o,
ñayiu xndaxio Tiatira, te ña ka
chinuu-n xa ja'an Jezabel xa kada-n,
ni ña ka xini-n tnu'u ndichi Kui'na,
jandixa na'i koio-n tnu'u Ianyuux
n-ka teku-n, te maxku nujani-n
xa jandixa-n. Ma ta'u tniu ka-r xa
jandixa koio-n ɨnka xa jandixa-n.
26 Ñayiu na ndaku nuu Kui'na te
kada na'i-i xa n-ta'u tniu-r:
Kada-r xa taxnuni-i nuu ñayiu
ñuñayiu.
27 Te nde'e kundeka-i-yɨ.

Ná kidakuechi ɨɨn ñayiu kɨdɨ
ñu'u, kada-i dava ñayiu
kundeka-i jan.
28 Ná n-kida Taa-r xa taxnuni-r,
kada-r xa taxnuni-n, te taxi-r tkɨun
xino datne datne. 29 Ñayiu xnini
xa ja'an Espíritu-r, na kunini va'a
koio-i xa ja'an-ia nuu-i xi'in nuu
dava ka ñayiu ka kukanu ini ña'a
xndaxio Asia de." Xa'a na ka'u
ndodo ángel jan nuu ñayiu Tiatira
jan —kuu-ia, n-ja'an-ia nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Sardis

3 N-ja'an ka-ia nuu-da:
—Chidotnuni xa na ja'an
ntuku-r te tunda'a-n nuu ángel,
ia xinokuechi nuu-r, Sardis xa
ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka
kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a
chidotnuni: "Ru'u kuu Ia io uxa
espíritu te neva'a-r uxa chudini jan.
Na ja'an-r xa xá na'a-r xa ka kida-n.
Xá xini-r xa ka ja'an-n xa kundito-n
nɨkava nɨkuita, ko kuenda kɨu
ñayiu n-ka xi'í ka kuu-n xa ña
naja'an ña'a-n. 2 Chinuu koio nax ka
kida-n. Kidayɨka-i xa jandixa ña'a
ka-n chi ñatuka ka jandixa ña'a
va'a-n. Ñatu ka kida ndɨ'ɨ-n xa juini
Ianyuux. 3 Naja'an koio nax n-ka xo
teku-n hora n-ka xo dakua'a ña'a
ñayiu. Dɨuni naja'an koio xa n-ka xo
jandixa-n, te jandixa na'i koio xijan.
Natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi.
Koo tu'a koio-n chi ma kachitnu'u
ña'a-r na hora xee ntuku-r. Ná xee
ɨɨn ñadu'u xee ntuku-r dian. 4 Juini
n-ka date'a dava-n da'ma-n xa ña
n-ka jandixa ña'a-n, ko dava-n, ñatu
n-ka date'a-n da'ma-n. Ñayiu ñatu
n-ka date'a da'ma-i, dandukutu-r-yɨ
da'ma kuixi, te kutuu ka'nu-r xi'in-i
chi xijan kuu ta'u-i. 5 Ñayiu na
ndaku nuu Kui'na, kui'no-i da'ma
kuixi, te ma ndada ndoo-r dɨu-i
nuu tutu yodotnuni dɨu ñayiu
kundito nɨkava nɨkuita. Ja'an-r xa
xini tna'a-r xi'in-i nuu Taa-r xi'in
nuu ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia.
6 Ñayiu xnini xa ja'an Espíritu-r, na
kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i
xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu
ini ña'a xndaxio Asia de." Xa'a na
ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu
Sardes jan —kuu-ia, n-ja'an-ia
nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Filadelfia

7 Ijan dada n-ja'an ka ntuku-ia:
—Chidotnuni ntuku xa na
ja'an-r te tunda'a-n nuu ángel, ia
xinokuechi nuu-r, Filadelfia xa na
ka'u ndodo-ia xijan nuu ñayiu ka
kukanu ini ña'a xndaxio ijan. Xa'a
chidotnuni: "Ru'u ja'an ndaa ja'an
kuiti; ñatu vete-r te ii-r. Taxnuni-r
nuu n-xo taxnuni David, te ne'e-r
ndakaa n-xo ne'e-s. Nux xejoon-r
xa kɨkɨu ñayiu nuu tuu-r, mayo
dada'an. Nux ña xejoon-r xa
kɨkɨu-i, mayo ta'u tniu nuu-r xa na
juejoon-r. Na ja'an-r xa 8 xá na'a-r
xa ka kida-n te janda xtuu-n. Juini
xaku-n ka kukanu ini ña'a, ka
jandixa na'i-n xa n-ja'an-r. Ka ja'an
na'i-n xa ndeka tna'a-ro. N-kida-r
xa kunini dava ka ñayiu ñuu-n
xa n-ja'an-r, te mayo ndaku xa
dada'an-i xa kunini ñayiu dian.
9 Dava ñayiu ñuu-n ka xe'en veñu'u
Kui'na, te ka ja'an-i xa ka jandixa
ña'a-i ná ka jandixa ña'a ñayiu
Israel, ko ñatu ndaa. Jini koio-i xa
xemani ña'a-r chi mee-r kada xa
xee koio-i nuu-n, te njuiin xiti koio-i.

10 Ka kida-n xa n-ta'u tniu-r, te juini
nda'u ka ya'a-n, ka kundee ini-n.
Xaxe'e xijan chindee ña'a-r hora na
daja'an ña'a Kui'na xa kada koio-n
kuechi. Vax kuyatni kɨu xee ntuku-i
te daja'an-i ntdaa ñayiu ñuñayiu xa
kada-i kuechi. 11 Nu xaku kɨu xee-i.
Kuneva'a va'a xa xneva'a-n na kua'a
maxku yo ñayiu dada'an xa tnɨɨ-n
ɨɨn ɨɨn-n corona kuu ta'u-n. 12 Ñayiu
na ndaku nuu Kui'na, jɨ'ɨn-i andɨu,
te kada-r xa kuenda kɨu columna
yɨtnɨɨ ɨɨn ve'e ku kuu koio-i xa ma
kee-i veñu'u-ia io andɨu. Tenee-r dɨu
taa-r xi'in dɨu ñuu-ia columna jan.
Ñuu ijan kuu Jerusalén xee. Nde
andɨu tunda'a Ianyuux ñuu ijan.
13 Ñayiu xnini xa ja'an Espíritu-r, na
kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i
xi'in nuu dava ka ñayiu ka kukanu
ini ña'a xndaxio Asia de." Xa'a na
ka'u ndodo ángel jan nuu ñayiu
Filadelfia jan —kuu-ia, n-ja'an-ia
nuu-da.

Carta n-tunda'a Sua jua'an Laodicea

Dɨuni n-ja'an ka-ia:
14 —Chidotnuni xa na ja'an-r te
tunda'a-n nuu ángel, ia xinokuechi
nuu-r, Laodicea xa na ka'u ndodo-ia
nuu ñayiu ka kukanu ini ña'a
xndaxio ijan. Xa'a na juña'a-ia:
"Ru'u kuu testiu ja'an ndaa ja'an
kuiti. Dɨuni kuu-r Ia n-kidava'a
ntdaa xa io. Xa n-xini-r xi'in nuu-r
kachitnu'u ña'a-r. Na ja'an-r xa
15 xá xini-r janda xtuu-n te xini-r
xa ka kida-n. Kuenda kɨu ɨɨn xa
n-chi'i-ro yu'u-ro xa kaxi-ro te xa
io-ro xa ndeyu'u-ro xaxe'e xa ñatu
tna ini va'a-ro ka kuu-n. 16 Xaxe'e
xa kuenda kɨu xijan ka kuu-n, kuu
anu-r xa dandoo ña'a-r. 17 Kue'e
xaxii-r io te kuika-r. Ña tuu nax
ndoñu'u-r, ka kuu-n. Ñatu ka xini-n
xa kuenda kɨu ñayiu ña tuu nax
neva'a te ka kunda'u ka kukee-i te
ka kunda'u ini ña'a dava ka ñayiu
ka kuu-n. Kuenda kɨu ñayiu kuaa
xi'in ñayiu ña tuu na da'ma-i io
ka kuu-n. 18 Jueen koio oro n-ndee
nini nuu nu'u koko nuu-r xa na
kukuika-n. Jueen koio da'ma kuixi
nuu-r xa kui'no-n xa maxku ya'a
ka-n xa januu chi kuenda kɨu ñayiu
io vichi ka kuu-n. Jueen koio tatna
nuu-r xa kutatna nduchi nuu-n
xa na nukonde'a-n chi kuenda
kɨu ñayiu kuaa ka kuu-n. 19 Ñayiu
xemani-r, jan do'o-r-yɨ te xanu
ichi-r-yɨ ichi va'a. Xijan kuu xa
chinuu koio janda ka kuu-n, te
natu ini koio xa n-ka kida-n kuechi.
20 Kuna'a koio xa nuu xndaxio-n
io-r te xko dakande-r ye'e-n. Nux
ɨɨn ñayiu na teku xa kana-r te nux
na najaan-i ye'e-i, kɨu-r ve'e-i xa
kutuu-r xi'in-i te ku kaxi ka'nu-r
xi'in-i. 21 Ñayiu na ndaku nuu
Kui'na ná n-ndaku mee-r nuu-i,
tetutniu-r-yɨ xa taxnuni-r xi'in-i ná
n-tetutniu ña'a Taa-r xa taxnuni-r
xi'in-ia. Ná nukoo ka'nu-r xi'in taa-r,
daa kunukoo ka'nu-r xi'in-i. 22 Ñayiu
ka teku tnu'u Espíritu-r, io xa
kunini va'a koio-i xa ja'an-ia nuu-i
xa ka kuu-i ñayiu ka kukanu ini
ña'a xndaxio uxa ñuu xndatuu Asia
de." Xa'a na ka'u ndodo ángel jan
nuu ñayiu Laodicea jan —kuu-ia,
n-ja'an-ia nuu-da.

Nduka'nu Ianyuux andɨu

4 Nu n-ya'a xa du'a n-ja'an-ia, te
n-xini-da xa nune ye'e andɨu.
N-teku ntuku-da xa n-ja'an ná

n-kuu xa nda'i strompeta n-teku-da
vuelta ki'na nuu. Du'a n-ja'an xijan:
—Ta ki kaa ya'a na kachitnu'u
ña'a-r xa ya'a.
2 Dana ini n-tu ini-da xa ndeka
ña'a-ia jua'an, te n-xini-da ɨin
silla ka'nu nuu nukoo Ia taxnuni
andɨu. 3 Ná kaa yuú nani jaspe
xi'in ná kaa yuú nani cornalina
kaa ñiɨ Ia nukoo nuu silla ka'nu
jan. Nɨkanduu nuu nukoo silla jan
naduku nduu tkoya'nde. Ná kuii
yuú nani esmeralda, kuii tkoya'nde
jan. 4 Dɨuni n-xini-da oko koon ka
silla xi'in oko koon se ka kunxa'nu
xtuu nɨkanduu nuu nukoo silla
ka'nu jan. Xtuu-s nuu silla jan te
xnde'a-s Ia nukoo me'ñu-s. Xni'no-s
da'ma kuixi te xñu'u corona oro
dɨkɨ-s. 5 Kee taxa nuu nukoo silla
ka'nu jan. Kana dau te ka'ndɨ. Ka
koko uxa xa xndaa ná xndaa itikava
do nuu silla ka'nu jan. Uxa xijan ka
kuu uxa espíritu Ianyuux. 6 Dɨuni
do nuu silla jan io ɨin xa kaa ná kaa
mar. Ná kaa vidriu kaa, te kɨndɨ.
Xnii koon kɨtɨ dana xndaa me'ñu
silla ka'nu ka xi'in me'ñu sexa'nu
xtuu jan. N-ka naduku nduu-tɨ
silla ka'nu jan. Kue'e nduchi nuu-t
xndaxio do nuu-t, do yata-tɨ du.
7 Ɨin-tɨ kaa ná kaa nga'a. Ɨnka-t
kaa ná kaa ncerru. Ɨnka-t ne'e nuu
ñayiu, te kɨtɨ kuu koon kaa ná kaa
ñau. Ndava-tɨ. 8 Io iñu ndixi kɨtɨ
dana xndaa jan. Io nduchi nuu-t do
yata ndixi-t, ka'a ndixi-tɨ xi'in diñi
ndixi-tɨ. Nde nuu ndixi-tɨ ndenee
nduchi nuu-t. Nduu xakuaa ka
ja'an-tɨ:

Ii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.
Ii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.
Ii Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro.
Taxnuni-ia nuu ntdanditu'u xa io.
Kuu-ia Ia xa daa nga io te jɨ'ɨn ntuku-ia ñuñayiu.

Ka kuu-t.
9-10 Ka ndadaka'nu nkoon kɨt dana
xndaa jan Ia xa daa nga ndito, te
ma kɨu ma ñuu kuú-ia, te nukoo-ia
nuu silla ka'nu xa taxnuni-ia.
Dɨuni ka najuen tnu'u ña'a-tɨ, te
ka xia'an-tɨ xa n-ka kuta'u-t nuu-ia.
Ntna'a vuelta du'a ka kida nkoon
kɨt ijan, ka xe juiin xiti ntdaa
sexa'nu ka kunxa'nu jan nuu Ia
xa daa nga io, te ma kɨu ma ñuu
kuú-ia, xa ndadaka'nu-s-ia tuku, te
ka jantuu-s ntdaa-s corona-s nuu-ia,
te ka xia'an-s:

11 Kuu-n Xto'o-da, Taa-ro Ianyuux.
Io xa ndadaka'nu ña'a-da.
Io xa najuen tnu'u ña'a koio-da.
Io xa taxnuni-n.
Chi ndixi n-xani ini ntdaa xa io andɨu xi'in ñuñayiu.
Ntdaa xa'a io chi daa n-juini-n.

Rollo tutu yodotnuni nunda'a tkolelu

5 Ijan dada n-xini-da xa nunda'a
Ia nukoo nuu silla ka'nu jan
ɨin rollo tutu xndenee uxa sellu ñua
xndedi yu'u-i. Nda'a kua'a-ia ne'e
tutu jan. N-kua'a nuu n-kua'a yata
tutu jan. 2 Dɨuni n-xini-da ɨin ángel.
Kaa-ia xa yo ndaku-ia. Xee kana-ia:
—¿Ndeda ñayiu n-kida mee ni xa
va'a na kua'a ndata-i sellu xndenee
rollo tutu nunda'a Ia nukoo nuu
silla ka'nu te ndaxni'no-i? —kuu-ia,
n-xijan tnu'u-ia.
3 Ñayo n-kida mee ni xava'a xa na
kua'a ndata-i nuu ndenee sellu te
ndaxni'no-i. Ni andɨu, ni ñuñayiu,
ni nuu xyɨnduxi ndɨyɨ ñavada io

ñayiu kua'a ndata nuu ndenee
sellu jan. Ni ñayo ndaku xa jini-i
nax yodotnuni. 4 Yo n-nda'i-da chi
ñayo n-kida xa va'a xa ndaxni'no-i
tutu tuni'no jan, ni xa jini-i nax
yodotnuni. 5 Ijan dada n-ja'an
ɨin sexa'nu kunxa'nu nukoo ijan
nuu-da:
—Maxku nda'i-n. Kuna'a xa Ia
kuu da'ya dana Judá, Ia kuu da'ya
dana David, n-ndaku-ia nuu Kui'na.
Ndaku-ia xa ndata-ia nuu xndenee
uxa sellu tutu tuni'no ya, te
ndaxni'no-ia. (Nani-ia Nga'a Judá.)
6 Ijan dada n-xini-da ɨin
tkolelu. Kaa-tɨ xa yuchi n-xi'í-tɨ te
n-nandoto-tɨ. Iin ndodo-tɨ dava dava
dɨkɨ silla ka'nu ka jan. N-ka naduku
nduu ña'a nkoon kɨt dana xndaa jan
xi'in oko koon sexa'nu ka kunxa'nu
jan. Uxa ndɨkɨ tkolelu jan io, te io
uxa nduchi nuu-t. Uxa ndɨkɨ-t xi'in
uxa nduchi nuu-t kuu uxa espíritu
Ianyuux kixi nitu'u ñuu ñuñayiu.
7 N-tnɨɨ-tɨ tutu ne'e nda'a kua'a Ia
nukoo nuu silla ka'nu jan, 8 te n-ka xe
juiin xiti nkoon kɨt dana xndaa xi'in
oko koon sexa'nu ka kunxa'nu jan
nuu-tɨ. Ntdaa-s xne'e arpa xi'in ko'o
oro chitu duxa. Hora kayu duxa jan
te juan ndaa ñu'a jan andɨu, naja'an
Ianyuux xa ka xijan ta'u ñayiu
n-kida-ia xa nduu-i ñayiu ii. 9 Ka xita
sexa'nu jan ɨin ndudu xee nuu tkolelu
kuu Jesús jan. Du'a ka xita-s:

Mee-n, io xa tnɨɨ-n tutu tuni'no
de,
te ndata-n nuu xndenee sellu de.
Chi n-xi'í-n yuchi, nandɨkaa
ñayiu ñuñayiu jɨ'ɨn andɨu
n-chiya'u-n kuechi-i.
N-xatu nɨñɨ-n xa ku kuu-i
ntdaa-i da'ya Ianyuux.

10 Mee-n n-kida xa ku kuu-da ñayiu
taxnuni nuu ñayiu ñuñayiu.
Dɨuni n-kida-n xa ku kuu-da
dutu, te junukuechi koio-da
nuu Taa-ro Ianyuux.

Ka kuu sexa'nu, ka xia'an-s.
11 Ijan dada n-teku-da xa kue'e
ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux,
ka ja'an. Kue'e xa kue'e millón ángel
jan n-xini-da. N-ka naduku nduu-ia
silla ka'nu jan xi'in nuu xtuu kɨtɨ
dana xndaa jan xi'in sexa'nu ka
kunxa'nu jan. 12 Xee ka kana-ia:

Io xa taxnuni tkolelu, Ia kuu kɨtɨ
n-xi'í yuchi, te n-nandoto-ia.
Io xa kɨnda'a-ia ntdaa xa io, te
ku kuu xaxii-ia xijan.
Na najuen tnu'u-ro-ia.
Na ndadaka'nu-ro-ia.
Na nakuetu-ro nuu-ia du,
chi xini-ia ntdanditu'u xa ya'a
ñuñayiu xi'in xa ya'a andɨu.
Na ɨin xa ma kada-ia.

Ka kuu-ia.
13 Ijan dada n-teku-da xa n-ka
ja'an ntdaa xa n-kidava'a Ianyuux
xndaxio andɨu, ñuñayiu xi'in ntdaa
xa xndaxio ka'a ñu'u, xa xndaxio
nuu mar du.

Ka xia'an tna'a koio xijan:

Na nakuetu-ro nuu tkolelu xi'in
nuu Ia nukoo nuu silla ka'nu.
Na najuen tnu'u-ro-ia.
Na ndadaka'nu-ro-ia.
Na nakuetu-ro nuu-ia.
Taxnuni-ia nuu-ro ntdaa-ro.
Nɨkava nɨkuita du'a na ku kuu.

14 Ijan te ja'an nkoon kɨt dana
xndaa jan:
—Daa na koo.
N-ka xe juiin xiti oko koon
sexa'nu ka kunxa'nu jan te n-ka
ndadaka'nu-s Ianyuux.

Uxa nuu xndedi sellu rollo tutu

6 Ijan dada n-xini-da xa n-ndata
Ia kuu tkolelu jan ɨɨn xa ndedi
yu'u tutu tuni'no jan te ndenee sellu.
Dɨuni n-teku-da xa xee n-kana ɨɨn
kɨt dana kaa jan. Ná kuu xa kana
dau kuu xa kana-t. N-ja'an-t nuu-da:
—Ne'e, kunde'a-n xa.
2 N-xe'en-da nuu-tɨ te n-xini-da ɨɨn
caballu kuixi yodo ɨɨn se ne'e ɨɨn
kuxi. N-ni'i-s ɨɨn corona. N-kee-s
xa juan jantna'a-s xi'in ñayiu te
ndaku-s nuu-i.
3 Ijan dada n-ndata tkolelu jan
ɨnka xa ndedi yu'u tutu tuni'no jan
te dɨuni ndenee sellu. Te n-teku-da
xa n-ja'an ɨnka kɨt dana kaa jan.
N-ja'an-t:
—Ne'e, kunde'a-n xa.
4 N-xe'en-da nuu-tɨ te n-xini-da xa
n-kee ɨnka caballu. Caballu kue'e
kuu-t, te dɨuni ɨɨn seyɨɨ yodo-tɨ.
N-ta'u tniu nuu-s xa kada-s xa
ma kutuu mani ka ñayiu ñuñayiu.
N-ta'u tniu xa na kada-s xa ka'ni
tna'a ñayiu. Ni'i-s ɨɨn espada ka'nu.
5 N-ndata ntuku tkolelu nuu
ndenee sellu kuu uni. Ijan te
n-teku-da xa n-ja'an ɨnka kɨt dana
kaa jan. N-kana-t:
—Ne'e, kunde'a-n xa.
N-xe'en ntuku-da te n-xini-da
ɨɨn caballu tnuu yodo ɨnka ntuku
seyɨɨ. Nda'a kua'a-s ne'e ɨɨn koku'a.
6 Me'ñu nkoon kɨt dana xndaa jan
n-teku-da xa n-ja'an ntuku:
—Xa jenya'u ɨɨn seyɨɨ xa kidatniu-s
ɨɨn kɨu ya'u ɨɨn litro trɨu. Dani ya'u
uni litro cebada. Maxku datɨu-n aciti
xi'in vinu na ña'a nkaa ya'u.
7 N-ndata ntuku Ia ijan nuu
ndenee sellu kuu koon. Ijan te
n-teku-da xa n-ja'an ɨnka kɨt
dana kaa jan. Kɨt kuu koon kuu-t.
N-kana-t:
—Ne'e, kunde'a-n xa.
8 N-xe'en ntuku-da te n-xini-da ɨɨn
caballu nyaa yodo ɨɨn ñayiu. Ndɨyɨ
nani-i. Yata Ndɨyɨ jan ndijun nuu
ka xe konduxi ndɨyɨ. Te n-ta'u tniu
nuu-i xa taxnuni-i ɨɨ́n parti ñuñayiu
te n-kendoo uni parti. Kada-i xa
kuú ñayiu taxnuni-i nuu-i. Jantna'a
dava ñayiu ijan te ka'ni tna'a dava-i.
Dava-i kuú doko. Dava-i kuú kue'e
nde'e, te dava-i ka'ni ña'a kɨtɨ nde'e
xndaxio yuku.
9 Nu n-ndata-ia nuu ndenee sellu
kuu o'on, n-xini-da anu ñayiu n-ka
xi'í xa n-ka jandixa-i Ianyuux xi'in
xaxe'e xa n-ka ja'an-i tnu'u-ia nuu
ñayiu. Ka'a ɨɨn altar xyuku-i. 10 Xee
ka ja'an anu jan. Ka ja'an-i:
—Taa-ro Ianyuux, Ia ja'an
ndaa ja'an kuiti, Ia taxnuni nuu
ntdanditu'u xa io. ¿Nakɨu nañuu
daya'a-n juxtixia ñayiu ñuñayiu
n-ka xa'ni ña'a na kua'a na
ndenaa xa n-ka kida ña'a koio-i?
11 N-xia'an-ia ɨɨn ɨɨn dijun kuixi
te kani anu jan. N-ja'an-ia nuu-i
xa na ndetatu na'i koio-i ita'u ka.
Ndena kuú ndɨ'ɨ ñayiu ka kuu ñani
tna'a-i ka xinokuechi nuu-ia ná n-ka
xi'í mee-i, ijan dada dandenaa-ia.
Ñani-ro kuu tna'a ntdaa-ro xa
ka kuu-ro ñayiu ka kukanu ini
Jesucristu.
12 Nu n-ndata-ia nuu ndenee sellu
kuu iñu, n-xini-da xa yo nde'e
n-kɨdɨ ñutnaa ñuñayiu. N-ndutnuu
nuu ngandii. Ná kaa idi nchiva
tnuu kunchi kaa-ia. N-ndukue'e
nuu yoo. Nanga kaa nɨñɨ kaa-ia.
13 N-ka junkoio chudini xndaxio

andɨu nuu ñu'u. Ná ka junkoio
higo yɨ'ɨ hora kane nde'e tachi n-ka
junkoio-tɨ. 14 N-ndoñu'u andɨu. Ná
kuu xa natuni'no ɨɨn tutu daa n-kuu
xa n-natuni'no andɨu. Te ntdaa
yuku n-dama nuu xtuu-i. Dani isla
n-dama nuu xndaa ni'no-i. 15 N-ka
kɨuva'a se ka taxnuni ñuñayiu, se
ka kunxa'nu, se ka taxnuni nuu
ɨɨn mil soldado du yau xndii tnduu
xi'in ka'a toto xndatuu yuku. Dani
n-ka kida ñayiu unu kuika xi'in se
ka kidatniu du'a nuu xto'o-s, ñayiu
ña yoo xto'o du. 16 Te ka xia'an
ñayiu ijan nuu tnduu xi'in toto jan:
—Ndua ndodo ña'a koio chi yo
ka kiti ini Ia nukoo nuu silla ka'nu
xi'in tkolelu xa maxku kunde'a ña'a
ka-ia.
17 Du'a ka xia'an koio-i chi n-xee
kɨu kada u'u-ia-i xaxe'e xa n-kiti
ini-ia nuu-i te mayo-i kaku.

Ɨɨn cientu uu diko koon mil da'ya dana Israel n-xe kondenee sellu tnee

7 Nu n-ya'a ntdaa xa'a, n-xini-da
koon ángel, ia ka xino kuechi
nuu Ianyuux. Xniñi-ia nkoon lado
ñuñayiu xa xndi'u-ia nuu tachi xa
maxku kane-i nuu ñu'u, ni nuu mar,
ni xa maxku dakanda-i ni ɨɨn yutnu
io ñuñayiu. 2 Te n-xini-da ɨnka ángel
do nu kane ngandii. Ne'e-ia sellu
Ianyuux ndixa. Xee n-kana-ia nuu
nkoon ángel n-ka xe konetniu xa
kada dañu-ia ñu'u yichi xi'in mar.
Du'a n-ja'an-ia:
3 —Maxku ña'a kada koio-n ñu'u
xi'in mar xi'in yutnu nde na tenee
koio-r sellu Taa-ro Ianyuux tnee
ñayiu ka xinokuechi nuu-ia.
4 Te n-teku-da nadaa ñayiu
nkondenee sellu tnee-i. Ɨɨn cientu
uu diko koon mil ñayiu kuu da'ya
dana Israel n-ka xe kondenee sellu
tnee. 5 Uxi uu mil da'ya dana Judá,
uxi uu mil da'ya dana Rubén, uxi
uu mil da'ya dana Gad, 6 uxi uu mil
da'ya dana Aser n-ka xe kondenee
sellu te'u. Dɨuni n-ka xe kondenee
sellu te'u uxi uu mil da'ya dana
Neftalí xi'in uxi uu mil da'ya dana
Manasés, 7 uxi uu mil da'ya dana
Simeón, uxi uu ka mil da'ya dana
Leví xi'in uxi uu mil da'ya dana
Isacar. 8 Dani n-ka xe kondenee
sellu te'u uxi uu mil da'ya dana
Zabulón, uxi uu mil da'ya dana
José, xi'in uxi uu mil da'ya dana
Benjamín du.

Kue'e xa kue'e ñayiu xni'no da'ma kuixi

9 Nu n-ya'a xa'a, n-xini ntuku-da
xa xyuku ntdantu'u ñayiu ñuu
ñuñayiu nuu Ia nukoo nuu silla
ka'nu xi'in nuu tkolelu. Nandɨkaa
ñayiu xyuku. Kue'e-i xa kue'e-i
xyuku. Mayo kundee ka'u-i-yɨ.
Ntdaa-i xni'no da'ma kuixi te
xnunda'a-i ñuu. 10 Xee ka kana-i
ntdaa-i. Du'a ka kana-i:
N-dananita'u ña'a Taa-ro
Ianyuux, Ia nukoo nuu silla
ka'nu.
N-dananita'u ña'a tkolelu.
11 N-ka naduku nduu ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux sexa'nu
ka kunxa'nu jan. Sexa'nu jan n-ka
naduku nduu nkoon kɨt dana xndaa
jan, te kɨt ijan n-ka naduku nduu
silla ka'nu jan. N-ka xe juiin xiti
ángel jan, te n-ka ndadaka'nu-ia
Ia nukoo nuu silla ka'nu jan. 12 Ka
ja'an-ia:
Daa na koo.

Na nakuetu-ro nuu Taa-ro Ianyuux.
Na ndadaka'nu-ro-ia.
Na najuen tnu'u-ro-ia,
chi xini-ia ntdanditu'u xa ya'a
ñuñayiu xi'in xa ya'a andɨu.
Na ɨɨn xa ma kada-ia.
Na juña'a-ro xa n-ka kuta'u-ro
nuu-ia.
Na taxnuni-ia nuu ntdanditu'u ñuu.
Daa na ku kuu nɨkava nɨkuita.
Ka kuu ángel jan.
13 Ijan dada n-xijan tnu'u ña'a ɨɨn
sexa'nu kunxa'nu jan:
—¿Jundu ka kuu ñayiu xni'no
da'ma kuixi ya te ndexu vaxi
koio-i?, xani ini-n u.
14 —Mee nga-n na'a, Dito —
kuu-da, xia'an-da.
Te n-kachitnu'u ña'a-s:
—Ñayiu ya'a kuu ñayiu yo nda'u
n-ka ya'a xa n-ka kida u'u ña'a ñayiu
xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i Jesucristu.
N-ka nakate ni'no-i da'ma-i nuu nɨñɨ
tkolelu xa n-ka ndadakɨyɨ-i da'ma-i.
15 Xijan kuu xa xyuku-i nuu nukoo
silla ka'nu nuu nukoo Taa-ro Ianyuux.
Ka xinokuechi-i nuu-ia xiti veñu'u-ia
nduu xakuaa. Ñunuu-ia-i xa maxku
ña'a ya'a koio-i. 16 Mayo ka-i kojon, ni
mayo ka-i yichi ndute, Ni ma teñu'u
ña'a ka ngandii; Ma nda'u ka ya'a-i
nuu ka'ni ngandii. 17 Ma du'a ka ya'a
koio-i chi junuu ña'a tkolelu iin ndodo
silla ka'nu. Na ñunuu ñayiu tkachi-i
junuu-ia-i. Kandeka ña'a-ia jɨ'in nuu
kane ndute ko'o-i xa kundito-i nɨkava
nɨkuita. Kada Ianyuux xa ma nda'i
ka-i —kuu sexa'nu jan nuu-da.

N-ndata ñua nuu ndenee sellu kuu uxa

8 N-ndata ntuku Ia kuu tkolelu
jan nuu ndenee sellu kuu uxa.
Ijan te nanii nga n-xiñi andɨu naxa
dava hora. 2 Ijan dada n-xini-da
uxa ángel xniñi nuu Ianyuux te nɨ
uxa-ia n-ka ni'i ɨɨn ɨɨn strompeta.
3 Ijan dada n-xee ɨnka ángel ne'e
ɨɨn censariu oro. N-nujuiin-ia yatni
altar io ijan. N-ni'i-ia kue'e duxa
xa daka-ia xi'in duxa n-ka tnaa
ntdaa ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka
ndunini-i xiti censariu jan hora ka
xijan ta'u-i nuu-ia. N-xajan ndodo-ia
xijan nuu altar oro nde'a tna'a
xi'in silla ka'nu jan. 4 Yatni nuu tuu
Ianyuux n-kane ñu'a censariu ne'e
ángel, ia xinokuechi nuu-ia. Nɨni
kane ñu'a jan naja'an Ianyuux tnu'u
ka xko ja'an ntdaa ñayiu n-kida-ia
xa n-ka nduu-i ñayiu ii hora ka xko
xijan ta'u-i nuu-ia. 5 N-dakeé ángel
jan ñu'u tkua yodo yuku nuu altar
censariu jan, te n-dajunkoio-ia ñu'u
jan ñuñayiu. Nde'e n-ka'ndɨ, te
n-kana dau. N-xeye'e. N-kee taxa te
nde'e n-kɨdɨ ñutnaa ñuñayiu.

Uxa strompeta

6 N-ka ndone'e uxa ángel xne'e
strompeta jan strompeta jan xa tɨu
koio-ia. 7 N-tɨu ɨɨn-ia strompeta-ia,
te n-xini-da ñɨñɨ xi'in ñu'ú daka
nɨñɨ. Te n-dajunkoio-ia xijan
ñuñayiu. N-kayu ɨɨn parti ñuñayiu
te n-kaku dava ka. Ntna'a ɨɨ́n yutnu
io ñuñayiu n-naa uni-tnu. N-kayu
ntdaa ite, ku'u, yua du. Ni ɨɨn xa'a
ñatu n-kaku.
8 N-tɨu ɨnka ángel strompeta-ia
te n-dajungava-ia ɨɨn tnduu ka'nu
koko nuu mar. Ɨɨn parti mar nduu
nɨñɨ, te dava n-kaku. 9 Ntna'a ɨɨ́n
kɨt io mar, n-xi'i uni-tɨ. Ntna'a ɨɨ́n
barcu xika nuu mar n-ka naa uni-i
te dava-i n-ka kaku.

10 N-tɨu ángel kuu uni
strompeta-ia te jungava chudini
ka'nu koko ná koko ɨɨn itikava
ka'nu ñuñayiu. Ntna'a ɨɨ́n de'va
nuu xika ndute ñuñayiu n-xino ɨɨn
parti-tɨ uni de'va jan, te ña tuu nax
n-ya'a dava ka de'va. Dɨuni n-xino
ntaka ɨnka parti-tɨ ntaka nuu kane
ndute. 11 Ajenjo nani chudini ijan.
N-ku ua ndute nuu n-xino ntaka
pedazo chudini jan. Yo kue'e ñayiu
n-ka xi'í xaxe'e xa n-ka xi'i-i ndute
ijan.
12 N-tɨu ángel kuu koon
strompeta-ia te n-tɨu ɨɨn parti
ngandii. N-tɨu ɨɨn parti yoo. Dɨuni
n-tɨu ɨɨn parti ntaka chudini.
N-kunee ɨɨn parti nuu ngandii te
dava nduu nga n-ndii. Dani n-kunee
ɨɨn parti nuu yoo xi'in ntaka
chudini, te ñatuka n-ndii-ia xi'in-tɨ
xakuaa.
13 N-xini ntuku-da ɨɨn ñau xiko
dava andɨu. Xee ja'an-tɨ. Du'a
n-ja'an-tɨ:
—Naka nda'u ya'a koio ñayiu
io ñuñayiu. Naka nda'u ya'a koio
ñayiu io ñuñayiu. Naka nda'u ya'a
koio ñayiu io ñuñayiu chi tɨu koio
uni ka ángel strompeta-ia —kuu-t.

9 N-tɨu ángel kuu o'on
strompeta-ia te n-xini
ntuku-da xa jungava ɨɨn chudini
ñuñayiu. Nunda'a-tɨ ndakaa xa
najaan-tɨ yu'u nua ña xe ndɨ'ɨ.
2 N-najaan-tɨ yu'u nua jan te n-kane
ñu'a yu'u-i. Xaku kuu xa nuñu'a
ɨɨn xitnu ka'nu. Ñu'a ijan n-kida
xa n-kunee nuu ngandii. Dɨuni
n-kida-i xa n-kunee ñuñayiu. 3 Nuu
ñu'a jan n-ka kee langosta, te n-ka
xitendodo-tɨ nitu'u ñuñayiu. Ná
nde'e tdu'an io ñuñayiu xa tuu
ña'a-t, daa nde'e langosta jan xa
kaxia'an-t. 4 N-ta'u tniu nuu-tɨ xa
ma kaxi-tɨ yua, ni ite, ni ku'u, ni
yutnu. Ni ɨɨn xa kuii io ñuñayiu ma
kaxi-tɨ. Diko ni ñayiu ñatu xndenee
sellu Ianyuux tnee-i kada u'u-t.
5 Dɨuni n-ta'u tniu nuu-t xa ma
ka'ni-tɨ ñayiu ijan, diko ni na kada
u'u ña'a-tɨ o'on yoo. Ná xatu ñɨɨ-ro
xa tuu ña'a tdu'an daa xatu ñɨɨ
ñayiu kaxi langosta jan. 6 Tiempu
ijan nduku ini ñayiu xa kuú-i, ko
ma ni'i-i mudu kuú-i. “Va'a ka nu na
kuú-ro”, kachi koio ñayiu ijan, ko
ma kuu xa kuú-i.
7 Xndaxio tu'a langosta jan ná
xndaxio tu'a caballu ka xkodo
soldado jɨn jantna'a. Xñu'u dɨkɨ
langosta jan corona. Ná xndaa
corona oro xndaa. Ná xndaa nuu
ñayiu xndaa nuu-t. 8 Ná kaa idi dɨkɨ
ñadɨ'ɨ kaa idi dɨkɨ-tɨ. Ná xndaa nu'u
nga'a xndaa nu'u-t. 9 Ná kaa kaa
ndi'u pechu soldado kaa xa ndi'u
pechu-tɨ. Ná kunda'nde xe'e caballu
xñu'u carreta xa ka kendava-t hora
ka jantna'a soldado, daa kuu xa ka
ndava langosta jan. 10 Kaa du'an-t
ná kaa du'an tdu'an, te dɨuni io iñu
nuu du'an-t ná iñu nuu du'an tdu'an.
O'on yoo tuu-tɨ ñayiu. 11 N-kane ɨɨn
ángel nua ña xe ndɨ'ɨ jan, te ángel
ijan taxnuni nuu-tɨ. Abadón nani
ángel ijan hebreu, te Apolión nani-i
griegu. 12 Ijan te n-teku ka-da xa
n-ja'an:
—N-ya'a xa n-ka kida u'u langosta
ñayiu, ko uu ka vuelta nda'u ya'a
koio-i.
13 N-tɨu ángel kuu iñu jan
strompeta-ia, te n-teku-da xa
n-ja'an ɨɨn xa n-ja'an. Nu xndodo
nkoon ndɨkɨ yu'u altar oro io yatni

nuu tuu Ianyuux, n-ja'an xijan, te
n-teku-da. 14 Xia'an xijan nuu ángel
kuu iñu ne'e strompeta jan:
—Dayaa nkoon ángel xndijun
yatni yu'u ndute xika de'va ka'nu
nani Éufrates.
15 Te n-ka yaa nkoon ángel jan xa
ka'ni koio-i ñayiu kɨu ijan. Ntna'a
ɨɨn cientu mil ñayiu io ñuñayiu
n-xi'í oko uxi uni mil-yɨ.
16 N-teku-da xa uu cientu millón
soldado xyodo caballu xyuku ijan.
17 Du'a xndaa caballu xi'in soldado
n-kida Ianyuux xa n-xini-da. Du'a
xndaa pechu-tɨ xi'in pechu soldado
jan. Ná kue'e ñu'ú koko kue'e
pechu-tɨ xi'in pechu-s, te ná kuaan
azufri kuaan pechu-tɨ xi'in pechu-s.
Dɨuni tndee. Ná xndaa dɨkɨ nga'a
xndaa dɨkɨ caballu jan. Kee ñu'ú,
ñu'a, azufri yu'u-t. 18 Xaxe'e xa
n-kee ñu'ú, ñu'a xi'in azufri yu'u
caballu jan n-ka xi'í ñayiu. Ntna'a
ɨɨn cientu mil ñayiu io ñuñayiu
n-xi'í oko uxi uni mil-yɨ. 19 Yu'u-tɨ
xi'in du'an-tɨ n-kida u'u ñayiu. Ná
xndaa koo xndaa du'an-tɨ, te dɨkɨ
koo jan n-kida u'u ñayiu.
20 Ñayiu ña tuu nax n-ka kida
ña'a yu'u-tɨ xi'in du'an-t, ña n-ka
natu ini-i xa n-ka kida-i kuechi.
Ñayo-i n-ka natu ini xa xjuiin xiti-i
nuu ntaka xaloko xi'in xa ka xko
nakuetu-i nuu-i. Ñayo-i n-ka natu
ini xa xjuiin xiti-i nuu santo oro,
nuu santo plata xi'in nuu santo
bronce. Ni ña n-ka natu ini-i xa
xjuiin xiti-i nuu yuú xi'in nuu yutnu
ka kuu ianyuux-yɨ. Dɨuni ñayo-i
n-ka dandoo xa ka xko nakuetu-i
nuu xijan. Ñatu xndito xijan chi
ñatu teku-i, ni ñatu xika-i. 21 Dɨuni
ña n-ka natu ini ñayiu jan xa ka
xa'ni-i ndɨyɨ, ni ña n-ka natu ini-i xa
ka chibruju-i ñayiu, ni ña n-ka natu
ini-i xa xndaa-i xi'in ñayiu ña n-ka
tnunda'a xi'in-i, ni ña n-ka natu
ini-i xa ka du'u-i.

Rollo luchi tutu yodotnuni nunda'a ángel

10 N-xini-da ɨnka ángel kaa
xa yo ndaku-ia vax juun
andɨu. Ndido tkoya'nde dɨkɨ-ia.
Koko nuu-ia ná koko ngandii te
xndaa xe'e-ia xi'in kajan-ia ná kaa
ñu'ú koko. 2 Nunda'a-ia rollo luchi
tutu n-nandɨka. N-xino-ia ñuñayiu,
te n-xani-ia xe'e kua'a-ia nuu mar,
te n-xani-ia xe'e datni-ia nuu ñu'u
yichi. 3 Xee n-kana-ia. Ná kuu xa
kau nga'a kuu xa n-kana-ia. Nu
n-kana-ia, te uxa vuelta n-kana dau.
4 Nu n-teku-da xijan, n-juini-da xa
chidotnuni-da xa ya'a, ko ña n-kuu
chi n-teku-da xa n-ja'an andɨu. Du'a
n-ja'an:
—Maxku chidotnuni-n tnu'u
n-teku-n. Anu ni mee-n kuna'a —
kuu xijan.
5 N-ndone'e ángel n-xini-da
nujuiin nuu ndute xi'in nuu ñu'u jan
nda'a kua'a-ia andɨu. 6 N-chinaa-ia
Ianyuux xa ma kukuee ka xa ya'a
xa io xa ya'a. N-chinaa-ia mee
Ianyuux xa kuu-ia Ia daa nga io, Ia
nɨkava nɨkuita kutuu, Ia n-kidava'a
andɨu, ñuñayiu, mar xi'in ntdaa
xa io andɨu, ntdaa xa io ñuñayiu,
ntdaa xa io mar du. 7 Ma kukuee ka
chi na xee hora tɨu ángel kuu uxa
strompeta-ia, jɨn tna'a xa ñu ini
Ianyuux xa kada-ia. Idii mee-ia xini
xa ya'a. Jɨn tna'a xa n-ja'an-ia nuu
se n-ka ja'an xa n-ja'an-ia nuu ñayiu
xa n-ka xinokuechi-s nuu-ia.

8 N-teku ntuku-da xa n-ja'an nde
andɨu ɨnka vuelta. Dɨuni xa n-ja'an
xa ki'na nuu n-ja'an ntuku. Du'a
n-ja'an:
—Juan je'en rollo luchi nandɨka
nunda'a ángel nujuiin nuu mar xi'in
nuu ñu'u jan —kuu xijan.
9 N-xetu'a-da nuu nujuiin ángel
jan te n-xijan-da rollo luchi tutu
n-nandɨka jan, te n-ja'an-ia nuu-da:
—Kaxi rollo ya. Ná vidi ndudi
ñuñu vidi hora na kɨu yu'u-n, ko
hora na xino xiti-n ndu ua —kuu-ia.
10 N-tnɨɨ-da rollo luchi n-nandɨka
nunda'a ángel jan te n-xaxi-da.
Hora n-xadi-da vidi ná vidi ndudi
ñuñu, ko nuu n-xino xiti-da, n-ndu
ua.
11 Te n-ka ja'an ángel jan nuu-da:
—Kidayɨka-i xa ja'an ntuku-n
tnu'u Ianyuux nuu ntaka ñayiu
ñuñayiu. Ja'an-n nuu nandɨkaa
nanditu'u ñayiu tnu'u-ia. Nani
ja'an-n nuu ñayiu ñatu taxnuni,
dani ja'an-n nuu se ka taxnuni.

Uu se ka kuu testiu

11 N-ni'i-da ɨɨn vara kaa ná
kaa vara xetniu-ro xa
tnɨɨ-ro medida te n-ja'an ɨɨn xa
n-ja'an:
—Ndojuiin. Juan chiku'a veñu'u
Ianyuux xi'in altar, te ka'u-n
ñayiu ka xe kajan ta'u ijan, 2 ko
maxku chiku'a-n nukeñu'u chi ijan
kuu kuenda ñayiu ña ka jandixa
Ianyuux. Ñayiu ña ka jandixa-ia jan
kada u'u ñayiu io ñuu ii Ianyuux
uu diko uu yoo. 3 Tunda'a-r uu
seyɨɨ xa na ja'an-s xa n-ja'an-ia nuu
ñayiu ɨɨn mil uu cientu uni diko
kɨu. Kui'no-s nduu-s da'ma ndayu
xkui'no ñayiu hora kuko'yo ini-i.
4 Kuenda kɨu nduu tnu olivo xi'in
nduu candrelu xtuu nuu tuu ru'u,
Ia kuu xto'o ñuñayiu kuu nduu se
ya'a. 5 Ñayiu na jini u'u nduu se
ya'a te ku kuu-i xa kada u'u-i-sɨ, kee
yañu'u yu'u-s te teñu'u-s-yɨ, te kuú-i.
Du'a ya'a ñayiu na kani ini xa kada
u'u-i-sɨ. 6 Kada-s nduu-s xa mee
ni xa ndii ntdaa kɨu ja'an-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu. Ma juun dau
ntdaa kɨu ijan. Dɨuni ndada-s ndute
nɨñɨ. Hora kuu anu-s nduu-s xa
kada-s xa nda'u ya'a ñayiu ñuñayiu,
hora ijan daa kada-s.
7 Hora na daxinokava-s xa ja'an-s
nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux,
kane ɨɨn kɨt nde'e nua nuu n-kane
Apolión te jantna'a-tɨ xi'in-s.
Ndaku-tɨ nuu-s te nduu-s ka'ni
ña'a-tɨ.
8 Kavatuu yɨkɨ kuñu-s ichi ka'nu
ñuu ka'nu nuu n-ka xatakaa dika-s
Jesús, Ia kuu xto'o-ro. Ñuu ijan ka
dandee ñayiu Sodoma xi'in Egipto.
9 Uni yodo kɨu kavatuu yɨkɨ kuñu-s
ijan, te nandɨkaa ñayiu ñuñayiu
kunde'a ña'a. Mayo-i juejoon xa
nkonduxi-s. 10 Hora na kuú nduu
se ijan yo kuvete koio-i. Yo kudɨ
ini koio-i chi ma kuu ka xa kada
u'u ña'a nduu se ijan. Juña tna'a
koio nga-i ɨɨn xa juña tna'a nga-i
xaxe'e xa n-ka xi'í-s. 11 Kɨu kuu koon
nadandoto Ianyuux nduu se ijan.
Ndokoo koio-s te ñayiu kunde'a
ña'a yo yu'u koio-i. 12 Ijan dada
n-kida Ianyuux xa n-teku ntuku-da
xa n-ja'an ɨɨn xa n-ja'an nde andɨu
nuu nduu se ijan:
—Ta ki kaa koio ya'a.
Te ndeka ña'a vikó juan ndaa
andɨu te n-ka xo nde'a ña'a se ka
xini u'u ña'a. 13 Nde'e n-tnaa hora

ɨjan. Xaxe'e xa nde'e n-kɨdɨ ñutnaa
jan ñuu ijan n-naa ɨɨn parti-i. Uxa
mil ñayiu n-xi'í. Yo n-ka yu'u ñayiu
ña n-ka xi'í xa daa n-kuu, te n-ka
naja'an-i Ia tuu andɨu.
14 N-ya'a xa nda'u n-ka ya'a ñayiu
vuelta kuu uu, te ma kukuee xa
nda'u ya'a koio-i ɨnka ntuku vuelta.

Strompeta kuu uxa

15 N-tɨu ángel kuu uxa
strompeta-ia, te n-teku-da xa xee
n-ka ja'an andɨu. Du'a ka ja'an:
Ñatuka taxnuni se n-ka taxnuni,
chi Ianyuux xi'in Jesucristu
taxnuni ñuñayiu vitna.
Nɨkava nɨkuita taxnuni koio-ia.
16 N-ka xe juiin xiti oko koon sexa'nu
ka kunxa'nu xtuu nuu silla-s yatni
nuu nukoo silla Ianyuux jan, te n-ka
nakuetu-s nuu-ia. 17 Du'a n-ka ja'an-s
xa n-ka nakuetu-s nuu-ia:
Taa-ro Ianyuux, Xto'o-da
ntdaa-da kuu ña'a.
Na kuta'u-da xa taxnuni-n nuu
ntdanditu'u xa io.
Ñayo taxnuni nuu-n.
Daa nga io-n.
N-kixe'e-n xa taxnuni-n nuu
ñayiu jandixa ña'a vitna.
18 N-xee hora ndadandaa-n kuechi
dava ñayiu nación ñuñayiu ka
kiti ini nuu-n,
chi kiti ini-n nuu-i tuku.
Dɨuni n-xee hora ndadandaa-n
kuechi ñayiu n-ka xi'í te n-ka
nandoto-i.
N-xee kɨu dananita'u-n se n-ka
xinokuechi nuu-n, se n-ka xo
ja'an xa n-ja'an-n nuu ñayiu.
N-xee kɨu nanita'u ñayiu
n-kida-n xa n-ka nduu-i ñayiu
ii.
Xndaxio ñayiu ya'a xañu'u
nuu-n. Dava-i ndandɨ'ɨ, te
dava-i ka kuu ñayiu dakuu
nga.
Te danaa-n ñayiu n-ka danaa
ntaka ñuu io ñuñayiu.
Ka kuu sexa'nu ka kunxa'nu jan.
19 Ijan dada n-xini-da xa nune
veñu'u Ianyuux io andɨu, te
xiti veñu'u jan n-xini-da xatnu
n-kidava'a Moisés. Xatnu ijan kaa
ni'no tutu n-kidakutu Ianyuux xi'in
ñayiu Israel xa n-kida-ia xi'in-i ɨɨn
tratu.
N-xeye'e te nde'e n-kee taxa.
Nde'e n-ka'ndɨ. Dɨuni n-kana dau.
Nde'e n-tnaa te nde'e n-juun ñɨñɨ.

Ñá nukoo andɨu xi'in kɨtɨ kuu dragón

12 Ɨnka ntuku vuelta
n-dande'a ña'a Ianyuux ɨɨn
xa n-dande'a ña'a-ia. N-xini-da ɨɨn
ñadɨ'ɨ nukoo andɨu duku ni'no ña'a
ngandii. Vestido-ña kuu-ia. Ñu'u
dɨkɨ-ña ɨɨn corona ndenee uxi uu
chudini, te neñi ndodo-ña yoo. 2 Xee
kanaxiin-ña xa xaxia'an xiti-ña chi
n-xee hora kaku da'ya-ña. 3 N-kida
ntuku Ianyuux xa n-xini-da ɨɨn
xa io kaa. N-xini-da xa nukoo ɨɨn
dragón ka'nu andɨu. Kue'e-tɨ. Uxa
dɨkɨ-t io te uxi ndɨkɨ-t jan ñu'u
corona. 4 Io du'an-t te du'an-t jan
n-dataka dava chudini io andɨu.
N-dajunkoio-t chudini n-dataka-t
jan ñuñayiu. Yatni nuu nukoo ñadɨ'ɨ
jan nujuiin-tɨ xa kaxi-t da'ya-ña
hora na kaku-i. 5 N-kaku da'ya-ña te
seyɨɨ kuu-s. Ijan dada ndeka ángel
da'ya-ña jua'an nuu nukoo Ianyuux
nuu silla-ia xa taxnuni-s. Nde'e
kundeka-s ñayiu ntdanditu'u nación
ñuñayiu. 6 Nu n-ya'a n-xajan-ña

da'ya-ña n-xino-ña. Jua'an-ña ɨin nuu ñayo io te ñatu nga juun dau. Ijan kuu nuu n-kida tu'a Ianyuux xa kutuu-ña. Ijan juña'a ñayiu xa kax xa ko'o-ña ɨin mil uu cientu uni diko kɨu.

7 Ijan dada n-xini ntuku-da xa jantna'a ángel nani Miguel xi'in Kui'na n-nduu dragón. Dɨuni ka jantna'a ángel-ia xi'in ángel-tɨ. 8 N-ndaku Miguel xi'in ángel-ia nuu dragón xi'in nuu ángel-tɨ, te ña n-kua'a ka xa ndɨu-tɨ xi'in ángel-tɨ andɨu. 9 N-dajunkoio Miguel dragón jan xi'in ángel-tɨ ñuñayiu. Dragón ijan kuu koo io nde tiempo xana'a nani Kui'na. Danda'u-tɨ ntdaa ñayiu io ñuñayiu. 10 N-teku-da xa xee n-ja'an andɨu. Du'a n-ja'an:

—N-xee kɨu dananita'u Taa-ro Ianyuux ñayiu. Dɨuni n-xee kɨu taxnuni-ia xi'in Cristu. N-xee kɨu taxnuni-ia chi n-dajungava Miguel kɨt kuu dragón n-xo ja'an nuu Ianyuux ndɨkɨu ndɨñuu xa n-ka kida ñani-ro kuechi. 11 Ña ndaku Kui'na xa dada'an-i xa jɨ'ɨn ñayiu ka kukanu ini Cristu andɨu xaxe'e xa n-xatu nɨñɨ tkolelu jan xi'in xaxe'e xa n-ka ja'an-i xa n-ja'an-ia nuu ñayiu. N-ka kukanu ini na'i-i Cristu juini n-ka xa'ni ña'a ñayiu xaxe'e-ia. Ña tuu nax n-juun-i vida-i. 12 Na kudɨ ini ntdaa xa xndaxio andɨu vitna. Naka nda'u ya'a ñayiu xndaxio ñuñayiu xi'in kɨtɨ xndaxio nuu mar chi n-xino Kui'na ijan. Yo kiti ini Kui'na chi xaku nga kɨu kada-i xa kida-i vaxi —kuu xa n-ja'an.

13 Nu n-xini dragón jan xa n-xino-t ñuñayiu, n-chidonuu-t ñá n-xajan da'ya yɨɨ jan. 14 N-xia'an Ianyuux nduu ndixi ɨin ñau ka'nu ñá ijan xa na ndava-ña xa na kua'a jɨ'ɨn-ña nuu ñayo io te ñatu nga juun dau nuu n-kida tu'a-ia xa kutuu-ña. Ijan n-kaku-ña nuu dragón jan. Ijan ni'i-ña xa kaxi xa ko'o-ña uni yodo kuia. 15 N-kee ndute yu'u dragón jan, te n-chitu-té ɨin de'va ka'nu xa na tnene-ña, 16 ko ña n-tnene-ña chi n-ndata nuu ñu'u te ijan juan keé nte n-kee yu'u dragón jan. 17 Xaxe'e xa daa n-kuu yo n-kiti ini dragón nuu-ña, te n-kee-t. Jua'an-t xa kada u'u-t dava ka da'ya-ña xi'in da'ya dana-ña. Ka kuu-i ñayiu ka jandixa xa ta'u tniu Ianyuux, te n-ka ja'an-i nuu dava ka ñayiu xa n-ja'an Jesús. 18 N-xee-t nuu ñu'u kuchi yu'u mar te n-xe juiin-t ijan.

Kɨtɨ nde'e n-kane nuu mar xi'in kɨtɨ nde'e n-kane nuu ñu'u

13 N-xini ntuku-da xa vax kane ɨin kɨtɨ nde'e nuu mar. Uxa dɨkɨ-t io, te xndenee dɨu-t ntdaa dɨkɨ-t jan. Tnu'u ka xko ja'an ñayiu xa jan kui'a-i Ianyuux xi'in xa kui'a ja'an-i-ia yodotnuni dɨkɨ-tɨ jan, te xijan kuu dɨu-t. Dɨuni io uxi ndɨkɨ-t, te ntdaa ndɨkɨ-t ñu'u corona. 2 Ná kaa yɨ'ɨ kaa kɨt ijan. Ná kaa xe'e oso kaa xe'e-t, te kaa yu'u-t ná kaa yu'u nga'a. N-kida dragón jan xa kada-t ná kida mee-t. Dɨuni n-kida dragón jan xa taxnuni kɨt nde'e n-kane nuu mar jan nuu ntaka ñuu ñuñayiu. 3 Kaa ɨin dɨkɨ-t jan xa yo nde'e n-tnukue'e, ko ndva'a. Nu n-ka xini ñayiu ñuñayiu xa daa n-ya'a-tɨ n-ka yu'u-i, te n-ka xe kuitandijun-i kɨt ijan. 4 N-ka nakuetu ñayiu jan nuu dragón jan chi n-kida-t xa taxnuni kɨt nde'e n-kane nuu mar jan. Dɨuni

n-ka nakuetu-i nuu kɨt n-kane nuu
mar jan. N-ka xia'an tna'a-i:
—Ñayo ndaku ná ndaku-t. Mayo
ndaku xa jantna'a-i xi'in-t —ka kuu
ñayiu jan.
5 Xaxe'e dragón jan n-jan kui'a
kɨt nde'e n-kane nuu mar jan
Ianyuux. Dɨuni kui'a n-ja'an-t-ia.
Dɨuni n-ta'u tniu dragón jan xa
taxnuni-t ñuñayiu uu diko uu yoo.
6 N-nukuita-t jan kui'a-t Ianyuux
xi'in nuu tuu-ia. Dɨuni kui'a
n-ja'an-t ntdaa xa xndaxio andɨu.
7 N-ta'u tniu nuu-t xa jantna'a-t
xi'in ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka
nduu-i ñayiu ii, te n-ndaku-t nuu-i.
N-kida dragón jan xa nandɨkaa
nanditu'u ñayiu ñuñayiu taxnuni-t
nuu-i. 8 N-ka xe juiin xiti dava ñayiu
xndaxio ñuñayiu nuu kɨtɨ n-kane
nuu mar jan, te n-ka nakuetu-i
nuu-t. Ñatu yodotnuni dɨu ñayiu
ijan nuu libru yodotnuni dɨu
ñayiu kutuu nɨkava nɨkuita. Ñayiu
xyodotnuni dɨu-i nuu libru-ia,
xyodotnuni dɨu-i nde na n-tuu
ñuñayiu. Libru tkolelu luchi n-xi'í
yuchi kuu.
9 Xaxe'e xa xnini-n xa ja'an-r
kunini va'a koio xa na kutnuni ini-n.
10 Ñayiu ta'u xa kɨndi'u-i vekaa,
vekaa kɨndi'u-i. Ñayiu ta'u xa kuú-i
yuchi, yuchi kuú-i. Juini nda'u na
ya'a ñayiu ka kukanu ini Jesucristu,
na kukanu ini na'i-ia.
11 Ijan dada n-xini ntuku-da ɨnka
kɨt nde'e vax kane nuu ñu'u. Uu
ndɨkɨ-t io te xndaa ndɨkɨ-t ná xndaa
ndɨkɨ carneru. Tachi dragón jan
ne'e-t. 12 Kɨt nde'e n-kane nuu mar
jan kida xa taxnuni kɨt nde'e n-kane
nuu ñu'u jan ná taxnuni mee-t, te
kɨt nde'e n-kane nuu ñu'u jan n-ta'u
tniu xa ndadaka'nu ñayiu ñuñayiu
xi'in ntdaa xa xndaxio ñuñayiu
kɨt n-kane nuu mar jan. Kuu-t kɨt
ndva'a dɨkɨ-t xa ka'u n-tnukue'e.
13 N-kida kɨt nde'e n-kane nuu ñu'u
kue'e milagru. Nde xa dajuun-t ñu'ú
andɨu te xino nuu ñu'u n-kida-t.
N-ka xo nde'a ñayiu ñuñayiu xa
n-kida-t xijan. 14 N-kida-tɨ milagru
xa n-danda'u-t ñayiu ñuñayiu. Te
n-xo nde'a kɨt nde'e n-kane nuu mar
jan. N-ta'u tniu kɨt nde'e n-kane
nuu ñu'u jan nuu ñayiu ñuñayiu
xa na kadava'a koio-i ɨin xa kaa
ná kaa kɨt nde'e n-kane nuu mar
jan. Kɨt nde'e n-kane nuu mar jan,
ka'u n-tnukue'e ɨin dɨkɨ-t, ko ndito
na'i-tɨ. 15 N-ta'u tniu-t nuu kɨt nde'e
n-kane nuu ñu'u jan xa juña'a-tɨ
tachi xa n-ka kidava'a ñayiu jan
na kua'a na ja'an xijan. Dɨuni kɨt
nde'e n-kane nuu mar jan n-ta'u
tniu nuu kɨt nde'e n-kane nuu ñu'u
jan xa na ka'ni-t ntdaa ñayiu ña
ndadaka'nu xa kaa ná kaa mee-t.
16 N-ta'u tniu kɨt nde'e n-kane nuu
ñu'u jan nuu ñayiu dakuu nga, nuu
ñayiu ndandɨ'ɨ, nuu ñayiu kuika,
nuu ñayiu ka kunda'u, nuu ñayiu
ña yoo na xto'o, nuu ñayiu kidatniu
du'a nuu xto'o-i du xa na keé tnuni
nda'a kua'a-i a te'u-i tna'a tnuni
ne'e-t 17 xa na kua'a na jueen koio-i
xa ka ndoñu'u-i a xa diko-i. Mee ni
ñayiu ne'e tnuni-t jueen koio xa ka
ndoñu'u-i a xa diko-i. Tnuni-t kuu
número. Dɨuni kuu dɨu-tɨ.
18 Diko ni ñayiu tu'a tnu'u ndichi
te kaxi ini-i kua'a kada-i cuenta
número kɨt nde'e n-kane nuu mar
jan chi numero ijan kuu número
ñayiu. Número-tɨ kuu iñu cientu
uni diko iñu.

N-ka xita ɨin cientu uu diko koon mil ñayiu

14 Ijan dada n-xini ntuku-da xa nujuiin tkolelu jan Yuku Sión. Ɨin cientu uu diko koon mil ñayiu xyuku nuu nujuiin-tɨ. Ntdaa ñayiu ijan xndenee tnee-i dɨu-t xi'in dɨu Taa-ro Ianyuux. 2 N-teku-da xa nde'e kayu andɨu. Ná kuu xa junkoio ndute xika ɨin de'va ka'nu ɨin nuu dujun kuu. Ná kuu xa ka'ndɨ hora nde'e kana dau kuu. Dɨuni kuu ná kuu xa kande tɨtnɨ arpa. 3 N-teku-da xa ka nakuetu ñayiu ɨin ndudu xee nuu nukoo Ianyuux silla ka'nu nuu xtuu nkoon kɨtɨ dana xndaa jan xi'in nuu xyuku oko koon sexa'nu ka kunxa'u jan. Mee ni se n-xeen ña'a Ianyuux xa ku kuu-s da'ya-ia kutuu koio xi'in-ia. Mee ni-s ka kua'a xa nakuetu koio-s ndudu xee ijan. Ɨin cientu uu diko koon mil-sɨ xa ntdaa-s. 4 Ñatu n-ka xini se xyuku ijan ñadɨ'ɨ. Xndaxio nini-s. Ndeka ña'a tkolelu jan nuu xe'en-tɨ. N-ka kaku-s xa ku kuu koio-s kuenda kɨu trɨu a nde'a ketuu ne'e xa ki'na ka-s nakueka ña'a Taa-ro Ianyuux xi'in tkolelu jan. 5 Ñayo se ya'a ka xini xa ja'an koio-s tnu'u vete chi xndaxio nini-s.

N-teku Sua xa n-ka ja'an uni ángel

6 Te n-xini ntuku-da ɨnka ángel xiko nde dava andɨu. Juña'a-ia nuu nandɨkaa nanditu'u ñayiu xndaxio ñuñayiu nax kada-i xa nanita'u-i. Ná n-ja'an Ianyuux xa dananita'u-ia ñayiu, daa ya'a, te kutuu koio-i xi'in-ia nɨkava nɨkuita. 7 Xee xa xee n-ja'an ángel. Du'a n-ja'an-ia:

—Koo koio-n xañu'u nuu Ianyuux. Ndadaka'nu koio-ia chi n-xee hora ndadandaa-ia kuechi-n. Mee-ia n-kidava'a andɨu, ñuñayiu, mar. Dɨuni n-xani ini-ia xa kane ndute nuu ñu'u.

8 Nu n-ya'a n-ja'an ángel ya'a, te n-ja'an ɨnka ángel:

—N-naa Babilonia. N-naa Babilonia. Ñuu ka'nu n-kuu. Xaxe'e ñayiu Babilonia n-ka kida ñayiu ñuñayiu kuechi.

9-10 Ijan dada n-ja'an ángel kuu uni. N-ja'an-ia:

—Ñayiu na juejoon xa kune'e tnuni te'u-i a nda'a-i tna'a tnuni ne'e kɨt nde'e n-kane nuu mar jan te ndadaka'nu-i-tɨ xi'in xa kaa ná kaa mee-t jan, kiti ini Ianyuux nuu-i te kada u'u-ia-i. Vichi nda'u ya'a koio-i. Dakee-ia-i nuu azufri koko te kunde'a ña'a ángel, ia ka xinokuechi nuu-ia. Ii-ia. Dɨuni kunde'a ña'a tkolelu jan. 11 Nduu xakuaa nda'u ya'a koio-i chi n-ka ndadaka'nu-i kɨt nde'e n-kane nuu mar jan xi'in xa kaa ná kaa kɨt ijan xi'in xaxe'e xa n-xe kondenee te'u-i a nda'a-i tnuni tna'a tnuni ne'e kɨt n-kane nuu mar jan. Nɨkava nɨkuita nda'u ya'a koio-i. 12 Ñayiu n-kida Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii te ka jandixa-i xa n-ta'u tniu-ia te ka kukanu ini-i Jesús, na kukanu ini na'i-i-ia xa maxku du'a ya'a koio-i.

13 Ijan dada n-teku-da xa n-ja'an ntuku nde andɨu. Du'a n-ja'an:

—Chidotnuni xa'a: "Ñayiu n-ka kunduu xi'in Ianyuux, te n-ka xi'í-i xaxe'e xa n-ka kukanu ini-i Jesucristu, naka ta'u kuu-i" —kuu xa n-ja'an.

Te n-ja'an Espíritu Ianyuux:

—Joon, ndaa. Ndetatu koio-i; ma kada ka-i tniu Ianyuux chi

xá na'a-ia xa yo n-ka kidatniu-i
xaxe'e-ia.

Ta'nde trɨu xi'in uva

14 N-xini ntuku-da ɨɨn vikó kuixi.
Nuu vikó jan nukoo Ia kaa ná kaa
ñayiu. Ñu'u corona oro dɨkɨ-ia, te
ne'e-ia ɨɨn yuchi uxu deen. 15 N-xini
ntuku-da ɨnka ángel n-kee veñu'u
andɨu. Xee n-kana-ia nuu Ia nukoo
nuu vikó jan. Du'a xia'an-ia:
—Juan ka'nde-n trɨu kaa ñuñayiu
xi'in yuchi uxu-n, te nakueka-n chi
xa n-yichi —kuu-ia, xia'an-ia.
16 Te n-xe ka'nde Ia nukoo nuu
vikó jan trɨu kaa ñuñayiu xi'in
yuchi uxu nunda'a-ia jan.
17 N-kee ɨnka ángel veñu'u io
andɨu jan, te dɨuni ɨɨn yuchi uxu
deen ne'e-ia. 18 Ijan dada n-kee ɨnka
ángel nuu io altar veñu'u jan. Ia
ijan ñunuu ñu'ú koko nuu altar io
andɨu, te xee n-kana-ia nuu ɨnka
ángel ne'e yuchi uxu deen jan. Du'a
xia'an-ia:
—Juan ka'nde uva io ñuñayiu xi'in
yuchi uxu-n chi xá n-xichi.
19 Te n-xe ka'nde ángel ne'e
yuchi uxu jan uva io ñuñayiu te
n-nataxna'a-ia. N-dakee-ia uva jan
nuu ki'ni ñayiu xijan. Xa n-ki'ni-ia
uva jan kuu xa kiti ini Ianyuux nuu
ñayiu. 20 N-ki'ni-ia uva jan yu'u ñuu,
te n-kee nɨñɨ nuu ki'ni ñayiu ñuu jan
uva. N-nundodo nɨñɨ jan nuu ñu'u,
te n-xe xee nde yu'u caballu nuu
xkɨ'ɨ freno. Uni cientu kilómetro
xakani n-nundodo nɨñɨ jan.

Uxa ángel kada u'u ñayiu xi'in xa io ñuñayiu

15 1-2 N-xini ntuku-da ɨnka
vuelta ɨɨn xa n-xini-da
andɨu. N-xini-da uxa ángel, ia ka
xinokuechi nuu Ianyuux. Ia ya'a
kada u'u koio ñayiu uxa ka vuelta
xaxe'e xa kiti ini Ianyuux nuu-i, te
ma kada u'u koio ka-ia-i. N-xini
ntuku-da ɨnka xa n-xini-da. Ña
kutnuni nax nga kuu xa n-xini-da
jan. Nanga kaa mar kaa. Nanga kaa
vidriu kaa, te daka xijan xi'in ñu'ú.
Yu'u xa ná kaa mar jan xniñi ñayiu
ka dakande arpa n-xia'an Ianyuux.
Ñayiu n-ka ndaku nuu kɨt n-kane
nuu mar jan ka kuu-i. N-ndaku-i
xa ñatu n-ka nakuetu-i nuu xa kaa
ná kaa mee-t. N-ndaku-i xa ña n-xe
kondenee número kuu dɨu-t te'u-i.
3 Ka xita-i canción n-chidotnuni
Moisés, se n-xinokuechi nuu
Ianyuux xi'in canción kakune'e
tkolelu. Du'a ka xita-i:

Taa-ro Ianyuux, Ia kuu Xto'o-da,
mee ni xa va'a kida-n.
Kidandaa-n ntdanditu'u xa
kida-n.
Xaxa mee-n ntdanditu'u xa ñatu
kua'a ñayiu xa kada-i kida-n.
Taxnuni-n nuu ntdaa nación
ñuñayiu.
Taxnuni-n nuu ntdanditu'u xa io.
4 Xaxe'e xa ii-n xee kɨu yu'u ña'a
ntdaa ñayiu.
Te mayo-i ja'an xa ma
ndadaka'nu ña'a-i.
Njuiin xiti ñayiu ntdantu'u
nación nuu-n te nakuetu
koio-i,
chi jini koio-i xa mee ni xa ndaa
kada-n kɨu na ndadandaa-n
kuechi-i.

Ka kuu-i, ka xita-i.
5 Nu n-ya'a xa n-xini-da xa'a te
n-xini-da xa nune veñu'u andɨu. Xiti
veñu'u jan n-xini ntuku-da xatnu

n-kidava'a Moisés. Xatnu ijan ñu'u
tutu n-kidakutu Ianyuux xi'in ñayiu
Israel na n-kida tratu-ia xi'in-i.
6 Veñu'u ijan n-ka kee uxa ángel
kada u'u ñayiu xi'in xa io ñuñayiu.
Xni'no-ia da'ma linu io ndoo te
diñu. Duku pechu-ia cinturón oro.
7 N-xia'an ɨin kɨt dana kaa jan n-uxa
ángel ɨin ɨin ko'o oro. Dajunkoio koio
ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux,
xa u'u xñu'u ko'o jan ñuñayiu xaxe'e
xa yo kiti ini Ianyuux, Ia daa nga io
te nɨkava nɨkuita kutuu-ia. 8 Xaxe'e
xa ndii-ia n-kee ñu'a nuu tuu-ia xa
taxnuni-ia, te n-chitu ñu'a jan xiti
veñu'u. Ni ɨin mayo ndaku xa kɨu-i
veñu'u jan. Ndena xinokava xa kada
u'u uxa ángel jan ñayiu xi'in xa io
ñuñayiu, ijan dada kɨu ñayiu.

N-ka dajuun uxa ángel xa xñu'u uxa ko'o ñuñayiu

16 N-teku-da xa xee n-ja'an ɨin
xa n-ja'an nde veñu'u jan.
Du'a xia'an xijan nuu uxa ángel jan:
—Jua'an koio te kodo-n xa xñu'u
uxa ko'o de ñuñayiu chi yo kiti ini
Ianyuux nuu ñayiu.
2 N-xoyo ɨin ángel xa u'u ñu'u
ko'o ne'e-ia ñuñayiu, te n-xe juiñi
ndɨ'yɨ ñɨi ntdaa ñayiu xne'e tnuni
kɨt n-kane nuu mar jan. Dɨuni ñayiu
ya'a ka kuu ñayiu n-ka xe juiin xiti
nuu xa kaa ná kaa mee kɨt ya'a te
n-ka nakuetu-i nuu-tɨ. Nde'e xatu
ndɨ'yɨ jan.
3 N-xodo ɨnka-ia xa ñu'u ko'o
ne'e-ia nuu mar te nduu mar jan nɨñɨ.
Ná kaa nɨñɨ ñayiu n-xi'í kaa ndute
jan, te ntdaa kɨt io mar jan n-ka xi'í.
4 N-xodo ángel kuu uni xa ñu'u
ko'o ne'e-ia de'va nuu xika ndute
xi'in nuu kane-té, te n-nduu-té nɨñɨ.
5 Ijan te n-teku-da xa ja'an ángel
yɨnda'a ndute:
—Taa-ro Ianyuux, Ia daa nga io.
Ii-n. Kidandaa-n hora ndadandaa-n
kuechi ñayiu. 6 Ñayiu ya'a n-ka
xa'ni ñayiu n-kida-n xa n-ka nduu-i
ñayiu ii xi'in se n-ka ja'an xa
n-ja'an-n nuu ñayiu. Te n-ka xatu
nɨñɨ-i. Xijan kuu xa n-kida-n xa nɨñɨ
ijan na ko'o koio-i vitna chi xijan
kuu ta'u-i.
7 Te dɨuni n-teku-da xa n-ja'an nuu
io altar veñu'u jan. Du'a n-ja'an:
—Io va'a xa daa kida-n, Taa-ro
Ianyuux chi ndixi kuu Ia taxnuni.
Va'a n-kida-n xa n-daya'a-n ñayiu
juxtixia chi io kuechi-i.
8-9 Ijan te n-xodo ángel kuu koon
xa ñu'ú ko'o ne'e-ia nuu ngandii, te
n-kida Ianyuux xa n-teñu'u ngandii
ntdaa ñayiu loko. Xaxe'e xa n-kayu
ñɨi-i n-ka jan kui'a-i Ianyuux, Ia tuu
andɨu chi mee-ia n-kida xa kada u'u
ña'a ntdaa xa'a. Dɨuni kui'a n-ka
ja'an-i-ia. Juini daa n-ya'a-i, ko ña
n-ka natu ini-i xa ka kida-i kuechi,
ni ña n-ka ndadaka'nu-i-ia.
10 N-xodo ángel kuu o'on xa ñu'u
ko'o ne'e-ia nuu silla kɨt n-kane nuu
mar jan, te n-kunee ntdantu'u ñuu
taxnuni-tɨ. Diko n-ka kanaxiin ñayiu
io ntaka ñuu taxnuni-tɨ xaxe'e xa
yo xaxia'an ñɨi-i. 11 Dɨuni n-ka jan
kui'a-i Ianyuux xaxe'e xa yo nde'e
xatu ñɨi-i nuu iñi ndɨ'yɨ. Dɨuni kui'a
n-ka ja'an-i-ia. Juini daa n-ya'a-i, ko
ña n-ka natu ini-i xa n-kida-i kuechi.
12 N-xodo ángel kuu iñu xa ñu'u
ko'o ne'e-ia nuu ndute xika de'va
ka'nu nani Éufrates, te n-yichi
ndute xika de'va jan xa na kua'a
ya'a koio se ka taxnuni xa kixi-s.
N-ka kee-s do nuu kane ngandii.

13 N-xini-da xa n-ka kee ɨɨn
xaloko yu'u dragón jan xi'in yu'u
kɨt n-kane nuu mar jan xi'in yu'u
se n-ka ja'an xa n-ja'an-s tnu'u
Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa.
Na xndaa nrraka xndaa xaloko
jan. 14 Xaloko ijan kida milagru
te nadataka koio-i se ka taxnuni
nitu'u ñuñayiu xa jantna'a-s kɨu
ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu.
15 Te danaa n-ja'an Jesús:
—Kuna'a koio xa dana ini naxee-r.
Kada-r ná kida ɨɨn ñadu'u chi dana
ini naxee-r. Na kada tu'a ñayiu
mee-i te na koo tu'a-i ná io tu'a
ɨɨn ñayiu xa nakueka-i xto'o-i hora
naxee-s ve'e-s. Xko ndito-i xakuaa,
te ña tava-i da'ma-i. Naka ta'u
ñayiu du'a kida, chi ma kujanuu-i
chi ma kee vichi-i hora na xe
kueka-r-yɨ.
16 N-ka nadataka xaloko jan se ka
taxnuni ɨɨn nuu dandee ñayiu ja'an
hebreu Armagedón.
17 N-xodo ángel kuu uxa xa ñu'u
ko'o ne'e-ia nuu tachi. Hora ijan
ni xee n-ja'an do nuu katuu veñu'u
nuu nukoo Taa-ro Ianyuux. Du'a
n-ja'an:
—N-kuu vitna.
18 Ijan te n-xeye'e, n-kayu,
n-ka'ndɨ, n-kana dau, te nde'e
n-tnaa ñuñayiu. Nde na n-xe
kavatuu ñuñayiu xi'in nde vitna ña
uun ña dii du'a tnaa. 19 N-ndata nuu
ñu'u ñuu ndandɨ'ɨ ka. Uni pedazo
n-kuu. Dɨuni n-kida u'u Ianyuux
ñuu ka'nu nani Babilonia ná n-xani
ini-ia, chi yo kiti ini-ia nuu ñayiu
ijan. Te n-naa dava ka ñuu ñuñayiu.
20 N-ndoñu'u ntdantu'u isla xi'in
ntdantu'u yuku. 21 N-juun ñiñɨ
na'nu ñuñayiu te n-ka ñani ñayiu.
Vaa na uu diko o'on kilo vee ɨɨn
ɨɨn ñiñɨ n-juun. Kui'a n-ka ja'an
ñayiu ñuñayiu Ianyuux xaxe'e xa
n-dajuun-ia ñiñɨ na'nu. Dɨuni n-ka
jan kui'a-i-ia. N-ka jan kui'a-i-ia
chi yo nde'e nda'u n-ka ya'a-i. Ñuu
ndandɨ'ɨ ka kuu Jerusalén.

N-naa ñá n-xo diko mee-ña

17 Ijan dada n-xee ɨɨn ángel
ne'e ko'o n-ñu'u xa u'u jan
nuu-da te n-ja'an-ia:
—Na kachitnu'u ña'a-r xa kada
Ianyuux ñá n-xo diko mee-ña hora
na daya'a ña'a-ia juxtixia. Nuu
mar xi'in nuu ndute xika de'va
nukoo-ña. 2 N-ka xo kaa ñayiu xi'in
ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i xaxe'e
xa daa n-dakua'a ña'a ná ya'a. N-xo
kidakuechi-ña xi'in se ka taxnuni
nuu ñayiu ñuñayiu —kuu-ia.
3 Ijan dada ndeka-ia anu-da
jua'an nuu ñayo ñayiu io te ñatu
nga juun dau. Ijan n-xini-da ɨɨn ñá
yodotuu ɨɨn kɨt nde'e. Kue'e-tɨ, te
kue'e dɨu-tɨ io. Ñɨɨ-tɨ xndeyuku
dɨu-tɨ. Tnu'u ka ja'an ñayiu hora
ka jan kui'a-i Ianyuux yodotnuni
ñɨɨ-tɨ. Xijan kuu dɨu-t. Uxa dɨkɨ-t
io, te uxi ndɨkɨ-t. 4 Da'ma kue'e
ndɨjɨn ndi'i xi'in da'ma kue'e ni'no
ñá ijan. N-kukutu-ña dɨkɨ oro, dɨkɨ
yuú yo ya'u xi'in dɨkɨ perla. Dɨuni
tna'a xijan ñu'u dujun nda'a-ña.
Nda'a kua'a-ña ne'e ɨɨn ko'o oro
ñu'u xa kui'a kaa. Kuenda kɨu yɨka
kuechi n-kida-ña xi'in seyɨɨ kuu xa
ñu'u ko'o oro nunda'a-ña. Yo kue'e
kuechi n-kida-ña. Ɨɨn xa januu kuu
xijan. 5 Te'u-ña ndenee dɨu-ña. Du'a
yodotnuni: "Ñayo kutnuni ini nax
kuu xa yodotnuni te'u-ña. Kuenda
kɨu ñayiu ñuu ka'nu Babilonia

n-ka dane'e ntaka dava ka ñadɨ'ɨ
xa diko-ña mee-ña kuu-ña. Ijan
kuu nuu vaxi ntdantu'u xaloko
xadu'a xanee xayichi kuu ñuñayiu."
6 N-xa'ni ñá ijan ñayiu n-kida
Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii
xaxe'e xa n-kukanu ini-i Jesús.
N-xi'i-ña nɨñɨ-i, te n-xini-ña. Yo
nde'e n-yu'u anu-da xa n-xini-da-ña.
7 Ijan n-ja'an ángel jan nuu-da:
—¿Nakuenda yu'u-n? Na
kachitnu'u ña'a-r nax kuu ñadɨ'ɨ
xi'in kɨt nde'e ndido ña'a, kɨt io
uxa dɨkɨ-t te io uxi ndɨkɨ-tɨ n-xini-n
jan. 8 N-xio kɨt nde'e ijan, ko ña
yoo ka-t io vitna. Xa kuyatni kane
ntuku-t nua, te ijan nga naa-t xa ma
kundito ka-t. Ñayiu ñatu yodotnuni
dɨu-i nuu libru yodotnuni dɨu ñayiu
kundito nɨkava nɨkuita nde na n-xe
kavatuu ñuñayiu, kue'e xa kani ini
koio-i hora na jini ntuku-i kɨt n-xio
antes, kɨt ña yoo ka tuu, kɨt kixi
ɨnka vuelta jan.
9 'Diko ni ñayiu kaxi ini kutnuni
ini xa'a. Uxa dɨkɨ kɨt nde'e jan kuu
uxa tnduu nuu nukoo ñá ijan. Dɨuni
ka kuu uxa seyɨɨ. 10 O'on-s xá n-ka
taxnuni, te ñatuka ka taxnuni-s.
Ɨɨn-s taxnuni vitna te ɨnka-s ta kixi
ka xa taxnuni-s. Kixi-s xa taxnuni-s,
ko xaku ni tiempo taxnuni-s. 11 Kɨt
nde'e n-xo tuu te ña yoo ka-t tuu,
kandijun nga taxnuni-t na ya'a xa
taxnuni nduu se ijan. Xi'in nde
kɨt ya'a n-ka kuu una tna'a se
ijan. Kixi ntuku-t, ko xa ijan nga
naa-t kixi ntuku-tɨ. 12 Uxi ndɨkɨ
kɨt n-xini-n kuu uxi se taxnuni
koio, ko ta taxnuni ka-s. Taxnuni
koio-s xi'in kɨt nde'e, ko ɨɨn hora
ni. 13 Kada ɨnuu uxi se taxnuni
koio xa tetutniu-s kɨt nde'e jan xa
taxnuni-tɨ. 14 Nujuiin xi'in koio se
ya'a xi'in kɨt ijan te jantna'a koio-s
xi'in tkolelu jan xi'in ñayiu ka
kukanu ini ña'a. N-kaxi Ianyuux
ñayiu ya'a, te n-kida-ia xa n-ka
teku-i nax kada koio-i xa nanita'u-i.
N-ndaku tkolelu jan nuu-s chi
taxnuni-tɨ nuu ntdaa se ka taxnuni,
te dɨuni kunxa'nu-tɨ nuu ntdaa-s.
15 Ijan te n-ja'an ka ángel nuu-da:
—Mar n-xini-n, nuu nukoo ñadɨ'ɨ
n-xo diko mee-ña kuu nandɨkaa
nanditu'u ñayiu ñuñayiu. 16 Jini u'u
ntdaa ndɨkɨ kɨt nde'e xi'in mee kɨtɨ
n-xini-n jan ñadɨ'ɨ n-xo diko mee-ña.
Jendee koio xijan xi'in kɨt ijan ntdaa
xa neva'a-ña. Dɨuni taxvichi ña'a
koio xijan xi'in kɨt ijan, te kaxi koio
xijan dava kuñu-ña, te dava teñu'u-t.
17 Daa n-juini Ianyuux xa kada
koio ña'a xijan xi'in kɨt ijan. Dɨuni
n-juini-ia xa kada ɨnuu koio xijan xa
tetutniu-i kɨt nde'e jan xa taxnuni-tɨ.
Taxnuni-t. Ndena jɨn tna'a ntdaa xa
n-ja'an Ianyuux xa ya'a; ijan dada
ma taxnuni ka-tɨ. 18 Ñá n-xini-n
jan kuu ñuu ka'nu ka taxnuni nuu
ntdantu'u ñuu ñuñayiu.

N-naa Babilonia

18 Nu n-ya'a xa n-xini-da
ñadɨ'ɨ jan, ijan dada
n-xini-da ɨɨn ángel taxnuni nuu
ñayiu ñuñayiu vax juun andɨu.
N-koko ñuñayiu chi ndii-ia. 2 Xee
kana-ia. N-ja'an-ia:
—Naa ñuu ka'nu Babilonia. Naa
ñuu ka'nu Babilonia. Kue'e xaloko
koo ijan. Kutuu-i ijan chi ijan ku
kuu ve'e-i. Kue'e kɨt ka ndava ka
xini u'u ñayiu koo ñuu ijan. 3 Naa
Babilonia chi ñayiu ñuu ijan
n-dane'e ñayiu ntdantu'u nación

ñuñayiu xa kava-i xi'in ñayiu ñatu
kuu ñadɨ'ɨ-i a yɨɨ-i. Ná kuu anu ɨɨn
se n-xini ndɨdí xa ko'o-s, daa ka kuu
anu-i xa kada-i xijan. Ka kidakuechi
se ka taxnuni ntaka dava nación
xi'in ñadɨ'ɨ Babilonia jan. Se ka
xeen te ka nadiko-s nitu'u ñuñayiu,
yo n-ka kukuika-s xa ka najueen-s
te ka nadiko-s ndatniu nuu ñayiu
ñuu Babilonia jan —kuu ángel,
n-ja'an-ia.
4 N-teku ntuku-da xa n-ja'an andɨu.
N-ja'an:
—Ta kee koio ndo'o, ñayiu ka kuu
da'ya Ianyuux, ñuu dian na ña'a
kada koio-n kuechi ka kida-i. Ta kee
koio xa maxku nda'u ya'a koio-n ná
nda'u ya'a ñayiu dian hora na kada
u'u Ianyuux-yɨ. 5 Nde andɨu nde'a-ia
xa ka kida-i. Xini-ia ntdaa xaloko
ka kida-i. 6 Kada u'u koio-n ñayiu
n-ka kida u'u ña'a. Nde'e ka kada
u'u-n-yɨ. Ñayiu n-ka kida u'u ña'a
ɨɨn vuelta, uu vuelta kada u'u-n-yɨ.
Dandenaa koio-n xa n-ka kida ña'a-i.
7 Xaxe'e xa nde'e n-ka ku i'ni-i xi'in
tvini-i xi'in xaxii-i, xijan kuu xa
nde'e kada u'u-n-yɨ. Kada koio-n xa
nda'u na ya'a-i. Dɨuni kada koio-n
xa na kuko'yo ini-i. Xko ja'an mee
xko ja'an ɨɨn ñá kuu kuenda kɨu
ñuu Babilonia. Du'a xko ja'an-ña:
"Kuu-ro ñá taxnuni. Ndito yɨɨ-ro,
ñatu n-xi'í-te. Ña kuko'yo ini-ro."
8 Xaxe'e xijan nda'u ya'a ñayiu ñuu
dian. Kuu tnama. Koo xa ko'yo
ini. Kayu ñuu dian. Te kuú koio-i.
Idii ni kɨu ya'a koio-i ntdaa xijan.
Daya'a ña'a Ianyuux juxtixia xaxe'e
xa taxnuni-ia.
9 Na jini se ka taxnuni ntaka ñuu
ñuñayiu n-ka kidakuechi xi'in ñadɨ'ɨ
kuu Babilonia jan xa kane ñu'a
ñuu-ña xa kayu, nda'i koio-s. Kue'e
tvini n-ka xe ju'un-s xi'in-ña xa n-ka
xo xeen-s ndatniu yo ya'u n-ka xo
neva'a-s xi'in-ña.
10 Xika kunujuiin koio-s xa na ña'a
nda'u ya'a koio-s ná ya'a ñayiu ñuu
ijan, te juña'a tna'a-s:
—Naka nda'u n-ya'a ñayiu
Babilonia. Naka nda'u n-ya'a ñuu
ka'nu jan. N-xo taxnuni ñuu jan
n-kuu. Idii ni hora nda'u n-ka ya'a-i
xa n-ka ya'a-i juxtixia.
11 Hora na jini se ka xeen te ka
nadiko-s, dɨuni kuko'yo ini-s te
nda'i koio-s xaxe'e ñuu ijan chi
mayo ka jueen xa ka diko-s. 12 Xa
ka diko-s kuu oro, plata, yuú vili
xndaa yo ya'u, perla, da'ma linu,
da'ma seda, da'ma tndee ndɨjɨn
ndi'i, da'ma kue'e yo ya'u, xi'in
ntdantu'u nuu yutnu vili xe'en,
yutnu yo ya'u, bronce, hierro,
marmol, ndatniu marfil du. 13 Ka
diko-s canela xi'in ntaka xa keé
nuu ndeyu, duxa tnuu, duxa kuixi,
yuchi vili xe'en, vinu, aciti, yuchi
trɨu, mee trɨu du. Ka diko-s ngutu,
tkachi, caballu, carreta du. Dɨuni
ka diko-s se kadatniu du'a. 14 Te
ja'an koio-s nuu ñayiu ijan:
—Ma kaxi ka-n xavidi daa n-xo
tna ini-n. Mayo ka-n kuneva'a xa yo
ya'u, ni ma kukutu ka-n xa yo ya'u.
Ma uun ka ni'i-n xijan.
15 N-ka kukuika se ijan xaxe'e xa
yo n-ka xo xeen ñayiu Babilonia
ndatniu-s jan. Xika kunujuiin koio-s
xa na ña'a nda'u ya'a koio-s ná ya'a
ñayiu ñuu ijan. Kuko'yo ini koio-s
te nda'i-s.
16 Na ya'a xijan, juña'a tna'a-s:
—Ñayiu ijan n-xo ndixi da'ma
linu va'a, da'ma tndee ndɨjɨn ndi'i

xi'in da'ma kue'e yo ya'u. N-ka
xo kukutu dujun-i, nda'a-i, dɨkɨ-i
dɨkɨ oro, yuú vili xndaa te ya'u
xi'in perla. 17-18 Idii ni hora n-naa
ntdanditu'u xa yo ya'u jan te ña tuu
ka.

Hora na jini se dakaka barcu xi'in
ñayiu ndido-i xi'in se ka xata da'ma
xa kaka-i xi'in dava se ka kidatniu
xiti barcu jan xa kane ñu'a xa kayu
ñuu jan, xika kunujuiin koio-s tuku
te kana koio-s:

—Ni ɨɨn ñuu ñatu n-xo xee ñuu
ka'nu ɨjan.

19 Yo kuko'yo ini-s te nda'i-s
xaxe'e ñuu ijan. Te kodo koio-s ñu'u
yuchi dɨkɨ-s. Kana koio-s:

—Naka nda'u n-ya'a ñayiu
Babilonia. Naka nda'u n-ya'a ñuu
ka'nu jan. Ntdaa se ka kuu xto'o
barcu n-ka kukuika xaxe'e xa yo
n-ka xo xeen ñayiu ñuu kuika jan
xa n-ka diko-s. Idii ni hora n-naa
ntdanditu'u xa yo ya'u n-xio ijan te
ña tuu ka —kachi koio-s.

Te n-ja'an:

20 —Na kuvete ia xndaxio andɨu.
Na kuvete ñayiu n-kida Ianyuux
xa n-ka nduu-i ñayiu ii. Na kuvete
se n-tunda'a ña'a Jesús xa kada
koio-s tniu-ia. Na kuvete se n-ka xo
ja'an tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. Na
kuvete koio-s ntdaa-s chi n-daya'a
Ianyuux juxtixia ñayiu ñuu ijan xa
n-dandenaa-ia xa n-ka kida ña'a-i.

21 Ijan n-ndone'e ɨɨn ángel ndaku
ɨɨn toto ka'nu longo kaa ná kaa
yodo molino. N-dajane ni'no-ia nuu
mar te n-ja'an-ia:

—Du'a dajane Ianyuux ñuu ka'nu
Babilonia te ma uun ka jini ñayiu
ñuñayiu ñuu ijan chi naa. 22 Ma
uun ka teku ñayiu xa kande arpa
ñuu ijan. Mayo ka teku xa tɨu ñayiu
flauta, ni xa tɨu ñayiu strompeta.
Mayo ka teku xa kata ñayiu, ni xa
tɨu; ni xa kande mayo ka-i teku.
Ma koo ka ñayiu kadava'a ntaka
ndatniu xetniu-ro. Ndondoo-i naa.
Ma uun ka teku ñayiu xa ku kurrɨɨ
molino. 23 Ma ku koko ka luz xiti
ñuu, ni xiti ve'e. Mayo ka teku xa
ku kuvaa viko tnunda'a. N-ka xo
kunuu ñayiu ñuu ijan xa n-ka xo
xeen-i te yo n-ka xo diko-i ntaka
ndatniu. Yo n-ka xo danda'u-i
dava ka ñayiu ñuñayiu, te n-ka
xo chibruju-i-yɨ. 24 Ñayiu ñuu
ka'nu ya'a n-ka xa'ni ñayiu n-kida
Ianyuux xa n-ka nduu-i ñayiu ii.
Dava ñayiu n-ka xa'ni-i jan n-ka xo
ja'an xa n-xo ja'an Ianyuux nuu-i.
Te xaxe'e-i n-ka xa'ni ñayiu ñuñayiu
ndɨyɨ.

19 Nu n-ya'a xa n-teku-da xa'a,
n-teku-da xa kue'e ñayiu ka
kuvaa andɨu. Du'a ka ja'an-i:

Na nakuetu-ro nuu Ianyuux,
chi mee-ia n-dakaku ña'a.
Io va'a ni xa taxnuni-ia nuu
ntdaa ñayiu ñuñayiu.
Io va'a ni xa yɨnda'a-ia ntdaa xa io.
2 Io va'a xa n-daya'a-ia juxtixia
ñadɨ'ɨ n-xo diko mee-ña.
Dɨu ñá ya'a n-dakua'a ñayiu
ñuñayiu xa kava koio-i xi'in
ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i.
N-danaa Ianyuux ñayiu ñuu
ijan xa n-dandenaa-ia xa n-ka
xa'ni ñayiu jan ñayiu n-ka
xinokuechi nuu-ia.

3 N-kuvaa ntuku ñayiu ɨnka vuelta
andɨu. Ka ja'an-i:

Na nakuetu-ro nuu Ianyuux.
Nɨkava nɨkuita ku junu ñu'a ñuu
Babilonia.

4 N-ka xe juiin xiti ntuku oko koon
sexa'nu ka kunxa'nu xi'in nkoon kɨt
dana xndaa jan nuu nukoo Ianyuux
xaxe'e xa taxnuni-ia te n-ka
ndadaka'nu koio-s xi'in-tɨ-ia. Te ka
ja'an-s xi'in-tɨ:
—Daa na koo. Na nakuetu-ro nuu
Ianyuux.
5 Te nde nuu nukoo Ianyuux nuu
silla-ia n-teku-da n-ja'an:
Ndo'o ñayiu ka xinokuechi nuu
Ianyuux te ka yu'u-n nuu-ia,
ndadaka'nu koio-ia.
Ka kuu-n ñayiu dakuu nga a ka
kuu-n ñayiu ndandɨ'ɨ,
ndadaka'nu koio-ia.

Viko tnunda'a tkolelu

6 Dɨuni n-teku-da xa ná nga kuu
xa kue'e ñayiu kuvaa. Ná nga kuu
xa kayu ndute ka'nu junkoio ni'no
ɨin nuu dujun a ná kuu xa nde'e nɨ'ɨ
donda'a juan nu'u hora kana dau
kuu. N-ja'an ntdaa xijan:
Na ndadaka'nu-ro Ianyuux,
chi taxnuni-ia nuu ntdanditu'u
ñayiu, te yɨnda'a-ia ntdaa xa
io.
7 Na kudɨ ini-ro. Na kuvete-ro.
Na nakuetu-ro nuu-ia chi n-xee
hora tnunda'a tkolelu.
Xa n-kida tu'a dichi koo xi'in-tɨ
mee-i xa tnunda'a-i xi'in-tɨ.
8 N-xejoon Ianyuux xa kukutu
dichi jan da'ma linu va'a io
ndoo, te diñu.
Da'ma linu io ndoo kuu xava'a
n-ka kida ñayiu ka kuu da'ya
Ianyuux.
Ka kuu xijan.
9 Ijan te n-ja'an ángel jan nuu-da:
—Chidotnuni tnu'u ya'a: "Naka
ta'u ñayiu n-ja'an ña'a Ianyuux xa
kixi-i viko kada-ia chi tnunda'a
tkolelu. Tuu nga n-kida tu'a-ia xa
kaxdini koio-i xi'in-ia. Ñadu tnu'u
vete kuu chi ɨin xa ndaa kuu; tnu'u
Ianyuux kuu."
10 Te n-xe juiin xiti-da nuu-ia xa
nakuetu-da nuu-ia, te n-ja'an-ia:
—Ña'a, maxku daa kada-n chi
dɨuni xinokuechi-r nuu Ianyuux
ná ka xinokuechi ndo'o xi'in ntaka
ñani-n nuu-ia. Ka najani ñayiu ijan
xa n-kida Jesús xi'in xa n-ja'an-ia
nuu ñayiu. Nakuetu nuu Ianyuux.
Nani n-kida Espíritu-ia xa n-ka ja'an
se n-ka ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an
Ianyuux, dani kida-ia vitna xa
kakune'e ñayiu xa n-ja'an Jesús.

Ia yodo ɨin caballu kuixi

11 Ijan dada n-xini-da xa nune
ntuku andɨu, te dɨuni n-xini-da
ɨin caballu kuixi. Ná kaa ɨin seyɨɨ
kaa Ia yodo-tɨ. Xa n-ja'an-ia xa
kada-ia, xijan kada-ia; ñatu vete-ia.
Kida ndaa-ia hora ndadandaa-ia
kuechi ñayiu. Ñadu nax kuu xa
jantna'a-ia xi'in Kui'na chi xaxe'e xa
kida-i kuechi. 12 Ná kuu yañu'u kuu
nduchi nuu-ia. Tɨtnɨ corona ñu'u
dɨkɨ-ia, te ndenee dɨu-ia corona
jan. Ñayo xini nax nani-ia. Mee
ni-ia xini. 13 Dɨuni ni'no-ia da'ma
n-kendaxi nuu nɨñɨ. Dɨu-ia kuu
Tnu'u Ianyuux. 14 Xndijun ña'a ia ka
kuu soldado io andɨu xyodo caballu
kuixi. Xni'no-ia da'ma kuixi linu
io ndoo te va'a. 15 Kee ɨin espada
deen yu'u Ia ni'no da'ma n-kendaxi
nuu nɨñɨ jan, te xijan juetniu-ia xa
datnukue'e-ia ñayiu ñatu ka kuu
da'ya-ia. Nde'e kundeka-ia-i hora na
taxnuni-ia nuu-i. Ná kida-ro hora ka
xadi-ro uva xa kee ndudi, daa kada

Ia taxnuni nuu ntdaa xa io andɨu
xi'in ñuñayiu ñayiu ijan xaxe'e xa
yo kiti ini-ia nuu-i. 16 Da'ma-ia xi'in
nuu tkajan-ia ndenee dɨu-ia. Du'a
yodotnuni: “Ia taxnuni nuu ntdaa
se ka taxnuni. Ia kunxa'nu nuu
ntdanditu'u se ka kunxa'nu.”
17 Dɨuni n-xini-da xa nujuiin ɨɨn
ángel nuu ngandii. Xee kana-ia nuu
ntdaa kɨtɨ ka ndava andɨu. Du'a
xia'an-ia:
—Nataka koio chi kaxdini-n xa
n-kida tu'a Ianyuux. Tuu nga n-kida
tu'a-ia xa kaxdini koio-n. 18 Ne'e.
Kaxi koio-n kuñu se n-ka taxnuni,
kuñu soldado, kuñu se unu nde'e
xa jantna'a-s, kuñu caballu, kuñu
se n-ka xo yodo-tɨ du. Kaxi koio-n
kuñu ñayiu ña yoo na xto'o, kuñu
ñayiu n-kidatniu du'a nuu xto'o-i,
kuñu ñayiu dakuu nga, kuñu ñayiu
ndandɨ'ɨ du.
19 Te n-xini-da xa n-ka nataka
kɨt nde'e jan xi'in se ka taxnuni
ñuñayiu xi'in se ka kuu soldado-s xa
jantna'a koio-s xi'in Ia yodo caballu
jan xi'in ia xndeka tna'a xi'in-ia.
20 N-ka tnɨɨ-ia kɨt nde'e jan xi'in se
n-ka ja'an vete xa ka kuu-s se ka
ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux,
te n-ka chindi'u-ia-s. N-xo kida se
n-ka xo ja'an vete jan milagru n-xo
nde'a kɨt nde'e jan. Xaxe'e xa n-xo
kida-s milagru n-xo danda'u-s ñayiu
xne'e tnuni kɨt nde'e jan, te n-ka
xe juiin xiti-i nuu xa kaa ná kaa kɨt
nde'e jan. N-dakee ndito Ianyuux
kɨt nde'e jan xi'in se n-ka xo ja'an
vete xa ka kuu-s se n-ja'an nuu
ñayiu xa n-ja'an Ianyuux nuu kayu
azufri. Ná ka'nu ɨɨn laguna ka'nu
ñu'u jan. 21 Xi'in espada kee yu'u
Ia yodo caballu jan n-xa'ni-ia dava
ka se n-ka kendoo xi'in espada kee
yu'u-ia, te n-ka xaxi kɨt ka ndava
kuñu se ijan xa nde n-ka chitu
xiti-tɨ.

Ɨɨn mil kuia kutnɨɨ kɨtɨ kuu dragón

20 Ijan dada n-xini-da ɨnka
ángel vax juun andɨu.
Nunda'a-ia ɨɨn cadena ka'nu xi'in
ndakaa najaan yu'u nua ña xe
ndɨ'ɨ. 2 N-tnɨɨ-ia dragón jan, te
n-tetnɨɨ-ia-tɨ cadena nunda'a-ia. Ɨɨn
mil kuia kutnɨɨ-tɨ. Kɨt ijan kuu koo
ka'nu xana'a, te dani io-t. Dɨuni
kuu-t Kui'na. Dɨuni kuu-t Satanás.
3 N-dakee-ia-tɨ nua ña xe ndɨ'ɨ jan.
Va'a n-xadɨ-ia yu'u-i te n-tenee-ia
sellu-ia yu'u-i xa maxku kane-tɨ xa
kutuu-t ɨɨn mil kuia te danda'u-t
ñayiu. Ijan dada natava-ia-tɨ te
dayaa-ia-tɨ xa kuikonuu-t xaku nga
kɨu.
4 Ijan dada n-xini-da ñayiu ka
taxnuni xtuu nuu silla. N-kida
Ianyuux xa daya'a-i juxtixia
ñayiu. Dɨuni n-xini-da anu ñayiu
n-ka kendodo dɨkɨ xaxe'e xa n-ka
kakune'e-i xa n-ja'an Jesús xi'in xa
n-ja'an Ianyuux. Ka kuu-i ñayiu ña
n-ka xe juiin xiti nuu kɨt nde'e jan
xi'in nuu xa kaa ná kaa mee-t jan xa
nakuetu koio-i. Dɨuni ña n-xejoon-i
xa nkondenee tnuni tna'a tnuni ne'e
dragón jan te'u-i a nda'a-i. N-xini-da
xa n-ka nandoto ñayiu ijan, te
taxnuni koio-i xi'in Jesucristu ɨɨn
mil kuia. 5 Ñayiu ya'a ka kuu ñayiu
ki'na nuu ki'na vii n-ka nandoto.
Nandoto koio dava ka ñayiu n-ka
xi'í, ko hora na chitu ɨɨn mil kuia
jan. 6 Ta'u n-ka kuu ñayiu ki'na nuu
ki'na vii n-ka nandoto ya; ma kuú
ka-i ɨnka vuelta. Dutu junukuechi

nuu Ianyuux xi'in nuu Jesucristu ku
kuu koio-i. Te taxnuni-i xi'in-ia ɨɨn
mil kuia.

N-dajane ni'no Ianyuux Kui'na nuu koko azufri

7 Hora na chitu ɨɨn mil kuia kane
Kui'na nua nuu yɨndi'u-i te yaa-i.
8 Jɨn danda'u-i ñayiu ntdaa nación
ñuñayiu. Nde ñayiu Gog xi'in
Magog jɨn danda'u-i. Dataka-i ñayiu
ijan xa jɨn jantna'a-i xi'in ñayiu ka
kuu da'ya Ianyuux. Ná kue'e ñu'u
kuchi io yu'u mar kue'e ñayiu taka
ijan.
9 Kandeka-i ñayiu n-dataka-i
nitu'u ñuñayiu jɨ'ɨn ñuu nuu
xndaxio ñayiu kuu da'ya Ianyuux,
te naduku nduu-i xi'in-i ñuu ijan, ko
juun ñu'ú nde andɨu te kayu koio-i.
Ñayiu ñuu ijan kuu ñayiu xemani
Ianyuux. 10 Dajane ni'no Ianyuux
Kui'na nuu koko azufri. Ná ka'nu
ɨɨn laguna, ka'nu nuu koko azufri
jan. Xaxe'e xa danda'u-i ñayiu,
xijan kuu xa ijan keé-i. Keé-i nuu
n-keé kɨt nde'e jan xi'in se n-ka
ja'an vete xa ka kuu-s se ja'an nuu
ñayiu xa n-ja'an Ianyuux. Nɨkava
nɨkuita nda'u ku ya'a koio-i ntdaa-i
ijan.

N-ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu n-ka xi'í

11 Ijan dada n-xini-da ɨɨn silla
kuixi ka'nu xi'in Ia nukoo nuu-tnu
te hora ijan n-ndoñu'u ñuñayiu
xi'in andɨu. N-xo nde'a-ia xa n-ka
ndoñu'u xijan. 12 Te n-xini-da ñayiu
n-ka xi'í xniñi yatni nuu nukoo silla
kuixi ka'nu jan. Nandɨkaa nanditu'u
ñayiu n-ka xi'í xyuku ijan. Nani
xyuku ñayiu dakuu nga dani xyuku
ñayiu ndandɨ'ɨ. N-ka nandɨka tutu
xtuni'no io andɨu nuu xyodotnuni
nax n-ka kida ñayiu, te n-ka kundaa
kuechi-i ná xyodotnuni nuu tutu
jan. Dɨuni nandɨka ɨnka ntuku tutu
tuni'no nuu xyodotnuni dɨu ñayiu
kutuu xi'in Ianyuux nɨkava nɨkuita.
13 N-ka nane ñayiu n-ka nduxi
nuu mar. N-ka nane ndɨyɨ n-ka
yɨnduxi nuu ñu'u. Dɨuni n-ka nane
ndɨyɨ n-ka keé andea. Ntdaa-i n-ka
nandoto, te n-ka kundaa kuechi-i
ná xyodotnuni nuu tutu jan. 14 Ijan
dada n-dakee da'u ni-ia xa kida xa
xi'í-ro nuu nu'u koko. Na ka'nu ɨɨn
laguna ka'nu nuu n-dakee-ia xijan.
Dani n-dakee-ia tnduu xi'in ñu'u
nuu n-ka kaa ndɨyɨ nuu nu'u koko
jan. Ijan kuu nuu kuú koio ñayiu
ɨnka vuelta. 15 Dɨuni dakee-ia ñayiu
ña tuu na dɨu xyodotnuni nuu tutu
tuni'no nuu xyodotnuni dɨu ñayiu
kutuu xi'in-ia nɨkava nɨkuita.

Andɨu xee xi'in ñuñayiu xee

21 Ijan dada n-xini-da
andɨu xee xi'in ñuñayiu
xee. Andɨu xi'in ñuñayiu io vitna
n-ndoñu'u. Dɨuni n-naa mar. 2 Te
n-xini-da ɨnka Jerusalén xee. Ñuu
ii kuu. N-xini-da xa vax juun ñuu
jan nde andɨu nuu tuu Ianyuux. Ná
n-kukutu novia n-kukutu ñuu jan.
3 N-teku-da xa xee ja'an nde nuu
nukoo silla ka'nu Ianyuux. Du'a
n-ja'an:
—Tuu Ianyuux xi'in ñayiu ñuñayiu
vitna. Kutuu ka'nu-ia xi'in-i. Ku
kuu-i da'ya-ia, te Ianyuux-yɨ kuu-ia.
4 Mayo ka-i nda'i. Mayo ka-i kuú, ni
mayo ka-i kuko'yo ini. Ma kaxia'an
ka ɨɨn nuu xaxia'an. Ma ku kuu ka
na n-xo kuu ñuñayiu.

5 N-ja'an Ia nukoo nuu silla ka'nu
nuu-da:
—Kunde'a xa ndadava'a xee-r
ntdaa xa io. Chidotnuni xa na
ja'an-r chi xandaa kuu. Io xa
jandixa-n xa'a chi jɨn tna'a ná
n-ja'an-r.
6 Ijan dada n-ja'an ka-ia:
—Xa io vitna. Ru'u kuu Ia daa nga
io, te kutuu-r nɨkava nɨkuita. Ñayiu
yichi ndute, juña'a nga-r ndute ko'o-i
xa na kutuu-i nɨkava nɨkuita. Kane
mee ndute ijan. 7 Ñayiu na ndaku
nuu Kui'na, ko'o-i nte ya'a chi nte
ya'a kuu ta'u-i. Ianyuux-yɨ ku kuu
ña'a te ku kuda'ya-r-yɨ. 8 Dakee-r
ñayiu yu'u xa ja'an-i xa kukanu ini
ña'a-i xi'in ñayiu ñatu ka kukanu ini
ña'a xi'in ñayiu kida xaloko xadu'a
nuu koko azufri. Dɨuni dakee-r ñayiu
ka xa'ni ndɨyɨ xi'in ñayiu xndaa xi'in
ñayiu ñatu n-tnunda'a xi'in-i, ñayiu
ka kuu brujo, ñayiu ka nakuetu nuu
ianyuux n-ka kidava'a mee-i xi'in
ñayiu vete nuu koko xijan. Ná ka'nu
ɨɨn laguna ka'nu nuu koko ñu'u jan.
Ijan kuu nuu kuú-i ɨnka vuelta.
9 Ɨnka ntuku vuelta n-xini-da ɨɨn
ángel nunda'a ko'o n-ñu'u xa n-kida
u'u ñayiu ñuñayiu jan. N-ja'an-ia
nuu-da:
—Ne'e na dande'a ña'a-r novia
tnunda'a xi'in tkolelu.
10 Ijan dada n-tu ini-da xa ndeka
ña'a-ia jua'an ɨɨn yuku ka'nu te dujun.
Te n-dande'a ña'a-ia ñuu ii Jerusalén.
N-xini-da xa vax juun xijan andɨu
nuu tuu Ianyuux. 11 Ndii Ianyuux
ñuu jan. Ná diñu yuú yo ya'u diñu
ñuu jan. Ná diñu yuú kuu jaspe xi'in
cristal diñu.
12 Naduku nduu ɨɨn nama ka'nu
te dujun ñuu jan. Io uxi uu ye'e-i.
Ntna'a ye'e jan ndenee dɨu ɨɨn da'ya
yɨɨ Israel, se ka kuu xixitna-ro.
Dɨuni xnii ɨɨn ɨɨn ángel ntna'a ye'e
jan. 13 Uni ye'e jan nde'a do nuu
kane ngandii, te uni nde'a do norte.
Uni ka ntuku nde'a do sur te uni ka
nde'a do nuu keé ngandii. 14 Io uxi
uu cimientu nama ñuu jan. Ntna'a
cimientu jan xndenee dɨu ɨɨn se
n-tunda'a ña'a Jesús, Ia kuu tkolelu.
15 Ne'e ángel n-ndatnu'u
xi'in-da ɨɨn vara oro xa chiku'a-ia
nama naduku nduu ñuu jan.
16 N-chiku'a-ia ñuu jan xi'in vara
ne'e-ia, te n-xini-da xa uu mil uu
cientu kilómetro ne'e xa kani. Nani
ne'e xa kani ne'e xa ndɨka xi'in
xa dujun. 17 Ijan dada n-chiku'a
ntuku-ia ɨnka vuelta nama jan, te
n-xini-da xa uni diko o'on metro
ne'e xa kojon. Ná chiku'a roo xa
kuu-ro ñayiu ɨɨn xa chiku'a-ro daa
n-kida-ia.
18 Yuú kuu jaspe kuu nama ñuu
jan, te mee ni oro nini kuu ñuu
jan. Ná kaa vidriu kaa nama jan.
19 Nandɨkaa nanditu'u yuú yo ya'u
xndeyuku cimientu nama jan.
Ɨɨn cimientu jan xndeyuku jaspe.
Ɨnka cimientu xndeyuku yuú kuu
zafiro. Ɨnka ntuku cimientu jan
xndeyuku yuú kuu ágata. Xa kuu
koon xndeyuku yuú kuu esmeralda.
20 Xa kuu o'on xndeyuku yuú kuu
sardónice. Xa kuu iñu xndeyuku
yuú kuu cornalina. Xa kuu uxa
xndeyuku yuú kuu crisólito. Xa
kuu una xndeyuku yuú kuu berilo.
Xa kuu ɨɨn xndeyuku yuú kuu
topacio. Xa kuu uxi xndeyuku
yuú kuu crisopraso. Xa kuu uxi
ɨɨn xndeyuku yuú kuu jacinto.
Cimientu kuu uxi uu xndeyuku yuú

kuu amatista. 21 Naa ɨin ɨin yutnu
ye'e jan kuu ɨin ɨin perla, te mee ni
oro nini kuu ichi ka'nu katuu xiti
ñuu jan. Ná kaa vidriu kaa.
22 Ni ɨin veñu'u ña n-xini-da
xiti ñuu jan. Ñatuka ka ndoñu'u
ñayiu veñu'u xaxe'e xa xtuu-i xi'in
Ianyuux, Ia kuu Xto'o-ro Ia taxnuni
nuu ntdaa xa io. Dɨuni xtuu-i xi'in
tkolelu jan. 23 Ña tuu nax juun ñuu
ijan ngandii, ni yoo xa kukanda ñuu
jan chi Taa-ro Ianyuux xi'in tkolelu
ndii ijan. 24 Kanda nuu kuikonuu
koio ñayiu ntaka nación kutuu ijan
chi ndii-ia ñuu jan. Nakuetu koio
se ka taxnuni xi'in ñayiu ya'a nuu
Ianyuux xi'in nuu tkolelu jan ijan.
25 Ni ɨin ye'e nama naduku nduu
ñuu jan ma kundi'u chi nuncas ñatu
kunee ñuu ijan. 26 Ná ka najuen
tnu'u ñayiu ñuñayiu Ianyuux ya'a,
daa najuen tnu'u koio-i-ia ijan. Ná
ka nakuetu-i nuu-ia ñuñayiu ya'a,
daa nakuetu-i nuu-ia ijan. 27 Ma
kɨu ñayiu ñatu n-ku ii ijan. Ni
ñayiu vete, ni ñayiu kida xaloko
xadu'a, ma kɨu ijan. Diko ni ñayiu
xyodotnuni dɨu libru tkolelu jan kɨu
koio ñuu xee jan.

Vax kuyatni kɨu kixi ntuku Jesús ɨnka vuelta ñuñayiu

22 Ijan dada n-dande'a ña'a
ángel jan ndute kɨndɨ xika
de'va. Kee-té ka'a silla nuu nukoo
Ianyuux xi'in Jesús xa ka taxnuni-ia.
Ndute ko'o-ro xa kutuu-ro nɨkava
nɨkuita xi'in-ia kuu-té. 2 Dava ichi
ka'nu xiti ñuu jan ni'no de'va nuu
xika ndute jan. Nduu lado yu'u
de'va jan nukoo ɨin yutnu juun
xavidi kaxi-ro xa kutuu-ro xi'in
Ianyuux nɨkava nɨkuita. Ntna'a yoo
juun xavidi-tnu. Va'a vixi-tnu jan xa
mayo ka ñayiu ntakantu'u nación
tna'a kue'e. 3 Ijan mayo ñayiu jan
u'u ɨnka ñayiu. Ijan kuu nuu xtuu
Ianyuux xi'in tkolelu silla-ia, te
nakuetu koio ñayiu ka xinokuechi
nuu-ia nuu-ia. 4 Kunde'a ñayiu jan-ia
te kundenee dɨu-ia tnee-i. 5 Ñatu
kunee ijan. Ma juetniu ka ñayiu
kutuu ijan candil, ni ñatu ndoñu'u-i
ngandii chi mee Ianyuux ndii ijan.
Nɨkava nɨkuita taxnuni koio ñayiu
kutuu ijan.
6 Te n-ja'an ka-ia nuu-da:
—Na jandixa ñayiu ntdaa xa'a
chi xandaa xakuiti xa jɨn tna'a.
Xandaa kuu. Ia n-xian tnu'u se n-ka
ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux
n-ja'an nuu-r nax koo. Kuu-r ia
xinokuechi nuu-ia. N-ja'an-ia xa
kachitnu'u ña'a-r ntdaa-n xa ka
kuu-n ñayiu ka xinokuechi nuu-ia
nax ya'a ñuñayiu. Xa vax kuyatni
xa ya'a xa'a.
7 Te n-ja'an ka ángel jan nuu-da:
—N-ja'an Jesús nuu-r: "Kuna'a
xa xá n-kuyatni xa jɨ'ɨn ntuku-r
ñuñayiu. Ta'u kuu koio ñayiu
jandixa tnu'u xyodotnuni nuu tutu
tuni'no ya'a" —kuu ángel jan.
8 Daña Sua, n-teku-da ntdaa xa'a
te n-xini-da ntdaa xa n-dande'a ña'a
ángel jan. Nu n-ya'a xa'a, n-xe juiin
xiti-da xe'e-ia xa na nakuetu-da
nuu-ia. 9 Te n-ja'an-ia nuu-da:
—Ña'a, maxku daa kada-n chi
dɨuni ka xinokuechi-r nuu Ianyuux
ná ka xinokuechi ndo'o xi'in se ka
ja'an nuu ñayiu xa n-ja'an Ianyuux
xi'in ntdaa ñayiu ka jandixa xa n-xe
kodotnuni nuu tutu kidava'a-n de.
Ñani-n ka kuu se ka ja'an tnu'u-ia.
Nuu Ianyuux juiin xiti, te nakuetu-n.

10 ’Maxku tenee tna'a-n tutu
n-kidava'a-n de ni maxku kuedi-n
sellu chi vax kuyatni vax kuvii xa
jɨn tna'a ntdaa xa n-xe kodotnuni.
11 Ñayiu ka kida xane'e xayichi,
daa na kada na'i-i. Ñayiu dakuido
datau ka anu-i, na dakuido datau
na'i anu-i. Ñayiu ka kida xava'a te
ka jandixa-i xa n-ja'an Ianyuux, na
jandixa na'i-i xa n-ja'an-ia —kuu-ia.
12 Ijan dada n-ja'an Jesús nuu-da:
—Kuna'a xa vax kuyatni kɨu
naxee-r. Te nudɨɨn nudɨɨn juña'a-r
ta'u ñayiu según nax n-ka kida-i ɨɨn
ɨɨn-i. 13 Ru'u kuu Ia daa nga io te
kutuu-r nɨkava nɨkuita. 14 Naka ta'u
ñayiu kɨu nuu ndii ye'e ñuu xee ya,
chi xá n-ka nakate-i da'ma-i. Kɨu
koio-i, te kaxi koio-i xavidi juun
ya'a te kutuu-r xi'in-i nɨkava nɨkuita.
15 Yata nama naduku nduu ñuu ya'a
ndoo koio ñayiu ka kida xaloko
xadu'a, ñayiu chibruju ñayiu, seyɨɨ
xi'in ñadɨ'ɨ xndaa xi'in ñayiu ñatu
n-tnunda'a xi'in-s, ñayiu n-xa'ni
ndɨyɨ, ñayiu ka ndadaka'nu ianyuux
n-ka kidava'a mee-i, ntdaa ñayiu
unu vete du. Mayo-i kɨu ñuu xee ya.
16 ’Ru'u n-tunda'a ángel, ia
xinokuechi nuu-r xa kachitnu'u
ña'a-ia ndo'o xi'in ntdaa ka ñayiu ka
kukanu ini ña'a nax ya'a. Ru'u kuu
Jesús, te kuu-r da'ya dana David.
Kuenda kɨu tkɨun xino hora vax
tuu xa nde'e ndii-t kuu-r. 17 Ja'an
Espíritu-r nuu-r: “Jɨ'ɨn-n ñuñayiu.”
Dɨuni ka xko ja'an ñayiu ka kukanu
ini ña'a nuu-r: “Ndixi-n ñuñayiu.”
Kuenda kɨu dichi tnunda'a xi'in-r
ka kuu ñayiu jan. Na ja'an ñayiu
kunini tnu'u n-ja'an-r-ya: “Ndixi-n.”
Ñayiu yichi ndute, na kixi-i ya'a
xa na ko'o-i ndute juña'a-r xa na
kutuu-i nɨkava nɨkuita, te kutuu-r
xi'in-i. Ña tuu nax chiya'u-i —kuu
Jesús, n-ja'an-ia.
18 Te n-ja'an ka ángel ijan nuu-da:
—Juña'a-n nuu ntdantu'u ñayiu
kunini a ka'u tnu'u yodotnuni nuu
tutu n-kidava'a-n de xa maxku
chidotnuni ka-i ɨnka tnu'u. Nux daa
na kada-i nda'u ka ya'a-i dada xa
ya'a koio ñayiu kakune'e libru dian.
19 A ndeda ñayiu na ndada ndoo
tnu'u yodotnuni nuu libru dian ma
juejoon Ianyuux xa kaxi-i xavidi
juun yutnu io andɨu xa kutuu-i
nɨkava nɨkuita. Dani ma juejoon-ia
xa kɨu-i ñuu ii xa ni'i-i ntdaa xa n-xe
kodotnuni nuu libru dian —kuu-ia,
n-ja'an-ia.
20 N-ja'an ka Ia n-kachitnu'u ña'a
ntdaa tnu'u ya'a nuu-da:
—Xa kuyatni xa naxee-r.
Te xia'an-da nuu-ia:
—Daa na koo. Ndixi-n nuda.
21 Na chindee chituu ña'a Jesús, Ia
kuu Xto'o-ro ntdaa-ro.